

N. 383

383 Rubrice Libri Primi Decretalium

pro Collegio Artistarum 526

Summa petri

Rubrice primi libri decretalium

1 De summa trinitate et fide katholica
De errore Joachim
4 De constitutionibus et prestationibus
6 De rescriptis et eorum interpretationibus
9 De consuetudine
12 De postulatione
13 De electione et electi potestate
26 De translatione episcoporum
26 De auctoritate usu pallii
27 De renunciatione
29 De supplenda negligentia prelatorum
30 De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum
34 De scrutinio in ordine faciendo
34 De ordinatis ab episcopo qui renunciavit episcopatui
36 De etate et qualitate et ordine preficiendorum
41 De sacra unctione
41 De sacramentis iterandis vel non.
43. De filiis presbiterorum ordinandis vel non
44 De servis non ordinandis et eorum manumissione
47 De obligatis ad raciocinia ordinandis vel non
46 De corpore viciatis ordinandis vel non
47 De bigamis
50 De clericis peregrinantibus
50 De officio archidiaconi
51 De officio archipresbiteri
51 De officio primicerii
52. De officio sacriste
52 De officio custodis
52 De officio vicarii
53 De officio et potestate iudicis delegati
59 De officio legati
62 De officio iudicis ordinarii
64 De officio iudicis
67 De maioritate et obediencia
68 De treuga et pace
69 De pactis

70 De transactionibus
71 De postulando.
73 De procuratoribus
75 De syndico
77 De hiis que vi metuve causa fiunt
78 De in integrum restitutione
80 De alienatione iudicii mutandi causa facta
81 De arbitris

Rubrice secundi libri decretalium

83 De iudiciis
84 De foro competenti
86 De libelli oblatione
88 De mutuis petitionibus
89 De litis contestatione
90 Ut lite pendente non procedatur
91 De iuramento calumpnie
92 De dilationibus
93 De feriis
94 De ordine cognitionum
97 De plus petitionibus
94 De causa possessionis et proprietatis
96 De restitutione spoliatorum
100 De dolo et contumacia
103 De eo qui mittitur in possessionem causa rei servande
104 Ut lite pendente nichil innovetur
107 De sequestratione
106 De confessis
109 De probationibus
110 De testibus et attestationibus
115 De testibus cogendis vel non cogendis
117 De fide instrumentorum
119 De presumptionibus
120 De iure iurando
126 De exceptionibus
129 De prescriptionibus
132 De sententia et re iudicata
137 De appellationibus et recusationibus

sexterni lxvii ff ... libri ... xvi ff ... 28 ff
~~... xxv ff ...~~
~~... xlv ff ...~~

Rubrice quinti libri decretalium

Amen dicant omnia

Explicit registrum primarum angeli goliardi

1398

Augusti dena thome fert strenue et hunc
hunc sacrat · psule dum feda q̃rta vicina

A

Alpha et o principium
et finis unus in essen-
cia trinus in personis
ff. de summa trinitate c. i.
Imperialis a quo omnes
legislatores pendere
iubentur in primis invo-
catis eundem deum ut assit nobis
principium medium et finis a lege docta
in aut. de privil. doct. hec et mulieribus
non prestantur coll. viii. Erat ergo eundem de-
cens principium operis atque amabile Sic-
ut recte et bene universa geruntur in
aut. quomodo oportet episcopos coll. i. in fi. pla-
ceat autem ei quod incipio quia opus de-
semper deo placet xxiii di. In nomine domini
2 q. detesti In nomine maiori de armis coll.
vi impi. Erit ergo principium meum quo
quo cepi invoco quia ut dicit ipse ipse
est deus invocantibus eum in veritate et
si est principium finis erit quia qui potest
initium supplere debet usque in fine de cese
di. i. Nemo ecclesiam et in aut. de mona-
chis § in coll. i. Et quod adeo inceptum
est imperfectum non relinquetur Nam opus
imperfectum non nominatur ff. de bap. maiores §.
sed ad hoc Ex primis igitur impotencia
et mea consciencia qui res penitus despe-
ratas et impossibiles donare potest C. de
veteri iure enu. l. i. ad finem prime co-
lumpne quod omnium statuarum caput est et rector
xxxvii di. § hinc etiam filius qui est
omnium gratiarum mirabilis est elargitor x
vi q. i. venientium de sit nee non pro finiens
modulo quod in humana condicione nichil est
quod perpetuo stare possit C. de veteri iur.
en. l. ii. §. Sed quia deinde ad eiusdem
matris sanctissime advocate nostre et
beatissimi patris nostri Francisci regnum ad
omnium sanctorum honorem et laude et ad
utilitatem fratrum volencium dare consilium
tam in foro penali quam iudiciali secundum
ordinem decretalium et titulorum specialiter
post sextum librum Ego frater p. inter mi-
nores minimus dudum eas legebam ex
diversis doctoribus pietate eligens principa-
potius sextum librum locus debitus ordi-
nando per que multe opiniones et vale
sunt hodie enodate presens opus diligenti
studio compilavi In principio igitur huius
operis quinque sunt prenotanda scilicet quis intencio
que materia que utilitas cui parti philosophie
subponatur et quis modus agendi
Intencio domini Gregorii est diversos
codices et decretales epistolas rese-
catis superfluis in unum volumine ad
utilitatem legencium et studencium
reduce ut notatur in prohemio § Sane
Sic intencio mea est opiniones doctorum
in hoc opusculum breviter compilare Ma-
teria sunt ipse decretales epistole sub
diversis titulis collocate Utilitas est ut
huius lectis sciamus discernere inter equum
et iniquum et unicuique reddere quod suum
est iuste de iust. et iure in prohemio et xii
q. ii. cum de notissima Supponitur
autem ethice i. morali sciencie quia ad correc-
cionem morum subditorumque quiete multa
sunt statuta salubria ut in prohemio
sexti libri et C. de sum. tri. l. ii. Modus
agendi talis est quia hoc opus dividitur
in quinque partes In prima parte tractatur de
summa trinitate et fide catholica de
constitucionibus et de rescriptis de iudicibus
et prelatis et officiis eorundem In secunda
de iudiciis et cooperantibus ad iudicia
In tercia de vita et honestate clericorum
et rebus eorum et ecclesiarum In quarta de
sponsalibus et matrimoniis et eorum im-
pedimentis In quinta de accusacionibus
et criminibus et penis eorum Vel sic prima
pars per officia parat ecclesieque mi-
nistros Altera per testes et cetera iudi-
ciorum Tercia de rebus et vita presbi-
terorum dat forma vite Inde quarta
docet Ultima de viciis et penis trac-
tat eorum Vel sic primus prelatos et
eorum scribit honores Alter iudicia lites
quo anima iuris Tercius ecclesie res
et que congrua clero Inna thori quar-
tus dat quinque eque tenores Quintus
delicta penas et pondera boni Et
sic dividitur iste tractatus in quinque partes
ad similitudinem quinque sensuum corporis
et hec satis in prohemio designantur

b

L.

Nam pmus liber pt visui equip-
parari quia sicut visus int colores
distinit sic pmus liber int qualita-
tes psonarum in eterna acandarum hinc
ingeus pma pte phemij inqua tangit
creatonis homis qualitate et quia
frueretur eterna beatitudine si no
peccasset Et sic pma ps phemij res-
pondeat pme pti tocius opis et
eiusdem ssui s. visui zpte cladtatem
vturtum et splendorem quibz ho pmg
s. adam fuit repletus durat usque
ad. §. Sed effrenata ¶ Secundus
gustui qz sicut gustus distinit int
sapidum et insipidum Sic tractatus
ipmus int iustum et iniustum equm
et iniquum hinc bene qvenit scda
ps phemij que durat usqz ad. §.
Ideo lex ¶ Tercius auditui quia
sicut auditus int voces et sermones
distinit sic tractatus ipmus inter res
tpales etnas voces representat vltio
tractat de spnalibz ad designandum
qz sic transeamus pbona tpalia ut
no amittamus eterna hinc bene co-
nenit tcia ps phemij que durat
usqz ad § Sane inqua ponit pmul-
gatone int tam octom et equipparatur
auditui ut ipm ius audiamus et
sic retineamus ut honeste vivamus
¶ Quartus tactui quia sicut tactus
distinit int mollia et dura aspera et
lenia Sic tractatus ipmus int matri-
monia licita et illicita nupbanda et
zpbanda hinc bn qvenit qrta pars
phemij que durat usqz ad §. Volen-
tes ¶ Quintus odoratui qz sicut odo-
ratus odorem sentit z fugit sic trac-
tatus ipmus eterna detestatur z pmit
hinc bn qpetit vltima ps phemij
inqua facit sua qclusione p quam
qfirmatur pus qpilato Et alia fiei
phibe Hec eni equipparatur odoratui int
ima auctoritate aplica facta appbeq-
tur. Alia vo cum ceteri sing tanquam
stercora z fetida fugiamus .i. ne cli. vel
ins. c. vlte et in phemio sexti libri in
fine Hodie vo sunt sex libri Et ideo
additur sextus liber qz senarius est
pfectus nus librorum sexto adiuncto ut
num qprehendens pfectum in rebz agendis
forum tribuat et in moribz disciplina
in phemio sexti usi Et h sextus vocetur
et septimus addatur cu in veritate no
sunt nisi quinqz quia de eadem materia
loquitur dequa locuti et alij v. Sed Bo-
nifacius sextu appellavit et clem vij
ne infinitos libros descrum si intitulis
debitis ponentur Et alios cu maximis
dispendijs fieri optet denovo laboribz
et qpensis in phemio sexti §. plel. i fi.
Modus aut attendi inhoc ope e ut p.
ponatur Rita post inquali de Rita dgatur
dividendo opus p paragraphos et
vsiculos Aliqu remittendo supius
ad paragraphum seu vsiculum ponendo
Ritam Aliqn remittendo inferius Si-
militr paragraphus sit scribitur §. et debet
esse de incausto vsiculus sit et debet
etiam esse de incausto v pror ergo lectori
huius opis qtis me lingua invidie non
mordeat sed utilia deo tribuat ac inu-
tilia et inordinate posita fraterna
caritate corrigat et emendet De erroribus

De Summa trinitate Joachim

Videndum est pmo post de fide
katholica et articlis et q sit
pena no credentium et pmium credentium
In unitate sunt tres psone sz pater
et filius et spus sctus sed vna est
essencia sbua seu natura simplex oio
pater anullo filius apre solo Spus sctus
sanctus abutroqz pit absqz inicio semp
ac sine fine pater generans filius
nascens et spus sctus pcedens etiam
ingenit apre et filio no tamqz exduobz
pncipijs Sed tamqz exvno pncipio
no duabz spiratoibz sed vna spiratoe
dicentes osciarum a sede aplica sunt

dampnati ꝭ. e. c. i. impn et c. fidelil
vi. et de g. di. v. c. plꝰ et ultꝰ. Est
aut una quedam res inpphensibi-
lis et ineffabilis que veraciter est
pater et filius et spiritus sanctus tres simul
psone ac sigillatim quelibet earundem
et ideo in deo solum modo trinitas e. non
quaternitas astruenda quia quelibet
trium psonarum e illa essencia substancia
seu natura diuina que sola e uniuerso-
rum principium et illa res non e generans
neque genita neque procedens sed est
pater qui generat et filius qui gig-
nitur et spiritus sanctus qui procedit ut
distinctiones sint in psonis et unitas
in natura licet alius igitur sit pater
alius filius alius spiritus sanctus
non tamen aliud sed id quod e pater et filius
et spiritus sanctus idem omnino ꝭ. e. c. ii. §.
nos aut et de gse di. iii. c. ultꝰ.
e Ad intelligenciam aut psonarum in tri-
nitate no. secundum Bur. et Jeroni. quod
quedam sunt essencialia quedam pso-
nalia et quedam nocionalia
Essencialia sunt que in singulari
nro dicuntur de psonis tribus sigillatim
ut deus bonus iustus eternus omni-
potens et similia ut ꝭ. e. c. i. impn
vel in simul. ut pater et filius et spiritus
sanctus deus bonus eternus et similia
in plurali vero nequeunt dici iuxta
illud athanasii Et tamen non tres dii
sed unus e deus ut ꝭ de gse di. iii
c. ii. ¶ Psonalia sunt que supponunt
psonam tantum et in singulari numero
tamen ut pater et filius et spiritus sanctus
ꝭ. e. c. i. et ii. ¶ Nocionalia sunt
que notant distinctionem in psonis ut
generans generata et procedens ꝭ.
e. c. ii. §. ubi de hoc. Nos aut ista
nocionalia quenimus adiectiue et
dicuntur de psonis et non de essencia ut i
§. predicto sed quandoque tenentur substantiue

tunc dicuntur tam de essencia quam de psonis
unde hoc ꝓpo e simpliciter vera pater e gene-
rans sive hoc dicto generans adiectiue
sive substantiue teneatur. Si aut dicatur
substancia diuina e generans si hoc dicto ge-
nerans teneatur adiectiue falsa est
quia vellet notare distinctionem in diuina
essencia / Sed si teneatur substantiue
vera e quia tunc e sensus substancia diuina e
generans i. e psona que generat
¶ Aut est nota differentia sine parti-
tiua ut unus alter alius duo et
similia ꝭ. e. c. i. et ii. quod aliquid signat
essencia Aliqui non nomina partitiua
coniuncta cum nominibus psonalibus et non
essencialibus in masculino genere et fe-
minino notant distinctionem in psonis pater
e unus filius e alius pater et filius
sunt duo iuncta vero cum nominibus essen-
cialibus notant essenciam ut pater e unus
deus pater et filius sunt una essencia
Inuenitur vero quod tamen essenciam notat
ut pater et filius sunt unum i. una res
Unde optime dicitur alius pater alius filius
i. alia e patris psona alia filii non tamen
aliud sed idem sunt in substancia ꝭ. e. c. ii
§. nos aut quia filius apte ut spiritus sanctus
non e alienus de gse di. v. c. plꝰ ¶ F
Hec aut trinitas potest p animam designari
in qua tria reperiuntur intellectus qui pre-
concipit Racio que discernit et me-
moria que conseruat Intellectus pre-
concipiens patri pro operanti cooperatur
Racio discernens comparatur filio qui e
sapiencia patris disponens omnia in
celo et in terra. Memoria conseruans com-
paratur spiritui sancto qui omnia bona cor-
roborat et conseruat Sicut ista tria
idem sunt in substancia cum anima sic
tres psone pater et filius et spiritus sanctus
idem sunt in substancia ¶ Iste tamen sunt hominum
genera p que potest trinitas designari
Eternus largitor assimilatur patri propter
potenciam Benus clericorum secularium

filio ppt sapiam genus religiosorum
spui sto ppt benignitate et gram
¶ Quibus generibus s. laicorum clericorum
secularium et religiosorum et trinitas
Sed inscia corone eccli̅e et fide
katholica e vnitas vn̅ xp̄s inquam
Volo pr ut sint vnu in nob sicut
et nos vnu sumus j. e. c. ij § nos
aut v cu go ¶ Iste in psonis patris
et filij et spus sancti e trinitas §
in essentia et simplicitate vnitas j. e.
c. i. in pn et c. ij. § nos aut hec at
similitudo e quia no pt fi. Vera co-
pato dei creaturam ad creatorem j. e. c.
ij § nos aut insi quia infidelibus
e vnus caritatis in gra. Sed in psonis
diuinis e ydemptitas vnitas in natu-
ra e no ¶ Hec aut trinitas ab ini-
cio tpis de nichilo condidit vtramque
creaturam tam spualem q corpalem
angelicam videlz et mundanam ac de-
inde humanam quasi com ex
spu et corpe constitutam dyabolus at
et alij demones adeo quide natu-
ra creati sunt boni sed ipi p se sibi sunt
mali. homo vo dyaboli suggestione
peccauit ¶ Hec eadem trinitas secundum
eam essentiam indiuiduam z secundum
psonales ppetates distincta primo
sen z alios pphas doctrina humano
generi tribuit salutarem et tande
vnigenitus dei filius ihus xpus
a tota trinitate fuit coiter incarnatus
j. e. c. i. et ca pn z § i. qr inseperra-
bilia sunt opa trinitatis de cose. di iij
c. vlt insi z xxviij. q. i. Sic enim
nz ca pn prima col. n̄. pot
filius a se face quidquam nisi vidit
prem facientem de cose di v. Salua-
¶ in fine ¶ Sequitur de fide katholica
vide q inods dicitur et quid sit p
ut hic accipitur et quod sint spes
fidei ¶ Fides dr vno inods p o
e id q facim baptismi p lvij di

de iudeis et j. de bap debitum
Secundo dr fides castitas thori xx
xxij q. ij. coniuges ¶ Tercio dicitur
securitas siue pactum que etiam
hosti seruanda est xxiij q. i. noli
¶ Quarto dr consciencia j. de resti
spol. litas et j. de psep qui ainne
q no e ex fide i. conscientia de pe
di in ad fi. dist. § illud vlt medium
¶ Quinto dr pmissio inst de ver. obli
§. vendito ¶ Sex. dr equitas in
actionibus considerata inst de actionibus
§. actionum ¶ Septimo dicitur credu-
litas fidei qua credimus id quod
no videmus Vnde gregorius fides no ht
meritum cui humana racio pbet exp-
rimentum quia ordo fidei me pbari
no pt et ubi ro deficit fides supplet
de cose. di ij Rena z dist. iiij nichil
aliud et hec fides vbis simplicibus
e exponenda xxiij di qui eps
¶ Octauus dr fides collecta articulis
articulorum j. e. c. i. z xxiiij q. i. hec
fides ¶ Fides prout hic sumitur ab
apto in epla ad hebre. xj sic descri-
bitur fides e substa sperandarum rerum
argumentum no apparentium et dicitur
substa sperandarum rerum qr sperare
debemus q dictum e a pphis esse
futurum argumentum no apparentium
qr p pphas iam completum debemus
hre argumentum i. pbacionem no ap-
parentium de futuris complendis s. de
die iudicij et fine mundi ¶ Aliter
magistraliter describitur fides e volun-
taria certitudo absencium infra sciam
et supra oppinionem constituta scia enim
het cognicionem fides no ut dr augustinus
fides e credere quod no vides ar-
de c. di ij. crede ¶ Spes autem
fidei sunt due vna formata quam
hnt boni z sti alia informis q

Habent mali existentes in peccato
et eciam demones et infideles secundum
Hug. et Ho. Et fides istorum caret for-
ma quia non habent sinceram fidem .j. de
elect. Osius. ¶ Prima est unus
aqua omnes fideles, quantumque bap-
tisantur. de cons. di. iiij. quia apud tales
fides dicitur informata caritate. Vnde
sic potest diffiniri fides est caritas qua
quis credit quod diligit. Caritas di-
gnior est pene quod quia consistit omne
meritum, et est fons vivus cui non
communicat alienus scilicet assiduus .j. de reg.
licet in fi. et de pe. di. i. §. Item ut
ait in fi. Vnde Augus. fides que per
dilectionem operatur est fundamentum
omnium virtutum. i. q. i. Vnde Paulus et
apostolus ita diffiniunt. hec est fides que
per dilectionem operatur. de pe. di. ij. §. Item
sine caritate et non ea que demonum
est qua credunt et contremiscunt.
¶ fides una est eadem in substantia in fide
antiquorum ut probat Ewangelium Turbe
que precedebant et que sequebantur
clamabant Osanna filio David. Sed
distat in qualitate quia quod ipsi cre-
debant futurum nos credimus de prete-
ritis secundum virginis natum et passum .j. e. c. i.
I. §. hec sunt ¶ De articulis est videndum
et primo quid sit articulus secundo quot sunt
articuli ¶ Articulus est indivisibilis
veritas de deo artans nos ad cre-
dendum. Dicitur invisibilis veritas quia
articulus non dividitur sed stat in eo
diviso credibilium. Articulus de se in
quantum articulus non est resolubilis
in articulos sive incredibilia possibi-
tate tamen heresi in Galescete quedam
que coniungebantur in symbolo apostolorum
postea divisa fuerunt quia dicebant
heretici Christum non esse verum hominem
nec vere natum ut Manichei .j. de

cele missa. In quadam et xxiiij. q.
iij. Arriani. Alij vero natum dicebant
sed non conceptum de virgine sed corpus
de celo traxisse contra illud .j. e. c. i. §.
hec sunt. Ideo est modo unus articulus
de concepto et alius de nato et sic de a-
lijs de deo tamen aliquis articulus videtur
prima facie esse decreatum v. g.
carnis resurrectio sed omnis articulus
principaliter de deo est ut dicit Damascenus
quia non credimus futuram resurrec-
tionem nisi divina virtute scilicet operante
Artans nos ad credendum tamen voluntas
libera est nec potest cogi ut arta. xxiij.
q. v. Ita ne potest tamen allici et attrahi
ad cognoscendum ¶ Secundum aliquos
sunt tamen vij articuli secundum quod sunt septem
dona spiritus sancti. xxx. q. i. premunt quos
quilibet tamen secundum tenetur clerici
explicite layci implicite et credere
sicut tenet ecclesia. Et sunt hij incarna-
tio sive nativitas et baptismus passio Christi
sive eius mors descensus ad infe-
ros resurrectio ascensus in celum
adventus eius ad iudicium de istis
vij hec tamen .j. e. c. i. §. hec sunt usque in
finem vij v. Nascitur abluitur patitur
descendit ad yma. Surgit et as-
cendit. Veniet discernere cuncta. Sed
isti solum considerant humanitatem ¶ Secundum
alios sunt xij propter duodecim apostolos
quia eadem hora instinctu spiritus sancti
symbolum composuerunt Symbolum
dicitur a sin quod est con et bolos quod est mor-
sellus quia quilibet apostolorum suam parti-
culam apposuit ¶ Nam articulorum
quidam attribuitur patri scilicet Credo in
deum patrem omnipotentem et filio ¶ Secundus
exprimit filij personam et in Ihesum Christum
¶ Tercius utramque nativitatem
scilicet conceptus de spiritu sancto natus ex Maria
virgine ¶ Quartus passionis eius

L

sacramentum passus sub pontio py
lato ¶ Quartus descensum ad inferos
et consequente resurrectionem descendit
ad inferos ¶ Quintus eius ascensione
ascendit ¶ Sextus eius iudicariam
potestatem inde venturus iudicare vivos
probantur j. e. c. i. et xxiiij dis. quia episcopus
¶ Tercius spiritui sancto primus competit
eius persona Credo in spiritum sanctum
Secundus eius sanctificacionem et uni
onem in ecclesia Ecclesiam katholicam
sanctorum communionem Tercius peccatorum
remissionem Carnis resurrectionem ¶
Quartus eternam premiacionem vitam
eternam amen ¶ Secundum modernos
e alia divisio qui symbolum in
xiiij articulos dividunt Dividunt
enim primum articulum in duos et sexto
quartum sed nonum et decimum redigunt
in unum prout videtur distinctione symbolo
niceeni quod cantatur in missa et secundum
hoc vij articuli pertinet ad deitatem
alij vij ad humanitatem Sic quia aut est
de deitate aut de humanitate Si de dei
tate aut racione unitatis aut racione
trinitatis personarum Si racione unitatis est
unus articulus Credo in unum deum
j. e. c. i. in principio et xxiiij di. qui episcopus
aut racione personarum tunc primus est
quo ad patrem esse creatorem omnipotentem
omnipotentem factorem celi et terre j. e.
c. i. & unum Tercius filium eius esse
sibi coequalem et in ihesum xpistum
filium eius a tota trinitate incarnatum
j. e. c. i. s. h. sancta ¶ Quartus est spiritum
sanctum esse unum deum ab utroque pro
cedentem Credo in spiritum sanctum a patre
et filio sicut ab uno principio et
una inspiracione non tamquam ex
duobus principijs vel inspiracionibus
j. e. fideli & vj. Quintus est peccata di
mitti hijs qui sunt in ecclesia et
non alijs j. e. c. i. s. una 2 xxxiiij
q. i. qui vetus 8tant 2 catho·

sanctorum communionem remissionem peccatorum
et sic coniunguntur duo articuli in
unum s. nonus et decimus 2 sub hoc
articulo continentur omnia ecclesie sacra
menta j. de heretic. ad abolendam sine
quibus nemo potest salvari de consecratione di.
iiij firmissime 2 j. e. c. i. s. ultimo
et ideo ponitur in symbolo niceno quod
cantatur in missa Confiteor unum
baptisma in remissionem peccatorum j. e. c.
i. s. eterum 2 de consecratione dis. iiij sine penitencia
¶ Sextus est deum suscitaturum
mortuos Carnis resurrectionem sus
citatis vivificatis primatis xxiiij dis.
qui episcopus ¶ Septimus est deum esse
remuneratorem bonorum vitam eternam
amen Et sub hoc comprehenditur deum esse
punitorem malorum ita quod bonis red
det credentibus vitam eternam pro malis non
credentibus penam perpetuam j. e. c. i.
s. h. sancta infra ¶ Secundum humanitatem
primus articulus est quod conceptus est
de spiritu sancto Tercius conceptus est Secundus
est ipsum natum de virgine maria natus
ex maria virgine id est incarnacionem
a tota trinitate non impie neque in spiritu
sancto filiacionem sed in filio credimus ut
qui erat in deitate dei patris filius
deus unus verus corpore esset et
homo verus carne communis communicatis
visceribus humani animam racionalem seu
intellectivam que est forma corporis humani
per se et essencialiter ut j. e. in quadam vicem et
humana carne compositus una in
duabus naturis persona i. deus et
homo una persona unus xpistus omnis
filius dominus creator omnium quam pater et
auctor dominus et rector cum patre et
spiritu sancto omnium creaturarum j. e. c. i. s.
hec sancta & et tamen xxiiij. quod dis. quod
episcopus et. j. de tele. mis. inquadam
... de heret. cum xpistus ¶
Tercius filium dei esse passum

et mortuum p salute humana gentis in
ligno crucis passus sub pon. pylato
vera carnis passione passus et mor-
tuus vera carnis morte qui secundum
deitatem fuit inmortalis et i pas-
sibilis ipse idem secundum humanitatem
factus e passibilis et mortalis j. e. t.
i. §. h sca. v. qui cum sep et xxiiii di
qui eps Et h figura hiis versibus
continentur Nil ysaac patitur aries
fit victima xpo Nec deitas patitur
cum paciatur homo ¶ Quartus est
filium dei descendisse ad inferos i aia
et deitate que nunquam fuit ab aia
nec a corpore separata et corpore i sepulcro
remanente descendit ad inferos ¶
Quintus e filium dei tercia die resurrexis-
se a mortuis vera carnis sive recep-
tione et vera aie resumptione Resurrexit
a mortuis ¶ Sextus filium dei ascen-
disse in celum in carne et i anima
Ascendit ad celos ¶ Septimum filium
dei venturum in carne et i aia iudica-
re vivos et mortuos redditurum
singulis secundum opa sua tam reprobis quam
electis qui omnes cum suis corporibus resur-
gunt corporibus que nunc gestant ut
recipiant secundum opa sua sive bona
fuerint sive mala illi cum dyabolo
penam perpetuam et isti cum xpo gloriam
sempiternam Isti quatuor casus probantur
j. e. t. i. §. h sca v. qui cum secundum et xxiii
di qui eps Hanc eciam divisionem
videtur approbare et sequi gl in generale
j. e. finit ¶ Primum vos credentibus
e vita eterna pena vero non credentibus
e gehenna perpetua Juxta illud hec
est fides katholica quam nisi etc.
Et qui crediderit et baptizatus fuerit sal-
vus erit. j. de bap. maiores De con-
stitucionibus et prestacionibus videndum
est

Postquam visum est de summa a
trinitate a qua leges sunt pro-
mulgate C. de veteri iure en-
l. ii. et di. c. xxi c. i. §. i. Ideo se-
quitur de leg vel iure constitucione
Unde videndum est quid sit constitucio
Unde dicatur Et quis possit facere
constitucionem et de virtute constitucionis qualis
debeat esse et que alii p iudicat
et quos ligat ¶ Constitucio e ius
humanum in scripto redactum i. di. §. Cum
itaque Jus enim aliud divinum aliud humanum
i. di. in prin. et c. omnes ¶ Jus divinum
sive naturale e quod in lege sive in ewangelio
continetur i. di. ius naturale ¶ Jus humanum
aliud solo usu retentum approbatum
nec scripto redactum quod consuetudo nuncu-
patur i. di. §. Cum itaque ¶ Constitucio
dicitur quasi simul institucio vel que sta-
tutum quia omnes astringit j. e. t. c.
et c. ult. dum tamen contineat preceptum
vel prohibicionem alias si de consilio loquitur
non obligaret xxiiii q. i. quod precipitur
et ligat tamen subditos quia papa et
imperator legibus non constringuntur
ff. de leg. princeps et xx. q. iii. cuncta
et tamen se legibus velle uti profitetur
C. de leg. et const. digna vox et ii. q.
vii. nos si incompetenter ¶ Constituciones + b
imperiales potest facere imperator C. de leg.
l. i. et xi. q. i. §. Hiis omnibus ¶ Item
prefectus pretorio C. de offi. prefecti preto
l. normam ¶ Item civitas romana
vel populus romanus inst. de iure natu
§. lex e et i. di. ius quiritum ¶ Si-
militer quelibet civitas potest facere legem
municipalem i. di. ius civile. Sed hoc
intellige de mandato principis ut
in prohemio inst. §. cum h. deo propicio
¶ In ecclesiasticis papa potest facere constitucionem
generalem vel specialem et etiam syno-
dus seu concilium generale j. e. c. i.

z c. li. f. vj. z j. de sen. ex. qui alia xviij
di. c. dicit Item sinodus metro-
politana et eciam epta epalis potest
face constitucionem xviij di. c. dicit et x.
viij di. de decimis et c. decimas et
j. de accu. cu olim Item legatus
sedis aplice in prouincia sue legacio-
nis pt face constitucionem perpetuam j. de
off. leg. c. vlt Item epus j. de
ma. et obe. c. iij. z iij. q. iiij nullus
Sed nunquid durat post mortem
eius distingwe sm hostien. z B.
aut fer decreto et tunc e seruandum
eciam post morte eius ut in in ... palle
gatus aut fecit constitucionem ut pote ne
quis gerat arma uel tulit excom
sen interdictum eo mortuo expirat
ff. de penis l. vlt nisi successor ea
confirmet z ratam habeat Item capi-
tulo generali seu prouinciali religio-
sorum quatuor diffinitores pnt face
statutum de reformacione ordinis
et obseruancia eius et quod statutum sint
illis quatuor ab approbantibus inuiola-
biliter obseruabantur omni excusacione
contradicione et appellacione remota j. de
sta. mo. In singulis Et plati religio-
si pnt face statuta pro tpe sui offi-
cij quia omnes tales plati pnt contrae
h. B. j. de offi. ordi. cu ab ecclesiarum
sed eis remotis uel mortuis cessat
huiusmodi statuta nam presens prees
no pt ulterius tpe. sue ad iurisdiccionis
alium pone interdictum ff. de penis
l. vlt. Et dic ut ...an ... precedenti
in fi. Et e ipso quia no conceditur eis q
possint face constitucionem perpetuam sed
solum quatuor diffinitoribus in capitulo
constitutis j. de sta. mo. In singulis
Item capitulum circa ea que ad ipsum
spectant j. e. cu accessisset z c.

cum ad ferr. dum mo no sit con
talis per quam aliis onus inferatur
et ad constituentes no extendatur
tunc no valet quia quisque iuris
in alterum statuit ipse debet eodem vti
j. eo. cu omnes et no valet constitucio
nisi omnes sint presentes et consenciat
ut in c. cu omnes z c. cu ad fin.
dic ut j. de his que fi. a ma. p.
c. h. si aut no sint facienda
Item secundum hostien. de quolibet collegio ap-
probato j. e. que in ecclesiarum z
c. ex. litteris sed si talis constitucio per sedem
apostolicam fuit confirmata capitulum
no pt ipsam renocare. f. eo. cum
accessisset dic ut j. de conf. vt. h.
vlt Virtus aut constitucionum est
quadruplex que his versibus continetur
Quatuor ex verbis virtutem collige
legis permittit punit imperat atque
vetat Permittit ut vir fortis primum
petat in. di. c. vlt Similiter minora
mala ut maiora vitentur. xiij. di.
nerui hoc e vim meam persona no
aut iudicis. xiij. di. quod ait dic ut
j. de penis h. imponenda Punit
ut qui cedem fecerit capite plectatur
iij. di. omnes et j. de homic. c. 1.
Imperat sicut canonica statuta ob
seruari j. e. c. 1. uel ut clerici habitum
honestum decentes retineant et hone
ste viuat j. de vi. z ho. cleri. ss q
et c. ut clericorum Atque vetat clericos
secularibus negociis implicari j. ne
cle. uel mo. c. 1. z quasi per totum
Et idem in omnibus edictis prohibitoriis
hostien. addit duas alias virtutes
prima est dubia solue seu declarare
j. e. c. vlt. j. de sen. ex. qui alia
Secunda e consilium dare et h e voluntatis
no necessitatis. xiiij. q. 1. quod precipitur

et. j. de spon. commissimus. Et nota con-
stitucionem respicere futura et non preterita
j. e. cognoscentes et c. ult. et ar. x
xxj. di. ante triennium. ubi sit constitu-
cio vel l(e)x que etiam respicit preterita j. de
usur. Cum tu. vel nisi dicatur in ipsa
constitucione quod ad preterita trahatur j. e. c.
ult. nisi. et de elec. Cum inter(?) §.
D Si sane et x. q. i. Si tu quedam Causa
sa faciendi constitucionem est humanam coher-
cere audaciam et nocendi facultatem
refrenare. in aut. ut diuic. ius sub.
ha. gl. Si impu coll. viij. et in prohemio
sexti libri. Ite causa est nove eque-
stionis diffinito indicat in aut.
ut fere no. const. eca pluc coll. vj.
Erit autem lex seu constitucio honesta
iusta possibilis secundum naturam et secundum con-
suetudinem patrie loco tempori que conveniens
necessaria utilis manifesta non obscu-
ra nullo privato comodo sed pro com-
muni utilitate conscripta iiij. di. erit.
Et secundum ipsam debet iudex iudicare non
secundum ipso ut i. et j. c. c. i. et c. ne in-
utitate(?) Et si sit obscura ab eo qui ea
condidit est interpretanda. C. de consti. l.
ult. et j. de sen. ex. Inter alia et xj. q.
E i. §. ex his omnibus. Preiudicat pos-
terior constitucio priori j. de cognat.
spirit. c. i. et ff. de leg. et constitucio non
est nouum ut priores leges ad pos-
teriores trahantur. posteriores tamen
secundum priores intelligi si eis contrarie
non inveniantur. ff. de leg. sed et
posteriores j. de elec. cum expediat
l. vj. h(ic) e(st) viij. si constituciones emanant
ab eodem et ambe sint equales. Secus
si admiss. quia tunc illa preiudicat que
facta est a maiore ar. ix. q. iij. conquesti.
nisi ex quo faciat mencionem de predicta ad hoc
quod revocetur. Secus in rescriptis quia secundum

rescriptum non revocat primum nisi de primo
secundum faciat mencionem expressam j. de re-
script. ceterum et c. ex parte. Racio istorum
est quia summus pontifex qui iura
omnia in scrinio pectoris sui
censetur habere constitucionem condendo per poste-
riorem priorem quamvis de ipsa men-
cione non faciat noscitur revocare
sed locorum et personarum singularium
Apta consuetudines et statuta cum
sint facti et in facto consistat potest pro-
babiliter ignorare. Ideo per constitucionem novite(r)
editam nisi faciat expresse mencionem
non intelligitur revocasse j. e. li. romanus
l. vj. Ligat constitucio omnes post duos F
menses a tempore publicacionis elap-
sos. in aut. ut facte no. const. eca. pluc.
coll. v. j. ne cle. vel mo. c. fi. et j. de sen.
ex. non. vel. est iuste ut singulorum
auribus inculcetur. j. de postul. c. i. v. q.
nec. et xvj. dist. quod dicitur nisi
probaret se ex provincia tunc fuisse vel
aliud impedimentum ar. j. quum ui in
ac pq tn intua. Nec ligat aliquem
ante plenam publicacionem j. e. c. ij. nec
post publicacionem usque ad duos me-
ses ignorantes. Secus si sciant
ut ibi et xxxij. di. preposuisti. tamen
consuetudo specialis facit bene quod
constitucio non ligat et per constitucionem consuetu-
do non revocetur ut j. e. li. romanus
l. vj. et leges instituuntur cum promul-
gantur. firmantur cum moribus uten-
cium approbantur iiij. di. §. leges. Cum
consuetudo preiudicet constitucioni dicit ut
j. de consue. §. inni. et sequentibus. Consta
sint ba de principe. adde tamen quod dicitur
j. de ... vel v. alia. Sed per
statuta seu sentencias a quibuscumque
ordinariis prolatas non ligantur

aliquo tpe ignorantes. dum tam
eorum ignorancia no fuit crassa aut
supina. j. e. ut circa imprin l. vltim
dr fm qd crassa et supina ignoran
cia qn aliquid publice fit ut coram
pplo. ar. j. de cle. excom. apl'ice dic
de ignoran. ut j. de i. ciui. § vlt
et dic legatum esse ordinarium j. de
offi. leg. legatos l. vj. Et licet li
gent suos delinquentes j. diocesi
psentes tm subditi qd. dioc. delin
quentes minime sunt ligati. tn qp
territorium ius dicenti no paretur
impune. j. e. ut ante l. vj. Pro
testacio sic fm pe diffinit. ptestacio
e denunciacio facta in psencia iudicis
vel thabellionis vel testium ca qsuadi
ius insecturum qz alicui loco qpetit
z psone et talis hic diffinicio ff.
de vb. sig. detesto xvj. q. iij. § plis
j. de of. ord. pastoral. z j. de appel
si instq. Fit aut ptestacio aliqn
a suppiore quqz a iudice. in tedn aliti
gatore no iniqua acontrahente et
aliquocies atestatore. A suppiore
fit ut in ordinibz faciendis. j. de elec
quia diligencia et inqsiconibus
faciendis j. de ap. ut debitu in fi. et
hic ptestacio qsuat ius illi pcius
vtilitate intpoint si qd het. Sed si
no het nichil opatur. j. de pmt
quia intencionis facit ex. ut qd e
indebitum no indicet debitu vel vi
deant nc tamqz debitu peti posst
vij q. j. pontifices. A iudice fit
h'. ptestacio. ut si l' pcipiat iudex
qz salua peticione expensar pce
dat in pncipali. vel qsilia qsuat
ius pquo fit. ar. e. de except
si qd et j. ut lite no qtest. cum

§ in alys. Ab litigatore fit ptestacio
et h' aliqu respicit futurum ut xxxv.
q. ij. lotarius et sepe fit ut cu litigas
ptestat se velle iudici opponere fitm
no cito lite qtestandi et qsuat sibi
ius in futurum quqz respicit pteritum
et tuc vel facit ptestans id qd e qtrium
sue ptestacioni et tuc no valet. j. de
ap. sollicitudine vel no facit qtra.
et tuc valz j. de ap. cu cessante
A qtrahente fit ptestacio et valet
ut fit. ff. de pact. intradicionibus
et j. de qdi. ap. de illis et § verum
z qp vi metuque ca c. j. n fiat in
fraude. ut si vellet quis vendere
librum ptestetur se nolle teneri de vicio
librum adeo viciosum ut porcio
sciens librum no hre quod hre in
qopedeet emm no hre qua hre m
cplonum q tenebitur. ff. de acci. ep
et vend. l. qro. vel n faciat q nam
ptestacionis. j. e. cu in ferv. Ab testa
tore fit ptestacio ut si talibz vbis
vsus fuit si tibi bis legaueo semel
debei nolo si legat bis alicui ede
sie legatarius no petet n pmu
legatum. ff. de l. i. si ita n qstanet
qtria voluntate testatoris ff. de l. in
si quis. Et nota qp attendendum
est ca ptestacionem. vtrum imponatur
q. nam eius de quo agitur et tuc
no valet. ff. de acc. z obl. obliga
tonu. § placet. Et xxviij. di. diacon
et j. e. cum in ferv. Ex quo enim qs
receptus e in canonicum vel cano
nice hanc necitate imponit. qp
no careat pbenda si suppetunt
facultates j. de pben. relatum
Item attende vtrum fitm illud sup
quo fit ptestacio solu qsistat in
voluntate illius qui ptestatur et tuc
sufficit et valet ptestacio ex si alia

ignor crassa

ptestacio

J

Judex

ptesta

no co[n]sen[t]iat sive p[ro]testacio[n]i. Un[de] lo-
quitur .j. q[uod] metus tam p[re]latu[m] si at-
tinu[er]it sup[er] quo fit p[ro]testacio no[n] sol[u]m
[con]sistat in volu[n]tate p[ro]testa[n]tis sed eci[am]
alterius tu[n]c ad hoc ut valeat op[ort]et
illu[m] cui fit p[ro]testacio [con]sentire .j. de
censi[bus] olim. De Rescriptis et eo[rum] interp[re]tacio[n]ib[us]

a Dictum est de co[n]stitucio[n]ibus
sed quia sepe rescriptu[m] h[ab]et
vim co[n]stitucio[n]is ideo [con]se-
quent[er] de rescriptis e[st] videndum. Et
primo Quid sit. Et Unde dicatur.
Quis possit co[n]cede[re] rescriptu[m]. De
diu[er]sis rescriptor[um]. Quali[ter] rescripta tol-
luntur. Et quoto t[em]p[or]e durant.
Cuius p[o]t[est] i[n]t[er]p[re]tari. Et q[uod] [con]fert
iurisdiccio[n]em. De g[e]n[er]ali et speciali re-
scripto. Quale debeat e[ss]e rescriptu[m].
Et quali[ter] puni[tur] qui falso impetrat
illud. Rescriptum e[st] q[uod] ab ap[osto]lica sede
vel p[ri]ncipe rescribitur ad [con]sultacio-
nes ut .n. q. i. co[n]suluisti .j. de offi[cio]
leg[ati] Consuluit vel ad relaciones
aliquor[um] .j. de pen[itentiis] in ma[n]u vel sug-
gestiones .j. e. [con]p[er]te vel ad q[ue]rela[m]
.j. de pen[itentiis] quelam vel ad supplica-
cione[m] .j. de eo qui [con]gnovit [con]sanguinea[m] ux[oris]
sue Jordane aut motu p[ro]p[ri]o alicui
vel aliquib[us] collegio vel univ[er]sit[ati]
demandat[ur]. Et tale rescriptu[m] facit ius
speciale et no[n] g[e]n[er]ale in negociis
vel int[er] p[er]sonas int[er] quas fuit pro-
mulgatum C. de leg[ibus] et [con]sti[tutionibus] l. n.
.j. de co[n]cess[ione] p[re]bend[e] [con]stitutus.
Dicitur rescriptu[m] a rescribo vel quasi ad re[s]-
scriptum. Et e[st] idem q[uod] p[r]ivilegiu[m] dic[itur]
ut .j. de p[r]ivil[egiis] §. dic[itur]. Concede[re]
p[otest] rescriptu[m] quicu[n]q[ue] p[otest] [con]stitucio[n]em facer[e]
ut s. t. p[ro]xi[mo] §. [con]sticio[n]em. In ecclia-
sticis p[a]pa et in t[em]p[or]alib[us] imp[er]ator
ut dicit[ur] .j. de privil[egiis] §. quis p[otest].

b Diu[er]sitas rescriptor[um] est talis quia aliud
est s[ecundu]m ius quoddam aliud p[re]t[er] ius aliud
contra ius. Rescriptu[m] s[ecundu]m ius vim
co[n]stitucionis h[ab]et et tale rescriptu[m] est
decretum vel ep[isto]la que h[ab]et auctorita[tem]
in causis diffiniendis. xix dist. c. 12.
n z iiii. z xx dist. c. j. et n. Idem
e[st] si sit p[re]ter ius ut xix di. p[er] to[tu]m
et xx dist. c. j. et n. Et si ille cui
aliq[ui]d istor[um] dirigit[ur] no[n] possit adim-
ple[re] causa[m] h[ab]e[n]s no[n] possit p[ro]b[are] mandatori
et causam racionabilem debet
assignare et mandans debet [con]sti[tu]ci-
one liberali[ter] acceptare .j. e. Si
q[ua]n[do]. et .j. de p[re]ben. Tu teneam[us]. Si vo[lens]
rescriptum sit [contra] ius que z naturale non
respicit[ur]. xxv q. i. Sunt quedam
et .j. de resti[tutione] spo[liatorum] c. lit[er]as ubi [con]tra
ip[s]a declaravit q[uod] facere p[otest] ut .j. de
in i[n]teg[rum] [con]p[ri]m[is]. et c. viii et xxiiii.
di. lector et xxv. di. §. nu[n]c aut[em]. Et
v[er]ba in rescripto [con]tenta debet intelligi
s[ecundu]m ius [com]mune .j. de offi[cio] de leg[ati]
Sup[er] q[ue]st[ione]m. §. Si v[er]o z .j. t. Super
litteris. Nec e[st] recedend[um] a iure co[mm]uni
r[aci]one rescripti .j. de eta[te] z q[ua]lit[ate] eam
te[nere] nisi in rescripto [con]tineat[ur] no[n] obsta-
te tali [con]stitucione vel iure ut .i. c. sup[er]
q[ue]st[ion]em. Et ff. de l. in. Si quis i[n] p[rin]c[ipi]o.
Quia no[n] e[st] v[er]isimile papam uno vo-
velle tollere iura .j. de ele[ctione] eccl[es]ia
et C. de inof[ficioso] test[amento] l. Si quis.
Idem e[st] de iure positivo xxv. q.
n. Rescripta. Sed si sup[er] iure aliquo
dubitet[ur] [con]sulendus e[st] papa .j. de
fide instr[umentorum] pastoral[is] et de [con]cess[ione]
c p[re]ben[de] dilectus. Sed quia ordo verbor[um]
in rescripto p[ro]cessus ordinem ondit de
q. di. n. In p[ro]p[ri]o ideo ordo scripture
in rescripto [con]tente e[st] s[er]vandus z etc.

forma. ubi inuenitur quod non contradicit. j. e.
cum dilecta. Secundus si inuenitur quod contradicit
j. e. tamen quod tu obediendum est ipse si con
tra stilum scribat quod ius positiuum c. di
contra mouentur. Si autem rescriptum sit
contra consuetudinem preualet consuetudo
rescripto quia etiam preualet iuri. j. de consue
c. ultimo nisi in rescripto de consuetudine mentio
facta fuerit. ar. vi. t. § xi. de consuetudine
l. vi. Item non valet contra stilum uel per pro
lictam vtilitatem premium rescriptum sed compet
tentur sicut C. de preci. impe. of. l. ne
dampnosa et impetrant ut nulli iudi
§. 2 hec quod coll. x. Si vero sit contra
ius priuate persone distinguere aut
infert modicam lesionem et tunc va
let C. de preci impe. of quod 2 l. rescripta
quia modica dampna tolluntur. ar
xvi. q. ii. cum Sulas et c. Siquos de simis
et ca. bone et j. de his que fi. a pla
pastorali aut graue et enormem
tunc non valet j. de dec. suggestum et
c. nuper et de v. sig. Cum in personale
et de donat. apostolice. Tollitur rescriptum
seu vicia(tur) in casibus notatis. j. de tri
fili. §. Item in literis. Item per suggestio
nem falsi uel subpressionem veri j. e. super
literis non sit per sex regulas
prima est quod ille qui per fraude et
maliciam literas impetrauit et sup
primit falsitatem nullum comodum ex literis
consequetur j. de transact. ex literis
Secunda est quod qui per fraude et
maliciam subprimit veritatem careat
penitus impetratis. j. e. ad aures
et j. de preben. non pt. l. vi. Ter
est. quod ille qui per simplicitatem et
ignoranciam impetrat et supprimit
talem falsitatem quod si esset subpressa
ipsa in forma qua literas nichilominus
concessisset pt. petere ut iudex deleg
secundum ordinem iuris in ea procedat licet
non secundum formam in literis comprehensam
ff. quod metus ca. l. metum 2 ff. de vi 2
vi armata l. ult. §. si quis at
Quarta quod qui subprimit veritatem
uel occultat iudex pt procedere ut dictum
est. Si secundum ordinem iuris non secundum formam
literarum l. iiii. di. quantiquis quia si com
sisset ipsa nichilominus literas concessisset
Quinta est quod si aliquis literas impe
trauit per suppressionem falsitatis tamen
tacita nunquam ipsa literas concessisset per
eas deleg. nullatenus procedat. j. e. Si
proponente et j. de concess. preben. cum nos
Sexta est quod qui literas impetrat et
subprimit veritatem qua expressa ipsa
literas non dedisset deleg. non procedat per
eas quia eadem ratio que monet
delegantem moneat etiam delegatum
et sicut delegans suas literas dene
garet delegatus sue cognicionis
officium nullatenus interponat. j. e.
ex literis et c. constitutus. Item ad hoc
quod rescriptum valeat nichil debet subprimi
de his que mouere possint animum princi
pis ad dandum rescriptum uel denegandum
uel comprimi. Sed primo veritas facti
est comprimenda. j. de offi. del. super eo
Item processus cause j. de re iud.
int. monast. Item non valet licet
si tacet sententiam latam ar. j. de fid. in
str. int. dilo. 2 C. sen. resti. in pos.
l. fi. Item si tacet appellationem a se
uel a parte aduersa factam j. e. ex parte ii.
2 j. de ap. §. Sepe infra. Item omnis
pt literas seu rescripta impetrare preter
hereticum C. de sen. tri. si. tri. l. ii. 2
excommunicatum. j. e. dilectus. Item excommunicatus
pt impetrare rescriptum super articulo
excommunicationis uel appellationis al

no j. eo. cu ppo inue l. vj. Iste primum res
criptum generale tollitur per secundum speciale. Item
si in speciali de generali mentio non habeatur
j. e. pastoralis. Ita tamen quod specificatio
generalitatis non dum sit facta j. c. o.
i. sine in secundo fiat mentio de primo sine
non. quia speciale mandatum derogat
generali ut ibi. et j. de offi. legis studu
isti et de regi iuris gen. l. vj. Quid
est si primum sit speciale et secundum generale
quod speciale valet. j. e. abbas et ar. c.
t. prius licet romanus l. vj. Si vero
utrumque est speciale si secundum facit compre
mentionem de primo valet secundum et non
primum j. e. cum et ea tenentur. aliter si non fa
ciat mentionem de primo valet primum
et non secundum ut ibidem et hoc intellige in
negotiis iam ceptis et presentatione
iudici iam facta. Si vero nec primum
nec secundum est iudici presentatum et bene
potuit putari tunc videlicet quod de primo indi
ti extitit putatum et ita alter potest
prevenire primum impetrantem licet in secundo
non fiat mentio de primo j. de ap. ut
debitus. Si autem primus impetrans
non potuit iudici suas litteras putare
valebunt usque ad annum j. e. si ante
et c. pluries dum tamen habeat fuit pre
protestatus tamen per eum non stetit quominus
suis litteris uteretur j. de of. ord. pasto.
nisi quod protestatio est necessaria ubi cur
rit tempus j. de ap. c. ult. nec sunt
illa duo c. contraria sicut dicit glo. j. e. si
aut et c. pluries ubi dicit quod si ille qui
impetrat litteras priores postposuit
uti eis dolo vel negligentia prevalet secunde
licet in secundis de prioribus nulla mentio
habeatur unum est secundum ap. Si ante annum
pro quia habuit copiam iudicis non
est usus eis i. non fecit adversarium
citari quia presumptio est in iuribus
concordat C. de inof. dotib. l. una et

j. de elec. Cum expediat l. vj. Unde ita
potes procedere cum primo obtuleris litteras
iudici delegato facias scribi per notarium
vel palam inscribi stilum curie. Et si nolu
eris quod tuus adversarius stati citetur
poteris stare et expectare per annum et
si infra annum adversarius tuus posterius
litteras fecit te citari ostensis litteris prioribus
his iudicibus delegatis et ostensione et de
monstratione facta prioribus iudicibus. Debent
secundi iudices supersedere cum ulterius habeant
iurisdictionem ut j. de ap. ut debitus.
Si aut adversarius infra annum nichil
dixit tu an fine anni facias ipsum
citari quia si hoc non feceris littere tue
valebunt an annum et post annum
C. de dim. rep. flo. Sic intelligas j. e.
Si aut et c. pluries et j. de ap. ut
debitus s. p. Sed quod incipit currere
annus dicunt doctores et p. quod post
quam composuit sarcinolas et potuit
querere adversarium ff. quibus ex causis
ma. l. ab hostibus s. Si quod simplici
et copiam iudicis potuit habere ff. de
dim. et te. F. l. i. et ii. q. vj. s. Si quod simp.
bidum Qualiter super applicationibus
impetrandis standum est illis iuribus
j. de ap. Sepe et c. oblate et j. de gf.
ut bene Quid in beneficiis dicas quod si
secundus prelatus non facit mentionem de primo
quod valet primum et non secundum j. de prescr.
veniens Si vero rescriptum secundum ins co
mune impetretur d. prelatus seu que
prelatiatas personas non valet rescriptum
nisi faciat mentionem de privilegio quod tacita
veritate obtentum est j. e. cum ordinem
quia suppressio dignitatum viciat re
scriptum j. e. ad aures et c. sedes Si
aut primum rescriptum sit impetratum de con
sensu partium et aliud post aliis iudicibus
impetrauit committi causam tacito de
illo consensu et si in secundis fiat mentio

L

de primis non valent. Sed si in primo non compens-
det condempnatur primo impetranti. ut e.
ceterorum. ¶ Iste tollitur per fraudem illius qui
obtinuit duo paria litterarum ut extra de rescriptis
in c. ex tenore et c. ultimo. dispendia. l. vi.
ma si quis contra alium plures personales
actiones voluit movere non ad diversos
iudices sed ad eosdem super omnibus hiis
actionibus studeat commodo impetrare quod si non
fecerit quo careat litteris. vel processus
habitus per easdem valeat et reos si ipsum
fatigaverint per eas est in expensis legitimis
condempnandus. ¶ Reus simili pena
puniatur si durante eodem iudicio actorem
suum obnoxium duxit per regnum tam si
litteras impetrare voluit vel protonerorum
apud eosdem iudices debet comperire ubi eos
voluit recusare. ut e. dispendia l. vi.
¶ Iste qui litteras suo nomine impetratas
aliis eiusdem nominis tradunt et qui
eas tali modo recipiunt ¶ Iste qui trahunt
ad iudicium illos contra quos nichil habent
actionis. Et qui litteras ad futura nego-
tia contendunt quod non dum erant tempore
rescripti impetrati. ¶ Iste reus qui
eodem tempore trahit actorem ad diversa
loca vel indeterminate ad villa que commu-
ne nomen habet cum aliis villis. omnes
isti careant commodo litterarum et in ex-
pensis sunt puniendi. ut e. c. ultimo. Potest tamen
ad eosdem iudices ad cautelam duo pa-
ria litterarum eiusdem forme aliquis habere.
¶ Scilicet testa eiusdem tenore. ff. de testam.
in l. testium et ff. de bo. pos. se. ta. l. ij.
si quis in duobus. ut e. ex tenore. in
de his in glosa. ¶ Iste tollitur pro morte
delegantis re integra. ut de off. de-
legati. c. gratum et c. relatum et c. li-
cet ut i. § xvi. ¶ Iste post nonam
causam ut pote quia efficitur de
familia iudicis. ut de off. del. Insinu-

ante. ¶ Iste ad tempus post contractum. ut de off.
dele. prudentiam. ¶ Iste non contendit
ad res vel personas in eo non comprehensas
quia rescriptum est stricte intelligendum
ut e. sedes et ut de off. dele. p. et s.
et c. cum olim. vel per generale clausulam
clausulam que in litteris pape frequenter
inseritur. ultra tres vel quatuor
dietas non trahuntur in iudicium quorum
nova comprimat in ipso citatorio impe-
trator ne vel fraudi locus forsitan
relinquatur. Sed et possit libere variare
ut e. cum in multis l. vi. ¶ Iste rescriptum
ultra duas dietas impetrantium non
valet. adversarius citetur infra duas
dietas vel nisi fiat mentio de illa constitutione
que hoc prohibet. ut e. non nulli. et c. se
¶ hodie nullus ultra una dieta a fine
diocesis sue potest. quem ut e. statutum
§ i. v. nullus l. vi. ¶ Sed de quibus
dietis intelligitur. vel de illis que habentur secundum
consuetudine regionis aut de lega-
libus secundum quas xx^ti miliaria computantur
pro dieta. ff. de ver. sig. l. in dic quod de
vulgaribus est intelligendum quia lex debet
convenire consuetudini regionis in
qua est. ¶ Iste nullus nisi dignitate
predictis aut personatum obtinentibus seu ec-
clesiarum cathedralium canonicis cause
auctoritate sedis apostolice litterarum vel legatorum
eiusdem de cetero committantur ¶
Item nec foraneis sed tamen in civitatibus
officialibus ~~[struck word]~~ vel prioribus claustralibus sed so-
lum illis qui conventibus preponuntur
ut e. et si pontifices cause audiantur
alibi quam in civitatibus vel in locis in-
signibus ubi possit commode haberi
copia peritorum. ¶ Et si actor et reus
eiusdem civitatis vel diocesis fuerint causa
ipsius cum non committatur vel conveniat
aliquis eorum nisi acto fuit divi-

genda ab epo q̃t aliq̃ue de sua dyoc'
vel ab alio q̃ eum vel q̃ eius capitm
seu q̃ vniu'sitate civitat' ville aut
castri vel vbi actor eande civit'e
vel dyoc' intrare no audet a' sui
adu'sarii potencia metu ꝑhorrescet
eum infra ipas secure nequeat co-
uenire In hiis casibus pt tam ext'
civitate vel dyoc' committi et impe-
trans ꝑdictum tunc eciam metus commis-
sionis exprimere tenet' et face fidem
iudici ꝑ ꝓprium iura iuramentum
et tunc iudex ptes dimittat a sua
iurisdictione et condempnet alt'i pti
in expens' litis impetrante Sed si
actor et reus civitatem et dyoc'
fuerint diu'sarum Si actor in civitate
vel dyoc' rei iudice hre recuset ipe
no in sua sed in alia civit'e vel dyoc'
libe valeat impetre et reu tra-
here ad eand' dum tn no extat
eum vltra vna dieta Iudex tam
in nllo casu ext' civitate vel dyoc'
in quibz fuit deputatus citet ptes
n' de ꝯsensu pcium Nec committat vi-
ces suas q'o quo mo nisi ꝑsonis
dum taxat sit designat' nec
munus recipiat pter esculenta
et poculentum liberalitate obla-
tum nisi cu ipm ꝓpt' ca cau' ꝯtin-
geit ꝯ sua domicilio ꝑficisci tunc
equalit' recipiat expensas ab vtroq'
Nec accipiat occasionem ꝑficiscendi
ꝓpt' expensas Sed si fuerint paupe
ꝑ expens' vel ꝓpt' assessores nil exi-
gat ab eisdem nec assessorem accipi-
at fraudulent' Sed qui indiget et
tunc accipiat neutri pti suspectu
notarios in solario recipiet nec
cu ipis aut cu assessore lucrum
percipiet vllo mo al' tenet' ad

restitucione no obstante remissione
testes inuallaturos notet' n' cu stata
vel ꝯdicio cause requirit Sed nec
tunc nisi apparente ꝯpetentes expen-
sas notato ptestionis remouendo
stando et redeundo faciat ministrari
et si quid ꝯ aliq' pmissorum fuerit
attemptatum sit ipo iure irritum
et inane ħ' ꝓbant' ? e statutum
l. vi. adde ex de ꝯ de off. del. § q̃
bus ps Item reptu e stlm quod
sine mandato fuit impetratum nisi
de illis ꝑsonis extitit a quibz no
det exigi de iure mandatum ? e no
nulli et q̃ fuit ille dr. iii. q. vii
§ infames In beneficiis impe-
trandis si diu'se lre adu'sus impetra'
nec in hoc fiat mencio de ꝑmis ie
solum mo valet Et ille illud be-
neficium obtinebit qui p'o suas lras
putauit ? e capitm et t. abbate
et de ap. ut debitus et ħ' e verum
si eadem die impetrauerit et in
gra sint equales sed si ambo in p-
sentando ꝯcurrant tunc e locus ꝯcra-
tificacioni et alius careat omno
impetratis nisi ꝯtencione lrarum ipius
expresse appareat ex utroq' ipor
volunus ꝯprimde ? e duobz § ?
vel l. vi. Secus si no sint equales
in gra ut pote ꝓpa vni ꝯtulit ca-
nonicatum alii no ille cui ꝓpa ꝯtulit
canonicatum erit alt'i ꝑferendus
licet p'o putauit lras suas eis
ad quos spectat canonicorum recepto
vel collato ꝓbendarum et ab eis
in canonicum sit receptus ? e duobz
impm l. vi. Idem si precedit tpe
et ħeat eande gram licet ꝯ
?us putauit suas lras et in

canonicum sit receptus in prebenda
tempore receptionis. primo vel ex post va-
cante nisi scienter sit prebenda collata
antequam primus suas litteras presentet. sed
primus an ferri. Idem est si ante re-
ceptionem primi in canonicum vacasset
prebenda per executorem eius fuerit
dictum ei ad quem pertinebat collatio
prebende quod eam volebat pro hoc pre-
tem conferre vel inhibuit ne con-
ferret vel sue collationi reservavit
presertim cum interpositione decreti ac-
cepta tunc illi et non alteri est assig-
nanda. Idem est si ante eius recep-
tione et presentatione prebenda vaca-
verit si devenit papa contra invitum
et mane [illegible] sit va[illegible] tamen
dolus non possit vel nobilis neglige-
ntia imputari. ut e. tibi qui li. vi. et ut
de preb. cum nostri li. vi. vel ubi sub con-
ditione mandat et ante conditionem
completa alter fuit receptus. ut e. [illegible]
parte li. vi. et c. [illegible] eod. li. Iste
tollitur si quis plures litteras pro benefi-
ciis pluribus optinendis in pluribus
ecclesiis. et in illis non fit mentio de
aliis non valet secunde si iam receptus
est per primas nisi secunde faciat expressam
mentionem de sua receptione. ut e.
in nostra. Iste si impetravit primas
et vigore eius obtinuit aliquas pen-
siones renunciando beneficio. habens
si alias post impetrat hoc tacito non
valet. ut e. ad aures. Iste si tacuit
nomen dignitatis sue. ut e. ad au-
res. Item si tacuit aliud bene-
ficium sufficiens. ut e. cum adeo in mo-
quantumcunque modicum. ut e. si pro-
ponente et ut de preb. cum teneamur
et c. non pt. li. vi. et c. motu co-
si

li. nisi papa motu proprio contulisset vel [illegible]
vel nisi ei absenti vel ignoranti fuit
collatum et hic impetrationis tempore igno-
rabat. tunc eligat quod eorum maluit
retinere. ut e. gratia li. vi. Iste tollitur
si tacuit vicariam perpetuam. ut eo.
postulasti. Iste si tacuit in canonicum
vel etiam [illegible] canonicorum. ut e. con-
stitutus et c. de consti. cum accessisset
et ut de preben. [illegible]. Iste si tacuit
dispensationem. ut de fil. presb. ex tua
et c. si vero cum quo li. vi. Iste si tacuit
se virum petendo confirmationem. ut de
confir. util. porrecta. Iste si dixit se
clericum cum non esset. ut de crimi. falsi ex pluribus
Iste si tacuit quod prebenda non va-
caret de facto. ut de concess. preben. cum
nostris et c. litteras. Iste si tempore date li-
terarum non erat etatis legitime licet
sit effectus antequam vacavit non
potest ei de beneficio cum cura provideri
beneficium aut sine cura cum tempore tunc
habet etate sufficiente per eas licite
potest optinere. ut e. [illegible] eo tempore li. vi.
Iste tollitur per appellationem a se factam. ut e.
ex parte vel ab adversario. ut de confirma. utili
bene. Iste si tacuit quod alius de
mandato pape fuit receptus. ut e. man-
datum et duobus c. se. Iste si dixit
se habuisse monitorias quod fuit falsum
et executorias impetravit non valet.
ut eo. ex confirmatione. Et generaliter
ubicunque tacetur veritate tacuit vel fal-
sitate subiecit que expressa vel
tacita papa litteras non dedisset. ut e. ex
litteris. et adde quod dicitur ut de preben. § sed
si duo. In huiusmodi litteris intelligenda
est hec conditio etiam si non apponatur
si preces veritate innitantur. ut e. c. ii.
[illegible] capitulum pro determinatione [illegible]

Item si expectat consequi aliud q̄
cum illo quod expectat de mate
ne no pt. j. e. tit. Item gra non
extenditur ad beneficiu q de novo vacat
tatur pq tpr date lrarum j. e. li. vi.
de. Durat rescriptum p decenniu
nisi alter rescriptu impetravit. C. de diu
rescrip. l. fi. Si aut alter impetravit
no durat nisi p annu postq po
tuit copiam iudicis habere. dic ut. S. e.
t. S. si vero et. j. de prob. S. q niore
Interptari pt ille q condidit
rescriptum. j. de sen. ex. int alia et C.
de legi. l. vlt. z xv. q. i. S. ex hijs
Sed nota q quedam interptaco
e gnalis et necia et redigenda in
scripta ut principis ut in iuribz pdictis
et hec facit ius quo ad omes. j. de
re iudi. intelligenda. Alia e gnalis et
necia sed no in scriptis redigenda
ff. de legi. l. si de interptacone. Ali
a e no gnalis sed necia et i scriptis
redigenda. ut iudicu ar. ff. de legi.
l. no pnt. z l. nam ut ait. q possit
iudex interptari snam sua e ar. ff.
de re iudi. si paulus. Ubi pt supplere
que desunt sine sic et interptari
sicut ptor pt. ff. de ptor. stipul. i pre
torijs. dic ut. j. de sen. z re iudi.
S in cansibus. Alia e q nec est
gnalis nec redigenda in scriptis ut
magistrorum. C. de pfess. l. vna. li. xij.
Legatus tu ul delegatus pt interptari
mandatum suum q e rescripti ul cmissio
nis ul eptle nos ctinet. ul ctrarium
j. de postul. c. i. ctra medium. Si aut
aut lege ul cstitucoem quia cuius e
condere eius e interptari. j. de sen. ex.
int alia dic ut infra de v sig. S.
qualiter. Item quilz iudex sive dc

beneficio plenissime debet interp
tari. j. de donac. Cum dilectus. Et
qui beneficium principis stricte et
maliciose interptatur in famia incurrit.
C. de legi. l. ij. Nam in dubio pre
interptacoem vendam ad superiorem
est recurrendum. j. de v sig. olim et
c. cu olim quia de principibus pre
no pt aliter iudicare. j. de sen. cofir
ut. c. i. et ij. Item in totractibz ple
na in testamentis plenior in benefi
cijs plenissima e interptaco fa
cienda. j. de dona. c. cu dilectus in
fi. et de prob. quia cta. In privile
gijs ubi aliq, cume cammuni dis
crepare videtur reducendum est
ad ius cune si pt fi ne pereat quia
pmptu e iura iuribz concordare
C. de inof. dotibz. l. vna. et j. de elec.
Cum expediat. l. vj. Sic enim facienda
est interptaco ut nulli sit onerosa.
j. e. tam q et. j. de csue. cu olim
et de prob. exore. Item sermo cp
muni e capciosa. ff. de regl. iuris
quociens z l. ij. et. j. de reg. iur. in
obscuris. l. vj. Hec e vm si va illud pa
ciantur ut j. de csue. cu dilectus. Naz
a verbis pmubz no e recedendum ubi
cta sint. j. de prob. porro et de dec
ad aud. et ubi no sunt dubia non
e locus interptacoi. ff. de l. iij. ille
aut. Impenis e benignior inter
ptaco facienda. j. de reg. iur. l. vj. penis
Item det fi interptaco ut magis res
valeat qua pereat. j. de fi instru.
Inter dilcos et de v sig. abbe.
Item ut odia restringantur z favores
amplientur. ff. de lib. z post. cum
quidam. Item intuicionem z melio
rem ptem. dubia sunt interptanda.
j. de sponsa. Iuvenis. z de reg. iur. l.
c. ij. Sed si ventura po tucior est.

Inptacio

tinet secundum benignitatem .j. de privilegiis
quia etiam tam consuetudo legittima
racionabilis et prescripta interpretatur legem
vel constitutionem .j. de consue. cum dilectus
Copia autem rescripti seu privilegii
debet tradi vel dari adverse parti
de articulis de quibus controversia fu-
erit et iudici ordinario et ad legendum
integraliter exhiberi .j. de privil. porro
et c. recepimus et c. cum personel. vi.
P De speciali rescripto et generali sequitur
videre speciale est quod ad certos diri-
gitur et super certis rebus vel negociis
expressis sine clausula generali .j. e. t. i. et
c. pastoralis. Et tale rescriptum non extendi-
tur ad res alias vel predictas .j. de offi. delegati
cum olim et c. p. et S. et tale privilegium
personale extinguitur cum persona .j. de
regulis iuris privilegium l. vi et .j. de aucto.
et usu pallii c. ij. Generale dicitur in quo
generalis clausula continetur. Et tunc dicitur
quod ille et ille et quidam alii tales iniuria
fecerunt vel sic super domus possessio-
nibus decimis et rebus aliis in quo
casu rescripta ultra quatuor vel ad ma-
iores et digniores personas vel ad
maiora negocia quam sint expres-
sa minime extenduntur .j. e. sedes
et c. pastoralis et c. cum in multis l. vi
Item cum litera ad omnes dirigitur
.j. de pen. et re. cum ex eo. Quidam
conferunt omnia rescripta in quibus cause
cognitio demandatur per ea scilicet formam
collig.[?] tollit ut cum in eis continetur si premissis
veritas suffragatur vel si ita est vel si ita
tunc postquam ille cui princeps commisit ne-
gocium insignavit perdere indicium et alii
committere tamen totam vel partem pluri-
pum medium vel finem cognitionem
vel execucionem .j. de offi. dele. cum te et
c. super quodam. Potest tamen talis re-

cusari exceptio nisi fuit ab eo petitus
.j. de offi. delegati cum olim iniqua. Sed
tunc etiam potest exceptiona. ca. .j. de off.
delegati insinuante. De falsitate rescripti
dicitur ut .j. de fide instrumentorum §. replicavit.
M et de crimine falsi §. Item nullus. Pena in
petrancium rescriptum per subrepcionem est
quod condempnandi sunt ad expensas
legitimas alteri parti .j. e. ceterum nisi et
c. de hiis qui accusantur pro quo l. quin cinea
Item subiacet potestati illorum indicium
dei xxv. q. i. Et si cognitis et .j. c.
ca. ultimo. Item puniuntur primus lege cor-
nelia de falsis ff. ad l. cor. de fal. Si
quis in rescripto. Si falsaverunt literas
domini pape dicitur ut .j. de c. falsi §. Item in literis
et quicumque certe De consuetudine
A Visum est de iure scripto nunc
videndum est de iure non
scripto scilicet de consuetudine. Unde
videndum est primo quid sit consuetudo
et quomodo inducitur. Et nota
sunt eius species. De potestate consuetudinis
et quomodo consuetudo preiudicat iuri
Consuetudo est ius quoddam moribus
institutum quod pro lege suscipitur cum
deficit lex .j. di. consuetudo. Et dicitur
consuetudo moribus institutum id est
assiduis actibus hominum in scriptis
redacta. Non est generali nomine consuetudo
appellatur .j. di. §. contrarium. Quando in-
ducitur consuetudo cum maior pars
populi incipit aliquid observare ea
intencione ut decreto sit consuetudo. Et per
illam inducere quia sicut maior pars
populi non possit inducere legem ita nec
consuetudinem. Inst. de iure nat. §. lex
est et i. di. c. ultimo. Sed quot actus
inducunt consuetudinem distinguendo
tunc queritur de civilibus et tunc vivens

actus inducit consuetudinem xxv. q. ii
Ita nos et C. de epis. et cle. aut. l. iii
aut in actibus civilibus et tunc binus
vel trinus actus non inducit consue-
tudinem nisi sit legitime prescripta ut de
causa. etiam licet tueatur aliquem in posses-
sione quousque constet an debitum
sit xviii. q. ii. servicium et supra ut lite
pendente c. i. et ii. ¶ Sunt autem con-
suetudinis species due. Est enim con-
suetudo generalis ut consuetudo est orare
versus oriente et signare se signo
crucis et hoc apud omnes katholicos
observatur xi di. Ecclesiasticarum. ¶ Singularis
est que in certis locis observatur xii
di. Scit sancta et c. novit frater. ¶
potestas consuetudinis in xvi casibus
consistit. Primus est quia dat iurisdic-
tionem supra de offi. archid. c. ult. et
supra de elec. dudum etc. persone que alias
est inabilis est ad iudicandum ut
fenus supra de arbi. c. dilecti. ¶ Secundo
tum inni communi prudicat in electionibus
quia licet monachi de suo monasterio
eligere debeant abbatem tamen si est consue-
tudo quod de alia ecclesia eligatur vel
quod extranei admittantur tunc eis standum
est consuetudini supra eo. tit. dilectus et
de elec. cum ana et de causa pos. cum ecclesia
¶ Tercio iudicem ad quem appellatur
regulat quia debet iudicare secundum
consuetudinem iudicis a quo est appellatum
supra de testa. Raynucius. Sine ratione con-
tractus sine delicti conveniat consue-
tudo loci ubi contraxit sive deliquit
est servanda viii. di. que contra. et xii dis.
illud aliud ¶ Quarto lege interp-
tatur supra e. tit. dilectus. ¶ Quinto con-
suetudo longeva racionabilis et prescripta
sic ius obligat et ita punitur trans-

.i. stringit

gressor consuetudinis sicut consti-
tutionis xi. di. in hiis. ¶ Sexto ius
facit et roborat nam consuetudo
dat ius eligendi aliquem in canonicum
supra de elec. cum ecclesia et arc. supra de regul.
si ad sol. lvi. ¶ Septimo facit in
eligibilem eligibilem et econverso supra de
concess. preben. cum nostris. Sed hodie non
valet consuetudo ut quis habeat duas
dignitates seu duo beneficia absque
dispensatione sedis apostolice supra e. con-
suetudine l. vi. Sed hic vide in constitu-
cione Jo. pape xxii. execrabilis. ¶
Nono personas legitimas ad contrahendum
facit illegitimas supra de cognat. spi. c.
i. et c. fi. eo. Sed non facit personas
illegitimas ad contrahendum legitimas supra
de consan. et affi. c. super hiis et c. non
debet. ¶ Decimo secundum consuetudinem
puer infra xiiii annos constituti
sunt sepeliendi supra de sepul. de uxore
nisi et c. licet pro l. vi. ¶ Undecimo
determinat porcionem canonicam pro mor-
tuis persolvendam supra de sepul. certificari.
¶ Duodecimo multum iuvat in hiis
que pro locis s. claustris ecclesiis
vel religiosis conferuntur supra e. ex litteris
¶ Decimo tercio facit iusticiam anten-
tiquam que alias non esset supra de fi. instr.
cum dilectus. ¶ Decimo quarto privi-
legio parificatur supra de iudic. cum ve-
nissent et de ver. sig. licet romanus
l. vi. ¶ Decimo quinto consuetudo mul-
titudine excusat a pena non a culpa
in. di. denique hic e. Sed pone si consuetudo
sit prescriptibilis ut supra e. c. ult. nisi quando
ius positivum alias non excusat si sit contra
ius naturale ymo tanto graviora
sunt peccata quanto diutius infelicem
animam detinent alligatam supra e. c.
ult. et supra de sym. non satis. et xxxii.
q. ii. flagicia. Ideo debet esse melior

vos
b
et
ist vtm

conducto simlr apt° oӡmnacōm furti ff
de furt. inficiendo. §. infas vӡ ꝯ con-
posito latte fetenti quesso cibac ex̄ni-
putat. ꝯclusiū tn̄ ꝯ pp̄rio usui
Decio septo sicut ꝯsitio posterior tol-
lit priorem si sint pos ꝯriagta ꝯsue-
tudo. j. de ꝯstit. spirit c. i li° e vii
Si due dūse ꝯsuetudines successiue
orte sint ab eade vniūsitate ul cor-
pore si vō adūis utraqꝫ suabitur
in suo loco x ii dist. Scit sita et c.
illud/ Quinto septo quod pindicat
consuetudo sed ad hᶜ q pindicet
requirunt² septem/ Prim° q sit
ronabilis et pscripta: j. e. c. ult.
et de ca poss. cu ecclia et dicas
consuetudinem ronabilem quā non
inprobant iura/ ut in c. cu eccia et
c. cu dilectus Irrationabilis e que
aiure inpbatur q e. cu venerab.
ꝯpte et c. no putamus l. vi/ ul ubi
sit aliq q. inniu ecclesiastice disci-
pline sine libtate j. e c. i. 2 c. cu
int 2 j. de cler cu ecclia. Scdo q ꝯ
tra scia et no p errorem sit in-
ducta. ff de leg q no vie/ 2 sicete
illo qui pt ius concede ff de leg.
de quib/ Tercio q sit tale ius q
possit pscribi/ qꝫ quedā sunt que
pscribi no pnt/ ut pote q. ꝯ ꝯsumma-
tione debitam rone visitaconis
j. de pscrip cu ꝯ officijs/ ul q. obedi-
enciam j. de pscrip cu no liceat/ uel
q eps ut abbas exemptus pos-
sit alibi ꝯsecie sine licia ppe. j. e.
cum venerabilis/ ul q. ut dictum
q no debeat absinari j. e. cu ut.
et de priul ꝯtinaz/ ul q laicus
possit pscribere decimas. j. de pre-
scrip eam q dic ut j. de cler
§. Sed nunquid laici Quartus
quod no sit q. ius tale ut dictum
est v. c. v xv° Quinto q sit obtenta
in ꝯdictorio iudicio j. de v sig abbe
Sr. cu ꝯpe ꝯsue° ꝯfirmat in ꝯdictorio
iudicio quā inducit ff. de leg cu de
consue^ne ꝯdictorium iudicium dicitur
cum dico hᶜ esse ꝯsue^ne tu dicis no
esse/ et iudex iudicat esse consue^ne
Sexto q sit vsus illa ꝯsuetudine
eo aio ut intedat siue credat se ius
hre/ et ut inpostum id faciat ff de
iti actuqꝫ p l. i §. ult. 2 l. ult./ alias
no ꝯdest. ut ibi dr. Nam sole vices
ꝯsuetudine no inducunt qꝫ no ꝯexem-
plis sed legibus e iudicandum. C. de
sen. et int lo. iudici l. nēo Septio
requirit² quod maior ps ppli vsa
sit illa ꝯsuetudine ut dictum est
v. e §. inducit² Iste illa ꝯsuetudo
pindicat iuri cuius no ꝯtat memo-
ria hoim in q. vi. hᶜ quippe et
ff. de aq. co et esti hᶜ iure §
ductus/ al si ꝯtat memoria si
no sit ad xl pscriptioni p ducta
ius vincit ius/ sic intellige j. e. cu
consuetudinis 2 c. si et xi. di. co-
suetudo 2 j. de ca poss cu eccia
Sed q e dra. int ꝯsuetudinem
et pscriptionem/ dic q ꝯsuetudo debet
esse quasi obtenta ꝯtradictorio in-
dicio ppli/ pscriptio no. Iste i con-
suetudine requirit² q maior ppt
ps ppli illa utat² sed in pscriptione
no/ vnde istis concurrentibus iuri scrip-
to pindicat consuetudo Et aut
scmo q de ꝯsuetudine dic. bene
intelligas sm p. sic distingue/ co-
suetudinum alia honesta/ alia in-
honesta/ Ite honesta alia vniūsal.

q pscribi no pnt

d' ɔpretu

Alia generalis / alia singularis / Item
generalis alia secundum ius preter ius / alia
contra ius / Unde de istis singulariter
videamus / Inhonesta consuetudo
nunquam debet servari sed est cum toto
conatu extirpanda . viii . dist . mala.
Dico autem illam consuetudinem
inhonestam que est ecclesiis onerosa
. j . e . c . i . et c . consuetudinem
l . vj / vel per quam disrumpitur nervus
ecclesiastice libertatis . j . e . cum inter
/ et proprie que est contra ius naturale dicitur
inhonesta ut dictum est . b . e . § xvi .
De hac ergo videtur posse dici quod si
papa vellet eam inducere non diceretur
legem dare sed potius errare xxv .
q . i . quidam / et generaliter inhonesta dicitur
que animi reprobatur expresse . j . e . cum
ad nostram et venerabilis et cum inter
consuet. / et c . non putamus l . vj . C
honesta universalis debet indifferenter
ab omnibus observari ut dictum est
b . e . § . q . sunt . Et illam dico universalem
quam princeps servat et precipit ab a-
liis observari . vj . di . quis nesciat
Generalis dicitur et honesta quia alia
secundum ius alia preter ius alia contra
ius . Consuetudo generalis dicitur que
servatur in aliquo castro villa civitate
vel toto regno / sicut generale dicitur
interdictum . Cum villa castrum vel
totum regnum interdicitur . j . de v . sig .
cum in partibus / et quod consuetudo que
servatur per diocesim dicatur generalis est expres-
sum ar . j . de instit . cum venisset
et j . de elect . cum ecclesia / hec autem si
fuit secundum ius indistincte servanda
est / quia iudex procedendo per ipsam
videtur procedere secundum ius quod ar . j .

de fide instrumenti pastoralis et de instit .
cum venisset . Si vero sit preter ius
similiter indistincte servanda est . xi . di .
in hiis rebus / et sic potest intelligi
ff . de leg . l . de quibus / Exemplum
expressum habetur . j . de sepult . de
uxore . § . ult . et c . ij . preterea . in prin . l .
vj / ubi dicitur quod pater potest eligere filio in
pub. sepulturam si sit consuetudo
Si autem sit contra ius distinguunt quidam
utrum consuetudo precessit constitutionem vel
econverso / quia si precessit et postea ius
in contrarium emanavit dicunt consuetudinem contrariam
esse sufficientem / quia per posteriora iura
derogatur prioribus ff . de leg . non
est novum / et ff . de sepult . pretor ait
§ . divus ad / que intelliguntur de consuetudine
inhonesta Et ideo sive precessit sive
non / consuetudo non debet servari / ita in illa
erat quod corpora sepeliebantur in civitatibus
propter fetorem / ideo valet legis prohibitio /
lex illa non est novum intelligitur quando contra
legem scriptam alia promulgatur / quod
posterior derogat priori / ut ibi dicitur
quia princeps presumitur habere omnia
iura in scrinio pectoris . C . de testa . omnium
Et ideo faciendo legem contrariam prior de-
rogatur Sed in generali consuetudine
non est ita / quia licet enim sit princeps
omnes consuetudines civitatum peri-
tiens vel alterius loci tamen nescit
Et ideo faciendo legem que sit contra
consuetudinem particularem vel generalem
non vult consuetudini per hoc derogare
nisi expresse consuetudine ingestive
caveatur . b . de gesti . hec romanus
l . vj / Cum quis tamen papa novum ius
constituit / exprimit ad cautelam
§ . consuetudinem loci contrariam se
non constituere . j . de app . Romana

F

Et de foro cpe. Romana l. vi. et est
ptestatio uetita scienti consuetudinem
esse. Sed distingue quia consuetudo est
uim q̄ria, aut illud ius tm̄ iductio
e in fauore suarum consuetudine
no valet consuetudo in preiudicium alterius.
sed int. illos qui eam seruant tantu
dum mo interueniant aliqua istorum que
infra dicam. vt ff. de mi. Bona fi-
ta impli. actione no mandat. ex
ecucom infra iiij^or^ menses. J. de of.
del. quenti. Et de consuetudine e iductu
q elapsis xx diebus vel xv. talis
sna execucom mandat. no valet
consuetudo in preiudicium creditorum
qui consuetudinem no induxerunt. vt
in eorum preiudicium eam inducere po-
tuerunt. ar. J. de reg. iur. quod alicui
l. vi. Ideo si fuit appellatum a sna
no det post ap. execucon demandari
ex si interuenit aliquis illa consuetu-
dine obseruare. J. de iure iur. venien-
tes. Sed int. se bn̄ valet consuetudo
quia no obstante iure per hec iiij^or^
menses indiciorum consuetudinem
induxit quia licitum e cuilibet
renunciare iuri quod pro se nostitutum
introductum. J. de reg. iur. Ad apostolicam
C. de pact. Si quis in conscribendo
dic ut J. de prut. c. quis possit
et §. si tn̄. Eum ut talis consuetudo
valeat et int. illos et int. illos
qui eam induxerunt requiritur quod sit
certa sna introducta. ut pote po-
tans dixit in consilio Amplius
no detur libellus dixerunt oes
placet. quod sit consuetudo ista sta-
tim vz maxime si in q contradictorio iudicio
sit obtenta ff. de leg. Cu de con-
suetudine leges instituuntur cum
promulgantur confirmantur. cu mori

bus vtencium approbantur. in q di. in istis.
Si em dicas quod no valet donec
sit prescripta sequeretur quod in quo prius
possit inducere consuetudinem nouam
quia l. sit. prius quemissi quod si
esset decreto secundum consuetudinem quod
tenetur iudex vellet iudicare secundum
eam. dicent quod sit sine q. ius et
no det iudicare secundum eam in quam
precedit vel possit prescribi. Ideo suf-
ficit quod sit prescripta et in q contradictorio
iudicio obtenta. J. e. c. vlt. in fi.
et J. de elect. cuntum. vel tanta tempore
obseruata. cuius memoria no constat.
J. de v. sig. super quibusdam. Si vero J
consuetudo sit singularis vt quia con-
suetum e in eccia sti pauli quod
nullus debeat ibi eligi abbas de
monasterio sti B. vel quod debeat eligi
h. consuetudo singularis dr quia inter
singulares eccias obseruatur. et vz.
si si prescripta. tn̄ J. de elect. cum ana.
et J. e. cu dilectus. et de ca poss.
cum eccia. et multo forcius si tanto
tempore cuius no constat memoria fuit
obseruata. J. de v. sig. super quibusdam.
Item vz si sit obtenta in q contradictorio
iudicio semel. tn̄. nam ex tunc
si no esset consuetudo det seruare secundum
quod iudicatum e. quia ex sna est lata.
q. ius litigatorum inter partes sit
ptes. J. de sen. et re. iudi. Cu int. nos
Credo tn̄ quod valet omnibus istis ces-
santibus. Si de qui consuetudines epi et capi-
tuli cathedralis eccie fuit introduc-
ta. J. e. consuetudinis et J. de his q.
fi. a pl. sn̄ q. c. pastoralis. Valet
eciam consuetudo quod epus no teneatur
requirere consilium canonicorum suorum

subditorum excessibus corrigendis
q. c. non est l. vi. Item quod canonici
antiquiores possunt infra xx^ti di-
es prebendam vacantem acceptare (optare)
q. c. cum in tua l. vi. dummodo primam
dimittat quia non possunt duas di-
gnitates seu duo officia in simul in
eadem ecclesia ut c. ex. indultum absque
dispensatione sedis apostolice obtinere
q. c. consuetudine l. vi. de preben. de
multa. Item propter consuetudinem percipit
quis quandam in absencia beneficium su-
per. Secus est de iure. quoniam s. de g.
stil. cum omnis et q. de cle. non resi. c.
plerique et ult. Non quod non valet consue-
tudo ut ab officiali episcopi ad episcopum
appelletur quia idem auditorium
iudicatur. q. c. non putamus l. vi.
Item quod consuetudo det sancti... quod prochi-
am faciunt oblationes in obsequiis
mortuorum vel in collatione aliorum
sacramentorum. q. de simo. ad apostolicam
dio ut ibi §. si que sacerdotes et §. se-
quenti. Post sequitur **De postulatione**
Superius dictum est de iure scrip-
to et non scripto. sed quia frustra
essent iura nisi essent qui ea
tuerentur. q. de elec. ubi maius
§. persona l. vi. Ideo subicitur hic
de creatione ministrorum ecclesiasticorum
et primo de postulatione. Videndum
est. Quid sit postulatio. Quis
possit postulari. Qui possint
postulare. Utrum possint variare.
Et quid ius postulatio acquirat.
De differentia inter postulationem et electionem.
Postulatio secundum Ho. est alicuius per-
sone que eligi prohibetur non propter vi-
cium sed propter defectum qui tamen
postulatum non omnino inhabilem
reddit ad providendum ecclesie concors et
dicta capituli facta petitio. Unde dixi
non propter vicium. Dicitur enim prius. Quis po-
stulandus sit. scilicet habilis ad promo-
vendum. Ergo non criminosus sit periurus
vel homicida. Vel sic secundum Pe.
Postulatio est gratie petitio vel dande
licencie vel ordinis promovendi. Petitio
gratie ut si episcopus postuletur in ar-
chiepiscopum vel abbatem exemptus
vel electus in episcopum et confirmatus. q.
de transl. inter corporalia et sic et s. de
conse. etiam venerabilis. Dande licencie
petitio ut si coniugatus aliquis po-
stuletur petenda est licencia ab uxore
q. de qui coniug. coniugatus. Ordinis pro-
movendi petitio ut si aliquis in
minoribus ordinibus constitutus po-
stuletur. Postulari primo potest episcopus
in archiepiscopum quia eligi non potest. q. e. c.
electus. Secundo clericus in episcopum confirmatus
q. de transl. inter. et c. licet. Tercio
abbas immediate subiectus pape s.
de conse. cum venerabilis. Idem dicatur
de tali electo et confirmato sicut inpo-
situm dicitur. potest tamen talis abbas eligi
sed postulari debet. Et episcopi electi in
archiepiscopum. a papa vel a legato misso
de latere pape confirmari debet ut s.
ti xxi cum bene. Et q. e. bone
ii impen. et q. ti xxi si abbatem
l. vi. Quarto eligi non potest sed postu-
lari in minoribus ordinibus constitutus.
q. de elec. dudum et q. de eta. et
qual. preterea. Quinto quia patitur
defectum in etate. q. de elec. cum
nimiis et c. cum nobis olim §.
ult. Sexto illegitime natus. q. de elec.

P.

inuotuit. ¶ Septimo coniugatus est postulandus. ff. de eo qui coniugatus. ¶ Octauo laicus. xxi di. c. i. et ii. ¶ Nono excommunicatus maiori excommunicatione dic ut ff. de elec. ex uni. c. i. et ii. ¶ Decimo inutiles et consimiles inhabiles ad eligendum quia cum non habeant ea semper que eliguntur multo eligi non possunt. ar. ff. de elec. ex uni. di. celebrat. et io. scilicet b. postulari debent ab eo qui habet potestatem dispensandi cum illis. ¶ Sed numquid clericus habens beneficium debet eligi uel postulari. dicit b. quod debet eligi et post debet peti licentia ab episcopo sine cuius licentia ecclesiam suam dimittere non debet xxi. q. i. eos. et c. si quis et q. de renunc. admittet et quod possit in sua diocesi et in aliena est ar. ff. de elec. cum inter canonicos. ¶ Quid de monacho uel alio uiro dicit hostiensis quod de consuetudine eligitur tota die et pe. dicit quod demum eligi potest ff. de [illegible] et de sta. mona. quod dei timorem. sed consentire non potest donec a suo superiore fuit licentiatus aliter non ualet electio quod suus superior potest ei dare licentiam. ff. de elec. si religiosus li. vi. ¶ Sed quid si superiores istorum nolunt eis licentiam dare scilicet episcopus clerico seculari uel abbas uel hiis prelatus monacho uel uiro dicit quod attendendum est per superiorem. ar. ff. de maio. patris. nullus. si maliciose hoc faceret. Sed si esset iusta causa nec papa concederet nec episcopum seu prelatum regularem compelleret ad dandam licentiam. lxxi dist. litteras et lxxxv di. florentinum in fine. ¶ Postulare possunt omnes ad quos electio pertinet

ff. e. [illegible] et ff. de elec. inuotuit. ¶ Item qui dati sunt ad eligendum possunt postulare et de alia ecclesia ff. de elec. in causis sed non excessuri quia fines mandati sunt diligenter obseruandi. ar. ff. de preben. c. ult. ¶ Constitutus in minoribus ordinibus debet sic a se ipso postulari scilicet ut faciat se ad sacros ordines promoueri et debent dicere postulantes quod in principio ponunt eligere nec debent ei facere pactum de electione quia sic esset symonia. Cum omnis pactio omnisque conuentio debeat cessare. i. q. ii. quam pio et ff. de pactis c. ult. nec postulatus debet habere intentionem quod se ordinet ut preficiatur. Sed ut preficere possit in hoc tamen casu est consilio relinquendus. ¶ Sed numquid potest uariare et eligere alium dicit pe. quod male faciunt si eligant alium tamen si eligunt tenet electio sicut si quis contrahat sponsalia de futuro cum aliqua persona et post cum aliqua per uerba de presenti remanebit cum secunda ff. de spon. si inter. peccat tamen mortaliter eligendo ar. xxii. q. i. quamuis [illegible] dicit sed. Sed aliud. Sed postulantes tenentur ei administrare quod cum fecerunt ordinari. ff. de prebe. cum secundum apostolum. Sed si non fuit infra sacros eligi non potest ff. de eta. et qualitate cum nullus. Sed de appa postulare. ¶ Pone quod canonici postulauerunt aliquem. Iste postulatus preparauit sarcinulas suas et emit equos uel iuit romam et fecit maximas expensas postea canonici nunc dicunt sibi amice non estis [illegible] romam nos mutamus propositum et eligimus alium numquid sic potest uariare dictum est quod sic ff. e. bone. ii. ¶ Sed numquid iste electus

uel postula

F

Vel postulatus potuit ab istis canonicis
repetere istas expensas. Ho. dicit quod non
quia ipse bene poterat providere quod
poterant variare. Et ideo sibi debet
imputari. ar. ff. loc. Si quis domum.
Dominus Hugo dicit quod potest repetere per l. ff. de
quod. ob. ca. Si pecuniam. in pr. Et lex
hostis non obstat quia non potuit immuta-
re nec variare consilium suum in alterius
detrimentum ff. de reg. iur. et c. de
reg. iur. nemo mutare. l. vi. Canonicis
tamen potest facere postulatus ut faciat
ipse presentari postulacionem antequam
ordinaretur vel appareat sacrimoniaus
adiutorium recipiendi et postmodum
postulantes non poterunt variare. ff. e.
bene in v. nostre. Item postulato
cio per postulacionem nullum ius acqui-
ritur. ff. e. c. plt. Et ideo possunt ab
ea recedere postulantes nisi iam sit
presentata superiori. ff. e. bone in v. nostre.
Et si fuit postulatio approbata tunc
postulatio pro electione et confirmatione
habetur. c. de elec. Cum inter canoni-
cos et hoc fit ut evitentur ecclesiarum
dispendia et discursus ar. c. de elec.
nichil est. Item si capitulum petat
a papa sue ecclesie providere nominando
duos vel tres ut papa eligat unum
ex illis acquiritur hoc ius illis quod
pendente nominacione illa variare
nequeunt nominantes sicut nec
postulantes. ff. e. bone. in ii. ar. xvi.
q. i. Cum contra scripturam in plurimis dist. quanto.
Item post publicationem scrutinii iam
facta ius acquiritur postulato quia
tunc non potest recedere ab ea. c. de elec.
publicato. et licet non possunt re-
cedere a postulatione nullum tamen ius ad
hunc acquiritur postulato per quod possit
petere nisi actionis confirmationem. Sed

Sed officium iudicis est implorandum
quia ex gratia procedit superioris ut po-
stulatio admittatur. c. e. ad hoc. infra
c. bone. i. Si tamen facta sit in concor-
dia postulatio quia facta in discor-
dia non consuevit admitti. ff. e. bone
i. vel a maioribus partibus tocius ca-
pituli sit facta al. non valet. c. de elec.
scriptum est. et facta sit de digno tunc
superior ex gratia debet admittere alias
fit iniuria postulantibus et postu-
lato ff. de aqua co. et esti. l. i. §. plt.
et ff. qui satisdare co. Si vero infra ii. ar.
c. de mil. pas. pastoralis. Item si vero
postuletur indignus scienter privantur
postulantes potestate postulandi
vel eligendi ea vice. c. e. c. i. ii. c. de
elec. bone. i. Secus si postuletur
illiteratus vel vicius ut cum eo dispen-
setur. c. de elec. Innotuit. ii. Cum pridem
cenomanensem. et si vero persone
electio vel postulatio cassetur non debet
ad eandem maxime eligi vel postu-
lari. c. e. c. in ii. c. de elec. Cum post eos. Item
differencia est inter postulacionem et
electionem quia qui non possunt eligi pos-
sunt postulari ut dictum est. s. e.
§. postulare. Item alia differencia est quia
si aliqui eligant alii postulent
ad hoc quod valeat postulatio requiritur
quod postulatio sit duplo maior.
c. de elec. Scriptum est. §. Si non unus.
Sed in electione sufficit maior pars
ut dicitur c. de elec. §. iste est de subiectis.
Item tercia differencia est quia electio fit
cum solempnitate decreti omnium subscrip-
cionibus roborati. postulatio vero
simplici postulacione. Ho. d. i. §. Sed
et aliud. Sed quod videtur. c. e. bone
in quo se distinguere a aliquis eligitur

Ut postuletur ut epus vel abbas qui
exemptus .q. t. xxi. Inuancum/ aut pos-
tulatur ut eligatur . ut si pacia tr.
in etate vel in scia vel in natalibus
defectum .j. de elec. cum in cunctis/ In
istis enim casibus est postulacio faci-
enda cum decreto / Iste a postula-
ut legittime coniugatus/ a postu-
latur ut ordinetur . ut in inferioribus
ordinibus constitutus/ et in istis duobus
casibus non est facienda postulacio
cum decreto Sic intellexit Gfr. ang
lex. d. g. Sed et alius/ in talibus
postulacionibus possint resilire postu-
lantes Et secundum hoc intelliguntur dicta iura
illa . que dicunt quod per postulacionem
nullum ius acquiritur postulato

F Nota . quod non valet electio
vel postulacio sub aliqua condicionis
formis eligo . postulando vel equi-
aut eligo postulandum vel equivo cum
nec vera electio nec vera postulacio resul-
tet ex istis/ quin vero pocius in vice
ad consentum/ aut subtilius formis
eligo in postulandum vel equivo cum
rem imperfectam significet/ a eligo
et postulo . prout pot melius de
iure vale cum incertitudine continetur
nisi quando probabiliter dubitatur . utrum
quis sit eligendus vel pocius po-
stulandus . quo casu is qui sit po-
stulatus . fuit vel electus . consensus tempore
prima electionis vel postulacionis
ne in medio vagetur/ eligere necesse
teneatur/ redendi ad aliam potest
postquam unam elegerit sibi sit
via penitus interdicta .j. e. preterea
l. vi. aut. De electione et electi potestate

A Dictum est de postulacione/ Sed
quia per postulacionem pervenitur
ad electionem Ideo sequitur de electione
Unde videndum est Cuius sit electio
Cuius possit eligi / Et qui possunt
eligere Ce forma electionis Contra
cassetur Ce confirmacione et con
firmacione electi Ce accusacione et
impugnacione electionis Secundo
sequitur. Unde de electione et presenta-
cione clericorum ad ecclesiam parrochi
alem / Eligere est aliquem ad di
gnitatem vel potestatem vel officium
advocare / Sed que persone possunt
eligi Videlicet omnes qui non prohiben-
tur iste titulus sit prohibicionis
ar. ff. de testi. l. i. et .j. de spon-
sa apud / Sequitur Ultimus que
persone prohibentur Sicut quod ille que
enumerantur S. ti. xxi. S. postulare
requirunt etiam multa . Unde / v.
Anni tricenta . Sacer ordo . prima vo-
luntas Et morum gravitas sapi-
encia sposa pericia Conveniens
fama . decus hec dant pontificale
Anni xxx. scilicet completi ita quod non
desit dies Et est ideo quia xpistus
cuius vicarius est epus/ in tali eta-
te baptizavit et predicavit lxxvii
di. psbr. de hoc .q. e. cum in cunctis
Et cum dicitur ibi attigisset subaudi
maxime . i. complevisset / Sacer
ordo .j. de eta. et qual. aut. ut p.
s. diaconus vel subdiaconus con-
eodem pm. co. gaudet enim diacono
.j. de filiis non ord. miramur
prima voluntas per hoc concluditur
filius .j. de filiis non or. c. v. iste
epus s. t. xxi. c. ult. Item
electus et confirmatus abbas ut

dictum e ß. c. xxi. § postulatio
v petitio gre. Et mox gram
tus xxiiij di qui epm et adde
quod dr j. de etc. et qual. § de
qualite et § se. Sapia quo ad
spualia xxxviij di omnes psale
tes et j. de etc. et qual. c. puili
et ulte. Et quo ad tpalia xxix
di petrus. Sponsa parentis
s. q sit de ltimo matrimonio
natus j. e. innotuit. Concies
simul quia in nullo det vacillare
fama eius xxxviij di laici et j.
de accus. omps. Decus h dant
pontificale a. h' requit imposo
pmouendi in epm p electoim. Sed
cu h. oz q electo sit canonica
concordat ut sic ordo ma fidei
decus et genitura. Etas et mo-
res z lra pstat honorem
b Sed quid det scie epus. Ro. vetus
et novum testamtu. in aut de scis
ep. § si vero ordinandus vel dz
eligi eminent scie tm copetes
tolleratur j. de ren nisi cu pde
§ p desim et j. e. cu nob olim
Sed nuquid det esse copetens i
tpalibus et spualibz. Vr q sic
quia det se intromitte de utro
q ut indicta § p desim sinod
d. q sufficit si sit cpetes i spi-
ritualibus qz pt h'ri dari i tpali-
bus coadiutor vij q. i. sicut
Dicitur etc. q det esse natus de
ltimo matrimonio. pone q ab
huerit filium ex concubina postea
iste filius sicut clicus electus fuit
in epm et fuit in eo illa que
requirunt nisi q no fuit natus de
ltimo matrimonio q requitur
j. e. cu inter. pr videns quod
filius impediebatur ppt h. duxit
matrem eius in uxorem modo
querit nuquid sit ijdoneus. vr
q quia tanta e vis matrimonij
q illegitimos facit ltimos j.
qui filij sint l. tanta. host. dicit
q quia in electionibus inicium specta-
j. e. dudum a. sicut in beneficijs
quo ad etate tpr. inpetrationis
s. de rspt. si eo tpe l. vj. Et io
no valet electio qz fuit electus an
qua pr qhet cum eius matre
Sed post matrim contractu eligi
pt. quia matrimonium omnia pcede-
cia purgat ut in c. tanta. po-
ne q aliqs no potuit i epm eli-
gi ut pote qz ex certus ut illegi
timus qui fuit cfirmatus et cosecra-
tus contulit ordines et similia
nuquid valet illa que facit sta
tio dependet ex illa an sit epus
si e epus valet si no e epus
no valet. Dic. dos hugo cu host.
q tripx e electo canonica que-
dam strictissima alia vero stric-
ta et alia larga. Strictissima
e inqua ius naturale csistit qz
sicut inter virum et uxorem csistit
carnale matrim ita inter platu
et ecclesiam csistit matrim spuale
j. de trasl. inter corpalia et c. h
Et ista requit ius nale s. quod
sit de ltimo matrimonio natus
et etc. ius positiu s. q sit lrat
et heat bonos mores j. e. cum
in cunctis. Item requit solepnitas

Ut fiat electo et scriptum et publi-
cato .i. e. publicato / et talis est
rite epus / Stricta e[st] impna req[ui]-
ritur ius positum et solempnitas
sed deficit ius naturale et talis
no[n] est rite epus / Larga e[st] impna
requi[r]it[ur] ius n[atur]ale / Sed positivum
deficit / talis e[st] epus / tenet tam[en]
sacra ab eo collata / ubi t[ame]n eccl[esi]a
dum no[n] in forma eccl[es]ie [con]ferret
ar[gumentum] .i. de script[is] ab eo qui ven[it] e[xtra] t[itulo] .i.
et ii / Sed pone q[uod] illegittimus
fuit electus in epm et consecratus
nunquid potest salva [con]sc[ienti]a retinere /
H[ost]o[iensis] distinguit / Aut fuit in dolo
electus. quia scivit se illegittime
natum vel electum et tacuit / tu[n]c
tene[tur] resignare nec p[otes]t retinere
.i. e. retinuit innotuit / et ar[gumentum] .i.
de rescr[iptis] spal. lias / Aut no[n] fuit
in dolo quia de novo ad eum per-
venit tu[n]c no[n] tene[tur] resignare
sed solum [con]sili et face[re] p[e]nia[m]
Requi[r]it[ur] etiam in electo maior
gravitas .i. e. cu[m] in cunctis / Sed nunq[uid]
melior e[st] eligendus vi[detur] q[uod] sic
quia i[lle] eligendus e[st] q[uo]d plus om[ni]-
potenti deo possit placere xij dist[inctio]
nonn[ulli] / ideo no[n] solu[m] bonus sed
melior e[st] eligendus / q[uia] [pro]p[ter] me-
diocritate[m] peccat q[ui] melior bono
mediocri bonu[m] [pre]fert de [e]l[ec]t[ione] di[cit]
v. no[n] mediocrit[er] / ymo no[n] solu[m]
melior sed optimus e[st] eligendus
lxiij. di. metropolitano et xx
v di. §. nu[n]c aut[em] 2 viij q .i. §
ego / cont[ra] vi[detur] xvj q. ult[ima] moni-
steria ubi d[icitu]r sufficit ne sit
malus / q[ui]d eos tolleraret / dum tam[en]
sit sufficiens .i. e. cu[m] nob[is] olim
et c. cu[m] dilecti ubi multi erant
erant in eccl[es]ia meliores / Solu[ti]o
H[ost]io[nsis] dicit quidam / quod sufficit
bonum elige[re] et [con]silium e[st] quod d[icitu]r
optimus debe[re] eligi ar[gumentum] .i. de
renu[ntiatione] nisi cu[m] p[ri]d[em] §. p[ro] defe[ctu] //
Alij distinguunt et melius / ut si
equa facilitate possunt elige[re] me-
liorem peccant tu[n]c nisi eligat.
si aut[em] de facili meliorem elige[re]
no[n] possent / tu[n]c sufficit bonum eli-
ge[re] et co[m]petentem 2 s[ecundu]m h[oc] intellig[en]-
ttur p[re]allegata / Qui possunt
elige[re] / d[icitu]r de i[nsti]t[utione] gen[eralis] collegij de
viris ecc[lesiastic]is si duo vel tres fuerint
in collegio .i. e. t. i. et de [con]suetu[dine] cu[m]
dilectus et .i. de iur[e] patr[onatus] a nobis
lxiij. di. Adrianus et c. nosse et
xviij. ult. Congregatio et xviij
q. ii. abbatem / Sed si clerici no[n] sunt
in eccl[es]ia ut collegiu[m] vel ut corpus
sed sunt ut singulares p[er]sone
tu[n]c superior [pro]videbit p[er] se vel pro-
no[n] p[re]sentante .i. de iur[e] patr[onatus] nob[is]
et c. pastoralis / Quod dictum
est collegium debe[re] elige[re] i[n] eccl[es]iis
collegiatis / de i[nsti]t[utione] ire c. § de
[con]suet[udine] vel p[ro]vinc[ialis] aliem ad electionem
vocent[ur] .i. e. quumana / et .i. de
ca. posse 2 [pro] cu[m] ecc[lesi]a / aliq[uando]
vocant[ur] religiosi [pro]pter honestate[m]
no[n] [pro]pter debito[m] xxiij dist[inctio] q[ua]n[do]
dn[u]s / Sed tu[n]c n[on] iu[r]a e[st] p[ro]testato
ut in c. cu[m]mana / Item si ma-
ior p[ar]s capituli delinquat in

electione / electio devolvitur ad ali-
os licet unus parvitatis [?] de. depo-
stul. c. ii. z. i. et bone ii et c. cum
in cunctis et c. cum bintoniensis / Sed
quid si omnes delinquant preter
unum / nunquid ille solus potest eligere
dicit b. quod sic / quia universitas sive
ius universitatis remanet in uno
ff. quod cuiusque univ. dic. municipum
in fine et lxv. dist. si forte / Cum
eligunt scienter indignum illa vice
tantum sunt privati potestate eligendi
et tenuo [?] beneficio. ab bene-
ficiis ecclesiasticis sunt suspensi i. e.
cum in cunctis et c. cum vinc / hoc
est verum si corporis eorum quibus elec-
tio sequatur. al non sunt privati et
pro eo quod indignum scienter et cetera
suas nominarunt at debeat pu-
niri i. e. propterea l. vi. / Eidem si
scienter indignum postulaverunt q. e.
septimum. §. si. / Item si negligentes
fuerint in eligendo infra tres
menses i. e. ne pro defectu / Item
si per simoniam sunt privati quia forma
non servaverunt i. eo. quia propter et in
casibus positis i. e. §. causa / Item
constitutus in pupillari etate / ad-
mitti non debet cum aliis ad episcopum eli-
gendum / Item in ecclesiis irregula-
ribus vel monasteriis. hii qui non
sunt tacite vel expresse professi / non
debet cum professis / vel laici quamvis
cum clericis electoribus interesse. i. e.
eo. l. vi. / Item eligere non possunt
excommunicatus maiori excommunicatione /
interdictus / vel suspensus ab ho-

suspensus a canone / suspensus
ab officio et beneficio / vel officio
tantum / nec eligere potest nec eligi. de. de
cons. cum dilectus §. quod vero / et d.
ti. xvi c. i. ad fi. / et i. e. cum inter
v. / Cernis sit suspensus dicit in
i. de sen. ex. §. sequitur de suspensione
Sed infra quod tempus debent eligere
Respondeo quod cessante iusto impe-
dimento in ecclesia cathedrali vel
m. infra tres menses debet electio cele-
brari / Et si celebrata non fuit
qui eligere debebant / eligendi
potestate careant ea vice / et potestas
eligendi ad eum qui proximo preesse
dinoscitur devolvatur. i. e. ne
pro defectu / hoc tamen ad casum alium non
est extendendum / Igitur si electores
in ecclesia cathedrali ipso iure [?]
cum eligunt scienter dignum i. dignum /
vel per simoniam cum forma tradita
in generali concilio non observant /
eligendi potestate privent / non addens
superiorem prox. / Sed ad romanum
pontificem potestas eadem devolvitur
Secus autem in inferioribus ecclesiis
est censendum i. e. quamvis l. vi. / et
ille proximus superior in ecclesia cathe-
drali qui sunt privati propter neglige-
ciam / vel in aliis in aliis inferio-
ribus ecclesiis ex quocunque casu
privent / Sed dominum pontificis non
differat ultra tres menses cum
capituli sui consilio ecclesiam / de per-
sona idonea / ipsius quidem ecclesie / vel
alterius si digna non reperitur in
illa canonice ordinet et ordinare
i. e. ne pro defectu / Sed quid si

de compromisso

eligant compromissarium in quem transferant
potestatem eligendi et ipse negligit
eligere infra tres menses vel indignum scien-
ter eligit distinguo aut pervenit aut
transmittit infra tempus a iure statutum
eligere negligentibus tunc ad superiorem
potestas devolvitur providendi et compro-
mittentes sibi imputent qui ei talem
dederunt potestatem. Aut eligit sed
indignum sive sciens sive ignorans
hoc fecit non imputatur eis nisi scienter
electionem talem ratam habuerint sed li-
bere ventitur ad esse nec permittuntur
nisi ratificaverint. Sed ipse vel pena
sive teneat actorem a beneficiis ec-
clesiasticis triennio suspendit ipso
iure. Hec tamen pena solum extendit
ad ea beneficia que sic peccans in illa
optinet ecclesia cuius tamen eligendo
specialiter noscitur offendisse et idem
in beneficiis aliis est censendum qui
alicuius electionem postulationem aut
provisionem approbando deficit eius
qui obierit in persona. Hec autem pena
in episcopis si ad eligendum fiat compromissa-
rius vel alio superiore in illa tamen extendit
datur ut e. ti. compromissarius l. vj.
Quod si eligant infra tempus et
fiat quod spectat ad ipsos et
electus consentire recusat vel post
consensum renunciat iuri suo aut moritur
seu propter eius occultum vicium electio
irritatur. Videndo quod si nichil egerunt
fraudulenter et habuerunt ad assensum re-
nunciationem morte vel irritacione
perdiderit. At si vacatio nondum est
tempus integrum ad electionem aliam
celebrandam ut e. ti. electo l. vj.

Sed ubi debet fieri electio. Videlicet
quod iuxta constitutiones canonicas
si fieri potest debet in cathedrali ecclesia elec-
tio celebrari ut e. quia sicut et sen-
tencia inferiori que vacat vel in loco
in quo ex antiquis fieri consuevit ut e.
cum ~~terra tritum~~ tercia ipse fi. tamen si fiet
alibi non propter hoc electio viciaretur.
Forma electionis est triplex. Prima
est ut presentibus omnibus qui debent
et volunt et possunt commode interesse
assumantur tres de collegio fidedigni
qui secrete et sigillatim vota
cunctorum diligenter inquirant et in
scriptis redacta mox publicent in com-
muni appellationis obstaculo interiecto
quorum publicentur et is collatione ha-
bita eligatur in quem omnes aut maior
et sanior pars capituli consensit ut e.
quia propter in opus. Et nota quod multa sunt
statuta et necessaria circa electionem
que continentur in i°. c. quia propter. De
quibus quedam sunt ante formam
quedam sunt post formam. Ante formam
sunt ista. Vocacio omnium qui sunt
vocandi et sine precio vocari possunt
ut e. bone ij. quia si non vocaretur
et de uno intellige videtur contemptus
et sic ipsam electionem reddet annullandam
non autem reddet nullam ipso iure quia
si contemptus prosequatur suum con-
temptum electio irritare. Sed ego
qui contemptus non fui non possem
prosequi contemptum illius quia si
contemptus consentire velit electo
valebit. Et ut intelligantur illa verba plu-
ribus contemptus unius quam contradictio
multorum dum non maiore parte

F

no faciat in presentia eorum probant. ut e. c. sicut. Venerabilem et c. bone ii. 2 sic vero electo per nomi(nationem) confirm(ationem) habitum humile e(st). ut de eo qui dux(it) in matrimonium. Veniens. et hoc non de iure rigore sed de equitate. Et est ratio quia multi preiudicium separatum. Sed si electo esset ipso iure nulla tunc per sequentem confirmationem non posset confirmari puta quia fuit facta ab excommunicatis vel de excommunicato. ut e. audito vel in aliis casibus notatis. ut e. de electo cassatur et sequentibus. Sed numquid mihi tamen possunt primi electores a electione sua resilire. si absentes nolunt consentire. Videtur quod sic cum diffidant de iure suo. e. de postul. bone ii. de quod si quis. Et alii dicentes dicit quod non. ut e. cum inter canonicos et cetera. in maius. et ff. de his. . . . preiudicium. Sed pone quod illi qui contempti sunt mortui sunt et alii loco eorum substituti numquid exigitur consensus aliorum substitutorum. Ita ut si non consenserint electio vitietur. Videtur quod non nunc possit electionem irritare nisi ipsi vel alii eorum et consiliis quibus successerunt in onere et honore quia tales una persona censentur. cum pridem. ut de off. deleg. quoniam abbas 2 ut de off. ord. pastoralis. Antanomico secundo est. ar. ut de testi. requisitum. Iste illi qui consenserunt mortui sunt et alii substituti numquam sufficit si contempti nolunt modo consentire. Vincentius 2 Raymundus dicit quod sic quia per eum habetur consensus istorum ac si omnes retro consensissent et quod ad tempus electionis fiat relatio

dicatur. ut e. dudum circa finem. Sed queritur a quo remoto loco vocandi sunt absentes. Ho(stiensis) tollitur contributis quia vocantur a tanto spatio quantum e(st) a ianua usque mediolanum hom. di quarto. Sed non debent vocari a tam remoto loco quantum e(st) a capua usque ad panormum. ut e. cum inter. Vnum. Absentem vocandi sunt ubi sine periculo vocari possunt. ut e. quod sicut. Summa auc. 2c. bone ii. Videtur quod soli illi qui sunt in provincia sunt vocandi quia ut e. coram dicit. Vincentius quod si sunt in provincia ita propinqua quod commode possunt vocari tunc sunt vocandi quia si ipsa provincia esset multum lata et longa non deberent vocari. ut e. cum inter. Vnum. Et eodem modo si esset extra provinciam 2 propinquus vocandus esset. ut e. bone ii. ubi fuit vocatus qui extra provinciam erat quia regnum et cremona sunt diversarum provinciarum. Et ideo non dico vocandos omnes de provincia nisi qui commode possunt vocari nisi consuetudo sit quod omnes vocentur. ut e. ingenensi. nec dico quod tantum de provincia sunt vocandi ut in c. hoc. Sed in talibus vocationibus potius statur consuetudini ut absentes vocentur. in(fra) ex consuetudine vniuscuiusque ecclesie ar. illius c. ingenensi et c. nichil. Secundo si illi citati non veniunt numquid statim presentes possunt eligere. Ho(stiensis) dicit quod presentes procedere possunt circa finem trium mensium non preiudicii festi nacione vel moratoria cunctatione ff. de admi tut. l. tutor. §. 1. 2 ut de off. dele. consuluit. t. V(incentius) 2 Raymundus dicit quod si maior pars

de voc(atione) absentium

et sanior. volt procedere ad electionem pt
ut provideant ecclie viduate quamq
si vocavit absentes statuto ter-
mino competenti considerata qualitate
locorum et aliarum circumstanciarum con-
sira que possunt venire si non ve-
nerint nec assignaverint instantiam tam
quam non veniant presentes pnt pro-
cedere ad electionem. ut e. ex sic. § Cum
aut ut de of. deleg. consuluit ut de
ap. Cum sit romana et est ratio
quia mora in electionibus est valde
periculosa ut e. co. ne. pro defectu[me] et ut ut-
lite non per (?) eum Et qui citatus
debet venire vel causa legitima impeditus
constituat aliquem de collegio pro-
curatorem cui vices suas committat
Et si opus fuit fidem faciat iura-
mento ut e. quia propter. § illud Iusta
causa est propter timorem loci ut e. bone
.i. vel propter infirmitatem v. q. iii. Si egro-
tans infirmus vel si nocere ad maius
tribunal ff. de re iud. quod pupil-
lum infirmum quia per se non pt palam
consequatur ut de offi. dele. Si pro debili-
tate et c. pastoralis in fi. et intelli-
ge de impedimento facti non iuris quia
habens impedimentum iuris committere
non pt. S. de elect. scriptitatis ut potest
quia contra ut de cle. ex. min. postula-
sti dic ut ibi § 124 Et nota quod
iusto impedimento detentus pt non
solum uni sed et pluribus committere
vices suas dum tamen eorum cuilibet
dat insolidum potestatem et est tunc
melior conditio occupantis Sed si
ambo conveniunt insimul et postulent
se admitti audiri eos non expedit
quia posset vota sua dividere iudi-

18

ceris (?) Sed ipsis admittatur quem
capitulum vel maior pars capituli ele-
gerit vel si concordare nequeant
is cum pro ipso maioris procuratoris extiti-
terit nominatus Si aut nullus istorum
fuit insolidum deputatus tunc nullus
admittatur Sed sibi imputet qui
sic eos constituit indistincte Et
si is qui simpliciter fuit constitutus
vel alter admissus unum suo nomine
et alium dum sui nomine instructus
nominandus vel eligit nisi dicta e-
ligenda persona sibi dederit dominus speciale
mandatum tunc enim in illa eius
et in alia suo nomine licite potest
consentire Et si nullus de collegio
velit esse procurator eius ipse in-
vito capitulo extraneum non poterit
deputare nec per litteras exprimere votum
suum quod non est in scrutinio sed
in ipso scrutinio secreto et sigil-
latim tamen non exprimendum sed probatur.
ut e. Si quis iusto l. vi. Item
assignato loci et diei procedit
forum ff de iud. Si loca .2. S. de
elect. quia non nisi 2. ut e. cum ma
Item ex partibus omnibus trac-
tent de forma electionis et si pla-
cueit forma scrutinii illa se-
quantur ar. ut e. quia propter impu-
[t] omnia procedunt forum et si non
simulata sit pt electio impugnari
si est qui se opponat et eius in-
testi vel cum putatur confirmanda
ut e. nichil est Vii in hiis non est
invita sed potius vitanda ut
e. cum sic 2 hiis patentibus pt
omni tempore remotis accusari quia
non intravit per hostium nec sine

de presentibus cum absentes
de forum consensu

Dico xxiij. q. iij. §. ecce / posset tam
confirmari electio p9 consensum impedi
mentum ut dictum e̅ de e. c. §. an
forum / Sequitur. vide de his q
sunt p̅t forum inquirendis scrutatores
creatos cum hitis testibus et tabel-
lione procedant / Sed quod sint tres
sm̅ quosdam tamen concedit b. et p-
no e̅ de substancia electionis. q. e. cum q.
et c. Si tibi lxij. 2 ff. q̅ tangit
bnus d̅ te coz. §. Si decanones
sed sufficit q̅ sint duo p quos
possint publicari vota / et pbari
ar. q. e. cu dilci / Iste sm̅ b. no
e̅ de substancia quod sint de eod. colle
gio quam in electionibus consilio reli-
giosorum virorum requiri dec lxiij di
sbentibus / dum tamen no sint layci
q. e. massana 2 c. bac sta / hosti
et b. dnt. quamvis / quia semp pre-
sumitur quod illi qui sunt de collegio
melius et fidelius procurent utilitatem
ecclesie quam extranei q. de testi. cum
in officiis / Et debent esse fidedig-
ni persumitur eo ipso quod quamdiu non
pbatur q. de sentencia iudicis fuit c.
imo / 2 sufficit q̅ no sint repro-
bati. q. de p̅sumpcionibus dudum / dum modo
no sint notorie indigni / tunc etiam
nullo se opponente debent repel-
li. q. de except. exceptionem / Si
ista no obseruentur nec e̅ nulla / ut
annullanda q. c. cu in iure
de for. Vo sunt ista / q sunt ita co
acta diligencia obseruanda ut
si q. facium fuit electio nulla e̅ sine
irrita. q. eo cura vel / et c. Auge-
nensi §. ut secreto et sigillatim
inquisicio fiat / publicacio r quam /

collatio et electio incontinenti nullo
actu. quamvis intermisso deinde p9 aliud
faciendum / hec pbantur. q. ei cum apt
nupni. cu p9 petita / tamen q. ibi
et c. ingenensi et non in scriptis sed
acta. ut appareat p scripturam
de gestis cunctis / et si vellet mutare
ei scriptura obviet j. q. vij. salu-
brimum et xxviij. q. j. omnis femina
Pone canonici nominant vnum
instructionis. postea vult mutare
numquid pt. vi. q̅ variato i elec
tionibus reprobatur. q. e. audit
hosti dt quamvis. l. q̅ pt variare
ante publicacionem. quia c. dicit
q̅ p9 publicacionem scrutinii non
pt. / ergo a contrario sensu v. pt an publi-
cacionem. q. e. publicato / Hugo dis-
tinguit aut vult mutare incon-
tinenti et tunc pt aut ex interuallo
et tunc no pt. q. de testi. eo
pbta. Iste e̅ de substancia ut colla-
cione hita is eligatur in quem vel
aut maior et sanior ps capituli
consenserit / quia nisi fieret fiet
collatio / no posset sciri quis a ma-
iori pte esset electus / Sed in collacione
tria sunt considerata numerus vel
auctoritas. zelus / et numerus /
Auctoritas consideratur. in dignitate
et merito vite / Zelus consistit in
animo ut sine carnali amore
eligat. q̅ sm̅ merita vite. psone
sunt eligende. viij. q. i. Si ergo et
q. ut ec. bsn ut nimium de mio
pse pz. / Dicas igitur q̅ scrutinium
ista tria. det fieri collatio zeli ad

h ✠ [margin]
No. d' immutatione voti [margin]
no. pt [margin]
colla° [margin]
ele° [margin]

q̅r de s̅c̅ra̅ fo̅ri̅

zelum dignitas ad dignitate q. e.
ingenesii. Si em ex vna pte sit
dignitas et zelus tam respectu
eligencium quam electi et ex alia p
te nus pualebit dignitas cum
zelo ipi nuo ut q. e. eciam nra
et ar. q. detesti. Supplicia. h. i tel-
lige vz. dum mo nus no multu
excedat quia tunc nuo staretur
dum tn esset electus sufficiens
q. e. dudum et q. de ap. constitutus
et sm h. maior et sanior pars
censetur licet nus sit maior
ex vna pte nam illa ps dr maior
et sanior que meliori pietate
mouet. xl. di. multi. infi. et ar. viij
q. i. si q. Si vo vna sit maior
duplo nuo quam alia. q. electores
cui pte reliqua sit excedit ad
extenuacom zeli meriti vel aucto
ab ipoz reliquus vel electo aliq
opponi no pt nisi eet tale qd
q voto illius cui opponit nullu
reddet ipo iure q. e. Si qui l. vj
Tercio si eligencium sit par nu
merus zelus nuo et auctoritas
hinc inde recurrend est. tunc ad
meritum electi. lxij. di. c. vlt.
Si vo omia sint hinc inde eq
lia neutra electo valet de iure
quia neutra facta e a maiori pte
q. e. cumana. eciam sint vna
z c. ingenesii. Et si cassata sunt
vtraqz no credo illos puatos qz
no videntur facere q. forum directe
vz itm eligat ar. lxxix. distin
Si duobus aut itm tali eligat
tunc puentur. tunc eligendi. Empe
ror tn pt facere gram. an vlt
ar. e. de postul. c. i. Et. Et no ei
si capitulum pt se retrahere a for
scrutinium et transferre se ad forum
compromissi. Dr. p. q. a psona electoris
pt transire se ad forma transire
ad scrutinum si res sit integra.
al no. q. e. in causis. sed a forma
scrutinii pt siue sit integra siue
no dum mo placeat scrutato
ribz. sed eis inuitis no lz res sit
integra. quia eis inbitis no pt
mutari forma ordinata. quantum
tamen eis inbitis duc alios scru
tatores. for. no mutata. et si
scrutatores inh. se vellet op
ponere suspecti esset. ff. de pecuniis
que omia ista qui si de p
sentibus aliquis e exceptus vel
si no e scriptum votum suum au
deat cassari pcessus. dic q si
no dum scrutinium publicatum
det puincii recipi sibi. Si vo
publicatum e. cassanda sunt oia
et e accipite incipiend et p
meliores scrutatores ex si co
teptus nellet aquiescere. quia
sibi electoris lesa e dict ut e.
eo. q. an forum. Sed qui
quo z cui nota scrutatores
requirentur. dico q. nuo se
pnt requirere nota sua cum
lz sigillari vel ad vocabunt ali
quos de capitulo ut cum quib
dam ex eis scrutantur. tertium
Nec mirz qz electores

sedum. p. unum quod se eligere potest. J. e.
cum in iure. Sed multum de forma
compromissi secundum p. et credo quod in pu
scrutinium debent eorum vota requiri
prius quam aliorum quia postquam scirent
vota aliorum possent machinari
et in eis posset esse quod de ne-
cessitate eligeretur quis. si posterius
vota sua exprimerent quod intelligerent
quis plus esset maior vel minor
et sic suum votum formarent.
Item nota secundum formam scrutinii cum
quibus canonicus consentiat in alium
nunquam augetur consensus suus nisi
computatur ad se. Secus tamen in for-
ma compromissi sine electorum. J. e. cum
in iure. Sed in quibus ecclesiis
habet locum haec forma. Dicunt quidam
quod non habet locum nisi in cathedrali-
bus et conventualibus. J. e. ne
pro defectu. Hostiensis et G. dicunt quod
habet locum in quibuscumque electionibus
sive in canonicis sive in aliis. quia
debet inditari de prius sicut de maioribus
J. de praebendis maioribus. Et est ratio
quia ita posset esse contentio de electione
decani vel cuiuslibet praelati sicut in episcopo
Textus loquitur de ipsa electionis non
de forma. ideo non obstat. Decretum
debet continere totam seriem et formam
electionis nomina eligentium et eorum
consensum et subscriptiones cuiuslibet in
hunc modum. Ego talis canoni-
cus vel monachus talis ecclesiae hanc
electionem interfui et consensi. et propria ma-
nu subscripsi si scit scribere. Alio-
quin alius pro ipso et nomine illius
de ipsius mandato subscribere debet q.

de re iudicata. cum inter nos. Et nomen
electi debet continere. ad quam dignitatem
est electus. et scriptura illa sit facta
per manum publicam vel per duos idone-
os viros et J. de probationibus c. quoniam contra.
Et sigillum capituli apponatur.
Et hodie etiam debet continere inquisitorum
et voluntates singulorum et publica-
tionem et collationem et electionem. Ita quod
capitulare decretum appareat formam
formatam fuisse. J. e. quia propter. Et est
de substantia electionis. Ita quod si non fiat
publicatio voluntatum et collatio et electio
subsequente instrumento electio cassatur.
J. e. c. immo ea. Et c. cum post. pasti-
tam. Tertia forma est per compromissum ut si
eligendi potestas aliquibus viris
idoneis committatur qui vice omnium
ecclesiae viduatae provideat de pastore.
J. e. quia propter. §. 1. nam bene possunt
dare potestatem aliis. Nunc requiritur
quod isti sint de capitulo. secundum G. J. e. tam.
quod et licet dicatur aliquis unum tamen
committi potest in e. c. tamen quod iste istud
non est de substantia in uno. melius potest com-
mitti per unum quam per plures scilicet
duos. quia tunc tenentur ius sive comitti
e. ff. de arbi. Item si unus secundum alius
dicit ut d. e. §. sequitur de his d.
Item secundum G. quaeritur si maior pars
eligat per formam compromissi an va-
leat cum minor eligat per formam scru-
tinii. Et dicunt quidam quod non compel-
litur aliquis compromittere. etiam si unus
solus contradicat. quia unusquisque uti iure
suo arg. lxj. di. nullus. quod cum quilibet
habeat vocem in electione. non debet compelli
ius suum dare alteri. C. de collatione ep.

et — forma compromissi

Subscriptio decreti

ubitum et debent vice omn. p vide
.i. e. quia ppt. §. v. et .i. de reg. iur.
q alicui. l. vi. ¶ Alij dicunt q vtraq
for. e ordinaria / et inptate capituli
est pelige / nec admittut ut sit
forma qpmissa ordinaria / q2 equa
pena. additum et capitulu tenetur
admitte electom Si de ydoneo est
.i. e. cum q / Sed si media ps capi-
tuli eligat unam forma et alia
media ps aliam / pponedo illos q
declinant ad scrutiniu / quia forma
illa celebrior e et nalior. ff. de pac
pte si unus §. iii. ¶ Item querit
si duo de electoribus eligat notole
indignu an solus tcius possit eli-
ge tamq alijs priuat / d. p. q sic
ar. .i. e. cu inuct / ut dic in G. c.
§. Sed quid si ¶ Sed quit debet
va electionis p fere sine ptpro-
missi forum seu scrutinij pcedatur
dic q p vnu tm. electio une omn.
est publicanda / al no valet licet
secus in arbitr. qpmissarijs / lex hu-
mana innuat q ab eis omibus
sit pnunciatio facienda .i. e. i genere
si q ppt et c. sicut cu p forum. l. vi.
¶ Nota tn q subsista for. pt in elec-
tionibus licite qpmitti / ut qpmis-
sarij secreto et sigillatim voluntati-
bus omn inquisit / illu inq maior
et sanior ps capituli cosensit eli-
ge teneant .i. e. cu dilectus .i. z c.
cu qpedat, l. vi. ¶ Sed inqmid
hec debent in electionib monali-
um obseruari dic q no / sed e sic p
cedendum. ut cu in eis fuit electio
celebranda. nlla monialis nisi xxx.
annos pegit z pfessa fuit tacite

vel expresse ad eligend cu alijs
admittat nec in abbatissa nec p-
orissam / Ubi p priorissam mona-
sterium gubnat. de ceto aliqua
eligatur nisi xxx an. qpleuit
et expresse pfessa fuit ordinem
suum / Unde si ad electom p forma
scrutinij pcedatur et vota diui-
serint indiuisas / Et sic discordi
tur ea q. a maiori ptibz nud /
fuit electa omn exceptione qdictoe
et appellatoe ptis altius cessate /
p supiorem examinatoe diligenti
pmissa si electio alit fuit cano
nica / qfiruet. z electe qfirmate si
abbatissa fuit benedictio impen-
datur. ¶ Si no nlla / a maiori ptibz
sit electa / no obstante q sit scru-
tinium publicatum / et ad electione
pcessum / pnt moniales q alia
ul alias elegerut antequam
ad actus extraneos diuitant /
om qtinuitate cessante / ad illam
accede que ab alijs maiori pte
uno facientibz e electa / et si per
accessum huiq. ad duas ptes
puenit qfiruet. / et benedicatur
ac si ab initio duas ptes huisst /
/ potest tn pq cofirmatom huq actum
ul denunciat ut adignitate eiciat.
¶ Si aut ad illam que a minori
pte ut pmitti e electa / acces-
serint aliq no tn alijs pns in tot
eam cosentietibz faciat duas
ptes tnt sup obiect ptis alte-
rius si que fuerint / et sup
alijs q inttl negotio fuit qsof-
ficio inquirenda / plene sine

Nō

Elc° monialiu

strepitu et figura iudicii per supradictos
primitus inquiratur. antequam electo
confirmet vel etiam infirmet. Sed
interim poterit in spiritualibus et tempora-
libus libere ministrare. Caveat tamen quod de
rebus monasterii nichil penitus
nec aliquam in monialem recipiat
quoquo modo. sed ad eam que canonice
vero eligitur non potest accedere per
consensum. Quando autem sit in hiis in elec-
tionibus monialium zelus contra zeli ad
zelum vel meriti ad meritum. sed solum
numeri ad numerum. Vide e si per formam compromissi
procedatur. nisi quod ad ministrare non potest
si pars opponencium petitur duplo ma-
ior. sed debet litis eventum pocius ex-
spectare. qui tamen contingit ad se appellari
appellari in illis casibus in quibus
est appellatio admittenda. Servanda est
forma eadem que in religiosis aliis ob-
servatur. de equitate infectis dicitur nisi
quod possunt personaliter exequi. sed per
procuratores sufficienter instructos
sicut in procuratoribus aliorum religi-
osorum ut dicitur [illegible]. Item eius electi
Illi vero qui vocati fuerunt ad mo-
niales in electionibus diligendas. ab
hiis prorsus abstineant. [illegible] ut inter
eas [illegible] faciendis electionibus oriri
possit discordia vel corrupta in [illegible]
alias eo ipso contrariis sine nomine
se subiaceant. Ista etiam non solum huius
locum in monasteriis in quibus
sunt moniales benedicte sub aliqua
de religionibus approbatis. Sed etiam
in illis ubi sunt in [illegible] quarundam
provinciarum consuetudine mulieres

que nec propriis renunciant nec pro-
fessione faciunt. Iterum dicunt per
omnia observanda excepto quod non pro-
fesse eligere et eligi non possunt.
quia non faciunt professionem. non
tamen propter hoc status vel ordo earum
approbatur. ut patet ex eo quod dicta sunt
de monialibus. que autem communi-
ter multos distrepant in electionibus
religiosorum virorum est procedendum.
sed dicunt alia inveniri observandis et
probantur. idem est in de prelatis. ut ita
et [illegible] incipientes. Tercia
forma est cum electo fuit communiter
ab omnibus quasi per inspirationem
absque vito celebrata [illegible] est quia
propter [illegible] quid an tractatus
debeat ipsam precedere. et videtur quod sic quod
monachus qui vult adire districti-
orem ordinem. requisita licentia
et si non obtenta. debet ire [illegible] de
regul. lib. [illegible] nos generalis trac-
tatus debet precedere ut rogemus deum
pro bono prelato. non autem tractatus
specialis ut placet tibi et michi
de tali et sic pro aliis. xix. q. i. Due
sunt et de [illegible]. Omnis clamq
quia non est inspirationis modus
ubi aliquis potest attrahi verbis
vel applausu ad operationem alterius
ff. de arbi. si in tres. Item quid
si aliquis de eligentibus sit in peccato
mortali. an possit ibi esse forma
inspirationis. videtur quod non quia cari-
tas ab omni iniustitiate est [illegible]
de pen. di. [illegible] radicata. Credo
quod sic. xv. q. i. audacter et baptis-
mi prevalet. baptismo Johannis

forma inspirationis

de con. di. iiij. aliud / quia ibi dicit
augus. quod aliud est bap. re. p(ro)p(ri)etate(m) ad
p(er)missionem / Iste querit si unus solus
dicat an sit hec forma sequenda / Di.
quod non. si tamen assignat ut aliquis
est qui non est concors / secus si multa
causam allegaret / vel valde simulatam
ut p(re)sumatur in v(er)ba / vel velle bo-
nos impedire / j. de ele. c. bone me.
quin / sed si dubium est quo zelo mo-
veatur / vel si taceat vel dicat
ego volo uti iure meo / non dico
formam esse inspirationis / Vnde
est si citatus ad electionem non est
exspectatus nisi de iure / infra. c.
quia p(ro)pter. preterea et xxxiij. dist.
c. si / et hec forma videtur res-
tringi / nec debet hec ha(be)re laxari
quia que raro eveniunt mira-
culosa sunt in autem de consulibus
nisi et xxiiij. dist. legimus / Iste
numquid de ista forma potest redire
ad aliam / dico quod non quia nullus
non est locus retractationi xxiij. q.
i. c. ini bona / Iste querit an ista
forma admittat comparationem faci-
endam a superiore / et dicit quod non xxix.
q. ij. due sunt / sed dic quod debet fieri
an sit hec innissio sit spiritualis j. de
hereticis cum ex iniuncto / l. di. dico
p(re)posterum / et quod latet superbia
et apparet castitas / de pe. dist.
ij. certius / et sola virtus est a opti-
mis moribus xxxiij. q. ij. hec et
licet aliquis habeat indulgen-
ciam comparandi j. de cuius. lig.
Iste numquid ab alia forma potest
transire ad istam / dicit quod sic

iij. q. vij. c. in sine p(ec)c(a)to / Credo
quod huius forme abnunciatio ante
tractatus et confabulationes vix
non solet hec forma adhibere / nisi ab
initio cessante tractatu de certa
p(er)sona in p(re)meditatione / admodum
patent sed forte non sunt latentia
vnde in evang(elio) nonne cor nostrum
ardens erat in nobis / Sed videtur
quod per alias possit iri ad hac
formam gratia spiritus sancti a do-
cata iij. q. vij. c. in sine p(ec)c(a)to
c. Electio autem summi pontificis
sit tantum p(er) cardinales et ille ab-
sque ulla exceptione / nisi ipse habet summ
xl. di. si papa ab universali ecclesia
romanus pontifex habeatur / qui
a duabus partibus cardinalium
electus fuit et receptus / Et
si quis de tertie partis nominatione
confisus / nomen ipse sibi usurpa-
uerit / tam ipse quam qui ipsum
receperint / excommunicationi subia-
ceant / et totius sacri ordinis
privatione mulctentur / nam si a parti-
cioribus quam a duabus partibus non
aliquis fuit electus ad apostolatus
officium nullatenus assumatur
et predicte pene subiaceat si hu-
militer noluit abstinere / Ille vero
qui a duabus partibus fuit electus
in papam eo ipso quod eligitur con-
firmatur / et statim habet plenam
et liberam administrationem / nisi
p(er) symoniam vel p(re)sumptionem vel
quolibet ingenio male esset electus
/ quia tunc esset comminatus eum

elco
ipe
l.

fautoribus suis / et debet ab ecclesia a-
bici tanquam antixpistus in vasor
et destructor totius christianitatis
nec aliqua super hoc alicui audiencia
super eo sine tenus / Debet ergo de cardina-
libus eligi unus si ydoneus re-
periatur / alias potest eligi alius
de hoc plenarie habetur e. ti. de vitanda
canoni et xxiii. dist. In nomine domi-
ni / Debet autem sic sub hac forma / ut si papam
in civitate in qua cum sua curia reside-
bat mori contingat / cardinales qui
fuerint in civitate presentes absentes exspectare
x. diebus absentes tantum modo teneantur /
quibus elapsis sive venerint sive
non / extunc omnes conveniant in pallacio
in quo idem papa habitabat / contenti sin-
guli singulis servientibus clericis vel
laycis / ubi vero patens necessitas fuerit
tunc duos poterit habere / in illo autem
pallacio unum conclave nullo intermedio
dio pariete seu alio velamine omnes
habitent in communi / quod ita claudatur un-
dique ut nullus illud intrare valeat
aut exire / nisi ad cameram secretam /
nullus loquatur cum eis / nec ad se ve-
nientes admittant / nisi eos qui
de voluntate omnium cardinalium pro
factum pro electionis negocio voca-
buntur / nullus audeat eis mittere
nuncium vel scripturam / et qui contra fecerit
excommunicacionem ipso facto incurrat / In co-
clavi tamen predicto / fenestra competens
dimittatur / per quam tamen ad victum necessaria
ministrentur / Verum si infra tres dies
postquam conclave intraverunt non fuerit
ecclesie de pastore provisum / per spacium
v. dierum immediate sequencium
singulis diebus tam in prandio quam
in cena solo tamen ferculo sint contenti

quibus elapsis / tunc panis vinum
et aqua eis ministrentur donec provisio
subsequatur / Et pendente negocio
provisionis de camera pape nichil re-
cipiant / nec de aliis eidem ecclesie
obvenientibus undique / sed disposicioni
futuri pontificis reservent / nec
tunc de alio negocio se intromit-
tant / nisi propter terra seu dote ecclesie
ipsius defendenda / vel ubi nisi ali-
quod tale tam grave et evidens
periculum imminet / quod omnibus et
singulis cardinalibus presentibus
concorditer videtur illi celeriter occur-
rendum / Cardinalis autem qui conclave
non intraverit / aut intrans absque
manifesta causa infirmitatis exierit
ad electionem ulterius non admittatur
Si vero propter infirmitatem exierit du-
rante infirmitate poterit procedi / eius
suffragio non requisito / Sed si post
sanitatem sibi redditam redierit vel
etiam si absentes qui per x. dies sunt
exspectandi supervenerint antequam
de pastore ecclesie sit provisum / in eodem
negocio / et in eodem statu / in quo ipsum
invenerint admittantur / Si vero papa
decedat extra civitatem in qua sua
curia residebat cardinales conveni-
ant in civitate in cuius territorio papa
obiit vel nisi sit interdicta / vel contra
Romanam ecclesiam in aperta rebellione
persistat / quia tunc in viciniori civitate
conveniat / et ibi omnia fiant in domo
episcopi / vel in alia sicut in civitate
obiit / in qua sua curia residebat.
sicut superius est expressum / Domini
vero et rectores et officiales illius
civitatis in qua Romani pontificis
fuerit electio celebranda / auctoritate

premissa omnia et singula plene ac
immobilit sine fraude et dolo aliq°
faciant obseruari et ut adimpleat.
coram clero et ppło ciuitatis illius
ad hc specialr quotiendis presertim
specialr iuramento quod si no obserua-
uerint diligent uel si fraude co-
miserint cuiuscumqz condicionis fuerint
omni cessante priuileo sentenciam excommuni-
cationis incurrant ipso facto et perpetuo
sunt infames nec ad dignitate
seu publicum officium admittantur
et sint priuati feudis et ceteris bonis
que de quacumqz ecclia optinent
et ciuitas sit interdicta et epo pri-
uata Eligat igr cardinales no
ratione affectionis mediante uel cuius-
libet conuentionis pactionis uel obli-
gationis nec querentes que sua sunt
sed que ihu xpi Qui aut secus e-
gerint diuine subiaceat ultioni no
obstante pacto iuramento uel obliga-
tione Archiepi epi et alij ecclarum
plati cum concessum e ipsorum uerbum
dei hortentur clerum et ppłm ad sup-
plicandum pro suffragio et deuotis
orationibus insistant donec de summo
pontifice sit prouisum hec probantur
j. e. ubi periculum l. vj Sed quod duo
sunt quibus principalr hic mundus re-
gitur sacra auctoritas pontificis
et potestas regalis xcvj. di. duo sut
ideo de imperatore sequitur Unde quod
predictus debet eligi xciij. di. legimus
Sed examinatio et confirmatio eius per-
tinet ad papam et si e degeneris
persecutorum uel excommunicatus uel publice
periurus eius electio cassatur j. e. Ve-
nerabilem xxiij. q. iiij Ipsa pie-
tas et depom pt si sit inutilis ut
xv. q. vj alius Iste ultius impe-
rator seu rex romanorum aut alius
imperator uel rex princeps marchio
dux comes uel baro uel quiuis
alius cuiuscumqz dignitatis existat
ultra annum in senatorem patri-
cium capitaneum aut rectorem
ad regimen urbis romane eligat
uel sumat absqz licentia sedis ap-
specialr propterea hec specialr exprimentes
Et si secus factum fuit electio no ualet
Et electores et electus et consencientes
sentenciam excommunicationis incurrunt ipso
facto et electores priuati sunt omnibus
honoribus et gratijs quas habent
a quacumqz ecclia et sina lata a-
talis electio e irrita ipso iure in-
dices aut et tabelliones qui pro-
cessus uel instrumenta conficiunt suis
officijs sunt priuati Contemptores
istorum uel alicuius eorum ab excommunicatione
absolui no possunt preter articulum
mortis nisi per romanum pontifice
aliquo priuileo no obstante Hec
pena no extenditur ad eos qui i
urbe uel in territorio eiusdem fuerint
oriundi j. e. fundamenta l. vj.
Electio cassatur uel e nulla quan-
doqz ratione eligendum quia facta est
ab excommunicato uel quia elapsum
e. tempus eligendi et tunc no in-
pedit sententiam j. de cap. constitutus 2
j. de supp neg. pl. c. ult. quandoqz no
ualet ratione persone electe uel po-
stulate et tunc no prestat impedi-
mentum sede j. c. Indiuum 2 e.
de postul. gratum 2 quandoqz ratione
forme 2 tunc quandoqz e nulla quandoqz

Elec° imperatoris
c.

De cassatione elect.

annullanda. Nulla est cum facta est
post appellationem legittimam
ut e. auditis quia talem dico irri-
tam ipso iure ad h. ar. ut de off.
del. sup[er] quo[n]da[m] n[is]i / q[ua]n[do] e[st]
annullanda ut q[ua]n[do] contemptus est
aliquis qui debuit adesse electio[n]i
vocari ut e. q[uo]d sic / et in hiis duob[us]
casibus subdistinguitur / q[uia] aut
p[ri]ma facta e[st] a maiori p[ar]te / et tu[n]c
no[n] debet secunda celebrari. Sic in-
tellige ut e. considerantes / et si
p[ri]ma sit nulla ut ibi / vel sit annul-
landa ut e. bone n/. Si vero p[ri]ma sit
a minori p[ar]te capituli celebrata
contempta maiori p[ar]te / que erat in
tali loco quod poterat comode e[ss]e
vocari et debebat / tu[n]c bene p[re]stat
impedimentum sede ut optime col-
litum ut e. venerabilem. Sed obicitur
Debet enim semp[er] in electionib[us] p[re]lato[rum]
et etiam in aliis ecc[les]ie negociis ma-
ior et sanior p[ar]s capituli ut e. lic[et]
et ut de hiis que fi. a ma. p[ar]te ca.
Sed quero dubitatur q[uod] v[idetur]
nulla e[st] r[ati]one eligencium et electi
no[n] p[otes]t impedimentum p[re]stare sede
2 v[idetur] nulla e[st] r[ati]one eligencium forme
ut e. facta a maiori p[ar]te capituli p[re]-
stat impedimentum sede. Est ille
e[st] casus q[uia] qu[ando] p[ri]ma e[st] nulla r[ati]one
eligencium vel electi / electores ipso
iure eligendi p[otes]tate p[r]ivantur
et electio ad illos devolvitur ut e.
cum inter / et de. de postul. bone
Sed qu[ando] nulla e[st] r[ati]one forme
no[n] sunt electores ipso iure eli-
gendi p[otes]tate p[r]ivati ut electio c.

devoluta ad alios. Sed debet forma[m]
expectare ut e. bone et c. cuma-
na. nisi / Et in p[ri]ma no[n] rep[ro]bata
p[er]severant / p[ro]s[equitur] minor capituli p[otes]tate
no[n] habet eligendi et si eligit electio
no[n] valebit ut e. considerantes
et c. auditis. Casus nonus electio — Nota casus
insinuatur vel ipso iure nulla e[st] sunt
plures. Primus e[st] si obmittatur
forma tradita in concilio generali ut e.
quia p[ro]pt[er] / nam ibi dicitur q[uod] aliter — 1 ·N·
electio facta no[n] valeat / de illa for-
ma dictum e[st]. S. e. c. for. et c. scda.
Secundus si tractare incipiant et — 2
eligant corpore p[re]mii epi no[n] dum
tradito sepulture ut e. bone n. 2
lxxix. di. nullus. / Sed p[ro]pter h[oc]
solu[m] no[n] fuisset cassata. Sed assu-
munt h[ic] ip[s]a no[n] cum ut cum f[uerit]
adept[us] fuit ea cassationis nam
mortuo viro soluta e[st] uxor a le-
ge viri omnio ut de s[e]c[undi]s nuptiis c.
pe. vii. q. i. sicut alias glo. v.
Tercius si fuit tractatus h[ab]itus — 3
vel colloquium cum illo qui erat
eligendus / vel cum amicis eius absent.
qui debebat ipsum eligere ut e. per
inquisicionem quia locus desideran-
tibus e[st] negandus. viii. q. i. in
scriptum. Quartus e[st] si p[re]stitit — 4
assensum sue electioni an[te] vel post
publicacionem votorum. antequam elige-
retur ut e. cum p[ro]positam. Quintus — 5
si facta fuit p[er] secularis potestatis ab-
usum ut e. cum dudum secularis et c. g.
Ergo semp[er] quem eligere / et h[oc] no[n]
est usus / sed abusus / ymo iniusticie

puniatur. ille qui consentit tali electioni
ita quod perpetuo sit ineligibilis, et eli-
gentes potestate eligendi, et ab offi-
ciis suspenduntur per triennium extra e. quod
quis et licet dicatur nullus, ymo laicus
patronus non eliget in ecclesia colle-
giata. extra si habeat hoc ex consuetudine
electio tamen facta presentatur patrono laico
propter honorem ut si voluit prebeat
suum assensum extra e. Sacrosancta. et
illa impia consuetudo tollitur quod per se
electum nominabat. In aliis principis
requiritur tamen assensus regis, ut de
sua licentia eligant, et sic servatur
in pluribus locis, et curia romana
tollerat extra e. cum terra et c. cum inter
6 universos. Sextus si electio fuit facta
per canonicos et laicos, non obstan-
te consuetudine extra e. massana et
c. cum ecco. lvij. Septimus si e-
7 lectores eligant contra formam eis da-
tam extra e. cum dilectus. Octavus
8 si fiat electio ad clamorem populi
d. c. omnes quia vane voces populi
non sunt audiende. C. de penis l.
decurionum. Nonus si fiat clan-
9 destina electio extra e. quia propter. nisi
10 Decimus si fiat ultra spacium trium
mensium extra e. ne pro defectu. Undecimus
si fiat a minori parte capituli extra e.
cum in cunctis et c. eccua i.
Duodecimus si non fiat a maiori
et saniori parte capituli extra e. eccua
ij. d. Decimustercius si fiat a su-
spenso extra e. cum inter c. 2 d. de con-
cessione dilectus. Decimusquartus
si fiat de interdicto vel deposito c.
i. et ij. de cle. excom. si celebrat

Decimusquintus si fiat ab excommunicatis
vel de excommunicato extra e. venerabilem
et intelligas de maiori excommunicatione
ligatus aliquin si minori tantum fuit
electorum non propter hoc viciatur extra e. in
eodem. nisi scienter minori ligatus
eligatur ut de cle. excom. c. illud
dic ut ibi ii. ij. z. iij. Decimussextus
si indignus et ineligibilis eligatur
extra e. cum in cunctis, ymo scienter
indignum et ineligibilem eligentes
privantur eligentes illa vice potestate
eligendi extra e. scriptum est. Indignus
autem seu ineligibilis est ille qui
est interdictus excommunicatus vel suspensus
ut dictum est supra. Item qui
habet duo beneficia cum cura animarum
sine dispensatione sedis apostolice
extra e. dudum ij. Item si sit illegit-
timus nisi a sede ipse apostolica fuerit dispen-
satum extra e. innotuit. Item si sit
indocta oportet enim episcopum alios doce-
re non quod ipse ab aliis doceatur extra e. cum
nobis olim et c. cum in cunctis et
ar. l. eo. officii. Decimusseptimus
si fiat per successionem extra e. venera-
bilem. Decimusoctavus si ad-
ministret electus antequam confirmetur
extra e. qualiter et c. bone, ymo quod
quid fecit medio tempore totum cassatur
extra e. nosti. non enim ex electione sed
ex confirmatione ius habet extra e. tran-
smissam, nisi sint subditi summo pon-
tifici immediate et valde remoti
videlicet ultra ytaliam constituti
si electi fuerint in concordia dis-
pensante propter necessitates ecclesiarum

et utilitates in spiritualibus et temporalibus
administrent. Ut tti q(uod) de rebus
ecclesie nichil penitus alienent
j. e. nichil e. §. Ceterum. ¶ Decimus
nonus si fiat electio post appellationem
licite interpositam j. e. considerantes
cum nos olim et c. audita ¶
Vicesimus si post publicationem in
notorum non sequitur communis electio
ut omnes vice omnium eligat j. e.
Ingenesis(?) Item sine per viam scrutinii
sine compromissi ad electionem procedatur
per omnes electio pronuncianda alias
eo ipso viribus non subsistat j. e.
Sicut l. vi. ¶ Vicesimus primus
si procedatur ad electionem forma premissa
non cassata j. e. considerantes audita
et c. bone ii ¶ Vicesimus secundus
si ineligibilis eligatur et non
postuletur j. e. innotuit ¶ Vice-
simus tertius si quis eligatur in ab-
batem vel priorem in abbatissam
vel priorissam ante factam professionem
vel existentem alterius ordinis vel
professionis j. e. cum toni(?) inciderent.
j. e. cum in magistrum officii cumu-
tam adque(?) meum(?) cum dignitatibus
nupti(?) et c. nullus l. vi. Sed ad di-
gnitatem episcopalem ad quam etiam mo-
nachi eliguntur talis in secularibus
bus vel in regularibus ecclesiis
eligi minime prohibetur ut in c.
nullus ¶ Vicesimus quartus si fiat
per subreptionis astuciam seu nominis
suppressionem j. e. cum dilectus ¶
Vicesimus quintus si contempto alio vel
aliquo fiat electio j. e. q(uod) sicut
venerabile et c. bone ii possit.

sit contempti factam electionem ratificare
ut dictum est. e. e. §. an formam
¶ Vicesimus sextus si factam electionem
confirmat superior non facta diligenti
examinatione de persona electi et pro-
cessum electionis indigne promotus
erit reiciendus et qui confirmavit
punitur. Primo confirmato nulla
e. j. e. nichil e. et c. qui l. vi.
¶ Vicesimus septimus si fiat electio
obmissa collatione sive numeri ad
numerum sive zeli ad zelum sive meriti
ad meritum j. e. ingenesi in alia pars
esset duplo maior j. e. Si qui l. vi.
dicunt et. e. e. §. ite e. de subita ¶
Vicesimus octavus si omnia que mandat
constitutio non fiant incontinenti sive mora
j. e. q(uod) sicut et c. cum per petitio illa
aut que mandat constitutio nota
Si e. §. de forma et §. se ¶ Vicesimus
nonus Si mandat papa ut capitulum
eligat cum consilio aliquorum si postea
electores eligant sine consilio eorum
electio vitiatur j. e. cum in veteri et
ff. de ad mi. tu. l. pluribus §. i. z. j. de
arbi. cum olim ¶ Tricesimus si pro
illa electione commissa sit symonia
eciam electo ignorante j. e. Si aliquis
si aliqua ¶ Tricesimus primus
si aliquis fiat monachus sub illa
spe ut fiat abbas j. e. Si aliqua
¶ Tricesimus secundus si electus
vel postulatus fuerit aliquis eciam
a minori parte capituli cuius postu-
lato vel electio e cassata dicto per-
sone. Secus si non dicto persone
quia tunc ad eandem potest pro-
moveri nisi symonia intercesserit

i. e. super eo / et d. de postul. gratum
Unde consilium est quod superior cassat
electionem quod adiciat tamen quando cas-
sat eam / Sicut qui remittere similes
abolitum ff. de his qui no. infa. l. ij.
S. sed non adiciat puniatur propter elec-
tionis vicium reprobata ff. de penis
si pp(res)s / Tricesimus tercius / Si
fuerint sex electores et ipsi omnes vel
maior pars eligant de capitulo / Si
tres eligant extra capitulum illius
electio vicietur / Et si alij tres
eligunt de capitulo illius electio
confirmatur. j. e. eodem iure / Trice-
simus quartus / Si electus ante confir-
mationem per se tamquam procuratorem
ydoneum vel per alium propter vel in
toto in temporalibus vel in spiritualibus
gerere vel recipere aut illi se immiscere
presumat. j. e. Auaricie l. vj / nisi
sit valde ~~nisi sit valde~~ remotus vt
dictum est d. e. §. xviij / Tricesimus
quintus / Si electus infra mensem
a tempore electionis de potestate non consen-
serit electioni est ipso iure priuatus
nisi sit talis persona que sine licencia
superioris vel sedis apostolice non valeat
consentire / Et tunc electi vel electores
secundum loci distanciam a suo superiore de-
bent petere licenciam consentiendi / alias
priuatus est. j. e. quam sit ecclesijs l. vj.
/ Tricesimus sextus / Si electus in-
fra tres menses / a tempore consensus prestiti /
confirmationem electionis petere obmit-
tat / iusto impedimento cessante. j.
e. quam sit ecclesijs §. ceterum l. vj.
/ Tricesimus septimus / Si confirmatio vel infir-
matio electionis / pertinet ad sedem ap-

immediate / vel per appellationem / si post consensum
infra mensem iter non arripiat / et
secundum locorum distanciam personaliter
tamen imminet [?] se non representet
/ vel procuratore sufficienter instructo
si electus sit iusto impedimento
detentus / qui cessante impedimento
se personaliter representet cum duabus
personis ad minus super eodem negocio
instructis / Et hoc quando est electio in con-
cordia celebrata / Si vero in discor-
dia ad minus de equalibus parte due
persone destinentur / quibus expense
agnentur ministrentur. j. e. cupientes
l. vj. / Tricesimus octauus / Si
alicui data fuit potestas eligendi
sub hac forma / vt ipse secreto et sigil-
latim votis singulorum de capitulo
exquisitis et in scriptis redactis illud
eligit ~~alium~~ in quem plures con-
senserint respectu [?] minorum comparatione
Si eligat illum in quem plures. quem
in quem quam alium consenserint / eo non
maior pars tocius capituli illum eli-
git. j. e. Si cui l. vj. / Tricesi-
mus nonus / Si religiosus de ordine
mendicancium fuit electus / vel po-
stulatus in discordia / contra administra-
tiones sui ordinis licet ad hoc
accessit superioris licencia vel assensus /
Idem est de alijs religiosis si a maiori
parte sunt electi. j. e. quorundam l. vj.
/ Quadragesimus / Si religiosus quilibet electus
de se fecit ex sua ecclesiam sui superi-
ore qui dare ipsam valeat licenciam
/ nec valet licencia generalis sub hijs
verbis concessa l. damus licenciam [?]
electioni consentiendi sibi de te contigit [?]

celebrari j. e. c. (confessa) in decim/ non
petita et optenta psumpsit con-
sentire/ et sinis superior irrequisito
quenti electo huius consentiendi et
transferendi ptes dare liberam facul
tatem j. e. si religiosus l. vj. quod
sicut j. e. in suplex. Ubi constitutum
quod sine licencia speciali dni pape nullus
puide prt ecclie cathedrali clero
carenti et pro ipo et religiosi
platus subditum licenciam no det
ut tibi consentiat puisioni. Etiam si fuit
consecratus. Priori subiaceat plato ut
in epm recipit vel ad honorem aliquam
pmoue. que si fuit inuita ipo irrite
credo tamen quod in mendicantibus consilus
nistri vel prioris generalis licencia requi-
ritur j. e. quorundam l. vj. Quadra-
gesimus primus/ Si eligat condicionaliter
vel alternatiue vel incerte j. e. in elec-
cionibus l. vj. Quadragesimus
secundus Si fuit sic eligo postu-
lando vel econtra dicut ut s. de post. h. ult.
Quadragesimus tertius/ Si electus appella-
uit ad se. ap. ppter suam electionem/
si sine licencia sedis romana re-
cessit antequam negocium finiatur
j. e. si pquam l. vj. adde quod dicit
j. e. §. Item si contingat/ Quadragesimus
quartus Si papa reseruet & ordinatam
phibens ne ad electionem procedant de
cernens si secus egerint irritum
et inane si postea scienter vel ignoranter
eligat non valet j. e. si eo
tpe le vj. Iste sunt omnes casus in
quibus datur epus inuitis canonicis
Primus cum canonici eligunt indig-
num scienter j. e. cum in cunctis vers. inferi-
us si de gra restituatur eis ptas eli-

gendi j. e. coram. Secundus cum
non eligunt infra tres menses j. e. ne pro
defectu. Tercius cum non obseruant
unam de tribus formis que sunt
j. e. quia ppter de quibus dictum est s. e.
§. forma et §. sola et §. in. nisi
aliquod racionabile obuiatur j. e. cum
inter canonicos. Quartus cum
maior pars capituli scienter eligit in
dignum s. de postul. gratum et dicitur
ut s. e. §. Item si maior. Quintus
cum aliquem eligunt p secularem
ptatem abusiue j. e. quisquis Idem
est in omni casu in quo puantur
ptate eligendi. Examinari debet
electus antequam confirmetur de etate
sua et ordinibus/ que omnia debet habere
tpe electionis j. e. indignum. 1. et c.
cum in cunctis in pn/ et de hijs
que continentur s. e. §. 1. 11. 2. 3.
Iste electo debet examinari utrum solempnitates
forme canonice sunt obseruata j. e. quia
ppter/ de qua dicitur s. e. §. forma/ et si ali-
quid corpus intersit que continentur
s. e. §. casus cum sequentibus §. xx.
Electus examinatus debet a suo superiore
proximo confirmari/ Nam epus habet
confirmationem subiectorum j. e. cum
monasterium xvj. q. ult. ultimus/ nisi
aliquis esset exemptus s. de offic.
uenerabilis/ et archiepus epm con-
firmat j. e. cum dilectus/ et c. cum inter
et sic de alijs Sed quia mixti
aplm nemo cito manus e i ponendas
des confirmatio repentina facta est
irrita et inanis quia sine electo facta
fuit in concordia sine indiscordia
sine appuerit sine oppo-
sitor siue non/ si appareat ibi faciendum

-t. i. loco
i. q. c. oppositor

Et | Examen electi

⊙

Et | Confirmatio e

Et

Et

cap. 1. i. q. de plat. inuit. Capit.

est notato nouitur alias generaliter in ecclesia
inquam facta est electio ut si qui sunt qui
se velint opponere compareant assignato
eis termino peremptorio competenti. Extra
de electione c. ult. Sed si confirma-
tione electionis propter debitam iuris
solempnitatem in confirmatione obmissam
vel propter hoc quia qui confirmauit confirmandi
non habuit potestatem cassatur contingat non
propter hoc electus si sit alias canonice confirmatur.
Extra de confirmatione c. ult. Confirmare
autem non potest ordinarius electionem post
appellationem ad sedem apostolicam factam nisi prius sunt
canonice ab appellatione recessum. Extra
de supplenda c. vi. Et si quis confirmat
electum indignum debet primum confirmatione
primi successoris confirmandi et sic pro-
motus debet ab officio suspendi et
remoueri. Extra c. nichil. Iste
electus confirmari non potest nisi prius ipse
consenciat electioni de se facte et si non
consenserit infra mensem electio reddit
ad pristinum statum. Extra c. innotuit et c. se
et c. quam sit ecclesijs l. vi. dicunt et
c. § xxxv. et duobus § se. Iste elec-
tus non confirmatus ministrare non debet
quod dicit ut extra c. § xviii et § xxxviii
Sed electus et confirmatus tamquam
episcopus vel abbas facere potest ea que sunt
iurisdictionis sicut est indicare excommunicare
corrigere iuramenta anaffalis recipere
confirmare inuestire et alia et similia
que consistunt in iurisdictione consequitur
electus in confirmatione. Extra c. transmissam
et c. nosti de electione c. i. Ea vero
que sunt ordinis sicut est clericos or-
dinare crisma conficere deposito clericorum
virgines benedicere ecclesias consecrare et
altaria et similia non potest facere ante

consecrationem licet sit confirmatus. Extra c. quod
sicut § preterea et arg. Extra de translatione prelatorum
corporalia. Iste electus in archie-
piscopum confirmatus et consecratus
et si ante erat episcopus ante pallij
receptionem non potest conuocare concilium
conficere crisma dedicare basilicas
ordinare clericos et episcopos consecrare
Extra c. quod sicut § pallij et videtur
quod archiepiscopus non possit aliqua istorum
sine pallio exercere cum quibus horum re-
quirat episcopum et ipse non tamquam
episcopus sed tamquam archiepiscopus hoc facere
videatur ut Extra c. quod sicut § preterea
Sed hostiensis dicit hoc esse verum in hijs
que sine missa expediri non debent
sicut est ordinatio et consecratio
Secus in alijs sicut in firmatione con-
firmatione et similibus potest tamen licet
non dum receperit pallium nec est
in mora petendi c. di. qui consecrationem
suorum suffraganeorum cum
hoc per se non possit potest alijs de
mandare. Extra c. suffraganeis et
arg. de consecratione ecclesie vel altaris aqua. Et
electus suffraganeus tenetur reci-
pere ab illis quibus mandat suf-
fraganeus ut in c. suffraganeis
et c. i. de tempore ordinationis c. i. et de officio delegati
super quonam § si duo. Item si
post consecrationem electi prius confe-
ret alijs beneficia que habebat ipse
electus xxx q. ij. Si quis iam
et xvi q. i. c. Ne pertinguet. Ille tamen
est notandum quia potest de aliquo
ius competere remedium. Extra de prebendis
si episcopus c. ult. Iste ab electo con-
firmato et consecrato fidelitatis exi-
gitur iuramentum. Extra c. significasti

p

de beneficijs electi

scdum formam que traditur .j. de
in̄ctam .c̄. Ego .¶. Item nō ꝙ ꝯfirmandi
vita et actus in quī dent ubi e
consatus / quia pnt melius ibi sci-
ri .j. e. postquam et .xxiij. dist. quādo
¶ Item archiepōꝝ epōꝝ et exemp-
toꝝ electiones / pnt legati missi
delatē ꝑpe ex officio confirmare / alij
aut hoc nequeunt nisi eis a sede
apl'ica specialiter sit ꝯmissum .j. e. si
abbatem l. vj. ¶ Electus nō pt con-
firmati sine metu calumpnie pac-
tum ꝯfirmationis tpe excipi ꝯ. ipm
.j. de electione cum post hec nisi sit talis
qui eum nominauit in electione qui
eum nō pt. ñ. excipiens postea emer-
gentibus impugnare / ul. ñ. ei mor
ipius celata denouo pandat. uel
alius latentē viciī defectus q vis
mili ignorari potuit. vitas reue-
letur et de hiuq fidem faciat ꝑpo.
iuramento .j. e. nulli l. vj. ¶ Item
ꝯ. electionis factam a duabus ptibus
nichil pt capitulum alteri opponi nisi
tale quid opponatur ꝙ vocem illi q
tur opponit. ultimo reddet ipo iure
.j. e. si qui l. vj. ¶ Si quis aut ꝯ.
postulationis electionis ul prouisionis
formam aut ꝯ. psonas eligencium
et electi / ul alius cui erat prouisio
psonatuum dignitatum ul aliorum
beneficioꝝ ecclesiasticoꝝ facienda
ul facta. se opponat / et appellet h̄c. appel-
letur ad se ap. ul ad alium / ap-
pellantes in iustitio seu litteris sup
appellatione ꝯfectis omnia et singula
exprimant / que in formam intendunt
obice ul psonas / impericia testium
corporali pstito iuramento ꝙ credunt

que sic exprimunt esse vera / et se
posse probare / alioquin nec ipi ñ. ipis
adherentes pnt obicere aliqua q
nō fuerint in litteris ul instris ex-
pressa / nisi aliquid postea emerserit /
ul verisimiliter tpe appellationis illud
ignorauit et sup hoc pstituit iura-
mentum / Et credunt se sufficientes
probationes habere / et si appellatum sit
ad se ap / tam is qui opponit quam
is qui defendit / et generaliter omnes
quoꝝ interest et quos causa tangit
pse ul p procuratores ad causam instruc-
tos ad sedem ap. / a die obiectionis iter
arripiant infra mensem / et si
ps altera nō venit p .xx. dies post
aduentum alterius expectata / i electionis
negocio nō obstante absencia al-
terius sicut de iure fuit procedatur
/ et qui deficit in probatione eius q
obicit in forma / ad expensas ꝯdempnet.
/ Et qui deficit in probatione eius quod
obicit in psonam / a beneficiis eccle-
siasticis triennio sit suspensus / ad
que si infra idem tpus ꝑpa teme-
ritate se ingesserit ꝯllis ꝑpetuo sit
priuatus / nisi causa probabilis et suf-
ficiens ipm excusaret / h p bartum
ꝯ. e. ut circa nō ꝙ hec. decr. ut
tū locum nō het / cum appellans ius
suum ul ecclie diuerte ꝑ se ꝑ / sed
cum in formam ul psonas opponit crimina
ul defectus / quoꝝ circumstancias si
nō specificat sup illis nō auditur
ecf si iuret illas didicisse denouo /
/ nec ecf in cas ca sup illis alius
nō appellans z psequens que nō ꝑpi
me esse pt. cum assistens appellanti appellans
qui nō ꝑnat. forma ecf si apponi

vide l. vnj. de
electione et ei
potestate ꝙ ꝑfor
ta z ꝯtemp
ta

renunciaret / per viam querele non pro-
sequitur obiecta / nec est alia nisi
in casibus exceptis / Obmissio for-
sitan appellatoris repellat / non tamen infir-
mat processum super huiusmodi legittime facta
adversarii offensioni etc. 2 c. / Hec omnia
probantur q. i. c. Constitutus in eadem q. c. /
Et etiam et c. Statuimus l. vi. / Quid de
est siquis ... etatem et novitatem perso-
narum / ne ab aliis eligatur ad se-
dem ap. antequam fiat electio duxit ap-
pellandum q. c. qui q. l. vi / Hec
aut locum habent cum ad iudicium ap-
pellatum q. c. questio l. vi. / Iste des
electi cathedralium vel regularium
ecclesiarum quorum electionum confirmatio-
nes vel infirmationes ad examen
sedis ap. devenit immediate sub-
iecto vel applicato invitetur devolvit
infra mensem post consensum iter ar-
ripiat et quam cito commode pote-
runt locorum consideratam distanciam
petitur suarum electionum confirmationes
vel prosecutionem suas cum omnibus actis
iuribus et munimentis suis et
processus suos contingentibus coram
papa comparere personaliter teneantur /
qui per xxx dies expectati post si
venire contempserint nisi iusta ca-
interveniente de qua apposita i
fra predictos xxx. dies infra xv.
dies post tempus huiusmodi / si admittenda
videbitur teneantur facere plenam
fidem coram papa / vel alio cui papa
duxerit committendum. que tamen infra
idem tempus iusto impedimento ces-
sante comparuerint ad omnia pre-
missa sufficienter instructi pro-
natur et ipsi nichilominus ea ca

cessante personaliter se representent / al
omni iure quod habent in electione privet.
ipso iure / nisi cum comparuit quod iudicio
presidentis eos excusaret ut ad
comparendum plurimis temporis det.
Sed quia per procuratores inquisitio
vel informatio plena fieri non potest
ideo de pluribus electoribus due persone
ad minus infra idem tempus transmit-
tantur / ad omnia super ipso negocio ple-
narie instructi / cum electionem concor-
dem esse contingerit / quibus expense
de bonis ad prelatum ecclesie de cuius
electione agitur pertinentibus / si sit
districta alias de communibus per capitulum
provideantur / Si vero in discordia electio
facta fuerit / tunc due persone ad minus
de qualibet parte si plures sint electores /
vel de parte electi quod vero una electio fuerit / mit-
tantur necessariis et moderatis
expensis electorum quas si electores
prohibere contempserint privent iure
electionis nisi eos facultatum in
potencia excusaret / Et cum unica
est electus / cum aliquis vel aliqui
se opponunt / opponens vel opponentes
in propriis expensis si plures sint / duo
ad minus compareant / cum actis et
munimentis instructi ut sedes
apostolica de omnibus plenius infor-
metur / et si eligentes electionem con-
cordie vel in discordia celebratam
infra octo dies postquam commo-
de poterunt / electum presentare distu-
lerint / qui culpabiles fuerint
a processu prosecutione totaliter sint
exclusi / et beneficiis ecclesiasticis
triennio suspensi ut dictum est p-
cedenti / vel si personas instructas

Ut pmittit' opponetes vel electi
mitte vel venie seu. ɔpensas
ministrare contempnat destinare
neglexerit / nisi iusta causa
et pbabilis excusaret / et cur
pcuratore sufficient' instructu
mitte / et nichilominus ea cessante
dictas psonas dirige teneant'.
alias apsecutoe pcessus et be-
neficiis triennio sint pnati /
Idem de opponente seu oppone-
tibus cum vincens e electus / et
electis p hoc inpsecucone sinimi
nullo pindicium generetur / de-
e depostulati et depostulantib3
/ nisi quia postulati ɔsensus pstari
re no pnt / n' ɔpellere ɔpensas
aliquibus tenet'. / Sed postulan-
tes sine indiscordia vel in concor-
dia / ɔpensas psonis talibus sub
ministrent / ɔcipiunt' illi qui aliqo
actibus alligati / libim no hent
sine licia ppe volatio / eta qs
nichil deneter nisi obsunacia
in mutatum / pretendende ɔpe-
sis eligencium / et electoz / postu-
lancium / et postulati illud fiet'
qd iustum fuit seu equitas ca-
nonum indicabit / Et qui recess-
serint de curia sine licia ante
quam negocium sit finitum / ei iure
electionis vel postulacionis sint
pnati / ea aut ab electionis ɔfir-
macione vel sta pmisione pen
ad que ppt inferioz negligen
ciam fuit devoluta. eligendi

ptas ad se. ap. appellatum / sua
supius dicta obsuent'. h3 pbat'.
q. e cupietes et ci. si postqua
s. ei vo. l. vj. / Et no pilli
qui ad se ap. accessint eta in
imminencium electionum negocia in
structum. taz dent fructus bene-
ficioz suoz tam eundo. qua
morando. et redeundo pcipe
no obstantibus pnilegiis vel
ɔsuetudinibus ɔtriis / distribucio-
nib3 cottidianis solummo excep-
tis ac si psonalit' resident. q. e
cu no decreat. l. vj. Ite si con- 6.
tingat qd iudicium in electionibus
epoz vel maioz / ppt tam ma-
nifeste frivolam appellac' / nequa-
qua. ad se. ap. devolvat'. / Sed
tunc solum cu in indicio vel ext'
iudicium appellatum inscriptis / ex ca
pbabili / que pbata debet le-
gittima reputari / In omnib3 tn
pmissis casibus liceat ptibus
ab hmoi appellacionib3 / nulla int'-
veniente pvitate recede / ante
quam sedi. ap. fuerit pntate
/ et inferiores iudices quoz
erat ipaz cognicio. appellacoe
cessante / de hmoi pravitate ante
omnia diligent' inquirat / et si
eam intercessisse repererint sc &
cais ullatenus intromittant
/ sed pfigat ptibus terminum ɔ
petente / In quo cu omnib3 actis
et munimentis suis se aptico
ɔspectui repntent / al' si ipi.

L

inquisitione premissa non habita electos confirmavit vel consecravit collatio-nes nullius sunt firmitatis et a confirmatione et consecratione episcoporum per annum continuum sunt suspensi ut e. quamvis et c. praeterea li. vi. Et non quod appellato non defert tamen ad eum causa devolvitur appellationis vel eius promotores sunt intimata ut e. tamen electus inde [illegible] Et qualiter debeat intimari habetis in eadem lege. Sed si quis electum vel postulatum vel promovendum ad aliquam dignitatem vel certam que obicit aliquis evidentem articulum vel aliud persone defectum opponit ipsius defectus opposito vel qualitas nequeunt postea revocari. Sed promovendus super defectum cum omnia subiciatur examini et si deficit in probando huiusmodi defectum a prosecutione cause omnino est privatus et ex proventum inde puniatur ac si in probatione eius quod obiciebat defecisset ut e. Si forte § c. ab eo li. vi. Idem est in illo qui manifestum defectum in visu auditu et aliis corporis membris et scientie necnon in memoria et intellectu opponit ut de el. suf. constitutionem li. vi. Et non quod procurator ad appellandum quod electum vel postulatione aut provisionem alicuius non est ydoneus nisi causam quam informam obiciet vel personas vel expresse quam appellare intendit singulariter et clare in eius procuratorio sunt expressa. et habeant speciale mandatum iurandi corporaliter in animas eorum quorum procurator existit quod ipsi credunt huiusmodi vera esse et se posse probare ut e. procurator li. vi. Sequitur de etate et qualitate sacerdotum parochialium qui debent esse ydonei scientia moribus et etate. Nam collationes de ecclesiis parochialibus facte hiis qui non attingerint xxv annum carent viribus ipso iure et is qui in ecclesia parochiali rector extiterit residere personaliter teneatur et infra annum a tempore sibi commissi regiminis numerandum se faciat ad sacerdotium promoveri et si infra idem tempus promotus non fuerit ecclesia sibi commissa nulla etiam monitione premissa ipso iure sit privatus. Sed licet tamen decanus [illegible] quod infra ipsum nequeat ad sacerdotium promoveri non vacat nisi ex toto anno sit elapsus vel post alteri eo valente conferri non erit a tempore quo regimine ecclesie sibi fuit commissum et possessionem pacificam habuit vel per annum stetit quoniam habet si promoveri iusto impedimento detentus infra hoc tempus nequivit. Sed si cessante impedimento non fuit infra idem tempus promotus cum sit ipso iure privatus ne statutum fiat ludibrio nullatenus ei ea iterato potest conferri. Computantur tamen episcopi et eorum superiores cum

bijs qui huiusmodi eccias prochiales
optinent vel optinuerit in futurum
in residencia et in ordinib3 libe
dispensare / usque ad septennium
in literarum studio existentes promo
neri minime teneant' nisi ad or
dine subdiaconatus tm̄ infra annum a quo
infra dictum annum recipiendi ne re
trocedere valeant teneant' / alias
ut dictum est sint priuati / et elap
so septenio ad diaconatus dijaconatus
et presbiteratus ordines infra annum
se faciat promoueri / al' ii ipso decu.
id obmiserunt / ipso iure sint priuati
hec probant' ij. e. cum in cunctis / licet
canon · commissa impositi · et § 1 · 2 · 3 ·
c. cum ex eo l. vj. / aut pena. tm̄
locum · het in eccia prochiali vel ex
tendit' ad eccias collegiatas / eciam si
alias prochiales optinerunt / nec
ad earum regimine assumpto / Sed prius
sint monendi et post compellendi per
substraccionem beneficiorum ij. e statutum
l. vj. et c. cum in cunctis. §. inferiores
Si nō nō intendens ad sacerdocium
promoueri · eccliam prochialem recipiat
ut fructus ex ea percipiat · recipiat
nisi voluntate mutata promotus
fuit tenebit' ad restitucionem fruc
tuum · cum eos recepit fraudulenter.
Et ille qui ei contulerit scienter.
tenetur fructus eciam indepti
ij. e. commissa · §. ceterum l. vj. Item
nō licet alicui nō constituto in
etate legittima et sacerdoti par
rochialem ecclam commendare /
vel ex tunc nisi magna et euidenti
necessitate vel utilitate suadente
et hoc solum pt fieri usque ad vj menses
ij. e. nemo l. vj. Sed quid debet habere
sacerdos prochialis Ro det sine
librum sacramentorum / lectionarium
antiphonarium / baptisterium · computum ·
canones penales · quos notantur
ij. depenit. et re. §. q aut pma
usque ad §. nō ex epi / psalterium /
omelias per circulum anni · dnicis
diebus et singulis festiuitatibus
aptas / ex quibus omnibus si vnum
defuit sacerdotis nomen vix in eo con
stare potest xxxviij di. que ipsis
De translacione eporum
de postulacione et electione
ministrorum ecclesiasticorum
Sed quia illi qui sunt in officio
minori eciam postulant' ad maius
ideo sequit' de translacione corporum. trans
lacio aut est de vna eccia ad aliam
translacio regularis / fit aut translacio
de minori ad maius / nō aut ad parem
dignitatem / vel ad minorem / quia qui
promouet' de minori ad maius debet
promoueri ij. e. c. 1. et vlt. et xxiij.
di. legimus insi/ma gradatim
conferunt' honores ff. de mu. et
ho. ut gradatim / Clericus vero
secularis qui hz beneficium eccle
siasticum / pt transire de auctate
sui epi. alias nō q̄ tamen admonere
Regularis aut cum licencia sui prelati
ad strictiorem religionem dicit ut ij.
de regul. c. si religiosus / Sed
epus vel superior transire nō
pt ad maiorem / sine auctoritate

se ap. i. e. ptotum / et vii q. i. mu-
tationes / vel auctoritate legati missi
de latere / pre cunctis nullus alius le-
gatus pt nisi s. id specialiter co-
mittatur. s. de elect. si abbatem.
vi. Idem e in electo confirmato in
epm i. e. in tertia pte. s. no. eum
et in abbate exempto ut i. c. si ab-
batem / et s. de supplenda neglig. prelat.
et ar. i. de renunc. c. ult. Religi-
osus dicit ut cum nomi de electione in
ecclesia aut ad dignitate se platum
qo. sua ecclesiam seu religionem
sine licentia sui superioris transire
no pt / quod dicit ut s. de elect. §.
xxxiii. 2. §. se. Nota q qui transit
ad aliam ecclesiam / absque licentia sui
superioris pena dct vita et ambi-
ta. i. e. quanto magis / in pra ecclia bel-
let enim repetere / q fac pt cum
no sit absolutus ab ea / p illegit-
timam translacionem vii q. i. no
et dicit ut no. i. de cle. no resi.
§. pena. Rubrica. de auctoritate usu pallii

A Superius visum est de electione
Sed quia oz electos petere
pallium qui dent pallio in
signiri / ideo subdit de auctoritate
et usu pallii / Unde videndum est
q et quid sit pallium / Cui debeat
concedi / et a quo / et qualiter / 2 ubi
et quo tempore pallio uti debet. Pal-
lium est insigne archiepi vel epi or-
namentum. de corpore beati pet. sump-
tum. s. de elect. significasti.
Sed qualiter assumitur de corpore
beati petri / dic q pallium benedi-
et consecratur super altare beati petri / et
ibi ponitur / et ille qui debet uti pal-
lio / recipit ipsum de altari si e pns
vel alius pro eo si e absens. Con-
ceditur aut pallium a papa patriarchis
primatibus 2 archiepis c. di. §. i.
et aliquibus epis de gra speciali
i. de privil. cum in immunitate / 2 infra. Infra tres
menses a tempore consecrationis compu-
tandos / vel a tempore confirmacionis si iam
erant consecrati debent petere pallium
per se vel per alium et nisi petitum fuit
cessante legitimo impedimento possunt
artari et a dignitate removeri / et
obtento pallio / et n. am sortitur
nomen epi vel primatis / nec pt an-
tea facere ordines convocare concilium
et alia q ptinet ad ordinem epa-
lem requirere s. de elect. §.
Item electus. i. 2 ii. / et pbantur
ib. i. e. nisi specialis. c. di. quam s.
de elect. significasti. q sunt 2
c. ex libris. Iste debet petere cum instan-
cia / et cum eo nomen praesulem debet
dari. Sed metropolitanus qui recepit
prestare debet ecclie romane sacramentum
obediencie et fidelitatis / c. di. prista
Ricardus pallium et c. ult. 2 s.
de elect. significasti / ni papa graciam
vellet facere / et primitiam mutte
s. de postul. Bone ii. nisi et in-
ferius pall. Sub hac aut forma
verborum conceditur pallium / Ad honorem
dei omnipotentis et beate marie
virginis 2 beatorum aplorum petri
et pauli et dni pape / tibi et
ecclesie tibi commisse / tradimus B

tibi pallium de corpore beati petri sump-
tum in plenitudine pontificalis
dignitatis, ut utaris eo intra ec-
clesiam tuam certis diebus qui exprimun-
tur in privilegiis ecclesie tue a romana
ecclesia concessis. Extra eo. ad honorem et
c. ult. Et sunt secundum B. et ho. isti:
nativitas domini, festivitas sancti
Johannis evangeliste, circumcisione,
epiphania, in ramis palmarum,
in cena domini, in sabbato sancto pasche,
tribus diebus resurrectionis, pen-
thecosten, festivitas sancti Johannis
baptiste, et omnium apostolorum, in tribus festi-
vitatibus sancte marie, in festivitate
omnium sanctorum, in dedicatione ecclesie, in
principalibus festivitatibus ecclesie
sue, in ordinationibus clericorum, et con-
secrationibus episcoporum, et in die anni-
versarii sue consecrationis. ar. Extra de sen-
t. ult. et de con. di. iii. pronunciandum.
¶ Nota pallium significat pleni-
tudinem ecclesiastice potestatis, et eo
utitur semper solus in missarum
solempniis, et ubique, in aliis vero
habet plenitudinem pontificalis of-
ficii, quia vocati sunt in partem solli-
citudinis, non in plenitudinem potestatis.
Extra e. nisi et c. ad honorem. ¶
Archiepiscopi et alii tamen uti possunt in die-
bus solempnibus et in missarum
solempniis intra quamlibet ecclesiam
sue provincie c. di. pallium et c. in-
tra morem et Extra e. c. i et c. ad
honorem. Dum tamen habeat in dicta
ecclesia, ut in c. ad honorem. Sed
si erat operat processionaliter ecclesiam

sacris indutus vestibus, vel alio
modo, non potest eo uti, ut Extra e. c. i. in
fine, nisi extra claustrum iverit quia
tunc esset in ecclesia secundum Host. ¶ Con-
ceditur tamen aliquibus ex speciali gratia aliqui
extra provinciam vel diocesim pallio uti
pro consecrandis suffraganeis suis
vel clericis ordinandis, dummodo non
fiat de diocesani episcopi voluntate
Extra e. ex tuarum. ¶ Illud autem pallium
non potest metropolitanus alii commodare
quia personale est, et cum persona debet
sepeliri, ut ibi. et ex quo prominens posset
suo pallio uti de licentia alterius, nisi
super hoc habeat a sede apostolica indulgen-
tiam specialem. Extra e. c. ii. et c. ex
tuarum. Ipsius si archiepiscopus transferatur
ad aliam ecclesiam, non potest secum def-
ferre pallium, sed debet dimittere in priori
ecclesia, et petere aliud a papa. Extra de pe-
stula. Rome ii. et ar. Extra de renunci.
ad supplicationem. ¶ Sed numquid suc-
cessor ipsius qui transfertur ad aliam
ecclesiam eo ipso quod confirmatur utetur
pallio quod ibi invenerit? Dic quod
non sine licentia domini pape, et iniuriam
ei faceret si denegaret pallium quod
predecessor eius habuit. ff. de ag-
no. et esti li. § plus. De renunciatione

Quoniam ea que
per electionem acquiruntur per renunci-
ationem amittuntur, ideo subiungitur
de renunciatione. Et primo quid
sit, cui sit renunciatio facienda,
quibus possit renunciari, et quis
compellatur renunciare, et si re-
nuncians potest postea penitere.
¶ Renunciatio est ipsius rei vel iuris
spontanea resignatio ipsius rei vel

ineditis quia iure communi prohibetur re
nunciare nemo potest, iii q. vi. liceat.
Et c. de mili(tibus) ar(gumentum) tal(e) dando l(ibro) ii q.
Sed quia demum dicit ut s(upra) de prob(ationibus)
§. quis possit uti; ad §. non enim si
Ideo dicitur propria s(ci)l(icet) habiti enim inhi
bendo renunciari non potest ff. de
acquirenda hereditate. his qui spontanea
Ideo dicitur quia coacta renunciatio
non preiudicat s(upra) e(odem) super hoc et xv q.
vi c. i et ii. Item dicitur spontanea
propter furiosos qui nesciunt quid faciunt
xv. q. i. aliquantos. Et ideo invitus suo
renunciare non potest xvii q. ii.
consaldus. Efficienda est renunciatio
in manibus eius a quo habuit be
neficium institutionem et confirmationem
vii q. iii. denique Ideo clericus non debet
dimittere beneficium episcopo inconsulto
s(upra) e(odem) admonet. Idem est in electis a-
liorum prelatorum abbatum et similium
sine quorum consensu ecclesias dimittere
non debent ar(gumentum) lxxxii di. c. i et ii.
Si vero etiam renunciet in manu
laici qui eam contulit ei propter hoc
quantum ad ecclesiam vel superiorem clerici
renunciatio non tenet quia ecclesia vel
superior potest eam repetere vii q. i. non
oportet. Sed quantum ad ipsum non tenet
quia ipsam non potest repetere et si re-
petat oportet ab episcopo spoliari s(upra) e(odem) quidam
dubiis. Item si quis renuncia-
verit beneficium suum quod non repe-
tat cum iuramento potest illud repetere
non obstante tali iuramento si post-
modum eligatur s(upra) e(odem) c. ii. Sed
si sponte renunciationem confirmat cum
iuramento non potest repetere non potest
s(upra) e(odem) super hoc. Item si quis litis

quas habet propter beneficium obtinendum
renunciavit de consilio eorum qui de
tenebantur subponendo se voluntati
eorum non habet actionem contra ipsos. Sed
solum officium iudicis est implorandum
s(upra) e(odem) sane et s(upra) de off(icio) iud(icis) officium.
Si quis fraudulenter renuncia-
verit dignitati vel prebende teni-
eret alique qui expectabat prima
vacante auctoritate apostolica non impeditur
quin ille expectans possit petere
pigniorem quam infirmitate gravi
detinebatur vel aliquod aliud timue-
bat propter quod illius prebenda vel dignitas
vacare in proximo probabiliter credebatur
et renuntiatio huiusmodi carcat omnino
et ambita s(upra) e(odem) si te prebendam
l. vi. Abbas vero non exemptus b
debet renunciare in manibus episcopi xviii
vii q. ii. abbas. Et si renunciavit
ad suggestionem emulorum suorum
in manu superioris non valet re-
nunciatio ii mo. si absolvit mo-
nachos ab obedientia sua tenetur.
ei obedire s(upra) e(odem) electe l. vi. Sed
abbas exemptus in manibus
pape debet renunciare et si aliter
renunciavit et alter electus fuit
electio debet cassari. Et abbas integre
restitui s(upra) e(odem) c. ultimo quia vero ad non
est legitime destitutus alius non
fuit legitime institutus iii q. vi. hec
quippe et s(upra) de acc(usationibus) ad petitionem.
Episcopi similiter et superiores de-
bent renunciare in manibus pape
s(upra) e(odem) nisi cum pridem et c. de cuius
cognatio. Idem in electo confirmato
ar(gumentum) c. de electis. in ter cor(poralia). Re-
nunciare potest is qui habet ius vel

Videtur hic quia licitum est cuilibet renunciare iuri suo ut pro se specialiter introducto vii q. i. quia periculosum etc. de pac. si quis in conscribendo de regulis ad apostolicam et de foro competenti si diligenti dic ut de procuratoribus si exiis possit et se. Item papa hodie potest resignare e. qui. lvi. Sed alii prelati inferiores quorum causa quare renunciant exprimenda est renunciare non possunt absque licentia superioris e. t. i. et t. ms. in eodem. Cause autem propter quas possunt renunciare due sunt probabiles sex vel et quinque sic. Due cause probabiles non sufficientes quantum ad episcopos et superiores sunt humilitas et melior vita e. in eo pde imp ... quantum ad alios sufficit si vellet transire ad frugem melioris vite de regularibus licet. debilitas conscientia indoctus et vicius scandala plebis dura tollit sedes duorum. Sex cause hic sunt conscientia criminis debilitas corporis defectus scientie malicia plebis grave scandalum et irregularitas persone. Propter conscientiam criminis potest episcopus petere licentiam cedendi sed non cuiuslibet sed illius tamen propter quod ipsius officii executio post patratum etiam penitentiam impeditur ut potest propter symoniam i q. i. erga et de symonia tanta et propter homicidium l. di. minor de eo qui ... expresse de acc. inquisitionis

Secunda causa est propter infirmitatem corporis vel debilitatem que vel ex infirmitate vel senectute procedit et non propter qualemlibet sed propter illam tamen propter quam impotens redditur ad officium pastorale exequendum ita urgente deorsum conditione corporis servicio spiritus ad sublimiora contendit e. c. i. Tercia propter defectum scientie necessarie tam in spiritualibus quam in temporalibus quia praesul quamvis sit ecclesiae debet regere in utrisque et licet desideranda sit eminens scientia in pastore medio tamen competens est tolleranda de electione quum vero debet tam in spiritualibus quam in temporalibus alios docere et per eos aliorum doctrina indigere non debet. i. q. vii. convenientibus et in ant. de est. ep. si. damus alias posset dicere quia tu repulisti scientiam et ego repellam te ne sacerdotio fungaris michi quia populus nesciet regere ... Si cecus ceco ducatum prestet ambo in foveam ducuntur primus cadit inde sequitur. Quarta malitiam plebis quia sic sunt mali quod nulli potest prodesse vii q. i. c. ult. quos tamen dormire debet seu vitas disciplinae xxiii q. iiii. ne admisso et sanguine eorum qui nimis emungit ... Denique quando si mortis periculum immineat iusta est causa renunciationis de supplicatione et de elect. bone i et superior ex officio eum ... debet licet non petatur ar. de elect. pu. ... cum que vide si ei acer sit

pestilens et mortifer hominum di
corporalium et ar. j. e. ad supplica-
cione ¶ Quarta propter scandalum
grave quod sine peccato mortali vitari
non potest. xx. di. si quis episcopus dic
ut in j. de no. op. nun. §. Scanda-
lum. ¶ Sexta propter irregularitatem
persone ut pote quia bigamus
vel maritus vidue non fuit. propter quam-
libet infirmitatem ut pote quia non sit
de legitimo matrimonio natus vel
culpa latet et tamen potest cum eo qui
laudabiliter suum implevit officium
dispensari. lxvj. di. cenomanensem
¶ Ceterum cause false et insufficien-
tes sunt onositas et voluptas propter
laborem angustias et propter persecu-
tionis metum vel propter securitatem in
spiritualem habet probatum. j. e. ii. cum
pridem. ¶ Qui renunciat iuri
spirituali nullo pacto vel condicione
interveniente debet renunciare j.
de off. deleg. propter 1. 2. j. de symo.
pro insinuatione et lex sumptum et ab te
renunciavit si intendat quod aliquid
temporale accedat culpabilis iudi-
catur apud deum. j. de symonia
tua nisi. 1. q. 1. qui studet dic
ut j. de symo. §. 1. ¶ Sed si duo
beneficia sua libere ac sine fraude
in manibus episcopi resignet hac in-
tentione quod fiant permutationes
non peccant nec occasione litium se
ap. potest aliquis permutationem
tamen impedire cum alter eam nunc re-
signasset. j. de rer. permuta. licet
in tua. l. vj. ¶ Et si consentiunt aliqui

alius
aliquid quam ipsis permutare volen-
tibus nulla esset firmitas j. de
rer. permuta. in eodem ¶ Si quis
aut renunciavit iuri suo pure
et sine condicione postea non auditur
j. de elec. cum inter 1. 2. j. e. quam
presentia ¶ Renunciatio facienda est .d.
est in propria persona vel per litteras j. e. c.
1. et c. nisi ¶ Sed nunquid potest fieri
per procuratorem hostiensis distinguit aut
habet mandatum speciale ad hoc et
tunc potest ff. de neg. gest. illud. §. si.
ubi aut habet generale et tunc distin-
guitur quia aut habet generale cum
libera voluntate et tunc potest aut
habet generale tantum et tunc non potest ff.
de procur. l. procurator tutorum et
l. procurator cui libera et j. de procur.
qui ad agendum. l. vj. ¶ Adde j. e.
cum illustrio in cle ubi dicitur renun-
ciatio dignitatis vel beneficii facta
per procuratorem ad hoc constitutum licet
prius procur. fuit revocatum pro tunc
et superiori tamen fiebat cessio ignoran-
te nisi per maliciam ipsorum vel
aliorum revocatio ipsius fuit oc-
cultata ¶ Compellitur renunciare .e.
symoniacus in terminis suis ali-
quos et tenetur restituere omnes
fructus perceptos et quos percipere
potuerit. 1. q. 1. si quis uz ¶
quere cogitur qui obtinuit literas re-
nunciandi si renunciare non vult
quia superior literam concedendo
considerat commodum ecclesie aut animarum
salute petentis quorum nent

Vult impedire .i. e quidam / Et vo
e ne superior illudatur ar. C. de
postul. Bone / ij. Compellitur autem q. eum
qui cum magna instancia et per-
seuerancia petit suam renunccia-
tionem admitti de pe. di. i. dimorcium.
alias non compellitur aliquis renunc-
ciare inuitus vij. q. i. quamuis / Et
ar. i. de cle. egro. postul. pastoral.
l. vj / quia renuncciacio voluntaria
debet esse non extorta .i. quod me ca.
ad audiam / nisi esset sacerdos lep-
rosus .i. de cle. egro. tua / dicit ut ibi
§. i. ¶ Non comittendos renuncciacionem
si vocet superiorem ad recipiendum
cessionem et peniteat antequam
superior renunciat / verum non nocet .i. e
lecte / quod tunc est locus penitencie ij. q.
vij. Si quis / Et hoc verum est nisi penitencia
alterius sit capciosa ff. de reg. iur. l.
nemo et .i. de reg. iur. mutare
l. vj. ¶ Iste pacto renunccari non potest
quod non dum competit ff. de pact. § l.
pactum / nec ius quod quis se competere
ignorauit ff. de iniusto rupto test. l. ma.
¶ Effectus renunciacionis est ut
renuncians repetere non possit quod
semel sponte renunciauit / ma-
xime cum iuramento .i. e. tr. eo. hoc
et vij. q. i. quam periculosum ¶ Iste
propter negligenciam potest prelatus
remoueri .i. de offi. custo. c. i / 21.
q. i. §. Cetera / hoc est verum quando est cras-
sa negligencia .i. de off. archi-
di. ea. que / Et sequitur ru.
De supplenda negligencia prelatorum

Visum est ex quibus causis pre- A.
latus potest renunciare / vel re-
moueri. Sed quia quandoque propter
negligenciam remouere / et aliquando
pallium suppletur / Ideo sequitur de
supplenda negligencia prelatorum vel
subditorum. ¶ Ecclesia destituitur
quadrupliciter cura pastorali. per pre-
lati negligenciam / per insufficienciam /
per eius carenciam seu absen-
ciam / et per eius culpam ¶ Item
officium prelati in quatuor consistit / in
iurisdictione contenciosa / in sacrorum
collacione / in dispensacione / et in tem-
porali administracione ¶ Licet autem
propter negligenciam possit prelatus
remoueri / ut in c. predicto nisi / quandoque
tamen eius negligencia suppletur per superiorem
in hijs que sunt dispensacionis spi-
ritualis / ar. viij. q. iij. Archaldus
et ix. q. iij. conquestus / et c. nunc
vero ¶ Item in hijs que sunt iurisdictionis
contenciose .i. de sen. ex. Grauis et .i.
de off. ord. Ad reprimendam. 2. c.
Irrefragabili / In hijs autem que sunt
iurisdictionis voluntarie siue non con-
tenciose ut conferre beneficia per capi-
tulum supplet .i. de conces. preben. nulla.
Et si capitulum negligens fuit tunc
per archiepiscopum ut ibi et .i. e. licet
Ecclesias et c. dilectus / vel ad alium
superiorem / quod dic ut .i. de concess.
preben. §. vlt. ¶ Et distingwe sicut
per aut propter negligenciam prelati
vel capituli. Si per negligenciam prelati
transfertur potestas conferendi ad capitulum
ut dictum est / aut per negligenciam

capitulum distinguitur aut totum capitulum
est negligens aut minor vel maior
pars. Si totum tunc transferatur potestas
ad superiorem ut de conc. preben. nulla
quia electio pertinet communiter ad episcopum
et patrum capitulum ut e. licet et ut
de conc. pbe. postulastis nisi consuetudo
repugnet de elec. cum ecclesia vultana
nisi si minor pars sit negligens remane-
net penes maiorem ar. de deposit.
bene ij. v. q. si. Sed si maior non
transfertur potestas ad minorem secundum
aliquos cum sit maior pars debeat
preualere de elec. licet dicunt de
elec. §. ecce si minor et dicunt tamen quod minus
auctoritas non dignitatione ut e. licet et
qui pt ordinare al no ut de conc. p-
ben. quia ad utilitatem addo quod habetur
ut e. [illegible] nichil ubi dicit Si prelati
regulares non ferunt infra sex
menses [illegible] ministros
ministratores vel ecclesias vacantes que
non sunt de mensa sed solet habere
speciales rectores licet obedienciarios
nos [illegible] dispositio auctoritate sua vel
apostolica si sit exempta conferat illa
p̃s quibus per prelatos fuerant conferenda
et non permittat illa applicari mense
prelatorum vel persone quarum. Cuius
aut que sit temporalis ad ministracionem
suppletur per capitulum secundum p. Cum
insufficientiam destituitur cura pas-
toralis tunc suppletur per coadiutorem
unum vel duos quos potest accipere
vel si non accepit tunc capitulum sibi
potest assignare et si nolit recipere
dabitur ei a summo pontifice qui
in omnibus curam gerit quod prelati

agere per se non potest ut de cle. egro vel debil.
l. vj. et c. pastoralis et vlt. vij. q. i.
pontifices et c. quamuis in cura
potest sine licentia superioris delegare
ut in c. pontifices. Item per preue-
tiam seu absentiam aliquam supple-
batur per visitatorem datum a superiore
in hijs que sunt spiritualis dispen-
sationis l. vj. de obitu et c. si hoc
pt capitulum facere et habet auctoritatem
faciendi ut de maio. et ob. cum olim
et c. episcopali l. vj. et pt capitulum
tam in spiritualibus quam in temporalibus
ministrare ut e. si episcopus l. vj. nisi
capitulum esset negligens quia tunc
archiepiscopus posset mittere visitatorem
qui ministret in temporalibus et spiritualibus.
Beneficia tamen pertinencia ad collationem
episcopi tamen non potest conferre nisi sit
a romano pontifice deditus ut e.
sicut l. vj. Cum nec capitulum
ut de insti. et si capitulum l. vj. sed
reseruantur successori ut ne se vac.
illa. Item cum per capitulum prelati
excommunicati forte vel suspensi non
potest hic transfertur impedimento necessitatis
contencio sa nec voluntaria ad superi-
orem dum tamen non sint negligentes
impetrando absolutionem ut e. roma-
na l. vj. et ut de conc. preben. quia
diuersitate. Si non sit multiplex in
digni eligendo et tunc distingue
aut circa minora beneficia et tunc
non transfertur potestas ad aliquos sed eligitur
aliqua persona quod defectum eius sup-
plet ut de pbe. graue aut circa
maiora et tunc dic ut de e. §.

p̄ regulares

Ro'ie

b

propter negligenciam vel malicias aut
quod albi abbates prout bene-
dicti monachos et alia que ad eorum
officium pertinent conceduntur et episcopi sunt
negligentes in benedicendo
abbates. q. e. c. i. Sed nunquid
est idem in nigris monachis
host. dicit quod non quia non est periculum
tantum in albis sicut in nigris quia
albi sepius mutantur si fecerint
aliquid contra statum sed nigri non et
ideo facienda maior inquisitio
arg. extra de elect. ubi periculum l. vi.
Item negligentia dissoluta in prelato
mortale peccatum est quia debet sollicite
inquirere et corrigere subditorum ex-
cessus nec excusatur si ignorat
q. de offi. archi. ea que et q. de
regul. in vi. c. preterea et ipso facto pro-
batur negligentia prelatorum ex quo crimen
eius est notorium nec inde est punien-
dus negligens probatur prelatus vel
superior inquirere q. de cens. Roma-
et c. perpetuo l. vi. dicit ut ii. § accept
Item negligentia dissoluta ipse dolus
est ff. mand. l. si fideiussor. i. R.
Sed negligentia solum imputatur negli-
genti q. de iure iur. c. ult. quia ne-
gligentia unius alteri obesse non
debet cum iniquum sit quod alterius
odio aliquis pregravetur. C. de
in off. test. cum quis et q. de reg.
iur. factum non debet l. vi. De temporibus
ordinationum et qualiter ordinandi

Tractatum est supra de electione
ministrorum ecclesiasticorum sed
quia tales debent ad ordines pro-
moveri q. de eta. et qual. c. i. ideo sub-
ditur hic de tempore et a quo et qualiter
sint ordinandi unde videndum est
quid sit ordo de numero ordinum
de tempore in quo ordines sunt conferendi
certius post ordines conferre et qui
sint de subiecto ordinis et de forma
ordinandi. Ordo est signaculum
i. sacrum quoddam quo potestas confertur
ordinato ad officium vel sic ordo
est sacrum spiritualis potestatis ad aliquod
officium in ecclesia ordinato. Et quare
sint ordines secundum aliquos quinque
minores sive non sacri sacri et
quatuor maiores sive sacri.
Et minores sive non sacri sunt
psalmistatus hostiarius lector
exorcista et acolitus. Et maior
maiores sive sacri sunt subdia-
conatus diaconatus presbiteratus
et episcopatus xxi dist. cleros. Et quod
psalmistatus sit ordo expresse dicitur
xxiii di. psalmista et xxxii. di.
seriatim et per psalmistatum intelligitur
clericalis ordo s. tonsura q. de eta.
et qua tu contingat. Iste de ordine
episcopali videtur expressum lxxvii
di. quis et q. de presbitero non bap-
tizato. Alii videlicet theologi dicunt
tamen septem esse ordines dicentes
psalmistatum seu tonsuram non
esse ordinem. Idem de episcopatu arg. hoc
xvii di. c. i. ubi dicitur quod hostiarius
est primus ordo et secundum hoc psalmis-
tatus non est ordo sed officium ca-
nendi psalmos sola iussione sacer-
dotis et absque licentia episcopi xxi di.

negli.

P

psalmista/ vel forte dicitur ordo pro tanto quia ordinat ecclesiam in canendo. Item tonsura dicitur ordo i. signum ad ordinem datum cum insignium regni quod in Christo competat. Rasio vero capitis est temporalium omnium depositio et ad superiora aptatio quod signat. per capitis rasionem xii q. i. duo et sic dat congruam dispositionem ad ordinum susceptionem/ et est simile de cathecismo qui est dispositio ad baptismum/ et tamen cathecuminus non dicitur christianus xxviii q. i. sane. De ordine episcopali distinguitur/ aut dicitur ordo quatenus ad corpus Christi verum/ aut quatenus ad corpus Christi misticum/ si fiat relatio quatenus ad corpus Christi verum/ tunc eadem est potestas sacerdotis et episcopi/ et est ipse quia ita in bonitate conficit sacerdos corpus Christi sicut episcopus vel papa. unde dicitur quod sacerdos est primus in ordine ecclesie ut supra. Se nullum habeat Christi dis. Cleros ita medium/ et summa hostiensis accipit ordines quatenus ordinat. ad corpus Christi verum/ et episcopatus non est ordo. Si vero fiat relatio ad corpus Christi misticum/ tunc episcopus habet maiorem potestatem quam sacerdos/ quia consignate sen fronte signat. de sacra unctione c. uno vero in fronte/ et de consecre quatenus et ordines confere ut. e de eo/ et summa hostiensis potest dici ordo sive dignitas et sic non obstant contraria. Sed ordo episcoporum est quadripertitus in patriarchis archiepiscopis metropolitanis et episcopis. Sed archiepiscopi et metropolitani idem

sunt. dist. xxii. de Cleros/ et patriarche et primates idem. xcix. di. c. i. Tempus quo debent ordines conferri/ cum iure debitam quam tonsuram. summa hostiensis potest omni die conferri arg. e. consultationi/ Item quatuor minores ordines simul vel duabus/ diversis diebus vel aliis festivis/ quibus episcopus potest conferre e. de eo et c. i. potest etiam virgines conferre ut ibi. Sed nunquid plures posset episcopus a minores ordines promovere. dic. vero. consuetudine tamen non sit ordinatio generalis. Sed generaliter conferri debent in eo tempore de quo dicitur in c. sequenti. Omnes sacri ordines s. subdiaconatus et presbiteratus debent conferri in sex temporibus anni tunc s. in sabbatis ieiuniorum quatuor temporum/ et in sabbato ante dominicam de passione/ et in sabbato sancto pasche e. de eo/ et lxxv. di. c. ult./ vel valet consuetudo in contrarium e. sane. Et si quis aliter contulit privatim potestate conferendi illum ordinem/ et ordinatus a suscepto ordine debet suspendi/ caracterem tamen recepit e. sane. quidam vero et c. consultationi/ ipsa excipitur qui die dominico potest conferre ordinem subdiaconatus e. c. i. Item omnes sacri ordines possunt conferri die dominico continuato ieiunio tam ab ordinatore quam ab ordinando/ et summa hostiensis mane dicti diei dominice sequentis trahitur ad vesperam sabbati precedentis.

ordo episcopalis

Et io sine conferatur in vespera sab-
bati sive diei dominice sequentis
semper sanctione canonica in sab
bato conferri intelligitur. Sic intellige
j. e. licet et lxxv. di. quod a patribus
ideo non potest quis promoveri ad unum
ordinem in die sabbati et ad alium
in die dominica quia frustra tunc
ieiunium continuaret cum esset
in die sabbati ante cenam et
die dominica ante prandium ieiunium
intelligatur. Et si fiat contra episcopus
privatur collatione ministerii ordi-
nis et ordinatus ab executione
illorum j. e. licet. Sed dicit B.
quod punitur amplius quam delin-
quid quia non delinquit primum con
ferendo et tamen in eo punitur. Et io
plus punitur ordinator quam or-
dinatus quia debuit esse pru-
dentior et quia maior ar. e. de
tempore ordinum. Hostiensis dicit quod uterque
tam conferens quam recipiens in utroque
ordine deliquit. Si enim non contu-
lisset vel recepisset primum non
peccasset in collatione vel receptione
secundi ordinis cum tamen fuisset
a canone in primum ordinem pro-
motus. Item si fuisset datus
ordo secundus, venit deliquisset
in ordinatione primi et sic col-
latio et receptio unius est impedi-
mentum alterius ar. j. de eo
qui furtive or. re. c. ij. dicit ut ibi
§ i. et ij. Ordo vero episcopalis

quolibet die dominica hora tertia con-
ferri potest. lxxv. di. ordinationes
i. nec est contra continuatio ieiunii
tamen tunc die dominica dominica conferre
et in mane ieiunium quibus intelligatur.
Unde est quod minores ordines die
dominica conferuntur quia tunc dies
dominica et sabbati duo dies in-
telliguntur. Et peti debet si consecra-
tio infra tres menses alias consensus
electionis l. di. post postquam et
lxxv. di. quod et e. de elec. quam
sit ecclesie. l. vi. dicit ut ibi § xx
xvi et consequenter. Conferre
potest omnes minores et maiores or-
dines episcopus dyocesis subditis suis clericis
nisi aliquis sit a summo pontifi-
ce maligno ordine promotus j. e.
in distribuendo. Sed alienis clericis
vel dyocesibus alienis ordines
conferre non potest nisi fuerint invitati
ut ad alienas dyoceses ante dictas
ibi velint ordines celebrare ix
q. ij. pro tam ut in rogati fuerint
per licteras commendaticias ut in suis dyo-
cesibus clericos ordinet alienos
lxxi. di. pro tam et in suis patentibus
[illegible] rationabiliter expressum quare ipse
nec velit aut nequeat ordina-
re alias ordinati sunt ipso facto
suspensi absque spe restitutionis
sine licentia sedis ap. specialis j. e. se-
pe. l. vj. Et episcopus qui sine licteris
sui superioris ordinatoris venerit ut
dictum est et tales scienter vel affectata
ignorantia vel quocumque alio fig-
mento quesito promoverit ordinare

parum a collatione ordinum est sus-
pensus / et clerici sue diocesis absque
ipsius licentia possunt interim a vicinis
episcopis illos quatuor ordines recipere.
q. e. eod. qui l. vi. / potest tamen episcopus al-
teri has concedere vel eis in remotis agen-
te vicarius episcopi generalis / non autem
inferiores prelati religiosi vel alii
nisi eis qui suos clericos et sub-
ditos possunt a quo voluerint episcopo
facere ordinari a sede apostolica sit indul-
tum vel officialis episcopi tamen ad hoc se ip-
sius officium non extendat. Sed sede
vacante capitulum seu is ad quem
tunc temporis administratio in spiritualibus
pertinet / dare possunt licentiam ordinandi /
et mittit episcopus superior quantum ad
hoc. sive is qui desiderat ad ordines
promoveri de eius diocesi sit oriundus
sive in eius diocesi beneficium optinet
ecclesiasticum / seu habet licet aliunde
natus fuit domicilium in eadem.
Quos religiosi exempti in non exemptis
prioratibus deputati tam priores
quam socii / possunt a locorum dioce-
sanis quamdiu ibi morantur licite
ordinari / licet non fuerint de ipsorum
diocesi oriundi. q. e. cum nullus l. vi.
Sed episcopus nullius religiosi debet or-
dinare / absque licentia sui superioris / quia
potest esse / quod eius superior secreta eius
commissa novit / ex quibus ei constat
quod salva conscientia nequeat subli-
mari. q. e. ad aures. Sed nunquam
archiepiscopus potest ordinare subditos
suffraganeorum suorum sine licentia
suffraganei / dicit quod non quia episcopus

dicatur superior in hoc casu. q. e.
cum nullus in principio l. vi. Item
episcopus potest conferre tonsuram suis
subditis / nisi infanti vel intranti
religionem / vel illiterato vel co-
niugato / nisi velit intrare religi-
onem / vel ad sacros ordines promo-
veri secundum quod animo concedit. dicit
ut q. de gu. qui in § 1 et § sequenti.
Et si clericus contulerit vel alii diocesi
alieno sine licentia sui superioris
suspensus est parum a collatione
tonsure clericalis. q. e. cum nullus l. vi.
Item abbates possunt conferre tres
minores ordines scilicet psalmistatum
vel tonsuram hostiariatum et lectoratum
monachis suis aliis pleno iure
sibi subditis / et hoc in suo monasterio
aliis autem et in aliis locis non de-
bent huiusmodi ordines conferre si tamen
contulerint tenent collationes et ad hoc
intellige verum de abbatibus qui sunt
presbiteri et quibus sunt imposite
manus ab episcopo secundum morem benedici-
endorum abbatum ut q. de privilegiis ab-
bates in fine l. vi. lxix di. per totum
et q. de eta et qual. cum contingat
hoc vero potest electus in abbatem si episcopus
differat eum benedicere. q. de supplenda
negligentia prelatorum c. 1. dicit ut ibi § nota
Et forma ordinandi quemlibet in
suo ordine est talis et primo de
psalmista qui absque licentia episcopi
sola iussione sacerdotis officium
suscipit cantandi dicente sacerdote.
Vide ut quod ore cantas
corde credas et quod corde credis
operibus comprobes. xxiii. dist. psalmista.

Hostiarius cum ordinatur tradit
ei epus claues ecclie de altari
dicens ei sic age sic nunc q
redditurus es deo rom phis re
bus q hijs clauibus concludunt
xxiij dist. hostiarius hostiarij
et ianitores idem sunt q i veti
testo electi sunt ad custodiam te
pli ad que ptinet claues ecclie
ut claudat et apiat tplm dei ut
no ingrediet in illud i mudus in
omni re dei sunt hostiarij q psunt
hostijs tpli epi ipi enim tenetes
claues oia intus extraque custo
diunt atque int bonos et malos
habentes iudicium fideles recipi
unt et excomunicatos respuunt et
infideles xxi di cleros insi et
xxv di pmis § i et h ordo fuit
in veti testo designatus qn dauid
cu mistia domus dni ampliaret
ianitores et cantores istituit
xxi dist. § i v postea ibi
Lector cum ordinatur coram plebe
tradit ei epus codice in quo lecturus
e dices Accipe et esto relator
vbi dei habiturus si fidelr et vtilr
impleueris officium pte cum eis qui
vbm dei ministrauerunt xxiij di lector
lectores a legendo sunt vocati x
xi di cleros v lectores Ad lectore
ptinet lectiones pnunciare et ea
que pphe vaticinauerunt pplis
pdicare i lege xxv di c i § ad
lectorem Iubetur testamento ibi
p cantoribus lectores sunt et canto
res instituit xxi di § i v om
Exhorcista cum ordinatur demu
nu epi accipit libellu in quo scripti
sunt exorcismi dicente sibi epo
Accipe et commenda memorie et
habeto ptatem imponendi manus
sup energuminum siue baptisatum
siue catheceminum xxiij di ex
orcista Exorciste ex greco i latinum
adiurantes siue increpantes dum
inuocat enim sup cathecuminos
vel sup eos qui habent spm i mudu
nomen dni ihu adiurantes per
eum ut egrediantur ab eis xxi dist.
cleros v exorciste Ad exorcis
tam ptinet exorcismos memo
rie retinere manus sup energuminos
et cathecuminos in exorcisando
imponere xxv di c i § ad exor
cistam Iubetur testamento fuerunt
exorciste qm salomon quendam mo
dum exorcisandi inuenit quo de
mones adiurati ab obsessis cor
poribus pellebantur huic officio
mancipati exorciste sunt vocati
xxi di § i v porro i Acco
litus cum ab epo ordinatur accipit
ab archidiacono ceroferarium cum
cereo ut sciat se ad accende
da se ecclie luminaria mancipari
accipit et vrceolum vacuum ad
suggerendum vinum et eucaristi
am sanguis xpi xxiij di acolitus
Acoliti grece ceroferarij dicunt
ad deportando cereos qn legendum
e euangelium ut sacrificium offerat
tur cum accenduntur luminaria ab
eis ad effugandas tenebras non
dum sol eo tpe rutilet sed ad

signum leticie demonstrandum ut sub ipso luis corporalis illa lux ondatur de qua in euvangelio legitur Erat lux vera que illuminat omnem hominem etc. xxi di cle- ros & acoliti. Ad acolitum per- tinet preparacio luminarium in sacrario ipse cereum ipse suggesta pen- caristia preparat i. illa que pertinet ad officium ut vasa. et singula ix xv. di. c. i. & ad acolitum. Al acolito autem nec aliorum predictorum licitum e. sacra vasa altaris por- tare nisi hiis qui ab episcopo fuerint ordinati xxiii. di. no liceat acco- liti iuberi testatio non sunt sed ipse precedere hos eciam & constituit xxi. di. §. i. insi. Subdyaconus cum ordinatur quia manus imposicio- nem no accipit patena de manu epi- scopi vacuam accipiat et calice va- cuum de manu vero archidiaconi ac- cipit urceolum cum aqua bacile et manutergium ut xxiii di. Sub- dyaconus Sed videtur recipere debeat manus imposicionem. q. de sacri. ut c. i. Sed quadruplex e manus impo- sicio. prima e benedictoria lxix. di. quam et i. q. i. manus. Sic loquitur Gregorius j. de sacri. ut c. i. Secunda e adiuto- ria. adiunatoria de q. di. v. omni die. Tercia e ordinatoria que dyaconibus presbiteris et episcopis imponitur et no inferioribus j. de sacri. ut c. alias. et lxxv. dist. quod dic. Hypo- diacones greci quos nos sub dyacones dicimus qui ideo sic appellantur quia subiacent offi- ciis et preceptis levitarum et ob- laciones in templo domini a fidelibus ipsi suscipiunt et superponendas altaribus levitis deferunt. Hii apud ebreos Nathinei vocantur xxi. di. cleros. Hypodiacones Ad subdyaconum pertinet calicem et patenam ad altare xpi deferre et levitis tradere eis que ministrare urceolum et aquam manile et manutergium tenere. episcopo presbitero et levitis planandis ante altare aquam manibus prebere xxv. di. c. i. §. ad subdyaconum. et legere epistolam pertinet pertinet ad eum. xxxiii. di. Si sub- dyaconus Subdyaconus gaudet eo- dem privilegio quo et dyaconus j. de- sponsa no ord. minorum quia e sacer j. de etate. et qualitate. Hunc ordine instituit ecclesia sicut acolitum xxi. di. §. i. insi. Dyaconus cum ordinatur solus episcopus qui eum bene- dicit manus super caput eius ponit quia no ad sacerdocium sed ad mi- nisterium consecratur. xxiii. di. dyaconus. Unde vero orarium oportet levitam gestare in sinistro humero quia per eum orat et predicat. dexteram autem partem oportet habere liberam ut ad sacerdotale ministerium expeditus dis- currat xxv. di. Unum. levite autem cognomine auctoris vocati sunt de levi enim levite orti sunt a quibus in templo dei mistici sacri misterii misteria explebantur. Hii greci dyacones latine ministri dicuntur

quia sicut in sacerdote consecrato
ita in dyacono ministerium dispensacio
habetur xxi di. cleros vel levite
Ad dyaconum pertinet assistere sacer-
dotibus et ministrare in omnibus
que aguntur in sacris xpi in bapto
s. in crismate in patena et calice
oblaciones quoque inferre et di-
sponere in altari et mensam dei componere
atque vestire crucem ferre et predicare
ewangelium et apostolum nam sicut lecto-
ribus vetus testamentum ita dyaco-
nibus novum predicare preceptum est
Ad ipsum quoque pertinet officium preci-
um i. letaniarum recitacio nomina ipse p-
monet aures habere ad dominum ipse hor-
tatur clamat ipse donat pacem
et ipse annunciat s. festa xxv di.
perlectis § ad dyaconum Item ad eum
pertinet pallas et corporalia lavare
de c. di. i. nemo dicit ut § de custo
euch. § vestimenta Item dyaconus
non potest baptizare nec eucharistiam
dare presbitero presente sacerdote nisi ne-
cessitas cogat et iussus sit a p-
sbitero et e contrario quia vna in-
diget bapto et eucaristia et sacer-
dos omnibus sufficere non potest Si aut
esset absens sacerdos tunc potest bap-
tisare et eucaristiam dare in neces-
sitate eciam non iussus xciii di. dy-
acones et c. se. et c. dyaconi
vero presente dicit in theologia et hoc
quod dyaconi non debent corpus xpi
nisi ad hoc non sit ordinatus ar. §
de cle. non ordi. mini. c. i. et c. de baptis-
dicit ut c. v. quod in necessitate

Item dyaconi vti non debent dalmati-
ca xciii di. omnibus Sed hodie omnes
indifferenter vtuntur et patet ar. hoc
xv. di. de ieiunio et xvi. q. iii. epr
In novo testamento scripsit invenio
ab apostolis qui septem viros boni
testimonii plenos spiritu sancto dyaco-
nes elegit quorum maximus fuit
beatus stephanus xxi. di. § i. § 1.
Dyacones sunt quos in apocalip-
si legimus vii ecclesiarum angeli hii
sunt vii candelabra aurea hii
sunt voces tonitruorum qui pace
annunciant predicant ewangelium mensam
componunt sacerdotibus cum sacra bene-
dicunt assistunt ante sacerdotes et
orant xciii di. dyaconi Cum presbi-
ter ordinatur episcopo eum benedicente
et manum super caput eius ponente
et omnes presbiteri qui presentes sunt
manus eius iuxta manum episcopi super
caput illius teneant xxiii di. presbiteri
Sacerdotibus et dyaconibus manum
imponit ab episcopo tantum et hec
si det cum oratio di. i. de sacris et
c. nullus xxiii di. quorundam et eorum
consecrato et filius xii q. i. § ecce
evidenter Sed dicunt quia episcopus et
omnes presbiteri qui ibi sunt super caput
presbiteri ordinandi imponunt manus
xxiii di. presbiteri ita quod episcopus tamen tangat
et presbiteri debent elevare ita quod non
tangant Sed dyaconus solus episcopus
manus super caput illius ponit
xxiii di. dyaconus Item sacerdos
cum ordinatur orario vtroque hu-
mero ambiatur s. ut qui in prosperitatibus
bata percipit consiste inter prospera

et presbiteri

et aduersa robustum semper ornamenta
utraque circumspecta appareat humero
et atque sine ordinatione ita conse
cratum ut de uno eodemque orario
cinctus pectus et utrumque humerum pre
mens signum crucis in suo pectore
xxiii di. ecclesiastica. Item in sua or
dinatione ab episcopo recipit planetam
xi q. i. episcopus presbyter et ar. ex. de pen.
degradato vel in remotione. Lxi. Pres
biter grece latine senior interpre
tatur non pro etate uel decrepita se
nectute sed propter honorem et dig
nitatem quam acceperunt presbiteri
nominantur. Ideo autem presbiteri sacer
dotes vocantur quia sacrum dant sicut
episcopi qui licet sacerdotes sint tamen ponti
ficatus apice non habent quia nec cris
mate frontem signant nec paraclitum
spiritum dant. Unde apud veteres iidem
episcopi uel presbiteri fuerunt quia illud nomen
dignitatis est non etatis xxi di. cleros
vel presbiter non propter canitiem capitis
sed propter sapientiam presbiteri sunt vocati
lxxxiii di. § presbiterum et c. sex
Ad presbiterum pertinet sacrum corporis
et sanguinis domini in altario dei confice
orationes dicere et benedicere dona dei
xxv di. c. i. § ad presbiterum. Item
maiorum et minorum sacerdotum dis
cretio in novo testamento ab ipso xpo
sumpsit exordium qui xii. apostolos
sicut maiores sacerdotes et lxxii
discipulos quasi minores sacerdotes
instituit. Petrus vero quasi in sum
mum sacerdotem elegit xxi di. § i. vel
[illegible] Iste cum presbiter ordinatur manus
eius non consimilis sed oleo inun

gantur ar. i. de sacra unctione c. uno
§ ad exhibendam et manus et xxiii
di. ¶ Episcopus cum ordinatur duo
episcopi teneant evangeliorum codicem ep̄s
super caput eius et unus fundat 5
super eo benedictionem reliqui episcopi omnes
qui assunt manibus suis caput
eius tangant xxiii di. episcopus et in
ungi debet in capite et manibus
i. de sacra unctione c. uno § ii dicitur ut
ibi § episcopus [illegible] ungitur. Consecrari
debet episcopus a metropolitano et ele
gerit ab omnibus comprovincialibus
episcopis uel saltem a tribus de man
dato archiepiscopi uel a duobus cum
archiepiscopo ita tamen quod absentes suum
consensum exprimant litteris et si fuit dis
sensio inter episcopos maior numerus me
tropolitano consentiat quia archiepiscopus
sine tribus episcopis uel duobus nec episcopi
sine consensu metropolitani possunt
episcopum consecrare et die dominica
hora tertia consecrari i. e. ubi archiepiscopus
infra et c. nec episcopus lx di. c. ulti.
et lxv di. per totum et lxxv di.
c. i. et [illegible] et quod sint tres episcopi in
[illegible] consecrationis lxv. dist.
porro et debet episcopus petere consecra
tionem infra tres menses a tempore
confirmationis lxxv di. quoniam. Sed
quando episcopus de licentia sine mandato
archiepiscopi fuit a tribus consecratus
infra duos menses se metropo
litani sui presentet aspectibus ut
ab illo moribus ecclesiasticis instructus
plenius quid observare debeat
recognoscat et si neglexerit

in synodo in marepatu afribus corri-
gatur / et si sunt infirmitate impe-
ditus h[oc] sine litteris indicat metro-
politano pertinet lxv. di. quis eos
Episcopatus vocabulum inde
dictum est quia ille qui efficitur de-
bet effici super intendens curam
s[cilicet] subditorum genus scopi enim grece
latine intendere dicitur / epi enim specta-
tores interpretantur / nam speculator
est propositus in ecclesia dictus eo quod
speculetur atque perspiciat populorum
infra se positorum mores et vitam
xxi di. cleros v. epatus / Ad
episcopum pertinet basilicarum consecratio
unctio altaris et confectio crismatis
et ordines ecclesiasticos distribuit
ipse sacras virgines benedicit et
dum presidet unusquisque in singulis /
ipse est enim preordinator inveniatur x
xv. di c. 1. § ad epm. Item ar-
chiepi et primates debent consecrari
a tribus epis suffraganeis suis
aliis suffraganeis presentibus vel
consentientibus ad consecrationem nisi esset
gravissima necessitate impeditus / tunc
consecrat plures lxiii di. quia et
lxvi di. c. 1. et 2. et c. ult. infra et
1. eo. di. archiepus / et debet in sua
ecclesia consecrari ut duobus c. ulti-
mis / hic est viii decime qu. Sed
hodie de consuetudine quod nullus
archiepus patriarcha vel primas con-
secratur nisi a papa vel ab aliis de manda-
tis ipsius ar. xxiii q. 1 prudentia
da / et petere debet pallium et conti-
nent de s. ... usu pal ...

Papa debet consecrari ab episcopis car-
dinalibus qui quo ad hoc fun-
guntur vice metropolitani xx
iii di in nomine domini v. quia sedes
Item solus romanus pontifex qui
ante ymnum angelicum consecratur
et per modum missarum solempnia
incipit et perficit in die consecrationis
sue potest ordines celebrare / Ceteri
qui inter epistolam et evangelium conse-
crantur / quia consecrati concelebrant
preter ... celebranti / ne dividatur
misterium unitatis / non tunc debent or-
dines celebrare ... de ele. quod sicut
s. eum eo / de for. seu de substantia
ordinis videntur esse ista / Sed
quid est si aliquid obmittatur de istis
nunquid tenet ordinatio / videtur quod non
quia contra dicit canon quod si aliquid
est obmissum de hiis que fieri debu-
erant / nichil est actum xxxviii di.
que ipsis / Item si epus ordinatus
non fundit benedictionem sed facit aliud
de ... quia forte non bene videt
legere non tamen ordinatio xxxiii di.
quorumdam / Item si unus vel duo
epi consecrent aliud / non tamen conse-
cratio / nisi sint tres epi lxiii di.
conprovinciales et lxvi di. porro
Cont. videtur 1 de sac. unct. c. unus
impertit / et de sac. ... c. 1. et ult. Sed
obmissis oppinionibus dicas quod ubi
inveniuntur in istis ordinibus quod
aliquid debet fieri de quibus non constat an
sint de substantia vel non / intelligas
esse de substantia / nisi inveniatur expres-
sum in iure / quod non sint de substantia

Archiepi

L

Unde si aliquis tale de quo dubitatur utrum sit de substantia fuit obmissum post
ordinatio iterari debet ex toto quasi non
sit actum quia non intelligitur esse factum
quod necessario esse factum lxviii. di. presbiteri
et de cons. di. v. Solempnitates et
dic ut j. de presbitero non bapti. c. non
est hostes. ¶ Sed si quid fuit obmis-
sum de quo est dubium et non est de
substantia non debet ordinatio iterari sed
quod obmissum est statuto tempore
ad huiusmodi ordines conferendos debet
caute suppleri. j. de sacr. non ite. c. pres-
biter mihi et de sac. in. c. ult. ¶
¶ Quid si episcopus librum non tradidit
vel calicem vel urceolum vel cande-
labrum vel hostiarius non tetigit
hostium vel campana non pulsat
vel similia que levia sunt obmissa
fuerint forte talia contempni poterunt
nec obeunt ordinato ff. de ne in-
spi. ki. c. si maxime tamen que traduntur
insignia executionis geresse ar. l.
de cons. c. ii. li. ¶ Expressa sunt
aliqua in iure in iure quod non de substantia
ordinis primo tonsura j. e. Sane et
c. consultationi ¶ Secundo etas j. e. vel non e.
lxxviii. di. Subdiaconum et c. in
beti ¶ Tercio unctio j. de sac. unc.
c. unico. in fi. et de sacr. ite. c. i.
¶ Quarto quod ordinandus in presbiterum
vel diaconum recipiat manus in-
positionem ab episcopo tactu corporali j.
de sac. ite. c. ult. dic ut s. e. c.
presbiter ¶ Quinto quod a proprio episcopo or-
dinetur j. e. quod translatum et c. Sepe
l. vi. ¶ Sexto quod aliquis recipiat

plures ordines simul vel omnes simul
debito tempore vel statutis j. e. licet
et c. dilectus et j. de eo qui fur-
tive se ordinavit ¶ Sunt autem quedam
de quibus nescitur utrum sint de
substantia vel non ut missa et quod tamen
ordinans quia ordinandi sunt
ieiunii et similia que intelligas
esse de substantia ex quo expressum contrarium
non invenitur ¶ Quid sit de or-
dinatis a symoniacis vel symonia-
ce dic ut j. de sy. c. episcopus possit
¶ Item quid de excommunicato vel fur-
tive vel psaltim ordines recipiente
dic ut j. de cle. ex. mi. et duobus
titulis sequentibus De scrutinio
in ordine faciendo

Superius visum est de electione clericorum
Nunc de eorum examinatione
est videndum examinat autem episcopus
si nunc sit prudens si docilis si
moribus temperatus et in lectione que
no. xxiiii. di. qui episcopus ¶ Cum
vero episcopus ordinationem facere dispo-
nit omnes qui ad sacrum ministerium
accedere volunt feria quarta ante
ordinationem evocandi sunt ad civi-
tatem et tunc episcopus ex latere suo eli-
gere debet sacerdotes et alios vi-
ros prudentes qui ordinandorum
vitam genus patriam etatem
institutionem locum ubi educati sunt
si bene literati sint lege dei in-
structi fidem catholicam teneant
et caveat ubi quis deviet ut
minus dignum et non ydoneum

De s(e)c(un)do ord(inato) a s(e)c(un)do
deordi(nato) ab ep(iscop)o q(ui) r(enunciavit)
de etate et q(ua)l(itate)

37

ad sacros ordines suscipiendos
epi manibus applicent / q(uod) si fe
cerint dignitate ecclesiastica care-
bunt xxiiij. di. qui episcopus / vel p(re)sbiter
ad archidiaconos ordinandos ex-
amine . e. de off. archid. ad h(ec). s(upra).
Inquiada / quia cum ordinat(ur) ab ep(iscop)o
petit(ur) si sciat illum q(ui) offert di-
gnum ad tale ordinem suscipiend(um)
et ipse r(espon)det / q(uod) quantum humana fra-
gilitas nosse sinit scit vel testi-
ficatur illum esse dignum / q(uia) illum
debet dignum estimare q(ui) indignum
esse non novit / Si aut(em) illum indignum
esse cognoscat / ep(iscop)o vel metropoli-
tano p(ri)usquam ad hu(ius)mo(d)i scrutiniu(m)
veniat secreto studeat intimare
e. e. t. iniuncto / Et ordinandus si ab
eo petit(ur) debet p(ro)d(ere) impedimentum
xxiiij. di. c. ult. et lxxxi. di.
tantis h(oc). c. viij si sit manifestum
alias non De ordinato ab ep(iscop)o qui
renunciavit ep(iscop)atum
Dictum est s(upra). renunciavit ep(iscop)atum
q(uod) clerici debent recipere ordi-
nes a suo ep(iscop)o / Sed q(uia) aliq(ua)n(do)
ep(iscop)us renunciat ep(iscop)atum vel ex-
communicatus / ideo subiciat(ur) h(ic) quid sit
deordinat(us) ab ipso / et p(ri)mo de ordi-
nat(is). ab ep(iscop)o qui renunciavit
ep(iscop)atum / s(e)c(un)do deordinat(is) ab excommu-
nicato ¶ Si quis ergo recipiat
ordines ab ep(iscop)o qui renunciavit
ep(iscop)atum / distinguit(ur) a(n) renunciat
loco tantum / aut loco s(imu)l et dignitati
Si renunciavit loco tantum / p(otes)t conferre
re omnes ordines si ab aliquo ep(iscop)o
fuit rogatus / si aut(em) renunciat loco
et dignitati / tunc iterum distinguit(ur)

a(n) contulit minores ordines / a(n) sacros
Si minores contulit / quia quicq(ue) a
non ep(iscop)is conferunt(ur) in s(imu)l de(finitio)ne po-
terit / et ad maiores si ydoneus fuit
p(ro)moveri / Si sacros / distinguit(ur) aut
recepit ordinandus sciens quia
indignus se scit / execucionem officij
non habebit / aut ignorans / et tunc
si ignorancia crassa fuit et sup-
pina / potest cum eo ep(iscop)us dispensare
e. e. t. p(ro) / et e co(ntra) quando scienter licet
ignorans recepit dispensatum
q(uia) talis ordinator execucionem sui
officij non habebat / et co(ntra) alij conferre
non poterit . i. q. i. statuimus et qu(ia)
i. q. vij daibertus ¶ s(e)c(un)do de ab 6
excommunicato vel heretico quis recepit
ordines / distinguit(ur) aut enim re-
cipit sciens ordines a tali / et tunc
secum non dispensat(ur) . ix. q. i. ordina-
tiones et ar. e. e. t. i / aut recepit
ignorans et tunc potest cum eo
ep(iscop)us dispensare e. e. t. ult. / ita
excommunicatus et hereticus ordine conferunt
ordinem ix q. i. ab excommunicat(is) et c.
ordinationes / Sed s(ecundu)m q(ui)d(am). ix. q. i.
c. i. ubi d(icitu)r q(uod) nullomodo d(icitu)r consecra-
cio q(ue) ab excommunicat(is) e(st) celebrata
d(ici)t q(uod) ibi non fuit servata forma ecclesie
vel dictas q(uod) non d(icitu)r consecrata q(uan)tum
ad excommunicatum (recipientem) q(uia) q(ui) non h(abe)nt dare
non p(ossu)nt . i. q. i. qui perfectum De
etate et qualit(ate) et ordine p(re)fic(iendorum)
Visum est a quibus ordinentur d
et qui possunt clerici ordinari
nunc subiciat(ur) / cuius etatis
et qualitatis debeant esse / qui
debent ad ordines p(ro)moveri / Et co(ntra).

Videndum est primo de etate et secundo de qualitate ordinandorum. Etatis defectus depellit ab ordinibus lxxvii di. subdiaconi et de elec. cum in cunctis et secundum iura antiqua dum similiter promouebant ut lxxvii dist. in singulis quicumque et c. monachi. Hodie potest quis presbiter ordinari cum primo attingit xxv annum quod patet ex eo quod talis potest eligi ad decanatum et ad regimen ecclesie parochialis et ad alia que habent ordinem presbiteralem annexum de elec. cum in cunctis et c. licet canon. l. vi. Et quilibet talis prelatus presbiter esse debet et potest compelli per subtractionem beneficii ut e. c. i. et c. preterea et c. quis. Sed numquid episcopus potest compellere clericos beneficium habentes ad ordines suscipiendos et quod non quia nemo inuitus compellitur inuitus et episcopus inuitum ordinans debet [illegible] prime subiacere lxxiiii di. c. i. et ii. Sed tamen hic sit distinguendum quia aut episcopus vult compellere clericum ad suscipiendum ordinem annexum beneficio uel dignitati quam habet videlicet clericum archidiaconum vult episcopus cogere ut fiat diaconus uel clericum decanum archipresbiterum abbatem uel prepositum ut fiat presbiter tunc potest per subtractionem illius beneficii uel dignitatis compellere ut e. c. i. et ii. de elec. cum in cunctis lx. et lx. di. quamuis. Fallit tamen in hoc casu cum post

electionem et confirmationem suam sine culpa sua factus est irregularis ut de elec. cum in cunctis ubi si canones non obsistant [illegible] tamen habent [illegible] casu non admittimus. Preterea ut e. c. i. nisi sed illa intelligitur cum culpa sua contraxit impedimentum. Aut vero eum cogere ad suscipiendum ordinem non annexum beneficio uel dignitati et subdistinguitur quia aut necessitas uel utilitas ecclesie exigit aliquos ad illum ordinem promoueri aut non. In primo casu iterum subdistinguitur quia aut ille clericus excusat se ratione criminis quod se dicit commisisse aut ratione alterius impedimenti quod dicit se incurrisse aut sola voluntate. Si excusat se ratione criminis commissi debet episcopus promouere inferiores idoneos ad ordinem illum et ipsum [illegible] ditate remouere a beneficio quod optinet in ecclesia nisi [illegible] sit valde utilis et necessarius ecclesie ut e. c. q. et ita potest intelligi lxxiiii di. consuluit. Si vero excuset se clericus ratione alterius impedimenti puta propter infirmitatem uel aliud impedimentum corporale uel [illegible] non proueniens ex delicto suo non est cogendus quia afflicto non est addenda afflictio ut de clerico egrot. c. i. Et si cogeretur eius appellatio esset admittenda sicut dicitur de tutore cum excusato non ad

mittitur ff. qui absit l. i. §. si quis
tutor. Si autem sola voluntate
se excuset nullam aliam causam
pretendens nisi quia non vult debet
compelli appellatione remota ad or-
dines presbiteratus officii et
beneficii j. e. queris et lxxiiii.
dist. c. iii. et iiii. ubi non non exigit
necessitas vel utilitas ecclesie non
debet aliquis cogi invitus et si
faciat puniendus est lxxiiii. di.
c. i. et ii. et c. visa. Dicitur autem
exigere utilitas ecclesie quando ecclesia in-
diget aliquibus ministris et non
sunt in ecclesia alii ydonei preter
istum quem episcopus vult compellere vel quando
utile est quod talis subdiaconus sit
diaconus et talis diaconus
sit presbiter. Necessitas est quando in-
diget ecclesia ministro et nullus
alius ydoneus est in ecclesia preter
illum vel quando non habet ecclesia clericos
promotos nisi paucos. De sacer-
dote parrochiali qualiter promove-
atur dic ut s. de elect. §. de qualitate
de electione. Etas vero in episcopo
est quod compleverit xxx annos s.
de elect. cum in cunctis nisi in R. Idem est
in abbatissa vel priorissa ubi que sibi
per priorissam monasterium gubernatur.
s. de elect. indempnitatibus l. vi. De
in personatibus et dignitatibus in quibus
non est annexa cura animarum po-
test episcopus dispensare cum illis qui
annum xx compleverint ut j. e. p.

mittitur q. l. vi. Si autem sint sim-
plicia post xiiii annum ut hoc potest
episcopus dispensare lxxviii. di. in
singulis et j. e. indecorum.
Episcopus debet esse subdiaconus quando
eligitur j. e. a multis. Iste qui pre-
sentatur ad ecclesiam parrochialem
debet esse infra sacros quando putatur
tamen si esset in minoribus ordinibus
potest episcopus dispensare j. e. pretea.
Hoc vero non sit in minoribus potest tamen
sine dispensatione aliqua putatur
j. de insti. si is ad quem l. vi.
De qualitate ordinandorum sequitur
quia in eis non solum etas sed vita
et mores et scientia requiruntur s. de
elect. cum in cunctis et j. e. indecorum
et c. tali et c. pretea. Illos describit
dicit apostolus i. ad thymo. iii. c. oportet
episcopum irreprehensibilem esse unius
uxoris virum sobrium pudi-
cum prudentem ornatum hospitalem
doctorem non vinolentum non percus-
sorem sed modestum non litigiosum
non cupidum sue domui bene prepositum.
Istam regulam declarat gratianus
in decretis xxxv. di. §. tunc autem
usque ad l. di. et lxxxi. di. usque ad
xcii. unde d. primo precipitur quod sit
sine crimine postea monogamus so-
brius prudens ornatus et hos-
pes casta docens non percussor
non litigiosus non cupidus bene
dispositus non neophitus. Tale
aptitudinem apostolica quod presit regula

iussit. Et licet apostolus videatur in
episcopo regulam posuisse tamen secundum
Augustinum et Ambrosium extendenda est
ad alios ordinandos lxxxi. di. c. i.
et xxxiiii. di. cognoscamus. Non
debet enim ordinandus esse sine
crimine s. accusatione vel dampnatione
digna xxv. di. § nunc autem et lxx
xi. di. c. i. quia vos penes quem nemo
enim sine peccato aliquis sit. Sed
talis eligatur cum qua comparatione ceteri
grex dicantur xxv. di. § nunc autem
si vero peccatum esset occultum non possit
impediri. S. de temporibus ord. ex tenore
quia peccata occulta vindictam non
habent xxxii. q. v. Xana. Ideo non
est compellendus sed monendus
peccator occultus. i. e. c. ultimo. Sunt
autem secundum Host. 2 c. quae consideran-
da. Primum est quantitas criminis
utrum s. sit enorme vel mediocre in hoc
consideratur quantitas criminis.
Secundum est qualitas criminis utrum
s. sit occultum vel manifestum.
Tertium modus publicationis s. an
sit per operis evidentiam publicum
vel per iudicis sententiam vel spontane-
am confessionem in iudicio factis tribus
modis sit crimen notorium. i. de cohi
cle. et in c. ultimo. Quartum satis-
factio penitentis. s. si egerit veram
penitentiam vel simulatam. Si crimen
est enorme et manifestum ut
sit concurrunt quantitas et qualitas
non promovetur et si promotus est
deponitur ut. Unquam ... presbi-
terum postquam egerit penitentiam l. di.
miror. Si vero enorme est et
occultum monendus est ut ab-
stineat et non cogendus quia
solum deus habet ultionem xxxii. q.
v. Xana. Et peracta penitentia potest in officio
suo ministrare et ad maiores
ascendere S. de te. ord. ex tenore
et i. de filiis presbyterorum propter reos
homicidii S. de te. ord. c. ultimo.
Si vero fuit mediocre et occultum
acta penitentia et preteritis potest
in suo officio remanere et ad ma-
iores promoveri fortius quam in alio
casu l. di. de hiis vero. Si medio-
cre et manifestum et convictus est
in iudicio vel timore probatorum confessus
non promovetur sed promotus deponitur
lxxxi. di. si quis clericus. Si vero
publicum est per operis evidenciam
vel spontanea confessione peracta
penitentia potest cum eo misericorditer
agi secundum quod visum fuit suo episcopo
xv. q. ultimo. Si quis presbyterorum
et l. di. presbyter. Et hoc intellige qui
veram penitentiam egit quia si simulata
non restituetur l. di. ut constitueretur.
Monogamus. i. unius uxoris vir
non plurium dicit ut i. de biga per tot.
Sobrius et non vinolentus debet
esse quia clericus vitare debet intem-
perantiam potus et cibi dicit ut
i. de vi. et ho. cle. § c. Ite a crapu-
la et § Ite a cibo. Prudens
debet esse ordinandus et debet habe-
re triplicem peritiam s. sacre scrip-
ture ut xxxvi. di. per totum et

tis notorietas

epi pena

xxxviii di. per totum. Item secu-
larem literam xxxvii. di. §. Sed contra.
et §. se. Item seculare negocior. lxx-
xix di. c. Preter. Nam sacram scripturam
et disciplinam ecclesiasticam debet scire
ad subditorum animas informandas
xxxvi. di. c. ii. et §. ecce et c. ult.
Debet eciam scire scias seculares ad eru-
dicionem ut possit discernere verum a
falso et per eas habere aditum ad scias
pietatis ut gramaticam dyalecticam
et rethoricam, quia ducunt et
erudiunt specialiter homines ad sciam
pietatis non autem ad voluptatem vel
delectacionem debet scire sicut arismetricam
ticam geometricam musicam et as-
tronomiam, quia licet ipse contineat
veritatem tamen non ducunt ad pietatem
ut xxxvii. di. §. cum q. et c. si quis
grammaticam. Unde beatus Jeronimus fuit
ab angelo correptus cum libros
Ciceronis legeret eo quod vir christianus
paganorum figmentis intenderet xx-
xvii di. legimus. i. Possunt tamen legi
libri gentilium et poetarum ut eis
possit respondere et si quid boni in
eis invenerit tamquam proprium sumat
lector et ad bonos usus convertat
non quia illi dixerunt ita sed quia
ipse bonum est xxxvii di. turbat
qui de mensa si quis vero et c. re-
latum infine. Hoc enim fecit pau-
lus x. di. si quis in adiutorium
et Jeronimus dec. di. v. nunquam et Au-
gustinus xxiii q. v. nec. mirum etiam
pri. Item debet habere periciam se-
cularem negociorum quia non solum

spiritualia sed etiam temporalia debet
subditis et necessitate pacientibus
ministrare lxxxix. di. preterea et de-
rerum misi cum pred. §. predictum et
lxxxvi. di. fratrem ad hec quod dicitur
s. de elect. §. ii. 2. §. ult. Sed
numquid laicus qui non scit litteras
possit recipere ordines vel caracterem
dic ut j. de cle. per sal. pro. pu.
Pudicus debet esse sacerdos ut
moribus et verbis pudorem indesi-
nenter custodiat servet imitantur gene-
sponse i. predicatores secundum quod expanitur
xliii. di. §. i. tuetur enim a aliis
ubi de pudicicia. Ornatus debet
esse ordinandus duplici orna-
mento s. interiori et exteriori, in-
terius ornamentum in virtutibus
consistit quibus debent esse ornati
clerici et precipue sacerdotes atque
prelati ne alias male sedentes
in cathedra injuriam faciat
cathedre xl. di. ult. exterius or-
namentum consistit in quatuor
convencionibus habitu cibo et potu
dic ut. j. de vi. et ho. cle. §. Item
c. crapula cum tribus. §. se. et de
cle. conjug. §. ult. de tonsura.
Item debet esse hospes i. hospites
recipere. Nam domus clericorum sibi
debent esse communes xvi. q. i. qui
et hospitalitatis hortator esse
non potest qui domum suam hos-
pitibus claudit xlii di. §. i. Et
quia abraham et lot pro eo quod
hospitales erant angelos re-
cipere meruerunt ut ibidem. Sed
circa hanc hospitalitatem est

modus et discretio ad bibendam
quia aliqui petunt quasi ex debi-
to ut predicatores et prelati et tunc
distingwe quia sunt noti aut
non si sunt noti et constat eos
missos vel institutos ad predica-
ndum vel ad prelaturam recipiendi
sunt Si vero sunt incogniti vel dubi-
tatur an tale officium sit eis co-
missum prius debent examinari an
ita sit quia tunc maiori periculo
vitetur Non enim das eis temporalia
sed accipis ab eis spiritualia in
quibus vitetur magnum periculum
xlii di quiescamus et C. de elect.
ubi periculum l vi Alii petunt pro
sustentatione corporis et tunc sub-
distingwe quia aut potes omnibus
dare aut non Primo casu indistincte
dare omnibus indigentibus invitat
ad hoc exempla loth et abrahe
qui quia omnes indifferenter recipie-
bant inter alios etiam angelos re-
cipere meruerunt Nec distinguas i-
nter pauperem et pauperem non enim
exquirenda est quos recipis nam idem
tibi retributurus est deus sed
ex bonitate et honorificentia
vel ex iusticia et ex una et pietate
xlii di qui escamus in primo et i-
n fi. Etiam ex cognitione danda
est elemosina xxiii q iiii qui infi-
delem intelligit de quibus manife-
ste peccantem nisi propter securitatem caritate
tibi neglexerit iusticiam Nam i-
n tali casu ... Augustinus utilius esu-
rienti panis frangitur v q v

non omnis Hoc est verum nisi esurisset
ad mortem tunc enim quantumcumque ne-
gligat iusticiam debet pasci lxxxvi
di pasce Si vero non potes
omnibus sufficere tunc dico ...
esse consideranda. scilicet fidem causam lo-
cum tempus modum utilitatem san-
guinis propinquitatem etatem debili-
tatem conditionem atque nobilitatem
fidem quia fidelis preferendus est
infideli Causam quia illi qui
tenentur capti ab hostibus sunt aliis
preferendi Locum ut si iniustus in car-
cere vel in pena aut suppliciis
ita si omnibus debet una iusto et
plus Tempus quia si tempore sue
afflictionis nichil a te impetret
si tempore periculi qui rapitur iniuste ad
mortem plus aput te pecunia
pecunia tua valeat quam vita
morientis non est bene petitum Modum
ut non totum simul nec sic effundat
opes sed discrete dispensentur ...
forte ex toto aliquis vellet reli-
quere seculum Necessitate ut pro-
qui omnes preferantur ita quod tamen
preferet ... non debeat propter
carnalem amorem sed preferantur
propter sustentationem Etatem
quia senes sunt iuvenibus preferendi
Debilitate quia claudi ceci va-
letudinarii et ... sanis debent
preferri Nobilitate i. verecundia
que ingenuos prodit natales quod
maxime attendi in hiis qui ad-
ditiis sine vitio suo ceciderunt
in egestatem ... probantur lxxxvi
di non statis Sed pone quod

elemosina

pr tuus infidelis / et ꝯmens fidel
egeant / n̄ potes subuenire vtriqꝫ
quis sit psendus / p° si equalit
indigent pat est psendus ꝯmuo
in ꝯhibitoe nutrimenti / et ꝯmens
in dilectoe ar xxv di c. i / Sed si
fidelis magis indiget pri e pre
ferendus lxxxvi. di pasce ¶ Du
plex est elemosina / vna cordis
et alia pecunie / ela cordis e dimit
tere aquo es lesus / nam dare indi
genti aliquid querere alii / et no hec
indulgere aut peccanti quantum
volueris tibi redundat ¶ Elemosina
cordis multo maior e qua ela
corporis caritas / ela sine terrena
substantia sufficit / illa vero q cor
datur si sine benigno corde tri
buatur omno no sufficit ¶ Iste
vna e corꝑl / egenti dare quodqꝫ
potius / alia spualis dimittere aquo
lesus fuis ¶ Tercia corrige de
linquentem et reducere in viam veritatis
errantes xlv. di ta et c. se / et
sunt vii spuales & vii corpales
q vii opa mie q in his versibus
continentur / visito poto cibo redi
mo tego colligo condo Consulo
s. ignorantem / et dubitantem conforta
remitte consolare fer ora. ¶
doctor debet esse ordinandus cuius
doctrina debet ɔsistere in duobus s. in dis
ciplina correctionis et in sermone
predicationis / In disciplina ut corri
gat no ex dolo sed ex caritate et
cum discreta lenitate lxxxvi. di
c. ii. & iii. Unde aug⁹ sine plec
tendo sine ignoscendo hoc solo

bene agitur ut vita hominum corri
gatur. xxiii. q. v. prodest / et epns
qui crimina no corrigit canis in
pudicus magis dicendus e qua
epns / quia nichil illo pastore mi
serius qui luporum gloriatur laudi
bus / perdit enim memoria mens bre
vis obligata. carcelbus / et ceneri
cui no resistitur approbatur / vitas
cum nimium defendatur opprimitur / ne
gligere quippe cum possis perturbare
p nefsos. nichil aliud est qua fouere
nec caret scrupulo societatis p
ipse qui manifesto facinori desinit
obuiare lxxxiii. di neco error
et c. nichil ¶ pena talium e de
positio. lxxxvi di dum impri et
xi. q. iii. tauguald ¶ Magnitudo
eciam pene et culpe ostenditur
exemplo heli sacerdotis i. de sponso.
l. heli et xxxvii di legant et
s. de off. or irrefragabili / nec debet
platus si excedat caritatiue cor
rigendo a subditis venia petere
nisi velit ex humilitate / ne dum
nimia seruatur humilitas regendi
frangatur auctoritas lxxxvi di
qui / quia sepe ex ꝯsuetudine pari
oritur contemptus dignitatis ff.
de off. psi obseruandi / Verus si
ex odio / sed pariter facilius plat
qua puatus / quia mencia rei fa
miliaris no tn nix pt pctm cari
tas xxv. di qualis ¶ Iste doctrina
consistit in sermone predicacionis in qua
tria sunt consideranda. primo intus
caritas ardens / secundo extus

Doctrina platorum in quo ɔsistit

vita lucens. Tercio ipe actus
pdicationis. Decimo dt aplus
si linguis hominum loquar et ange-
lorum caritate aut non habeam etc.
de pe di ii. evident. De secundo
grego. Cuius vita despicitur restat
ut eius pdicatio contempnatur
iii q. vii. c. tu ipsi vel bene doce-
do et male vivendo deum instruis
quo te debeat condempnare. xl. di.
multi. Unde secundum ut lexinum p-
tinens limidum fluens lavat et
non lavatur. ita bona doctrina p-
malum doctorem. aquas redeun-
lavat a sorde vicior et pctorum.
lxxxxiii di. c. ulti. et aug. i q.
i. Si fuit. et xv. q. ulti. c. ulti.
Pena istorum e. quia eis caligo
tenebrarum reservat. Gregorius. Tace-
debent prelati qui si pnsa inquinas
ppetrant, tot mortibus digni
sunt quod ad subditos suos per-
dicionis exempla transmittunt
xi. q. iii. precipue et que istos loquitur
secundum xxxv. di. Ecce pnceps
Quarto scilicet in actu pdicationis
sunt iiii^or attendenda. s. tempus
locus qualitas audiencium mo-
dus et qualitas dicendorum
Tempus ut non semper loquatur
sed temporibus optunis. Unde di. insi-
unitis vir qui pati. Eccl. xx. sag-
nius in indignis est. et gregorius super
illud apli ad thimo. ii. pdica
verbum insta optune inoptune. dic-
tum importune premisit optu-
ne. quia si apud auditorem ine-
tem ipe sua vilitate se destruit.

si habetur inoptunitas oportunitate
nescit habeant. xliii. di. Sit rector
in fine. Locus e attendendus
quia pdicatio fi debet in ecclia
vel in alio loco publico et hone-
sto non aut in privatis domibus
ne inde nascatur suspicio. heresis
xxx. di. Si quis ex. Unde moyses
precepit in exodo. ut sacerdos taber-
naculum ingrediens tintinabulis
ambiatur ac si diceret in tabernaculo
pdicandum. xliii. di. Sit rector eciam
medium. pnt tn aliqua bona va
ab aliquo dici in aliis locis in modo
simplicis exhortationis. licet non
in modum pdicationis q. debet fieri ad
ex in sacro eciam pnta. Iste qualitas
audiencium et modus vel qualitas
dicendorum sunt considerranda. qui sapi-
entibus et dignis pt pdicare al-
ta et profunda. Sed simplicibus pau-
ca plana et utilia. Unde gregorius p-
videndum e sollicita intencione rec-
toribus. ut ab eis non solum prava
nullo modo. sed nec recta quidem nimie
et inordinate proferantur. qui sepe dictorum
virtus perditur cum apud corda au-
diencium loquacitatis incauta i
optunitate levigatur. et dum apdicat-
tibus vim ornatur vel politur. ab
auditoribus inutilis et inanis iudicatur.
xliii. di. Sit rector. c. provideant. non
aut gramatica vel fabulas iomis
seu secularium debet pdicare. quia
hoc tamquam nephandum et irreli-
giosum pspbz. gregorius lxxxvi. di.
cum multa. Adeo prelatus et

epus debet addiscere et exemplum
boni assumere non solum antiquiori vel
pari sed etiam minori et iuniore eru-
dito. unde di. nullus epus propter ob-
probrium senectutis vel nobilitate
generis a parvulis et minimis eru-
ditis siquid forte est utilitatis
et salutis inquirere negligat. qui
enim rebellis vivit et discere atque
agere bona recusat magis diaboli
quam christi membrum esse ostenditur
et potius infidelis quam fidelis esse
monstratur. xxxviii. di. nullus
Et augustinus ego senex a iuvene et
epus et tot annorum a collega ne-
dum anniculo paratus sum edoceri
xxxiii. q. iii. si hec. Non etiam
quod non debet cessare a predicatione vel
correctione propter subsannationem vel
persecutionem xliii. di. Sancta hoc
est verum si aliqui sunt boni inter
malos vel si omnes sunt mali sed
est spes de correctione. Sed si for-
te peiores efficerentur de predicatio-
ne debet tacere et dicere cum Ieremia
Solus sedebam quia amaritu-
dine repletus eram vel potest se
transferre ad alium locum ubi possit
facere aliquem fructum. ita si vos per-
secuti fuerint in una civitate fu-
gite in aliam et in ipso etiam do-
gmate fugiens et paulus dama-
sci persecutionem passus videns ibi
ecclesiam presentia nullum vel modicum
fructum adesse latenter per murum de-
poni voluit ut alibi fructum fa-
ceret meliorem et probatur vii. q. i.

si hec tum sinand et si cum amore et
c. ibi et xlv di. Sed cum [illegible] ad de-
cet di. i. de heretic. si vel. percussor ordinari non debet de hoc
di. iii. i. de cle. percuss. per totum. Non
debet prelatus esse remissus circa iusti-
tiam et correctionem unde Ambrosius
dum veniam [illegible] indigno bonum la-
[illegible] vel etiam uberioribus fletibus
ad prolapsionis contagium provocat
[illegible] facilitas enim venie in-
centivum tribuit delinquendi xxxiii.
q. iii. est iniusta. Iste non debet esse
nimis severus vel crudelis xlv
di. c. licet qui nimis emungit
sanguinem elicit iii. di. denique
sed miscenda est lenitas cum seve-
ritate et faciendum est ex utroque
quoddam temperamentum ut neque
multa asperitate exulcerentur subditi
vel nimia benignitate dissolvantur
Quia disciplina vel misericordia multum
destituitur si una sine altera teneatur.
xlv di. disciplina. Ipse omnis qui
iuste iudicat stateram in manu
gestat in utroque penso iusticiam
et misericordiam portat. Nec iusticia
compassionem habet. [illegible] de digna-
tione. quamvis et iusti soleant
vite peccatoribus indignari xlv. di.
omnis et c. [illegible] debet esse facilis
ad sumendam vindictam sed causa
cognita et consultis super hoc sapi-
entibus et senioribus debet procedere
lxxxvi di. Si quis [illegible] quod me-
lius est de nimia misericordia quam de
nimia severitate reddere rationem

ad prolapsos

l di pondet insi et xxvj q. ult.
alligant et adde q dicat b e §.
xxi Litigiosus phibet ordinari
tribus de causis prima e vicium q co-
sistit in doctrina predicacionis quia
cu sit supbus et arrogans nesci-
et humilit doce nichil enim impude-
cius est arrogancia rusticorum
qui garrulitate auctem putant
et pati ad lites in subditos tumi-
de intonat xlvj. di. § 1 Secda
est vicium quod attendit circa quesi-
cione quia litigiosus solet esse
adulator simulus proditor detrac-
tor maledictus in vicinis oscula-
tor et ad iniuriam blasfemandum
facilis xlvj di clericus et v. c.
sequentibus Tercia e q cu
ipe sit litigiosus et pronus prouoc
alios ad discordiam no posset
discordantes ad concordiam trahe
q ex officio facere tenetur xc. di
pcotum Cupidus no det eli-
gi nec ordinari xlvij. di. § 1 2
xlvj. di § 1 et lxxxv. di florenti-
nus Causa phibicionis e duplex
prima quia cupiditas e radix
omnium malorum et avaricia ydolorum
servitus b. de gsti nam gcupiscam
et xlvij di virorum et c. beatorum
Secunda q eius mens excecata
ta cupiditate no videt q expe-
diat sed sp videt ad quos redditus
conputat gracius intue amorum
quit solent xlvij di sicut et
iii. q. v. accusatores put tm clia
negociat. in carib posit pe ue
cle. vl uo. §. omit aut iacob
lz Bene ppositus domui sue det

esse ordinandus i. familie sue
dicitur aut bene ppositus familie
sue qui regit eam honeste avi-
cijs ad virtutes exemplo et vo-
trahendo xlvij. di. § necesse causa
hui e duplex prima quia no
habet frontem reprehendendi alios
qui suos corrige negligit ut
l di quia psumit vehementer
d. en de crimie neglgte quita ma-
gnum e q de pctis inducat lxxxi.
di. dam in familia sua mala cet
sine culpa ipius quia correxit
eam sufficienter ei no imputa-
retur nec ppter repelletur a pro-
mocione vl ab alijs licitis actib
xlvij di. c. pniti et ulti et §. no
enim psumitur tn prima facie q eun-
q p en stetit donec pbet givu
xvij di pbeit sed postq ad epi-
scopatum fuit pmotus det ee
bene ppositus domui sue id e
ecclie sue quia no det ecclesiam ali-
cui nisi sit in etate licita cui
te si iudecorum enim est ut hij
debeant ceteros rege qui se ipos
no norunt gubernare i. c. ex racione
et c. indecorum et c. se. Item
vl. ex quinto vl in tedio i. e. cum
bone dic ut i decli xpum §. pu
mimus et duobz §. se Iste det
pmonendos in sacerdotes psez
quu diligent instrue et informare
vl p alios viros ydoneos super
dimus officijs et ecclesiasticis sa-
cramentis quali ea rite valeant
celebrare et si rudes ignaros
psumpsit ordinare q facile potuit

ta
dep[re]hendi causa ordinans q[ui] ordi-
nati grauius puniatur / quia sanc-
cius est in ordinatione sacerdotum
paucos bonos quam multos malos
h[abe]re ministros / quia si cecus cecum
ducat ambo in foueam cadunt .j. e. cu[m]
sit ars z. de elec. in p[rinci]pio. Sed que
reputauit dignum ad ordinem debet
ad b[e]n[e]ficium optinendum idoneum re-
putare .j. e. accepimus / ¶ Item non de[bet]
pl[ur]a ecclesiastica beneficia q[ue] h[abe]nt cura[m]
ani[m]ar[um] annexam u[e]l dignitatem
uni q[ua]ntu[m]cu[m]q[ue] p[er]sone excellenti uno
t[em]p[o]re committere sed singula singulis lxx
xx. di. singula / et vij. q. i. i. a-
pibus di[ci]t u[e]l .j. de p[re]ben. s. multa
bo et s. se / ¶ Item non debet laycos
constituere in ecclesia aliqua ijconomos
u[e]l vicedn[m]os sed clericos p[ro]batos /
.j. e. c[ur]ione / et lxxxix. di. volu[mus]
u[e]l dispensacionem ubi ec[iam]. Siquis
committat u[e]l s[ibi] commissus q[uo]d si fecerit ex
communice[tur] lxxxix di. decern[imus] / xvj. q.
i. ep[iscop]i eccl[esi]e. ¶ Neophitus p[ro]hibet[ur]
ordinari xlviij. di. s. p[ro]hibentur /
neophiti d[icu]ntur nouelli in fide a[n]ce-
os q[uo]d e[st] nouum z fitos q[uo]d e[st] fides
xlix di. qui. / ¶ Item neophiti d[icu]ntur
nouelli in religione e. di. sicut
¶ Causa hui[us] p[ro]hibitionis est
duplex. Primo ne madat in super-
biam. credentes q[uo]d fides vana
sine religio ultra indigeat eis
e. di. s. i. z c. qui / ¶ Secunda ca[usa] e[st] quia
non sunt experti statum eccl[esi]e uel
religionis / et io nesciunt esse gra-
ues u[e]l se contemperare p[ro] diu[er]sitate
p[er]sonar[um] s[ibi] subditar[um] e. di. sicut
¶ Non aut[em] p[otes]t nouici[us] eligi in

abbatem s[ecundu]m de elec. cu[m] causam / cum
in ingr[ess]u / et c. nullus religiosus
lvj. / posset t[ame]n in ep[iscopu]m ut ibi et lxj.
di. cum sim[us] / ¶ Item nec neophitus
p[otes]t eligi in aliq[ue]m p[re]latum xlviij.
di. p[re]latum / n[on] obstat q[uo]d legit[ur] de b[ea]to
Nicol[ao] s[er]u[o] et ambr[osio] q[ui] neophiti
fuerunt electi xlj. lxj. di. s. his ori[bus]
et c. neophitus / q[uia] h[oc] f[a]c[tu]m fuit
ex inspiratione diuina ar[gumentum] .j. de reg[u-
lis] iur[is] que a iure / et c. q[ui]. alt. lvj.
¶ Sed nuncq[uam] nouicius p[otes]t ad or-
dines p[ro]moueri / dicunt quida[m] q[uo]d non
u[e]l ad minores etiam donec sit p[ro]batus
ar. xix. q. iij. c. monasterium / Alij
dicunt / q[uo]d recipe p[otes]t minores ordines
sed non sacros q[ui]a solu[m] de sacris
p[ro]hibetur xlviij di. qui et c.
sicut / gl. de moribus q[ua]ndo xxv.
di. qualis et h[oc] credo uerius u[e]l
obstat illud c. monasterium quia
lo[quitur] de ignoto / ¶ Sicut viij. casib[us]
regule ap[osto]lice / uidendum e[st] etia[m]
de aliis nouene impedimentis / que
in eligendo u[e]l ordinando simul
requirunt[ur] / de quib[us] gracianus p[er]se[quitur]
in decretis a l. di. usq[ue] ad lxxvij.
s. q[uo]d non sit solempniter penitens
nec crimalis / non simus / non corpe
viciatus / non de s[er]uo u[e]l alius
illegittime natus / non adultus in
egritudine baptisatus / non peregrinus
u[e]l ignotus / non minor etatis / non
femina / de quib[us] p[er] ordine[m] e[st] dicendum
¶ Solempniter penitens non
p[otes]t p[ro]moueri l. di. ex penitentib[us]
¶ Causa hui[us] p[ro]hibitionis / e[st] quadrup[lex]

ws ake p[ro] bo and p[er] codice p ey
nrd

Tercia est ordinis excellencia quia
non sunt digni suscipere vasa id est
ordines sacros qui dudum fuerunt
vasa viciorum l. di. Illud licet enim
peccatum sit deletum per penitenciam re-
manet tamen aliqua cicatrix
sive irregularitas que eum im-
pedit .i. q. i. ventum. Secunda
causa est timor labendi ex pristina
consuetudine surgens quia perfectus
inmemorandi eius labem non
licet vacillum sacerdocii dignitate
l. di. In sacerdotibus nisi. Ter-
cia causa est scandalum populi ut in c.
in sacerdotibus. Cum clericis penitenciam non
imponunt nisi pro crimine publico et
vulgatissimo quod totam commovet
urbem xxvi. q. vi. c. ult. non possunt
clerici sine magno scandalo mini-
strare l. di. De hiis vero. Quarta
causa est quia non licet frontem
redarguendi alios cum per tacitam
videt se commisisse eadem que corri-
pit vel maiora xxv. di. Primum
et xli. di. §. i. Cum solempniter
penitentibus dispensatur in minoribus
ordinibus propter necessitatem vel utilitatem
ecclesie l. di. Placuit non obstat
l. di. Ex penitentibus ubi dicitur quod episcopus
ordinans scienter. Item debet privari
potestate ordinandi quia illud intel-
ligitur cum ordinat sine dispen-
satione vel cum indispensate dispensat
simile l. di. Qui in aliquo. Item
Curiales seu obligati ad ra-
ciocinia fisci nisi manum mittant
corpore viciati filii presbiterorum et ille-
gittime nati non possunt ad or-
dines promoveri de quibus dicitur .i. in suis
titulis assignatis. Adultus
in egritudine baptisatus non potest or-
dinari qui dum sanus esset dis-
tulit baptizari et post timore mortis
constitutus in egritudine se fecit baptizari
lvii. di. c. Unicus. Causa prohibi-
cionis est quia presumitur non de pe-
nitens cum non ex voluntate
sed necessitate videatur baptismum recepis-
se et ita presumitur quod non sint
ei peccata dimissa ut in c. Proficto?
et de pe. di. vii. ultimo. Sunt tamen
duo casus in quibus presbyteralis pro-
moveri. Unus si post baptismum
fides eius et vita probabilis ap-
paruerit. Alius si raritas exe-
gerit clericorum lvii. di. Si quis in fi-
let dicit ut .i. aps. et it bap. c. ult.
Peregrinus non debet ordinari dic-
ut .i. de pereg. per totum. Item qui
non habet etatem legitimam dicitur ut
s. c. §. i. z. ii. Item femina non potest
ordinari quia non licet mulieribus
predicare nec benedicere nec excommunicare
nec absolvere nec penitencias dare nec
iudicare quantumcumque sint docte sancte
vel religiose xxiii. di. Sacratas
et c. ult. xxxiii. q. v. Mulier
i. de sen. ex. De monialibus ff. de
reg. iur. l. ii. Item non debet ordinari
quia non recipit caractherem sexu
et condicione ecclesie impediente licet
enim beatissima virgo dignior et ex-
cellencior fuit omnibus apostolis non
tamen illi sed istis commisit claves ecclesie
sive regni celorum .i. de pe. et re.

nona videtur glosa xxvii q. i. dya-
conissam et c. Si quis rapuit i. si
dicitur c. x. dicitur dyaconissa quia legit
omeliam que pertinet ad officium
dyaconi et presbitera i. uxor presbiteri vel
quedam vidua bona. De sacra

a [S]pecialis est dictum unctio
quod episcopus et sacerdos ne-
det inungi in sua ordinatione
seu consecratione et ideo hic subicitur
in generali de sacra unctione. Sunt
due sunt species quia alia exterior
visibilis et interior scilicet interior invisibi-
lis et spiritualis. Exteriori visibiliter
ungitur. Cum unctio visibilis est signum
et sacramentum et si digne sumitur
agit salutem vel auget sine dubio
quod designat. i. e. c. i° §. Sacre
Iste episcopus inungitur et est supe-
riores ab eis qui eos consecrant
qui sunt illi dicitur. S. de te. ord. c. con-
secrati et infra eodem c. sequentibus. In-
ungitur de crismate quod fit de oleo
benedicto quod dicitur catheclumenorum vel
infirmorum et balsamo. Ratione misti-
ca quia per oleum quod debet esse de oliva
nitor conscientie designatur per balsa-
mum odor bone fame exprimitur
hoc crismate inungitur episcopus in corpore
et in corde ut habeat intus nitorem
conscientie quantum ad deum. Sicut dicit apostolus
gloria nostra hec est conscientie nostre testimonium
et extrinsecus habeat odorem bone fa-
me quo ad proximum. Unde apostolus Xpi
bonus odor sumus. Quia episcopus de-
bet habere bonum testimonium ab hiis que
sunt intus et ab hiis que sunt foris
hoc ungendo caput et manus episcopi
consecrantur per caput mens intelligitur
per manus opera. Manus ungitur oleo
pietatis ut operetur bonum ad omnes
maxime ad domesticos fidei et
caput balsamo caritatis ut dili-
gat deum ex toto corde et ex tota
anima et tota mente et proximum sicut
sicut se ipsum. Caput inungitur
propter auctoritatem et dignitatem et ut
ostendatur representare personam Xpi de
quo dicitur. David sicut unguentum in
capite eius. Manus inunguntur
propter ministerium et officium ut ostendatur
accepisse potestatem benedicendi et con-
secrandi. Unde cum eas consecrator
inungit dicit. Consecrare et sanc-
tificare digneris domine manus istas
per istam unctionem et per benedictionem
nostram ut quecumque consecraverint
consecrentur et quecumque benedixerint
benedicantur. i. e. §. ad exhibendum
Hec benedictio dicitur ab episcopo dum consecratur
manus episcoporum et presbiterorum xvi q. i.
§. ecce. Rex in veteri testamento in b
capite inungebatur. lxxv di. c. i.
Sed in novo testamento a capite ad
brachium est translata ut non ungatur
in capite sed in brachio vel humeris
vel in armo in quo principatus
congrue designatur. Iuxta illud. Factus
est principatus super humeros eius et
oleo delinitur et caput episcopi crisma-
te consecratur ut ostendatur quanta sit
differentia inter auctoritatem pontificis et princip-
is potestatem. i. e. §. Unde in veteri nam ma-
gna est differentia inter eos. i. Duo sunt et c.
Solite et xcvi di. duo. Denique
manus inungitur bis ante baptismum

Sed oleo benedicto primum inpectore
deinde inter scabulas et bis post
baptismum sacro crismate scilicet primo in
vertice deinde infronte Inpectore
baptisandus inbungitur ut per sancti
spiritus donum abiciat errore et igno-
rancia et suscipiat fide sanctam
Inter scapulas ut excuciat negligenciam
et torporem et bona operacionem exerce-
at In vertice baptisato inbungitur
ut sit paratus omni petenti de fide
reddere racionem vnde in vertice que est supe-
rior pars capitis intelligitur racio que
est superior pars mentis .i. e. quia xpistus
In fronte inbungitur baptisatus
ut libere confiteatur quod credit quia
corde creditur ad iusticiam ore autem
fit confessio ad salutem Sed an baptismum
vngitur oleo benedicto tantum et post
baptismum sacro crismate quia crisma soli
competit xpistianis tunc dicatur a xpisto
Et frontis crismacionem manus imposi-
cio designatur que confirmacio no-
minatur quia per eam spiritus sanctus
datur ad augmentum et robur Sed
ceteras vnctiones simplex sacerdos
vel presbiter potest exhibere confirmacionem autem
non nisi solus episcopus conferre potest quia
de solis apostolis dicitur quorum vicarii sunt
episcopi quod per manus imposicionem spiritum
sanctum dabant .i. e. f. fronte et de
c. di. v. de hiis manus et c. se
licet valet consuetudo quod sacerdotes
deant confirmare vel desinere quanto
immo michil conferrent nec obstat
xcv. di. peruenit ubi presbiteri confirma-
bant quia ad tempus illud concessit
tunc propter scandalum condulgencia
speciali Sed hic non possit episcopus

sacerdoti delegare nisi esset episcopus
vel archiepiscopus ar. .i. de con et vel
al aqua dic ut eo t. f. aquo
Vnccio extrema sic diffinitur extrema
vnccio est liniteo olei sanctificati
facta ad releuacionem utriusque inf-
irmitatis f. mentis et corporis vel sic
Extrema vnctio est sacramentum ex vnc-
cione infirmis per oleum sanctificatum
facta conferens infirmitati remedium
contra peccati reliquias et si expediat
alleuiacionem conferens infirmitati vnde
ait Jacobus In fine Infirmatur quis in vobis
inducat presbiteros ecclesie et orent
super eum vngentes eum oleo in nomine
domini et oracio fidei saluabit infirmum
Et presbiter et non alius est minister huius
sacramenti et oleum de oliua ab episcopo
benedictum est materia vnde probatur .i. e.
f. Vnde zp. ad conprehendum
Verborum forma est talis per istam sanc-
tissimam vnccionem et suam piissimam
misericordiam dimittat tibi deus quid quid
peccasti per visum et sic de ceteris
sensibus quia quinque loca sensuum
principaliter inbunguntur f. oculi aures
os pedes et manus Quidam
addunt pectus et renes vel vm-
bilicum in quibus est delectacio venis
licet non opteat Vngitur eciam
sicut ecclesiasticum morem tunc conse-
cratur altare cum dedicatur
templum cum benedicitur calix .i.
e. f. vngitur. Desacramentis iterandis

Dictum est. vel non nunc
de sacra vnccione que ali- a
quando obmittitur vt. t. xx.
impera z. i. c. i. hoc eccione hunc

subiciat hic de ipa et de omnibus
sacris iterandis vel non / Videndum
e ergo quid sit sacramentum et signum
quid sacrificium / quod sunt sacramenta
et nomina eius spes et nomina effectus
et ne sacra possint iterari et que
non et quod sit pena iterantis
Sacrum e sacre rei signum / Iste
sacramentum est invisibilis gre visi-
bilis forma de q se di ii sacrificium
et c. sacramentum. Signum e res
pt. speciem qua ingerit sensibus aliquid
aliud faciens ex se in cognitionem
venire de q di ii Signum
Sacrificium visibile e invisibile sa-
cramentum .i. sacrum signum e di Sa
crificium / Sacrum .s. spes panis et
vini que sunt sacrificium visibile
et signum invisibile corpus Christi
quod est sacramentum ecclesie 8 de summa
trinitate c. i. § Una .i. q. i. multi
et q de tel missa cum marthe
Notandum sunt sacra vii qui hec
vsu continentur. Ablus. fimo. cibo
pigz vngit et ordinat. et spon-
que bn dum vii § vii virtutes s.
et baptismus sit sacrum fidei in baptis-
mo cum fides iniciatur. Extrema
vnctio sit sacramentum spei quod eum
inungitur sperat specialiter et iustus
ecclesie et de vitam dei. Eukaristia
sacrum caritatis vn Augustinus li . . .
definite vocat hoc sacrum amoris
Confirmacio sacrum fortitudinis
ppt pugnam spiritualem ad quam
ille confirmatur. Penitencia sacrum iu-
sticie ppt satisfactionem in qua

redditur vnicuique quod suum est /
ordo sacrum prudencie ppt gla-
nem ecclesie que debet esse inordinatis
matrimonium sacramentum temperancie
eo quod libido in illo sacro honesta-
te capitur imperiare fuit probari
potest q de ptis no bap. venies
Et ti xxi § ecclesie. et § in fronte
de q di ii omnia xiiii q vi si
res / et de pen di iii sacerdos / et
xvi q i § ecce / et de pe di i viii
et xxxii q ii § hiis ita quod
Species sacrorum sunt due quia aliqua
quedam sunt necessitatis / et quedam
voluntatis / Sacra necessitatis sunt quinque
videlicet baptismus de q di iiii fir-
missime / Confirmacio de q di v
c. i. 2 ii. Eukaristia de q di ii
et si non frequencius et q de pe
et re omnis / penitencia ut i c. omnis
et de pe di i. non pt. Extrema vnc-
tio 8 ti xxi / sed confirmacio et ex-
trema vnctio non sunt ita necessaria
quod si vn salvaretur homo sine illis
nisi ea contempnet recipere / Et io
dicuntur sacra necessitatis quia ea loco et
tempore quibus suscipere tenetur. Sacra-
menta voluntatis sunt duo s. ordo
lxxxiii di c. i. et ii 2 c. d. / et
matrimonium xxx q ii. 8 non e
Vel dic fuit pe et melius Sa-
cramentorum aliud e necessitatis tum ut
baptismus 2 hec [illegible] quicunque datum
fuit dum non informa ecclesie /
proficit ad salutem 8 de su tri c. i.
§ Sacrum / et dicitur necessitatis quia sine
eo non pt quis salvari si contemptu

dimittatur de q. di iiij. firmissime
al si no ptepitur bene pt saluari
q. de pbis no bap. ptoru et de bap.
debitum. Aliud est dignitatis et
ntatis ut qfirmatio dignitatis quod
ab epo et no ab alio tofert. d. de
consue quito z d. t pxi. s. Insidete
necessitatis. quia si qtempnetur
no saluaret. Aliud e ntitatis
et ordinis ut pma ewkaristia et
qsina vnctio ordinis quia ab or-
dinatis fm claues ecclie d. de su
tmi c. i. s. una et q. de pe z re
omis z d. t. xxi c. vno nisi i arti
culo ntatis ubi quis poss qfite-
ce laijco de q. di iiij. Sam e ne-
cessitatis quia si qtempnat neo
pt saluai. Aliud e dig et vo-
luntatis ut ordines dignitatis quia
a solo epo qferunt. d. de epo qui
re e. c. i. volunt quia sine illis
pt. quis saluai d. de su. t c. i. i
s. Aliud e volutate tm ut
matrim nam sine illo pt quis
saluai qz no qxpedit hoi ad re
gna celestia tendenti nube xxxi
q. v. tur saluabit. Ista iiij or
sacramta bapts eukaristia ma-
trimonium qfirmatio se hent sicut
qcedencia z qxcessa qz bapts
qxcedit alia rone efficacie de
q. di iiij. pbaptim. Ewkaristia
rone dignitatis et ntatis de q. di
ij. mich. Confirmatio ratoe con-
ferentis. de q. di v. manus. Matri-
monium rone signcois. q. de big.

debitum. Vn v. maior meffitu
bapts corpus iij esse Cong iiij
signo stat maig crisma mistio
Effectus sacroz e ut talia sint
ancilla qual ipe accedit. i. bonis
bona. et malis ac fictis mala oc-
casionali. i. q. i. dog declarauit
et de q. di ij. h sta. Bonis sut ad
salute et malis ad iudiciu. Vn
aplus qui manducat et bibit i-
digne iudiciu s manducat et bi-
bit ut ij c. h sta. Vn dicit canon
q sacra no deut qferri nisi peni
tentibus xv. di. illud h e vnh
de pctis manifestis quia ppt ocul
ta no possent alicui negari. sacra
nisi p admonicom secreta. ut publice
nigualis ficam de q. di ij no pro-
hibeat z et d. de te. or qxtenoe
Tercio fm omes locu no licet in
istis tribus sacris s. bapto ordine
et qfirmatoe de pmis duobs dicit
i. q. i. quidam qz neut facienda
est iniuria di aut iniuria sp.
sacrameto qu no iterand iteratum
quasi pma collato no valeat
i. q. i. Sacra de qfirmatoe hetur
qxpresse de q. di v. dictu relicq
iiij or sacra pnt ut ui iterari
de pnia et matrimio et ewka-
ristia cottidie videmus de qsina
vnctione sit. quociens aliquis
infirmat cu sit medicina corporis
et aie uni qtapponi possit
et dat medicina ar d. t. xxxi

ſ. 8aie v de pa Jacobz et xcv. di
illud Racio intelbus pmis quare
no pt ſi reitatio absqz i iuria
est quia impma collone cuiqz eorz
imprimit caracter in aia q. eciam
in morte no separat ab ea. Unde si
aliqs resuscitaret no eet rebap
tisandus reordinandus ul reconf
mandus Secus in alijs mror sa
cramentis sm q pbat Augg i. q. i.
quod quidam et xxxij. q. vij. li
cite Unde ibi dicit glo. q mor
tuo altero coniugum desinit esse
vinculum matrimonij quia illud
vinculum ita e in hoie q nc incorpe
net in aia nc in mentis Ideo ho
mine mortuo dissolvitur matrimonium
et in hoc concordat regula apli q.
dt q mortuo viro mlr soluta e
a lege viri cui vult nubat i dno
j. de sps nup. c. ulti Sed bapti ca
racter e in hens anime inseparabiliter
i. q. i. quod quidam et pillum carac
terem distinguitur aia fidelis ab infi
deli Ideo si divino miraculo resusci
taretur quis non debet rebaptizari
sicut euenit de lazaro Idem de reordi
ne et confirmacione qr caractem imprimitur
De matrimonio et alijs secus e ut
dictum Unde lazarus suam uxorem non
posset repetere postquam resuscita
tus e si eius mors fuit ualida
Alij dicunt q fuit miraculosa
et sm illos posset uxorem repe
tere quia p talem morte no de
sinet esse matrimonium Alij
dicunt q nullum sacrm e iterandum

quia nulli sacro est i iuria facie
da ergo nullum sacrm e iterandum de q
di in j. cons. et qu dr q mror
iterant ipi vndent q hoc quodam
respectu dicantur iterari eo quod
sepius ab aliquo sumitur qr eade hostia no benedicitur itum nc oleum
nc matrimonium q. de sps nup vir. at.
et pnia tm imponitur cu solemp
nitate scil. licet pnia imponatur
quociens homo peccat vnde ambr
sicut unum e baptisma ita vnica e
pnia i. di. q. pt. Dicas q sacrm
tribus modis dr iterari vno mo
ex pte efficientis ut pote conferentis
ul conficientis et sm hoc ome sacrm
e iterabile quia idem eps se
pius consecrat oleum. et corpus
xpi. et ordines et baptismum et
sic de alijs Scdo mo dr sacrm
iterari respectu suscipientis ut cu
ab eodem ide sacrm no mo sz
sepe suscipit et hic itacio e in quib
dam. et no in omnibz Sunt enim
aliqua sacra que plures co
feruntur quia instituta sunt i re
medium malorum q frequenter acci
dunt ut pnia in remedium morta
lium eukaristia venialium extrema
unctio. utrisqz et matrimonium
in remedium fornicacionis Alia
aut q caracterem imprimunt no
pnt iterari propter caractem qui e
indelebilis Tercio mo dr iterari
sacrm si eade ua in mo super
eandem formam in mo pferantur

uqz pe no iterare

ad eand sanctificacionem et sic ulla iteratur quia sic verba significancia videntur in sufficientes efficacie respectu sanctificacionis illius materie de q. di. iiii. ordinis. Si obiciatur de extrema unctione in qua videtur eadem forma verborum iterari super eandem infirmum dicas quod non iteratur forma super eandem infirmum nisi alter se habentem et sic alternant. Hoc est nisi ei altera infirmitas superveniat vel eiusdem infirmitatis magna fiat immutacio. ¶ Nota

d quod ubi est aliquid obmissum quod non est de substancia sacramenti quod illud loco et tempore competenti debet suppleri extra de consecracione c. i. et ulti. ¶ Si vero sit dubium debet totum iterari dic ut l. de te. ord. c. de ser. et extra de presbitero non bap. c. non. secundum Host. ¶ Item si scismatici vel excommunicati seu alii sepelierint fideles non consencientes sue infidelitati vel indumentis sacris usi fuerint vel in altari celebraverint non debent corpora exhumari nec vestes benedici nec vasa sacra seu altaria consecrari extra de con. c. ii. ¶ Pena iterantis baptismum confirmacionem vel ordinem secundum leges est decapitacio

secundum C. ne sanctum bap. it. l. i. Sed secundum canones dic ut extra de apo. et ne bap. c. ex qua pena. De filiis presbiterorum ordinandis vel non et alias il.

a Inter alia que legittime natis impediunt ordinandum vicium Ideo originis prestat impedimentum ut in spuriis adulterinis filiis sacerdotum et alias illegittime natis. Ideo videndum est quare prohibetur ordinari et que dispensacio. Ita eos fiat. Et quis possit cum eis dispensare. ¶ Filii illegittimi prohibentur ordinari propter hoc quod lex divina spurios et manzeres prohibet ecclesiam intrare usque ad decimam generacionem. C. de elec. innotuit et extra qui filii sint le. per venerabilem. Racio prohibicionis legis divine est triplex. Primo detestacio paterni criminis. Secundo quod tales filii solent esse imitatores patrum vi. q. i. quos quos et c. cum militibus et lvi. di. cum gens angelorum anglorum. Sepe solet filius similis esse patri. Tercia causa est quia in illibus personis et in famulibus committi non debet dignitas clericalis extra de excessu prelatorum. ¶ Sacerdotum filii vel alias illegittime nati si intrat religionem monachorum vel canonicorum seu aliorum regularium per sedem apostolicam approbatorum ar. C. de noto quod votum l. vi. de iure coi. Sic at sunt ydonei possunt ad omnes ordines promoveri. l. vi. di. cum ex. et extra de eo cui. Religionis ingressus tollit omnem irregularitatem xxx. q. iii. infi. Et monachatus omnem maculam abstergit in aut. de monachis in prin. Sed videtur quod non tollitur irregularitas per ingressum religionis extra de apost. ex litteris et c. de penis quinquagesima. Distingwe quod illa irregularitas surgit ex ipso delicto et tunc non tollitur per ingressum religionis sed favore religionis cum eo dispensatur extra de eo qui dispensatur extra de eo qui

fur ord. v. c. i. Sic intelligo quia a[...]
no surgit illa varietas ex ipso delicto
ut j. de presb. can. Attendendum tamen quod per
ingressum religionis tollitur illa
irregularitas. ita quod sine dispensatione
potest ad omnes ordines promoueri. ut j.
e. c. i. licet aliqui dicant quod in eodem
casu tollitur. sed refertur tamen ad faci-
litatem dispensandi. ad dignitates
tamen uel prelaturas et personatus. seu ad
alia beneficia curam animarum habentia
non possunt sine dispensatione se ap-
promoueri. et si promoti fuerint. debent
remoueri. j. e. c. i. et ult. Et vero
remanserint in seculo non possunt
ad sacros ordines promoueri. nec ad
prelaturam nec etiam ad beneficia curam
animarum habentia personatus uel dig-
nitates sine dispensatione sedis
apostolice speciali. lvj. di. c. i. et j.
e. c. i. et ult. Unde legatus ap-
postolice sedis in hoc dispensare
non potest. j. e. dilectus. quod h. intel-
ligit de illis qui non sunt missi
a latere. nisi in eorum priuilegio contineatur.
Sed cardinales legati qui quasi
pars corporis pape intelliguntur. vj. q. iij. § Si
quis cum militibus. et j. de penis. fe-
licis. l. vj. maiorem enim potestatem
habent quam alij legati. j. de off. leg.
nolentes et c. officij. l. vj. Iste
6 episcopus dispensare non potest cum illegit-
timis ut ad sacros ordines dig-
nitates personatus uel beneficia quibus cura
imminet animarum promoueantur
potest tamen ut ad minores ordines. et in
beneficijs cum cura non imminet
animarum dispensare. j. e. c. Is qui

defectum natalium l. vj. non obstante
infra. j. e. Veniens [...] fecit
ei gratiam in odium episcopi qui eum scienter
ordinauit. et si ignoranter tolle-
ratur ut in fine dicit. et j. e. c. apo-
stolicj. Illud c. Ad nostram [...] intelli-
de filio nato ex uxore legittima
ante sacerdotium. et in c. Ex tua fuit
indulgencia. et id expone ibi con-
sultationi i. supplicationi. Item
filij sacerdotum nati ex legittima uxore
ante sacrum ordinem de iure quidem
ad omnes ordines et dignitates
possunt promoueri. j. e. ad hec. Sed nec
legittimi filij sacerdotum nec illegit-
timi tamen quibus dispensatum est a sede
apostolica ut ad sacerdotium valeant
promoueri obtinere possunt illam
ecclesiam uel vicariam quam pater
eius habuit nulla persona media ta-
quam persona uel vicarius perpetuus
absque dispensatione sedis apostolice. Se-
cus si pater non fuit vicarius perpe-
tuus sed ad tempus solummodo institutus
ut j. e. proximum sequente et c. Ex
transmissa constituto quod ad extir-
pandas et c. michael. Sed in
hoc dicit [...] et illitteratos
quia licitum in eadem ecclesia in qua
patres eorum fuerunt canonici
uel prelati possunt canonicari. di-
mo non ad illas dignitates uel
prebendas quas patres eorum tenu-
erunt. j. e. ad hec. Sed illegittimi
nec canonici nec prelati possunt esse
de iure in illa ecclesia in qua pater

sius est canonicus vel platus / quia
indecoru est ut in altaris officio ille-
gittimus filius impudico patri
ministret . ut e. ad decorem. Sed idem
videt̃ deltimus ut c. ad abolenda.
Hostiensis distinguit . ff hostf. aut filius
e legitimus aut illegittimus. Si sit il-
legitimus no pt institui canonicus vel
pt . mercia secari / in qua pr eius
ministravit . ut e. ad abolenda . et ex-
pone ibi maxime a . tm / ut dic filij
naturales s. et ultimi / et maxime
spurij et tunc planum e. sed i ecclia
reglari vel bene pt esse monachi sicut
vel iure pr et filius / quia psone
iures no phibent̃ in utraque reli-
gione ar . illius . c. ad abolenda
agnis et ut e. c. i. / Si e legitimus aut
bñ pbende sunt distincte aut no / Si
no sunt distincte pt fi. canonicus
quia no vide. ei succedere ut de pben-
dis et / Si vero sunt distincte distigui
aut vult institui in illa ecclia in q.
pr eius ministravit et tunc no
pt / nisi media psona intercesserit
ut e. gstitutus et c. ad extirpanda
/ aut in ea in qua pr no ministravit
et tunc pt ut e. ad hec / et c. ad de-
corem . agnis ssu. Dato e qualr
filius no pt hre illa ecctiam vel
dignitate / in qua pr ministravit
nisi mediate / ne pri filius succe-
dat / quia in ecctia successio esse
no det . viij q. i. aplica / et ut de
iure pat gsuluit Sed nunquid
hec phibicio extendit ad nepotes
dt . vr q sit / quia noie filiorum etiam
nepotes gtinent̃ ff de verbor sig.

libdez et ar ff ad mac . filium / Alij
dicunt q no / immo nepos pt hre
illam ecctiam qua avus tenuit
immediate / quia pene int̃pretacõe
legum artande sunt de pe . di . i .
pene ff . de lib . et post / et quidam
. et de ritu nup . l . i . Sed hostf di-
stinguit aut vivit filius sac-
dotis pat nepotis / tunc poterit
nepos obtinere ecctiam in q avus
ministravit / sic leguntur iura ul-
timo allegata / aut mortuus
est et tunc no potest nepos obtine
ecctiam quia immediate avo
succederet / sic intelligunt̃ pma
iura . Circa collateralibz no phibet̃
q. fr possit fri vel hre ecctiam
qua alter fr optinuit immediate
ar ut de off . de le . ex pte . Ex quo
no e phibitũ vr gcessu . S . de
trãsl . sup . corp . Sed quo potest
pbari ex . aliquo q sit filius sac-
dotis si negaverit se esse filium
sacdotis. Dico s. m. v. si natus fuit
ex illa qua tenebat secu publice
in domo in concubina . psumit̃ in
filius illius / sicut ille q natus
e de matrimonio psumit̃ filius
. quia pr e ille quem nuptie de
monstrant . ff de inius voc . quia
mat / et ita psumptive tale dicas
filium / quem talis cohitacio filium
ondit / et quia fuit in possessione
filiacionis C. de suis et l . l . in .
Sed si no fuit natus de tali con-
cubina qua probabit. Dico ex eo
q ille appellabat eu patrem et

comit ab omnibus appellabatur et
nominabatur filius. j. de probat. per totas
et ex dilectione sola habetur quis tamquam
filius apprbet j. de presump. afferte
et statim illi presumptioni nisi contra
se contrarium probetur C. de probat. non
nudis. et C. de test. neque professio.
Sed quid si mulier que virum habebat
durante matrimonio concepit
filium a sacerdote vel ab alio. et postea
mater sua dixit ei quod erat filius
sacerdotis. numquid potuit esse presbiter et
optinere beneficium curatum habens curam
animarum dicit quod sic quia professio matris
non nocet filio C. de test. l. in professio.
et ff. de his qui sunt sui vel
alieni iuris. filium. hoc est verum nisi conscientia sua
eum remorderet. quia qui facit contra
conscientiam edificat ad iehennam j.
de resti. spol. litteras. Item quid si aliquis
non sit natus in matrimonio. et
postea pater ducit matrem ipsius in
uxorem. numquid iste de iure cum sit
legittimus poterit promoveri. distinguitur.
aut pater potuit illam legitime habere
in uxorem tempore conceptionis quia tunc
nullum erat impedimentum legitimatus
est filius per sequens matrimonium. et
succedet in hereditate tamquam legitimus
et ad omnes actus legitimos admittetur
et sic ad ordines. et si mater post
filii nativitatem nubat alteri. et post
mortem mariti nubat eum qui est predicti
filii vel e converso pater duxit aliam qua
mortua duxit istam. Secus si propter
aliquod impedimentum non poterat esse
matrimonium inter ipsos parentes tempore
conceptionis. quia tunc non legittimatur

- sine episcopus
ples. licet tollatur impedimentum.
j. qui filii sunt legitimi tanta et in
antiquis quibus modis na. ef. li. et
per coll. vi. Cum illegitime natis
triplex dispensatio adhibetur. scilicet
magna ut ordinetur et instituetur
in aliis ecclesiis cathedralibus si fuerint
filii presbiterorum vel in quibus hoc si fuerit
alias illegittimi j. e. presentium ad nos
maior ut etiam in propria aliquo tamen
medio j. e. ex tuis missa. maxima
ut in propria nullo medio j. e. veniens
et c. ex tua. Cum dispensatum fuit
cum illegitimo ut posset ad ordines
promoveri et obtinere beneficium etiam
cum cura animarum numquid pretextu
huius dispensationis poterit plura
beneficia optinere dicit quod non nisi
unicum j. e. is qui de fratrum lib. vi. et
si impetraret post dispensationem
ut possit plura beneficia optinere
tacita prima dispensatione. secunda
dispensatio nullius est momenti
j. e. c. is cum quis lib. vi. Idem si tacet
quod pater eius in illa ecclesia immediate
ministravit. j. e. c. ii. Si vero cum
aliquo dispensetur ut possit ad
ordines promoveri tantum de minoribus
ordinibus est intelligendum. et si
dicatur quod possit beneficium optinere
intelligitur de beneficio sine cura vel
dignitate j. e. licet ar. j. de pe.
et re. c. episcopus lib. vi. Secus si dicatur
quod possit habere beneficium cum
cura. quia tunc de maioribus
et minoribus ordinibus est intelligendum
cum sacerdos debeat esse qui
habet curam animarum c. de eta. et

de legittimatione filiorum ex copula etiam
[illegible] in [illegible]

qualis c. i. et e. de elec. li. canon
l. vi. ¶ Papa tamen potest bene dispen-
sare cum illegitimis ut ad maiores or-
dines promoveatur et ut obtineat
beneficium cui cura non imminet ani-
marum dummodo non sit talis quod per eum
valeat dispensari e. c. fo. q. defectum
l. vi. ut mansionaria vel capella. ¶
Item legittimatus ad actus ecclesiasticos
et spirituales sit legittimatus ad
actus seculares dic ut. q. q. filii
sint le. q. legittimati. De servis
non ordinandis et eorum
a Post impedimenta manu-
missione originis agendum
est de impedimento condicionis
quia servilis vilitas clericale-
nos accipit dignitatem l. vi. di.
admittuntur. Videndum est quales servi
possint ordinari. ¶ Secundo que sit si
fuerint ordinati sine manumissi-
one. ¶ Item quali manumittantur
qui de servis iudeorum et paganorum
d. s. de iudeis c. ult. ¶ Nullus
servus sive ecclesie sive privati debet
ordinari nisi prius fuit manumissus
l. vi. di. c. ii. et iii. ¶ Causa prohibitio-
nis est servilis vilitas et clericalis
dignitas l. vi. di. admittuntur et. s.
c. de servo. ¶ Servi ecclesie possunt
manumitti et ordinari retento
opere quo ad hoc ut non inveniuntur
ecclesie nec accusent eam nec testi-
ficent contra eam. al. in servitute re-
vocentur l. iii. di. qui ex familiis xii.
q. ii. diaconi et. s. c. de familiis
immo ad hoc tenentur et ad honestas
operas. li. non sint imposite nocivi
ut in c. diaconi non tamen tenentur.

[illegible] servire pro pretio in ecclesia in officio clericali
nisi expresse sit dictum in manu-
missione et ordinatione e. c. eo
libentius et dato quod dictum sit non
revocabitur in servitute. si non serviat
in diebus nisi admonitus sit contumax
per se ullus. ¶ Si vero sit servus pri-
vati non debet promoveri nisi prius a
domino fuit concessus plenissima li-
bertate ita quod nullo operis teneatur
prestare proprio vel obsequio temporale
l. iii. di. c. i. et ii. et c. quicunque et
c. ult. potest tamen spiritualem retinere scilicet
ut serviat suo domino in diebus alias
in servitute redigatur. si hoc fuit
appositum in manumissione e. c.
nullus et l. iii. di. frequens. nisi l.
¶ Si servus ordinatus fuit antequam
manumittatur distinguitur aut or-
dinatur sciente domino et non dicente
tunc servus remanet et restituit
domino etc. si sacerdos sit factus l. iii.
di. frequens et c. ex antiquis
[illegible] dicunt servum de sacerdote
¶ Si vero sciente domino et non contradicente
statim liber est l. iii. di. ¶ Si servus
sciente aut domino ignorante servus
ordinatur distingue aut sciente
episcopo vel presentatore aut ignorante
¶ Si sciente episcopo vel presentatore quod
esset servus statim efficitur liber.
¶ Sed episcopus vel presentator tenetur
dare domino duos servos eque bonos
l. iii. di. ¶ Si servus absente et hoc
si alter tamen scivit ¶ Si aut ambo
sciverunt dabit unum ordinator et
alium presentator. ¶ Sed si neuter sciret
unde solvat domino restituatur. secundum

I.

distinctionem que sequitur. Aut ignorante dno et epo et putatis fuit ordinatus. distinguitur aut e in minoribus ordinibus tunc deponitur et remanet servus lxiiii. di. nulli ex antiquis et c. frequens. aut in sacris si e dyaconus dat vicarium pro se. vel si non habet. ipse institutus redigatur lxiiii. di. ex antiquis. et eodem privilegio gaudet subdyaconus pro e nunciatum et ar. ii. de eta. et qualis amittit. Si vero e sacerdos statim liber est. Sed amissione sui peculii mulctatur ut in c. ex antiquis. Si aut peculium non habet. servat dno in officiis divinis ut in c. frequens. hoc e verum si infra annum a tempore ordinationis fuit a dno requisitus. alias liber est lxiiii. di. Si servus sciente. Si vero monachus efficiatur usque ad triennium a tempore ingressus potest eum repetere. Ultra aut manet monachus et liber ut in c. Si servus sciente. Sed que e ro quod dns non potest repetere servum ordinatum in seculo nisi usque ad annum sed monachum ad triennium. Innocencius dicit quod si sit sacerdos cuilibet apparet et potest de facili repeti. Sed si sit monachus occultatus est. non potest ita de facili reperiri. Ideo maius tempus dno datur. ¶

b ¶ Sequitur videre qualiter manumittatur et primo quid sit manumissio. Secundo servitus unde originem. et quis possit manumittere. et qualiter manumissio e datio libertatis. quia quamdiu quis institutus e in manu et

potestati suppositus est. Sed manumissus est liberatus a manu et potestate dni. inst. de libertinis in principio
¶ Servitus unde originem et etiam manumissio a iure gencium. quia iure naturali omnes homines liberi nascebantur. Sed iure gencium tria hominum genera esse ceperunt scilicet liberi et hiis contrarii servi et liberti qui desierant esse servi. i. di. ius aut naturale et c. ius gencium. et xii q. ii. cum redemptor. Alii dicunt quod servitus sumpsit exordium suum a Noe ebrietate Noe et ita videtur quod a iure naturali xxxv. di. Sexta die vero non esset. ¶ Manumittere potest qui habet administracionem rerum suarum. Maior ex xx annis potest manumittere inter vivos dare libertatem. Et qui manumittere non potest vel minor. Sed in ultima voluntate ex quo potest testari. s. in xiiii. an. potest manumittere. ii q. vi. §. diffinitiva vero. ¶ Item si sunt ¶ Item epus servos ecclesie bene mutat xii. q. ii. quos de servis. et etiam non bene mutavit dum tamen det ecclesie pro uno duos eiusdem meriti et peculii xii. q. ii. epus quam manu ¶ Item abbas de consensu epi et monachorum. alias non. arg. lxiiii. di. abbati et est secundum si sit contraria consuetudo xii. q. ii. abbatibus. et j. de hiis que fiunt a prelatis sine consensu capituli c. ea noscitur. ¶ Consultum modis fit manumissio alii in ecclesia in presencia epi et plebis. et de hoc debet fieri scriptura ne propter ea libertas valeat impediri. C. de hiis qui in ecclesia manumittuntur l. i. ¶ Item si coram iudice et hec manumissio dicitur vindicta. c

et si fiat ad hoc ut manumissus
ordinet debet fieri pocius coram iudice
ecclesiastico quam seculari arg. j. e. ca.
ite potest fieri in scarto ut si dicat dominus
esto liber vel inter amicos vel per
epistolam vel per quamlibet ultima volunta
tem. Item semper potest fieri sed tamen
diebus feriatis quam non feriatis tamen
de die quam de nocte et precedente
pronunciacione probant inst. de lib. § de corpe
multis et modis viciat
[illegible]
Empedimento [illegible]
Originis dictum est nunc de
impedimento irregularitatis
propter defectum membri corporis est
dicendum scilicet de corpore viciatis.
Corpore viciati prohibentur promoveri
propter deformitatem ex qua timetur
scandalum et propter debilitatem ex
qua timetur periculum. Inter eos tamen ali-
qui sunt qui possunt ordinari. Nam alii
sunt debilitati alii mutilati. Ille
dicitur debilitatus qui habet membrum
sed inefficax ut oculum cecum ma-
num aridam. crus contractum. Mutilatus
dicitur qui aliquo membro caret. Ex de-
bilitate claudus admittitur de consue-
tudine nisi sit talis qui sine ba-
culo ante altare stare non possit
arg. de c. q. di. i. nullus et xl. di.
disciplina. Cecus vel habens ma-
culam in oculo que generet defor-
mitatem non admittitur j. e. c. ii. de
tuis. Idem est si habet manum aridam.
Circa mutilatos distinguitur
aut se sponte mutilavit aut casu
si sponte distinguitur aut iusta
causa interveniente aut non. Si iusta
causa interveniente sive a se vel ab
alio sit aliquis mutilatus non prohibetur
ordinari puta timore lepre vel alia
causa consimili fecit virilia ampu-
tari j. e. ex parte. i. 2. ii. Sed nec
debet tunc virilia in quandam bursa
secum deportare ut layci dicunt
hostiarius dicitur quod non esse defectus occulti non
prestant impedimentum. Si autem esset
manifestum et generaret deformi-
tate semper impediret arg. lv. di. la-
tor et c. si evangelica. Nam et ma-
gnis membris et corpulentis repel-
litur si deformitatem generet ut in
c. si evangelica. ut si amisit ma-
num j. e. exposuisti vel duos j. de cle. egro digit
egro per viris. Sed in parvis membris
non impeditur si deformitas modi-
ca sit et sine culpa sua j. e. c. ult.
Aut nulla iusta causa interveniente
a se vel ab alio fuit mutilatus et
tunc ordinandus repellitur etiam
ordinatus deicitur lv. di. qui partem
et c. si quis a medicis et xxxiii
di. maritum ut potest presbyter qui non
poterat continere credens se obsequium
prestare deo fecit sibi virilia ampu-
tare j. e. sufficienti ubi displicet i
prudens unde placere putat quia non
ferro sed religione querenda est casti-
tas xxxiii q. v. Quis salvabitur.
Et licet quis culpa sua in modica
deformitate inciderit potest levi de
mia tollerari j. e. c. i. Non quod
propter carencia dentis quibus non impe-
ditur ff. de ed. edit cum de est
Episcopus vero potest dispensare cum presbytero
qui fecit sibi virilia amputare
per indignacionem vel aliud membrum &c.

In margin, beside the blue initial: de co[r]p[e] viciat

[illegible] oculo caruit non promovetur de [illegible]
[illegible] in vi° [illegible] glo[ssa] [illegible] 2. [illegible]
[illegible] dispensat

Ut possit exequi officium sacerdotale
absque ministerio altaris j. e. significavit
¶ Sed numquid potest dispensare in officio
dyaconatus vel subdyaconatus ut
s. possit legere epistolam vel ewangelium
hostiensis dicit quod non per illud c. significavit
quia si ipse legeret ewangelium oporteret
quod serviret altari quod facere non potest.
~~De etate et qualitate ordinandorum~~
De obligatis ad ratiocinia

Dictum est de hiis qui ~~vero~~
non possunt ordinari ~~non~~ sequitur
quod quantum debitum defectus
hic subiciatur de illis qui sunt obli-
gati aliis propter debita ratione admini-
strationis vel non debent ordinari ante
redditam rationem sicut sunt tutores cu-
ratores procuratores actores et
exactores contra quos est distinguendum
aut prefuerunt ad hoc in administ-
stratione aut non si volunt manere
in administratione distinguitur aut pre-
fuerant in officio seculari tunc non
possunt promoveri nisi fuerint inseparabilis
persona cui sunt obligati xxxi q. iii c.
i. 2 ii. 2 j. ne cl. vel mo. c. i. 2 ii.
et c. i. Sed nec procuratores sunt in
officio ecclesiastico persone si vel seculares
inseparabiles tunc possunt promoveri. Si alias
non impediat lxxx vi di. pervenit
et lxxxix di. indicatum ¶ Si vero
volunt administrationem deponere et
propterea remanent obligati distinguitur
aut rei publice aut private persone
Si rei publice non debent promoveri
ante redditam rationem. C. de epi.
et cl. officiales hoc intellige
[illegible]ministratione quia si sunt debito-
res
ex causa. mutui vel alia simili non
prohibentur C. de epi. z. cl. generaliter quos
et ff. de mu. et ho. rescripto super ref.
scriptores debitores ¶ Si re-
manent obligati persone private
distinguo aut in ipsa promotione
movetur questio vel est iam mota.
aut non. Si movetur vel est mota
distinguo aut convenitur de dolo
aut de culpa tunc si de dolo vel
perfidia non debet ante finem litis pro-
moveri. lxxxi di. tantis j. e. c. uno
et debet taxari tempus infra quod questio
decidatur ar. j. de clamde despo.
c. inhibitio et qui fil. sint le. latore
et de elige ma. a. diffamari
¶ Si de culpa tamen convenitur pro-
moveri potest non obstante reclama-
tione creditoris cum lis suo marte
currere possit ut prius et sub eodem
iudice ff. de iu. o. iud. cum quidam
et j. de fo. comp. proposuisti ¶ Si vero
nec lis movetur nec est mota
non obstante obligatione promovetur.
nisi manifestum sit ipsum de dolo
teneri quia tunc episcopus posset ipsum
ab officio suo repellere sicut quem-
libet criminosum vel infamem vi
q. i. infames et ii. q. vii. alieni
¶ Item de illis qui exercent tur-
pia et inhonesta impediuntur licet
ab administratione sint liberati puta
milites et apparitores l i. di. c. i.
ii. 2. iii ¶ Et quicumque fuit in causa
sanguinis irregularis est ut
dictum est j. de homic. super quibus
¶ Item si aliquis fuit usurarius

qui decessit filius eius vult ordinari
nunquid potest videtur quod non. ut e. t.
vnus. quia adhuc non reddidit terram
de vsuris. quas tenetur restituere. ut de
usuris cum tu. Host. distinguit aut
adiit hereditatem patris et tunc non potest
no. promoveri aut adiit et tunc potest. ar. e.
de incest. nup. similem et ut de resti
b spol. sepe. ¶ Sed quid si rector
scolarum qui fecit collectam et obligavit
se quod librum finiret sub pena
antequam finierit librum vult intrare
religionem nunquid potest. dic quod sic per
hunc quia illud in melius commutat
ut de mi. uir. peruenit. idem dic de scrip-
tore nisi quod ipse det in religione
scribere si potest. lxi. di. preterea. ¶ Iste quidem
erat obligatus iudeo ut potest in
festo beati Johannis. iste vult ordinari
in sacerdotem et ad instantiam quod dicit nunquid
potest promoveri in sacerdotem. Host. dist-
inguit aut erit illa die qua est obli-
gatus soluendo et sic non fit preiudi-
cium creditori. aut erit non soluendo
et tunc non fraudatur quia manus
est arta creditori. ut de solu. odar-
et dus ff. de dolo. pam io. ¶ Sed si
aliquis erat in obligatus per iura-
mentum in centum libris ad certum
tempus soluendis vel in generali ex quo
cumque debito vel ad seruiendum in ipsa per-
sona ad tempus. nunquid potest intrare
religionem. videtur quod non. ut e. t. vno. et
quia mortuus debitor non debet
sepeliri invito creditore. ut de ap.
qua fronte. Innocentius dicit quod potest intrare
non obstante tali obligatione vel
iuramento dummodo non faciat

complacentiam vel voluntate debitum
subtrahendi. sed ex fiducia caritatis
et inspiratione spiritus sancti. xix. q.
ii. due. et ut de regularibus licet. mo-
nasterium tamen tenetur satisfacere de
hiis que contulit monasterio. xix.
q. iii. Si qua mulier. et e. de ep.
cle. de nob. Si nd' mich. contulit vel
ad debebat manus est arta creditori
ut de rest. spol. olim ii. ar. xiiii. q.
vi. Si res. Sed si aliqua persona oc-
casione persone sue deuenient
ad monasterium tenetur monaste-
rium pro tanto. ar. xix. q. iii. Si qua
mulier. potest etiam existens in mona-
sterio scribere librum vel aliud opus
honestum facere ad liberandum se dum
modo propter hoc diuinum officium non
obmittat. xxi. di. cleri. et de diu-
tanter expresse. ne sit monasterium
onerosus. xvi. q. vi. de lapsis. De

Dictum est bigamus sequitur
de illis qui promoveri non
possunt propter defectum alicuius me-
bri. hic subicitur de illis qui impe-
diuntur propter defectum sacramenti. scilicet de bigamis
vnde videndum est quid sit biga-
mia et vnde dicatur. an mali bigami
ordinati prohibentur. quot sint species
bigamie. ¶ Bigamia est defectus
de pluribus nuptiis proueniens et dicitur
a bis et gamos quod est mulier quasi
habens bis mulierem vel mulierem que
habuit bis virum. Sed hoc non placet
Host. cum multis aliis maius quod

I

concernendis impetus prebeniat bi-
gamia ut inferius patebit. Ideo
sic diffinitur bigamia est irregulari-
tas proveniens ex defectu sacri xxvj
di. acutius. ¶ Bigamus prohibetur
promoveri ij. e. c. i. et xxvj. di. acutius
¶ Causa huius prohibitionis est
triplex. ¶ Prima propter unitatem sine
defectum sacramenti quia non est ibi si-
gnum unitatis cum non sit unus unus
cum qua carne sua dimisit impleus
ut in c. acutius et ij. e. debitum
¶ Secunda propter prerogativa ordinum
xxvj. di. una et c. vltimo ¶ Ter-
tia propter signum incontinentie lxxxij. di.
proposuisti quomodo enim potest esse hortta-
tor viduitatis qui ipse coniugia
frequentavit xxvj. di. una. ¶ Tri-
plex sacrum in matrimonio carnali-
ter consumato designatur ¶ Primum est
unio anime fidelis ad deum per dilectionem
et caritatem et hoc designatur per
coniunctionem animorum in sponsa prima de-
sponsatione. dum alter per pactum
consensum consentit in alterum de quo
fit mentio ij. e. debitum in principio ibi al-
terum significatur etc. ¶ Secundum est
unio humane nature ad deum que
facta est in utero virginali per incarna-
tione verbi dei et hoc designatur per car-
nalem commixtionem viri et uxoris
et hoc fit mentio ij. e. debitum ibi
reliquum vero etc. Primum est unio
voluntatis secundum conformitatem xxx
vj. di. acutius et de con. di. ij. in ipso
nec intelligas quod ipse actus
corporalis designet hoc sacrum

Sed pactum in utero virginali
consumatum sacramentum designatur
¶ Tertium sacrum est unitas ecclesie
ex omnibus gentibus collecta et
uni viro Christo subiecta ut in c.
acutius hoc sacrum signatur
pilissime coniugatio qui virginem
tum matrimonium firmavit sed in se-
cundo matrimonio consentit hoc tertium
sacramentum non habet locum quia reces-
sit ab una unitate que prius signi-
ficabatur per unum matrimonium
quia in secundo matrimonio divisit carnem
suam impleus ideo unitatem amodo
significare non potest quia ex quo
etiam Christo se coniunxit ab eo nunquam
discessit nec ipse ab ea ergo bigamus
talem unitatem significare non potest propter
defectum istius tertij sacri de quo
dicitur xxvj. di. acutius ¶ Sed in
quo consistit istius tertij sacri signifi-
catio dicunt quidam quod in ipso coniugio
sed hoc est falsum quia mortua uxo-
re desinit esse coniugium et nulla
est sit significatio ¶ Item matrimonium
non consumatum non significat istud sa-
cramentum ij. e. debitum in fine ideo
dicas quod significatio istius tertij sacri
est in eo qui unicum matrimonium
firmavit, facto clericus et ordine suscep-
to nec est necesse quod talis sit clericus
vel fuit coniugatus quia auctoritate
apostoli oportet ordinandum esse unius
uxoris virum i. non plurium lxxxij.
di. proposuisti et. Sed fortasse ymo
qui numquam habuit liberius promovetur
quia ab unitate non recessit sed
in ea remansit ¶ Species bigamie
sunt nove quia vel bigamus

vbi
eo
scilicet uxores
b

L

dicitur qui duas vxores habuit suc
cessiue xxvi. di. deinde et c. acucius
quod intelligas verum si vtrumque ma
trimonium fuit consumatum et idem intel
ligas in sequentibus s. quod carnalis
copula fuit subsecuta alias non esset
bigamus Unde si aliquis contraxerit
cum virgine vel cum vidua et non
cognouerit eam et post eius mortem
contrahet cum vidua ab corrupta quam cognouerit
et ergo si contrahet primo cum virgine quam
cognouerit et post cum vidua vidua
vel cum virgine quam non cognouerit
secundum host. non esset bigamus quia
non diuisit materialiter carnem in plu
res. ut e. debitum et xxxiiii. di. c.
2 valt. Secundo dicitur bigamus qui con
traxit cum vidua et corrupta xxx
iii. di. maritum. xxxii. di. seriatim
quia si esset adhuc virgo licet esset
vidua tamen si clericus duceret eam in vx
orem bigamus non esset. ut e. debi
3 tum. Tercio qui contraxit cum cor
rupta ab aliquo quocumque modo
siue fornicaliter siue matrimonialiter
ut in c. seriatim et c. maritum
et xxxiiii. di. curandum et c. pre
4 cipimus. Ideo quod si quis despo
sauit virginem fornicarie et poste
a. duxit illam in vxorem nec
talis esset bigamus et irregularis
b. et t. dicunt quod non quia non
diuisit carnem suam in plures sed
e vnica vnica et ergo quod videtur
sufficere. ut e. debitum et xxvi.
di. acucius. Innocentius. ho. pe. et hug.
dicunt contrarium s. quod non potest promoueri
quia certum est quod nunc e virgo tempore

desponsationis. nam debet in virgini
tate desponsari xxx. q. v. qualis
Item debet esse virgo et vxor xx
xii. di. nemo et c. seriatim et
xxxiiii. di. curandum et c. se Item
debet esse virgo cum in vxorem ducitur
et a sacerdote benedicitur ut in c. se
riatim et lxxvii. di. Hermanicus
Sed constat quod non erat virgo tunc
io non potest promoueri Nec obstat prima
ratio. cum dicitur quod non diuisit carnem
in plures hoc non e verum quia ante
matrimonium erat alienus. modo est
alterius hec opinio videtur confirmari. ut
de cle. qui se cliti lvi. et hoc e. quod prius
defectum sacri quem matrimonium carnali
copula consumatum. designat vni
onem et conformitatem xpi et
ecclesie per incarnationem vi in vtero
virginali. ut e. debitum ibi vbi vnitas
tamen factum est. vnde cum ille qui con
traxit cum corrupta et ex ante non
consumauit matrimonium in vtero virgi
nali non potest designare illam
vnionem cum non sit ei similis suo modo
Ideo non potest promoueri. hec opinio
e probabilior secundum iura canonica
Sed theologi tenent primam opinionem
cum b. et t. qui exponunt omnia
ista iura de corrupta ab aligo
Sed pone contrarium credidit
contrahere cum virgine et inuenit eam
corruptam. nunquid potest promoueri. dico
quod non. cum sit maritus corrupte licet
dicatur quod in aliquo non in tali cau
sa excusat error. nec ex violentia
xxxii. q. v. Ille autem. lex autem

I

promotionis factum requirit non
voluntate xv. q. i. c. Illud. ¶ Iste
quidam contraxit cum virgine credens
contrahere cum vidua vel corrupta numquid
est bigamus. Videtur quod sic. quia quantum
in ipso fuit fecit quod esset bigamus
mentis affectu et si non in effectu
quod est imputatur ei ut a nobis ... de re sua non
cognoverunt corruptam licet crederet
cognoscere. Sed contra veritas debet praeferri
erroribus gestorum non viciatur
ff. de of. pre. illicitas. Si. veritas. Ergo
non est bigamus. Hostiensis dicit quod non
est bigamus licet tamquam bigamus
posset repelli. ¶ Sed quare exi-
gitur maior castitas in uxore
quam in viro cum maritus corruptae
sit cum ea una caro efficiatur. Respondeo
non potest xxxiiii di. curandum et ibi.
t. se. Sed ille qui habuit concubinas
ante uxorem vel post potest promoveri
xxxiiii di. Unusquisque et xxxiiii di.
fraternitatis. Ratio quia vir significat Christum
qui copulavit sibi synagogam
et postea ecclesiam. Ideo non nocet
si vir non fuit virgo. Uxor vero
significat ecclesiam quae semper
virgo permansit saltem mente. Unde
apostolus despondi enim vos uni
viro etc. xxvii q. i. Nuptiarum.
et ideo exigitur quod uxor non
diviserit carnem suam in plures quod
si fecit vel ante matrimonium vel
durante matrimonio deest in co-
niugio designatio veri sacramenti
unitatis et hoc tam ex parte viri quam
ex parte mulieris. Et quia episcopus

unius uxoris vir significat unitatem
ex omnibus gentibus unam ecclesiam Christo
subiectam xxvi di. Acutius. ¶
Sed pone quod aliqua virgo
fuit corrupta et invita numquid
poterit inter virgines consecrari.
non secundum Hostiensem xxvi di. acutius.
Sed episcopus si habuit xx concubinas
potest in episcopum ordinari sed non consecrari
xxxiiii di. fraternitatis. ¶ Sed quae
est ratio. cum dignitas sit dignior
sit consecratio episcopi quam virginis.
Respondeo quia virgo significat ecclesiam triumphantem
in qua nulla est ma-
cula vel ruga ar. xxvii q. i.
Nuptiarum. Sed episcopus significat
ecclesiam militantem quae malos
et bonos recipit. Ideo in eo non
requiritur tanta castitas hanc
rationem reddit Hugo. xxvi di.
Acutius. ¶ Bernardus dicit bigamus
qui contraxit cum virgine et ipsam
defloravit et postea fuit ab alio
cognita si ipse postea eam cognoscit
etiam ignorans efficitur irregularis x
xxxiiii di. Si quis et t. se. quia non
potest incarnationem Christi designare
cum ipsa mulier quo ad virum suum
non fuit virgo post matrimonium quia
ab alio cognita sit fuit beata virgo
ante et post. Item si hoc ipsa di-
viserit carnem suam in plures praemit-
tendo se cognosci ab alio quam
a marito ita ipse per subsequentem
coitum cum eadem divisit carnem
suam in plures quia est una caro.

cum ea. Unde contrahit virginitatem
propter quam non potuit primo/ et hic
propter defectum sacramenti ut dictum est/ nec
contra vos sufficiebat e unius unius.
ymo oportet quod ista concurrant
et nichilominus quod sit virgo ante
et post quo ad virum. Sed quid
si in presbiterum ordinetur/ nunquid recipit
caracterem et execucionem/ hostiensis dicit
quod caracterem recipit/ et habet
execucionem ad minus quo ad se nisi
et probabili ignorancia excusante.
arg. extra de ord. ab e. qui ren. e. c.
i. nisi et c. ij. Sed si postea re-
periat quod ab alio fuit cognita
ab execucione abstineat. j. de presbiteris
non bap. veniens. Sed quid si sponsa
duxit ante matrimonio vel post et tamen
ea que fuit virgo/ cognoscat ali-
am/ nunquid erit bigamus/ dicit hostiensis
quod non debet iudicare bigamum nisi
ubi hic reperitur corrupisse arg. j. de spon-
sa duorum capitulum/ nec obstat xxxiiij. di.
si quis de laycis/ quia non loqui-
tur de bigamia sed de peccato et
virgine. Sed quid si maritus ac-
cusat uxorem de adulterio et illa
pendente lite/ petit debitum quod
pendente lite non debet. illa debitum
petens inmo suo criminali/ arg. ad
simam xj q. i. quia rebus/ et viij
q. iiij. nonne/ et j. de resti. spol.
litteras/ et forte vir percipitur ab ecclesia
dicit quod si cognoscat eam efficitur
rinus quia unitas sepe contrahitur
solo facto/ et absque peccato/ nec tamen
sacrum propter eius defectum percipit

quod non credo quod in hoc casu
teneatur obediencie ex vi iuramenti
posset qualiter/ non obstant iura
proximo all./ quia hic fuit in cul-
pa ideo bene potest puniri arg. j. de
regularibus/ invitis sine culpa et j. ut
lite pen. quin. § si aut. Quinto 5
dicitur bigamus interpretative qui unam
habuit de iure et ea mortua du-
xit aliam de facto quia esset in
sacris/ et hic non propter sacramenti defectum
tamen in veritate bigamus non existat
sed propter intencionis affectum cum
opere subsecuto j. e. nuper/ nec cum
talibus licet dispensare ut ibi dicitur.
Sexto quia unam habuit de iure 6
et eodem tempore habuit aliam de facto/ vel
duas de facto duxit uxores quod
partim ad ius et partim ad factum con-
venit retorqueri xxxiiij. di. quamvis
xxxj q. i. quo virgines/ et j. de divor-
tiis gaudemus ho. Septimo quia 7
post votum castitatis emissum/ pro-
fessione accepta contrahit matrimonium
de facto/ quia de iure non potest/ bigamus
reputatur. et extra xxvij q. i.
quot est. Octavo qui infra 8
ordines sacros constitutus de facto
tamen quia de iure non potuit du-
xit viduam et corruptam in uxorem
bigamus est/ nec cum eo licet dispen-
sare/ non propter sacramenti defectum/ sed propter
affectum intencionis cum opere sub-
secuto j. e. c. ult. Si vero cum virgine
contraxisset posset episcopus dispensare
cum eo j. de cle. coniug. diverse.

secundum hoc intellige q. q. cle. nl
no. c. i et ii. Item non bigamus e
et ius qui habuit duas uxores an
baptismum uel unam ante et alteram
post nec abolet. illa irregulari-
tas p baptismum que contracta e. sine
pcto ut in matrimonio quia non
deliquit in accipiendo secundum xx.
v. di. pterea excepto po c. qd non
tenet secundum omnes doctores si non
ex delicto oritur. irregularitas
ut pote ex homicidio p baptismum
tollitur ar xxv. di. denique et c. se
dicunt tamen aliqui quod homicida
repellitur non propter iniquitate sed propter ter
horrore facti quia horridum e effun
dere sanguine humani et posset poni
casus in quo non peccasset ut in
dex ipsius nisi occideret peccaret
et punietur xxiii. q. v. miles et
sic in baptismo non delet. Secus vero
de aliis p c. denique et c. una.
Sed in quid pt. dispensare cum bi
gamo ut valeat promoveri videtur
q non. i. c. sup eo et c. nuper
Sed q. xxxiiii di. lector ubi mar
tinus papa dispensavit cum bigamo
ut fieret subdiaconus. Sed ibi o
stenditur quod liceat soli pape et
non aliis epis cum bigamis dispe
sare usque ad subdiaconatum et non supra
q non e. contra apostolum quia prohibito
apostoli e tantum de diacono presbitero et
epo et non de aliis quia subdiaco
natus non erat sacer ordo lxx
di. ulti et s. de eta et qualis

annullis Item opinionibus obmissis
distingue an epus possit dispe
sare an papa. Si epus uel dispen
sare non pt. sic loquitur j. c. sup
eo et c. nup et c. ulti. nec ob
stat quod dispensat cum simoniaco
j. de insti. Ut si cle. et sic. pba.
ab apostolo quia simoniacus post pe
nitentia restitutus videtur in pristinum
statum et in apostolo esse q non erat
l di. ferrum et s. de te sed. c. ulti.
Et in cum talibus dispensat. Sed
bigamus non prohibetur propter crimen
sed propter defectum sacri. j. e. debitum
quod amplius restitui non pt. p
aliqua satisfactionem et hoc considerant
apostolus cum prohibuit simoniacum et
bigamum ordinari. Sed crimine pur
gato non prohibuit dispensari.
Sed papa secundum host. pt dispensare
cum bigamo quia solum non ab apostolo
paulo prohibetur qui petrus qui
maior erat paulo non potuit
legem imponere nec petrus suis suc
cessoribus nisi esset in articulis
fidei quia par in parem non habet
imperium fortiori ratione nec minor
in maiorem s. de ele. innotuit
et ff. ad trebell. ille aquo. §.
tempestivum bigamus non dicitur.
qui plures habet concubinas j. e.
quia circa vero reddi s. e. §. Et qui
et §. sequenti Item q bigami
sunt denudati omni privilegio cle
ricali et de foro seculari consuetu
dine non obstante et epis sub. consuetudine

anathemate phibet defre tonsu-
ul habitum clericalem. J. e. altaracio
l vi / nisi ptraxerit cu viduis et
virginibus tn / et deferant vestes
clericales. J. de cle. coniug. clici l vi.
sequitur de clicis peregrinis [struck through]

S ^ epenumero visum e. de hiis
qui in toto phibent. a pro-
motione / nunc de hiis qui
phibent. in pte / ut sunt clici pegri-
ni / unde videndum est qui sunt pe-
regrini / qui ignoti / et qui a pmo-
cione repellunt. / et qualit admit-
tantur. ¶ pegrini sunt omes clici
large appellati qui no sunt de epatu
ordinatores / et tales no debent recipi
ab alio epo sine lris ppii epi ad
ordines / ul dignitates / ul alia
ecclesiastica sacra. J. e. c. ii. iii. et
ult / et 8. de te. or. eos qui. l vi.
et lxxi di. p totu / et specialit. iii. c.
primates / et q tales sunt pegrini et
extranei / e ar. iii. q. vi. pegrina.
et vi. q. iii. c. i. et ii. ¶ Ignoti
dicunt. quor origo e. ignota /
et eor vita sive sunt de eod epatu
sive no / et tales debent examinari
lxxiiii di. qui / et xvii di. questa-
mus ¶ Repellunt. isti a pmo-
cione dualibus de causis / una quia
no licet epo ponere falcem suam
in messem alienam subdito alte-
rius iudicando ul ordinando.
lxxi di. p totu / vi. q. iii. / z ix. q. ii.
p totu / Alia. quia tales solent ee
pinagna pte cuiosi infames
exquiuati et rices 8. de te. or. se
pe l vi z xcviii di. assfros ul dicunt.

se hre maiores ordines quos ha-
bebant ut ibi ¶ Admittunt. clici
pegrini cu v sigillis epor J. e. c. i.
et xcviii di. c. i. et ii. Et hoc
si sigilla sunt ignota. alias sufficeret
sigillu sui epi si eet notu. lxxi.
di. primos / et J. de pb. p9 cessione
et 8. de te. ord. cum nullus l vi.
¶ de intelligas si velit publice
ipis celebrare. al si vellent a se-
creto ex devocione celebrare pos-
sent sustineri J. e. tue. ¶ Sed q
si amisit lras mich est recipiendus
dic q sic. si pbet amissione lrar
et tenorem. et q sine vicio fuint
per testes ul p instrumentu J. de
pnil. cu olim. ii. et J. e. ult. et
c. tue / et maxi. de fide instr. 8.
di. vo coll vi. ¶ Nota q si abbas
ul archidyaconus ul alius infer-
ior platus heat ius instituendi
in aliq eccia et instituat clicos
alterius absq ssensu epi q epus
potit eos removere nisi ex dispe-
satione eos duxit admittendos
J. e. c. ult. De officio archidiaconi

E xpleto tractatu. de electione
et ordinatione consequenter.
ministror ecclesie. est hic su-
biciendu de officiis eor. Et primo
de officio archidyaconi unde videndu
est quid sit eius officium et quid ad iuris-
dictionem eius ptineat ¶ Ad offi-
ciu archidyaconi ptinet ut sit dya-
conus. et si culpa sua pmovi-
no pt platione amittat S. de
eta et qual. c. i. dic ut ibi dictum
est S. ii. ¶ Item debet lege evan...

vel alii committere ad legendum et quando
episcopus cantat missam ad missionem
illius se induat levite vestimentis
sacris et debet ordinare de suo offi
cio ecclesiastico in matre ecclesia dare lec
tiones et responsoria et ascultare
utrum vel ut illud evangelium aut epistolam
responsorium vel quibus in ecclesia lec
tionem legat vel cantat donec
ascultetur ab ipso acolitos ordi
net quis eorum candelabra quis
thuribulum deferre quis vero eorum
in ecclesia aliqua officia agere de
beat … e. c. ij. nisi consuetudo sit
in contrario que in hiis officiis atte
ditur potius quam ius commune
… e. c. ul. et … de consecr. pt adh
[I]tem debet omnia vasa ecclesie ubi
non est custos vel thezaurarius
custodire … e. ea que prochiarum
sollicitudo et earum ordinatio ad
ipsum pertinet et audire debet iurgia
singulorum et archipresbiter debet ei
subesse et maior post episcopum et vicarius
episcopi vocatus reperitur cum sollici
tudine et curam tam indicatis
qua in ecclesiis habeat ut que corrige
da videt corrigat et emendet
nisi sint ardua negocia que ab
sque maioris sui presentia nequeat
terminari et institutio corporalis tam
super beneficiis quam etiam dignitatibus
ad ipsum pertinere debet et examinatio
clericorum si fiunt ad sacros ordines
promovendi vel ad beneficia reci
piendi et episcopo presentare ordinandos
ponere abbates et abbatissas in sede

… e. ad hec et c. ut nostrum sed non
potest sine licentia et mandato episcopi cu
ram committere animarum … e. cum sacerdot
et xvj. q. vij. nullus vel literas suas
concedere promovendos ut ab alio episcopo
ordinentur … e. vigesimo et c. de te
or cum illis … Inferiores vero
[I]ste potest inquirere et prochias sui
archidiaconatus semel in anno
visitare nisi necessitas exigit propter quam
apportat cum presbiteratus ecclesias sepi
us visitare … e. mandamus et p
curationem recipere prout dicitur … de censibus
pro archidiaconus et c. se et si episcopus
fuit impeditus potest debito intuitu
annum tota dyocesis visitare et que
emendatione indigent ad mentem
suam episcopi corrigat et emendet
… e. c. i. [S]ed nunquid archidiaconus b
habet iurisdictionem de iure vel de con
suetudine ut cognoscere possit
et alia similia dicunt quidam quod
de iure non potest cognoscere … e. c.
archidiaconus alii dicunt quum scilicet
quod habet curam animarum et iurisdic
tionem ex eo quod episcopus eum instituit
sive quia per collegium eligitur
et per episcopum confirmatur quale ad
ministrationem adipiscitur cum iurisdic
tione ar. … de prebendis referente et
… de eo qui fuit ord. ve c. i. et …
e. mandamus dicit secundum H. quod
illa que continentur … e. c. prochi
arum pertinet ad archidiaconum de
iure quum omnia alia potius habent
archidiaconi de consuetudine quam
de iure cum quia visitat et corri
gunt

de consuetudine q. e. c. ult. et S
de elec. dudum et sic de consuetudine
omnia alia iura consimilia intelligun-
tur. de excess. prelat. ad hec. Unde iura
que loquuntur huiusmodi de iuris-
dictione archidyaconi intelligenda
sunt secundum diversas consuetudines di-
versorum locorum. S. de consue. ad omnibus
olim. Sed eius iurisdictionem non potest
episcopus diminuere. q. de excess. pre.
ad hec. de eius officio di. xxv. di. c.
i. §. archidyaconus. Si vero archi-
dyaconus negat episcopum suum dominum
esse et trahit eum in causam coram
iudice seculari vel dat consilium contra
eum quasi membrum putridum est ab
ecclesia removendus. q. de excess. pre.
grave nimis. De officio archipresbiteri

Dictum est de archidyacono
qui preest archipresbitero. q. e. c.
i. quo ad dignitatem non quo
ad ordinem. xi. q. vii. pervenit et c. qui-
deo subicitur de officio archipresbiteri ad
cuius officium pertinet super omnes pres-
biteros in ordine positos curam
agere et assidue in ecclesia stare et
cum episcopus fuerit absens missarum
solempnia celebret et collectas
dicat vel cui ipse iniunxit. q. e. c.
i. et xxv. di. c. i. §. archipresbiter.
Iste debet preesse omnibus presbiteris
cardinalibus qui debent cantare
missas in diebus festivis et aliis
sacerdotibus loco episcopi facere quod pertinet
ad eius officium sine negligentia et
torpore. Et si episcopus defuerit debet
loco episcopi facere que pertinent ad eum

officium scilicet fontes benedicere in-
firmum oleo inungere penitentes
infirmum consulto episcopo reconciliare
primam tunc aliis sacerdotibus in-
iungere in solempnibus diebus missas
celebrare vel aliis commendare. q. e.
c. ii. Item cum episcopus missam
cantat debet precipere sacerdotibus ut
induant se vestibus sacris et quali-
ter ad missam procedunt et custodire ec-
clesie ut in sacrario eukaristia
propter infirmos non desit quia debet
infirmis providere et precipere sacerdotibus
ne sine confessione et viatico moriantur.
Confessiones vero peccatorum eorum qui a foris
venerint recipere et cunctis circa de-
canos requiruntur adimplere. q. e. offi-
cium. Iste archipresbiter ruralis non
solum laycos corrigere debet sed
eciam capellanos qui priores ti-
tulos habitant et episcopo renunciet.
Non presumat episcopus quod possit sibi
sufficere. Sed sicut episcopus preest ma-
trici ecclesie ita archipresbiter presunt
plebibus sed nichil presumant
contra decretum episcopi ordinare. q. e. c.
ult. De officio primicerii

Sicut archipresbiter subest. Sequitur
archidiacono ita et primicerius.
q. e. c. i. ad ipsum pertinet aco-
liti exorciste prelati psalmiste atque
lectores et quid isti agere debeant
et omnibus gradibus ecclesiasticis
in ordine positis ordo et modus
psallendi in choro pro solempnitate
et tempore ad ipsum pertinet et dare
lectiones et responsoria et ut ab ipsis

d' of archipsbri
d' of primicerii
d' of sacriste
d' of custodis
d' of vicarii

54

negligencia vacet omnibus et ex
cessus clericorum referat epo. i. e.
c. uno et xxv. di. c. ad primiciriu
..

de officio sacriste

Sacrista subest archidiacono et ad
eum pertinet custodia sacrorum
vasorum et vestimentorum ecclesie
et tocius thezauri ecclesiastici
et que ad lumina pertinet in oleo
et in cera et ordinatio ecclesiarum in
censis preparacio cum confirmacione conficiendi
et baptisterii ordinandi paracio
luminariorum in sacrariis et sacrificiis
i. e. c. unus et xxv. di. perfectis
c. ultimo

de officio custodis

Custos ecclesie debet hec curam
de omni ornamento ecclesie pal
liis et lintheaminibus altaris
de lampadibus in accendendo et
extinguendo ne superfluo modo lu
cendo oleum depereat aut nimis
lucendo obscurior sit ecclesia et
de incenso pane et vino ad sacri
ficandum et pro canonicis horis si
gnum debet ex precepto archidiaconi sonare
et omnes oblaciones seu decimas
absente epo dividere inter fratres et
si negligens fuerit deponatur et
melior et sanccior instituatur
i. e. c. i. ii. Sed ista vero officia
locum habent secundum diversas consuetudines
ecclesiarum diversarum potius quam ex
iure et sic hec intelligas iura
que videntur esse contraria.

de officio vicarii sequitur

Dictum est de hiis qui suo nomine
preesunt ecclesiis hic subicitur
de hiis qui nomine alieno scilicet
de officio vicarii unde videndum

est quid sit vicarius et unde dicatur
et quod eius officium et in quibus
casibus possit pro vicario deserviri
et quomodo habeat vicarius in ecclesia
in qua preest. Vicarius est qui
vicem alterius gerit sine in officio
co tenendo sive non contendendo. de
off. archi c. i. et de off. archipbri c.
i. in fine. Dicitur autem vicarius quia
vicem capiens alterius. Vicarius
quoque large accipitur qui vices ge
rit alterius in ecclesia ut in ca. et
hec tam legatum quam delegatum. de
vicarius xcii. di. c. ultimo et i. q. c.
tua nos et talis vicarius omnia que
que pertinent ad iurisdictionem illius
cuius vices gerit c. de off. eius qui
vicem al. gerit l. i. et ar. xciii. di.
c. ultimo et xciii. di. c. i. Conceda
tur sunt que sine mandato speciali
attemptare non debet. i. de of leg. c.
cum super dic. ut l. c. iste omnia pt
iste quoque dicitur largius qui alterius
vices gerit in ecclesia epi. episcopali et
sic hic coadiutor epi potest dici vica
rius de quo habetur vii. q. i. quamvis
lxi. di. obitum et dec. egro in
pastorali l. vi. Iste quoque dicitur
stricte qui alterius vices gerit
in ecclesia parochiali et sic hic accipitur
i. e. fere per totum. Est autem vica
rius temporalis in ecclesia qui alio nomine
dicitur firmarius qui instituitur ad tempus
a persona de consuetudine licet non
de iure i. ne pl. in fi. c. ultimo.
Et iste nullum ius habet in ecclesia
ar. de fil. pres. constitutum nec ad
confessionem sacerdotum pt absolvere
si sit de dioc. alterius epi. vel

etiam decadens tamen episcopus alias
titulum non quesiuit ar. c. de clericis pereg.
c. ult. sicut nec monachus xvi.
q. i. §. Item in hoc / potest tamen institui
ex quibus usus episcopi. qui imminet utilia ab
sencia peregrinacionis. j. de ap. per-
uenit et infra alia iusta causa absen-
cie ut pote racione studij c. de cler.
non res. c. ult. l. vi°. ¶ Perpe-
tuus vicarius est qui instituitur
quamdiu vixerit ap. de etate
episcopi. j. e. ad hec / nec exigitur consensus
prelati secundum b. j. de iur. patr. pos-
tulasti / et iste vicarius aliud vica-
rium dare potest. j. e. clericos ¶ Officium
b vicarii constituti circa in urbe non potest
extendi extra urbem. sed iurisdiccionem
nisi specialiter dicit sit concessum. j. e. tua
nos / nisi forte infra centesimum
miliare ad instar prefecti urbis. ff. de
off. pref. urb. l. i. in princ. / ff. de off. p.
si in glossam ¶ ult. ¶ Generalis
vicarius episcopi in spiritualibus absente
episcopo potest licenciam dare clericis ut ab ali-
eno episcopo possint ordinari / sed of-
ficialis episcopi non potest hanc licenciam
impertiri c. de te. ord. cum nullus
§. inferiores 2. q. episcopo l. vi°. ¶ Sed
nec vicarius episcopi generalis nec
officialis beneficia conferre possunt / ni-
si hoc sit eis specialiter commissum j. e. co-
ti nigrali l. vi°. ¶ Iste officialis
licet generaliter sibi causarum cognicio
committatur / potestatem tamen inquirendi
corrigendi aut puniendi aliquorum
excessus seu aliquos a suis be-
neficiis seu administracionibus amo-
uendi / non habet nisi sibi specialiter

committatur j. e. c. l. vi° ¶ Sed utrum
officialis sit ordinarius vel dele-
gatus dubitatur / host. dicit quod est
ordinarius cum idem sit consistorium episcopi
et officialis j. de ap. romana
l. vi° / et c. de consti. c. non putamus
l. vi° / et potest aliis delegare eo quod
ei iurisdiccio committitur et non causa ff.
de iud. l. cum pretor. § iudicem / nisi
esset excommunicatus quia tunc alius
ab eo iurisdiccionem non posset re-
cipere j. e. roma l. vi°. ¶ Prochi-
alis vicarius perpetuus dicitur sa-
cerdos qui habet ecclesiam curam
habentem maiori annexam teneatur
vicarie sine personaliter deseruire / nec
plures vicarias potest sic optinere
j. e. c. i. et ult. / sicut non potest quis
habere plures ecclesias j. de cle. non resi.
quia non multi 2. c. sed / q. vicarius
perpetuus intelligitur beneficiatus c. de
fil. pres. constitutus / et c. de rescrip.
postulasti nisi. ¶ Iste debet prouide-
re sidem ecclesie in spiritualibus ex prouisione
et personis / similiter in perceptionis red-
dicione j. de off. iud. c. i. et de
iure ut querelam ¶ Constitui
potest vicarius perpetuus in ecclesia
parochiali / que ecclesie annexa
est. prebende vel dignitati. cum
non posset per se deseruire / aut ecclesia
maiori. j. de preben. extirpande
§. qui vero / cum persona incurrit
debilitatem aliquam sine sua cul-
pa / ita quod non possit ibi deseruire
et in tali casu datur maioribus

I.

co ad inter. vii. q. i. c. i. et. j. de cl'
egro. iiii. c. i. et ult. et c. pastoral.
l. vi. ¶ Vicarius habet ius in ecclesia
quia quo de licencia episcopi fuit in
stitutus perpetuus/ removeri non potest
a persona/ vel ab alio nisi aliquid com
mittat propter quod per iudicem in vicaria
vel in beneficio sit condempnandus.
et habebit certam porcionem in ecclesia
assignatam. j. e. c. ad hec./ Sed perpetuus hoc.
non habet ecclesiam intitulatam sed
solus prelatus/ vel persona ut ibi
(ipse ius habet in ipsa/ et eo habens vica
riam aliam habere non potest. j. e. c. ii.
/ et intitulatus in una tamquam persona
non potest in alia vicarius esse. j. e. c. ..
Unde vicarius permittens se intitu
lari in alia/ perdit ius quod in vicaria
habet. j. de conces. preben. literas et c.
de rescript. postulasti **De officio
et potestate iudicis delegati et**

IN superiori titulo dictum est de eo qui
gerit vices alterius in officiis di
vinis/ hic subicitur de illis qui
gerunt vices alterius in iurisdictione
contenciosa/ Unde videndum est/ quid sit
delegatus/ subdelegatus et ex
ecutor/ et cuius possit esse delega
tus/ et conservator que sit differencia inter
legitimum a principe/ et delegatum
ab alio/ Que sit potestas delegati
et eius officium/ An delegatus
possit totam causam vel partem uni
vel pluribus committere et quo non
possit/ Et quibus debet delegari

et recusacione iudicis delegati
Contra debet quis questione iudice
sunt/ Et quo dicitur modo procedere et
quando exspirat iurisdictio delegati ¶
Delegatus est ille cui a summo pontifice
committitur causa ¶ Subdelegatus
dicitur is cui a summo pontifice princi
pium cause vel medium vel finis com
mittitur. j. e. super questionum. §. inten
tionis et §. porro. ¶ Executor
cui a principe vel ab ordinario sub de
legato executio seu ecclesia iniustem
demandatur. j. e. c. ult./ et c. fi. eum
l. vi./ et j. de ap. nonnit/ et licet
executor iurisdictionem habeat delega
tam/ non tamen habet omnia que ad iurisdi
ctionem pertinent. C. de iur. o. iud. l.
in de. nisi/ Unde committere non potest/ alias
eius industria persone videatur electa
j. e. c. ult./ et c. fi. qui. §. ult.
l. vi./ et in recompensacionem hinc datur
ei annue/ quod ab eo appellari non
potest/ nisi modum excedat. j. e. de
questionum. §. nos autem/ et j. de ap. nam
dicitur ut. j. v. et no. ¶ Sed numquid
executor debet admittere excepciones
distingue/ Aut executio est mera a
ministrativa/ vera dicitur executio quando
partibus presentibus cognitum est de
causa ab ordinario vel delegato a
principe/ et ille mandat alicui quod
sentenciam suam exequatur/ talis executor
debet non debet audire excepciones
et si sit alius ordinarius. j. e. pa
storalis. §. qui vero/ et j. de re iud.
decreto/ et C. de excep. rei iud. l. ..

P

ut pponis / etiam si sciat sentenciam iniuste lata .i. q. iiii. litigatoris quia super hoc nulla habet cognitionem ubi de hoc / cum non cognitus sed executor tantum / eidem demandetur j. e. pastoralis §. quia vero / cum illa debet simpliciter execucionem demandare / secus si sciat illam nullam ut si esset / lata contra auctoritatem pcraz litteraz j. de tri sal exp eo / quia iudex non habuit

nota de executore

iurisdictionem / vel quia ius scriptum / vel per sta instrumenta / vel per dolum adversarii fuit lata / Si ista obiciuntur coram executore / executor debet supersedere execucioni dum non maliciose vel calupniose hec non pponentur / et tunc referat negocium superiori j. e. si qu. et j. de re iud. decreto / Si autem alterit iudex ordinarius iste executor admittit excepciones j. de ap dilecto. et c. et ff. de iudic. si pretor §. marcellus / alias non / calupniose ideo dicitur quia si hoc esset bonum differri execucio non deberet. C. ad l. corn. de fal. l. ii. / Et iuxta execucio dicitur / que habet cognitionem annexam ut cum ppria mandat alicui rem suam restitui / vel mandat alicui dari beneficium / coram tali executore admittuntur legitime excepciones quantumcumque absolute scribatur j. e. ex parte 2 s. de restit. si qu. et c. cum adeo. / Et nota quod

b

a mero executore non appellatur nisi excedat modum execucionis j. de re iud. quod ad consultacionem in et ii. q. vi. §. sunt quorum vero. ab executore et j. e. super quorum

§. viii et §. sequenti / Sed a mixto executore bene appellatur si non admittat legittimas excepciones vel alias partes gravamat j. de ap. dilecto et c. ut debitus dicitur ut ibi §. ab executore / Iudices esse impediuntur natura ut sunt surdus mutus ppetuo furiosus et impubes quia huiusmodi persone iudicio .i. discrecione carent iii. q. vii. §. tria et ff. de iudic. cum pretor §. si autem / Iste qui a senatu remotus est propter infamiam impeditur dicitur ut j. de testi. §. fama et duobus §. sequentibus / Iste moribus et fere et servi non quia non habeant discrecionem / sed quia civilibus non funguntur officiis ut i. §. tria et §. non at. / Ex quo autem dicitur de femina e vii nisi princeps sen. ppa ei scienter delegaverit causam iii q. v. magna et xxxiii. q. iiii. si quos / et ar. ff. de re iud. quidam. et j. de arbi dilectus / Ideo de pubere minore xxv annis non tenet delegato ab alio quam a principe / nisi partes scienter consentient in eum qui annum xviii. transcendisset j. e. cum vicesimum / Sed de ordinario / Sed arbiter esse non potest ex partibus consencietibus nisi habeat xx annos ff de arbi cum lege / Sed que est racio diversitatis / dicit B. duplicem racionem esse / prima quia iurisdicio datur a principe sive a magistratibus / Sed arbitrium a privatis personis / Secunda quia multa remedia sunt in iudicio puta supplicacio. appellacio. et recusacio

de executore

sed in arbitrio sola pene soluta / aut
maior etas requiritur ne partes
incidat in periculum propter ignoranciam
arbitrorum / Unde arbitri non debent
minores ne propter ignoranciam incidat
in periurium / ut in aut. de iudi. § si vero
coll. vi. Et ne sit differentia inter
iudicem dele. et ordinarium et
arbitrum. ff. de arbitris. Cui
possit delegari huiusmodi causas compre-
hendens (?) liber maior viginti annis cui
sit illesa (?) integra fama. Etas quoque
sufficit committi huic (?) ... Sed
iudices delegati a sede ap. vel le-
gato debent esse in dignitate positi
vel personatum seu canonici in ecclesia
kathedrali. Ex. de rescrip. statutum
in prin. De testibus et assessore dictum
est Ex. de rescrip. § ite nullus //
Conservatores qui plerumque a sede
ap. conceduntur a manifestis viole-
nciis et iniuriis defendere possunt
illos qui eis committuntur defende-
re. Sed non possunt ad aliqua que iudi-
ciale indaginem exigunt sua ex-
tendere potestatem. ut e. statuimus
l. vi. Sed nulli possunt deputari
conservatores nisi sint epi. vel eorum
superiores vel abbates seu dignitates
aut personatum in cathedralibus
vel collegiatis ecclesiis optinentes /
nec aliquis potest eciam huiusmodi con-
servatorem / qui subiectus in iurisdi-
cione dominio vel districtu eccle-
siastico vel temporali consistit / exceptis
regibus et reginis / et conserva-
tores huiusmodi contra civitates vel

de conservatore

dioceses in quibus fuerint deputati
contra quoscumque procedere / aut aliquos
ultra unam dietam a fine diocesis
eorum trahere non presumant / nec vi-
ces suas aliis committere possunt /
citacionibus ac similium denuncia-
cionibus exceptis / nisi hoc eis concesserit
ex beneficio litterarum. Sed nec tunc nisi
infra civitates vel dioceses in quibus
fuerint deputati / et personis tamen
que idonee (?) sunt committere / et si de aliis
quam de manifestis iniuriis et
violenciis scienter se intromise-
rint / vel ad alia que iudicialem
indaginem exigunt suam potestatem
extenderint / eo ipso per unum annum
sint ab officio suspensi / et pars que hoc
fieri procurabit excommunicacionem incurrit
/ a qua non debet absolvi nisi parti
lese satisfaciat integraliter de ex-
pensis / Officium vero quorumcumque con-
servatorum ipso iure expirat quo
ad non cepta negocia per obitum con-
cedentis. ut e. hac constitucione l. vi.
Circa minucias (?) et expensas
assessores et notarios et personas
testium ad notandas debent omnia
observari que de iudicibus delegatis
dicuntur Ex. de rescrip. Statutum l. vi.
et ut ibi § ite nullus. Mani-
feste violencie vel iniurie dicuntur
que per confessionem vel probacionem legitimam — confessio
note fuerint / aut evidencia rei
que nulla possit tergiversacione
celari. ut de ver. sig. excepte (?) ... et
c. cum olim / Et si dubitatur an
iniuria sit manifesta vel vio-
lenta quia pars altera hoc negat

Cum p negationem res sit dubia
· C· quibz· ad lib· p ela no licet· lun
d· l· quod qsinatores cognoscere
dent· alias inutile eet corp of-
ficiu · quia quilz hoc negaret sed
iudex pt cognoscere an· sua sit iur
dico ff· de iudic· si quis et C·
de x· sup lrs · Itẽ int dele-
gatum · a pncipe et legatu ab
alio est quadrupx· q delegatq
a pncipe pt suam sniam execucoi
demandare et cqcinare impedi-
entes · j· e· c· i· et c· signasti · sed
delegatus ab alio non ut ibi a
crio ff· v· et j· de fo· cope· si quis
q· clericu · Item delegatus a pncie
pt citare gnali edicto· ar· j· e· c·
tum· et in aut· de litigi· §· omnie
· Ite pt eam alii subdelegare · sz alii
no pnt · j· e· sup com· §· si vo
et j· de ap· cu sam nisi essent
delegati ad vniversitatez ut
officiales s· de off· vic· bona
lxv· et j· de of ord· bona lxvi·
et j· de insti concurrentibz· Itẽ
si delegatus a pncipe delegus
ad q retinueit ad ipm appella
ri dic ut j· de ap· §· sibi aliq
a sub· sup· vinat inh· alios
iudex a pncipe missus delegati
q exequitur citat ar vocatur
ad ipm · Itẽ ptas delegati et eiq
officium e q pt omnia q ptinet
iudo ad expedicoem cause sibi
comisse licet s· igi· ca· simplr
committatr· j· e· pterea· et c· pru-
denciam in fi· et c· suspitois

· Item fines mandati debet
diligent attendere et servare· j· e·
sup questionu §· viii· 20· se z s·
de resp· cum dilca· et j· de prul·
c· ult· et pns expedire q pns
expediri mandatur C· de ap· l·
i· et j· de ca poss· cu dilcus · et
eius iurisdico tm extendit ad
illas res vl psonas que i rescip-
to continentur j· e· cu olim ab
bas et c· p· 2s· · n sua iurisdicoz
alii impedientes quos tuc po-
terit compescere j· e· c· i · sicut ex-
cmicato extendit ad illos inquos
lata no fuit vone dicus j· de
sen· exom· et c· si concubine
· Ite maior est delegati ptas q
ordinarius quantu ad causa· sibi
comissam · et pt eum cogere ut
sua · sniaz exequa· · licet ordina
sua sniat illa ce in iusta ut
dictum e s· e· §· sed inquid
dem mo delegatus ordinario fa-
ciat fide de sua iurisdicoe j· e·
suggesti· sane ii· et c· cu i iure
alias s· non credetur · nisi ondet
comissione ar· j· de testi· cu anob·
sufficet cu si instrm fuit a iudic
publicatu licet pcea· sit amis-
sum j· de prul· cu olim et C·
de testi· publicati · vl si sua red
acta sit in publicu instrm j· de
testi· cognit et i aut· ut sim
sil· §· i· coll· ix· vl solus tabel-
lio· j· de pbat· qm q· · et licet
delegatus possit ordinario cogere

Debet tamen deferre episcopis et su-
perioribus ob reverenciam sacri
officii quod gerunt. Ideo cum audi-
toribus vel conservatoribus a sede apostolica
deputatis contra eos ad citaciones
aliquas vel penas fuerit procedendum
primo ipsis ingressus ecclesie vel sacer-
dotale ministerium interdicatur, ac
deinde ab officio suspendantur
et subsequenter agravent, nisi
nimia contumacie protervitas sive
culpa suaserit aliud faciendum
vel eorum terra supponatur interdicto
in c. Sane ii 2 c. de officio pontificali
l. vi. Item delegatus maior
est generali legato quantum ad causam
sibi specialiter commissam, nec a legato
quantum ad illam causam impediri
potest nec sententiam irritare, licet
possit eam confirmare et execu-
cionem demandare si racionabiliter
fuit lata in de of. leg. Studu-
isti extra. di. percipimus et ar. in
de of. ord. pastoralis. Et cum de-
legatus vicem gerat delegantis
in c. Sane et c. ultimo 2 extra.
de c. i, debent enim honorari par-
tes sicut ipsum delegantem extra.
de c. ultimo. Quia iniuria facta
delegato ad eum pertinet cuius
delegacione fungitur xi q. vi
a consacc. infi. 2 in q. i. ulti
infi. Item delegatus a principe
vel ab ordinario potest cognoscere
de causa restitucionis in integrum
sive principali sive incidenti

ei mandetur. C. v et ar. quos in
iure testi pr. l. ultimo. De expensis
iudicis delegati ubicumque assessorum c. p. 9 3
et testium producendorum. Extra. c. e.
de testibus. c. Ite multis. Item ex-
cepciones racionabiles recipere debet
sive admittere eciam si hoc conforma
rescripti non habeatur, nisi exprimatur
in litteris ipse quod nulle debent excep-
ciones admitti in c. ex parte ii et
in de iudic. exhibita. Item sententiam
suam potest execucioni mandare a die
sive late usque ad annum et expensas
conditiones et qui non paciuntur mis-
sum in possessione quiete possidere
illos excommunicando ita ut excommunicavit
volente parte sive potest eum parien-
tem sive usque ad annum absolvere
sicut observatur in illo qui ante litis
contestacionem contumax invenitur in c.
querenti et c. suggesti. Sed post annum
excommunicatum vel absolvere non potest extra.
q. in. rursus et c. quoniam hoc
intellige de excommunicato post sententiam
secus si sit excitatus ante litem
contestatam in de of. ord. pastoralis ubi
successor in onere et honore absolvit
post annum quia iudex perpetuacione
gesta cepit iurisdictionem suam et sic
fuit perpetuata in c. gratum et c. licet
Iudex delegatus a principe potest F
alii committere vices suas cum hoc
de lege sit concessum dummodo
maliciose se non queat excusare
et potest compellere remittentem eo quod
iurisdictio illa nulla esset si collacionem
aliquam non haberet in c. pastoralis.

impn et ff de of eig cui ma e
mis. l. i. et pt totam causaz co-
mitte vel principiu vel mediu vel
finem committi seu dimissum quia an
qua ferat finam summa q acta
sut in iudicio investigare debet
diligent infra eod. sup questione
§. intencionis et c. pastoralis
et c. ult et c. si duo l. vj. Sz
quia multa iura videntur contrariari
dicere distinguere secundum hug. doctorem
meum sic aut ca committitur uni tm
aut pluribus Si uni distinguitur
aut e impeditus de iure aut de facto
si de iure ut pote excommunicatus no
pt committere C. de resp. sacietatis
Si de facto ut pote infirmus pt commit-
tere j. e. quamvis Si pluribus disti-
aliquis eorum guitur aut e impeditus de iure
aut de facto Si de iure no pt committere
C. de resp. sacietatis Si de facto di
stinguit aut no fuit apposita illa
clausula. qd si omnes int esse ne-
quiverit duo vel unus nichilominus
exequatur aut fuit apposita si non
fuit apposita pt quilibet committe
j. e. quamvis et c. si pro debilitate
et c. si duo l. vj Si fuit apposita
distinguitur aut fuit electa i dicta
psone aut no si fuit electa no pt
committere j. e. insinuante coram
dil. et c. ult pe. eui l. vj°. cum
eligitur industria psone dicitur
j. e. c. §. committe Si vo no fuit
electa industria psone distinguitur
aut est impeditus i potencia tpali

si tpali
et unica vel perpetua nec excommunicatus
vel furiosus seu infamis vel sus-
pectus recusatus committe no pt
C. de resp. sacietatis et j. e. pa-
storalis et c. cum dilectus 20 ind.
l. vj aut fuit impeditus impotencia
voluntaria tunc distinguere aut committe
ca ap. re. tunc no pt. committere j. e
sup questionem §. si vo duo aut sin
remota appellationis et tunc potest
committere j. e. prudenciam §. adicimus
Si delegatus committat alicui vi-
ces suas simpliciter totum commisisse vi-
detur. alioquin de integritate sibi reser-
vasse j. e. venerabilis infra et j. de
iure pa. ex litteris tn si ille nolit
recipere vel delegatus revocavit
commissionem antequam subdelegatus
usus fuit vel mortuus fuerit
re integra delegatus tam resu-
mere potest cum in iudicio ex quo ca
sus non fuit in eo efficiat no
tenuit j. e. cum eius l. vj. et ar. j. e
gratum. venerabilis et c. licet. Et
iste cum plures dantur sine illa cla-
usula si no omnes interfuerint quilibet pt suo co-
iudici vel alteri committere vices suas
j. e. cum eius et c. pastoralis Sed tm
unus absente et no committere
alteri seu alii nichil facere pnt j.
e. cum mat. et c. prudenciam
§. adicimus Si aut clausula
illa inserit ut omnes aut duo aut
unus eorum mandatum apostolicum
exequatur vel sub alia forma sili for-
ma quilibet ipsorum libere pt mandatum
adimplere Sed unus eorum commissi.

delegatis ca 2 qui committere vices suas

negocium indesatte alij necquibunt
se ulterius intromittere de eodem
nisi infirmitate vel alia iusta causa
illum contigeret impediri aut si nollet
vel maliciose in eos procedere recusaret
quia in iurisdictione perpetuata manda
torie venire per verum conditionibus
del. perpetuata intelligitur quo ad omnes
s. e. ti. in plures l. vi. Item si re
ratum illa clausula quod si ambo
et cetera mortuus contigerit potest solus pro
cedere del. Sed quando causa fuit commissa
illi qui mortuus est sub nomine
dignitatis vel loci et non proprie sed et
alius sunt substitutus et confirmatus
statim iudex del. et substituens
alterius sit. de ut precedit s. e. quoniam
abbas et ff. de iudic. l. mortuo
et hoc verum est quando proprium nomen non est
in litteris expressum sed solum dignitatis
quorum incontinenti. Quid si papa
commisit aliquam causam regine
francie sine proprio nomine post ista
regina decessit et rex aliam accepit
numquid illa que est subrogata poterit
cognoscere de illa causa dicunt quod sic
s. e. quoniam abbas host. dicit quod non quia
mulieres accipiunt dignitatem mari
torum ff. de cur. fer. et ff. de l. ij. quod
principi et l. si augusta. Sed pone quod papa delegavit cuidam
abbati vel alij in dignitate
existenti cum adiectione proprij nominis
postea ille decessit et alius est
subrogatus loco illius numquid
potest cognoscere subrogatus dicunt quod non
s. e. quoniam abbas. Innocentius distinguit
ad proprium nomen precedit dignitatem

aut subsequitur. Si precedit puta
mandat sic dilecto filio N. de tali
loco abbati tunc substitutus non potest
cognoscere. Si subsequatur puta abbati
de tali loco dilecto filio N. tunc
poterit cognoscere substitutus arg.
legis que sic dicit distinguendo ff.
de supp. seu l. prima communis
Item pone quod plures archidiaconi
sunt in una ecclesia sicut in parisiensi
et papa mandat archidiacono pari
siensi sine aliqua adiectione pro
prij nominis vel cognominis ita quod
non apparet de quo sensit quis istorum
erit iudex distinguere secundum host.
aut unus erat maior alijs in di
gnitate aut omnes erant pares
Si unus erat maior alijs ut in
ecclesia predicta tunc ille est iudex
Si omnes erant pares tunc ille
quem elegerit actor erit iudex
quia de eo sensit cum litteras impe
travit arg. ff. de v. obli. l. ii. §.
i. et de l. ij. l. si quis §. si inter
duos. Sed si quando contraverunt partes consen
sissent non distinguendo de quo
quis erit iudex si dicat actor de
uno et reus de alio nec potest con
stare de quo intellexerunt dicunt quod
ille erit iudex cui prius littere fuerint
presentate s. de rescr. capitulis s. eius
et s. de ap. ut debitus. Si autem simul
esset presentata tunc qui dignior
est. Sed si equaliter esset digni
sorte dirimatur ff. de iudic. Sed
tamen ambo xxvi. q. ii. c. sors non
est. Ubi vero sunt plures iudices
debet illa clausula quod si non omnes

iter non sunt apposita / uno mortuo
alter mandata prosequi non potest / nisi aliud
in delegatione sunt expressum. ut e.
vno / idem esset si alter efficiatur
infamis vel de resp. variatis / idem
si removeatur ut suspectus. ut e. R.
quia neuter illorum iudex erat in soli-
dum ut iudicare possit / quia loco unius
tantum sunt / et ambo simul iudicare
iussi sunt ff. de re iud. duo / tamen
vnus potest vices suas committere alii
ut e. quamvis / Et si eo vivente alter
cepit uti iurisdictione sibi commis-
sa solus potest per se eam procedere ut e. lig.
et t. iudex et t. si delegatus
alter non potest ut ut e. vno. Con-
mittere non potest vices suas ille / cui
commissum sunt predicare crucem /
congregare vel absolvere aliquos
dispensare cum irregularibus / vel
in huiusmodi privatis / quia non de iurisdictione
sed tantum ministerium potius committitur
salva legatorum sedis apostolice auctoritate
Sed is cui in ingiter ut nego-
cium personaliter exequatur potest dum mo-
do partes consenciant hoc aliis delega-
re / puta quia si inquisitionem fieri aut
ecclesiis vel aliis ministris providere
mandetur / quia in hiis casibus fides
persone et industria est electa.
ut e. t. ultima In provisione tamen eciam
vel persone distinguitur / utrum a sede
apostolica alicui committatur certe persone pro-
visio de beneficio in tali ecclesia
dyocesi vel provincia facienda / tunc
potest alii licite committere vices suas
aut committatur eidem non expressa
certa persona ut alicui persone ydonee
de certa ecclesia vel beneficio debeat
providere quia certa eligenda persona
eius industria tunc videtur esse electa
in provisione de ~~pr~~ commissarium aliud
demandare non potest / nisi in commissione
habeatur ut per se vel per alium
id valeat expedire ut e. is cui
l. vj.º Item si talis sit causa que
sine ipsius presencia expliciri non
potest ipsam non potest aliis delegare
ut e. ubi perdebilitate pastoralis et
t. ultima. Item si mandatur episcopo sit
tamen frater episcopo cum altero eorum committitur
cius episcopus potest committere et alii non
possunt / tamen procedere sine ipso / vel sub de-
legato episcopi / Et si episcopus moriatur
antequam committeret vices suas ex
~~purgaret~~ punit officium aliorum quamvis
alter substituatur ut e. cum abbas
quia sine ipso alii nullo modo potuerunt
procedere ut e. t. penultima et ultima v.
idem quorum. Item cum alicui co-
mittitur causa infra certum tempus
terminanda / ultra illud tempus eam
non potest extendere nec committere
nisi de partium voluntate / et curritur
tempus per quam lis indici putant
ut de ap. dimpeo. Ideo iudex non
debet tamen iurisdictionem suam continuare
ut non faciat finem ante tenebras
diei ultimi ut e. consuluit. Quid
si iudex procedat in tenebris ad lu-
men candele ad hoc dicitur / vel pro-
ferat ~~vel proferatur~~ sentenciam nichil
valet quod agit / ut l. v. quod sit licet

pcedi no debuit. dum mo aliud no
impediat et pcipue si iudex sit
honestus / quia no dr. i. e. c. consuluit
q si pcessum fuit no valeat / quia
multa si no dent fca tn valent
host. d'. contra p illud ut c. j. e. co-
suluit. v' ut inquiet homines sur-
gunt et nocte latrones / Innoc.
tn distinguit et bene / aut ptes
consenciunt et tunc valet sna et
sic intelligit b'. / aut dissenciunt et tunc
no valet et sic intelligit host.
Item licet delegatus a pncipe pos-
sit subdelegare / alij tn no pnt
q dic ut s. e. c. dra v' Item pt
ex mltis psonis det causa dele-
gat. dictum est. s de restp c. Item
multis / et de loco ubi det committi
dr ibidem / si tn ille p que a sede ap.
ico loco. inquisitio. si / nl quid gd
aliud expediri mandatum / ppt.
potenciam / nl malicia alicuius qt
que inqri det / seu pcedi seu fau-
tor eiusdem no possit hic exeq-
serue eo loco / ne ipe quomodo ex
dolo nl fraude reptet / ad id exeque-
dum locum eligat alium ydoneum
et securum / Idem faciat si alia ra-
cionabilis subsit / ppt quia in loco
decreto pfici nequeat commode
q mandatum ne tali ptextu ma-
datum aplicum impediri contigat
nl differri. j. e. statuimus n l. vj.
Item illa que sunt. meri imperij
ut deposito. et similia pnt sim-
cam delegar. xxiij q. iiij illud z

n q. viij. sic / Secus tn est si leges
iusi qui delegatus iure ee no poss
ff. de off. eius cui ma. e iur. l.
i. s. i. Item sedes ap. libencius
committit duobz quam uni / et plbus
quam duobus / qr si tam integru
est iudicium quod plurium sentencijs
roboratur. j. e. prudenciam / qr quod
a plurib; queritur facilius invenitur
xx di. de quibz. Item licet iudex
possit parce pti infrendo sinam
in eius consitutio. j. e. consuluit / no
tn pt ei parce in expens. et sup-
tibus / aliqn ipe de suo restituet
expensas C. de iudic. sanimus / Et
si ca rei sumande mittat adusarium
in possessionem tenere usque ad annum
defende. j. de sij. quedam iusi / et
si infra annum morit delegatus /
no potit continuare possionem recipe ~~recipe~~ recupare
iuri p delegante / nl successorem
mortui delegati monere et hore
j. de of or. pastorali. s. preca. Item
Recusari pt iudex plurib; de cais
sz v'. quatuor ista timor odium
dilectio census / Sepe solent ebe-
tes hominum pvtere sensus / Et supp
aliq istarum causarum sciens tu-
lerit sinam / pmanet e suspensus
et si diuus se i misceat irregul.
efficitur / ita q no pt sciend n p sede
ap. dispensari j. de re iud. cum
etiam l vj. Item pt recusari iudex
si est dnus adusarij j. e. cum q et
ar iij q. v. ptitorem p actorem
et xj. q. iij. quatuor et j. e. In
simitate. Item si iudex esset
vasallus seu subditus i petitus

et recusat° k

ops recuperat

ar. xxxii. q. v. de forma / et j. ut lite
no ꝯt. attendens / et j. e. hac ꝯsti-
tutione imp'li l. vi°. / exigunt reges
et regine ut ibi / Item si eet co-
sanguineus vel advocatus ꝯstitit in
cau. ca pripo. j. de ap. postremo.
Item si adversarius e oriundus de
tra illius et sit fauens. j. ut lite
no ꝯtest. attendens / et j. de ap.
ꝯ intimatione / Item si sit affi-
nis iii q. v. absens et ff. dei ini-
lex coram impli. / Item si sit co-
mes ipsius j. e. cu ꝯ / et ff. de of.
ꝓ senatus / Item ꝓpt dum tota
familia pt recusari e si ꝯ p-
po. la. / Item si het ꝯsimile cam
j. de iudic. c. cum q et / ar. j. de
testi. psonas / et licet ꝯvist. cas
repellat. iudex a iudicando no
tn repellit testes a testificando et
hoc e. causa qr facilius ꝓnt heri
iudices qua testes / unde repelli
iudex a iudicatione ꝓpter defitum
testis / ut pt. fat testimonium in
causa. j. de testi. dilecto. / Item ꝓpter
nimiam familiaritatem vel ami-
ciciam ff. de v. sig. late. ꝯ. amicos
et j. de sn. ptuas et c. licet / al.
recusari no pt. nisi ꝓpter nimiam
et rationabilem causam j. e. suspi-
tionis / que si esset pbata de bet
legittima reputari j. de ap. cu spe-
ciali / Sed si e dubia coram quo
pbabi' distingue / a' causa fuit
comissa pluribus / a' uni tm / Si
uni ad arbitros recurrat' q' ap
tibus eligunt' ut de ca suspi-
tionis cognoscat j. e. ab arbitris

l. vi°. / Et si arbitri gravaverint ad
sedem ap. e appellandum / de e. cu de
renovatione lrar ambigit' ut
ibi / Si pluribus fuit comissa distin-
guitur / aut illa clausula fuit
apposita qd si ambo inter esse no
ꝓnt vel similis alter eor in causa
ꝓcedat / a' no fuit apposita / Si
fuit apposita coram no recusato
iudice ad quem ex vi p'dicte cle
det ipius cle cognicio ptinere
causa recusationis ꝓbari et ab
eo expediri debebit / Si sed no
fuit apposita tunc det ad arbitros
recursus hn / et si delegatus epi
vel officialis recuset' ca vel re-
cusationis hmoi coram epo e pro-
banda j. e. si q. vmi l. vi° / et
quamvis delegatus possit legitime
recusari ut suspectus pt tn lici-
te committere vices suas alicui
qui ipm recusatio ꝓponat' et si i.
totum comisit ultimus recusari
aut scita p eu comissio i pugnarey
nequibit qd posset si de iuris-
dictione aliquid reservasset / Sed
post recusationem ꝓpositam no pt
committere nisi de recusatoris pro
cedat assensu / et tunc pt licet sit
pbata sui ins pnunciatum non
fuit sup ea / quia tunc ex. cum
assensu eius no valet comissio eo
anno desierit esse iudex j. e.
iudex l. vi / De recusatione ord'. l
de j. e. de excep. c. Item excepto
et inter omnes / Qualiter

Marginal notes:
S'pt' ꝯsimil' legm ... [illegible] ... naty ... [illegible] ... p'nitione
recusao coram quo p'z

qui iudicem petit in iudico ipm
recusac no pt. i. e. sup qom. ff.
ver et in q. m. offerat. venit.
cum iudex elcus recusai no pt
ut ibi. si ceperint coram eo liti-
gac. i. e. insinuante nisi ppt no-
uam cam supveniente ut pote
si denouo factus sit iudex famili-
aris alcius ptis. dum tn̄ no eo co-
sensit ipm iudicem pced. p q qua
sumit illud familiare effectum ut
i. e. insinuante. Eo iudicem
suo absente tenentur alii dele-
gati admonere quia ex ipm citac
no pnt. cu par in parem non
heat impm. e. de elc. innotuit.
Sed ad monc et rogare ut venit
et si no venit ad terciam monito-
nem seu rogacom. nc ad respon-
dit. vel si dixit. se velle interesse
et no venit quid sit faciendum.
distingwe q̄ fuit apposita vna
illarum clausularum ut si omnes int
esse nequint. duo nichilominus
pcedat. vel si ambo. interesse ne
quint alt nichilominus exequatur
vel no fuit apposita. si fuit appo-
sita et post terciam monicom no
venit psumitur ꝑ vl. nolle venire
vel no posse int esse et tuc ꝑ
supstes habit pro responsione illius
s. quo velit vel no possit ar
in q. vo. determinaui et hov di
si forte et tur. remanet inf
dito aput alios et pced pnt.
et ipe est grauat. cuiquemdus
q no wl mādatum. aplicad ad

imple. i. e. prudencia. ff. adiciunt
Si vo no fuit ad monitus nec p
ctum. nuncium litatorie destinata
no excusauit se inte esse no posse
ad causam qquidem alii pcedere
no pnt. et si pcesserint nichil
egisse reputant. i. e. ci. prud. cū
impri posset tu subdelegac et
tenentur conudices subdelegatu
admitte. i. e. si pdbilitate et
c. pastoral. et c. si duo l. vi. al.
citatus ab vno duor iudicum
vl a duobus cum sint tres ire no
tenet. i. e. prudencia impli.
Sed pone q tres sint dati iudi-
ces q. te et duo citat te p līas
vl p nuncium et nulla sit mencio
de tercio et dubitas vtrum tercius se
excusauit vl quiesit uices suas
illis. ff. vl. quod licet unicus. caute
fecerunt q no. faciunt mencom
de tercio iuris suis tuciis e. ire
et videl an heant auctoritate. a co-
socio et si heant bene pnt pro-
cede. si vo no heant. delegacom
vl excusacom a co socio pcedere
no possunt. i. e. cu cā pt. agi
q illos ad inte esse eo q calup-
niose attinent ar. i. de sen. exq.
sacro. Si aut sine clausula
fuit comissa simplr duob. alto.
absente nichil faciunt alii nisi
vices suas alicui delegaret
ut dcm e. d. c. ff. vbi vo. et
potuit supiori denunciare
negliam suam cuiudicio quia cū
eu potuit noluit inte esse ar
i. de pb. graue nisi. Este non. et

tribus

possim recusare delegatum impe-
tratum a procuratore meo. ut e. ti.
quoniam nisi procurator tunc crederet.
mea mandatum aliud iudice pe-
tendo. ut e. cum olim. et ff. de ca pos.
et ipsum cum olim. Iudex delegatus
modum excedit multis modis. primo si non
servat formam mandati et tunc quod
quid facit est irritum ipso iure. ut.
de rescriptis cum dilecta. et ff. de rescrip. ipsos
pisanus. Secundo si non recepit excep-
tionem cognitionis. ut e. pruden-
ciam. ff. sexta. et ff. de excep. cu-
m. Tercio si velit in personali
actione perimere tempore quadrienne
sive. ut e. querenti. et ff. de re iud.
ff. si quis condempnatus. Quarto
si obiciatur exceptio per quam retro iu-
dicium sit nullum. ff. de pen. a ma.
Quinto si obiciatur quod fuit et non
fuit admissa. ff. de tri. sti. super eo
et C. de fide instru. l. iudicati.
Sexto si male fuit sententiam interpretat.
ff. de ap. ab executore. Septimo
si post rem iudicatam innovato
facta est et velit sententiam executioni
demandare. ff. de re iud. l. iii ff.
si ex questione. Octavo si non
velit de loco secundo providere reo q.
ad eum ire secure non potest. ut e. cum
viii. et c. statuimus l. vi. et ff. de
rescrip. statutum l. vi. et ff. de ap. ex
parte. Expirat iurisdictio delega-
ti sententia lata et executioni per se
vel per alium demandata sive male
bene sive male quia semel est offi-
cio suo functus. ut e. in literis. Ex-
piratur mortuo iudice cui spes

nomine scribitur. ut e. cum abbas a
gris iudicis dicit ut ff. e. ff. Sed pone
Tercio mortuo alio coniudice
sive illa ita quod si non omnes inter-
datas. ut e. duo. dicit ut ff. e. ff.
ubi ss. Quarto per mortem illius
a quo impetrantur littere re in-
tegra. ut de rescrip. significavit. Quod
non fuit morte impetrantis
ita quod non transit ad successores re
integra et hoc ideo contingit quia
rescripta personalia sunt nec ad post
vel res alias extenduntur quod quia ibi
continentur. ut e. cum olim et c. p.
et ff. Sed si citatus fuisset
antequam mortuus impetratum
fuisset rescriptum ff. successores illius
a quo littere impetrantur et in-
petratur eadem racione ar. ut. de rescrip.
significavit sicut impetratur per citacionem
ut valeat citatum ad mortem
delegantis. ut e. gratum. et c. licet
et ff. de of. leg. c. ultimo et de
ap. ut debitus et ff. de rescrip. capi-
tulum. ff. cum. Sexto revocato
mandato. ff. de iudic. iudex sol-
vitur. ff. de elec. innovatis licet sic pro-
testus eius quod diu ignoravit
suam iurisdictionem esse revocatam.
ar. ff. de ap. ff. duobus. Septimo
per supervenientes litteras facientes expressam
mencionem de primis. ff. de rescrip. ce-
terum dicit ut ff. de rescrip. ff. ste tol-
litur et ff. se. Nono si iudex
remittat causam superiori. ff. de of.
le. licet. Nono elapso tempore

Iursdi° delegati h9 expiret

commissionis q. e. de causis nisi de
communi consensu partium prorogetur
tempus ut ibi dicitur de prorogatione
dc. q. de foro compe. prorogatio. ¶
Decimo per legitimam recusationem
finitur iurisdictio delegati q. de ap.
cum speciali ¶ Undecimo per appellationem
legitimam q. de ap. ut debitus ¶
Undecimo si appellationi licet in-
iusta fuit detulerit q. de ap. sepe
et c. interposita et c. ut lite pen-
dente ¶ Decimo iiiio si pronunciat
se non esse iudicem q. e. significati-
bus ¶ Decimonono si dicat se
tamen velle referre negocium supe-
riori q. de ap. intimasti et c. de
relat. l. i. ¶ Decimo quinto si asso-
ciavit sibi alium qui iurisdictionem
non habebat q. e. cum super ¶ Decimo
sexto si re integra ante citationem
saltem sciatur de morte delegantis
quia si antequam sciret citavit
partes etiam post mortem tunc non ex-
spirat q. e. gratum h. relatum
et ff. si c. pe. eius qui in provincia
Sed si plura mandabantur per
unum rescriptum et citatio sit facta tunc
Unus antequam sciret mortem
delegantis iurisdictio in aliis ex-
spirat in quibus non est citatio
facta ar. q. e. gratum et ij. q. iii.
¶ Nonum non fallit in officio in-
quisitoris heretice pravitatis mortem
qui commisit officium inquisitoris
heretice pravitatis infra certos limi-
tes non solum quo ad negotia

incepta vivente mandatore immo
etiam quo ad integra et non cepta
et quod plus est quantum ad ea
que tunc nequaquam emerserant
officium non expirat in fauorem
fidei per obitum committentis q. de
heret. ne aliquid l. vi. ¶ An iuris-
dictio finiatur morte delegantis.
Distinguebat doctor meus hug.
aut committitur de iurisdictione ordinaria
aut delegata aut de executione Si
de iurisdictione ordinaria ut potestate
si ipsa demandavit alicui iurisdi-
ctionem ord. et ipsa decessit re in-
tegra. ipse potest cognoscere. C. qui
et adversus l. ult. Sic cum committitur
legatus officium legationis
in certis provinciis ordinarii reputantur
non expirat officium lega-
tionis per obitum committentis q. de
off. legati legatos l. vi. ¶ Si sit
delegata per mortem delegantis
re integra finitur iurisdictio q. e.
gratum al. non ut dictum est in prin-
cipio. ¶ Unde si delegatus commisit
vices suas eo mortuo subdele-
gatus si illo vivente iurisdictione
uti cepit libere poterit negocium
diffinire ¶ Idem est si commisit vices
suas sub ea forma donec eas
duxerit revocandas nam talis
commissio per gratiam censetur et sine
placito nisi antea fuit revoca-
ta. nequaquam morte committentis
expirat etiam quo res integra
non existit q. e. Si delegatus

l. vi. Sed de execucione distin
guitur, aut est mixta, aut ma
Si e mixta distinguit, q' de ma
datum execucio sup beneficio vl.
sup alia re. Si sup beneficio licet
moriat' delegans re integra pt.
exequi. q' sicut ipa gra de be
neficio cuiq' a sede ap. facta licet
no sit in execucione p'cessu, mor
te no p'imitur g'cedentis. Sic etc.
sto nec re integra p'imit' exe
cutoribus data ptas. quia veluti
gre p'dicte accessoriu' iuriu'
sequi congruit p'ncipalis ne illa
gra inutilis omis reddat' vel
intpus longius diferat'. ut e. si
sup gra. l. vi. Si sup alia re q'in
sup bnficio. si delegans moriat'
re integra no pt exequi. ut e. c.
gratum. et c. licet. Si vo sit ma
execucio et moriat' delegans re
integra pt exequi in aut. ut
nulli iud. §. 2 h'. inbemq' coll. ix
Ad que sit appellandu' dr. ut de
appt. §. a quo et sequentibus. De
sia officiu' legati. officio
Omnile est de legati lega
licet sit vacuus des. ti se'
consequet' de officio legati agi'.
p'q' officiu' delegati. Unde videndu'
est. quid sit legatus. q't sint sp'es
legatoru'. q' sit dra int' ipos et
inquibus no pt legatus, quanto
tpe durat. Et quali finiatur
Legatus est is cui aliqua
cta patria ut p'vincia regenda
cu'mittit' ut eius vice fungat'.

a quo destinat'. et talis legatus
det face fide. de sua legacione p'
l'ras si ab eo petatur. C. de ma.
p'n l. vna. Tria sunt genera
legatoru' quida sunt legati vel
sue ecclie ut cantuar. archiepi. ut
e. c. 1. Alij qui mittunt' a pa sed
no de latere. ut e. c. q'uiuncalis. Tercij
qui mittunt' a pa et de latere eius
de istis loquitur. ut e. c. q'tingat
et. c. officij l. vi. Sunt istos e
dra in viij. p'o in absolucione exco
mmunicatoru'. quia legati vel sue
ecclie sue p'textu legacois ulla
possunt. absolue ab excoicacione
p'pt violenta' manuu' iniectoni'
in clericu'. Legati vo qui de latere
pape no mittunt' ex p'vinciam
sibi commissam existentes vel aliunde
venientes no pnt absolue' ex
comunicatos p'o iniectione manuu'
violenta. nisi amplius istos a sede
aplica concedat'. ut e. c. q'uiuncalis
Sed illos de sua p'vincia absolue'
pnt dn illo sunt in p'vincia cir
agris ffu v. Sed legatus missus
a latere pape pt. absolue omnes sive
sint de sua legacione sive non
p'pt. iniectoni' manuu' violenta.
ut e. q' translacon' q. de se. ex. ad
eminenciam, ita postqua' egreditur
urbem romanam quo'cu'que ad
urbe' veniat' absolucionis of
ficiu' impedit et ita obseruatur
de facto s'm b'. et h'. introduc
tum e. i. canonem diaz. ut pietu

I

mortis emittet ar. j. de sen. exco.
Sacrilegii ge. § h'. qui mittunt
de latere pape possunt omnia racione
legacionis nisi illa que sedes specialiter
sedes ap. reservauit. j. e. quod
translacionem. Sed quos dicemus
de latere dni pape missos. an car-
dinales tm̄ an eciam alios in curia
existentes puta capellanos et
epos pro suis negocijs in curia
existentes. Sed vr̄ quod pape
dicuntur de latere pape cardinales.
quia ipi semper ad latus eius
assistunt. et pars corporis eius esse
intelliguntur. vj. q. i. c. viij. v. Si
quis cum militibus. et C. ad l. iul.
ma. quisquis. Sed idem vr̄ de capel-
lanis et alijs curialibus. quia et
ipi assistunt ei sed non in secretis
consilijs. H. dicit quod illi dni
missi a latere pape quos in curia
existentes in curia sua. eciam si non
sunt cardinales. et illos transmittit
specialiter ad aliquam prouinciam co-
cedendo eis generalem legacionem.
Alij dicunt contrarium et melius cum
quibus eciam concordat host. quod soli
cardinales tm̄ dnr̄ a latere pape
missi ar. j. de sen. exco. Ad emi-
nenciam. Et nota quod qui ex
officio suo absoluere potest committere
alij pot cum viderit expedire
j. t. pxo. c. vlt. Secundo differunt
quia si abbas sedi aplice im-
mediate subiectus in epum eli-

gatur nullus legatus nisi
de latere pape sit missus illi poterit
dare licenciam suam monasterium
deserendi et ad episcopatum vel digni-
tatem aliquam transeundi. hui9 Sed
legatus qui maius omnibus
post romanum pontificem in pro-
uincia sibi decreta imperium
censetur habere. archiepiscoporum episcoporum
et exemptorum electiones poterit
ex officio confirmare. Sed alij lega-
ti nec hoc nequeunt nisi eis a sede
ap. specialiter sit concessum. v. de elec.
Si abbatem l. vj. Tercio dif-
ferunt quia cardinales mare
transeuntes insignia papalia de-
ferunt. sed alij non. et multo isti
preferuntur alijs. quia augetur
vtilitas pro dignitate ff. de iudic.
Si longius missi. et pleam dent
habere potestatem ff. de usu. et hi plini
et ff. de iud'. Sed et si susceperit
§. Sed et si. Quarto quia eciam
romane legati quantumcumque ple-
nam optineat legacionem siue
a papa missi fuerint siue ecle-
siarum suarum pretextu vendicet
dignitatem racione legacionis non
habent potestatem beneficia conferendi
nisi hoc specialiter alicui concedatur.
Cardinales tm̄ legacione fun-
gentes possunt conferre. quia sicut
prerogatiua gaudet honoris fit
dent fungi auctoritate ampliori
j. e. officij l. vj. 9. Licet ecclesiam

non dum vacantem concedere
vel pmittere no pnt. pt legatus
q. de pben dilcus i. et de his. ple-
ne dixet. q. de conces pb. § pre-
bendas licet possit proximo i ecclia
aliqua vacaturam. sine collacoi
reservare q. de pben. si aplice l.
vi. Sed postquam in aliqua ca-
thedrali vel collegiata. ecclia re-
servacone aliquam duxit faci-
endam alia illa pendente vllatenus
pt facere in eadem nec ecc. postquam
aliquid reservavit alibi beneficium
ad collacoem ptines cuiuscumque a-
lius quod ad collacoem illius ptineat.
qua dum reservaco pendet altius
sibi quocumque modo reservet al no.
valet quod agit q. e. pnti. §.
ceterum l. vi. In eccia vero cathe-
drali regulari vel collegiata quam-
libet in quibus hij qui pficiunt
indignitatibus maioribus i earum
capitulis per epos existentes habent
pnam eleccionis assim. de ipsarum
consuetudine legatus sine ordina-
coni collacoi pmissioi eleccioi
ad disposicoi quocumque no reservet
nec. de ipsis ordinandis conferendo
vel disponendo. se aliquatenus in-
tromittat nec aliquid quominus
hij ad quos ptinuit eligere a. po-
stulare libere valeat cum vacabat.
obstaculum quomodolibet inter
ponat al quod fecit e irritum et
inane. Item no pt concedere
ingenere vel in spe alicui ut ab
hijs qui beneficia infra lega-

cione eius de habentes ea i illius
manibus voluit libere resignare
ipsorum resignacone recepta illa
valeat ydoneis conferre psonis
q. e. deliberacone l. vi. Item
no pt. conferre beneficium ptines
ad psentacoem laici pronum qui
dic ut q. de iure pat. § insub
ieccone. Iste no valet collaco
beneficij alicuius facta a legato si
in ea no fuit facta mencio de alio
beneficio quod pnunc optine-
bat. q. e. collaco. l. vi. Certo r
legati racone sue eccie vel qui a-
latere no mittuntur no pnt pnire
exemptos vel audire causas q.
monent. con. eos nisi velint
sub eis respondere nisi de hijs q.
in pnilegijs eorum continentur.
tota sua ptas considranda e ex
forma pnilegij ar. q. de pnil. por
ro. Sed missus a latere ppe pt
§ b. et host. indicare de exemptis
qui subsunt tum ppe et de causis
que q. ipsos monent no obsta-
tibus pnilegijs suis quia per
pnilegia illa solum [illegible] eximunt
tm
anni dicone epor in quorum
scipta
dioc. morantur. Sed anni dicoe
ppe vel ipius legati no eximuntur
et ita videmus dt. V. de ffo hui
alij dicunt contra ar. q. c. officij
l. vi. et q. de pnil. volentes et
e. ne aliqui l. vi. Et adde quod i.
dr. in § decimo Sexto quia
legatus racone ecclie sue no pt

officiu suum exercere pnte legato misso delate pape ppt reuerenciam sedis aplice .j. e. Volentes Sed de-fert illi tamqua maiori xxj. di denique. et .j. de suplic. Ambiqua. § dotite. Sed videtur q pnte legato no misso alate valeat exercere ar .j. e. Volentes agrio ffm ¶ Septimo in pcuratione quia no ita pcuratur legatus sicut ceteri sicut alij .j. de cens. cu aplis. illo tn det in pcuratione grauare subditos ut ibi. prandia eni cuiq libet no sunt enormia sed scdm mediocritate. Unigemq loci .x. q. iij. § ulti. Sic eni agat legatus ut nulla ecclia sen. platus de eo debite conqueratur .j. de censi cu instancia. quia si loco aplo sunt legati ita agant ut no solu. sumo-nem cor sed ensacion et abstinenciam certi innitent. xxxv. di. ec. clesie principes et dic ut .j. decens. § legata et § legati ¶ Officiu legati e audie causas que ad eu p appllacom ul qrimonia deferunt. .j. e. c. i. n causa fuit aliem specat. de legata. q tunc se intromittere no pt. cu madatu speale deroget gnali. tn si romnabiliter sua lata sit eam potit confirmare et exe-cutori demadare .j. e. c. ij. ¶ Sed nuq legatus tenet ei obedi-re ut sua snam madet executioni dic q quatu ad hoc maior e legato. det tn sup hoc supplicare no at-temp expelle ut snam sua exequi.

qua forte palam no ita bene pt executioni mandare dic ut .6. de off. dele. § Ite legatus ¶ Ite potest legatus postqua ingressus e provinciam sibi commissam committere vices suas cui vult et compellere illu recipe commissione sine acceptione psonarum. & qui pmi. de. dice l. 1. ar. .6. de off. del. Cu comi § Si vo et .j. de ap. cu cami. li cui quam intrauit demadare no possit n necessitatis causa. ut si moram necessariam patiat. ff. de of. pcsul. obseruare. § pq hoc et §. Sed si qu. hodie tam semp. et indistincte h hoc vide. in aut de colla. § cu qua. .6. coll. ixa n cet cu deposito-nis ul spetue ammocionis ar .j. de excess. pl. graue ¶ Ite omnia pt. legatus provinciam ingressus q pt. ille qui eu misit pt illa q s. speat. sedes ap. reseruat .j. e. q tustom de quibz hec xj. casib .j. de excess. pl. impn. ¶ Duodecimo q solus papa commutat votu. ire ste .j. de uoto. commulta. dic ut ibi § pro in voto trusmalno et § sequenti ¶ xiiij q papa solus dispensat in maioribus criminibus et cu filijs pbiorum et al illegitime natis ut pmoueant. ad dignitates priors ul beneficium cu cura. ul ad ordines sacros .j. de indict at si clia et .6. de fil pbiorum c. penult. et ulti. et c. jo qui defatu § ador dines l. vj. dic ut ibi § Si vero rem ¶ xiiij in beneficijs ecclesiarum vacantibus et impetrantibus ut quis plures heat .6. de elec. duda

Nota

L

et j. de p(re)b(endis) de multa nisi ¶ decimusquintus q(uod) ad ip(su)m solu(m) obmissis mediis appellatur ij. q. vj. c. ij. et iiij. et ar(gumentum) (contra) p(ro)p(ri)o ... j. de ap. dilecti ¶ decimus sextus quia legatus no(n) p(otes)t retractare negocia ad papam p(er) appellatione(m) translata. j. de ap. (con)stitutus uel p(re)latione(m) j. c. licet ¶ decimus septimus quia no(n) p(otes)t s(ente)n(ti)as delegatorum reuocare. j. e. c. ij. et dictu(m) e(st) s. e. §. officium ¶ decimus octauus quia no(n) p(otes)t legatus dare p(re)bendam etiam vacante(m) dic(it) ut s. e. §. q(ua)rto ¶ decimusnonus q(uod) legatus no(n) p(otes)t absolue(re) excommunicatos a delegato j. e. studuisti. uicesimus ap(osto)lica excommunicatos j. de sen. ex. significauit ¶ vicesimus q(uod) solus papa p(otes)t facere subdiaconum dominicis diebus s. de tem. or. c. i. 2 c. de eo. Ista omnia q(ue) s(an)c(t)a sedes ap(osto)lica reseruauit generali de mandato no(n) tra(n)sferu(n)tur nisi de hijs ibidem specialiter (con)tineatur j. e. q(uod) translatum et (con)si(milite)r mer(um) imp(er)iu(m) ff. de iur(is)d(ictione) o(mnium) iud(icum) l. imp(er)iu(m). Et in gen(er)ali (com)missione no(n) tra(n)sferuntur ff. de of. eius cui ma(ndata) e(st) iur(is)d(ictio) l. i. et j. de p(rocurat)o(ribus) qui ad agendum. et de p(rebendis) et re. si ep(iscop)us li. vj°. Alia aut(em) que s(ibi) specialiter no(n) reseruauit alijs indulge(re) videtur j. de sen. ex. c. nup(er) ¶ durant aut(em) legati indulto q(uam)diu durat tempus ei a sup(er)iore p(re)fixum uel q(ua)m diu no(n) sunt reuocata uel (con)s(er)uat p(ro)positu(m) (com)mittentis j. e. legatos li. vj°. ¶ Item legatorum statuta et indulgentie p(er)petuo durant nisi p(er) sup(er)iorem uel successorem fuerint reuocata j. e. c. ult. et si sint

lata sub anathemate excommunicati videntur qui faciunt (contra) huius statuta. j. de loc. et (con)d(ucto) c. i. et dic(it) ut j. de balistar. §. p(ro)hibet(ur) ¶ Finit(ur) iur(is)d(ictio) legatorum si legato fuit tempus limitatum uel si fuit reuocata exceptis causis iam p(er) citatione(m) inceptis quas p(er) p(ost) reuocatione(m) poterunt p(er) alios t(er)minare j. e. c. ult. nisi et j. de of. de le. lit(teris) et c. gratum. et licet no(n) finiat(ur) eius iur(is)d(ictio) morte mittentis j. e. legatos l. vj°. re integra uel ex(ecu)tor (con)stitutus sup(er) b(e)n(e)ficio dati a papa s. de of. de le. si sup(er) gr(ati)a l. vj°. ut dictum e(st) s. t. p(ro)xi. §. ult. et penult. tu(n)c si legatus moriat(ur) re integra. qui legatus auct(orita)te fecit reseruationes quorum cu(m)q(ue) beneficiorum et m(anda)t(is) posuit decreta sup(er) ip(s)is denu(n)ciationes inhibitiones et p(ro)cessus quib(us) p(er) se(?) uel p(er) executores deputatos ab eo l(itte)ri(s) (con)tra ip(s)as d(omi)n(u)m ... ad collatorem de beneficiis iam vacantibus sit minime p(ro)cessum eo ip(s)o q(uod) p(er) illius obitum finit(ur) legato viribus penitus vacua(n)t(ur) uel executores illi p(re)ter ulterius beneficia talit(er) reseruata co(n)ferre j. e. p(re)n(ti) imp(er)iu(m) li. vj°. ¶ Item finit(ur) legatio si ex(e)cuti p(ro)uinciam sibi (com)missam no(n) reu(er)timus et (con)tinuat(ur) dignitate sue legationis. Ita q(uod) uel excommunicare uel interdicere aut absoluere no(n) p(otes)t. uel causas in illa p(ro)uincia committe(re) j. e. c. nouit et c. ult. et ff. de off. p(roconsulis) l. ... si egrediatur ut statim reuertatur q(uod) tunc

// p(ri)mo 2 commissiones cassant(ur) p(er) ... no(n) p(ro)cessit

in medio no fuit. sed intromittit
n et egredi tunc. vt. ff. de diuor
l. diuortium et de pe. di. i. diuortiu
gl. in B. quod cottidie absoluunt
de sito pro qua fuit egressi licet
no reuersi de officio iudicis.

Vsum e. supra. ordinarij
de officio legati qui quam
tum ad iurisdictionem perpetuata
no obstante morte delegantis
ordinarius reputatur. S. t. prox.
legatos l. vi. Ideo congruenter subicitur
de officio cuiuslibet iudicis ordinarij
Unde videndum e. qualis debeat esse
ordinarius et que sit potestas or
dinarij cuiuslibet tam arepi. et supe
riorum quam epi. et inferiorum et
quid sit eius officium. Iudex
ordinarius e. qui a principe po
testate iudicandi super aliquibus
habet generalem vel animo vt sunt
epi. et alij prelati qui statim vt ele
guntur. et confirmantur iudicandi
potestatem a iure assequuntur. S. de elec.
transmissam. Qualitates ipsius
iudicis ista considerantur. que in hoc
versiculo continentur. Conditio sexus
etas discretio fama. dicit vt S.
de of de le. c. ff. iudices esse omnes
aut. prelati ecclesiarum. possunt cognoscere
et sunt iudices ordinarij. j. e. cum
ab ecclesiarum et ar. j. de concess. pl.
ad hec et hoc omnes concedunt nisi
consuetudo faciat in contrarium ar. j. de
eo. qui sun ord. rec. c. i. et illud
generaliter traditum quod quilibet
prelatus collegiate ecclesie licet
subsit epo e iudex ordinarius

implebe sua. et habet iurisdictionem
cognoscendi et cognoscendi. j. e.
cum ab ecclesiarum et maut de
desen. ci. s. i. coll. in et j. de iudic.
de crimine dicit vt j. de sen. ex c.
Sed qui possunt. Arepus
e suffraganeorum suorum ordina
rius. sed no subditorum sui suffra
ganei. j. e. pastoral. nisi i xij. ar. pro
casibus specialibus. Prius cum
deniat in dubius officijs a con
suetudine metropol. ecclesie xij.
di. de his. Bis. si delinquit in
eius diocesi vi. q. iij. placuit. et
in hoc casu efficit aliquis de iuris
dictione cuiuslibet alterius. Tercio
si habeat prebendam in sua dioc. j. de
fo. compe. c. ult. et c. Siane. et
iste casus est pertinet ad quartum
alium. Quarto si causa deferatur
ad eum per appellationem. j. e. dus et S.
de of. le. c. i. et xi. q. i. peruenit.
Quinto eum absoluit ab arepo
no vult parere epo. j. e. ad reprime
dam. nisi. Sexto si ita est. cri
malis vt epm et clericum suum tunc
ta illa debet deduci ad synodum
in qua preest arepus vi. q. i.
c. j. Septimo si clericus habet ciui
lem causam contra suum epm xi. q. i.
Si clericus. Sed si epus cum clericus
habeat causam arbitrio tunc vt
in c. Si clericus. Octauus qui.
canonici in contemptu sui epi. ces
sauerunt a diuinis. j. e. irrefra
gabili. Sed ibi dicit quod hoc faciat
tanquam delega. appa. dicit vt.

cas. i. q. arch. licet iurisdictio ... subditos suffraganeorum

l

j. e. § Item dicit ¶ Nono quando episcopus
negligens est in eo quod ipse facere debet
xv. q. iii. cum singuli j. de sen. ex. per
tuas et j. de ap. quia frequenter ¶
Decimo si mortuo episcopo ecclesia
idoneos clericos non habet. xvi. q. ii.
non liceat ¶ Undecimo episcopo mor-
tuo vel negligenciam vel maliciam capi-
tuli eo vocato causa cognita super
hoc cognitione premissa visitato-
rem seu administratorem eiusdem
ecclesie habere potest deputare. ff.
de suppl. neg. prel. ecclesie l. vi° ¶
Duodecimo cum eundem est similiter epi-
scopus in iusticia j. de ap. sollicitudi-
nem ¶ xiii° ad visitat. provin-
ciam j. de prescr. cum ex officii et
j. de censi. Sopite et c. cum inpe-
dio ut ibi ff. archiepiscopus et ff. cum
visitatione et ff. legati ¶ xiiii°
in illis casibus in quibus est consue-
[illegible] et prescripta j. e. Romana. 2.
c. ut litigantes l. vi° ¶ Item potest
facere generalem remissionem pro tota
provincia j. de pe. 2 re. c. plures ¶
Item quando propter negligenciam ipse est malignus
cum aliis casibus decoratus j. eo de quo.
sit. et xxv. q. ii. c. i ii. 2 iii. ¶
Item quando episcopus permutationem facit
cum et capitulo que si non debet sine
auctoritate prelati j. de rebus et non al.
c. v. et c. apostolica et de rerum permut.
quesitum ¶ Item quando reconsultatur
consultacio remittit causam ad
superiorem j. de ap. cum specialiter ¶
Archiepiscopus vero premissis ius
habet in episcopus quam in eorum subditis

j. e. quanto et c. pastoralis ¶ Sed b
numquid est idem iuris in episcopo circa
subditos suorum subditorum. videtur
quod non quia episcopus eius preponeretur
si vellet per se cognoscere de causis
subditorum cum sit iudex ordinarius
omnium de sua diocesi. xi. q. i. de p.
et j. e. cum episcopus l. vi° dicas cum
r. et so. quod si tales subditi prelati
episcoporum vel exemptione vel prerogativa
consuetudine habent iurisdictionem or-
dinariam episcopus non potest cognoscere
de causis subditorum talium prelatorum
nisi per appellationem deferantur ad eum
j. de off. ord. pl. c. ii. et j. de fo. compe.
cum contingat et j. e. irrefragabili.
ff. i. nec sic posset eos privare omni
sua iurisdictione quod minus esset in-
quum j. ex de off. ord. pl. ad hec.
ymmo privare debet suas suorum sub-
ditorum j. e. cum ab ecclesiarum namque
si sua iurisdictione utuntur non sunt
(cunqz) ecclesiastici ordo sed confunditur
xi. q. i. pervenit et tamen episcopus bene
posset compellere subditos suscipere
delegationem sibi a papa factam.
et in quolibet loco sue diocesis non
exempto per se vel per alium possit pro
tribunali sedens causas ecclesiasticas
audire personas ecclesiasticas
corrigere et carceri mancipare
et cetera que ad ipsum spectant
officium libere exercere j. e. cum episcopus
l. vi. Secus in archiepiscopo quia non
potest compellere subditos suorum suffra-
ganeorum ad suscipiendum delegationem
cause delate ad ipsum per appellationem

Archard

i. e. pastoral. impu. et lz i. arcepiscopus delici suffraganeorum consenserunt ut cognoscat de causis eorum cognoscere non pt absque suorum diocesanorum voluntate vel eorum subditos compellere licet apostolicus consenserit delegaciones suscipere vel sinas ac precepta exequi aut in causis ad eum per appellationem devolutis testimonium perhibere nisi aliud in istis obtineat de consuetudine i. de fo. cpe. Roma § i. l. vi.o Sed debet mandare suo suffraganeo ut subditum suum compellat ad ferendum testimonium in illa causa vel ad ipsam suscipiendam delegacionem seu sententiam exequendam ar. i. de fo. cpe. et quis quando clericus et c. de off. dele. suspicionis §. fi. Et idem in c. de officialibus suffraganeorum et archidiaconis et aliis inferioribus prelatis vel pt. in eos precepto q. vocati ab ipso arcepo noluerint querelantibus iustitiam venire per censuram ecclesiasticam compellere i. de fo. cpe. eodem romana §. hoc ecf. et §. ult. nec in eos dictum vel suspensionem i. e. Romana §. ult. l. vi.o Item no pt arcepus constituere foraneos officiales in diocesibus suorum suffraganeorum cum hoc per se facere no possent nisi per appellationem causa fuit ad eum delata quia alibi quam in propria civitate sua vel diocesis in causis in quibus appellatio competit vel causa ipsa constituere dinoscitur neque pt audire vel committere audiendam nisi aliud competat de consuetudine Ideo tn possit eam committere in diocesi suffraganeorum pt ibidem constituere officiale qui citationes vel inhibitiones faciat seu compescat rebelles in hac parte sed in aliis causis in quibus no devoluitur appellatio no pt aliquem constituere percitatoribus in futuris causis appellationum et inhibicionibus faciendis nisi consuetudo sit in contrarium specialis que tn no valet si sit talis que prohibeat ne procedatur in causa propria ad metropol. curia appellatum hoc probat i. e. Roma et c. ut litigantes l. vi.o et dicit ut c. de supp. negl. pl. §. item causa percepam. et i. de ap. §. appellone Item primates et patriarche nichil iuris habent preter in subditos suffraganeorum suorum nisi quantum eis consuetudine racionabili et prescripta congruit ut dicit in c. in §. precedenti vel antique concessum nec debent compellere clericos suorum suffraganeorum coram se venire quamdiu volunt iudicio sui episcopi stare nisi causa per appellationem ad eius audientiam deferatur aut si aliud a sede ap. sit indultum ut i. e. duo Item arcepus pt. committere licite consecrationem electi in epum et compellere electum consecrationem recipere ab illo i. e. q. sede dicit ut c. de tem. ord. §. consecrat. Item epus no e. iudex ordinarius totius dioc. xvi q. i. de persona et i. c. cum epus Ideo de iure com. pt ista petere a se dioc.

+ de epo

c.

[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de off. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqd e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] atq [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordines atq [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] altaria [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] + [illegible] [illegible] [illegible] cathedraticum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Caput auctorum contra mortuum decretorum
Sunt excepti secta lege persolvere
Et sunt exempta cenobia lege secta
Si tamen ipsius favore religionis
Legibus utrisque scripte dei deslandis
Vel dei pandi in orthoris fori capellas
Un sunt exempte velut cenobia vite

sed eis modum reputabit abbas eorum

scilicet obedienciam canonicam subiectorum et reverenciam institucionum et destitucionum correccionum et reformacionum ac ecclesiasticam censuram et iurisdictionem causarum cum ad forum ecclesiasticum de iure spectancium exercendas et maxime sacrorum omnium que ab episcopo recipienda sunt collacionem et synodum et synodaticum seu catedraticum nomine duos solidos ut extra de censibus conquerente dicitur ut .i. de regulis .li. sed mihi lege usque ad .scilicet. nota quod ¶ Item habet potestatem in singulos adulteria et scelera maxime vlciscendi et vindicare sed excepcione concedunt. eis absque impedimento alicuius et si opus sit advocet brachium seculare .i. e. c. 1. ¶ Item episcopus causas synodales inquirere debet et testes matrimoniales in parrochia constitutus quod causam synodale ad episcopum deferat ¶ Item debet inquirere de criminibus ecclesiasticis scilicet de adulteriis et de consanguinitate inter virum et uxorem xxxv. q. vi. episcopus in synodo et eciam c. se ¶ Item de heresi .i. de hereticis ex quorumdam scilicet ad iciunium ¶ Item de crimine usurarum sacrilegii symonie et consimilibus et de quolibet peccato mortali .i. de iudicio novit ¶ Item debet diligenter attendere de correccione et reformacione subditorum et maxime clericorum ne sanguinis eorum de suis manibus requiratur et hoc non potest aliqua consuetudo vel appellacio impedire nisi forma expressit observanda .i. e. irrefragabili unum super ac concertare

non appellatum .i. de appellacionibus reprehensibilis et c. cum speciali in fine. Sed hoc intellige de notoriis excessibus in quibus non admittitur appellacio .i. de appellacionibus cum sit romana ecclesia nisi nisi corrigendo modum excedat .i. e. irrefragabili et .i. de sen. exc. universitatis ¶ De consuetudine tamen approbata quod per capitulum vel per decanum vel prelatum de capitulo excessus canonicorum cathedralis ecclesie corriguntur ¶ Sed si infra tempus competente ab episcopo assignatum non corrigatur. corre. cio ad episcopum devolvitur .i. e. irrefragabili scilicet excessus. ¶ Sed si ad episcopum pertineat correccio capituli et sit negligens devolvitur ad archiepiscopum xx. q. iii. cum simus ¶ Et si canonici absque manifesta et racionabili causa maxime in contemptum episcopi cessaverint a divinis archiepiscopus tamquam apostolica delegatus eos canonice puniat ut talia decetero non presumat .i. e. irrefragabili scilicet ceterum ¶ Cessacio vero a divinis non debet fieri a speciali vel in capitulo collegio seu conventu cuiuscumque nisi vocatis omnibus prout fit pro eleccionis negocio. eius causa et deliberacione habita diligenti abeps. alis vero quocumque clerico vel laico cuiuscumque dignitatis vel condicionis existat prout cuiusque iniuriam vel offensam eadem videtur cessacio facienda requisito ut sit redditus iniuria vel offensam emendet vel. tunc ex si emendet

vel et eorum

habuerint vel propter eos stetit quominus
haberent competentem. Si autem prius
superiores ad cessationem duxerint proce-
dendum competenti prefixa termino mensis
spacium postea utraque pars videlicet hii qui cessant
et ipsi etiam propter quorum factum ad huius
cessationem nisi superveniente concordia
iter arripiant per se vel procura-
tores ydoneos cum munimentis
et actis ad negocium spectantibus
ad apostolicam sedem. Veniendi dietas com-
minando ut utraque parte presente vel
parte una et altera non veniente
vel non mittente negocium examin-
netur et post que culpabilis sint
canonice puniantur. nam si illi qui
cessaverunt non habent iustam causam
omnia restituent que racione ecclesie
ad ipsos pervenerunt tempore cessationis
et reddunt ecclesie et nichilominus
ecclesie de dampnis et iniuriis
satisfacere tenebuntur. Si vero iustam
causam habuerint is qui occasionem
occasionem cessationi dedit ad ec-
clesie esse canonicus et ecclesie cui debi-
tum officium eius culpa est sub-
tractum ad eam quantitatem ta-
xandam et indivini cultus augmen-
tum convertendam superioris arbitrio
condempnetur. et si post cessantes non
fuerint omnia supradicta non fuerint
cessationes sed in ecclesia ut prius cele-
bretur qui autem contra vel ymma-
gine aliquam sancti iniuriam pieceit
vel verticem seu spinas supposuit
legittime puniantur ut probatur. in
c. Si canonici et c. quamvis libro
vi. Monachorum vero conventu

non pertinet ad episcopum vel archiepiscopum quod
dicitur abbas eos corrigere est patens
in c. quanto et c. gravem. Si vero
sit negligens superior inquirere
potest vel ibi. Sed quia prelati suis
subditis aliquando indebite vel dicunt
ne ipsorum superioribus apostolice sedis
legatis vel inquisitoribus ad in-
quirendum vel corrigendum et refor-
mandum in eorum ecclesiis mona-
steriis vel locis a sede apostolica deputatis
vel aliis quibuscumque personis per quas
valeat ad predictorum iusticia per-
venire statum ecclesiarum suarum vel per-
sonarum exponant ipsos si secus ege-
rint excommunicationis suspensionis vel inter-
dicti sententias proferunt et eos ad ce-
landum iuramentis promissionibus
et obligacionibus et aliis penis a-
stringunt. Sed huiusmodi similis iura-
menta promissionibus obligacionibus
et penis inflictos obligant
et astringentes debita pena debita
castigant. in c. quia plerique libro vi°.
Et potest etiam episcopus suam diocesim per
alium visitare et officium predicacionis
exercere et licet illi vel illis liceat
in aliis necessariis providere hii tamen qui
visitantur ministrare tenentur expen-
sas victualium visitanti et pre-
dicanti cum secundum apostolum non sit ma-
gnum si ab eo metantur temporalia per
quem spiritualia seruntur. Idem tamen
episcopus cum personaliter non visitat nil
procurationis ab hiis qui per alium quem
deputat fuerint visitati exigere
potest nec debebit in c. emit. certa
et c. Si episcopus libro vi°. addendo quod dicitur

j. de cen. §. epus et §. se et §. legati
et §. se. Item ordinarius debet hre
curam subditorum et singulos appos
se innare et relevare viii q. i. q.
epatum et c. clemens et unitate
patientibus subvenire ~~lxxxvi~~ di
stin et omnia diliget. inquirere et
si iudiciariis ordine fuerint pbata
debet punire et occulte delinquentes no
usiatim sed indeterminate debet arguere
j. e. c. i. et c. si sacerdos. Item iudex
ordinarius a litigantibus expensas
hre non debet. quia stipendia sunt ei
appt. hec concessa xxxiii q. i. militare.
Secus tn est in delegato ut dictum
est. e. de exp. §. Item iudicis. Sed cum
de mandato principis ordinarius ad
aliquam provinciam proficiscitur ex
pense debet que expendisset domi
in aut. de man. prin. §. illud recapit.
tam expensas cum etiam exceptat
j. de sy. cum sit ro. et cum instat dyoc
j. de cen. cum aplus et c. ex parte Item
Iste iudex cui competit commendacione
ordinaria cognitacio absolutionis pro
lem manuum iniectione pt alii com
mittere absolucionem si videret expedire
j. e. c. ult. et de sent. ex. si alicui hoc
committat. ex privilegio cum illud ei com
petit ratione dignitatis cui concessum
est. privilegium petitio erit ex officio. ar.
j. e. c. ult. host. dt. q. p c. e. de of
dele c. ult. in fi. Credo ~~opinionem~~
opinionem h. veriorem. Secus si hoc
alicui specialr committatur e. de of. del.
c. ult. Sicut ut. e. de of. de le. §. con
mittere. Item ordinarius non pt a se
totam iurisdictionem remouere e. de re
iur. c. ult. unde licet totam causam
committat alteri pt tn eam revocare

voluit revocare ff. de of eius cui man.
est iurisdictio l. ii. §. ult. et ff. de iuris
iudicum o. iud. l. more et l. quia
et ff. de iud. iudicium. Secus e in
delegato. e. de of. del. sup commissionem
§. porro et c. quamvis l. vi. Iste
cum ordinarius fuit recusatus debet
tamen committere personne neutri pti sus
pecte j. de ap. cum speciali vel compellat
ptes ad arbitros eligendos j. de
fo. comp. si quis contra clericum. Et si officialis
vel delegatus epi recusetur coram
epo erit ea recusacionis pbanda
e. de of. dele. si gt. unus §. ult.
l. vi. Item quia tamen possit re
cusari iudex et coram quo debet
pbari recusacio iudicis debet dictum
est e. de of. del. §. recusari ius et ad
§. conditione et de recusacione or
dinarii de i. de excep. §. Item excepto
r et iud. Item non quo §. *[interlinear: cessant]* capitula et
conventus vel personne singulari qui bo.
obveniencia tpe vacacionis in
ecclesiis cathedralibus et regula
ribus ac collegiatis occupant vel
detinent que debent in utilitatem
ecclesiarum expendi vel futuris succes
soribus fideliter reservari ipso facto
sunt suspensi. Ista qui detinet bona
decedencium sacerdotum sive sint epi
sive alii plati de hoc dicit ut j.
de sen. ex. §. eos qui capitula et §. ex epi.
adde qd habetur j. de clo. c. ult. i. cle.
ut sequitur de officio iudicis ordinarii

Dictum est de officio iudicis dele
gati et ordinarii et aliorum
in speciali. hic subicitur de officio
iudicis in generali. Unde videndum e
qd sit officium iudicis in quibus causis

locum habeat et qui imploretur et qui debet providere de advocatis ¶ Iudicis officium est potestas animo assumpta. quia non debet causam incipere a questionibus i. a tormentis. j. de reg. iur. l. cum in contemplatione. hoc est contra libros hominis Beatus in summo si vaal lat et dicit in summo fuisse nego ff. de quibus l. i. §. quoniam ¶ Sed in quibus causis sunt torquendi opiniones sunt et videntur quod sit v. q. v. illi qui et ij. q. i. impossibile ¶ Item laici in testimonium contra clericos in causa criminali nullatenus recipiuntur. s. de testi. de ceteris dic ut dicitur j. de sy. §. quam autem admittantur Sed testes possunt puniri et torqueri ij. q. vij. apli. et c. testes. cum ergo clerici soli recipiantur in causa criminali in testimonium contra clericos possunt torqueri ¶ Item clerici confessi in iudicio possunt verberibus subici et puniri. xl. di. cum beatus et de sen. ex. universitatis quod in iudicio nullo foro ius puniuntur. dicitur post obmissis oppositionibus quod possunt et debent torqueri dummodo non sint viles persone et suspecte et hoc expressum est j. de penitent. c. i. xxj. di. de deposito. c. gravius ¶ Iudicare debet iudex secundum allegata et probata. et non secundum conscientiam ut expresse dicitur xj. q. iij. si in ope et iij. q. vij. iudicet et s. de of. ord. c. ij. verbo ar. contra s. quod debet secundum conscientiam iudicare ff. qui et a quo appl. l. appellandi et ff. de arbi. qualem. et xj. q. iij. tunc vera est. Inde causa qui index habet aliud in conscientia et aliud constat per testimonia probationes dicunt quidam

quod debet alii causam delegare ff. de iniu. o. in l. pretor alii dicunt et melius secundum B. quod licet iudex habeat aliud in conscientia sua quod constet per allegata debet iudicare secundum quod facta est sibi fides in iudicio per probata in iudicio et non debet sequi conscientiam quia non sedet ibi tamquam index sed tamquam deus s. de of. or. c. ij. ubi de hoc. et vj. q. ij. si tunc et c. placuit nec peccat nec dicitur facere contra conscientiam in condempnando vel absolvendo Et quod ita sit precedens probatur nam deus omnia sciebat et tamen nullum voluit condempnare nisi probationibus convictum ij. q. i. deus omnipotens ¶ Ex officio iudex potest supplere quod advocatus obmisit C. quando advo. de in. suppl. l. una et de iure debet supplere et non de facto nisi ille sit factum quod sit ei notorium ut iudici ar. non ar. C. de ap. l. ult. nisi i. x. Et debet supplere ut iudex sedendo et non stando ne advocati officium assumat. C. de postl. quis. quod indicendo lege. decreto vel decretale et secundum B. s. de postl. c. bone i°. i. i. glo. B. de hoc altera parte absente. C. de te. ap. l. ij. §. ult. et C. de ap. l. ult. Et utraque parte presente supplere non debet nisi propter publicam utilitatem repellendo militem a procuratione et tacente altera parte ff. de procur. filius C. verum et ff. de procur. militem vel excommunicatum j. de excep. exceptionem vel inquirendo an persona electa sit digna s. de elect. cum nobis olim et c. quum. l. vj. quum ¶ Item interrogare debet quotiens b

equitas enim monet ff. de mutuo
act. ubicumque et xxx q. v. iudican-
tes etiam postquam est in causa conclusum
l. de fide instru. cum iohes C. Iste
habet locum officium iudicis in omnibus
que contingunt post litis contest. ea enim
que post litis contest. accidunt vel-
de pertinet ad officium iudicis ff.
de rei ven. non solum et C. de rei ve-
ndi. sed talia que contingunt post
litis contest. petuntur officio iudicis
et non iure actionis sed illa que
contingunt ante litis contest. specialiter
debent peti in libello et nisi in
libello fuerint petita de istis iudex
non pronunciabit ff. de edit. ed. edi-
les § ite sciendum C. Sed hoc quoque
fallit ideo ut sciatis quod litis contest.
sit necessaria et quando non. cum officium iudi-
cis imploratur ita distinguit
petrus quod iudicis officium quoque ponitur
pro actione quoque deseruit actioni quo-
que impedit actionem quoque detrahit
actioni. Iste quo officio iudicis quoque
res in integrum pupillis postu-
latur et quoque incidunt et hoc dicitur
quod per modum exceptionis quod per mo-
dum replicationis. Unde de singulis
videamus. C. Cum iudicis officium
pro actione ponitur distinguitur quia
quoque per se ipsum quoque ad petitionem
alterius partis. per se ipsum cum iudex ex
officio suo removet hoc petente
contra tutorem suspectum ut C. de tuto.
susp. l. ij. § preterea. Iste cum inquirit
contra infamatum. de crimine vel de
incantante sive forum quam ponitur
l. de accu. § sequitur unde quia

ad officium iudicis spectat vel hoc
petente inquirere crimina et ubi sicut q.
de off. ord. c. i. et ff. de off. pres. co-
gruit et in talibus licet officium
iudicis pro actione proponatur litis co-
testatio non requiritur. Sed illi contra quem
inquiritur sunt talia exponenda
l. de accu. q. lib. et qui. u. s. licet
sit ex parte intelligi l. e. c. ultimo
C. Sed cum ad petitionem alterius tunc
distinguitur quia aut contra certam personam
aut contra incertam aut contra ultimam. Si contra
certam ut cum aliquis enim oppressa
magnus onere debitorum non habet
unde aliter solveret alienat possessiones
aliquas sinata in solempniter
sed quia enormiter lesa est non tamen
ultra dimidiam petit restitui contra
emptorem l. de reb. cred. non al.
ad incertam. Iste cum minor petit
restitui provideatur ff. de minor. l. ij.
et ult. et l. de rest. in int.
constitutus. Iste si pater agat contra
filium nolente sibi obediam et
reverentiam exhibere xxx. di. c. i.
vel si filius agat contra patrem sibi
alimenta negante vel suum esse
filium ff. de lib. agno. l. Si quis
a liberis C. Iste cum pravus ad in-
opiam vergens petit sibi ab eccl.
providere l. de inst. pat. nob. C.
Iste advocatus adiunctus vel ingr.
adstipulo solatium suum exigit quod
ei nec pacto nec stipulatione aliqua
est obligatus sed sola pollicita-
tione ff. de var. et extraord. cog.
l. a. § in honorariis C. Iste cum

eadem in quibus dicit l. ij et ubi non

Uxor petit s' dari lunam recedendi
animo / cum de viri sevicia sufficienter
caveri non pt ·j· de rest. spol. litteras
insi. Item cum sibi competunt. de servi-
cia duorum ff. de his qui sunt sui
iuris l. 1. 2 in ¶ Item cum quis sub
ponit se uni capitulo · suis lris
renunciando / et nullam curam in
venit s. de renun. sane ¶ Item
cum quis renunciat iuri suo et
deceptus est · quia non fuit per
aliud quod promisit ·j· de pact. cum pp.
et ·j· de re iu. prim. cum venissent
et ·j· de preben. int ceta. s. unam
lomam ¶ Item cum petitur ut ex
ecutores compellantur exequi vo
luntate defuncti / ut ultima vo
luntas finetur ·j· de test. tua i oibz
istis et consimilibus cum principaliter
contra certam personam / ab aliquo iudi
cis officium imploratur / lite contest.
requiritur · sic intelligitur quod iacet ·j·
e. c. ult. Si vero contra incertam personam
ut quia petit aliquis cui res
sua furtive subtracta est primum
finem incertum excommunicari s. de of.
ord. c. ij. / vel alia. qui contra se libel-
lum famosum fecerit in publico quem
ignorat v. q. 1. quidam ¶ Item
cum quis petit dari tutorem vel
curatorem minoribus / instit. de curat.
ptot. ¶ Item cum petitur ut epo
impotenti detur coadiutor ·j· de
cle. egr. ex parte et c. pastoralis
l vijo. In istis et similibus lite contest.
non exigitur ¶ Si aut contra nullam
personam ut cum petitur electio con-
firmari s. de elec. pasto. et c.
postquam / ex petens contra neminem

impetratur / sed solius iudicis of
ficio. In initium cum primum tamen iudicis
officium insinuetur. electo / vel. electus confir
metur. s. de elec. nichil e et c. cum
l vijo ¶ Item cum minor adit here
ditatem dampnosam et contra statum
suum petit restitui ut ei ab hereditate
liceat abstinere. C. ut minor se
ab hered. absti. l. 1. et aut ibi posito
non cum ¶ Item cum infames quod nisi
pro se et certis personis postulare non
possunt petunt se ad famam restitui
ut iij. q. vij. s. tria v alij u. os
et ff. de postl. l. 1. s. deinde ¶ In isto
s. et precedenti / quia iudicis officium
pactoe proponitur ad petitionem alicuius
et contra incerta personam vel contra nullam.
lite contestatio non exposcit / sed pt.
ad hoc sine lite contest. sen. recensus
·j· e. c. ult. ¶ Sequitur secundum mem
brum distinctionis s. cum iudicis offi.
deservit actioni et hoc ante litem contest.
et in placitis sine et per ordinem ante.
¶ Ante litem contest. vocando ad se per
sona publica vel duos viros ydo-
neos qui fideliter conscribant acta
iudicij universa ut citationes dila-
ciones etc. ·j· de proba. cum contra ¶
Item citando reos in locis i quibus
morantur ·j· de ap. cum pati. / et ·j·
de do. et con. cum. tam / et hoc si in
veniantur / alias faciendo edicta
proponi in domibus seu ecclesijs
eorum. ·j· de do. et contu. cum et
c. contingit et ·j· de cle. non resi. de.
ex tue ¶ Item circa dilaciones con
cedenda ·j· de ap. cum sit romana.
ut considerata temporis et cause et.

psone qualitatibus / iudex edictor̄ꝝ
ordine vel compendiu modicum ff. de
iudic. no nuqua ¶ Item ut pleb̄s p
se nō p ad vocatos ꝯponat. ✠. de iudic.
pastoral. dic ut ꝗ. de lit. cte. §. 1.
v. et di. ¶ Item ut libellus porrigat.
✠. de lib. ob. c. 1. dic ut ibi ¶ Item tm̄
assignado infra q̄ omēs exceptio-
nes dilatorie ꝯponat. ✠. de excep.
pastor. dic ut i. § §. ꝯponi ¶ Item
ipa lit. ctest. compellendo reu res-
ponde peticiom actoris. ꝯ. de eccl.
ediu. n. et ✠. de lit. ct. c. vnus ¶
post lit. ctest. ut iuret̄ i ctinenti
de calupnia. ✠. de iura. cal. c. 1. et
c. de tra. et c. cu cam ¶ Item ut
posicionibus fctis videatur si fue-
rint admittende ✠. de ꝯfess. sta-
tuimq. l. vjo. ubi de h. m. f. posi-
tiones ¶ Item ꝯpellendo testes ✠.
de testi. co ꝑ totum ¶ Item attestacio-
nes publicando. et sup ipis cum
advocatis disputando. ✠. de testi. i
cam caus. ¶ Item ingrediendo vitate
sicut melius potit xxx. q. ult.
c. ult. ¶ In ipa placitone sive
ut redigatur inscript. n. q. 1. c.
ꝑmus insi. ¶ Item ut ipam fcat
sedendo. p tribunali et no stando.
ut m. q. m. §. spacium v. audice
ꝑq sinam eam ꝯsequndo ✠. de re
iud. cu aliquibus et ꝯ. de of. del.
quenti ¶ Sequitur tcm membrꝝ
distinccionis. §. cu. impedit accoz
et h. qui ꝗ ꝑse / quiꝗ ad peticiom
rei ꝑse ꝯquicacio ab agendo.
repellendo. ✠. de excep. exceptoz
insi ad peticiom rei ut. ꝯ. de of.
del. prudeciam §. sexta ¶ Se
quitur quartu membꝝ. §. cu de
trahit actoni. i. cu diminuit accoz
et h. quiꝗ ad peticiom ptis. ut ✠.
de testa. Raymucius et c. Raynal-
dus / mlh. q madat. retineri tciam
vel quartam cu qua hereditas resti-
tuatur. ¶ Item cu ad peticiom coloni
sine culpa. affcti in agro i commo-
do. vico rei. ut fiat ei remissio
prata. ✠. de loc. ꝓpt sterilitate / ꝑse
ut iugeta trebellianica et eius
fructibus mandat computari. fruc-
tus ꝑceptos ꝑq lit. ctest. ab here-
ditate q subiacet restitucioni ✠. de
testa. Raymucius ¶ Item cu reservat
pt ꝯ heditate restituenda. filio ꝯ-
pensas quas fecit pat. i milicia
filij ff. de pet. hered. l. ult. In istis
casibus. §. qn deficit actori vel impe-
dit actom seu detrahit actom
officium iudicis lit. ctestom ꝯpos-
cit / Sed ante et post ingressum
cause pt ad h. ~~vu lit~~ sine lit.
ct. respectus haberi. ✠. c. c. ult. ¶
Sequitur videre qn restico inq in
integꝝ postulatur. principaliter
ꝑ officium iudic tunc lit. ct. ꝯpo-
sit ✠. c. c. ult. / pone exempla
ut ꝯ. c. §. ad peticiom. Cu vo
petitur madentur et ꝑmiodum.
exceptionibus ut q3 minor excipit
ꝯ creditorem. petere ab ipso pe-
cuniam mutuata / et petit re-
stitui quia de illa pecunia nulla
fecit utilitate. C. si adiq cred. leg.

et ff. de minor. xxv. an. l. i. / Vel quando pro modum replicationis ut quia minor agit contra aliquem rei utili vendicatione super aliqua domo / et excipitur contra ipsum de prescriptione et ipse replicat de lesione et petit restitutionem contra prescriptionem. C. si adversus usucapionem l. i. / Vel quando post litem contestatam super principali questione et apertis attestationibus / aut etiam post quam in causa est conclusum / allegat etiam ut minor quod obmisit necessariam probationem. Unde petit admitti ad probationem obmissam officio iudicis. ex. de in integrum rest. auditis / de restituta. et c. seq. / et hoc ita potest etiam lite contestata ut si obmisit aliquam exceptionem quam non proposuit infra tempus sibi statutum. ex. de except. pastoralis. Tunc istis non requiritur libellus contra. ex. c. ulti. ¶ Iudicis officium nemini datur nisi tamen de in integrum ci alia actio non super est. Nam si qui auxilio ipsius competentis est non datur ei extraordinarium. ff. de minor. in cau. impub. ¶ Ad officium vero iudicis pertinet providere partibus de advocatis si non habere possunt. ex. c. i. / et ff. de off. procons. l. ii. quid ergo / et attendere debet ut fiat equa distributio advocatorum. C. de postul. providendum / et ii. q. vii. § ita hoc olim fuit cum salaria de publico dabatur sed hodie quibus non providet sibi quod meliori potest. C. de iudic. properandum § illo pauperibus tamen et debilibus personis que sibi providere non possunt providere debet. ff. de postul. l. i. § ait pretor. ¶ Sed ut scias quis iudex potest dare advocatum / et omnem appellatione patrocinia / sic distinguas aut est iudex ordinarius aut delegatus. Si ordinarius tunc potest dare et appellare contradicente. ex. c. i. / et ff. de off. proc. l. ii. quid ergo. § ad advocatos. Si delegatus aut petit post diem se ipse venire possit advocatus suus et tunc debet ei dare advocatum et sic dicit potest ei quod causam se audiam de negare ff. de pe. pamp. / al. non habet in ipsum iurisdictionem. ff. de off. del. l. et § **De maioritate et obedientia**

Quoniam inter ministros ecclesie ex canonum decreto superior est dictus maior et minor inveniuntur / et maiori minor debet obedire. Ideo hic subicitur de maioritate et obedientia / Unde videndum est in quibus maioritas attendatur et in quibus obedientia consistat. ¶ Maior dicitur quinque modis. Primo dicitur episcopus maior aliis consecratione qua episcopus preest. tuti / et sic de aliis. lxxxix. di. ad hoc. infra xciii. di. a subdiacono et c. legimus in fi. ¶ Secundo antiquitate ut prior beatum qui prior est ordinatus. ex. c. i. et lxxv. di. ordinationes et c. de clo. ultra. ¶ Tercio prerogativa ordinantis ut magister ubi deferatur qui fuit ordinatus a papa licet teneatur episcopo obedire. ex. c. pervenit. ¶ Quarto potestate sine iurisdictione qua preest archidiaconus archipresbitero. c. de off. archipr. c. i. dic ut ibi. ¶ Quinto sacro ordine quo archipresbiter archidiacono preest / xciii. di. legimus ubi et

pbr pre est dyaconus et dyaconus
subdyaconus et sic de singulis. j. e.
statuimus. Item quid si plures in canoni-
cos sunt recepti prebendas dum ipse alter
erat pbr et primo receptus erat
dyaconus prebenda vacat quis debet
preferri host et p. dicunt quod pbr. j. e.
statuimus et c. i. innocen. dicit quod dyaconus
l. v. di. vat pristinum ghug dicit et bii
quod qui primo presentavit suas litteras primo
beneficium obtinebit. b. de rescrip. tibi
qui lxx. secundum modum qui traditur.
b. de rescrip. super in beneficiis Item inferior
regulariter non pt solvere vel ligare
superiorem nisi maior subiciat se
inferiori ix q. vj nos si incompetenter
et ff. de mino. o. m. e. receptum sed
superior pt solvere et ligare minorem
j. e. cum inferior et xxj. di. inferior
Item quid si archiepiscopus delinquat in
dyocesi sui subditi epi numquid ille epus
pt cognoscere et suum archiepiscopum punire
doctores dicunt quod non p. t. j. e. inferior
Sed quid si delinquat in provincia
non sui subditi epi numquid ille epus
potest cognoscere et punire host dicit quod sic
l. ubi de crimine agi oportet. aut quasi
pruicia Item iurisdictio maioris iudicis
cessat. iudicio minoris. b. de of. del.
volentes pone quod archiepiscopus sit in
civitate sui suffraganei epi numquid
potest epus cognoscere de causis et
iudicare vr quod non. p. c. volentes
host distinguit aut est iurisdictio
insignialis aut contentiosa si insigni
alis ut pote archiepiscopus et epus sit
equitatem archiepiscopus debet benedicere populum.

et tunc cessat iurisdictio minoris xcv
di. denique et j. de privil. antiq.
s. duce. si sit iurisdictio contenciosa ut
pote divinis causis non cessat iudicium
minoris propter maioris supervenientem
nisi expresse prohibuit enim iudicare
xcv. di. s. ecce et xj. q. i. pervenit.
Restat videre de obediencia in quibus b
consistit et cui et in quibus est obedi-
endum Item obediencia consistit in tribus
s. in reverencia iudicio et precepto
Item reverencia debetur ei qui pre-
cedit ordine vel antiquitate s. ut
minor assurgat maiori non sedeat
illo stante xcv. di. a subdyacono
et t. non oportet Item ut maior
precedat et minor subsequatur in sedendo
et subscribendo xvij. di. s. ult. et
xcvij. j. e. statuimus et b. de consue
cum olim het multe ecca similia
consuebant in obsequiis divinis exhib
sum quod quilibet minor est in ordine mi-
nora faciat servicia secundum suum ordinem
debitum prout traditur xxiij. di. sb.
dyaconus et c. sequentibus et host.
e dictum b. de te. ord. s. for. ad s.
sequentibus Item obediencia iudicii
et precepti debetur ei qui preest.
consecratione vel iurisdictione nam
al sententia lata non tenet cum a non
suo iudice sit lata. j. de iudic. dicit.
si clerici et b. de consue. ad mandatum et
idem est de precepto quia subditus pre-
cepto sui prelati tenetur obedire
vij. q. i. quia fr. et viij. q. i. sacerd
nec dicit aliquis tamen in obediencia
incurrere propter commodum temporale quia melius

e obedia qua victime. j. e. illud
et qui obedie noluit c̄firat9 ꝯsor
cio priuatus ꝯcludatur. j. e. ti. iij
ecclijs et inchilomi9 ꝯsequitetur
et usq ad satisffactom q̄ dignam
ab omnibus euitet. j. de regular
c. ult. T Obediendu est. p̄oribus
dno ppe etiam si papiat aliquid
graue xix di. in memoria et c.
di. q. morem. T Iste suis epis de
bent omnes principes tac in spirituali
bus obedie. j. e. omnes et c. solite
et xcvj di. duo sunt et quicunq
q. decretum epi debent a secta
abiciat. s. p ꝯmunicatois sniam. j.
e. c. ij. q. ligat. Et quod decre
tum epi di. j. de sen. ex. s. quid si
epus et an duret pq morte epi
dictu e. s. de ꝯstit. s. ꝯstitucom
v. iste epus T E conuerso epi. et
clici qui tenent tpalia a principib
tenent eis obedie. j. e. solite
Et si mandatu princip puenia
mandatum cuiq plati pq diuin
papam tunc regi e obtpandu xxiii
q. ult. s. ite et ar. j. de ap. cum
pati et xviii di. si epus. Sed si
ppa nocet eu postea. xx. pet re
licts ex omnibus regalibus se
quit ppam in ppt hoc ꝯtumax
potest indicari cum ad maig tribu
nal vocetur ff. de re iud. ꝯtuma
cia s. i. T Pone q rex et arcepi.
vocent epm cui tenet obedie
hug distinguit dnt arcepus
vocat eum rone obedie et tunc
tenet arcepo obedie ar. s. de
maior. ego et ff. de re iud. ꝯt.
pupillum aut simplr vocat et
tunc regi potius obedie. ar. j. de
ap. cum pati T Superiori obediend
e. in licitis et in hijs que ptinet
ad diuinum cultum viij. q. i. q̄ fr
Sed in hijs que sunt q. regulam sua
vel q. iura vel al q. deum nullus tenet
obedie. xi. q. iij. non semp et c. si
dns et j. de symo. ne dei. pre
cepto plati si ad eius officium no
ptinet ff. de reg iur. fam et ar
viij. q. i. quia fr. Si vo ptinet ad
officiu suu obediend e. s. de te
ord ad animas et j. de sy. mathe
qui no decapit in precepto. Si vo
papiat q animo e. malu no fa
ciat q. ꝯscientiam licet in isto inde
atur plato j. de rest spol. litas
Si vo dubium sit pceptu ppt bonum
obediencie excusat apto l. i vl
tate sit malu. xxiij q. i. q̄ culpat
et xxxiij q. v. mariti. z c. voluit
quia ppt bonum obedie bonum q.
agitur e quoq intermittend Sed
nunq malum e admittend. xi q.
iij. quid ergo. T Quid si dns vel
ces papiunt cotrarium dic semp
obediend maiori. xi q. iij. qui
resistit. Monachus tn tenetur
magis obedie abbati qua epo
in hijs q ptinet ad sua religionem
l. di. c. i. et ij. ut dictu e. s. de of.
ord. monachoz. T Iste clici tene
magis obedie epo qua arcepo
ij q. iij. cu p toto nisi in casib
notatis s. de of ord. s. arcepus
art. De treuga et pace sequitur
Ad officium iudicis de quo dein
e. supius spectat et pace
seruare. Sed multo pq illud

treuga pace

De treuga et pace est videndum quid
sit treuga et quid sit pax. Tre-
uga est securitas prestita rebus et
personis discordia nondum finita.
Pax vero est discordie finis. Aliquan-
tum pax treuga vocatur. xxiiii.
q. iii. Si illic. Duplex est autem
treuga. Alia canonica et alia con-
uentionalis. Canonica est preter
omnem conventionem certis diebus et temporibus
servanda scilicet a iiii. feria post occasum
solis usque ad secundam feriam in ortu
solis. ab adventu usque ad octavam
epiphanie et a lxx. usque ad
octavam pasche. Et qui has treu-
gas fregit et post tertiam admoni-
tionem non satisfecerit ab episcopo excom-
municetur. et si episcopus negligens
fuerit dampnum proprie dignitatis in-
currat. extra e. t. c. i. Quod autem locum in bel-
lo voluntario quod scilicet princeps res
suas iniuste occupatas per iudi-
cem recuperare non potest et ideo pro his
recuperandis non debet movere bellum
in predictis diebus vel temporibus. Sed si
aliter inferatur violenciam potest eam
repulsare omni tempore et omni die. extra de
rest. spol. Quod non est licitum xxiii.
q. ult. Si nulla. Videtur tamen dicendum quod episcopi
qui non servant illam regulam non
sunt transgressores quia non sunt
moribus utentium approbata. Huiusmodi
treuga. in. di. s. leges et vin-
b di septimum. Item quedam sunt
persone quibus perpetuo treuge ca-
nonice servari debent scilicet presbiteri mo-
nachi conversi peregrini mercatores
rustici euntes et redeuntes et
in agricultura existentes et alia
quibus arat et que semina portat
ad agrum. extra e. t. c. ii. et xxiiii. q.
iii. Si quis romipetas. Treuga con-
uentionalis vero est conventione
recipit formam sicut contractus ex
conventione accipit legem et
formam ff. de pos. l. i. § Si convenit
et extra de reg. iur. Contractus. vel ut.
Hanc treugam faciunt inter se di-
scordes que servari semper debet.
Quia fides hosti servanda est xxiii.
q. i. Noli. Hoc intellige si alter
similiter servat fidem. Alias frangenti
fidem fides frangatur eidem. extra de
iureiur. Pervenit et xxviii. q. i. Si in
fidelis et ff. pro soc. l. Si convenerit

Sequitur de pactis

A Expedito tractatu ordinario-
rum et officiorum veniendum
est ad speciale iudicium. Sed
quia vocati ad iudicium malunt
transigere vel pacisci quam ad iu-
dicium venire ideo primus de pactis
et transactionibus est videndum. Et primo
de pactis quid sit pactum et unde
dicatur et quot sunt species pac-
torum et in quibus cesset pactum.
Pactum est plurium in idem pla-
citum consensus ff. e. l. i. Item
pactum dicitur inter partes ex pace con-
veniens scriptura legibus et
moribus comprobata. Item dictum
est autem pactum quasi ex pace factum
extra de v. sig. Pactum. vel dicitur a
pactione ff. e. l. i. vel quasi pac-
tus vel quasi palme ictum
a percussione palmorum quia

antiquitus. cum se aliqui ad invi-
tem obligabant. in signum fidei
servande porrigebant ad invicem
palmas. Item opes aut pactorum
sunt due aut in rem aut in perso-
nam. Si in rem tunc proderunt om-
nibus ad quos res devolvitur. Si in
persona tunc proderunt tantum persone pa-
ciscenti et non alii ff. de in-
genuis. §. pactorum. pactum in rem
potest facere qui potest donare vel vendere.
alias non. sed que sunt ille persone
que non possunt donare dicetur infra de do-
nationibus. §. donare. Item utrum aut in rem
vel persona pactum factum sit non minus
ex verbis quam mente contrahencium
estimandum est plerumque tamen persona
pacto inseritur non ut pactum sit
personale sed ut demonstretur cum quo
pactum factum sit ff. eodem l. i. Item Re-
gulares canonici et seculares
interdum cum domos locant et feu-
da concedunt in preiudicium ecclesiarum
parrochialium pacto adiciunt ut con-
ductores et feudatarii decimas
solvant eisdem et apud eos eligant
sepulturam. Sed per hoc pactum in
nullo ecclesie parrochiali potest preiudi-
cari. infra eodem plerumque. immo a quolibet
possessore potest petere decimam ff.
eodem inter debitorem. et xvi. q. i. Si
quis laicus. Item si pactum
factum sit ab aliquibus contra rectore
ecclesie parrochialis ne aliquos
vel certos ipsius ecclesie parrochianos
recipiant ad ecclesiasticam sepulturam
hec omnino servare debent. si ius sit

indulta a sede apostolica libera sepultura.
et illi apud eos elegerint sepel-
liri cum predictum pactum indulto
huiusmodi derogetur. infra eodem pactum. Item
si fratres predicatores et pacta cum
prelatis capitulis rectoribus et
personis ecclesiarum civitatum castrorum
villarum et locorum in quibus domus
seu habitationes eorum consistunt
super iuribus parrochialibus vel aliis
quibuscumque articulis ab eis sive
a eorum antecessoribus inita inita
sive facta servare debent non ob-
stante quod magistri vel ministri aut
priores generalium seu provincialium
non intervenerint in eis de assensus
vel ab ipsorum generalibus vel provinci-
alibus capitulis extiterint approba-
ta seu quod sedes apostolica in hiis
que per predictos fratres facta fuerint
auctoritate sua non prestitit vel as-
sensum. dummodo tamen sint licita et ho-
nesta et a conventualibus prioribus
et gardianis facta fuerint et
approbata de eorum conventuum consilio
infra eodem ex eo l. vi. Item ea que pro-
mittuntur debent opere adimpleri et
pacta observari. infra eodem c. i. et c. quam.
et si pacta sunt de facto consensus
superioris non valet. per ratihabitionem
cionem eius confirmatur. infra eodem c. ii. et
infra de transactione c. i. fallit in filia
que nubit tempore luctus postea pre-
ratum habente ff. de hiis qui notantur
no. ff. quid ergo. Item in pupil-
lo ubi non valet ratihabitio tu-
toris nisi presens sit in ipso negotio

inst. de auc. tu. §. tutor et ff. de
auc. tu. l. obligari §. pupillus
Item in suo ubi debet procedi iussus
dni ff. de acq. her. l. si quis §.
iussu / ubi tamen plura sunt pacta
nouissima sunt obseruanda. C. e. pac
ta. et ff. e. l. si unus §. pactum
et l. de ff. cetum et q. t. proxi. t.
q. quia prima pacta potuit con
trahentes ad inuicem remittere ff.
pro soc. l. viii §. ult. et q. de spon.
postea a. Item pactum precessoris
obligat successorem / sicut filium pac
tum patris dum tamen pactum sunt
mobilibus ecclesie contractum q. de sol.
c. i. secus autem si sunt in
preiudicium ecclesie q. t. pro. venies
et q. de ptar c. ii. Item pactum
legibus non contrarium / quilibet potest ap
ponere in traditione rei sue ff. e.
contraditionibus et ar. q. de g. ap.
viii de se. dr. q. de donac. §. do
natorum Item pactum de non ac
cusando aliquem de crimine iam
commisso seruari debet sed non de co
mittendo ff. e. l. si unus §. pactum
et §. illud et q. de iureiur. cum
adim. Item nudum pactum secundum
canones inducit obligationes
q. c. t. a. et q. de testa. iudicante
secus est secundum leges ff. e. iur.
gen. §. sed cum nulla Item
omne pactum simulatum est quod
seruatum non vergit in anime detrimentum
sicut dr. de iuramento q. de iureiur.
si vo. et xxii q. iiii. si aliquid
comitatur simplicem loquelam
et iuramentum non facit dr. dicam
xxii. q. v. iuramenti ut dr. q. de
voto. §. voti. de iuramento obser
uando quod non vergit in anime
detrimentum dr. q. de iureiur. §.
tes si ur. et q. de pacto c. dicas
b Cessat pactum in collatione rerum
spiritualium quia in spiritualibus omnis
pactio et omnis conuentio et modus
cessare debet q. e. c. ult. et q. q. ii.
cum pro / quia huiusmodi pactiones symo
niam inducunt q. e. c. cum pridem et ext.
dr. q. de symo. ptotum Idem
si pactum uel promissio vergat in de
trimentum anime q. e. c. ult. ut dictum
est in §. precedenti Item pactum
turpe non tenet ut q. e. c. ult. §.
ut dictum est in §. precedenti ut si quis
promittat se facturum homicidium
uel sacrilegium ff. de vb. obl. veluti
et inst. de inutil. stip. §. quod turpe
idem est si pactum sit impossibile de
iure uel de facto q. e. c. ult. et ff.
de vb. obl. gnalr Item pactum
contra ... est captiosum non valet
ff. de resti. uen. l. si id quod ad fi
uel quod post dolum alterius initum
est. C. de ep. et presp. l. addi uel
quod est contra leges uel constitutiones ecclesie
seu contra bonos mores C. e. l. pac
ta. et l. de of. ord. quia plerique
l. uo. Item pacta inter alios ac
ta aliis non preiudicant q. t. proxi.
venies et ff. e. l. si unus §. ite.
percipiat inst. in no. paisti pt alios

vel stipulari factum alterius simpliciter
potest tamen promittere se facturum quod alter
adimplebit ff. de v. obl. stipulatio ista
§. alteri et inst. de inut. stipul. §. si
quis alienum. et §. alteri. ¶ Item non
potest fieri pactum de hereditate alterius
nisi cum voluntate eius cuius est. C. e.
l. ult. ¶ Item non potest fieri pactum ut
post mortem beneficiati aliquis
ecclesie alii nominatim succedant
ut e. accepimus et c. de fil. presb.
ad extirpandas et c. de concess. preb.
ne captande l. vi. ¶ Item si clericus
pactum faciat cum prelato ad quem col-
latio beneficii ecclesiastici spectat quod
si det ei beneficium dabit ei maiorem
pensionem non debet observari sed debet
ecclesia privari ut e. cum clerici et c. de
preben. cum in ecclesie et c. de cen. pro-
hibemus **de transactionibus sequitur**

Post tractatum de pactis subi-
citur de transactionibus que sunt
quedam pacta. Unde videndum
est quid sit transactio et unde
dicatur. Cuius possit transigere.
Que sit differentia inter pactum transa-
ctionem et compositionem. In quibus rebus
sit transigendum vel non et quis sit
effectus transactionis. ¶ Trans-
actio est de re dubia et lite incer-
ta non dum finita non gratuita
pacto aliquo dato vel retento
vel promisso ff. e. l. i. et ut e. super
eo. et C. e. transactio de re dubia
et lite incerta. Ideo dicit quod ante
litis contestationem et post transigi potest sive
habeat iustam causam sive non dum-
modo credat se habere bonam
causam et non sit finita per sententiam
nisi esset causa appellatum. C. e.
l. ii. et ff. de condic. indeb. elegantius
§. si quis potest. Si vero eiusdem causa
calumpnia non tenet transactio ff.
de condic. indeb. in summa i. r. ¶
Transactio dicitur quasi transitio eo
quia qui transigit ab actione transit
i. discedit et secundum hoc proprie dicitur transi-
gere is qui agit C. e. l. iii. ¶ Tran-
sigere potest quicumque potest donare qui
sunt illi dicetur ut de donat. §. do-
nare. Valet tamen transactio facta ab
abbate si capitulum consensit vel
si dedit litteras decrato ut e. contingit
et procurator si habeat ad hoc speciale
mandatum ff. de procur. mandato
et l. procurator. al. non nisi esset datus
in rem suam quia talis dominus p-
fectur ff. de procur. procuratorem
¶ Differentia est inter pactum et trans-
actionem et compositionem. pacisci dicitur qui
rem etiam donationis causa cum libe-
ralitate remittit ff. de transact. l. a.
Transigere vero sive componere dicitur
qui de incerta re vel dubitata per
lite transigit sive componit ff. e. l.
i. et intellige propter litem futuram
sive pendentem. hoc est dicere sive lis
sit contestata sive non incepta. de qua
transigitur sive componitur ff. de con-
di. indebiti elegantius ¶ Est tamen
differentia inter transactionem et compositionem
quod transactio non procedit nisi dato
aliquo vel retento vel promisso
ut e. super eo et C. e. transactio
Compositio autem fit vel sic dicitur

Cum quis gratis et amicabiliter
nullo sibi dato uel promisso uel a se re-
tento aliter recedit sine liti renun-
ciat institute uel instituende eo. e.
b ex parte eo. nisi ¶ Item composito in spiritua-
libus fieri potest quia gratis fit et gratis
sunt spiritualia ministranda. i. q. i. gratis.
Sed transactio in spiritualibus fieri non potest
salua distinctione que sequitur quia
si res possideatur aliquo dato uel
retento uel promisso species est symonie
eo. e. super eo. ¶ Ideo sic dicit distinguit
Primo quod quis petitur res spiritualis ut
prelatus ut cum aliqua ecclesia petit
aliam ecclesiam sibi adiudicari subiectam
in institutione et correctione
et perceptione sacerdotum eo. de capel.
mon. dileccis et de maio. et obe.
his que et cum episcopus petit sibi
adiudicari iura episcopalia in aliqua
ecclesia sine diocesi de off. ord. con-
querente et eo. de elect. de constitutis
Tunc potest fieri transactio de spirituali ad
spirituale scilicet quod remittatur institucio
uel aliquid sacrum et aliud spirituale
prestetur ab ecclesia que petebatur
subiecta et hoc potest fieri quia spirituale
cum spirituali licite permuttatur eo. de
rerum permut. ad questiones infra. Sed
de spirituali ad temporale non eo. e. preterea
et eo. de rerum permut. c. ult. ¶
Hoc tamen sciendum est quod ubi nomine
subiectionis petuntur scilicet temporalia et
spiritualia sicut cum episcopus petit quod
abbates percipiant a quadam ecclesia
sibi subdita consecrationes ecclesiarum
et ordinationes clericorum et similia

que sunt spiritualia et petit nichi-
lominus aliqua temporalia ut procuratio
uel redditum uel annua pensio-
ne illorum temporalium possit transactio
fieri. et sic annua pensio assignari.
ar. eo. de cens. cum uenerabilis
et eo. de elect. de constitutis cum de tempo-
rali ad temporale permutatio licite celebretur
eo. de rerum permut. ad questiones infra
¶ Item petitur res spiritualis ut pre-
latus olim duo litigabant de puta-
tione alicuius ecclesie et transegerunt
quod unus haberet putationem et ita
rem spiritualem et alius annuam
pensionem et ita rem temporalem. unde
non ualet transactio cum non possit
res temporalis cum spirituali permutari. eo. e.
preterea. ¶ Sed cum petitur res spiritualis
ut prelatus ut cum ecclesia petit deci-
mas quorundam infra parrochia consti-
tutis et tunc distinguitur quia aut
agit contra personam ecclesiasticam et
tunc potest fieri transactio auctoritate
episcopi et erit perpetua eo. e. statuimus
et sine episcopo eo. de dec. cum multiplici
et tunc est temporalis eo. e. uenies. Aut
agit contra laycum et tunc distingue
aut agit pro preceptis decimis et
subtractis et tunc potest fieri transactio
eo. de his que fi. a prel. aplica. Sed
non de futuris xvi. q. vii. decimas
quas populus et eo. de dec. prohibemus
¶ Aut petitur res spiritualis ut
beneficium et dicitur peti ut beneficium
cum dicit aliquis se esse ad prebendam
aliquam uel ecclesiam electum uel se
canonice in ea fuisse institutum

et tunc non potest interveniente transactio
sine vitio symonie tamen amicabilis
compositio potest secundum michaelem casu .q. est supra
eo. Sed quid dices istam compositionem
secundum gratiosus dicit .t. quod hoc modo pe
to ecclesiam vel prebendam quam tu de
tines quam ad me asseris pertinere
Sed tu es amicus meus nolo tamen
tecum aliquo modo habere renuncio ei
iuri quod possum habere ratione ecclesie
vel prebende quam tenes et dices placet
mihi Sed quia liberaliter renuncia
sti iuri si quod haberes habebas pro
mitto tibi singulis annis de
proventibus huius beneficii x lib. et
talis compositio tolleratur secundum distin
ctionem que sequitur aut alter liti
gancium possidet beneficium de quo
contenditur aut neuter Sed uterque dicit
se ad beneficium ecclesie esse electum
Si alter possidet distinguitur quia aut
composuit inter se aut aliquo me
diante Si per se ipsos aut renunci
at iuri suo ille qui non possidet
et tunc valet sicut in exemplo
supra posito aut renunciat ille qui
possidet et tunc resignatio nichil
proficit ad ius suum quia licet ali
nus quod habet renunciatorum amit
tat alter nichil potest habere nisi se
doceat canonice institutum extra
de rescriptis olim quia officia ecclesiastica
sine institutione canonica haberi
non possunt. xvi q. i. legum et extra de
institutionibus ex frequentibus et extra de re
nunciatione c. i. li. vi. Si aut fiat a
liquo mediante distinguitur

aut ille est iudex in illa causa
aut non Si non est iudex non valet
pactum quia inducit symoniam
extra t. proxi cum pridem et c. ultimo
supra per promissionem vel ordinacione
tamen amicabili compositione vel
arbitrio factam valere posset con
ecclesia arbitraria potestate aliorum
adiudicari non posset extra de preben
nisi esset Sed si fiat compositio ali
quo mediante qui iudicium habet
distinguitur aut facit illa trac
tando cum partibus quis eorum
debeat habere et tunc illicita est
extra t. proxi cum pridem aut facit
ex officio suo partibus irrequisitis
quia uterque litigancium dedit ei
potestatem quod posset ordinare
ad voluntatem suam et tunc ipse potest
uni adiudicare beneficium et alteri
annuam pensionem extra de off. dele.
Si quando sine licencia tamen episcopi dyocesis
vita eius qui solvit non excre
dit .j. c. decreto potest aut hoc rite
procedere tamen beneficium illud adiudi
cat possessori Sed si beneficium pos
sessori aufferret et daret ipsum
alteri qui nunquam in possessione fu
isset aliter institutus Si sit iudex
delegatus a papa non debet ordina
rius violenter resistere sed rogare
ut differat mittere in possessione
donec pape rei veritas innotes
cat ut loquitur c. extra de off. dele.
si quando Si neuter litigancium
possidet Sed uterque contendit
aliquod beneficium extra tunc

Vz transactio C. de eccl. cum inter
r. et .j. de ep[is]c[op]is ben. nisi essent ¶ Ad
premissa aut clarius intelligenda et
quis et in quibus casibus licitum sit
transige[re] vel non / Sic distinguit hug[uccio]
doctor meus / aut queritur an licitum
sit transige[re] super criminibus causis / an
super criminalibus / vel super spiritualibus / Si
super civilibus licitum est transige[re] C. e.
p[er] totum et ff. e. p[er] totum / Si super crimi-
nalibus tunc distinguitur an queritur
de privatis criminibus aut publicis Si
de privatis transigi potest ff. de his qui
no[tantur] infa[mia] sunt. §. qui iussu / Si de
publicis distinguitur aut ingerunt
penam sanguinis aut non / Si ingerunt
penam sanguinis licitum est tra-
sige[re] nisi de adulterio C. e. l. transi-
gere quia licitum est redimere sang-
guinem suum ff. de bonis eorum qui
an sen[tentiam] mor[tem] sibi q[uod] l. i. / et istud
est verum a parte rei / Sed a parte actoris
vel accusatoris non licet transige[re] ff. ad
tur[pilianum] l. i. §. i. / Si vero non ingerunt
pena sanguinis non licet transigere
nisi in crimine falsi C. e. l. transige[re]
vel parasti / Sed v. sanguinis et capi-
tis metuens discrimine pena / tra-
sige[re] si placet non transigit ullus
adulter / In reliquis ulli liceat
vel crimine falsi. ¶ Si super spiritualibus
distinguitur aut de ecclesia aut de de-
cimis / Si de ecclesia distinguitur aut
de beneficio et tunc non licet transige[re]
j. de [re]mis[sione] [con]sequentibus et j. de
eo qui mittit in possessionem causa rei s[er]van[da]e
qui l[ite] p[endente] / dic ut s. e. §. aut pe-
titur / aut de proprietate et tunc licet
transige[re] .j. de rerum permut. Ad quones
/ dic ut s. e. §. / Ideo sic distinguitur
et §. se / aut de decimis / dic ut
s. e. §. Sed queritur / aut de causa
matrimoniali et tunc non licet
transige[re] j. e. c. ult. / nec per arbitrum
tractari potest .j. de arbit. cap. ii. si
Sed per iudices districtos qui po-
testatem habeant iudicandi .j. de
cessione. et ass. c. x. infra ¶ Effectus o
transactionis est ut omnia instrumenta
ad causam spectantia super qua trans-
actum / et quid est aliud est quod
opem ferre potest partibus sit vacuum
et omni virtute cassatum et sola
transactio teneat .j. e. c. i. ¶
Item contra ea datur exceptio in omni
casu / de quo fuit transactum Sed
si qualis fuit transactio et petitio
in omnibus obstat exceptio. C. eo
.j. subtextum Et hoc est verum ex parte
rei / ex parte vero actoris datur actio
ex transactione ut id dicitur vel fi-
at quod convenit dari vel fieri ut re-
cederetur aliter **De postulando**

Premisso **videndum est**
tractatum de pactis et tran-
sactionibus ad preparatoria
iudiciorum est revertendum / et quia
litigare volens indiget po-
stulatore sive advocato / Ideo de
postulando videndum est / et primo
sit postulare et qui non et an
clerici pro advocationibus salaria
possint / et de errore advocatorum
¶ postulare et advocare idem est

I

postulare est desiderium suum vel amici sui in iure aperire eum qui iurisdictioni preest exponere vel alterius desiderio contradicere iii q. vii § infames et ff. e. l. i. § postulare

Advocare non possunt tres ordines qui hiis versibus continentur. Et non cuique datur ut postulet ymo vetatur addictus pene sinus puer actor harene luminibus cassus mulier in hebria passus.

6 Et quidam prohibentur omnino postulare propter etatem ut minor xvii annis vel propter casum ut surdus qui penitus non audit. Alii ne pro aliis postulet propter sexum ut femine vel propter casum ut utroque lumine orbati qui prohibiti sunt postulare propter quondam publicum et cum qui quandam vice volens advocare cum esset post terminum iudicii acceptus ante esset inceptum advocare ad ipsa solla vel propter turpitudinem ut hii qui suo corpore passi sunt muliebria nisi forte vi predonum vel hostium stuprati prohibentur. Omnes qui capitali crimine vel calumpnia publici iudicii condempnati sunt vel qui operas suas locaverunt ut cum bestiis pugnare ut in harena hiis pro se pro se allegare permittitur sed pro aliis prohibentur nisi pro illis quorum curam gerunt necessariam non affectata. Alii omnes qui ut infames notantur. Sed qui sunt infames dicitur infra de testi § fama

nisi pro se et pro certis personis postulare non possunt nisi in integrum restitutionem acceperint. Et ecce sunt ille persone 6 pro quibus possunt postulare et cum predeceptis prohibentur iii q. vii § infames et ff. e. t. l. i. Iste repellitur advocatus non catholicus seu hereticus C. e. nemo et de pe. di. i. nos et de heretic. excommunicamus i § preterea. Iste repellitur si pecuniam ob non advocandum receperit ff. ad l. iul. repet. l. eadem. Iste non debet pacisci decetam partem litis cum clientulo suo et tunc non plus debet tam defendere. Iste non debet facere pactum cum litigatore quem in suam fidem susceperit postquam ea incepta. Iste si unus audiatur duo vel plures advocati fuerint quorum fama sit hylarior iudicantur ut officio sit ut par tam sidictorum fiat distributio et si admonitus noluerit obedire sine iusta excusatione careat eo foro sine spe restitutionis. Hec probantur ii q. vii § accelum cum sequentibus C. e. Si quis advocatorum et l. pen. et ad hoc quod dicitur de off. iudic. § ult. Episcopus non tamen in causa propria nec in causa ecclesie sue advocare potest sed semper advocatum bone fame debet habere v. q. iii quia episcopus. Et sacerdos etiam pro se ipso et ecclesia sua si necessitas immineat et pro minoribus personis et miserabilibus potest advocare non tamen q. etiam sua pro omnibus ymo tamen posset propter ingratitudinem

beneficio spoliat. j. e. c. ult. / al. cum
ob probrum c. sacerdotibus si se propter
forensium causarum student. C. de
test. l. consulta ¶ Sed quid si habet
beneficia in pluribus, nunquid potest
prestare presenciam uni et aliud non
videtur. Sed dicit H. quod in hoc casu
nentra innuet vel offendat ar.
j. e. c. ult. / et xiij. q. v. denique
¶ Sed si esset prelatus in una ecclesia
et in alia haberet simplex benefi-
cium / dic quod racione prelacionis posset
et aliam stare ar. ff. de mun. et hon.
questiunculum / et in q. vij. § i. ¶ Iste
repelluntur clerici tam ab advoca-
cione coram iudice seculari in ma-
ioribus ordinibus constituti / seculares
si ecclesiasticis beneficiis careant quos
episcopus debet eis de beneficio providere.
j. de preb. non liceat / et c. episcopus et
c. cum secundum / Idem est de religiosis quibus
h. j. e. c. porrecte quia negociis secu-
laribus se inmiscere non debent. j. ne
cle. vel mo. non magnus et preter
dic ut ibi dictum est. ¶ Iste clerici
in minoribus ordinibus constituti
si stipendiis ecclesiasticis sustentent
coram iudice seculari ad vocari in
causis secularibus si non presumant /
nisi propriam causam vel ecclesie fuerint
persecuti vel pro miserabilibus personis
que proprias causas administrare non
possunt. j. e. c. i. ¶ Sed pone quod
advocent nunquid peccant mortaliter.
Hostiensis distinguit aut sunt divites
quod habent beneficium ecclesiasticum et
tunc mortaliter peccant. j. e. c. i. ibi non

presumant xvi. q. i. quod precipit
et j. ne cle. vel mo. per tot. et
C. de ep. et cle. repetita / aut sunt
pauperes vel habent unde vivere
possint / tunc non peccant xci. di.
clericus ¶ Differunt tamen clerici in ma-
ioribus ordinibus constituti et
religiosi / quia clerici possunt advo-
care in foro ecclesiastico / regula-
res non in id monasterii expostulat
utilitas et abbas mandaverit minus
imprudenter al. non j. e. c. ij. et xvi.
q. i. monachi ¶ Ad vocacionem possunt
ingenui et liberi habentes pericia
litterarum et causarum C. e. l. ij. et l. pro
videndum / Sed debent ista observare
primo ut causam examinent et instam
si noluerint assumat et iniustam
respuant ¶ Secundo ut habeant mo-
destiam ut non procacitate non convici-
ando proponat nisi quatenus litis
expostulat utilitas / et utilitate ut
non inciteant / vel falsa iura allegant
seu falsas raciones / nec inducant
falsas probaciones / et cautela racionibus
non utantur / vel petat dilaciones
non necessarias / ita tamen quod nichil de con-
tingentibus obmittat / et petant
salarium competens pro magnitudine
cause et laboris et pro sui facun-
dia et consuetudine fori ut probatur
C. e. l. quis / et l. si quis et in
q. vij. § Infames tamen sequentibus
¶ Si vero advocatus propter suam inpru-
denciam vel negligenciam vel suo vicio
causam amisit tenetur omnia resti-
tuere ar. ff. ad l. aquil. l. id in-

c. ff. de euict. l. si ideo et C. de
euict. l. emptor. Secus tamen si equi-
litate cause vel ex defectu probacionis
amittitur causa quia tunc non est
culpa sua. ff. ad l. aquil. l. si servus
§. Si calicem. Idem tamen si statim cum
sciverit causam in instanti dimisit
eam. C. de inoffic. l. non nova.
¶ Sed nunquid clerici beneficiati
possint petere salarium si advocent
pro aliquo in foro ecclesiastico. Dicit host.
quod non sed oblata possunt recipere quia
multa accipiuntur que non licite pe-
terentur ff. de var. et extraor. cogni.
l. i. §. in honorariis. ¶ Er-
ror advocati potest revocari ab illo
cuius est advocatus usque ante sen-
tenciam ff. de iur. et fa. ign. l. er-
ror facti et C. de confes. l. i. Hoc in-
tellige verum si probet quis se errasse
ff. ad l. aquil. l. in. veracius
§. ult. et ff. de confess. l. non fatetur.
Sed si confessio advocati revocata
fuit in continenti sive eadem die pro-
ut videtur ... hic ex quo ea-
dem die revocata est confessio suf-
ficit revocacio simplex. l. de ap. ca-
tum. Sed videtur quod an lite contestata possit
indistincte error revocari ff.
de usur. ac. l. §. pult. et ex p. q.
si ulla capto est ad usum ff. de min.
vorg. act. de etate §. ult. quia ex
p. q. sumam revocatum errare pro-
babilis ff. qui acto. de pecul. al. sit
l. ii. §. ult. Nec obstat quod dicit dicti-
dus. C. de err. advo. l. ii. quia sit
ibi contingit de facto et non punit ius
§. io. et b. et hoc intellige de errore
facti quia error iuris non excusat.

Errata confessio advocati
... revocari potest

C. de min. xxv an. l. ii. et l. cum quis
et arg. xxxvii. dist. c. i. **De procuratoribus**

Dictum est de advocatis
qui prestant patrocinium li-
tigantibus hic subicitur de procura-
toribus qui supplent vicem litigantis.
Unde videndum est primo quid sit procura-
tor quid debet in procuratorio contineri
et de satisdacione procuratoris tam
actoris quam rei et de revocacione
mandati et qui potest revocari et
que sunt excepciones que possunt oppo-
ni contra procuratorem. Cuius possit consti-
tuere procuratorem et quis possit
institui et in quibus causis et an
compellatur defendere dominum et quis
debet satisdare pro procuratore. ¶ Pro-
curator est qui aliena negocia
mandato domini gratuito administrat
ff. e. l. i. usus enim procuratoris ne-
cessarius est ut qui suis negociis
interesse non possunt vel nolunt possunt
aliis demandare ff. e. l. i. §. usus.
¶ Secundo videndum est quid debeat in
procuratorio contineri. Et quidem primo
nomen eius qui mittit procuratorem
secundo nomen procuratoris. Tercio in
qua causa constituit procuratorem. ¶
Quarto quod ratum habeat quod actum
erit per procuratorem. ¶ Quinto nomen
iudicis cui sit delegatus sed non
est necesse qui est ordinarius ff. e.
l. si procuratorem. ¶ Tercio restat
videre de satisdacione procuratoris
actoris et rei et primo de procuratore
actoris distinguendo. aut certum
est procuratorem habere mandatum
aut certum est ipsum non habere mandatum
aut est dubium. Si certum est quod habeat

l

mandatum / quia reus bene con-
fitetur vel constat probas / tunc non ca-
uebit procurator ff. c. Si procurato-
rem et C. de satisdat. l. i. / tuicius
eum faciet dominus si mittat litteras
illas iudicibus ff. rem ra. ha. ne
satisdacio. / ¶ Si constat eum non
habere mandatum non admittitur / etiam si velit
satisdare de rato ff. de nego. ge. si
pupilli § vlt. / et ff. de reg. iur.
nemo / et ff. de pstp. v. nat. § qui si
faciam / nisi in sex casibus specialibus
in quibus quis admittitur licet
certum sit ipsum non habere mandatum sed
in duobus primis debet cauere de rato /
primus cum persone coniuncte volunt agere
pro coniuncto ff. c. Sed hee persone et ff.
de neg. gestis ¶ Secundus est cum
consortes eiusdem litis agit pro consor-
tibus C. de consor. e. l. l. ii. ¶ Item
in duobus quis admittitur etiam sine
mandato nec cauere tenetur / primus
cum maritus agit pro vxore C. vnde
pascualibus C. de pac. que sup
do l. vlt. v. prima / ¶ Secundus
est cum quis amicus absentis con-
turbatum passo agit pro eo C. si
p uim vel alio mo. l. i. / et in istis
quatuor predictis casibus licet ad-
mittatur quis sine mandato et in
primis duobus caueat de rato.
et in aliis ~~vero~~ duobus non / non tamen
admittitur contra voluntatem illius pro
quo agit ff. c. pompo. § vlt. /
in duobus qui sequuntur admittitur
etiam contra voluntatem eius pro quo agit
nec caueat de rato / ¶ Primus cum
agit pro libertate illius qui petitur

in seruitutem ff. de lib. ca. l. i. ii. et iii.
Secundus cum agit pro defensione
condempnati ff. de ap. non tamen
¶ Si sit dubium an habeat man-
datum / de hoc sunt tres opiniones
in glo. i. C. t. i. / Sed summa pro opinio-
ne est melior / qui dixit multum
refert vtrum dicat reus nego
te habere mandatum vel dicat dubi-
to. Si dicat nego tunc tenetur
probare mandatum. Si dicat du-
bito tunc est in electione procuratoris
aut probet mandatum aut satisdet
de rato / quia cum quis negat
et alius affirmat ille qui affirmat
probare tenetur / C. de c. coniugendi
et ff. de prob. l. ii. et satisdacio est
danda cum dubitatur de mandato
C. e. l. i. / et si habet litteras et dubitatur
de sigillo tunc admittitur cum cautione
de rato. vt ibi / quod est in actore
dimissum ff. quod cuiuscumque vniu. Item
corp. § actor ¶ Si quis dicitur de pro b
curatore rei et tunc / nisi constet
de mandato non debet tamquam
procurator admitti sed tamquam
defensor. Si se velit offerre liti
et tunc siue procurator siue defen-
sor sit semper cauet iudicatum
solui ff. de satisdat. l. i. circa fi.
ff. c. qui pro. § qui alium. l.
minor / et hec satisdacio continet
tres clausulas / primo defendet eum
in causa / secundo quod dolus non commit-
tet / tercio quod soluit rem iudica-
tam / ff. iudi. sol. l. iudicatum
solui / ¶ Sed procurator rei non
tenetur satisdare rem ratam

satisdaco

dum habitum / nisi in istis vi casibus
s. in rei vendicione ff. e. pompo.
§ de his / secundo in quo in divi-
dendo. / Tercio in finium re-
gundorum iudicio .j. de exc. co(m)plures
Quarto in causa status ff. e. ti.
solu. § status Quinto in restitu-
cione in integrum petenda. ff. e.
no solu. § est et casus Sexto
in causa suspecti tutoris ff. e.
no solu. § sed ait / et hiis quibus di-
cunctationes an lite contestata debent
peti ff. e. pomponius § rati
habitionis / Quarto videndum
est de revocatione mandati
cum quis revocat mandatum suum
procuratori ad agendum vel defendendum
distinguitur / aut revocatio p(er)-
venit ad procuratorem tantum aut
ad adversarium vel ad iudicem Si ad p(ro)-
curatorem tantum non preiudicat ad-
versario quia iudicium quod iste quasi p(ro)-
curator postmodum est consecutus ra-
tum esse debet .j. e. mandato et
b. de reg. contempte et ff. e. si pro-
curatore. nisi et c. de satisdac.
l. unica / etiam si an. iudicium
ceptum ff. iud. sol. si an. et ff.
de solut. qui hominem § si tibi
et l. si quis sub / Si vero revoca-
tio pervenit ad adversarium vel ad
iudicem / quidquid fit cum eo tam-
quam cum falso procuratore non valet .j. e.
mandato a quo sibi et c. de reg.
contempte et .j. e. audit. consumma-
tione et c. in iud. / in quantum vero
quod revocatio pervenit ad adversarium

vel distinguere cum pervenit ad adversarium
et non ad iudicem aut scivit sua p(er)
se aut per se. Si scivit quod adver-
sarium valet sua in odium ipsius qui
scivit et non dixit iudici. c. de sat.
dac. l. 1a / si per se tunc non valet
ecf in odium ipsius .j. e. consumma-
tione et c. de / si aut revocatio
non pervenit ad procuratorem nec
adversarium nec ad iudicem / valet
quod fit ff. ma. si mandassem
et b. de reg. contempte et .j. e. man-
dato / fallit in matrimonio contrahendo
per procuratorem .j. e. procurator
l. vi° nisi de his q. di. .j. de spo. § un.
contrahitur. / Quinto videndum est quando
potest revocari mandatum seu procu-
rator / et dicas obmissis opinionibus
quod ante litem contestatam potest libere ecf sine
ca. a domino revocari / sed post litem
contestatam in vito procuratore nequibit /
nisi cum dominus inimicum vel suspec-
tum aut adversario affinitate
coniungi / vel eius heredem effici seu
ingredi religionem aut in longin-
quum peregrinari vel egritudine
aut vinculis detineri contingat /
seu alia causa racionabilis subsit propter
quam sit merito revocandus / ut
potestatis eius vel rei publice
procurator / sed licet alias revocari non
possit / dominus tamen sue cause una
cum eodem procuratore non prohibetur
adesse / maxime si timeat de col-
lusione .j. e. quamvis l. vi. et ff.
e. an. litem contestatam / et l. post litem
contestatam et l. defuncto cum sex. l. seq.
bil.

i. q illa ... [illegible]

i. p... [illegible]

Cum vero procuratorem constituit sub
hac forma quociens dominus ab esse con-
tingit, licet dominus tractet causam per se,
ea propter ipsum procuratorem non revo-
cari immo domino absente debebat
assumere officium procuratoris. Secus
si simpliciter constituatur, tunc enim sive an-
tea sive post ad causam accedat
ipsam tractando revocatur pro-
curator nisi dominus dicat expresse
quod ipsum vult in officio remanere vel
hoc appareat ex aliquibus coniec-
turis ut si forte aliquis immineat
articulus in quo dominus melius sit
vitare vel procurator est infirmus vel
absens vel simile ff. e. ti. qui l. vi°.
Sexto restat videre que exceptio-
nes possit opponi contra procuratorem
in principio scilicet quod sit excommunicatus ff. de
probat. post cessionem vel quod ab ex-
communicato sit institutus ff. e. ti. ult.
Quod sit abbatis vel capituli
procurator et non habet litteras ut de
excusat. contingit. Quod non sit legi-
time constitutus quia non habet ea
que debent in procuratoriis contineri
ff. e. ti. i. Quod non sit in litteris
dimissoriis de articulo super quo con-
stituitur ut de off. de l. cum olim.
Quod sit monachus vel canoni-
cus nisi ff. e. ne cler. vel mon. sibi
instituta. Quod causa sit criminalis
ff. e. tue. Quod sit accusatus
de crimine et se non purgavit. C.
e. l. rex divus. Septimo videndum
est qui possunt instituere procura-
torem. Et quidem omnis qui non prohibe-
tur edicto de constituendo procura-
tore sit prohibitus ff. e. mutus
nam procuratorem constituit liber
homo quia servus non constituit
nisi ipse sit quasi in possessione
libertatis et moveatur ei questio status
vel ipse moveat aliis vel alias
causas quia interim se pro libero
gerit ff. e. servum in prin. et ff. i.
Item pater familias quia filiusfamilias
non constituit nisi habeat peculium ca-
strense vel quasi de quo dicitur ff. de
pecul. cler. § quasi vel adventicium
et pater eius est absens et curator
patris ff. e. filius et l. longius.
Item maior xxv annorum quia minor
non constituit per se sed tantum auctoritate
tutoris vel tutor vel curator dat
ei auctoritatem vel per litteras ac si con-
dat ei procuratorem C. e. neque. Fal-
lit hoc in his in quibus minor pro
maiore habetur ut in matrimonio
contrahendo in quo maior xii
annis in muliere et maior xiiii in
viro pro maiore habetur ff. de spo.
impub. expliciter. Unde et per se
causam matrimonialem agere potest et
per procuratorem ff. de rest. spol. ex
parte. Alios casus nota ff. de sen. re-
ie. indi. § iusta et ff. de iudic.
§ in ius. Item procuratorem consti-
tuunt prelati in propriis negociis ff. e.
petitio. Sed in causis qui contingunt
ipsos et capitula sua constituunt
cum ipsorum capitulorum consensu tam
ad agendum quam ad defendendum ff. e.
c. i. et ff. de iudic. causam. Sed

Excepciones contra procuratorem

Vacante capitulum pt constitue
procuratorem prelatus monasterii maxime
qu' q. o. c. de electione plati
i. de rest. mi'. cu' venisset et c.
de elc. procurator l. vi. Iste pro
curator post lit. gt. cu' domi'
sit lit. effectus pt dare alium pro
curatorem. sed an lit. gt. no pt
nisi in rem sua' sit datus vel a
dno. substituendi aliu' est. cta pa
no expressa. sibi fuit gcessa ptas
i. c. no indistincte § h. aut l. vi.
Et si procurator a dno habens ptate
aliu' substituit no pt eu' p q ma
datum susceptu' est si co'nsensus fu
erit no fuit revocare licet secus
sit in delegato sedis aplice nisi re
vocandi ptas gcessa fuiss' eide'.
Sed cu' ad plures vel ad omes cas
gnalr gstitutus fuisset in una
tu' substituit eo ipo' d'. in aliis no
phibetur procuratoris officiu'. extra
i. c. ps qui l. vi. procurator vel
ad negocia datus pt libere quan
q volu'it aliu' deputare i. c. no
indistincte l. vi. Secundu' ca
nones omes administratores p
curatoris nomine intelliguntur i. q.
iii. Salvator procurator eni' nom
est gnale ad syndicos et acto
res i. c. petito. Sed ipse sup[ra]to
vocabulo. no gstituitur procura
tor sed syndicus sive actor a
collegio seu universitate s'm leges
et hoc de volu'tate superioris C. de
ep. et cle. l. ob § vel ey. in esilo .g.
sed s'm can. bene gstituitur pro
curator ab universitate vel colle

gio. i. c. quia in cans. et tunc pro
curator iurat de calumpnia et
no collegiu' i. de iur. cal. cu' cam
Octavo. qr' quis possit insti
tui procurator. Rn' quib' iura q
no phibetur expresse i. c. no indiste
impn. l. vi. et ff. e. l. i. iure § .
i. Prohibetur minor xvii annis ad
nego. procurator et minor xxv.
annis ad iudicia deputari. i. c. qui
gnalr § vlt l. vi. et ff. e. § minus
Item miles no pt ee procurator
nisi his sit gt. cu' eo ff. c. filius
fam. § veteran et C. e. Ita demu'.
Sed in sua causa vel suorum pt
esse procurator Item femina eciam
p filiis ff. c. feminis. quia fere ab
officiis omnibus civilibus vel publicis
sunt remote ff. de reg. iur. l. ii. nisi
p pre cura' in sua' vel in sua causa
ff. c. femis Item excommunicatus vel de crie
accusatus ff. c. sumi et dels. dam
est. b. c. § sexto Admittitur
aut laycus procurator i causis spi
ritualibus ad agendum et defendendum.
i. c. no indiste impn. l. vi. Item
filiusfam. pt ad nego. et ad iudi
ciu' absq' pris assu' fieri procurator
no solum ad preteritas gtroversias
sed eciam ad futuras i. c. no i iuste
etc. q. gnalr § ne du' l. vi.
Tam ad agendum vel defendendum.
et gnalr ad omnia alia est si man
datum exigat. speciale gstituitur
procurator ex vi gnalitatis. Unde
ad aliq' articulu' in quo speciale
mandatu' exigitur admitti no det.
Sed si aliquis vel aliquid de articulo.

mandatum speale exigentibus
specificati fuissent ad dita clausu-
la gñali. tunc ad no expssos eciā
admitte. ı. e. qui ad agendū l. vı°.
Item qui gñalit̃ constituit ad ne-
gocia pcurator agere ꝯ experiri
pt exceptis hijs casibꝫ qui man-
datum exigunt speale. ı. e. qui
gñalit̃ l. vı°. Item pcurator ab
sꝫ speali mandato iuramentum
deferre eꝯsigere. vl pacisci no pt.
nisi rei bonoꝝ vl cause admini
stracio libera sit cōmissa. ı. e. qui
ad agendum. nisi l. vı°. Item in
matrimonio contrahendo. pcurator et
licet pcurator ad negocia possit
aliū dare. in hoc tn̄. casu no pt.
nisi hoc ei specialr̃ sit cōmissum. ı. e.
pcurator l. vı°. Item no pt. p-
stare iuramentū. calumpnie nisi
sup hoc heat speale mandatum.
ı. de iur. calumpnie. vlla l. vı°. Item.
compone no pt. ı. de arbi. ptuas
et c. de trāsact. placito. Item
no pt. lras impetrare. nisi sit de
illis psonis a quibus no dꝫ exigi
deīnc mandatū. e. de rꝯp. no vlti.
Item sꝫ in integrum restitue. petere
ff. de mior. minor. ꝯclud. ꝭ. si tal.
Item accusa suspecti tutoris. ff. e.
no salu. ꝭ. Item alius. Item in mut.
dicto deliberandis exhibendis ff. e.
pomponiꝫ. et ı casu. q nomi e.
de elc. ꝭ. no. q pcurator. vl suf-
ficit gñale mandatū. ı. e. peti
cio et ff. pstito. l. accde. ꝭ. re
nunciare. Procurator constitutus
ab absente qui mandato noluit
potit
recipe. potuit quicūqꝫ placebit
acceptare quādiu constituens in
eadem pmansit voluntate. ı. e.
Si is qui l. vı°. Sed qn̄ duo constitu
untur. nisi sit no adiecto insolidū.
vnus sine alto. no dꝫ. admitti
nisi in causis. eleccionis postulacionis
pmissionum. et alioꝝ spualium ne
gocioꝝ in quibus iudex ı do
neisię. eligere valeat. ut ille solū
causam psequatur. nec alius admit-
titur. nisi eū insimul. nō vl
absentari contingat. vl nolit p-
sequi. Si vo insolidū fuerint co-
stituti. melior est condicio occu-
pantis. nec alius admittitur cū ie
pl. cū qt. dns sit effcus. ū datum
in constitucione fuisset q no fuit
melior condicio occupantis. tunc
si contingat eū qui occupauit impe-
diri. nisi aliū substituit. potit alt̃.
suscipe ac pficere negociū ab alio
inchoatū. qui ꝑ ea no admit-
teretur. nisi iste ıtn̄ fuit impeditꝫ.
Si aut dns̄ tpibus duos pro-
curatores dns instituat. secundū
instituendo primus reuocatur
hoc pbatur. ı. e. no ı inste et c.
Si duo quod intellige sm q di-
e. e. ꝭ. qnto. Officiū procura-
toris e lite pagere. ꝑ quā man-
datum suscepit. sed si no susce-
pit. no tenetur in v. expense
mandati licet e fine necesse
ff. e. Iubitus et. ı. e. si is qui
l. vı°. et si sna sit lata. contra
dominū tenetur pcurator appellare
vel salte dns̄ denunciare ut.

q possit pcur

appellet licet appellationem psequi in
bitus non teneatur. j. e. non i iuste
iusi et ff. e. p̄ mitto facta enim
procuratoris nocet dno j. de re
indi sub barta et j. de ca poss en
olim hoc intelligo uim si sciuit
et non q. dixit j. de do z q. c. l. i
§. al non nocz si cu po scit qtra
dicatu. S. de of. dele cum olim uel
si dns ignoret soli procuratori
obest et hoc an lit qt. ff. si qs
ius di non ob te. l. i. §. si procura
tor z ff. q quisqz iur. l. in. §. i.
Sed post lit qt. obest dno etiam
ignoranti ff. de doli excep. si p
curator §. si post litem. Sed da
bitur dno actio q. procuratorem
ut si ipi soli sua malicia uel co
tumacia sit dampnosa ut in l.
si procurator in fi. et sic intellige
ff. de tribut. procuratoris. Sic enim
et in confessione optinet ff. e. no.
solu impu. dn uno dno pbet qui
ff. de interrog. act. si fu. §. si de
fensor et ff. de confess. cum ho.
Ttiono in qua causa procurator
pt. interuenire distinguit petrus
aut e causa pecuniaria aut c
iminal. Si pecuniaria a' priuata
aut publica. Si priuata interuenire
pt procurator ff. e. cum rem. Si
publica aut priuatu dampnu
psequitur aut que. Si priuatu.
pt. interuenire ff. e. in plan bz. Si
que dampnu psequitur tunc
ad defendendu pt non ad agendu
ff. de ppla. act. l. in. a' sup uelz
in publico. matrimonio qstituto

et tunc non pt. interuenire procurator
sed negociorum gestor ff. ex qui cuiq. p.
biud. l. ulti. Si causa est criminal.
aut e maior relegone a' minor.
Si maior ut dedinne capitali.
aut allegandu causas absencie
aut ad agendu uel defendendu dic
ut j. de act. §. in ca. criminali.
Decimo an procurator det con
pelli dnm defendere. quia sit det.
costitutu procurator ad agendu
datus ut possit eciam defendere
et ecia inde ad nisuo si en uero
neniat j. e. accedes. al si non
defendet denegabitur ei actio ff.
e. qui bitus §. pena et in expedi
alti. pti tamqz. cotinuax qdemp
natur j. e. qstitut. Quibus tu disti
guas aut e imposita stipla a'.
non. Si non sit imposita a' apro
curatore actoris et tunc qpellitur
prise defendere. ff. e. Sed et hec
psone. §. ulti. si a procuratore rei
aut e tpalis actio aut ppetua
Si tpalis prise qpellitur ff. e. p
bitus. Si ppetua aut ht. legitimam
cam excusandi tunc non qpellitur
ff. e. non e cogendus uel qpelle
dus e ff. e. si defunctus. Citatus
sed legitime impeditus non tene
mitte procuratorem si ueniat non.
pt. maxime cu in grauibz causis
quis ad hoc cogi non possit et si
sunt ppt hoc qtumcatus absolui
det. j. e. c. ii. quia iudex hoc ei
auffere non pt. cu beneficiu mu
neim sit auffendu xxx uiii. di
de hijs et j. de reg. iur. indulta.

l. vi°. Ultimo videndum est quis
det satisdare pro procuratore. dicunt
b. et p. quod dominus satisdabit qui procuratorem
constituit procuratorem. dum queritur.
et si absens qui iudicium constituit
cautionem interponat pro suo procuratore
pro qua fideiussor constat sub ypo-
thecatione rerum suarum inst. de satisda. §.
si vero al. ipse procurator opponere
det. predictam cautionem quantumcumque
locuples sit ff. e. qui pro alio. §. qui
aliam adde quod di. b. c. §. sequitur
de pre. act. **De syndico quid ad eum pertinet**

Visum est de procuratore qui agit
causam alienam. hic subicitur
de syndico qui agit causas
universitatis unde videndum est quid sit
syndicus et unde dicatur et quid
ad eum pertineat et in quo differunt
syndicus yconomus actor procura-
tor defensor et vicedominus. Syn-
dicus est qui constituitur ad agendas
vices universitatis vel defendendas
ff. quod cuiuscumque universi. l. i. §. quibus
syndicus nomen grecum est latine
defensor appellatur qui ad certam
causam agendam vel defendendam
eligitur. ff. de mu. et ho. munerum
§. defensores et generaliter ad omnes
causas presentes et futuras. i. e.
causas presentes et futuras. i. e.
c. unus et i. de mu. in c. i. in pu.
vel syndicus dicitur quasi singulorum causas
dicens. Iste syndicus constituitur
ab universitate sive collegio vel
corpore ff. quod cuiuscumque univer. l. i. et l.
item. eorum §. si decuriones. et
syndicus si dubitetur de mandato.
cavere debet de rato si agat quia pro libus

procuratoris fungitur et eo eisdem
causis iuvatur. pt. quibus et pro-
curator ut in l. item eorum §. pulsus
et ibi. Sed non cavet de iudicato
solvendo cum defendat ff. rem ra.
ha. actor quia talis syndicus sus-
tinet personam universitatis sive col-
legii. ideo iurat de calumpnia in
animam propriam. i. de iu. c. i. super-
trandis et c. inpu. et pt syn-
dicus esse laycus ut in multis
i. e. c. i°. quia servos dei litigare
non oportet. ii q. vii. sicut sacerdo-
tes et i. de iu. cal. c. i. nisi
iste clerici et monachi possunt esse
syndici et tractare utilitates
ecclesiarum de mandato abbatis xvi
q. i. qui vere et c. monachi tam
honestius est ut quelibet persona ec-
clesiastica habeat procuratorem bone
fame per quos negotia ecclesie. v. q.
iii. quia epi. Item constitui pt syn-
dicus licet non sit de collegio i. e.
c. i°. Est autem differentia inter istos
nomina procurator syndicus yco-
nomus actor. quia licet procurator
sit nomen generale ad omnes species
ut dictum est s. de procurato. §. sicut cau
ipse tamen procurator dicitur privati persone
ar. ff. de neg. ge. l. iii. §. negotiorum
Syndicus vero est universitatis
sive ecclesiastice sive secularis qui ab
ipsa universitate constituitur ut dictum
est s. de procurato. §. sicut cau. Ycono-
mus est cui res ecclesiastica guber-
nanda mandatur. C. de sacro. §. et l.
iubemus in pri. et eligitur tantum
in rebus ecclesiasticis. secundum epi

tractatum. C. de ep. et cl. l. omis
§. michi omnis. ¶ Actor e q ab
vniuersitate constituitur ad vnam
tantum causam tm ff. q. cuiusque vniu.
l. ite corp. ¶ Defensor et sindi
cus idem sunt ff. de mu. et ho. l.
munerum §. defensores. ¶ Yconomus
e ille qui administrat res ecclesiales
ut hospitibus et causis q veniunt
patus constat lxxxix di quia
in quibusdam. De hiis que vi metus

Dictum e de hiis que nec ca
quis sua sponte facit fiunt
nunc videndum e de hiis q
permittit vel facit quis contra suam
voluntatem et primo de vi. secundo de
metu. ¶ Vis e maioris rei impe
tus cui resisti non potest. ff. e. l. ii.
Vis dicitur impulsiua que inducat ac
tionem quod metus ca. ff. e. l. ii. et dicitur
vis compulsiua que inducat inter
dictum vnde vi de rebus immobili
bus tm et de hiis que immobilibus
adherent et alia dicitur ablata in rebus
mobilibus que inducit actionem vi
bonorum raptorum circa mobilia tm
ff. de vi et vi ar. l. i. §. vi fundus
et §. hec et infra vi bonorum rap. §. que
ne dicimus. ¶ Alia dicitur turbatiua
que inducat interdictum uti possidetis
sed in rebus immobilibus datur
vtrobi cum duo se possidere contendunt
Alia inquietata que inducat inter
dictum quod vi aut clam ut cum
quis non sinit alium uti re sua con
te vel facere vel quia eo inuito vult ali
quid edificare in suo vel forte iam
edificauit vel distinguitur in hoc

iudicio vtrum iuste vel iniuste fecit
ff. quod vi aut clam l. i. absque quiete
manens quo vi vel clam vti habebit
et vi raptorum post ablationem bonorum
si possetur vti destinato datum in
trobi vis compulsiua si fiat competit
vnde vi. Sed compulso eam metus
auxilium do et licitum e vi vim
repellere ut dicitur i. defen. xx. §. cernis
qui in continenti. ¶ Sequitur de me
tu. quid sit et vnde dicatur quis
metus excuset et qui subueniatur
metum passis. ¶ Metus e instantis
vel futuri periculi causa mentis trepi
datio. ff. e. l. i. et hec non sit periculum
presens tm exigitur metum esse presentem
saltem pro futuro periculo et non suffi
cit suspicari eam inferendam ff.
e. metum i. ¶ Et dicitur metus quia
mentem tenet. Metus vero in se con
tinet vim quia qui metu aliquid
facit violenter id facere videtur
ff. e. l. ii. et habet metus in se
iustam causam ignorancie ff. e. ex
ceptionem §. mihi. ¶ Cernis metum + b
excuset. distinguitur aut e probabi
lis metus aut non. Si non est
probabilis ut ille qui cadit in virum
pusillanimem et formidolosum
talis non excusat ff. e. metum et
ff. de re iud. si quis ab alio. aut
e probabilis ut ille qui potest cadere
in constantem virum et animosum talis
excusat i. de sponso veniens et i. e.
c. i. et c. cum dilectus. Metus aut
qui excusat et cadit in constantem
virum e metus mortis et corporis
cruciatus i. e. cum dilectus. Item

ii

metus stupri et similitus ff. e. nec
timore. et l. isti quidem §. vj. et
iij. que hijs verbis continentur. Ex-
cusat metus hos posse puta quia
nescis vel sit. Excusat carceris
status et mors verberum stuprum
h. o. Stupri sive status verberis
atque necis. Iste metus verum
j. e. ad audiam et ar. vij di. sunt
et xxxiij. q. viij. convenior. Sed
an verba vel mine vel potencia ho-
minis sit iusta [illegible] timoris arbitrio
iudicis est relinquendum ff. quibus
ex c. ma. l. iij. et ar. ff. e. no. est
dissimile. Iste metus amissionis
sive substancie excusat j. e. abbas et
l. di. probas. Et si quis pro metu a-
missionis rerum [illegible] suarum aliquid
faciat vel iurat se facturum et id
iuramentum adimpleat potest repetere
quod taliter fecit vel iuravit. ar.
l. di. plerosque et intellige de talibus
rebus sine quibus vita corporalis
amittitur vel patitur gravem iac-
turam xxxij. q. iiij. §. ult. v. quis
quis. Illa vero que pro metu fiunt
vel timorem qui possit cadere in con-
stantem virum secundum b. et host. tenent et
obligatur quis pro hoc licet coactus
et iuramentum super hoc factum tenet
dum tamen tale sit factum super quo iu-
ratum vel quod promittitur vel est traditur
quod servari possit sine interitu et ne
salutis j. de iur. iur. si vero. alias non te-
net. iuramentum xxij q. iiij. si ad
quia pro nullo metu debet quis peccatum
operari mortale j. e. sacris. Sed po-
tius omnia mala pati quam malo
consentire xxxij. q. v. Ita ne et

tenet. Ita ea que fiunt metu iura-
mentum j. e. ad audiam et hoc
ideo quia voluntas coacta volun-
tas est xv q. j. merito quis et ff.
e. simulter. Sed quo hoc datur actio
quod metus causa et restituitur ei per
officium iudicis quod dedit vel
tradidit aut absolvitur de eo quod
promisit ff. e. metum §. Sed ex contrario
nec refert in hoc casu quis metu
fecit an is qui possidet an aliquis
dum modo probet se per metum rem
perdidisse quia potest agere tam contra
possidentem quam illum qui metum
intulit ff. e. pedius. Et si proba-
verit se per violenciam spoliatum
taxacione premissa super rebus a-
missis stabitur ipsius iuramento
j. e. c. ult. et c. sin. iij. si quis
quando. Subveniatur metum
passis nisi culpa sua incidat in
metum. ff. e. si mulier. et xxxij q. iij.
cum ceterae. et tenent illa que per
metum fiunt. Ab ista generalitate
excipiuntur decem casus in quibus
fallit. Primus si culpa sua incidat
quis in metum nec nocet. Primo
in causa matrimoniali qualiscumque
metus interveniat cum culpa vel
sine culpa matrimonium contractum
pro metu non tenet nec obligatur
e. qui hoc facit etiam si iuret
quia matrimonia libera debent esse
quia in inite impacie difficiles
exitus habere consueverunt j. de spo-
[illegible] et c. cum [illegible] et c.
de spon. l. ult. insi. et ubi metus
vel coactio intercedit consensus

lib. dicit non pt. j. de spon. cum locum.
et nunc solo consensu contrahitur.
xxvii. q. ii. sufficiat / nec
obstat xxxii. q. iiii. nuptiarum / quia
loquitur de consiliis tunc / vel metus non
fuit probatus. Secundo dos promis-
sa per metum vel soluta non tenet
quia est accessoria ad matrimonium
ff. c. ex mb. ubi dicitur quod si dos
promittatur per metum non nascitur
obligatio. Tercio in rebus ecclesie
est speciale / quia non tenet traditio
vel promissio vel iuramentum factum
per metum de rebus ecclesie xv. q. vi.
c. i. et j. de iure iur. pervenit
quod etiam sponte prelatus res
ecclesie tradidit non tenet traditio sine
solempnitate de qua tamen xii. q.
ii. sine exceptione / de hoc plene
dicitur j. de rebus ec. non al. §. forma
/ meltonius quod tenet traditio de re-
bus ecclesie facta per metum / nec iu-
ramentum super hoc factum quia si non
tenet principale nec acces-
sorium C. de legibus non dubium z.
j. de fo. compe. si diligenti. Quarto
in voto. quia votum per metum factum
non tenet j. c. c. i. / quia votum e
res voti et non precepti / et liberum
est arbitrium imponendo / al non e
votum xxxii. q. i. integritas et j.
de voto. licet / et voluntatem militie
si elegit xpus et dixit voluntarium
sinum xv. q. i. non e. Quinto non
tenet iur. dicto. per metum extorta.
ff. de condic. l. ii. i. R. Sexto non
tenet absolutio a sententia excommunicationis
vel revocatio suspensionis vel int-

dicti per vim vel metum extorta in-
ius qui absolutionem sententie vel revo-
cationem vi vel metu extorserunt
excommunicationem incurrunt j. c. abso-
lutionis l. vi°. Septimo auctoritas
tutoris per metum extorta nulla
e. ff. de auc. tu. l. i. §. ult. Oc-
tavo ubi quis facit testamentum
per metum. ff. de testa. qui testamento
§. ult. Nono pronunciatio sive
per metum non tenet xi. q. iii. si inj-
tum est. Decimo nominatio sive
constitutio ar. b. de proc. accedens.
Omnia alia tenent ut dictum e. b. c.
§. illa vero. Sed restituuntur per actio-
nem quod metus causa si sint presta-
ta si vero sint non prestita restituuntur
per exceptionem ff. c. metu. §. sed quod
pretor / et hoc e verum etiam e metus
qui cadit in constantem virum. ff. e.
metus et j. de spo. veniens / sed
ubi quis minorem metum passus
est subvenietur ei iudicis officio ff.
e. non est verisimile. §. i. Item subve-
nitur metum passo sive tam quam omni
possessionem iii. q. i. reintegranda.
et q. ii. c. ii. / et ff. de in off. testamento
eum qui i. R. / et qui iuravit per me-
tum ecclesiam vel rem quamquam renun-
tiare / ut non obstante iuramento
repetere potest / quia non ad repetendum
sed ad resignandum tenebatur j. c.
ad audientiam / Sed si iuramentum
inhibeat in renunciatione §. quod
non repeteret etiam vel rem quam
tunc non posset eam repetere
propter iuramentum / quod pt. bene firmari

sine intellectu: aie. i. e ad quos possi
tu officiu iudicis implorare i. e.
abbas et. i. de mi. min. c. i. Sed
dicunt aliqui q ea q p metu sunt
nulla. sunt ipso iure ar ff. e. l. i.
ubi dr q metu e gestum no ssco
vatu dicit ptor Sed illud no est.
vm ymo potius contrarium innuitur
ex vbis illis. quia q no e ratu
sri no pt. ut dt. b. et hosti. expo
nit ratu no ssco q. d. quamvis
ratum sit no tn servabo s irritabo
hc. bn pbatur. i. e abbas. Item dato.
q metus causa datur a pricipio
in simplu vel estimacom rei si reo
optet q quelibet possidente. Oz
si gtempnat. pare in quadruplu.
ff. de rei vend. q si possessor. et
ff. e. t. l. sed et exceptione s. i. et
s. in hac et s. quadruplabitur
et s. quatenus de in integrum
restitucione

Quoniam in hys
que p vim vel metu gesta
sunt. vel al'ter ppetram resti
tucio est necessaria. Ideo hic subi
de in integrum. qu et p q possit
fi. Et quibus subvenitur p in inte
grum restor. Restitucio in inte
grum e prior status vel michi red-
integracio Dicit aut. restitucio
in integrum fi. a iudice sedente
p tribunali et adversario p'nte
q iis vocat gt. que restitucio
petitur al ipso iure no vz restito
ff. de min. non l. viii s. sacerdos.
et l. manife s. ta. et h. no mi
nori vel ecclie no detur acco s
iudicis officium ff. de min. l. q

si minor s. ulte. et l. illud s. i.
optet tn libellum porrigi et
lit. gt. b. de of iudic c. ult. dic
ut ibi dictum e s. ad petitione
et tunc solum dct dar. restitucio
cu alia acco no supe e ff. d'min
in tac inpu et b. de of dl. c. y.
Restituere pnt iudices del a
ppa vel p'iape et ordinarii
et delegati ordinarior vel ha
bentum ad ministracom Sive cae
restitucionum fuerunt eis speal'r co
misse. sive aliis cam gmissis
coram eis restitucionum inciderint
q'ones. Sed delegati ab ordina
riis qui ad ministracom no hnt
sed facultate tm iis iudicandi
vel arbitrandi de restitucione
in integrum cognosce no pnt.
nisi coram eis mota sunt incidenter
i. e. ca. et. c. ubi z ap q l ult
Restitucio bo fi. ex quocunque
iusta causa. ut dicit ptor ff.
ex quibus ca. ma. l. i. Oz ubi
restituitur eccia vel minor resti
tuendus e. cui adversarius est
maior in eadem cam et no i alio
ff. de min. q si minor s resto.
et l. pacti s. y. Per restitu
cionis auxilium minoribus subve
nitur. qui no dum xxv. annum
gplenerunt facta gputacione
de momento ad momentum. quia
no sufficit attigisse ultimum diez
ut quis ab hc auxilio excludatur.
sed oz momentum ultimum p'transiri
ff. de minor l. iii. s. minorem et ff.

dub sit cum bisextus et questio
e facienda · minor xxv · annis · Si
decipiatur in contractibus vel in sententia
et potest petere restitucionem toto · tempore
minoris etatis · scilicet usque ad xxv ·
annum · et post xxv · annum · quasi
quadriennium · C · de temporibus in integrum rest
ptorum · Set pone minor fuit condemp-
natus et appellavit · post vult res-
titui numquid est audiendus · dicunt
quidam quod non quia elegit ordi-
narium auxilium · ergo non competit extra-
ordinarium · ff · de mi · quamvis · i § ·
azo · dicit · quod potest restitui et hug ·
Sed pone minor compromisit in
arbitrum lata fuit sententia contra ipsum pe-
tit restitui numquid audietur · Innocentius
dicit quod non · quia ipse usus est iure
maiorum · et quia pena apponitur
ut stetur arbitrio metu pene
C · de ar · l · i · hoc dicit hostiensis esse verum
si pena fuit apposita · alias potest resti-
tui · Set tribuerunt ecclesiis
per auxilium restitucionis in integrum
que minorum iure censentur · ut extra
i · et c · auditis · quod intelligas si
ecclesia infra quadriennium post
lesionem petat restitui · ut extra eadem
l · vjo · et c · Si adversus eadem l · Sed
pone quod prelatus per suum contractum
vel sententiam litteram contra eum lesit
ecclesiam et vixit ponamus sex
annis post lesionem numquid potest
successor eius petere restitucionem restoz ·
dicitur quod non · per iura · ut extra etiam et c ·
Si adversus l vjo · Innocentius et hostiensis
dicunt contrarium per fine illorum iurium ·
toto enim tempore prelati ledentis sententiam
ecclesiam non currit hoc quadrien-
nium · ecclesie sicut nec tempore prelati male
alienantis currit prescriptio · xvj · q · iij ·
Si sacerdotes · Set numquid ecclesia
vel minor debeat restitui si ledatur ·
hostiensis et hug distinguunt · aut de-
cipitur in delictis aut in contractibus
Si in delictis non restituitur minor ·
ff · de mi · auxilium · § nec ·
ecclesia si totum capitulum delinquit
quia si pars delinquat totum ca-
pitulum non debet puniri · C · de sacros ·
ec · l · iubemus · ad fi · Set in contrac-
tibus distinguitur · aut dedit causam
aut non · Si dedit causam non debet resti-
tui ff · ad l · aquil · Si obstetrix ·
et l · se · et ff · de edit · in · de l · elegat ·
§ · nolo · dolo · Si non dedit causam
distinguitur · aut lesio est parva · aut
magna · Si est parva non restituitur
ff · e · scio · et ff · de mi · Si ex causa
Sed si est magna · restituitur
ut extra e · i · et · ut de re · ec · non · al · ad
nostram · In iudicio ubicumque ecclesia
leditur vel minor restituitur ut si con-
tumax condempnatur · ff · de mi ·
minor est · et ar · ut e · c · ay · vel si non
appellavit vel si dum agit vel con-
venitur in aliquo decipitur ff · de
minor ait pretor § · fi · et · ut e · c · ult
vel si obmisit allegationem vel ca-
que faciunt ad instructionem cause ec-
clesie · ut · e · c · auditis · et c · coram ·
et ff · de minor · l · minor · Iste quid
quod obmisit non solum in dampno
sed etiam in lucris ff · de min · ait
pretor § · ult · et hoc totum infra

quadriennium / nisi aliquid rationabile ap-
pareat quod aliud suaserit faciendum
Sed ubi per sententiam quem reuocatam
errore, que in facto contendit mouet
adversarium suam contra eum etiam se iniuriare
hic petit continuare donec negotium
sit finitum. j. e. si aduersus l. vj. ¶
In contractibus non restituitur etiam
nisi doceat se in possessione lesam
fuisse. ff. de mi. do. na postea.
§. quod si minor et j. e. constitutus.
Sed si quis sententiam petat restitui
oportet similiter probare de lesione j. e.
ex literis. ut cum fuit negligens in op-
ponendo exceptionem necessariam / vel
obmisit per negligentiam probationes
necessariam. tunc non oportet probare de lesione
j. e. consultata et c. auditis / vel cum
non habet eum munimenta necessaria
j. e. coram. ¶ Sunt aut quedam
tempora in quibus prescriptio non currit quod
etiam ipso iure minor restituitur
sicut in minori tempore xl. an. quod non
leditur cum recursum habeat ad ius
commune xvj. q. iij. §. pt. et j. de prescrip.
ad aures ¶ Sed an post xl. an.
restitui debeat dubitatur quod doctores di-
uersas opiniones ponant in glo.
j. e. auditis. ¶ Item quedam sunt tempora
in quibus suspenditur prescriptio in ecclesia
vacata. et subducitur tempus illud ut
si vacat. ecclesia de prelato. vel est
suspensus / vel depositus vel eiectus
vel si propter hostilitatem agere non
potuit. j. de prescrip. c. i. et c. de
transmissa et j. de cons. prebende
quia diuersitate. ¶ Item queda

sunt tempora in quibus dubitatur an currat
prescriptio contra ecclesiam ut in usucap-
ione triennij in mobilibus et
tunc restituitur xvj. q. iij. quod actiones
¶ Alius casus si ecclesia teneatur
in emphiteosim possessionem aliquam
si cessauit in solutione canonis
per triennium cum habet constituta pa-
vel per biennium cum habet ab ecclesia quam
quam restituitur xvj. q. i. pla-
cuit ¶ Item quedam sunt tempora in
quibus currunt contra prescriptiones curre-
re nec restituitur sicut si canonici
non eligunt infra tres menses
j. de elect. ne pro defectu / vel qui con-
ferunt beneficia infra sex menses
j. de conces. preb. nulla. quia tunc non
leditur ecclesia cum ei ex superioris
officio prouideatur ¶ Item sunt tempora
in quibus est contra prescriptionem
currere. ut decendium post sententiam
nisi appelletur. Sed restituitur. j. e.
c. ult. ¶ Item restituitur minor vel
ecclesia si ledatur. vel decipiatur minor
siue tutor eius vel curator eius
si tu. vel cu. l. eos. Sed si prelatus
ecclesie vel sindicus vel yconomus
decipiatur / restituitur ecclesia quod de-
lictum persone non debet in dampnum
ecclesie redundare. xvj. q. vj. Si episcopi
et j. de reg. iu. delictum l. vj.
Secus si decipiatur simpliciter procura-
tor minoris vel ecclesie / quod non resti-
tuitur certo cum per negligentiam procura-
toris subcubuit sed per dolum / vnde
si negligens fuit procurator im-
putet sibi qui talem quesiuit sum
negotio suo. ff. de mi. cum mandato

et ar. C. de rescind. vend. l. cum glinis sed hec
actionis contra procuratorem si esse solven-
do. al. restituetur. ff. mandati l. si
procuratore. et C. si tu. vel cu. l.
eciam. Effectus restitutionis est
ut unusquisque quod suum est.
accipiat. ff. ex quibus causis maior. vel eciam
quo ad usufructus §. que restituitur
ff. de minor. quod si minor §. restitutio.
et qui restituuntur ad omnia in illo
casu contenta. restituuntur ff. de ult.
sig. Restitutio. Sed utrum facta
restitutione res sit restituenda
in mora. et hug. distinguunt a
petita restitutione. super possessionibus
aut super contractu. aut super sententia
Si super possessionibus facta resti-
tutione non restituitur res ff. quod
metus causa metu §. ex hoc edicto
ff. ex quibus causis maior. ab hosti-
bus. Si super contractu restituitur
et res restituitur. ut C. eo. substituta
Si super sententia distinguitur. aut dema-
data fuit execucioni aut non. Si
fuit demandata. facta restitutione
restituitur res. C. de resti. in int. po-
stul. l. una. Si non fuit demanda-
ta. execucioni distinguitur. aut sententia
fuit absolutoria et tunc non res-
tituitur ut C. eo. substituta. et ff. de
min. quod si minor §. restitutio. Si
fuit condempnatoria non ut ff. C. eo.
rami. De alienatione mutandi

Quia ubi iudicii causa facta
restitutio datur. ubi iudicii
actor rem de qua tractatur
controversiam metuit dolo alie-
nat. ideo consequenter de alienatione
mutandi iudicii tractatur.

¶ Ad hoc. ut ei hoc edicto actio co-
petat. tria sunt necessaria quod sit alienatio
facta causa mutandi iudicii futuri
et non iudicii iam cepti ff. eo. ex hoc
edicto. §. ait pretor futuri iudicii. Ideo
dicitur quia si fiat alienatio rei
litigiose incidit in edictum de liti-
giosis. C. de litigiosis. l. ult. et aut.
ibi signata. et tunc debet puniri pe-
na litigiosi ut in l. predicta et ff.
ut lite pend. eciam dicit ut ibi
§. pena. ¶ Iste quod dolo fiat alienatio
vane persone et loci. ut durioren
ad versarium constituat. eciam alterius
provincie. et quod rea in eo sit ff. eo. l.
i. ii. et iii. in prin. et l. non solum
§. hec actio. et datur ad instar esse
iudicis officio contra cum interest actoris.
et si quas fecit expensas vel ali-
am incommoditatem passus sit ha-
bebit. ff. eo. l. iii. §. opus in fi. et
l. non solum. Sic intelligere ff. e. c. c. i. z
ii. ¶ Sed quia dubium modo fit cessio
utrum valeat distinguitur. p. aut in ulti-
ma voluntate. aut inter vivos
Si in ultima voluntate distinguitur
aut cedit actio iam in iudicium
deducta. aut non. Si non. erat ad huc
res in iudicium deducta cessio tenet
ff. de l. iii. nom. Si vero sit. iam de-
ducta non valet. quia exercicium ac-
cionis in prosecutione pertinet ad
heredem. et si ad obtinebat prestabit
illud legatario. Si vero nichil ob-
tineat nichil dabit. quia eiectio
litis legatario nichil esse ve-
lictus. Recepta legatarius potest
ad esse litem ne heres colludat. C.

delitig quicunque et in aut si vd
hes ¶ Si fiat inter vivos distin
guitur aut sit potenciori aut non
potenciori si potenciori non valet suus
iactura cause afficitur is qui poti
cior cedit . C. ne liceat poten. l.
ult et intellige hoc de potenciori
ratione publici officij ff. e. q. pt
esse terribilior adversario C. quod
metus ca l. ult. et C. si quacunque
p po. l. i. 2 q. e. c. ult. secus esset si
non esset aliquo officio q. e. c. ult.
¶ Si aut ceditur actio non potenciori
distinguitur aut e actio dubitata
aut non Si e dubitata tenet in
casibus puta si fiat causa dotis
vel donationis propter nuptias aut
transactionis vel divisionis que fit
inter heredes vel inheredi tariis rebus
vel ex causa legati vel fidei commissi cum
non hereditariis rebus sunt legatis
vel fidei commissis sunt fuisset mota quo
q. heredes michi vel pt cedere legata
rio ipse heres In alijs aut casibus
non tenet ymmo punitur tam ille
cui fit cessio quam cedens sed hec
distinctione ut sciens aliquis
emat actionem vel rem litigiosam
cogitur eam restituere venditori
sed et alia tanta et precium quod
dedit amittit non aut ut lucrum
cedat ipsi venditori sed ut alia
tanta quantitas a beo . fisci viribus
applicetur et lis sua marte cur
rat inter venditorem et eum cum
quo prius quo mota fuit ¶ Si aut
ignorans aliquis rem litigio
sam emit tunc vivita alienatore

facta precium cum alia tercia parte recu
perabit a venditore ¶ Si vero ex causa
donationis aliquis rem litigi
osam recepit estimatur res et in
ipsius estimatione rem ad alium
transferens punitur C. delitig. l.
l. ult. ¶ Si vero fit cessio actionis
in iudicium iam deducte distinguitur
aut constat eam esse veram et simulatam
aut dubitatur si constat eam esse
veram in dubitanter tenet puta
si ceditur actio in actore pecunie
pro magna summa puta p. c. libr.
cessisti michi actionem tibi competentem
contra aliud in c. libr. ¶ Item si facta
e. causa donationis ¶ Item si
coheredes cedat actionem competentem
ad maiorem quantitatem quam
ipse debebat ¶ Item si possides
rem alicuius et aliquis contra ista re
incipiat me convenire et ego
ab aliquo . meo sumo s. actionem qua
mediante possum rem illam
defendere valet cessio non presumitur
simulata ut probant hec omnia
C. manda . ff. de in sab sic intelligitur
C. de hered. act. per totum ¶ Si aut
constet cessionem simulatam tunc non
valet quia plus valet quod
in veritate agitur quam quod simulate
concipitur j. qui sit . sit le. primas
C. plus valere quod agitur i rubro
et in nigro ¶ Si eum dubitatur
utrum sit simulata tunc presumitur simulata
si actio que ceditur pro parte donatur
vero et pro parte venditur aliter
si facta e cessio et aliqua clausula pro
pecunie datum e ¶ Item si precium

mod

modicum datum et in istis tribz
casibus no pt aliquid amplius
peti qua datum sit n. i residuo
pt age cedens n. ille cui fit ces-
sio hec pbant. C. ma. l. ult.
Ite. si a laico cot laicum facta sit
cessio qt clicum q. e. c. ult. Ez-
d uniquid valet cessio fca clico di-
cunt quidam quod e casus decre
q. e. c. ult. Sed dte ipa no dicit
ibi quod no valeat sed q. opel-
lantur precursum ecclesiasticum
absque pscriptone et ui quod
valeat quia si dicas quod non
valeat illa rone quia clici sunt
potentiores hoc no e ui n q. ui
laici mult dict. q no valet. qz
ista cessio pcedit ex fonte auaricie
et cupiditatis. l. de pbe. auaricie
et q. e. c. ult. nec deut si in iste
litibus. l. ne clia ul ncia. p toto
Host. distinguit aut clicus co-
uenit laicum coram preposito ul
iudice seclari et tunc valet cessio
quia no fit laico pudicium aut
conuenit coram iudice ecclesiastico
et tunc no valet. Sic intelligit
t. q. e. c. ult. z huius sic. Sed
pone pt ui. ced. actom filio cle-
rico uniquid pt. Ho. dt. q no qz
ista cessio psumit fraudulent.
facta C. de donac. l. data. Ez-
uniquid acto in iniuriarum pt cedi
vr quod no quia no e i bonis
nris an lite qt. ff. de iniuriis l.
i iniuriarum Sed mult tenet q
sic. ad de arbitris ~~et c~~

Expeditis pparatoriis iudiciorum a.
ad tractatum iudiciorum est
veniendum. Sed quia iudi-
cium voluntarium quod dr arbitra
le gruum esse solet qua necessarium
quod ordinarium appellatur ideo de
arbitris e videndum. Et p. quid
sit arbitrium. Quot sit assumendi
Que sit conuenientia et dra inter
arbitros et iudices et int arbitros
et arbitratores que pnt obici
qt arbitrum. Et qualiter conficiatur.
Arbitrium e trinus actus tri.
psonarum compromissum exequentium
ut sit arbitrium e causa in dicendo
i iurisdictione posita voluntaria cum
ceterarum psonarum intpositione s.
arbitri actoris et rei. Arbitri
vnus ul tres sunt eligendi q. e
c. 1. et no duo quia res sine pti-
e firma. ppt ualem facultatem
ad dissenciendum ff. e. Ite si vnus
s. pncipalis tn si compmittit. i duos
tenet arbitrium et si no concorda-
uerint cogendi sunt ut concordet.
ul ut tertiam psonam assumat ut
ibi dr. et C. de off. del. Suspicionis
s. fi. Et si vo tres sunt elci. et
concordauerint eorum sua tenz.
Idem e si duo concordent licet tertius
dissenciat ut pote duo condempna-
uerunt in x. et vnus in v pcualiter
sna duorum. Sed si vnus in xv. alius
in x. tertius vo in quinque condempnat
illius qui dixit de suma minori
cum in illa oins concordes existat.
efficax sna censetur. q. e. c. i. et
c. Si ex tribus lvi. Sed no tenz
compmissum de incerta psona i ar-
bitrium assumenda ul si no cocor-
dent

dus quod tciam psona mediam
assumat. quia in assumenda illa
tcia psona isti iudices patiunt
dissenciones et sic res sine exitu e
futura. j. e. pmostravit 2 ff. e. Ite
si duus ff. si iudices Conveni-
b unt quidem arbitri et iudices i hoc
q sit minor xx an. no pt. ee iudex
s. de off. del. cum vicesimum ita nec
arbiter ff. e. cum lege dic ut. s. de
of. del. ff. iudices Ite infi. no.
pt. esse iudex. ita nec arbit xxxiij.
q. v. infidelem ff de reg iur. fere et
e. e. l. ult. nisi hoc habeat de consue
tudine j. e. dilatus Ite sicut sicut
coram iudice ordinario vel delegato
iuratur delegato calumpnia. ita
coram arbitris e de iur. cal. l. ij.
Ite sic coram iudice ordinario
vel del. offendus e libellus con
vencionalis in q. iij. offerat. j. de
lib. ob. c. 1. et j. ut lite no qt. ptest
ita et coram arbitro. h duo tradunt
e. e. l. ult. et appe hoc dt. lex quod
arbitria redacta sunt ad instar
iudiciorum ff. e. l. ii. Ite sicut servus
iudex ee no pt. iij. q. vij. ff tria
ita nec. arbit ff. e. pedig. nupil.
et l. iij. servus differunt aut in
multis quia arbit pt esse i famis
iij. q. vij. ff. sta. v cognitarum Sed
infamis no pt ee iudex. ut i
ff. ta. v infamis et s. de pb. ba-
stitatus Sed nunq excommunicatus
pt. eligi in arbitrum vr q sic nec
excommunicatus e i famis sed infamis
pt esse arbit qs et excommunicatus
ff. e. pui resie hostis dt contrarium qr
excommunicatus efficitur servus peccati

e. de sen. pas. l. ult. Sed servus no
pt esse arbit qs nec excommunicatus
ff. e. pui v. 1 Ite coram arbi-
tro no habet locum reqvencio j.
e. cum dilectus Sed coram ordinario
vel delega. iudice locum habet. iij. q.
viij. quis quis in agendo. et j.
de mut pet ptot. Ite iudicium
quis compellitur recipe inuitus ff. de
iur. z ho. inficiem ff. iudicandis
et e. qui p sua. iud. l 1. Sed ar-
bitrium nemo compellitur recipere
sed receptum compellitur confirmare
ff. e. l. iij. ff. 1 2 s. de of. del. sus-
picionis Ite ab arbitro no pt 5
appellari ij q. vj. iudicibus et e.
e. l. 1. sed a sua. cuiuslibet iudicis pt.
appellari ij. q. vj. antiquorum Item
arbitria stricta iura incedunt. ita
q nichil extra compromissum facere pt.
arbit ff. e. non distinguemus
ff. ult. nam id solum. debet ad
arbitrium q dictum e ut veniat
ff. e. si cum dies ff. plenius. et j.
e. cum dilectus nec est ita cognitus
q sine eo ca. quasi expedi. no
poss. unde pt statuere diem solum
faciende ff. e. si cum dies ff. ult.
et l. qui tn ff. Solom Ite pt re
stitue in integrum qui incidit in
negocium de quo compromissum e s.
de mut resti. ca. Sed i iudicio
omnia veniunt que compromisse no
phibentur. j. de ca poss. cum ccrta
et ff. de iudic. Solemq. Item
no pt. arbit punire contumaciam
litigatorum nec testes pt cogere
ff. e quid tn insi. insi i casu. q

hec. c. de of. del. Suspicionis
et hic viii e. quod no pt pnire
cotumace nisi in cpmisso hic actu
sit ff de rud. l. ii §. ult. quia arbit.
nulla het iurisdicoin ff. de re iud.
ptor. Item arbit. no pt pnunci
are nisi utraqz pte psente u hic me
litigatores quenerint ff. c. dic
§. si quis litigator. Item no pt
citare ptes nisi ad locum in cpro
copmissum e fctum ff. c. si cum
dies §. si arbit. Item arbit. non
pt arbitrium delegare ff. c. pto
missi et l. no distinguemus §. qsi
tum. Item satisdacio no pstat.
in arbitris quia sufficit pene
pmissio in aut. de litig. §. ad concu
dendas nisi coll. viii. Item i ar
bitris no pt mora purgari ubi
dies pfixus e ab homine ff. c. l.
celsus. Secus in iudicus. C. de fi
de instr. strino. et ff. de his si qs
can. l. si post tres. Item arbitri
sma no infamat ff. de his qui
no. i fa. quid g°. §. ex cpmissio et
hic ideo quia no pt cognoscere de
crime quod infamat ff. c. non
distinguemus §. uit. et c. de mit.
rest. ca nisi. Nullis omnibz discre
pant arbitria a iudicibz. Item
et in alio si ptes renunciat appel
lacoin et faciat pactum de non re
cedendo ab arbitris nichilo9 rece
de pnt C. c. l. pult. Secus circa
iudicia. C. de te. ap. l. ult. i fi.
Item si aliqui cpmittunt i arbitr
et po9 cpmittunt in alium, viu p
ori arbitrio renunctiasse ff. c. si
et si in fine §. ult. cum l. sequentibz

Sed non renunciatur iudicio si ad ar
bitrum vel aliud iudicium itum fuit
C. de te. ap. aut. si cu. Item
copmissum no cptendit. i cpro
mittetr hredes si de ipis no cane
atur ibidem. i. c. c. ult. ff. c. dic.
§. i. sed iudicium bene tiffertur
ad heredes licet de his dicatz i iudicio
meco no fiat C. de iur. calup.
aut pncipales. Item si sit tres
arbitri electi et ab eorum ab alio
ltime cire requisitus no ema
neat cessante ipedimento ltimo
cire duo pntes no obstante ma
liciosa seu voluntaria illius absen
cia negocium possit cpanare et
libe diffinire sic posset illo pnte
ut nolete cum eis in una sniam
cocordare. Secus in iudicibus q. c.
ut cqombz l vi°. Item sunt quedam
de quibus no pt in arbitros cpro
mitti ut arbit. cognoscere pt. s. de
ca matrimoniali. c. de resti. in int.
ca nisi. et c. de tusact. c. ult. cp
pnudices discretos debet tractari
qui ptatem heant iudicandi et
statuta canonica no ignorent. i. de
cosang. cplus. Item. de ca libe
rali et crimali si crimalr agitur
et si famosa sit quia maiores
iudices requirunt c. de rest. int
ca nisi. 2 ff. c. no distinguemus
§. ult. et §. de libedli. Item super
pnilegiis vel indulgentiis ase de
ap. cpress. i. c. cu ipe. Item licet
in laycum copmitti possit de
rebus ciuilibus quibz nullum spu
ale e annexum de spualibz tamen
copmitti no pt. q. e. cptingit cz
eos incident. congnoscere no possz

i. qui fil. sit t lator. sed si [illegible] co
promittatur iudicium et laicon
cum auctor.te superioris habet
compromissum. quia non simpliciter
sed auctor.te superiore compromittitur
i. e. ptuas. quia maius dignum
trahit ad se minus dignum i. de gse
ec. ul al. quod iudubius. Sed i laici
cum soli. etc auctor.te epi non licet.
s. b. u arc auctor.te ipse. xxxii. di.
s. verum / et ii. q. v. mencio. quia
ius ise non cadit in laicum xcv. di.
s. viii et ii. q. vi. bene quide.
Est aut dra inter arbitrum et ar
bitratorem. quia arbit. det ordinem
iudiciarium observare tamquam iudex
ordinarius / et non pt alius ab eo
appllari. i. q. vi. audiatibus / et ff
compromittitur cum pena ut metu
pene apposite in compromisso arbitrii.
observetur. i. e. diletus ul metu in
rameti psiti de arbitris sinado
Sed si pena non fuit apposita u.
iuramentu pq qua ptes qvenint
et arbitro stare qpmittunt u. inf.
de te dieb qdicut pt agi admit.
esse gtra non observante. i. e. per
tuas. et c. cu tpe et ff. e. die s.
ult. / pt. tn arbitriu retractari
auctor.te superiore i. e. c. ii. et in
et. de iuram calumniae / alias
stabitur sive arbitri sive sit
equa sive iniqua / et sibi i pu
tent qui eum elegerunt ff. e. die
s. stari. Item delegatus sedis
hostf. pt esse unus arbit. sed or
dinarius non pt i. e. cu olim / lic
possit esse amicabilis qpositor

l. de transact. c. si. Sed arbitrator
est amicabilis compositor qui ad
modum amici pacificat nec det.
ordine iudiciario observare / et si
inique arbitratus fuit reducitur
ad arbitrium boni viri ff. e. l.
pult. / et ff. pro soc. l. si societatem
s. arbitrorum. Item in re gesta. quis
arbit. esse non pt. ff. e. l. pult. et
tn. pt esse arbitrator rei sue
c. ma. in re madata. Item o
bicitur multa cont. compromissum
quod ius inique compromissum est
non possit esse arbit. ut pote qr
servus pupillus furiosus mutus
surdus ul mlr. in quibus compro
mitti non pt. nisi ut dictu e. e.
s. conveniunt / h probantur. ff. e. pedi
s. infirmi / et l. Sed et si infirmi
s. i. Sed si in minorem xxv. an.
compromittitur. Et si lesus fuit qpt.
hoc restitui pt ff. e. cu. legem.
Item quod ca sit matrimonialis
ul liberalis ut dtm e e e. s. ite
sit queda. / Item quod ille qui
compromisit compromittere non poterat
ut servus qui qpmittere non pt. ff
e. non distinguemus s. si servus
Item cu e mlr. que nomine alicos
compromittit quod non licet ff. e. non
distinguemus s. Sed si mulier
Item qr pupillus compromisit sin
tutore ff. e. si pupillus. Item
pt opponi qr non sit pena. qpmis
sa. ul id qr obtinet vice pene
ff. e. litigatores s. i. z. l. non dis
tinguemus s. i. Item qr dieb
feriatis pnunciavit et cibu
nucciat

ex c̄ p°s de arbitr.

no erat et quod alta parte absen-
te et quod actum sunt in compro-
misso. Item q morte solutum est.
ex quo no e dictum q heres suc-
cedat in compromisso ff. e. c. ult. et
ff. e. diem sunt et l. in spectatur
§. finali. Item quod in religione
intranti arbit. vel litigancium
compromissum e quod probatur. C. e.
aut decimus. Item q solutum est
arbitrium quod solutur his modis
die preterita morte alterius arbitrorum
acceptilatione inducto pacto. sac.
socio intuenente ff. e. no distin-
guemus §. compromisso et §. de of-
del vno. Item quod arbiter ipse
arbitrium no suscepit ff. e. l. in §.
.1. Item quia specialiter e de tali re
compromissum et no de ca. de qua
prouincia ff. e. quid tn. §. in de
et §. se et §. plerumque. z. l. no dis-
tinguemus. Ex omnibus his ap-
paret qualiter compromissum debeat
confici quia omnia ista in compro-
misso dent considerari. Forma
compromissi secundum supius dicta talis
e p. et Jo. de ca q videlicet vel vsque
speratur et de omnibus aliis ipse
et suos heredes compromittit et con-
senciunt inter tamque in arbitrum
compromissarium et arbitratorem seu
amicabilem compositorem volentes
ipse arbitrium suscipere Ita ut possit
pronunciare et cognoscere terminare et or-
dinare summatim in ordine vel non
prout melius sibi visum fuit diebus
feriatis et no feriatis sedendo stando

omni hora et omni loco utraque parte
presente vel quod arbiter semel vel pluries
et sumas et summam possit inter-
pretari et corrigere si opus fuit et pos-
sit pronunciare in scriptis et sine scrip-
tis promittentes ad inuicem per stipulationem
predicti ipse et suos heredes sub tali
pena sine arbitrium obseruabunt et
in nullo contrauenient n. de iure nec
de facto verbo vel opere per se vel per in-
positam personam et quod dictum compro-
missum nullum impetrabunt rescriptum
et nullum priuilegium allegabunt nulla
exceptionem opponent et q no vtantur
beneficio alicuius legis que viciet
vel viciare valeat compromissum sine
expensis arbitrii sine expensis compromitte-
ntium sine ex rebus de quibus com-
promissum e renunciantes bene-
ficio omnibus in predictorum priuilegiis
et beneficiis exceptionibus et legibus
sibi competentibus specialiter enumeratis et
de omnibus predictis specialiter certificatis
et hec omnia promiserunt ad inuicem
sub stipulatione accedente ipse et suos
heredes no contrauenire sub predicta pena
et obligatione bonorum suorum presencium
et futurorum constituentes se ad in- constringentes
vicem ut qui seruabit compromissum
auctoritate propria ingredi liceat bona
illius qui facit contra compromissum in to-
tum vel in parte et pena soluta vel
no omnia predicta et singula et
predictum compromissum in sua maneat
firmitate hoc adiecto q dicta pena
semel et pluries et quociens
contra predicta vel aliquod predictorum aliquis

fōi cōpmissi

venit nominibus insolidum con
uictatur et exigatur. Et ego the
talis notauis omnibus hiis interfui
et ut supra legitur de voluntate pour
sibi ipsi v. et p.ᵃ Sequitur secundus
liber de iudiciis

A Tempore sedentis intro
nus procedit gladius
bis acututus. i. de
pulpito ore iudex. eum
debet gladium acutum
in manu tenere, et deum semper oculis
habere ut in causarum processibus nil
sibi vendicet odium, aut fauor vsur-
surpet, timor exulet, premium aut
expectatio premii iusticiam non
subuertat. i. de sen. et re iud. cum eterni
l. vi. Et quia tractatum est de ordi-
nandis et preparatoriis iudiciorum quia
ad nauigationis portum est veniendum.
videlicet ad iudicia. Ideo videndum est.
primo quid sit iudicium, et vnde dicatur,
quot modis distinguatur, et quid
requiratur ad iudicium constituendum.
Iudicium est legitimus actus trium perso-
narum scilicet actoris et rei et iudicis. Vel
sit iudicium est causa in dicendo.
posita cum trium personarum admixtione.
Iudicium vero pluribus modis ac-
cipitur scilicet improprie et large. scilicet
pro districtione animi, instituti quibus
no e. per sa. test. scilicet preterea. et ff. de
iudic. cum pretor. scilicet non autem et. i.
de presben. quod e. i. R. quibus ponitur
pro sua. C. de re iudic. l. i. quibus
prestancia triennii. Et est prepa-
randum quibus peraccione ut iudi-

cium fiant hic et vox diuidendo inst.
de of. iud. scilicet si fam et ff. fam. his.
l. i. quibus prestancia vel ordina-
tione cause. i. eo. venerabilis
et sic accipitur hic. Dicitur
autem iudicium quasi iuris dictio pro
eo in ipso iure notabatur et insti-
cia dr. quia in statu. i. de vs.
sig. forus scilicet i. Iudicium aliud
criminale, aliud ciuile, aliud or-
dinarium, aliud extraordinarium, aliud
spirituale, aliud temporale. Crimi-
nale est quod agitur de aliquo crimine
vnde si quis conuictus fuit de ali-
quo crimine vel confessus. dum modo
sit clericus tamen propter quod suspendi de-
beat vel deponi, alia pena imponi-
natur non tamen propter hoc curie
seculari traditur. i. e. at si clericus
scilicet et vlt., nisi post deposicionem
fuit incorrigibilis tunc potest ex-
communicari et postmodum crescente
contumacia tradi curie seculari
cum ecclesia non habeat vlterius quid fa-
ciat. i. e. cum non ab homine dic. de hiis
ut. i. de penis scilicet species penarum.
Vel vero episcopus possit dispensare in
illo crimine, post peractam penitenciam solu-
fiat. i. e. at si clerici scilicet de adulteriis
in quibus criminibus potest dispensare,
dr. i. de pe. et re. scilicet sequitur vid.
instit. in fi. Ciuile dicitur quod de pos-
sessione fundi inter aliquos agi-
tur. i. e. ceterum dicit ut. i. de fo. compe.
scilicet in dicto. Ordinarium dicitur quod
secundum dictos ordinaria alicui co-
petit. i. e. pastoralis et c. dilecti

Ita q(uod) actio (pro)ponatur ut ibi
Sed nu(m)q(uid) actio e(st) (pro)ponenda R(espondeo)
distinguit an q(ue)rit(ur) de iu(dicio) civili
et tu(n)c e(st) (pro)ponenda q(ui)a nemo
sine actione exp(er)it(ur) ff. de neg. g(est).
Si pupilli § i(n)st. de ed(en)do l. i. (et) in
de iure canonico et tu(n)c no(n) q(ue)r(itur) e(st)
delicto tu(n)c si (pro)ponat admittit(ur) sed si
inepta (pro)ponat succubit ut tu(n)c
p(re)ca(ri)a (pro)pone(re) aptam co(n)gruente(m)
et admitti(tur) s(ecundu)m e(st) (com)p(ar)ata Host(iensis)
d(icit) quod de utroq(ue) iure e(st) (pro)pone(n)-
da sed distinguit viz nomen
actionis sit (pro)pone(n)du(m) vel ipsa actio
Si nomen actionis de utroq(ue) iure
no(n) e(st) (pro)ponendum Sic intelligit(ur)
i. e. delicti ut q(ui)a mutuavi tibi x
ex quibus tu teneris m(ihi) actione ac-
citi ex mutuo quae te peto co(n)-
dempnari ad illa x i(n) iure no(n) i(n)-
venies lege si tu q(ue)ris utru(m) actio
(pro)ponenda sit d(icit) Ho(stiensis) (quod) sic ut q(ui)a
mutuavi tibi x istud e(st) factu(m) (ex)
quibus tu es m(ihi) obligatus istud
e(st) ca(usa) sine obligatio quae te peto
co(n)dempnari ad illa x istud e(st) actio
que resurgit ex facto vel ex obli-
gatione et h(oc) mo(do) de utroq(ue) iure
e(st) actio (pro)po(n)enda al(ia)s nullo modo
concludet libellus que p(er)tineant
de iurisdictione ordinaria et q(ui) no(n) civilis
dicit(ur) S. de of(ficio) leg(ati) § officiu(m) cu(m)
sequentibus et de of(ficio) ordi(narii) p(er) totu(m)
Ex ordinario e(st) q(ua)n(do) ratione delicti
in directe iudex superior cogno-
scit i. e. novit de iu(dicio) d(icit) q(uod) de fo(ro) co(m)pe(tenti)
§ ratione Spirituale e(st) q(ua)n(do) de sp(irit)ua-
libus agitur sicut de electione

i. e. exhibita et de similibus de quibus
d(icit) i. de fo(ro) co(m)pet(enti) § iudex et sp(irit)uali
annexum e(st) ut ius p(at)ronatus
i. e. q(ua)n(do) d(icit) ut i. de iur(e) p(at)ro(natus)
sed si sit Temporale e(st) ut i(n)stan-
tia iudicii petat nisi ca(usa) finita
sit infra terminum arte lit(teris) co(n)tes-
tandi c. e. (con)p(ar)ando i. R(espondeo) et
§ p(re)dict(um) Sed hodie no(n) tenet i. e.
venerabilis Constituit(ur) aut(em)
iudicium p(er) libelli oblatione et lit(is)
co(n)t(estatione) de quibus in titulis p(ro)p(ri)is dicet(ur)
Sed ad constituendum iudicium co(n)side-
randa e(st) iudicis p(er)sona an sit
iudex quia si no(n) e(st) iudex coram
eo no(n) ordinat(ur) iudicium et si co(n)sc(ri)-
ptum intervenerit C. de iur(e) o(mnium) iu(dicum)
l. privato Tamen possit esse
iudex dictum e(st) S. de of(ficio) de le(gati) §
iudices et S. de arbi(tris) § quemadmodu(m)
et § dicit Vocatus vero ad
iudicium eius alienum ire tene(tur)
allegaturus quare ap(u)d eum no(n)
debeat litigare ar(gumentum) i. de ap(pellationibus) cum
pati et ff. e. Si quis ex aliena
et venire debet ante iudicem ut co(n)-
questat iudex an de iurisdictione
eius sit et si no(n) venit mulcta po-
terit absens co(n)dempnari ff. Si quis
in ius voca(tus) n(on) ie(rit) l. ij. z. ar(gumentum) de
ap(pellationibus) si duobus et i(n)fra i. iudice de
legato quia licet ipse no(n) sit iu-
dex si l(itte)re sunt impetrate tacita
veritate vel expressa falsitate quia
expressa vel tacita habite non
fuissent et licet in ca(usa) principali
p(ro)cede(re) no(n) possit potest t(ame)n cogno-
scere an p(re)dicta intercessiunt i. liraz

q(uere) p(ri)n(cipium)
c. r.

impetratione de qua supra dictum
non potest tamen iudex delegatus nisi a sede apostolica
ad hoc mandatum receperit specialiter
inhibere alicui earum partium coram quo
personaliter in iudicio compareat nisi causa
fuerit criminalis sine potestate dicendi
sine procuratore calumpnie facere
de quo ut in iure recitatas partes de iussione
sciat personaliter putari. i. c. ii. l. vi.
Qui iure non potest uocare nec uoca-
ri impubes furiosus uel prodigus
uel filius familias sine auctoritate patris
nisi in spiritualibus causis et ab eis de-
scendentibus in minoribus post xiiii
anni at si maior xxv annorum
extiterit constet absque consensu patris
ad agendum et defendendum
per se uel per procuratorem que conti-
tue uoluit admitti debebit
Si uero infra xiiii constat per se agere
uel defendere non potest sed per episcopum
uel officialem dabitur ei procu-
rator ad lites huiusmodi exercendas
uel ipse si maior infante fuerit cum
auctoritate alicuius eorum procura-
torem ad eas poterit deputare et
delegatus sedis apostolice siue subdelegatus ab
eo curatore dare potest uel auctoritate
constituendi procuratorem ad eas
que coram eis fuerint uentilande
i. c. si annum l. vi. Excommunicata
persona et prohibentur in iure uocari
conuentus et uariis modis ut sunt
dominus libertus parentum filius patrem
infamosis actionibus nisi uenia i-
petrata uel aliquis aliquem
indignum constitutum uel similis uel
monachum uel presbiterum domini sacra
facit uel inclusum uel eum qui uxorem
ducit et eum qui apud aliud iudi-
cem agit uel simili facit familiae
ff. e. l. ii et iii. Item milites aut
auctoritate literarum sedis apostolice uel lega-
torum ipsius aut alia quacumque
ad iudicium personaliter euocari uel
trahi in iudicio causa ferendi testimonium
aut alia quacumque causa quam in iure
non exprimitur prohibentur. Sed cum
necessarium fuit testimonium earum iudex
in expensis producentis eas tabellionem
aut aliam personam ydoneam ad
eas transmittat uel si forte talis
casus occurrerit quo iure prohi-
bente recepto testium alias committi
non possit tunc iudex per se hoc pro-
cedat aut si talis sit persone
iudicantis conditio quod ad id proprium
non deceat seu uel non possit mittat
ad eas processum quia casus huiusmodi ut
iudex personaliter uadat non fingatur
uel fraus interueniat alioquin
fictor uel fraudator ipso facto
sententiam excommunicationis incurrat
Religiose sancte etiam si consentiant
ex quacumque causa personaliter non uocentur
et si quid contra presumptum fuerit
sit irritum et inane i. c. milites
l. vi. Item in iure tempus ut in
diebus feriatis quod dicitur ut j. de fer.
§ alie d.. De foro competenti
Quia in iudiciis uidendum
de quibus dictum est statim
sequi solet ad quem iudicem
sit eundum i. quis forus sequi
debeatur Ideo ergo consequenter

agitur de foro cpetenti / unde vi
dendum e. quid sit forus et unde
dicatur et ex quibus caus quis
forum sortiatur / et in quibus casibus
iudex ecclesiasticus possit supplere
defectum iudicis secularis / et in quibus
casibus iudex secularis possit cle
ricum iudicare / et quis possit
foro vel privilegio renunctiare
¶ Forus e. contendarum litium
locus ¶ dr aut forus a fando
sive a foraneo rege qui primus
grecis legem dedit ¶ Constat
aut forus ca lege et iudicio.
causa. a casu quo venit / e. enim
materia et origo negocii et discus
sionis ex causa patefacta q in
ponitur ca e. dum discutitur iudi
cium dum finitur iusticia ut plene
notatur ff. de v sig. forus ¶ Ra
cione delicti quis sortitur forum
J. e. postulasti / et c. ult / et eciam
amittit privilegium J. de privil. volen
tes l. vjo. sic ut J. de rapt. § 1.
v pena. z. J. de pe. et re. § sextus
tus ¶ Item racione contractus J.
e. ex parte et c. ult / et accipitur
contractus largissime sive sit
verus contractus vel quasi / vel aliud
unde obligatio oritur ff. de
iudic. heres absens § 1. / vel si p
misit certo loco solvere vel unde
idem esset J. e. dilecti 2 et de of.
dele p. et d. 2 pt. ibi quemin
di ibi inveniatur / al trahi non
debet in viti J. e. Romana §
contentes l. vjo ¶ Item racione
domicilii J. e. dilecti 2 c. ult

/ et pt quis hre domicilium i pluribus
locis J. e. ex parte / et ff. ad municipal. l.
assumpto § in. prudentibus / tm
pe dr hre domicilium ubi maio
rem pte rerum suarum possidet / et
assidue conversatur. C. ubi sen vel clari
senatores / vel ubi vendit emit
contrahit et festivos dies celebrat
ff. ad munic. eius § fi. ¶ Iste
racione rei de qua agitur J. e. Ca
ne et c. ult ¶ pone q aliquis
racione rei convenitur qui est de
dioc. aliena qui non venit et
iudex propter sua contumaciam eum ex
comunicavit nunc tenet excomunicatio
host. dr q non. quia lata e. a non
suo iudice 6. t. p. xi. at si clerici
et C. si a non cpe. iu. l. ult / immo
iudex debuit ponere actorem in
possessionem rei petite J. de do et
con. c. 1 vel de cus facendam
missionem bonorum / q i alia ecclesia
dioc. optinet si maliciose se
absentet. Sed tunc loci dyocesa
nus ad denunciacionem ipsius fa
ciet huiusmodi missionem J. e. Roma.
§ contentes l. vjo ¶ Sed pone
q iste reus venit et expulit
actorem de possessione / et propter istam
deiectionem fuit citatus / et eciam
excomunicatus nunc tenet excomu
nicatio / host. dr. quod sic delinquit
et propter delictum efficitur de sua
iurisdicione J. e. c. ult et C.
ii. de vi. agi. cz / aut qua in
provincia et J. de privil. volentes
l. vjo. ¶ Iurisdicio eciam distincta
e. nam alia ecclesiastica alia civilis

p

b

de iurisdictione ecclesiastica non debet
se intromittere iudex secularis
vel laycus · C · t · xxi · c · ii · et in-
ner extra de cleri· licet plures eis
vel plures alias appellat eos
obligatos ad debita persolvenda
vel censa ecclesie competat · ut c
secularis l vi° Quibus autem quatuor
tam casibus potest clericus iudicari
a iudice seculari Primus ratione feudi
ut c · contransmissa et C · t · xxi ·
ceterum nam quamdiu dominus feudi paratus
promptus est facere iusticiam inter
vasallos et ipsi eius pati fuerint
vnde sub eo · nullus alius debet
se intromittere de illa iurisdictione
vel si dominus negligens sit tunc ferre
iudicio ad iudicem ecclesiasticum
ut c licet ex suscepto et c · ex te-
nore / nisi habeat iudicem secularem
superiorem ix · q · iii · cum simus quia
si alius de vasallis nostris vnde
sub domino feudi competit · ut c · ex
transmissa · et c · verum / Ideo nota
quod si questio feudi vertitur inter dominum
et vasallum · vel vasallus debeat
feudum sicut vel non / tunc per alios
vasallos debet causa tractari
Sed si inter duos vasallos trac-
tatur causa · scilicet quis illorum sit po-
cior in feudo · tunc dominus feudi debet
cognoscere C · t · xxi · ceterum et c ·
novit et in constitutione frederici hic edit
tali · §· preterea · Si vero inter vasallos
et alios qui non sunt vasalli agatur
de re illa vel ratione / tunc
dominus non cognoscet · quia esset iudex

in causa sua · quod esse non debet C ·
ne quis in causa sua l · i · Sed ordinarius
vel delegatus cognoscet ut c cum sit
generale et xi · q · i · experientie · viii
vel Curia cognoscet de vasallo domino
quia / et licet quantum ad protectionem et
defensionem cause viduarum pupil-
lorum et orphanorum pertineat ad
ecclesiam · ubi agitur de iniuria
sive violencia eis illata xxiiii · q ·
iii · Si quis de potentibus · Ita in-
telligitur ut c ex parte et ut de v sig ·
Super · quoniam / et proprie ita dotes
ut de don · inter vir · et vxo · imp al ·
principaliter pertinet ad iudicem secularem
xxiii · q · v · regum et q · iii · ab im-
peratoribus Secundus preconi-
zatione coram se facta ut de mut · pet
c · i / et iii · q · viii · c · i · Tercius
per delegationem layco per papam factam
ar · xxxii · di · §· viii et ii · q · iii ·
magnam · Quartus qui est
incorrigibilis · et propter contumaciam
ecclesia traditur curie seculari
C · de iudic · cum non ab homine
Iudex etiam de spiritualibus et
clericis debet iudicare ut c extenore
et c · sed nec de secularibus se debet
intromittere nisi in casibus sub-
scriptis qui in istis versibus continentur
Si vacat imperium · Si negligat ac
dubitet · Si sub sint omnes si con-
suetudo probet · Si iudex suspectus
fuerit sub presule stetur Primus
est cum vacat imperium vel cum superior
non invenitur ut c licet Secundus
cum iudex secularis negligit
facere iustitiam ut c · ex transmissa

[illegible]

[illegible]

et c. ostenso et xxiij q. v. admi-
nistratores. Certum cu aliqd
ambiguum fuit vl difficile et inter
iudices variat. j. qui fil sit le.
p venerabile. Cernacio si sub
sunt ecclie et in feudo. j. de ap. si
duobus. Et licet actor forum rei
semper sequi debeat. j. e. si diligenti
tam hec regula fallit in clericis
j. e. si diligenti et in casibus positis
s. e. f. juridicto. et s. de of. ord. f.
iste het. et cause matrimoniales s.
de of. del. cum et j. de gstan. et aff.
fini c. 1. et ca natiuitatis alicuius
j. qui fil sit l. lator. et c. cum et
ca decimarum j. de dec. p tuis C
Conscientie inuenti. ut si laycus
dedit fideiussorem qui solut p
eo. et inuenit eum conuenire. in c. de pne
j. e. cu c. laycus l. uxor. Sed ma-
lefactores ecclie pnt sub quolibet
iudice queri j. e. cu sit Conto.
ione que extat. ut in dote post
diuor. rest. de prudencia 2 s. t.
pxi. cit. Prorogato eni iuris-
dictionis si pt quesita de tpe ad tpe.
ut cu ipsa mandat causam terminari
infra ctum tpus. isto elapso.
expirat iurisdictio. nisi ptes infra
tpus de gnri gssu v. prorogauerint
tpus. s. de off. del. ca. de causis
et h. de gssu v. iudicis. ff. de iud. l.
ij. f. Sed et iudex. et ita triplex
consensus requirit. Sicut eciam in
ditionem proroga. ff. de arbi. diem
pferre 2 l. si arbit. Jte de re
ad rem. puta dictus e sup vinea
re tn sup alia re si consenciant

ptes et iudex. pt iurisdictio proro-
gari. ff. de iudic. de qua re f. 1
et s. de of. del. cum olim. Jte
de psona ad psona. alta pte ex
invita. s. de at. iuri ind. c. 1.
Jte prorogat. iurisdictio. iudicis ad
eos qui non sunt de sua iurisdictione
de gssu v. ipsorum. C. de iur. di. o. iud.
l. 1. Sed tunc. det fi. expta scta et
no p errorem. ff. de iudic. o. iud.
si per errorem. et q ille in quem
prorogatur. heat iurisdictionem or-
dinariam. al non. qr. gsensus p
natorum eum iudice non facit. qui
nulli p est. iudice. C. de iur. di.
o. iud. priuatorum. Ordinarium. ideo
dixi. q prima iurisdictio del. no pt. ex-
tendi ad alias psonas. q i x. res-
cripto no gtinent. s. de of. del.
p. et s. licet quo ad tpus vl res
al possit prorogari. ut dictum e in
pn. huius. f. Jte requirit quod q
consensus sit liber non p metum
extortus. ff. de iud. l. ij. nisi in
iure. Jte q gssus non mutetur
re integra. f. ay. lit. gt. ff. de iud.
o. iud. si quenit. Jte q talis
sit causa. que possit prorogari i
talem iudicem. qr laycus de spualibus
cognoscere no pt. s. de arbi.
gtingit et j. de ord. cogn. tua
Jtem clericus no pt. iurisdictionem
iudicis secularis. inse. n. ex. alterius
iudicis ecclesiastici prorogare. j. e. si
diligenti. et c. significasti. ab sque co-
sensu sui epi. Sed vi. q ad rone
gtractus alibi fori sortiatur

d' proga^{ne} iurisdicc

p

i. e. dilecti et c. ult. Distinguunt hoc
et per aut agitur de iudicatione decli
natoria aut prorogandi. Si declina
toria quia vult declinare suum iudi
cem non potest. C. de iudic. c. i. l. i. De
proroganda distinguit quia vult
consentire in iudice seculare aut in
ecclesiasticum. Si in secularem nullo
modo potest. et si iuramento interuenit
non tenet. i. e. Si diligenti. Si in
iudice ecclesiastico distinguitur
aut conuenit ut in omni loco vel in
certo ubicunque contraxit vel promisit
se soluturum. tunc potest ratione contractus
i. e. dilecti et c. ult. aut non conuenit
tunc non potest absque consensu episcopi con-
sentire i. e. significasti. Sed ad hoc quod
clericus possit consentire in iudicem
non solum requiritur quod consensus episcopi ac-
cedat et quod sit persona ecclesiastica
i. e. significasti et C. de iud. decer-
nimus et alia que ponuntur in c. si di-
ligenti. Quid si clericus clericum
vel laicum conuenit. Respondeo si actio
sit criminalis certum est si per eos lata sit sententia
de pena. Si ciuilis sit actio per dat.
conueniat i. e. si diligenti. Sed
quod debet amittere causam dicit. d. quare per
nostre ad lit. consti. licitum est penitere.
Hostiensis dicit quod per solam vocationem a-
mittit causam ff. C. de iur. o. iud.
Item in criminali xxi. q. i. inolita
vii d. Clerici si sequenter examine
quod prohibetur vel priuatus est vel ea
destituerit. Sed numquid idem est
si laicus conueniat clericum coram
iudice seculari et clericus videat
dum quidem quod non cum illud c. i.

e. si diligenti solum non loquitur
de clerico. Hostiensis dicit quod debet causam
amittere. C. de ep. et cle. aut statuimus
et C. de iur. o. iud. Item in criminali
dicit tu d. Sed vtrum si coram alio iudi
ce ecclesiastico trahat vel trahatur
s. quod causam hic potest non amittet. Sed
pone quod clericus productus fuit in
teste. coram iudice seculari et ob
iectum fuit ei crimen quod testis esse
non poterat vel tulit falsum testimonium
numquid iudex secularis potest de
hoc cognoscere et ipsum punire. videtur
quod sic quia lex dicit quod iudex hic
inferior sit potest testem punire per
inlegio quolibet non obstante C.
de testi l. ultim. preterea potest cognoscere
de causa incidenti de qua directe
non cognosceret C. de iud. c. quod.
Innocentius dicit quod non quia si agatur
de hereditate coram iudice seculari
et obiciatur quod non sit nata de legitimo
matrimonio iudex ecclesiasticus con-
gnosceret de tali incidenti et se-
cularis supersedebit quousque sit
finita i. de ord. cogn. tua.
Foro ecclesiastico clericus renunci
are non potest. i. e. si diligenti nec
similiter clericali i. de sen. ex. contingit.
Sic ut i. de puni. si quis possit
etc.

De libelli oblatione

Quia reus venientes ad iudi
cem consueuerunt postulare
libellum ut sciat super
quo debeat respondere. ideo hic su-
bicitur de libelli oblatione. Unde
videndum est quid sit libellus

In quibus casibus libellus offerri debet. que in libello debent contineri et verba. et qualiter libellus possit mutari. Et quis sit effectus eius. ¶ Libellus est scriptura in qua continetur res que petitur. et causa petendi. et nomen actoris et iudicis coram quo litigatur. ut C. e. pro toto. et sic patet quod ideo offerendus est libellus iudici. et propter reum ut reus possit deliberare an cedat vel concedat. in q. ij. § offeratur. et debet dari in scriptis. et in principio litis ut in § offeratur. et ut C. e. c. i. et ij. de pluribus quam et. ¶ Sed nunquam libellus est de substancialibus iudiciarii ordinis. sicut quidam quod non omnino potest obmitti tacite. sicut dicit consuevit de iniuriis calumpnie. C. de iur. cal. l. ij. § Sed quod et ut de iur. cal. Si de calumpnia l. vij. vero. dicit quod non valet quidquid quod actum est sine libelli oblacione ut C. e. c. i. et ut de plus pet. quam et de accusatione quod per libellum appetit de mo. attendi. Sciendum quod debet sua forma. ut de sponsali licet helij. et in q. iiij. § offeratur. sicut et litis contestatio. ut de litis contes. c. i. et ut de electione. Unde et esset in dicta res et vilis xj. q. i. Si quis cum clerico. Constat enim principaliter sunt libellus qui est principium et fundamentum cause. et litis contestatio. et quod sua feratur in scriptis. Unde versus. Lis contestata sua forma libelli. hec tria si desunt est irritus ordo iudicii.

¶ Sed pone reus petit libellum in iudicio actor petit dilacionem nunquid debet habere. Hostiensis dicit quod non quod debuit venire instructus. C. de te. in ij. rescriptis petere nunquid tenetur ad expensas quia temere vocavit ad iudicium ff. de iud. eius quod. ¶ In quibus casibus debet libellus offerri. Unde eo dupliciter est libellus primus est actionis qui datur in civilibus actionibus in q. viij. libellorum et ij. q. i. Regni. et ut de actione pro toto. ¶ Secundus est conventionis seu postulacionis qui datur in criminalibus accionibus ut C. e. pro toto. ¶ Libellus accusacionis debet dari in omni accusatione semper tamen in inscripcione in criminibus potius ut de accus. § Sunt. Sunt casus ¶ Et ne debeat a libello accusationis continere dicitur ut de accusa. § Si quando accusator vero libellus et causas quibus continetur. Consule in se dic coram pretore professus. Te referente dabis cum eo loca pene sodale. Et licet hodie dies non mensis prestatur. Et ex quo datus est libellus accusator sine pena penitere non potest. C. ad turpil. quod sunt. nisi in criminibus potius ut de calump. § Sed quod. ¶ Sed libellus conventionis exigitur in omni causa civili qua ordinarie agitur nisi in quibusdam casibus ¶ primus est cum causa vel lis est brevissima et maxime vilium rerum seu personarum C. de sen. ex pe. re. in aut. ij. et dicitur lis brevissima usque ad ccc. aureos i. aut. de sen. comm. § ex pr. viciali

de

et ff. iudicat. ¶ Secundus qn hoc
fit ex consensu ptium. C. de pact. Scola.
l. quot insti. l. xii. ¶ Tercius cum
epus cognoscit int' suos familiares
xi. q. i. Si quis cum clico et in aut.
insti. ¶ Quartus cum victor pvin-
cie infra xx dies cogeant' in aut.
ut iud. sin q°. quo suf. §. Si necessitate
coll. ii. et adde qd no. j. de vend. §.
sunt casus ¶ In libello debent ista
contineri. s. nom actoris z rei et
nomen iudicis coram quo petitur
et res que petitur et si agatur rei
vendicacione tunc exprimenda e res
que petit' et utrum petat tota an
ps ut peto tale fundum. ff. de rei
ve. Si i rem. al' enim reus delibe-
rare no posset. j. e. c. i. z iii. q. iii.
§. offeratur ut iudex det fere similiter
supra iudicto ar. inst. de act. §. curare
et xxxvi. di. siquis et duos pro-
ximos vicinos fundos illius
fundi ad minus det designare. ff. de
censi. forma sed tam no tene' expri-
mere in libello cum agit rei vendi-
cacione qr dt rem ad se ptinere
iure dmii vl qui ff. de excep. an l.
ead. §. actiones Et si quis i hac
actione succumbit ad huc pt
eandem rem petere ex alia ca
no obstante excepcione rei iudi-
cate infra i §. et ead. et ide e
in possessorio i. j. de don. int' vir. z v.
S. de ind. exceptia Sed hic intellige
cu antequa vna actio omnis tol-
latur transit ad alia dicens sic
peto rem istam ex empto et si
in hoc succubuero peto eam ex
donato C. quo et qn aut q sel.
et si reus fuit absolutus quia
no possidebat si postea incipiat
possidere no obstat ei excepcio
rei iud. ff. de excep. rei iud. Si
ac re i. §. z l. Si rem et j. de ex
cep. c. pnlt. ¶ Sed si agitur
psonali actione ut si peta x.
michi dari causa petendi exp-
menda e in libello al' no tene'
inde j. e. c. i. z j. de censi pnecit.
ta ei semp det pcede ex qua
aliqd debetur j. e. c. ult. et si ab
solvat' reus no obstat excepcio
si ide petat' ex alia causa j. de
ca poss. c. ult. et ff. de excep. rei
iud. an et ead. §. actio ¶ In
vniuersalibus vo iudiciis no est
necesse singulas res exprimere
imo sufficit dire peto talem he-
reditatem qua su heres ff. de pet.
her. l. iiii. et l. Si quo tpe et pt
sic exi exfri sua qdemp no te-
net restituas hereditatem que fuit
talis ide si peto accionem cum
ptinenciis et plenitudine iuris
j. de conces. p posuit et j. de rest.
spol. cu gd sede. et j. de pben. licet
in generalibz enim iudiciis ff. tutele
nec est ff. p socio et similibus suf-
ficit exprimere tam ut scim sic peto
racionem administracionis quam gessisti
nc' exigit' expressio rei aliquem
C. de ind. licet ¶ In omnibus actio-
nibz usqz ad litis ct. libellus po-
test z bi pt. augmentari et
minui et mutari C. de eden

II

edita actio / et ij. q. viij. libellorum. Sed post litem contestatam nichil potest addi minui vel mutari. ff. de iudiciis. non potest. ¶ Sed qualiter potest fieri accumulacio. dicunt innocentius et hostiensis / quando testes vacillat sic / tu habeas libellum inter formam libelli inde posito / post audivi ab aliquibus testibus que deposuerunt et ab aliis que concordant tunc possum accumulare id est forcire libellum in utraque parte actione. ff. quorum le. l. i. § quod autem ¶ Effectus libelli est facere rem litigiosam. C. de litigiosis. aut litigiosa parte interrumpit prescriptionem. C. de prescriptione. xxx annorum / et licet libellus non contineat nisi unam tamen tamen omnium actionum et obligationum personalium fit interrupcio. C. de an. except. Sed contra multis. ¶ Iste annalis actio ut pote in iniuriarum perpetuatur secundum B. C. quando libel. pro da lit. cont. fa. l. ij. ho. dicit quod quia actio annalis petitione non perpetuatur sed per litis contestationem. C. de a. except. l. i. z ff. de act. et obl. l. questionibus et l. ij. loquitur in principe / et est casus specialis ¶ Iste obligat porrigentem ducere causam ad finem et etiam reum post receptionem. C. quomodo et quando iudex. qui semel. Sed potest revocare antequam adversarius aliquid incommodi sensit ij. q. vj. Siquis libellos / et. C. de ap. Si quis libellos alias tenebitur ad expensas ff. in utroque. act. de etate §. ultimo. sequitur. De mutuis petitionibus.

Actum est de iudiciis in quibus hinc inde fiunt mutue petitiones / de quo hic subicitur de mutuis petitionibus / unde videndum est / apud quem iudicem possit fieri reconventio / et quando / et in quibus causis cesset / et que sit pena actoris venire nolentis ¶ Reconventio debet fieri apud eundem iudicem sive sit del. sive ordinarius sed lite finita apud alium potest illum convenire et non ante. C. de rescriptis c. ult. et c. dispendia l. vj. / et sic per reconventionem fit iudex delegatus qui alias non esset / quia reconventio non committitur. j. e. c. i. z. C. de of del. prudentiam. insi / et secundum formam qua procedet iudex in principali et reconventione. j. e. c. ult. ¶ Pone quod actor super una re tamen litteras impetravit / nunquid potest reus illum reconvenire super pluribus. sic. j. e. c. i. et ff. de prim. cum. ¶ Sed nunquid potest post reconventionem potest actor iterum suppire non contenta in libello reus reconvenire. dicit B. quod non / quia reconvento non intelligitur nisi quantum ad illum qui prius convenitur. ¶ Sed pone quod actor convenit reum pro rescripto reus reconvenit actorem / nunquid potest reconvenire super contractibus initis post rescriptum impetratum. videtur quod non. C. de rescriptis. c. ult. / hostiensis dicit quod sic. z quod c. illud loquitur in actore qui de contractibus post / non potest aliquem convenire ¶ Iste ordinarius accipit in iudicem reconventionem puta ubi clericus convenit laicum coram iudice seculari tunc clericus tenetur vindicare coram eo si reconveniat / nisi sit talis

Hic

causa. que coram iudice sit eccle
siastico tractanda. De istis dictum
est. s. de fo. compe. §. iudex. ¶ Sed
pone quod clericus conveniat laycum
coram iudice seculari. postquam ea clericus
non vult agere prius reconveniat. nunc
laycus petit eum reconvenire. Innocentius
dicit quod sic per viam dicit apparet. ff.
de re iud. ad iuris. et ff. de orig. iur.
l. ii. §. post originem. ¶ Sed quid
si rex vel papa concedat alicui quod
sui creditores non possunt ab eo
petere debitum infra certum tempus. postquam
ea ipse querit debitores suos. nunquid
debitoris creditores sui poterunt ipsum recon
venire. Hostiensis distinguit aut rex
vel papa concessit proprio motu et tunc
non potest. C. de leg. quod favore
aut ad petitionem ipsius et tunc potest.
b ff. qui satisd. cog. in alia. l. i. ¶ Sed
quando debet fieri reconventio. dicit quod proposi
ta petitione actoris reus si vult
actorem reconvenire. an lit. contest.
suam ei porrigat petitionem et
lata deliberatione super utraque pe
titione hinc inde habita debet fieri
post lit. cont. super petitione actoris
et iuramentum super petitione rei vide
debet actor. et postmodum iudex
vicissim audiat causam utramque
et una sententia terminare debet causas
ut. e. c. i. et i. de ord. cog. cum dilectus
¶ Sed usque ad quod tempus potest fieri
reconventio glo. et Innocentius dicunt
quod usque ad sententiam. C. de sen. et interlo. omnium iudicum
dicit §. reus quoque l. vii. Hostiensis dicit
quod debet fieri an lit. cont. vel in ipsa lit.
cont. ut. e. c. i. et expresse in aut. de ex
ecut. §. sanximus coll. vii. Et est ra
tio. quia inconveniens esset quod
debet fieri. sententia ferri sententia. quia reus
reconvenit actorem. et actor for
te expectaret per annum vel per duos
et videt ad §. reus et exponit du
rante iudicio. i. lit. contestatione. Sed
Innocentius videt ad illud contionem
quia actor potest petere quod feratur
sententia super principali. et post ea liti
gent super reconventione et iudex
debebit ferre sententiam. ¶ Cessat
autem reconventio in iudicialibus
actionibus ut est casus spoliationis. s.
de rest. spol. in lit. et c. sepe. et i.
de ord. cog. super spoliatione dicit
ut ibi §. restitutione. ¶ Item in actionibus
iniuriarum vel furti vel damni
dati eo modo quod is qui passus est
possit reconvenire. i. de mu. petit.
relatum §. ad hec. et est expressum
ff. de iud. l. ii. §. item si agatur. ¶
Item cessat in criminali contra civile
cum civili quia convictus criminaliter
reconvenire non potest civiliter. nisi
esset causa libertatis. quia tunc prius
de libertate cognosceret. in q. xvi.
§. prius est. ¶ Item in excommunicato qui
potest convenire sed reconvenire non potest.
s. de iud. intelleximus. et i. de
hereticis excommunicamus §. credentes
et i. de sen. ex. si vero. ¶ Item in
arbitro. s. de arbi. cum dilectus ¶
Item in spoliatione facta ecclesiis et
ecclesiasticis viris arg. i. de mu. pe.
relatum §. ad hec. et est expressum.
ff. de iud. l. ii. §. item si agatur.
¶ ¶ pena actoris volentis vide

est quod iudex debet ei iustitiam de
negare / nec ipsum audire super causa
sua. j. de iud. tal. imper. §. i. et c.
ult. §. pena / et si hec. iudex negli
get et procedet ab ipso posset ap
pellari. ff. que sen. sin. ap. resti
no pg. §. ult.

De litis contestatione

Supra dictum est de foro
competenti. Sed quia in foro
requiritur litis contestatio. ideo su
biciendum hic de litis contestatione
Unde videndum est quid sit litis
contestatio / qualiter fiat / et quid operetur.
Litis quidem contestatio sicut in. Bl. e. negotii
principalis hinc inde aput iudi
cem facta narratio. et subsecuta
responsio / hostiensis dicit quod hec diffinitio non
est bona / ideo diffinit aliter sic. Litis contestatio est principium iudicii
petitione posita et responsione
ydoneam subsecuta animo con
testandi litem in figura iudicii / et
exponitur in omnibus superius et ex
pressis sine illa litigantes ar. ff. de
orig. iur. l. i. / et ff. quibus modis
pig. l. ypo. Si debitor. §. Si re
ditione / et debet fieri narratio et responsio
per principales personas / non per advocatos
nisi forte principales sint adeo
indiscrete / ut defectus earum de
beat iudicis per alios suppleatur.
S. de iudic. pastoralis / Et idem est
in omnibus interrogationibus de facto
et positionibus / sive ante litem contestatam
fiant / sive post ff. de interr. act.
Si ante / et l. ubicumque / et l. qui pimi
§. fi. / quia super facto suo melius sciunt
veritatem. quia advocati fallit

Ubi quis tenetur ratione officii ff. de
penis non solum. Item universi
tas palam videbit xii. q. ii. qui
manum mittit et ff. quod cuiusque universi
l. i. et l. Item corpore §. actor / Item
extremitatis palam debet iudex non con
tempnellit. S. de iudic. intelleximus
Item episcopus xv. q. iii. c. episcopi. Item
illustres C. de pena l. ult.
Item minores S. de et. et quali
ex ratione. Item furiosi prodigi et
mulieres luxuriose. C. de pena fin. l.
et ult. et ff. ma. l. Si remunerandi
§. Si adolescens. Item dicit alium
te dequa. Vigilius lineus erat
potius litem ut destrueret agere
Ius enim civile tamen tum concedit et
non criminalem. j. de ver. sig. forus
§. lis aut et ff. de ver. sig. lis. Item
contestatio fit aliquando vera / sed quasi
vera fit per narrationem actoris et rei
responsionem contradictoriam / ita tamen quod
huius narratio et responsio fiat animo
procedendi / et ea intentione directe
et ex proposito / quia si actor proponat
et reus rideat in iudicio cum pro
testatione s. salvis iuribus suis vel
sine preiudicio si ut actori resistat
vel iudici licet dicat vera ydonea
ad hoc non sufficit hec fit litis contestatio
j. e. c. i. et S. de elec. dudum ii. et S.
e. l. una et ff. de iudic. rem non
novam §. patroni. Sed nunquid
per petitionem et peremptoriam ex
ceptionem oppositam fit litis contestatio
dicunt quidam quod sic ar. j. de do.
et contu. peruenit. Dic quod sic / nisi sit
de illis exceptionibus que impediunt

litis contest. i. c. S. oblato. li. vi°
¶ Iste aut exceptiones impediunt
litis cõtestacionem / excepcio bi[illegible] licet
rei iudicate. vel transacte seu fi-
nite / al' no / licet dicat obiector
quod rescriptum no fuisset obtentu
si que sit impetranti opposita fu-
issent opposita delegato i. c. excep
cionis ¶ litis cõtestacio. viii modis
impeditur ¶ Primo ratione persone
agentis / ut si pupillus litigat sine
auctoritate tutoris. C. qui le. pz
sta l. i. / et ar. i. de bapt. maiores
¶ Secundo ratione persone iudicis
/ ut si mulier vel servus sit iudex ff.
de iudic. cum pretor / et C. de iudic.
l. i. / Sed si credit' liberatz sua ff.
de off. pto. Barbarius / z iii q. vii
§. tria vero Si servus. z. i. de ps no bap
c. ii. ¶ Tercio ratione cause / ut si
coram iudice pedaneo cognoscat
de causa libertatis / vel ingenuitatis C.
de peda. iud. l. i. / z S. de fo. cõpet.
Si diligenti et c. significasti ¶
Quarto ratione temporis ut pote in die
feriato. ff. de feri. l. i. et i. de feri.
c. ult. dic ut ibi nisi alie ¶
Quinto ratione loci puta in lupa-
nari ff. de eo si cui dieb. §. ult.
¶ Sexto si cum falso procuratore
S. de pcur. Cõpaciã ¶ Septimo
si coram iudice qui nulla habet
iurisdictionem. C. de sen. et int'lo. l.
i. / et idem intelligas in processu
iudicis in summa ¶ Octavo si li-
bellus non fuit oblatus ante litis
contestationem iii q. iii §. offeratur
/ de hoc dictu e S. de li. obl. §. Sz

inich et §. Sed libellus ¶ Pone
mutuavi t. decem in quibus es
michi obligatus quare peto ut
solvas. Reus vero dicit non cõpet
tibi ius petendi / z sic videt
ad ius tm / et non ad factum nunc
e lis cõt. Innocentius dicit q sic quia
actio nichil aliud e quam ius insti
de act. in pri. ¶ Sed pone q [illegible]
reus negget dicendo tu non mu-
tuasti / nunc e facta litis cõtest. host.
et Innoc. dicu. q sic / quia negato
facto pcedens negatur ius ar C.
de impub. et aliis sti l. ult. ¶
Sed quid si reus videat narra
ta esse vera sed peticionem fore non
debere quia petebat xx et re-
us non debebat nisi x / numquid
fit lit. cõtestacio host. dicit q sic
quia negatur ius in x. ¶ Per
positiones singulares et speci-
ales z responsiones ad eas factas
non fit lit. cõt. i. c. c. i. et S. de cõt
dudum ii. §. licet aut ¶ Pone hoc
pone q[illegible] actor fecit positiones
suas singulares / et ultimo dicit
pene omnia in libello contenta
esse vera / reus negat / numquid
p ista vera fit lit. cõt. vi. q non
prima p dicta / host. dicit q sic.
ff. de verb. dub. Siquis ducenta
¶ Sed pone p confessionem rei
facta ad petita fit lit. cõt. R'
distinguit / aut e datus libellus
et posita narracio actoris adver-
sario et ipse confitetur ante cõtestandi
litem tunc lis e cõt. / et ex tali co
fessione dampnat. ff. de confess

excepcões impediunt lit c

que precepto pendit

II

l. nil et .j. de confess. cum sup. et ita diffinita sna fertur .q. rem ut ibi
ait no. e datus libellus et tunc licet reus confiteatur in iudicio no
tam dr. fi lit. gt. nec fertur sna diffinita sed iudex precipit
reo ut solvat infra certum tempus ff. de iudic. si debitori et tale pre
ceptum no appellatur sna sed simplex dr preceptum. ¶ Item si plura i
libello ponantur ad omnia e respondendum ut sit plena et vera lit. gtesta arg.
ff. de ap. l. cu inbona et ij. q. iij. § notandum v. si plura tn si reus
neget omnia in libello gtenta vel si dicat nego narrata ut narrantur
et dico petita fi. no debere dr fi plene lit. gtest. qm ad omnia sin
gulariter e responsum. arg. ff. de v. ob. pluribus impu. z l. ticia insti. ¶
no vera lit. gtest sed qn fit cum agitur actione reali z nominatur
colonus vel inquilinus qui detinet nomine absentis z nominatus nominat
dnm et datum tempus ad denunciandum dnm qui no venit infra data tunc
existis qr f. nominatur colonus vel inquilinus et auditur nominandus
dnm absente et quia datur tps ad denunciandum dno et expectatus no venit
fictum qr lis gtestata quanto ad interrumpendam longi tempis pscriptionem
j. ut lit. n. gt. qm frequenter. § qr similiter
¶ Contestatio litis hec operatur quia an lit. gt. no dr quis agere
sed agere velle ff. rem. rd. ha. l. amplius ¶ Item facit prima

torum dnm litis c. de peni. l. neq. et 6. de penn. no indiscrete
§. licet l vjo ¶ Item tollit dilatorias exceptiones ij q. iij. § ex
ceptio et c. de pbat. exceptione nisi postmodum aliq pvenit
ad notitiam illius q opponit ff. pt. q vitatur dilatoria exceptione
j. de excep. pastoralis et .j. de teste. pvenia ¶ Item q fructus po
stea percepti et expense facte officio iudicis petentur insti. de offi. iud.
§. illo z §. ptea. et ff. de edil. edic. l. edilis. §. sciendum nisi pe
tantur in libello ¶ Item lite pendente det gductor solvere pensionem
xvj. q. iij. volumus quia lite pendente nichil e innovandum. j. ut
lit. pe. c. ptotum. ¶ Item lite pendente int platum et subditos
suos dent interim ei subditi obedire al pt eos gquirat. j. de
accu. olim et 6. de of. ord. si gf. ceruit Sed ubi lit. gtest. no pre
cedit no valet qr agitur ut .j. e. c. j. et .j. c. pro ptoto ad legi z no
z no .j. de iud. dispendiosa et de v. sig. cu gtin inclem. Ut lite
pendente no procedatur sequitur

Dictum est supra de litis contestacione sed qr no valet qd fit
lite non gtesta Ideo subiciuntur hic ut lite no gt. no procedatur ad tes
tium receptionem vel ad diffinitivam sententiam Unde videndum e in quibus
casibus lite no gt. sit procedendum ad testium receptionem z sententiam dif.

λ

valans

finitiuam / qui in illis vsibus continetur
absens vel moriens narrans e-
lecto quinque / inficiat niquitias pub-
licans et si fugit actor / narrans
non agere si iudex officio vult / restitui
tur petens modo qui procurat ab-
sens / trebellianus fidei legatum qui
petit errans / utilitas publica-
rius metus quoque liber / non
contestando capiunt decidere lites
¶ Lite non contestata recipi possunt
testes qui dubitatur de absencia diu-
turna testium vel de morte quia sunt
senes et valitudinarii et alii de
quibus ex aliqua racionabili ca-
timetur / ne veritas occultetur / et pro-
bacionis copia fortuitis casibus
subprimatur dum tamen timetur agatur.
siue pos quecta sit contumax siue
absens absque malicia ut conueni-
ri non possit. Sed si actor non conuenit
ad instanciam infra annum ex quo que-
niri potuit / vel saltem recepcionem
testium non denunciauit / ille
attestaciones sic recepte non va-
lent pro ipso / quia presumitur in fraude
fecisse ne possent reprobari. ff. e.
qui sic impetr. Sed quod ipsum bene
valent in suum preiudicium secundum host.
¶ Iste versus ut si aliquis sit
in pubertate et timetur de uar- variac
iacione ipsius / procedi potest lite non
contestata. ff. de car. edicto. l. ii. §. edictum
¶ Iste electo et quinque j. e. qui s.
porro vbi loquitur de prelato eccle-
sie absente / et de vno s. que op-
ponitur gradus propinquitatis lege
diuina prohibitus / nihilominus tamen si con-
tumax sit is nisi fuit acto diri-

genda siue quia peremptoria cita-
cione recepta contempnit venire
siue quia maliciose se ipsum occul-
tat / siue quia impedit ne cita-
cio ad ipsum perueniat. tunc testes
lite non contestata sunt recipiendi. Et si
de causa liquet ad diffinitiuam
sentenciam est procedendum. ff. de e. de
dignitatibus et personatibus j. de eo
qui mittitur in possessionem causa rei seruande / et
de prelato confirmato et confirmando.
absente dic. ut s. de elec. ne pro def.
§. Sed qualiter cum duobus sequenti-
bus ¶ De vno vero absente vel
absente distinguitur secundum host. b
vtrum debeant recipi testes et
sentencia ferri lite non contestata aut agitur de
sponsalibus de futuro / aut de matri-
monio iam contracto. Si de sponsa-
libus / distinguitur aut fuerunt con-
tracta cum perfecte etatis ut pote quia
quidam consensit seu consummaret. matrimo-
nium infra biennium. tunc possunt
testes recipi et ferri diffinitiua
sentencia altera parte absente j. de spon-
sicut / aut sine perfecte etatis tunc.
per tres annos debet expectari. j. de
spon. de illis. Dic ut ibi in s. Sol-
uitur ¶ Si de matrimonio iam
contracto distinguitur aut est absens
per contumaciam aut non. Si per con-
tumaciam procedendum est ut dictum est in prin-
cipio s. ut j. e. qui s. porro. Si
vero sit absens non per contumaciam
distinguitur aut est absens sine
culpa sua ut si captiuitate vel
egritudine aut alio iusto impedi-
mento forsitan teneatur / vel forte

ppria. voluntate no maliciosa. tunc testes recipi no pnt licet inute sine culpa sua. no tn sine cause sciencie cogatur. J. e. qui. §. si aut dei carnali aut e absens cu culpa. sua et tunc. testes recipi possunt. J. q' sit sit le placitu z J. q' ma. ac. pg c. i. ¶ Jte nunciat quia indempnitatoe no e lis gt J. de pnug'. ta. ptt'. sollicit' ¶ Jte in causa inquisicionis et publicatoris J. e. qui fiz §. sunt et alij ¶ Jtem si fugit actor qui actor est absens et reus est pns tunc eciam actore absente recipi possunt testes lite no gt et pt fri sma J. de do. z gt. tam que z C. quo et qu iudex aut qui sel. ¶ Jte ubi actor no pt. age' ppt inquinctu quia imat non repete usas J. de ucuris adnram ¶ Jtem si iudex vult officiu suu impltiu ut cu inor abhereditate officio iudicis se abstinet in aut ut ppo lav §. ad hoc. coll. vo. ¶ Jte ubi ad iudicio offo expeditur. C. ut mi ab hr se absi aut si ob. ¶ Jte cu in integru restico madeue officio iudicis postulatur ff. de of. iudic. c. ij. dic lit v dictu e in §. qu iudic. cum duobz sequentibus et §. sequit' qu. ¶ Jtem ecdis qui pnocat absens in aliquo pato pbue gutnam ppt appellatu et parte adusa se gtinacit absentante pt sup hoc lite no gt pcedi licz non dum lit gt facta fuit in

appellacoe vel in negocio pncipali. J. de ap. interposita. insti ¶ Jte impeticione legati vel fidei q ar. C. de usf. z fru. impen. l. ij. ¶ Jte in trebell restitucoe C. ad trepell. l. ult. §. cu aut sedi istis duobz §. host. z accurs. intelligi' lis gt in illis legibus ¶ Jte utilitas publica §. ubi ostenditur publicu qmodu. C. de pen. ne diu z ij. q. ij. c. p' ea ¶ Jte in causa heresis post mortem xxiiij. q. ij. sane ¶ Jte cum reus e in ictus v q. i. quidaz ¶ Jte in ca libtatis C. de ingen dif famati z ar. J. de testi cu olim ¶ Jte cum agitur de finibz agrorum C. fin. l. ij. De iuramento calumpnie

Visis qualit fiat lit' gtesto et inquibus casibus sit pcedendu lite no gtestata. nunc videndu e de iuramento calumpnie malicie et de ueritate dicenda que i cais pstari debent videndu e. pro quid sit iuramentum. calumpnie qu pstari debet et inquibus cais et a quo que in se gtineat que sit pena nolent' iurare et in quo differt a iuramento malicie et de ueritate dicenda. ¶ Juramentu calumpnie e cu quis iurat se bona fide z no calupniandi aio calu monis se n' mone vel quia putat se bona et iusta cam hre. Et vero quod no calupniandi causa resistat. C. e. l. ij. §. ult. z ff. fam her l. int. cohe des §. qui fam her. Et dr iuramentum

calumpnie videlicet vitande
vel non committende / alius quod sciet
iniuste agit vel defendit / calumpniam dicit ii q. iii. § notandum. Prestari debet iuramentum calumpnie in
principio post litem contestatam. ita e. de iura. calum.
et C. e. l. ii. § 1. Et si tunc non
fuit prestitum sufficit quod in
qualibet parte litis prestetur / et si tota
causa tacite obmittatur propter hoc pro
cessus iudicialis alias legittime
factus non irritat vicietur / ymo va
let. ita e. Si de calumpnia in princ. li.
vi. Et deinde similiter tacite potest
obmitti sed non expresse. C. e. l.
ii. §. Sed quia veremur.
Sed in quibus causis debet prestari
Respondeo tam in civilibus quam in criminali
bus / et etiam spiritualibus ita e. c. i. et
c. vlt. / et c. Si de calumpnia § quoniam
vero li. vi. / Nam iuramentum est iura
mentum calumpnie ad veritatem
eliciendam. ita e. c. i. / Ideo licet
prestitum fuit in causa principali nichilominus
tamen prestabitur in causa appellationis
ita e. in appellationibus in princ. li. vi.
Item inventum est iuramentum
calumpnie ut saltem timore
litigatorum instancia compescatur
C. e. l. i. Item ut propter religionem
iurantis non sit aliquis immemor
sue salutis. i. q. vii. Quamquam
Prestare autem debent istud iu
ramentum calumpnie principales
persone. C. e. auth. principales et
ita e. in pertractandis et c. vltimo
et primo actor et postea reus. C. e.
l. ii. § 1 et ii. Prestant etiam tutores
et curatores. C. e. l. ii. § quod observari
Iurant syndici et yconomi
qui causas earum non ignorant
ita e. In pertractandis et c. se et c.
vlt. Item actores et defensores
universitatum ita e. c. i. in causa. Item
procurator datus in rem suam. nam
ipse est dominus cause / quia ad ipsum
spectat commodum et incommodum
ii. q. vi. videmus § insuper ff. quod cuiuscumque uni
versitatis l. i. § Iussa / et iurat iste in
animam suam. ita e. in pertractandis
Item iurat episcopus et quilibet
alius prelatus in causa sue
ecclesie si per se ipsum eam agat spretis
sanctis evangeliis / sed non tactis
ita e. c. vlt. et C. de episcopis et cle. auth.
Sed index / nam presenciam evangeliorum
fecerunt inducit et suffragium
veritati impendit. C. de iudic. l.
rem non novam. Item in omnibus
causis in quibus potest intervenire
procurator / si super hoc habeat specialem
mandatum procurator ad causam
constitutus potest prestare calumpnie
iuramentum ita e. in illa. li. vi. sim.
hostiensis al. non. / C. e. l. ii. §. Sin autem
et auth. principales / et si dominus post
iuramentum calumpnie procurato
rem instituat / ex quo ponatur aut
vnde vel agere debeat procurator
tenetur ad subeundum huiusmodi iura
mentum. ita e. in appellationis vel procura
tores li. vi. Sed pone quod pos
sessor iurauit de calumpnia et
decessit / nunquid heres iterum iurabit
de calumpnia / hostiensis dicit quod sic. C. e.
auth. principales / et ita e. in appel
lacionis vel procuratores li. vi.

Iuramentum calumpnie dicit continere
v. que in hiis versibus continentur
Illud iuretur quod lis sibi iusta
videtur. Et si queretur verum non
inficietur. Nil promittetur nil falsa
probatio detur. Ut lis tardetur dila-
tio nulla petetur. Iurabit ergo
quod credit se bonam causam habere et
interrogatus non negabit quod verum
esse credit. nec utetur scienter
falsa probatione. et quod dilationem non
petat in fraudem. nec dedit nec
dabit nec promisit nec promittet
aliquid pro hac causa nisi illis personis
quibus leges dare permittunt C. e.
l. ii. et aut. principales et i aut.
ut litig. iur. in prin. coll. ix. Pe-
na vero recusantis iurare est ut ac-
tor cadat ab instituta actione
personam indicantis. Reus vero pro
confesso habeatur. et hec compnuntur
in hiis capitulis que in iuramento
sunt comprehensa. i. e. c. ult. i fi. 2 C.
e. l. ii. § ult. Differt autem iura-
mentum de calumpnia a iuramento
malicie in tribus. primo quia iura-
mentum talium prestatur post litem con-
testatam ut dictum est C. e. § prestat. Sed iura-
mentum malicie prestatur ante et
post litem contestatam. De dolo et con. c. dilectus
et de rescrip. pastoralis et i. e. in
appellationibus § in omnibus l. vi.
et i. de testi. preciu. nisi. Secundo quia
iuramentum de calump. prestatur in
tota lite C. e. aut. hoc iuramentum
et i. e. c. i de calumpnia § quibus
l. vi. Sed iuramentum de malicia
quociens quis aliquid in iudicio proponit

vel postulat. si quis ex malicia pro-
cedere timeatur. et quociens iudex
viderit expedire i. e. in appellationibus
§ in omnibus l. vi. Tercio quia
per iuramentum de cal. providetur ne
aliquid calumpniose fiat in tota
lite C. e. aut. hoc sacramentum. sed per
iuramentum de malicia providetur
tantum ne illud quod proponitur vel
petitur in quo suspectus habetur
proponens maliciose proponatur vel
petatur. Sed in hoc conveniunt quia
sicut iuramentum de malicia presta-
tur in omnibus causis i. e. in appella-
tionibus § in omnibus l. vi. presta et
iuramentum calump. ut dictum est C.
e. § In quibus. Iste differt iu-
ramentum de cal. a iuramento de
veritate dicenda in duobus. primo
quia per iuramentum de cal. providetur
de credulitate. in aut. de hiis qui
ingre. ad ap. § prius et ult. Sed iuramento
statim sive dilatione iudex debet
credo nec potest dicere dubito. Sed de
iuramento de veritate non videtur
nisi de scientia sine veritate. quia scit
et ideo hoc expresse quod verbum sonat.
ar. ff. iud. sol. l. iudicatum ff. de f.
in l. non alit. et i. de testi. preciu.
l. vi. Unde dubitare potest de veritate.
ideo habebit inducias ad deliberandum
si dicat se dubitare. quia simpliciter
debet dicere scio vel nescio ff. de int.
act. l. qui interrogatus. Secundo
quia iuramentum de calump. multa
capitula continet. quod in iuramento
de veritate secunda locum non habent. 2.
qui iurat de veritate dicenda nullum
verum tacere. De t. in. q. vo. Hortantur.

et nullam dicere falsitatem. iii. q. iii.
nullam. et j. de actore et dilati.
Conuenit autem iuramentum de calump.
uel de ueritate dicenda in rebus pro.
quia si non fuit iuratum de calump.
uel de ueritate dicenda in principio
litis potest utraque pars quandocumque in
qualibet parte litis prestare. Item quod
in qualibet causa spirituali et ciuili et
criminali de calumpnia sicut de ueritate
dicenda iuramentum debet prestari et
secundum tamen hec probantur. j. e. Si de ca-
lumpnia l. usque. Textus quia licet
sit iuratum in causa principali de calump
nia et de ueritate in absolutionis iniuria
appellationis utraque prestabit iuramen-
tum. j. e. in appellationis in prin. l.
uj.o

De dilationibus iam prosequitur.

a Dictum est de iuramento
calumpnie et de ueritate dicen-
da in qua datur dilatio ad
iurandum. Sed hic subiicit de dilatio-
nibus. De quibus uidendum que sunt
dande. Unde reus debet tribus e-
dictis citari uel uno peremptorio
quod continet tantum quantum
tria edicta xxiiii. q. iii. de illicita
et ff. de re iud. contumacia et ff.
de iudic. ad peremptorium ex causa
tamen peremptorium aliud potest moderari
sicut iudex uiderit expedire. ff. de
iudic. non unquam 2. c. de off. dele.
consuluit. Sed tunc incitatione
exprimere causam quare. h. facit ut post
illa tamen non liceat appellandi. c. de
iud. rest. cum consultus in fi. alias ab eo
potest appellari j. e. c. i. Uoca-
tus ad iudicium debet habere inducias
ad respondendum. ut per literas citationis
potuit plene informari ar. v. q.
iii. c. Si primates similiter ad acquirendum
aduocatum et consilia amicorum
iii. q. iii. de inducijs et ff. quibus
ex causis in ma. ab hostibus. s. Sed
quod sumpsit. Sed uidetur tamen ad li-
bellum debeat respondere de ipso facto
non dabuntur inducie ad respondendum
ad uocatum. ar. c. de iudic. pasto-
ralis. quia factum ipsum de quo agi-
tur scire debet. Uerum uerius est quod ab eo
petitum uel non alias eius dilatio sibi
ei danda est qui uocatur ad
iudicium iii. q. iii. s. offeratur.
Sed actor ab initio hoc dicit quia
et si reus exceperit et actor re-
plicet bene datur actori dilatio.
Dilatio dari non debet quia instruc-
tus uenire potuit iii. q. iii. s.
Spacium. Si autem Iste dantur
dilationes gratia testium uel instru-
mentorum que ut si ex ea prouincia
ubi lis agitur uel persona uel in
finitima postantur non amplius
quam tres menses indulgentur.
Si ex continentibus prouincijs menses
vi. si ex transmarinis et menses
nouem. c. e. l. i. et iii. q. iii. s. Spa-
cium. Sed iste dilationes uidentur
hodie arbitrarie ut iudex consi-
derata locorum distantia et temporis
qualitate inducias concedat ar.
j. de ap. cum sit 10. 2 l. de re iud.
ex ad consultationem. Item peremptoria
iuris causa tamen una dilatio debet
dari et illa sine cause cognitio-
ne secunda uel tertia non est danda
nisi causa cognita ff. e. l. ult.

et l. ordine ¶ Item mali dant' due actor' et tres reos ff. e. l. ult. et dedit dari dilacio indice sedente p tribunali et utraque pte pnte et causa cognita de plano ut semplene in. q. iii. §. audire et data dilacione iudicis officium conquiescit donec tpus dilacionis effluxerit C. e. fine ps ¶ Iste iudex det quibus dilacionem dare ad maliciam rei quicedat. l. dedo et qui put et c. cu olim et pt facere graciam post pemptoriu d. de of del. consuluit ¶ Iste siquis pnutilitate publica uocatus tm fuit ad tpm tm no debebit tunc queuum ismo ius renocandi domum habebit l. c. c. ult. et i aut. de stis. ep. §. si vero epi et d. de fo. q. c. ult. nisi ibi qtraxisset ut iii. legacione delicisset uel rem aliqui tunc emisset qz tunc rude tenetur al diceretur ci accio res alienas deffendi domum ff. de iud'. ii al. i ii z §. i. et l. se ¶ Iste qui ca dicendi testimonij notati sut ut q' iudicandi ca ibi accessim sut ut qui causa contende appllacionis venerit al ca tutele reddende iste psone ius renocandi domum hnt. si no ibi qtraxerunt ubi queniunt th pbant' ff. de iud'. l. ii. §. legat' et §. sequentibz De

Ussum est de dilacionibus que dant' audire ferijs hic subiciat' de dilacionibus que dantur aure

§. de ferijs vnde uidendum est que dicantur ferie et quot sint spes et quid possit agi tpe feriar ¶ Ferie dicuntur quia forensibus negocijs in nuntate pstat ff. leg' dimus ¶ Ferie triplicia distinguntur quia alie sunt repetine ut q dant' a principe obueniencia tpus et honorem ut dies natiuitatis sue ut filij sui ut dies principij de impio ut ob aliud quia uxorem duxit et istas reos pt indicere nisi princeps C. e. anno ¶ Alie dicuntur temporee ut tpus messium et vindemiarum l. c. c. ult. insi et ff. e. l. i. et iste dicuntur ferie iste ad requie laboris ut quiescat tunc homines a causis et indicunt' variis tpibz secundum locorum diuersitate quia quidam colligunt tardius messes uel vindemias et alij citius ff. e. p sides et in illo tpe no put compelli agere al no valet sentencia ff. e. l. i. sed bene conpellunt' ad iudicia venire saltem ut litem contestent' puta si actor ut accio ut furti et dampni et iniurie et al sit tpe peritura ff. e. l. i. §. qo capiunt' et l. ii. et iii. et tunc pt appellari ad no appllacionem psequi C. e. l. i. possent tamen ptes de qui assensu istis ferijs renunciare l. c. c. ult. insi ¶ Et alie dicuntur solempnes siue festiue q intro ducunt' ob reuerenciam dei et sanctorum q tales sunt

hoc temp' est
sine solemp

natiuitas domini / sancti stephani
Johannis ewangeliste / innocencium / Sil-
uestri / Circumcisionis / Epiphanie
/ vij diebus ante passionis / Re-
surrectionis cum vij sequentibus / Ascen-
sionis / penthecostes cum duobus
diebus sequentibus / natiuitas
Johannis baptiste / festiuitates virginis
gloriose / que sunt iiijor in iiijor
temporibus anni constitute / scilicet in yeme
purificationis / Innere annunciationis
/ in estate assumpcionis / in autumpno
natiuitatis / alia duo festa scilicet
Conceptionis et reliquie sunt de
bene esse / sed hec (?) / xij apostolorum
/ Beati laurencij / Dedicationis / beati mi-
chahelis / beati martini episcopi / dedi-
cationis cuiuscumque oratorij / et omnium
sanctorum / et diei dominice / et ille festi-
uitates quas singuli episcopi in suis
dyocesis cum clero et populo duxerint
solempniter venerandas / quod
intellige de sanctis canonisatis
auctoritate romane ecclesie / quia episcopus
non potest per se aliquem sanctum ca-
nonisare j. de reliquiis et veneratione sanctorum
c. i. / Item festum sancte crucis de cons.
di. iij. crucis / in omnibus eo quod cele-
ste det sacerdos indicauit ita
/ ut processus habitus non teneat
nec (?) diebus huius priuilegia-
ta licet partes consenciant j. e.
c. ult. et de q. s. di. iij. c. i. / insu-
per fiet pace vel concordia vel tran-
sactiones et pacta. C. e. l. ult.
/ vel nisi necessitas urgeat vel
pietas suadeat j. e. c. ult. /

vel ii res vel actio esset tempore peritura
ff. e. l. i. in 2 in / vel nisi esset ca-
debilium vel miserabilium personarum
quia in omnibus operibus miser-
dierum distinctio non est habenda
lxxxvi. di. tanta / et de q. di. v.
nunquam / Sunt v. que faciunt causas
festis tractare diebus / pax
sceleris admissum manumissio res
peritura / tunc appropinquans morti
morti testis abesse volentis
Cumque patrat primo ius filius
opit / Festum trinitatis secundum
diuersas consuetudines celebratur
ab aliquibus in octaua penthecostes
/ ab aliis in dominica proxima ante
aduentum domini. Vnde ecclesia romana
in usu non habet ut in aliquo tempore
celebret huius specialem festiui-
tatem / cum singulis diebus gloria
patri et filio et spiritui dicantur ad
laudem pertinencia trinitatis j. e.
c. ii. § ult. In diebus autem dominicis
et aliis debent homines vacare
imprimis psalmis et canticis
spiritualibus de cons. di. iii. ieiunia
Item predicationi et virtutibus / et
regularis discipline / magis
quam in aliis diebus j. de m. et
ho. cum in decore / et de statu mo-
nachorum ad monasterium § in refecto-
rio / Et ut istis possint melius
vacare debent abstinere ab omni
opere seruili j. e. licet / non solum a
peccato sed etiam a mechanicis et
agricultura / et ab aliis secula-
ribus § ut in ca. nunc i. eod. no-

fiat / neque placitum nec aliquid
ad mortem vel ad penam iudicetur
neque sacra nisi ex parte vel alia
necessitate presententur. extra de fe. c. i. et
xv. q. iiii. c. i. et ii. ¶ Item
pt. pre ceteris que in istis usibus
continentur / pax et fama. fides
reverentia tanto dampni defensio
vel postur magnaque causa
ex parte extra de fe. c. i. et xxiii. q. i. de
quod / pro fama. ii. q. v. presbiter et c.
si mala. et i. de penis captorum
/ pro fide et reverentia extra de ele. dignissimo
casti / pro dampnis datis. ii. q. i. in
primis. C. ubi in si quis / pro utilitate
vel unitate extra de ele. dignissimo et
xxiii. q. ii. quamquam / Et debent
abesse nisi imbessam. cum omni
veneratione festa observari extra de
fe. c. i. / Sed principium et finis insuper
eorum qualitate et diversarum re-
gionum consuetudine debet atten-
di / et sicut magnitudo dierum exi-
git prius incipere et tardius termi-
nari. extra de fe. c. ii. Sed die sabbati
debemus potius operari quam aliis
diebus / ne iudaizare videamur
de con. di. v. c. i. et di. iii. preveniunt
¶ In diebus vero dominicis et aliis
festis precipue in maioribus anni
solempnitatibus possunt licite
allecia capi si se inclinaverint
ad fines terrarum / ita tamen quod ecclesiis et
pauperibus portio congrua ero-
getur. extra de fe. licet / Et est ratio
concessionis quia vadunt per
turmas et cito transeunt / Sed

est dicendum de re que esset tem-
peritura ut puta de feno remo-
vendo propter pluviam / vel de ne-
cessariis pro die preparandis / Idem
de scolaribus qui scribunt questiones
vel notabilia que alias traderent
oblivioni / et generaliter ubicumque occur-
rit necessitas ut extra de fe. licet. et c.
ult. / Idem ad edificationem ecclesiarum
vel pontium possunt ligna et lapides
apportari / quia in operibus miseri-
cordie distinctio habenda. ar. lx-
xvi. di. ultima et de con. di. i. missas
Et summa est ratio que pro religione
facit ff. de relig. sunt persone
nisi. ¶ Nota quod inter pascha et
penthecosten vel in diebus dominicis et in
aliis festivitatibus genu fle-
xio nequaquam fieri debet / nisi ali-
quis ex devotione id velit facere
in secreto / In consecratione episcoporum
vel clericorum ordinationibus conse-
crans et consecratus tamen genua
flectere possunt extra de fe. c. ii. et c. i. / Quoniam in
aliis diebus debent cum leticia summa
celebrari lxxvi. di. Sed. **De ordine**

Quia iudiciis **cognitionum**
de quibus dictum est supra
multociens occurrunt questiones A
plures / et quia una preiudicat
alii quandoque / ideo subiciendum hic de or-
dine cognitionum / Unde videndum
est utrum principalis vel incidens
prius debeat tractari / et an super
principali vel incidenti sit pro-
nunciandum / et quid de questione
spoliationis ¶ Et nota questio

preiudicat alii. Vo secundo videtur quod si due sint questiones principales et sint ambe civiles que primo proponitur prius tractatur et unacuma terminantur i. e. c. m. et ff. de iudic. qui prior. Sed quandoque civilis incidit civili. Et tunc de incidenti est antea cognoscendum et pronunciandum ut si quis agat de hereditate et alter incidenter directe proponat quod non sit legitime natus de hac incidenti est pronunciandum i. e. c. tua. et i. qui fil. sint le. lator. vel si proponatur questio servitutis que primo est exponenda. iii. q. ix. §. Si de hereditate. et C. e. l. ii. Quandoque civilis preiudicat criminali et est prius tractanda ut siquis credens se liberum accusat aliquem de crimine et opponatur sibi questio status primo tractabitur incidens questio de statu iii. q. xi. §. Si crimen. et C. e. l. iii. Quandoque criminalis preiudicat civili iii. q. xi. §. aliquando civilis et hic que utraque est concurrens. Sed si alia sit incidens refert utrum perimat principalem vel non. Si non perimat nichilominus potest tractari principalis i. de ap. super eo i. Si vero perimat tunc principalis non possit tractari sine incidenti tunc de incidenti est primo cognoscendum ut i. e. super eo. et i. e. c. i. Quandoque preiudicat criminalis criminali cum unum crimen est maius quam aliud de maiori est primo cognoscendum iii. q. ix. §. prius est. et C. ad l. iul. de adul. cum. et C. ad l. falc. de pla. psces. et sic quandoque una que dependet ab alia. Et sic non sunt tractande quia sic esset diversos intentac processus et sine utilitate. ut si concipiatur de excommunicatione v. de iudic. c. pbita 26. de off. del. prudenciam §. septa. Utrum super incidenti et principali sit pronunciandum distinguunt inter questiones incidentes et emergentes sive exceptiones. Incidens questio dicitur que competit reo etiam ante litem gt puta pactum de non petendo. res iudicata. defectus matrimonii. consanguinitas que obstat matrimonio vel aliud quodcumque impedimentum perpetuum. in tali incidenti non pronunciatur sed super principali i. e. c. i. nisi questio civilis incidat criminali ut cum quis accusat dominum quod patitur transfugam status quia si fuit servus pronunciatus non potest accusare. iii. q. xi. §. aliquando vero. qui confitetur. et C. ad l. iul. de adul. l. cum. vel cum civilis civili preiudicat ut si de hereditate agatur et opponatur quod non sit filius i. e. c. per tuas. et i. qui fil. sint leg. lator. et iii. q. xi. Si de hereditate. Emergentes dicuntur ille que competunt et emergunt in lite puta an dilatio sit danda. an non. vel tale interrogatio vel posito faciendo. vel utrum actor sit in possessione libertatis vel non. In istis emergentibus pronunciari debet. ff. de lib. ca. libe. §. ult. Alias non posset iudex procedere.

qo emerges et incidet

in principali ff de iudic. de qua re
et .j. de ca. pos. cum sup. ver. d.
Incidens pirmit emergens in-
gia differt / Restitucioni petes
ab adversario reconvenciri non pt
nisi de alia possessione spoliatione
.j. e. c. ult / nec pt restit. quo. spe-
tatus sup. eo. quo conveniri. C. de
rei vend. ordinari / et .j. de resti.
spol. mtris / et c. ex conque / nisi p°
fuit restitutus .j. e. c. ult et C. e.
sollicite / Sed ubi due questiones
possessorie opponuntur ad diversis ille
sit prius tractandum .j. e. c. ult secundum illa
regula. qui prior appellat. prior
agat / ff. de iud. cum prior / et tunc
una sententia debet terminari .j. e. c. ii / quia
utraque spoliatio privilegiata est
.j. e. c. ult / Si vero unus agit pe-
titorio / et alter possessorio / distingue
qualiter reus obiciat spoliacionem
si vero petat restitui directe / due
sunt questiones et petitiones quia
in modum actionis fit reconven-
cio de spoliatione / tunc sit tractande
sunt .j. e. c. ii. Si in modum excep-
tionis opponatur spoliatio / tunc p°
tractatur quo spoliationis ut .j. e. c.
ii. Si vero agat de spoliatione contra
suum spoliatorem / et ex. de re alia /
tunc pt opponere de sua spoliatione
et in modum actionis et in modum
exceptionis .j. e. c. ult / Sed videtur
sit cautius utrum magis sibi expe-
diat agere directe vel excipere / na
si magis expediat rerum possi-
de rem ad in sua quia sua re-
cuperatione / excipiat et probata
exceptione sua non compellitur inde
nisi p° fuit restitutus .j. e. c. ii
et dominus guido dixit quod istud consili-
um. e. s. forte cavillosum non sum
constituam / Si magis expediat
recuperacio rerum quia est spoliatus /
opponat sua spoliacionem directe
et ea probata restituetur .j. e. c. ii
et. ult / Et idem est si petitorio
agatur quia reus pt. duplicit
opponere suam spoliacionem ut i. c.
ii. Et hic tamen sup. diversis rebus
fit querela et oppo. spoliationis /
Secus tamen sup. eadem re sit con-
vento. et reconvento tunc utilius
est opponere spoliationem in modum actionis
.j. de resti. spol. ex quoque conque / quia tunc
restituetur ante ingressum cause prin-
cipalis / Si vero in modum exceptionis
non restituetur / sed tamen repellit a-
gentem. et sic in utroque casu p iudi-
cat. quo spoliationis / Item recon-
pensatio non pt opponi restitucioni
petenti. quia sic indirecte admit-
tetur reconvento. C. de compe. l. ult.
et ar. j. de excep. cum int. nisi / Item
pte in momentanea. possessione ces-
sat reconvento C. q. hi p. f. l.
ult. / Sed si convenio te posse-
ssorio et tu reconveneris me petitorio /
p° excipio de spoliatione eadem
de qua conveniro te / nunc quod debeo ad
mitti sic. quia ad aliud opponitur
ut actio et ad aliud ut exceptio
ar. j. de resti. spol. veniens et c.
in tua. Cof.

De plus petitionibus

In iudiciis sepe plus petitur
quam debeatur / ideo videndum est
quibus modis plus petitur

et qua pena plus petens puniat
Quatuor modis plus petit
s. ca. tpe. re et loco un & plus
petitur causa tpe reqz loco. i. e.
c. uno Causa plus petitur
ut pote debeo t dare ul centu.
sub altnatione si petas indistic
te. x ul debeo tibi aliq ingnu
et petis etiam spem plus petis
quia vis in auffre electom q ee
no debet C de g inde si quis sum
et ff. de ind dat l. plus inst. C
Tempore plus petit qui quis
quod s. ceto tpe debetur petit
illud ante tpus puta debeo x
in pascha et petis i natiuitate
ul ante aduentum q dicamus C
Re plus petitur qui x solui
debent et xx petunt. C loco
plus petit qui quis no ubi co-
uenit solui sed alibi conuenit
h pbant q. c. c. uno. s. tequoq

b Pena plus petencium i istis
quatuor modis q dat olim qui
tota causa puiebant inst de
act. s. siquis agens et inst de
except. s. applicatur sed hodie n
sic puniunt qui em an tpus pe-
tit inducie duplicantur et inchi-
loning in expens puni inst. de
except. s. ho. et j. c. c. uno fal-
lit in tribus casibus in quibz
pt peti an tem quod debetur
C de inr dot l. d. z ff. q in statu.
cred. l. ait ptor s. si debitorz
et ff. qui satda. co. si fideiussor
C Si vo ca re ul loco plus pe-
tat aliquis et aliq dampnu

reus sustinuit citra spontulas
s. b. actor triplice pena puiet
i. in triplu puietur et i alyis ex
pens. condempnabit inst de act.
s. tplicis hoc e uiri si suinect z sing
denne ciuili sed de nuc tam no
condempnat nisi in expens. ul inst
esse j. c. c. i° quia illa pena i
non apponit et hoc pg lit gt.
quia an lit gt. licitu e penite
sed no postea sine pena. C cl.
i. ff. rem ra. ha l. amplius et
ar. j. c. c. uno ut De causa pos
sessionis et proprietatis

a Quia in iudicio
quasqz declinat
sunt cso possessionis et ppe
tatis ideo hic subicit de causa
possessionis et ppetat unde uidend
est quid sit cso possessionis et ppe
tatis C Et ne int dca pisis dent.
Et qui possessio et ppetas possit
sed. intemptari et qui no C go
possessionis est in qua de sola
possessione qtrouersia uentilat.
C Tra ppetatis e in qua de sola
ppetate quit hoc e de solo dnis
ul quasi C Possessio transfertur
plurimis modis qui in hijs q sibi
cotinet siue sine rei mutuate
neditione C clauibus et cartis
mea si tradidero sicient C Quamui
no alit dcitur possessio transit
C siue si tulfert si aduo uendi tu
condatur ff. de acq. poss. cp meo
uenditione rei mutuate ut si
rem mea penes te depositam
uendidi ti inst de reru diui s.
ini d. ite tradicoe clauiu uel
cartarum ff. de gte. ep clauibz

z. c. de don. l. i. et C. de rem. dane
et c. dementis. Item si quis rem
mea noie alterius vel possid. ff.
de rei ve. l. ult. Item iniste possidet
qui ptore actore possidet ff. de
acq. pos. possid. z l. quadam. et
quasi possid. quis videtur cum
tribus mitibz mat. aliquo iure
j. e. ca. ecclia. vel etiam p duos actus
j. e. ca. olim. hec e vim ut i pos-
sessione tueat quousque qstet
an illud debitu sit xvi. q. iii. Sini-
cia. et j. ut lite pe c. i. z ii. insi
incitibus in quibus simplex actio
indicat qsuetudine xxv. q. ii. statu-
nos. et C. de epa. aud. l. iii. insi.
Questiones possessionis tot
sunt quot interdicta possessoria s.
de retinenda. vel recuperanda. vel
adipiscenda psone. Nam p adipiscen-
da psone qponit interdictu quorum
bonorum et interdictu quorum legatorum
et interdicto salviano ff. quorum
bonorum l. i. ff. quorum leg. l. i. z ff.
de salvi. int. l. i. Interdicto autem
p adipiscenda psone datur bonorum
possessor. et heredibus instituentis
inst. de int. §. adipiscende quia
licet hes hoc ipso q e institutus et
hereditate adiit efficiat. dns rerum
hereditarium tu possessionem earum non
adipiscitur nisi apprehendit possessi-
onem. ff. de acq. her. cum heres in
pri. De retinenda possessione
datur interdictum uti possidetis
et utrubi inst. de int. §. adipis-
cende et §. se. Interdictio dicitur
quod inter duos redditur non abint
dicendo inst. de int. §. sed tu hoc

loco cum hec istorum interdictorum datur
utilis actio. quia interdictum olim
erat quedam formata et solep-
nis qceptio quibus ptor ad fiei
iubebat. vel phibebat. inst. de int.
in pn. et add. q. dr. C. q. metus ca.
§. i. Quando possio et qpetas
sit possint intercipi vel non varie
sunt opiniones. Prima e Jo. et Azo.
qui dicunt q nullo mo. possint
sil. interceptari et hoc tali ione q
interdictum unde vi et rei vendicatio
tendunt ad unum fine. C. de alie
iur. mut. l. i. et ff. de vi z vi ar-
mata. ptea q speciale e in uno
casu ius que est in qm in ff. quorum
le. l. i. §. q aut. C. de rei ve. ordinari
et C. de int. incerti. Secunda e Jaco-
bi Bal. q put sil. in totum et dic.
q casus e legis in quibus membro.
in interdicto adipiscende ff. quorum
le. l. i. §. q aut. inst. int. dicto recu-
perande ff. de vi z vi ar. ca. fundi.
in interdicto retinende ff. de acq.
poss. nat. §. nichil. vi g. mutuam
vem meam possum age qtra-
te possessorio et petitorio ut ff. de vi
et vi ar. colonus. Tercia est
az. et B. quod possessio sil. agi de
psone recuperanda et de petitate
abeade psona j. e. ca. dilectus nec
e istud contra ordinem ut non qrie-
tas vel repugnantia inhec cau.
invenit. j. e. ca. ecclia et c. cum
sup qnalys interdictis non posset.
et sic intelligunt una prime oppi-
nionis. Si vero vimus vult age
possessorio et alter petitorio illud
nullo mo e admittendum. j. t. pro.
sollicite et c. ultimus Item an qs.

et c. ex parte / quia questio spoli-
ationis privilegiata. e. ti. de ordi.
cog. c. ult. / et cum actor agit interd.
B / reus se potest defendere super utraque
q. e. ti. etiam et c. cum super. Hosti.
tamen sic distinguunt / aut ab eo-
dem proponitur questio possessionis
et proprietatis / aut diversis. Si ab eodem
distinguitur aut est interdictum adi-
piscende possessionis aut recupa-
rande aut retinende. Si in interdicto
adipiscende possessionis potest utraque
intentari j. e. pastoralis et ff. quorum
bo. l. i. et § q. i. / Idem est in interdicto
recuperande ut in c. pastoralis et
c. de rei vendi. ordinarii / Si reti-
nende possessionis distinguitur
aut possidet et detinet / aut possi-
det sed non detinet / Si possidet et
detinet non potest intentari. scilicet quia
dominium esset confusa / qui enim proponit
rei vendicationem dicit alium possidere.
ti. de iudi. exceptum / quia possidenti
non datur actio insti. de act. § iste
quoque / et qui agit uti possidetis
dicit se possidere / Unde pendente
iudicio unius non potest redire ad ali-
ud / nec obstat. ff. de acqui. posse.
natu. § inde. / ubi uterque confitetur
quod ille ignorabat. se possidere. vel
renunciavit proprie actioni antequam
inchoaret. Sed aut possidet. sed
non detinet. tunc potest simul intentari
ff. de rei vend. officium. ff. de vi et
vi ar. colonus. / Si diversi intentant
distinguitur aut reus vult ingrue-
ti probare de dominio. aut non. Si
vult ingruenti probare potest j. e. per vi-
tiales / Sed si non vult distinguitur
/ aut reus proponit per modum actionis

aut per modum exceptionis. Si per mo-
dum actionis. due erunt invicem pe-
titiones et erunt simul tractande ti.
de ord. cog. cum dilecti / Dic ut ibi
§ restitutionem / Si in modum exceptio-
nis distinguitur aut in interdicto
adipiscende. aut recuperande. Si
in interdicto adipiscende. primo super
exceptione est cognoscendum. ti. de
ord. cog. cum dilectus inf. et c. ult.
Si in interdicto recuperande super posses-
sorio erit procedendum. j. t. per vi. in-
bris. Iste cum quis et c. ex questione
et sub eadem iudice debent tractari
j. e. c. et n. De restitutione

A Spoliati statim spoliatori
in iudicio restitutione petere
consueverunt. Ideo hic de resti-
tutione est videndum. Et cui
debeat restitui et cui et quando
et primo de restitutione spoliorum
Secundo de restitutione fructuum usure
et symonie. Tertio de restitu-
tione raptorum et emptorum de ra-
pina et restitutione heredum raptoris
Quarto de restitutione iudicum male
iudicantium et advocatorum testium et
actorum. Quinto de restitutione
prelatorum et clericorum et turpiter
acquisitorum. Sexto de restitutione
naufragii. Septimo de restitutione
questarum et talliarum et dampnorum
in bello iniusto. Octavo
de forma restitutionis. Et utrum
de rebus restituendis possit fieri
elemosina. Nono de restitutione
in integrum qualiter sit facienda.
Primo igitur de restitutione spoliatorum
est videndum / quando sit facienda. et

cquali et inquibus casibus cesset
restitucio spoliacionis ¶ Spoliatus
dr quis dnr vel apso. ut maritus
ab uxore vel equo. j. e. contulimus
sa. contradictione hac. et c. cum pte. Et
sit ad hc. dr. j. de diuor. c. ad
restitucionem usque in fine / aut a
rebus est spoliatus et tunc an
quam quod suum ei referatur est
restituendus / quia pdo etiam
e. secundum rigorem iuris restituendus
j. e. cum quis / ut dos ea re petet
eodem tpe cum fine ff. de posi. bo
na fide / cum rebus suis quis spo
liatur ut cum eicitur a possessione
sui beneficii / vel patrimonio suo
vel maiori pte patrimonii sui
distinguitur aut ab adversario / aut
ab alio quam adversario / aut in iudice
Si ab adversario opponatur exceptio
spoliationis habet exceptionem
quia non tenetur respondere donec
fuit restitutus et hoc tam in ci
vilibus quam in criminalibus Si ab
alio quam ab adversario in criminalibus
non auditur sed in criminalibus habet
locum exceptio. j. e. frequens in prin.
l. vj ¶ Item habet locum contra spoli
atorem ut possit implorare
in integrum restitucionem j. e. fre
quens c. solet. l. vjo. exceptis
casibus in quibus cessat restitucio.
¶ Primus est cum spoliatus est
absens iusta de causa et non
malitiose vel per contumaciam cessat
restitucio quia dum est absens C.
de of del. consultacionibus ¶ Secundus
quando spoliatus est excommunicatus
C. de iudic. Intellexpimus vel habe
ticus xxiij. q. vij. c. ij. ¶ Tertius
cum renunciavit iuri spoliationis
j. e. c. i. / Sed cum obiciatur spo
liato quod sponte renunciavit quo
ad exceptio. sit admittenda. j. de
inst. cum venisset. Si aut aliquis
opetum / distinguitur aut renun
ciatio nichil operatur et tunc non
est admittenda. j. de instit. cum
venisset / Si aut aliquis opetur /
distinguitur aut renunciat per
vim impulsiuam et tunc admit
titur C. de renunc. Imp. hc / aut
per vim compulsiuam tunc distingue
aut fuit spoliatus per adversa
rium tunc admittitur j. e. sollicite
aut per iudice tunc non admittitur
j. e. accepta. ¶ Quartus cum
spoliatus non vere possidebat sed
tamen habuit detencionem j. e. olim et
¶ Quintus si quidamne possedit
x. q. iij. quia cognouimus ¶ Sex
tus qui vero pnatare spoliato
agenti super re ecclesiastica vel eius
opponitur j. e. frequens l. vjo
¶ Septimus cum quis possidet de
cimas infra parochiam alterius
nisi evidenter docuerit quod eas per
possessionem legittime fuit assecutus
quia eas occupasse videtur per
sumitur cum presumant compotes in
fra aliena parochia constitute
et sit manifestum nisi sudatur
eas de iure quam ad eandem ecclesiam
ptinere j. e. ad decimas l. vjo. ¶
Item laicus non petit restoz

ca[sus] in q[ui]b[us] cessat r[estitu]c[i]o

decime .j. de psc̄p cā. / et in s(upradi)c(t)is
casibus positis .j. de dimori .§. q
aut cum quibz secū tibus / aut
officio iudicis e(st) spoliatus / tunc
distingwe aut in ordine non
s(acr)ato aut s(acr)ato. Si s(acr)ato in
ordine no(n) restituit(ur) nisi p(ri)us
constet de h(ac) oc. p(ro)testes .j. de testi
c(on)p(ro)te. a. Si in ordine no(n) s(acr)a-
to restituit(ur) .j. e. c(on)querente / fal-
lit in iiij(or) casibus / p(ri)mus si
obiciat(ur) spontanea renunciacio
ab inito iij q. i. §. patet et .j. e.
accepta / Secundus e(st) si impedi-
at enormis delicti qualitas
iij q. v. Sup(er) ea. / Tercius p(ro)pt(er)
scandalum iii q. vj. h(oc). quippe /
q(ua)rtus q(uando) sunt manifesta. c(ri)-
mina p(ro)pt(er) que no(n) e(st) restituendus
.j. de accusa(tionibus) evidenciam et c. ad
peticionem / qualis datur (com)p(re)cepto
spoliato vel (con)tra spoliatorem. Vel.
alium ne s(ibi) teneat(ur) iudex donec
sibi restitutus s(it) de q(ui)bus cog(noscitur) s(upe)r
spoliacione / dic ut ibi § restor
Condempnatus ad restitucionem
faciendam tenet(ur) dampna et
fructus restituere no(n) solum
p(er)ceptos sed et qui p(er)cipi pote-
runt .j. e. c(um) gius deductis expensis
q(ue) fiunt gra(tia) q(ua)rendorum colligendorum
et (con)s(er)vandorum fructuum / q(uod) locum
h(ab)et tam in bone fidei q(uam) i(n) ma-
le fidei possessoribus sive p(re)donibus
ff. de pet(itione) h(ere)d(itatis). §. adno 2 §. fruc-
tus 2 l. plane in fi. 2 C. de fruc.
2 litis ex. l. i. / quia ullus cams
inveniet(ur) p(ro)pt(er) qui hoc genus

deductionis impediat ff. fam(ilie) h(erciscunde)
l. fundus l. X in fi. 2 ff. sol(uto) mat(rimonio).
fructus / nam fructus intellig(untur) de-
ductis n(e)c(essa)riis expensis ff. de us(u)
quod us(us)fructus 2 ar. xij. q. ij.
nob(is) / cum distinctione tali quia
bone fidei possessor tenetur
restituere extantes ar. lit. q(uo)d et
no(n) (con)sumptos / p(er) h(oc) l(oco) s(upra) q(uo)d. Consum-
ptos etiam p(er)ceptos ap(ud) ne pen(ultim)a
C. de rei ven(dicatione) c(on)tinuo et ar .j. e.
c(on)querente / mal(e) fidei possessor
no(n) aut violentus tene(tur) resti-
tuere om(ne)s qui p(er)ceperit ad eum per-
venisse ar. lit. q(uo)d et post. C.
de rei vend. Si fundus (quo)d (fidei) bo(nae)
fuit violentus tunc tenet(ur) resti-
tuere p(er)ceptos et qui p(er)cipi pote-
runt p(ro)v(en)ientes possessores .j. e. c(um) gius
et ff. de pet. h(ere)d. Sed et si § q(ui)
agit / et h(oc) e(st) ver(um) de fructibus
industrialibus ut vino frumen-
to et similibus / Secus de natura-
libus ut pomis et alijs quos n(on)
fac(it) suos possessor bone fidei i(n)
mo tenetur redde(re) univ(er)sos ff.
de us(u) fructus / 2 i vo restoris
omnis utilitas actoris (con)tinet(ur)
ff. de v(erborum) sig(nificatione) cum p(rae)tor / et qui re-
stituitur plena(m) d(ebe)t h(ab)ere r(e)stitu-
cionem in p(ri)stina cum .j. e. p(ro)pos(uit) a-
nis / et si p(ro)baverit spoliacioni
ere(dit)etur in ua(n)to eius sup(er)
rebus amissis s. q(uod) metus ca(usa) c.
ult. / dic ut ibi in §. illa no(n) 2
§. pro(x)ult / Sequitur videndum e(st) de
restitucione furti 2 usure. de h(is)
B

Sequitur de spol(iati)o(n)e ite(m) 2 f(ur)t(o)

dicitur supra de usuris § restitutio cum sequenti-
bus. Et de symoniaca pecunia re-
stituenda. Dicitur supra de symonia § Item
qui recipit cum sequentibus. Si tamen ¶ Decimo
de restitutione raptorum sequitur.
Nam si plures fuerint raptores
insimul vel prestando auxilium vel
favorem sine quo alii rapinam
aliter non fecissent, quilibet tenetur
in solidum, quia agentes et con-
sencientes cooperando par pena
constringit xviii q. iiii omnibus et
ii q. i notum infra et pulcre similiter
qui raptores defendunt in suo cer-
tore vel in domibus suis receptant
vel quorum nomine fit rapina si ra-
tificet vel prius mandaverit xx
iii q. iii qui aliorum xi q. iii qui
consentit cum capitulo sequenti et supra e. cum adsertum
infra et supra de sen. ex. cum quis l. vi.
Sed si unus satisfecerit de toto
dampno alii liberantur quo ad
dampnum vel interesse quia bona
fides non patitur ut idem bis exigatur
ff. de reg. iur. bona fides ¶ Sed
satisfacienti tenentur alii satis-
facere pro sua parte tamen in foro anime
licet in foro contencioso quilibet
teneatur in quadruplum infra
annum ff. vi bo. rap. l. i et ii.
Si vero consilium dedit vel favorem
tamen alii erant alias facturi tunc tamen
tenetur de his que habuit vel expen-
dit et de omni dampno dato ab
ipso vel eius familia occasio-
naliter vel directe. Supra de re iudi-
cata c. 1 § 2 C. de eta. et quali-
tate et de sen. ex. quantum alia ¶ Et
idem intellige de illis ad quos
tales res devenerint scienter sive
ex dono sive alio modo etiam per
emptionem et amittet precium C. de
rei vend. Si mancipium xiiii q. v. His
ius infra cum capitulo sequenti de emptione. Si fundum
et omne lucrum quod ad eum pervenit
deducto precio tenetur pauperi-
bus erogare xiiii q. vi quod habetis
et § se vero. liberatur rem alteri
vendendo ergo si per multos tran-
seat emptores vel si res morte
vel casu periit vel si violenter sibi
aufferatur vel si furtive subtra-
hatur vel alio modo amittatur
restituere tenetur, quia qui quesivit fur-
tum rem alienam invito domino
contractando ff. de furt. l. i §
fur semper est in mora restituendi.
ff. de cond. fur. l. i et l. Si pro fure §
condicio et l. pulcre et debet restituere
rem non deterioratam vel si reddat
deterioratam quia ad ipsum pervenit
non liberatur ff. de cond. fur. in
re furtiva et C. de rei vendi-
cione et adde quod dicitur supra de rap. §
ult. et de usuris § restitutio ¶ Et
idem intelligas de rebus inventa.
Unde Augustinus Si quid invenisti
et non reddidisti rapuisti quantum
potuisti fecisti qui alienum ne-
gat si posset tolleret xiiii q.
v. Si quid invenisti ¶ Decimo
de restitutione iudicis male iu-
dicantis, similiter advocati testis et
actoris singulariter est videndum.
¶ Iudex profert sentenciam iniquam
aut amore vel odio favore vel
timore aut per imprudenciam

Decimo de raptore

p

vel ignoranciam. Si pmo mo-
do q. gstiam et instiam tulerit
sniam p amicum e suspensus tam-
ddle. qua ordinarii iudex eccle-
siastici. Et si celebrauit erit
irregularis. ita q no nisi solus
ppa potest dispensare et ad totum
interesse illi qui ex tali snia le-
sus e. nisi possit inducere illum
p quo sniam tulit ad satisfacõz
plenã faciendo. C. de penis iud.
qui male iud. l. ult. ff. de iud. Si
filiusfam. et j. de re iud. cũ eterni
l. vj. q. pt' hoc debet ei imponi
pnia. tamq de pecto mortali.
xj. q. iij. quicunq et c. Quicunq.
Si vero p inprudenciã tenet.
leso inquantum. bonum et equum
videbitur iudicanti ff. de var. et
extraor. cog. l. ult. et id dt. B. in
arbitrio C. de pact. Quis in
conscribendo. in fi. et intelligas
tenetur ad restitucionem rei amis-
se. iusiurando eius cum fuerit vel fore
debet. Si ignorante inculpa
fuit non querendo gsilium amicorum
peritorum. xxxviij. di. § ult. et ut
e si erat expertus sed fuit negli-
gens in studendo. q. e igno-
rancia affectata j. de cland. de-
spo. cum inhibicio. Item tenetur
iudex ad estimacionem litis ei qui
pter eius negligenciam lesus est.
qui ullo modo noluit sanas fore
xxiij. q. ij. duo et q. v. admi-
nistratores. Sed iudex deleg. gcon-
satur q. p inprudenciã asses-

soris male iudicauit. dummodo
inculpa non fuit ipm eligendo
sed assessor tenetur ad restitucionem
ar. ff. q gnistp. in l. ij.
Iudex vero ordinarius nichil
debet recipere a ptibus quia habet
pter hoc stipendia assignata.
l. xxxvj. di. no satis. et xxiiij.
q. j. multarum. nec iudex dele.
nisi ut dt. C. de ep. § Item nulla.
Sed quid si iudex accepit
pecuniam ut ferret sniam. dt.
q restitucione tenetur. sed distinguo.
de pecunia aut dedit ut iudicaret
inique. vel ut iudice corrumpet
tur quocunq mo. sententiam
ferat tenetur pecuniam res-
tituere indistincte. non ei q dedit
cum turpiter dedit. sed ei i cuius
iniuriam recepit. i. q. i. iubemus.
et ar. xvij. q. iiij. Si quis malis
et ff. de cal. § gnalit' si illud
aut ut iudicaret bene. et tunc
illi qui dedit tenetur restituere
vel pauperibus erogare. xiiij. q.
v. no sane. quia tenebatur ex
officio suo iudicare et bene et
gratis. turpiter accepit. Item e
si accepit pecuniam ut no iudi-
caret. vel ut no male iudicaret
j. de simo. nemo. et c. dilecti
et xj. q. iij. no licet. Si in pmo
cum dedit pecuniam ut iudicaret
inique et bene iudicauit. po-
terit pauperibus erogare. xiiij.
q. v. no sane nisi. Advocati
tenentur ad restitucionem si q dictum
e. B. de postulando. Advocatis

De iudice male iudicante ex quo leso

y

v. sim°. Iste de falso teste vel accu-
sante falso vel in iniuriam inrogante
dic quod ad restitucionem tenetur. secundum
distinctionem precedentis s. xiiii. q.
v. non sane et q. vi. si res. Item quan-
to de restitucione platorum et cle-
ricorum et tempore acquisitorum. Nam
plati ecclesiarum et alii clerici bona
ecclesiastica habentes tenentur pau-
peribus erogare ea que rema-
nent. accepta sustentacione
ydonea pro se et sua familia quam
quidquid habent clerici pauperum est
xvi. q. i. quoniam et xxiii. q. vii. q.
cunque et xii. q. ii. gla. episcopi et si illi
qui nulla ex rebus suis paupe-
ribus vel distribuerint eterni iudi-
cis voce condempnabuntur in futuro
quanto magis hii qui auferunt
pauperibus quod non dederunt xii.
q. ii. Et si illi. Sed in dando illa
sunt consideranda que dicta sunt
s. de eta. et qual. s. hospes. Qui
cum dant amicis ut diciores
fiant vel in usus illicitos expe-
dunt ut puta dant histrionibus
ioculatoribus meretricibus vel
aliis personis turpibus tenentur
ad restitucionem omnium sic datorum
lxxxvi. di. donare et c. se et
c. non satis. Sed de quo faciet
restitucionem Respondeo de patrimonio si habe-
at ar. xii. q. i. c. ult. et xii. q.
ii et si illi. Si non habet patrimo-
nium alia pena imponatur. ar.
xiiii. q. vi. si res aliena in usus
tuos laborasset. in usus ecclesie
vel de bonis propriis contulisset.

quod eciam eis vice rependere tene-
retur xii. q. ii. quicumque. Sed
cui fiet restitucio ab histrione vel
meretrice qui non debuerunt hec
recipere propter peccatum committendum. Nunquid
illi qui dedit non sed suo successori
vel superiori qui hoc in utilitate ecclesie
expendat. ar. xvii. q. vii. Si quis
inanctus. s. de offi. ord. cum nos et. s.
decim. quam dominus. De restitucione temporis
acquisitorum dic ut. j. de usu. s. ult.
et j. de decimis. s. Item querere. Nunc mo res
esset dandum quia si religiosus
vel religiosa monachus vel coniugata aut
filius vel filia familias de re eius turpi-
ter data ut puta propter fornicacionem cuius
dominium non habent recipientes
scienter plato vel marito et patri aut
propriis dantibus de precio tenentur
alias non tamquam fures restituere
tenentur. xiiii. q. vi. si res ut dicitur
est. j. de usu. restitutio. Sexto
de restitucione naufragii que nau-
fragiis nichil est auferendum. Immo quod
quis de naufragio invenerit fuit
sive naufragio sive in mari aut
in littore reperiatur est restituendum
ff. de inc. rui. nau. Si quis ex nau-
fragiis. Nec excusatur quis aliqua
consuetudine precepto vel statuto.
s. de consuet. c. ult. quia istud est
contra preceptum dei. Omnia enim quecumque
vultis ut faciant vobis homines et
vos eadem facite eis i. di. c. i. Unde
quis platus et quilibet clericus
qui hunc civibus precepit est depo-
nendus et j. de attac. cum dilec.
Nunc modo faciat hoc non detinendo

plat. ex tenent. restituere

alias no/ et scđ aliā penā pūit
ut dr̄ .j. de rap̄ .§. ult/ no tn̄ locum
hēe pene hēnt qui nauēs sunt
ꝑpratice sine fidē xpane aduse.
Itē ꝑ pedagiis antiquis ꝗ ius
ta de causa a pncipibus uł regi
bus statutis ꝓpt̄ defensione vie
uł maris/ licite pt̄ exigi ab omib
/ clitis exceptis ut dictū e. .j. de
censi .§. exactō. dūm mō fiat .c.
ꝓpt̄ q̄ sunt statuta/ al no. tenet̄.
solue. .j. de ui. nu. pnemt. iij. z.
ext. dr̄ .§. huius ... uł patitur
esset recipiens illud facere. non
in minore/ ꝑ pnemis có mihi. exi
gi pt̄./ nisi a pncipe ut dictū est.
sunt instituta .j. decensi Innoz
nam9 / et ff de ꝑu. z vect. l. ver
tigalia/ et qui ꝗuīd fecit adre
stitucōm tenetur sine sit recipi
ens sine ille qui solue fecit/ ꝑ
fortuīm quitit retinendo
F Exceptio de restitutōe questarꝫ
et talliarꝫ et dampnorꝫ in bel
lo. in iusto/ nichil det dn̄s a subdi
tis pete/ nisi ea que in tēpibus uel
antecessorib eorꝫ plene/ et bona
fide sine dolo et coactōe que ei t
quia quilꝫ in traditōne rei sue
pt̄ pone legem qua vult .j. de
ꝯdic. ap. viij/ z xviij. q. ij. clem
thus/ et pacta custodi. debet.
ẜ. de pact. c. 1. Ideo si subditus
de hijs aliquid subtraxit absqꝫ
dn̄i voluntate sicut fur tenetur
restitue/ et similr dn̄s exacta
a se uł a suis directe uł indirecte/
tenetur subditis restitue/ nisi ali
qua sponte oblata sine fraude

et coactione recipiat. ar. xviij.
di. de eulogiis. 1. q. 1. placuit/ et
c. quia pio/ uł nisi iusta causa
dum ad exactione faciendam
indicat/ ut pote p defensione
patrie uł sue ciuitatis castri
uł ville/ quia ad hoc tenentur om
nes no solu res suas tradere
sed et corpalr laborare z vigi
lare/ ut sic se ipsos z res suas sal
uent. xxiij. q. iij. fortitudo. et
.j. de i. im. et pnemit. Item.
si dn̄s ... ire i expeditum
indictum a becia/ uł pncipe q
hereticos uł paganos/ uł de suo
absqꝫ gui dampno posset face
expensas necessarias/ pt̄ a subditis
pete auxiliū moderatū. Item
si in guerra uł bello iusto ex
te sua fit captus ab hostibus
nec pt̄ solue/ petitōm ꝑ sua li
beratōe absqꝫ grani dampno.
Item si vellet ire ad pncipem
p obtinendo privilegio ptectionis
speal ꝑ se et ꝑ subditis/ uł i cau
e similr. dūm mō moderate uł
sine violencia exigat. ar. x. q.
iij. unio cū media/ et .j. decensi
cū aplis .§. phibemus/ et dn̄
de pltis. z subditis eorꝫ ut i.
dr̄ .§. 1. z. et duobus sequentib
et .§. no aut. et .§. ult. Pnci
pes uł milites ad mouēt guer
ram hentes sine bellū et illud
tm exercentes contra nocentes
uł inferentes causam hentes
restitue no tenent quod capi
unt ab hostibus/ immo suum est.
1. di. 1. ius gentium/ et xxiij. q.

Restitutio ablatorum ... i. bello
iusto

H

vij. Si de rebus ¶ Sed ad iustum
bellum quinque requiruntur videlicet
persona res causa animus et auc-
toritas ¶ persona ut sit secularis
cui licitum est fundere sanguinem
et non ecclesiastica cui est prohibitum
xxiij q. viij. clerici et c. his a quibus
nisi in necessitate inevitabili ut dicitur
e .t. de hom. §. si vero ¶ Res ut scilicet
fiat bellum pro rebus repetendis
vel defensione patrie xxiij q. ij. c.
i. et q. iij. fortitudo et q. viij. si
nulla. ¶ Causa ut fiat ex causa
necessaria et licita et bono animo
et non ex odio sed ut per bellum pax
acquiratur xxiij q. i. noli. ¶
Animus ut non fiat propter odium vel
utilitatem seu cupiditatem sed propter
caritatem iustitiam et obedientiam
xxiij q. i. militare ¶ Auctoritas
ut fiat auctoritate ecclesie vel prin-
cipis xxiij q. i. quid culpatur et q.
ij. c. i. et q. viij hortatu et si aliquid
istorum defuit bellum dicitur iniustum
nisi propter defensionem suam vel rerum
suarum .t. c. olim dicit ut .t. de sen.
ex. §. [illegible] qui [illegible] &
iniusto bello dicitur .t. de hom. §. item
si quis [illegible] vero in iniusto bello
vel etiam iusto ab innocentibus vel
non prestantibus auxilium vel favo-
rem adversario extortum fuit est
restituendum tamen pena non debet
teneri nisi actores vel est ulterius
protrahenda qua delictum sit in
[illegible] receptum .t. de his que fi.
[illegible] quesivit et i. q. iij. c. i. ¶
De octava questione dicitur .t. de usuris
§. restituere [illegible] ¶ De [illegible]

similiter dictum est .t. de resti. [illegible]
per totum [illegible] ¶ De dolo et contu-
macia et eius et c. [illegible]
Visum est de his qui spoliantur per
iudicium malicia spoliatorum
nunc videndum est de his qui fati-
gantur in iudiciis dolo vel con-
tumacia adversariorum. Ideo videndum
est quid sit dolus et quid contuma-
tia et quot modis dicitur quis contumax
¶ Et qualiter sit vitandus et qua
pena contumax puniatur et qualiter
sit procedendum ad finalem diffinitionem
altera parte absente per contumaciam
et quia propter contumaciam alterius partis
multociens alius vexatur laboribus
et expensis. Ideo de expensis ultimo
est videndum. ¶ Dolus est duplex
scilicet bonus et malus. ¶ Dolus malus
est calliditas sive fallacia vel
machinatio ad circumveniendum falle-
ndum et decipiendum alterum
adhibita ff. e. l. i. et si ij. et ar. [illegible]
[illegible] Unde si dat causam contractui vel in-
cidat in contractum rescinditur
contractus secundum distinctionem posi-
tam .t. de emptione et vendi. §. si quis
[illegible] in spiritualibus
quia hic dolus dat causam contractui
in spiritualibus non subvenitur
dolum passo ut puta si quis
fuit inductus ad intrandum reli-
gionem .t. [illegible] metus causa c. perlatum
et xxx q. iij. constituit vel ad
[illegible] contrahendum .t. de [illegible]
[illegible] et c. [illegible] in spiritualibus
in spiritualibus dolus non [illegible]
culpe ar. .t. q. [illegible] causa c. perlatum
[illegible] in aliis ff. ad l. aquil.

Que requiruntur ad iustum bellum

Item · mela · in pri · Item dolo petit
qui statim restitue teneatur · ff · de do
excep · l · dolo / et · j · de reg · iur · do
lo · l · vij° / Et si quis dolo rem de
sijt possidere tamquam possessor
condempnabitur · ff · de rei vend ·
l · si dolo / et ff · de reg · iur · l · qui
dolo · z l · prem / Sed qui dolum
allegat dolum probare tenetur / non
presumptionibus sed apertissimis
indicijs · C · e · dolum / z ff · de probat ·
l · quotiens · qui dolum / Bonus
dolus est qui omnem fraudem
excludit · ff · e · l · ij / z ff · de · l · ij · l ·
cum pat · § · ticio / Et talis dolus
solercia vocatur / Iste bonus do
lus est / scilicet · palliare simulacionem hostes
a bello impediunt vel convincunt
xxiij · q · ij · dominus / et · q · viij · ut pridem /
ita ut pector computatur aut · pertinaciter
evitetur xxiij · q · ij · utile et · c ·
quia domini tu · iniustior · non perit
dolum · sine simulacione adhibeas
xxij · q · ij · faciat / Contumacia
est · erga iudice et placitum · i · obe
diencia / et dicitur contumacia qui a
tribus edictis legittimis vel uno
peremptorio pro omnibus evocatus
sui presenciam facere contempnit · ff ·
de re iud · contumacia · § · i · / Et
b · iudicis quis contumax dicitur in
hijs casibus contumet · non veniens /
non restituens · cautionis refercens ·
nil dicens · pignus quoque tenens
iniuste quoque nolens / obsistensque lo
quens isti sunt iure rebelles
Contumacia quo · at tenditur
quoque respectu non venientes
ad iudicium j · c · c · ij · z c · cum

dilecti nostri / quoque respectu non
restituentes · ff · de rei ven · qui
restitue / quoque respectu cautionis
recedentis j · c · quod ut lib · j · d · pro
cess · pl · ex lite xi · q · iij · cum ·
e · de sent · et re constitutione · e · de iud ·
c · i · / quoque respectu non respon
dentes vel absitue loquentes · quia
idem · e · ac si non rendet · ff · de int ·
act · de etate · § · qui tacuit z §
nichil / Et quoque respectu non
exhibentes ff · de ap · l · creditores
§ · iussus / quoque respectu iniuste
nolentes ff · de min · int · manifeste
Citatus debet semper reus si in
veniatur iiij · q · vj · quis quis
et · j · qui recipit at · pg c · i · z j · c
c · ult · z j · t · xxi · c · ult / Si vero
non inveniatur debet citari procura
tor si quem dimisit · quem quilibet
tenetur dimittere · et maxime
per quam est citatus / al procedet
contra eum · tamquam contumacem
denunciacionibus ad domum vel
ad ecclesiam suis j · c · cum q · z c ·
ult · z j · t · xxi · c · ult · z amici
eius sunt · reprehendi · ff · ex quib ·
ca · ma · l · quo / z xxx vj · q · iij · § · p
v · fo · aut · / Sed pone quod iudex
dixit executori · quod citaret reum
et dum executor iret ad domum
rei obviavit ei z nichil dixit
eis et iuit ad domum · rei z dixit
eis qui erant in domo · dicatis
domino · vestro · quod compareat coram offi
ciali · numquid tali · iudicio valet
talis citacio · host · dicit · quod non ar
j · e · cum q · / Sed quid · si iudex

aliquē de sua p̄vincia citet ī alia
iuridictione in qua non tenet citatus
Hostiensis distinguit aut citat contra
iudicialem ordinem aut ī iudi-
ciali. Si contra iudicium potest .j. de ele.
no vero ipse. Inter quatuor Si iudi-
ciali ordine non potest quia iudici
extra territorium impune non pare-
tur ff. de iurisd. o. iud. extra territo-
rium. et li. de const. ut animarum infra
l. vjo. Et ad hoc quod dicitur .j. de ele. no
vero ipse. Sed qualiter cum sequentibus
Pena dolosi est ut de dolo et con-
tumacia sit in factis ff. de his
qui no. infa. l. j. et in expensis
adversario condempnetur q. c. c. n. 2
c. de re. p. cetera infra et c. ultimo
et .j. de appel. ut debitus Pena
contumacis est ut si fuit absens
ante litem contestatam in causa criminali debet
excommunicari vel suspendi iij. q. vj
quis quos et v. q. ij puti 2 .j. ci-
vitatis et bona annotantur
et expectatur per annum et postea
devolvuntur ad fiscum nisi super
bonis auditur sed super omnino
C. de requi. reis l. ij Sed post
litem contestatam procedendum est ac si esset pre-
sens iij. q. ix decernimus et xj. q.
iij. Rursus et c. quicumque Si
vero agatur actione civili distin-
guitur aut reali aut personali
Si reali actione et fuit absens
per contumaciam distinguitur aut lis
est contestata aut quod non contestata aut nullo
modo quod contestata Si lis est contestata ut .j. e.
put aut liquet de causa vel potest
liquere quia recepti sunt testes
et instrumenta producta et confessiones facte
vel possunt recipi testes tunc procedat
ad diffinitivam sententiam secundum merita
cause absolvendo vel condempnando
C. de iudic. properandum § sin autem
reus et iij q. xj decernimus aut non
liquet nec potest liquere quia actor
nullos testes induxit vel instrumenta
per que possit probare de iure suo tunc
adiudicanda est possessio actori sal-
va questione proprietatis absenti .j. e.
put ut 2 C. quo. et qui. consentaneum
et erit statim possessor verus Si
vero lis est quasi contestata saltem quantum
ad prescriptionem interrumpendam puta
cum aliquis convenitur qui possidet
nomine alieno domino in iudicio no-
minato et facta ei denunciatione
et eo legitime citato Si non venit
tunc adiudicatur possessio actori
salva questione proprietatis absenti ut
lite non contestata quam fre. § quasi super re-
bus et C. ubi in rem a. l. ij. et sic
idem est quod lis est contestata et non liquet
de causa sicut quando est contestata.
Sed pone quod aliquis possidebat fun-
dum ex locato vel conducto seu de-
posito et quidam contra istum possessorem
incepit agere qui fuit absens
per contumaciam unde prejudicat
domino Hostiensis dicit quod non C. si per vim
vel alio modo l. ult. Item pone
quod iste possessor se defendit et est
victus unde prejudicat domino di-
stingue aut scivit dominus et tunc
prejudicat aut ignoravit et tunc
non noceret .j. de re iud. quamvis
et ff. de re iud. sepe Sed quid
si possessor convenitur et nominat

Ffrater ad pre... absente

dnm et petit dilacone ad deanu-
ciandum. dno. et data fuit usq
ad certum tm. Sed interim dns no
compareret possessor vult ipse suscipere
pere litem nunquid pt. host. dicit q no.
ar. ff. de rei vend. l. ult. et quia
videtur sibi ipi contrarius cum nomiat
dnm et postea dicit se dnm. ergo
no est audiendus. j. de ap. sol-
licitudine. Sed si velit defen-
dere no tamquam possessor sed tam-
quam defensor bn pt. inst. et de
satisdat. §. si vero. Item quid si ad
conuenit possessorem et dominus
compareret et dic q no tenetur
respondere coram iudice seculari quia
e clericus nunquid tenetur respondere. host.
distinguit. aut possessor habet ius
in re et tunc tenetur respondere aut no
et tunc no tenetur. ar. s. de fo. compe.
si diligenti et c. significasti. Sed
siquis misit aliquem spoliari vel
expelli de fundo et spoliator con-
uentus vult nominare dnm i delic-
to nunquid pt. vr q sic. xij. q. ij.
exmiuisti. Innoc. dicit q no. ar.
c. de decre. c. oz. aut quia in
pruinam. Sed nunquid in contrac-
tibus potest procurator dnm no-
minare. host. distinguit. aut extra
iudicium et tunc pt. aut i iudicio
et tunc no pt. quia dns debuit
instructum mittere procuratorem
s. de procur. constitutis. Si vo
lis nullo e contest. reo absente
contumaci. tunc mittendus e actor
in possessionem rei petite causa
custodie. s. ut lite no contestata

qui §. malyb. et. j. ti. pxi c. ult.
et tunc reus usq ad annum po-
tit recuperare possessionem restitutis
expensis et prestita cautione iudicio
sisti. sed anno elapso no audi-
etur nisi sup proprietate ut i §.
malys et c. de pscrip. xxx annis
si quis emptionis §. prult. hoc
fuit vera actore psente et reo ab-
sente. Si vo absens fuit ac-
tor contumaciter reo pnte et
petente ut in ca procedatur. tunc
sine lis fuit contestata sine no recipi-
unt testes lite no contestata. Si reus
peciat et ad sniam pferendam
j. e. cum contra et c. dem. dic. pcra-
dum §. Sed et siquis et c. quo
et qui aut qui sit. In psona-
li vo actione reo absente mit-
titur actor in possessionem bonorum
ipius rei pro modo debiti declara-
rati. si possit mitti. Si vo certum
est ca q no possit mitti i pos-
sessionem. det reus excomunicari. s.
ut lite no contestata et c. qm §.
ult. sive sit psonal. sive real.
Index illa pena pt imponere
que magis timetur ad alteram
nichilominus procedere ut i c.
qm. inst. Sed nunquid contumax
pt appellare. vr q no. j. e. pnt
Innoc. distinguit. aut e contumax
verissime. aut vero aut ficte
Si verissime no pt appellare
ff. de iu. ob contumiam §. si ita.
et ff. ex quibus ca. in pos. e. filius
Si vo. distinguit. aut venit

iudice sedente pro tribunali et tunc
pt. / si iudex non sedebat non pt.
ff. de min. rest. divus / Si fictio pt.
c. q. sen. sine ap. resci non p. l. a
z nisi si abinc locutoria vel arg.
namne q. d. apponit illatum rece-
dit audire appellans citari. ad
alia que in iudicio p. ea sunt fa-
cienda vel ad sententiam audiendam
non debet / nisi sponte appellationi re-
nunciet vel propter eius absenciam
processus debebit minus validus
reputari. j. e. cum q. l. vi / Si sed
actor absens fuit qui citari fecit
reum p. contumaciam debet in expens.
propter hoc licite fatis condempnari
vel ad citacionem aliam admitti non
qui in termino comparet. caveat suf-
ficienter j. e. actor l. vi. / Idem tu.
si iudex impeditus fuisset ita
quod si utraque pars p̄ns fuisset non
fuisset processum. in ea sive actor
sive reus absens fuit si b. non
tenetur ad expensas / Ultimo
de expensis est videndum / z p̄o qui
peti possunt / s̄c̄o q. expense sunt
petende / Tercio quo iure pe-
tantur / Quarto quando probantur
Et quid sit iudicis officium in earum
condempnatione / Circa primum
distinguit host. p. et hug. / aut
petuntur expense propter contuma-
ciam partis alterius / aut propter ne-
gocium retardatum / aut propter vic-
toriam / Si propter contumaciam partis
alterius. expresse vel indistincte pre-
stantur. qualemcumque causam litiga-
tor habuerit ad hoc. c. ut lite non
contestata. cum s. in aliis / c. de iudic.
Ille cui prestatur. j. e. cum dilecti et
j. de sequestr. ad hoc / ut lite non cont.
cum s. in aliis / c. de iudic. Item q.
et j. e. actor l. vi. / Et tales ex-
pense statim sunt prestande / an-
tequam audiatur. ut ins. in aliis z
l. item q. z c. actor / Si autem
petantur propter negocium retarda-
tum. tunc distinguit h. / aut retar-
datur processus propter obiectum ex-
cepcionis peremptorie / aut dela-
torie / Si propter obiectum peremptorie
subdistinguit / Utrum ca. sit civil.
an spiritualis / Si deficiat in probacione
excepcionis peremptorie. debet condemp-
nari in expensis j. e. finem et ex-
pone. ff. tum. i. maxime propter cau-
sam utraque e. eadem. vero / z ff. et idem
ius. c. de usur. Inter cetera ff. ad
l. aquil. l. illud / vel valet racio.
b. / Quia hodie in spiritualibus iuratur
de calumpnia sicut in civilibus c.
de iur. cal. c. de calumpnia in si.
li vi. / Si propter obiectum excepcio-
nis dilatorie retardetur process.
dicit h. quod non debet condempnari
in expensis. ar. j. e. fine. Item
ff. v. / Doctores dicunt contrarium et
est expressum. j. de excep. pia l.
vi. et de rest. spol. frequens
c. l. / que tamen intellige nisi error
probabilis aliquem excuset
a vicio calumpnie / c. de elec. statu-
imus in si. l. vi. / et in aut. de iudic.
s. oz. / Item ista locum habent. ubi
opponitur excepcio. et ad eam pro-
bandam dilacio requiritur / nam
si quis statim suas probaciones
offerat. licet succubuit non debet.

de exp. et i. lit.

condempnari in expensis, propter hoc
non fuit negocium retardatum j. e.
fine. agnos ff. v. et glo. viii. e. ubi
opponitur exceptio de facto. ¶
Sed nunquid esset idem si exceptio
iuris proponitur ut pote tamen non
potest esse procurator C. de procura.
ita demum vel ad vocatus. Videtur
quod non j. e. fine, et ff. quibus ut
indig. quod legatum § 1. Doctores
dicunt idem quia ius non debuit
ignorare nam videtur in maiori do-
lo vel malicia proponens exceptio-
nem falsam quam facti ff. de iur. et
facti ign. regula et l. error et C.
de iuris et facti ig. et ar. j. e. c. 1.
¶ Sed nunquid persone quibus licitum
est ius positivum ignorare debent
condempnari ut pote mulier, minor
miles et agricultor ff. de p[ro]bac.
cum de indebito § Sententia et ff.
de iur. et facti igno. regula § 1. et 2.
Videtur quod non quia error iuris volenti
dampnum vitare non nocet ff. de
iur. et f. ig. l. ignorancia et l. er-
ror iuris. hic e. viii. co. iudicium. Sed
in iudicio secus. Item debent condemp-
nari in expensis secundum host. et hug.
quia ignorancia unius non debet
alteri dampno esse ff. de reg. iur.
non debet et ff. de confess. non fatetur
in textu et in glo. et h. locum
habent si proponens exceptionem suc-
cumbat. ¶ Sed quid erit de expe-
llimus (?) que proponuntur. Si proba-
ta fuit exceptio quod ipsum distinguere
erit e exceptio iuris. et tunc
indistincte est condempnandus

aut facti et hoc dupliciter aut proprii
et tunc idem aut alieni tunc compen-
satur cum in facto proprio non sit tolle-
rabilis error sed in alieno sit
ff. ad uell. l. quamvis. ¶ Si propter vic-
toriam sed distinguit utrum habuit
probabilem causam litigandi aut non
et utrum invitus sit de ca-
lumpnia vel non. ubi habet probabile
causam vel si iuratum sit de calump-
nia non debet condempnari alias debet
condempnari. ¶ Sed doctores dicunt
per regulam quod victus victori debet
condempnari in expensis j. de pen.
calumpnia et C. de iud. et ube. c.
vlt. et j. aut. de iudic. § oportet
coll. vi. et C. de epi. et cle. aut ge-
neraliter. ¶ Fallit in duobus casibus
primus ubi aliquis succedit
alii vi g. aliquis debebat mihi
x. decessit. Si successisti ei aga
contra te et succumbas non teneris ad
expensas ff. de reg. iur. qui in alte-
rius et l. j. de reg. iur. cum quis
l. vj. ¶ Secundus cum actor est
absens per contumaciam et sententia lata
est pro reo. C. de iudic. properandum
§ Si vero. expensis. Si vero petantur
expense propter victoriam in causa
appellationis tunc tamen refert utrum
succumbat appellatus an ap-
pellans. Si appellatus non condemp-
natur in expensis quia instanciam
causam habet litigandi obtentu
sine per se late. Sed si appellans
succumbat condempnatur in expensis
j. de ap. reprehensibilis et de ape.
et c. nicolaus. et c. ut debitus et j.

de exp. ... appel.

de testi significauimus fallit tamen
si in causa appellationis post replica-
tione facti opposita ab ipso ap-
pellato et probata ferat sententia pro ipso
appellato quia constat primam sententiam
iniustam et appellantem habuisse
causam probabilem appellandi ar-
gumentum de fide instr. cum Johannes ¶ Sed o-
videndum est que expense sunt pre-
tendende dic quod expense necessarie
et moderate circa ipsam litem facte
sunt petende ut t. p. x. cum venis-
sent infra et j. de sequestratione
pos. c. i. infra ita quod nec nimis
sumptuose petantur nec nimis deli-
cate solvantur ar ff. de pign. act.
si servus infra petende sunt quo ex-
pense facte eundo ad iudicium
et redeundo in prosecutionibus litis
advocatis et exhibitione testium et
similibus que in iudicio fiunt ¶ Sed
pone quod habuit decem advocatos
et cuilibet dedit xx numquid in omnibus
istis debebit condempnari hostiensis
dicit quod non ff. de var. et extraord. cog.
l. i. §. in honorariis quia non neces-
se non fuit nec expediens in tali
causa tot habere advocatos vel in
eis tantam pecuniam expendere
ideo iudex summam restringit
secundum quantitatem petitionis vel
cause qualitatem C. de fruc. et lit.
ex. l. non ignoravit infra ¶ Sed
pone quod aliquis sit condempnatus
in expensis numquid debet detrahi illud
quod alter expendisset in domo dis-
tingue aut victor est talis persona
que propria expensas quere
consueverat et tunc non est aliqua

de dnatio facienda aut est talis per-
sona que propriis redditibus et non de prope
bene consueverit tunc est dedu(c)tio
facienda ar ff. ad treb. l. sed si
hereditas §. i. ¶ Sed si lucravit
... in domo tua numquid venient in
condempnationem hostiensis dicit quod sic
per l. predictam sed si hereditas §. i et
C. de vendic. ... ¶ Item pone quod
fuit spoliatus alationibus in
via numquid alter debebit in hoc con-
dempnari ... quod sic C. de vendic.
... et ff. pro socio cum duobus
§. quidam sed ibi est speciale ideo
dic quod non ff. man. vnt. §. non cra(?)
¶ Item quid si nichil expendit quia
amici eius invitaverunt ipsum et
notarius nichil accepit nec advo-
catus numquid alter debebit condem-
pnari in expensis videtur quod non quia
nichil expendit C. de ... ...
hostiensis dicit contrarium quia tenetur
ad antidota ff. de procur. ... sed et
si lege §. consuluit ¶ Item ac-
tor propter suam contumaciam condem-
natus est in expensis ut est actor
l. vi. postea obtinuit in principali
causa et tunc certas expensas vult
illas compensare quas propter suam con-
tumaciam solvit numquid est audi-
endus dic quod non quia cum illas ex
suo delicto amisit non debent ei
restitui ff. de neg. g. si me he-
reditaria et damnum quod quis cul-
pa sua sentit sentire non videtur
ff. de reg. iur. l. quod quis et j. de
reg. iur. dampnum l. vi. ¶ Sed
videndum est quo iure expense
peti possunt dicat B. quod expense

ad exhibendum

facte ante lit' gt' petunt' iure a-
ctionis et peti debent nominatim i
libello sed facte post lit' gt' iudicis
officio petunt' ff. de edil. edic. edi
les §. item sciendum z l. item si fumig.
i. Sed leges iste non loquunt' de ex
pens factis in lite vel extra litem sed in
rebus ut in refectione domus Ideo
doctores distinguunt aut petunt'
ex pacto aut sine pacto si ex pac
to tunc iure actionis petuntur
verbi gratia tu debebas michi x q pro-
misisti omnia dampna restituere
ista veniunt michi reddere tali a
die et si non reddes promisisti omnia
dampna restituere ista veniunt
iure actionis al. non in officio iudi-
cis veniunt omnes expense facte
sive ante lit' gt' sive post ut de app.
vigilanti ff. de in int. s. iud. l. i. et
ff. de in litem iur. act. l. i. in fi. in textu
et in glo. Certo quo modo petende
expense et q' sit iudicis officium i
earum condempnatione dicunt maiores
et host' quod expense preteritum
factis preterit. petent' C. de iudic.
sting z. d. q metus in sacris
Iudicis vero officium est ut eas
taxet secundum qualitatem negocii ante
quam victor iuret ut de pen. con-
stitutis z. d. t. expon. frequens l. vi°
et de excep. pri. c. i. Sed tu victo
indiffinita sua scilicet an taxacione
sive certa quantitate condempnare
in expens vel victor refundere eorum
expensarum quod dictum est C. de fruct.
z lit. ex. l. terminato quod si facto
pretermisit non est amplius vic-
tori regressus ad eas q victum

ut in e. l. in fi. fallit in duobus
casibus primus si eadem die iudex
in hoc sententiam suam suppleuit vel
emendauit ff. de re iud. paulus
Secundus si victus appellauit tunc
enim pt. infra appellationis petere victor
victum in expens condempnari
C. quorum ap. non re. l. ult. z si
iudex sine causa pretermittat condemp-
nationem expensarum eas victor
de proprio soluere compellitur C. de iudic.
properandum §. sin autem Sed istud
hodie relinquitur arbitrio iudicis
unde potest condempnare vel obmittere
secundum quod videbit expedire et sic
inspecta negocii veritate i. ante de
iud. §. oportet aut.

De eo qui mittitur in possessionem

dia in titulo

a O precedenti dictum est causa rei servande de contumacia propter quam
cator mittitur in possessionem causa rei
servande unde videndum est quid
in consequatur ex missione missus
in possessionem et qua pena puniatur
non admittens missum in possessionem
et que sit differentia inter primum et secundum
decretum. Tercium dicit fi. missio
in possessionem dicitur e. d. t. expon.
§. pena. usque ad §. ultimo Sed in
personalibus ut puta super dignitate
vel statu vel beneficio ecclesiastico lo-
cum non habet missio in possessionem
ne per hoc ad ea ingressus pateat
viciosis. Sed licet iudex taut' co-
tumacis absencia divina reple-
te presentia. ac si lit' non gt'. diligenter
examinato negocio ipsum fine debito
terminare i. c. cum. qui l. vi°
Missus in possessionem i reali actione

secundum legistas est statim verus
possessor C. de prescr. xxx an. sicut ex
emptionis § penult. Sed quintabi-
liter quia reus veniens infra annum
recuperat eam ut in lit. non ext. qui
fin in alius. Sed § tamen an annum
non est verus possessor sed custos
tum j. c. penult. et ult. et de off. del.
pastoralis insin. impersonali. Sed
actione § omnis infra annum custos
est et non possessor ff. de acqr. pos.
l. possideri § ult. et l. si quis ante
quia reus veniat infra annum
et offerat cautionem standi iuri et
petat possessionem restitui et
paratus sit expensas restituere
vel per eum non stetit quominus infra
annum possessionem receperit et dederit
cautionem possessionem recuperabit j. e.
c. ij. et iij. nec sufficit offerre si
factum sequatur dummodo alter velit
recipere al. sufficit offerre j. e. c. i.
nec sibi vel noceat quia inanis
est actio ff. de dolo. nam is. et v. de
resti. spol. olim si hoc protestetur
ar. j. de ap. cum l. et est prestanda cau-
tio parti j. e. c. i. Si iudex haberi non
pot. et iudici pot. prestari et parte absente
j. e. c. ij. et iij. et de off. ord. pastora-
lis et si nemo pot. inveniri prestanda
pot. coram publicis et honestis perso-
nis que recipiant cautionem nomine
adversarii ut in c. pastoralis. ¶ Iudex
vero non mittendo det septimanam ad de-
terminandam huius missionem alius
fieret restitutio. quod est si reversus pro-
baverit iniustam causam ff. de damp. in-
fec. si finita § si forte et sententia
etiam revocatur iniusta de causa j. de
re iud. cum bert. et det summatim
negotium prestandum antequam mittat
in possessionem ut in lit. non ext. qui
§ penult. et C. de bonis auct. iud. poss. ante
et qui mittat. ¶ Si expt. rei potencia
vel dolum actor infra annum rem
custodiendam habere non possit vel
acquisita amittit actor habebit quedam
remedia contra reum. Primum mandatum
iudicis actorem non admittentem
quem nullis usibus sentiment. Secundo
verus erit possessor si prohibeas
expensas reddere et nullus arma
repellentis utilitatis operam red-
det feret ad anathema. ¶ Primum
remedium est quia hic non ab statu
quod non possidet efficitur verus
possessor annis elapsis. ut de dolo.
contingit et ff. de bo. auc. iud. pos. cy-
nis. ¶ Secundum quia punit in ex-
pensas ut in lit. non ext. qui fin alius
et j. de sequestr. pos. c. i. ¶ Tercium
quia manu militari pot. eici ff. ne
vis fi. ei qui in pos. si quis missus
et ff. de rei ven. qui restituere. ¶
Quartum quia pot. conveniri adversa-
rium quanti sua interest possessionem non
habuisse ff. uti pos. si duo § ult. et
ff. ne vis fi. ei qui in pos. mit. l. i.
in prin. ¶ Quintum quia pot. excommunicari
ut in lit. non ext. tue et c. qui insi.
¶ Sed iuste ad quod tempus audietur
reus super possessione recuperanda.
Distingue aut agitur actione per-
sonali aut reali. Si personali sive
debitor veniat infra annum sive
post semper auditur quousque prestet
tum sit volens recuperare rem
suam. restitutis expensis et prestita
cautione iudicio sisti sive debitum
confiteatur sive negetur. nisi pignora
vel distracta sint vel in solutionem
data auctoritate iudicis vel similiter quecumque

legis distracta · C. de distrac. pig. si
prius. et C. ut lite non contes. cum si.
ult. Sed actione reali actatim
infra annum · veniens auditur si
velit prestare cautionem sisti iudicio post
annum · aut non auditur nisi super proprieta-
te. C. ut lit. non ct. §. maius. et §.
se. Sed missio in possessionem causa rei
servande. si non debet nisi prius in-
veniat de calumpnia iuramentum
c ar. C. ut lit. non ct. cum. ¶ Decre-
tum est iudiciale factum iure equi-
tate subnixum cum deliberatione et
cause cognitione interpositum secundum hug.
Et differt primum decretum a secundo quia
primum decretum in actione reali infra
annum tantum facit actorem custodem.
Sed post annum verum possessorem sal-
va questione proprietatis. ff. e. c. i. nec habet
locum secundum decretum in realibus ac-
tionibus nec est necesse sed solus tran-
sgressus animi facit aliquem verum pos-
sessorem C. de off. ord. pastoralis
nisi ¶ In personalibus autem primum de-
cretum facit custodem tantum sive infra
annum sive post. §. e. c. i. ult. et C. ut
lite non ct. cum nisi. Et ideo est necesse
impetrare secundum decretum quia alias
non mittitur possidere et sic non posset vel.
Sed dumsmodo quia in noxali
et in cautione dampni infecti secundum decre-
tum constituit aliquem dominum si reus
erat dominus. Sed si non erat dominus consti-
tuit eum verum possessorem et dat
ei causam prescribendi sive usucapi-
endi ff. de dap. infec. si finita §.
ult. ff. de acqr. pos. possideri nisi
et ff. de nox. et generaliter. Sed in aliis
personalibus secundum decretum facit verum

possessorem C. ut lit. non ct. cum
nisi. Item missus in possessione ex
primo decreto non utitur fructibus
in possessionem … ut restituat. eos
cum ipsa re si infra annum recu-
perat possessionem. l. de sequestr. c. ii.
Sed si non recuperat rem infra
annum in actione reali habebit
omnes fructus usque ad lit. ct. et
postea super proprietate agere poterit
qui possessionem amisit. ¶ Item
missus ex primo decreto non utitur
fructibus nisi in petitione hereditatis
vel propter nimiam contumaciam conse-
quitur fructus ff. ex quib. c. i. pos.
c. fulcinius in prin. et § ult. Sed
post secundum decretum utitur fructibus
ff. ut in pos. lega. l. cum §. qui
legatorum nisi missionem Sed post secundo
decreto est restituat. pretor ff. de
damp. infec. dicis cautionem §. i.

Ut lite pendente nichil innovetur.

d Supremis dictum
C. de dolo. et quia quidam
aliqui dolose post litis
contestationem desinunt possidere quod facere
non debent. Ideo subicitur hic ut
lite pendente nichil innovetur.
Unde videndum est cum lis dicatur esse
inpendenti et utrum valeant illa
que fiunt lite pendente et quid sit proprie
alienatio post litem contestatam. ¶ Lis
inpendenti secundum legistas dicitur post
lit. ct. et non ante ff. rem ra. ha.
l. amplius et in aut. de litig.
§. omnes cesset vero. Sed secundum can.
post lib. citationem C. de off. de le-
gatum. Et est ecce lis impendenti.

cont[ra] appellacionem ff. nichil i no. ap.
pe. ptotum. cōte precusatonem
j. de ap. cum speciali. z c. sio regis
cōte postulatonis. j. de ap. cum
teneam. Lite vero pendente
nichil est innouandum. j. e. ptom
nec pnilegium vel indulgenti. sup
re litigiosa. vltate tacita. impe
trata vz. nec tenet. j. e. c. 1. et
vlt. et j. de priuil. dudum et i aut.
vt i me. lit no fiat. si sacre
missiones. s. bi bo. coll. viij.
cōte nec cōtrac. de re litigiosa. j.
de cōf. vt. c. li. nec. valitz det
transferri pm xj. q. 1. quia res
et j. e. ecclia. nisi in casibus i qbus
res litigiosa pt alienari. s. no
mine dotis. donatonis ppt nup
cias. z transactonis. diuisionis
rerum hereditariarum facte. vel plegati
vel fidei q. c. de litig. l. vlt. z hec
locum hent in spiritualibus iudicijs
In temporalibus vero cum agit de
hereditate. ptor pmittit quibus
si alienatonis. s. pmpens. funus
et psolutone debiti. z pro alijs
familie. ff. de pet. her. diuus
cōte si duo agant ad inuicem apud
sedem ap. vel alibi sup electone
indiscordiam celebratam et contingat
aliquem ipsorum mori vel suo. iuri re
nunciare. aut al. a psecutone
excludi. ad aliam electonem lite sup
electone supstitis electi pendente
nullatenus procedat. et si fiat
fiat nulla e ipo iure j. e. dis
pendijs l. vj. Idem si hij qui qd
sup dignitatibus parochialibus
vel alijs bnficijs ecclasticis q.
possident litigatur lite pendente
cedant vel forte decedant. donec
contra. supstites lis finita fuit.
alijs nullatenus conferantur. nec.
ad ea. eligatur aliquis. vel pre
sentetur. et si secus actum fuit ir
ritum. e ipo. iure. tn si ad defen
sione litis aliqui quorum int sit
pecierint se admitti. illi in eo
statu in quo ipam inuenerint
admittantur. j. e. de hijs q quos l.
vj. Pena litigiosi e qntuis
q emptor sciens pcium amittit
et applicatur fisco. z rem litigi
osam restituit. Sed ignorans
pcium recuperat. cum tercia
ptem. pcij. quia ei no manifestat.
rem litigiosam fuisse. et eadem im
ponitur donatori z donatarius sci
ens vel ignorans C. de litig. l.
vlt. Vicium litigij dr. cum quis
rem. litigiosam in iudicium de
ducta. de cuius dominio mouetur
qo int actore et reum transfert.
in aliu lite pendente. sine sint
res sine actones C. de litig. l. vlt.
et adde q dr. b. de al. mut. iud.
pto ire

De sequestracione poss. z fru.

Dictum est supra quod lite pendente
no debet in aliud transferri
possessio. Sed quia quandoque pendi
cem pt sequestrari lite pende
te. Ideo hic subicitur de sequestra
tone possessionum et fructuum ex
dendum e. quid sit sequestra
co. z sequester. Et not sint mo
di sequestrandi. et an sit lici
tum. quibus casibus fi possit
Et sequestratio e rei de qua.

agitur auctoritate iudicis apud
aliquem deposito. Unde et seques-
ter dicitur depositarius rei in iudicium
deducte. Sed huius sequestracionis
deposito fieri non potest nisi a pluribus
licet alias unus vel plures deponere
possint ff. de v. sig. l. sequester
b et ff. depo. licet et l. apud. Se-
questracio fit duobus modis uno
fit aliquando tamen possessionis obmit-
tende et tunc neuter litigancium pos-
sidet. Secundo sequestratur aliquando res seque-
stratur causa custodie et tunc possessio
remanet penes possidentem. ff.
depositi lice. § in 1. et ff. de acq. poss.
interesse et ar. i. c. 1. In generali
prohibita est sequestracio. C. de prohi.
seq. l. una. quia possessor lite
pendente non debet removeri de sua
possessione. Nunc abeo sequestrari. i.
c. c. 1. et C. e. l. una. et xvi. q. iiii.
volumus. In xiii. causis tamen fit
sequestracio. Primus ex voluntate
partium ut si lite finita res victori
detur ff. de acq. pos. l. interesse et ii.
hoc faciat sequester poterit victor
agere contra eum. ff. depo. l. licet. § cum
sequestracio. Secundus cum pos-
sidens dilapidat sive dissipat fruc-
tus quos debet servare. i. e. de elec.
et c. ult. Tercius cum appellatur
ab execucione licet appellans non
sit suspectus quod dissipet nichilominus
fit sequestracio. Sed cum appellatur
a sententia non fit sequestracio nisi
appellans depopuletur et tunc fit
sequestracio rei mobilis et fruc-
tus et possessionis. C. quorum ap. non
re. ab execucione et i. c. c. ult.

Quartus cum persona aliqua
res mobilis petitur est suspecta
de dilapidacione ff. qui satisdac.
co. si fideiussor § ult. et si time-
atur de dilapidacione ff. de appel. l.
impites insi. Quintus si quis
proclamat in libertate sequestratur
res eius. C. de ass. toll. l. i. § 1.
et C. quibus ad lib. procla. non li.
l. ult. et inst. de his qui sunt sui
vel alieni iuris § ult. Sextus si
tolonus velit possessiones conduc-
tas deserere. C. de ag. et cen. l. ult. l.
xi. Septimus si maritus vergat
ad inopiam sequestratur dos
ff. so. ma. si cum dote § sin aut.
et C. de iure do. pro ingratitudinibus et
in aut. de equ. dot. § illud quoque.
Octavus si timetur de sevicia viri
ne per uxorem caveatur tunc sequestratur
uxor. C. de recepti arbi. l. licet et c. ex
transmissa. Nonus si uxor ti-
meat corrupi. i. de spon. cum locum.
Decimus si timeatur perdi com-
moditas vendendi ff. de dolo. l.
si olem. Undecimus si aliquid
est ablatum illi qui est de familia
iudicis ff. de of. pto. senatus con-
sulto. Duodecimus propter contuma-
ciam absentis et hoc ut inimicus
agatur cum contumace. C. de do. et quibus
ex lib. Decimus tercius cum timetur
ne possessor cum ipsa refugiat ff.
de of. pto. senatus § ult. et C.
de ag. et ce. l. iubemus. Decimus
quartus favore religionis C. de
do. et qui. c. ii. in fi. Sequitur de
De confessis sequitur capitulum

II

A Quia in iudicio iste persone querunt iudex actor reus et testes ut ff. de iud. l. fi. s. superius s. proximo Ideo postquam iussum est de iudice actore et reo. veniendum est ad testes per quos veritas declaratur. Sed quia melius probatur per confessionem rei quam per testes ideo hic premittit de confess. et quia quasi ad plenum non liquet de causa in multis fiunt positiones Unde subsequenter ponitur de positionibus quibus per confessionem rei iuvatur. Titulus iste de confessis locum habet post lit. con. sed etiam de interrogatoriis actionibus locum habet et ante lit. con. et post quia iudex potest quandocumque equitas monet ipsum interrogare partes ff. de interr. act. ubicumque et xxx. q. vi indicante. Etiam per quam est una conclusionum. Sed ad hoc ut confessio preiudicet distingue secundum pe. et hug. aut sit con. in iudicio aut extra iudicium. Si in iudicio requiruntur illa que in his versibus continentur. Maior sponte sciens contra se ubi ius sit et hostis Certum litis nec natura favor ius nostrum repugnet. Requiritur ergo primo quod confitens sit maior xxv. annis quia minor possit restitui contra confessionem ff. de minori non omnia et ff. de confess. certum s. pupillo. Item quod sponte confiteatur et non coactus xv. q. vi. c. i. et xxxi. q. ii. lotharius et ff. de quo l. i. s. divus. Item quod certa sciencia confiteatur quia si errat in confitendo et potest probare se errasse non nocet ut de iur. et fa. ign. l. error et ff. de non

fatetur ymmo negocio non dum finito in instantia ad summam dum tunc sit error facti potest revocari ut e. c. ult. et de pacta error et j. de sen. ex. Sed error iuris non excusat ut de iur. et fa. ign. l. ii. et l. cum quis et idem est de confessione facta per vim preace vrana confessio pertinator in iudicio standus nocet ut de postu. ad hoc et s. de re iud. suborta. Item requiritur quod quis contra se confiteatur j. e. c. ii. ex confessione que non potest. puni. s. i. et ff. de inter. act. de etate i. s. Item pone quod iudex interroget illud que detinet in vinculis fecisti tale delictum nunquam tenebitur respondere dicit hug. quod non nisi sit super hoc diffamatus. de pe. di. i. tibi dico petre et ii. q. i. si peccavit et j. de accu. qualiter et quando ii. aliud. De se confesso creditur super crimine aliorum j. e. c. i. et j. de testi. veniens et xv. q. iii. nemini et hoc est generale preter terquam in crimine lese maiestatis symonie et heresis j. e. c. i. et c. veniens et c. nemini et j. de testi. mediatores l. vi. et j. de hereti. in fidei l. vi°. Item publicus latro vel iugulator si captus sit interrogatus de sociis ut de fer. provinciarum et ff. de quo l. i. s. prius. Item in querendis nam si constat quod quis sit male ordinatus constat per quis quod ordinator male ordinatur et non puniendus est ut de eta. et qual. cum sit. l. xxxi. di. tantum. Valet tamen quasi confessio de crimine aliorum non quantum ad convincendum sed quantum ad presumptionem quia auditum confessio unius latronis contra alium

C. de fer. l. probinciarum et C. de fla
mon. l. i. et ff. de quo l. i. §. Siquis
et si expresse hoc sit orta infamia debe
bit se purgare. q. e. c. i. Sed pone
quod iudex interroget illum quem
detinet si fecit hoc. vel per tectum tale
furtum vel homicidium. nunquid debet
iudex sic interrogare. dic quod non. Sed
in genere quis fecit tectum tale delic-
tum. ff. de quo l. i. §. quod. Item
in liberali confessio facta favore
libertatis non nocet ut C. de lib.
ca. interrogata. Item requiritur
quod confiteatur in iudicio et coram
suo iudice. al. non preiudicat. C. e.
l. i. et C. de iudic. at si clerici. Quan-
tum confessio extra iudicium facta
valet. secundum distinctionem positam
q. e. §. Si super contractu. Item requi-
ritur quod adversarius sit presens
al. non nocet. ff. de interr. act. l. ult.
et ff. e. certum. §. Si quis. Item quod
certum confiteatur. quia si is qui confi-
tetur certam det rationem. de certa re
vel quantitate non valet confessio. vel
si obscure confiteatur illud accipitur
quod magis expedit adversario suo.
ff. e. l. certum. et ff. de interrog. act.
de etate. §. nich. interest. Item
quod non sit contra naturam. ut si confiteor
me interfecisse hominem qui vivit.
ff. ad l. aquil. in nacis. §. ult. et
hoc si verbo illum vivere. vel si con-
fiteor illum esse filium meum qui est
maior mea etate. quia ego. vel
si quis confiteatur servum cuius nomine
actio cum alio esse non potest. ut si
noxali actione agatur nomine
liberi hominis quem tamen servus puta-

batur. et pendente iudicio pro
nunciatur liber non obstat con-
fessio. ff. de interr. act. Si is cuius
et l. confessionibus. Item quod non
sit contra ius. al. non nocet. ff. de pact.
int. empt. §. et si stipulo et C. de pact.
pactiones. et s. de qd. appo. Si
conditiones. et xxxiii q. ii. Solet
queri. Item quod fiat de re litigi-
osa. ff. de interr. act. confessionibus
et in confessum nulle sunt partes iudi-
cis in cognoscendo sed solum infe-
rendo summam ex illa confessione
ff. ad l. aquil. quinimo et C. de interr.
act. preterea. Si vero extra iudicium
fiat confessio. distinguitur an confiteatur
de crimine aut de proprietate alicuius
rei aut super possessione aut super
aliquo contractu. Si super crimine quod
confiteatur. dixerunt quidam quod
nocet. ar. contra agrios ff. ... C. e. l.
unica. quia nullus debet dampnari
nisi per viam accusationis vel denunci-
ationis. seu inquisitionis quibus
sunt j. de accu. Et hijs. quibus in qui-
sitionis. et c. qualiter et quando. Di-
stinguere quidam aut ex illo crimine
per confessionem factam oritur scan-
dalum et infamia. et sic gravata
ta est opinio confitentis. ideo pu-
niendus non pena ordinaria
sed extraordinaria ad arbitrium
iudicis j. de confess. pla. quod sit
gravis. aut non est ortum scanda-
lum. nec infamia. tunc non preiudi-
cat. C. de iudic. at si clerici. Si
super proprietate fiat confessio extra iudicium
vel in iudicio sola ca. adiecta non
preiudicat. nam si quis bona illa

q. confessio preiudicet

que patis fuit. confiteatur matris
fuisse non nocet confessio. ff. de min.
l. f. igitur. in fi. et est ratio quia nuda
nuda traditio transfert. dum iusta
iusta causa precedat. ut venditio vel
alia ad quam traditio sequetur. ff.
de acq. re. do. nu. Et quia traditio-
nibus dominia sequentur. C. de pact.
traditionibus. si. ii. Sed solo animo dominium
non admittitur. ff. de acqui. poss. Si
quis in. ¶ Si aut super possessione
confiteatur dicendo se non possidere.
statim eam amittit. licet possideat.
at. et est ratio quia solo animo amittitur
possessio. ff. de acquir. pos. possideri.
si in amittenda. et solo animo retinetur
C. de acqu. pos. nemo ambigit ¶
Si super contractu quis confiteatur
extra iudicium distinguitur aut confi-
tetur inter vivos. aut in ultima
voluntate. Si inter vivos distinguitur.
aut confitetur ad alterum sibi obligandum
et tunc non prodest ei xxii. q. ii. si. ii.
et C. de prob. generaliter. aut confitetur ad
obligandum se alteri. et tunc disti-
guitur. quia aut confitetur extra
iudicium se debere mille tali nulla
causa expressa. et tunc non preiudi-
cat confessio nisi ad summam ad
de illo debito cavetur. C. de fide instru.
Si cautio. aut confitendo causam, tunc
subdistinguitur. aut expressit causam
mutui. aut dotis. seu aliam causam
ut puta depositi vel venditionis
etc. Si causam mutui expressit tal.
confessio non nocet confitenti in-
fra biennium quin possit opponere
exceptionem non numerate pecunie. sed
post biennium nocebit. C. de non num.
pe. in contractibus. in prin. Sed si

causam dotis expressit non preiudi-
cat confessio post biennium nisi
tribus mensibus elapsis. C. de dote
cau. non nu. l. ult. et aut ibi posita
Si expressit aliam causam confitendo.
quam causam mutui vel dotis. puta
depositi venditionis permutationis
seu legati vel obligatur ut in pr.
de fide instru. Si cautio et. s. e. c.
ult. quod est verum est. ut si confessus fuit
in scriptis potest probare contrarium per scripturam
ut in l. generaliter et C. de prob. cum
in debito. §. ult. ¶ Sed que est
ratio quare confessionem factam
ex causa mutui vel ex causa dotis
datur exceptio non numerate pecunie
seu non numerate dotis usque ad bien-
nium. et non quando confessione facta
ex alia causa. ymo statim preiudi-
cat ratio est ut dicit. p. et odofr. quod
in illis duobus s. mutuo et dote
fiunt cotidie instrumenta de pecunia seu
dote confessata. ante tempus quo pecunia
mutetur vel dos tradatur. ut ipsum
factum ostendit. et ad ea que frequen-
tius accidunt iura adaptantur
non ad ea que raro. ff. ad car. l. a.
§. ii. ea. et ff. de leg. nam ad ea.
In aliis raro accidit quod fiant
prius instrumenta quam res deposita. seu
locata. seu vendita. tradatur et
ideo secus ¶ Si aut confiteatur
inter vivos ad liberandum distinguitur
aut confitetur ad liberandum se ab alio et tunc
nichil ei prodest. ut dictum est. s. c. §.
Si super contractu. in prin. aut ad
alterum liberandum alias statim preiudi-
cat in tribus casibus ita quod non
admittitur postea probatio in contrarium
Primus est. quando procurator fisci.

vide glo. c. si omnia de fide instru. et c. ult.
de confessis et in quibus preiudicat

p

ↄfitetur uectigal esse solutum C.
de no nu. pet. in contractibus ¶
Secundus qn tali ↄfessa. ex fide
iussione pecuniam recepisse C ad
vell. antique ¶ Tercius qui p-
curator sisti confitet. pecuniam ee
solutam. per destructa C. de qua-
drien. pscp. l. ij. § vlt. In alijs
no preiudicat usque ad xxx dies qui-
bus exceptionem no nuate pecunie /
e vim si cam liberacionis exppssit / ex
post. xxx dies elapsos atque con-
fessionis fcte ad liberand a se p
iudicat. C. de no nu. pet. in contrac.
tibus § vlt. ¶ Et no. qm in ↄfessi
one facta ex iudicium ad liberand /
non e necesse ut ca deliberacionis ex
primat quia sine ca. preiudicat ff.
de pact. pactum. Secus in ↄfessione
que fit ad obligandum se alteri et e
ro. quia promptiores debemus esse
ad soluendum quam ad condempnand
ff. de act. et ob. l. arrianus ¶ Si
in ultima voluntate quis ↄfiteatur
distinguitur / an confitetur ad obligand
sibi et tunc talis confessio nichil o
peratur C. de pbat. ex. / an se alteri
obligando / et tunc subdistinguitur
/ quia aut capaci ut poste filio ille-
gittimo cui nichil legare poterat
unde dixit tali filio meo debeo
x que ex bonis suis ad me per
uenerunt / istam ↄfessionem presumit
lex in fraude esse facta Et io no
preiudicat suis heredibus nisi ille
aliter docet demum suo ut ff. de
pbat. qm testamento. Si capaci
distinguitur / aut testator hoc innuat
debitum / et tunc valet ↄfessio / et

heredes tenentur illud soluere ff.
de l. ij. cum quis decedens §. in
codicillis / aut no innuat et tunc
subdistinguitur / aut exppssit etiam
quantitatem qua confitetur se
debere tali et tunc valet ut le-
gatum non ut debitum. cum nichil
debeatur C. de fid. ca. ad tc. l. ij. et ff.
de l. ij. huius §. quis quis / vel cer-
tum si talis debeo tali x. ut patet
in instris quod habet penes se
valet nisi appareat p instrum
C. de fid. ad l. vlt. et fin. / aut
no exppssit etiam quantitate et
tunc no valet. ff. de lib. lega l. le-
gatum et ff. de le. i. cum fit / aut con-
fitetur ad alium liberand a se. sta-
tim confessio liberat siue debitor
soluit siue no / quia liberatio in
telligitur a se legata C. de fid. ca.
ad tec. l. i. et ij. ¶ Secundo de po- F
sicionibus est. videndum / et primo quid
sit posicio / et unde traxit origi-
nem Et in quo differt ab inter
rogatione Quarto ad quid pones
sint inuente / et qui sint faciende
Certo quibus posicionibus tenet
respondere uel no / et ↄsit pena volent.
nolent respondere ¶ posicio e dictum
loco interrogationis positum. nam
quod olim ponebatur sub forma inter-
rogationis hodie de plano proponitur
v. g. Si velle conuenire te. nomine
hereditario sic dicam, dne iudex
interrogetis. t. / an ipse sit heres
p. / et ex qua parte sit heres ff de
int. act. l. i. et l. si fideiussor
§. i. et ij. hodie sic dr ponit B
tium esse herede p. Iste ponit

enim compasse heredem esse virginem
et tamen traxit hoc verbum positio
non solum pro confessione hominis qui per quandam
frequentiam noluerit / sed et pro lege
scripta ut ff. de l. iii. in summa § compendi
propter / ubi dicitur. Inuper interrogavit pro
legatariis querens ea pone inquit
in accusatione etc. ¶ Differunt po-
sitiones ab interrogationibus non solum
set forte / quia interrogata respondebit
ut ipse appetit / sed interrogato potest
fieri tam a iudice quam a parte ff. de
inter. act. sed sive § i. l. de eta-
te. qui interrogatus / et est a prono
adversarii cui tenetur adversarius re-
spondere. ff. ad l. vel. adultis. Si po-
stulaverit iudex. ¶ Positiones vero fieri
debent a parte et possunt fieri ab utraque parte
nam hinc inde fiunt. j. de testi. p-
sentium § porrecta l. vi. et e. de ele-
ctione ii. ca. medium et debet
ff. c. bono / nam positiones fiunt
ad relevandum probationis onus
quod inducatur probatione puta cum
compromissum ff. de compromissis l. de compromisso
¶ Inventae fuerunt positiones ut
partes relevarentur ab onere probandi
et maxime per testes quia grave
est idoneam probationem invenire ff.
de rei vendi. qui restituere / faci-
lius enim fiunt confessiones quam
productiones testium cum testes legit-
timi sive idonei vix inveniantur
et cum labore et expensis producuntur
ar. j. de testi. cum olim et de testi.
co. cum sup. et iii. q. ix. ite criminali
nali de sententiam ¶ Item ut lites
eliciantur ab ore litigatoris ar. e.
de iur. cal. ceterum et j. de iure iu.
cum contingat si pars confiteatur tes-

tes requirendi non sunt cum confessus
in iure pro iudicato sive convicto ha-
beatur j. e. c. ii. et e. c. l. i. ¶ De-
bent autem et possunt fieri positiones an-
te litem contestatam. e. de lite contestata c. bono et e. de
ele. dudum ii. et etiam post iuramen-
tum de calumpnia vel de veritate di-
cenda j. e. c. in post cessionem l. vi.
¶ Et licet fuit quidam dicant admittendam
mitti ad instar interrogationum
j. de fide instru. cum Ioh. ¶ Positiones
vero non valet / nisi fiant super re de
qua lis sive questio sit e. ff. de inter-
act. l. de confessionibus et e. de off. del. cum
olim / et debent formari verbis affir-
mativis et non negativis directe
ar. j. de probatione. quoniam / et e. de ele. bo-
ne / et de ca. poss. et pro. cum ecclesia / et
e. co. quia illud solum poni debet
quod probari potest / sed negativa directe
probari non potest per inqua predicta / ideo poni
non debet / et hoc est verum generaliter. tamen licet
tamen recipitur si fuit ea super tali
facto quod aliter probari non possit / nisi per
confessionem adversarii / tunc iudex po-
test eam admittere si equitate suadente
dente hic videt expedire j. e. statuimus
l. vi. / sed indirecte bene probatur
negativa cum habet affirmativam impli-
citam. j. de testi. cum tenere. ¶ Et
nota quod negativa fit iuris et quali-
tatis ¶ Negativa facti est duplex pu-
ra et simplex que non habet determi-
nationem loci et temporis vel alterius rei
ut si aliquis dicat se numquam fuisse
citatum vel numquam contraxisse cum
berta / talis negativa probari non potest
directe vel indirecte e. de ele. bone
et vi. q. vi. § actor / si vero addi-
citur tempus vel locus vel consimile

Negativa pura

p

tunc pbai pt indirecte . j. de testi
contenore z c . senes et C . de q̄stion
et quintū stipl . optima . negata
facti pbatur . cum het ipse affirma
tiuum implicita / ut si dicat ego
no sponte renunciaui q . d . coacte
renunciaui z hc det pbai ab eo
qui negat . 6 . de renunc . ēup hoc /
negatiua int bene pbatur ut
si neges emancipatom no recte
facta . hoc ipsum pbare debes ff . de
pbat . ab ea pte . negata quali
tatis e cu dr . iste no e ydoneus
ul no legittimus ul no soluendo /
hc pt . z det pbai ab eo q . hc dicit
quia quilt psumitur ydoneus nisi
pbetur contrariu . j . de pscrip dudu . et
6 . de struct . mon . f . c . vno z j .
de v sig . qstom l vj . ¶ Item no
valet posito si no releuat ponē
tem nec recipi det / qz sicut no
debet quis admitti ad pbandum
quo pbato no pdest . C . de pba . ad
pbom z 6 . de of . del . cu qtingat
iuri . Ita no det admitti ad ponend
quo cofessato no pdest ul no re
leuat in aliquo . Ite si posito non
facit ad cam ul no sit sup re de
qua agitur ul sup eo quod repel
lit agente qui sit cōpte rei non
det recipi quia e inptinens / z h
e vo int istud modu z pximu
quia licet fiat sup re de qua
agitur / no tu releuat ponēte
¶ Iste posito que pendet ex illa
que fuit facta et negata / reci
pi no det / v . g ponit actor / q
ei vendidit sibi fundu talis po

4 vedro 57

sito non est admittendu ppt
duo . pmo qz no releuat ponē
tem cum iudi tradito no trās
ferat dnium ff . de acqr . rer do .
l . tradita . z de don . l . iudi . Scdo
quia pendet ex illa q . negata
fuit / vnde reus si ad istam re
det incidet de facili ante pbs p
iuriu / et h iudex det pcauere
qz dt iniqr no spabit me acto
rem piuriu C . de rei vendi l .
ij et j . de iur iur . ex . sed ¶ Si
aut fiat posito sup illo articlo
de quo iam cōstitum et rursum
fuit siue negando siue affir
mando de eod no e amplius
querendu ff nam . cau . sta . l . licet
quia si tunc negauit z nc con
fiteat / ul si tunc cofessus fuit
et nc neget et reatu piurij
et i famiam vulgi incurrit qz
duo contra se . viu et fluu vidisse
videtur / vnde tamqz . variagat
tractatus no e audiendus / in
aut de his qui ingred ad ap .
p . j . coll . v . ¶ Iste det esse clara .
posito no obscura . al no est
recipienda / et dicitur cuius ob
scuritas cp vo . quis cōrarie ar
C . de tuisact . et rursum . z C .
de pu . z al subditi sti pabus
et ff . de act . emp . z ven . l . j .
z l . tene . Scdo et cq . clare z
no obscure det quis ad petitiō
vnde ff . de intr . act . de etate
p . incti . ¶ Iste si posito fiat
in gne generalissimus reru

sanda est. ut inutilis. et ulta v.
gra ponit aliquis .. debet sua
iugue. ut ponit q ay dat .. ad
. iude no det. quia in utilibus e ppt
inutilitate solonis pstande. cu
simdus unius digitti liberaret
debitore. ideo no det eam tales
positiones ut pbationes liberare
ff. de ly. ticius. l. x. ff. de min
cu dos §. quatu et C. de v sig.
locus. C. Itē no det posito esse i
plicita siue multiplex. i. q ptineat
duo dicta. quor alta ps e vera
et alta fla. et iudex no posset.
cu no debeat vim infinitam. et
flm asserere sit pctum. licet b
q sit quicunq posset negare.
. verus tn. ut verus sciens videat
det implicita remone. et dicit
ei iudex. ut facias inde duas po
sitiones. ut te no admittam. q cura
re det iudex. ut etiā q ponatur
et etiā iusiu detur ppt. piculu
p iurij vitandi. ff. de iure. act. de
etate §. q aut. hodie bd dr q
possit poni implicita. et tenet
ad usalus iudex. pse ad qlz. ar
ticulu impone totentu. l. de testi
pucniō §. ptea. l. vj. C. Sed q
si ps sit adeo. simplex. q no con
gnoscat. pones admittendas
et respuendas. tunc iudex co
pellet eam iudex in utili posi
tioni dic q no. simo iudex ex
3 officio suo. repellet ponetes
ar. l. de excep. pia l. vj. pones
eni debent. dari inscriptis

et pnotariu sunt ponende in
actis ut. l. de pbat. qm q. deinde
debent ptes conuenie et gaiaire
utrop sint admittende ut no. et
eis oppaitis si fuerit admittende
dicet iudex ponenti ponis tu hec
tuo iuramento. et ipse det dicere
sic. et psequenti det interrogare
adusarium ut videat si duas tuo
iuramento q tu sis ut credis
Si bd talis sit posito q multo
dubitet. det pete indutias ad
deliberandu. Caueat tn ne di
cat ego volo hre psilium quia
iudex ipm no audiret. nam gl
psumit scire factum suum melius
quia alius. ex ipso facto no susti
netur ignorantia ar. C. de
rep. ab oppgnaute. et io sup res
posione sua no det hre psiliu
cu aliquo. cu pse bene possit
deliberare. licet pones debeant
formari p aduocatos. psuetu cu
ptes sint adeo indiscrete q pse
formare nesciat ar. C. de iudic
pastoral. C. pena rei ut par k
ticitore. ipius qui post. pstitutu
utralis aut. calumnie iurame
tum. ponibus ab adusario sibi fcis
interrogatus. iussusque audire res
ponde. absque tn. rationabili recusat
aut no vult. seu cotumacit se
absentat. et ut teneat sup hijs
de quibus in eisdem positionibus
interrogatus fuit pro confesso. Sed
si antequam iurs. sit iussus fuit
putmaciter se absentet. pconfesso

habet non debet / sed est alius qui cum
tamen q. contumaciam procedendum
ut C. ubi post positum l. vi. T Sed
quid si non penitus taceat. ut dixit
te videtur. v. g. ponit actor quod
mutuavit ei x / adversarius vero
confiteor me d. et debere / inquid
dicit vidisse certe / non / quod obstinate dictio
pro non dicto habetur ut de p. b. In tua
et ut de testi cum clamor T Tertio
quod fiet dico / quod urgeri debet ut
certum confiteatur / ad hoc ut certus
maneat iudex et actor ff. de con-
fess. l. certum / alias iudex etiam non
posset ferre sententiam / quod facere tene-
tur de act. § curare T Item quid
si reus non negat quod positum
est / nec fatetur / sed dicat se nescire
veritatem / dic quod compellendus est
precise dicere / quid inde credat. C. de
iur. cal. l. ii. § ii / Sufficit enim
dicere / ita credo. et hoc verum est ubi
iuratio est de calumpnia / secus ubi
iuratio est de veritate dicenda / cum
tunc de veritate et sic dicere debeat res-
pondere / habebit inducias ad de-
liberandum. cum dicat se dubitare.
ff. de interrog. act. l. qui interrogatur
et C. de iur. delib. l. cum aratoris
/ et ff. de iniur. ius iurandi l. p.

Probationes — De probatione
sunt necessarie in iudiciis sequitur
iudiciis propter negationes
petitorum et possessorum / de quo con-
sequenter videndum est de probationibus
/ et primo quid sit probatio / et unde dicatur
/ et quis probare debeat / et quot
sunt species probationis T Probatio est
rei dubie per testes vel instrumenta

et plenum per iudicia et presumptiones
ostensio / et dicitur plenum quia in causis
criminalibus et civilibus iudicia
et presumptiones probant. C. de fide in-
str. Sicut / et ii. de presumpt. per totum
/ ita ut per eas si certe fuerint vel
violente ad sententiam procedatur. xxx
q. iii. cum dixit. ut de presumpt. litteras
/ et ff. de his qui sunt sui vel alieni
in filiis. Sed in criminalibus non suffi-
ciunt ad condempnandum / quia in cri-
minibus ad penam ex presumptionibus
procedi non debet ut de presumpt. litteras
/ et ff. de penis. l. absentem / ii. q.
i. primo / nisi essent iudicia indu-
bitata et luce clariora. C. de ac-
cusat. T Vel aliter diffinitur sic
Probatio est rei dubie per argumenta
quecumque ostensio / sed hoc magis
habet locum in disputationibus quam
in aliis probationibus ut de v. s. forte
forma / § causa T Probatio dicitur
ab adverbio probe quia probe facit
qui probat quod intendit probare
enim debet actor illud quod affirmat
ff. eo. ei qui dicit / non negante
secundum rerum naturam / nulla est directa
probatio ut C. eo. et C. e. actor
et C. de ede. bone si nisi ut dic-
tum est C. t. pxi § ponens v. et
hoc / et per actorem intellige re-
um excipientem / vel reconvenientem
quia tunc actor reus efficitur
C. e. l. ii. et ff. e. l. exceptionem
Et si quis intentionem suam non
probet succumbit. C. de rei vendi.
l. ult / et si agatur de crimine

parcatiom vel denunciatiom. ac
cusator vel denunciator si no p
bet puniatur. j. d[e] calump[niatoribus] cum opor
teat. et c. sup[er] hijs. et ß. de acc. z
p[re]script. ea quide[m]. Sed quotienq[ue]
modo agatur siue civil[ite]r siue
criminal[ite]r. actore no p[ro]bante reus qui
convenit[ur] et si nichil p[ro]bavit debet
absolvi. j. ut ec. benef. c. vno. z
vj. q. vij. actor. hec regula fallit
in xv. casibus positis. j. ut ec. benef.
ß. fi. no. quod actore. Sed in duo
bus iudicijs s. finium regundo[rum] et
familie hercis[cunde] vtraq[ue] p[ar]s p[ro]bat. j. e. co
ntra. Iste quia multo[tien]s ea q[ue]
fiebant in iudicio negabantur
idcirco statutum e[st] ut tam in ordina
rio iudicio q[uam] in extraordinario iu
dex semp[er] adhibeat aut publi
cam p[er]sona[m] si p[otes]t h[ab]ere aut duos
viros ydoneos qui fidelit[er] vniv[er]
si iudicij acta conscribat. videl[icet] lig
tisstationes dilationes recusationes
exceptiones petitiones responsiones
interrogationes confessiones testiu[m]
depositiones instrumentorum p[ro]duc
tiones interlocutiones appellatio
nes renunciationes conclusiones
et cetera q[ue] occurrunt. competenti ordine
conscribenda. designando loca
t[em]p[or]a et p[er]sonas z sic scripta p[ar]tib[us]
tribuantur al[ias] p[re]iudicials processu
no p[re]sumitur. nisi quatinus in ca
lumnis constitit documentis. j. e.
qui c[ontra]. Sed nunq[ui]d correcta
sunt illa iura que dicu[n]t q[uod] semp[er]
p[re]sumit[ur] p[ro] hijs que a iudice facta

sunt. j. e. post cessionem et j. de re
iud. Statut. ß. de eo. bone z ß.
de renun. in p[ri]ncipia z iustic. de fide
iuss. ß. vlt. et ij. q. vj. hoc eo pla
cuit. Sed distinguit host. sup[er]
h[oc] aut q[ueri]t[ur] de hijs q[ue] a iudice
acta sunt ante s[ente]ntiam v[e]l post. Si
de hijs que acta sunt an[te] s[ente]ntiam
no statim nisi q[ua]tenus legittimis
constiterit documentis. j. e. qui c[ontra].
Sed post s[ente]ntiam distinguit[ur]
aut e[st] appellatum aut no. Si est
appellatum statim p[re]sumitur. ff. qu[ando].
ap. sit p[ro]cedend[um]. Si no e[st] appellatum
distinguit[ur] aut e[st] defectus in sub
stantialibus aut in alijs. Si in sub
stantialibus taciturnitas p[ro]cedenti
no p[otes]t. facere s[ente]ntiam aliqua[m] que
nulla e[st] ut si lis contestata no sit
vel si die feriata facta e[st] lit[is] contesta
tio. Si vero p[ro]paratur defectum in alijs
tunc statim p[re]sumitur ut dicit iura
signata ß. c. ß. v. Sed nunq[ui]d h[oc] dic[it]
Innoc[entius] q[uod] si s[ente]ntia lata e[st] utraq[ue]
p[ar]te p[re]sente vel p[ro]curatoribus p[ro]cu
aliqua. no e[st] appellatum z s[ente]ntia in
scriptis appareat in tu[m] p[re]sumitur
p[ro] p[ar]te q[uod] si aliqua p[ar]tium vellet
eam impugnare racione processus
no debet audiri quia p[re]sumendum
e[st] o[mn]ia legitime acta ex quo ip[s]e s[ente]ntie
nichil dixit nec appellavit
Sed pone q[uo]d iudex mandat
alicui iudici no admittat actore[m]
ad agendum quia ip[s]e e[st] excommunicatus
nunquid credetur ei. host. distin
guit aut dicit se esse p[rese]ntem
et ip[su]m excommunicasse z tunc non

[illegible]

credetur ei j. ti. qui post cum tu. n. quanto
plures constituit dormiet j. e. qm
contra et C. de testi. omnibus et iiij.
q. iij. Item nullus tantum ad instanciam
cuiusdam alterius tm. credetur ei
j. e. post cessionem et j. de fide instru.
c. j. et ij. 2 c. tm dilatus ¶ Sed
pone quod sit excommunicatus ad instan-
ciam scriptoris nunquid credetur scripto-
ri. dic quod non. C. de testi. omnibus et
iiij. q. iij. Item nullus ¶ Sed quid si
est excommunicatus ad instanciam dicta-
toris qui non scripsit nunquid credetur
ei. dic quod sic. C. de testi. dictanti-
bus ¶ Species probationis sunt vj.
s. prima evidencia ut potest si quis
fuit in adulterio publice deprehensus
l. di. si quis diaconus j. de accu.
evidencia ij. q. j. de manifesta. et
ff. de ritu nup. pala. § ult. ¶ Item
per famam iij. q. iij. Item in criminali de.
Item sepe et j. de testi. praeterea ¶ Item
per testes j. de testi. prolato 2 j. e. ex
litteris ¶ Item per instrumenta j. de fide instru.
prolato ¶ Item per presumptionem vio-
lenta xxxij. q. j.
et j. de sponsa. de qui 2 iij q. vij. §.
si quis autem 2 j. de presumpt. ex litteris
¶ Item per iuramentum delationis j. e. c.
ij. 2 j. de iure iur. § ult. per ¶ Item
per inspectionem oculorum j. e. ex parte insti
et j. de frig. 2 malef. fraternitatis 2 c.
ult. licet sepe fallant j. e. cum
et xxviij. q. j. nec aliqua ¶
Item per confessionem vel dominum compareat §
esse patrum. C. e. non nudis 2 ff.
e. quid. Sequitur de testibus
et attestationibus nunc videndum
est in primis et quo sequitur ...

¶ Tractatum est de probationibus
in generali nunc videndum est
de speciebus in speciali. Sunt enim
probationes per testes et instrumenta. sed
primo de testibus quia constat vo-
cem vivam mortua digniorem
ut aut de fide instr. § si non con-
stet. Ideo videndum est qui possunt esse
testes et qui non et consequenter de
infamia et quot testes requiruntur
in omni causa et qui iurare debent
qui et quotiens sunt producendi. de
quibus interrogari debent et in quo
concordare et que diversitates testi-
monio noceant et utrum post pub-
licationem possit aliquis produci ¶ Te-
stes antiquitus superstites dicebantur
eo quod super statu cause presidebant
nunc parte nominis ablata testes vo-
cantur j. de ver. sig. forus ¶ Omnes
possunt esse testes qui non prohibentur
quia edictum de testibus introduc-
tum prohibitorium est ut quilibet ad-
mittatur qui non repellitur ff. e. l. j.
et au. j. e. c. j. ¶ Sed in testibus
sunt consideranda que in his versibus
continentur ¶ Condicio sexus etas
discretio fama et fortuna fides
in testibus ista requires ¶ Con-
dicio s. an liber sit an servus
nam sepe servus metu dominantis
testimonium supprimit veritatis j. de ver.
sig. forus § testes et io testis
esse non potest iiij. q. iij. § Item servi
et C. de testi. aut si dicatur nisi
in defectum probationis cum tormentis
admittatur iiij. q. iij. § Item servi
¶ Item omnes familiares et domestici
sunt a testimonio repelluntur j. e. in
litteris. C. de his q. ad te ex parte

II

§. Sane. et iij q. v. c. 1. 2. iiij q. iij
§. Ite. criminali v. Item in ine 2 v.
Ite testes. ¶ domestici appellant(ur)
quos imperari pt. ratione patrie vel
dominice ptatis. vt in l. penu. 2 iiij.
q. iij. §. Ite et idonei. famula
res appellantur. co(n)sanguinei co
loni adscripticii mercennarii fi
lii in ptate liberti servi 2 om(n)es
habitatores in domo. et tales ad
mittuntur co(n)siderata conditione vt
q(uo)d eos p(er)mittat(ur). vel non/ exceptis
illis quibus imperari pt. ar. ff. e.
quesitum. 2 iiij. q. iij. §. Item
testium/ fallit in causa matrimo
niali. j. e. quociens 2 c. sup eo ij.
Dic vt. j. qui mat. ac. pq. §. Ite
in causa. ¶ Ite in ca ecclesie pnt
clerici eiusdem ecclesie esse testes. j.
e. In sup. 2 c. cu(m) nuncius. 2 c. tuis
et iiij q. ij. Sup prudentia/ 2 ro
e quia cause universitatis non sunt
singulorum. licet comodum singulos
tangat. xij. q. ij. q(ui)a manu mitti
2 ff. q(uod) cuiusq(ue) univ. sit nomine
pnd ¶ Sed nunquid alt. duorum qui
habent rem communem admit
tetur in teste no/ quia ea comu
nis duorum utriusq(ue) e ar. ff. de ri
nup. l. illud 2 C. e. l. libe. §. §. id.
iiii ¶ Item testis esse non potest.
qui habet similem causam j. e. personas
et c. veniens ¶ Pone quendam
qui dederat fideiussorem. quer(itur).
2 vt(rum) fideiussore pducat in teste
nunquid pt. vr q(uod) sic quia emo
lumentum ptinet ad reu. ff. qu
ap. sit. l. j. §. videmus. hugo disti
guit. aut reus e solvendo et
tunc pt/ aut non e solvendo 2
tunc non pt/ ar. ff. de fund. cu(m)

gr. et ff. de dolo elegant(er) §. qui
dolo. ¶ Quid si dixi cum quodam/
no potui pbare nisi p unu(m) testem
et quedam in s(er)uiente. postea
dedi liberam s(er)uienti m(anu)m/ q(uia) recedit
anime que postea volui pducere
in testem/ nunquid possit dr. q(uod) non. j. e.
in litis/ 2 ff. de q(uesti)o(ni)b(us) s(er)uos. Contra
dicit q(uod) sit q(uod) quilibet pt. ferre
testimonium qui non inuenit prohibitus
ff. e. l. i. ¶ Sed pone q(uod) tam cito
post testium in s(er)uicio redactus/ nunquid
valet/ dic quod non/ quia videtur non
dr diuertisse que tam cito redactus
ff. de minor. l. iij. et ff. de in re. rest.
l. Si ppter ¶ Sexus §. an. vir vel.
mulier/ nam varium 2 mutabile testium
semp femina indicit. j. de vb. sig.
servus §. testes/ ideo mulier non ad
mittitur ad testimonium in testis. inst.
de testis. §. testes/ vt. in causa criminali
xxxiij. q. v. mulier/ nisi cu(m) de crimine
civile agitur p(er)modernum puniendum.
in quisitionis vel denunciationis
j. e. cum 2 c. tam litis. 2 q. cliens
infamatus vt ibi/ Sed in causis
civilibus et matrimonialibus
admittitur. j. e. Ex eo. xv. q. iij.
§. vt pees. et ff. e. ex eo 2 C. de in(te)r
mulieres l. vj. dic vt ibi in §. vlt
e dictum ¶ Requiritur etas q(uia) b
minor xiiij. an. no. admittitur in
civilibus iiij. q. iij. c. 1. 2 in crimina
libus no admittitur minor xx annorum
iiij. q. iij. Ite in criminali §. in testium
¶ Sed nunquid pupillus factus
pubes pt testificari de hiis que
vidit in pupillari etate respondet
quod sic/ et p quem servus factus
liber de hiis que ante vidit. ff.
de vb. sig. notorium §. mistorum 2 ar.

no

opt. j. qui ma. ac pg. c. ult. ¶
Item requirit discrecio quia furiosus
et mente captus a testimonio repel-
litur. sicut ab officio iudicandi iij.
q. vij. §. tria ¶ Requiritur eciam
fama in teste. quia si vita bona
defecerit fide carebit. j. de vb. sig.
forus in fi. et j. e. testium. Unde
criminosus repellitur et participes in
crimine j. e. veniens et c. testimonium
dicunt ut j. de sy. §. qui aut. admit-
tuntur et d. de confess. §. Item requiritur
simile infamis repellitur a testimo-
nio j. e. accepte et j. de testi. c. peccata et
a iudicando repellitur iij. q. vij.
§. tria. Et iam videndum est quid sit
infamia et quot modis irrogetur.
¶ Infamis est cuius status vita et
moribus est reprobatus sicut colli-
gitur ff. de var. et ex. l. sed et si §. pretor
et ff. de ob. §. lib. l. honor. et l. lig.
Et fama est illese dignitatis status
moribus et legibus approbatus
¶ Infamia alia facti alia iuris
Infamia facti multipliciter irrogatur
ut cum quis propter crimen a testimonio
repellitur. j. e. testium. vel cum pater
per verba turpia et ignominiosa filium
suum heredem instituit dicens tale
filium meum nequam proditorem et cetera
heredem meum instituo. C. ex quibus
ca. infa. irr. l. ea q. pr. ¶ Item per va-
iudicis dicentis aliquem postulanti
tirpharius vel calumpniatoris nam
ex hoc gravatur eius oppinio.
C. quibus ex ca. infa. irr. l. ubi.
vel si dicit alicui bene facies si te
ad frugem melioris vite converteris
vel statum tuum in melius refor-
maveris et similia C. e. t. furtum.

Istis et multis aliis modis infamia
~~multiplicit~~ facti irrogatur et
talis infamia multiplicem operatur
effectum nam repellit a dignitatibus
j. de etate et qual. pfla. Inter dilectos. quia personis
vilibus et indignis dignitatis porte
porte patere non debent. ut i. et j.
de reg. iur. infamibus l. vij. et C. de
infa. l. una l. x. Item repellit a te-
stimonio j. e. testium. Item depellit
ab denunciacione j. de accu. inquisi-
cionis inst. Item inducit querelam
inofficiosi testi. quia testamentum fratris si in-
famis heres a fratre fuit institutus
et potest rumpi testamentum C. de inof.
fratres. sed talis a iudicando. §. pro-
hibendo repellitur iij. q. vij. § ex his //
Infamia iuris contrahitur ipso
facto aut genere pene ipso facto cum
imperator alicui militi insignia
aufert ignominiose et aliud cui
bus mittat eo ipso fit infamis ff.
de his qui no. infa. quid ait §. igno-
miniose. Alia genere pene inflicte
ex causa aliqua precedente vel me-
lius genere pene et debiti declara-
ti per sentenciam alia per sentenciam ipso facto
ut si quis habeat simul duas uxores
C. de biga. inp. nupti. vel si habet
binas simul sponsas primis vero non
solutis iudicio ecclesie ff. de his
qui no. infa. l. i. et l. quid ergo vel
si quis veniat contra transactionem iu-
ramento firmatam C. de transac. si
quis maior ¶ Item qui exercet
inprobum fenus et illicite exigit
usuras usuras iij. q. vij. § penult.
Genere pene infligitur infamia
iuris cum quis publice furtum
committens capitur a iudicantibus

In fama fr. 2 jur.

ducatur ad iudicem qui audito maleficio dixit fustigate eum quod factum est. C. quibus ex causis infa. irro. fustibus/ Sed si ea non precedente fustigaretur non esset infamis ff. de his qui no. infa. ictus fustium

¶ Personam infamia iuris irrogatur in criminibus publicis et dicuntur publica crimina eo quod quilibet de populo ad eorum persecutionem admittitur ut est crimen lese maiestatis heresis et symonie i. de symo. tanta et alia crimina de quibus habetur Insti. de pu. iud. Unde quilibet condempnatus a iudice ordinario vel delegato in talibus criminibus est infamis infamia iuris ff. de pu. iud. infamem/ Secus si ab arbitro quia sententia arbitri non infamat ff. de his qui no. infa. quid ergo § ex compromisso

¶ Item personam in privatis criminibus et famosis/ infamia iuris irrogatur. et sunt sex quorum quatuor his versibus continentur/ Iudex dampnatos infames reddit ubique/ Et quod vi dirip. infamia furti dolique/ hec probantur ff. de his qui infa. l. i. Exemplum est cum mulier aliqua fingat se pregnantem viro mortuo et nomine ventris calumpniose petit se mitti in possessionem bonorum viri defuncti/ que fraude detecta condempnatur ad restitutionem bonorum ipsorum ff. de his qui no. infa. notatur.

¶ Sextus est crimen expilate hereditatis/ ut cum quis condempnatur quia iacente hereditate res ipsius hereditatis subtraxerat. C. quibus ex causis infa. irro. l. i. de expilate

¶ Item infligitur personam in quatuor actionibus descendentibus ex quatuor contractibus qui his versibus continentur/ Actio mandati tutele depositique directa/ pro socio cum detur utrique/ hec probantur ff. de his qui no. infa. l. i./ et dicitur directa quia ibi agitur tam de perfidia quam de calculo/ ideo infamat. ar. ff. de his qui no. infa. l. furti § mandati/ Sed contraria actio non infamat/ quia ibi tantum de calculo agitur ut in l. furti § vlt.

¶ Omnibus istis modis et aliis similibus quibus iuris infamia irrogatur repellitur iudex infamis et testis

¶ Item ipso iure est infamis qui hereticis impendit consilium auxilium vel favorem i. de hereticis. Si adversus et qui Romanum vel principalem principis astute vel maliciose interpretatur. C. de leg. l. ij.

¶ Fortuna requiritur videlicet utrum sit egenus vel locuplex iij. q. iij. Item in criminali § Si testes

¶ Item fides quia infidelis contra fidelem non admittitur ij. q. vij. Si hereticus et c. non potest et xxiiij. q. iij. ipsa pietas

¶ Item nobilitas et dignitas testium debet attendi quia viris inferioribus non creditur semper i. e. in ma. et iij. q. iij. § Si testes et duobus § sequentibus

¶ Inimicitia. Nam ipsa nullus recipitur in testimonium C. e. omnibus

¶ Item testis ec. non potest in causa appellationis procurator

appellantis nec ille qui fuit advo
catus eius in iudicio pos. j. e. Ro
mana l. vi° et au. C. de assess. l.
nemo nisi. Item iudex. vel asses
sor in eadem causa in qua fuit iu
dex vel assessor testis esse non debet
ii. q. vi. statuendum. et post iudex
audiendo renuntiavit ut ferat
testimonium. j. e. dilecto. et iiii. q. iii.
§. Item in criminali. Item pater et filius
vel duo fratres possunt esse testes
in eodem testamento iiii. q. iii. §. Item
in criminali v. Item pater. Duo tes
tes ad minus requiruntur in omni
causa. j. e. licet 1. 2 ii et iiii q.
iii. §. Item v. nus. 2 ff. e. ubi numerus
Fallit in novem casibus. Pri
mus est in deposita pecunia ubi
requiruntur tres testes in aut. de
instrumentorum cautela. §. si quis igitur
coll. vi. Secundus est in pur
gatione diaconi ubi requiruntur
tres testes ii q. v. si laica.
Tercius in contractu qui excedit
libram auri ubi requiruntur quinque
testes in aut. si certum pe. sed non
notorie. Quartus cum quis ob
ligatus erat alteri instrumentis et sibi
solvit et alter adhuc petit pecu
niam. et vult probare solutionem per
testes ubi quinque requiruntur secundum host.
C. e. testium et auc. rogat.
Quintus in codicillis et in donati
one causa mortis ubi quinque re
quiruntur C. de don. ca. mor. l. ult.
et C. de codicillis l. ult. Sex
tus in testis ubi requiruntur vii
testes C. qui testi fa. pos. l. hac con
sultissima et C. e. si unus dit.

ut j. de testis §. quater. Sep
timus in purgatione presbiteri ubi
requiruntur septem compurgatores ii.
q. iiii. si laica. Octavus in
purgatione episcopi ubi requiruntur
xii. ut ii. q. v. omnibus nisi de
istis duobus dicitur ut j. de pur
ca. §. qui debent. Nonus quod
episcopus cardinalis non debet condemp
nari nisi a lxxii testibus. presbiter car
dinalis cum lxiiii. diaconus car
dinalis nisi cum xxxvi. subdia
conus cardinalis et inferiores
nisi cum vii. ut ii. q. iiii. presul.
et c. se. Iste testis unius tamen
coniuratus quis prefulgeat dignitate
nullus debet condempnari. j. e.
licet 1. 2 ii nimis. sunt duo vel
vel plures ut dictum est in §. pre
denti. fallit in xi. casibus in quibus
unus testis sufficit. Primus
est in eo qui probat se percussum
per unum testem. ar. j. de testi. ca.
pervenit ii. Secundus cum
dubitatur de publico instru
mento solus tabellio facit fidem.
C. ad l. cor. de fal. si quis decuri
o. Tercius in causa denun
ciationis in qua sufficit unus
testis cum persona principali. j. e.
in omni. Quartus post inopiam
probationis credendum uni testi cum
iuramento alterius partis de cetero §. de
pur. confirmacione. Quintus
cum dubitatur an aliquis defunctus
sit coniuratus xxvi. q. vi. qui rece
dunt. et c. sequenti. Sextus
cum dubitatur an aliquis sit baptizatus

Casus in quibus requiruntur plures testes quam duo

Casus in quo unus testis sufficit.

de q. di. iiij. cum itaque ¶ Septi-
mum dubitatur an eccia sit con-
secrata. de cons. di. i. solempnita-
tes ¶ Octauus cum dubitatur an
aliquis egit penitenciam sufficit so-
lus sacerdos i. de testi. venientes
¶ Nonus cum probat quis per vnum
testem et ipso instrumento tamen sine
absencie xxxi. q. i. inter infi-
de sponsa. consanguinitate ¶ Decim
cum agitur ad matrimonium imped-
iendum i. e. super eo. et i. de spon-
salibus li. ¶ Vndecimum in scelle-
bolete inibi incognita veritate
mortis mariti peregre proficiscitur. q.
si habeat vnum testem illi soli cre-
dendum est. e. de reprehend. l. sed
hodie et i. de spon. impunia.
¶ Recipi debent testes cum iura-
mento. i. e. fraternitatis. preter multi-
testes quantumcumque religiosus
constat. si non iuratus deposuit
in alterius preiudicium debet credi. i.
e. nuper in fortiter. a parte remitta-
ad iust. i. e. tuis rescripti ¶ Fforma
vero forma qua debent iurare testes
est quia habent eum quod dicet totam
veritatem iudici vel cui commisit que
nouit de re illa super qua iurat
iii. q. ix. hortamur et in auth. e.
§. i. ¶ Item quod nullam interesse
interserant. et tractate ii. q. iii. vltra
et iii. q. ix. prima. ¶ Item quod pro
vtraque parte dicent veritatem qua
sciunt. xxiiii. q. v. non sane ¶ Item
quod dicent omnem veritatem sine
interrogati fuerint sine non ar. i.
de accu. cum dilectus ¶ Item quod

nec precio nec timore vel odio
addit de testibus vz quod dictum suum tene-
bit occultum vsque ad tempus publica-
cionis iiij. q. iii. §. item in criminali
¶ Item quod falso et de hoc in speculo de
teste §. sequitur sine aliquo comodo
testimonium dicet i. e. quoniam et
e licet. §. testes et parte aduersa
presente debent iurare si voluit ve-
nire admonitus et potuit alias eo
absente recipi potest et valent
ac si presens fuisset i. e. in nomine
dicit ut de ut lite non contest. preterea
et post iuramentum prestitum debent
examinari sigillatim et in secreto i.
e. venerabili et e. e. mulier et i.
de accusat. inquisitionis §. i. et hoc fuit
exemplo danielis qui secreto et
sigillatim examinauit illos falsos sacer-
dotes qui tulerunt falsum testimo-
nium contra susannam ¶ pone quod
plures sunt iudices et vnus solus
recepit testes nunquid sufficit host.
dicit quod non ar. i. e. cum causam de
deprobat. qui ¶ Sed pone quod
testis deponit et tabellio scripsit
talis testis iuratus talium dicit
et alii postea fuit productum et scrip-
sit quod dicebant quod primus nunquid
sufficit ita scribere host. dicit quod non.
ar. i. e. cum causam et i. de de fide. inch.
obstat. et est ratio quia tabellio for-
te male intellexit aliqua ex
quibus iudex suum animum informa-
uisset ¶ Sed pone quod actor
agebat rei vendicatione produxit
testes ad probandum quod erat dominus et

For. iurat. testium

testes iurati dicunt quod actor est dominus
et quod possedit per xl. an. nunquid
istud sufficiat ad probandum quod sit
dominus continuo. et host. dicunt quod non.
quia domina sit de iure et id vero
possunt probari. ff. de re iu. verum. in
rem actio. ¶ Sed quid si testes
dicant quod actor sit ipse dominus et pa-
cifice possedit per xl. an. nunquid
sufficiat dicit continuo quod sit an
est de prescriptione xxx vel per xl. an. si ges
emptionis ¶ Item pone quod quidam
testes deposuerunt et postea iurauerunt
omnia que deposuerant esse vera nunquid
sufficiat. vr. quod non. ut c. de testibus
ibi super quo deponent non iurati. ho-
stiensis dicit contrarium quia ea que in
continenti fiunt in esse videntur. ff. si
certum pe. lecta. mandatario. § dicebam.
got. q. et bar. in questione sua que
incipit ab inductis quorum dicta
magis uera approbant. wil. inspe
e. t. § sequitur opiniones veritas.
sed nichil approbat. ¶ Sed quid si
testis porrexit dicta sua in ce-
dula et iurauit omnia ibi contenta
esse vera nunquid sufficiat. got. tenet.
quod sic si loqui non valet. alias non. de
hoc. no. jo. e. t. § inu. videndum.
et quid de muto. host. dicit quod
per comparationem vel alias potest de veritate
melius apparere. ar. ff. de testi. co.
t. ij. et ff. e. l. in. et tu. magis
stric potes. ¶ Item quid si quis
iurauit quod non ferret testimonium
contra quendam. et postea tulit
instrumentum testimonium nunquid incidit in
periurium dicit quod non ar. ff. e. cum
manumit. vir. eis. expressim. q. de

bus que sunt circa pr. c. i. ¶
Sed si iudex fuit datus ad reci-
piendum testes nunquid debebit ad-
mittere alios testes ad reprobandum
illos. host. dicit quod non ff. ma. si di-
ligenter. 2 b. de rescrip. cum dilecta
¶ Item caueant iudices diligenter
de singulis circumstantiis inquirendo
prudenter de causa videlicet loco
tempore auditu visu scientia credulitate
¶ Caueat etiam cautus aduocatus ab
ista generali interrogatione que fit per
quosdam aduocatos utrum cre-
dat vel sciat. et est opinio sic delendum
de h. vid. de accusationibus inquisitionibus fama
et certitudine q. c. cum tamen. iudex
iudex districtius de omnibus istis
et aliis per que possit melius
veritas perscrutari. debet interrogare
alias non possimus ad veritatem
peruenire. xxiij. q. viij. occidit
si enim diuersi sunt de loco vel tempore
non valet corr. dam. iij. q. ix. in-
chiloms. de tempore tamen distinguit
host. aut factum est iterabile et tunc
tempus non viciat testimonium aut non
est iterabile et tunc non valet testi-
monium ut in homicidio ar. pre. di
c. michilo. ¶ Sed nunquid hora
viciat testimonium. distinguitur aut
factum potuit tamen continuare viciat
ar. iiij. q. iij. si testes. nec intelli-
gas quod de qualitate temporis de-
beat testis interrogari nisi sit esse
suspectus iiij. q. iij. § item in
testibus considerandum est. tunc enim
testis suspectus presumitur quum
cuius modis ut inquirenda est.

Veritas ar. xxx. q. v. indicantem
et xxxv. q. vi. grave et C. de ed.
l. aperit que. ¶ Cum sed agitur
de impedimento matrimonii s. de
consanguinitate vel affinitate tes-
tes prestant iuramentum dicentes se
tenentes s. auditu et credulitate
debent enim iurare se a maioribus
audivisse et credere ita esse et q.
viderint aliquos in gradibus con-
stitutos s. e. quod et c. l. ii. infi.
¶ De forma iuramenti super inqui-
sitione facienda. dic s. de accusat.
§. sequitur. vide 5. di. ex officio
¶ Pena falsi testis est triplex ut
dic s. de crimine falsi §. committitur ¶
producendi sunt testes regulariter
in ca. principali per lit. con. 5. ut lit.
non con. c. i. et ii. et quasi p[er] totum
nisi in casibus positis ibidem. ¶
Produci possunt testes usque ad tertiam
productionem s. e. in causis et intelligit
de dilatione ita quod in una
dilatione possit plures producere testes
quolibet die dilationis hodie unum
et cras alium et sic ad ultimam diem
dilationis host. dicit et melius q.
non possunt qualibet die produci sed
tria die simul produci debent finita
prima dilatione. Ita causa allega-
ta iudex dabit secundam et tertiam dila-
tione. Sed quartam non dabit et
tamen cum solempnitate s. e. in causis
que talis est quia iurabit quod ea
petit quod nec per se neque palam te-
stificata subtraxit vel fuerit per-
cunctatus nec per dolum aut arte

aliquam quartam productionem
opposcit. Sed quia quos desiderat
de novo producere. primus hic nequivit
s. e. ultra tertiam. et mave e. §.
quia vero coll. vii. et hoc intellige
antequam renunciat productioni
testium. quia postea non posset au-
diri s. e. de testibus insi. nec. danda
est ergo quarta productio. si eam iudex
viderit denegandam. ut effrena-
tam testium multitudine compescat
s. e. significavit. et ultra xl. di.
effrenata multitudo testium s. e. cum
causam. vel prout consideratur secundum cause
magnitudinem et qualitatem perso-
narum. s. h. b. immo ex causa
posset denegare tertiam et secundam
dum uno in prima dilatione suffici-
enter testes produxit ar. s. e. de testi-
bus insi. Sed si certa dilatio non
detur. cessante effrenata multitu-
dine applo. applo p[ro]pter hoc emissa
tenet s. e. significavit ¶ Po-
ne quod iudex dedit dilationem trium
mensium vel duorum ad producendum
primos testes totidem ad producendum
secundos et totidem ad tertios. nunquid
hoc potest facere dicimus quod sic quia
indistincte dicit s. e. c. ult. ideo ad
arbitrium iudicis est recurrendum
s. de off. del. de causis dic p. quod alter
ter dantur tres menses ad producendum
testes de provincia. de ex provincia
sex menses qui sunt ultra mare
novem menses ut dictum est s. de di-
latio. §. item dantur unde iudex non
debet ex certa in dilationibus dandis

p[ro]lixitas legat

numerum a lege constitutum. sed debet
dari unum mensem ad producendum
primos testes / et alium ad producendum
secundos / et alium ad tercios / et hoc
si fuit pro i probandi. et sic de aliis
suo modo / et sic faciendo non excedit
numerum a iure constitutum iii. q. iii.
§. expectandum / et hoc est quod dicit lex quod
in permaximis causis ultra unam
dilacionem. secunda dilacio. dari non
debet. loquendo de dilacione in
tra legis. ff. de feriis l. ult. ubi in
tellige i. e. ult. Si ergo produxi
testes in principali. et tu contra personas
que personas illorum licebit tibi producere
testes ad reprobacionem meorum. et eo
dem modo mihi licebit contra
tuos et alios producere ad reprobandum
personas tuorum / quia in iure con
ceditur defendere testes meos i. de
sy. licet heli / et est concordie in q.
iii. dendiciis / sed ultimus tunc non li
cebit reprobare meos / quia tunc
quarti producentur contra tercios / et
quintos licet. postquam producere contra
quartos / et sic in infinitum i. e. h.
ii. et c. dilectus / Sed si ego et tu
produximus testes in principali / li
cebit tibi obicere in personas meorum
et mihi in personas tuorum / et sic vice
versa licebit producere tercios ad de
fensionem illorum / quos in principa
li produxit et ad reprobacionem illorum
qui producti sunt ad reprobandum suos
Sed debent omnia crimina et alia que
obiciuntur contra testes specificari / et
qui ultra reprobat debet inmare quod
ad hoc ex malicia non procedit i. e.

presencium l. vi / et tales excep
ciones in tempus disputacionis de
bent reservari. quia non expedit
testes reprobare tali modo donec con
stet an que eorum deposicionem cum
possit reprobare testes post aperturas
testium protestacione premissa ante
aperturam i. e. presenti. et i. de ex
cep. denique / et i. de sy. licet heli
et c. preterea / et postquam protestatus
fuit se velle personas testium post
publicacionem deposicionum repellere
Si quid procedunt de facili non
creditur i. e. presenti in fine ubi dicto
respectu ad qualitatem persone il
lius testis / ut puta quia ita ho
nestus ut nulla suspicio sit contra
ipsum / quod aliquid dicat timore alicuius
cuius tunc creditur ei / Si vero sit sus
pecta persona / ut timore illo pre
sumpcio sit contra ipsum / tunc de facili non
creditur ei sine aliis adminiculis
Sed ille qui producit testes contra
personas eorum dicere non potest. ut in sua
causa. nec in alia / nisi ex nova
causa / sed in dicta eorum bene potest
dicere / quia de ipsis inscie sunt
testamoniis que dicunt / sive per se p
ducti sunt in ea sive que se in alia
iii. q. iii. §. Vnus testibus / et e
contra quia cum produco teste personam
eius approbo / et ideo contra personam eius
dicere non possum. et ideo si approbo
illud per me tenetur recipere contra
me xix. di. Si romanorum / sed
quid sit dictum ignoro / et ideo
in dicta testium dicere possum si

Video quod quandoque dicat sibi ipsi vel aliis
testibus meis vel si facit pro adversario
¶ De quibus debent testes interrogari
dictum est supra eodem capitulo § Scias. Item
utrum cognoscant personas litigantium
agnitionis quod quos inducuntur
et non vi quod possint agnoscere testi-
ficari. arg. mand. eodem § 1 et 2 et aut
de fide instrumentorum causa pluri § Cuiusque
sigillis. Item iudex debet querere causam
scientie sue quia si non reddiderit testis
non valebit dictum eius. iiij q. iii. § Sola et xxxiiij q. iii. Si quis
et in auth. eodem § licet. Sed si iudex
non querat et testis simpliciter dicit
se scire valebit. j. de re iud. Sicut
¶ Iste autem testis sit. c. inimicus alteri
parti. iiij q. iii. § testium quia tunc
non posset esse testis. j. de accu. cum
oporteat. de hoc vide. j. eodem cum causam in
iiij glo. Sed pueri testis tenetur
videre an sit cum ea sine puerus vel
talis qui non possit testificari. Dicitur
quod sit quia iste sunt circumsta-
ntie de quibus queritur ff. eodem l. iii. et
iiij q. iii. § Si testes. ¶ Iste si teste
verbum ambiguum dicat pro eo est inter-
pretandum. et contra eum qui produxit
quia qui probat clare et apte debet
probare. ff. de probat. Imperitia et c. ex
litteris et j. eodem cum tu vel potest qui ob-
scure deposuit audire iterum exa-
minari. j. eodem cum clamor. Item post
aperturam ex officio suo potest querere
interpretationem dicti sui a teste et ipsum
iterum qualitercumque necesse fuit ff.
de in litem iur. vv. et xxx. q. v.
iudicante. Sed ad petitionem partis
non debet hoc facere. ¶ Sed numquid

iudex potest iterum testes producere partibus
invitis. Hostiensis dicit quod sic. j. eodem in
media et c. licet. ¶ Ad concordantiam
reduci debent testes ad invicem contrarii
si fieri potest. j. eodem cum tu et sequenda
sunt omnia testimonia si fieri potest.
iiij q. iii. Si testes. Si vero hoc fieri
non possit distinguitur aut unus
contradicit pluribus aut sibi ipsi. aut
plures pluribus. Si unus contradicat
sibi ipsi non valet iiij q. ix. prima.
xxij q. vij. quod autem et j. de ap.
sollicitudine et c. de prob. licet in
inconstantia concepit dictum suum
quia contrarius non posset. j. t. pro
parte. Item est si testis parte dicat sibi
ut in nullo valeat. ix. di. Si ad sa-
cras et iiij q. iii. § qui falso et c. de
ca. poss. cum ecclesia. Si vero unus testis
contradicit pluribus tunc contrarietas non
noceret quia dictum unius testis nichil
probat. xxxiiij q. ii. admonere et j. eodem
veniens et c. licet. nisi forte contradicat
pluribus testibus cum quibus receptus
est in aliquo instrumento. ff. quod ad te
api. l. 1. insi. Si autem plures contradi-
cant pluribus testibus si omnes sunt
eiusdem parte dicunt quidam quod non
valet. arg. c. de probat. licet et j. de
fide instrumentorum imperiali. Videtur dicendum quod sive
eiusdem sive diverse testes testi-
bus contradicat iudex primo concorda-
bit contrarietatem illam si potest arg. j.
eodem cum tu et c. de pres. i. de i. pt. case 1.
de v. sig. nichil obstat et c. de con-
suet. cum dilectus. nisi manifesta
sit contrarietas. quia tunc valet testi-
monium plurium vel ex alia parte tanta
sit dignitas ut in nullo debeat pro-
iudicare. ut j. eodem in summa insinuavit

vel verisimiliora loquantur. et plures probent. iiij. q. iij. §. Si testes. et extra de pro. licet ex quadam. Pone quod actor produxit iiijor testes. duo probant pro ipso et duo contra ipsum. nunquid videtur probasse suam intentionem. videtur quod non. extra de proba. licet. quia in expediendis litibus parem vim optinet testes et instrumenta. sed si proferat. diversa instrumenta non probat. C. de testibus l. de fide instrumentorum imputabitur et C. de fide instrumentorum in contendendis. host. et gwi. dant exemplum ff. e. in cumis. et l. e. licet. non obstat contraria. quia extra de dotis imputabitur quod diversa instrumenta protulit cum hoc potuit providere. Sed non est sic in testibus. quia non potuit divinare quid dicerent an l. ut et bus. c. b. v. d. Si testes contrarie parte sint pares omni precio preferetur fama. extra de probat. ex literis. et l. de fide instrumentorum quod dicit infra. et in iiijor casibus in causa liberali. matrimoniali. de dote. et de testamento. ff. de re iud. inter pares. et l. de re iud. c. ult. extra de prob. ex parte et ff. de in off. test. Si pars. Si autem neuter possidet. sed uterque petit rem ab alio. si probationes sint hinc inde pares. si potest res dividatur. ar. l. de prescrip. afferte. Si res est indivisibilis naturaliter ut homo equus et similia. potest iudex gratificari cui vult. ar. l. de ap. proch. Si episcopus et de re iu. pa. cum. dant. vel dividatur. divinatur forte xxvi. q. ij. sortes. et ff. de re iud. Si cum ambobus. Si hos testes iam inducti sunt ad probandum aliquem articulum. et alij postmodum contrarii inducantur in diversitate statur hiis l. e. extensive

et c. hiis. sed hoc intellige vim quando hi sunt plures et meliores quia si equales sint intus recurratur ad dignitatem l. e. summa nisi forte hac materia sed. l. e. dilatorum in pr. glo. vel statur primis quia subornatio presumitur potius in secundis quam in primis. Sed si singuli testes sunt. in testibus suis singulares non valet. extra de test. cum dilectus pingensis et c. bone. Post publicationem non debent testes interrogari ad petitionem partis. nisi ab initio pars illos postulasset interrogari. et id maliciose vel negligenter non fuit prestitum. l. e. per tuas. quia timetur subornatio testium post publicationem in aut. e. §. quia vero. l. e. fraternitatis. et ex quo fuit publicate attestationes non possunt postea. etiam alij testes super eisdem articulis induci. l. e. de testibus et c. intimavit. Sed super novis pendentibus exceptionibus et que ex illis oriuntur. l. de fi. instrumentorum cum Jo. bene possunt produci. quia publicatis attestationibus in principali causa. potest obici peremptoria. et probari. C. de except. Si quis. et C. de prob. exceptionem. novis enim articulis et exceptio peremptoria. et ideo potest probari ex ptis attestationibus principalis cause. et est sic in ca. appellationis l. e. ex tenore et c. fraternitatis et extra de do. et contu. fine. et l. de fide instrumentorum cum Joh. et C. de te. ap. probant. ut si obiciatur prescriptio vel pactio de non petendo. vel res iudicata et possit etiam probari an aptas et

no. de publ. testium

de publ. test.

testaciones. j. e. de testibus. Sed stul-
tum est. quod probet peremptoriam
excepcionem antequam sciat si adversa-
rius probavit suam intencionem cum
probari possit post publicacionem.
cum sit alius articulus ut dictum
est. sicut et in teste qui reprobari potest
et debet post publicacionem eo quod
fieri dixit. C. de probationibus. l. j. e. series
dum modo iurabit quod ad hoc ex malicia
non procedat vel ante publicacionem
fuit protestatus vel poterit ostendere
quod post publicacionem didicerit
j. e. presentium. Licet sunt que possunt
testibus obici ut a testimonio re-
pellantur videlicet quod omnes et sin-
guli sint et erant tempore sue deposi-
cionis male fame et levis oppi-
nionis et vite suspecte. Item quia
sunt infames infamia canonica
vel civili. Item quia sunt periuri et in
tali causa fuerunt de periurio convicti.
Item adulteri fornicatores. Item pau-
peres et propter paupertatem suspecti. Item
inimici capitales. Item quod tam sint ami-
ci alterius quod tamquam illam repu-
tant personam et specialem. Item quod precio
corrupti falsum tulerunt testimonium
et similia. Hec probantur. C. de ve. pro.
licet ff. de obse. alib. patri pro p.
honori j. e. testium. et j. de except.
denique. ij. q. i. in primis j. de sy per
tuas. iiij. q. iij. Item in criminali etc. ex
quibus causis in iure reperitur supra...
j. e. conteneos. et c. veritas et ff. e.
l. producta. C. de eg. et quomodo scilicet op-
timam. et vij. q. i. infames.
Item in ... casu excepto dilatoria
probari potest post publicacionem et ex
post sumarum? in solucionis ... excep.

cognicacionis j. de except. pia. l. vj°.
Et non tres casus in quibus te-
stes publicatis attestacionibus non reci-
piuntur super eodem articulo videlicet si re-
munciato est ... sufficiens probato fac-
ta sit et si publicato sit facta j. e. de
testibus in si. Et hoc intellige cum idem
est modus agendi quia secus est si alio
modo agatur ut puta si primo agatur
per denunciacionem et post agatur per
accusacionem j. e. veniens et c. cum causa
vel si inter alias personas agatur j. e.
constitutus. Item atestaciones et
acta in uno iudicio recepta valent
in alio inter easdem personas in aut. e.
si. quia ... collatio vij. j. e. cum et
c. constitutus et attestaciones recepte
coram arbitris valent coram aliis
iudicibus. j. e. putata et ... l. ult.
Index enim ad quem causa deferetur
debet habere omnia acta prioris iudicii. C.
de probationibus. quin et c. ult. et si testes apud
primum iudicem publicati non fuerint ad-
huc alii possunt induci. j. e. in causa
s. volentes. et c. constitutus sed qui testes
producit debet eis interim expensas mi-
nistrare. iiij. q. iij. veniunt et c. pla-
cuit et C. de epis. Statuimus s. pseudo.
l. vj°. Nota quod licet testes non
fuerunt rogati ut interessent contrac-
tui tamen admittuntur iiij. q. iij. s. Item
in criminali. Item ad fidem. xiiij. q. v.
quia quandoque fallit in casibus. Primo
si debitum in scriptura sit contractum et
probato solucionis profertur per testes
dummodo ad hoc rogati fuerunt ut perhi-
beant testimonium pro solucione faci-
enda aut pro memoria facta alicui
iam facte solucionis et professione
eius qui pecunias accepit alias
non valent in q. ix. s. debitis

excepcio post contra testes

cum testes debent esse rogati

secundus est. in testis debent esse ro-
gati alias non valent. C. c. aut rogati
¶ Item in dimorto ff. de dimort. inul-
lum. tes. de testibus cogendis uel non cogendis

Dictum est de testibus. Sed quia
testium officium est publicum et
A ad testimonium ferendum quilibet inbiti
cogantur / ideo videndum est qui co-
gendi sunt et quales et in quibus
causis / In causa enim ciuili uel alias veritas
haberi non potest / indistincte sunt compellendi
tam clerici quam laici / ne veritas oc-
cultetur / de hac materia vide j. e. de electio-
ne. in p. glo. xxiiij. q. ii. quamquam.
et C. e. l. si qui / quia mortaliter pec-
cant qui veritatem occultant. xi. q. iii.
quisquis. Idem est in causa matri-
moniali j. e. t. i. 2. c. ceterum. 2. c.
preterea / Si vero veritas possit per alios ha-
beri non sunt cogendi cum tamen vix non
esset tunc peccatum / quia sine causa in-
venit. hec grossum. xxiij. q. iii. necesse
arbitretur et c. faciat / Sed monitio-
ne premissa indistincte compelli debent
testes per excommunicationem uel censuram eccle-
siasticam / et eos impedientes ex quo
veritas per alios liquere non potest. j. e. t. i.
2 et 2. c. de electione / et C. de testibus tam lit-
teris et corpore quod testis non ¶ Ut fie
testium ad monitionem presentium quod enim
quod maliciose h. faciat / timore ad
ius partis uel gratia seu odio. j. e. t. i. 2
c. ceterum 2 c. cum quidam. ingrim / in duobus
sequentibus. Et ex hac presumptione com-
pellitur / ar. C. qui in ius non prius sup-
primis. l. xxij / et si constaret quod pro ad
necessaria impediet timorem in mancipio
deberet excommunicari. s. t. proxi. cum tamen
h. quod si forte / et t. constitutis. ¶ Item
compellendi sunt venire ad iudicem

sub expensis producentis / quod dicitur C.
de re est. statuto l. vi. per censuram
ecclesiasticam uel ad penam quam ad hoc
miserit. j. e. t. i. 2 ij / tenetur enim
mittere personas ydoneas et discre-
tas ad recipiendum testes qui sunt
valitudinarii et senes / uel debilitate
confecti / aut pauperes depressi. ita quod
non possunt ad presentiam iudicis venire.
C. de testibus. si qui testium / uel potest mit-
tere ad iudicem loci / ut eos recipiat
et dicta eorum sigillata ei transmit-
tat / in auth. e. t. et qui stimnus
v nelte coll. vij / et C. de fide instru-
mentorum apud eloquentissimum ff.
e. l. iij. §. Item diuus / Idem est de mu-
lieribus. C. de iudic. in l. vi.
De hoc dictum est ibidem §. uel infi-
¶ rmioribus enim licet testes pos- b
sint adduci pabnos / non tamen sunt
compellendi. j. e. dilectorum et ar. C.
e. si qui / et j. e. prouenit / et hec
est ratio quia ad infamiam alterius
nemo debet de facili procedere / quia
testes detractores dicuntur. vi. q. i.
ex merito et verbis c. sequentibus.
¶ Fallit hoc cum agitur de fama
electi uel de irregularitate. j. e. super
his et iudex ex officio suo hoc
facere debet. propter publicam vtilita-
tem / ne persona indigna ad apicem
dignitatis promoueatur / et hoc
est speciale in causa inquisitionis
inquisitio non proceditur nisi infamia
precedente. j. de sy. licet hely. ¶
Secundo fallit cum agitur de vitio fal-
m. cin sitatis ne remaneat impunita ex
defectu testium. j. e. cum quidam ingrim
et est illud speciale in eius fie

de testi coge
de fide instr

et precipue in illis ipse in quibus
multa specialia sunt. ff. de crimine stel.
ad falsario. Certo qui i iniuria
facta e clico et ecclia agit ad
interesse tm non aut sup i iniuria
ff. e pervenit ii. quia si de iniuria
condempnaretur esset infamis
ff. de re iud. cum te. 2 ff. de hijs qui
no. in. athlebas. ff. ult. Certo
qui iuramento e astrictus ut non
deponat q. aliquem. debet compelli
ad detegendum fraudem et calliditate
ff. e pervenit 1. 2. hoc modum illis
qui eum astrinxit q non deponet
contra ipm. Certo qui ad vite
aliqui conspiraverunt licet sunt
vinculo iuramenti astricti compel-
luntur ad conspiraconem detegendam
ff. e c. ult. ymo socii coniuracionis
tenentur illam coniuracionem manifes-
tare. vi q. i. §. Siquis cum militi-
bus insi. 2. lxxx. di. Siquis presbiter
Et h sunt vera de iure canonico
Sed secundum leges compelluntur nisi
in casibus in quibus specialiter non com-
pelluntur propter coniunctionem 2 illos
casus hes iiij. q. iii. §. Item in crimi-
nali et item lege. hoc. di. q. i. ubi
coguntur testes sive sunt cause pe-
cuniarie ut dictum est sive matri-
moniales ff. e c. 1. 2 c. ceterum sive
criminales ff. e preterea 2. q. de iudic.
ad mandatum ii. nec obstat. ff. e dilec-
torum. quod intelligendum e de criminibus
obiectis testibus ut a testimonio
repellantur ad hoc enim non coguntur
testes cum non queratur de crimine
ad hoc ut puniatur. unde et si q teste
in modum excepcionis crimen probetur
non patitur penam ordinariam quia

ad hoc non agebatur. S. de ord.
cog. cum dilectus ff. de except. c. 1. §.
ad probationem criminis facienda q sola
infamia indigeat non cogitur quis
sed ad hoc ut puniatur quis vel a principio
motione repellitur cogitur testis.
ff. e cum pluribus S. t. quorum. cum lite S.
de confess. cum suppsa. opinio e contraria
licet hec. sit vera contra host. dicit
quod in qualibet causa criminali testes
sunt compellendi exceptis tribus
casibus s. cum testi crimen opponitur
ut puniatur vel non cor. iudice eccle-
siastico agitur ad penam sanguinis.
et ille iudex statuitur a prelato quod
prelatus causam sanguinis iudicare non
potest. ita intelligit gan. De fide in-

Postquam visum e strumentorum
de illa specie probacionum
que fit per vocem vivam s.
per testes videndum e de ea que
fit per vocem mortuam s. de fide in-
strumentorum quia dignior e vox
viva quam mortua ut dicit e §. vi
vel unde videndum e quid sit instrum
prout hic accipitur. Quot sunt species
instrumentorum et propter quid instrumenta
reprobentur. Instrum e scriptura
ad aliquam rei approbationem facta.
instrum tamen large dr. quicquid causam
vel iudice instruit sive sunt testes
sive instra ff. e l. 1. 2 S. t. proxi
pervenit et ff. de v sig. nocom
§. instrum. Instrumentorum species
sunt quia nam quedam dr comia
et publica ut illa q sunt in limi-
tacionibus predictarum vel possessionum
vel in venditionibus seu in divisionibus
bus 2 similibus quia dividuntur talia

instrumenta palphabetu Ita quod
quilibet heat primum instrumentum et
sunt dandi. utrique parti qui fuerint
necessaria et quod super hoc nota fuit 4. c.
de pretijs et sunt et debent depositi
apud partem meliorem et fa-
mosiorem. ff. fam. hir. et si que
sunt. ¶ Item instrumenta dicuntur quedam
acta que fiunt iudicis auctoritate
ut positiones confessiones attestatio-
nes et similia que fiunt in iudicio et
hec sunt utrique parti tradenda. de
proba. cum causa dio ut ibi §. Ite. quia
in repto et omnia acta. positiones
et atestationes et queque acta
sunt in iudicio peti possunt exhiberi
vel quantum ex lege vel officio iudicis. C.
de edendo l. ij. et integraliter sunt exhi-
benda, quia tota sunt. C. de edendo. non
est novum et l. ult. et j. c. de pretijs.
¶ Iste sunt instrumenta publica s. facta
per manum publicam. tunc sunt privata quia
non sunt communia nam ad utilitatem
actoris vel rei sunt facta et non tenentur
edere alter alteri quia quilibet a-
pud se ipsum debet habere suas probatio-
nes. de proba. c. 1. et C. de edendo qui
accusare. Sed si actor vel reus uti-
aliquo instrumento proprio illud adversario
edi debet sine die et consule ne pre-
stetur materia fabricandi falsum j. c.
accepimus et c. contingit et ff. de
eden. l. 1. §. editiones nisi vellet
alta pro instrumentum redarguere de
falso tunc integraliter edi debet. C. de
contrah. stipul. optimam et j. c. pre-
dictos vel nisi ille qui ea habet re-
quisitus ut edat dixerit se non vi-
surum postea et tunc non. illa non

potest uti ff. de edendo l. i. ¶ Iste sunt
scripta privata que dicuntur rationes ut
illa que fiunt in papiro et in libris
huius campsorum et operatorum et
huius negotiatorum que sunt de
hijs que traduntur alijs absis
et solutum et hec debent utrique parti
edi ff. de edendo l. 1. §. rationes ¶ Iste
alia est scriptura autentica alia
privata. Autentica est que per manum
publici vel per iudicem cum tribus testibus
vel duorum ad minus sub scriptione vel
testibus facta est. in aut. e. §. licet
infra. coll. vj. vel duorum bonorum
honestorum. de proba. cum quis vel que
habet sigillum autenticum j. c. c. ij.
Sicut cum dicimus sigillum episcopi autenticum
et ei creditur quia dignitas non
probatur de probat. post cessionem
et xij. q. iij. cum. e. ¶ Iste sigillum
capituli de proba. eo. et lxxxvij.
di. iniudicie inst. ¶ Iste sigillum ali-
cuius principis singularis cui credi-
tur hoc habet loci consuetudo. j. c. cum
dilectus ¶ Item sigillum prelatorum
de de o. et contra veritatem ¶ Iste
sigillum universitatis de probat.
quia in causa. ¶ Item sigillum
cuiuslibet civitatis seu collegij j. de
oppress. prel. dilecti. ¶ Sed ad hoc
ut sigillum faciat fidem debent
apparere caracteres et orbita ff.
de test. fa. pos. l. ad testium §. si
signum et ar. j. c. pre dilectos §. sed
cont. prinlegium quod tamen non enim dum
lite si sigillate quod nomen deest ut
ml. ad testium §. sed quis ex testi-
bus et sequis sigillum proprium non habeat

alieno sigillo sigillat pt. C. de testi
bi Unus. Sed hoc nulla e opri
mendu. alias suspecta habetur si
ille aliud sigillum habeat . i. de ap.
Signauit ¶ Sed pone q sigil
lum sit ruptum. nunq facit fide
hos d. quod si n ptes renunci
auerint. C. e. contractus ¶ Sed
si e fractum. nunq potest refici ad
versario no vocato. dic q no. q
forte reus soluit et sic frustra
est instrum penes eum ff. de
pact. l. iii. Sigillo vo ignoto n
e standum. J. e. q. sup his ¶ Ite
scriptura quam facit priuatus impntia
testium. videtur autentica si moriat
qui de hoc deposuit. in aut. e. §.
cum quis ptua. et C. qui po in pig.
hab. Scripturas ¶ Scripture au
tentice est fides adhibenda. J. e.
c. i. et ii. quia instra publica p
petua firmitate vtuntur. ad ea
et commodum utriusq ptis. ar. hom.
di. c. ii. et xvi. q. ii. Si quis de clericis
et C. e. In pcipiendis. Sed exem
plaribus no creditur. J. e. c. i. et C.
de ede. aut si quis aliquis inst
ipa exemplaria scripta et publica
ta sunt iudicis auctoritate. C. de testi
publica et J. e. c. ult. ¶ Priuata vo
scriptura ab aduersario scripta ita q
constat. vel agnoscitur. dum mo
contrahentium subscriptione fulcita
sit in actione psonali robur op
tinet firmitatis. Sed in reali ac
tione unius instrum publice con
fectum pponitur tali instro priua
to. nisi priuatum instrum habeat tum
vel amplius subscriptionem testium

C. qui po. in pig. ha. Scripturas
priuata eni valent in priudicium
illorum qui eas scribunt. C. de no.
nu. p. gnalt. et ff. depositi publica
§. ult. Sed ad commodum. no. C. de p.
instra et l. rationes ¶ Item instra
sine rationes iubente iudice ut a
tabellionis defuncti possunt re
digi palam tabellione in forma
publica. ordinarij iudicis auctoritate
J. e. c. pnlt. Sed si tabellio mitit
nulli alij committere debet. sed ipse p se
complere tenetur in aut. de tabell.
coll. iiij. ¶ Item instra producti pnt
post aptionem testium. antequam
sit renunciatum et conclusum i ca.
J. e. cum dilectus et s. de of. ord. cum
l. vij. ¶ Nota q pauem vim op
tinet testes et instra inlitibus
percipiendis. J. e. cum sit et ext. i. per
cipiendis ¶ Sed nunq habet hoc
locum extra iudicium vel in contracti
bus. dicit p. q. hoc deficit in de te
casibus ¶ Primus e si res eccle
siastica fuerit vendita. x. q. ij. h.
ius. nam ons decernia vel maior
ps debet consentire alienationi. et
subscribere. J. de his q fi. a pl. si g c.
cum apli et ptoti. et xij. q. ij.
sine exceptione ¶ Secundus in
contractu. emphiteotico C. de iure
emphi. l. i. et ij. ¶ Tertius si
res immobilis detur sine tra
datur aduocato. p patrocinio
suo. C. de suffr. ad nota. l. i. ¶
Quartus si confiteatur minor se
esse maiorem cum iuramento. no
potest postea pbare se minorem
nisi p instrum. C. si minor se ma-

l

dixerit ut si alterius ¶ Sextus si pacisatur in eo tractu quod fiat inde cotractus. C. e. septima ¶ Sextus qn aliquis mittit ad principe C. de ma. pu. l. una ⁊ S. de of. del. cu in ime ¶ Septimus qn aliquis cofitetur in scriptis debitum no pt pbari contra nisi per instrum C. de no. nu. pec. l. generaliter Idem e si ille qui fecit inventarium vult negare illam re testatoris q posuit in inventario C. arbi. tu. l. ult ¶ Octavus qn mulier cofessa e se accepisse pecuniam ut si debeat. C. ad vell. antiqua ¶ Item in pbatione census qui consuevit longum solui et eius causa a memoria hominum e remota ff. de pb. census ¶ Item in appellatione facta ab aliquo gravamine vel interlocutoria. j. de ap. cordi l. vj. ¶ Item in donatione que excedit quingentos aureos ut j. de donat. S. de rest. ¶ Item in insinuatione emancipationis et i requisitione transcripti ipsius emancipationis j. de sen. ex. tu mediante l. vj. et sic similes reperiuntur ¶ Item in privilegio j. de pdiu. porro. ⁊ S. de insupal. c. ult ¶ Item in edito domines l. x. vj di. extraneos et j. de cle. non resid. fraternitati ⁊ S. de te. ord. eos l. vj. al instrum n pt per testes reprobari j. e. cu jo. ⁊ S. de pb. tuo quia potius credendum est bene voci quia mortue in aut e. S. si vo ¶ Ad intelligendum qn instra p testes reprobentur distinguitur a ut testes

D

qui scripti sunt in instro inducunt contra instrum aut alii si idem distinguitur aut omnes a bonis aut duo si omnes qui in instrum deposuit no valet instrum S. de pb. tuo et de de testi ta. vero et ff. q ad test. ap. l. i. si vnus distinguitur aut eo remoto tot remanet quod sunt necessarii ut i teste ubi sunt necessarii vij. vel i codicillis ubi sunt necessarii v. j. de testis cu esses no valet instrum si sunt tm septe in testo vel quinque i codicillis et septimus illorum contradicat quia no remanet tot q sunt necessarii si vo plures quam vij. in testo vel v. in codicillis sunt et vnus contradicat vel plures dummodo tot remaneat q sunt necessarii valet instrum ff. q ad test. ap. l. i. si duo tm contradicunt distinguitur aut qd dicitur ad pbandum instrum falsum et tunc sufficit eorum pbatio et valet contra instrum xv. di. si ad sacros Idem e dicendum si duo testes reprobet instrum q scripti sunt in eodem instro ex quo eni reprobatum quod forte eo tpe quo dr confectum instrum pbant alibi ee pntes vel aliquos testes inscriptos vel vnum de testibus p quos talibus no e fides aliqua adhibenda iij. q. ix pma. et xv. di. si ad sacros per obstat si dicatur q plures debeat fieri reprobatio cum auctoritas tabellionis faciat q semper debeat presumi p testibus in instro scriptis quia illud vm e quo ad pntiam testium q presumuntur testes ibi fuisse.

de instrumento qn pbentur testibus

de reprobatione instrumenti p testes

putes / sed illa presumptio per illos
tollitur reprobatores / nam in hoc
casu una vox prevalet mortue
/ in aut. e. § . Cum. vero. et . C. de proba-
tio / Si alii qui non sunt scripti
in instro inducentur contra instru-
no sufficiunt duo nec tres / sed maior
vel quinque ad minus requiruntur.
quia auctoritas tabellionis videtur
equivalere duobus testibus. C. de
pro. qui contra et instrum sit duobus
ar. j. e. c. cum Iohannes / quia duo tes-
tes ad minus debent esse subscripti
quia in ore duorum stat omne verbum
C. de test. in omni / et c. licet et sic
plures et honestiores debent
esse testes reprobatores. C. de test. contra
/ Iudex tamen considerabit naturam nego-
tii et qualitatem / quia quedam me-
lius probantur per testes quam per instrum /
/ quedam econtra melius per instrum quam
per testes ut arbitror et suma et pres-
sus quibus ar. C. de pro. qui contra / Item
considerabit factum utrum sit anti-
quum vel propinquum / nam in quibus ma-
gis credendum est instris quia me-
moria hominum labilis est / si sit novum
potius testibus creditur. ar. ff. de
pro. Cum arbit. et l. celsus et C. de p
C. cum tam / quia testes conveniunt
fide sua valere per tempus diuturni-
tatem. ff. ad car. l. in. § . duo de
damp. infect. qui bona. § . ult. ¶
Derogant scripture sibi ad invicem
que contra eum ab eo producuntur. j. e.
imputat / quia contraria allegans non
est audiendus. j. de ap. sollicitu-
dinem / Secus si admisso / quia tunc.

statur ei que magis est sine suspi-
tione et que dignior est. C. de con-
trahen. stip. optimam in fine. ¶ Sed
numquid est idem in testibus ab
eadem parte productis / dicunt doctores
quod non / quia in testibus non potest pre-
videre quid dicturi sunt et ideo stabitur
dignioribus / sed instra bene po-
tuit providere quod expediret magis
producens. j. e. imputat. in fine / ideo sibi
imputet. qui minus diligens fuit /
nam vigilantibus et non negli-
gentibus iura subveniunt. ff. que in
quibus ca. ma. non. eam / et ff. de eo.
l. velut. ¶ Reprobantur instra si
contineat annos domini indictionem no-
men principis diem et mensem.
/ in aut. ut nom. impa. dignit. prepo. in
pri. coll. v. ¶ Sed quid si procura-
torium sunt scriptum sine data / numquid
valet / host. dicit quod non / quia per datam
scitur di procuratore revocatur primum
ideo si sine data scribetur nesciretur
quis esset primus vel secundus ar. ff. de
pecul. Si pluribus / et C. de procur. non
in ipse / Item si sunt litteram sine muta-
tione prime figure j. e. c. sint. dil. §.
in. et ff. de pro. Cum cirographum / lite-
tum vel silabe mutatio. obmissio vel
subtractio / nichil non nocuit nisi se-
sum immutaret. j. e. ex parte / et ff.
de man. testo. quod habebat. ¶ Item
non dicitur instrum falsum propter rasuram
in loco non suspecto facta. j. e. ex-
hibita / ut in j. de cri. fal. § . Item in
litteris et j. § . ult. / et C. de ep. ad au-
dientiam / Secus maliis instris
quia eorum error scriptura non impedit
cum in. C. de test. l. error et l.
ambiguitas / et est ratio quia scriptura

pe annulus examinat' sed instrum
fides auctoritati tabellionis innititur
et si dubitet' de scriptura tabellionis
det fi' comparato scripturarum C. e. compa
ratione / et in aut. e. §. si vo / Valuo
tu quod etas facit quandoque dissimilitu-
dinem scripturarum / non enim ita scribit
iuuenis et senex / robustus et de-
bilis / Idem etiam facit calami et at
tramenti mutatio / que variat etiam
similitudine literarum / in aut. e. i. in pn
coll. v. C. ff. de presumptionibus ... e

a Uisum est de probatione vera nunc
videndum est de quasi probatione
videlicet de presumptionibus / et
primo quid sit presumptio et que sint
eius species / Et quibus presumptionibus
statur et quibus non. ¶ Presumptio
est alicuius facti dubii aliquando
semiplena aliquando plena in
vestigatio / ¶ Vel sic et melius
presumptio est rei dubie verisimilis
coniectura / ¶ Presumptionis tres
sunt species nam alia est temeraria
que est repellenda. ij. q. i. primo / et
vj. q. i. omnes / et i. de sen. ex. inqui-
sitioni §. ius. / ¶ Alia est probabilis
et hec admittit' ad semiplenam
probationem / ut in c. inquisitioni. ins. e
c. de rest. spol. Sollicite / Ite suf-
ficit ad purgationem indicendam
ij. q. v. presbiter / et i. de pur. ca. Siquis
de gradu. ¶ Tertia est violenta
que sufficiens reputat' ad pro-
nunciandum / i. e. aufferte / ut cum
aliquis visus fuit cum muliere
nudus cum nuda solus cum sola
in eodem lecto locis secretis et hore
electis / i. e. litteras et c. tertio et xxx.
xiij. q. i. dixit dominus ¶ De ista pre-
sumptione violenta distinguit'
nam alia est iuris et canonis siue
legis / alia hominis / alia nature
alia facti / ¶ Presumptio iuris
et canonis seu legis siue iuris
et de iure quod idem est non recipit
probationem in contrarium ut lex presumat
initium dote stipulata. Ubi red-
di que non est stipulata. Et siquis
vellet probare contrarium non audiretur
C. de rei ux. act. l. vna. §. i. Item
in arrogato / quia semper intelligit'
stipulatus quartam partem bonorum ar-
rogator si emanciparetur ff.
de adopt. l. si arrogatus / Item siquis
dedit fidem mulieri de matrimonio
contrahendo et post secuta est
carnalis copula / ubi de hoc in ij.
glo. quod istam presumptionem non ad-
mittit' probatio / i. de spon. Is qui fidem
dedit ut ibi §. pone / et i. qui ma-
tr. ac. pos. cum inter et i. de spon. ad id.
quod / Similis presumptio est xj. q. iij.
Si quis clericorum et lin. di. fratern-
nitatem et i. de iudiciis et c.
ult. / cum enim ius presumit aliquid
licet ficte et statuit super presumptione
sumptionem / probatio non admittit' in contrari-
um / ut in omnibus predictis / Sed
ubi ius presumit et non statuit be-
ne admittit' probatio in contrarium ut
relinquat' episcopo alicui appinquo
presumitur relictum non intuitu ec-
clesie sed persone / nisi forte contrarium
probaretur / i. de testibus Requisiti
§. si vo / Similis presumptio est xx
xv. q. iij. contra Adrianam et ff. de
donat. int. vi. et ux. l. quintus / Item
b alia est si est presumptio iuris tantum ut si vir-
dum cohabitauit uxori presumit'

abso. cognita. xxxij q. i. dixit dns
et xxvij. q. i. nec aliqua. Sed q.
haut bene admitti probato s. de
pb. proposuisti et ff. de pb. si chirog-
phum. Item ius psumit quemlibet
bonum et ydoneum nisi pbetur con-
trarium. j. e. c. ult. et s. de scrut. c.
vnus. et lxxxvj di. Siquid. fallit
c. de hijs qui ve eta. impe l. iij. et
c. de pb. l. oppsum. Item psumit
quis bone fidei nisi pbetur contrarium.
c. qui milites pos. sup fnis l. xij.
et c. de no. im p. aut q. qui contra
b Presumptio hominis est cum psumitur
contra aliquem hominem propter ma-
lam famam. Sed q. hanc presump-
tionem bene admitti probato j. de spon.
cum intua et de purg. can. cum p. ij. q.
v. pbr. et c. si mala. et j. e. cum in i-
uentute et ff. q. metus ca. non est
verisimile. Nature psumptio est ut
cum exheredo meum filium psumitur
q me iniuste exheredasse credendum. et
hoc propter naturam. et io heredes mei pro-
bare tenentur. quod iuste exheredita-
uerim. c. de inof. test. aut liceat
pr. Sed quibus de causis debe-
at filius exheredari. dr j. de testi.
s. i. Facti aut psumptio alia
precedentis temporis alia futuri ut si semel
calumpniatus es me et iterum velis
me accusare psumitur non te velle
calumpniari ff. de accu. Sicut sub-
hijs idem. iij q. ix. placuit. et c.
Si accusator et j. e. mandata. et c.
scribam. Ubi hec glo. na qui semel
fuit malus psumitur in iudicio
semp malus nisi pbetur contrarium j. de
reg. iur. Semel malus l. vj. o
Unde versus Deueni. fa-
cit te ventum tunc Clas poterit

fieri turpius sicut hen. Et q semel
fuit excommunicatus psumitur semper ex-
communicatus aut sudat vel pbet
absolutionem. j. de eccl. ex iii proposuit
Idem est de irregularitate j. de aposta.
c. ult. Et in dubio psumitur quis ex-
communicatus. j. de sen. ex. c. de sideb s.
stat. stb. Et idem est ubicumque statum
pristinum anime q psumitur inductionem
parte j. de sepo. innuemus. et xxx. q. v.
aliter. hoc est veri in foro contentioso sed
in foro anime psumitur quod nullus sit
in memoria sue salutis i. q. ult. sti-
mus. Item posteriores psumuntur
derogare prioribus j. e. c. studiis xxxij. q.
v. qui vidit. et l. di. Siquis. Sed versus
contra pmores cognoscites contra-
gres. Alia est tpis subsequentis
circa preteritum ut si aliqui fuerunt accu-
sati adulterii q appellebant pretextu
propinquitatis si postea se in matrimonio
coniunxerunt manifeste psumuntur fa-
ctimus iniquo accusati fuerunt ff. de ad-
ult. Si qui adulta. et xxxiij q. ij.
Cum p bellicam. Omne enim male-
factum praue psumitur actum. Et econtrario
omne bonum recte psumitur actum. ar.
j. e. c. i. et vj q. i. Si omnia. Pone
quod quidam minatus fuit verbe-
rare alium postea fuit verberatus
nunquid psumitur q iste fecerit vel q sit
xxxij di. psalmista Sed vr q quia
in criminali actione debent esse probatio-
nes luce meridiana clariores. c. de
pb. l. ult. et j. e. litteras. distingue aut
iste qui minatus fuit solitus erat
percutere et tunc psumitur q fecit aut
non erat solitus et tunc non psumitur
ff. q. metus ca. l. metu ff. de re. mil.
non omnis s. a barbaris. et ij. q. i. In-
primis. Sed quid erit in dubio

Dicit host. quod iudex debet eum po
nere in questionibus ar. i. de de
posito graue et ff. ad l. aquil. qui
occidit / Item presumitur quid non
late in vicino quod sit in longinquo
i. e. quosdam et c. se / et que in conti
nenti fiunt presumuntur in esse ii. de
ele. officij / Item qui tacet. consen
tire presumitur i. e. non ne. l. iii. di. si
sponsus / et i. de reg. iur. qui tacet.
l. vi / quod est verum quando per prohibitionem
meam possum prohibere. quod fit et ta
ceo / tunc taciturnitas habetur pro
consensu / Sed si per prohibitionem meam
non possum prohibere quod fit / tunc non
obest. taciturnitas. puta me inuito
potes vendere rem meam ff. de contr.
emp. et ve. rei alienam / Et videtur
distinguere lex ff. de re iud. saepe
xi. q. iii. qui et i. de re iud. c. pasto.
Hoc tamen fallit in casibus ff. de sponsal.
ut per inuicem ff. de spons. qui uxores
vetatur / ff. quibus modis pig. l. hyp. sol
uitur si non di / ff. de pecun. filius fam.
ii. iiii. cum lxv. di. c. ult. lxxxiii.
di. c. ii. / Item quod de vno negatur
de alio presumitur concedi xxv. di.
qual. i. e. hone. Pone quod fur
uel homicida fugiebat, et iusticia
sequebatur eum / et obuiauit michi
iusticia in biuio / et peciit a me si fuit
ne talis per vicum illum / et ego iudi
co iusticiae iuit per aliud vicum / et in
venit eum, qui suspensus fuit ut
ociosus / nunquid incidi propter irregula
ritatem / Dic quod sic per ima dicta. Dicit
host. quod non quia non inuenitur expressum.
ideo extendere non debemus / quia odia
sunt restringenda. ff. de lib. leg. l.
legatum / Item absens leuiter citatus

presumitur contumax si non venit in q.
ix. decimum / et lxv. di. Si forte ta
lis presumptio potest elidi per aliam pre
sumptionem ff. de rest. min. l. Omnis.
et i. qui fil. sit le. tamen sumpsisse / et inde
est quod per presumptionem probationem
et minus plena elidit presumptio
contumacie / Unde per sacramentum leuius potest
probare se non contumacem / quia violenta
presumptio elidit per iuramentum iii.
xxxv. q. vi. Quod dominicam et ar. i. q.
mat. ac pos. ad mutua / et ii. de except.
mit. ex lit. / et a fortiori presumptio
standum i. e. afferte / Sed semper
est standum presumptioni donec aliquis probetur.
Quid dicatur in alio iudicio ii. de
testi. cum in tua / et eo. ex indicio ii.
de prob. per tuas et primus reputatur
i. e. litteras. Capitulum De iureiurando
a | Superius dictum de iure ideo de ipso est
visum est de probationibus. Videndum
Sed quia ius iurandum
quandoque succedit loco probationis
ideo de ipso est videndum / et postea
de penis / et mandato / Unde viden
dum est quid sit iuramentum / et
vnde dicatur / quare fuit institutum
et utrum sit licitum / et quot sint eius
species / que conditiones intelligantur
et non nominis iuramento verget in
peiorem exitum / Et de forma iuramenti
prestandi prelatis / quibus possit in iura
mento dispensare / Et de pena periurij / Iuramentum est affirmatio
uel negatio alicuius rei sacre rei
attestatione firmata / Sacre rei so
dicitur quia non licet iurare per creatu
ras non sacras ut per capillum celum
uel terram i. e. et si iurans nec per
flos deos / tamen si paganus iurauit

pro eos deos loco iuramenti recipit
propter defectum maioris fidei xxii q.
i. movet. // Alii aliter describunt
ut comprehendant tam fidelis quam
infidelis iuramentum. Sic iuramentum
est sacre rei vel habite pro sacra assertio
habite pro sacra ponitur propter ydolorum
quem habet infidelis. Iuramentum dicitur
quasi iurantis actum quia sicut
iurat debet agere ut sic procedat ex
corde sicut procedit ex ore .j. c. et si
xpus // Institutum fuit iuramentum
duplici de causa. Una fuit propter in
firmitatem hominum de facili dubitancium
cum enim aliquibus persuadetur quod eis
est utile et expediens et non credunt
simplici verbo permittitur nobis iurare
xxii q. i. non est ita et c. si peccatum
Alia causa fuit propter vitandam ydo
latriam quia melius est deo exhi
bere quam demonibus xxii q. i. consi
ra. Unde iuramentum licitum est alias
apostolus non dixisset homines per
maiorem sui .i. deum iurant et
omnis controversie eorum ad confirma
cionem finis est iuramentum. Et angelus
quem vidit Johannes in apocalipsi stantem
super mare et super terram levavit
manum suam ad celum et iuravit per
viventem in secula seculorum et xpus
legitur pluries dixisse in ewangelio
Amen amen dico vobis. Et apostolus
iuravit cum dixit testis est michi
deus. Et item Cottidie maiora
propter gloriam veram fieri et grata
exemplaria .x. manifesta esse iura
cione dudum. Item de domino legitur
iurasse in veteri testamento iuravit
dominus et non penitebit eum et rursum
iuravit dominus david veritatem et propter

in veteri testamento reddes domino iuramenta
tua. Ideo cum necessitas exigit per va-
liata et honesta. Et sepius iurat
quia iuramentum per se malum non est
cum sit confirmacio veritatis sed prohibetur
ex causa quia ex frequenti et incanta-
tacione periurium sepe contingit
sicut in ecclesiastico xxiii c. legitur vir
multum iurans implebitur iniquitate
quare quod dicit dominus in ewangelio Sit sermo
vester est est non non. Ideo ut affirmacio
et negacio sicut procedit ex ore sic
procedat ex corde. Sed quia hominum cre-
scente malicia simplici affirmacioni
vel negacioni non creditur prudenter
admisit quod amplius est a malo
est non culpe sed pene non exhibencium
sed exigencium iuramentum. Immo
credulitatis humane magis est pena quam
culpa. Unde non dicit malum sed a ma-
lo. Et licet iuramentum prohibuisse
dominus videatur minus tamen per creaturas
sed per creaturam iurare prohibuit ne
per hoc iuramentum transferatur ad
creaturam honorificencia creatoris
ut probatur j. c. et si xpus. Unde per cre-
aturas non est licitum iurare xxii q. i.
clamaturum et in aut. ut non luxurientur contra na-
turam coll. vi. ubi exprimitur in iure. Ut
per capud xxii q. v. qui per iurat
per ewangelium xxii q. i. Si aliqua per
ordinem i. q. vii. quot. Per salutem
principis ff. c. qui per salutem et lib.
di. s. fi. et xxii q. i. s. Sed obicitur
Et per altare xxii q. i. Hetinus alias
enim iurare non licet. Unde non licet
iurare per membra dei in aut. ut
non luxurientur q. iiii coll. vi. Immo si clericus
per aliquod membrum dei iurat deum
blasphemat quia membra non habet

Ideo deponi debet et laycus excommunicari
xxii. q. i. clericum et c. si quis per capil-
c lum. Sed ad hoc quod iuramentum
sit licitum oportet quod habeat tres comi-
tes videlicet veritatem iudicium et iu-
sticiam. Veritas enim debet semper esse con-
stantem et firmiter sciat ita esse alias
si credat tamen non debet destitui. sed de
credulitate iurare. Iudicium debet discre-
ta deliberatio i. ut non iuret ex impe-
tu sed propter necessitatem. hoc est cum suadet ali-
cui aliqua vel quod ei expedit vel utile
est credere simplici assertioni. Iusticia
ut id quod iuratur sit licitum et ho-
nestum. et si ista defuerint non iura-
mentum sed periurium est censendum xxii.
q. i. ista tria cum duobus sequentibus
et i. c. et si christus. Iuramentum
autem licitum est quod quis facit cum
iurat servare mandatis ecclesie vel alicuius
superioris j. de sen. ex. extenore. Non
tamen tenetur ad observantiam illiciti
iuramenti nec etiam ad illa de quibus
non fuit cogitatum cum iurabatur. j. c.
venientes et c. quintavallis. nec exten-
ditur ad illos articulos qui non continentur
in forma iuramenti ut. de iura. c. obe-
dientie. Unde si aliqui sub generalitate
qualibet prestiterit iuramentum de con-
suetudinibus vel statutis clausis ob-
servandis ad licita et possibilia et
libertati ecclesiastice non obviantia
tamen modo tenentur. non autem ad illicita
impossibilia vel obviantia ecclesia-
stice libertati j. c. contingit l. vi.
d In iuramento licito multe conditio-
nes subintelliguntur ut si deo pla-
cuerit xxii q. ii. veritas §. i. Item per-
sonalis ipse quia in omni iuramento
excipitur auctoritas maioris j. c. ve-
nientes quanto et c. venientes

ut. de rescrip. constitutus. Item si
res in eodem statu permansit ut si
iuravi reddere gladium qui peteret
ei qui in eum tradidit. Si post ef-
ficiatur furiosus reddere non teneor
xxii. q. ii. ne quis arbitretur. Vel si vel
si maritus iuravit non accusare uxo-
rem de fornicatione vel sponsus spon-
sam. Sed postquam committit fornicationem
potest accusare vel sponsam dimittere
j. c. quemadmodum. Vel si iuravi alicui sol-
vere aliquid metu timoris. Si post
iuramentum prestitum cognoverit. ut te
non teneor ut dictum est j. de sen. ex.
§. sed pone. et arg. ff. de solut. si
quis. Item si michi fides servetur
j. c. pervenit ii. et ff. loc. quero
si vel. Nam si de assensu utriusque
factum est. cum non ligat. qui prestitit dum
ille cui prestitum fuit servare neglig.
quod promisit j. c. sicut et c. quem-
admodum. Item honeste et possi-
biles. j. c. quemadmodum et c. contingit
l. vi. Item si in mutuatione pecu-
niam. C. de non. nu. pec. in dubi-
tatum. Item si nuptie fuerint secute
ff. de iur. dot. l. stipulatione. Item
si non moderatum quod percipiatur
a superiori vel ab arbitris ut filios
ex hereditate vel vocem expellere j.
c. quintavallis vel curiam principis
non intrare si erat consiliarius vel
advocatus j. c. veniens.
Pone quod quidam clericus alii fe-
cit iniuriam et pro illa iniuria pe-
tebatur certa summa pecunie in
iudicio. et postea compromiserunt in ar-
bitros qui condempnaverunt illum

nt expiet civitate[m] iret redinet donec eu alt[er] ducet renocandi nunq[uam] tenetur expie[ndo] dic q[uod] no[n] ar. .j. e[odem] Bernes et c. quotiennallis quia ista pena e[st] corporalis que e[st] maior o[mn]i pecuniaria ff. de his qui no[n] infa[mantur] quid ergo §. pena. et hic agebatur pecuniariter. Sed pone quod condempnamit eum ne litigaret p[er] procuratore[m] nunq[uid] p[otes]t venire q[uod] host[iensis] d[icit] q[uod] sic quia usus procuratoris est volu[n]tarius ff. de procur[atoribus] l. i. Iste facultas sub intelligit[ur] .j. e. breni 2 c. ego et sic facultas excusat a p[er]iurio et similiter necessitas .j. e. que relam. Iste comoditas ff. quando recep[tum] act[ionem] no[n] da[bo] l. i. §. que honanda. Sed speciales co[n]ditiones no[n] subintelligu[n]tur si no[n] exp[ri]mat[ur] licet mete excipiat[ur] xxxii. q. ii. ult. c. ult. infra 2 C de q[uo]d ob cau[sam] da[tur] l. si repetendi. nisi ubi lex exprimit aliquid tacite con[tin]ere volentes tunc p[re]iudicat p[ro]testant. redd[i]atur bonum l. tantu[m] et bonu[m] illud p[ro] expresso habetur ff. si c[er]t[um] pet[atur] l. quidam 2 ff. de verb. ob. triticu[m] et hec v[er]a s[un]t in eo p[ro]missionis iuramentis. In p[ro]pria fides q[uod] manes res vendes inmoderatum. Coniunguntur fere intus facultas honestas et comodum dant. hec p[ro]missio co[n]ditio[n]is sed in assertoriis nulla co[n]ditio subintelligit[ur] et de tali loquit[ur] xxxii. q. ult. c. ult. Sed nunquid de o[mn]e iuramento condicionale sic o[mn]is p[ro]misse co[n]ditiones subintelligu[n]tur

dic q[uod] non ff. de co[n]dic[tione] et demo[nstratione] co[n]ditiones. Quid si iniungit quis facere aliquid sub co[n]ditione dic q[uod] si in iure intendit obtinere vel sub co[n]ditione quod no[n] tenet[ur] fructus iuramentum nisi co[n]tra causa vel co[n]ditione ipse quia iuratus e[st] ar. xxxii q. ult. c. ult. et .j. e. p[er]venit 2 h[oc] d[icit] dicas v[er]um qu[an]do tota obligatio ponebat[ur] in eventu co[n]ditionis al[iter] si cum vel co[n]ditionem no[n] expressit tene[tur] iuramentum adimple[re] sicut 2 not[a] ar[gumentum] .j. de voto magne et de qui. quinq[ue] expte infra 2 ide[m] de similibus. Que s[un]t sp[eci]es iuramenti nam aliud e[st] assertorium aliud p[ro]missoriu[m] assertoriu[m] e[st] illud quod fit de p[re]terito vel p[rese]nti de quo asseritur aliquid ee vel fuisse p[ro]missoriu[m] e[st] de futuro i[n] q[uo] p[ro]mitti[tur] aliquid dandum vel faciendum. Iste tres sunt sp[eci]es iuramenti assertorii nam aliud e[st] voluntarium aliud necessarium et aliud iudiciale. Voluntariu[m] e[st] qu[od] p[ar]s defert p[ar]ti extra iudiciu[m] et dicit[ur] voluntarium quia voluntate defert[ur] et voluntate suscipit[ur] suscipit[ur] ff. e. ius iurand[um] q[uo]d ex co[n]tra recusari p[otes]t. Sed ex quo e[st] delatum 2 p[re]stitum nich[il] e[st] amplius querendum ff. e. no[n] eris §. d[e]lato. Iuramentum necessarium d[icitu]r q[uo]d defert[ur] a iudice in defectu p[ro]bationis n[on] p[otes]t recusari n[ec] referri nisi iusta de causa .j. e. c. ult. ubi de hoc. et C. e. generali §. fina. et p[otes]t appellari nisi recusatio admitta[tur] ut ibi et C. tunc defendendum cu[m] alie litteris p[ro]bationes dese nostrum[us]. C. e. bone 2 s.

P

de prob. c. ij. et. b. de penit. dist. j. sum-
actone illito tu respectiu ad quali-
tate psonarum et quantitate cause
ut C. by. vi. bi. qm. 2. j. e. c. ult.
insi. // Judiciale dr iuramentum quod
no e necessum subire vel referre j. e.
c. si. v. quis. et. l. pdca qualiter
s. sin aut / Sed si reus retulerit
iuramentum actori. licet non iurare
al iudex denegabit ei actionem ff. e.
iniurandum s. ait pretor / immo p-
cedit. quasi reus iurasset. C. e.
qualiter s. omne / fallit i actione fa-
mosi. in qua no licet quocumque iu-
ramentum referre j. e. c. ult. v. sa-
ne / ut in actione furti et alijs fa-
mosis actionibus ff. rerum amo. l.
marcellus s. ult. 2 l. se // Que
sint actiones famose dictum est.
b. de testi s. infamia cum tribus se-
quentibus // Et ideo e vbicumque
lex defert iuramentum ff. de fideiussoribus
v. l. ult. C. de iur. de lib. stimus
s. lunda / 2 C. de iur. do i. pc. l. ult.
et C. de hijs qui ad ec. con. putri
s. sicuti nisi eadem lege pmittatur
deffendi ptas C. de bo. auc. iudi
pg. l. ult. s. ult / pg iuramentum no
cimdite delatum 2 pstitum pt recedi
abeo ppt nouas pbationes / Sed
iuramentum delatum apte pti et p-
stitum abeo no pt. recedi ff. e. de
iniurandi / 2 procurator in tribus solis ca-
sibus pt deferre huius iuramentum
si sit procurator vniuersorum bonorum
et habeat liberam 2 generale admi-
nistracionem vel si habeat speciale man-
datum. ad hoc / aut sit datus pro-
curator in rem suam. ff. e. iu-
iurandi. s. ult. 2 l. se 2 de pcur.

l. cum libera procurator et s. procura-
tor cui / nisi sit vniuersorum bonorum
vel nisi sit speciale mandatum
iuramentum deferre no pt. ff. e.
iniurandi s. procurator / Item
platus qui agit pecunia defende-
do. eam deferre pt iuramentum.
et tutor curator et defensor 2
ministrator. deficientibus alijs p-
bacionibus. pnt deferre iuramentum
sup re dubia. quia sup rem. certam
gratam facere no pnt. ff. e. l. tutor
et l. iniurandi s. ult. 2 C. de tus
act. l. pnt // Juramentum cum F
obstinato. percepit indispendium
salutis eterne. pimum dr. et ob-
seruari no det / ut si quis iurauit
no moratur cum eius. j. e. tua nos
/ vel si iurauit quis no loqui patri
vel matri vel fri. vel necia mini-
stracio j. e. cum quidam. s. illi vo
/ aut si religiosus iurauit no
morari cum ii religioso. j. e. sic
/ vel si clericus iurauit ecclesiam di-
mittere sine licencia superioris b. de re-
nun. admonet. 2 j. de regl. licet
. quia iuramentum no fuit inven-
tum ut esset vinculum iniquitatis
j. e. quanto. 2 c. contingit. s.
quia vo l. vij / et e primum vnius
anni imponenda. xxij. q. iiij.
qui sacro // Ite iuramentum
factum q leges vel canones aut contra
bonos mores no tenet x. di-
iudices / nec si clericus iurat litiga-
re coram iudice seculari. b. de
foro. cpet. si diligenti / qz in
alijs pmissis restitude sic in
male

tmpi voto. mnta dectmy. quod
mtante vonisti vide ne facmas
mpm e em pmissio que cw
stelr. adimpletur xxij. q. iiij.
In malis z j. de reg iur In mal.
l. vij° Ideo cu rex vl epus vel
clicus iurat sruare iura regni
vl ecce. si pquea iuret qrim il
licitu e. iuramentu srm Et co.
no sruandu. J. e. intellto z c. ca
te. z 6. de fo. qpet vi diligenti
Et si iurat epus in pniudicium
ecce sue siue dignitatis pnudi
cac no pt. xij. q. ij. no liceat
et J. e. sicut. ij. nec valet iu
ramentu factum de rebus ecce
psolvendis vl no repetendis
J. e. puenit / Item iuram
tum dr quando illicitu ppt tur
pitudine rei iurate nec sruad
ut si iurat quis petm qmitte
xxij. q. iiij. In malis siue sit
veniale siue mortale e. q. c.
Si aliquis / quando ppt maius vin
culum supveniens ut si iurat
quis se non fore monachu
et sic recesseris a plato suo si
postea ducitur lege pmata
intrando religiom no e sruan
dum iuramentu xix q ij. due
/ quando iuramtu e illicitu ut
si iuram me no fore epm
lxxxv. di. Florentinum tn in
iurando peccavi / Item dicit
illicitum exstansis iuris vsico
continentis Quis quid cum

pquid iuret cur quod qu.
Quis s. utr puer vl furiosus
sit. quia iurapuctu talium non
est. obligatorium xxij. q. iiij. t. hz
et. q. v. pm. / Quid si iuret
tmpe quid se facturum vl petm
xxij. q. iiij. In malis / Cum
quia clicus no det iurare layco
nisi feudum teneat ab eo. qz tunc
e eius supior S. de ma. z obe
Solite. z 6. de fo. qpet vi / de isto
iuramto dr J. de feud'. S. vlt
Queuendo quia no det. iurari in
xl. vl in diebus festivis xxij.
q. vlt. decreuit / nisi inculz pos
tis S. de ferijs S. indiebus aut
v qmar / Item si iuramentu
sruari pt absque interitu aie vl cor
poris sruari det. J. e. si vero z xx
ij. q. iiij. S. vlt v qnstimis nisi
vnd'. si debitores iurauerunt sol
ue creditoribus usuras tenent
solue rone iuramenti Sed cre
ditores sunt ad eas restituedas
ecclastica censura si ncce fuit
compellendi J. e. si debitores /
si iuraverit no repete. pnt illud
denunciare ecce / Et sic qpellitur
creditor restitue usuras quasi
indirecte officio iudicis J. e.
ad nram z ar. J. de cogn spir
tua. z ij. q. j. si peccavit / vel
compelletur relaxare iuramentu
J. e. c. j. / vl si no dum sunt. solute
copelle desiste. ab actione J.
de usuris tuas / Sed nunquid

peccat debitor solvens usuras
S. dic. quod no. s. e. debitores. z
xxiij. q. i. Si pecun. Aug. Doctor
meus distinguit aut debitor ac-
cepit ex necessitate et tunc non
peccat. quia necitas frangit legem.
S. de cons. quato. et s. de regul.
iur. quod no. e. aut sine necessi-
tate. et tunc peccat accipiens lx
xxvj. di. Donac. Si hoc no erat.
alr mutuaturus nisi quia iste in
duxit eum pmittendo. S. ad da-
re. z nulli sic mutuabit. tunc e.
pctm inductoris s. de hoic. Sic di-
ctum sc. qui heo. Iste si ultro spo-
te et sine dolo. z violencia pre
stitit iuramentu quod no veniet
contra alienatom dotis vel donatois
propter nupcias facta. constante matri-
monio. soluto ?uinio venire non
pt. q. quia sicut iuramentum
no vergit in dispendium salutis
eterne. et ad eam repellenda in
suo foro. sunt p iudices seculares
censura ecclesiastica compellendi
s. e. cu contingat. et c. licet li. vjo.
Item iuramentu metu extor-
tum. obligat et servari det. ut dic-
tum e. S. q. me. ca. s. Illa vero. tu
si fuit metus iustus q. pt cadere
in constante viru. z venit contra iura
mentu auctoritate ppa. no e. ta
qua denidi clme puniendus
Sed an no det ei dici q. iurame
tum no servet. s. e. verum z sic pa-
tum obligat. S. q. me. ca. per
latu z c. abbas. Item qui
iurat ei cui no tenetur. no ppt
hoc absolvitur qui iuramentu
prestare debeat cui tenetur. s.
e. cum te. Sed si quis in
iudicio iuravit q. quidam de
dit S. fid. depuit z hoc pbare
no potuit. no e. ei danda. nec
denegada. lima contendi s. e.
inlicet. Nota tn q. iuramentu
et omnis loquela. det esse tal
ut q. os affirmat. vel negat. cor
idem affirmet vel neget xxiij.
di. psalmista z s. e. Et si xpc.
inpn. quia deus no facit dira
mir iuramentu et simplicem
loquela xxij. q. v. iuramenti
et s. qui cle. vel vo. renuns dic
unt s. de voto. f. votu. Iura-
menti liciti dispensato et decla-
ratio sine interptacio cu de eo du-
bitatur ptinet ad ppam. quia
in omnibus iuramentis et votis
maior eius auctoritas excepta.
s. e. quato venientes gradu et
c. petito. Sed p eum pt. i melius
commutari. sicut et voto. s. de
voto. c. i. q. ro. no dr quis iura
mentu infringere qui illud i me-
lius comutat. s. e. pvenit. z ff.
qui satisda. co. l. ult. Tn de isto li-
cito iuramento relaxando disti
gwe aut illud iuramentu fuit
fuit in favorem dei. ita q. per
illud intendebat. se deo obliga-
re. et tunc no pt. absolvi ab
hoc nisi p cum comutacionem
in melius sicut voto ut dr

ij

q. de voto. c. quam / aut sunt facta in favorem hominis si ille sponte absolvit cui iuravit / postea non tenetur q. de spo. ptea .1. et ff de pfoc. viii. c. ult. et l. actione c. d. xiiii q. / Sed si iuramentum est illicitum absolvi debet et pena imponi ut dictum est. s. c. iuramentum cum.
¶ Episcopus debet prestare pape iuramentum
k continens vii articulos. Primo quod fidelis erit sancto petro et sancte romane ecclesie domino pape n. et eius successoribus canonice intrantibus / Secundo quod non erit in consilio ut vitam perdat vel membra vel male capiatur / Tercio quod eius consilium pape aut per litteras vel per nuncium suum manifestatum ad eius dampnum nulli pandet. / Quarto quod erit adiutor papatus ad deffendendum vel retinendum contra omnes homines salvo ordine suo. / Quinto quod vocatus ad synodum ibit nisi fuerit canonice impeditus / Sexto quod legatum sedis apostolice quem certe scit esse legatum sedis apostolice in eundo et redeundo honorifice tractabit et in suis necessitatibus adiuvabit / Septimo quod singulis annis limina apostolorum per se vel per nuncium visitabit nisi ad hoc absolvatur. q. c. ego / et hoc intellige de archiepiscopis et episcopis qui sub sunt domino pape nullo medio / et ista sor dent esse communi omnes prelati si hac subditi exhibeat. s. de ma. et obe. dilecti. Et qui sic iuravit non tenetur suo successori iurare q. e. veritatis nisi esset de obediencia vero suspectus. s. de ma. et ob. c. in ecclesiis / et si prelatus forum commune subditus iuret non valet ipso iure iuramentum quo ad illos articulos que in forma iuramenti non continetur. s. de ma. et ob. dilecti in fi. / nullus tamen clericus tenetur suo episcopo iurare nisi ei committitur ecclesia vel administratio eius. q. c. nullus et xxiii di. quamquam.
¶ Sequitur videre de pena periurii Sed primo videndum est quid sit periurium et quot modis committitur periurium. ¶ Primum est mendacium iuramento firmatum ¶ Committitur autem periurium multis modis ¶ Primo dicitur quia iuratur ignoranter cum credit aliquid esse verum quod est falsum / ut se esse in ecclesia et tamen non est ibi. tunc nullum ibi est peccatum xxii. q. ii. cum quis / nisi magna negligencia interveniat / ut quis putet esse verum quod est falsum et tenere iurat tunc peccat veniale xxii. q. ii. homines ¶ Secundo dicitur quia iuratur sciens tunc est peccatum mortale xxii. q. ii. is autem. ¶ Tercio dicitur periurium modis stetit iuramentum sicut de verbis cottidianis cum iuramento que fiunt cottidie ex quadam levitate / dere tamen licita et si magna / est veniale xxv. di. c. tunc inde ¶ Quarto dicitur transgressio liciti iuramenti / et hoc proprie vocatur periurium et / est mortale xxii. q. ii. primum et ar. q. e. in postionibus l. vi. et vi. q. i. quicunque / Sed transgressio illiciti iuramenti non est peccatum / immo forte maiorum / sed iurando peccavit xxii. q. iiii. quod david.

tum tribus sequentibus / Unde nulli est iniungendum. de quo presumitur quod illud non debeat observare ar. e. de cohi. cle. et in clericos et xxii. q. i. ista. ergo et c. non est. / Aliqua verba iuramenta sunt cum determinatione intelligenda / nam si quis iuravit alicui quod decreto non esset contra ipsum vel contra se tamen non tenetur ei vel quod ecclesiam suam vel quod civitatem suam prepositurae e. c. petitio et de deposito. c. vlt. sic quia in generali sermone persona loquentis intelligitur esse excepta. ff. de pena. l. i. § i. 2 ff. loc. qui insula § si ego si promisi tibi dare terram meam vel castrum / non tamen teneor dare contra me quia nemo plus tenetur diligere alium quam se ipsum / ordinata enim caritas a se ipso incipit xxiii. q. v. si non licet ¶

Item si advocatus iuravit etiam vel alium iuvare in iure suo / non tenetur iuvare eum vel eum / malam causam foventem. xi. q. iii. ve qui dicitis bonum

Item iuramentum factum audire quod in omni tali ordine iudiciarum observaret. adnotata contra non contenditur quia inutilis ordo iuris non debet observari e. c. admirationem 22. q. i. de manifesta. / Item licet clericus residenciam iurat facere in ecclesia prebendali si tamen absentet pro negociis propriis / periurium non incurrit e. c. petitio 22. q. i. prohibetur vel pro negociis illius prebende e. de cle. non resid. decreto et c. cum dilectus

Item qui iurat aliquid facere ad certum tempus si per eum non stetit non est periurus / nec tenetur postea tamen facere si tamen non fuit in culpa e. de spon.

Sicut / ¶ Pena periurii secundum iura civilia / sive iuramenti contempta religio solum deum habet ultorem. C. e. l. ii. in contractibus iuramentum interponatur. ff. de r. stell. l. vlt. et C. de transact. l. si quis maior / sed secundum canones septennalis est penitentia sicut pro aliis peccatis mortalibus imponenda dummodo tamen iuramentum esset licitum xxii. q. i. c. vlt. / et vi. q. i. quicumque de hoc. dictum est e. de pe. 2 re. § xxvii. q. compulsus cum duobus sequentibus

Adeo inspecto non periurii et qualitate persone et ceteris circumstantiis maior vel minor est penitentia iniungenda in foro anime / ar. xxxiii. q. ii. hoc ipsum / Sed in foro iudiciali debet deponi xxv. di. [illegible] / nec recipitur in testimonium e. de testi. sic / et vi. q. i. quicumque et est infamis ¶

Verumtamen an sit [illegible] distinguitur / dicitur iuramentum assertorium cum quis iurat aliquid ita esse et tunc non est infamis ipso iure nisi per sententiam e. de except. denique 2 d. de ord. cogn. cum dilectus. inf.

An sit iuramentum promissorium s. de re aliqua facienda nisi necessitate compulsus / vel quod per ipsum non stetit / dummodo sit licitum et tamen solempniter factum / est ipso iure infamis e. c. querela et vi. q. i. infames / ¶ Pena iurantis temerarie est penitentia [illegible] in foro penitentiali xxii. q. iiii. cum factum / Sed in foro iudiciali debet arbitrio [illegible] e. c. tua nos sic

tamen atestionis non repellit. 6.
detesti intimanit et c. gstitutis
nec. ammotione sm aliquos. i. e.
sicut in ref ~~de exceptionibus sequitur de~~ menda
cio
v. Quoniam primitus fundatum in
mendacio. ideo pgmnametid
et primum de mendacio e vide
dum. Quid sit et inquo differat
hec tria. s. mendacium mentiri. et
dicere falsum. Quot sunt genera menda-
ciorum et que dicatur mortale et que
veniale. Mendacium secundum aug
augustinum est falsa significacio vocis cum
intencione fallendi xxii. q. ii. §.
ille quoque et falsitas est in mutatio veri-
tatis in aut de fide inst. in prin coll
v. Mentiri est contra mentem ire. i. dicere
vel facere aliquid q. id. quod i conscia
habet. Stricius tamen accipit aug
quod is qui mentitur q. id. quod sentit
aio loquitur voluntate fallendi xxii.
q. ii. is aut. Dicere falsum est dicere
aliquid ita esse quod non est ita. nec
distinguitur an intendat dicere verum
vel falsum. Sed mendacium comprehendit
utrumque quod patet ex diffinitione
mendacium est falsa significacio voc.
~~cum~~ falsum dicere cum intencione fallendi
~~cum menti~~. Unde mentiri et falsum dicere
se habent ut precedencia et consequentia
quia non omnis qui mentitur dicit
falsum ymmo quicumque dicit verum licet in
tendat dicere falsum. et econverso non omnis
qui dicit falsum mentitur. sed aliquis credit
dicere verum licet dicat falsum qui mentitur.
semper fallit voluntate licet aliquis
fallatur nisi veritate. et ideo semper
peccat quia ream linguam non
facit nisi rea mens xxii. q. ii.
homines nisi. Iste qui dicit falsum
non semper peccat quia aliquis dicit
falsum cum intencione et tunc est peccatum. et
aliquis dicit falsum et credit dicere verum
et tunc si adhibuit diligenciam debi-
tam non peccat. Si non aut peccat
venialiter. ut i. c. homines. quamvis omne
mendacium est peccatum xxii. q. ii. michi
aut et c. sequenti. Octo autem
sunt genera mendaciorum secundum aug. in
primum mendacium est quod fit in doctrina.
religionis scilicet xpiane. ut si dicatur
xpum non esse natum de virgine vel non
esse passum vel aliud contra articulos fidei
sed ut aliquis ledat. in iuste quod tale
est. ut nulli prosit et obsit alicui ut
est mendacium detractionis vel falsi te o
stis in causa criminali. Tercium quod
prodest. uni ita ut obsit alii. quamvis
non ad iniudiciam testis in causa pec-
cuniaria. Quartum quod fit sola men
tiendi fallendique libidine. quasi
sine causa et utilitate quod merum
mendacium est. Quintum quod fit ex
placendi cupiditate per eloquium bl
andum ut mendacium adulatoris.
Sextum quod nulli obest et pro
dest. alicui ad evitandum periculum
pecunie. ut si quis sciens pecuniam
alicuius in iuste tollendam a fure
vel predone. dicit se nescire se mentiatur.
Septimum quod nulli obest. et prodest
alicui ad evitandum periculum persone ut
si volens hominem ad mortem
quesitum prodere mentiatur. Octa
vum quod nulli obest. et adhuc prodest. ut
ab inmundicia corporali aliqua tu
eatur. ut si volenti corrumpere virginem
mentitur eam esse coniugatam
Quibus aut octo. quibus tanto quis
minus peccat. cum mentitur quanto magis

p a primo recedit hoc probatur xxii. q.
ii. primum. Est etiam alia brevior
et planior distinctio mendacii quia
mendaciorum aliud perniciosum sine ma-
lignitatis, aliud officiosum sine pie-
tatis, et aliud iocositatis xxii. q. ii.
ne quis arbitretur. Primum to phe-
dit quilibet gradus precedentis distinctionis.
secundum vero tria ultima eiusdem distinc-
tionis, et tertium solum iocositatis addit.
mendacium enim semper est peccatum xxii.
q. ii. in aut(em), et dicunt quod semper est peccatum
mortale quodlibet mendacium secundum illud
augustini nec artificio nec mendacio
nec simplici verbo oportet quemquam
decipere, quia quodlibet mentitur quis oc-
cidit animam xxii. q. ii. nec arti-
ficio. Sed ibi loquitur augustinus de pernicio-
so mendacio, ar. xxii. q. ii. malum.
Sed dicas quod sine mendacium
perniciosum id est quod nocet proximo et quod
reprehendimur v. primis generibus prime
distinctionis semper est mortale xx-
ii. q. ii. primum et c. ne quis arbitretur.
Sed mendacium officiosum id est quod nulli
obest et prodest alicui, in tribus
ultimis generibus prime distinctionis
veniale est nisi in homine in perfecto.
et idem de mendacio iocoso, ut in c.
ne quis arbitretur. Sed in homine
perfecto et idem de mendacio iocoso
ut in c. ne quis arbitretur. Sed in
homine perfecto ut puta in episcopo vel
religioso dicunt aliqui mendacium
officiosum semper esse mortale, iocosum
vero veniale. Sed quare secundum eos
non est potius iocosum mortale
quod nulli prodest quam officiosum
quod prodest alicui, respondetur quia iocosum

non fit ex animo nec intendit decipere
et ideo minus peccatum. Sed officiosum fit
ex animo et decipere intendit, et ideo
maius peccatum. Sed alii dicunt quorum
opinio est humanior et verior
quod in utroque tam officioso quam ioco-
sum est veniale in quolibet, sed tamen
gravius in viro perfecto quam in im-
perfecto, quia ratione dignitatis vel
ordinis augetur crimen xli. di.
homo christianus et xxii. q. v. qui
mdit. Quod autem dicitur de mendacio
iocoso intelligendum est quod non fallit
quem novit ille cui dicitur iocandi
causa fuisse dictum xxii. q. ii. ne
quis arbitretur, nisi dicatur ex
quadam placentia seu delectatione
quam inde habet quia tunc potest dici
mortale, unde augustinus nullum peccatum
est adeo veniale quod non fiat
mortale dum placet, et idem est
si sciens ducit in consuetudinem.
xxv. di. § criminis. Iste menda-
cium adulationis non est peccatum mortale
secundum augustinum, qui illud numerat inter
peccata venialia xxv. di. § alias
ca. Sed dic quod tribus modis adu-
latur quis, attribuendo alicui
bonum quod non habet, vel approbando
malum quod habet, aut superexal-
tando bonum quod habet. In primo et in se-
cundo casu dicitur esse mortale, sed in secundo
criminibus xxii. q. ii. primum. et xlvi.
di. sunt non nulli, dicunt tamen quidam
in primo casu veniale. Sed in tercio
casu est veniale ut in § alias ca.
Secundo si quis querat ad oc-
cultandum quem iste sit in domo
sua vel alibi latitare, unde dicit

menti. vel revelac(i)o / videtur per
plexus dicas q(uod) sit p(er)ced(er)e debet
p(ri)mo det tace. et vih ocultac(i)o no
fuit dic xxii. q. ii. ne quis arbitret.
Et si videatur ei quod sua taci
turnitas sit periculosa / quia forsitan for
te credit interrogans quod conce
dat illu(m) esse in domo d. de p(er)sup
no ne. dic vel ibi s. Ite. quod de vno
/ tunc sufferat. se si pt ad aliud ma
teriam interrogando eu(m) de aliquo
facto / ar xliii. di. In mandatis / vel
videat aliquod v(er)bu(m) equinocu(m)
vt pote no(n) e hic / vel simile / qui
ad elidendam maliciam aliquo(rum)
possumus vti scienter. verbis dupli
cibus in alio s(ens)u / qua ille intel
ligat / ad h(oc) nos monet exem
pla. Jehu regis isr(ae)l. cu(m) sacerdotes
baalim vellet occide(re). dixit con
gregate michi omnes sacerdotes ba
al / achab. s(er)uiuit ei in paucis ego
s(er)uiam ei in multis / et dauid qui
immutauit faciem sua(m) cora(m) abi
melech / et abraham. qui rogat
saram. vt dicet se no(n) vxorem. sed
sororem eius / et vere dixit. sed ex
nore soror dicebat(ur). quia filia
fr(atr)is erat / Et Jacob qui dixit pri
suo ysaac. se esse esau. p(ri)moge
nitu(m) / no(n) mentitur. tu(m). mentiretur /
s(ed) iure p(ri)mogeniture. qua(m) eme
rat / hec p(ro)bantur. xxii. q. ii. vti
lem. et q(uod) ecce. et c. q(uia) et s. ite
opponitur / Item quid si p(ro)pter
metum mentiat(ur) quis se non
esse xpianum vel simile inquid
peccat / Rº sic et mortal(ite)r q(uia) stimis
est mor fame qui nesti ydola

tio xxxii. q. iiii. Sicut sanctus
Et Cris(ostomus) nolite time(re) eos qui
occidunt corpus quia no(n) solum
ille p(ro)ditor v(er)itatis e(st) sed et ille
qui no(n) libe(re) p(ro)nunciat v(er)itatem
qua(m) libe(re) p(ro)nunciare oportet / aut
libe(re) no(n) defendit v(er)itate(m) q(uam) defend(er)e
conuenit p(ro)ditor e(st) v(er)itatis
xi. q. iii. nolite z d. q(uod) me. ca
bacris / nunq(uam) tu(m) p(ro)uenit(ur). qua si
sine metu. h(oc) fecisset de pe. di. i.
pt fieri. / Sed quid de mendatio
obstetricu(m) quibus p(ro)pter operacionem
pietatis d(omi)nus edificauit domos.
. et sic vi(detur) quod de mendatio fuunt
remunerate vnde est hoc v(eru)m
et vnde peccauit mortali(ter) men
tiendo. Rº q(uod) p(ro)pter mendaciu(m) no(n)
fuit remunerate. sed p(ro)pter opus pi
etatis. et debuit fi(er)i retributio in
vita et(er)na. sed p(ro)pter mendaciu(m) sub
sequens in t(er)rena. fiat recompen
satio. declinata xxii. q. ii. si q(ui)
libet / Sed de mendatio. d(icitu)r q(uod) bis
mentite fuit p(ri)mo p(ro) salute pueor(um)
. et hoc fuit veniale p(e)cc(at)u(m) xxii.
q. ii. nequis arbitret(ur) / S(ecund)o p(ro)pter
vitam p(ro)priam. c(on)seruanda(m) et ne inde
rentur demu(m) iudeo(rum) tolere
h(oc) fuit mortale / quia potius debe
rent. morte(m) mor(er)e. qua(m) tali ma
lo. mendatio co(n)sentire xxxii. q.
i. Ita ne / et sic intellige xx ii.
q. ii. si quelibet. etc. Sequit(ur).
de exceptionibus capitulum etc.
de exceptionibus capitulum se
inc vide

a Dictum e supra de pbacoi
bus tam in gnali quam
in spcali / hic subici de ex
ceptonibus simil tam i genali
quam in spali / Sed pmo in gene
rali de exceptonibus e videnda
quid sit exceptio et replicatio
quis pt excipe / et quot sint spe
cies exceptonis / quo possit op
poni Et de excep̄ eccl̄iasticis
Exceptio e actionis exclusio
qui e pemptoria ff. e l. ii. sed di
latoria e iudicis vel actoris repul
sio. ii. e pastoral § 2 i. de cap. sedo
requiri Replicatio e excep
nis exclusio que obtinet ex pte
actoris ff. e l. ii. / Exceptio dat
reo. sed replicatio actori. ii. e a
nobis. et c. dilecti / Sed quis tam
excipe no pt reus / ut pote ept
si accuset adcito timoso. qui p
ci gnuicavit quia secio dat hic
dicitos honestos. ii. de accu. ulti / et
ar. ii. de sen. ex. inpuncia / Item
qui reus iuravit pmetu aliquid
solvere vel indebite se pmamento
al obligavit / et tunc datur actio
actori quia ac no licet si reus ex
cipe posset. s. quod metus ca ad
audiam 2 s. de iur. iu. debitores
Et i ca spoliatonis ut dictum est
s. de ord. cog. § restitutionem 2 s.
de resti. spol. § 1. Excepcio
que competit reus pro actori et
fidemissori. ff. mad quia de mutua
§ gnali / et si pro actori serend
exceptom necessarium obmittat
imputabitur sibi ff. e sunt excep.
et ff. de fideiuss. ex pte Ite exceptio
de dolo no obstat qui utraque ps
e in culpa. sive qui in eode crimine
laborat. ii. e ecclesiastice. et ii. de
divor. signasti. et ii. de adult. intelle
leximus. et c. se. Sed qui actor
tm e in dolo tunc datur exceptio
ff. de doli excep. ap celsu. § mar
cellus / Item exceptio rei iudi
cate no obstat. nisi de ptitis co
missis ff. de excep rei iud sed
rem meam 2 l. se. Et ad hoc
ut exceptio rei iudicate obstet
optet admiqz quod ta coicet
quod ide sit corpus sive eadem
quatitas / et idem ius sive ca
petendi / et eade cdicio psonaru
ff. de excep. rei iudic cu qr 2 l.
se. 2 l. cu de hoc. Ite quod ille possid
at rem tue sive q. e ad usalo
et ff. de excep rei iud. si rem.
Regula e in exceptonibus
et replicationibus quod qui excipit
vel replicat. in exceptone vel
replicatone efficitur actor. unde
tenetur pbare suam exceptionem
vel replicatonem ff. e in exceptio
nibus / fallit excep. no iuxte
pecunie de hoc dictum e s. de co
fess. § si em cam / Excepcio
num alia dilatoria sive tpalis
alia pemptoria sive ppetua a
lia anormala. Exceptio
dilatoria sive tpalis e que usqz
ad tpus competit / sed post tpus
elapsum no / et sic usqz ad illud b

tpus differt tam ut pactu de no-
petendo infra pascha. inst. e. §.
appellatur / Sunt tn alique q non-
competut infra annu sed p9 annu
b. de rescr. pluriqz. et de of. del.
pastoralis // Et dilatoriarz q
dam sut dilatorie sive declinato-
rie iudicij. ut exceptio fori iudic
vel q. Rescriptu sive impetrante
iij. q. vj. §. exceptio, z ff. e. l. ij. infi
/ et quedam dilatorie solutionis ut
exceptio pacti tpalis. de no pete-
do. ff. e. l. iij. §. j. // Peremptoria
ria et ppetua. e que ppetuo. con-
petit quotiens actor agit. et pimit
actionem / vel salte intentionem exclu-
dit. ut exceptio rei iudicate / vel pac-
ti ppetui de no petendo / Sz iudex
secularis compelli det. p censura
ecclesiasticam. exceptionem rei iudi-
cate p iudice ecclesiastico, admitte et e
converso iudex ecclesiasticus excep-
tione rei iudicate p iudice secu-
larem. nisi iudicet piculum anime
j. e. c. quidam. l. vj°. // Anor-
mala exceptio e. p qua conceditur
iudicium ratum fuisse nullo puta.
quia coram suo iudice. b. de iudic.
c. si clericus / z xj. q. j. c. j. z plr
/ vel exceptio falsi pcuratoris. b.
de pcur. summa q recipe no pt
et. c. pcurator l. vj° vel si alicui
detur quidquam q recipe no pt
j. de cl. ex in. postulasti / vel pro
fessus dicunt no potat. j. de nu. patrem
q aut / et dum modo ro. quod
no secuntur. nam aliarum / cu locu
habeant an lit. gt. z p9 et ante

sntiam et post ff. Opponi debet
omnes exceptiones dilatorie an lit
contest. j. de e iud. Iut monaste-
rium. et iij. q. iij. §. offerat. / vel
salte infra tmi a iudice determina-
tum ad omnes dilatorias opponendas
j. e. pastoral. / nisi forte aliqua de
novo de competentes exorta fuit / vel
is qui voluit eam oppone fide
faciat iuramento. se p9 modum
ad illius notitiam pvenisse / vel po-
stea no audietur ut e c. pastoral
et. b. de of. del. Insinuate // Sz
quid si p9 lit. gt. velit iurare
q p9 ipam lit. gt. ad ipius no-
ticia pveit. quamvis tn no e exorta
de novo. sed erat ab initio. et hoc
reus ignorabat / nunquid det audiri.
dicunt quidam q sit. dum tn ignora-
tia sit probabilis. z sit exceptio fci
et no iuris / quia nemini licet ius
ignorare. ff. de iur. z fci igno. regula
nisi ut dcm e. b. de iu. iur. §. ult.
Al. dt. quod postea no audietur
quia ab initio debuit inquire de
his dilationibus / cu vigilantibus
et no dormientibus iura subveniat
ff. ex quibus caus. ma. no erit / j de
neglie sive impritet quia no oz
pt singula momenta. onerari
actorem. ff. ut in poss. l. b. is a
quo. §. ult. // Iste exceptio. danda
e. in pncipio et redigenda in actis
Simili recusatio iudicis z dilato.
§. d. b. de rescr. cum q. / Host. dicit
gnrum quod exceptiones iste non
sunt opponende in pncipio quamvis tn
postea. sint redigende. z hc p

talem racionem / aliud est generale cuius
contrarium est speciale / Sed in dote est speciale
quod ius contrarium est in aliis. C. de non
nu. pec. aut. hoc aut quaela / et ut
omnes dilatorias prius debet proponi dila-
toria iudicii contra iudicem. ut. de pb. quoniam
contra / et qui illam obmisit tendendo
ad alias / ad illam non videtur posse
redire / quia litigando coram ipso
de aliis / personam iudicis videtur appro-
bare. C. e. l. ult. / dum tamen sit suus
iudex ordinarius vel delegatus / at si non
esset suus iudex / potest opponi cuiusque
etiam post sententiam. C. si a non compet.
iud. l. ii. et ult. / vel si esset exqui-
tatus ut de re iud. ad probandum.
et si habet probata fuit alie locum
non habent cum illa sit preiudicialis
/ Sed coram quo probatur / dis-
tinguere aut opponitur contra delegatum iudi-
cem. et tunc dic ut ut. de off. del.
c. recusat. et c. sed aut contra ordina-
rium tunc proposita iusta suspicionis
causa / coram eo arbitros quod eli-
gant / et si convenire non possunt absque
malicia quilibet unum eligat / et si
nequiverunt concordare tercium eli-
gant. / Sed quia arbitri cuiusque
convenire non possunt nec volunt
tercium advocare / et sit causa plus de-
bito protractum / ideo arbitros per
iudicem competens huiusmodi perfigat
infra tempus iudex concordent vel tercium
concordit. advocet. cum quo ambo.
vel alter eorum eiusdem suspicionis
negocium terminare poterunt / alio
quin contra in principali negotio
procedat. non dimittat. ut. de ap. le-
gittima l. vi. / Et si causa recusationis

probata fuit legitime de recusatoris
assensu persone ydonee committat
negocium recusationis vel ad supe-
riorem transmittat. ut. de ap. cum spe-
ciali / ita quod actor consenciat in
commissione ut. de fo. compet. si quis
cont. et ut. de ap. ad hec / et xi q.
i. pervenit / Alie autem sunt de-
clinatorie ut potest contra excepto sine
cont. impetrate proponi debent ante
litem contestatam et probari ut. e. pastoralis.
et ut. de re iud. inter monasterium
Et qui post litem contestatam proponit punire
debet in libera curia. C. e. si quis
advocatus de excepcione compe-
sationis / dic ut non ut. de fi. instr.
cum Johannes / Dilatoria vero solu-
cionis ante litem contestatam proponi debet / sed
probanda est postquam actor probavit
intencionem suam. C. de pb. excep-
cionis / excepciones tamen obmisse in
primo iudicio opponi possunt in secundo
cum variatur modus agendi ut. de
spo. impu. ad dissolvendum et ut. de
testi. venientes / nec obstat ut. e pa-
storalis / quia nichil cum ibi est mo-
dus agendi / et in causa appella-
cionis proponi possunt prius obmisse
C. e. si quis de. et ut. de fide instru.
cum Joh. / Excepcio peremptoria
potest proponi ante sententiam / et antequam
sit in causa conclusum / et probari et
potest protestari ante litem contestatam. C.
e. si quis de. et ut. de pb. stip. auditis
et ut. de testi. c. de testibus. nisi dic
ut ibi c. post publicacionem / fal-
lit in tribus casibus / primo si protestatur

n

fuit ante lit' qt. tene' pbare
in mediate. quia impedivit lit'
contest'. ut pote si excipiat' de
re iudicata. vel transacta. vel iu-
ramento finita. ff. de lit' gtest. ex-
ceptionis l. vij°. Item post snaz
in causa appellacionis C. quo
sen. restin no post l. ij. at post
snam opponi no pt. nisi in casi-
bus in quibus e speale ut i mili-
te. qui cōdempnatus fuit obmis-
sis allegacionibz qui post snaz
pt exceptionem oppone. C. de iur.
et f. ig. l. 1. quia ei licet ius
ignorare. C. de iur. de lib' sturiq
Item filiusfamilias. exceptionem ma-
cedoniani et iuli. velleiananum.
ff. ad maced'. l. 1. Item maritus
ultra qua facere possit in actione
de dote. gdempnatus ff. sol. mat'.
ex diviso §. ult. Item donatarius
si obmisit exceptionem ne gdemp-
netur nisi in quantum facere pt. ff.
de re iudi. ne sequiq. Item omi
exceptione amorla. sicut dictum
e. s. c. §. exceptione de . amorla
Et si ex falsis instrumentis. et testi-
bus snia lata sit. C. si ex fal. instr.
l. ult. et s. de pb. licet et C. de ffis
quelam et s. de pen. quia
distinguit' tamen aut qo de fflo
mota fuit in iudicio. et tunc numquam
postea ptextu ffli. snia retrac-
tatur. C. si ex ffis instr. l. 1. et ij.
insi. nisi appellatum sit quia tunc
in ca appellacionis opponi pt.
C. de fid. instr. l. ult. insi. et l. ij.

insi. et testes pduci C. de te. ap.
phibita insi. Sed si qo ffli. numquam
fuit mota. tunc licet no sit appel-
latum no transit in rem iudicata.
insti ad xxx. a. C. de ffis qrela.
et s. e. cum venerabilis Sed non
sufficit pbare falsitate sive testium
corruptionem ad h. ut snia retractet'.
nisi pbetur iudicem eam fuisse
secutum. s. de re iud'. cum s. et a. et
C. si ex falsis instr. l. flam. et h'
e. vim cu arguit' testis de fflo Se-
cus si obiciat' in psona testis qr
tunc ante sniam debet pbari. s. e. c.
1. Sed in causa matrimonij pt agi
vel excipi de fflo. insti in infinitum
cum no transeat in rem iudica-
tam. ptractu tpis s. de re iud. l.
lator. et c. consanguinei et s. de
eo. qui duxit i ma. qua poll. cum
habet. Item qui excipit non
intelligit' ppt' hoc confiteri. ff. e.
no utique Sed q excipit debet pbare
exceptionem et nulla debet iudex re-
cipe nisi sit talis q pbata rele-
varet excipiente s. e. exceptionem
et c. dilca et s. de pb. licet litteris
et iurare debet q exceptionem mali-
ciose no opponat. et si deficeat in
pbando. puniri debet. in expensis
s. de do. et gtu. fine dic ut ibi
§. Si aut. petunt'. Exceptio
excommunicacionis aliqn dr peremptor-
ria. qr pimit negocium principa-
le ut pote cum aliquis excommunicatus
eligit'. vel ab excommunicatis s. de ele.
cum inter. et c. venerabilem s.

fin' l[illegible] exp[illegible] [illegible]

s. expo

decosuet. cum dilectus et c. de eta.
et qualis en bone. // Aliqn ecc
dicitur dilatoria/ quia no pimit
negocium, sed differt c. de of. dele
prudenciam §. sexta/ ut cu ac
tor e excomunicatus/ ppt hoc dicitur
anormala quia parti accedit ad
naturam peremptorie et ptim ad naturam
dilatorie/ ideo in qualibet parte
litis siue sit peremptoria siue dila-
toria pt opponi et post lite ct. et
ante/ et post snam/ ne quis i peri-
culo aie cogatur ei comunicare/ et si
sit publice excomunicatus licet except.
huiusmodi ab aduersario no opponatur/ tamen
excomunicatus e ex officio iudicis remoue
dus. Sed reus maliciose eam ob
mittens in expensis litinus e co
dempnandus. j. e. excepcionem et c.
pia l. vjo. // Sed qui except. opponit
specificare det modum eius et nomen
excomunicatoris exprimere/ et eam probare
infra octo dies. Alie in quo ppoit.
minime computato. aptissimus do-
cuments/ qua si no pbauit iudex
in causa pcedat/ et reum in expensis
quas actor ppt hc se fecisse do-
cuerit pmissa taxatione condempnet/
pmisso quod ultra duas vices
no opponatur hec/ durante instancia
iudicii/ nisi excomunicatio noua uel
euidens emersit/ uel pmpta pro
batio interuenerit de antiqua. j. e.
pia l. vjo. // Quid si reus pro
bauit except. per testes/ sed no fuit

F

publicati infra octo dies/ nunquid
tenetur ad expensas/ vi. q sic ex
infra. aliud tempus litinus docume
tis hc. det pbare/ ut i c. pia. Sed
non appet de pbacione ex. ... fa-
cit q no. quia fecit quod ipse
fuit c. de testi. dignum et i aut.
de testi. §. quia vero. // Pone
q pbauit p instrumentum cuius sigillum
e ignotum/ ut pote a delegato et
actor negat instrum/ nunquid reus
tenebitur ad expensas/ host. dicit
quod sic nisi secum adduxit testes
ad pbandum instrum. j. e. pia
v aptissimus l. vjo. // Item pone
q [illegible] aliquis pduxit testes/ a-
testacionibus publicatis opponi-
tur q [illegible] dicta eorum no valet
quia testes erant excomunicati. actor
negauit et reus no pbauit
infra octo dies/ nunquid postea po-
terit pbare. vr. quod no. j. e. pia
host. dt. q [illegible] postea pbare poterit
sicut qualibet aliam excepcionem
iij. q. iij. §. spacium/ nec obstat quoniam
quod loquitur tamen de actore excomunicato.
Innoc. distinguit aut opponitur
p modum dilatorie et tunc habet
locum c. pia/ aut p modum peremp-
torie et tunc no hz locum et sic lo.
host. // Sed pone q reus ex
cipiat de excepcione et pduxit
testes ad pbandum eam. q pro-
bauit solum in o defamam/ nunquid
sufficiat. host. dt. q no/ q no p
bat hoc esse q ab hc. contingit
abesse c. de pbac. nz natales
z. §. ult. 6 // Sed si reus excipi
endo opponit q sit diffamatus
sup tali crimine/ ut pote de manuum
iniectione violenta in clericum

Et hoc pbat / nunquid sufficit
dic qd sic . j . de sen . ex . cu desides
§ fe . ¶ Sed quid si reus excip
de excomicatione et actor pbat . qd
est absolutus . nunquid tenetur
reus ad expensas vr qd no . j . e . pia
et qui fuit excoicatus ad hoc p
simili . e . de elc . Venerabile et
j . de eccli . ex . in . plurib / et . c . posuit
Sed vide contra . quia dolose vider
excipe . e . de do . et ctu . ex lris z
c . fine . Et host distinguit aut erat
publice absolutus / et tunc debet
aut no erat publice absolutus / z
tunc no debent . e . de postul . ad h
secundum hoc intelligunt . iura
pdicta . ¶ Item pone qd reus
tcia die debuit pducere testes et
illa die excepit de excoicatione
nunquid potest postea petere dila-
tionem ad pducendum testes Innoc
dicit qd no / Sed host dt contra quia
cum licitu e . excipe . j . e . excep-
tionem z . c . pia li . vjo / z nemo
beneficio iur debet decipi . C . de his
qui ve eta impe . l . ult ¶ Sed
nunquid intra appellationis pt exci
pi de excoicatione / vr qd sic . e . de of
dele . prudenciam . § . sexto / Innoc
dt qd no / quia si reus fuit co-
dempnatus et appellavit et ef-
ficitur actor et sic si excipiat
de excoicatione alter no repellitur
j . e . cu int . Ubi de hoc . z . e . de iud
intelleximus / Sed si actor fuit co
dempnato et appellavit similiter
no pt obici / quia ex eo qd fuit co
dempnatus / reus incthr . j . e . dilcte

et c . significavit / quia no obstat ex
comicato excepto excoicationis qui
possit iudicem recusare et appel-
lare / licet no possit actoem re-
convenire . j . e . cu int / et pt lras
sup appellacione psequenda impe
trare licet de excoicatione tpe impe
tra impetrati no fecit mentiom j . e . di
lecti significavit et c . ult / et
sup absolucione al no . e . de spt
spo iure l . vjo / et pt repellere
actore excoicatum licet ei conciane
rit in ordine j . e . auob / et omis
legitima defessio reo excoicato re
servatur / Unde pt excipe et se
defendere in iudicio secus in arbitro
de hic . in spe . de arb . § . restat . j . e . cu
int . dilcti / et . c . dilcte / et . c . signi
ficavit z appellacionem psequi j . e .
c . ult / et eade defensio competit ex
comicato sicut eade defensio competit
suis . que et libo . ff . de actu . suos
et sic pt excipe de pacto de non
petendo / et excepcionem pbare / non
obstante qd lex dicit / reus i
excepcione sit actor . ff . de pb . in
excepcione / quia quid quid facit
ad sui defensionem facit / et unde
potest / et facere . omnia q ad causa
ptinet / nec incidit in canonem
pticipantes / cu talis casu sit po-
cius ad dampnum suum quam ad co
modu . et quia cum e concessu
j . e . cu int . ¶ Quid si excoicatus
convenitur sup eo q pcio fuit exco
municatus in iuste / nunquid potest
excipe qd no teneat respon-
dere nisi restituat ei casu hominj

qua fuit iniuste privatus / dicat se
quod sit / nec tenetur antea iudi-
cium modo ondere / quia ... iniuste fu-
it excommunicatus iij q. ij. c. ij. et ij. q.
v. super causas iusti / quia omnia iura
sunt ei restituenda. corporalia et
incorporalia ij. q. ij. nullus / et iij. q.
ij. si episcopus // Opposita exceptione ex-
communicationis et probata coram iudice
faciat hoc quod licet processus prius ha-
bitus cum excommunicato valeat / tamen in
sequentibus actor excluditur / donec
fuit absolutus / et si per rem iudi-
catam talis exceptio opponatur ex-
ecutionem impedit. Sed sententia que processit
non minus robur debitum obtinebit .
eo. pia l. vi°. // Sed numquid denunciatus
durante probatione debebit admitti
in aliis negotiis / distingue a. aut
admitti in iudicio ut actor vel alias
et tunc debet interim evitari / aut ex-
iudicium in officiis postulationibus elec-
tionibus ac aliis legitimis actibus et
tunc debet admitti j. de sen. ex. solet
li. vj. // Sed numquid potest excommunica-
tus prescribere. dicit host. quod sic ar.
j. de prescrip. vigilanti et e. de iudic.
intelleximus. De prescriptionibus

Quia actori probanti sepe obici-
tur exceptio prescriptionis / ad eli-
dendam intentionem actoris
ideo inito postquam visum est in ge-
nerali de exceptionibus / videndum
est in speciali de prescriptionibus / quid
sit prescriptio et usucapio / qui non pos-
sunt prescribere / et que res possunt
prescribi et que non / et quot sunt species
prescriptionis / que exiguntur ad
prescriptionem complendam / quomodo interrum-
patur / et quis sit effectus prescriptio-
nis // Prescriptio est ius quoddam
ex tempore substantiam capi-
ens a firmitate / et licet tempus
non sit modus inducende obliga-
tionis C. de pact. si certis / est tamen
efficax inducende prescriptionis que
obicitur actori super rebus immobi-
libus / Sed usucapio in rebus mo-
bilibus que sic describitur. Usu-
capio est adiectio dominii per con-
tinuationem temporis a lege diffiniti ff.
de usuc. l. iii / et dicitur a lege diffiniti
i. termini / quia terminum habet tamen
locum in usucapione C. de usuc.
l. si quis aliena / fuit autem usu-
capio introducta propter bonum pub-
licum / ne rerum dominia essent incerta.
ff. de usuc. l. i / et omnia que conveniunt
prescriptioni et usucapioni / et que res
possunt prescribi et usucapi / nisi quod
in rebus mobilibus est usucapio / et
in immobilibus prescriptio / et quod maius
tempus in prescriptione requiritur quam
in usucapione // Sed qui possunt
prescribere / videndo omnes qui possunt
rem illam possidere et nomine suo
possidet / alii non / Et ideo laici non
possunt prescribere decimas quia non
possunt possidere j. e. causam / nec pos-
sidentes nomine alieno j. e. si
diligenti // Item colonus non potest
prescribere xvi q. i. dici et c. se. et
C. de prescrip. xxx an. male agitur.
Item precario tenentes x. q. iii.
quia cognovimus. // Item usufruc-
tuarius iuste per quod per nos acquirimus
s. usufructuario // Item creditor
non prescribit pignus ff. de usuc.

qui possunt prescribere

no(n) solum .ff. qui pignor(a) / et .C.
de pign(oribus) act(ione) no(n) creditores / et h(oc)
intellige de longa p(re)scriptione no(n)
de longissima // (C)prescribi p(ossu)nt
res corporales et incorporales ut
s(er)uitutes actiones et s(im)ilia que
acq(ui)runt(ur) p(re)scriptione .s. de causa
poss(essionis) et p(ro)p(rietatis) cu(m) ecc(les)ia / et xvi. q. iii.
quas actiones / et g(e)n(er)aliter o(mn)es
res et o(mn)e ius et o(mn)is actio
.i. e. ad aures / et .C. de p(re)scrip(tione) xxx
x. an. sicut iniq(ui)e / excipiunt(ur)
quedam que nullo t(em)p(or)e p(re)scribi
p(ossu)nt ut in o(mn)ibus in quibus nullo
t(em)p(or)e p(re)scribit(ur) sed potius ex diu
turnitate t(em)p(or)is augetur .s. de cons(uetudine).
c. ult. / et .i. de sy(monia) cu(m) in ecc(les)ia / et
xxxiii. q. v. quod deo. / (C)ontra
no(n) curr(it) p(re)scriptio q(uan)t(um) ad obedienciam
et reuerenciam .i. e. cu(m) no(n) liceat
sibi de hoc. / (C)ontra nec q(uo)ad visita
cione et procuracionem que debet(ur)
racione visitacionis .i. e. accedentes
et .c. cu(m) ex officii / et .i. de censi(bus)
cu(m) in stancia et .c. p(ro)cur(ationes) l. v.
sed q(uo)ad p(ro)curacionem que datur
racione visitacionis bn curr(it) p(re)scriptio
xviii. q. ii. eleutherius / vel r(ati)one
consuetudinis xviii. q. ii. sinceritatem
/ (C)ontra ecc(les)ie et cetera sacra vel
religiosa loca detinere ablones
nullo iure p(ossu)nt possideri vel pre
scribi a laicis .i. e. cu(m) q(uo)d (C)ontra
in minimo .i. de consang. non
dicit. / (C)ontra in tributis solvendis
siue in publicis functionibus .i. de .c.
possessionibus agrorum a colono.

.C. de p(re)scrip(tione) xxx vel xl. an. male
agitur / et liber homo no(n) p(re)scri
bitur xvi. q. iii. .ff. p(ossu)nt et .ff. q(uo)d
si p(ri)vatus et .ff. si / (C)ontra t(em)p(or)e vaca
cionis ecc(les)ie et t(em)p(or)e scismatis vel
prelati heretici / quia tunc ecc(les)ia va
cans intell(igitu)r .i. e. c. i. et c. de capitu
et .c. ad nos / quia tunc caret legitimo
defensore .i. ne sede vac. c. i. et ult.
/ et illud t(em)p(u)s deducit(ur) de p(re)scriptione
.i. e. auditis / et c. ad nos / sine sit
primum medium vel ult(imu)m ut .C. de p(re)scrip(tione)
xx. an. / quod si quibusdam / et
.ff. quibus ex causis ma. nec non .ff.
si quis sepius / (C)ontra t(em)p(or)e prelati
male alienantis no(n) curr(it) p(re)scriptio.
xvi. q. iii. si sacerdos / (C)ontra t(em)p(or)e
hostilitatis .i. e. ex tue sinuissa et xvi.
q. iii. .ff. i. / (C)ontra nec q(uo)ad iura ec
clesiastice disciplina .s. de consue
cu(m) inter nos / (C)ontra in re q(ue) iure
civili possideri no(n) p(otes)t. xciii. di. illud
et c. di. q(uo)t morem. / (C)ontra limes
p(re)scribi no(n) p(otes)t. xvi. q. iii. h(ec) et .i.
de proch. emp. co. / h(oc) dicas ubi
q(uando) (con)stat. fines diocesis siue paro
chiarum distinctos fuisse / vel ecc(les)ia
p(otes)t p(ro)bari p(er) libros antiquos et
testes et famam / et p(er) alia admi(ni)cula
s. de p(ro)bat. cu(m) causam / et e ro. ne t(er)mi(n)i
p(ro)vinciarum confundant(ur). xvi. q. iii.
q(ui)cu(m)q(ue) / (C)ontinuitur ea q(ue) limitibus
adherent no(n) p(ossu)nt p(re)scribi / ut .ff. de
rei vendi. q(uo)d religiosi / sed ubi
no(n) (con)stat de divisione no(n) p(otes)t
p(ro)bari limes / et ea q(ue) s(ibi) adherent /
bene p(re)scribunt(ur). xvi. q. iii. inter.

q(uo)d p(re)scribi no(n) p(ossu)nt

memoratos et j. e. quia / ea t[ame]n
que sunt iuxta limite[m] limiti
no adherencia p[re]scribunt[ur] / et sp[irit]ualia
et t[em]p[or]alia j. e. ad au[res] et c. audi-
tis / ubi una ecc[les]ia p[re]scribit decimas
in p[ar]rochia alterius et fines pre
dior[um] b[e]n[e] p[re]scribunt[ur] j. e. quia
Jte n[on] via publica p[re]scribit[ur] ff.
de via pub. l. viam. Jte i re
sp[irit]uali in iniusto titulo quesita.
e. de causa[tione] p[ro]p[ri]e[tatis] Jte q[uod] op[er]is
publicum C. de opibus pu[blicis] p[re]sc[ri]pto.
Jte res sac[re] vel res fiscalis no[n]
p[re]scribi[tur] inst[itutionis] de usuc[apionibus] §. .1. res fisci
Jte res pupillar[is] ff. de acquire[n]-
re do. bone Jte fundus dotal[is]
ff. de fu. do. si fundus Jte res
pecuniarius ut C ne desta de fun
l. ultima Jte pupillo no[n] curit p[re]
sc[ri]pto C quibus rest[itucio] mit[tatur] no[n] est
.n. l. ult. Jte uxori durante ma-
trimonio no[n] curit p[re]sc[ri]pto / nisi ma-
ritus vergat ad inopiam C de iu[re]
do. in reb[us] §. cu[m]. Jte in rebus
que sub condicione debent[ur] no[n] curit
p[re]sc[ri]pto / nisi a tpe condicionis exstitis
C de p[re]sc[ri]p[tione] xxx. an. cu[m] notissimi
§. illud Jte tpe suspensionis pla-
ti j. de concess. p[re]b. quia diuersitate
Jte filio fam[ilias] no[n] curit p[re]sc[ri]pcio
dum e[st] in p[otes]tate p[at]ris C de an. ex
cep. l. j. §. ult. / et C. de bo. q[ue] lib. q[ue]
tunc iusti / et C de bo. mat. l. i. i[n] fi[ne]
Species p[re]sc[ri]pcionis multe sunt
quia e[st] p[re]sc[ri]p[ti]o viij. dier[um] i[n] excep-
cione exceptionis C. t. xxx. pia li. vi[i]
Jte decem dier[um] que curit q[ua]n[do]
no[n] appellante. ij. q. i. si biduum
Jtem unius mens[is] et duo[rum] mensium

in casibus positis C de ele. §. xij
et §. xxxvij. cu[m] duobus sequentib[us]
Jte p[re]sc[ri]p[ti]o sex mensium in redi-
bitoria actione ff. de edi[lici]o edicto. act.
l. quantum §. hijs Jte in collacione
p[re]bende sive b[e]n[e]f[ici]or[um] j. de conc[essione]
p[re]b. nulla / dic ut j. de elec[tione] pat[ent]e[r]
§. in p[ro]p[ri]o Jte in expectacione
absentum
absentem cu[m] agi[tur] de sp[irit]uali coniugio
e. ut lite no[n] con[testata]. qui §. de eo
Jte p[re]sc[ri]p[ti]o annus aut[em] obicitur
agenti actione iniuriar[um]. C. de
iniur. l. si non quis / Jte ad pro
sequendum appellacio[n]em dat[ur] annus
vel certa biennium ij. q. vj. si quis
appellatus / et C de te ap. aut ei
qui appellat / j. de ap. cu[m] sit ro.
dic ut j. §. infra. que Jte dat[ur]
biennium in illis duobus casibus
positis e. de conf[essis] §. si cum tam
Jte datur t[er]minum ad recipere-
dum locum palam ad catholica
unitate conversi vel ep[iscop]o ad fidem
reverse j. e. c. i. / et e[st] speciale i[n] hoc
casu in favore fidei Jte quadr-
iennal[is] p[re]sc[ri]p[ti]o curit p[ro] fisco
et q[ue] fisco in hereditatibus vaca-
tibus ab alijs occupatis et ad
usus cu[m] q[ui]sq[ue] rem impr[imis] donat
C de quad. p[re]sc[ri]p. l. i. et l. b[e]n[e] a ze-
none Jde in minore leso. et i[n] ecc[lesi]a
de quibus dictu[m] e[st] e. de rest[itutione] i[n]
int[egrum]. p[er] totum Jte p[re]sc[ri]p[ti]o decem
annor[um] h[ab]et locum int[er] laicos
et clericos p[rese]ntes sup[er] rebus pat[ri]
monialibus / sed xx annor[um] int[er]
absentes / p[rese]ntes dicu[ntur] qui sunt
in ead[em] p[ro]vincia / absentes qui

sunt indivisis. C. de prescriptione longi temporis
l. ult. et xvi. q. iii. § post. et § se
Item xxx annorum prescriptio currit contra prina-
tum. j. e. c. super eo et etiam contra priva-
tos secundum leges etiam in male fidei
possessoribus ut ibi § post. 2 §.
sequenti. Sed non secundum canones quia secundum canones
semper exigitur bona fides j. e. c. vi-
gilanti et c. ult. Item hodie so-
la quadragenalis prescriptio currit contra
ecclesiam nulla distinctione facta
inter ecclesias et monasteria j. e.
de quarta et c. ad audientiam 2 e. Si
qui contingentibus l. vi°. Item pre-
scriptio c. annorum et non alia currit
contra romanam ecclesiam quod potest pro-
bari per illud tempus cuius memoria non
exstat. j. e. ad audientiam 2 e. se 2 e.
Siqui l. vi°. Unde si aliquis propter
oppressus suos sit privati bonis
suis ipso iure vel personam que ab
ecclesia romana vel ab aliis tenet
ecclesiis et quis ea occupaverit vel
apprehenderit non poterit se defendere
propter longitudinem temporis nisi contra romanam
ecclesiam centenariam vel contra alias
ecclesias xl. prescriptio legittime sit
completa. Fallit quo bona hereticorum
qui dum vivebant catholici
putabantur a catholicis eorum filiis
vel nepotibus aut consanguineis per xl.
annos sunt bona fide possessa etiam
contra romanam ecclesiam xl. annos suf-
ficiunt. quamquam nunc detegantur
heretici extitisse j. e. Si qui continge-
tibus l. vi°. Item prescriptio ge-
neraliter non currit in tempore quo quis
in statu tali impeditus non potest agere.

j. de ap. exceptione ff. ex quibus causis
maiores l. quidam et xvi. q. iii. § post
et § decet nec prescriptio. Item ad pre-
scriptionem complendam iiii.or requi-
runtur. Primum cum scilicet quod res non sit
viciosa. dicitur autem viciosa si est
furtiva vel vi possessa. quia non
potest usucapi vel prescribi fur vel
raptor nec alius quicumque ab eis
emerit vel aliter acceperit bona fide
inst. de usucap. § furtive 2 §. quod
autem. Item bona fides continua per
totum tempus prescriptionis j. e. vigi-
lanti et c. ult. et xxxiiii. q. ii.
Si virgo. et intelligitur bona fides cum
aliquis credit tradentem esse dominum
et habere ius distrahendi licet sic
non sit in facto ff. de verborum sig. Si bone
nec obstat mala fides tradentis
rem accipienti ff. de diversis temporalibus prescriptionibus
usucapionibus et presumitur ingenium si denunciatur
bona fides nisi probetur mala arg.
ff. de prob. l. verius quamquam tamen presumitur
in quantum si denunciatur emptori ne
emat et emit. C. de rei vendi.
Si fundus vel si emit a procurato-
re meo per collusionem vel a me
prodigo vel luxurioso cui bonis inter-
dictum est tunc sicut primus me con-
scriptum permaneat ff. pro empt. qui
fundum § qui sciens et l. Si quis.
Item iuris ignorantia nunquam facit
aliquem bone fidei ff. de usuc. Item
Tercio requiritur iustus titulus j.
e. Si diligenti et dicitur iustus titu-
lus omnis actus per quem solet ac-
quiri dominium ut siquis accipiat
rem ab eo qui non est dominus rei per

soluto. p empto. p transacto p here
de. p donato. p delicto. p dote. p(ro)
socio et p successore / nam q(ui) i locu(m)
alterius succedit iustam h(abe)t igno
rancie causam ff. de reg. iur. q(ui) i al
terius. z i. de reg. iur. cu(m) q(ui)s i ius
l. vio / Sed dic(itu)r q(uod) titulus no(n)
requirit(ur) sed solu(m) bona fides suffi
cit j. e. de quarta. vigilanti. et
c. ult. Distingwe aut p(otes)t. allam
rem possid(er)e iure qui nec e(st) pre
scripto. c(ontr)a ip(su)m. et tu(n)c. sufficit
bona fides / aut e(st) ius que c(ontr)a.
ip(su)m ut pote. si ep(iscop)us dicat se pre
sc(ri)psisse decimas in dioc(esi) alterius
q(uonia)m eas occupasse in iuste vis(us)
in(de) p(re)sumat(ur) eu(m) p(re)venit. cor
dus infra proch(ia)m aliena(m) (con)sti
tutis / z sic manifest(um) nisi aliud oste(n)
datur. eas de iure (com)mu(ni) ad eandem
ecc(les)iam p(er)tine(re) / aut si h(ab)etur pre
scripto (contr)a (com)mune no(n) sufficit bona
fides sed op(or)tet allegare titulu(m) z
p(ro)bare / q(ui)a possessori tam tribuat(ur)
p(re)sc(ri)bendi / nisi tanti t(em)p(or)is allegat(ur)
p(re)sc(ri)pcio / cuius (contrarii) memoria no(n)
existat j. e. c(u)m l. vi / z 6. de re st.
sup(er) ad decimas e. l. sic l(iber)d q. C
certo requi(ritur) c(on)tinuato possessio(n)is
ut toto t(em)p(or)e p(re)sc(ri)pcionis sit sine
interrupcione possessa. j. e. illud
z c. auditis / et xvi. q. iii. § pt. z
c. p(er) singulas / Interrupcio fit
duobus modis. natur(aliter) / et ciuiliter
naturali p(er) vndacione maris vel
fluminis ff. de acq(uirenda) pos(sessione) qui vniversas
§. Item Labeo / Item p(er) deiectione(m) vel
expulsionem ff. de usu(capionibus) nat(uraliter) / Cero
mo si p(re)sc(ri)bens incipiat habe(re)

malam fidem / h(ostiensis). vel si habuit
ani(mu)m defendi possessionem vel alio(rum)
amisit ff. de sine. vbi pd de eb(us)
§. 1. / Ciuiliter vero multis modis
interrumpit(ur) p(re)sc(ri)pcio / videlicet p(er) libel
li p(ri)ncip(is) oblati in actione an
nali. C. qui li. po(ssunt). da. lit. c(on)t(estatio) f. l.
ii. Item p(er) lit(is) c(on)t(estationem). quod locum
h(abe)t in p(er)petuis actionib(us) xvi. q. iii.
§. pt. v(er)o hs aut / et coram suo iu
dice C. ne de sta. defu(n)c. l. p(os)t /
et si no(n) p(otes)t lite(m) (con)t(estari) / sufficit iudi
cem adire et libellum offerre
c(ontr)a absentem / vel etiam qui que
(ri)m no(n) p(otes)t aliquem de ta(li) / et i que(r)i
moniam deduce(re) suu(m) ius / vel
coram publicis p(er)sonis / vel ad
domicilium rei cu(m) iudex h(abe)ri no(n)
p(otes)t. p(ro)ponat et sic interrupta est.
p(re)sc(ri)pcio. C. de ann. except. l. ut
p(er)fectius / et in p(re)dicto §. pt. v.
hs aut. / Item p(er) sacru(m) oraculum
p(ri)ncipi oblatum. et p(ro) executione
postea fuit subscripta. conce(ss)o
i. citato. C. de p(re)sc(ri)p. xxx an. sicut
in rem. / Item p(er) solam vsurp(acionem)
C. de p(re)sc(ri)p. xxx. an. Si quis emp
tionis iure / Item p(er) synodale p(ro)
clamacionem j. e. c. [illegible] / Item per
sonam canonice ad debito(re)s factam.
C. de p(re)sc(ri)p. xxx an. cu(m) notissimi
§. h(oc) et siquis / Item p(er) denuncia
cionem factam colono. B. ut lite
no(n) (con)t(estata). que s(unt). quod si sup(er) et in
casu. B. de of(ficio) ord(inarii) pastoralis
nisi / et i istis op(or)tet de novo p(re)
sc(ri)pcionem incip(er)e si (con)tinuet(ur) h(oc) aut(em)
gloz(a) que xvi. q. iii. de p(re)sc(ri)p.

p(re)sc(ri)p(cio)s i(n)t(er)r(u)p(tio)

Effectus prescriptionis est quod
acquiritur excepto quod dominium rei nisi
ei cui est obligata. C. de prescr.
xxx vel xl. an. Si quis emptionis
imperii et hoc excepto omnes prorsus ac-
tiones excludit. ff. e. ad annos et
habet utile dominium C. de bonis
mat. l. i. et utilem rei vendicationem
etiam quod dominium cum lex dicat do-
minium non mutari prescriptione ff. de
usuc. l. cum qui edes. Sed po-
ne quod adversarius velit probare
ipsum nullo iusto titulo possedisse
sed pocius per violenciam et sic
mala fide incepit possidere nunquid
audietur qui vult probare malam fidem.
absque dubio audietur dicit quod sic quod secundum ius
canonicum semper bona fides requiritur xxx
xiiii. q. ii. Si virgo. et ff. e. vigilanti
et c. si diligenti ita quod in nulla
parte temporis prescriptionis possessor ha-
beat conscienciam rei aliene ff. e. c.
ult. Et in hoc correcta sunt iura
civilia que admittunt prescriptionem
xxx an. cum mala fide xvi. q. iii.
si prescriptionem et hoc facit eciam ra-
cione peccati ff. de iudic. novit. Sed
pone quod postquam impleta prescriptione
incipiat habere malam fidem id est
conscienciam rei aliene nunquid tenetur
rem ipsam reddere. Dico potest videri
quod sic quia iam scit quod res non
sua est et non dimittitur peccatum do-
nec restituatur ablatum xxiiii. q.
vi. Si res. et ff. de usuris. cum tu. et ff.
de reg. iur. peccatum l. vi. Sed
contra videtur quod completa prescriptione
iam tutus sit secundum ius. et quod ius
ff. e. de quarto et duobus sequentibus
quod iure possidet. Si iure quod iuste
Si iuste quod bene xiiii. q. iiii. quid
dicam. nec iam dicitur alienum cum
ius faciat hoc meum esse illud
tuum. viii di. quo iure. Iste con-
ditor canonis vel legis potest michi
dare rem alienam. et tutus ero
ff. de emot. lucii. et C. de quadri.
prescr. bene azenoe quod multo for-
tius potuit inducere hanc prescriptionem
in odium negligencium quidam di-
cunt. quod prima iura quod quicunque
quis habet conscienciam rei aliene te-
netur illam restituere. al. peccat
et hoc dicunt theologi. Sed alanus
distinguit aut hic causa non lucrati-
va quia emit a b. c. quia credi-
bat dominum tunc non tenetur. ar. xiiii
q. i. quod debetur aut lucrativa
et tunc semper tenetur ea reddere
ar. de his que in fraude credi. qui
aut ff. si quid cum pupillo et ar. lxxi
di. si quali in fi. Hostiensis et b. dicunt
quod ex quacunque causa habeat quod
non tenetur restituere quia lex me
fecit dominum non inducitur C.
de adult. cum alii. quia iam ali-
ena non est ymo sua et iuste
eam possidet quia iure constituit dominum.
iura contra. sicut quod auctore pretore
possidet iuste possidet ff. de acqu.
poss. iuste. nec peccat retinendo
quia quod peccat non peccat legis
auctoritate sed quod legis auctorita-
tem xxiii. q. iiii. qui peccat
et sic non obstant prima iura

effectus prescriptionis

quia locum tum. qui quis detinet a-
lienum gt. ins hoc phibens. Sed
quid si tpe pstptonis hnit gstiam
lesam. et postea incepit hre no
lesam. nunq pscr. e interrupta p-
scptio. no. quia erronea fuit. cu
eam depone det. j. de sy. p tuas
Secundo si dubitat. an res sua sit
et het instam tam. ad hoc dicit
hre bonam fidem. et utetur fruc-
tibus ff. de usu. qui scit s. bone fide.
et sic pscribit. det tn. ab alijs i-
quirere vitate ut sic ad ea per-
ueniat ar. xxxvij. di. s. fi. et
xxxij. q. i. ille scandit. Sed quid
si platus heat gstiam rei aliene
sed etia hz bona fide. dt. host. q
heat gsilm sui capitli. et alior
pbor. si qui sunt qui melius no-
uerint vitate. quod ab alijs quae-
rendu est. s. de ini. tal. inptrac-
tandis. j. de symonia p tuas. et lun-
dr. gualis insi. et si capitulu ha-
beat. bonu dicat. platus defendi-
tis hos put melius potuit ar.
xvj. q. vij. filijs. et. j. de rebus et
no al. si quis pbiter insi. De sna

a Equito osu. mare et re indi-
Iudicior sunt quasi cata. Vi
ad littus seu portu deam q
puemanus. et sit de sna. et re indi-
cata. videamus. et pmo de sna. sio.
de re indicata. Unde videndu est.
quid sit sna. quot sint eius spes
et qualis debeat esse. cum debet
snam fre. Secundo a quo fri debeat.
et qui. Tertio sit eius effctus. et
quo remedio sna sublenet. Sentencia e. diffinicio iudicialis
gtrouersie finem inponens ff. e. l.

i. determinat eni iurgamium gtro-
uersias. j. e. c. ij. Vel sic sna
e rei apte coram gpetenti iudi-
ce indubium usq. vite iudicialr et
diffinita sentencia litibus declarata.
Sunt due sit spes nam alia
est interlocutoria. et alia diffini-
tiua. interlocutoria dr. quia int
pncipiu et fine cause. pncipalr
fertur. vl quia iudex. inter ptes lo-
quendo. fine solempnitate scrip-
ture pnunciat. vl dr interlocuto-
ria. ad differenciam diffinitiue que
diffinitiua imponit fine negocio
pncipali. et solempnitr. nec de
facili retractat. Sed interlocuto-
ria imponit fine exceptoni siue
qonibus emergentibus. Unde recept.
tu. diffinitiue est. quedam simplex
locucio sup dubijs gposit inter
ptes. et io sicut homo. cum sim
simplr male platu. det et sit.
renotac. xxij. q. iiij. magne. r.
ar. j. de accu. qu. et qui. et i aut.
de inpube. s. i. coll. iiij. Sit et iudex
interlocutoriu sine sit iudex or-
dinarius ff. e. quod iussit. sin del
j. de ap. cu cessante. siue arbiter
ff. de arbi. quale. et io dr interlo-
cutoria. sna aut appellatur. ideo.
quia dubiu quod e inter ptes de-
clarat. diffinit. et determinat. sed.
et diffinitua. et quia ascendente
et no precedente. ferri det. iij. q.
iij. s. spaciu vl audite. et quia
elapsis x. diebus transit i rem
iudicatam. quo. ad duo. s. ne ab
ea. ultra. aptibus appellet. et
ut exca. exceptio. oriat. Sec.
intellige. o. de testi. Significauit

H

§. fi. et C. de eccl. §. fi. / no tu tn sit
in rem iudicatam ad hoc ut inde
actio oriatur sicut fit indiffinitiua
C. de rebus actor. n2 / quo ad iudi-
cem / qui ipsam quociens volunt pos-
sit et ei videbitur pro partibus tn ptibus
renovare ut dicunt inra signata
S. c. v. bit et iudex / no tn pto
absente nisi forte contumace. J.
de cap. imposita. §. fi. 2 c. prox.
§. 1. / vel nisi ex magna ca. ar. C.
de dilat. Omnes pro C diffinitiua
dr sna quia per eam questio prin-
cipalis diffinitur que ex quo pro
lata e. sive bene sive male. ita q
pronunciat quo ad pronunciationem
ipius vel cognitionem desinit ee
iudex / ita q no pt ei per eundem
iudice aliquid addi vel detrahi
emendari vel mutari nec renovari
ff. de arbi. qualem / et ff. c. q mi-
sit nisi / et l. iudex et l. cu que-
batur et l. post rem iudi / et
hoc dnas viz in delegato. S. de
off. del. pluris / retinet tn iuridi-
ccone quo ad executionem usque ad
annum / q dic ut S. de of. del. §.
eum sntam / et in arbitro ff. de
arbr. quid tn. 2 l. prox. Sed i or-
dinario distinguitur. Nm sna fuit
annullanda. fit et sit ne e / quod
in delegato / a nulla ipso iure
et tunc ipsemet vel successor suus
sntam potest retractare. C. quo
et qn. in. S. p se / et C. de arbit
bi arbitratoribus / vel eius superior
C. de arbit. absente / et ar. S.
de insup. al. nisi. C Secundo si sna
del. irrita sit ipso iure / dic. q
impetrabitur ab eius superiore ut
retractet per eundem qui tulit eam
vel p alium. C. de sen. ex pti re. l. 1.
et C. quo 2 qn iu. di. ut preponis
§. 1. // C In casibus tn sna diffi-
nitiua retractatur. sive emendatur.
Primo si sit ibi fla. gramatica
emendari pt. ff. c. auctor. C
Secundo i multa. q ppt inopiam
e abeodem iudice remittenda. C.
de mo. mlc. l. fi. ff. de of. psi illi-
citas. §. fi. // C Tercio in fructibus
expensis et aliis consimilibus ac-
cessoriis in quibus eadem die pt
suppleri. no dico minui / ff. c. pau-
lus / vi. ecund q post multos di-
es assigna inandos quo ad hoc
accessoria suppleri possit dum mo
ante sntam petitum fuit 4. de
don. int. vi. 2 vxo. de prudencia
C Quarto si sit absens contempta
et veniat iudice adhuc pro tribu-
nali sedente. ff. de gest. iud. diuus
et ar. J. c. cum. veoldus §. post
modum // C Quinto in principe et
pfecto ptorio. 2 senatu. 2 aliis
illustribus C. de sen. ex pi re hac.
lege §. excepto / ipsi sntam nec
mutare nec retractare. put / nisi
p modum supplicationis q appel
lari no pt. ab hiis. sed supplicatio
admittitur / quia appellatio iniqui-
tatis sive querelam continet / sup
plicatio nec peticionem veniae p
prii erroris vel allegationem causam
circumventionis C. de sen. pfec. pto.
l. 1. ca. ff. de min. pfecti / nec eni
e verisimile quod tales aliter iudi-
cent q ipse princeps esset iudicaturus.

Qn sna retcta l emenda

b

supplicatio

ff. de of. pfec. p. l. i. Hec autem sup
plicatio infra x. dies fieri pt. et
pt porrigi si qui tulit snam vel
consiliarijs suis nec suspendit ex
ecucionem sue. Sed victor tenet
satisdare de restituendo quod optimum
est cum augmentis lcims si contigat
snam suam retractari. Sed elap
sis x. diebus pt supplicari princip
infra biennium. C. de pci i pa. ff.
aut que supplicatio princeps vo
quociensunque voluit pt. snam
i melius mutare. 8. de resti. mit
ex liis ff. nos igitur xxxv. q ix
snam et c. se. Sexto racione
publice vtilitatis ar ff. de decr
ab ord. fa. q. sel. Septio racione
interpretatonis quod imp facit vel i paur
vatore cesaris speciale vr. ff. de ap
ab execucione. Octauo in benefi
cijs ecclesiasticis per subrepcionem
obtentis vel al illicite acquisitis
j. c. cum olim et 8. de do. et co cum
olim j. de pb. qui cetera et c. di
lecto insi. et c. dilecti in 2 j. de
concess. pb. proposuit ff. f. et j. de rex
permuta. cum vniuersorum Nono i
matrimonio sine fuit nulla ipo iure
sine annullanda propter errorem facti p
ordinario siue palium delegatum
pt retractari. j. qui fil. sint l. p
venerabilem ff. videbatur. Vnde ptea
8. de rest. mit ex liis j. c. lator
et c. consanguinei Idem videtur
vbicunque vertitur periculum anime et
de errore notorio pt ff. fides C.
de fliis insti. l. i. et vlt ff. c. di
ius ff. de of. psi consilitas ff. vltas
j. qui fil. sint le ptimas ff. nos

igitur Ideo si quis per falsas allega
tones vel falsos testes vel instra
scienter obtinuit potius tenebitur
restitucione Idem certum dicunt theolo
gi et si post snam latam habeat
costiam rei aliene quia per snam
no tollitur naturalis obligatio ff.
de cdi indeb. vel 2 inst. de excep
ff. ite si in iudo Sed qualis de
esse sna Dico absolutoria vel condemp
natoria certa pura iusta absolu
toria vel condempnatoria al nulla
vel iniusta habetur ii q. vi. ff. diffi
nitiua et C. de sen. et interlo o.
iud. l. iii. ff. e. l. i. Sufficiunt tam
vba equipollencia vt status vel
precipio j. de vb sig. Inl[illegible] nec
quecunque alia vba equipollencia
ff. e. in snma Sed quid si iudex
debeat dice condempno et dixit
absoluo vel econuerso nunquid potest
talem errorem corrigere dicit
host. quod no quod si arbiter errauit
in sna no pt. eam corrigere ff.
de arbi. quia arbiter et idem in iudi
ce. ff. cum quereb. al si peniteret
posset semper dicere ego erraui
et sic colluderet ar. j. de co. q cog.
consan. ex. Sup eo quod intelli
gas insi per perpetuam tabellionis
in qua legebat vel per illos cum
quibus deliberauerat vel qui assiste
bant de errore i manifesto do
cere posset. Certum est dicunt quia
qui agit de certa quantitate vel
spe no tenet sna incerta ff. e.
in snma et C. de sen. q sn c.

quo p. l. pult. z ult / nisi insta ca
subsit petendi incertum. ff. de rei
uen. que de tota. §. incte / Sed cu-
rare debet iudex quantum sibi
possibile est ut etiam sententiam faciat
inst. de act. §. curare / na aliqn
fert. incerta. quia aliud fi. no pt.
ut si petatur equus ingsne uel
stichus aut pamphilus sub dis
iunctione. ncce est enim quod petatur
eo mo quo debetur. et condempnatio
eodem mo fiat inst. de act. §.
generalit / Idem in noxali iudi
cio ibi pt dicere iudex in x. aut
noxam dede condempno. inst. de
of. iud. §. i. / et cu estimacio tm
est in obligatione ff. e. miles §.
i. et ii. Idem est si agatur ad resti-
tuendam uenditionem quia ibi sub
alternatione pronunciatur. i. de q. re.
z ue. cu tam / Item in uniuersali
bus actionibus in quibus sufficit
in libello res uniuersalis designari
ut dictum est. s. de libel. obl. §. In
libello uel in uniuersalibus / Con-
tra quod sub conditione non est sententia ferenda.
al lata tn tenet ff. qu. ap. sit
l. i. §. uidum z §. se. ii. q. vi. uidu-
um / Talis sententia conditionatis sub
conditione tenet. sed antequam conditio
extet no ligat. i. de ap. pterea ii.
et i. de sen. ex. a nob. i. et c. Ro-
mana. l. vi°. Ideo si pendente con
ditione appellet tenet appellatio
et impedit effectum sententie conditione
etiam post ea adveniente et ex
sistente ut i. c. ptea / licet secus
sit in conditionali promissione in qua
pinde habetur ex quo conditio existat.

ac si pura fuisset ab initio ff. q
pot. in pig. ha. §. i / Sed si pure
feratur sententia no releuaret per
appellationem i. de ap. pastoralis / tn s
fert. tu in suspicionem cause cogni
cionis i. de sen. ex. ptuas s. de of.
ord. ad reprimend. §. tu uo / Quid D.
si eps in subditum suum ferat sententiam
excommunicationis sub conditione sed an
qua conditio extat desinit esse sub
ditus eius / dt host. quod sententia
tenet. ar. e. de manumiss. testo
statu liberis ff. de mu. et o. iu. iud. cu
quedam. ff. de iudic. Siquis postea.
s. de fo. cpe. c. pult. s. de of. del.
gratum. z c. relatum / Iniusta quia
quod nulla est sententia ratione litigan-
cium ut cu minor xxv. an. sine
auctoritate tutoris conuenitur / sententia que
est lata nulla est ipso iure licet
pro eo lata tenet. e. si ad ii. rem
iud. l. i. ff. e. acta. §. qt / Sed exci
piuntur casus in quibus esse pt in
iudicio / Primus no. s. de procur.
§. septio / Secundus in religiose
assumenda xx. q. i. illud xx q. ii.
c. i. et ii. et i. de reg. cu uirum.
et c. cu simus / Tertius cum
ueniam etatis impetrauit cum
maior sit c. de his q. ue. et. i
pe. l. ii / Item in sacro ordine as-
sumendo. lxxviii. di. c. i. ii z iii.
Item cu morte patris exequitur
cum agit de testo patris xv. q. iii.
de crte uel item pupille / Item cum
agit de recuperanda possessione c.
qt. psona l. ult / Item cu agt.
de thoro uiolato ff. de adult. si
maritus §. lex ut. / Item cum

Minor 25 q ff pt stare i iudicio

agit in edicto de libero homine exhi-
bendo. ff. de lib. ho. exhi. l. iii. §.
si inter / Item cum agit contra premium
ii. q. vi. cum / Item nulla est sententia
in casibus positis S. de lit. cont. §.
octavo / Item quecumque est nulla ipso iure
auctoritatis alterius sine appella-
tione non suspense. Quia fertur
C. quando provo. non est ne. l. v. et ar.
S. de causa deposita §. si. quia ex-
idem qui tulit revocare non potest
ut dicitur C. S. eo. §. diffinita
Sunt tamen casus in quibus sententia la-
ta contra priorem tenet. / Primo
in causa matrimoniali xxxv. q. ix
quia licet de sent. S. eo. §. vi. ratione
et ix. in matrimonio / Secundo
in crimine falsi. C. de falsis querelam
/ Tertio ubi negatum iudicatum
ff. de sen. sine ap. res. l. i. in prin.
/ Quarto cum ille pro quo lata
fuerat prima sententia / dolose id est scienter
obmittit exceptionem ipsam opponere
et si fertur sententia contra primam
secundam ipsa tenet ut C. qui mona-
sterium / Sed si ignorabat sententiam la-
tam eo quod que agebatur quia
alii forte successerat ff. de re iu. in-
qui in alterius / et ut de regulis iu. cum
quis in ius / et sic fert. contra
primam / ipsa sententia nulla erit / sic in-
telligitur ii. q. vi. §. diffinitiva v.
contra sententiam / C. quando provo non est ne
l. i. / Quinto cum iudex vel ecclesie
propter novas defensiones subvenit.
S. de rest. in int. cum in c. fi. / Item
quecumque est nulla sententia ratione confirmationis /
quia scilicet non continet condemnationem

vel absolutionem C. de sen. et interl.
om. iud. / de hoc S. e. §. qualis
/ vel quia non servatur ordo iudiciarius
ut dictum est i. e. §. qualis / vel quia non
procurator sed dominus est condempnatus
C. de sen. et interl. om. in l. i. ff.
de neg. ge. lib. §. fi. et S. / de elec.
querelam / de hoc sunt opiniones
in glo. S. de elec. querelam / an pro-
curator vel dominus debeat condempn-
nari / quia quecumque corripitur sententia in persona
domini S. de proc. licet §. fi. / Modernis
tamen consulunt quod utrumque fiat scilicet
quod condempnetur procurator no-
mine domini et dominus per ipsum procurato-
rem ar. i. de proc. accedens / Sunt
tamen casus in quibus fere omnes
necesse est quod sententia formetur
in persona domini / et non procuratoris
ut in beneficiis ecclesiasticis S.
de neg. pre. licet / et i. de concess.
preb. post electionem §. fi. / idem in crimi-
nibus S. de dolo et contu. c. vita-
tis et i. de accu. ad petitionem / et
idem in causis matrimonialibus S. de
procur. tue / Item nulla est sententia
que venalis est ii. q. vi. §. diffi-
nita v. venales / Item si error
calculi in sententia exprimatur C. quando sen.
sine ap. rescin. l. i. §. i. et ii. /
Item cum ex edicto peremptorio quod
non venit in notitiam absentis
qualiter tale edictum sit proponendum
vide i. de elec. c. i. in cle. / neque
ex opposito sunt ut debuit fertur
sententia / nullius est momenti ff. e.
l. i. §. ide. cum ex edicto / nisi constet

q̄ sn̄a 2a lata contra priam · et de illis eius

y

alias de contumacia C. quod et qui
in l. ij. Idem e. qui mortuus co
dempnatur ff. q. sine sn ap. resti
l. pnlt. et ff. e. in sentētiis §. si
de e. si prez nam pere no pt.
quis sine quia impossibile iudicis
preceptu no obligat ff. q. sen. sine
ap. resti §. si. E. de pact. c. ult.
et ij. de solue. odardus C. Tercius
det sntam sive Xo. iudex copetens
puta conuenes inque rite consensi q
talis dr incopetens multis modis
ut dictu e E. de foro cope §. proro
gato & Ite. progatur C. Ite. pmus
ordinaius det sntam pferre nisi
obstet quia talis e incopetes inor
modis pmo rone psone condemp
nande puta epi coram metropo
litano accusati et conuicti que no
pt depone iij. q. vj. quamus et c.
dudum. C. Sc°. rone rei de qua a
gitur ut in casibus soli ppe resnua
tis quod dic ut rotam E. de of
le. §. Ite cima vel cu iudex inlctat
aliquē vel. q. p lege pmisso sit
ij. q. vj. §. diffinita v. cu cta C.
Item rone rei s. ppe na ecquissimu
visu e vnm qui no s. ipi ius di
cere ff. quor le. l. 1. Z. 1. et iniqu
est aliquē rei sue iudice fi. ff. de
iudic. vel. Et dr cu ppa. cuiq emo
lumentu vel dampnu ad iudice suo
nomine ptinet ff. qui ap. sit l. 1. §.
videm v. ppa C. Tercio dr incope
tens iudex rone psone ipius in
dicis ut si excoicato vel hereticus
vel scismaticus E. de pscp c. 1. et

c. Veniens §. 1. E. de of ord q. sed.
E. de elt. quia diligencia xxiiij q. 1.
audiuimus ij. de hereticis excoicamus
§. credentes ij. de sen ex. nomi vel
quia est. infamis iij. q. vij. §. tn.
C. Quarto rone maioris tenuat
quo qs rite delata e ff. e. q. pupil
lum. §. qui ad maius E. de of. l.
licet ij. de ap. Si duobus C. Ite dele
gatus rite datus pt ferre sntam
nisi incasibus positis E. de of. del.
§. expirat C. Ite rone pnciatatis
diuidie sine semiplene puta sunt
duo vel tres iudices et vnus tan
tum vel omes pnciat E. de of del.
cam quod et in ordinariis locu h3
Si tame duo concordet. et vnus
contradicat tenet snia duor ff.
e. duo. Idem in arbitris ff. de arbi.
sine tres dic ut. E. de arbi §. dif
ferunt & Item si sunt tres et §. ar
bit. C. Quid si plures sunt iudices
et vnus condempnat in v. alius
in x. alius in xv. valet snia illius
qui in quo ut dctu e E. de arbi.
§. arbit C. Sed quid si duo sunt
ordinarii et dant snias contrias qr
vnus absoluit et alt. condepnat
Xo. in ordinariis tenet snia pro co
lata no pactos nisi in ca fauora
bili puta matrimonio libertate
dote vel testo. ij. e. c. ult. Z ff. e.
qui paces si aut. sunt duo iudices
dele utraque pendet ex arbitrio
delegantis qua voluit confirmare
ff. e. duo. iudices et ij. c. si. §. pnlt.
Sed si arbitri fuerit nent. tenet
ff. de arbi pedius §. si et l. seque
tibus ij. e. c. si. §. ult. Vbi vo epi
cum suo pncio ca. epi cam excant

debent in eandem coronam sententiam
convenire quod si discrepent debet ad
ad metropolitanum. et epos quia
nos vel ad primate recursum haberi
vi. q. iiii. c. i. in et ii. Qualiter
proferri debeat. et certe nulla est sententia
nisi subsequencia observentur. Ipso
quod sedendo. et non stando iudex pro
nunciet ff. quis ordo in bo. poss. sine
l. ii. §. dies. et §. in bonorum. et ibi. c
et si sententia non sit l. vi°. Quod si pro
nunciet sedendo. in alta tamen et partes
sint inferius valet sicut host. ar. ibi.
de ap. ei iustus. Secundo si edidit
eam partibus in scriptis sedendo. sed
non recitavit C. de sen. ex pe. re. l. i.
et ibi c. et si sententia. §. fi. l. vi°. Tercio
si recitavit sed non in scriptis C. de
sen. ex pe. l. fi. Quarto si recitat
in scriptis non per se ipsum sed alium
nisi sit prefectus pretorio vel alia illu-
stris persona vel episcopus quibus per
mittitur per officiales suos suas sen-
tencias recitare C. de sen. ex pe. re
l. hac lege. et ibi c. et si sententia in pri.
l. vi°. Sed aliis hic non permitti et
si per accessorem pronunciare velint in
ant ut de sen. sen. fiun. §. illud coll.
v. nec prudentes et imprudentes
simul vocatos. C. de consuet. c. in. ve-
rum cum ab uno arbitrorum vel iudicum
aliis presentibus et mandantibus sententia
recitatur habetur pro inde. ac si simul
esset ab omnibus recitata. oportet tamen
ut is qui recitat non utatur verbo
singularis numeri sed pluralis ut nos
tales iudices vel arbitri pronunciamus
vel statuimus vel hunc modum licet
secus sit in electione in qua est ab
uno vice omnium sine pro permissum.

vel per scrutinium procedatur electionis
pronunciacio per verba singularis numeri
facienda ibi c. cum ab uno l. vi°.
Sunt tamen casus in quibus hoc
non requiritur quia sine scriptis expe-
diuntur. Primus sit illi casus in quibus
procedendum est de plano sine strepitu ut ibi. verbis
sig. in cle. Ubi videlicet. de plano
procedi ut in causa inquisicionis et
denunciacionis. licet capitula de quibus
inquiritur sint edenda. ibi. de accu. qua-
liter. Item cum agitur de beneficiis
minus canonice obtentis sine consciencia
epi xvi. q. vii. nullus et ibi. de institucionibus
c. in vel de vacatione divinorum vel
aliis gravaminibus ecclesiarum quod episcopus
ex officio suo procedit ibi. ut ec. benefi.
c. i°. ibi. de pb. de monachis et c.
grave. et ideo ubicumque iudicis of-
ficio de plano expeditur et in inmor
talibus positis ss. de li. ob. §. sed
libellus Quod de causa matrimoniali
ant procedet in ipsa in figura iudicii
sine oblato libello et tunc sine conscriptis.
ordo iudiciarius cassatur sine cassa.
denunciatur ibi. q. fil sit l. pro venera-
bile. §. videbatur ut prefata. et ar.
ss. de testi. constitutis ii. aut. ex officio
et tunc valet. ss. de testi. albricus
et ar. ibi. de cland. despon. cum in tuo
Quarto si pronunciet expresse contra
iura. quia secundum ea iudicandum
est ibi. c. c. i. et ss. de const. c. i. et c. ne
in iniuris. et C. de iud. Rem non
novam. alias sententia non tenet. ii. q. vi.
§. diffinitiva ut iste si sententia. et hoc
intellige cum iudex expresse pronunciat
contra iura. puta pronunciat minorem
xxx. an. non obstante defectu etatis
confirmandum esse. hic enim expresse est

contra ius ff. de elc. cum in cunctis
Secundus si no exprimat pma. minor
xxv. an. confirmat. in epm no ob
stante minori etate opposita. sed no
exprimit q sit minor/ hoc pnunciat
c. ius litigatoris/ et io nisi appel
letur transit in rem iudicatam ff. de
elc. eod. § Secundus ff. si/ et io no e tutum
assignare tam in sua/ in casibus i
quibus tenetur exprimere/ Primus
e ubi ex(pressi)t ineptam peticionem absol
uit ff. de iud. contraria/ Secundus
ubi a iure qm recedit ut si condep
net victorem victo in expens. cum
de iure eo sit eq°/ in aut. de iudic.
§ oportet coll. vi/ Tertius in actione
reali ubi reus no possidet/ et est
io quia si pq ea incipiat possidere
no obstat. exceptio. rei iudicate ff.
de excep. c. penult./ Quartus post
lapsum biennii C. de iud. properand.
§ illo/ V. in sua excommunicationis
i. de sen. ex. cum medicinalis l. vi/
Sexto nulla e sua. si no fuit li
bellus oblatus/ nisi in casibus positis
ff. e. § sunt tn casus/ Septimo
si no fuit lis ct. ff. de litis ct. c. i.
Octavo si pferatur auctoritate
testium ante lit ct. productorum/ nisi
in casibus positis ff. ut lite no ct.
pcedatur/ quia alio modo et ad aliud
producuntur cum lite ct. et pq ff.
de testi. venientes ii. § penult. et ult.
Nono si pcedatur auctoritate te
stium productorum pq lit ct. sed no in
iuratorum nec partibus in manifesto re
misso ff. de testi. imp. 2 c. tuis/
Decimo si pcedatur auct. testium
iuratorum absente parte adversa nec
contumace/ in aut. de testi. § in sancte

dum et i. de fideiuss. constituti § si
Undecimo si pcedatur auctoritate te
stium no scriptorum vel no publicatorum
vel no diligenter examinatorum cum hec
maliciose vel negligenter fuit pter
missum ff. de testi. p tuas/ Intelligo
maliciose cum obmittuntur ea que
in iure expresse scripta reperiuntur
de quibus hec ff. de testi. cum causam
i. de test. eum e in e. § iste examinari
negligenter vero cum fuit obmissa
interrogatoria a partibus tradita.
Duodecimo si pcedatur contra absen
tem no contumacem C. quo et qn
in ea q./ in q. vi. cane./ Decimo
tertio si pnunctietur contra parentem no
convictum nec sponte confessum ii.
q. i. nos in quemquam/ et ff. de conf.
ecclesia/ XIIII° qui a no suo iudice
ut dictum e. ff. e. § quis det/
XV° qui no appet. quis actor quis
reus quis iudex. iii. q. iiii. c. 12
ii. q. i. in primis/ et i. de vb. sig. forus
§ generum/ XVI° qui pnunciatum
super eo q petitum no e. i. de action. q.
lit. § si/ et i. de sr. licet helyas §
i./ Communis effectus et quidem ut
a superiori impetretur de facili confir
matio si rite sit lata. i. e. ea que
et hoc petatur. i. e. cum qui si
iste ut executioni mandetur i. e. ad
aliquibus/ et hoc e verum nisi sit
appellatione suspensa ut no. i. e.
§ quo remedio/ sua tn excommunicatio
nis tam cito transit in rem iudi
catam et executionem secum trahit
nec appellatione suspenditur. i. t.
xx. pastoralis/ Idem e de sua ex
communicationis vel interdicti i. de sen.
ex. ii. cum li. vi°/ quia iste tres
sunt nomine censure ecclesiastice
comprehenduntur i. de v. sig. querenti

cap v. [illegible]

et iubente sunt specialiter ad petendum
correctionem xj q. iij. omnis et c. nemo.
et c. audi. et j. de cons. cle. z. vl.
c. ij. z. iij. Sed petere incontinenti li-
cet xj. q. iij. estimat z. c. audi.
Item mandatur sententia executioni in
solidum contra illum qui condempnatus
est si unus est et si plures sunt con-
dempnati. contra quemlibet pro porcione tantum
etiam si quilibet in solidum tenetur.
Et si plures una sententia contra ... l. j.
z. ij. et datur actio actio contra illum
contra quem lata est et heredes eius ff. de
iudic. § si. Sed reo absoluto datur
exceptio contra illum qui succubuit z
alium eius nomine ff. de except. rei
k. iudi. l. rei iudicate. Quarto re-
medio sententia retractatur z querela per
querelam. ff. C. de offic. querelam.
de his. S. de except. § primum.
Quinto restitucionem minorum S. de rest. min.
auditis ex libris z c. super data.
Sexto per supplicationem quod dicit ut S.
e. § vero in principe. Septimo per
simplicem peticionem in casibus in
quibus potest iudex sententiam retrac-
tare quod dicit ut S. e. § in casibus
vel qui e. nulla retractatur. S. e.
§ iusta cum sequentibus. Octavo
per appellacionem infra decem dies fac-
tam. Sed nonum quod ea sit quia
tamen secundum quod numquam transit in
rem iudicatam quia ea sententia
contra prelature ut in ea matrimo-
niali j. e. lator et c. consanguinei
et S. de testibus scires j. de frig. et
mal. fraternitatis et c. to. quia
tanto sunt quando petita ut S.
de sponsal. c. fi. Secundum quia nam
habet quia statim ea prolata
transit in rem iudicatam sicut
in excommunicatione ut dictum est S. e.
§ cuius sit effectus vel sententia j. de
e. qui insignes latrones vel sedi-
tionum concitatores dampnantur.
ff. de appel. constone. j. de in raptore
virginum C. de rap. vir. l. j. § quibus
et de inhanitialibus maleficiis vio-
lentis veneficiis adulteris si
sponte confessi sunt. Secus si co-
acti ij. q. vj. quorum. C. quorum
ap. non re. l. ij. et xx. in ceteris
criminibus est dicendum. et sunt ad
Tertium tenet medium tamquam
sententia elapsis x. diebus infra
quos appellari potest transit in rem
iudicatam quo ad effectum nisi for-
te minor etate vel alius aliquis privi-
legiato per beneficium restitutionis
in integrum vel alio iusto modo
subveniatur. ff. de rest. mi. l. si.
et ij q. vj. § anteriorum et j. de
ap. dilectis. Sunt tamen casus in quibus
non appellatur quod dicit ut j.
de ap. § a quo sententia. Sed quid
de re iudicata que dicitur diccium
l. bitas inter partes versa in dubium
per diffinitivam sententiam iustam non
retractandam neque suspensam
efficaciter declarata. Sed quid
est auctoritas rei iudicate ...
Quero magis enim inter eos inter
quos lata est aqua tamen appellatio
non sit vel si sit tamen per ea petendo
dilacionem ad solucionem faciendam
acquievisse videtur et amio paued.
de ei C. z l. j. in prin. z l. abso-
lucionem z hoc est verum nisi ppe estate

de remedijs contra sentenciam

superuenientis casus a sua re re-
datum / puta furto. vel quo ditari-
co dampnatus in estimacionem rei
vel. in eo quod culpa. sua ami-
serat. et post rem amissam ali-
quo casu recuperauit tunc equum
est ut estimacionem vel rem ei
ei restituat ff. de cond. sine ca.
furto. et ff. quo. l. in quo modo dati
§. fi. / nec retractatur occasione
emptoris exceptionis omisse quia
sen. resti non pos. l. penult. / nisi
in casibus positis C. de excep.
excepto uero iste pa. simulem / et rem
minoris etatis vel famulo certe
p beneficium restitucionis C. de in int.
resti. c. ij. §. fi. et c. ult. Item ubi
quis sub iudice iniquo compulsus
est subire iudicium eo tempore quo com-
pelli non debuit ff. de fer. l. i. S
tercijs nocet res iudicata / dic
quod regulariter non nocet nisi illis
inter quos lata est. et in illis causis
super quibus actum est ff. de excep.
rei iud. l. i. ij. iij. et iiij. / et j. e. eodem
sup et c. penult. / fallit in casibus
ubi preiudicatur alteri. puta si actio
vel defensio primo loco pertineat
ad aliquem et ipse sciente paciatur
sequente emptori de re illa in iudi-
cio suo renunciasse quod potest pro
hibere agere vel defendere j. e. c. penult.
puta debitor permittit creditorem
emptori de proprietate pignoris / vel
maritus uxorem vel socerum de
re dotali / vel emptorem venditorem
rem. a quo tamen habuit de proprieta-
te rei empte ff. e. sepe / sed

Ubi prohibere non potest. sibi non preiudi-
cat / puta coheres agit de parte sua
vel querit / et si sit conueniens multo
minus ff. e. sepe §. cum de [illegible]
in eo canonico quod de appellatione. dilecto / de
si subditus de suo iure litiget j.
de don. inter dilectos in fi. / vel preteriens
bicarius C. de ca. pos. et pro. cum olim
in fi. / de si episcopus de iure suo. quod
ad alium episcopum j. e. cum sup. §. i. in fi.
cause sint annexe xxxv. di. tal.
et j. de accu. ad peticionem / Item in causis
aut nocet vel prodest omnibus sua et
contra sit ius quo ad omnes / primo
in causa filiacionis ff. de lib. agn. l.
in fi. et l. ij. et iij. in princ. / secundo cum
agitur de inofficioso testo. ff. de inof.
test. pap. §. meminisse / tercio in
eo qui tamen habet a bc ad ff. de excep
rei iud. si ante §. fi. / quarto in ca-
libertatis ff. de sta. ho. i. ingenuum. / quinto
ex cito in re indiuisibili ff. si ser.
ue lo. l. si fundus / sexto in re
tor cum pupillo ff. qui pa. §. annu
si coheres et ij. q. vj. §. diffinita. v.
qui plures / de immobili res quibus est
ut fisco C. de col. ver. al. l. ij. /
De pena iudicis male iudicantis
dictum est C. de resti spol. c. sextio ult.

De appellationibus et recusationibus

Usum est de sentenciis sed quia sine
in iuste sepe per appellacionem
releuantur / ideo quia de appellationibus
est videndum / primo quid sit appellacio.
et quare sit inducta / secundo quis possit
appellare et a quo / et ad quem debe
at appellacio fieri / tercio / et qualiter sit

l

faciendam et quotiens / et usque sententia
appellari non possit / Supra quo tempore sit
appellandum. Et infra quod tempus debeat
prosequi. Quid operetur remedio ap-
pellationis in effectu et quod pendente
appellatione nichil est innovandum
Quis sit effectus appellationis
Appellatio est medicamen vulneris
per invocationem superioris vite facta
suspensio. extra de of. del. pastoralis
§. preterea / nam in dicto suspenditur.
sive causa sive agravamine sive in
iudicio sive extra iudicium appelletur
Secundum leges appellatio ad
hoc inventa est / ut iniquitas sen-
tencia iudicis corrigatur licet
nonnumquam superior bene latas sententias in
peius reformet / neque enim utique
in melius pronunciat qui sententiam no-
vissimus est laturus ff. e. l. i. in principio
Sed secundum canones ad hoc inventa est ut
liceat appellanti [illegible] tamen / ap-
pellationis remedio sublevari ii.
q. vi. c. i. / et ut omnes oppressi re-
leventur ii. q. vi. ad romanam / et
ne quis audeat contra ius [illegible] ne in-
nocens condempnetur / vel spolietur
vel in aliquo opprimatur ii. q. vi. c.
ii. et iii. et sequentibus / unde et extra
iudicium appellatur ut ibi / et extra e.
bone et c. dilecti / Sed tamen diversus
dicitur contrarium ad tamen quod appellatio i.
e. cum sit romana. §. si vero agravamine
et appellationis remedium non est
ad defensionem iniquitatis / sed ad
presidium innocencie institutum i. e.
cum speciali §. porro. / Sed quis
potest appellare. Certe is cuius interest.
sive contra quem lata est sententia ii. q. vi.

b

Ideo sive quod alium dominum non sua interest
sit. ii. q. vi. non solent / et contra ti. pro-
curator sup. quoniam ff. e. tutor et l.
ab executore §. alio / et hoc quantum-
cumque interest sit ut appellet nisi [illegible]
venit contra t. [illegible] §. [illegible] et si [illegible]
et licet cuius non interest sit vel [illegible]
tatis causa tenet appellatio / ut si quis
condempnatus in crimine capitali
ubi cognatione vel extraneus ap-
pellante quantumcumque condempnatus
contradicat tenet appellatio et suppli-
cium differtur ff. e. [illegible] et ff.
quando ap. sit l. ii. §. si / nisi in casibus
positis contra t. [illegible] §. quo remedio
vel [illegible] / Item filio victo in causa
libertatis licet patri appellare et
matri pietatis causa pro filio ex qua-
cumque causa condempnato permittitur
appellare / et appellationem contra licet
absente in causa principali de-
fendere non posset. ff. quando ap. sit
l. ii. §. [illegible] / nisi cum parentes
vel filii morbo vel etate impe-
diuntur agere vel defendere. ff. de pro-
curatoribus [illegible] / Item et quibus ex-
nens pro condempnato appellare
dum tamen condempnatus appellationem statim
mox ratam habeat ff. de ap. re
l. i. et ii. q. vi. non solet. et i. infra
x. dies ar. ff. [illegible] l.
[illegible] / multo fortius procurator
alieno nomine condempnatus / ibi
cum palam procuratorem appellare
potest. ff. e. tutor insi. et l. ab ex-
ecutore §. si / ipso imputatur
ei si presens vel palam non appellavit
vel saltem domino non denunciavit

quod appellet. 6. de pen. non iniuste
v potuit. ideo ad appellandum quilibet
admittitur et etiam excommunicatus pt. ap
pellare. et appellationem prosequi 6. de
excep. cum inter. et c. dilecti filii decete
Siguerunt. et c. venerabilem.
al. cum ius cinq nullo modo inter est.
appellare non pt. ii. q. vi. non solent
et 6. de elc. cum inter. v. §. nos at
tendentes. Sed a quo. et ad
quem debet appellatio fieri. Equidem gra
datim debent appellationes fieri ab illo
s. a quo appellatur ad illum qui in proximo
gradu et immediate maior est.
ii. q. vi. anteriorum §. illo. et §. illud
et c. placuit. et si obmittitur medius
medius appellatio non valebit
adeo quod si habet exceptionem proponatur
coram iudice ad quem appellatum
est omisso medio. et ipsam non ad
misit iniuste appellabitur ab eo
dem. j. e. dilecti. nisi de consuetudine
secus sit. j. e. romana. x. i. ad si
l. vi. ad ipsam tamen appellari pt. ob
misso medio ii. q. vi. Siquis pu
tauit j. e. Si duobus et c. sollici
tudine. Sed hoc est impossibile. et in legato
to suo 6. de of. le. c. i. et e. ro. quia
ordinarius est cunctorum j. de privil.
antiquis. ix. q. iii. cuncta per et c. p
principale. primo appellatum ad p
ximum immediate superiore qui
ad ipsum appellatum. Sed quid si quis
putauit appellare admittere su
periorem. et appellauit ad inferiorem.
sine mediorem. Respondeo quod error ei
nocebit. quia sententia non obstante
appellatione in rem iudicatam transibit.

Sed si ad maiorem quam debuit vel
parem appellauit. aliud per alios ac
cipiendo. talis error non nocet.
immo nichilominus pt. appellationem pro
sequi apud eum apud quem debuit
appellare ff. e. l. i. §. Siquis et §.
pale. Sed pone quod episcopus habuit
temporalem iurisdictionem super ipsis re
bus temporalibus sententiam tulerit ad
quem appellabitur. dic quod ad archiepiscopum
nisi forte de consuetudine aut privilegio
seu alio speciali iure sit ad alium
appellandum j. e. romana. §. debet
at ad eos l. vi. Et aut plene
scias ad quem a quolibet iudice sit
appellandum sic distingue: aut
appellatur ab ordinario aut ab ar
bitro qui loco ordinarii succedit
aut a delegato. vel ab arbitro qui
loco delegati succedit. aut a sub
delegato. Si appelletur ab
ordinario ad proximum superiorem
appellabitur. ii. q. vi. anteriorum. §.
illo. et c. placuit §. illud. aliter
appellatio facta non valebit j. e. di
lecti. Excipiuntur iiii or casus
Primus est si consuetudo aliud
indicat. j. e. romana. §. i. l. vi.
et sic intellige j. de pb. referente et
j. de no. op. nu. Siguntibus.
Secundus est si hoc non patiatur iuris
absurditas ut si metropolitanus
conueniat subditum suffraganei
coram dyocesano. qui in causa spa
uale habet. facere nam actor sequitur
forum rei 6. de fo. compet. Romana.
infi. l. vi. licet ergo metropolitanus
proxime sit superior post diocesanum
non tamen ad ipsum in hoc casu ad dyo-

no
d
Ab

l

ad diocesanum sentencia sed ad patriarcham
et primatem. et si desit ad papam tan-
tum potest appellari. nam si metropoli-
tanus appellet non appellabit ad se
ipsum id est ecclesia romana. extra j. li. vj⁰. et
ar. j. de instit. c. si. et si subditus di-
ocesani voluerit appellare non ad me-
tropolitanum cum in tali causa ipse sit sus-
pectus. sed ad proximum superiorem est
appellandum. ar. j. de maiori. et obe. ultimus
j. de confess. pb. c. j. et ff. de eccle. ne
proderetur. Tercius est ubi iurisdictio
mediata concurrit cum inmediata ad su-
periorem qui mediate et inmediate
subest. appellatio facta valet. ut
si appelletur a diocesano ab presbitero
qui sub est archiepiscopo qui sub est ar-
chidiacono. nisi de consuetudine contraria
appareat. nam et omnes isti inme-
diate subsunt diocesano. et eius
sunt vicarii ut patet ff. de of. archid.
et de of. archipresbiteri c. ultimo. et x. q. j.
regenda. et j. de trap. c. j. Et hoc
concedit procedit. quod ad papam potest
obmisso quolibet ordinario et a quo-
libet appellari. ij. q. vj. ad roma-
nam. et j. c. si duobus. et c. sol-
licitudine. quia mediate et in-
mediate ordinarius est omnium j.
de privil. antiqua. et ix. q. iij. cuncta.
Eodem sic in quolibet delegato et sub
delegato. nisi in casibus positis
j. e. vbi aut. Quintus est si pro-
ximus superior sedis apostolice se in-
dignum reddat. ff. de of. ord. quod se-
des nisi puta scismaticus vel excom-
municatus. in quo casu ad alium pro-
ximum superiorem recurrendum est. ar.
ff. de maior. et obe. nullus. vel pocius
ad papam. ar. j. de confess. pb. quod
diuersitate. si si tu. et ff. de elec. quod
diligencia. Compromissarius autem ff. de
sup. ne pl. Romana. l. vj⁰. quod
cognitatus nec cognoscere nec
committere potest ff. de of. vic. Roma-
na. ad fi. li. vj⁰. Si aut appel-
latum ab arbitro. qui loco or-
E dinarii succedit. ad illum appellabitur
ad quem appellaretur si ab ordi-
nario cui succedit contigit appellari
C. de epi. aud. epale. et aut si
quis litigancium. et idem si appel-
letur ab arbitro qui loco dele-
gati succedit ad cognoscendum
de causa recusacionis. tamen de
legato posite ff. de of. del. cum
speciales. de ipsis loquitur C. de iudic.
apertissimi. nisi. et ff. de of. del. si
contra vnum. § fi. li. vj⁰. et c. si ar-
biter c. l. vel quod cum edat inter su-
periorem. et subditum. et electus
fuit arbiter qui ordinarius est.
ff. de iud. o. m. l. j. et de tali lo-
quitur pro cano. xj. q. j. si clericus
et a talibus appellari potest ff. qui
satisda. co. arbitri et l. se. et ff. de
compromiss. l. j. Si vero a delegato
appelletur distinguitur an est dele-
F gatus ad vniuersitatem causarum ad
aut ad vnam tantum. nam vero primo
potest ff. de iud. o. iud. solet et
l. se. Si appelletur a delegato ad
vniuersitatem causarum ut ab officiali
epi non ad ipsum episcopum sed ad archi-
episcopum appellatur. cum idem sit audi-
torium epi et officialis eius id est ecclesia
Romana in prin. l. vj⁰. et ff. de of.

archipresbitero

dele. Si contrarium insi l. vj. nec
in hoc valet consuetudo. ut de consuet.
non putamus l. vjo. Sed tal secundum host.
est ordinarius non dele. quia solam
iurisdictionem ab epo recipit. sed cum
iurisdictionis ff. de iur. o. iud. et ex
eo quod habeat anim. d iurisdictionis
sicut expressum patet j. de instit. c.
iij. et j. de rer. iur. c. ij. 2 j. de frig.
et mal. c. 1. §. illa. Sed siue ordi-
narius siue delegatus tale repu-
tes. hoc semper verum est quod talis
vltra causam audit nam ordinarie
sapit et retinet tam in commissi-
onibus quam in appellationibus facien-
dis. Ideo in dispensationibus non
non est magnum nisi facienda ut
de prebend. petitio. 2. C. de dona. l.
fin. // Quid si appelletur a dele-
gato ad vnam causam et erat dele-
gatus ab alio quam a principe
appellatur tamen ad delegantem j. e.
dilecti ij. 2. ff. quis 2 a quo ap. l. 1.
et j. 2 l. fi. nisi velit appellare ad
principem vel ad legatum eius vt
est dictum supra §. tercius. nam delega-
tus fit is cuius vices gerit est hono-
randus xxiij. di. c. fi. xciiij. di.
c. 1. et ij. q. vj. decreto. Sed si de-
legatus a principe ad ipsum tamen ap-
pellabitur non autem ad legatum eius
ut de of. leg. Studuisti. nam generale
est vt a delegato appelletur ad de-
legantem. C. e. peruenimus §. hec
si appellatio. et j. auct. de sanctis epis. §.
Siquis contra. coll. vjo. // Vbi autem
a subdelegato delegati appellatur
aut est subdelegatus delegati
a principe vel ab alio si a principe

distinguere aut ipse delegatus
subdelegauit totam causam et tunc
tamen ad papam appellabitur aut
ad retinuit et tunc siue appella-
tio fuit remota siue non ex quo
vices suas commisit donec reuo-
cet vel executionem siue ad quidquid
aliud de iurisdictione sibi reseruauit ad
eum tamen non ad delegantem primum ap-
pellari debebit ex ff. pq. summam
fuit appellatum ut de of. de le. super
questionem §. porro. et c. Si delegatus
insi li. vjo. nisi delegatus ex causa vel
mori aut alia ratione impediri con-
tingat aut negetur ipsum iurisdictionem
habere tunc ad primum delegantem est
appellandum ut de of. de l. Si pro te
et c. Si a subdelegato l. vjo. //
Si autem appelletur a subdelegato
delegati ab alio quam a principe non
solum ad principem sed etiam ad ipsum de-
legatum appellari potest. ff. quis et
a quo. ap. sit l. 1. in prin. et l. vlt.
potest autem talis subdelegari in casu
puta. delegatus erat ad vniuer-
sitatem causarum vt vicarius seu of-
ficialis epi. qui potest causam alij sub-
delegare. ff. de iud. cum pretor §. 1. et
ar. ut de foro. compet. Romana. §. 1.
l. vjo. // Cum vero a principe causa
tribus delegatur et duo non in
totum subdelegat vices suas et
ipsi subdelegati cum delegato tercio
procedunt est ad summum delegantem
tantummodo appellandum ut de of. dele.
Si duo l. vjo. Et licet de dicta
de iure scripto sint tenenda con-
suetudo tamen potissime si de ipsa

appeat / in tribus est spectanda / et
pncle'm vel ius speale. j. c. romana.
§. det. l. vj. 2 6. de foro cpe. Roma.
co. li. / et ar. 8 cof. cid. dns fil.
f Sed qn debet fi. appellacio. et q.
dez regulac e. quod ante diffini
ticiam snam no pt quis appellac
C. de indic. aptissimi e. quorum ap.
no recipi ante sine. h. tn fallit
in casibus // Primo cu index i cauli
negocio. vl crimali cioz hendam
q. l. in loquendo. pnunciat ff. de
ap. re. cu sentenciam ij. q. vj. no
solent. v cu snam // Secundo
qn delegatus fideiussores datos
minus sufficientes ydoneos esse
int loquitur ff. qui satda co. l. ar
bitro 2. l. si. et ff. quibus ap. no. li.
l. ult. // Tercio pmittitur dito ante
snam appellac. sed si frustatoric ap
pellauit pnit in libra argenti q
det pauperibus erogal. C. de epa.
aud. l. ij. // Quarto qn index tutor
excusacom racionabile no admittit
ff. qn. ap. sit l. j. §. siquis tutor
// Quinto qn index dicunt quod ex
pecuniam debita in mora sine cura
toribus soluam tnc eni possi qn
ad usus i iniuriam appellac. ff. de
min. dit ptor §. pmittitur // Sex
to appellatur a qsultacione sen
relacione ff. e. l. j. ff. qn. ap. sit l. j.
§. i 2 l. si. Septimo ab iniqua inp
tacione sine ff. e. ab executore ista.
sunt fm leges Sed sc canones an
2 post lit qt et in placacione sine 2
post. qnticq grauatur. grauant.
singulis facultate tribuunt appella
di j. e. cum ex eo. ij. 2 xj. q. vj. ad roma
b na. et c. quod. // Quarta appellacio.

sit facienda. et formam appellacionis
posuit grauaq ij. q. vj. §. forma
sed quia minus sufficiens e. ideo
sic distinguitur. sed qualiter vtrum
th. appellacio facta teneat / aut appello
appello facta. e ex. iudicio aut
in iudicio. si ex iudicio. aut ap
pellatur. ne id qd dimine coi fieri
deb fiat et tunc no valet. n causa.
racionabiles ptendat. sed ex causa
racionabili facta tenet. j. de hijs qui
fil. cum. p. c. j. 2 c. ex ore. e. de
elec. cum int. 23. ad nos. auditis
considerantq et c. bone. j. Item
e. si appellatur ne porrigatur
in bestitura. consueto in moris
e. j. c. constitutis / aut ne quis
in mictetur sibi / et tunc sufficiant
pbabiles qiectura. j. e. bone. et
c. dilcos 2 j. et §. j. Requirit tn
q i istis casibus appellet i script
j. e. cordi li. vj. / aut ut ad n. samus
qui petit ab aliquo rem aliqz
vl pecuniam eum coram superiore
conueniat vel ei videat. Sed ipse
vocatur appellacio / 2 ppe prouo
cacio. i. pre aliqua de qua duo
gtendunt. ad eam uocacio. appellatur
j. e. cum sit ro. §. Si vo assumme
et talis puocacio pt fi ad sedem.
ap. ij. q. vj. ad Romanam / et h.
locum het. qn platus qt subditum
et maxime qt exemptum vt
ptendit / et s ius dic ar. j. e. p
hemt. 2 ij. q. vij. metropolitanum
et s. de iest spol. expqone / 2 hc
silr si vo appellet nota e. sptma
j. e. cordi l. vj. q. Secus si facto
sco. §. aliquos in bulhiret ani
piendo. vl nuncium mittendo ar.

i. e. dilecti et in hoc videtur sedes apostolica
privilegiata quod [illegible] ad ipsam accedentes tuti sunt unde tota die concedit
litteras quod [illegible] quod ipsi sunt in preiudicium
cunctis ex quo iter arripuit in
statum pristinum reducatur. i. de pe
c. c. i° ii. q. vi. arguta et hoc.
contra iudicium ¶ Si vero in iudicio
i. ex quo quis vocatus est pro iudice
quis appellaverit / distingue aut ante
sententiam aut post / si ante sententiam
appellet quis / distinguitur an iudex
moveat questionem citato vel
alius / Si iudex moveat / appellare
potest / Sed debent exponi probabiles
modi standi iuri puta suspicatis me
offitio eo paratus sum stare cognitioni
metropolitani vel aliorum quorum / vel
eligere arbitros xi. q. iii. alius / appello
ne quis me predatis i. e. dilectis
§. i. et sunt de rest. spol. conquerente / in
quo casu semper est appellationi deferendum.
i. e. cum speciali §. porro / quia illi
gas tum iudex sine inquisitione vel
condempnaverit / vel inquirit sed excedit
modum et ideo appellatur. i. de accusat.
inquisitionis et c. qualiter §. debet
Secus si forum fuerit vel si excessus
notorius sit / quia tunc ad correctionem
appellari non potest. sunt de of. ord. licet
et c. irrefragabili et i. e. ad
nostram cum sit ideo in fine pervenit id
e. persona. et c. proposuit / Sed caveat
iudex ne quod dubium vel manifestum
est notorium dicat i. e. consuluit. i.
¶ Si autem alius quam iudex questionem moveat
at / distingue utrum is quorum quo
monetur coram sit iudex. aut ex ap.
cum ea committitur appellatione remota.

et appelletur propter gravamen probabile
quod tamen minime expressum non
est appellatio non relevat appellante
quoniam id quod contra ipsum
fit / teneat non iure / quia quo
ad partes appellatio est remota. et de
of. del. super eo. et sunt de ex causa
que ad si / relevat tamen quantum
ad hoc / ut officio / non tamen penitus iudex
qui non detulit appellationi / superioris
implorato quod quidem post talem
appellationem factum est poterit emendari.
i. e. pastoralis / aut non est talis delegatus
sed quivis alius excepto ipsa frustratoria
appellatione. i. sine causa rationabili
facta / nulla est i. e. cum appellationibus
l. vi. / Sed si causa legitima
pretendatur quod si probata esset debebat
legitima reputari sive in iure expressa
inveniatur sive non / tenet appellatio.
i. e. ut debitus cum sit [?]
§. si vero / et c. cum in ecclesia et ex me
probare quod appellavi propter causam
probabilem non admissam. i. e. cum causa
§. si. et c. dilecto. §. si. et c. significavit si
et c. interposita. et. i / tamen si iudex
terminum assignaverit ad audienda re
vocatione gravaminis et non compa
ruit / Sed iudex in facto gravamen
revocavit in effectu / iudex extunc
poterit procedere ac si non fuisset appellatum.
i. e. Si audite l. vi°. ¶ Nota
dum tamen est quod [illegible] quod non valet appellatio
iure appellationis tamen ex
frivola vel minus probabilis procedit.
valebit tamen iure relationis si iudex
eam recipiat et apostolos concedendo
ad superiorem remittat / nec est
de necessitate ulterius remittenda.
i. e. dilectis. et. i. et §. porro et
c. intimasti et c. cum appellationibus

f. 8. f.

l. vj.° Ubi vo quis post sniam
appellavit aut infra x. dies aut
post vi post x. dies appllacio no
tenet quod dic tam de diffinitia
qm interlocutoria ut s. t. pximo
§. quicasibus et §. quo remedio
Sim aut. infra x. dies appllatum
fuit aut incotinenti s. snia lata et
tuc. no ex. appllacoi dni. inscriptis ex
sufficit q dicat appellans ap
pellacone acta appello ij q. vj. ad
fi. et litigatoribus ff. c. l. i. ij z fin
et l. snia nec e nce tam dicere
ymo una qua psequit deficiete
pt ad aliam recursum hre ff. e
tio et i. appellanti s. de re iud.
ad pbandum et s. de fide instr. cu
johes aut cotinuallo et no apud
acta et tuc simuli no requit ta
sed tuc refert utrum ppt metu iudi
cis appellacio no fit et tuc sufficit
q fuit appellacio et ptesto co
ram psonis honestis et reputat
appellasse ac si apud acta appel
latum fuisset i. c. Si iustus e de
his qui ppt me. in n. ap. l. ij et
ar. s. de of. ord. pastoral ad fi. Sz
h' necia est sceptura ut in aut. de
testam sol. po. sup dote §. i. z §. co
testacoem coll. vij ita q sceptura
gtineat quis a quo et que in q.
causa ad que et qn no dicas qr
dixit appellandum ij q. vj. §. fer
et ff. e l. i. §. fi. Sed et in supplonibz
casibus s. quocq appellatum in
iudicio sine ordinarie agat puta
actore coquente de reo coram iudi
ce copetenti sine extraordinarie
puta iudice inqrete ex officio ex
iudicioi appllz ante diffinitiuam
sniam sine agrauamine sine ab
interlocutoria appellet necesse est

q appellacio porrigat inscriptis
omnia pdicta continentibz et
eam quae appellacio facta est
et q aplos petat et q
psequat cum appellacoe cu
omnibus munimentis et sceptur
pse vl pcuratores ad causam
instructos q si appellator hec
no obsuauit reputabit no appel
lans et codempnatus in expensis
ad priorem iudice remitte i. e. cordi
l. vj. Judex requisitus tenetur ei
aplos trade alias si in causa pro
cedat insi appellacoi renunciato
fuit erit inualidus et irritus sit
pcessus i. e. ut sup appellacone l.
vj.° Et hoc intellige q i. xxx di
es instant petat aplos a iudice
exhiberi alias psumitur appllacoi
sue renunciasse si infra ide tpe
pete pmittat licet vadat aut
mittat ad hoc ap. psequenda et ad
hec qsit pcessus irritus requitur
q iudex sup hoc cu debita instancia
loco z tpe requisitus eos exhibe
deneget vl infra pmisso tpus
maliciose aut negliget illi trade
pmittat i. e. ab eo l. vj.° Et suffi
cit porrige iudici appllacoi iscriptis
et licet coram ipo no fuit lecta
no potest impugnari i. e. appllo.
l. vj.° Formam appellacoinum
et aplorum tradit gratianus ij. q.
vj. §. forma. Quociens potest
quis appellare et quide viter
bis i. e. dnice Sed no ito i. e. fini
et ij. q. vj. Si quis in qualibet
et hoc intelligas a diffinitiua snia
vl interlocutoria vl quocuqz alio
grauamine alio qm lz in eade
causa quociens quis grauat

appellac. ii. q. vi. quod 1 sup quo
libet gravamine ut ff. de l. iii. fidei
comissa. §. si quis et sed licet non
admittatur tertia appellatio ab eadem
sententia facta admittitur tamen in integrum
restitutio et supplicatio contra res bis
iudicatas ff. de minor. minor et l.
se. et c. de rest. mil. tamen consultius
§. prelat. et sic intelligi potest c. t. proxi
mum ca. Sed a. tamen sententia non potest
appellari. Secundo ab executore nisi
modum excedat vel si nimis cito
exequitur sententiam ff. e. ab executore
dic. ut c. de of. del. §. sed nunquam
et §. se. et i. e. §. ab executore re
quod q. continua. Secundo a nominatio
ne muneris publici ut in tutela
vel in cura. ff. qui. ap. sit l. 1. §. si
quis et inst. de excu. tu. §. quod autem.
Certo a sententia condempnatoria
cuius cum statim intelligitur dampna
tum. primo de hor. c. de sen. et re
iud. §. quo. remedio v. quod de e qui.
Certo quando res non recipit dila
tionem sic ne testium aperiatur. vel
ne scriptus heres in possessionem mittatur
vel ne fiat id quod ex edicto perpetuo
declaratur vel ne pignus vendi
liceat ii. q. vi. §. diffinita v. ab
executore e. et ff. de ap. non reci quod
quis. Quinto quando apparet aliquem
esse publice debitorem eo aperte
manifesteque convicto C. quorum
ap. non reci l. si. Sexto a sententia
de debito imperatoris C. quorum ap.
non reci abstinendum. VIIº contumax
non appellat. C. de iud. properandum
§. cum autem xxiii. q. iii. de illicita
nisi cum redit iudice ad hunc sedente
pro tribunali ff. de rest. mil. dinumus
l. insi insta ta. en vero prohibuit

ff. e. ex consensu §. enim q. et
c. t. proxi tamen Bartolus vel nisi sit
contumax in contrahendo. ff. e. credi
tor §. iussus. VIIIº quando appellationi
renunciatum est. C. de te. ap. l. ult.
insi. Nono quando a delegato. pro
hibetur appellari quod tamen solus
princeps facere potest. ff. a quibus ap.
non licet l. 1. insi. nisi contra ultima
c. de of. del. vero quoniam et c. de
episc. edoce et i. e. ut debitus
Decimo non appellatur a principe
vel a senatu i. cetu senatorum ff.
quibus ap. non licet l. 1. nec. arbi
tro. C. de arbi l. 1. nisi sit arbitra
rius ag. vero appellatum xi. q. i.
pervenit et i. e. cum speciali ut dic
tum est c. e. §. si autem appelletur
Undecimo non appellatur a correctione
c. de of. ord. licet ut modus exce
datur c. de of. ord. irrefragabili
§. ut autem vel nisi fiet. contra observan
tias ... i. e. ad maiorem reprehen
sibilis §. si. et c. cum speciali. §. si.
Duodecimo in delictis notoriis
i. e. cum sit ... insi. et c. pervenit
i. et c. consuluit i. et hoc sive de
facto sive de iure notoria dici pos
sit i. e. cum speciali §. porro.
Decimotertio in licitis ii. q. v. §.
quod. Decimoquarto a sententia contra quam
quod dic ut c. t. 1. §. quis sit
effectus vero sententia. Sed infra quod
tempus est appellandum et quomodo infra
x. dies a recitatione sententie viva
voce in aut. e. coll. iii. et ii. q. vi.
anterior et hoc est tempus utile quod
non currit nisi a tempore sententie et nisi iudex
sui copiam fecit in publico ii.
q. vi. biduum et ff. qui ap. sit l. 1.
§. biduum et §. dies et hoc sive sit

qui appellare non licet

sna diffinita sine interlocutoria lo-
cum habet. i. e. Romana. §. Si vero
citatis l. vj°. Et idem est si ab electi-
onibus postulationibus provisionibus et
quibuslibet actibus extra iudicium in
quibus licet appellare infra
x. dies postquam sentit gravamen
appellans. alias post x dies non audi-
etur nisi per conditionem debitam vel alia
iuris remedia gravamen petierit re-
vocari. quia tunc tempus non currit. i. e.
Concertationi l. vj°. ¶ Infra quod tempus
debet appellatio compleri et cetera infra
annum. Sed si iusta causa intervenerit
alius annus indulgetur. quo transacto
licet non completo. rata manet
sententia ij q. vj. Si quis appellat. Et
de te. ap. aut ei qui appellat. i. e.
cum sit ro. Sed si causa non subsit bien-
nium non dabitur. i. e. constitutus §.
fi. Sed si propter impotentiam non pro-
sequatur non obstat lapsus biennii. i.
e. ex ratione. Similiter ubi per iudicem
stetit. Et e. l. fi. §. In his. Similiter
si infra tempus fuit compromissum. in
aut. e. §. Siquis coll. viij. Si vero
appellans dolo adversarii detinetur
sententia app. non fuit prosecutus. incli-
nari non currit tempus sed aget ad inte-
resse contra dolosum. ff. de dolo. ar-
bitrio §. dolo. cum que. Sed si solvendo
non est. restituetur ad ap. prosequenda.
ar. ff. de co. pro que sun e. l. fi. Et
licet hoc tempus detur a iure potest
tamen a iudice a quo appellatur moderari
secundum locorum distanciam et personarum
et qualitatem negocii. i. e. cum sit
ro. § i. et c. cordi l. vj°. et etiam
iudex ad quem appellatur aliquod
moderamen. puta cum agitur de eo

in gio spirituali. i. e. oblate §. fi. Et id
videtur in matrimonio carnali. quia
in utroque periculum est in mora. Unde vel-
let non quod. qui §. porro. et §. Si vero
et se. Et in his que celeritatem desi-
derant. Idem dicas. Unde de in nostro c. fi.
ff. de ap. infer. l. ij. Potest etiam tamen
iure quis ab appellatione precum
ap. suam prosequendo infra annum
et licet ei impetrare et coram
impetrato iudice agere. ar. de. de ex-
cep. c. fi. Similiter aut iudicis nunc
licitum est prevenire. i. e. Sepe §. fi. et
c. oblate §. i. ¶ Remoto appella-
tionis obstaculo. primo quod appellari
non potest nisi in casibus in iure expres-
sis. i. e. pastoralis. sed supplicari pos-
sit. ar. ff. de of. pref. p l. i. 2. vero
de rest. in int. co plures. ¶ Secundo
quia si sed. resrspto impetretur
et non fiat in eo mentio de illa
clausula non valebit. ar. de de rescr
cum dilecta. et de restit. spol. cum quod
et de re iud. inter ceteras. ¶ Tercio
post sententiam obstaculo quia non obstante
ap. mandatur sententia execucioni ar.
i. e. ngmit vel iam recepta sit per
suspensionem. de of. del. pastoralis
§. preterea. ¶ Quarto quia non patietur
pena depositionis membris ij q.
vj. decreto. c. xxx. pondo auri in
civilibus. ¶ Quinto in recone rite
de mut. pet. cum et in inciden-
tibus de de rescr. cum quem insi. Et si
§. ea inhibitio medio ponitur tamen
precedentia respicit non sequentia
nisi in fine iuris apponatur. i. e. In-
quisicio. ¶ Appellatione pendente
iudex est in novauit ij q vj apptoe

v2 quidquid factum fuit post ap-
pellationem debet per appellationis iu-
dicem penitus revocari / nisi post
appellationem interpositam ante diffinitivam sententiam
aliquid fuerit innovatum et executi-
oni demandatum quod revocari non
debet donec constiterit appellationis causam
veram esse / dum tamen iudex non pro-
hibuit ex causa probabili iudici a
quo est appellatum ne procedat / quia
tunc omnia post facta debent in statum
pristinum reduci ut extra e. Bernardus et
c. non solum. l. vi°. / Sed prohibere non
potest superior nisi iusta causa. ita ut
ad executionem procedatur nisi prius
sibi constiterit causam ad se devolu-
tam ex causa probabili et cognoscere
cepit de causa ut extra e. Romana. § si
B vero et ii sequentibus / Effectus
autem appellationis est ut iudex
quo ad illum articulum super quo
appellatur / et ex quo appellato per
superiorem approbata est et recepta
non se intromittat quousque causa
appellationis per superiorem audita fuit
et discussa. ut de off. del. pastoralis
§ preterea. Sive a diffinitiva sententia ap-
pellatum sit sive a gravamine / Sed
in omnibus aliis nichilominus tenetur
iudici obedire ut e. Romana § quod
si obiciatur et § cum sed licet ideo
Et quia dum ordinarius ignoravit
ad superiorem appellatum fuisse te-
net sententia ab eo lata in appella-
tem ut e. co. Si duobus / Item sunt
pt. appellante si notorie delin-
quat ut e. ap[p]osuit nisi / Item
appellationis effectus est quod
licet ab interlocutoria non fuit ap-
pellatum per eam exceptio repul-
sa fuit que preiudicabat pacto
vel prescriptioni aut alii negocio princi-
pali / vel iudicium reddit nullum si tamen
a diffinitiva quod per modum est post
decem dies promulgatur appellari con-
tingat / potest enim appellationis gra-
vamen per interlocutoriam illatum
licite per appellationis iudicem emendari
Secus si interlocutoria non parat pre-
iudicium negocio principali vel iudicium
non reddit nullum / nisi ab interlocuto-
ria fuit appellatum ut e licet. l vi.
Ab executore vero appellari potest si
dolo aliquid faciat ff. de neg. ge. l.
iii. § si executor / Item si obiciatur
ei excommunicato et non admittat xi
q. iii. cum excommunicato / Item si obicitur quod
quod super eo de quo agitur facta
sit innovatio tunc enim executoris or-
do mutatur ff. de re iud. l. iiii. § si
exquestione / Item si tempus quadri-
mestre preveniat ut e. Si quis pro
notatione / Item si executor male
impetrata interpretatur sententiam ff e. ab ex
cutore / Item si obiciatur exceptio
per quam ostendatur nullum fuisse retro
iudicium ut de penitentia summa et ut de
penitentia de / has exceptiones de-
admittere delegatus quantumcumque
preise statuatur ut de off. del. ex parte
et ut de re iud. quod ad consultationem
in fine adde hic quod no. ut e. § cum
De recusationibus dictum est ut
de off. del. § recusari et ut de except.
Item exceptio vel item ut omnis
Sequitur rubrica de relationibus in
relato habita est in omnibus iurisdicionis
tam ut e. ut debitum infra ut de iust.

c. i. et d. de iura. cal. inherentes q de
postulationes et electiones ad sedem ap.
referuntur d. de postul. bone n s.
nec. notebat et d. de of l. licet
Item in maioribus causis qui fit
relatio superiore non supposito. ff de
iudic. eu qui s. iudicibus sed si
det ante sententiam et non post. C. de
rel. l. i. 2 ii. q. vi. s. videtur nisi fal
sit meritme ut si iudex aliquem
deportat. ff. de int. dic. 2 l. inter
pena Quinta si est e. nota ro
ut si delegatus mandet delega
tum committi C. si de voluntate par
tium fuit vel negocium instructum
remittat d. de rep. ex parte s. petere
et d. de elec. dudum. i. r. i. et c.
scriptu. s. i. Effectus relationis e
ut is qui eam facit desinit esse
iudex 2 exemplum relationis ptribe
edere tenetur C. de relat. l. i. in
et m. et q. continuasti Item ut
ea pendente nich. abmiserit d.et
innovari vel initio heatur. d. de
of leg. licet et d. de post. bone
n s. et nec notebat De tam
integri de qssv. pran pt. mra
predi ar C. de rel. l. ii. sed contra
dic gl. decretal. d. de of. de l. si
ostrantibus In omnibus enim expec
tandum e superioris responsum xi. q. iii.
denique De peregrinantibus seq.

Non solum per appellationem
recusationem vel relationem
suspendit officium iudicis
immo etiam per peregrinationem de q
hic subicitur Unde videndum est
quis intelligitur peregrinans p
ut hic sumitur et quo privilegio
gaudeat peregrinans Peregrinans
put hic sumitur dicitur qui ad p
scientiam dei ipse accedit q. e. t. i.
et ii. q. vi. argumentum Sed largo mo
peregrinans dr. qui utique a loco quies
proficiscitur quousque ad locum suum re
dierit C. de incol. l. miles l. vi.
Sed quo privilegio gaudet
peregrinans video. h. q. sunt diversi
peregrini diversa privilegia habent
sed illi de quibus hic tractatur
loco appellantium habentur. Unde licet
non appellaverit nec res suas vel
eciam suae posuit sub protectione
ipse si ad eam accessit. tunc pinde
est ac si hoc fecisset. Io tali res
titui debet quicquid quod per eius iter arrep
tum subtractum vel ablatum e. i.
e. t. i. to. sequitur quod p quacumque au
feratur vel subtrahatur cum
indefinite loquatur. ar. xix. d.
Si romanorum et f. de priv. quia
ced et est si pendente quod inutiliter ab
si in ipso vel vigilem aliquan.
decens si auctoritate litterarum ap
postolicarum. d. de rest. spol. au
dita s. licet et d. de rep. tam
quam et nec. privilegium habent ap
pellantes d. t. p. xi. cum teneantur
et ii. q. vi. argumentum 2 c. quot
et secundum hunc modum procedendi
recedi pt. ab ordinario ii. q. vi.
ad romanam argumentum et c. quot.
et d. t. p. xi. dilecti 2 mitatur est
in d. co. delegatum. d. t. p. xi.
inennium suggestum Ad hoc et
c. dic. asseris nec obstat c. ut
debitus quia loquitur in appellatione

no in prorogatione secundum host. et videtur
haec tria equiparari s. ad sc. ap. ap
pellac. et quandoque veniendi iter
arripe et romanum pontificem
aliquod negotium renunciare. tamen
hi. secundum fortius quam primum quia non
patitur calumpniam. hic vel appellans
non facte ut patet. j. e. c. i. io. secundus
in appellate. de t. p. xi. ut debitus
et tamen fortius quam primum ut pz
de e t ut min. 2 j. in. et. bn c. io
de privilegiis aliorum. fr. d. de
tren. 2 pa. s. ite quedam. de con
firmatione utili et i
Quoniam sepe audire qui utili et in
de appellatione, coniungo lacwibus
sit sine confirmari solent idcirco
de confirmatione e videndum quid
sit et quot modis fiat. et qualiter
facienda sit a quo et de qua re
et quis eius effectus. Confir
matio est nil aliud quam iuris corroboratio.
qui enim confirmat nichil de novo
dat sed datum vel aliter
acquisitum corroborat. ff. de min.
l. o ma. et quia ideo eadem res
non pt dari et confirmari quia dona
tio 2 confirmatio contraria sunt. de
rp. veniens. s. nec obstat. inde
e. quod si confirmatio et donatio
in privilegio contineantur. uterque ut
diversa respiciant de fid. instr.
int dilectos s. ceterum hoc fallit in
confirmatione que certa scia facta
qui confirmat. facta procedit de ple
nitudine potestatis j. de const. pt.
posuit et c. proposite Sicut
etiam quis confirmat quod de iure
pt infirmari 2 ratificat. de electi
one et c. auditis et j. de his que fi. a pr.
sine c. c. ca. c. y et in Secundo mo
dis fit expressa vel tacite fit enim tacite
per lapsum temporis ut si confirmatio infra x
dies non fuit appellatum nec dictum
e. d. ti. c. xx. s. infra. quod tempus
ite benedictio facta annos xxv. an
pubes tu. per factum confirmatur e. si
adhuc vendit aut dat et benedicto
rei dotalis per factum uxoris de de
in rem cum contingat et c. licet.
l. vj. et promissio usurarum de usuris
debitores et excusatio. de excusac.
de quis maior et statuto de iure
canonicorum. de est constitutus
nec mirum quia ipsum factum equip
patur confirmationi apostolice sedis j.
de preb. dilecto. s. j. de qua est et per
eam confirmationem 2 excusationem. de
de plus petit. l. mutat. inst. et per
secundo canonicum tacite lapsu temporis
e. ad nostram. si ut s. Dum aut et
per lapsum temporis confirmatur. nimi j.
de spon. ad id. et. per carnis copu
lam. j. qui matr. ac. post. insup
et per expressionem confirmationis de elect. q.
sit. de quod si cos. 2 ff. de fun. in
st. per fundum et per tacitum consensum.
j. de his que fi. a ma. p ca. exore
s. qui vel. et d. de renun. q. i du
bius et per eam sententiam confirmatur.
prima et per tertiam prima et secunda
et per quartam precedentes de of.
del. coram s. 1. et s. si aliquem
totum et aliud per parte j. de testa.
Raymundus s. pult. et nlt 2 c. ray
naldus s. pult. 2 fi. et per bonus sine
privilegium superioris et maxime
in ipse j. e. bone 2 c. pult. et
nlt j. de del. ind. 2 de rest.

b nisi c. auditis ¶ Sed qualis est.
facienda / et quidem aliqui sicut
placet sine cause cognitione / ut patz
in exemplis positis. ff. s. proximo
/ et alii sine dicta cause cognitione
ut patet in exemplis qui in iudicio
ordinarie confirmationem petunt. s. c. hec
/ et si pretium ut in iudicat. i nonast.
similem antiquum ¶ Sed per hoc nullo
novum ius tribuitur. s. c. cum dilecta. s.
nos igitur 2 s. si. et de prebend. ex
parte insi / ¶ Sed utrum per confirmatorem
patur alii preiudicium / iniqua est
facienda. nisi partibus hanc con
firmationem concorditer petentibus. ff.
de transact. c. i. s. c. venerabiles / l.
nisi constet quod ita conveniunt inter
partes. ff. de pact. quociens / vel
nisi ordinario facta cognitione cause co
firmet. s. e. c. ult. / vel nisi examinato
negocio et plene discusso et prin
cipio non concordantium s. de prebend. cum
c olim. et ii. ¶ Sed a quo. dicit
sic confirmatio. item amatori non aut
pari / quia par in parem non habet
imperium ff. de elect. innotuit s. quibus
/ interiori inferior insuperiorem.
ff. de maior. et obed. cum inferior / ¶ Sed
consuetudo. quam hanc maiori
tatem tribuit ff. de consuet. cum dilectus
¶ s. prebend. et ult. ¶ De quare est
facienda. videlicet de quali re iuste
et pacifice possessa / sine corporali
sine incorporalis / confirmatur eam sive
ff. de re iudic. ea que et c. causa
nisi / ut dictum est ff. c. s. quod inter
d et prebend. / statuta. ff. de constit.
cum accessisset. / beneficium s. e. ad iu
diciam / et s. ne se vacante c. ii.
/ hoc uni cui petitur appa al non

Valet. ff. de fid. prebend. c. pub. 2 si ff.
de elect. in dumm. s. s. nos igitur
Contractus ff. de pact. quoque ar
bitria s. e. examinata / Compositio
nes sine transactiones s. e. c.
si / 2 ff. de transact. c. i. / Electiones
ff. de elect. per quam / possessiones
s. de reb. eccl. non alien. consituti 2 s. de de
cimis / et similia xxvi. di. Consta
tinus ff. de fid. instr. inter dilectos
¶ Sed postulatio non confirmatur. sed
admittitur. ff. de postul. bone ii
s. nec novabat. / Item res litigi
osa. vel non pacifica possessa non
confirmatur. s. e. c. i. ¶ Item res que
non est confirmari non potest. ar. s. de eccl.
edif. ad aud. ii v. vel appa. ar. ff. de
consuet. cum olim. et s. de prebend. in
ma s. talem ¶ Demus sit effectus
confirmationis / distinguere inter con
firmationem que impetratur a sor
tem sit pacifice possidens / et illa
que sit cognita seu cum cause co
gnitione / illa quam inferior quam general
nullum aut modicum ius tribuit
sed vetus tantum confirmat. xii. di. p
ceptis / quia per hoc non intendit
inui diocesani preiudicium generare
:ff. ff. de off. ord. super eo. s. e. c. si ¶
¶ Sed effectus illius que sit cognita seu
cum cause cognitione per superiorem. tale
ius tribuit quod declarare confirmata ulterius
cognosceret nisi superior / vel cui superior
commisit s. e. c. i. 2 ii 2 c. benedict.
ff. de off. del. quin abbas 2 ff. de
testi. venies 2 s. de const. ex fre
quentibus / explicit

De vita et honestate
clericorum.

ff orē yfo ssi ind glo ii c fr x iiii q xiii

III

Incipit liber tercius
de vita et honestate clericorum

Ut filii lucis ambu-
late. Ephe. v. Cleri- A
ci debent esse lux
in ministerio corporaliter
michil q[uod] consciencie
faciendo / quia qui
facit q[uod] c[on]sciencia edi-
ficat ad gehennam. ut de rescript. spol.
litteras. Item debent esse lux in
ministerio conversatione bona exempla
ostendendo / quia quod agitur a prelatis
sive clericis facile trahitur a subditis
in exemplum. ut de electo magne
v. et xi. q. iii. precipue / Ideo finito
tractatu iudiciorum / ponitur rubrica
de vita et honestate clericorum / qui
iudiciis iniquitatis penitus se debent
abstinere / cum servos dei non oporteat li-
tigare ii. q. vii. sicut sacerdotes
Sed quia clericorum alii sunt minores
alii seculares / regulares vero de-
bent vivere in commune / et sub uno tec-
to dormire / et si se adinvicem per-
cuciant possunt a prelato absolvi nisi
iniuria sit atrox / ut e. qui de
hoc iam ut s. de sen. ex. s. univ. / Debent
eciam indui habitu honesto et
conformi et non diviso. sine dissimili-
ne inde scandalum generetur. ut e.
de q[uibus] / quia quilibet debet se conformare
moribus eorum inter quos vivunt xli.
di. quisquis / addo quod dicitur s. de statu
regularium s. de cetera / Clerici
seculares debent habere honestate
in tonsura decenti et se ecclesia-
sticis officiis et bonis studiis ex-
ercere / ut e. clerici vero corona / Item
comam non nutriant / neque barbam.
ut e. clericus / alias debet excommunicari ut e. cum
ideo si dimiserit coronam tondeatur.

eciam invitus. ut e. clericus et e.
clericus de hac die. ut s. de cle. coniug.
s. ult. in fi. / Item nec arma por-
tare debent. sine iusta causa. ut e. c.
ii. et xxiii. q. ult. clerici. et c. quicumque
Insta aut ita e. si vadant per loca pe-
riculosa. tunc possunt portare ad terrorem licet
percuterent non debeant. ar. xxiii. q. iii.
maximianus. alias portare non debet. / et
si ter admoniti de non destiterint / perdunt
privilegium clericus a canone. xvii. q. iiii.
si quis suadente. et s. de sen. ex. in
audiencia et c. contingit / Item nec inhones-
tum / vel aliud negocium inhonestum.
ut e. clerici. alias sunt excommunicandi ut e. c. ii.
et in glosa Galonis in s. inhibemus
nimis ab officio et beneficio sunt suspe-
dendi. ut de vita et hone. prelati. / et repellendi
sunt a dignitatibus. ut de excess. pre-
lat. dilecti / et deponi debet. si de hoc
convincitur xlvii. di. quoniam multi / Que b
officia vel commercia sunt clericis prohibi-
ta dicitur s. ne clerici vel mo. c. ii. et
sequentibus / Item a crapula et e-
brietate omnes clerici abstineant
diligenter / que libidinis provocat
incentivum / nec se obligent. ad po-
tus equales ut plus laudetur
sicut in quibusdam partibus fit quod
plures inebriat et calices fecun-
diores exhaurit. nisi admonitus
satisfecerit ab officio et beneficio sus-
pendatur. ut e. a crapula / Item ora-
tionis secundi calices que non fecere
desertum ex vino prodit ebrietas
et ex ebrietate incestus xxxv.
di. ab exordio secundo prohibetur non quia
malum sit bibere sed quia frequenter
ex eo sequitur ebrietas ut de cecidit minus
caute

et si xpus / ebrietas aut est fomes
et nutrix omn viciorum xxxv. di. c. ult
¶ Sed triplex est ebrietas nam pro
dicitur pena. et oblivio mentis / et ista
no e pctm xv. q. i. Sane ¶ Sedo
acto sine freques actus bibendi
et hec e pctm veniale / nisi sit
assidua. quia esset mortale ma
xime si nouit vires vini xxv. di.
. p. cuius ¶ Tercio dispositio mentis
et studium ad bibendum / et hec sep
est mortale. xxxv. di. c. si. pena
hinc est. si ad monita desistat. de
ponatur xxxv. di. ri. epus 2 c.
ult. ¶ Item nota quinque modis
peccatur in vij v. est ctro quinque
modis gula. dampnat edentem.
dum nimium comedit. dum edendi
preuenit horam. dum querit delicias
parat escas deliciose / vel sumit cu
pide quod non deliciosum. de c. di.
v. quinque modis / quantitas non
reprehendit. dum nimio non studio vel
auiditate sumat. xli. di. c. dic.
Item nec preciositas induite xli.
di. c. i. et 2 ij. ¶ Item in conuiuio
clericorum sint ista sex diligenter obs
nanda. s. ut vita absentium non
mordeatur / ut pntes non irride
antur / ut mane fabule emte
/ ut sacre lectionis vba i legantur
. et audiuntur / ut non sumatur cibus
nisi ad nature sustentationem / ut in
principio. et in fine. semper ipsum i laud
des et gras deo referant / ut xl
iiij. di. conuiuia preuencia et c.
non liceat et de cse di. i. Solent.
¶ Iste in incessu. ut non eant. s
moderato. et equali gressu ince
dant. ut maturitatem. mentis

in grauitate itineris ostendant in
composito. enim corporis ut dicit Aug
inequalitate. indicat mentis
xli. di. s. ult. ¶ Iste in habitu. ut
non habeant vestes varij coloris
. nec rubeas. nec virides nec ni
mis longas / nec nimis breues
. quia ut ait btus Iero nec af
fectate sordes nec exquisite de
licie laudes pariunt xli. di. s. i.
Sacerdotes clausaque deferant indu
menta. et sotularibus consuticijs
frenis pectoralibus et calcaribus
deauratis non vtantur / ut cappis
manicatis j. e. clia de clausa ¶
Iste debet. praua consortia euitare
quia sicut consortia malorum eos bo
norum mores corrumpunt. xxviij
q. i. Nepe / et specialiter mulierum con
sortia suspecta. ut j. t. xxi dicetur
quia ipsi debent caste viuere et
continere / alioquin si cam priuantur et
si suspensi hac de ca. celebrauerint
sepetuo deponantur / et plati ne
gligentes pal subiacebunt. ulcioni
j. e. ut clericorum / nec dent iocula
toribus vel hystrionibus intendere
vel thabernas frequentare / nisi i itinere
constituti j. e. clici prpri / xliiij. di.
clici / et fortiori ratione ioculato
res vel hystriones seu buffones
non debent esse / nam si per annum
hanc artem exercuerint ipso facto
vel breuiori tpe et trio moniti
non destiterint careant omni pri
uilegio clericali j. e. cla l vj ¶
Iste non quod non e licitum clericis lar
uas seu monstra. larvarum causa
ludibrij portare vel teneantur.

laycos prohibet. ut c. cum decorem.
ar. ff. de natis ex lib. de c. unico
prohibitum est etiam causa ludibrii
uti habitu monachali / vel alio reli
gioso / et grauiter puniuntur qui hoc
faciunt / in aut. de sanctis episcopis § vel et
ar. c. de episcopis aud. nemine ¶ Ad
aleas et taxillos clerici non ludant
nec huiusmodi ludis intersint ut c. cleri
ci ad aleas / quia publice aleatores
repelluntur a promotione ut de excessibus
prelatorum inter dilectos / nec debent esse in
spectores huiusmodi ludi / immo tribus
annis in monasterio arceantur
in aut. de sanctis episcopis § interdicimus
in beneficio obtento. requiritur
admonitio antequam priuatur
xxxv. di. c. i. / Secus in abstinen
do / quia multa impediunt quando non
deiciunt. ut de iure iurando quia ad. et ut de
excessibus prelatorum inter dilectos ¶ Sed nunquid
potest repeti quod perditur in alea. Di
cas quod sic / ff. de aleat. l. fi. in fi. / ubi
dicitur quod si seruus vel filiusfamilias ami
serit pecuniam sic ludendo. patri
vel domino dabitur repetitio. et etiam
usque ad l. annos / ut dicit glossa
greca. c. de aleat. ¶ Alii dicunt
et melius quod ab eo qui eam
amisit repeti non potest quia tur
pitudo versatur ex utraque parte
ideo melior est conditio possidentis
ff. de condic. ob. tur causam l. ubi aut.
Sed in pauperibus illa pecunia er
roganda. ar. xiiii. q. v. non sane
ab alio aut. repeti potest. ut pote
a fisco. quia possunt a fisco extor
queri turpi lucro acquisita. ff. de
iure fisci l. cum is qui / Similiter si clericus
amiserit de rebus ecclesie hoc potest

etiam repeti. ut de rebus et non al
nequis preter / c. xii. q. ii. apostolicos
Similiter pater vel dominus potest repetere quod
filius vel seruus tunc amisit ff. de
aleat. l. ult. et glossa greca. c. de
aleat. / que omnia sic intelliguntur
causa tamen recreandi non lucran
di sine pretio esculentum vel pocule
tum. ludus talis non est peccatum / ar. ff.
de aleat. l. in coniuniis ¶ Non quod
clerici mercatores si tercio admoniti
non desistunt amittunt priuilegium illud
ut de in in. ex. clericis laycos l. vi.
quia tenentur ad tallias et tributa
rone mercature ut c. ult. / sed propter
hoc rebus ecclesie non fit preiudicium / quia
delictum persone non debet in dampnum
ecclesie redundare xvi. q. vi. si episcopum
et ut de regulis iuris delictum l. vi. / al
res clericorum et ecclesiarum eorum priuilegio
gaudent xii. q. ii. ecclesiarum et xvi. q.
i. Similiter ¶ Item quia clerici debent in
honestate precedere vita laycorum vita
et religione in di. denique / Ideo lay
ci vel femine inter clericos dum sacra
misteria celebrantur stare non debent
vel sedere / sed solum in choro ad ora
dum. et orandum admittuntur ut c.
ut laycus De cohabitatione clericorum

Quoniam honestas et mulierum
clericorum de qua dictum est su
perius sepe mulierum consor
tio decoloratur ideo de cohabitatione
clericorum et mulierum videamus quibus
prohibeantur cum clericis habitare / quae
pena clerici fornicantis / et que pena
fornicarie / et que dispensatio circa eos
adhibeatur / ultimo quid sit fa
ma. manifestum et notorium ¶ Cle
rici ergo non debent mulieribus cohabitare

lxxxi. di. legitur et j. e. t. i. quia
cohitatio sepe incipit adulterium xv
in q. ii. diffinimus Excipiuntur
autem quedam persone cum quibus
possunt licite clerici habitare s. mater
soror amita matertera et amita fratris
filia vel sororis uxor filii et ceteri
omnes consanguinei per lineam transversa-
lem usque ad tertium gradum inclusive
ar. lxxxi. di. cum omnibus consanguinee
aut in ascendenti vel descendenti in-
clusive usque ad quartum gradum ar.
j. de consang. et affini non debet quia ibi
amplius potest extendi permissio quam
in collaterali et est ratio quia naturale
fedus nil semi dumus permittit cum
talibus suspitionem j. e. de nob. et d.
de presump. cum in iuventute cum tamen non
habeant tales consanguinee secum pedis-
sequas vel alias mulieres suspectas Aug.
ang. que cum sorore mea sunt so-
rores mee non sunt lxxxi. di. le-
gitur de dicto si consanguinee esset.
iuvenes et suspecte j. e. c. i. et ar.
xxxii. di. preterea dixit. lxxxi. di. vo-
lumus et c. fenus et magistri ga-
lois sic moneantur et licet fedus
naturale non permittat cum talibus oriri
suspitionem non debet tamen clericus et ma-
xime episcopus habere cum consanguinea
inmoderatam familiaritatem et si post
hoc admonitus nolit desistere depo-
natur xxxiiii. di. quorundam Ex-
pressa eorum est quod si sit suspectus re-
motio quia suspitio contra actorem
procedit et sic de gdi. iiii. dicium est
distinguendum aut ex conversatione
tali oritur scandalum et tunc ei indicitur
purgatio in qua si defecerit punia-
tur quinta j. e. tua nos infra dicit aut
non oritur inde scandalum monendus
est ne conversetur cum suspecta quod
si post talem monitionem inventus fuerit
cum ea fabulari vel aliquo modo
conversari factus est notorius inimicus
et canonum deinceps et sic condempnatus
est. j. e. si quisquam Et dicitur quod in
hoc casu degradari posset tamquam
convictus et tradi curie secularis ar.
aut de sacris ep. c. pluris Dico insuper
interdicitur sine pena suspectum de cetero ac
in casu consimili e. de adult. si quis
adulterii et aut desponsata. Et nota
quod dicitur inventus cum muliere
per xx. horas detineri ut testes
vocentur per quos probari possit ar. ff.
de adult. capite quod vero est per
ingenuum vel fratrem vel filium alii contrac-
tum j. de sen. ex. di. vos alioquin
s. ult. et c. imp. s. i. et R. i. Si vero
sit notorius facti quia nulla ter-
giversatione celari potest vel iure quia
confessus est in iudicio vel condempnatus
ipso iure suspensus est ab
officio et quantum ad se et quantum
ad alios xxxii. di. nullus et c.
preter hoc et j. e. vestra et c. tua et
c. ult. et per quis a beneficio lxx.
xi. di. si quis amodo Si autem sit pe-
nitus occultus patitur penam
quantum ad se non quantum ad alios
quia est suspensus quia quilibet
in mortali peccato constitutus suspensus
est. quantum ad se non quantum
ad alios s. de te. cud. c. ult. et j.
e. vestra et c. si. et post litteras ad
monitionis est contemptus ut in
questione gratie imperii deo quamdiu
tolleratur ab ecclesia licite

possunt. et debent audi. et ab
eis percipi ecclesiastica sacra .i. c.
Cra. et c. fin. quandoque aliquis dicitur
suspensus quo ad alios non quo ad
se ut cum ciuitas uel uilla e. interdic
ta. propter delictum ciuium uel secularis
potestatis tunc clericus non sunt suspensi quo
ad se quia in alio loco non interdicto
poterunt celebrare. ut. de cle. ex. tue
et .i. de sen. ex. Si sententia l. vi. Ho
Capitulum vero puniuntur quia si erat libera
debet redigi in seruitute ecclesie xxx
ii. di. eos. Si aut ancilla debet redi
lxxxi. di. quidam clerici filii inde na
ti rediguntur in seruitute ecclesie xv.
q. ult. cum multe. Concubina debet
expelli .i. de sen. ex. g. concubine
vero vim propter suspicionem uel etiam publice
licet detinet. non debent eas abiu
rare ne perinde iam incurrant. .i. e. clericos
Sed unus sit debet primo ut celi
breant. ut ibi. Cum vero ab uxore
cum qua contraxit in sacris ordinibus
constitutus separatur. debet iurare
ut dr. xxxv. q. vi. Ab isto die
dispensatio aut magna. circa istos
adhibetur ut non deponatur lxxxi.
di. Si qui sunt .i. e. Sit. maior ut
ad sacros ordines promoueantur
xxxiiii. di. fraternitas. Maxima ut
etiam ad dignitates ecclesiasticas
admittantur xxxiii. di. hi ipse
Sed quia .i. e. in c. Vra. et c.
tua. fit mentio de fama et de occulto
de manifesto et notorio et pene
oculto. ideo de singulis videamus.
Et primo quid sit fama. Fa
ma est illese dignitatis status
uita et moribus comprobatus ff.

de vat. et exer. cog. cognitionum
s. extimatio. Sed sic non accipitur
hic immo pro infamia. Unde quantum
ad hanc materiam sit magistra
liter sic. pe. describi. et bene
Fama e. vehemens vulgi oppinio
uel maioris partis eiusdem rei de qua
queritur consentiens. habet de scripto. compe
tit cum bonum quod predicatur de a
liquo ut cum dr. iste e bonus ho.
Ideo dr. qui famam suam negligit
crudelis e. xii. q. i. nolo. Competit quando
malum. coit de aliquo predicatur ut
cum dr. iste non habet dm. nisi poculis uel
habet concubinam .i. e. tua. Fama vero
quandoque precedit questionem. quandoque ex suspicione
quandoque ex certo actore quandoque ex iuncto.
de q. di. iiii. Stim est. Manifes
tum dicitur quod ex certo actore procedit
et potest per multos testes probari non
tamen per tot quod sit notorium ff. qui
testa. fa. pos. hi. des. pala. i. ma
nifeste et xi. q. iii. eorum qui inst.
Tamen quandoque tamen manifestum improprie ac
cipitur pro notorio de quo constat per
confessionem uel probationem uel per euidenci
am rei .i. de vb. sig. cum olim.
Occultum e. quod aliquo modo
probari non potest. ii. q. v. consuluisti. et
istud occultum quandoque appellatur se
cretum. xxxii. di. erubescant
et quandoque latens xxxii. q. v. Sa
na. Pene occultum dr. quod per
paucos testes probari potest. Unde dr
quasi occultum quia pauci sunt
forte duo uel tres in tamen quod probari
potest. Notorium diuiditur quia aliud
notorium facti. aliud iuris. aliud sus
picionis. Notorium facti e quod
tali se exhibet conspectui hominum

manifestum
de occulto
et notorio
de notorio

fama

qd nulla pt. tergiusatone celari
ut .j. e. tua. 2 c. si. Istud notorium
facti deprehendi. tribus modis
Primo ex qualitate loci quia fit in
loco publico nam si fieret in loco
occulto no esset notorium. Secundo
ex multitudine presentium quia tot
debent esse presentes qd eorum pre
sencia faciat crimen notorium quia
paucorum presentia scilicet duorum vel trium
no sufficeret ad notorium faciendum
sed maior requiritur presentia sine scientia to
cius vicinie vel maioris partis
ipsius .j. de pre. ca. cum dilectus
Certo ex temporis qualitate et paucita
tate puta de die non de nocte quia
de nocte no possunt homines bene
videri maxime ubi lumen no est
ar. .j. de pre ca. cum dilectus No
torium facti dividitur in tres partes nam
aliud dicitur actu transeuntis aliud
facti actu interpolati aliud facti
actu existentis Notorium facti
actu transeuntis est quod solum
ita notorium fuit qd nulla potuit
tergiversatione celari nec reiteratur
sed ad hoc notorium per memoriam
reputatur ut qd christus fuit cru
ceis crucifixus de tali notorio
loquitur de cri. s. de elc bone .j.
et tale notorium probatur per testes
coram iudice cui factum no est
notorium quia no vidit ut ibi dicitur
Notorium facti actu interpolati
dicitur qd fit ita publice qd pt
nulla tergiversatione celari et sepius
iteratur no tamen fit continue ut
crimen usurarum manifesti dicitur
notorium quia frequenter iteratur

et publice tradit sub usuris sed
cottidie usuras no recipit quia ei
cottidie pecunia no mutatur de
hoc .j. de usu. cum tu manifestos .i.
notorios Notorium facti actu per
manentis dicitur qd ita publice fit
qd nulla tergiversatione pt celari
et fiet continuatum ut cum quis
manifeste uxorem detinet ut s.
de ap. dilectis tale notorium dicitur
cum aliquis clericus publice et
continue tenet in domo sua concu
binam Sic sumitur .j. e. tua et tale
notorium pt dici notorium facti vel iuris
presumpti quia licet aliquis in domo
teneat mulierem no tamen e notorium
qd eam cognoscat quia non
facit coram hominibus sed ius
presumit vehementer adeo quod no
torium reputatur quia aliter certum esse
no pt nisi per istius presumptionem
Sed talis presumptio habetur pro notorio
.j. e. clericos et c. tua Inquantum quo
ad ista notorium facti vel iuris secundum
p. Sic distinguere qualiter sit procen
dendum quia quedam sunt notoria
iudici et aliis quedam aliis tantum
et no iudici .ij. q. .j. §. Sed sciendum
est in hiis quo que notoria sunt
iudici et aliis que facta sunt
vel sunt presente iudice ita qd alii
sufficiant ad notorium faciendum
tunc iudex no recusatur s. de ap.
apposuit nec requiritur accusator
vel denunciator .j. de accu. evidencia
nec datur libellus nec fit
litis contestatio nec iuratur de calumpnia
vel veritate dicenda nec testis

nec aliqua probatio est necessa-
ria ij. q. i. de manifesta / nec illi
cuiusque crimen est notorium est purga-
cio indicenda / sed et in eo canoni-
ca sententia est ferenda. s. de purg. can.
cum dilectus / et quia in premissis
ordo iudicialis non servatur / dicit
decretum in notoriis ordine iuris non
servandum. e. de iureiur. ad nostram / tene-
tur citari ad sententiam audiendam
secundum omnes doctores / nec auditur
appellans. e. de ap. cum sit romana. si
et c. pervenit consuluit et c. cum
specialis. / ¶ Sequitur de hiis que sunt
notoria aliis tamen et non iudici sicut
officialis denuncians sine inspe-
ctione auditur. iij. q. ix. aliqui.
et requiritur probatio. e. de elec. bone
i. et ij. de renun. cum in / et in tali no-
torio iudex potest procedere per inquisicionem
ex officio suo ut inquirat an sit
notorium de hoc. s. de accus. s. sequitur
vel potest ex procedere alio denun-
ciante et prosequente crimen et in ven-
tro casu ordo iudiciarius est ser-
vandus. e. de iur. iur. ad nostram
A tali tamen notorio appellatur. e. de
ap. Roma. s. sunt / dicitur ut s. de
accu. s. denunciato / ¶ Notorium
iuris est de quo quis condempnatus
est vel in iure confessus. s. e. tua
et c. ult. / quia pro confessione vel
sententia stabitur donec contrarium oste-
datur. e. de probat. sicut / ¶ No-
torium presumptionis ut paternitas vel
filiacio ff. de in ius voc. l. i. et e.
de fil. pres. conquerente / quia sep-
tenta est / pater vero est quem nupcie
demonstrant. ff. de hiis qui

sunt sui vel alieni iuris. quia mater
et s. qui fil. sit vel tamen que ut
dictum est. e. De clericis
De prohibita. coniugatis sc.
D
constitutione clericorum et mu-
lierum / nunc est dicendum de con-
iugio eorum et primo que sit dif-
ferencia inter occidentalem hoc est et
orientalem / hoc quia penam pati-
antur clerici coniugati / Certo si pos-
sint habere simplex beneficium / Ultimo
de privilegio clericali. ¶ Differencia est
inter ecclesiam orientalem et occi-
dentalem in hoc / quod in duobus
conveniunt et in duobus differunt
conveniunt primo in hoc quod utrique
possunt contrahere matrimonium in minori-
bus ordinibus constituti. xxxij. di.
si quis eorum. et c. se. et s. e. c. i.
Secundo conveniunt quia neuter possunt
contrahere matrimonium si sunt in sacris ordi-
nibus constituti / et si contrahant matrimonium
non est / xxxi. di. nicena. xxxij. di.
si quis eorum et lxxxiiij. di. cum in
preteritis ¶ Differunt autem primo in hoc quod
orientales sive coniugati sive non
promoventur ad sacros ordines non
premissa vel promissa continencia xxxi.
di. quoniam / sed occidentales non
promoventur nisi premissa expresse
vel tacite continencia xxviij. di. c.
c. ¶ Differunt secundo in hoc / quia ori-
entales in sacris ordinibus con-
stituti licite utuntur matrimonio contrac-
to dum laici erant / vel in minoribus
ordinibus constituti / licet post percep-
tum sacrum ordinem non possint
contrahere xxxi. di. quoniam et s. e. cum

olim occidentales aut no pnt
qq quo sunt in sacro ordine con
trahere matrimonium. ut e. c. i. 2 c. in
uer vbi ante contracto ut e. c. n. h
mo debent vovere castitatem ut i.
dr de hc. dic. ut s. de qu. ving. §.
Sequitur. Et intelligas p sacrum
ordinem subdyaconatum. et dyaconatum
ut. B. xxxii. di. c. i. 2 B. de ser. no
b ord. minarum. Eternam penam
paciant clerici coniugati distingue
secundum host. aut e in sacris ordinibus
is qui contrahit aut in minoribus
Si sit in sacris ille qui contraxit
de iure stricto deponendus est.
xxviii. di. pbr. Sed epus potest
cum tali dispensare ut e. Bane 2 B.
t. ppr c. clericos Aliquis contrahit
bigamiam. s. si aliam habuerat.
in sectis et cum tali no pt epus dis
pensare. B. de big. nup. dic. de hoc
B. de big. §. Sed in quid Est enim
cognitum p formam cognicacionis
et suspensionis ad uxores dimit
tendas et penam pagendam.
ut e. c. i. insti hoc de occidentalibus
Secus de orientalibus qui vtuntur
in vno contracto in minoribus ordi
nibus ut e. cum olim aut contrahunt
in minoribus ordinibus tunc amit
tunt beneficium 2 privilegium clericale
ut s. dr amittunt beneficium quia
coniugatus no pt. retinere nec acci
pere ecclesiasticas dignitates nec
ad sacros ordines ascendere ut e.
Bane et c. cum decore nisi inter
qq forte velit quod 2 vnica et
virgine sunt uxorem ut i c. Ba
ne dic ut in §. preced. Eterni
aut scienter contulit beneficium

coniugato no pipre sed p sirpio
rem e puandus. ut e. dicere sis
c in si. Si vero queritur an possit
habere simplex beneficium host distinguit.
Aut habeat spem redeundi ad clerica
tum et sit vinat 2 sit vtilis
ecclesie tunc ex dispensacione epi pt
habere simplex beneficium sed debet de
ferre tonsuram et ire ad ec
clesiam et gaudebit cum privilegio
clericali ut e. Iohes et lxxxii di.
dictum aut no habet spem rede
undi ad clericatum quia contraxit
cum vidua xxxii. di. si quis et
xxxiiii. di. Si quis viduam vel
quia secularia negocia exercet vel
wt. vivit inuiter in quo casu sub
iacet questis et talliis et tpali
iurdicciam licet sit tonsoratus
sicut et alius coniugatus no ton
soratus. ut e. ex pte. et s. de privil.
ex pte et e racio. ut s. de sta. mo.
Recolentes §. illos exhibi. Si cum
relictis originalibus etc. et in
hoc casu. non pt habere beneficium
ecclesiasticum ut e. c. i. in pn. 2 c. q
ate 2 c. diuersis nisi hoc fiet auc
d toritate ppe. Privilegium clericale
est sicut libertas psone 2 rerum
habet enim clerica privilegium ne dent
in angariis 2 pangariis est
aut angaria munus psonale
i. principaliter alicui in rectum ex forma
psona pangaria e munus quod
cohet rei i. pstatur ex re quam
aliquis habet et e munus mix
tum. ff. de mu. 2 ho. munera
ab his i. munus sint clerici et
eorum pdia et sint exempti qui

privilegium clericale

recipiunt de censibus p[ro]uti in cle
1 de imm. ec. no[n] min[us] et c. quia
no[n] nulli l. vi[o] et xvi q. i. § no[n]
mirum et qui cl[er]icus ad hoc corpori
liunt sint ipso iure excatti j. de cen.
et pan. quicu[m]qua et de i[m]mu. ec.
cl[er]icis l. vi[o] Sed isto p[ri]uile[gi]o no[n]
p[otes]t gaudere cl[er]icus coniugatus si
cri[m]us habet secularibus j. e. c. solite
Sed bn retinet illud § quod qui
ip[su]m percutit e[st] ex[communic]atus xvii. q. iiii.
si quis suadente et j. de sen. ex. no[n]
dubium Si in sua tonsuram defecit ad
quam. t[ame]n defendam no[n] cogitur
etiam si no[n] sit coniugatus ex q[uo]
ipso facto renunciat j. e. c. alt[er] nisi
rone b[e]n[e]ficii vel ordinis ß. de in.
et ho. cl[er]i. cl[er]icus et j. e. c. solites
c Clerici v[er]o qui cu[m] vnicis et v[ir]gi-
nibus contrahunt si vestes cleri-
cales et tonsuram deferant retinent
v[tru]mq[ue]. p[ri]uilegiu[m]. s. quod percutien-
tes eos sunt ex[communic]ati et q[uod] no[n] p[ossu]nt
audire secul[ar]ibus p[ro]cessibus vel de
lictis condempnari alii si deferat
tonsuram et vestes cl[er]icales amit-
tunt p[ri]uilegiu[m] clericale quantum
ad hoc. ne nepentur in p[er]sonis vel i[n]
rebus sed qui illam portant. set
coniugati s[unt]. j. e. c. cl[er]ici l. vi[o]
Tonsuram v[er]o debent portare cl[er]ici
etiam coniugati nisi in tribus ca-
sibus Primus est. si in illo ma-
vult retinere p[ri]uilegiu[m] clericale et
transfert se ad actu[m] ... ut po-
te quia efficitur miles j. e. c. vlt.
dum t[ame]n nullum h[ab]eat b[e]n[e]ficiu[m] j. e.
c. solites Secundus si no[n] p[otes]t portare

absq[ue] scandalo. vxoris j. e. solite
Tercius cu[m] iusta causa. timoris
cogit tonsuram vel habitum trans
formare. ß. de vi. et ho. cl[er]i. cl[er]ici in
q[ua]. Tercius ut peteret laici subi
magine romanam. sicut sunt ut si
nemo. luxuriare commium Et eciam
habitus cl[er]icalis p[ro]pter timorem dimit
ti p[otes]t ut ibi d[icitu]r nec p[re]iudicat fal
lit in religioso. qui esset ex[communic]atus.
si habitum suum temere dimitteret j.
ne cl[er]i. vel mo. ut p[er]iculosa l. vi[o]

De clericis non residentibus in ecclesia

Visum est.
de illis cl[er]icis A
qui remouent[ur] vel p[ri]uen[tur]
a beneficiis. q[uia] matrimonium
contrahunt. Hic subicitur de
illis qui remouent[ur] ideo. quia
no[n] faciunt residenciam in eis P[ri]mo
vidend[um] e[st]. quali cl[er]icus
debet in eccl[es]ia reside[re] S[ecund]o que sit
pena no[n] residentis Tercio quali[ter]
contra eu[m] p[ro]cedatur Clerici
no[n] plura. sed bnu[m] t[ame]n b[e]n[e]ficium
ecclesiasticu[m] debent h[ab]ere in quo
tenentur residencia[m] facere in p[ro]pria p[er]sona
q. e. quia no[n] nulli et eod[em] c[ontin]uum
quia v[er]ba sunt cu[m] effectu. ca p[er]icula
j. e. Relatum nam. ad hoc sunt
b[e]n[e]ficia instituta ut recipientes
ea. des. seruiant ex ca rationabili
ut pote p[ro] studio vel aliis honestis
causis se possunt absentare j. e.
Relatum et tunc poterunt p[er]cipere
in... de p[re]b[endis] ß. de ap. p[er]uenit in
nam. causa studii in... ad septen
nium possunt abesse de licencia p[re]latorum
ita t[ame]n q[uod] p[er] vicarium competenter

ecc(les)ie deseruiatur. ut de ele. cu(m) ex eo.
l. vi. Similiter si sine vicio suo ad hunc
d(iui)nu(m) p(er)sona inhabilis efficiat(ur) ita q(uod)
~~quod~~ no(n) p(otes)t missam celebrare potest
p(ro)p(ter)ea vicarius institui loco sui et
ipse habebit p(ro)curationem. ut de of. vic.
ad h(oc). et i. de cle. egrot. c. i. ii. et iii.
b et c. pasto(ra)lis l. vi. ¶ P(ro)pter clericos
no(n) residentes e(st) h(abe)ri q(uia) si recedat
quis ab ecc(les)ia sua ca(usa) cupiditatis
puta q(ui)a ambit aliam p(re)bendam debet
h(abe)re et ambita. vii. q. i. ep(iscopu)s et
ut de transl. c. ult. v(bi) quia si q(ui)s
nisi eccl(es)ia velit eum repete(re). vii.
q. i. no(n) oz. Sed si ca(usa) utilitatis
recedat. puta cu(m) lic(enti)a sui prelati
vadit ad ecc(les)iam maiorem ut cu(m)
ipse corp(or)alem possessionem h(abe)t ecc(les)ie
h(abe)nt et ea que p(er)tinet ad plena(m)
acquisicionem ut beneficium t(em)p(o)r(i)b(us) h(abe)nt
p(otes)t alii (con)ferri .i. de p(re)ben. de multa
tu vocat. debet cu(m) (con)sortium q(ui)a p(otes)t ut
aliq(uid) ius (com)pete(re) .i. de p(re)b. h(abe)at li.
vi. Si causa necessitatis puta q(ui)a p(ro)pt(er)
p(er)secucionem ut cessante p(er)secuc(i)o(n)e
debet ad ecc(les)iam redire. vii. q. i. pasto
ralis. Si causa humilitatis ut p(otes)t
redire vii q. i. nequaquam. Si ca(usa)
levitatis distinguere q(ui)a aut h(abe)t
ecc(les)iam p(ro) derelicto. puta q(ui)a (con)tra
xit matrimonium vel factus e(st) miles
vel ioculator vel goliardus per
annum. ut de vi. et ho. cl. cleri. l. vi.
ut debet. aliter (con)ferri .i. de p(re)ben. de
multa. Si v(er)o no(n) h(abe)t eam p(ro) derelic
to monendus e(st) ut redeat et nisi
redierit debet beneficio spoliari nisi
ca(usa)m iustam ronabile(m) ostendat .i.
c ¶ e. cleric(is) ¶ Sed qualiter de (com)pet(ent)i
tacione cl(er)icorum absencium sit p(ro)cedend(um)
varie loquuntur canones. Ideo sic dis
tinguere aut erat in possessione benefi
cii aut no(n). Si erat in possessione dis
tinguitur aut scitur ubi e(st) aut ig
noratur. Si scitur puta q(ui)a e(st)
in loco. Unde possit citari vel in
studio vel alio loco manifeste et
no(n) latitat. Prelatus eius debet ip(su)m
l(ite)ri(tim)e monere ut ad suam eccl(es)iam
reddatur infra t(em)p(u)s co(m)petens
s(ecundu)m locorum distanciam et t(em)p(or)is qua
litate. ab ip(s)o p(re)lato p(re)figendum.
quod si no(n) fecerit postmod(um) poterit
suo beneficio spoliari nisi ronabile(m)
ca(usa)m ostendat quare venire no(n) pos
sit q. e. vnt (con)q(ue)ritur et c. si. et
d ut de cap. p(er)uenit in. ¶ Si aliq(ui)s
de lic(enti)a sui p(re)lati absentat se usq(ue)
ad c(er)tum t(em)p(u)s sibi statutum ita q(uod)
ad t(em)p(u)s no(n) ve(n)iat ep(iscopu)s p(otes)t illum
p(ri)uare officio et beneficio nisi
iusta ca(usa) impediat vii. q. i. p(er)uenit
et ut de ele. cu(m) ex eo. l. vi. t(ame)n q(u)a
cumq(ue) de causa cl(er)icus sit absens
ep(iscopu)s semp(er) ip(su)m p(ri)mo monere
debet ut redeat. ut .i. e. ut. et c.
fin. et ut de cap. p(er)uenit aliter no(n)
tenet. s(ente)n(ti)a lata (con)tra absente(m)
no(n) citatum nec vocatum et h(abe)t
v(er)um e(st) de h(ii)s qui citari possunt.
¶ Si v(er)o nescit(ur) ubi sunt nec
citari p(otes)t tunc citationis edictu(m)
ap(u)d eorum ecc(les)ias p(ro)publice p(ro)
ponat(ur) ut reuertantur et si ult(ra)
sex menses venire distulerint
suis beneficiis postea spolient(ur).

. j. e. extra / et hoc mo debet citari
qualitercumque quis sit absens ¶
dum non habet possessionem nec conf
matonem. et licet expectetur
per vj menses, et plus vel ut ma
gis quod visum fuit superiori. tamen per quan
titatem non sit absens. ut lite
non quod. cum frequent. s. quod si for
san. / et si quis velit impedire e
lectionem prosequatur interim s...
infra terminum a superiore prefixum.
alioquin ille confirmabit. j. de elec. licet.
et j. de clam. de despon. cum in tuo
et c. de elec. quia in electione l. vj°.
¶ Canonici absentes non debent
fructus prebende percipere nisi sint
infirmi ipse j. e. cum dilectus et c. cum
ad hoc / vel infirmi episcopi. quia tamen pro
duos seculi habere j. e. ad audienciam
et c. decreto / vel nisi sint studentes
de licentia prelati j. e. relatum et j.
de preben. licet / tamen nichil habebunt de
distributionibus cotidianis j. e.
decreto. quia tamen debent dari presentibus
in officio / exceptis illis quos in
firmitas vel iusta et rationabilis causa
necessitas / vel evidens ecclesie utili
tas excusaret / alias recepta restituere
tenentur. j. de e. de distributionibus
et anniversariis defunctorum / aliqua
consuetudine non obstante j. e. con
suetudine l. vj°. / etiam si ecclesia esset
interdicta nichil debent recipere / nisi
ad ecclesiam vadant j. de sen. ex.
Alma. s. adicimus l. vj°. De preben-
dis et di-
gnitatibus
Tractatu e ... de vita et hone-
state clericorum nunc nos sequitur
videndum est de rebus ad

ipsos pertinentibus / et primo de pre
bendis quasi dignioribus ut po
te quibus eorum vita sustentatur
Unde videndum est quid sit prebenda.
et quid ad eam pertineat / quid
sit dignitas / a quo sint prebende
conferende / et cui / infra quod tempus
et que requirantur. ¶ Prebenda s.
host. est ius percipiendi proventus
in ecclesia competens alicui tanquam
uni ex collegio et nascitur ex
canonia sicut filia ex matre. quia
ex quo. quis habet canoniam per quod
et prebendam habere debet. j. e. rela
tum. et c. dilectus ¶ Ad ius quoque
canonicatus pertinet prebenda et
stallus in choro et locus in capitulo.
j. e. relatum dilectus per illorum et c.
dilecto / hanc tamen prebenda non perciperet
canonicus nisi residenciam faceret
nisi in casibus dictis. s. t. per xx. s.
vel ¶ Canonia vero est ius quoddam
quod ex electione seu collatione vel
institutione et receptione alicuius
in canonicum et in fratrem oritur sine
acquiritur. ubi clericus est canonicorum unus
vel de novo creatur j. e. dilecto. s. p.
creator vel postea / et vero se. cum et
non habet stallum in choro et vocem
in capitulo / non est canonicus ut probi
dem et iuribus allegatis. s. e. s.
ad ius ¶ Dignitas est quedam pre
eminencia in gradu. qui pluribus
modis inveniatur scilicet archidiaco
natus decanatus etc. possunt
tamen omnes ipsi positi vocari / proceres. quod
pre aliis curam habent. j. de ob. ...
quamvis / et sunt diversa membra.
ecclesie diversos actus habentia sicut
corpus plura membra habet nec.

omnia ad eundem actum ptinent
lxxxix. di. singula. Ideo qz in di
uisis eccis hēt bnficia quib' hre
no pt. vel eciam in eadē. i. e. quia
in tm̄ et de cōsuet' cōsuetudine
l. vi. ad hrefente. p. de multa et
c. cum iam dudū nec plures ec-
clesias ut ibid nisi p se ap. cum
eis fuit dispensatum que facilia
cū litteratis et nobilibus cōuenit
dispensac. i. e. de multa et si ppa
alicui hnti alius bnficiu motu
pprio beneficiu cōferat cū ipso p quib'
dispensat. Sed oz. q̄ ltēr. in lris
exprimant' Secus si ad peticonem
alicuius. i. e. Si motu pprio. l. vi. C
b Prebenda vel dignitas con-
ferenda est. psone ydonee et que
facere velit residenciam in eccia
de t. pxo. quia no nulli et. i. e. q̄
ne. si. volentes et c. cōtupiscēc
s. i. et c. Sup inordinata. In
hac aut ydoneitate attenditur
etas. qualitas ordo. et sciā de hīs
dic ut de. de eta et quali. s. i. 42.
in Ideo infans dēt. hre pbenda
cum. cum a'u sit in tali etate ~~quod~~ qz
possit ad sacerdotiu pmoueri. i. e.
Si cui pmid. l. vi. tn licet no sit
in sacris ordinibus constitutus
no ppt' hoc pt. refutari dn ty se
faciat in statutis anmis ~~tp~~ tpibus
pmoueri. i. e. Si pclias l. vi. Sum
tn no e obmittend. sm host
~~quod~~ quamuis dicat. c. q̄ pueri
no reputant' digni ad benefi-
cia. i. e. Sup inordinata. Illud
intelligi' de dignitatibus d. de eta.
et qual. cōpracione. et c. Indecorz
et. i. e. Si cui pmid. l. vi. tn tales
possint ordinari. xxviii. di. de hijs
et lxxviii. di. de hijs et c. quiaz
p quib' digni sunt pbendis et
alijs beneficijs. cū sine titulo
no sint ordinandi. i. e. no liceat
et c. ad hm tn si hēt primoniu
sufficiens no tene'. epus ei aliud
bnficiu assignare. i. e. epus et
c. cū sm nam. nec pius n̄c bene
ficiatis sūt beneficia confenda.
i. e. Sup inordinata. cū pius tn
post. primor an. et ecc post vii.
h. dl. pt epus dispensare i simpli-
ci benefico. cū possint tales or-
dinari usqz ad sacros ordines ut
dictu e. s. et c. Sr inordinata
mitti depius infra vii. an. co
stitutis Quid si epus ordina
uit aliquē ad aliquē titulu. et
ille e euictus ab illo. nuqd tenet'
epus de euictione. s. dare aliu ti-
tulum. Sz. dic q̄ si fraudulenter
contulit ei bnficiu alterius. quo
alius no fuit iuste priuatus sine
alij debito et ille cui cōtulit hē.
ignorauit tunc specialit' tenetur
ei epus in equiualenti benefico.
pmid. ar vii. q. i. psenciu et
i. e. ipūt. 2. i. de iur. pa. pastoral.
Host distinguit ut l. utqz scinit
aliud hre ius in beneficio. et tunc
dolus cū dolo compensat'. ff. de
cōpensac. si ambo vel utqz igno
rauit et tunc epus no tenetur
ff. de edi. act. ad res donatas z
l. i. s. si intelligat' aut recipies
scit et no conferens z sit a scips
decipit' ut ibi. Si aut cōferens

sciat et recipiens ignorat, tunc
tenetur ep[iscop]us ut dicat v[idetur]. Quod
patrimonium est assignatum alicui
pro beneficio, post perit casu vel
vel alio modo, nunquid tenetur ep[iscop]us
illi providere in beneficio? dicit v[idetur] quod [?]
sic. cum ad seculum redire non possunt
quia redundaret in obprobrium or-
dinis clericalis. ar. xciii. di. diacon[i]
et e. de cle[ricis] coniug[atis] Ioh[annes]. Sed nunquid
vendere posset tale patrimonium? vi[detur] [?]
quod non. quia inde debet vivere et
omnis ecclesiastico sustinere. Sed ff.
t. 2 l. qui pro[?] sic. quia qui pro
fruitur rem suam tale ff. de usufr[uctu]
quia qui pro[prietarius] nam ipse posset
donare et totaliter remittere.
Sed nunquid potest transire ad alia
etiam sine licentia epi[scopi]? dicas quod
non lxxi. di. primates. Sed nunquid
tenetur solvere decimas de tali pa-
trimonio ad quod e[st] ordinatus?
obmissis opinionibus dic quod sic.
quia ecclesia parochialis que prius
recipiebat decimas prediales iu-
re suo defraudari non debet. quia
semper res manet cum sua causa.
et sine culpa sua non debet puniri.
quia non est iusta causa q[ua]re [?] pri-
vari debeat. i. de reg[ulis] iur[is] sine cul-
pa. l. vi[ii]o. Item si ep[iscop]us commisit
alteri ep[iscop]o ut clericos sue dioc[esis] ad
sacros ordines promoveret. aliquos
sine titulo promovit, quero quis
alioru[m] episcoporum teneatur tali de
beneficio providere? distingue quia
aut commisit integre ut vice sua
in sua dioc[esi] ordines celebraret. [?]
tunc ordines celebrans cum sine

in culpa. talis ordinandos tenetur
tali de beneficio providere. aut in spe[cie] et
tunc distingue. quia aut assignavit
certas personas dicto ep[iscop]o et tunc committens
dans tenetur providere. cum in hoc casu
an haberet titulum debuit inquirere. aut
dicto ep[iscop]o non assignavit. sed committens de-
dit ut aliquos quos vellet posset
ordinare. tunc similiter tenetur providere.
hec probantur. i. c. si ep[iscop]us l. vi[ii]o. Item
a quo sint beneficia conferenda. Credo quod
quando vacant, tunc ab ep[iscop]o vel ab alio
prelato qui preest ecclesie in qua consti-
tui debent. de consensu capituli. i. de in-
stit[utionibus] cum venisset. nisi consuetudo sit
in contrarium tunc standum esset. e. de elec[tione] cum
ecclesia vult. Item cappa [?] potest consti-
tui in uno casu. si tempore date et receptio-
nis litterarum vacat beneficium utrumque.
tempus inspicitur. e. de rescr[iptis] eam te
et i. c. venerabilis. Sed si tempore re-
ceptionis vacat non tempore date vel
econtrario tempus receptionis inspiciatur
i. c. si clericus et hoc quantum ad ca-
nonicos qui ordinare non tenentur
i. ut ec. ben. ut nun[c] s. 1. d[e] porro.
Sed si duo impetrant rescriptum
pro aliquo beneficio obtinendo. et
queratur quis potior sit. tempus date
inspiciatur. e. de [?] de [?] capte 1. 2 [?]
e. quia sepe l. vi[ii]o. Sed si negli-
genter obmittat petere prius va-
cante. utrum possit aliam petere?
distinguo. aut mandatum
fuit ut ei de prebenda proximo va-
catura provideretur. tunc nequibit
aliam petere nec ecclesia posset ei de
ea providere. cum facta ei gratia. primus
necessitatem sit extincta. aut fuit

auctoritate apostolica canonicus
effectus et remansit in ea canonicus
nec ex litterencia non obstante erit certe
preferendus et poterit petere aliam
proximo vacaturam nisi sint eadem
auctoritate aliqui prebendas in
ipsa ecclesia expectantes vel collacio
alii facta non tenebit ut e. si clericus
l. vi. et c. si postquam qui auctoritate
apostolica in aliqua ecclesia in canonicos
sunt recepti ceteris debent ab aliis
receptis anteferri ut e. his qui l. vi.
et hoc verum est si utrumque est generale
nam si alterum generale et alterum speciale
semper per speciem generi derogatur
ff. de rep. l. abbatem / Si autem papa
per aliquos beneficiandos scribat
non potest ei provideri in ecclesia vel dig-
nitate ut e. c. ult. cum in illis et c. eun-
dem non sacerdotali l. vi. Simile impe-
tratio non extendit se ad leprosias
vel hospitalaria nisi in litteris exprimatur
ut e. litteras nec ad beneficium per impe-
trationem [illegible] ut de re. litteras i de-
cham fructus mandati ita sunt obser-
vandi quod non posset nec de maio-
ri vel minori etiam eo volente pro-
videri ut in de. et c. quamvis in prin.
l. vi. / Et nota quod si papa man-
det alicui de beneficio in aliqua
ecclesiarum civitatis vel diocesis provideri
in ecclesia cathedrali propter ipsius ho-
norem sub hac generalitate non po-
terit provideri. Secus si mandetur
in aliqua ecclesiarum provincie provideri
tunc metropolitana et cathedra-
les ecclesie includuntur ut e. quamvis
ff. quod quia l. vi. / Siquis contra man-
datum apostolicum conferat prebendam
refert utrum mandatum sit colla-

toris mandatum in quo continetur
collacio beneficii iam facta et tunc
quicquid sit post dictum tempus collationis
tenetur irritatur ut e. venerabilis
in fi. et ut e. si postquam l. vi. aut
est mandatum provisionis in
quo continetur quod aliquis debeat
alicui de tali beneficio providere et
tunc refert utrum in rescripto sit ap-
posita hec clausula scilicet quod si
[illegible] factum fuit hoc irritum ha-
beatur tunc si de ipso secus fiat
non valet ut e. inter ceteras et c.
dilecto ibi nisi forte et c. is eum l. vi.
aut non fuit apposita clausula et tunc
aut utrumque scilicet tam conferens quam reci-
piens scit mandatum apostolicum et tunc
de rigore iuris est collatio irritanda
ar. ff. de posit. bone in h. non no-
cebat et sic potest intelligi ut de conc. pre.
et l. pb. proposuit in e. dilectus in ii.
forte propter quod sciebat ut magis ex
capitulo privatur ut e. dilectus in.
aut utrumque ignorat et tunc quod
recte factum est non irritatur ar. ff.
de rescript. post. audita nec est eis im-
putandum si non divinaverunt
ut e. ut ec. ben. c. i. / Aut conferens
ignorat et recipiens super scivit
vel econverso et tunc videtur tenere collatio
ar. ut qui fil. sit l. contenore statim
tum quod simplicitate ignorantis est leti-
ne vel remone ar. ut de eo qui
duxit in matr. c. i. Sed si ignorans
non contradicit quamcito scit non potest
de cetero dissentire ar. ut de eo qui
duxit in ma. benedictus et ut de qui fi.
c. in. et ult. et ut e. dilectus in. et in.
et ad hoc quod dicitur ff. de re. iu. in be-
neficiis et ff. sc. / Nota quod beneficia

vij

vel dignitates apud ipsam curiam
vacancia a nullo sunt nisi a summo
pontifice conferenda. nisi super hoc aliqui
specialis concessa. littera sit concessa. et si
secus factum fuit irritum est et in
ane. ut e. licet. l. vj°. sed tamen sit intelli
ut hij ad quos collacio dictorum bene
ficiorum et dignitatum spectat collo
post mensem a die quo vacaverint
immediate ea conferre valeant tamen nos.
presbiteros vel vicarios generales quo
id canonice sit concessum. ut e. sta
tutum. l. vj°. Intelligitur eciam de be
neficijs que legati aut nuncij
sedis eiusdem vel qui nis alij ad
romanam curiam venientes vel re
cedentes ab ea si eos in locis vi
cinis ipsi curie mori contingat
scilicet ubi curia residet. Quid si ali
quis curialis extra curiam romanam
vacante peregrinacionis infirmita
tis aut recreacionis vel cuiuscum
que alia causa. recedens ad curiam
redire causa cessante ibi decedat
loca vicina in hoc casu intelligun
que acinia ultra duas dietas le
gales non consistunt. Secus de illis
qui origine duxerunt ultra duas di
etas dietas. nec si curiales a ciue
curiam sequuntur vel in loco unde
recedit ipsa curia remanentes
infirmi decedant. Quid e dicendum
quantumcumque locus ubi decedunt
ab ipsa curia sit remotus. ut eo.
prius l. vj°. tamen si sede vacante
eciam prochialis decedat vaca
ret. potest per illum ad quos per eos ad
quos pertinet potest libere ordinari.
Quid si ipsa vivente vacavit si de
ipsa provideri ante ipsius obitum non
fuit ordinatum. ut e. si apostolica l.
vj°. Sed quo et quamdiu per le
gatum sedis apostolice beneficium vel
dignitas possit conferri. dic ut e.
de off. le. s. iiij°. Debet ante
conferri beneficium postquam vacavit
infra vj. menses. alioquin probabiliter
potestate confendi. ut de concess. preb. nulla.
dic ut ibi s. supra. Quod non debet
conferri cum omnibus suis appe
dicijs et sine divisione ut et
bn. c. vno. puta si prebende sit an
nexa. vinea non debet ab ea separari
ut de consti. cum omnibus. Sed res ille quas
acquirit persona competentibus non tran
seunt ad eius successorem. licet secus
sit in prelatis. ut de testis. relatum.
Iste vna non e indivas dividenda
i.e. maioribus. nisi divisio detrahet
ex causa portione canonicorum ut g.
decem sunt canonici. constituunt quod
sint xij. prebende accrescentes de
trahuntur. de porcionibus omnium cano
nicorum et hoc licite fit potest. ut e. per
illorum 2 e. de consti. cum ex. ferre
Titulus vero potest duas ecclesias
sibi sit intitulatas. ut e. de multa
Sed ut hoc melius intelligas primo
videndum e quid sit tytulus
Tytulus quandoque dicitur signum ut xvj.
q. vj. consuetudo. et dicitur tytulus
omnis causa acquirendi dominij. ut
titulus pro emptore. pro donatore
pro herede. pro socio. pro dote. pro legato. pro
derelicto. Unde dicitur in prescripcionibus
ecclesiastic. bona fides. et iustus
tytulus ~~tytulus~~ exigitur. e.
de prescrip. si diligenti. et quibus

Marginalia: fuit; si pp non conferat; possidet; F; 5; titulus

z qui het tlem titulu het tam
pstbendi ¶ Iste dr titulus qui
etiam ut titulus sancti pet unde
singuli tum clici psingulos titu-
los sut ponendi i. ecclias lxxx
di epi unde in ordinationibus
qui vocantur clici dr talis ad
titulu talis pbr plebi ¶ Iste
titulus dr clericatus vel cano-
nicatus in aliquia ecclia un dr
intitulari i. clericari vel canoni
cari et dr titulus quilz ordo et
ecclesiasticus quelz dignitas vel pla
tio unde dr quis intitulari i aliq.
ecclia i. ordinari vel pfici lxx di.
sctoz e go vivter vim q multi
dito de iur cor licet hre duas
ecclias vel quo ad titulu clicatus
vel quo ad titulu canonicatus
vel ordinacois vel platonis vel
dignitatis vt lxx di sctoz et e
de clc dudu et i. e de mltaa et
xxi q. i. c. i et lxxx di epi ma
hre plues ecclias e genus ne
gociationis xxi q. i. clicus qui a
eis suic no pt. i. e q intuy et
e. t. xxi quia no multi et qui
ad vtrquz festinat neutra bene
pagit xvi q. i. pbros et e de
affessoribus nco vn v. plibus i teta-
mior e ad singla sensus deficit
ambobus qui vult suic duobus
¶ Ista sut vivter vel de hac ma-
terie q hetur i. in. col. vaganti
do ioh. xxii que incipit xxii q.
incipit excecabilis tn incasibus
pt qs hre plues ecclias f. vbi
vna dependet ab alia i e cotin

pende s. i et e de clc dudu et
de eta z qual ea te et sine dis-
pensatione etiam si vna sit cu di-
gnitate et alia cu cura i. e. sup
eo l. vi. ¶ Iste si heat vna in
titulatam et alia comendata xxi
q. i. qui plues et e de clc dudum
¶ Item ppt paupertate ecclia z x
q. iii. vnio et e de eta et qual
ea te ¶ Iste olim ppt penuriam
clicoz xxi q. i. c. i. infi. ¶ Iste
p dispesacoem dni ppe i. e de mlta
in dispesato sup pluralitate be-
neficioz facta no valet si aliq
beneficiu quantumcumque modicum sub
tenuit in eade ibi vo dispensatum
est ut quis duo beneficia cu cura
possit hre vivtute de pmis duobus
ubi vo mandetur ut no obstante
q aliq bnficium heat de aliquo be-
neficio pvideat tenar vivtute dis-
pensationis ut pmu cu scdo valeat
retinere i. e no pt. l. vi. et dic ut
e. e s. dignitas nisi unum i talibus
epi dispensare no possint i. e de
mlta un v. paupertas pendens
defitus gra suans her va sunt
in platura et dignitatibus nec valz
consuetudo quod quis possit hre
duas dignitates vel psonatus absque
dispensacoe sedis aptice e. de psuet.
consuetudine l. vi. ¶ Qd nunc
dicemus de aliis clicis nunquid possint
esse clici in pluribus ecclis et ibi
hre pbendas dicimus tn. no s. b.
nisi esset tenues insublia ut dictum
e. de platura in parochiali ecclia vel
cathedrali quia sacerdotes cuati

sunt plati. i. t. proximo tra. nos. Et
per dispensationem epoz bene pnt
quia epis dispensatio no e phibi
ta immo bn. tacite concessa p contra
consuetudinem. quia sit pa et tole
rat. Sed in dinisis epatibus necessa
ria est. utrisque epi. dispensatio. pre
tea bnde pmitti quia no phibet
insi. de prochialibus. e. de elc. du
dum. qd. agrio pmittit clericis hre
pbendas. Sed hoc e vim dispesa
tione. Sed quid si quis het plura
beneficia p dispensationem. numquid
vocabit ad capitulum utrisque ecclie
p beneficiis cotibus ofendus ut a
liis negotiis. dic q sic. si sit a tali
loco. Unde comode vocari possit. nisi
consuetudo ecclie approbata faceret. i. q.
viii. al potius q q. facta sint invi
tae. i. e. in ii. ecclis s. vo utrobi
que mthr hre domicilium si het du
as ecclias ar. e. de rep. dicens. Sed
coram uno epo tm queret de hiis
que ad illam ecclam ptinet. e. de
fo. qpet. c. si. Item aliter toleran
tur congruunt. s. pure pala libere
et sine diminutione. Item pure sine
pacto et condic. e. de pact. c. ult.
et. i. q. ii. quia pio. Item pala alioqui
suspecta hetur collo. i. ut et bn.
c. uno. s. porro. xvi. q. ii. prudentia
et licet elecciones clandestine repro
bent. e. de elc. c. qz. pp. insi. tn col
lationes sine pmissiones non du mo
ds cui pude sit capax ar. c. de
lat. l. i. l. resptam. consuetudo
e. q. epi. pauas pntibus confe
runt. in sinis tamen tante q circu
stancias bn oritur suspicio sit lo.
i. ut et bn. c. 1o. s. i. 2 se. Item libe

i. motu voluntari et libeali. i. e. re
latum. no carnali sed indicio rationis
i. e. q. ne. et i. ut et. bn. c. 1o. s.
omnibus. quia no sanguini sed inte
uitis sunt bnficia ecclastica confer
da. viii. q. i. moyses. Unde et Juda
nequior est qui sponse dando so
rores. prudus est. xpi. sponsa pro
tribuit. no sanda dares illi pira
ssima latres detegit a simili sit de
cura. pnli. Item si ppt. pres dentur
bnficia dic ut. i. de fi. s. cilo e ...
Unde refert host. qr quidam abbas
hebat duos nepotes quos volebat
facere monachos et erat ibi asinus qui
serviebat abbatie p magnum tpus. cu
quereret abbas a monachis ut vel
lent consentire q nepotes sui es
sent monachi quidam monachus
rudit asinum qui serviebat ecclie ne
potibus debe pferri. Item cu dimeae
aliqua quod dic ut. i. ut et bn
s. tria regla est.

De clerico egrotante et debilitato

Dictum e s. de clericis no residentibus.
Memoria et q pbenda. ut ali
ud beneficium confend e residenti et
ecclie deservienti. Sed quia quidam in
firmitate impediti no pnt. ecclie de
servire. Ideo de eis e videndu. Item Cle
rici vo beneficio ecclie adepto no
sit aliquatenus privandi seu remo
vendi ppt infirmitatem vel debilitatem
supvenientem. i. e. c. i. quia afflic
cio no e addenda afflicto. i. e. c. pnlt
et vii. q. i. cu pcussio. et in. q. xv.
Indicas. Sed dandus e ei coadiutor
i. e. pbrum. et c. pnlt 2 ult. fallit
in morbo lepre secundum aliquos ubi
removet. i. e. tua. Sed q. videtur
i. e. de rectoribus ut ppt lepram

sacerdos vel prelatus debeat removeri
diverse sunt opiniones. Sed obmissis
opinionibus breviter distingue utrum
sit prelatus et episcopus et tunc propter lepram
non removetur sed datur ei coad-
iutor vel coadiutores quibus sumptus
competentes et moderati dent assigna-
ri. i. e. pastoralis l. vi. ubi intelligas. i.
e. de rectoribus licet sacerdos rector pos-
sit vocari et t. ppi. c. ult. episcopi tamen per
excellenciam rectores vocantur. cum
sint loco apostolorum. xxi. di. in novo. Et
in coadiutoribus episcoporum et superiorum
quia idem est iudicium dandis vel assumen-
dis. sit est procedendum. ut episcopus senio
aut valitudine corporali impeditus
perpetuo ad officium exequendum potest de
consilio et assensu suorum. sui capituli
vel maioris partis ipsius. unum vel
duos auctoritate apostolica assumere co-
adiutores. Si vero episcopus senio aut
incurabili morbo ad execucionem offi-
cii reddatur inutilis et coadiutorem
assumere noluit a capitulo requisitus.
tunc totum negocium episcopi et ecclesie sedi
apostolice fideliter et explicite deferatur
ita quod nichil tunc per capitulum innovetur
donec super hoc apostolicum receperit man-
datum. Coadiutores nichil possint ali-
enare. Sed de omnibus non solum in dis-
creto exarare. Sed etc. eisdem prelatis
si sane mentis sunt ac capitulis
eorundem vel successoribus teneantur
reddere racionem. i. e. pastoralis l. vi.
Aut est sacerdos parochialis vel mi-
nister inferior. et talis propter lepram
removetur. i. e. tua. Ita tamen quod sibi
iuxta facultates ecclesie providatur
ut ibi. Sed pone quod ecclesia non pos-
sit sufficere utrique. dic. Ubi quod ille
qui sanus est ecclesie habebit redditus
et infirmo providebit episcopus. lxxxii.

di. Presbiter. i. e. c. i. Officium vero suum
potest exercere infirmus si non sit in tantum de-
bilitatus quod sustinere non possit
actum exequendi. ut potest quia amisit
officium lingue vel oculorum. i. e. c. ult.
et ar. lv. di. c. ult. vel aliquos di-
gitos. i. e. c. ii. vel si in morbo caduco
vel epilentico laboret. Circa hoc
aut verum illi qui morbo epilentico
vel caduco laborent. vel a demonio ve-
xantur possint ministrare vel etiam
promoveri. diverse sunt opiniones. sed
distingue secundum Host. utrum talis possit
ministrare. aut cadit raro aut fre-
quenter. Si frequenter omnino debet cessare
a celebratione misse vii. q. ii. pre-
sens et xxxiii. di. vestra. Si aut
raro. distingue aut vexatur cum
spumee vexatione et vocis confuse
sive horrende emissione. et tunc
nullo modo debet celebrare vii. q. ii.
nup. Si vero raro cadit. aut vexatur
sine spumee vexatione seu iactati-
one et sine vocis confuse emissione
tunc potest celebrare ita tamen quod habeat
iuxta se coadiutorem qui officium per-
ficere possit vii. q. i. quod illud. Si vero
demoniaci sunt et cadunt mitta-
tur tamen diu erunt ab officiis sui or-
dine et loco suspensi. quousque vindi-
cantur spacio per discretionem episcopi inveni-
antur a demonio fuisse liberati
xxxiii. di. cont. diffinimus. Sed infra
quem infirmitate cadens ad tran-
pt. nec debet promoveri. xxxiii. di. ma-
ritum et c. clerici. De lepro videtur
quod non possit celebrare. i. e. tua.
nos. Sed distingue aut leprosus
vult celebrare in populo et in publico
et tunc non potest propter scandalum et ab-
hominacione populi. i. e. de rectoribus et
c. tua. aut vult celebrare in secreto

b

et tunc cessat.

et tunc potest quia cessat scandalum.
et etiam post absolutionem nec alias
est irregularis. ar. ag. i. io. e. de
rectoribus et c. se. de institutionibus

Q. Uoniam ad acquirendas p
bendas necessaria e institutio ideo
sequitur de institutionibus vi
dere quid sit institutio et investitura
et quis possit instituere et quando sit
faciendum. Institutio e ecclesie vel
ecclesiastici beneficij collatio. In
vestitura e quasi possessionis illius
iuris concessio indifferenter tamen unum
accipitur pro alio. Instituere aut
regulariter pertinet ad episcopum licet quando
quis capitulum eligat. i. t. p. xi. nulla.
tamen de qu. prov. ~~ep~~ capituli. episcopus debet
instituere. i. de his q. fit. a pl. non mit
dit ut ibi s. quibus potest etiam
institutionem alij delegare. i. e. ex
frequentibus. Item potest si ipse non
pnte p annulum vel alio modo i. t. p. x
posuit. na si episcopus potest instituere p
alium ita etiam ille qui instituitur p alium
institutionem recipere potest. c. de pb. acce
dens et c. si tamen absenti l. vi. in
sede vacante licet capitulum non
posset conferre beneficia ad collationem
epi pertinentia potest alios a patronis
presentatos admittere et eos instituere
licet admissio et institutio ad epi
scopum si viveret pertineret. i. e. et si
capitulum l. vi. Sed quando debet fieri
quando vacat et a patrono presentatur
al antequam vacet institui quis
non debet. i. t. p. x. c. i. z. ij. z c. p
posuit. et debet esse dicta inter pre
sentantem et presentatum sicut inter
dantem et recipientem. i. e. c. ult.
Sed quid si ille confert alij po

testatem conferendi illam dignitatem
numquid posset illam ab alio recipere
ut sic non videtur eam recipere
a se ipso dic quod non. ar. c. de testi.
licet. et xxvi. q. iiij. consistit. et ex
de reg. iur. quod alt. l. vi. Non
debent etiam in ecclesia collegiata
plures institui quam facultates
subpetant. i. e. c. i. et c. auctoritate
Clericus presentatus licet non sit
infra sacros ordines recipiendus
est. i. e. c. is cui l. vi. z c. de pb.
si proclitis l. vi. de concessione prebende et ecclesie non

D Ictum est de institutionibus vacantium
Sed quia sepe sequitur
instituitur quis de ecclesia
vel prebenda non vacante ideo
de tali concessione videamus. Ne
prebenda vel ecclesia dicitur non vacare eius
possit concedi vel promitti non
vacante. Infra quod tempus vacans
conferri debeat. Et ad quem potestas
conferendi devolvatur. Prebe
da vel ecclesia dicitur non vacare quando
ad huc vivit qui fuit ultimo in
stitutus. i. e. c. i. et ij. q. i. in primis
et vij. q. i. non frivem. nisi resigna
verit in manum superioris ar. c. de
renun. c. i. vel nisi fuit p sententiam ex
crimen depositus l. d. postquam
Pone quod aliquis e. iniuste de
positus alius hoc ignorans i
loco eius substituitur et stetit in
possessione p x. l. an. postea sit
ad aliud pertinere unde debet recedere
et illi restituere dic quod non quia ex
eo quod condempnatus non appellavit
i. decem dies acquievit sententie et
ita transiuit in rem iudicatam ij. q. vi. ho. s[..]

s. auctior et sic post x dies aliq
fuit iuste institutus. Iste dr non
vacare licet vacet de iure pro de
facto. i. e. cum iuris. Et prebendas vel
b ecclesias non vacantes solus papa p
mittere vel concedere pt. quia ipse est.
supra ius. i. e. promisit. Sed legatus
hoc facere non pt. ut de pb. dilectus
i. tunc resignare pt sibi primam vaca
tem. ut de offi. le. presenti. l. vjo. Item
non pt prelatus aliquis alicui p
mittere quod cum potit prouidebit vel
cum facultas se obtulit licet
olim posset. i. e. accedens quia
multa mala inde secuntur cum quod di
recte prohibeatur indirecte concedatur.
ideo talis promissio viribus ca
ret nec promittens obligatur. i. e.
detestanda. l. vjo. Iste licet man
detur a sede ap. ut alicui prouideatur
de dignitate et prebenda vel ecclesia
quam dixit acceptandam. ctis ut
supra hic executoribus ut datis in
genere pt primum vel secundum beneficium non
aut ipse primus quod vacet potuit
acceptare at non valebit. i. e. ne
c captande. l. vjo. Item infra quod tempus
debent conferri prebenda vel ecclesia
dic quod prebenda infra sex menses
postquam vacauit alioquin is ad
quem pertinet collatio primatur potestate co
ferendi. i. e. nulla non recepta. hac
primaria nullius vacare. i. e. licet. Item
istud tempus sex mensium non currit a
tempore vacationis sed a tempore scientie. i. e.
quia diuturnitate infra tempus quod nescit
comprehendi potestatem non habet. y. q. vj.
diuturnitas et pro quanta etiam est ecclesiarum
non det. i. de reg. iur. cum quis l. vj.

Item non currit tempore suspensionis
illius ad quem spectat. collatio etiam
si ex culpa sua sit suspensus vel ex
communicatus dummodo non sit in mo
ra petendi absolutionem nec eo tempore
quo vadit ad curiam et reuertitur
si impedimento legitimo detineatur. i. e.
quia dummodo si vero esset negligens
ei imputaretur. c. cum qui et ut de
restitutione si aut. Sed nunquid post tempus
elapsum pnt eligere illi ad quos an
pertinebat dic quod non et si eligant
non tenet electio ut de supl. ne pl. h.
et c. ult. quia prius dato hominum
quod ab illo datum qui de iure dona
re non pt. i. de nu. patr. quod ante
mensis. Sed elapso tempore semestri eli
gere pt ille ad quem deuoluta est potestas
eligendi nulla licentia a superiore pe
tita. i. e. c. ij. § 2. hic tamen locum habet ubi
sunt distincte prebende et certus numerus
canonicorum constitutus. i. e. excepte
nec habet locum in archiepiscopatibus epi
scopatibus et abbaciis quia in istis
nunquam tempus datur s. trium mensium.
ut de elc. ne pro defectu. vacatio diuturnitatis
est propter periculum nocere quod est in talibus
periculosum ut de elc. cum inter et
ubi periculum maius vertitur ibi cautius
est agendum ut de elc. ubi periculum l. vjo.
Item de dicendo e. de ecclesia vacante
si pertinet ad personam ecclesiasti
cam pertineat. i. e. c. ij. Secus si
ad laicum quia tunc non habet nisi
quadrimestre. i. de iur. pa. si laicus
et c. si laicus s. vim l. vjo.
de hoc dic ut ibi s. proximus. Item
c Si potestas conferendi pertineat ad episcopum
et negligens fuit ad capitulum
d potestas deuoluitur scilicet si ad capitulum

z fuit negligens ad epm devolvit(ur)
ut ss. tam. epus q capitulu fuerit
negligentes tnc ad metropolitanu.
j. e. nulla. insi. Idem esset si contra ad
epm et capitulu ptineret et alter
esset suspensus vel alio modo impe
ditus etia sede vacante j. ne se. va.
si ad epm. l. vj. Si aut ptineat
collo ad epm tm p morte epus no
devolvit(ur) ptas confer(en)di ad capitlm
j. ne se. va. illa. et. s. de instit. et
si capitlm l. vj. dic ut s. de suppl. ne
pl. §. 1. z m. Ne sede vacante aliq.

Ussum est supra i(n)novetur
nec no vacans ecclia vel p
benda alicui pmittat(ur) vel co
feratur hic sed phibetur ne vaca(n)
tis eccie status im(m)utet(ur) qua diu
vacat. nam sede vacante no possunt
clici de rebus eccie aliquid dispo
ne nec alienare xij. q. ij. si qua
de rebus. nec. etia pt etia conveni
ri ea vacante nichil sit in nova
dum quia no habet defensore j. e.
c. ult. nec. ex re aliqua pt. ali
enari. j. de rebus ec. no al. ducu.
l. vj. Beneficia que ptinent
tm ad platu capitulu vacante eccia
conferre no pt. j. e. illa et s. de instit.
et si capitlm. l. vj. quia omes fructus
et iura epatus debent fideliter succes
sori reservari xij. q. ij. sicut hinc plaait
s. de of. ord. pmi l. vj. Iste capi
tulu no pt. alicui dare licenciam trans
eundi ad aliam ecciam si ibi eli
gatur lxxj. di. fruitate Item.
vacante eccia no erit ei psc(ri)pto.
s. de psc(ri)p. c. 1. 2. c. de quta. Iste
si epus fuit hereticus s. de psc(ri)p. c.
1. Item no currit tpus q. etiam
si epus sit suspensus vel ex(com)catus

s. t. pxi quia diu(tur)nitate Contra
sede vacante ptas vel iniudicio epi
devolvit(ur) ad capitulu qr pt. ex cad
j. de hereticis. ad abolenda. in pn z s.
de ma. z obe his que. Iste pt.
capitulu absolve(r)e ab excomunicacionis
sina sine iuris sine hominis in hijs
casibus in quibus poss(et) epus si viveret
nisi ei fuit a sede ap. ptas specialr
interdicta s. de ma et obe epali l. vj.
Iste pt confirmare clicu in abbem
vel ecciam infirmare s. de ma. et obe
cu olim et pt. etiam admittere
et instituere p(rese)ntatos ad beneficia
vacancia s. de instit. et. si capitlm
l. vj. licet etiam bnficia de consilio
epi essent. conferenda j. e. si ad epi
scopum. §. fi. li vj. Et ad hoc qd dicit(ur)
s. denegat pt. §. Ite. cu p carcera
Pone qd sede vacante decanus
moriatur et quida alius in decanu.
eligitur qr quis eu(m) confirmabit
dicunt quidam qd archiepus et no
capitulu lxxj. di. fruitate j. e. illa.
host. et innoc. dicunt qd capitulu
confirmabit s. de ma. et obe. cu olc
et j. de heretic. ad abolendam. et s.
de instit. et si capitlm l. vj. Illa gra
locauit de alienacione p qua fiet
iudicium epo. Iste pt inbitare
epos ad ecclias consecrandas vel clicos
ordinandos et similia vij. q. 1. pon
tifices Item ubi ecclia ca sub est.
pt etiam subponere ecciastico int(er)
dicto si hoc ht de consuetudine app
bata. s. de ap. dilectis z s. de of. ord.
si canonici l. vj. De his q fiunt

Omnia institucioes a plato sine
et contessiones coss(ensu) capituli A
de quibus dictu e. supra fru
consiliu requirunt. j. e. quanto.

Ideo videndum est in quibus req
ritur consensus capituli et in quibus
consilium et in quibus consensus non
est necessarius. Consensus autem capituli
requiritur in quibus prelatus et capitulum com
munia habent. Tunc nec collationes bene
ficiorum nec aliud potest concedere prelatus
sine consensu capituli nisi capitulum esset
suspensum vel singuli excommunicati tunc
episcopus posset sine consensu capituli
beneficia conferre ut c. xxi. Si ad
episcopum i. R. l. vi°. Si tamen putet aliquis
ubi capitulum non est suspensum presumitur
quod consensus intervenit nisi ca
pitulum probaret quod maior pars non
consensit tunc vitabitur quod factum
est a prelato ut de his que fiunt a prelato tertio. Idem
est si omnia sunt divisa sed de consuetudine
sic ad ipsos pertinet quia si consuetudo
prescribatur per episcopum scilicet quod stetit per xl annos
quod non requisivit consensum vel si habet
aliquod privilegium ei stabitur ut e. ca nostre
in fine. Idem est quo ad obligationem
ecclesie ut de pignoribus c. i. et ut de fideiussoribus c.
quibusdam scilicet quod non potest obligare sine
consensu capituli. Idem in alienatio
nibus possessionum ut e. c. i. et c. tua
in capitula § ult. et in alienatione rerum
ecclesie immobilium maior [illegible] xii q. ii. hoc
ius porrectum. Requiritur etiam quod omnes
consentiant. Et sic ut de his que fiunt a prelato tertio.
Item non potest diminuere decimas unius
ad hoc ut alii ecclesie conferat sine
licentia ipse vel maioris partis capituli
etiam de consensu pontificis ut e. tua et c. pas
toralis ut de decimis et non alias c. i. Item
nec unire nec dividere potest sine conse
nsu capituli ut de rebus et non al. dudum
§ quia vero nec aliquid aliud aliena
re xii q. ii. sine alienatione non
licet et c. alienationes. Hoc est verum
si in perpetuum fiat alienatio secus si
ad tempus. Cum queritur utrum ea que

b dicta vel facta sunt a prelato sine con
sensu capituli valeant vel e conver
so. Dicunt utrumque contrarium de iudicialibus
et posset preiudicari capitulo quo
ad subiectionem vel limitationem consensus
capituli requiritur ut de maioritate et obedientia
c. ult. Si autem agatur coram iudice
et sunt omnia divisa quilibet per se
aget et convenietur tamen semper bene
admittetur pro alio ut de rescriptis edoceri
nos. Si vero omnia sunt communia prelatus
nomine suo et capituli et sine con
sensu ipsius agit et defendit et con
stituit procuratorem nisi sit suspectus
ut de rescriptis edoceri li. vi. Sed quod si
de delictis pena tenet actorem
nec extenditur ad alios ut t. xx consuetudinis

c Sequitur videre in quibus consilium
capituli requiratur. Ita si bona
sunt divisa ipse solus potest instituere
et destituere ecclesiasticas personas sed
tamen debet hoc facere de consilio fratrum ut e. no
vit et c. quanto. Item in ordinatio
nibus est necessarium xxiiii di. episcopus. Item
in causis criminalium ventilatione
xv q. vii felix et c. episcopus. In causis
matrimonialibus et pecuniariis solus
potest diffinire sicut consuetudo generalis
approbat ut de consang. c. i. Item in
reprehendis corrigendis et puniendis
excessibus subditorum non requiritur
consilium capituli dummodo sit per eos con
suetudo. Tamen prescripta ut de consuet.
non lege est l. vi°. Sed in quibus

d non est necessarius consensus capituli. Primo
in parvis rebus et mobilibus aliena
ndis et servis fugitivis xii q. ii.
terrulas et c. se. et x q. ii. casellas

nisi // Sed que dixi parue et modi-
ce forte si non excedant. summam xxx
sol. xii. q. ii. Si quos dessinis uel dic
et melius consuetudine terre et fa-
cultate ecclesie et rei uendite uel da-
te quantitate attendenda. J. de dona-
tione // Item non requirit consensus
in illis que notaui s. e. § sequitur.
uide // Item si ad tempus conferat.
beneficium sufficit consensus tacitus
licet non expressus J. e. c. ii. et sine
expresso uel tacito pt. donac. admittendo
Ubi bona diuisa sunt ar. J. e. tua
agris // Item si laycus decimam deti-
neat ab antiquo. infeudum et wlt
conferre alii ecclesie sufficit consensus
episcopi sine capitulo. primo tamen mone-
dus est ut ipse ecclesie restituat J.
e. cum apostolica § quia uero et § ult.
Item ut laicus det ius patronatus
alicui ecclesie collegiate J. de iure pa-
tronatus. nisi illud et c. nullus ~~et~~ de hiis que fiunt a maiori parte capituli
Ostium e quod ~~ecclesiarum benef.~~
negocia spalia ~~sine dimi.~~
consilio canonicorum ~~nulla~~
sunt facienda. quia ea que ~~conferun-~~
tur in capitulo fiunt uniuersitatis ca-
pitulum requirunt J. de ... Uidendum
est de hiis que fiunt a maiori parte
capituli Et est regulariter uerum
~~quod~~ ea que fiunt a maiori parte
capituli a toto capitulo facta intelli-
J. e. c. i. et ult. nisi aliquid sit co-
mune pluribus. non ut collegiatis
sed singulis. tunc quod fit a maiori
parte illorum nichil ualet nisi omnes
consentiant ff. de senit. iii. ps. per
fundum. Si uero sunt plures ut col-
legium distinguitur. aut aliqua
sunt facienda. communitate ut elec-

tiones electiones et similia tunc
ualet. quod maior pars facit J. e. c. i.
dum tamen absentes uocentur nisi con-
suetudo sit quod non debeant uocari
s. de elect. quod sit. et c. uenerabilem
et s. de ... cum in cunctis l. iiio
Si autem non sunt facienda communitate
distingue aut wlt capitulum facere
constitucionem. aut aliud. Si capitulum wlt
facere constitucionem pt. dum tamen sint omnes p-
sentes quos constitucio tangit. alias presentes
in preiudicium absencium nichil constituere
possunt s. de const. cum omnes et c. tu. ... sen-
tencia alia uero negocia ad minus due
partes debent esse presentes ff. q. cuiusque
uniuersitatis nullus et l. plane ff. de dec.
ab ordine faci l. iii. // Quelibet conuencio uero
ipse requiritur quod due partes consenci-
ant. s. de elect. licet et c. septimum e.
Item maior et sanior pars capituli
de illa que in initiis. maior ratione
et pietati. lxx. di. sanus et propa. p-
sumitur. nisi contrarium probetur lxi. di. ultimus
et J. e. c. i. et quod fit a maiori parte con-
prualet. J. e. c. i. et ult. et xii. q. ii. non
liceat. quelibet tamen ... non ex ... imo.
facienda e totaliter uincit ad nutum
zeli ad zelum. 2 unum ad minus ut dictum
e s. de elect. § Item e de fidelia ~~de elect.~~ Ut ecclesia benef. infra sex mensis ~~...~~ conferat
Ostensum ~~est ... ~~
est. supra bene ~~uel non fecit~~
ficiis non uacancia ~~...~~
multi esse conferenda. Dubicitur ~~...~~
hic. titulus in quo. ondetur beneficium
uacancia esse sine diminucione alicui
conferenda. Littera satis patet. eli-
ciamus tamen notabilia. expliciter et prius
notum sit. Sine accusatore nullus
e condempnandus. et hoc e generale ut
hic et ii. q. i. de manifesta. et xxx
iii. q. iiii. Si quis tamen explicat regula.

quod fit a maiori parte capituli
... constitucio ut fit a maiori parte c.
... quod quis ... accusatore ...

Undecim casus excipiuntur. Primo
si suspecta scriptura in iudicio proferatur.
C. de probat. iubemus. Secundus si
testis prorsus sunt et vacillant in iure
C. de testi. in litem et e. de penis. v.
his. Tercius si tutor suspectus
est ff. de suspect. tu. l. iii. §. puniendi.
Quartus si maritus accusat ux-
orem de adulterio et ipsa replicat
de lenocinio ff. de adult. l. i. §. si
publico. Quintus si iudex. reci-
at accusatorem calumpniam. ff. ad tur-
pill. l. i. et ii. q. iii. §. nondum. et
e. de calump. c. i. et ii. Sextus
si in modum inquisitionis cognoscit
de crimine e. de accu. qualiter et quando et c.
inquisitionis. Septimus si infama-
tus deficit in purgatione e. de sy. de
his. et c. infamatum. dic ut e. de
purga. ca. §. inquiquam nostre insti. Oc-
tavus si crimen est notorium ut ii.
q. i. de manifesta. et e. de accu. e-
videnciam. dic ut C. de coh. cle. et in
§. notorium. Nonus si corrumpit
testes adversarius iii. q. vii. §. tria
vel si quis autem. Decimus ubi cano-
nici deportavit literas sigillatas
nomine maioris partis capituli co-
sencientis cum minor consensisset
C. de testi. tam his et C. de prob. certo.
Undecimus ubi quis invenitur
accusator iudex et testis quia ad
eciam penam obligavit spontanee
ac voluntate C. de edi. cum delectus
insti. Hoc non quod actor non pla-
te. ibi qui querimur et si nichil pla-
uit debet absolvi. C. vi q. ult.
actore. Hec regula fallit in xv. ca-
sibus. Primo quia racione presump-
cionis onus transfertur probationis
ut hic et C. de penis. de presumptione

et C. de inmuni. c. ult. Secundus
cum actor fundavit intencionem
suam de iure qu. c. di. contra
morem. et xvi. q. vii. omnes basi-
lice et C. de presc. eorum l. vi.
Tercius cum reus sponte sumit
onus probandi ff. de prob. circa. Quarto
in talibus iudiciis utrique probacio
auditur C. de probat. eos. Quarto
cum uterque dicit se possidere. C. de probat.
l. et ff. de iud. in tribus. Sextus
in crimine fal. utrique testes audiuntur
C. de fals. ubi. Septimus in crimine
lese maiestatis et in sacris. de hoc.
et in proditione patrie et in crimine
peculatus utrique testes audiuntur
C. de abolic. fallacie insti. Oc-
tavus privilegium actoris transfert onus
probandi in reum puta si pupilla
vel mulier vel miles repetat solutum
tamquam indebitum ff. de prob. cum de in-
debito. §. sin autem. Nonus propter
delictum ipsius rei transfertur in
ipsum onus probandi quia probata so-
lucione si eam negavit tenetur
probare debitum recepisse ff. de prob.
cum de indebito circa prin. et e. de sol.
is qui. Decimus in negativa
que inse habet affirmativam impli-
citam que ideo debet probari C. de
rem. emp. hoc. et e. de success. ab
int. delatas et iii. q. ix. iudicans.
Item cum negativa impugnat
ut cum quis negat hominem sa-
ne mentis quia contra quemvis presumitur
probare debet hominem furiosum ut di-
cunt iura predicta. Undecimus
propter renunciacionem inmunitatis C. de
iuramento calump. c. ult. Duodecimus
propter renunciacionem non benefici inficia-

[illegible] actor non probat reus absolvitur

anum s. ut lit. no gl. cum .§. in alijs // Decimus tercius ubi quis negat. ius ut cum dr no potes esse promator ff. de pcur. nimigi. uel no potes esse testis ff. de test. l. 1. uel. cum contrahe. j. de sponso cum ap. // xiiij q ubi e pscripto pro actore s. de pcur. confirmacione et de iurm. juramento // xv q cum mulier negat acquisiuisse ad de bonis mariti ff. de don. int. vi. z ux. quintus uel platus de bonis ecclie C. de epi. z cle. sacrosancte. et aut bmam isti dent hic pbac. cum ius uel psumptio sit contra ipos // Tercia regula e. quod qd bnficium sine diminucione aliqua sit cofenda. ut hic. et 1. q. iii. si quis pbendas .j. de de. c. commissio pptetua. et c. ex tuerimissa z s. de pbend. auaricie. de monachis z c. susceptu l. vjo. // Sed super hic sciendum est. quod si in eccia no sit ctus nus canonicorum recipi pnt canonici ultra nu. quia recipientes etiam tacite intelligunt quandam ius de nono nelle creacionis quod incipit cum electo et extinguitur cum defuncto s. de pb. dicto §. 1. v. ptea. // Si vo sit ctus nus canonicorum in aliqua eccia constitutus. tunc si h cla apposita sit quod si quem contra fiat no valeat et nus confirmatus e p sedem ap. uel iuramenta quod h dno equiperantur no valet receptio. s. de pb. dicto §. 1. v. nisi forte et c. inter cetera. nisi fructus sup excreverint s. de consti. cum ai. §. ult. uel nisi hic fiet. auctoritate

ppe qui de hac clausula. faceret mencione .j. de v. sig. c. ult. quia pt sup ius dispensac. s. de concess. pb. proposuit // Si vo no sit apposita. clausula et nulla pbenda vacat no det quis recipi Sed si canonici recipiant auctoritate ppa. valet receptio et videntur renunciasse certo nuo Secus si hic faciant auctoritate ppe quia tunc nichilominus nus ratus remanet sic loquitur s. de pb. pisto z s. de consi. cum ai. // Recapitur aut impetrans si in rescripto faciat mencionem de certo nuo et iuramento. alr no. ut s. de rescr. constitutus. quia in omnibus auctoritas ppe intelligitur esse excepta etiam in iuramento s. de iur. venientes et ubi quandam ius de nono creac. quod extinguitur cum defuncto. ut dcm est impetrati supra §. Si aliqua i vacet. vni tum danda e. et integre. ut hic. et. s. de pb. dicto §. 1. v. 1 eccia // Verum cum duo ad unam. vacante recipiuntur si recipientes no intendunt quandam ius de nono. creac. no valet receptio nec sectio. quia si dividatur pbenda. ut ipos. hoc e quod cotra m... Si uni tum assignetur alius sub expectatione remanet quod e q. ... lat. Est et melior quia ius ipm canonie ad quod duos recipe intendunt unitum e z simplex quod intendunt dividi no pt. xxiiij q. 1. loquitur sic intellige s. de pben. dicto §. 1. impn. z v. ff q. z c. tue z c. maioribus Sed si intendunt quandam ius de nono creare z divisio fiet ex causa pbabili z pbenda divisa duobus sufficiat valet receptio

et sectio . de preb. vacante . ubi nisi
donabilibus . et in hoc casu pt ff. g
tonalis . de preb. maioribus et
malis . j . de rerum permu. quesitum est
aut ea donabit . qui etiam no bn
nimis competente . nuster . de cle. non
resi. cum ad hec . 2 de preb. signatum . 2 c.
cum sm aplm ff. pnlt insi . 2 j . e
ff. ult . Sed si recepto non sit quia ea
donabili vel pbenda diuisa non
sufficiat . no tenet recepto . de
pben . relatum . et c . dilectus . 1 . et de
concess. preb. ex sup . no cum sectio et
ideo recipiens tenetur remittere
re pbendam . de pben vacante
impen . et hic ubi dicitur nus ca
nonicorum institutus e vno vbo
vel confirmatus auctoritate vel n ppe
vel iuramento dic ut dictum e . qui
no e ctus nus gstitutus . Ex sup dictis
nobis quod inter ius de nouo creatum
in ecclesia que certum hec num
quatuor possunt differencie
assignari . Prima quod primum ius
constituitur etiam si hoc no inten
datur sectus in 2o . Secunda quod primum
incipit cum electo et desinit cum de
functo . et sic e psle . secundum incipit
cum electo . sed no desinit cum defuncto .
et sic e reale . Tercia quod in
primo semper valet ets si no . in
tendatur creari . Quarta quod in
primo no hec locum lat. gat. si in
2o locum het . de gcess preb. ex
pte . Cernamus beneficia sine
diminucione conferri debeant . pt tam
platus cum capitulo suo . no ca co
tra dict . dac cu collacionem ipsius

causa . et etiam nota ut potest propter
debita magna vel guerram ad
tempus licite retineri . proventus be
neficij sic vacantis . j . e . t . ff. si una
possent ex ca dio destine . pto
de gstit . cu accessisset ff hosti .

A
a Udistis de rebus ~~[illegible]~~ ecc.
de spiritualibus alienandis seu
rebus dictorum . s . de ~~[illegible]~~
prebendis nunc de rebus vel non
temporalibus audiatis . Sed quia non
res ecclesiastice non inique actione
alienantur . Ideo de ea alienacione
videatur primo . quid sit alienatio .
que res possit alienari . Et quibus
ex causis . Que sit forma aliena
di . Que pena male alienantis .
et recipientis . Alienacio e diis
actus per que transfert dominium .
C . de fundo . do . l . 1 . 2 ff . de verb sig .
alienacionis . Sed hic largissime
accipitur quia verbum . alienacionis
hic continet conduccionem donacionem
vendicionem permutacionem 2 emphi
theosim perpetuum contractum . j . e . nulli
ff . alienacionis . et quod dicitur de locacione
et conduccione intelligas perpetua .
ff hosti . j . e . ad audiendum . Ad tempus
no prohibetur . j . de loca . vna
Alienari vero possunt aplatis res mo
biles que servando servari non possunt
ad instar tutoris . C . de admi . tu .
lex que insi . Secus tn de re im mo
bili . j . e . nulli . Iste res no satire
si ea subsit causa vero 2 religio
se non possunt alienari titulo ven
dicionis ff . de gtr . ep 2 vend .
libi . hois licet transeat . cum vniuersitate

III

j. de emp. pre. Cetus vasa aut sacra
infra formam possunt vendi alij ec-
clesie vel conflata. cum hijs. x. q. ij. hec ius
et xij. q. ij. Aurum possunt tamen
vasa. sacra laicis impignorare ob-
ligari. j. de pign. c. i. et iij / vesti-
menta vero ecclesiastica laicis vendi
non possunt. de conse. di. i. ligna. Item
terras modicas z vineas modi-
cas potest episcopus solus alienare xij.
q. ij. terrulas. secus si utiles essent
xvij. q. iiij. quicunque / Causas ex
quibus res potest alienari xx alij
assignaverunt. Sed puto breviter ad
iiij. or reduci quia aut alienantur
causa necessitatis vel causa utilitatis / aut
causa incomoditatis vel causa pieta-
tis / Causa necessitatis ut quia debi-
tum urget x. q. ij. hec ius / Causa
utilitatis quia potest alienari ut
meliora prospiciat xij. q. ij. sine
exceptione / Causa incomoditatis
ut quia predium est tributis onustum
xij. q. ij. terrulas / Causa pietatis
ut propter sustentacionem pauperum z re-
dempcionem captivorum xij. q. ij. aurum
/ possunt etiam addi alie cause reduci-
bi. s. utilitatis vel necessitatis. et de
consilio fratrum z episcopi cum solempnitate
j. e. dudum l. vjo. / De solempnitate
sequitur in s. se. Forma alie-
nandi est ut primo res mobiles non
consecrate. post consecrate z ultimo
res immobiles. ita quod exponantur
venales et plus offerenti dentur.
x. q. ij. hoc ius / Donacio con-
mutacio. vel vendicio. eporum non
valet. nisi cum consensu capituli et licencia
substitucione. v. de hijs que fi. a prel.

c. i. et xij. q. ij. sine. et. c. alienati-
ones / Abbas similiter non potest
alienare sine consensu capituli et
episcopi xij. q. ij. Abbatibus et mona-
chis j. de don. ceterum / Item episcopus non
potest alienare res ecclesie prochialis
sine consensu sacerdotis / nec ecclesia
vacante x. q. ij. c. ult. / nec eccle-
siarum unius ecclesie utere. vel commutare
nisi de consensu prelatorum ambarum j. e.
c. i. / et quod quod alienatum est ab aliquo
potest ab eodem vel a suo successore re-
vocari j. e. Cum vos presbyterorum / z ad fine-
tibus xij. q. ij. non liceat / z contra
habet actionem contra possessorem personalem
lem. contra alienatorem. si est solven-
do. / vel in rem actionem contra possessorem.
xij. q. ij. apostolicos c. si tu. vel cu.
l. iij. z ult. / Sed si optinet contra unum
alter liberatur. ff. de eo. per quem factum
est. l. i. s. si plures / Sed si conveniatur
unum non fit ei preiudicium quo ad
alium / Sola enim solucio imponit ei
silencium ff. de par. l. i. s. si ap. c.
si tu. vel cu. l. ult. / Sed numquid
tenetur ecclesia cedere actiones suas
solventi contra alium / non. cum enim conveniatur
ex delicto suo. vel maleficio / non potest
petere cessionem actionum ff. de admi.
tu. si plures / Pena male alie-
nantis quod sit fere omnibus est deposito
si arcetur xij. q. ij. monemus
et. c. diaconi / nisi celeriter restitucionem
perpexit v. alienator. j. e. Cum vos
presbyterorum. z v. de elec. quod sic inti. z sit
petit pena. purgari ut non de-
ponatur. s hosti. v. tu dic quod minimum
qui licet etiam reddat. Tempore

ptea no euadit penam depositarius
sed euadit solu mo pena contois et
ut xij. q. ij. monemus statuimus et c.
dijacon et j. de solut. si quorundam
v dr qui obligat. etiam suspensus
est. ab administratione spualium et
tpalium epo iure et ita intelligit c.
illud j. e. si quis et dispensatio fuit
in illo c. s. de elc. q si c. ut ibi in
uuit cu dr equanimiter potere
F ptere act. Pena recipientis
res ecclie q indebitam formam in-
est ut restituat rem cu fructibus
et no hz actionem ad usus etiam
ad ptium repetendum. xij. q. ij. no
liceat. et x q. ij. hoc ius. Si tamen
fuit emptor bone fidei. licet ad
usus alienante j. e. ad audiem xij.
q. ij. volumus et in aut de reb. ec.
no al. §. si quis autem. Si fuit
male fidei emptor no. xvj. q. iij.
§. pt v. Sunt si ab et x. q. ij. hoc ius
nisi c. de emitione pscripsit c. de
eccl. si fundo. Idem dicit host. si sit
male fidei j. e. ad audiam. Ite
si agit quis petat bona ecclie ut
recipiat no tenet. et a communione
ecclie tamqua facultatum conatur auffe-
rribus excludi j. e. qui res vel al-
terius laice ptatis j. e. cum laicos

De precariis

Dictum est de precariis
de alienationibus ingenuis.
Sed quia precarium habet
a spem alienationis. Ideo de eo sub-
subiciatur. Et uidendum e primo quid
sit precarium. quid precaria et pre-
carie. et que dria sit inter ista. In
quibus rebus et qualiter constituitur.
Et quibus modis soluitur. Precarium
est quod precibus petenti ad utendum

conceditur quamdiu is qui concessit
patitur. ff. e. l. j. et j. e. c. ult.
Precarie dicuntur ad preces aliquorum
usque ad quinquennium contractus
in rebus j. e. c. j. Precaria dr donu-
tio ad preces facta usque ad mortem
accipientis. tamque contractus illis
est. et in notatur xij. q. ij. precarie
et j. e. c. ult. §. ult. Ite dicitur
precaria concessio usufructus ad preces
facta. x q. ij. precarie. Sed dria e.
in his quia precarium pt quotienscumque
uoluerit reuocari. precarie de quinque-
nio in quinquenium possunt reuo-
cari. Sed precaria cum morit homini n
transit ad heredem. Unde dicit Rie
via vin tria sunt quibus e capt
tum. Via [illegible] sed vt
renouatur. Vie ing. uiuit post [illegible]
strum quinque renascens. Unde sicut
ego moritur cum vt sunt actor
tam precarie si elapso quinquenio
pstant. mittr contractus renouand.
b ff. e. in rebus. Consistit aut
precarium tam in re mobili quam
immobili et incorporalibus ut si
me rogamus ut p fundum meum
ire ad tuum agrum liceat. vel ut in
tectum tignum vel stillicidium immissum
habeas ff. e. l. ij. §. ult. et l. iij. et iiij.
inpn. Item in re sua no consistit
precarium ff. e. l. iiij. §. Item si rem.
Insuper eius debitor pignus rogat p
carie creditore possidet. ff. e. si de-
bitor. ratione possessionis et non
proprietatis. ff. e. eo. §. ult. Ite tam
ille qui rogat precarium quam qui
concedit possidet. Unus ciuiliter et
alter naturaliter. ff. e. l. et hec §. ult. Sed
duo in solidum precario possidere no
possunt. ff. e. duo. et restitui debet

precarium in causam proxima si non decli-
natum alias condempnabitur quasi
actorem intrasit ff. e. quesitum § ex
hoc edicto // Constituitur preca-
rium inter presentes et absentes et ex
per epistolam ff. e. precario // Item si preca-
rio durante prorogatur ulterius
tempus non mutat eam possessionis
nec dicitur novum precarium ff. e. sed si
manente. // Convenit precarium
et comodatum qui enim comodat
rem suam sic comodat ut non
faciat eam accipientis sed ut
permittat ei uti re comodata et sic
revocatur precarium et comodatum ff.
e. l. i. // Sed differunt in hoc quia como-
datum non revocatur intempestive
ff. comod. i. comodato § sicut
nisi post usum completum ut j. t. xx.
c. ... nisi // precarium vero quandocumque
voluit revocatur etiam si ad tempus
certum sit concessum ff. e. cum precario
j. e. t. ult. // Item qui recipit co-
modatum tenetur de levi et levissi-
ma culpa j. de comod. c. i. // Sed qui
recipit precarium tenetur tantum de levi ff.
e. quesitum § illud // Solvitur autem
precarium iiii.or modis primo obitu
eius cui conceditur precarium finitur et
non concedentis immo ad heredem eius
qui concessit transit ff. e. cum preca-
rio et § ipsi non heredi recipiendo
conceditur ut ibi dicitur et j. e. c. ult.
i. r. // Secundo finitur si concedens
precarium rem alienavit nisi volun-
tate novi domini res illa remane-
at penes eundem ff. e. quesitum
§ quod actio et § illud et j. e. c. ult.
ij r. // Tertio solvitur precarium pig-
noris debitore solvente pecuniam
debitori ff. e. si debitor // Quarto

ad veniente tempore solvitur et etiam ante
tempus si dominus revocare voluit ff. e.
cum precario non enim potest in hoc casu
res aliena per quemcumque aliquam
invito domino detineri ut ibi dicitur et j. e.
t. ult. v. autem cum ipsum ho. De comodato

Quia contractuum rerum ecclesiasticarum de quibus
dictum est quidam fiunt gratia ac-
cipientis ut comodatum aliqui
gratia dantis ut depositum aliqui
gratia utriusque ut emptio permutatio
et pignus. De hiis ergo omnibus est
videndum et primo de comodato quid
sit et unde dicatur in quibus consi-
stat quis possit comodare et cui
et de natura comodati et utrum culpa
vel casus fortuiti debeat imputari
et qualiter restituatur // Comodatum
est alicuius rei ad aliquem usum
specialem facta concessio gratuita
ideo dicitur facta concessio non translatio
quia is qui comodat dominium
retinet et possessionem ff. e. in como-
dato ... rei comodate et dicitur como-
datum quasi comodo alterius datum et
ideo etiam dicitur gratuitum quia si inter-
veniat merces transit in locationem
vel in contractum innominatum § do ut des
facio ut facias ut supra mand. c. ult.
// Aliquem usum ideo dicitur ut notetur
differentia inter comodatum et precarium quia
precarium conceditur sine prefinitione certi usus
unde quandocumque potest revocari ut dictum
est s. t. prox. § convenit. Sed differunt
similiter depositum j. t. xxi bona fi-
de. Comodatum autem ad certum usum
conceditur quia statim conceditur usus ad
quem res comodatur et qui aliter
utitur tenetur ut si comodavi tibi
equum ut ad villam duceres tu vel

duxisti ad bellum tenebis ff. e. si
cu. ut rto §. iudicium / similr comoda
dam tibi cyphos argenteos ut
biberent socii amici quos in vita
veras / tu pegre pficistes tecum
tulisti ipos et amisisti / in tenebers
ff. e. in rebus et sic de similibus
ar. b. de v. pt. inr certas. ¶ Dicitur
aut comodatu quasi comodo vtere
datum / intempestive no ve repo-
tandu / quia potius beneficio hois
nos oz iuvari qui decipi. j. e. c. i°. /
et ff. e. in comodato §. sicut. ¶
b ¶ Consistit comodatu in rebus mo-
bilibus et inmobilibus et incor-
poralibus puta. suitute hitandi
ff. e. l. i. quia r dr comodari rem
mobilem et etia soli / et etia aditum /
hitacoim posse comodari. / et ineisde
rebus consistit in quibus et pstum
ut dictu est s. ti. pxi. §. consistit.
¶ tam q usu consumitur no comodat.
nisi ad pompam ut dicior appareat
ut ff. e. l. iii. §. ult. et l. se. / pt etia
res ppa et aliena comodari. et
hec comodati actom ff. e. comodac
et l. ita si fur. ¶ Sed qui comodavit
vasa vitiosa / tenetur p vino ef-
fuso. si sciens fecit / quia ignoras
excusatur ff. e. in rebus §. possit.
c et §. ite sciens ¶ Comodare pt
omnis qui pt obligari et ei como-
dari. vnde pupillus no e. obliga
tus si alius ei obligat. ff. de act.
ep. vel. §. cum pubes. ¶ Natura co
modati est ut res ipa finito usu
restituatur / no aut an usu con-
pletum. cu no decipi bnfico. nos
oporteat sed iuvari. j. e. c. i°. §. si ff.
e. in comodato §. sic. ¶ Item res
comodata. no pt ptexu aliena

d ¶ debiti retineri. C. e. l. ult. ¶ Utrū aut
culpa. et casus fortuiti debeant im-
putari. sciendum e q comodatu
quaqz sit gra comodantis tantu
ut j. e. c. i°. / quaqz gra comodatarii
et pone exemplum in sponsa illius
qui tradidit vestes ut ornatior
appareret ff. e. si ut certo §. interdu
/ et quaqz gra utriusqz. et pone ex-
emplum in duobus qui sibi invitant
aliqm ff. e. in rebus. / et qui i como-
dato. quaqz venit dolus. lata. cul-
pa. levis et levissima ¶ sed videndu
e de singulis ¶ Dolus e omis falla-
machinatio. calliditas et conuictio.
ad fallendum decipiendum et circu(m)veniend(um)
alteru adhibita. ff. de dolo. l. i. / et po-
ne exemplum de rerum pmuta. cum
vini foz / et dolu q mittis si aliena
rem. tibi comodata dimittas in
camera negligenter. apta / vel in
publico loco ubi turiscunt. omis
iniquo notatur. neglia vel desidia
¶ Levis culpa e neglia cavendi
quod a diligenti homine cavetur.
ff. de act. et obl. l. i. / ut e dimitte
libru vel aliud sup scamnum
cum posset poni in archa. licet
camera sit clausa. ¶ Levissima
culpa e. non facere q homo dist
tus faceret / vel facere q homo di-
strictus no fecisset ff. e. in rebus
et ff. de act. et obl. l. i. / et quia
fortuitus casus quaqz accidit in
comodato ¶ Videndum e quid sit ca-
sus fortuitus ¶ Casus fortuitus
est. inopinate rei eventus qui
pvideri no potuit ut incendiu
ruina / vel subitus incursus iniicor(um)
ut in l. pdicta / et j. de homicid.

e ult // Videndum e aut quare
ista veniant in comodato. si enim
gra sui tm quis comodatum acce
pit tenetur de dolo et lata cul
pa. levi et levissima q. e. c. i.
quia qui tenetur de levissima
multo fortius de aliis. et sic de si
gulis attendendo fm pe. quia
exacta diligentiam quale in rebz
suis debuit exhibere ff. e. in rebz
ymo no sufficit talem ad hibere
quale in rebus suis. si alius di
ligentior custodire potuit ff. e.
si ut cto §. comodatum. et ff. de
act. et obl. l. i. §. is ctm // Si gra
dantis tm comodatum detur. tnc
venit dolus et lata culpa. ff. e.
si ut cto §. ad tum. quia dolus
et lata culpa compant ff. deposit.
q mam. in hoc casu de levi et
levissima no tenetur // Si vero
gra utriusque tnc pstat dolum. et
latam culpam et levem. ff. e. in
rebus i. p et l. si ut cto §. vi
c dendum nisi // Casus vo fortui
ti qui pvideri no possunt. n. veni
unt. C. e. l. i. et q. de hon. q. sol.
nisi ista ca. s. culpa pactum et mo
ra aliud inducat. q. e. c. i. et q.
t. expo. c. ii. et ff. e. in rebus. cul
pa pt imputari ut si rem como
datam remisit in p no ydoneam
psona. ff. e. qui no. ca ydonea
Sed secus si p ydoneam. licet grind
evenit ff. e. argentum et q. de pign.
signate. ex pacto vo pstantur
casus fortuiti ut q. e. c. i. et C.
e. l. ii. ita q casus fortuiti spectant
eminant ff. si quis cau. Sed et si

s. questitum. // Mora etiam imputatur
puta si moram fecit in restituendo
q. t. expo. c. ii. et sic intelligendum e.
si apud comodantem res fuisset eo
dem modo peritura. ff. de l. i. cu res
§. ult. // Res comodata debet reddi
in pristinam causam. alias quanti int est
condempnatur. nam reddita non
videtur si deteriorata reddatur. ff. e. si
in §. i. De deposito videndum est

Dictum est de comodato quod A
fit gra insipientis. nunc
de deposito est agendum quod
solet fieri gra deponentis. et primo
quid sit depositum. et unde dicatur
in quibus rebus consistat. et quis pt
deponere. et an culpa et dolus vel
casus fortuiti debeant intervenire. et an
possit revocari. et quando debeat resti
tui. et utrum compensatio admittatur
// Depositum e. quod alteri committitur
custodiendum. et dr depositum quasi
deorsum positum. s. apud aliquem
custodiendum. ff. e. l. i. // Consistit
autem depositum in rebus mobilibz
et se moventibus tm. nisi forte apud
sequestrum deponatur cu res aliqua
inter plures in controversiam deducitur
Dividere operata. et tale deposito
no pt fieri nisi a pluribus. et rei de
posite sicut et comodate proprietate
retinetur. et etiam possessionem ff. e. l.
§. i. et ff. quo. rei comodate // De
ponere autem pt quicumque rem habi
etiam latro. et e. res restituenda
ff. e. bona fides. de hoc in se
dicetur // In deposito intervenit do
lus vel culpa. si rebus suis salvis
existentibus res depositas amisit

.j. e. t. ii. et q(uod) tali p(re)sumptione condep-
nabitur. C. loc. l. i. et. j. de iud(ici)is ii. §.
c. ult. quia no(n) mi(n)orem diligentia(m)
qua(m) in rebus suis p(re)stare de(bet). ff. e.
b q(uod) nerva. ¶ Depositari(us) aut(em) tenet(ur)
de dolo si dolose (ver)satus e(st) in deposito
ff. e. l. i. et de lata culpa. qua(m) nerva
dixit dolu(m) esse. quod azo. intellexit
dolu(m) p(re)sumptum. ff. ma(n)d(ati) si fide iussor
i. ii. et de dolo compar(ato). sed mag(is)
e(st) id cu(m) e(st) sile C. e. l. i. ¶ Quinq(ue)
aut(em) casibus p(re)stat culpam deposi-
tario ¶ p(ri)mo si se obtulit deposito
ut j. e. t. ii. et ff. e. l. i. §. sepe ¶
S(ecund)o si m(er)cedem accipiat p(ro) custodia
ut j. e. t. ii. et ff. e. l. i. §. si q(ui)s serv(um)
¶ Tercio si pactum interveniat ut (dici)t
cod. j. e. bona. ff. commod(ati). si ut certo
§. nu(n)c videndu(m). ¶ Quarto si causa
depositarii res penes ip(su)m sit de-
posita. ff. e. l. i. §. si pecuniam et tunc
levissima culpa venit ff. si cer(tum) pe(tatur)
rogasti ¶ Quinto si moram fecit
in restituendo. ff. e. si in alia §. ult.
¶ Sed tribus modis d(icitu)r aliquis
esse in mora ¶ p(ri)mo si post lapsu(m)
diei interposite cu(m) t(em)p(or)is p(ro) d(omi)no inter-
pellat. q. de loc. c. ult. v. de elec. nec p(ro)
defectu et de gest. p(re)s. nulla ¶ S(ecund)o
post lit(em) c(on)t(estatam) ut pote petii a te equu(m),
que(m) m(ihi) p(ro)misisti et passus fuisti
litem c(on)testari. si postea moriat(ur)
teneris quia fuisti in mora. ff. de v.
ob. nemo. ¶ Tercio p(er) denu(n)ciatione(m)
congruo loco et t(em)p(or)e factam ff. de
reg. iur. moram. et h(oc) intellige,
cum scit vel sci(r)e debeat se teneri
¶ Casus v(er)o fortuitus no(n) imputat(ur)
sicut nec i(n) comodato ut s(upra) t. p(ro)x(imo).
c. i. nisi in iiii(or) casib(us) ¶ p(ri)mo
si pactu(m) interveniat ut j. e. t. ii. et

C. e. l. i. Contractus eni(m) ex conven-
tione legem accipiunt. j. de reg. iur.
contractus l. vi(º). nisi rep(ro)bato sit
anime ff. e. l. i. Ista tu(m) q(uod) tantu(m) no(n) c(on)-
tinetur in pacto ff. si quis cau(tionibus).
sed et si §. c(on)stitutum. ¶ S(ecund)o p(re)st(at) cul-
pam. vel dolu(m) ut j. e. t. ii. si enim
rem depositam vendidit et postea
eam redimat ut eam h(ab)eat in
ca(usa) depositi. et(iam) si sine dolo malo
illius p(re)st(e)t tenetur quia sufficit
dolu(m) semel (com)misisse. ff. e. l. i. §. si
rem ¶ Tercio p(re)st(at) mora(m) p(re)cedente(m)
ut j. e. t. ii. et(iam) si ap(u)d depone(n)-
tem perisset. sufficit eni(m) q(uod) res
potuit no(n) perire ff. de (ver)b. ob. l. i. ad res
§. si ex p(er)sona de. casus imputantur
casus in comodato s(upra) t. p(ro)x. c. i(º).
¶ Quarto si gr(ati)a recipientis tm̄ sit
depositu(m) ff. si cer(tum) pet(atur) si q(ui)s nisi i(n) v(er)bo.
Unde v(ersus). gr(ati)a culpa dolus mora.
pacta p(er)icla p(re)stant ¶ Renu(n)ciari
no(n) p(otes)t. q(ui)cq(ui)d depositu(m) j. e. t. ii.
§. sane et ff. e. l. i. §. est aut(em) et
§. penult. et de(bet) restitui no(n) deteriora-
tum. al(ias) no(n) vi(detu)r redditu(m) ff. e. l. i. §.
si res et si sic no(n) restituit(ur) q(ui) dep(n)-
natus suo no(m)i(n)e infamis efficit(ur)
C. e. qui depositu(m) et ff. de his q(ui)
no(n). in fami(a) fuit §. illud. ¶ Con-
c pensatio aut(em) i(n) deposito no(n) ad-
mitti(tur). C. e. si quis pecunias. nec
etiam depositu(m) cu(m) deposito con-
pensatur nec imple(n)te h(oc) in toto.
sed qui p(ri)(us) deposuit p(ri)mus reci-
piat C. de copensat. l. ult. et j. e. t.
ii. in fi. et e(st) p(ro)vi(n)cia e(st) actio de-
positi quia et(iam) p(re)doni de(bet) restitui
depositu(m) ff. e. l. ii. §. p(re)doni et sic
de(bet) restitui deponenti fallit in

q̄ ab d. more

Gr(ati)a culpa dol(us) mora pacta m(er)ces offe(rre)
depositariu(m) s(t)ringu(n)t p(er)iculi ista

mi°r casibus / primo si fur et dominus
simul petant / domino restitui debet de equi-
tate ff. e. bona fides / Secundo cum fur
rem furtiua deposuit penes illum
cui subripuit / vel apud sequestrarium
ff. e. bona fides / Tercio cum quis
gladium deposuit deinde furiosus factus
ipsum repetit / ei si insaniisset redditur
xxii q. ii. ne quis / Quarto si depo-
nens fuit deportatus / nam tunc
bona eius in publicum deferuntur
ff. e. bona fides **de emptione**

a Tractatum est de contractibus et
rebus que sunt contra benefi-
cialibus contra **venditione**
beneficium / nunc videndum est de hiis
qui sunt contra utriusque / et primo de
emptione et venditione / Quid et
de quibus rebus contrahatur / Que sig-
na / Ad quid emptor / et ad quid vendi-
tor teneatur / Quando decepto sub-
ueniatur / Et quid iuris si res litigi-
osa vendatur / et de hoc ultimo dic-
ut s. de alien. mut. iud. c. f. impiis / et
s. ut lite pend. c. ult. / Contra-
hitur emptio / postquam de precio co-
uenitur / quia sine precio nulla est
emptio / et solo consensu contrahitur sive
presentes sive inter absentes per nuncium
vel per epistolam / hec probantur inst. e. i.
pr. et ff. e. l. i. § ult. et l. ii. § i. et l.
nuda. et l. cum venditione / Item
si emptor non conveniat de precio in quanti-
tate sed dicat sic / dabo tibi precium
quod est in sacculo contractus est innominatus
s. do ut des / non autem emptio vel
venditio ff. de condic. ob causam da. l.
ult. / et C. e. t. l. empti / Arre
autem dacio non facit emptionem sed
est argumentum emptionis vel vendi-

tionis contracte ff. e. quod sepe in prin. et
inst. e. in prin. / Sed si emptor velit
resilire amittit arras / si vero vendi-
tor arras duplicabit / ut inst. e. §
in hiis / et C. de fide instr. contractus
/ Vendi autem potest et emi quicquid habet
commercium ff. e. si in emptione § i / Sunt
autem quedam res que commercium non habent
ut liber homo res sacra et religiosa
ff. e. si in emptione § i. et § liberi
et ff. de verb. oblig. inter stipulantem
§ sacram / et sicut res sacre non possunt
vendi / ita nec redimi s. de symonia
quelam / nisi aliquo dato vel retento
possideri / nec de hiis cussiti potest. s. de
cens. sacr. super eo. et i. q. iii. quod pro
dic ut s. de rebus. ec. non al. § alie-
natio / potest tamen pater vendere filium in neces-
sitate famis ingruente C. de patribus
qui fil. distr. l. ii / multo fortius pi-
gnori obligare quia cui quod est plus
conceditur etc. ff. de reg. iur. non debet
et sic minus efficitur ff. az. dist. ii. q. sed
tamen debet fieri ar. extra. com. demaniam
miss. l. i. / Natura emptionis est ut
res sit que vendatur et precium inter-
cedat. ff. e. l. i. § si non et l. nec e-
mptio / Item natura eius est ut rei empte
lucrum et dampnum pertineat ad
emptorem / inst. e. § cum autem / et
ff. de periculo ~~et comm.~~ rei vend. id. q.
Unde super omnes doctores ponunt talem
regulam / Si venditio fiat pure sine
scriptis etc. speciei que degustacione
non exigat / omne periculum spectat ad
emptorem / excepto casu publi-
cationis / nisi pacto culpa vel mo-
ra intueniat / pure ideo dicitur quia
si condicionalis esset venditio ante
euentum condicionis pertinet ad venditorem

dist. x. et

b

Epte 2

Ut in l. pdca io q8. // In scptis io
dicitur quia si insptis fiat / ante quam
scptura pficiatur piculum spectat ad
venditorem. C. de fide instr. contractus
// Certe spei ideo dr / quia si fiat emp
cio dnd sazz. 1227. sub alternatione peri
culum ptinet ad venditorem ff. de
in emptione §. si emptor // Sine
degustatione non exigat / io dr / quia
in illis ante degustationem piculum
ptinet ad venditore. ff. de pido et q.
rei ne. Si vina. et ff. loc. Si fundus
// Venditor tenetur ad rem tradendam /
et si non tradiderit ad interesse condemp
nabitur ff. de act. emp. et ven. l. i / et h.
tradicio facit emptorem dnm si ven
ditor erat dns / quod si emptor no
lit accipe / pt venditor mensurare
et effundere. coram testibus si vasa
sunt necessaria sibi ppt vindemiam vel
ppt novam rem et instam ff. de pido
et q. l. i. §. ult. et l. ii / et si non erat
dns tenetur de evictione. dum tamen
precium fuit solutum vel eo aliter satisfac
tum. ff. de act. emp. et ven. excepto
// Fallit in decem casibus in quibus
de evictione non tenetur possessor
primus si emptor non denunciavit
venditori ut rem venditam defensa
ret. C. de evict. emptor fundi et l.
actoris / et j. e. c. ult. Similiter nec fide
iussores tenentur quos p evictione
susceperit / ut ibi dr / et si actor sit ab
sens denunciet fideiussori ut
dicunt maa pdicta / et h denunciacio
pt fieri quolibet tpe. dum tamen non nimis
in xo. sniam. s. an conclusionem ff. de
evict. Si rem. §. quolibet tpe // Secdo
si contumacia emptor fuit absens
tpe sntie pmulgate j. e. c. ult. / quia
citatus non venit ad sniam si lata

fuit q ipm s' imputet. quia vendi
tor non tenetur ei de evictione
quia videtur potius condempnatus
ppt suam contumaciam / quam ppt
aliam cam ff. de evict. Sed ideo.
l. vi / et. C. e. t. emptor / nec pt ap
pellare tanquam contumax. xxxiii
q. iii de illicita / et vi q. viii §. Sunt
quorum // Tercio si pm iniuriam iudi
cis lata fuit snia. j. e. c. ult. et C.
de evic. emptor / nam iniuria que
fit emptori non tangit venditorem
ff. de evict. Si p imprudenciam / et
tunc iudex facit litem suam ff. de iudic.
filiusfam / et e suspensus p annum
et si se immisceat. divinis est
irregularis / de re iudic. cum eterni
l. vi / tamen si p venditore stetit quo
minus sit ei denunciatum / quia latitat
vel impedit ad eum citacionem puenire
tenetur ff. de evict. Si ideo §. si puta
et l. Si dum §. Si pnte / et sic vult
intelligere quod si non denunciavit
debet ei imputari nisi in contrarium remis
sa sit denunciacio. ff. de evict. Si
heres / vel ubi non potuit nunciari
ff. de evict. l. empti. // Si emp
tor potuit usucape. et non fecit re usu
cepit s' imputet / quia venditor ei
non tenetur si res abeo. evincatur.
ff. de evict. Si dum §. Si pt. //
Quarto si culpa. sua possionem
amittat ff. de evict. Si rem que
§. Si duple // Sexto Si sunt rem
p delicta ff. de evict l. ult. // Sep
timo. Si compmisit emptor i ar
bitrum et contra eam sniam reptavit
venditor non tenetur ff. de evict.
Si dum §. Si compmisso // Nono
si venditore absente emptor
condempnatus non appellavit ff.
de evict. l. heres §. i. et ff. ...

Si procuratorem. §. ignorantes ¶
Cuius. Si fundum emptio maiori minus sit
ff. de evict. Si fundum tibi cuique. // ¶ Decimo si
ancillam emptam prostituat. ff. de
evict. Si mancipium .2. l. qui aliena.
// ¶ Emptor vero tenetur ad pretium
tradendum. ff. de act. emp. et ven.
ex empto / et sunt nummos vendito-
ris debet / ut ibi innuitur .1. [illegible] // ¶ Item ven-
det res eme iusto pretio pondere
et mensura. et ad sic tradendum tenet.
similiter venditor .i. c. y. // ¶ Regu-
lare est. quod si quis de pecunia a-
liena aliquid emerit. suo nomine
emptori acquiritur res / non cui cuius
fuit pecunia. C. de rei vend. Si ex
ea. et C. de proba. ad probationem / 2 ff.
de furt. qui vas insi. // ¶ Fallit in
quibusdam casibus // ¶ Primo in possessione
empta de pecunia usuraria .i. de usu.
cum tu. / dic ut .i. de usur. §. ste. posses-
siones // ¶ Secundo in pecunia ec-
~~clesie~~ ecclesie quia ecclesia habet privilegium
ut quod ex emptio fuit de pecunia
ipsius ecclesie / sibi potest vendicare
xii. q. ii. c. 1 / 2 1 q. v. [illegible] / nam si
clericus habeat pecuniam de prebenda
vel ecclesia / et ex ea emat fundum /
licet pecuniam posset dare consan-
guineis / vel aliis intuitu pietatis .i.
de testi. Relatum §. licet / non tamen
fundum quia statim cum fuit emp-
tum sine nomine ecclesie sive alie-
no / fuit ecclesie acquisitum .i. de pecul.
cleri. inquirendum / nec de rebus po-
terit propria auctoritate alienare
.i. de pecul. cle. c. iii. ¶ Idem intelligas
Si quis ex pecunia ecclesie quam sub-
ripuit vel depositam habuit ad o-
pus suum possessionem emit quod ecclesia
possessionem illam vendicare potest
¶ Tertius si de pecunia militis quam
quis habuit depositam vel alio modo /
rem ad usum suum et nomine suo
non militis emerit miles poterit
rem petere C. de rei vend. Si ut pro-
ponis // ¶ Quartus si tutor pupilli vel
curator minoris de pecunia eorum
fundum emit sibi et nomine suo
et non utilitate pupilli vel minoris
/ potest iuste pupillus vel minor fundum
sibi vendicare ff. de don. int. vir. et
uxo. l. uxor // ¶ Si quis in contractu de-
cipiatur utrum contractus teneat vel
debeat rescindi / distinguitur aut de-
cipitur emptor vel venditor ul-
tra dimidiam iusti pretii / aut infra
dimidiam ecclesia vel minor decipitur
aut alius / distinguitur aut dolus
dat causam contractui puta dolo induxi-
te ad vendendum rem aliquam qua-
lem non eras venditurus / non tenet
contractus arg. .i. de rescr. per nuntium. cum
[illegible] / 2 xii. q. ii. quis [illegible]
insi / Idem dicas in persona qualibet
privata ff. de dolo. eleganter / aut in-
cidit in contractu / quia venditurus
eram. sed propter dolum aliter minus
vendidi / tenet. quoad contractus / sed
agitur ad usus decipientem pro sup-
plemento pretii ff. de act. emp. int.
§. Si venditor / aut non dat causam
contractus / nec incidit in contractu /
sed res vendita est minori pretio quam
deceptus est. sed infra dimidiam
iusti pretii privatus sive persona sin-
gularis / non potest agere ad id / quia licitum
est contrahentibus se decipere usque ad di-
midiam iusti pretii ff. de minor. in-
tegrum §. in pretio / insi fit. ~~ecclesia~~ ecclesia
vel minor quibus subvenitur per in inte-
grum restitutionem et hec in contractibus bone
fidei locum habent / quia in contractibus

stricti iur. etiam si dolus dat causam contractui tenet contractus / sed excipitur contra agentem de dolo. ff. de v. ob. si quis cum al. / et C. de pact. cum postea / Et no. quod in contractibus bone fidei si dolus dat causam contractui / non per contrahentes / sed per mediam personam / tenet contractus / sed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo. elegant. §. i. / Quandoque tamen contractu exigitur bona fides ff. de act. et obl. bonam / et tamen quandoque non tenet contractus et agitur ex eo ff. de act. emp. uel §. si quis colludente / Et nota sunt actiones bone fidei / secundum inst. de act. §. actionum et sunt xviii actio ex uendito. ex empto. locato. conducto / negotiorum gestorum / mandati. depositi / pro socio / tutele. comodati. pignoris / familie herciscunde. communi diuidundo. prescriptis uerbis / que estimatoria proponitur ut si rem meam tradidero tibi et estimo ut eam uendas x / et inde x reddas mihi / aut rem / et permutatio hereditatis petitio. actio ex stipulatu pro dote / Alie dicuntur stricti iur. eo quod non uenit in eis nisi quod stricte exigitur in actionis / Quando autem emptor uel uenditor deceptus ultra dimidiam iusti precii. primo in emptore pone exemplum. puta res ualet x. emptor dedit xvi / potest agere ad precium repetendum quod plus dedit uel in toto rescindere contractum / quia sic patet quod est deceptus ultra dimidiam partem iusti precii / soluit enim sex ultra iustum precium quod fuit x. Si enim deciperetur in quinque tantum non ageret / quia quinque sunt dimidium / et ita non est deceptus emptor nisi aliquo ultra dimidium iusti precii / sed quia sex dedit ultra dimidiam ideo aget / Item in uenditore puta res ualet

decem. uendidisti illam pro iiii or per quod es deceptus in sex / et hoc est plus quam dimidia pars iusti precii quod est quinque / et ita deceptus / Dimidia que est plus quam quinque et plus minus. sufficit si illud plus ualeat unum obulum tamen. Dic intellige per c. cum dilecti et c. cum causa et C. de resti. uend. rem maioris / et nihilominus consideratur quod fuit deceptus tempore contractus / Sed pone quod tempore uenditionis res ualet x / et tempore quo rem petit ualet xxx sine studio emptoris uel alio modo. numquid reuocabitur uenditio non / quia tempus uenditionis spectandum est ff. de ex. act. ex mult. §. i. et C. de resti. uen. si uoluntate et C. de eo. dudum / quia si deterior esset facta non peteret et ita eo petitum non est contractum nec melioratione debet petere C. de sol. l. pult. ff. de damp. i. fec. qui bona. §. si quis / Sed quid si maior iurauit se non uenire contra uenditionem et tamen fuit deceptus ultra dimidiam iusti precii nunquid audietur R/. dic quod non arg. C. de mino. si uero et c. debitores / secus de minore quia per iuramentum non excluditur nisi beneficium etatis non tamen renunciat iuri com. / et ita potest agere uel ad supplementum precii uel ad rescindendum contractum / sed restitutionem in integrum petere non potest quia iuramentum reputat eum maiorem / Nota quod fraus fit legi iiii or modis / Primo de persona ad personam ut si uxor uelit donare uiro uel econuerso quod non possit. ff. de don. int. uir. et uxo. l. ult. / supponit aliam personam cui donet non ualet donatio

legi fit fraus iiii or modis

III

ff. de don. int. vir. et uxo. hac vene
§. non tamen. xl. vi. di. Sicut et j. de sen.
ex qu. militis / Secundo de re ad
rem prohibitum est ne filio famil. pec-
cunia mutuetur. si tamen aliud in frau-
dem factum fuit puta de disti fru-
mentum vel aliud consimile quod venderet
ut pecuniam haberet / fraus fit legi
ff. ad senatusc. Ma. quia Item si filius fa-
milias / Vel prelatus qui non potest ob-
ligare etiam tradit sigillum j. de
solut. Si quondam / et in usu j. e.
ad nostram et xvij q. iii. pleraque /
Tertio de contractu ad contractum ut
pote uxor non potest donare. vendit ut
dicitur e. vir ei vendere / ut hoc modo
possit donare non valet. ff. de don.
int. vir et uxo. Si sponsus §. ita
et xvi. q. iii. Sacerdotes / Quarto
de contractu ad contractum sed alio mo
ut cum mulier pro alio fideiubere non pos
sit / principale se facit debitorem. hoc
non valet ff. ad vell. quamvis §. si
cum essem / de locato et con-
Dictum est de emptione ducto seq.
que fit contra venditionem sed quia
similiter locatio fit contra venditionem
quod ideo sequitur videre de locato et
conducto / et emphiteosi quid sit
Locatio est persone vel rei ad
usum facta concessio mercede in
pecunia numerata / Conductio dicitur
a genus quia contrariorum eadem est disci-
plina. xi. q. iii. contrarium / Loca-
tor dicitur qui precium recipit / Conduc-
tor qui dat vel dicitur enim locat
ille capit qui conducit precium dat
/ Locatio vero eisdem modis contrahitur
quibus emptio et in eisdem rebus
consistit / Si vero aliquis conducit

domum et
~~quam locatam inquilinus~~ patus est
satisfacere. domino non potest. dominus enim eum
expellere / nisi dominus probet. domum proprio sibi
necessariam / vel si ipsam reficere voluit
vel si inquilinus male usus / vel cum
conduxit fundum ad quinquennium et per
biennium non solvit / vel etiam vicitur
qui duxit uxorem. vel alia domus
est combusta / nec imminebat tempore
locationis j. e. propter sterilitatem §. viii.
et C. e. l. iii. item si aliquis scolaris
vel etiam magister conduxit hospicium in
civitate Bonon. / in lesione vel pro
iudicium habitancium / ipso facto sinam
communicationis incurrit / nisi prius co
stiterit tempus conductionis elapso vel
inquilinum suum consentiente contrarium / et hec
summa ibi dicit. annis singulis iteratur.
q. e. c. ij. / Ubi vero conductor propter
sterilitatem vicio rei certam sine cul-
pa coloni / magnum incommodo af-
ficitur / pro rata est pensionis remis-
sio facienda / nisi tamen ubertate pre-
cedentis vel sequentis anni valeat
sterilitas compensari j. e. c. propter. ¶
Casus enim fortuitus domino nocet / et
non colono / ut non habeat pensionem
nisi pro rata / et si nichil percepit / nichil
solvat / et ita remissio est facienda
in toto vel in parte / nisi ubertas anni
precedentis vel sequentis possit cum
sterilitate compensari C. e. licet et j.
e. propter / et si dominus remisit pensionem
propter sterilitatem / si anno sequenti
contingat ubertas / petere potest inte-
gram pensionem / ff. e. Si unus / hoc
intellige de eo colono qui debet
certam pecuniam vel certos corbes
et non de partiario quia lucrum

et dampnum cum duo pticum ff. e. si
merces §. vis maior / nisi melioratoe
aliud sit actum C. e. licet. // Culpa
vero conductoris seu eius sine dolo amm
annumeratur / ut si nigr. scolas. scuz
lii effoderit. ff. de homic. ad audienciam
Item si quis bestimenta policienda
acceperit / et mures roderent / de cul
pa tenetur ff. e. ite qr. §. si fullo
et §. se. // Item si vitulos pascen
dos vel ad sarciendum vel poliendum
vel gemma sculpendam / vel includen
dam / tenetur / nisi vicio materie
frangatur. ff. e. si qs fundum §.
si quis vitulos et l. ite qr. §. si
gemma // Ite si in alio vase ponat
conductor quam in illo quod conduxe
rat tenetur ff. e. ite qr §. 1.
Emphiteosis est nomen grecum.
et sonat idem quod melioracio sine
contractus melioracionis / et dr ab
en. quod e in et fitos quod e fides quia
in fide suscipientis res ipa tradit
ut ipam deteriorem si non permittat
x. q. ii. hoc ius porrectum §. qui rem
vel tradit a iure emphiteotico ut
ibi / et i aut de n. al. rebus ec. §.
si vero ecc. ppetua coll. ii / et tradit
ut eam faciat meliorem ut x. q. ii.
hoc ius por. §. si qs vero ruinas / et
in aut de alie emphi. §. si queda
coll. ix. // Differt autem iste contractus
a contractu locacionis ad minus in iiii or
Primo racione dominii eo quod emphi
teota utile habet dominium ff. si ager
vect. pe. l. 1. et ii. Sed conductor non
accipit dominium nec utile nec
directum C. loc. si qs conductionis
et ff. e. non solet / et C. de fide instru

ment. dilc. usus fr. // Secundo racione
possessionis quia conductor non est
possessor ut supradicta dictum est inter
dilc / et C. de usuc. l. 1. Sed emphi
teota possidet natu. ff. de acqr. poss.
natu. // Tercio racione pticis trans
ferentis ius suum in alterum alii rem
locando / C. loc. nec Sed emphite
ota non nisi volente dno ut e. c. ult.
et C. de iur. emphi. l. fi. // Quarto
racione pturbacionis quia conductor qui
ad longum tempus conduxit appnato
ecclesie cadit a iure suo si per biennium
cessavit in solvendo pensiones ut e.
c. pult. / et ff. e. quero / Sed emphi
teota / qui tenet appnato / non cadit
a iure suo / nisi cessavit per tri
ennium. C. de iure emphi. l. ii / Si
tm tenet ab ecclesia sufficiat bie
nium ut e. c. ult. / et x. q. ii. hoc ius
por. §. qui rem / et cadit a iure
suo eo dies interpellat pro homine
nisi celerit moram purgaverit
ut e. c. ult. // Sed usque ad quod tempus
possit purgare moram diversi
diversa dixerunt / quidam usque ad sniaz
ff. de in of. testi. pap. §. meminisse
alii usque ad lit. cont. / quia post lit. cont. co
stituitur quis in mora. ff. de vb.
ob. circa. nisi / alii usque ad denun
ciacionem factam a dno loco et tempore co
petenti / et si de novo constituitur in
mora. ff. de vb obl. si ita / Unde
cum bis moram contraxit quod si
celeriter decreto prospicere poterit
cum causa iterata venial consequi
intellaten? merzant. xxv q. ii.
Ita nos et ut de heretic. ad abole
dam v. illos / Iste due opiniones

Emphiteosis

satis sunt ydonee. Sed fallit in pu-
pillo emphiteotico ff. de v. ob. Si
pupillus. Sed certe hoc non sit in iure
diffinitum infra quod tempus mora pur-
gari possit, credo hoc esse relinque-
dum arbitrio iudicantis ff. de vb.
obl. continuus, et S. de off. del. de causis.
Pone quod non possit purgare moram,
nunc dominus propria auctoritate potest eum
expellere. Vide quod sit x. q. ii. hoc ius
et S. e. c. ult. Sed melius est quod hoc
fiat iudicis auctoritate S. de priat. pa-
storalis. Si recipiat dominus possessi- p(er)s(ecuti)o
onem post quam moram purgari non
potest, numquid renunciavit iuri suo
quod non possit expelli? Dic quod sit in
privato ff. de l. comis. post diem. Sed
in prelato si eo consensu capituli recipit
secus si prelatus sine consensu capituli
pensionem recepisset. S. de his
que fi. a pl. pastoralis. Nota tamen
quod si dominus vel ecclesia recipiat pensi-
onem salvo iure suo non preiudicat
quin possit eum expellere propter protesta-
c tionem x. q. ii. hoc ius. Emphi-
teota suas meliorationes vende-
re potest ita tamen quod prius denunciet
ecclesie vel domino quantum sibi ab aliis
offertur, et si infra duos menses
noluit emere potest cuilibet alii vendere
qui non prohibetur emere C. e. t. ult.
Et si secus egerit dominus potest re-
vocare, ut ibi, et C. de iure emphi.
l. ult. Quedam persone prohibentur
emere, ut potentes, domini ecclesie capitu-
lares et omnes persone minores que
non sunt ydonee facultate conveni-
endi, unde posset dominus preiudicium pa-
ti ff. qui satisda. co. l. ii. Sed

numquam posset donare sic C. de fundis
patri l. i. l. xi. et legare C. de conce.
inst. de le. certa patri et ff. de le. ii. legatum
Sed aliis in emphiteosim dare non possit
sine consensu domini C. de iure emphi.
l. ult. in prin. quia appellatione ali-
enationis emphiteosis continetur
in aut. de non al. rebus ec. § Hoc
igitur de alienationibus emphiteosis
et S. de rebus ec. non al. nulli
in fi. lib.

De permutatione sequitur

rc 4

Superius dictum est de emp- A
tione, sed quia permutatio si-
milis est emptioni, ideo de
permutatione videndum est quid sit
permutatio. Unde eius nature quod res
valeat permutari. Permutatio est ¢
certe rei pro alia certa prestatio.
Certe rei ideo dicitur quia tunc dicitur
permutatio cum certa res cum alia re
certa permutatur C. e. l. quia. Nam
si res certa permuta dabetur non esset
contractus permutationis sed contrac-
tus innominatus s. do ut des ff. de
cond. ob. cau. da. l. ult. Differt
ab autem ab emptione, quia ibi precium pro
re datur, hic autem res pro re certa
permutatur. Iste permutatio re ipsa
contrahitur non solum pacto ut emptio
ff. de ep. ... emp. nec empto.
Natura permutationis est ut si res ¢
quam dedisti mihi fuit evicta, ame-
possum repetere rem quam dedi tibi
C. e. l. i. nisi in casibus notatis S.
de emp. et vend. § venditor. v.
fallit. Permutari potest quicquid vendi ¢ b
potest, quod dic. ut S. de emp. et vend. §
vendi. Fallit in ecclesia quod licet
vendi non possit potest tamen permutari.

auctoritate superioris. j. e. de questio-
nes. et c. licet intua. l. vj°. et xvj.
q. ult. nemini. Debet aut sic fieri
permutatio. pacto non precedente. quia
tunc symonia esset. j. e. quesitum
est quid beneficium suum libere. et
sine fraude in manibus epi resi-
gnet. et fit tunc de consensu prionum
utriusque ecclie permutatio fiat. j.
e. licet intua. l. vj°. et e. dilecti parti
postulasti. et si aliqui beneficia per
annos vacatura auctoritate apli-
ca expectent. illa beneficia petere
non possunt. quia isti al nunc
resignassent. Sed equitas in hoc
casu est rigori preferenda. j. e. licet
intua. l. vj°. Et si una ecclia que
magis habundet possessionibus per-
mutetur cum alia. que minus habun-
dat. auctoritate superioris pro maiori uti-
litate ecclie. tunc pt. pecunia re-
fundi pro melioratione possessionum
non aut pro eccia. ita tamen quod isti duo
contractus in nullo se contingunt. j. e.
ad questiones. et i. q. iii. Siquis. Sed si
una villa permutaretur cum alia
ita quod utraque ecclia esset accesso-
ria ad villas bene permutarentur
cum universitate. ar. j. de iure patr.
pulvis. et c. cum sim. Permutatio
rei spualis cum re corporali fi-
eri non pt. j. e. c. ult. dic ut. s. de transac.
s. ideo sic dist. Permutatio pbe
darum aut ex dignitatum de iure
fieri non pt. j. e. cum olim 2 c. quesitum
2 s. de pben maioribus. nisi fiat
auctoritate superioris. et si qui contra
fecerint eis sunt spoliandi. j.
e. cum olim. nisi dispensatio fuerit
cum illis. j. e. cum universis. et superior
vos si viderit expedire hoc facere.
pt. j. e. quesitum. et c. licet intua.
l. vj°. Valet interdum loca mu-
tare. pluribus ex causis. dum mutatum
locus mutatum mentis affectus
lxxxj. di. valet. Mancipia
vero ecclesiastica permutari non pnt.
cum private mancipio. quia quod
semel deo dedicatum e. ad huma-
nos usus transferri non debet. j. e. man-
cipia 2 c. se. nisi utilitas ecclie hoc
non exigit. alioquin posset permutari.
cum donari possit libertati xij. q.
ij. ecclesiasticis. De feudis sequitur.

a Tractatum est supra de rebus
ecclie non alienandis. Sed
quia infeudatio e species
alienationis. Ideo de feudis est
videndum. Et primo quid sit feudum
et unde dicatur. Et que res pos-
sint infeudari. Et quibus modis
amittatur. Et ad que tenetur
dominus vasallo. et econverso. Feudum
e res concessa. alicui ad utendum.
fruendum. pro exhibitione alicuius
honesti servicij. j. de sen. ex diligenti
2 de reg. jur. c. ult. Dicitur
aut feudum a fidelitate. quam
vasallus. pt feudatarius domino
suo iurare et prestare debet. ar. s.
de iur. iur. veritatis. et c. ea te.
dit ut. j. e. s. ult. Prelatus
ecclie pt. infeudare res que consue-
verunt infeudari licet in manen-
tium. preteritis de novo non infeu-
dare. et hoc in iiij^or casibus.
Primo si vasallus decedat et
feudum ad ipsum prelatum revertatur

potest illud alii concedere in feudum si viderit expedire. Secundo si vasallus feudum alienaverit, poterit de feudo illo filium alienantis vel consanguineum investire. Tertio si feudum recipiat alienatum quod ipse non valebat recuperare, poterit alicui laico illud concedendo, per quem ipsum etiam valeat rehabere, quod probantur in c. ii. Quarto si prelatus auctoritate ipse dederit alicui feudum in certa mensura et defecit maligna parte in mensurando, poterit eius successor mensuram licite integrare, cum in actibus suis etiam fraudem aliquam non debeat adhibere in de donationibus prelatus. Item reges comites et barones item maiores et minores et valvassores qui capitanei appellantur feudum dare possunt ut in constitutione Frederici que feudum dari possit circa principium. Feudum alienari non potest, sed tamen in dote dari potest ad vitam feudatarii in de dote post divortium restituenda et in insti. de donationibus § ante nuptias. Si feudatarius ecclesie obliget feudum ecclesie, non tenebitur etiam fructus in sortem computare in c. ii. Decime vero in feudum laico in perpetuum dari non possunt xvi. q. i. c. vel in de decimis prohibemus et c. quamvis, dicitur ut ibi § verum. Amittitur feudum si vasallus alienat totum feudum sive vel maiorem partem, et dominus acquirit possessionem, potest illud revocare. Si vero minorem partem alienat vel obliget pignori, dominum tamen maneat in feudo dominum, ipse hoc non perdit feudum, in aut quibus modis feudum amittitur § ii. et iii. coll. x. Item si vasallus infra annum et diem investituram feudi absque domini non quesierit vel domino petente iuramentum fidelitatis tertio commonitus non prestiterit, vel aliquam feloniam contra tenorem iuramenti fidelitatis fecerit, perdit feudum et revertitur ad dominum. Si vero aliud grave contra dominum peccaverit, puta fratrem vel patrem eius interfecerit vel aliud simile, si feudum est paternum perdit illud, et non ad dominum sed ad confeudatarios suos pertinet, non autem ad filios illius, in aut quibus modis feudum amittitur § vel coll. x. Item mortuo feudatario tenetur filius eius petere investituram a domino infra annum, alioquin privabitur feudo, ut in aut predicta § preterea. Item si filius vel famulus vasalli offendat dominum, si non in ministerio domini faciat, hoc privabitur vasallus feudo, nisi illos exhibeat ad satisfaciendum, ut in aut predicta § insuper. Tenetur autem vasallus privari cum vocatus fuit ire in expeditionem cum ipso presens vel palam accepto domino vel dimidium redditum illius anni dare domino, alioquin feudum amittet, ut in aut predicta § sunt. Feudatarius autem ecclesie tenetur reddere censum constitutum alioquin cadet a feudo, si per biennium cessaverit in solutione ar. x. q. ii. hoc ius porrectum et c. de loc. c. vel, dicitur ut in dicto c. § emphiteosis vero iure. Item ex delicto patris filius amittit feudum, C. de bonis l. domino, et ff. de bonis lib. l. quia in dominum filius de novo velit investire

d. e. c. n. Dic tn ↄsuetudine diuersorum locorum esse ↄsiderandam / tn non ad ecclesiam / sed ad principe ptineat de possessionibus ecclie in mobilibz cognoscere q. qui fil sit. le tam q et specialr in regno francie / quia ibi iura ciuilia locum non hent / tn non regni recognoscat. in tpalibz superiorem. J. qui fil sit. l. pnenerabilem / nec ex iura canonica. tn non ptineat ad ecclesiam. defendo. nisi rone ↄsuetudinis sine pacti sine priuilegij iudicare. 8. de iudi nouit etiam p appellom. 8. de ap. si duobus / ¶ Questio vo feudi ut dictum e / coram. dno. feudi debet agitari. 8. de iud. cetum / z de cr. p diis ht. est cum / nisi dns negligens esset facere iusticiam tunc in dco. transfertur ad alium 8. de foro. ↄpe. licet. et c. ↄtenore. et c. ↄ tn sinissa / Jd. si dns fuit platus ecclie et feudum sit ecclie. 8. de foro ↄpe. vin ¶ Et non qsi qo feudi vtatr. inter vasallum z dnm. vtz vasallus debeat. hre feudum. vl non / tunc. p alios ↄvasallos det ca illa tractari. ¶ Si vo int duos vasallos tractetur ca. s. quis illorum sit potior in feudo / tunc. dns feudi debet cognoscere 8. de iudic. ceterum / z c. nouit z in aut de feud. hac edicali. s. p tca. ¶ Si aut int vassallos et alios qui non sunt. vasalli agitatur de re illa / tunc dns non cognoscet. quia esset iudex in ca sua / qd esse non det. C. ne quis in ca sua. l. i. Sed ordinarius tunc cognoscet / vl delegatus 8. de fo ↄpet. cum sit / et xi. q. i. ↄxperiencie Vnde vsus

Cuia cognoscet de vasallo dno qz. ¶ Cum dno suo fidelitatem iurat / ista sex in memoria debet hre / Incolume. s. ne sit i dapnum dno suo de corpe suo. Tutum ne sit indampnum de secreto suo vl. munitoribus p quas tutus esse pt. Honestum ne sit indampnum ei de sua iusticia / vl de alijs causis que ad honestate ptinere videntur. / Utile ne sit ei indampnum de suis possionibz / facile vl possibile ne id bonum quod dns leuit facere potuit faciat ei difficile / et ne id qd possibile erat reddat ei impossibile ¶ In omnibus hijs det vasallus fidelis esse. dno / et dns vasallo / qui q. fecit. erit p fidus et piurus / hec pbantur. xxij. q. v. de forma. De pignoribz et alijs ob

Dictum est de feudis que dantur ad vitam vl in ppetuum / hic psequitur de pignoribus que dantur ad tpus / et de usu fructu qui datur ad vitam / Et o de quolibet. est videndum / Et pmo de pignore. quid sit / et vnde dicatur / Qualiter ↄtrahatur obligacio / que res possit pignori obligari. / Ad quid dator pignoris z ad quid acceptor teneatur ¶ Pignus est. obligacio rei p debito sua. ad maiorem securitate creditoris / quia tucius e pignori incumbere q in psona agere / inst. de oblig. que ex delic. nasc. s. fiunt ¶ Dicitur aut pignus a pugno quasi eo pugno. vl manum traditum / ff. de v. ob. plures s. pignus ¶ Solet

quit int. pignus et ypotecam tal
differencia assignat. / quia ubi res
obligatur et traditur pignus dicitur
Sed ubi obligatur et non traditur
ypoteca vocatur / inst. de act. §. Ite
seruiana / nam ypotheca est obli-
gatio rei inmobilis / inst. e. §. Int.
pignus Sed hic largo modo accipi-
untur utrumque et tamen nomine differunt. ff. de
pig. res ypotece §. Int. pignus
¶ Contrahitur autem duobus modis pi-
gnoris obligatio / tacite scilicet et expres-
se. Tacite ut etiam in rebus ministri
sui tacitam ypotecam habet / ar. xiij. q.
ij. quod / et eius bona qui cum fisco con-
trahit tacite obligatur / et ea que
aconducto in necta sunt. et illata /
pro pensionibus sunt tacite obligata.
C. in quibus ca. pig. ta. contra
l. Si inducta. et l. ult. et ff. e. t. l.
eo dica ¶ Item bona tutoris sili-
tacite obligantur pupillo C. in quibus
ca. pig. ta. contra. Si mater et ff. e. t.
l. ult. ¶ Item bona mariti pro dote
vxoris tacite sunt obligata. q. e. ex
his Sed non extenditur ad parafernalia
C. de pac. que ca. fr. do. l. fi. / nec ad
donationem propter nuptias C. qui po. i
pig. ha. l. ult. / Sed hoc priuilegium de dote
non habet mulier que catholicam non percipit
communionem C. de hereticis l. i. et aut.
ibi signata. Ita nec illa que sciens
contrahit cum heretico q. de heretic. detinuit
l. vj.° ¶ Item contrahitur expresse spe-
cialiter et generaliter Specialiter ut ager
equus et similia / generaliter ut cum
quis omnia bona sua obligauit
In quo casu non solum quod habet Sed
et que postea acquirit obligata e-
runt C. q. res pig. ob pos. l. ult.

Et hoc pignus vocatur conuenciona-
le. ff. e. t. l. i. ¶ Obligari pignori
possunt quecumque vendi possunt / que autem
vendi non possunt obligari non possunt.
ff. q. res pig. ob. p. g. l. i. §. fin. / Ideo b
res ecclesie sine sacris / nec vendi possunt
nec obligari / nisi pro summa necessitate
ecclesie q. e. c. i. et ij. quia pro utilitate
persone obligari non possunt. Item non possunt
obligari nisi quis de rebus suis
obnoxia facit C. que res pig. ob
pg. l. qui filios / Et ideo res aliena
non potest pignori obligari C. Si res
al. pig. da. curator / licet vendi pos-
sit ff. de contrahe. ep. et ve. rem alie-
nam. ¶ Item liber homo non potest obligari
impignori / nec pro debito detineri q. e.
c. ij. et q. de in. iur. Et si pignoracio
nes l. vj.° / nisi in tribus casibus ¶
primus si ab hostibus detineatur
C. de post. li. ex. l. ab hostibus §. i. et
l. fi. ¶ Secundus quia pater potest filium
obligare que et vendere posset in ne-
cessitate scilicet famis tunc C. de patribus
qui fil. di. l. ij. ¶ Tercius ex consensu
suis liberam personam potest obligari scilicet in
obstagio C. de inium. ex rapto al.
qui detinet liberum hominem pro
debito amittit debitum in aut. de
multi in. §. quia vero ¶ Alie vero res
presentes et future corporales et incor-
porales seruitutes personales usus et
usufructus ff. e. et que nondum obligari pnt
non conuente. Si is §. vsufructus
ff. e. et l. sed anne / fallit in iuribus
urbanorum prediorum / que pignori ob-
ligari non possunt ff. e. Si is §. ult. / nec
aliquo tempore potest pignus prescribi a
creditore ff. de usucap. l. cum non so-
lum §. pignori / quia non dicitur ipse

possidet ff. qui satisda. co. Sciendum
quod creditor. Dator autem pignoris
tenetur debitum solvere si pignus
deperit sine culpa creditoris nisi
quibus modis re contrahitur ob. § ult. nisi
actum esset inter partes quod amissio
pignoris liberaret debitorem. C. de
pign. act. qui fortuitis. Item in
pensas in pignore a creditore factas
bona fide reddere debet nisi minio debite
sint ff. de pig. act. l. si servus. Res
rem alii pigneratam alii ignoranti
pigneraverit non debet aliogin stellio-
natus crimine potest accusari ff. de
cri. stell. l. i. et ult. nisi sit res tal-
que sufficiat utrique ff. de pig. act.
Si quis in pignore § ult. Item
crimine stellionatus tenetur debitor
qui sciens rem alienam obligavit
sine domini voluntate vel rem obliga-
tam subripuit C. de cri. stell. l. ii. et
ff. e. l. iii. Creditor autem soluto
debito integre pignus tenetur reddere
C. de solu. pig. l. ult. Integre ideo
dicitur quia parte debiti soluta pro
reliqua parte totum pignus remanet
obligatum C. de distrac. pig. l. qua
diu. Iste debet reddere pignus non alii
obligatum nec deterioratum ff. e. si cum
§ venit et l. creditor. Si restituatur
pignus debitori creditor nichilominus
petere potest debitum ff. de pact. l.
iii. Secus si restituatur cautio
pignoris quia tunc videtur debitum
remisisse C. de remis. pig. l. cre-
ditorem et ff. de pact. l. ii. Ratio
diversitatis est quia in alio utilitas
in alio non. Fructus vero debent
in sorte computari deductis expensis
et possessio debet reddi domino qui fruc-
tus
sorti poterunt adequari licet res
per multos transierit creditores ut e.
ti. contra quia primus creditor non
potuit pignus obligare in plus
secundo creditori quam ei fuerat obliga-
tum. ut de don. int. vir. et uxo. inter
et ut de pri. pati. quod autem in fi. et
ut de reg. iur. nemo l. vii. Contingit
tamen in fraude pignoris res ven-
ditur et frequenter usura committitur
quod ex forma contractus et ex con-
iectore pretii ad rem et intentione
corrupta comprehendi potest ut e. illo.
Item pignus potest recuperari a cre-
ditore cui cum venditum nisi sit vendi-
tum C. de distrac. pig. Si pignus
Usufructus est ius utendi fruendi
re aliena salva rerum substantia ff. de
usufruc. l. i. et hoc ius consistit in
corpore quo sublato et ipsum necesse est
tolli ff. e. l. ii. Et ideo dicitur re aliena
quia res sua nemini servit ff. de servi.
ru. pre. iure quod et ff. si ususfr. peti.
l. uti frui. Utendi secundo dicitur ad differentiam
utilis dominii quod in rebus alienis
habetur ut emphiteota et feudatarius
qui habent utile dominium. Fruendi
dicitur ad differentiam nudi usus quia minus
est in usu quam in usufructu. Inst.
de usufruc. § minus. Et dici possent
dici usufructuarii quia nec possunt ven-
dere testari nec donare sed victu
et vestitu contenti esse debent X. q.
ii. episcopus habeat. Salva ideo dicitur ne in
totum pereat substantia unde tenetur
reficere edes quia ad eum omnis fruc-
tus pertinet ff. de usufr. l. usufructus
et C. e. t. eum ad quem. Cautio est
prestanda sive res sit mobilis sive
immobilis quod utatur fruatur
salva rerum substantia ad arbitrium boni

usufructus quid sit

Viri .j. e. t. ult. / et ff. de usufr. quem
admod. a. l. 1. / et continet. tamen ista
duas causas / unam de utendo. fru-
endo. arbitrio boni viri / aliam de
restituendo. finito usufructu. ff.
usufr. quad. a. l. 1. ℞ 1. 2. §. si stipulo.
pro utroque tamen remittitur / hec tamen cau
tione. C. proprietate redit ad fructua
rii. ff. usufr. quad. caut. usufructus
§. plane. / Item. de fisco. fructua
rio ff. ut legator. seu. fid. l. u. §.
si ad fiscum. / Item si usufructus
pertinet ad patrem in rebus filii C.
de bonis que lib. l. fin. / Constituitur
aut usufructus in fundo rustico / et
in edibus / et in servis et in ceteris re-
bus. l. ceteris animalibus libris ff. c.
sed et si quis §. 1. 2 n. et l. statue
/ Quibus aut que usu consumuntur
ipse usufructus constitui non potest / quia
nec iure naturali potest esse salva rerum
substantia / nec iure civili / quia ita datur
usufructus / ut fiant recipientis.
ut vinum oleum. et pecunia numerata.
que assidua. commutatione consumitur
inst. de usufr. constituitur / Ipse tamen
utilitatis causa. constituitur usufructus /
quia ille cui datur. eiusque rebus / satis-
dat. de tanta restituenda / vel estima
tione aliarum rerum ut. j. e. t. ult. / et
inst. de usufr. § constituitur. / Fini-
tur morte usufructuarii. j. e. c. ult.
/ Item capitis diminutione / maxima
et media / sed non minima. inst. de e. §.
finitur / Maxime pt maior excommunica-
tio corporali / Et quia. vbs xi. q. iii. de-
bent / Minor sive medie excommunicatio
minor / Unde in isto casu clericus amit-
tit fructus prebende sue. ex. de ap.
pastoral. infi / insupe. a sacrorum parti

d'cfcv cp gtx ncx4 bcxp

capatos reponentur. j. de cle. ex-
com. si celebrat / dic ut ibi § 1 / et
§. puniuntur / Sed unde complibus
pecunia morale s. de coh. cle. et muli.
t. ult / dic ut ibi j de testib. §. inf
matum u. e. ant. / Fallit in xa
casibus / Primus si causa decipi
endi intervenit. ut pote in fraude
vili ff. ad vell. l. ult. et l. decipi
enti et C. ad vell. cum et l. seu / Se-
cundus si renunciavit illi bene
ficio C. ad vell. antiq / Tertius
si elapso. biennio post fideiussionem
confessa fuit se obligatam esse / vel
pignus vel fideiussorem aliud dede
rit pro fideiussore C. e. si mulier. / Quartus
si accipit. q. 1. to ... continetur. Si
pretium pecunie accepit ut fideiu-
beret C. e. antiq. ℞. 1. / Quintus fa-
vore libertatis C. e. l. pen. / Sextus
favore dotis C. e. l. ult. / Septimus
si animo donandi intercessit ff. e.
sed. si ego. et l. scep. / Octavus
si in rem suam vel quasi in rem suam
fideiubeat. ff. e. aliquando. et l. si pro
aliquo. ... 1. et l. si mulier. / No-
nus si in mulo. pricliter. ff. e. si
mulier. cum

De fideiussoribus quarto pa

Visum est. qualiter pacto fideiub
res pro debito. subiciatur / nunc
videre restat. qualiter persona.
pro alieno debito. obligetur. quod
fit per fideiussionem / Et ideo videndum
est. quid sit fideiussor / Secundo qui pos-
sit fideiubere / Ad quid fideiussor
teneatur / et ad quid ille ~~ille~~ pro
quo fideiussit / Fideiussor est qui
alienam. obligationem in suam sus-
cepit fidem / principali nichilominus
remanente. obligato / inst. e. in
pr. / et ff. e. l. 1. et u. / Differt a the

amandatore et constitutore / quia mandator precedit constitutor subsequitur obligationem Sed fideiussor precedere et subsequi potest / et sic continet utrumque ut insti. e. ti. fideiussor Si enim peticio debitore suo / aput te spondeo fideiussor ero / si vero mandem tibi ut ticio credas / mandator sed si ex accio obligationem in me transfero / et me ipso liberando constituo debitorem / constitutor ero ff. de const. pe. l. i. / Fideiubere potest quicumque non prohibetur / quia hoc edictum prohibitorium est / sicut edictum de minimo contrahendo. in de spo. tu aput et in debo. licet / nam filius fam. potest fideiubere ff. e. Si dubitat. ti. filius

b

Prohibetur vero ne pro aliquo fideiubeat ff. ad uell. l. i. / et l. quamuis ti. Sed tu essem. z xxxiii. q. v. uxoribus / Fallit in nouem casibus / Primus si causa decipiendi interueniat / ut pote uolentem velli ff. ad uell. l. ult. z l. decipienti / z c. ad uell. sum z i. feminis / Secundus si renunciauit illi beneficio c. ad uell. antiq / Tercius si elapso biennio post fideiussionem confessa fuit se obligatam esse / uel pignus / uel intercessore aliud dedit pro fideiuss. c. e. Si uult / Quartus si pro te precium accepit ut fideiubeat. c. e. antiq. P. i. / Quintus fauore libertatis. c. e. l. penult. / Sextus fauore dotis c. e. l. ult. / Septimus si animo donandi intercessit. ff. e. si ego. et l. se / Octauus si in rem suam uel quasi in rem suam fideiubeat ff. e. aliu. z l. si pro aliquo P. i. z l. si mulier / Nonus si in multo periclitetur ff. e. si uult / Item clerici et monachus prohibentur / Clericus a fideiussionibus inseruiens abiciatur in e. c. i. / et xi. q. i. te quidem / Si tamen fideiussit. tenet fideiussio in e. c. ii. z iii. / possunt tamen clerici inter se fideiubere ut continet c. de ep. z cle. cons. ti. Iubemus / Sed pro secularibus fideiubere non debet in c. ii. c. penult. / nisi necessitas sit. tunc tenentur ex pietate alii subueniendo lxxxvi. di. non satis / Sed ecclesie suis fideiubere possunt / in aut. de stat. ep. ti. alin. a / et hoc de licencia abbatis et maioris partis capituli / al. enim monasterium non obligaretur / nisi in utilitatem eius probatum fuit redundasse. in e. c. penult. / Item nec miles de loc. et milites / Item nec curiales potest fideiubere c. loc. curial. Omnis autem fideiussor obligari recte accedit ff. e. l. i. / Fideiussor tenetur ad id ad quod principalis debitor tenebatur / non autem in plus quia in duriore causam obligari non potest ff. e. fideiussor / tu distingue Utrum fideiussor teneatur de accessorio / aut erat iam debitum cum fideiussit tunc tenetur ff. de co. et t. lo. l. ult. / Aut non erat debitum / tunc distingue. aut fideiussit in certam summam tunc in illa. et non in plus tenetur ff. e. Fideiussores ti. ii. Aut in omnem causam tunc tenetur ff. e. Si a colono / Aut simpliciter tunc distingui aut accessorium venit in re obligationis tenetur ff. de co. et t. lo. certum capit. ti. non enim / al. venit tamquam res

c

pncipalis ff. de r. c. pe. l. unum
sunt officio iudicis / distinguitur. aut
venit sm naturam actionis. tunc tene-
tur ff. loc. quero / aut arbitrarie tunc
no tenetur ff. de eo qd certo lo. contra
capue n. ff. / Et si solvit fideiusso
res accessiones et dampna pt.
petere ab eo pro quo fideiussit / qui
debet ipsum servare indempne ut e. t.
n. et in. preter usuras / qr de iure
canonico no tenetur solvere. ut de
iure iur. debitores / nisi iurasset
solvere / quia tunc exceptionem oppone-
re no pt. / ut ibi nisi primo peteret
absolucionem iuramenti ut. de iureiur.
c. i. ideo. petere posset usuras et
expensas quas fecit pro toto quod intus
esse suum ff. ma. si mandato. §.
fideiussor. et s. e. t. i. et in. et ut de
fo. compet. cum c. laicus l. vjo.
Item fideiussor no debet ei servari. q. fide
vel pactum no servatur ex no. si
intervenit iuramentum ut. de iureiur.
sicut pervenit et c. quadam. et s.
de rescrip. in fine frustra l. vjo. / Si plu-
res sunt fideiussores quilibet tene-
tur in solidum / inst. e. §. si plures / sed
pnt implorare beneficium nove con-
stitucionis ut inter eos actio divi-
datur / C. de duobus reis. aut
hic. aut vel ep̄le divi adriani que
est. C. de constit. p. l. ult. / Si ante
agit creditor contra unum tantum
et in solidum no convincatur / nichilominus
in solidum alii tenentur. ff. e. rebus.
si in solidum ab uno convincatur / ipse fi-
deiussor contra alium fideiussorem

non agit nisi ei cedatur actio a
creditore ff. e. ut fideiussor / et est
cessio facienda ante solucionem
quia postea cedi no possit nisi
actum fuisset antea ut cedetur
ff. de sol. modestinus / Exceptio-
nes que competit reo contra creditorem
competit fideiussori / et si eam ob-
miserit fideiussor sciens / no habet
recursum contra debitorem ff. ma-
nd. §. qualiter / et hic est. in ex-
ceptionibus coherentibus negocio
persone. aunt coherentes nec competunt
fideiussori. ff. de except. exceptiones
Fideiussor pt agere contra principa-
lem debitorem in iiij or casibus
ut eum liberet a fideiussione / Primus
est si diu stetit in obligatione ff.
man. lucius / Secundus si reus
incipit vergere ad inopiam ut
in l. lucius et C. ma. si pea / C
Tercius si fideiussor condempnatus
sit / ut C. ma. si pea / hos tres
casus habes s. e. c. ult. / Quartus
si ab inicio convenit. ff. e. si fide
iussor / in hiis casibus agere pt.
fideiussor ut liberetur cum solvere
al no pt / host. dicit qd fideiussor
tenetur ad satis faciendum / nec
prodest ei si denunciaverit creditori
ut a principali exigat / nec propter
hoc liberetur ff. e. si fideiussor
creditori al no pt / sed fideiussor
pnte debitore existente solvendo /
no debet conveniri C. e. t. aut pnte
/ nisi fideiussor huic iuri renun-
ciavit / C. de duobus reis stipul.
aut hoc ita. De solucionibus
sequitur :

a Dictum est de obligationibus
verbo et fideiussoribus nunc de
solutionibus est dicendum
Et primo quid sit solutio. Et quot
eius species. Et quibus solui possit et
cui. Et quis eius effectus. Et utrum
indebite solutum possit repeti. Et
Solutio est redditio eius quod debet.
Solutionis vero due sunt species vel
scilicet et ciuilis vera scilicet et ymaginaria
Naturalis siue vera est cum natu-
raliter quod habetur vel debetur. Ciuilis
siue ymaginaria fit per nouationem
siue per acceptilationem ut habes in
acceptum. quod tibi debeo habeo accep-
tum. hec acceptilatio solum ex consensu
modis tollit. ob. §. i. Quedam enim pro
solutione habentur ut solempnis
deposito. C. e. obsignatione. Et fruc-
tuum perceptio. compensatio pactum
de non petendo. successio. Et Sol-
uere debet principalis debitor et fi-
deiussor. Ut. t. proxi. c. ij. et iij. et
ff. de fideiussoribus pt. Iste heres cor-
ruit in l. pt. 2 p. e. c. i. Item
et successor debita antecessoris.
J. e. c. i. ista tamen si sunt pro utilitate
ecclesie seu necessitate facta. quod con-
cessio x. q. ij. hoc ius por. Et hoc placu-
it creditor. Ut. t. proxi. c. pervenit
Isti autem possunt compelli ad soluen-
dum. et si soluerint liberabunt
debitorem ignorantem et inuitum
ff. de neg. g. soluendo. Sed po-
ne quod fideiussorem non dedit nec
habet. unde soluere. quid fiet. dic
quod si cedat bonis. Et prestet cautionem
quod si peruenerit ad pinguiorem for-
tunam. quod totum persoluat. debet

admitti et etiam cognitaque si la-
ta fuit relaxari. ij. e. odoardus. quod
in annis est. actio creditoris quam
excludit inopia debitoris. Ut. de resti.
spol. olim ij. Sed si postea peruenerit
ad pinguiorem fortunam. debet solue-
re. ff. de cess. bo. is qui. Sed non totum. nisi
inquantum facere potest. Ita tamen
ne egeat. ut ibi dicitur. quia non est
fraudandus alimentis cottidianis
ff. de cess. bo. quod bona. Et Soluendum
b est ei cui debetur. uel de voluntate
eius alij. tunc enim quasi longa ma-
nu recipere videtur. ff. e. debitor. qui
uero creditore ignorante uel inuito
alij soluit. non liberatur. Ut. de nouum.
sa. te. v. adhuc. Et fallit in iiij or
casibus secundum host. Primo quod potest solui
adiecto ut pote tu promittis michi
soluere x. aut ticio. ticius non habet
actionem. quia ei absenti non acquiritur
obligatio. tamen ei solui potest ff. e. Si sti-
pulatus. Secundo si sunt plures
rei potest uni solui ff. de pact. Si uig-
cta pnici. Tercio si debeo tibi x. et
tu debeas cuidam alij x. possum
illi soluere et liberabor ff. de neg.
g. Si lib. ho. iussi. Quarto si sol-
uero procuratori reuocato. si habeam
iustam causam ignorancie liberabor.
ff. Si t. pe. eius qui in prouincia. et
si rem depositam. reddidero alij
bona fide. liberabitur ff. de po. l. i.
§. Si rem. Item cum quis tenetur
ad alterum duorum alternatiue. debitoris
est electio et sufficit ad alterum adim-
plere. ff. de uer. obl. plurimum §. ult.
et J. de reg. iur. in alternatiuis. l. vi.

Item indebite solutum repeti pt
si ille qui petit probet se indebitam
pecuniam soluisse. nisi enim adversa-
rius solucionem inficiatus inde cunctat-
tur diffitenti onus incumbit pro-
bandi quod debitum recepisset. C. e.
t. ult. Sed tamen quando indebitum possit
repeti / distinguere quia aut soluit
indebitum iure civili pignoran-
ciam facti et non iuris / tunc pt. re-
petere. quale est illud quod pt retineri
per l. falcidia. C. de iuris et facti igno.
l. cum quis et C. ad l. fal. l. error / que
tenebatur se plus heres in hereditate
quam habet / aut indebitum iure civili
tantum ut est illud quod per chirographum
obligatus esse futuri matrimonii
qui tale indebitum soluit repetit
q. e. t. ult. et ff. de pb. cu de indebito /
aut indebitum utroque iure quacunque
ignorancia repetit C. de cond. ind.
l. i. Sed si sciens se non debere soluit
non repetit / quia donare videtur ff. de
cond. ind. l. i. et ff. de reg. iur. cuius
per errorem / aut soluit indebitum
per exceptionem. Sed debitum iure naturali
sive civili sive utroque / tunc distin-
guitur / quia aut exceptio est temporalis
quia debebat solvere sub condicione
soluit ante non repetit ff. de cond.
ind. l. indicem et l. nam si quod-
ar / aut est perpetua exceptio / et tunc
distinguere / aut est favorabilis ut
pote mulier fideiussit quia sic
statutum est ne teneatur si soluit
per errorem / repetit C. ad vell.
quamvis et ff. de cond. ind. l. que excep-
cione / aut odiosa ut in odium cre-
ditoris statutum est Si mutuet pecuniam
filiofamilias quod non teneatur / tamen si sol-
vit quacumque ignorancia non re-
petit ff. de cond. ind. qui exceptionem
et l. Si is qui / aut est indebitum
ad iuris rigorem frustrandum ut pote
debebam tibi x. / egisti contra me / sententia
fuit pro me lata / si postea sciens
soluero non repetam quod summa de
iure civili est et ideo ea que iure natu-
rali sunt tollere non pt. ff. de cond. ind. iudex
et l. iul. / aut metuendo est cum exceptio
sit temporalis vel perpetua ut pote
iniusta t. x. si navis venit ex
asya. qui soluit repetit ff. de
cond. ind. Sufficiat De donacione

Dictum est de nominibus sequitur
contractibus quibus res
titulo non gratuito alie-
nantur / nunc agendum est de dona-
cionibus / quibus res gratis trans-
feruntur. Et primo quid sit donacio.
Et unde dicatur racione donatoris
species quis donare possit / et que
res donari non possit racione dona-
cionis requirit scripturam et quatuor
efficiatur. Et ad quid donator
tenetur et in quibus casibus do-
nacio revocetur. Donacio est
alicuius rei licite mera collatio
nullo iure cogente facta ff. e.
l. Si donat. Et ergo dicitur donacio
quia si ex necessitate fieret non esset
donacio ff. de adm. leg. Item
legata nullo iure cogente
dicitur quia si civilis obligacio sola
precessit non pt dici donacio ff. de
cond. pe. l. iii. §. Sed naturalis tamen

p

si p̄mis̄it debet adimplere j. e. t. i. quia
beatius ē dare quam accipere j. de cel.
miss. cum in grēsse et xvi. q. i. p̄di
cator. unde v. Temporibus nris q
cunqȝ plac̄ laborat dedet capiunt q
rat. plurima pauca nichil. Unde
Marcialis brenola tu comedis
apud omnes nullus apud te salterius
sitis pocula nec tua. Aut tu redde
vices vel de fine valete bonum. Lede
nus est semper fimus nilque dare et
qui dat ppt. patrem pudorem et
rem et meritum perdit xxiii. q. vi. ex
his omnibus Donacio dicitur
a dono. quasi doni dacio ff. de don.
b inter vir. l. senatus § i. Dona
cionum alia simplex. et inter vivos
alia causa mortis alia sub condicione
Donacio simplex. et inter vivos
est. qn rem. quam dono. magis vo
lo illum habere cui dono. quam me met
ipsum. Donacio causa mortis est qn. re.
quam dono. malo. me habere. quam illum
cui dono. sed magis sed magis do
natarium quam heredem m. meum ff. de don.
causa mor. l. i. Donacio sub condicione
non valet nisi adveniente condicione
vel ea impleta. ff. de cond. et de. q. hered.
§ ult. et l. qui sub. condicione et fit sub
hac. forma do tibi illud si feceris
hoc Donacio sub modo facta statim
tenet et non revocatur. quamdiu
modus ille servatur sed modo illo non
existente revocari pt. C. de don. q
sub modo l. ii. et iii. et j. de cond. appo viii
et fit sic do tibi hoc. ut singulis
annis hoc facias vel alimenta pre
stes alioquin revocabitur ut ibi. viii
vii C. Dicto quod ut modus est si co
dico. quia causa ut do tibi x. quia fuimi
sti michi et si sub modo donacio alie

natur non pt a donatario quod si fiat re
vocabitur quia lex in donacione
debet servari. C. de revo. don. l. i. et ii.
et j. de cond. appo viii. Sed pone
casum. necessitatis alienandi in
mine. puta. debitum vel redempcionem
captivorum in quibus potest res ista
alienari. vel alia que sit tradita.
s. ne alienetur vel alias revocetur.
Innocencius dicit quod sic si etiam non habeat
alias res nec pt revocari xii. q. ii.
aurum et x. q. ii. hoc ius porrectum. et
et melius quod non in aut. de non al.
aut permut. § sancimus ditissimas
et intelligit prima una. de basis
tur Donacio autem facta ecclesiis non
vacantibus ab episcopo vel eius auctoritate
religiosis locis tenet. et valet ita
c q̄ quod post decessum platorum qui eas
tenent cedunt in ius religiosorum
quia illi diuturnius vivunt sine causa spo
liari non debent j. c. consultacionibus
et j. de regi. iur. sine culpa. l. vi.
Donacio vero facta ecclesiis et non personis
perpetua. est et non revocatur. S. de his
que fi. a plat. sine cons. c. i. ad aplicat.
Si aut fiant. personis sine certis pre
finicione durabit in eorum vitam
x. q. ii. hoc ius § pstato. et xvi.
q. i. possessiones Donare autem pt.
quisquis est sue potestatis ut pater
fam. Donare non pt. servus vel filius
fam. ff. e. si filius nec pupillus
sine tutoris auctoritate. ff. de acqui
re. do. pupillus nec minor xxv.
annis C. si ma. fa. alie. ca. ha.
l. ult. Item nec furiosus prodigus
vel is cui donacio est interdicta. ff.
e. modestinus et ff. de cur. fur. l.
ult. Item nec. is cui interdictum

est. alienaᵈ / ut quia e hereticus vel
commisit crimen. lese maiestatis. C.
de hereticis l. manicheos / et vi. q. i.
§. verum / et .j. de heretic. ad abolendam
et c. vergentis / et c. cum secundum leges l.
vi° et C. ad l. iul. ma. l. ult. ¶
In alijs casibus post summam dona-
re quis non potest. ff. c. post contractum
et l. donationes §. ult. ¶ Iste mo
nachus vel conversus et qui professus
renunciavit donare non possunt / quia
nichil habent l. iiij. di. abbas / et xij. q.
ij. nolo / et c. non dicatis / nisi de licentia
prelati ar. xvi. q. i. monachi et de
q. di. v. non oportet. ij. tom. v. Si professo caue-
at professum dare quo credas / sed contra
contractas dominium in nomine tradas / ni
habeat aliquam administrationem / tunc
debet. facere. Nimis quod ei super est.
necessitatibus / in causas pias et ero-
gandum. Sicut illud date elemosinam et
omnia munda sunt vobis xij. q. i. con-
tra. nisi / et. lxxxvi. di. non satis
¶ Quid si monachus de licentia ab
batis vadit ad scolas vel alibi nunquid
potest facere elemosinam / credo quod sic moder-
rate tamen. / ar. ff. ad macedonianum. quare si
filius §. quia di. / quia debet se conformare
alijs scolaribus vel peregrinis
inter quos vivit xij. q. di. illa. et
xli. di. c. i. et quiescendo. licentiam
eundi ad scolas vel alibi / intelligitur
concessisse ea que scolares hone-
sti et peregrini facere solent. ar. ff. de
off. dele. precia. ¶ Monachus non
habens administrationem / nec est absens de
licentia prelati. videlicet aliquem egrotum ad
mortem / nec habet prelatum presentem
a quo petat licentiam / nunquid potest
dare elemosinam / credo quod sic / quia in

tali casu quilibet tenetur pascere illum
lxxxvi. di. non satis / ut ff. quod / et
c. pasce / et in tali casu omnia sunt
communia xlvij. di. sicut hij / ideo
monachus non dat / sed ei reddit
quod suum est xij. q. ij. clericos. ¶ Sed
pone quod petat licentiam et ab-
bas prohibet expresse / videtur quod non
possit dare / quia etiam a bono debet
cessare propter bonum obedientie. xj. q.
iij. quid ergo / Quid credo. quia ille
preceptum est contra deum. ideo non est
obediendum homini sed deo. viij.
di. que contra / et xj. q. iij. qui resi-
stit / et c. Si is qui preest. Sed ab illo
bono. quod non est contra preceptum
domini / vel quod est indifferens debet propter
bonum obedientie abstinere sic loquitur
contra. xj. q. iij. quid ergo / ¶ Idem dicas
de uxore et filiofamilias / et mercena-
rio / si fuerint prohibiti expresse
alias si non fuerint prohibiti / dic ut
j. de voto. §. impuberes / et quid ergo
¶ Abbas vel prelatus donare potest.
cum consensu capituli vel solus potest.
donare / sed tunc rei qualitas et
illius terre consuetudo est diligentius
attendenda / et secundum hoc donatio ra-
ta vel irrita. debet haberi. j. e. c. ceterum
¶ Sed tamen ecclesie dare non potest / nisi
det alios duos ecclesie eiusdem
iuris et peculij xij. q. ij. episcopus
¶ Idem de episcopo dummodo tamen ecclesia
enormiter non ledatur. j. e. c. ij. et
penult. ¶ Donare autem non potest propter
alterius dominium transferre non
potest. ff. c. in redibus §. ult. ¶ Episcopus
vel abbas possessiones ecclesie
donare non potest sine consensu capi-
tuli / nisi sit modica res propter

// i. e. sic

Ar. xvi q 6. Illud decernimus statuendum
ut convenerit nunquam fieri cartas clericos aut
plebibus quibuscumque de rebus ecclesie in usu
aut de propriis potestate prelatis predictas sanctiones
tas de rebus subscriptas potestate cum
ullatenus auferre presumat. Si quod in
culpa ex[illegible] prelati [illegible] vel regula
predicta canonum [illegible] pena habeat
non in facile dissentio 1ª et ge 1691
possessiones / et q 3 [illegible] et c si episcopus
12 q 2 ecclesie sit de dona apostolica [illegible]
de rebus donatorum 2 [illegible]

quinquagesimam monasterii quod vult
denuo construere et centesimam ec-
clesie in qua eligit sepulturam
j. c. c. ij. pastoralis et c. pnlt. et
S. de his que fi. a pl. pastoralis
Quid si per plures et modicas
donaciones eciam grauiter ledatur
cum nulla per se detinentum inferat
dic quod si in toto excedit l. vel centesimam
debet reuocari et est infra quinqua-
gesimam si eciam grauetur. j. e. t.
e pnlt. et xij. q. ij. Si quis Requirit
aut septuram que septura vocatur
insinuacio donacio que excedit
summam quingentorum solidorum C. e. l.
pnlt. §. vlt. et l. no. C. e. l. i. Sed ex-
cipitur donacio que fit a principe
vel principi que quantacunque sit ma-
gna non requirit septuram. C. e. sancimus
Item que fit ecclesie vel piis locis a
quocunque C. e. sancimus et in aut.
de n. al. re. ecc. §. sancimus col. ij. Per-
ficitur autem donacio in mobilibus et
sine rei tradicione inst. e. § perfi-
ciuntur Tenetur autem donator
ad rem tradendam inst. e. § i. et j.
e. § i. non autem de euiccione ff. e.
aristo nisi incipiat donacio ab
inmissione ff. de v. obl. v. aut. § vlt.
nisi pactum fuit appositum C. e. l. i.
nec tenetur nisi in quantum facere pot-
est ita racione ne egeat ff. e. qui id.
Et ff. de re iud. sunt qui z. l. inter
eos Reuocatur donacio facta
eciam Primo propter appositam condi-
cionem et deficientem. j. de cond. appo.
vin. Secundo propter pacti turpitudinem
f. de sy. Veniens z. c. de his z. c. de
regularibus Tercio propter suspi-
cionem fraudem ut xvij. q. vlt.
constituit Quarto propter dati enor-
mitatem xvij. q. ij. Si quis irascitur
Quinto superuenientem filiorum na-
tiuitatem xvij. q. iiij. Quicunque
Sexto propter donantis impotenciam
ut res sacra legetur vel detineatur
xvij. q. iiij. Consti j. c. c. ij. Septimo
propter cause defectum S. de cle. con-
iugate Octavo propter beneficiorum
impugnacionem S. de postul. c. vlt.
Donacio autem facta extraneo vel filio
quibus de causis reuocatur propter ingratitu-
dinem Primo si donatarius manus
impias iniecerit in donatorem
ipsum vulnerando Secundo si
atrocem iniuriam ei attulerit
Tercio si in rebus suis graue
dampnum dederit Quarto si vite pe-
riculum inferre presumpserit hec
probantur j. e. c. vlt. Quinto si con-
dicione appositam non impleuit
hoc totum habes C. de reuo. don. l. vlt.
Sic propter ingratitudine impugnatoris
beneficium aufertur S. de postul. c.
vlt. et j. de excess. prel. grauem
Similiter feudum xxvj. di. S. imper
et legatum ff. de inoff. test. l. papinianus
§. me nisse Sic qui patronum im-
pugnat redigitur in seruitutem
xij. q. ij. libertis z S. de §. non aud. de
familia §. finali Si vero filio mater
faciat donacionem et postea transeat
ad secundas nupcias ex tribus tan-
tum causis donacionem potest reuo-
care Primo si vite eius fuit
insidiatus Secundo si atroces manus
in eam iniecerit Tercio si tocius
substancie illius molitus est iacturam
C. de reuo. do. aut hec quoque et
in aut. de nupt. § mat. al donacio.

non renovatur inst(ituta) e. §. alie/ quia
donatio perfecta non renovatur etiam
pretextu imperialis constitutionis C. de reno. do-
di donatione/ et propter q. q. nec enim
nec ex sola prima renovatur/ nec
recipit conditionem donatio perfecta C.
e. possessorem. De peculio clericorum

a [D]ictum est de donationibus quo
sed quia clerici de suo donare
peculio donare possunt
ideo subicitur hic de peculio clericorum
unde videndum est primo quod sit pecu-
lium/ unde dicatur/ et quot eius species
et quibus clericis liceat peculium
habere/ et quid de ipso facere possint
peculium hic appellatur quod
ab aliquo clerico velud proprium possidetur
ut usualiter et proprie dicitur peculium filiorum
et servorum s. quod pater concedit filio
et dominus servo. ff. de peculio per totum
dicitur autem peculium a pecunia et pecunia
a pecoribus/ quia antiquorum pecu-
nia in pecoribus erat. 1. q. iii. toto.
Quatuor sunt species peculii/ nam
aliud est profecticium s. quod pater
dat filio vel dominus servo/ aliud adven-
ticium quod provenit aliunde/ et de isto
non potest filius vel servus agere vel
totum pertinet ad dominum vel ad patrem
ff. de peculio per totum. de hoc non potest fa-
cere testamentum/ nec etiam contra volun-
tatem patris q. de sepul. licet/ et C.
qui t. l. ius. / aliud dicitur castrense
quod a parentibus et cognatis in mili-
tia degenti donatum est vel quod ipse
filiusfamilias in militia acquisivit/ quod
nisi militaret acquisiturus non fuisset
ff. de pecu. castre. l. castrense et
l. miles/ et in tali nichil potest pater
vendicare ff. e. ex nota/ et potest filius
agere sine auctoritate patris/ immo
patre inhibito ff. e. miles §. 1. et etiam
facere testamentum ff. e. l. iii/ et propter quod do-
nare. ff. e. proponebatur. aliud
dicitur quasi castrense quod filiusfamilias ex
advocatione vel iudicando seu
docendo/ vel quocunque alio modo
ratione scientie acquisivit/ et in illo nunquam
peculio pater nichil iuris habet. ff. ad
mac. l. i. §. nichil et l. ii/ et C. de
inof. test. l. ult/ et de hoc potest filius-
familias facere testamentum/ et etiam sicut
in casu precedenti. In isto autem b
titulo loquitur de clericis qui habent
bona ecclesiastica/ et isti habent dup-
lex peculium/ nam aliud est pecu-
lium quod provenit ab ecclesia quod profecti-
cium appellatur/ aliud quod provenit
aliunde quod adventicium nuncupatur
quia provenit clerico obtentu persone
sue non ratione ecclesie/ possunt
vero clerici peculium habere qui ex (propriis)
non renunciaverunt. i. e. c. i/ et quasi
per totum/ illi autem qui renunciaverunt/
nec suo nec nomine ecclesie licet
peculium habere. q. de sta. mo. cum ad
monasterium nisi/ nisi habeant admi-
nistrationem aliquam/ tunc nomine ec-
clesie possunt habere peculium q. de sta.
mona. monachi §. Circa se-
cundum debeant clerici facere de tali c
peculio qui peculium possunt habere
distinguitur/ aut queritur de bonis in-
mobilibus que acquisivit postquam
habuit beneficium ecclesiasticum/ et tunc
distinguitur/ quia aut habebat alia
bona aliunde quam ab ecclesia vel po-
te ex patrimonio vel peculio castre-
si/ aut non/ si non habebat et emit
rem inmobilem postquam fuit

ad eptus beneficium det ecclesie relin-
quere / et etiam si potest vendicare sine
successore illius q. e. c. i. 2 in c. si
alieno nomine comparavit per fraude
de facultatibus ecclesie facere non debet
nomine alieno sicut nec nomine suo
q. e. quicumque / quia quod alicui non
licet nomine suo nec alieno habet
q. de reg. iur. quod alii l. vi° / Si vero
habeat bona ex patrimonio vel aliunde
et emat rem inmobilem distinguitur
quia aut emit de rebus propriis / aut
de rebus ecclesie / aut tam de rebus
propriis quam ecclesie / Si de rebus propriis
emit et eius sit potest dare et relin-
quere heredibus xii. q. ii. c. ult. et q.
iii. quicumque / Si de rebus ecclesie tene-
tur ecclesie relinquere / et debet de hoc
facere scripturam. q. e. c. iii. et xii. q.
iii. si vero et c. ult. / Si de com-
munibus tam ecclesie quam ipsius
presumitur quod de bonis ecclesie sunt em-
pta xii. q. iii. c. i. C. de don. int.
vi. et uxo. l. etiam et ff. e quicumque
tunc bene admittitur probatio in contrarium
xii. q. i. sunt manifeste / et si po-
sit probari / inter ecclesiam et heredes
dividatur xii. q. iii. c. i. et ii. Ideo
tutum est ut ipse de hoc faciat in-
strumentum ut ibi dicitur / Aut quero
de bonis mobilibus / tunc dic ut
s. c. proxi. § de bonis / Nota quod si
clericus in predio ecclesie ortum vel vi-
neam fecerit / in vita sua percipiendum
habebit. q. e. c. fin. De testamentis et
Testamentum est ultimis volunta-
de donationibus inter tibus
vivos et causa mortis vel
qui donatio causa mortis

solet fieri in testamentis / Ideo qualiter
de testamentis est videndum / Et primo
quid sit testamentum / et unde dicatur / quot
sunt species testamentorum / quot testes
requirantur / quis possit facere
testamentum / qualiter conficiatur / qua-
liter confirmetur vel infirmetur / quis
sit effectus ultime voluntatis / et
ad quid heres teneatur / et per quem
cogatur defuncti voluntatem ad-
implere / Testamentum est senten-
cia iusta mentis nostre ultime volun-
tatis de eo quod post mortem nostram
heredem instituendo fieri volumus
ff. e. l. i. / Iusta sententia ideo dicitur quia
si est iusta omnino est servanda xiii. q.
ii. ultima / Ultimum enim testamentum
hominis inmobile perseverat s. de cele-
bratione mis. cum marthe / et nichil est quod ma-
gis debeatur hominibus quam ulti-
me voluntatis liber sit stilus
C. de sacrosanctis ec. l. i. / et tamquam
ultima servari debet / in auctoritate de nupciis
§ disponat / Verum si impia vel in-
iusta / nam si preceperit ossa sua
comburi et iactari / talis voluntas
non debet servari ff. de quod iusti cum
quidam / vel filium suum velit exheredare
sine causa / Quatuordecim sunt
cause propter quas quis filium exhere-
dare potest / que habentur in auctoritate ut cum
de ap. cog. § causas coll. viii. et
hiis versibus continentur / Percutit
accusat iniuriam vel maleficium
insidie coitus deficit tamen heres
vel tollit scortum vivat si sit veluti
sobolem removet hec / Percutit
ut si parentibus manus iniecerit
Accusat si eos accusaverit criminaliter

exheredatio filiorum

de causa que non sit aduersus princi
pem vel rem publicam / Iniuria
vel maleficium si curiam maleficiis con
suleuit vel si maleficus efficiatur
/ Insidie si vite parentum fuit insidi
atus / Coitus si cum uxore vel concubine
eius se miscuerit / Desert vel
dilapidatione filii parentes grauia
dampna sustinuerint / Cauet si
persona vel debitor eius incarceratus
potest fideiubere voluit et hec scilicet fide
iubere tamen ad filios masculos pertinet
/ Histrio si contra voluntatem parentum inter
arenarios vel alios perseuerauit cum
pater non fuit illius professionis / Col
lit si prohibuit eos facere testamentum /
Scortum si filia luxuriosa uixit
cum parentes vellet eam posse dotare
nisi neglexerit eam maritare usque
ad xxv. an. / Sed nunc filia potest
accusare contra patrem ut propriam dotet secundum
statum persone et facultates suas / Host
dicit quod sit ff. de ritu nup. contra filios
infi. / Cura si parentibus furiosis de
bitam curam non impendit / Carcer
si parentem de carcere reducere neglexerit
vel neminem potest filium ab hereditate sed.
voluntate item moriens potest mutare
quia ambulatoria est voluntas testa-
toris usque ad mortem. j. de cel. nis. cum
marthe / et ff. de adim. leg. l. ij. /
Item non seruatur si preceperit aliquid
contra iura vel bonos mores / vel ea que
pietate vel verecundiam nostram lede
rent que nec nos posse facere cre-
dendum est ff. de condi. insti. conditiones
et l. filius / et j. e. tua. Raymundus
ad si. et c. requisisti j. e. / Heres
instituendo ideo dicitur / quia necesse est
quod heres instituatur / alioquin non esset testamentum

inst. de leg. §. an. heredis / Testamen
tum dicitur quasi testatio mentis
ut in auth. e. in princ. / quia disponit
quid de rebus suis fieri velit testa-
tor post suum decessum. xiij. q. ij.
§. sed aliud / et j. de cel. mis. cum mar-
the / Testamentorum plures sunt species ut
dicitur inst. e. in princ. / Hodie vero dicendum
est / quod aliud est testamentum militare / aliud
priuatum / aliud solempne / et dicitur ut
nos j. e. §. qualiter conficiatur / Mili
tare testamentum est illud quod miles facit /
miles dicitur inquantum se non euitaturum
mortem propter salutem rei publice di
citur miles a multitudine vel a mille
quia de mille magis strenuus et
precipuus in militem eligebatur
ff. de re mili. l. j. §. miles / et talis
habet priuilegium quia si in expeditione
e in conflictu belli vel ante predicto con-
stitutus / licet ei testari quo potest et
vult / C. de mil. test. quamquam / et suffi-
cit nuda voluntas ff. de re mil.
l. j. / Si vero in expeditione sit non in
conflictu sed intentoriis vel alibi
duos testes saltem adhibere debet
ut testetur coram eis que velit
heredem / et cui legatum relinquere.
nec tamen sufficeret si simonibus simpli-
cibus diceret te heredem facio / quia
sit vera iudicia subtrahentur ff.
de re mil. diuus / inst. de re mil.
§. plane et ff. eo. priuilegium / si non sit
in expeditione sed domi vel alibi
iure communi testari debent C. de re
mi. l. prolet. / et inst. e. §. illud autem /
tamen si cecus vel mutus fuit suus
in expeditione habet priuilegium habet ff.
de re mil. l. iiij. et durat hoc priui-
legium postquam reuersus sit ab expeditione.

pedicione inst. de inut. te. §. hactenus
D Quot testes requirunt(ur) in testo. Et quidem regulariter vii ut patet in hiis que no. i. e. §. qualiter conficiantur. C. de bo. pos. s. t. l. ii. Sed quid ad nos de bonorum possessione cum hodie de iure ci. quilibet admittatur ad successionem, inst. de success. ab intest. de f. §. admonendi et §. si. Dic secundum host. quod in tribus casibus pertinet ad nos. Primus cum quis capite minutus fecit testamentum et postea decessit factus tamen civis romanus et sue potestatis, inst. quibus modis testamentum infir. §. non tamen. Secundus cum quis sub condicione constitutus est nam licet condicio defecit pretor permittit bonorum possessionem secundum tabulas ff. de bonorum poss. s. ta. l. ii. §. i. Tercius cum postumus preteritus nascitur vivo testatore et sic decessit quamvis ruptum videatur et heres de iure civili bonorum possessionem non posset petere, pretor tamen ei succedit ff. de iniusto rup. t. l. filio. De aliis dic ut i. §. qualiter conficiantur.

C Quis potest facere testamentum. Respondeo is qui donacione facere potest ut dic ut C. de don. §. donac. aut maior xiiii an. ni sit in potestate alterius potest facere testamentum, non autem filiusfamilias, nec furiosus, nec surdus qui nullo modo audit, nec mutus, nam si hec duo vicia concurrant natura testari non potest. Secus si litteratus sit et ex accidenti contingit vel si surdus tamen sit vel mutus, nec prodigus cui admi(nistra)cio sit ad ministracio interdicta. C. qui test. fa. pos. furiosum. l. dispo(sitione) et inst. qui te. fa. po. per totum. Item nec usurarius quod dic ut i. de us. §. item non potest. Item nec excommunicatus secundum host. quia hereticus non potest C. de hereticis aut gazaros. Sed sim(iliter) quidam dicunt. Sic distingue aut est excommunicatus quod vitatur et tunc potest testari i. de hereticis excommunicamus §. credentes, aut non est excommunicatus et tunc non potest. arg. ff. de edil. edic. si fugitivus. Item nec [struck] is qui prius renunciavit potest facere testamentum i. e. c. cum in gene dientibus[?] et xix. q. ult. quia ingredientibus C. de sac. §. ec. aut in gressi. Sed si filios habens ingrediatur monasterium nullo condito testo permittitur ei postea bona dividere in aut. de sanctis epi. §. si qua mulier et xix. q. iii. si quis vir. Idem dicit host. si filios non habeat quicumque ante professionem infra annum cum adhuc ad seculum reverti posset i. de regul. statuimus et c. is qui l. vi. nisi fecit professionem tacite vel expresse infra annum i. de regular. constitucionem §. malus li. vi. et de voto et voti c. l. Quid de heremitis et solitariis qui prius non renunciaverunt nec se alicui religioni approbate tradiderunt vitam mutando. Dic quod possunt facere testamentum xix q. iii. §. e contra paulus quia si obligent et tum tenentur i. de voto et voti l. vi. Et breviter qui non prohibetur testari potest arg. ff. de hiis qui sunt sui vel al. iu. l. iii. i. Et ff. de pecu. ... minutus potest autem filiusfamilias facere testamentum de peculio castrensi vel quasi C. e. l. ult. Et de mof. test. l. ult. Dic ut s. t. pxi. §. quatuor et aliud est

F et c. de adno. dum in l. fori / Debemus
aut clericorum mobilibus utrum possint
facere testamentum qui habent beneficium ecclesi
asticum distingwe aut habet bona
obvenientia ex patrimonio vel artificio vel
aliunde quam ab ecclesia et tunc potest dispo
nere secundum voluntatem suam / et facere testamentum
aut illa bona venerunt ratione ecclesie / et
tunc iure testamenti non potest donare sed ca
rere de consuetudine approbata paupi
bus et religiosis locis / et illis qui
ei vivendo servierunt sive sint consangwinei
sive alii aliqua potest donare ut e quia
nos et c. relatum § licet. et § cete
rum et c. requisisti vel de ecclesie di
mitte ut c. cum in officiis et c. rela
tum nisi / et de ut bona / nisi ut p
mittit dederint successoribus res suas /
nisi privilegium vel consuetudo approbata
dederit episcopo vel alii quod possit reti
nere v. de of ord. pastori l. vij. et l. de
vb sig. cum de benignitate / tamen
de consuetudine speciali / in regno fra
ncie clericus potest facere testamentum et legare
res ecclesie mobiles / et res quas sub
umbra ecclesie acquisierunt / quibus
cumque voluerint / de immobilibus dicunt
v. t. pxi. § quod debeant / Iste pater
potest filio impuberi facere testamentum dum
tamen faciat vel / inst. de pupill. substi
§ igitur / et arg. de sepul. in una
Secundum quod consuetum testamentum
distingwitur utrum velit facere privatum
seu nuncupativum testamentum id est sine so
lempnitate scripture / vel sine scriptis
sufficiunt vij. testes tantum / inst. e
§ ult. et ff. c. e hac consultissima
§ per nuncupationem / dummodo presentes
fuerint et rogati ff. e. heredes §
ult. / in aut. de testi. § et h / Sed
necesse est quod uno contextu fiat id est

nullo actu contrario intermedio tamen
non nocet si testator vel testis alicuius
ponderis depositione interveniente exi
erit / vel brevis langwor vel dominus
medicine quia in tali longum unus
contextus intelligitur esse factum c. e. cum
antiquitas / et ff. e. heredes § fi. / si
velit solempniter testari / et tunc necesse
est quod in scriptis redigatur / et quod
nomen heredis et dignitates scribantur
per testatorem / vel per alium vice sua. c.
e. l. iubemus / et requiruntur tria scilicet
quod testes uno contextu interveniant
masculi puberes et liberi / et in cor
poratione fiat quod testator et testes
subscribant / vel alius pro eis / quod vij sit
numero et vij signacula apponantur
inst. e. §. Sed cum paulatim et tabel
lio in numero testium computatur. ff. e. do
mitius / et equipollet duobus testibus
v. de pro. cum contigit uxor c. e. hac
consultissima. Sed si testator scri
bi non nolit ~~quod~~ testes voluntate
suam sciant / potest tamen testamentum clau
sum testibus reputare / et dicere / hoc
est testamentum meum rogo ut subscribatis
et si ipse vel alius pro eo cum ipsis
subscribentibus subscripsit / non ~~requi~~
ritur valebit c. e. hac consult. / et
si propria manu totum scripsit non req
uiritur alia subscriptio c. e. cum anti
quitas § si hec solempnitas fal
lit quia testamentum militis in bello
factum valet licet nullus testis in
veniat dummodo de voluntate sua
appareat. per scripturam in clipeo vel
alibi / c. de mili. testa. milites dicunt
v. § testo / Item unus sufficit
si coram imperatore vel episcopo fiat
c. e. omnium / Item quinque tres vel quatuor
vel pauciores secundum diversas consuetudines

et leges municipales / vel privilegia princi-
pis C. e. si non specialiter / ut in testamento
laicorum vel rusticorum C. e. l. ult. / Iste
fallit in ecclesia quia si relinquatur
ecclesie vel piis locis duo testes vel
tres sufficiunt. i. e. cum esses / et c. rela-
tum. / Sed quod quia in ecclesia et impe-
ratore ius commune attenditur C. de
sacros. et generali / et qui te fa. pos.
dignus imperatorem. / Cum autem ma-
teria sit distinguere / tunc quantum ad
voluntas testatoris minus solempnis
sit adimplenda / vel tenenda / refert
utrum agatur in foro ecclesiastico et
inter personas ecclesiasticas / et tunc duo
testes vel tres sufficiunt. i. e. cum esses
et scriptura exigitur C. de sacros. et
generali. / Si autem in foro seculari et inter
seculares / et tunc iudex secularis secundum
legem suam iudicabit istos / ar. c.
ante quo et episcopus inpari coll. i. / Sed
in foro ecclesiastico et inter personas secula-
res / et tunc si seculares sint de iurisdictione
iudicis ecclesie / secundum canones iudicabuntur
ut de fo. compet. c. clericis / et ar. de eccl.
ed. ecclesia / quod intelligas etiam si lai-
laici subiciunt se prorogando in-
dictionem episcopi sicut dicitur ut de fo. compet.
c. proposuit / ita tunc pinde est ac si
ordinarie cognosceret. ut de of. del. p.
et. ut 2 ff. de iudic. l. i. et ii. iii. dicit
esset aptibus. quod sic leges volebat
iudicari. ar. ut de ca. qui mit. i. poss.
c. pult. et ult. / Si vero agatur inter
clericum et laicum reum in foro civili
quia forum rei sequitur actor. ut de
fo. compet. cum sit generale / iudicabitur
secundum leges / excipe relicta ecclesiis
et ad pias causas / in quibus in
utroque foro duo testes sufficere

i. e. cum esses / et c. relatum / et prohibere
casu canones possunt corrigere le-
ges ut in aut. quo et e. § i. coll.
i. / et i. de fide in. c. fin. / Dicit quod hostiensis
quod in omni casu sufficiunt duo testes
etiam secundum leges non suspecti / sed omni ex-
ceptione maiores ii. q. iiii. pro sil.
et c. in illam / et quod dicitur quod plures alii
gen. sic intelligantur qui sunt suspecti
/ Non autem videtur decere in
testatus qui testam. suum factionem
in alterius dispensatione committit
i. e. cum tibi / sic etiam sit testam. et
sufficiat ad locationem alterius / ut quis
committit testibus prudentibus / et dicitur
decedere testatus / et tunc dicitur testam.
in comparatum / C. qui te fa. pos. hac
consultissima / tamen si vellet facere
testam. solempne cum heredis institu-
tione tunc in voluntate heredis det
ponere / non alterius alias non valeret
ff. de hered. insti. illa institutio. / In
codicillis sufficiunt quinque testes
nec requiritur heredis institutio nec
substitutio. C. de codicillis l. ult. /
Tamen illud quod supradictum est etiam
in ecclesia observatur. / Confirmatur
testamentum per morte testatoris
nisi aliud sit dictum i. de rele. in si.
cum marthe §. testamentum / Sed
ante morte quandoque mutari potest / etiam
si pacto convenit ne mutetur. C.
de pact. pact. pactum quod etiam si
fuit per principe confirmatum C. e.
sum. / quia nec hanc legem sibi
dicere potest / ut a post testamento sibi
recedere non liceat. ff. de l. in di
quis impera / voluntas enim testatoris
usque ad morte ambulatoria est.

duo testes suff. i t. q. ad pia loca

ff. de adim. le. l. iiij. Confirmatur
aut sicut ultime factum tamen infirma
ri potest quod patrum non est. C. e. ti. virg. et l.
compresso. Sed si ultime factum sit du
rat semper nisi infringatur. inst. quibus
mod. test. infir. in pri. Infirmatur
aut vel irritatur maxima vel me
dia capitis diminutione. sed et minima
ut si testator post testam. ar
rogetur. si tamen testator fiat civis
romanus per sui iur. et aliquibus
verbis primam voluntatem confirmaverit
valet testam. inst. quibus mo. test.
infir. §. alio et §. non tam. Est aut
maxima capitis diminutio cum aliquis
sil. et libertatem et civitatem amittit
scilicet quia efficitur servus pene propter
delictum. sive. l. quia propter ingratitu
dinem redigitur in servitutem. Maior
vero sive media est cum civitas amit
titur sed libertas retinetur. ut quia
aqua et igne uti ei interdictum est vel
in insulam deportatus est. Minima est
cum civitas vel libertas retinetur
sed status hominis mutatur ut in
hiis qui cum sui iuris essent facti sunt
alterius iuris. inst. de cap. dimi. §. maxima
et §. maior et §. minima. Item infir
matur agnatione postumi ff. de post.
l. i. Idem si testator adoptaverit
illum qui ab intestato veniret. C.
de adop. cum adoptivus. vel arroga
vit. conven. inst. quibus mo. te. in
fir. §. i. Item per posterius testam. revo
catur primum. inst. quibus mo. test.
infir. §. Sed si quis. Item si filius
impubes potestate constitutus preteritur
ff. de iniusto. rup. test. l. i. et tunc nul
lum est ipso iure. vel potest impugnari
per querelam inofficiosi test. ff. de
inof. test. l. iiij. Sed quia talis so
lempnitas deinde canonico de
quo etiam in partibus gallicanis non
iter. extra de consuetudine que est
optima legum interpres. ff. de consue.
cum dilectus. ymo filius legitimus sine
testo. succedit. scilicet qui filius sit legitimus.
cum que lator per venerabilem.
et c. cotenore. ubi plene de hoc.
et ideo istam materiam hic obmit
to preter illa que superius dixi.
Effectus aut test. vel ultime volun
tatis est ut heres eam prosequatur
et ei omnis stetur. scilicet nos quidem
et per ea que non ultima si iniusta sit
ut no. ff. e. §. i. nec est testam. nisi
in eo heres instituatur ff. de mi
to. l. fi. Institui potest liber servus
miles clericus et etiam et pauper
inequalis et plures alii de hoc inst.
de hered. qui. et dif. §. testi. Et quod test.
fit. pos. et heredes et C. de epis. et cle.
l. ideo quod et l. multi. De institu
tionibus et substitutionibus et de
quali quota dic 4. c. ut q. c. Raymundus
et c. Raynaldus in glo. et c. si pr
sam l. vj. Tenetur heres volun
tate defuncti adimplere. per q. q.
ultima. Sive sit filius sive extra
neus heres tenetur ad omnia debita de
functi persolvenda. sive sint ex
contractu vel quasi sive ex maleficio
vel quasi. C. de pign. cum divus et de so
luc. c. i. et j. de sepl. c. ult. Sed nota
si non sufficit hereditas ad debita
persolvenda distinguitur aut fecit
inventarium et tunc non tenetur ultra
vires hereditatis aut non fecit et
tunc tenetur. C. de iur. delib. Scimus
et j. c. Raynaldus §. pult. infi.

capitis diminucio l x

q in iudicio tn. actione no tenet. secundum
host. ult. quia ad ipsum pervenit de he-
reditate. dic ut s. de usu. §. tenentur
¶ Sed cui debet primo solvere heres an
debitoribus vel dampna passis vel
legatariis. dic secundum host. quod primo debi-
toribus vel dampna passis satisfaci-
endum est. et ideo dampna passis in foro
contentioso. et hoc in solidum sine
aliqua detractione ¶ Certo legatariis
et aliis quibus hereditas tantum pervenit
detracta falcidia. si necesse fuit de le-
gatis. quia in illa quantitate non potuit
ut dicit glo. i. e. Raijmundus ¶
¶ Sed primis creditoribus primo satis-
fieri debet. postea secundis. et sic per ordinem
et hoc si sit. veniant creditores
et legatarii. quia si separatim li-
beratur heres solvendo cuilibet veni-
enti. dummodo tamen sit sine dolo. quia
si scit non est consilium. nec aliquid
de hereditate subtraxit. Inquantum
in duplum tenetur restituere id quod
celavit. alias de suo non tenetur satis-
facere. secundo venientibus. licet in
iure potiores essent. qui tamen et
adversus creditores posteriores vel
legatarios quibus satisfactum est
habeat actionem. et est q. heredem. si
penes enim aliquid de hereditate re-
mansit. deductis expensis necessariis
ut hec plenius C. de iure deli. Scimus
C. de pon. l. si. et de codicillis l. si. §.
pen. ff. ad trebell. l. i. §. si. et ff.
de his que in fraudem cred. ac aut.
§. credi. ¶ Sed nunquid heres heredes
tenentur quilibet in solidum credito-
ribus. dicit host. quod non. C. de heredi.
act. l. i. et ii. ¶ Fallit in quinque ca-
sibus ¶ Primo si aliquid individuum

est in obligatione ff. de ver. ob. in
executionibus ¶ Secundo si res que
restitui debet ab uno in solidum pos-
sideatur. C. de heredi. ac. l. ii. et ff. qui
mod. Si in §. heres ex ipsius tenetur
heres in solidum ¶ Certo si alium
ta legata sunt ab uno in solidum
vel a pluribus ex partibus pro parte peti
ff. de al. lega. l. iii. ¶ Certo si
testator ab uno herede legaverit
creditori hereditarie non compensandi
ff. de l. ii. cum ab uno ¶ Certo in
expensis funeris ff. de rel. et sump.
fun. quod et l. ult. ¶ Quinto si he-
redes vel executores testamenti solvere vel
emendare differunt denarios testa-
toris. in usibus negotiis expendentes
dic quod per prelatos eorum ad satisfaciendum
et voluntatem defuncti adimplendam
monitione premissa sunt cogendi
etiam si prohibuit testator ut s.
e. tua nos et c. pen. ¶ Et si te-
stator rem alienam legaverit
nunquid tenetur heres eam prestare
distingue utrum testator ignora-
ret rem esse alienam et tunc non
tenetur heres. nisi is forte cui
relinquebatur esset persona coniuncta
puta uxor vel alia cui erat de suo
tantum relictum. quia tunc tenet
legatum. C. de leg. cum alienam
vel nisi res aliena esset heredis
quia et tunc tenetur heres ff. de l.
ii. unum ex familia §. si rem tuam
¶ Sed si quod sit inter heredem et le-
gatarium de scientia testatoris probare debet
legatarius testatorem hoc scivisse
se. Inst. de leg. §. non aut ¶ Sed
quid si is cuius res est non vult eam

Et testo 49 creditoribus primo solvendum

vendi(tio)nem vel vi(n)c(u)la sed p(ro) magno p(re)cio/ tunc
tenetur heres p(re)stare officio iudicis m(edi)o
estimacione ff. de l. iii l. dubium § fin.
et l. fidei q(ui)n sit res cuius quin(que) cum
non heret/ ergo si res ecclesiastica legatur
inutile e(st) legatum. C. de sacro(sanctis) ec(clesiis) et n. ak.
N. c. ii. 21. e. dilectus / Item quis debet
cogere heredem vel executores testa-
menti ad voluntatem defuncti adim-
plendam. R(espondeo) episcopus/ in piis causis
et infra annum a tempore monicionis
inmandum quo elapso ipse met
episcopus exequetur et omnes fructus
heredibus interdicet. i. e. Si heredes
tuam nos/ et c. Johes/ etiam si testa-
tor interdixerit ne episcopus intromit-
tat. se. i. e. tuam nos/ et in aut. de
ec. ti. § Si vero aut coll. ix/ et cre-
ditoribus faciet satisfieri sicut
testator precepit. i. e. Johes.
Idem posset facere unus executo-
rum vel duo/ alio mortuo/ vel prope re-
motis agente/ vel id exequi nolente
ne forte voluntate testatoris im-
pedita extinguatur/ nisi testator aliud
expressit / Religiosus vero exe-
cutor esse non potest/ nisi de licentia sui
superioris petita et obtenta. i. e. re-
ligiosus l. vi° / Item quid si testator constituit
quendam abbatem vel alium in digni-
tate positum sine expressione proprii
nominis postea iste abbas decessit
et alius substituitur/ numquid iste sub-
stitutus poterit esse executor/ Videtur
quod sic C. de of. del. quoniam abbas/ Et
quod non videtur quia iste testator elegit
industriam abbatis quia longa diu-
ersitas inter artifices ff. de sol. l. inter
artifices. Quomodo distinguitur quod
iste abbas vel prelatus erat af-

finis vel consanguineus defuncti
et tunc substitutus non potest esse ex-
ecutor/ aut non erat consangui-
neus/ et tunc potest esse executor
ar. i. e. Requisisti V a. / Et no-
ta quod si relinquat aliquid in te-
stamento ecclesie beate marie et sunt
ibi diverse ecclesie eiusdem nominis
et dubitatur de qua intellexit/ di-
citur pauperiori. Quant de ec. ti.
§ Si quis in nomine/ Sed si non
appareat pauperior episcopus eius
voluntate poterit assignare ff. de
reb. z. sup fu l. ult. / Clericus
de bonis ecclesie testari non potest i. e.
c. i. et ii et c. cum in officiis/ et
de nobis sequitur/ et si intestatus de-
cedat sine heredibus quantum
ad bona que habet intuitu persone
que veniunt ab intestato
ecclesia cui ministrat debet omnia habere
i. c. pp. c. i. / Item nat bona de-
beant dividi si serviunt pluribus
ecclesiis et inter episcopum et clericum et
capellas relicta in testo episcopo et
ecclesie simul vel separatim vide quod dicitur
i. e. relatum in fi. et c. requisisti
Sed utrum episcopus vel sacerdos pos-
sit habere quod sibi relictum est a testa-
tore et de aliis inchristianis relic-
tis canonicam petere portionem distin-
guitur quia aut legavit sub
condicione ut ea sola esset contentus
et ipse acceptavit tunc non poterit
petere/ quia videtur acceptando a-
liis renunciasse ff. de in of. testi
Si pos § ult./ aut absolute et
tunc legavit et portionem sibi po-
terit vendicare. i. e. requisisti
hec vera sunt nisi in fraudem.

d relictis

modicum quid reliquit ut portione
debita fraudaretur hoc probatur
j. e. officiis tui dilectis ad perpetuo
cultu diminui z vij. xx. xxx. non
pt exigere quartam nisi in fraude
esset factum j. e. c. ult. quia dolus
et fraus non det alicui prodesse
j. e. officij. Nota q si quis aliquem
testari prohibuit ab eius hereditate
repellitur C. si quis aliquem test.
prohi l. i. et ij. In fine cuiuslibet te
stamenti hoc clausula ponatur et p
quecunque verba factum fuit roborat
dum tamen expresse non fiat qd. inqui.
ff. de l. i. nec pt si non valet. ut
test. valeat saltem ratione cuiuslibet
ultime voluntatis C. de codicillis
l. ult. De successionibus ab intestato

a Dictum est de testamentis sequitur
de successionibus ex testo sed qr
multociens homines inte
stati decedunt videndum est de succ.
cessionibus hominum intestati dece
dunt videndum est ab intestato et
primo quod modo dicatur quis in
testatus Et quali moriente clerico
ecclesia succedat et in quibus rebus
et quali deferatur hereditas iure
cognationis vel agnationis.
Et natur modo dr quis intesta
tus. s. si nullo modo fecit testamentum
vel fecit sed non iure vel iure fe
cit sed postea ruptum est vel non est
ruptum sed heres noluit hereditatem
adire ut in aut de success. ab int.
impe. coll. ix. Sed quare ecclesia
moriente clerico succedit Videndo si
non supersint agnati vel cognati na
hij potiores essent in succone xij.

q. ult. et q. ij. cuncti et j. e. c.
i. Item super clerici ecclesie pfer
tur C. de ep. z cle. si quis pbr
et hoc verum est qui bona ecclesie et
clericorum apparent. Unum sa. xij. q.
i. hic manifeste si aut sunt
p mixta distinguitur ut e. de
pecu. cle. s. quod debeat. vel si vo
tamen si dubitetur quid et quantum
habeat etiam fit ecclesia quod ad extimus
acquisiverat. det totum peculium
dividi in maiores partes quarum unam
episcopus habet alteram. ecclesia cui
servierat. tertiam pauperes quartam
parentes si ydonei sunt j. e. c. ij. pri
ma, heresi xxviij. q. ij. vane j. de
her. si quis episcopus dic ut j. de
heretic. s. puniantur. Sed quid si
inter ecclesiam et cognatos dubitur
de superbonis Certo presumitur pro
ecclesia si ipsa possideat e. de pecu.
cle. c. i. ij. et iij. et xij. q. iij. qui
cunque Sed si cognati possideant.
necesse habet ecclesia probare intentionem
suam. xij. q. v. nulli et j. e. c.
fin. In quibus rebus videlicet
b in profecticijs indistincte cum de his
testari non possit quod dic ut
no. e. t. pre. s. de bonis z e. de
pecu. cle. s. quod debeat in qui
castrensi. Si non fecit testamentum
vel fecit sed non valet quia falsus
eius erat ecclesia cui servierat.
deficientibus cognatis agnatis
succedet et episcopus nomine ecclesie
agere pt. j. e. c. ult. Nota ergo
quod qui alium testari prohibuerit
ab eius hereditate repellitur.

C. si quis aliquem test. pl. iii. ¶ Hereditas defertur iure agnacionis uel cognacionis. Primo succedunt descendentes. Secundo ascendentes una cum fratribus. Tercio collaterales proximiores. In aut. de here. qui ab int. § de sinc. His deficientibus uxor succedit C. unde vir et uxor l. i. postremo fiscus C. de bonis vacat. l. i. l. xxi. nisi de pacto uel consuetudine terre aliud obtinetur.

c ¶ Sed nunquid bona epi debent devolui ad collegium maioris ecclesie moriente epo. dic. q. non immo reservantur successori xii. q. ii. § hinc placiti. de clericis et c. istud. et c. de off. ord. puta l. vi. ¶ Sed nunquid est idem in bonis archidiaconi. distinguere aut sunt distincta et divisa redditus canonicorum tunc debent successori reservari. ar. c. de elec. edocet. aut sunt communia bona archidiaconi et canonicorum tunc ad capitulum devolvuntur. ar. xii. q. ii. quia cognovimus et c. de dec. cum nitim. z viii. di. que q. morem.

De sepultura. ¶ Di

d Visum est de moriencium de iure successione Sed quia morientes inunt sepeliuntur ideo subiungitur hic de sepultura. Et primo videndum est quid sit ius funerandi et quid sepultura. et quid ius sepulture. et qui iure dicantur ecclesiastica sepultura et apud quam ecclesiam quis debeat sepelliri. et quid de canonica porcione.

e ¶ Ius funerandi est potestas sepeliendi in cimiterio conveniens ecclesie cum assignatione pontificis. xiii. q. i. c. i. Tenetur enim epus maioribus ecclesiis assignare cimiterium uel pedium et crucium capellis vero uel maioribus ecclesiis. xxx. ut xvi. q. iii. Sicut antiquitus et quis locus ecclesie consecratur debet. illud cimiterium assignari. de c. di. i. nemo. Similiter competit ius sepeliendi capellis uel ecclesiis quibus animarum uel puleo est confessionum ut ecclesiis sive capellis parochialibus et maior q. de confess. pl. omnis utriusque. Quibus vero sunt private quibus non competit ius funerandi quia caret cimiterio ut sunt capelle castri uel in civitatibus uel certis locis constitute et alia oratoria quibus ab episcopis cimiterium minime assignatur xvii. q. iiii. quisquis. ¶ Ius sepeliendi est ius mortuos inferendi in aliquem certum locum ff. de rel. et ser. l. i. et ii. et quasi pro toto. ¶ b

Sepultura est locus sive terra in qua fit sepultura. Si in tali terra neque fuit aliquis sepultus nec alias est locus sacer ut cimiterium licite vendi potest et per ea pretium recipi. quia non est religiosa uel sacra. Si prius sit talis locus ff. de rel. et sup. fu. l. ii. § penult. et xii. q. ii. dirz. Si enim in tali terra aliquis sepultus fuit et de voluntate eius cuius erat locus sacer sibi est. C. de regl. l. ii. z ff. e. l. ii. § Sed et si aliis. Et quia vendi non potest nec obligari. ut voluit una predicta et i. q. i.

de successione ab intestato [illegible]

[illegible]

l

dictum et . j . e c . pulc Idem . de tria
cimiterium que religiosa et sacra
dicitur . licet in ea nullus sit se-
pultus . xvii . q . iiii . quis quis . et c .
Sicut antiquitus . et talis terra ven-
di non potest xvi . q . ii . questa est et c . p-
cipiendum Item dicitur sepultura
officium sepulture que similiter
vendi non potest . si clerici ad hoc teneantur
cum habeant beneficium ab ipsa ecclesia
symonia symoniam committeret . j .
de sym . non satis et c . cum in ecclesia
symoni . 2 xviii . q . ii . in ecclesiastico
et c . questa . Si vero non teneantur
ad hoc racione beneficii possunt tamen
accipere precium quia de suo . hoc facere
non tenentur . xii . q . ii . caritatem
et b . de prep . cum proofficiis . et ad
de qua dicitur . j . de symo . § . Si vel sac-
dos et § . cum hanc Item tum-
ba marmorea vel lapidea dicitur
sepultura . et hec vendi potest . si nullus
in ea fuit sepultus . Secus autem
si aliquis in ea fuit sepultus
quia tunc est locus religiosus . xv
iii . q . ii . questa est et c . postquam
et ff . de relig . l . ii . Prohibentur
autem in xvi . casibus aliqui in ci-
miterio sepeliri Primus est
fures et latrones . j . de furt fures
dic ut ibi § . pena . v pena . canonica
Secundus in hiis qui mori-
untur in torneamentis . j . de torn .
c . i . dic ut ibi § . ult . v pena vero
Tercius in raptoribus . j . de rap .
ecclesiarum . dic sicut ibi § . Item
nota . Quartus in hiis qui se
ipsos occidunt gladio vel precipi-
tando vel suspendendo ex desperatione
vel indignacione vel propriis ste-

lleribus inficiuntur xxiii . q . v . pla-
cuit Secus vero si et casu vel simili
modo vel furia se precipitaret et oc-
cideret . j . e . c . ex parte Quintus in hiis
qui pueros instituunt intestato tu-
tores filiis suis lxxxviii di . neque
aperiunt . Sextus in quorum quem
constat in peccato mortali decessisse
xxiii . q . ii . non communes . et c . pro ob-
eruntibus Ideo qui decedunt in
excommunicacione potius non debent in cimi-
terio sepeliri Immo si sepulti fue-
rint et corpora cognita possint ab a-
liorum corporibus distingui debent ex-
humari et iactari procul ab ecclesiastica
sepultura Si autem distingui non possunt
tunc melius est ut remaneant
quam ossa fidelium exhumulentur
j . e . sacris hoc est verum nisi appareant
signa penitentie tunc posset post mor-
tem absolvi et cimiterio sepeliri
j . de sen . ex a nobis . ii . dic ut ibi
§ . nota . quod in articulo Septimus
in hiis qui post mortem conuincuntur
de heresi xxiiii . q . ii . sane profecit
Octavus in hereticis qui in vita
de heresi convincuntur Idem in receptatoribus
toribus defensoribus scienter com-
municantibus hereticorum . j . de hereticis
quicumque l . vi . Nonus in reis le-
se maiestatis temporalis ff . de cada-
pu . l . i . Decimus in paganis
et iudeis de quibus dicitur . i . ecclesiam 2 c . se-
cum iubente matre sane potest non .
Undecimus in infidelium quod dic ut . j . de
quibus . et c . vel . al . § . quid si mulier pre-
gnans Undecimus in religiosis
qui proprietarii et inpenitentes cum
peccunia moriuntur . j . de sta . mona-

q . ii . exple sepulta

monachi §. qui vero et c. cum ad mo-
nasterium §. 1. // Undecimus usurarii
manifesti. j. de usuris quia dicitur ut
ibi pena et §. vero de decimis
Decimus tercius qui decimas quas in-
iuste possidet nec restituit ecclesie
ad quam spectant privatur eccle-
siastica sepultura. q. de deci. prohibemus
// Decimus quartus si aliquis sit
interdictus ingressus ecclesie si postea
celebrat vel agat in officio ut prius
nisi penituerit j. de sen. ex. is cum l.
vi° // Decimus quintus qui publice
dixit blasphemiam de deo vel aliquo
sanctorum et specialiter de beata virgine / et non
vult agere penitentiam a iure statutam
j. de maledicis c. 1 / dicitur ut ibi et hodie
// Decimus sextus i. non confitentibus
vel non communicantibus ad minus semel
in anno j. de pe. et re. omnis / al. at-
omus dent in cimiterio sepeliri ar. j.
e. sacris et xiii q. 1. c. 1. etiam / si eum
mala commisisset / dummodo tamen presbiterum
dotem etiam simplicem fuit abso-
lutus j. e. c. ult. / vel si signa penitentie
apparuerit licet non fuit absolutus
ut dictum est. s. e. de sextus // Queritur
si vel cimiterio in quo sepulti sunt
sui maiores / vel in ecclesia parochiali
debet quis sepeliri / nisi alibi ele-
gerit sepulturam etiam in loco non
religioso j. e. c. 1. et 2. c. in nostra et
c. cum quis §. si quis antiqui
l. vi° // Et potest quis eligere libere
sepulturam fallit in tribus casibus
// Primus i. infra xiiii annis qui
debet sepeliri cum suis maioribus
vel in ecclesia parochiali / nisi consuetudo
sit quod possit ei eligere sepul-
turam / maior vero xiiii an. potest

sibi absque patris assensu eligere / licet
nichil dare possit nisi habeat pe-
culium castrense vel quasi j. e. licet
pr. l. vi° // Secundus in religiosis
qui cum velle vel nolle non habeant non
possunt sibi eligere sepulturam sed
sunt apud sua monasteria tumulandi
/ nisi a propriis monasteriis sint forsitan
adeo remoti quod ad ea cum moriuntur
non possint comode deportari j. e. re-
ligiosi l. vi° // Tercius in furioso
qui non habet arbitrium discretionis
ar. s. t. xxi. c. ult. // Cum queritur
utrum quis debeat sepeliri in loco non religioso
vel magis vel equali / in quo elegit
sepulturam / obmissis opinionibus
doctorum et glose que hodie sunt cor-
recte per decre. j. e. cum quis §. ult. l. vi°
/ non autem iura cum preceptum sit iuri iuri-
bus concordare / ut correcta valeat
emittat. s. de cler. cum expedit l. vi°
/ Ideo distinguitur / utrum ecclesie loco que
derelinquit reddatur sive detur ca-
nonica portio de his que reliquit
per a(n)i(m)a sua seu que racione pervenit
sepulture / et tunc refert. utrum
fuit electio vel contemelitate et con-
temptu transiens / et sic non valet
ar. xx. q. iiii. constituit et j. de qui-
(bus)cumque dudum / vel si ipse primum fecit bo-
na fide et tunc non valet electio / vel
non reddatur canonica portio et
tunc non valet / nam subiecta forma
hec creditur s. si canonica portio
relinquatur j. e. c. 1. §. 1. / et statim
ut ibi sequitur sub anathemate pro-
hibetur / ne aliter agatur j. e. c. 1. §.
fi. / ergo si forma hec non servatur
electio non valebit. sic intelligo
omnia iura que videntur dicere quod non
possit eligere in loco minus religio-
so. j. e. c. 1. et c. fraternitate et xiii

q. ij. Obitum et j. e. c. liber. ¶
Mulier vero pt. eligere sepulturam
quia per mortem solvitur a lege vi-
ri. j. e. de spons. Sed si non eligat. cum
viro suo est sepelienda. xiij. q. ij.
Vnaquaeque. Si vero plures habuit et se-
pulturam non elegerit. cum viro ul-
timo cuius domicilium et honorem
retinet sepelienda. j. e. Siquis ex.
infra. l. vj. Si vero aliquis habens
domicilium in civitate vel castro. et
ad villam ruralem se transferat
causa recreationis. vel alia de causa.
et ibi decedat. sepultura non electa.
non in ecclesia ville sed in parochiali
vel in sepultura maiorum suorum debe-
bit sepeliri. dummodo sine periculo
valeat deportari. j. e. Siquis in prin.
l. vj. ¶ Quid si presbiter sacerdos vel
alius quispiam qui alibi elegerit sepe-
liri. violenter rapuerit. vel totum corpus
vel maior pars. hodie dicitur quod ius quod
in mortuario habet. amittit. et ossa.
restituet. j. e. c. libera. et ar. C. Sa-
ni. Siquis in tanta. et ecclesia omnia
que receperunt contra sepulture. j. e.
In nostra. nisi amicabiliter componat
de bonis. j. e. c. propterea. Hodie tenetur
quibus qui in ecclesia vel cimiterio pre-
sumpsit sepelire. ad restitutionem tam corporum
sepultorum si petantur. quam etiam omnium
que ratione sepulture pervenerint quo-
libet ad eundem. infra x. dies inte-
graliter facienda. quam nisi fecerit ec-
clesia et cimiterium sunt interdicta do-
nec. ab ecclesia facta fuerit restitutio plena-
ria omnium predictorum. j. e. c. Animarum ex.
si vero. l. vj. ¶ Prohibetur omnibus
religiosis et secularibus clericis
cuiuscumque status existant in virtu-
te sancte obediencie et sub interminatione ma-
ledictionis eterne. ne aliquos ad vo-

vendum. iurandum. vel fide interposita
seu aliter promittendum. inducant ut
apud eorum ecclesias sepulturam eligant.
vel iam electam ulterius non immutent.
et si secus egerint nullius erit
penitus firmitatis. et tunc pro aliquo
electas. sed in ecclesia in qua de iure
sepeliri deberent sepelientur. ac si sepulturam
non electa decessissent. hec habentur
j. e. Animarum in prin. l. vj. ¶ Sed posse
quod infirmus petat consilium a reli-
gioso vel alio de sepultura eligenda.
in qua ipse possit sibi dicere vos habetis com-
plura suffragia. vel alia verba. ad hoc
apta. credo quod sit ar. j. e. fraternitate.
et j. de reg. iur. nullus l. vj. Sed
nota quod appellatio non valet. ne corpora
sepeliantur. C. de sepul. viol. aut.
Item quod. et in aut. ut cum de ap. cog.
§. pulsat. et in aut. ut com. de sit. ecclesia
pri. coll. vj. Sed bene admittitur
ne ius debitum ratione sepulture amit-
tatur. j. e. propterea. ¶ Nullus aut. in ecclesia.
ecciam sepeliatur nisi episcopi abbates
aut digni presbiteri vel fideles laici xiij.
q. ij. nullus. ¶ Canonica porcio
secundum diversas consuetudines debetur.
Alibi medietas. j. e. c. ij. Alibi tercia pars
j. e. c. j. Alibi quarta. j. e. cum sup. et
Nimo. ideo secundum racionabile consuetudinem
regionis canonica porcio media
vel tercia vel quarta solvatur. j. e. certificari.
¶ Quid si de consuetudine dubi-
tetur vel varie sunt consuetudines
in vicinis ecclesiis. dicit quod de minori
summa est intelligendum. quia in illa omnes
concordant. ff. de ar. dic. §. Si plures
2. e. de arbi. Si compromissis l. vj. ¶
Porcio vero canonica est danda. de
rebus et possessionibus. j. e. c. in nostra
et de oblationibus legatis et aliis
que defunctus pro anima sua relinquit

ab illo

in ultima voluntate seu qualitercumque
preveniunt intuitu sepulture. ii. e. in
pria §. item et §. pulsat et ult. in ree
privilegii aliud contingat ut ibi dicit
§. de aquis et annuis relictis in subsi
dium terre sancte. vel ratione divini cultus vel
in hiis que relinquuntur pro luminaribus
libris et ornamentis ecclesie vel anniver
sariis vel ratione conductus apposite ate
status qui mortuarium proprie relinquat
ecclesie ut de ea contenta esset. et de a
liis nichil exiget quod dicunt ut S. de
de testis §. clericus v. sed breve nec de
hiis que relinquit pauperibus aut
consanguineis pro remedio anime sue
aliquid detrahi ut dicit ala. in ymo.
solum a bea. ecclesia et ancillis aliis licet
eis multa relinquit est canonica por
tio solvenda apud quam eligit sepu
lturam ii. e. c. i. 2 xi. et quasi pro cen
sui dolus committeretur. ii. e. prima et
S. de testis officii. ¶ Quid si aliquis
in bona ecclesia percipit sacra et audit
divina et in alia est sepultura suorum
maiorum que istarum habebit canoni
cam portionem. R. quilla in qua ille
consuevit officium audire divina
et ecclesiastica recipere sacra. et alia
nichil habebit ii. e. in. cum §. cum
abeo. l. vii. ¶ Idem est dicendum si a
audiat divina in capella vel ecclesia
et in baptismali ecclesiastica sacra
percipit ar. S. c. pastoralis et ii. e. c. i.
et ii. et S. de testis. relatum ii. in
fi. ¶ Sed quid si aliquis confert
se et sua ad aliquam religionem
vel ecclesiam distinguere aut tran
stulit se in sanitate vel infirmita
te. de qua tamen non decessit. cum
tunc liberum sit ei bona non solum
religiosis sed etiam privatis personis

conferre aut transtulit se in inf
irmitate de qua decessit. tunc cano
nica portio debet exhiberi. sed in pro
casu non tenetur ii. e. de hiis §.
¶ Tractatus est de parochiis
de quodam iure et alie
parochiali ius parochia
siliret de iure funerandi ius
sunt de iure parochiali est videndum
et primo quid sit parochia et in
quibus consistat ius parochiale
¶ Parrochia est locus in quo de
git populus alicui ecclesie deputatus
certis finibus limitatus. q. limi
tatio ad ymonisio intendit xiii
q. i. c. i. et S. de hiis q. fi. ap. pa
storalis. ¶ In quibus consistit ius
parochiale. R. secundum host. in decimis
et primitiis ii. t. xvi. c. i. et mor
tuariis S. de testis. Requisisti
in cimiterio et iure sepulture
ut dictum est S. t. pxi. In confessio
nibus audiendis et penitentiis
imponendis ii. de pen. et re. omnis
et de pe. di. vi. placuit in prnien
tibus qualitercumque prevenientibus
S. de hiis q. fi. ap. pastoralis
in oblationibus. Sed parochiani de
bent singulis diebus dominicis et
festivis ad ecclesiam convenire. ii. e. ut
dominicis et festivitates sunt ille que
ponuntur. S. de fer. c. ult. dicit ut
ibi §. alie dum. ¶ Oblationes sunt
que faciunt fideles ad altare vel
ad manum sacerdotis et hec presbitero pa
rochiali est solvenda qui pro pro cura
ore debet vel si alii ecclesie offe
rantur prelato ecclesie danda sunt
x. q. i. quia sacerdotes parochiarum
S. eorum et c. se. ¶ Quid si episcopus
celebrat in cathedrali vel pro

chiali eccia/ cung. erunt oblacones
que ad manus ipius puenient.
Ite deniez qm sunt sue/ qr tibi
offeruntur/ et appo prochians qr
tota dioes prochia dr. j e. omp
so./ et j. de rap. c. i. tamen si con
suetudo sit. qria/ est sequenda ar
b. de qsue cu dilctus C Sed nunqd
in pncipalibus festis tenetur quis of
ferre/ et possit ad hc cogi dicit
host. quod sic maxime cu sit
gnalis qsuetudo vbiqz. tracta j.
de pen. ad aplicam/ et pcedtur
de q. di. i. omnis xpianus dic ut j.
de pen. s. si aut sacerdos/ et s. eccia
hanc./ quia in diebus dnicis tota
missam tenetur audire/ al det excom
municari de q di. i. missas/ et c.
se/ et idem in aliis festiuis ar
j. e. c. ij. /et de qse. di. i. in die solep.
6 C Sunt aut x. psone a quibus
eccia oblacom no recipit in dete
stacom et odium cunus C Primo si
sunt discordes/ et se odio habentes
notorie nec pnt ad concordiam re
uocari C Secundo si oblaciones
pauperi aufferunt. vbi et dno pbatur
xc. di. obllones et ptot. C Ter
cio si raptor sit obstinatus et
inobediens j. de rap. vr eo. C
Quarto si sit vsurarius manifestus
j. de us. quia in omnibus C Quarto
si sit meretrix publica usa. no
accipies mercedem meretricis in
aut sterni inlices toll v. C Sexto
si quis in inmunitate eccie viola
uerit nec emendare velit xvij. q.
iiij. miror C Septio si sit heticus
credens vel receptator et pt hc.

denunciatus excoicatus/ Item de
quibus excoicato publice e dicend
j. de heticis excoicamus s. credentes
et s. vane C Vimo in solepnit
penitentibus de q. di. iiij/ cos qs
C Nono in sacrilegio xvij. q. ij. de
uiro C Decimo si monachus de
cedat pprietariq j. de sta. mona
monachi s. qui vero/ et hc intelli
ge de oblacionibus voluntariis
quia ad necessarias semp tenetur
j. t. xxi de tris C Sed nunquid
det quis prochianum alterius
admittere/ non s host/ nisi de lina
sui plati nec ad ordines nec ad
pnias j. e. nullus/ et j. de pe et re
omnis/ et b. de tempo. ord. eos
qui l. vi. nec ab eis recipe de
cimas j. t. xxi. tua nob/ al ponet
falcem suam in messem alienam
quod facere no det. b. de clc vene
rabile j. ii/ nec. valet absolucio
nec. oblacio cuno suo. in dicte sita
b. de qsuet. ad audiam C Sed
nunqd prochianus pt b. elige
confessorem. no/ q dic. ut j. de
pen. et re s. no q epi. C Cas
r intelliguntur prochianus/ ra ndo
rone domicilij/ vnde si quis
transfert domicilium prochianus
erit illius ecie. ad quam se trans
fert. j. e. c. ult./ et j. t. xxi. ad
aplice/ et hc vm si transfert se
ex toto/ al sola possio domus
no facit ff. ad munic. libertus s.
Sola/ et b. t. xxi si quis hns
l. vi. Sed si in duobus locis equaliter
degit utriusqz e prochianus
ar ff. ad municipi assumptio s.

nlt et. 6. ti. px. cum quis s. tu
abeo. l vj. C Viator/ cuilibet
eccle ad quam venit prochianus
intelligitur ar. ff. de iudic. heres
absens C Sed quid de scolaribz
dic/ q si de lr̃a platoy causa
studij. accedunt q sunt prochiani
illius epi ad quem descendunt.
6. de cle. no resi. relatu/ ex quo s.
host. condixit domu. et conplita
do. scrinulas suas se i ipa rece
pit/ ad h. ff. ex quig. ca. ma. i inte
re ab hostibus s. fi./ tn statutus
et sinus epi ad que transit li
gem/ eius in dicionis e facts
J. de ser. ex. cuob. l. j. no tn ipm
sine lr̃a speciali potest ordinare
6. de of. ord. significasti/ et sic fal
lit regula. quia hec. J. e. nullus
/et est ro/ quia si no recipit or
dines/ nec 6. nec alij sit pmdi
tm sequs de confessione et dic
ut s. de pe. et rem. s. Sed nunquid
sacerdos C Affines prochianum
no pstribuunt/ nec ea q finibus
colunt. J. e. cum eos/ nisi fuerint
ptmbati 6. de pbat. ex lris. dic
ut 6. de pscp. s. pstribi d. Item
lunes de decimis et primicijs et
[illegible]ctum est de oblatoibz

De parrochijs et alienis p
rochianis/ Sed quia pro
A spiritualibus prochiani debent de
cimas primicias et oblatoes
ideo de singulis videamus/ Et p
quid sit decima/ et quod eius
spes. quibus debent solui/ et de
quibus rebus/ Et a quibus/ Et
utrum laici possint infeudari. de

cimas lre et personalibus C
decima est om iuste acquisitor p
decima ps deo data. debita con
stitucione diuina/ ut notat. J. e. c.
i. et. c. prochianos no c. et c. tua.
s. viij C Decimae dr. decima ps
dat. dec no videtur i deo decime
eo nomine sunt decimate. J. e. c.
i./ et h. ad decimas pdiales quia
ex precepto diuino debet J. e. tua. 2. c.
prochianos/ et xvj. q. i. decime
et hec sunt. nouis psoluende. J. c.
in aliquibus C In psonalibz vo
e consuetudo loci approbata. obsuan
da. J. c. in aliquis/ quia no dei s.
homi precepto debent C Sed nunquid
consuetudo excusat. in pdialibus
q detur undecima vel duodecima
vl m9/ dic q consuetudo no sufficit
nisi sit approbata. arg. quia non
valet consuetudo/ que absq ptis
mortali seruari no pt quantumcuq
longa sit. 6. de pscp. cum omne
Sed si ppa h. concedat. q aliquid
retineant p laboe/ tunc excusant.
quia solue decimas pdiales no
deductis expensis/ est de precepto
ecce ar. J. e. tua. nob et c. pa
storalis/ nam ppe pt concede. pui
legium aliquibus q. no soluat
decimas/ et excusant. J. e. cuob.
Sed qt vi. quia qt. precepto diuine
legis dispensare no pt. ymo usq
ad sanguine et aium defende tene.
ar. v. q. i. sunt quidam. 2 v. si
inpu/ Sed pt dici q no dat pui le
alit de no dandis decimis Sed
concedit ei administratom decia et

ut inde recipiat sustentationem
et residuum convertat in usus pauperum.
Sic concedit monachis. Et hoc modo
potest layco concedi. nec dispensat
contra preceptum universale. quia non
posset. sed in speciali sic. quantum
ad aliquem casum. vel declarat illud
preceptum sic esse intelligendum.
quod vel per conventionem seu amica
bilem compositionem auctoritate superioris factam
ut extra de multiplici c. de transact.
decreto et c. ii. ¶ Sequitur in dif-
finitione omnium iuste acquisitorum
quia de omnibus licite acquisitis
debet solui decima ut extra eodem tit. Pervenit. Ergo
a contrario de illicite acquisitis non debet
dari. ar. i. q. i. non est putanda. quia
honorabiles debent esse et de tuis
iustis laboribus. ut ibi et illicite
acquisita non sunt in bonis nostris. ff.
de fide. cum duobus s. ult. Sed videtur
quod meretrix non tenetur dare deci
mas de meretricio. ar. de quod de
bent dare quia si turpiter acqui
sunt. non tamen turpiter dedit. eo quod
est meretrix. ff. de condi. ob turpem causam.
idem. s. quod. Et dicitur in Evangelio.
Facite vobis amicos de mammona
iniquitatis. xiiii. q. v. quod lex
et s. sequenti. 2 c. non sane. Secundum alios
dicitur quod de illicite acquisitis
non potest fieri elemosina. nec solui
decima. et ita nec meretrix nec
aleator. vel usurarius vel symo
niacus. vel hystrio potest facere elemosinam
vel soluere decimam de tali lucro.
Sed predictorum invicem distingui distin-
guo. Si ergo dominium transferatur
et non competat repetitio. tunc debet
solui decima et potest fieri elemosina et
ita meretrix et hystrio et de mam-
mona iniquitatis. i. possessione
temporalem acquisita. debet dari deci-
ma et fieri elemosina et de eo quod extorque-
tur ratione officii. xiiii. q. v. non
sane. quia in hiis dominium trans-
fertur. et non competit repetitio. sa-
cerdos tamen non debet recipere decimam
a meretrice que non penitet. post
primam Bu. Laurentius. Iu. et Hosti. et hoc
ne videatur ei in privitate pravare.
Sicut oblationes aliquorum quorumque
respuuntur ratione criminis. xc. di. ob
lationes. Dicit ut ex. i. c. xvi. s. sunt
aut ex. aut non transfertur. dominium vel
si transfertur competit repetitio.
non potest inde dari decima. vel fieri elemosina.
cum non sit illius. ut extra eadem. nos vero
usura. et sit. de iure iurandi. debitores.
et ut de sy. de hiis et c. veniens.
de furto. et rapina de hiis. dicit ut
ut de usuris s. ult. ¶ Decimas autem quas
dantur ratione predictorum iuste acci
pit ecclesia. Quomodocumque etiam in
maiore. quia non dantur ratione per
sone et ecclesia sine recipit. ¶
Notandum quod sunt species decimarum.
tres. quedam enim sunt personales
que debentur de illis bonis que
operibus persone acquiruntur. ut extra eodem non
est. et c. se. et dicuntur personales decime
quia potius contemplatione persone
soluuntur. ut puta de negotiatione
artificio. et milicia. xvi. q. i. decimas.
et ut extra eodem non est. et c. pastoralis. et
iste decime semper sunt dande illi
ecclesie in qua percipit ecclesiastica

sacramenta. i. e. ad apostolice et e.
t. pri. c. ult. Talie sunt personales
que s. ex fructibus predior debetur
etiam si bis collectio fuit semen
manno. i. e. cepte n. / et l. her.
dande sunt ecclesie et clericis in quorum
parochia predia sunt sita. i. e. quam
et e. t. pri. c. ult. / nisi consuetu
do esset contraria. cui standum e. Si
sit prescripta. s. a tempore cuius non extat
memoria. e. de prescrip. episcopum l. vi.
/ et sit indecimus persolvendis con
suetudo attendenda. i. e. cum sint / et
t. ad apostolice / et. c. in aliquibus
dande sunt etiam clericis male
vite et symoniacis / et male eas
dispensantibus / et ex personales
i. e. tua. nobis / quia iudeis prestat.
et predes et personales. sed hec non fac.
ratione divini officii. i. decime ergo
et. i. e. de tris / tamen dedote ecclesie de
time personales solvi non debent / ut.
dicit de primonialibus tenentur
solvere. q. e. nomine. Dande sunt
decime personales non deductis ex
pensis. i. e. cum contingit / et c. tua.
nobis / si autem personales sunt ut
porte. ex artificio vel aliis quo non. consistit
consistunt. in fructibus tunc / distin
guitur. vero singulis. decime ex re
bus decimatis et tunc deducuntur
expresse / aut rebus non decimatis
et tunc non deducuntur. i. e. pastoralis
Sed quid e. de quae deducuntur.
expresse de manomissis. et non
de fructibus et redditibus re
aliarum / Ro. quod in negociacione

operatur manus hominis. sed in
fructibus operatur proprie manus
dei a. lxi. di. nasci 2 i. e. non est
et c. cum non sit / vel dic quod h. c. ratio
ne idem bis expigatur. quod sunt
decime predes. i. de regul. in vi. bo
na fides l. vi. Iste statim de
bent dari personales cum fructus
percipiuntur. i. e. cum homines / et ante
quam sepenentur inde census vel
tributum / vel aliud simile / et si
primo sita sunt separato sicut colo
nus tenetur decimare / ut s. ve
manet. iiii. dor. hic. quod decimo r.
decimato accipit / et si admonito
non satisfecerit contumaciter decimas
dare / potest per censuram ecclesiasticam
compelli. i. e. tua nobis. et c. cum
non sit / tamen etiam potest convenire possessorem
sive suo sive alieno nomine.
sit in possessione. sive sit creditor
xvi. q. i. siquis laycus / quod res
cum suo onere transit. i. e. cum non sit
et e. de pign. ex litteris / nec pacto
potest defendere possessorem. e. de pact.
pluribus. Sunt et alie alie que
sunt mixte s. personales et predes
ut de agnis et fetibus fetibus
aliud / que in pastinis pascuntur
et in pascuis partim proveniunt quod
inde vivunt alia ar. i. e. commisso
Sed cui dande sunt tales / dic.
s. host. quod si appareat consuetudo
servanda. e. / Si autem non apparet et
pascuntur continue in pediis parochie
parochie ipsi dande sunt. / al videtur
quod dividi debeant inter ecclesiam ubi
pascuntur et parochiam / ar ff. de l. iii. q.

saltem et b. de testis relatum i. g. ult
idem est si non continue sed p medie
tate anni in ipsa et alia medieta
te in alia ar. de sepul. cum quis
§. cum abcos. l. vi°. Hoc equum et
iustum videtur et maxime quia
decima plus datur ppter sacra. i. e.
c. ii. et c. tua nob. §. viii. insi. T
Non debet coequari etiam minus p
rochia pascunt si tamen sacra q
prestant pastoribus cum ex ipsa compa
sue prochie sint. Vult tamen medie
tatem ut sit quedam societas
sic contracta inter eccias ut si una p
stat corpa et alia pdia et sic
quodam modo media elige via
b. de of. cust. c. i. T Idem est dice
dum de pdialibus decimis si aliqui
intrant in una prochia et demu
theant in alia vel si p medium anni
remaneant in una et p aliud
medium in alia dent decimas
ples et oblationes ar. b. de sepul.
D cum quis §. cum abcos. l. vi°. T de
quibus rebus dent dari decime
a de blado et leguminibus tam
maioribus quam minoribus de
pastinis de pensionibus domorum
de pventibus molendinorum et
aductu piscatorum fictis pensioni
bus sive censionibus vel similibus
fenis lana apibus furnis bal
neis fullonicis argentifodinis
lapidicinis metallinis fructibus
arborum peccoribus omnibus sen. ortis
negotio in artificio de ipsa milicia
et generaliter de omni lucro generaliter

acquisito. i. e. cum multiplici cum mo
c. sequentibus et c. ex parte. cano
cum ad id c. sequentibus et xvi. q.
i. decime quacumque et c. omnes
decime T Sed nunquid doctor de
collecta ad vocatus de advocacione
mercenarius de mercede tenetur
solvere decimas dic quod sic xvi. q. i.
decime et i. e. non est T nota
quod cum de arboribus vel fructibus de
cima solvuntur nec meliora nec
deteriora sed mediocria p decima
solvi debet. x. q. ii. hoc ius por
vel pnt veniunt ad manum hominis
quia indignum est detinere dari deo
que dedignatur homo. xlix di. c.
e ult. et xvi. q. vii. omnes decime
T de quibus sit dande decime
dic breviter quod de quolibet nisi speciali
privilegio dum papa exemptus sit
i. e. tua. et c. invalidis ad si. v.
dicit consuetudine subaudi. §. host.
ipsa approbata T Concedit ciste
templariis et hospitalarie teneantur
dare decimas de laboribus quos
propriis manibus colunt de possessi
onibus ante concilium acquisitis
sed de post concilium acquisitis tenentur
dare. i. e. c. ult. et c. statuto. §.
ult. l. vi°. Aliis religiosis conceditur
ne de novalibus que propriis ma
nibus excolunt et de suis nutri
mentis aliquid solvere teneantur
i. e. ex parte tua et sic hodie
tenendum est. de monachis nigris
et canonicis regularibus et.

aliis religiosis viventibus in com
muni quod dicitur xvi. q. 1. Alia ca
nonicalis et c. cum decimas et xvi.
q. 1. duo sunt si. quia multum de pri
vilegiis eis concessis imprimitur
ecclesia. Sed cessat privilegium
in sex casibus. Primo si enor
mem lesionem inducat. unde extra
de preb. c. suggestum. 2. de verborum sig.
quid personale. Secundo propter parrochie
vel amicabilem compositionem. j. c. ex
multiplici. Tercio propter contrarium
actum. prescriptum puta quod privilegi
atus solvit per xxx annos. j. de
privil. si de terra. multo fortius si vel.
j. de privil. accedentibus. Quarto
si privilegiatus predium alienum condu
cat. j. c. dilecti. Quinto si predium privi
legiatum alii locet. j. c. licet. Sex
to si sentencia feratur contra ipsum a qua non
appellavit. sine privilegium condidit sine
nos de re iud. inter mon. et c. fi.
et. j. de privil. cum personne. Sed et
leprosi tenentur dare decimas preterquam
~~quam~~ de ortis et aliis immunes
j. de ect. ed. cum dicat. Nota quod que
dam decime dabantur in veteri te
stamento a populo filiis levi qui posses
siones alias non habebant. Quedam
dabantur sacerdotibus a levitis
quedam comedebantur in templo a
populo cum sacerdotibus et levitis et
quedam in usus pauperum rece
debantur. j. c. c. 1. Iste decime in
iiii^or partes debent dividi. una e
episcopo. alia clericorum. alia fabri
ce. et quarta pauperibus dari debet

xii. q. ii. quatuor 2. de te testis
requisisti tamen consuetudo laudabilis
est observanda ar. de sepul. certi
ficari. Sed nunquid layci
sine peccato decimas possunt retinere
videtur quod non. 1. q. 1. per nemi. et. j.
c. prohibemus. Sed nunquid possint
dari laycis in feudum dicendum est quod
non. quia decime sunt tributa domino
nostro. dum xvi. q. 1. Revertimini. Debent
autem eis dari a quibus spiritualia
recipiunt vel racione fundi xvi. q.
1. §. his ita. et j. c. ad apostolicam.
et per hoc fundus transit ad here
des. Sed decime non. j. c. ad hoc.
et ita laycis concedi non possunt
in feudum. quia ~~etiam~~ eas possidere
non possunt. de prescr. cum que
et xvi. q. vii. c. 1. et q. iii. §. pt.
et §. Item decime. et hoc ideo quia
dantur in munus divini obsequii
xvi. q. 1. his ita. et xvi. q. 1. quoniam
j. e. c. ii. et c. tua. Unde in laycos
cadere non possunt sicut nec ius eli
gendi. de elec. sacrosancta. 2. c.
massana. Fructus tamen decimarum
bene possunt concedi layco certo tempore
vite sue sed non in feudum quia etiam
possunt ei vendi ad tempus. j. ne pla
tri. §. c. ult. 2. de loc. ma. Sic
nec alia feuda. de feu. c. 1. Sed
sunt census quasi olim ecclesias
antiquis temporibus dabantur in feu
dum laycis et alia feuda ut
videlicet defenderent ecclesias ab
hereticis et aliis oppressoribus
postea vero causa cessante non

F

fuit concesse / ymo compsse p̄hitu
quia sine pcto no pnt layci cas
retinē ū. de his q̄ fi. apl. cum
aplica / et j. e. phibemus ¶ C
irca hoc distiguut joh. et t.
q decima dr duobus mois / qm
dr ius spuale q̄ ita ꝯsistit pe
nes eccam q laycus no pt.
possidēr nec cu pcto / nec sine
pcto / et cu concessione ppe / quia
illud tm lemꝯ adno e. collatu
xvi. q. ij. ṗ. ij. / et de h̄ no fit pro
hibitio quia ... impossibile est. p
quod possident. Itē dr decima
qdam ius tpale / quia laycus
no pt hr̄e impetuu / z e co / ne
layci pui sint ad decimas acq̄
rendas / z ne studiu dr̄ habeat
inmo hēditario possidēri / qd e phibi
tum j. c. ad hec / et viij. q. i. ap
postolica / unde si layci inpigno
rauerint decimas ecce ppe / po
tent ecca fructus pcipe / et in
sortem minime computac j. e.
dens. c. i. / quia nichil accipit n
qd suu e / tn aliena eccā no pos
set recipe eciam illas que layci
tenet in feodu. j. e. c. ult. / nec
religiosi et exempti de possiōibs
post latran ꝯcilium feudatis
sine ꝯsn epi / secus de illis que
ante latran ꝯciliu tenet j. e. sta
tuto. ṗ. sane l. vj. ¶ Itē ppt deci
mas detractionem potit laycus
pnari sepultura j. e. phibemus
ad alia tn sacramēta admittitur
dum viuit / ppt plenitudinē que
est in ea / ꝯ ppt multitudine detrahēs
s alicq seruitati xxxij q. iiij. no
pt. / dicunt tn aliqui q no peccat
quia concesse fuerunt eis i feudo
ppetuu / sed hoc distingui / aut lay
cus hr̄t pnilegiu romane sedis / et tunc
licite sine ad tpus sine inppetuu
exigit et ei soluuntur sicut in pnilegio
continetur / quia pt ꝯcedere romana
sedes / ut dictu e ū. e. ṗ. i. in fi. sic
intellige j. de iur. patro. nobis fuit
/ et j. e. ad nob. lxiij. di. adrianus
/ et c. in synodo. xvi. q. i. ṗ. hic e.
/ aut no hr̄t pnilegiu z tunc no
pt j. e. quamuis et c. phibemus
¶ Sed hoc pnilegium in vj casibz ex
pirat ¶ Primo si abutuntur pri
legio impugnando. ecciam xi.
q. iij. pnilegiu / lxiij. di. ṗ. viij. ar
ū. de postl. c. jubet / nl si no faciat
illud ppt q pnilegium e. concessu.
ū. de dat. cu dilectus / et j. de qd.
ap. hec z. ¶ Secundo si sicut
uerunt q pnilegium sustinendo
q ... ecca ad qua spectat. p
xxx. annos decimam layco co
cessam pcipiat j. de pnil. ū. de
cta. ¶ Tercio si pillud pnilegium
enorniter ledatur ius prochiale
j. e. suggestu ¶ Quarto si pnilegio
compsse renunciaunt j. de regulari
statuimus / et c. xv. q. l. vj. i. z vij.
q. i. qua pidos ¶ Quinta si auc
toritate epi ius suu alicui ecce
nl loco religioso dederint ū. de
his q fi. apl. cu aplica et xvi.
q. i. qm. ¶ Sed nunq de ꝯsensu
epi possunt transferri in aliquos
laycos / si hr̄ant in feodum ab antiquo.

Dicit Ber. quod sic sub ea forma
sub qua habent uel. et episcopus illas
dat infeudum ar. 6. de feud. c. ij.
Sed si ab defectu possident nec in
laycos nec in clericos possunt transferre
etiam de auctoritate episcopi ut dicit
predicta decre. cum apostolica infra
Et si aliquid enorme commiserint
etiam a qua feudum tenet
occidendo uel mutilando rectorem
uel clericum suum. j. de penis in quibusdam
dam. 2 c. felicis l. vj°. Nona
lia sunt quorum non extat memo
ria quod fuerint culta. q. de vb. sig.
quid per nouale et est ager nunc primum
mum precisus. j. de vb. sig. c. 1. ab
istis noualibus omnes religiosi
sunt exempti quantum ad decimas
non soluendas si redigerint ad
culturam et quod semel fuit nouale
le quo ad hoc quod decime non soluantur
de illa terra. j. de priuil. c. vlt. tamen si
lo. 2 t. si ecclesia parochialis tractu
tu temporis incipiat ledi grauiter
desinit esse nouale. ar. 6. de don.
apostolice 2. j. de vb. sig. quid per noua
le Decime noualium de iure com
pertinent ad ecclesias in quibus no
ualia crescunt. j. e. cum 2 c. cum
contingat Ubi uero dubitatur uel non
apparet in cuius parochia sit tunc
potest episcopus illa nouali uendi
care uel alij ecclesie assignare j.
e. quam. et xvj. q. 1. percipimus
Quid si sint insule considerandum
est cui prouincie adherent et de illa
prouincia et ibi debent solui ff. de
iudicijs insule de priuilegiis tamen religi
osi percipiunt. j. e. ex parte Ubi autem
percipiunt ueteres decimas ex priuilegio
et nouualia debent habere integre j.
e. ex parte tua Sed illud debet intelligi
de illis decimis quas tempore impetra
ti priuilegii uel optenti possidebant et
pro illa portione tantum quam tempore impe
trationis antiquas percipiebat et
tunc ultra medietatem decimarum
nouualium nullatenus extendatur quia
si de plena et integra perceptione ue
terum fuisset expressum sedes apostolica
decimas nouualium in tantum graue di
spendium parochialium ecclesiarum minime
indulsisset ymo si rectores ecclesiarum
in hoc grauarentur de illis debet tantum
relinqui quod competente sustentacionem
possit habere et iura episcopalia soluere
et alia onera debita supportare
et in hoc statuto comprehenduntur cister
et cartusien. j. e. statuto. s. Reli
giosi l. vj°. et 6. de priuil. exceptis
e. libro Sed quia de nouualibus
uarie loquuntur iura qui ueteres ab a
liquo quos a rectore ecclesie percipiunt
Ideo distinguere quia aut decime
ueteres percipiuntur ratione feudi tunc ille
qui eas recipit de nouualibus non
recipit quod de nouo fingunt dum tali
bus non sit extendenda licentia sed potius
restringenda. j. e. tua quia odia sunt
restringenda. j. de regl. iur. odia l. vj°.
Idem esset si religiosi illas maiores
seu ueteres acquirerent de manibus
laycorum j. e. statuto. infra l. vj°. quia
non possunt plus transferre in religiosos
quam habeant. j. de regl. iur. nemo
l. vj°. Aut ratione presbyteratus et tunc
distinguitur aut fingunt fructus

de novo de aliis possessionibus quam
de illis de quibus fiat prescriptio puta
de novalibus et in hoc casu non pre-
scribit decimam talem. de talibus
ut s. e. c. cum contingat et c. se prescriptio
enim prodest nisi in hiis que fuerant
possessa. aut singula de terra prescripta
aliqui de novo puta poma et ca-
stanea et tunc de omnibus novalibus
percipiunt s. e. c. cum tua. aut percipi
unt ratione privilegii tunc medieta-
tem tamen novalium pro illa portione pro
qua possidebantur veteres percipiunt. p
ape s. e. statuta. in pri l. vi. de
prescriptione decimarum dic ut s. de pre
scripcione s. qui percipit et s. ad prescriptiones
Certo qui fideliter dat decimas
quadrupliciter remuneratur. a deo
prima remuneracio est habundancia
fructuum. secunda sanitas cor-
poris et anime unde aug. si decimam
dederis habundanciam fructuum re-
cipies et sanitatem corporis et anime
consequeris xvi. q. i. decime in pri.
Tercia est indulgencia peccatorum
Quarta est premium eternum unde aug.
si quis premium optare et peccatorum
suorum desiderat indulgenciam prome-
reri reddat decimam et de ix par
tibus studeat elemosinam dare pauperibus
xvi. q. i. decime ad si. Econtrario non
dantes decimas puniuntur quadru-
pliciter. primo quia infames et penu-
ria sunt maledicti unde malachie iii quia
michi non reddidistis decimas et
primicias ideo infame et penuria
maledicti estis. Secundo quia veniat
locuste aut bruchus aut erugo
aut tinea et labores hominum vasta-
bunt ut probatur xvi. q. i. Revertimini
Certo quia ad demonium reno-
tabitur et qui eas dare noluerint
res alienas invadunt xvi. q. i.
decime. Quarto quia quod non acci-
pit christus tollit fiscus xvi. q. vii
maiores. Primicia est prima pars
frugum deo offerenda et hec est
danda ex precepto dei et ecclesie xvi.
q. i. revertimini et xxxii. di. preter hec
et debet dari sacerdoti parochiali xvi.
q. i. decimas. Sed quanta debeat
dari non invenitur in veteri testamento
expressum tamen inter xl. et xl.
licitum est offerri s. e. c. i. Sed eciam
in pecudibus datur primogenitum
hostiensis dicit quod de c. ovibus dandum est
loco primiciarum et si minus debet esti
macione. Sed jo. et t. dixerunt
quod de centum una est danda loco primi-
ciarum tamen dicas consuetudinem esse servan-
dam. ar. s. de sepulturis certificari et si
nichil convenit dari credo non esse
peccatum. De oblacionibus dic ut s.
t. xxi. s. oblaciones. Nota quod fratres
predicatores et minores debent dare
et predicando et alias laycos infor-
mare ut ad solucionem decimarum pri-
aliarum rerum ecclesiis debitarum prompte
te voluntatis animo sint intenti
s. e. discretioni l. vi. De regularibus

Quoniam licia supra et transeuntibus
dictum est de clericis et rebus eorum
subicitur de regularibus et de
hiis que pertinent ad regulares.
Et ideo videndum est qui dicantur
regulares et unde dicantur. et ante
teneantur professi. et in qua etate

Quot modis fiat pfessio et i
cuius manibus debet fieri et an
regulares possint ad aliam re
ligione transire ¶ Regulares
dicuntur qui post emissionem professionis
plati se subiciunt imperio xviii. q.
ii. statuimus unde Ambrosius cultus
religionis est abdicatio domesti
corum et quedam bonorum aliena-
cio ut suis se abneget qui deo
s(er)vire eligit xii. q. i. nichil ¶
dicuntur etiam regulares q. 2 si
aliquorum monachorum qsorto non pi-
tentur se iuncti regule tu i s(er)vivit
laxiori q. de sta. mo. quod dei timo-
rem quia in multis quenimut
s. de postul. pte et j. ne cle. l. mo.
c. ult. ¶ dicuntur etiam viri pfessi
consi. xxvii. q. i. ut lex continentie
Sed ante pfessionem non nisi comitto
ad hoc quod eos peniciet es sunt cx-
gruitati j. de sen. ex. Religioso p.
quamvis l. vi^to. ¶ Iste dicuntur regu-
lares qui se et sua deo dedica-
verunt licet non sint pfessi al.
non arr. j. de priv. cum et plantare
c. pult. z ult. z c. privilegium ¶
Item largo modo dicuntur religiosi
qui in p(ro)priis domibus religiose
vivunt licet non sint pfessi et co
nersi eciam xxxiii. q. v. quod deo.
¶ Regularis dicitur a regula non ab
ea que rem que est breviter enar
rat ff. de reg. iur. l. i. Sed ab
ea que regula dicitur eo quod recte re
gat vel norma bene vivendi
prebeat vel quod distortum pravumque cor
rigat in di. canon. quia simul
regat

tenentur regulares et pfiteri
j. e. cum pte insi ¶ pfiteri tenentur
ea que sunt de substantia religionis
s. obedienciam paupertate et castita-
tem nam post quam dei vite sup
ceperint. sibi homine imposuit
voluntati p(ro)prie renunciavit xviii.
q. ii. Statuimus et xii. q. i. nolo et
c. non dicatis ¶ de obediencia dicitur ut
s. de ma. et obe. §. de obediencia. ¶
de castitate et paupertate dicitur ut
j. de statu mon. §. i. et §. Sed nunquid
¶ Etas competens ad intrandum
religionem et pfessionem faciendam
est in muliere xii. an. et in viro xiiii.
ut xx. q. ii. c. i. z ii. et j. e. §. q.
mon. l. vi^o. Sicut in matrimonio
carnali j. de despo. inpu. tollme
batur et c. attestaciones et non
sufficit quod annus sit inceptus sed
requiritur quod sit completus j. e. ad
mam sicut in matrimonio carnali
j. de despo. inpu. de illis ii. et c. ult.
¶ Sed si intravit utrum possit compelli
et quod distinguere aut erat minor
xiiii. an. aut maior. Si erat mi-
nor distinguitur aut fuit a parentibus vel
tutore traditus ante xiiii. an. tunc
non debet compelli sed post xiiii. an. ubi non
cogitur remanere j. e. cum simus hoc
contra videtur quia facit monachum
aut propria devotio aut expressa pro
fessio j. e. cum in et xx. q. i. c.
monachum dicit quod hoc est verum si post
xiiii. an. oblacionem factam a parentibus vel
pfessionem a se factam ratificavit
al. non j. c. §. q. monasterium l. vi^o.
et arr. xx. q. ii. c. i. quia res est
voti non precepti xxxii. q. i. integ-
ritas et expone aut p. 2. j. e. cum

l

uu. c. xx q. i. c. iij. Aut intrauit
minor xiiij. an. auctoritate pa.
et tunc parentes infra. annum et
diem uel tutor patiunt reuocare
et non possunt postea. xx q. ij. pu
ella et. j. e. c. ij. ti puer quam
diu. esse pt. usque ad fine xiiij.
anni. j. e. significatum. et c. cum
simus. ymo p toto xv. an. nisi i co
s. xv. an. professione faciat uel
habitum religionis suscipiat qui
dari professis consueuit seu pro
fessione a sede fecerit prius ratam
expresse habeat potest ad seculum
libere remeare. Sed si p toto xv.
annum in monasterio permanserit
ubi monachorum et nouitiorum sunt
habitus indistincti professionem expressam fecisse uel si quod prius fecerat ra
tum habuisse uideatur. nisi tan
ta. ibi habitus indistinctio habeatur
quod professi et nouicij et alij etiam
cum eis uitam communem ducentes
penitus simili habitu induantur.
j. e. qui monasterium impu. et. s.
i. l. vjo. Aut erat xiiij. an. maior
et assumpsit habitum religionis si
per annum portauit censetur religionem
assumptam presumitur. Pariter pro
fessus licet habitus professorum et
nouitiorum minime distinguantur.
Etiam si alij degentes cum eis si
milibus vestibus contantur. Ra
tio e quia ad annos discretionis
iam peruenit. Secus in minore
xiiij. an. quia eorum qui tunc agit
plenum non habet intellectum. Distinc
ti habitus uel dissimiles intelligun
tur nouicijs et professis dentur

dissimiles uestes. siue benedi
cantur cum professis concedun
tur siue etiam aliud fiat per quod habitus
distinguitur. j. e. qui monasterium
s. qui uo. et s. se. l. vjo. T empus
tempus requiritur ad probationem
R. secundum iura antiqua clericus
ignotus et laycus notus per
biennium probantur. ut. xix q.
iij. monasterijs. Sed laycus igno
tus per triennium xvij q. ij. c.
ult. Sed clericus notus per annum
xvij. q. ij. consaldus. Sed hodie
generaliter cuilibet conceditur annus in
subsidium fragilitatis humane ut
probet et probetur. j. e. ad apostolicam
et c. non solum. l. vjo. Sed quia
quilibet potest renunciare iuri pro se
introducto intrans religionem
de uoluntate prelati potest infra annum
licite facere professionem. j. e. ad apo
stolicam tacite uel expresse. Sed
expresse emissa etiam in seculari
habitu. non mutato illi religioni
prorsus obligatur. quia profitens e
professus. tacite uero facta infra pro
bationis annum per susceptionem
habitus qui professis tantum datur
nisi illi spectaret cuius habitus est
susceptus. Sed qualiter alteri re
ligioni recipiente obligatur si
etatis apte sit si sciens et uo
luntarius ac sponte proferet. j. e.
cum scam s. in alijs l. vjo. T fal
lit in ordinibus mendicantibus
in quibus non tenet professio facta
infra annum ymo suspensi erunt
recipientes ipso facto et etiam alii

pmmendi nisi maior xiiij an. ex
istens pfessus sit tacite vel expresse.
vel evidenter constet illud vitam vo
luisse mutare quod tamen non psumitur
nisi clara pbatione vel competentibus
indiciis suadatur. j. e. non solum.
et c. questionem in pn l. vj°. Sic itel
ligo. j. e. consulti et c. statuimus et
sic potit libere redire ad seculum nisi
fecit pfessionem tacite et in seculo
ad sacros ordines pmoveri et be
neficium ecclesiasticum optinere. j. e.
postulasti nisi evidenter appareat
quod voluit seculum mutare ¶
Sed qualiter apparebit dic si re
nunciavit seculo expresse vel si statim
recipiat vestes que tamen dantur
pfitentibus scienter et triduo per
severet j. e. consulti nisi et c. questionem
nisi l. vj°. vel si nichil dicat non
appet j. q. cler. l. vo. consuluit
et j. e. non solum. l. vj°. Sic pt j. e.
consulti et c. pult. secundum host. in foro
anime si hebat animum ibi perpetuo
remanendi consulendum est ei si
vult animam salvare quod votum
suum reddat nisi causa anni et pro
fessione emissa per epm ex causa.
vel per ppam pfessione facta fuit
dispensatum. ¶ Sed pone clericus
e in pbatione nunquam expectabit
epus usque ad tpus pbationis ut
conferat beneficium cum eciam vacare
non debeat ult. vj. menses. s. de
concess. pb. nulla obmissis opi
nionibus dic quod sic nisi de conscientia
eius aut constet quod vitam voluit
absolute mutare vel pfessionem

fecit expressam vel scienter recepit
habitum pfessorum. Sed interim eidem
beneficio palam desinivi debebit
sibi assignata congrua de ipius
pvenientibus portione j. e. benefi
cium l. vj°. ¶ Pone quod aliquis in seculo
emisit votum de certa religione
intranda nunquam tenetur ad eam. pro
cessdit quod sic j. e. constitutionem secundum ma
lis l. vj°. Sed si aliam eciam laxi
orem ingrediatur et pfiteatur
in ipsa pt licite remanere voto
non obstante. Quod tamen tanquam
simplici per secundum solempne no
scitur derogatum pro voto tamen non com
pleto. erit ei pena imponenda. j.
e. qui post votum l. vj°. pena stilis
tum a morte ar. xxvij. di. Si vir ¶
Tribus modis fit pfessio
primo per pfessione expresse factam
alicui religioni intelligere pfessam.
aplicatam approbate j. de voto. quod
votum l. vj°. quia habitus non facit
monachum sed pfessio regularis
j. e. porrectum expte et c. ut clerici
et j. qui cler. vel vo. consuluit et j.
e. constitutionem secundum malis l. vj°. ¶ Secundo
tacite et hoc dupliciter aut suscipit
habitum pfessorum scienter et volun
tarie et triduo pseverat vel appa
ret evidenter quod vult seculum mu
tare. Ita quod condidit testamentum et
renunciat beneficio et tunc est tacite
pfessus j. e. constitutionem secundum si. 2 c. non
solum. l. vj°. et c. consulti et c. sta
tuimus. aut non apparet vitam se
culum voluit mutare nec portat
habitum pfessorum tunc si placuerit

habitum per annum tacite est professus nec
potest ad seculum remeare ut c. 18 q.
ii. qui vero. li. vi. Idem quod vero. ut c.
eos qui inde dicit potest intelligi ut
c. vidua. et c. super eo. et xxvii di.
q. interrogasti et xxvii. q. i. vidua
et xx. q. i. quia progenitores. Scias
si intravit timore mortis ut c. dictum
decimus si pro metu ab aliquo illa
tum. d. de his q. vi metusve causa
fiunt placuit. ¶ Sed quid est ratio diversitatis
Re(spondeo) quia ubi est timor mortis mere
et a se ipso est illatus ne peccat in
eternum non impedit religionem.
Sed ubi timetur mors corporis illa-
ta. ab alio impedit nisi postea
consentiret ut de spo. ad id quod et de
ditas per eadem iura de monialibus
bus dummodo tamen earum religio sit per
sede apostolica approbata. alias non. de cle.
iudicibus permutationibus li. vi. ¶ Sed in qua
veste debet facere probacionem videlicet quod
in illa in qua venit. hoc dicit innocentius
tus et hoc dicit lege. ar. xviii. q. ii.
c. ult. Dic quod in monachali habitu
ut c. super eo et c. statuimus alias non
posset probare statute religionis
qui in vestibus pro magna parte
consistit et prima iura intelligimus
de veste regulari i. in veste novi-
ciorum que differt ab illa quod datur
professoribus ut c. statuimus de. 18
qui li. vi. tamen si velint exire infra
annum debent reddere meam veste
in qua venerunt et ita secundum
regulam beati benedicti observatur
ut c. super eo. ¶ In manibus
vero prelati debet fieri professio ita ut

recipiat ipsum in monachum et
in fratrem ut c. porrectum nam si ad
abbatem solum pertineat creatio
monachorum eo defuncto non potest
nomine monachus a conventu
creari alias potest si monachorum cre-
atio spectat in solidum ad utrosque ut c.
di. ad solld. li. vi. ¶ Tertio quod omnes
possunt facere professionem qui non prohi-
bentur tamen lege privata. dicatur
que prevaleat legi com. xix q. ii.
due et ut c. licet prohibetur autem
episcopus intrare absque licentia romani
pontificis specialiter quia nihil tamen
minus bonum minori bono. Separatur
et quibus utilitas specialiter doctrina
silencio sollicitudo contemplacioni
et labor quieti qui episcopus preesse
debet parere et prodesse. Ideo non
debet petere licentiam cedendi aut
eciam obtinere ut c. licet sed ubi vero
probabitur ¶ Sed qua de causa pos-
sit petere licentiam cedendi dic ut
de renunc. c. nisi cum pridem ¶
Secundo excipitur uxor carnaliter
cognita ut t. xxxi quidam intravit
dic ut ibi sed autem est confirmatum
¶ Tercio impubes i. minor annis
etiam si professionem fecit non tenetur
xx. q. i. illud et ut c. de qui non.
li. vi. ¶ Quarto furiosus quia nullum
est votum sine obligatione quod fit mente
alienata ut c. dicit tenor xx
vii. q. ii. consaldus ¶ Quinto
servus quem dominus potest repetere infra
ad terminum nisi consenserit ut
monachus efficiatur hoc dicit
di. si servus sciente ¶ Sexto cum

astrictus vel rei publice obliga-
tus lin. di. legem. Alij milites
bene possunt intrare. liiij. di.
milites. Sed distinguere ut S. de
oblig. ad ro. §. i. ij. et iij. Quid
aut quod dr de viro ante xiiij an.
vel post nuptias de mulie xij.
xij. an. vel post. xx. q. ij. puella.
et vidua post pt. religionem intra-
re et ipa met se velu ꝯfusionis
impone. j. e. vidua. et xxvij. q.
i. viduas. pt etiam illud recipere
a sacerdote. j. q. cle. vel no. consuluit
et xx. q. i. vidua. Iste ab epo. S.
quod metus ea plati. Sed velu
consecrationis annullo recipiunt quod
sole virgines consecrantur. et hec
post. xxv. vᵐ an. xx. q. i. de notis
et c. placuit. et hec. ꝯsecratio
det fieri in die epiphanie aut
in albis paschalibus. aut in ap-
postolorum natalibus et non alias
nisi gravi infirmitate detinetur
xx. q. i. de notis. vel nisi hoc epus
in qualibet die dnica facere vellet.
quod posset. S. de te ord. c. i. Quid
in quid corrupta p violenciam
potest consecrari. dic quod no. xxxij.
q. v. ꝯstitue aut. et xxvj. di. acu-
tius et ar ad hoc. xx. q. i. ꝯme-
culas. Sed pt. videtur quia no
pt corpus corrumpi nisi prius ani-
mus corrumpatur. xxxij. q. v.
ista ne. et c. no pt. dic quod hoc est
verum quo ad deum. vel quo ad hoc quod
ꝯmitti no pt. animo xxxiij. q.
ij. no satis. tamen cum omnia de nos
possit. supstitare no pt virgine po-

niciam. xxxij. q. v. Si paulus
et dicunt aliqui quod etiam mente
det esse virgo. quod falsum est. quia
mens semper p penitenciam potest re-
perari. S. de pn. tri. c. i. § vlt circa
fi. Quid Si religiosus velit ad a-
liam religionem transire post pro-
fessionem distinguitur. aut vult
transire ad equalem. et tunc potest
transire de licencia abbatis cum ꝯsensu
capituli quod petenda est. j. e. no est. aut
vult transire ad minorem seu laxiorem
et tunc nullo modo pt etiam cum licencia
plati ut in j. c. no e. Aut ad stric-
tiorem. et tunc det petere licenciam
ne bonum obediencie ꝯtempnere videatur
et platus det sine difficultate
indulgere. sufficiat tamen petere. licet
no obtineat. j. e. licet et S. de arbi-
trum. olim. nisi dubitetur an ꝯtrari-
tate vel temeritate velit transire ad
ordinem artiorem. vel largiorem
suspicionis iudicio est reprehendum
ne angelus Sathane in lucis an-
gelum se transformet. j. e. licet §.
Si vero et dic. ut j. de noto §. mo-
nachus. Quid Sed quid si quis transi-
vit licencia no petita. ad strictiorem
religionem. numquid est revocandus
distinguitur aut causa levitatis tran-
sivit et tunc potest revocari. xix.
q. iij. mandamus. ita quod memo-
riale. cucullam deferat. et ultimus
in choro maneat ut ibi. Sic in-
telligitur. j. e. licet impedit. Aut ex
caritate. seu lege privata tunc licet
male faciat non petendo licenciam
tamen no potest revocari. ar. j. e. licet

et b. de eta. et qualiter intellexi q
cum libet Si quis het eatam et
transeat ad religione tenet in
gressus nec pt revocari ad eam
abepo licet liram pete de biusse.
xix. di. due. j. c. licet et ar. b. de
remi. admonz et de gse di. v. no
oz. n. T platı et qui psint. qua-
libus capitulis tenentur requie.
quolibet anno fugitiuos et
eiectos de ordine suo et eos re-
cipe si redire voluerint salua or-
dinis disciplina in abbacijs in
quibus ante fuerunt si absque g-
ui scandalo fieri possit al' in alijs
domibus eiusdem ordinis Si aut
fugitiuos vel eiectos inobedientes
inuenerint eos excommunicent et
tam diu faciat a plat(is) earundem
excoicatos publice nunciari donec
ad mandatum eorum humiliter reuertan-
tur j. c. c. ulti. al' si reuertentes non
recipiant vel vagabundos non
requirant no pnt bona q acq-
sierunt pete post morte quia ei
alimenta negauerunt j. de sang.
expo. c. vno De conversione con-

Supe(rius) dictum iugatorum
e. de transeuntibus in
ad religione contingere
subicitur hic in speciali de quibus de
coniugatorum ad religione. Et vo.
videndum e. qualiter vnus coniugum
possit intrare religionem vel vir-
ginitatis ad sacros ordines
conuolare T Quo ergo. alter
coniugum possit intrare religionem
sine pe. Dic distinguere a no erat

matrimonium consumatum aut erat
consumatum. Si non erat consumatum
per carnale copulam ambo pnt
intrare vel alter altero inuito et
ille qui remansit in seculo si non
velit admonitus promittere conti-
nenciam potest contrahere matrimonium
et utrique tenet. alter restituere quod
ab altero nostitur recepisse j. e. viii
et. c. ex publico. T Quid si vellet
in domo propria remanere et promittere
religionem nunquid e audiendus
Dic quod non Immo compelli debet ad matri-
monium consumandum vel velit intrare
religionem j. e. ex parte. ii. in fi. et
debet intrare infra duos menses
j. e. ex publico. T Sed pone quod
elapso e illud tempus nunquid pt ad-
huc intrare Dico quod sic semper an-
te carnale copulam. Judex tamen debet
prefigere terminum peremptorium infra quod
debet intrare et profiteri T Sed nunquid
potest contrahere statim dicas secundum host.
quod non nisi professione facta quia
per professionem soluitur vinculum ma-
trimoniale et is qui intrauit
het annum a tempore b. t. xxi sta-
tuimus et. c. is q. et. c. non solum
l. vi. Et sic privatus hunc temporis
comodo auferre non pt. xxvii
di. de his et. j. de reg. iur. indul-
tum. l. vi. et si iudex minus
tempus concedat. a lege supletur
ff. de reg. iur. Sed quis cooperetur.
T Sed quid si arripet vitam
heremiticam nunquid soluitur spon-
salia de presenti Dic quod non quia

requiritur quod faciat professionem
aliam religionem precedentem ap. ar.
probate sat. non solvet et iam tenet
matrimonium si contraxisset postquam
assumpsisset vitam heremiticam et posset
tamquam heres proprium facere testamentum j.
de voto et voti red. l. ij. et xix q. iij.
h. c. contra. ¶ Pone quod sponsus de
floravit sponsam primas seras
apiendo et non processit ad seminis
effusionem nunquam poterit post intra
re religionem. dic. pe. quod sit consumma
tum est in foro contentioso quod non sunt
effecti una caro. licet illa emiserit
secus si ipse emisit tamen in foro con
tencioso etiam sic opponet. propter
suspicionem. et non deficit vis juris si
probato juris ff. de sta. ho. idem 2
ff. de testat. tut. l. duo. sunt ticii
¶ Aut est consummatum matrimonium
tunc distinguitur aut ambo vo
lunt intrare religionem aut unus
tantum. si ambo intrare volunt libere
possunt. j. e. cum sis preditus et c.
uxoratus et c. ad apostolicam ¶
Si unus tantum distinguitur aut alter
quod dicit aut ignorat aut dissentit
aut consentit si quod dicit alter non
potest intrare et si intrauit potest revo
cari. j. e. quidam si vero ignorauit
quod alter intrauit similiter potest ad
seculum revocari. j. e. placet. Et in
istis duobus casibus sublato co
niugio enim ad seculum revocauit non
compellitur alter ad monasterium redire.
quia in tali dissensu aut igno
rancia votum non potuit solempni
zari licet professionem fecit ut colli

gitur ex dicto capitulo placet insi.
Si dissentiat et dissentiens moritur
in dissimulacione sua valebit ingre
ssus religionis nec potest ulterius
ad seculum remeare et si coniux
postquam fecit sic professionem per
quinquaginta compellendus est ut ad
monasterium redeat. j. e. cum pe
l. et c. consuluit ¶ Si consentiat
distinguitur aut consentit invitus
aut per dolum aut spontanea volun
tate. Si invitus non tenet ingres
sus ymmo potest ad seculum revocari
xxxiij q. v. notificasti et post
annum vel biennium et semper. j. e.
accedens. Unde quamvis maioribus
contractibus coacta voluntas di
catur voluntas xv q. i. multo
non tamen in matrimoniis ubi sit libera
et spontanea xxxi q. ii. latharius
et j. de spon. veniens ¶ Aut
per dolum et tunc sive promisset con
tinenciam sive non potuit revocari
j. e. veniens ubi revocasset ut
fuisset fornicata et sic si vir in
tret religionem invita uxore vel
per dolum vel alio modo inducta licet
talis ingressus nullus fuit j. e.
accedens si tamen post ea fornicatur
non potest virum postea repetere xxxij
q. i. dilectissima. extra j. de divor
ciis ¶ Sed pone quod vir qui
votum fecit nolit recipere mu
lierem fornicantem quia nemo com
pellitur recipere sicut nec agere.
c. ut nec invitus al. ac. pp.
l. i. et quibus iuri suo renunciare
potest ut d. c. xxxi ad apostolicam et
c. statuimus. Tercium ergo est dicas b

quod monasterium eo invito potest recipere et eum defendere ne permittit illum trahi inpostere statum ff de lib. ca. l. 1 § n̄ licet enim primo non tenuit votum tamen quantum ad ipm vovente tenuit. ff. e. quidam et c. placet et quam cito ipa fuit fornicata statim amisit ius coniuge dicto. cum sit liberatus a seruitute mulieris statim monasterium habet plenum ius in eo et sic recepto quem competit viro acquisitum est monasterio cum res statim ad eum devenit a quo potuit habere principium ff. e. c. placet. Sed quid si coniunx et nollet recipere quia posset mulier fornicatam dimittere ut de iniuriis gradum infra et dicit quod bene potest illam recipere non obstante contradictione monasterii quia votum ex toto non tenuit cum decepta fuit nec ipa etiam vovit. ar. op. ff. e. c. 1. et c. karissimus nisi vir professionem fecisset postquam illa fuit fornicata ar. xxvii. q. ii agathosa. Quid vero si vir fornicetur in monasterio cum uxor dedit licentiam numquam ipsum recipere potest dicit quod non xxxiii. q. v. quod deo quia perdidit omne ius quod habuit in bonis quia propter consequens delictum suum ius amissa non renunciatur de q. di. iii. queris. Sed secus si ambo essent in seculo et propter fornicationem alterius esset divisi ff. de divor. ex litteris et ut de iniuria. et hec est ratio quia ius quod monasterium habet in ipso propter delictum suum perdere non potest. Aut consensit spontanea voluntate et tunc distinguitur aut promisit continentiam aut non. Si non promisit continentiam revocatur ff. e. c. 1. Si aut promisit continentiam et intellige de lucida etc. xxvii. q. ii. Si vir distinguitur aut est senex aut iuvenis. Si senex potest potest in seculo remanere dummodo promittat observare castitatem ff. e. cum sis et c. ex parte et c. ad apostolicam. Si sit iuvenis compellitur intrare ff. e. Si conjugatus licet non intenderit intrare religionem qui continentiam promisit quia tenetur ad id fine quod eam finire non posset. ar. ut de off. del. pastoralis et c. prudentiam nisi et sic in vita operetur Sicut quoque quod ex officio suo compellitur intrare monasterium l. di. Si ille et xxvii. q. ii. Si quis rapuit. Sicut quod mulier condempnata est per sententiam ut furtum est notorium et est separata a marito licet sit emendata si maritus nolit eam recipere compellitur monasterium intrare. ff. e. gaudemus. Nam si per dolum alterius inductus fuisset ad intrandum monasterium nihilominus tenet ingressus ff. e. dudum. et sic inspiritualibus dolus adversarii non viciat contractum. Ut quod metus causa dicta ff. e. ex parte et c. veniens. In temporalibus Si dolus dat causam contractui non tenet contractus ff. de dolo eleganter. Sed que est ratio diversitatis. Respondeo quia dolus bonus in spiritualibus non prohibetur sed solummodo malus quia dolus est calliditas ad decipiendum ff. de dolo l. 1. Sed per talem dolum non decipitur vel ad malum inducitur immo conditionem suam facit meliorem

Et ideo no viciat contractum ver-
cius in aliis. T pone q mulier vel
vir revocet alterm ad secundu illis
casibus de quibus supius dictum
est / nunquid potest exige debitum
vel redde teneatur. Dic q obliga-
tus fuit quo ad se tm et io no
pt exige debitum / quia hc po
tuit vove quod erat in sua po-
testate. sed alienu no potuit vo-
ve. s. no redde debitum coniugi
petenti et io tenetur redde. xx
viij. q. v. vna. q. e. quidam. et c.
placet. T ermo si contrahat cu a
lia post morte uxoris nunq tenet
mrm / dico q mortr peccat co
trahendo q votu fuit simplex.
nec potuit face solempne mat-
monio primo impediente. Sed simpx
impedit matrimoniu contrahendu / sed
no dirimit iam contractu. j. qui
cl vl no Rursus / et j. de voto q
votum l. vj. q ideo tenet matrimoniu
sed det sibi imponi pena triu
annoz xxvij. di. si vir. T sed
nunq potuit exige debitu dicit
host et B. quod no q no potuit
exige a p'ma. q. e. quidam. et c.
placet. ita nec a secunda q faceret
contra constitutionem ar. de restit
spol. litras / tn exactus reddere
tenetur / Jo. et multi alii cu quibus
ego sencio dicut q licite poterit
exige quia licet peccavit contra-
hendo in p'mo actu / tn tantu e bonu
matrimonii q tollit totalit ob-
ligacionem illam ar. j. q. cl. l. vo.
Rursus q. de voto q voto l. vj o.
et xxvij. q. ij. nuptiaz / no ob-

stat quod opponitur quia no po-
terat exige a p'ma / ergo nec a secunda.
quia post votu se obligavit q
potuit face quantu ad se ut dicit
ma palleg. j. c. quidam. et c.
placet / nec secundu fuit maius
vinculum quod totu posset remo-
ve. Sed cu contraxit cu sa erat
obligatus voto simplici q fuit
sublatum p bonu matrimonii sub-
sequentis / ptea ipi credunt q
tenet matrimoniu. tn s / et q
pt ei reddere sed no exige debi-
tum. sequitur in gene quia vo-
vit qd erat in potestate sua s. non
exige debitu et est no reddere
alteri nisi p'me / cui erat ante
votu obligatus / dico tn q eciam
a p'ma posset exige debitu si esset
inventus / et ppt pudorem no pe-
teret debitu et timeret ne in-
curreret fornicacionem. ar. xxvij. q.
ij. si tu abstines et xxxiij. q. v.
si dicat et c. vna sola. T sed q
si uxor sine cong licencia viri intra-
verat religionem vult religionem
intrare et maritus q dr / distin-
guere si vincat et B / aut iam e
eductus e de monasterio et ei re-
conciliatus et tunc no pt eo in-
vito intrare ar. xxxiij. q. v. q
deo / aut no est eductus nec ei
reconciliatus tunc eo invito po-
test intrare xxvij. q. ij. agathosa
et xxxiij. q. v. qui uxorez //
Eodem mo distingue si alter
coniugum post vinum separatum
quo ad thoru ppt fornicacionem

altius velit intrare religionem
ar. j. de dinor. signasti. quia eciam
etiam emendatam recipere non
tenetur. j. e. gaudemus. Idem
dicit secundum Innocen. si alter coniugum inci-
dat in heresim et propter hoc per sententiam
iudicis fuerint separati licet alter
ab heresi reuertatur potest alter ad
religionem libere conuolare. j. e. in te-
nec. tenetur licet non intret religi
onem alterum etiam emendatum
sibi reconciliare. j. de dinor. de illa
in fi. et c. quanto in fi. Secus si
propria auctoritate recessit nec iudicio
ecclesie fuerint separati quia tunc tenetur
eum recipere emendatum. j. de dinor.
de illa in prin. Aliqui dicunt contra
sed non probant. Sequitur. Vide
quo coniugatus possit ad ordines
promoueri vel si iam recepit sacrum
ordinem inuita vxore vel nesciente
vel sciente et non contradicente vel con-
senciente numquid sit sibi preiudicium
vel vxori. Sed ad hoc intelligendum nota-
dum inter ecclesiam orientalem
et occidentalem et conueniencia
ut dicitur e. di. de cle. coniug. secundum. Dicta
Si vero ordinem sacrum vir recipit
contradicente vxore vel ignoran-
te non fit ei preiudicium nam poterit
exigere debitum et ille tenebitur
reddere sed exigere non poterit. xx.
vii. q. ii. multorum et. ar. j. e. qui-
dam. et c. placet. Si autem vxor
sciuit et non contradixit tamen presentialiter
palam posset contradicere vel consensit si
clericus sit occidentalis vxori
secundum aliquos fit duplex preiudicium
unum quia exigebit eam debito
continere aliud quia non poterit contrahere.

mortuo viro propter expressam con-
stitutionem ecclesie super hoc promulga-
tam que dirimit matrimonium sic
contractum xxxii. di. Seriatim
et xxviii. di. quia fuit culpe cum
duobus. t. sc. et secundum istos sufficiat
quod vxor continenciam profiteatur
et potest in seculo remanere. j. e.
coniugatus. fallit in vxore eius qui
promouendus est in episcopum quia
non debet vir eligi nisi ipsa intret
religionem. j. e. Sane. tu dicas
cum Vin. et pluribus aliis quod idem
est cum intrat religionem et cum
ad sacros ordines promouetur quia
eadem ro. in vtrobique inuenitur
quod vide debet esse iudicium. ff. de ele
dandum. et de iust. inter con. et
ff. ad l. falc. l. vlt. cum possit esse
suspicio de formatione vxoris illius
qui promouetur ad ordines si sit in-
uenis. Sic de vxore illius qui reli-
gionem intrat et compellitur intrare
simili ratione in isto. j. e. cum sis et
c. vxoratus et c. ad apostolicam.
Ideo distingue vtrum sit iuuenis
et de qua possit esse suspicio
tunc tenetur intrare alias non tenetur
nec debet promoueri priusquam promo
dicta. Sic intellige. j. e. Sane. que
loquitur de episcopo nec est speciale sit
ipsi dicunt. Si vero promisit continenciam
et fuit promotus compellitur in
trare religionem. j. e. Signauit
Aut est senex de qua nulla potest
suspicio haberi tunc promittat con-
tinenciam in seculo et ipse po-
terit promoueri. Sic intelligo. j. e.
coniugatus. et alia iura abidem
inducta. Tit. De coniugio infidelium

A

Dictum est de conuersione fidelium
coniugatorum ad religionem.
hic subiciatur de conuersione in-
fidelium coniugatorum ad fidem xpianam
nam si vir conuertatur et habeant pu-
erum et vir petat eum illum assi-
gnari ut in fide xpiana imbuatur
audiendus est quia in ptate patris
est non matris et quia illa posset
insidiari vite eius si apud eam
moraretur et posset illum inducere
ad infidelitatis errorem. ut e. t. ...
quia in fauore fidei illius conditionem
vel matris causa ad fidem sequi
debet xxviii. q. i. iudei. Et debet
baptisari si non sit doli capax. Si
vero sit doli capax non debet bapti-
sari nisi consenserint. xlv. di. de
iudeis et ... di. xxiii. q. v. ad fi-
dem. Aliter vero debeat sequi conditionem
patris vel matris dic ut in. de natis
ex li. ventre. filii semper sequuntur
Nota quod pater potest petere filium in sua
ptate constitutum per interdictum de
liberis exhibendis contra matrem
et quemlibet detinentem. mater tamen
habet exceptionem contra maritum
puta si est minor tempore quo non
esset mater infidelis. tunc debet
etiam minor tempore patri assignari
in fauore fidei xpiane. tamen aliter si
esset maior et diceret se velle
fieri xpianus debeat de manibus
patris et matris eripi. ut. de iude-
is ... Item hoc habet exceptionem
si iudicaret esset in ... duo
probantur. ff. de libi. exhi. l. i.
Certo ... ne quicquid patris ut

sine diuinatione patrie ptatis apud
eam filius commoraretur ff. de
libe. exhi. de ... et si maritus
Circa hoc tamen distingue quod filius
a nullo detinetur tunc petitur officium
iudicis ff. de lib. exhib. l. ii.
hoc quod aut ab aliquo volens
detinetur tunc potest peti rei ven-
dicatione adiecta causa de ... ipse
petat. ff. de rei ven. l. i. s. i. ...
detinetur inuitus tunc locum habet
interdictum de lib. exhib. ... ff.
de lib. exhib. l. i. i. ... ff. de rei
ven. l. i. s. i. Item post mortem
patris pupillus non debet educari
apud illas personas que ipsius vite
possunt insidiari ff. ubi pupil. edu.
vel mor. de. l. prelit. iudex enim
discernere debet ut sine aliqua su-
spicione alatur partus ff. e. l.
i. et estimabit ex affectu singu-
lorum quibus magis ad suspicionem
et spe successionis sit proximior C.
e. l. ii. ... educatio pupilli
nulli potius committenda est
quam matri nisi vitricum ei
induceret. C. e. l. i. Cum vero pre-
vius querat apud quem educetur
filius facto diuortio olim estima-
bat iudex an apud patrem vel
apud matrem aleretur. C. de diuor-
tio l. i. Sed hodie distinguitur ut si
pater causam diuortii prestitit alii debet
apud matrem. Si vero mater causam
diuortii prestat tunc alii debet apud
patrem. C. de diuor. f. aut si
pater ideo si alter infidelium prestat
causam diuortii non sequendo maritum

conuersum ad fidem que sequi debet
xiiii. q. ii. Vnaqueque et quia in fidi
atur vite illius. j. e. c. ult. ¶ No
tamen quod filius fidelium minor tri
ennio aput matrem ali debet
maior vero trennio aput patrem
C. de pa. po. nec filium et ar. C.
de insti. expo. l. ii. Vnde versus Col
le matris erit tum tuo quod minor est
Maiorem tuo tolle patris erit. ¶
Cum alter infidelium conuertitur ad
fidem et alter remanet in infideli
tate si matrimonium separetur vel
non dic ut. j. de diuor. §. due et
§. se. ¶ Item cum aliquis contraxit
matrimonium aliciuus an possit ea
ducere de hoc sit mencio. j. c. i. dic
ut. j. de eo qui duxit in ma. quam
pol. per adult. §. prox. et ult. De

a Visum est. voto et voti re
dempcione de transeuntibus de p
ad religionem. sed quia tunc
post transitum consequenter
emittitur votum ideo hic subiacet
de voto. Vnde videndum est quid
sit votum. et quot species voti. quis
possit vouere. et cuius auc
toritate votum possit redimi. et
vtrum a voto possit discedi. ¶
Votum est concepto melioris boni
animi deliberacione firmata et
oblata. ¶ Concepto ideo dicitur
quia non tenet si fiat compulsum
vt de regul. ad nostram et. j. e. licet vniuersis
¶ Melioris boni ideo dicitur quia
votum si fiat de malo non est
tenendum vel si fiat de rebus fri
uolis et fatuis ymo mutandum
est seu frangendum xxii. q. iiii.

In malis et. j. de regul. iur. in mal.
l. vi. ¶ Affirmata ideo dicitur
quia deliberans firmiter proponere
se non facturum decetero quod votum.
¶ Oblata dicitur quia non est votum
nisi voce vel signis exterius expri
matur. etiam si habeat propositum
illud decetero obseruandi. tamen
veniendo contra indistincte peccat
xvii. q. i. qui bona. ¶ Sed ma
gister P. in sentenciis aliter de
scribit. ¶ Votum est quedam testa
cio spontanee promissionis que
de hiis que dei sunt deo fieri debet
¶ Votorum due sunt species scilicet necessita
tis et voluntatis. ¶ Vota ne
cessitatis dicuntur ea ad que im
plenda necessario omnis homo tenetur
siue voueat ea siue non quod baptismo
sunt annexa ut abre
nunciare dyabolo et pompis eius
tenere fidem katholicam et serua
re decalogum et breuiter omnia
sine quibus non posset esse sal
uus de quibus dictum est in prima. Sed tamen in
pprie dicitur votum quia non est ibi
aliqua promissio de futuro. sed
interpretatione male abrenunciata
cio et quedam fidei professio et
est simile in prima. Vbi non est votum
sed dicitur habere propositum detinendo
imposterum aperto xvii. q. i. c. i.
¶ Vota autem voluntatis dicuntur
illa bona ad que nemo tenetur
quia sine illis potest esse saluus
sed ex quo aliquis obligat
se ad aliquod eorum reddere tenetur
sicut votum abstinencie continencie

et pegrinatonis q. e. h. et c. se ben
dnig9 concedam sunt etiam que
nisi voverimus no debemus sed
post qua. ea deo pmittim9 nccio
constringimur xvii. q. i. c. i.
Votu voluntatis dividit quia a-
liud simplex aliud solempne sive
pnatu. et publicum. Sed quid
adden. votu simplex no minus obli
gat qua solempne et utriusque
transgressor peccat mortalit.
q. qui cle. vel vo. Rursus et mt
simplice loquelam. et iuramen
tum. nos facit deus distin xxii.
q. v. Juramenti. gravius tame
peccat qui frangit solempne
et gravior e. ibi pena imponenda.
xxvii. di. Si vir. et xxvii q. i.
virginibus. et c. de nosis et quis
dubitat Scelerig quissimum quod
gravius e. puniendum xxviii. q. i.
no afferamus. Sed vel di. no minus
obligat simplex qua solempne
i. no minori tpe vel quia utriusque
fractio e mortale. Sed aliud ma-
ius quia infractor voti solepnius
deum offendit et constitucionem
ecclie et scandalum generat. Voti at
simplicis no. Sed solum votum
continetur solempnisat. de quo
di. i. c. q notu. l. vi. de hoc dic
ut i. qui cle. vel vo. h. i. z. y.
Ceruis pt. vovere. Et quibus nisi
phibeatur. i. e. licet. impubert.
et vinculo carnale gtr. i. de spon.
in aput. Phibent aut que
dam psone que quatu ad votu
emittendum no hnt liberam vo-
luntate. Sicut epus clericus vel mo
nachus. Impubes uxor. filius de
quibus p ordine videamus.
Epus no pt. aliquod votu emit-
tere sine lina ppe intelligas per
quod dissolvatur vinculum mat-
monii. quod gtr int ipm et ec
cclesiam suam sponsam. S. de re
gul. licet nec aliud p quod spo-
se sue grave pudicium fiat. S. de
maior. et obe. et. S. de peai. c. ii.
Vnde nec. votum pegrinatonis pt.
emitte sine lina ppe ingenali vel
speali i. e. magne h. viii. Vo-
tum vero abstinencie et ecle tem-
pate pt emitte ar viii. q. i. cle-
mens et. S. detestis relatio h.
licet et breviter quolibet votu p
q. bonum exemplum. pbeat pt. q.
ad hoc tene. i. e. magne h. i. z. S.
de sat. vnc. c. vnus h. ad exhibend
u demitoe. Clericus sine lina
plati no pt votu pegrinatonis
emitte de q. di. v. no oz. de quo.
c. fit mento i. e. magne h. viii
nec. aliud p quod opteat ipm
relinquere ecclesiam. ar. S. de renu.
Admonet nisi forte voveat reli-
gione intrare. xix. di. due tunc
sufficit linam pete licet no ob
tineat S. de regl h. dic ut ibi
h. Si religiosus et. h. se et i. e.
h. i. xl. Monachus no potest
aliquod votu facere sine lina ab
batis nec alius religiosus sine
lina sui plati p q claustr exic

optetat ar. xvij. q. i. Si cupis et c.
placuit. licet d' inspiratus dicat
est tamen timendum ne spiritus sathane
in lucis angelum se transformet.
S. de rurib9 licet. et xxvj. q. v.
nec mirum § preterea et xxix q. i.
§ i. nisi forte ad aliam religionem arceo
transire velit licencia petita licet
non obtenta et si dubitatur quis
sp(iritu)m ducatur arbitrio superioris est
relinquendum. sic loquitur S. de
regl. licet X i. et § si vero dubitet.
Quid si superior arbitretur in
ique dic ad superioris superiorem
recurrendum ar. j. de iure patr. ultimo
Iste nec votum abstinencie debet e-
mittere neque peregrinacionis nec aliquid
aliud regularis et si fecerit sine
licencia superioris non debet exequi ne
sit fratribus scandalum quibus se debet
conformare vel ne detur ei occasio
evagandi xx. q. iiij. c. ij. et iij. 2.
§ vero et ar. j. de sen. ex. Religiosos.
l. vj.o Quid si votum emiserat
antequam intraret. dic idem § sup.
q sine licencia abbatis vel prelati exequi
non debet. ar. xxxiij. q. v. noluit
et j. de cle. non or. im. c. ij. nam
omnia vota temporalia videntur mutasse
in votum religionis j. e. Scripture
non enim est illi nulla certa delicti sa-
tisfactio. cum toto vite tempore obe-
diencie impenditur sui conditoris. de
pe. di. i. nichil. § is autem nec
frangit propositum qui illud in
melius commutat. S. de iure iu.
pervenit Iste predicat. in rime
to. j. de spon. quamvis et S. de
qui qui ex publico et c. ultimo
Item maior est quam prius im-
posito xxxiij q. ij. ad mensam preterea
vinculum obediencie solvit integritatem
alterius religionis xix. q. ij. due
sunt et S. de regl. § et c. sane.
Ideo secundum hostiensem intrando religionem
si intendebat omnia vota mutare
ad que se prius obligaverat simul
lo remanet obligatus Si vero non
intendebat recurrat ad abbatem
et ad prelatum qui secundum potest
dispensare. prima pars allegatur
supra eodem § quia sine eius licencia
hoc exequi non posset. Impubes
non potest se voto obligare sine tutoris
c vel patris auctoritate. xx. q. ij. c. i.
et ij. Sed numquid filiusfamilias pu-
bes potest vovere. planum est de voto
religionis aliud autem votum videtur
quod non possit per quod dissolvatur
potestas patris ad exemplum uxoris
et monachi cum tales persone sui
iuris non sint j. de sen. ex. mulieres
potest dici secundum hostiensem quod si gravius
preiudicaretur patrie potestati vel
pater inde scandalisaretur non debet in
vito patre observare. Racio est quia
non est voluntatis sue cum patri sit
obligatus nisi in voto religionis
quod potest emittere invito patre. j. aut
de sti. ep. § int'dicimus collac
ix. Quid ergo si voluit dare
elemosinam dicit hostiensis considerandum
qualitatem persone patris et filii et
elemosine quantitatem et § hoc videtur
quod dare possit nisi expresse prohibetur

filius an pt dari electo

a patre / et idem intelligit de uxore
et uxore porrigente modica
elemosina indigenti ad hoc ar. extra
de don. fi. lunissam. § i. et ii. et
lxxxvi. di. pasce. hoc etiam est con
suetudo non improbanda ar. extra de don
inter vir. et ux. et de testi. relatum ii. § licet.
et dic ut extra de don. § monachus
Sed numquid votum peregrinationis
emittere potest / non videtur quia nimis
preiudicaret potestati cui non debet
preiudicare ut dictum est / excipe pere
grinationem voti transmarini ar. infra e.
consulta § quod autem / et votum ac in
evitabile ut si forte sit causa
procedere ap. absolvendus ar. infra de
sen. ex. relatum / Uxor etiam non
potest vovere sine licentia viri peregrinari
seu abstinere vel ieiunare nec reli
gionem intrare quia si ante mat
rimonium contractum votum abstinentie
emisit non debet invito marito illud
adimplere / Sed et si de licentia viri vo
tum emisit abinito idem est / semper
in talibus debet obedire mandato
licet maritus petat illud quod
cessat prohibendo xxxiii. q. v. no
luit et c. manifestum / et idem intel
ligunt quidam de viro vovente
quia non ad imperia iudicantur xxxi.
q. i. Siquis uxorem / et q. v. pre
cepit / alii dicunt quod in voto ab
stinentie vir superior est quia est
caput xxxiii. q. v. manifestum
hec imago et c. cum caput / quando tan
ta debitum nisi per hominis vota fiat eccl
carnale debitum preiudicium mu
lieri / tale enim sumere non posset in
vita mulier quia nulla obstat ex

cepto in hoc casu infra de qui. lep. qui
§ fi. / et § apostolus viri non habet potestatem
sui corporis sed uxor. extra de qui. cog.
quidam in fi. / ergo nec votum pere
grinationis potest vir facere sine consensu
alterius ar. xxvii. q. ii. Si tu. et
xxxiii. q. v. quod deo / fallit in voto
transmarino quod maritus preter
voluntatem uxoris emittere potest
uxor tamen ut consentiat est atten
tius admonenda infra e. consulta §
quod autem / et quando non vult remanere se
quatur virum suum infra e. quod super his
§ fi. Numquid idem est in mulie
re dic quod sic / Sed utrum possit exequi
distinguo aut est suspecta aut in
famata vel nimis iuvenis probatur
tur non exequatur sed redimat tamen
ad eundum et pugnandum in ha
bilis iudicetur infra e. quod super his §
versus / Si vero sit vetula et ma
tura et bone fame vadat nec
votum redimat si multos possit
secum ducere bellatores infra e. consulta
§ quod autem / et vi. extra infra e. quod
super his in fi. / et tunc eadem est ratio
in uxore que et in viro quo ad ea
ius statuendum ar. C. ad l. fal. l. fi.
in fi. / Servus non potest votum reli
gionis emittere sine voluntate
domini liv. di. Si servus sciente nec
votum peregrinationis / nisi quando est
necesse infra de sen. ex. relatum in fi. /
Pone quod maritus renunciavit vel
fecit quod uxor fregit vel compulsus vel
ad mandatum patris filiamfamilias
fregit vel filia / vel ad mandatum
domini servus / postea moritur ille / fecit
frangere quando numquid tenetur uxor

vel filius vel servus ad votum videtur q
~~quod~~ non quia certis semel extincta
non reviviscit de consc. di. iiii. queris
Sed votum post abisse renovatum xxx
iii. q. v. nolunt quod videtur quod
non teneatur dic quod uxor mortuo
viro vel equiso et filiusfamilias maior
xiiii. an. verius si ante emitteret
nisi post xiiii. an. ratificavet j. e. c.
ii et servus manumissus tenetur
ad votum cum adeo casum a quo
potuit vere principio efficax per
venire nos patitur de re iu. quin pla
cet contraria non obstant. quia votum
propter renovatum non extinguit nisi
inquantum magistro vel patri seu domino
fit preiudicium ar. de re iu. quin qui
dam et c. placet. Sed quid si
quis vovit in vigilia alicuius sancti
non comedere panem postea vel au
vovit in die veneris vel sabbati non
comedere nisi panem et aquam et
vigilia venit in illa die queritur
ad quod votum teneatur vel an
ad utrumque distingue aut immemor
dum non recoluisset de primo
et si recoluisset excepisset tunc
tamen tenetur ad primum ar ff. de act.
et obl. obligationum aut recoluit
sed non excepit vel si recoluisset
non excepisset tunc distinguitur
utrum possit utrumque adimplere tunc
ad utrumque tenetur ar. j. de spon
sali . et j. de obs. ie. c. ult.
quia que sine conditione vovent
sine conditione solvant xxxii.
q. ult non solum et ar. j. de preb.
quia certa aut non posset utrumque
adimplere tunc tenetur ad primum
et non ad secundum j. e. c. preter quia

ad impossibile non potuit obligari
s. de pac. c. ult. et tunc sibi pena i
ponenda de secundo voto indebite
facto j. e. quidam et s. de reg. iur.
qui post votum l. vi. et xxvii.
di si vir Nota quod illi qui voto
vel observancia iuri sunt astricti
ad ieiunandum feria sexta si fe
stum nativitatis eodem die veneris
contingit carnes comedere non prohibentur
j. de obs. ie. c. ult. idem credo ve
consimili de sabbato vel qualibet alia die
Generaliter et cetera auctoritate vo
tum possit redimi vel commutari. Di
cas quod vult omnia vota quod volun
tatis sunt auctoritate diocesani su
perioris sui et redimi et commutari
possunt debet autem superior conside
rare qualitatem persone et qualita
tem et quantitatem commutationis
ut ex hoc colligat an recompen
satio melior sit et deo magis
accepta j. e. c. i. debet etiam considerare
causam propter quam vovit nam ea ces
sante cessat facilius effectus j. e.
magne nisi. Commodo pegna
tionis sic facienda est redemptio
ut expensis que fient in eundo
morando et redeundo ad alias
pias causas erogentur et ut labor
itineris ieiuniorum vigiliarum et
orationum laboribus compensetur j. e.
magne nisi et c. quod super hiis s.
j. et ar. s. de rep. statuto c. ult.
l. vi. Commodo autem transmutatio
non consideratur voventis in
tentio utrum intenderet pecuniam vel
bellare in primo casu habilis ad
eundum licet inhabilis ad pugnandum
non redimat in secundo inhabilis

ad pugnandum. licet habilis ad-
eundum redimat / nisi consilio stre-
nuus sit / vel secum possit ducere ma-
gnum numerum pugnatorum / talis enim non
est omnino impotens. cum per magna sua
sumptus per alios pugnare possit. ut e. quod
super hiis § pnlt. et c. ex multa § sed quo-
niam. et § fin. infra / vel nisi sit agri-
cola vel artifex. qui ibi sit utilis
ut e. quod super hiis § 1. Sed si aliquis
habeat temporale impedimentum dilatio
est ei indulgenda / si autem habeat per
petuum. tunc ei redemptio est iniungenda
ut e. quod super hiis § 1. // Auctericus
honorabilibus considerari oportet utrum
consilio et officio predicationis vel
per sumptus alicuius magni sit depu-
tatus. vel secum multos bellatores
posset ducere / vel sit ibi utilis tunc non
redimat / vel non. et tunc redimat
ut e. ex multa § fi. et c. postulasti
quia personaliter pugnare non debet
l. di. clericum / tamen non est. tum redimere
vel differre sine mandato sedis
ap. specialiter / ad quam sola hec nostra
pertinent ut e. ex multa in prin. / et tunc
de mandato. pape remittitur. differtur.
vel redimitur / et ipse debet hoc interpretari
ut e. venientes. et c. non est. cum maior
c. sequentibus et c. fin. / secundum dominum host.
in voto autem temporali quod ad spiritualia
pertinet // Tria sunt in mutatione
voti consideranda. quid liceat secundum
equitatem / quid deceat. secundum honesta-
tem. et quid expediat secundum utili-
tatem. ut e. magne § 1. Sed cum
voto / etc. tres sunt / scilicet in voto religionis
continentie. et si hec intendat
ipso ingressum. absolvitur dum tamen
faciat professionem ut e. scriptum

de votis voluntariis excipitur
votum continentie in quo videtur p
quod nec summus pontifex possit
dispensare ut e. cum ad monasterium
infra / dicit ut ibi § ult. / Sed cetera
vota non tamen possunt commutari
vel redimi. quia non est commutatio
vel dispensatio contra deum. xxv.
q. 1. sunt quidam. et xiii. di. di-
cit. et xi. q. iii. qui resistit
Utrum autem a voto possit discedi dic
quod non regulariter / immo reddi
debet ab unoquoque ut e. licet in prin. nam
sicut ante emissionem voti non cogitur
ad vovendum ita ex quo semel vovit
cogitur reddere ut xvii. q. 1. c. 1.
et se. ut e. licet. et c. magne
In vii. tamen casibus a voto dis-
cedi potest. // Primus si in melius com-
mutetur ut. de iureiurando c. iii. in prin.
Utrum autem ad hoc superioris auctori-
tas requiratur vide quod non ut e.
§ monachus et § quid si votum
emisit // Secundus si non pro-
cessit ad actum exteriorem ut e.
literaturam. et xvii. q. 1. consul-
ere / quia si processisset ad actum
eligendo. hoc vel proponendo. licet
non expressisset verbis / peccaret
mortaliter non implendo. xvii. q. 1.
que bona. // Tertius si condi-
tionale fuit et conditio defecit
xxxii. q. ult. non solum. et hoc in-
telligas sive conditio sit specialis
et expressa. ut de cond. ap. vim de illis
et c. ex eo. et ut de iureiurando c. in
instis / sive sit tacita quod exigit na-
tura in est voto. puta si vixero si po-
tero. si deus voluit que in voto
est intelligenda / etc. si non apponatur

xxvii. q. ii. bta et xvii. q. i. in proposito
a. Votu tam sim purum nisi ca-
lorem no valet: nisi postea consu-
at renuens. ex. de qui cler. vel vovent. et
de regular. dicit et ii. q. iii. §. notand
et c. si quis iratus. Octavus ubi
vovens no het facultate vovendi
sed ea que no. ex. e §. quis possit
vovere ptotum. Nonus ubi auctoritate
superioris e delatum. redemptu vel
mutatu. s. e. c. i. 2. c. no e. Sex-
tus ubi votum expsin nu illicitu.
est. xxii. q. iiii. in malis ex. de iure-
iur. quitanallis. et c. cu quidam.
et s. de reg. iur. omnia l. vi.o.
Septimus qu ca propter qua votum e
emissum e cessat. s. e. magne in fi-
ne. Ditas quod licet cesset ca insa-
no tn cessat votum. licet facilius
admittatur redemptio. Dic loqui
aliud c. nisi nisi votu fuisset co-
dicionale ut pote si intravero ec-
clesiam illam stim visitabo. vel
si talis evadat. de infirmitate x
xxii. q. ult. no solum. et s. de ydic.
ap. ven. Nota q si aliquis
vovit intrare religionem aliqua
licet fuit electus in epm tenet
resignare nisi ecclesie et intrare
religionem. s. e. p tuas. Sed qd
si platus vel fres loci nolunt ipm
recipe. tunc no dr voti transgres-
sor si per eu no stetit ar. s. de spon-
sal. Sed si promiserunt illud recipe
compelli pnt ut recipiat. quia
quia vovit et illi ex quo votum
suid acceptis recipit ar. ex. de regl.
c. ult et c. q stom §. in alijs l.
vi.o. Sed aliam religionem intrando
a voto liberat. ex. de regl. c. post
votu l. vi.o. De statu monachorum

a Supra dictu e. et canonicorum
de transeuntibus ad regulam
religione. Sed quia ad re-
ligionem transeuntes debent
professionem facere. ideo hic subicit
de statu eorum. ideo videndum e qua-
liter vivere debent. et quo pnt pfici
ecclesijs prochialibus et cathedrali-
bus. et utrum possit cu eis in ppe-
tate. et coniunencia dispensari
De vita quo et hitu monachorum.
est videndum. Sed quia diversas
regulas profitentur quidam. duri-
orem. et quida laxiorem. ideo
vita et habitus eorum potest percipi
potius ex inspeccione regule ip-
sorum. quia pmia. Monachus
dr a monos q e unus et achos
quod e tristis. Unde dr mona-
chus quasi unus et tristis. Sed-
at q tristis et officio suo vacet. et
sit claustro suo contentus. quia sic
piscis sine aqua vita caret. ita
sine monasterio monachus. xvi.
q. i. placuit ii. Exigitur aute
ad statum regularem omnino q ppm
nullo modo heant et si quis het
aliquid statim resignet. et si ali-
quod cui q fuit specialiter destinatu
no presumat aliud accipe sed ab
bati aut priori aut cancelario as-
signetur. Alioqui si fuit inventu
aliquid hre in morte in signum. p-
dicionis pecunia cu eo ex. monasterio
sterio in sterquilinio subtrahetur. sicut
btus greg in dyalogo narrat
se fecisse. et si sepultus fuit an
quam pecunia repiatur si sine
magno scandalo possit sic ab eccia

III

pueniatur. Sed abbas et platus
in istis negligens deponatur
ut probat[ur]. i. e. c. ii. § quibus. 2 q.
Super quodam. et c. cum ad mona-
sterium § 1. Sed si inbita inventa
fuit proprietarius tunc debet. quia pec-
cunia in ecc[lesi]e utilitate [...] . de of.
ord. c[a]p[itul]o [...] q[uod] monachus ac-
quirit in monasterio accipit xviii. q.
ii. abbates. hoc est verum nisi mona-
sterium expulerit ipsum. vel si non-
luit recipere revertentem. dic ut i.
de infan. expo. [...] idem. pt. dici
b Item religiosus non debet ab aliquo
munus recipere vel dare sine licencia
superioris. Sed si propinquus vel amicus
vel quibus secundum cuiquam aliquid offerre
voluit. primo superiori insinuetur
et sic suscipiatur. si ipse mandaverit
de quo tamen nichil fiat nisi quod
placuerit superiori xii. q. i. non dicatis
hoc est verum nisi cure administracionis
sibi a superiori commisse. i. e. mona-
chi § 1. et xvi. q. i. moderamine
Item non potest agere nec iudicare nec
forensis negociis esse executor
nisi in id quod monasterii exposcit
utilitas. abbate mandante vel impera[n]-
te. xvi. q. i. monachi. nec advo-
cacionis officium exer[cere]. [...] de postul.
exposite 2. i. necclericus vel mon. in mag[is]-
no et xvi. q. i. puenit. Item sine
licencia superioris non est regularis ad
ordines promovendus [...] de tempo.
ord. ad aures et xvi. q. i. mona-
chi. Item non potest vovere sine licencia
superioris et si voverit votum debet fran-
gere ad mandatum. xx. q. ult.
monachis dic ut [...] de voto §.

monachus. Item non potest mutuum
accipere vel fideiubere. quod si faciat mo-
nasterium non obligatur [...] de fide-
iuss. quod quibusdam dic ut ibi §.
fideiubere v. fic. ex regulares.
Item regulares claustro exprio non
debent. sed quilibet dormire et come-
dere [...] de vita et ho. cle. cum et
. i. ne cle. vel mon. non magno.
et c. ult. nam regulares cano[n]i-
ci et monachi in multis equiparantur.
. i. e. quod dei. Item nullus pre-
cio recipiatur. nec ad ordines
promoveatur. nec obediencia vel priora-
tus alicui concedatur. i. e. c. ii.
unum et § poratus. Si autem se-
cus factum fuit dic ut i. de sy.
§ ult. Monachi vero qui eligi
petuntur per canonicam electionem ca-
pituli et confirmacionem superioris sine
licencia canonica non debent. i. e. c. ii.
§ pores. quia nemo sine culpa
debet iure suo privari. lvi. di. va-
tis prius. Sed qui peticionem ca-
nonicam non recipiunt ad volun-
tate suorum abbatum removentur.
. i. e. cum ad monasterium § tales
et talibus non confirmantur. poratus
[...] de confir. util. porrecta. Cor- c
reccio monachorum primo loco per-
tinet ad abbatem. i. e. ea q. et
[...] de of. ord. quito. et si negligens
fuit devolvitur potestas ad superiorem
ut ibi dicitur et alibi punietur de neglig[enti]a
. i. e. ea q. § 1. et propter correctionem ... trienniu[m]
faciendam debent de triennio ca-
pitulum celebrare. in quo diligenter
beatum tractatum de reformacione

ordinis et obseruancia regular
inquo statuantur maior diffinito
res ut quod statutum fuit illis
maior abbatibus inviolabiliter
obseruetur omni excusacione contra
diccione et appellacione remotis
et ibi ordinentur visitatores ad
corrigendum que correctionis
et reformacionis officio viderint
indigere de. c. insingulis et c. se
D quenti. Preficii possunt mona
chi in ecclesiis parochialibus causa
utilitatis dum modo possint plures
ibi esse xvi. q. i. cum pro utilitate sed
monachus solus inter seculares
habitare non debet. Secus de canonico
si comode sepem habere non possit de
e. c. ii. in prima et c. quod dei et preficii
dent ab episcopo cum assensu abbatis in eccle
siis que non spectant ad mona
chos pleno iure. Sed in hiis que
pertinet ad monachos pleno iure
sufficit solus consensus abbatis
et tales monachi possunt predicare
baptizare penitencias iniungere missam
ad populum celebrare et sacra omnia
ministrare. Alij vero qui non preficii
untur populo non possunt xvi. q. i.
sic. Dite doctos cum pro utilitate
et quasi pro[...] 2 q. ii. visis et de
e. quod dei tum. Sed utrum talis
excusatur ab esu carnium dicit
host. quod si habet socium non excu
satur quia tunc tenetur regulam
obseruare de. c. quod dei nisi infirmus
sit de q. di. v. carnem. Si vero
pleno iure pertinet ecclesia ad mo
nachos et pleno iure remanet
subiectus abbati et seruabit omnia

sicut prius preter tria scilicet ieiunium
silencium et vigilias que comode
seruari non possunt in ecclesia seculari
xl. iii. di. sit rector sed omnium tamen
casu tenetur habitum deferre eius.
si factus sit episcopus de. de vi. et ho.
cle. clericis ad finem forte scandalum
generaret vel loca minus tuta tunc
autem superius potest mutare habitum
non tamen in feliis. Sic intelligo de.
de vi. et ho. cle. clericis nec absoluitur
secundum host. nisi quo ad obedienciam et
diuina officia xviii. q. i. statutum
Idem est si translatus est monachus
ad ecclesiam que nullo iure abbati
est subiecta xvi. q. i. in parochiis nec
etiam reget secundum officium mona
chale. Sed ad quamcumque venit ec
clesiam illius consuetudinem seruare
bit xii. di. illa et xli. di. quisquis
In oratorio refectorio et dor
mitorio continue semper silencium
obseruetur et inclaustro secundum con
suetudinem loci. Item in refecto
rio nullus omnino carnes vescatur
nec extra refectorium nisi in infirmi
torio nisi ex indulgencia abbatis
qui nunc illos nunc alios potest
admonere in camera ita quod debili
bus et infirmis in omnibus pro
uideatur de. c. cum ad monasterium
E §. in. et sequentibus. Dispensare
potest abbas et quilibet prelatus con
uentualis in regula monacha
li quantum ad esum carnium de. e. cum
ad monasterium §. in refectorio et de q.
di. v. carnem. Secundo in votis
quibus se astrinxerunt ante ingres
sum religionis xx. q. iiii. monachos

m

Tercio in ecclesia speciali constitue-
da. xx. q. ult. monachum. et s. de
precess. prel. cum contes ss. ult. l. vi.o Quarto
quod sibi in testo executor ee. de
testis religionis l. vi.o Quinto
cum monacho excommunicato promoto
ad ordines non habente facta mentio-
niam vel mi- piciam nisi factum fuit
grave et notabile vel is quod fecit
adultus sit et districtus vel violet
contra oblivionem vel ignorantiam
presumatur s. de sen. ex. cum illorum
insi dic ut s. de pe. et re. ss. insist
ee trios et absolvere pt. ab excommunica-
cione ut dr. s. de sen. ex. ss. viii mo-
nachi Sexto de eo qui in sedo
fintive ordines recepit. s. de eo
qui fur or re. cu. h. dic. ut s. e.
ss. quis possit ee. 6ed 2 si. Vii.o
in ieiuniis cibis et opibus ma-
nualibus de q. di. v. non mediocr.
et c. unq. viii.o ut eum faciat
intra monasterium per cinatorem xvi
q. i. monachi ix.o ut clerus in
epm possit trasire quetu in egressi
to. ee. de elc. ee. religiosus l. vi.
Moniales vero professe tacite vel
expresse debent esse sub perpetua clau-
sura nisi gravi infirmitate labo-
ret. q. non possint sine gravi pe-
riculo vel scandalo commorari
vel nisi abbatissa vel porissa p-
fendo quod ipsum monasterium tenet
ab aliquo principe vel domino tpali
propter homagium prestandum. si non
possit per procuratorem h. facere
cum honesta. et decenti societate
potit come. sta cum h. pstito ad

monasterium revertatur per decretum
aliquem recipiantur. ult. certe fa-
cultates et ad hanc clausuram
faciendam tenentur arcepi epi et
abbates et alii quibus sub sunt
contradictores et rebelles per cen-
suram ecclesiasticam compescendo
s. e. periculoso. l. vi.o Sed leges in-
stituunt cum promulgantur firmantur
cum moribus utentium approbantur
in. di. in istis. Ideo illa constitutio
imposita. e. ubis et non rebus
que mebrinas occupat ee. cum
del. l. ii. insi. et xiix. di. Roma-
norum. Concerto monialium p-
tinet ad epm xviii. q. ii. cogno-
vimus et si clericus monasteria
monialium sine manifesta et ra-
tionabili ca. frequentant per epm
arceatur et si non destitit pre-
officio si laycus sit excommunicetur
ee. de vi. et ho. cle. monasteria
Et si aliqua monialis sit sus-
pecta debet se purgare s. de pur-
ca. moniales et propter suspicionem
tollendam monachi et moniales
non debent in uno monasterio ha-
bitare sed longe distare nec
cum aliqua familiariter loqui ex-
cepta vetula quadam vel in presencia
abbatisse compendiose et ad
ulterius incipit cohitaco xviii.
q. ii. diffinimus et verbis capitul.
sequentibus et qui eis preponitur
ab epo approbetur ne sit. s. inmeis
suspectus xviii. q. ii. quod religi-
onis Ipse abbatissa non potest
eas absolvere sed epus s. de pe-
re. nona et de sen. ex. de monialibus

et ab epo debent benedici xx. q. i.
de votis dic ut dictum e. S. de re-
gul. §. quod idem. Por vo p
ceteris post abbem potens sit in
ope et smone ut exo vite et
vbo doctine suos fres instrue
possit urbanos et etiam a malo
revocare zelu religionis hns
suu. siciam ut delinquentes corri
piat et castiget obedientes fove
at et conforcet et abbas sup omes
curam et diligenciam apponat
et si negligens fuit deponatur
et ei omes obediat reventer. ∫.
e. cum admon. §. puls et ult.
de obedia dic ut S. de ma. et ob
§. de obedia. Sed nunq in voto
continencie et ppetatis pt dispe-
sare. vi. q no. ∫. e. cum ad monaste-
rium. insi. v. dr q abdicatio ppe-
tatis sicut et custodia castitatis
sit anexa e regle monachali
ut q. eam nec summus pontifex
possit licenciam indulgere. dr. V.
q hoc e vm quia multum bonum
melius invenitur in quo possit
fi. commutari quia nichil e melius
continencia quia virginitas re-
plet paradisum xxxii. q. i. nupcie
et castitas sola e que cum fiducia
pt deo aias presentare in aut. de
lenis §. sumus coll. ii. Alii di-
cunt quod papa no pt. dispesare
ut monachus habeat ppm sed
de monacho pt facere non mona-
chum. Tu dicas vius s hostiensis q
pt dispensare de plenitudine

ptatis in voto et ex causa magna
puta rex sarracenorum cum tota
terra offert conusione si habeat sci-
monialem in uxorem. et hoc
io quia qua rone papa potuit
facere ostem q si simplex noicus
contraheret matrimonium tenet ea-
dem rone posset hoc facere de so-
lempni quia voti solempnitas
ex sola constitucione ecclie e i veta
matrimonii vel vinculum ab epo ca-
pite. s. xpo institutum. S. de voto q
voto l. vi. nec e solempnitas de
subia voti et de plenitudine ptatis
pt de iure sup. ius dispensare
S. de concess. pb. proposuit. Unde no
peccat sed meretur monialis in hoc
casu obediendo mihi pape contraria
no obstant. ∫. e. cum ad mon. insi-
et expoe. ibi no pt. i. no congruit
s. de iure. Vel dic xxxii. q. v. paulus
ubi dic no pt de iure sed pt sup.
ius. S. de concess. pb. proposuit et cum.
dr multum bonum melius invenitur
hoc est verum in psona singulari sed
in salvacone regni e melius q.
unius psone votum. et est. bonum pub
licum qd pfertur singulari. S. de
regl. h. proptea cum facit de religi-
osis. epm no dispensat ppter hoc
in ppetate quia platus e procura-
tor no deus vel dns. S. de dou
fraternitate sed solum no committit
sibi dispensacionem de religiosis
domibus et

Tractatus
de statu mon. de monachis eorum
et statu eorum habitacone
Sed quia monachi bus

A

no nisi in religiosis domibus po
nuntur ideo subiicitur de religiosis
domibus. Monasteria domus religi
ose et hospitalia et zenodochia
et alia loca similia ad pios et re
ligiosos usus deputata. Domus
religiose dicuntur que debent construi et
etiam oratoria de auctoritate epi xv
vi q i . constitutus et xviii q ii quidam
et c. si . et . i . c. de zenodochiis dum
tamen in locis non exemptis licet re
gulares sint exempti . i . de privil.
auctoritate l vi o et c. si . Qualiter
construi debeat vide . i . de ec. ed. per
totum Sed postquam deo sunt de
dicata non debent amplius humanis
usibus applicari . i . e . ad hec xii q
ii nulli et de co. di. i . ligna nec
in ecclesia regulari potest poni ab epo
canonici seculares . i . e . insinuatione quar
tuor et xix q iii . quam sit Sed si ma
le vivant regulares ponendi sunt
ibi homines districtioris vite vel alterius
religionis . i . ne cle. vel mo. Re
latum dum tamen haberi possunt ali
as ponentur seculares . i . e . insinuatione
quia necessitas legem non habet . i . de
reg. iur. quod non est et de co. di . v . dis.
etiam fallit in locis acquisitis a
religiosis mendicantibus qui fuerunt
reprobati in concilio lugd. de quibus
episcopus nichil habet potest ordinare ab
sque sedis apostolice licentia speciali . i .
e . Religionum l vi o Sed de ecclesia
seculari tamen consensu canonicorum
potest facere etiam regularem . i . de
ec. or ad aud. ita quod nec mona

chus in pluribus monasteriis lo
cum habeat nec abbas pluribus
presideat . i . e . c . ult. insi. Domus
religiose et monasteria subsunt
epo diocesano . i . c . de zenodochiis
xvi q vii . omnes basilice et xviii
q ii . monasterio nisi sint privilegio
munite . i . e . constitutus vel presbitere
. de presb. audistis Sed licet epo sub
sint monasteria lege iurisdictionis in
favorem tamen religionis a lege dio
cesani sunt exempta . x . q i . c . i .
et xvi q i . placuit et c . cum pro
militate et . de . t . pxii . c . i . nisi ha
beant privilegium tamen monasteria subsunt
epo ratione privilegii quo ad lege dioc.
. ar . xviii . q ii . c . clementius . Sunt
legem iurisdictionis et lege dioc. in
quibus consistit totum ius et potestas
eporum est talis differentia quia ad legem
iurisdictionis pertinet canonica obedientia
subiectio reverentia institutio et cor
rectio et reformatio censura ecclesiastica
iurisdictio omnium causarum ad forum
ecclesiasticum spectantium punitio cor
rectio delictorum cum ipsarum dacio
citatio causarum examinatio et decisio
et generaliter omnium sacramentorum et or
dinum collatio que consistunt in dando
. de of . ord. c. i . ii et iii et c . co
querente et c . dilectus Ad lege
autem diocesani spectat vocatio
ad synodum sepultura mortuorum et
quarta decimationum visitatio ho
spicium et similia que consistunt in
recipiendo . de of. ord. c. conquerente
et ult. quorum tamen lex dioc. compre
hendit legem iurisdictionis . de
presb. audistis . dic. igitur quod omnia
monasteria ipso iure in favorem

Lex iurisd. et diocesa.

religionis exempta sunt. a lege
dioc. x. q. i. c. i. et xvi. q. i. c. cum pro
utilitate. et c. placuit. nec cogi
possunt ad talia facienda. xviii. q. ii.
quam sit. / ¶ A lege vero iurisdictionis
non sunt exempta monasteria nisi
privilegio speciali sicut immunitatem
immo quo ad legem iurisdictionis sub
sunt episcopo omnia monasteria in sua
diocesi constituta. xviii. q. ii. hec
tamen monasteria et c. cognovimus
/ prestant tamen monasteria episcopo similiter
ex prima constitutione xviii. q. ii. clem
thius / vel ratione visitationis. ex. de cens.
sup. cum ex officii / vel quod ex consuetudine
debetur. xviii. q. ii. similiter et i. q.
iii. quesitum / ¶ Scolares vero etiam
sub sunt episcopo quantum ad utramque legem.
x. q. i. de hiis / Similiter capelle mona-
steriorum sine regularium sub sunt
episcopo quantum ad utramque legem. ex. de
of. ord. conquerente. xvi. q. ii. vane
et i. de privil. cum et plantare § i
ecclesiis. et c. auctoritate l. vi.° / nisi
pleno iure subsunt monasteriis
i. de privil. cum / vel nisi exempta sunt
monasteria cum capellis suis. i. de
privil. ex ore nisi / et vide quod dicitur i. de
privil. § x. v. Si vero etiam / vide ra-
tione capellarum que non sunt sic ex-
empte tamen maioribus causis
ad synodum ire tenentur. ex. de ma.
et obe. quod super. et xviii. q. ii. ab
bates / hoc est verum de hiis qui prelatum
habent / Secus de hiis qui non habent
nam secundum Vi. cisterciensi etiam si non
essent exempti ire non tenentur.
/ Idem est de exemptis qui prelatum non
habent xviii. q. ii. quod sit necessarium
nisi / ¶ Nota quod si quis velit in trad.
domum religiosam vel de novo fun-
dare regularum et institutionem acci-
piat de approbatis ita quod de cetero
nullus novum ordinem vel religionem
inveniat et specialiter mendicantem.
quia religionum mendicantium
soli predicatores et minores carme-
lite et heremite sancti Augustini appro
bantur. / Alii mendicantes poterunt
sic in religione sua remanere quod
de cetero nullum recipiant de novo.
domos vel loca acquirant. vel loca
acquisita non alienent absque licentia se-
dis ap. specialiter quia ea reservat
in subsidium terre sancte vel pauperum vel
pios usus per locorum ordinarios
vel eos quibus sedes ap. commiserit
committenda. Si secus factum fuerit non
valet. et sententiam excommunicationis in-
currunt / nec possunt predicare vel confessio-
nes audire nec sepulturam habere
possunt tamen ad alios ordines transire
dum tamen loca sua non transfe-
rant absque licentia sedis ap. speciali
i. c. ne nimia et Religionum l. vi.°
/ Sed predicatores minores et alii
mendicantes licet possint loca sua
retinere tamen non possunt de novo acquirere
absque licentia sedis ap. speciali i. de
excess. prel. cum ex eo. l. vi.° dicit ut
ibi dicitur est § Item predicatores v.
tamen non possunt. De capellis mona-

chorum

Dictum est
de domibus religiosorum hic
prosequitur de capellis
eorum. Et videndum est
quid iuris monachi habeant in suis
capellis / et quid episcopus / ¶ Monachi
si capellas in proprio fundo et propriis

usibus fundaverint vel quos habu-
erunt in fundatione ipsi habent omnia te-
poralia. et episcopus spiritualia xvi. q. ij.
Sane et c. Statuendum. et q. de
privil. c. et ex plantatione. preterea hu-
iusmodi debent regi per monachos et
per sacerdotem secularem. supra e. c. i. nisi
ut dictum est. ut. de sta. mo. §. presbiteri
quia non debent soli remanere. monasterium
seculares j. e. c. privil. et si. Debet
autem in eis etiam a monachis
sacerdos epo presentari. nec potest con-
suetudine vel statuto contrario non ob-
stante nisi ex causa rationabili et per
episcopum amoveri. j. e. c. i. 2. c. presbiteri l. vj.
Si vero acquirant monasteria
vel capellas ex donatione episcopi. tunc
si certo modo donavit eis episcopus illud
ius habebunt quod expressum est. i. de
natione ar. ff. de pact. in traditio-
nibus Si vero dedit pleno iure
tunc monachi habebunt temporalia et
spiritualia et institutiones xvj. q.
ij. visis. Si autem simpliciter donet
tunc illam portionem videtur contulis-
se quam episcopus in eadem temporaliter
percipiebat. Sed si nichil percipie-
bat. tunc donasse videtur omne
illud quod spiritualiter in ea percipiebat
preter cathedraticum. sed ut domino-
valeat consensus capituli est requi-
rendus. ut. de don. pastoralis
Si autem ex donatione laici. tunc
soli habebunt monachi quod in ea
laicus habebat. nec fit preiudicium
in aliquo epo. j. t. §. xi. cum sim
et. c. Si laicus l. vj. quia non
potest laicus plus iuris transferre
quam habet. non statim habere j. de dote post
divor. rest. imper. et de reg. iu.
nemo l. vj. Sed si consensus e-
piscopi accedat donatio constabit
per eum firmitate submixa. xvj. q.
i. quam quod presbiter quod si laicus erat
patronus ius patronatus transit
et quod temporaliter episcopus obtinebat. Si
laicus non erat patronus ius episcopi
transit. j. de iure patr. illud et. ut.
de don. pastoral. Hec sunt vera
de monasteriis et capellis non
exemptis. Sed in monasteriis ac
exemptis et capellis episcopus diocesa-
nus nichil iuris habet quia capelle eo-
dem iure censentur quo et mona-
steria. j. de privil. quia et. c. cum capel-
la. et c. auctoritate l. vj. Sed cum vi-
carios parrochialium per eciam positi
sunt debent eis redditus assi-
gnare unde possint hospitalita-
tem tenere. iura episcopalia solvere
et sustentationem congruam habere
ut. de prebendis. de monachis tam ex-
empti quam non exempti ut. de preb.
beneficii suscepti l. vj. De iure patronatus

quid sit ius

In superioribus de iure patronatus. in ipso est
dictum. scilicet quod competit mo-
nachis et aliis religiosis. hic
generaliter de iure patronatus
est dicendum. Primo quid sit
ius patronatus. Ex quibus causis
proveniat. que competunt patrono. et
qualiter transferatur. Quid fieri
debeat cum plures sunt patroni et
est imminendo discordia inter
eos. et in quibus clericus patronus
et laicus different. Ius pa-
tronatus est potestas presentandi ec-
clesie provenientis ex beneficiis in
consecratione ecclesie collatis

Ius patronatus quandoque dicitur advo-
catio . i . e . quia clerici quandoque vice
dominus quandoque custodia quandoque
gardia i . e . protectio quandoque dicitur vel ap
pellatur ius frequentationis vel
processionis xvi . q . vii . pie mentis
et . c . se quandoque gratia xvi . q . v . Singulis
episcoporum // Competit autem ius patro-
natus ex tribus que in hoc versu con
tinentur : Patronum faciunt dos edi-
ficatio fundus // Ex collatione do
tis competit xvi q . vii . filiis 2
c . quicumque et tantum debet dare quod
sufficiat ad luminaria et necessaria mi
nistrorum de c . di . i . nemo . 2 . singulis
post consecrationem ad dotandum non propter
hoc efficitur patronus nisi ecclesia
fuisset consecrata sine dote quia
si post consecrationem dotaret secundum
host . patronus efficitur tamen consecrari
non debet donec dos fuerit prius
assignata i . de c . se . ec . vel al . cum
sit xvi . q . vii . pie mentis // Quid
si episcopus consecrat vel fundavit non
assignata dote dicit B . quod tenetur
eam dotare i . de c . se . ec . cum . sit . i . si-
cut tenetur providere illi que or-
dinavit sine titulo . e . de preb . c .
ii . et . c . episcopus . et . c . cum secundum hoc e
verum dummodo tamen sine lesione ecclesie
sue hoc facere possit alias non nisi
hoc committeret quia delicto persone in
dampnum ecclesie redundare non
debet . i . de regulis iuris . delictum
l . vi° . et e . de except . cum venera-
bilis et tunc dotabit illam fun-
dator et ad hoc potest compelli ar . x
vi . q . vii . pie mentis . et hoc si

fundator ad hoc tenetur . in aut
de ec . titu . § . si aut . et § . singulis
edificationem // Sed quanta debet dos esse co
petens R° si sit monasterium tunc
dos debet esse tanta quod presbiteri dya-
coni subdyaconi cantores et
lectores possint in illa esse in
aut . ut determinatum sit numerus clericorum
§ . i . Si vero sit alia ecclesia dos ad
minus debet esse pro duobus ar . e . de
fil . pres . apposuisti et xvii q . i . gl .
lud . et quod possit unus epaka-
psalmare et hospites recipere . e .
de preb . de monachis et c . suscep
ti l . vi° // Ex fundatione vel
edificatione ius patronatus ac
quiritur i . e . qui et c . ancha . sed ex
reedificatione secundum B . non acquiritur cum
tamen monasterium non e fundatus
destructum vel ecclesia sed si non fuisset
est destructus et de consensu episcopi ab
alio velit reedificare acquirit ius
patronatus quia perinde est ac si
etiam ab initio construxisset ar . i .
de iur . consuluit Sed secundum host . si sine
consensu episcopi hoc faciat nichil acqui-
rat . Et si patronus velit reedifi-
care antequam det ei licentiam
mone patronum ut reparare reficiat
et expensas preferre ar . i . e . quo-
niam // Quid si patronus de
consensu episcopi eam reedificet ex
eadem materia dicit secundum B . quod propterea
desinit esse patronus ex quo non
videtur reficere et obligatio semel extinc-
ta non reviviscit de c . di . iii . quis
et ff . de sol . cum res secundum arena-
ret illa materia posset humanis
usibus applicari de c . di . i . ligna

et b. de relig. do. ad hec. Ex pcol
latione fundi acquiritur xviij. q. ij.
abbatem. et si infra limites alicu
ecclie nouam ecclam construat. rector
illius ecclie ei patrono pntabit
j. de ec. edifi. ad aud. Istis go tribus
modis acquirit ius patronatus. pu
dic jo. quod si vnus fundum assignat
alius edificabat. et alius dota
uit. cuilibet istorum acquisitum est ius
patronatus. et quilibet habet ius pro
natus in solidum. nec vnus plus
iuris habet quam alius. quo ad ame
nius effectus pntis sacerdotis pntati
onem. que est aput omnes ita quod
aput nullum. idem de heredibus pa
troni j. e. c. i. et ij. et est ro quia cum
sit res simplex et indiuisibilis
transit ad quoslibet heredem in solid
etiam si ex diuersis et inequalibus
partibus sint heredes. ar ff. de sinut.
l. vie C. de relig. et sepultura.
quia spiritualia et incorporalia diuidi
non possunt. ar vij. q. i. nichil.
Competunt autem patrono quecumque his
vsibus continetur. patrono debetur
honor onus vtilitates. pntat
posit defendit alatur egenus.
Competit ad honoris quia si
ecclia non sint collegiata. ipse p
sentabit. sed si sint collegiata. tunc
non electioni faciende. sed si iam facta
honestius patroni postulatur assensus.
nisi aliter de sua iurisdictione optineat
vt ptes suas interponere debeat electioni
tractande j. e. nobis. et hoc intelli
ge vbi sit. z b. qui ppe psona
ecclastica ius optinet patrona
tus puta abbas vel alia p eccla
stica quia huiusmodi psone debent pnu-

nt esse electioni faciende cum clericis
ex quo conuenerunt inter se b. d. ca poss.
cum ecclia. vel quia in fundatione re
seruauerint sibi illud ius de consensu
epi. et sit de iurisdictione sua interesse
possunt ar xviij. q. ij. clericis.
Idem dicas quod laycus de iuris
dictione sibi specialiter concessa in funda
tione potest interesse quia tam conces
sione offendi debet. ar c. di. contra
morem. et ab eo quod hec concedi
potuit. s. ad ius ipsa. quia episcopus hec
concedere non posset. ar p dicta. c. clen
tibus. et hec bene pbantur xvi. q. i. s.
hinc est. Ubi datum fuit priuilegium
regi vt sit. cum monachis eliget
abbatem. alias laycus patronus in
electione esse non debet. nec valet con
suetudo in contrarium. b. de ele. b. sacro
sta. z c. massana. Item habet hono
rem processionis quia precedit in p
cessione et primus sedet in ecclia vt
dicit jo. j. e. nob. fin. et xvi. q.
vij. pie mentis et c. se. Compe
tit etiam ei aliquid honoris quia
tenetur defendere ecclam ab omnibus
oppressionibus xvi. q. vij. filijs. intel
ligunt debet oppressione j. e. plea. ij. nichil
enim in ipsa debet petere. preter antiquos
et moderatos redditus a loci epo
institutos vt ibi dr. et si sacerdos
male vsatur tenetur denunciare epo
Idem dicas de abbe xvi. q. vij. filijs
et xviij. q. ij. abbatem ij. Item
habet aliquid vtilitatis quia si re
gat. ad inopiam de bonis ecclie
ali debet modeste j. e. nob. insi
et xvi. q. vij. quicumque isto respe
tu. ad facultates ecclie et quali
tatem psone x. q. iij. c. ultimo

Temporaliter transferatur ius pro-
natus his usibus continetur. sima-
pronatus transfe. facit nomine hoc
res permutata donata venditaque
transfertur. compositione ius pronat-
tus xvi. q. ult. considerandum et j. e.
c. i. dic ut. S. h. collatione Item
permutatione quia permutatum cum
alio spirituali xvi q. vii. nemini tam-
en re temporali non potest permutari quia
vendi non potest cum sit spirituali anne-
xum j. e. de iure. Sed de spirituali cum
temporali nulla est permutatio. S. de rerum
permutatione exhibita et c. ad quaes
Item transfertur condonatione lai-
ci loco religioso vel ecclesie de consensu
epi. alias non secundum aliquos j. e. quam aut.
et c. ultimus et S. de don. consultationibus
Alii dicunt contra j. e. illud. Sed distin-
guas aut vult etiam dare loco re-
ligioso et tunc non potest absque licentia
epi. et sic loquuntur prima iura con-
tra posse aut vult dare ius pronatus
et tunc potest sine auctoritate epi. Dic
distinguit. c. j. e. illud et c. cum a.
et etiam cum ecclesie vel alteri vel loco
religioso cum epo qui non consensit
non debet in aliqua derogari j. e. Si
laicus in prin. l. vi. De donatione
facta locis religiosis ab epo vel
ab alio de consensu epi. vel non dic ut
S. t. proxi. Si vero acquirant Et
quicquid laico potest donari ius pro-
natus Innocentius. Et quod sic de consensu
epi. ar. j. e. consimiliter quod potest
etiam sine consensu epi. concedi sic do-
natus ut ibi dicit quia quibus est haec
insolidum j. e. c. i. Item transfertur
cum venditione s. cum venditur univer-
sitas transit cum universitate j. e.
cum sit in spirituali sit conceptus j. e.
ex literis dicit ut j. de sy. h. i. v. Quam
alii symonia vero dicit hoc esse verum
cum venditor habet ius universale
quod multa iura continet. Secus si quis
vendit omnia iura que habet in villa
sua. non sit sed tamen habet ibi ecclesias sim-
plices vel certa iura in tali contractu non
transit ius pronatus. Item cum univer-
sitate tradita ad firmam vel in pi-
gnus nisi exprimatur j. e. ex literis
et S. de re iud. cum Bertoldus Si
vero alias ius pronatus emit quod
fieri non potest j. e. de iure. det illis iure
tale acquisito appellatione postposita
spoliari j. e. quia clericis Sed cui
applicabitur Hostiensis dicit quod ecclesie
cum per huius emptionem symoniace
facta e. in iure a. r. j. de sy. de hoc.
et xviii q. iiii. Si quis maius et sic ec-
clesia erit privata sui iure. Dic
quod venditor non tenuit j. de sy. que-
relam et j. e. de iure. Ideo rema-
nebit penes pronum restituta pec-
unia quia eo ipso quod emptori pena
imponitur et non venditori videtur
quod penes pronum debet remanere
quia si ipsa voluisset ipsum hoc dixisset
sicut de alio j. e. quia Sed sit
inter aliquos altercatio de iure pa-
tronatus quis cognoscet dic quod
iudex ecclesiasticus debet cognoscere
cum sit spiritualibus annexum. S. de iudic.
quanto. Dicit tamen Host. quod in quibus-
dam partibus cognoscunt laici sed
hoc non est de consuetudine quia
talis consuetudo non valet ymo
est de concessione pape in regno.

francie q pt fatel. S. de arbi per
tinis / Quid nu sit qn pioni
discordant. distinguere aut est.
dissensio de psona psentanda aut
de iure pronatus. Si sit dissensio
de psona. puta quia vnus putat
bnu clicu et alius aliu. tunc.
epus det recipe illu qui maio
ribus iuuatur meritis z plurimo
eligitur et apbatur assensu. si it
ht sine scandalo & esse nequeat
ordinet epus ecclam sicut me
lius sm deu viderit ordinanda
j. e. qm. Si vo pares sint hinc
inde psentantes / tunc pferatur
qui maioribus iuuatur merits
lxiij. di. Si forte / vl si sint equa
les ptes tunc locus erit gratifi
cationi ar. j. e. cu ad nostram. /
Si vo sit qo sr iure pronatus
puta quia vnus dicit se i solid.
esse pronu / et negat aliu pro
nu esse / tunc dnt. aliqui q epc
expectet. usqz ad vj. menses et
tunc ordinet ecclam. nisi qo fuit
finita. j. e. ca te. Saluo iure illig
qui postea euicit ius pronatus
imposterum j. e. Si vo z c. qsulta
cionibus / Sed si tu no vlt. ex
pectare post iiijor menses ordiet
ecclam j. e. qm et c. cu ppt. Alij
dicunt q vj. menses qputantur
a tpe vacationis z iiijor a tpe
mote litis / z pt epc facere q istoz
magis placet. Tu aut dicas al
et melius distinguendo / aut
e altato. mt laycos de iure pa
tronatus / et tunc expectet epc.
usqz ad iiijor menses et postea.

ordinet ecclam Sic intellr j. e. ea
te. et S. de qcess. pb. nulla / Ad
hanc. distinctionem facit j. e. Si
laycus S. vnu l vjo / et qui postea
ius pronatus euicit repntet
eum que epus ordinauit j. e. Si
vo. et c. consultationibus / no quia
p hc acquiratur ius pronatus p
sentato. sed ut pronus p hc sit in
quasi possione sui iuris ne pqea.
nexetur defcto / Si vo qtencio
sit. int. epm et pronu vl pronos
puta epus dicit putatu indignu
et pronus ydoneu / vl epus dicit
se pronu / tunc epus ponat ibi yco
nomu p fructibus cosuandis suc
cessori. quousqz fuit expeditum.
S. de of. ord. cu nos / Nullus
det institui sine putatoe proni
i. ecclia. que pronu het / et si qua
fiat ths institutio e. irritanda.
et alius que pronus putauit
est instituendus j. e. Illud insi z.
xvj. q. vij determinag / Pronus
clicus et laycus dnt inlris q
inlris vsibus qtinetur. Clericus
et laycus distant p plura proni
pemitet et tpus subiecto pena
lib forsan. / Pemite pt pronus
laycus / quia p putatom layci
plenu ius no acqrit putato / qr
pigwig ius het. platus incon
cessioe. vl qfirmatoe quia pronus
inpntatoe j. e. pastoralis. et S.
de of. leg. dilcis / quia pt pronus
mutare voluntate suam anteqm
epus qfuct / et aliu putare
ut. j. e. q aut z c. cu aut. et c.
pastoralis / Sed si pronus putet

aliquē potē. pt ab epo confirmari
et si eprit eum no admittat et alig
pitatū admittat pt primus si sit
ydoneus agē contra. epm admittē
s. ut ei prudeat de beneficio compe
tenti q. e. pastoral. et e. de sen. et
re. iudi. eū bartoldus Sed qn pro
mus recedit ꝑmiā alim putando
tūc e locus gratificationi et to
e in arbitrio epi vel inꝑndio q. e.
eū ad noratus Secus vō si collegi
um vel psona. ecclesiastica aliquē.
ydoneum. putet quia ius plenū
ei acquirit ut possit petē. confirma-
cione tamquam si esset electus ꝙ
postea penitē sen variare non
potest q. e. eū aut. et c. pastoral.
et si putauit vel eligat indignū
ipso iure e ꝑtate putandi vel eli-
gendi ea vice priuata laycus no
ꝯtrario sim potest putaē ar. e. de.
ele. eū in cunctis et q. e. pastoral
Intempore eos differunt. ꝙ prong
laycus ħt tm iiij or menses ad
putandum q. e. qm et c. eū ꝑpt.
Sed promus clericus ħet sex menses
q. e. ca. te. 2 e. de gressu p ulla ecc.
si illud ius ħuit de donatoe layci
licet no ħret nisi de quadrime
stre ħebit sexmestre et debet
pronus ecclasticus ꝑ ora reputari.
q. e. ei laycus ꝑ. vm l. vi. et in
telligi ius pronatus layci ꝙ
ħet quis ex primonio licet sit
clericus q. e. eū dilectus 2 cūt ꝙ.
laycū post iiij or menses 2 ꝙ.
clericū post. vj. menses no currit
tēpus ecclie sed amotiua ꝯputandos
e. de sup. negl. pl. h et. e. de gressu

pl. quia dum sitate. nisi Sed q
e to. quare prong laycus pt bari-
are promus clericus no et quare
pronus laycus no ħet nisi iiij or
menses promus clericus ħet sex
R. ꝑ b. quod sit quedam. ꝯpen-
satio. hinc inde quia laycus no
pt. ꝯputare clericum to no punit
eligendo sen. putando. indignū
ideo grauat. in maiori tpe. sed ꝑ
sona. ecclastica. debet magis ee
discreta et sic minus pt clericū
ꝯparare ideo si putauit indignū
priuatur illa vice Sed i maiori
tpe relevat. ut possit querē.
competentem. Insubiectoe etiā
differunt clericus et laycus prom.
quia promus clericus etiā ꝯtra
adipm ius pronatus sub e ecclie
magis et fortius quā laycus
Inde e. ꝙ legatus pt. conferre
ecclesiam. in qua clericus ħet ius
pronatus. eo ignorante vel i vito
e. de of. leg. dilectus Secus i layco.
q. e. eū dilectus Idem e si clericus ħa
beat ꝯparatiua singloe qua layci.
censetur q. e. eū dilectus ꝑ. nos igi-
tur ut e. de of. leg. ꝑ. iiij to
Inpena etiā differunt quia si clericus
no ydoneū putet priuat. ea vice
e. de supl. ne. pl. Sicut i fi et q.
de ec. edifi c. iiij. i fi. Secus i lay
co. ut dicitur satis subtile e. de
of. ord. eū nos et facit ad ħ.
quia penitē pt ut dicitur c. e. c.
ꝑ. promus Nō ꝙ postquam
mota e q̄o sup iure pronatus
putaē vel eligē no pt. ar. e. de ele.

cimiana. et .j. e. constitutionis ¶ Item
aliquis non potest se ipsum presentare quantum-
cumque sit ydoneus .j. e. preterea
quia diversa debet esse inter presentatum
et presentantem. sicut inter dantem
et recipientem. ut. de instit. cum
ad instantiam. nec similiter iure
hereditario possideri potest .j. e. consuluit
¶ Quid si ecclesia vacante prelatus
proprio mortuus patronus vocat. et ei
offert ecclesiam in qua habet ius
patronatus. numquid potest recipere
host. dicit quod potest. consentiente volun-
tate prelati. quia non habet aliquem
assenso ar. ut. de elec. cum in iure
ff. quotcumque virum plane. et .j. de
sen. ex. c. fi. nec debet conditio eius
fieri deterior. ideo quia patronus eius
mo melior .j. e. nob. insi. et ut. de
testibus cum in officijs ¶ Sed numquid
pater potest filium presentare filium episcopo.
dicit host. quod sic sed auctoritate propria non
posset instituere .j. e. consuluit. quia
suffragium patris valet filio ff. quot-
cumque virum illud nomine ¶ Sed si
sunt plures patroni numquid possunt unum
de se presentare host. dicit quod sic. ar. ut.
de elec. cum in iure ¶ Sed si plures
patroni non possunt convenire in presentando
numquid possunt pacisci ad invicem
ut alternis vicibus presentent aliquem
ordinandum ad titulum ecclesie sic ff.
de censibus. quod ¶ Si sacerdos par-
rochialis presentet aliquem ordinandum
ad tytulum ecclesie sue patrono con-
senciente vel presente et non contradicente
mortuo sacerdote patronus tenetur

alium presentare. Si vero quidam dicente pa-
trono fuit intitulatus. non fit preiudi-
cium patrono. quin possit quem voluit
presentare .j. e. postulasti. De censibus

Dictum est. exactionibus et pro
de iure patronatus curationibus
hic. dicendum restat. de iure
eorum qui censum possunt exigere ab ecclesiis
videndum est ergo quid sit census. quis
censum imponere possit. et quo casu
possit augeri vel minui. secundo de ex-
actionibus in quibus casibus fieri
possit in ecclesiis ¶ Tercio de pro-
curacione ex qua causa et a quibus
debeatur. ¶ Census est quedam pen-
sio ecclesie que de proventibus solvitur
.x. q. iij. constitutum et oz quod probet causam
quare petat censum. alias non auditur
.j. e. pervenit ¶ Quid si census
prestitus fuit tanto tempore quod non extat
memoria cui vel ex qua causa impositus
fuit. numquid est solvendus. et si de causa
non appareat. dic quod sic .xvi. q. iij.
servicium ff. si servum ne viquis de causa
et .j. de verb. sig. super quibusdam.
ext. preterea ¶ Item quid si rusticus qui
domino facit annuum servicium dic de
consuetudine habere prandium. quod
forte tamen valet. quantum servicium
dicit host. Quod si consuetudo in parte
completa sit. pro rustico est iudicandum
licet dominus dicat quod de gracia vel de
curialitate hoc actum fuit. nam
per ipsum presumi potest quod diu sit pro
domino quasi ipsum. ar. ut. de arb. et consi-
litibus l. xij ¶ Quid si sub tali
protestacione scilicet de gracia committebatur
dicit host. quod tacitus est si protestacionem

l

ad mittat nisi replicet quod intendit
ibi comedere de iure suo · ar. ff. de lib.
agn. l. i. §. denunciare et ꝺ. de postl.
pt. bone n. & i. Census inponi
pt auctoritate epi ante consecracionem qui
quod etiam teneatur aliquid solvere
priano nomine census ꝺ. de iure pa.
persona. n.o et xxiii. q. ult. tributum
et viii. beneficij an et post. xvi. q.
v. Illud 2 q. i. possessiones amplius
vero non debent hic esse repetatur
in iure patronatus i. de pen. singulis de
Iste inponi pt abbates qui habet et
ecclesiam canonico titulo sed si in
ponat auctoritate epi perpetuus erit
census al. erit pt. ꝺ. de cens. et
decretum et ꝺ. de off. vicar. ad hoc et
i. c. preca. et c. tuis clerici Sed census
semel inpositus ab epo vel auctoritate
epi augeri non debet i. c. prohibemus
Remitti aut pt cum placet epo
i. c. venerabilis dum tamen ex causa
et de consilio capituli sui ꝺ. de his que
fi. a pre. tua. et c. pastoralis Causa
est cum ecclesia devenit ad paupertatem
quod non sufficit ar. i. c. conquestus et ꝺ.
de dec. suggestum Sed si perveniat
ad pinguiorem fortunam te. ꝺ. de
sol. odardus Iste remittitur
tacite per lapsum temporis i. c. olim tamen
Exactio pt fieri ab epo in ecclesiis
annue taxata taxatur enim annue
cathedraticum quod debet esse duorum soli
dorum ꝺ. de off. ord. conquerente 2 x. q.
iii. Illud. Iste etiam vel quarta
decimacionum et mortuorum i. c. cum
olim 2 c. conquerente et ibi ut ... est propria
consuetudo consideranda utrum quartam
vel terciam sicut dicitur de cap. testorum

ꝺ. de sepul. certificari. Iste exactio
vocatur quoque tributum vel pedagium
i. c. innovamus a quibus clerici sunt
exempti i. c. quamquam l. vi.o dicit
ut i. de immu. ec. §. porro ec. 2 §.
se Et quia ecclesie et ecclesiastice
persone ac res ipsarum non solum iure
humano sed divino a secularium personarum
exactionibus sunt immunes idcirco
ad pedagia 2 guitagia penitus
non tenentur nec ad exhibendum
vel solvendum talia pro rebus suis
propriis quas nec causa negociandi
deferunt vel deferri faciunt seu trans
mittunt non obstante contraria con
suetudine quacumque que dicen
da est pocius corruptela ita ut
nec collegium nec universitas nec
aliqua singularis persona cuiuscumque
sit dignitatis vel status ab ecclesiis
vel personis predictis personis aut rebus
ipsis talia exigat vel extorqueat
per se vel per alium aut ad solvendum
compellat qui aut contra fecerint
si persone sunt singulares excommunica
cione si collegium vel universitas
interdictum incurrunt ipso facto a qua
non possunt absolvi donec exacta
restituerint et satisfecerint com
petenter i. c. quamquam l. vi.o Pro
curacio annexa est visitacioni
i. c. cum venerabilis 2 c. Romana
na. 2 c. procuracionis l. vi.o ꝺ. de off. ord.
conquerente 2 quot possunt homines
ducere qui de iure possunt visitare
consuetudo est servanda dum tamen
archiepiscopus xl. vel l. evectionum numerum
epi xxx. vel xx. et cardinales

Margin notes (left): b; c; kathedraticum; p[illegible] (faint, beside c); d (beside second column)

De visitacione et procuracione

xxv. no operdat ne longi tpis
victum brevis hora consummat.
ut e. cu aplus. Visitationis offi-
ciu exercentes no querant q sua
sunt sed que ihu xpi. p dicatoi
et exhortationi correctioi et re-
formationi vacando quirunt aut
qui fert ad accipiendo. peaz
merit. ut e. procurationes. Sed
triplex e procuratio. Una q rone
visitationis debetur ut ut e. pro-
curatoes cu venerabilis z c.
imp. z hec a subditis ff debetur
nisi privilegio se defendat ut e. eod
instancia et. de psp cu ex of-
ficii. Et hoc dat solu sm facul-
tates ecclie ut e. cu aplus z c.
sopite z c. quato. Et hec intellige
qn ca visitationis accedit ut e. eod
imp. Sed si veniat p alia ca puta
pro negotijs asp ys tunc no debet
procuratio. ar. ut e. procurationes
Alia debetur rone consuetudis
xvi q. i. similiu. Tertia rone
pacti q appositum fuit in ipa fu-
datione ut e. c. cum z. d. t. xpi p
tea. z xvi q. i. clementius
Legatus sedis aplice et nuncij a
quocumq. put. procurationes sibi
debitas postulat. nisi p privilegium
speciale sit exemptus. nec p se vel ubi
pt. inhr. tam. Et si aliq fuint gravt.
ipos gravari ab alijs ecctys re
clamet. ut e. eod instancia z c.
procurationes. et dic ut d. de of. l.
c. vij. Et ex in provincia in qua
no e legatus eundo et redeun-
do nccia dat sic d. de imu. n. ego
Archiepus dum visitat pt a sb-

ditis suorum suffraganeorum recipe
procurationem et compescere rebelles
ut e. sopite et c. eod venerabilis
et d. de psp cu ex officij. Debet tn
prius sue ecclie capitulum civitate
et dioc. visitare. et clericos et lay-
cos ad unu congruum locum convo-
care ne i illis visitatio postponatur.
Deinde p totam provinciam pt eius
ptes visitationis officium exercet. civi-
tates et dioc. suffraganeos et
eorum subditos cathedralium et aliarum
ecclesiarum capitula monasteria et
alia loca religiosa clericos et po-
pulos libe visitando. z procuratio-
nes a locis tn recipe visitatis.
Et si aliqua dioc. visitare cepit
nunquam postea sine tota sine
ptem visitaverit veniat tn visi-
tationis ad illam doec omes ipius
provincie integro pl imple. fuerunt
visitate. nisi aliqua indiguerit
visitatione et fuit a loci dioc
requisitus z potest iterare visita-
tione. licet epi no fuit negligen-
tes quolibet anno z procurationes
recipe moderatam. a locis visitat.
contra consuetudine no obstante
et audire confessiones subditorum
suffraganeorum ac absolvere et
ipsis iniungere penas salutares
et sic dicitur visitare ut prius visitet
qui no fuint absens in poibus vi-
sitati. si nunc sit alijs visitationis
officiu oportunum z primo proposito
vo dei inquirat de vita et co-
versatione inst de divino cul-
tu z alijs q ad hec spectat officij

archiepi visitatio

de plano · sine exactione sacramenti
intendes emendationi psalubria-
monita nunc leuia nunc aspera pro
ferendo · si de aliquibus sit infamia
orta · epis denunciat ut ff̄ hoc
ingrant · si uiderit expedire · noto-
ria uero crima puniat pena debi-
tam infligendo · ¶ Omnes ergo pla
ti iure ordinario uisitantes hanc
formam studeant obseruare · excepti
religiosis h. pbant̄ · J · e · Roma
et c. pretus l. vj° · ¶ Epus autem
semel in anno per suam dioc.
ordinarie uisitare · x · q · m · decern
imus et c. eum uero tamen sit necessitas
per plures uisitare · J · e · cum uenera-
bilis et c. de of. ard. mandamus
et clici d. imputet qui tales se
reddunt ut debeat plures uisi-
tare · ¶ In uisitatione autem quali-
1 capitulo nulli seculares intersint nisi duo
uel tres de canonicis ecclesie sue
inderenti (?) hijs et religiosos po-
terit introducere quos sibi uiderit
expedire · e · de of ord. ut iuxta
F ¶ Archidiaconus in uisitando v.
uel vij · et decanus duos equos
tantum ducere possunt · Ita quod ipsi nec sup-
erueniant cum canibus uenatorijs
nec auibus proficiscantur · sed ita pro-
cedant ut non que sua sunt sed que
ihesu xpi querere uideantur · nec
sumptuosas epulas querant · sed
cum gratiarum actione recipiant
que honeste ac competenter illis fuit
ministratum · J · e · cum apostolus · et ultra
grauamen ultra procurationem debet
ecclesijs inferri ut ibi 2 · J · e · ea · q.
Legati uel nuncij domini pape reci-
pere possunt procurationem licet non visi-
tauerint · J · e · procurationes · Alij qui
uisitant ex officio ut patriarche
archiepi epi et alij annolentibus
ecclesiarum et locorum uisitatorum rec-
toribus seu personis pecuniam licite
recipere possunt pro sumptibus moderatis
faciendis in uictualibus illis diebus
tantum in quibus uisitationis officium
personaliter exercebunt · Ita quod non liceat
at · uisitanti nisi unam procurationem
recipere una die · siue unum locum so-
lum uisitauerit siue plura · etiam si
locus quilibet uisitatus ab illo suffi-
ciat ad procurationem integram per-
soluendam · cum ei sufficere debeat
ut temporalia metat · a locis personaliter
uisitatis pro diebus quibus ei spiritualia
subministrat · et si ipse uel aliquis
munus quodcumque uel qualitercumque offeratur
uel alias procurationem recipere presumat ·
duplum eidem ecclesie infra mensem
reddere teneatur · Alioquin extunc
patriarche archiepi et epi duplum
illud · procurationem tamen restituere differentes
ab ingressum ecclesie nouerint inter-
dictum · Inferiores autem ab officio et
beneficio nouerint se suspensos · do-
nec de huiusmodi duplo satisfecerint
competenter · nulla in hoc dantium
remissione liberalitate seu gratia ualitura · h. pbant̄ · J · e · Romana in-
si et c. exigit et c. felicis l. vj°
¶ Non autem debent suos subditos
tallijs et exactionibus epi grauare
tamen pro multis necessitatibus
que aliquotiens superueniunt · ut
si manifesta ac rationabilis causa
extiterit cum caritate moderatum
auxilium possunt ab eis postulare
· J · e · cum apostolus · et e · de of ord. conquerente

Or aut(em) p(ro)pt(er) p(ro)uisio(n)em vel su(m)ptu(m)
legatio(n)is vel aliis impendend(is) a pla-
extorqueant. a subditis q(ui)cq(ui)d solu(er)at
extorta sit restituat et tandem co-
gant(ur) pauperibus elargiri. j. de t.
iiii. ex. q(ui)a pl(er)iq(ue) ¶ Census nouus
alicui eccl(es)ie absq(ue) auctoritate ep(iscop)i
imponi no(n) deb(et). j. e. Vniuersis. et c. Vi-
gilanti / ext. p(ro) p(ro)p(ositu)m. e. de censib(us)
decretu(m). ¶ Sed que dicis censum
nouu(m) / p(otes)t dici nouus qui no(n) est
impositus in p(ri)mis eccl(es)ie fundac(i)o(n)e
xviii. q. ii. cenobiis et ex. t. q(ua)ra. p(ro)bat
vel qui no(n) e(st) p(re)stitus tanto t(em)p(or)e q(uod)
ad l(egi)timam p(re)scriptio(n)em no(n) p(er)uenit /
Sed multu(m) refert. vt(rum) quis alle-
get p(re)scriptio(n)em / q(ui)a ea p(ro)bata opti-
net licet in v(er)itate fuit nouus. An-
no. ce(n)sum fuisse ab inicio (con)stitu-
tum / q(ui)a tunc no(n) p(ri)uatim t(em)p(or)e n(on)
constet q(uod) t(em)p(or)e sinie fuit (con)stitutus / vel
p(otes)t app(e)ll(ar)i nouus q(uod) impositus fuit
p(er) [illegible] lat. gal. j. e. q(ua)ndo ¶ Exac-
tio noua. pedagior(um) absq(ue) auctor(ita)te
et consensu regum et p(ri)ncipum
in(sti)tuta / statuat(ur) et q(ui) (con)tulerit
eccl(es)iastica sepultura p(ri)uetur. j. e.
Innouamus / q(ui)a soli reges et
p(ri)ncipes h(abe)nt p(otes)tatem noua peda-
gia instituendi ff. de publ. et vectig.
Vectigalia. C. ne noua. vec. l. i. ii.
et iii. ¶ Pedagia dicu(n)t(ur) que dant(ur)
a transeuntibus in locis a p(ri)ncipe
(con)stitutis / Guidagia que dant(ur) p(ro)
ducatu p(re)stando alicui vt secure
vadat / et salinaria. dic(untu)r q(ue) dant(ur)
p(ro) sale. j. de v. sig. Ex quibusdam
/ omnia ista dic(untu)r p(re)statoria. C. de
vec. et (com)mis. l. iii / omnia aliq(ua)
pedagia vel dicta inferuntur nisi ex
consuetudine cui(us) no(n) exstat me-

moria exigantur. j. de v. sig. Ex
quibusdam. §. i. / nec etiam ista danda
sunt nisi cu(m) negociationis causa
aliq(ui)d deportatur / Secus si ad p(ro)priam
vtilitatem vel vtilitate(m) fisci aliq(ui)d
deferatur. C. de vectig. Vniuersi / et
adde hic q(uod) no(ta). O. e. §. Et quia
eccl(es)ie de consecratione eccl(es)ie vel altaris

Visum e(st) de iure (pa)tr(onatus) hic subiicit(ur)
[illegible] p(at)ronatus q(uod) [illegible] videndu(m) e(st)
competit p(ro)pt(er) fundatione(m)
vel dotatione(m) eccl(es)ie q(ui)a eccl(es)ia sine
dote no(n) deb(et) consecrari. j. e. cu(m) sit.
et de c. di. i. nemo. de hoc. dictu(m)
est. O. de iu. pa. §. p(er)uenit / ideo
hic subiicitur de consecratione eccl(es)ie
vel altaris / Vnde videndu(m) e(st) p(ri)mo
de (con)secratione eccl(es)ie / Quid sit
eccl(es)ia / q(ua)ndo sit consecranda / et
a quo / et q(ua)n(do) / et ex quibus causis
¶ Eccl(es)ia vocatur domus deo de-
dicata ad sacra et diuina officia
celebranda. de (con)se. di. i. c. §. ¶
Sed q(ua)n(do) sit consecranda vel reco(n)-
ciliand(a). obmissis opinionibus
dic q(uod) in tribus casibus d(ebe)t (con)se-
crari et in duobus reconciliari
¶ Debet igitur p(ri)mo consecrari q(ua)n(do)
dubitatur an fuit (con)secrata / et
idem de altari / q(uod) p(ro)pt(er) dubiu(m) debet
consecrari. de (con)se. di. i. eccl(es)ie vel al-
taria / nec. d(icitu)r iteratu(m). quod nescit(ur)
esse factu(m) de (con)se. di. i. Solempni-
tates / et sufficit scriptura vel vnus
testis ad p(ro)bandum (con)secratione(m)
de (con)se. di. i. de eccl(es)iar(um) et c. vltimo
¶ Secundo si eccl(es)ia (com)busta est.
ita q(uod) parietes (com)busti sint vel
diruti o(mn)es vel maior p(ar)s / d(ebe)t
iter(um) consecrari de (con)se. di. i. eccl(es)ijs
semel et ar. ff. de (con)se. ex dom(ino).

nam si tectum corruit et parietes il-
lesi remanent vel etiam modicum
de crustis picturis destructum fuit non
debet propter hoc consecrari. j. e. c. ligneis.
Tercio si tota ecclesia sil destructa e.
vel maior pars debet consecrari licet eo-
dem loco fuit reedificata. Sed si suc-
cessive sufficiat aque aspersio be-
nedicte s. v. sed host. dicit quod requiritur aqua
exorcizata cum misse solempnita-
te de conse. di. i. de fabrica. 2. j. e. li-
gneis. et ideo est reconcilianda. Et
aliqui volunt addere quartum casum
quando ecclesia ab hereticis fuit consecrata
de conse. di. i. ecclesias. Sed illud intellige
quando non fuit consecrata forma debita ut
probat c. predens de conse. di. i. ecclesias.
Talij volunt alium casum addere quando e
motum altare vel fractum sed licet
tunc altare debeat consecrari non tamen
propter hoc ecclesia consecratur. licet quidam
canones innuere videantur. j. e. c.
i. et de conse. di. i. motum. Reconci-
liari debet primo propter sanguinis effusi-
onem. j. e. proposuisti. Sed pone
quod aliquis se suspenderit vel alius
aliquem in ecclesia quid dices host. dicit
quod non est reconsecranda sed reco-
cilianda ar. illius c. proposuisti et
intelligunt aliqui quod non debet propter ho-
micidium reconciliari nisi fiat cum
sanguinis effusione ar. xvj. q. i. 12
ultimum. Tu vero distinguas utrum
casu fortuito aliquis occidatur
ut pote lapis vel lignum cecidit super
aliquem et mortuus e. vel sanguis
exivit tunc non e. reconcilianda nec
reconsecranda ar. agrio j. e. pro-
posuisti aut fit sanguinis effusio per
percussionem vel homicidium tunc

quantumcumque modicum exeat de sanguine
licet non cadat ad terram vel si homi-
cidium factum fuit licet sanguis non ex-
eat. j. e. proposuisti et c. ult. 2 c. Si
ecclesiam l. vj. et idem de cimiterio
ut ibi. nam propter pollutionem seminis
debet reconciliari. ut i c. Si ecclesiam
sed illud semen non cadit ad terram
ratione simili de sanguine e. dicendum
Secundo propter adulterium debet reco-
ciliari j. de adult. significasti et propter pol-
lutionem cuiuscumque seminis et secundum host.
etiam si vir cognoscat ibi uxo-
rem. ar. j. e. c. ult. et c. Si ecclesiam
l. vj. Tu distinguas sicut in casu
precedenti aut seminis pollutio fit
cum peccato sub quacumque forma vel
cum uxore vel cum alia vel alio modo
et tunc debet reconciliari aut sine peccato
ut cognoscendo uxorem causa prolis
vel in pollutione nocturna dormiendo
ar. c. proposuisti et de conse. di. i. ecclesias
et dicit host. de reconciliatione propter
sanguinis effusionem vel seminis pollu-
tione h. licet h. quidam dicant esse
verum si tamen per famam publicum sit. j.
de adult. significasti quod id e. etiam
si tamen non sit publicum. Et hoc ro-
ne ut is qui ibi peccavit conteratur
et confundatur. ar. s. de pe. cum sim.
et exemplo eorum terreantur. Alij hoc
videntes ar. C. adl. vel repe l. i. 2.
ut ecclesia magis veneretur ar.
j. de custo. euch. reliqui. Sed ita caute
fiat ne ex signo prava denun-
detur j. de pe. 2 re omnis et s. de
of. ord. c. i. Et potest sumi p: sic dice
sacerdos epo de confessione s. facta
nulla habita mentione domine rogatum
sum quod factum e. in ecclesia vobis dic
ut faciatis eam reconciliari et

sit dicendo nullo e picius sacerdoti
het ppt hoc debent suspendi or-
gana quia ex si esset publicum
et sacerdos pub celebraret licet ma
le faceret et esset ab puniendus non
tamen effectum impediret j. de sen. ex.
jo. l. vj. qui in ecclesia hec est verior
oppinio sed alia e crudior. Reco-
ciliandam. e per aquam cum vino et
cine benedictam j. e. proposuisti et
de cons. di. 1. ecclesias. Idem est de
cimiterio sicut in duobus ultimis
q dicit ppt sanguinis effusionem
et seminis pollucionem reconcilia.
j. e. si ecclesiam l. vj. et si ecclesia est
polluta et cimiterium e pollutum
si sit contiguum nec antequam reco
ciliatum fuit non debet in eo aliquis
sepeliri. Si vero ab ecclesia sit separatum
non e pollutum. Sed non e sic e contra
q si cimiterium sit pollutum licet sit
contiguum ecclesia tamen ppt. quia non e pollu-
ta. ne minus dignum maius cum accesso-
rium principale ad se trahere videatur.
et si sint plura cimiteria contiguam
pariete tamen intermedio violato
alterius eorum alterum non. de uno ad aliud
pportam. intermediam habentem
accessus non ppt hoc reputabitur
violatum j. e. si ecclesiam l. vj. T
Item ecclesia et cimiterium in quibus
excommunicatorum corpora sepeliuntur reco
ciliari debet cum aspersione aque benedicte
j. consecrata per simplicem sacerdotem
solempniter sicut in dedicatione ec-
clesiarum fieri consuevit j. e. consului
sti et illa corpora si discerni poterunt
sunt exhumanda et ex ecclesiam vel
cimiterium sunt eicienda. v. de sepul.

sacris et intellige q si in ecclesia sepel
liatur ecclesia et cimiterium reconcilietur
et non e contra ut in s. precedenti. T
Idem e si corpora paganorum et he-
reticorum ibi sint sepulta. de cons. di. 1.
ecclesia et c. ecclesiam et ar. j. de heretici
commemorat in prin. l. vj. et pariete sunt
radende ut in c. ecclesiam. T Quid
si mulier pregnans e sepulta in ecclesia
numquid potest consecrari ea non eiecta.
Host. dicit quod sic. ecclesia q sine cadavere
poterit sepelliri contra periculum fetoris
in minime possit si scinderetur. qz fetus
pars visceris est ff. de ve insp. l. 1.
Host. distinguit an pcto constet
partum mortuum esse tunc non inciditur
mulier sed cum partu sepelietur nec ob
stant iura que volunt quod pa-
ganus in cimiterio non sepeliatur.
cum illa intelligi cum paganus se
patim absconditur mater mulieris vane
ut ibi sepultus fuit in utero matris
pagane secus si in utero matris
vane. T Aut etiam e q partus
vivit nec dubitatur mulier scindatur.
et infans baptizetur de cons. di. iiij.
Si quid q e z c. Si qui mulier z ij.
c. precedentibus T Quid dicam si
me consulat in hoc casu querant
e incertus partus si dicat q
non e ca pietatis et humanitatis
sine metu irritatis posses dicere
scdm host. pone cito baculum i ore
mulieris et consulas cirurgicum
perito j. de hom. tua nos. Si dicit
partus e mortuus querendum quando
e certus si videat certus sim dicere
potes si certus e sepeli non prohibeo.
sed nichil percipio sed tu caue
tibi quia si partus vivat tamen

homicida eo puniendus ff. de mor infer. negat lex regia. ¶ Sed quod dicitur de sanguine humano et in vniuerso . an . intelligunt quasi omnes non bene locuntur. si quis occidetur in ecclesia vel cymiterio vt patet de beato thoma cantuar. cuius sanguine ecclesia non fuit polluta sed pocius consecrata. ar. xxi. di. quamuis. Idem dicerem si quis percuteretur extra cymiterium vel ecclesiam ar. ff. ad l. aquil. qui occidit §. vlt. vbi dicitur quod si quis letaliter vulneravit hominem licet tempore mortis seruus sit liber non punietur occisor tamquam de libero occiso sed quasi de seruo. ¶ Sed a quo est ecclesia reconcilianda vel cymiterium quidam distinguunt aut fuit ante ecclesia consecrata et tunc solum per episcopum. licet aqua fuit benedicta per alium episcopum sed non per simplicem sacerdotem quia episcopus potest delegare cuilibet ea que sunt iurisdictionis quantum ordinis episcopalis sunt non potest conferre gradus clericis demandare. Jurisdictionis sunt cognoscere de causis iudicare instituere et beneficia conferre et similia quod ea sunt in confirmatione ar. de elec. transmissam. ¶ Ordinis episcopalis sunt clericos ordinare virgines consecrare crisma conficere et similia que misterium consecrationis desiderant. ¶ Sed que est racio quare potest demandare que sunt iurisdictionis et non que sunt ordinis quia iurisdictio sola voluntate et verbo committitur siue legatus sit siue ordinarius vel del. ut reuocatur. ar. de of. del. ex parte §. intencionis et §. porro. et ff. de iudic. iudicium. Sed collo. sacramentorum non confertur voluntate sola et verbis imo opus est facto quod

eciam est in sensibilis vnctio et consecratio que est signum interioris vnctionis ar. de sacra. vnc. c. vno quod est perpetua et amitti non potest lic. exercicio quod suspendatur. i. q. i. quod quidem. vbi di. forte propterea talia non possunt conferri nisi ab eis qui habent ea per collationem hominum di. plebi quos et sic reconciliacio facta per sacerdotem nulla est non enim habeat illam potestatem per talem demandacionem que est ordinis episcopalis sicut consecracio. ¶ Sed vnus episcopus alii episcopo potest demandare sed per hoc non committit cum ipse habeat ea que misterium consecracionis desiderant. potest auctoritate quia in alienam messem falcem mittere non debet nisi de mandato eius cuius interest vi. q. iii. scriptum est. ¶ Aut numquam fuit ecclesia consecrata et tunc dicunt plures quod per sacerdotem non per episcopum aqua prius exorcisata. ¶ Planetum ne diuine laudis organa suspendatur. j. e. c. vlt. et hoc probant quia aqua exorcizata fit per simplicem sacerdotem. ¶ Tu dicas idem de ecclesia non consecrata sicut de consecrata. Idem est secundum host. et bene quia eodem priuilegio gaudet. j. de i. im. ec. c. pulsi. tum grauius peccat qui peccat in ecclesia consecrata quam in alia. Sicut racione persone iniuria consideratur. insti. de in. iur. §. atrox. et j. de sen. ex. cum illorum. et cum ey. simili. xl. di. homo. ex animo ob. cum dicitur quod aqua exorcizata per simplicem sacerdotem fit. dicit quod ibi accipitur large pro exorcizata

ab epo cu solempnitate misse
et tunc etiam non pt. si p sacerdote
ut dictu e in precedenti casu. Addu-
cunt alii ina B. de te. ord. c. in
indistribuendis et de gse. di. i. c.
ult. que faciunt mg p reconcili
atione ecclie gsecrate qua non
f consecrate. T Sed quando e ecclia
consecranda. dic s host. q cu
missa ab epo celebrata. q est
de subta de gse di. i. c. ii. 2c. de fa
brica nisi T Sed qn e gsecranda
xo tam diebus dnicis qua pmatis
i. e. c. ii. et idem de altari. licet
ordines ctis diebus conferant.
B. de tem. ord. de eo. et hov. di.
c. ult. 2 esima tto die confirmatum
i. de scn. ex. qui in baptis l. vi. o
T Sequitur. vide de consecratione al
taris. quod gsecrari non debet nisi sit
T lapideum. et tunc non solu v.ncti
one esmatis sed et sacerdotali be
nedictione debet gsecrari. de gse. di.
i. altaria et c. se consecratio
altaris pcipue intellr in gjunc
tione lapidis superioris. et structu
re inferioris et ideo si mensa fuit
mota ut aliquis de lapidibus tan
gens ipam mensam seu tabula
debet altare iterum gsecrari i. e. c. i.
et c. ligneis Sed si aliquid ad
datur altari non oportet hoc consecrari
scdm B. Sed sacrum trahit ad se non
sacrum i. e. quod in dubiis host.
tn dt. hoc esse ver tm in liquo
ribus ut ibi loquitur. vr tn si ita
esset. magnum augmentationem
q amittat formam rei quia
for rei e eo ar. x. q. ii. s. hoc
ius ideo debet consecrari i. e. c. i.
T Item host si mensa altaris

sit enormiter fracta i. e. c. i. 2c. q
in dubiis et c. ligneis Idem e si la
pis suppositus qui sigillum gtinz
e fractus ut enormiter diruptus i. dirutus
e. c. i. Idem qn e dubiu an fuit
consecratum. de gse di. i. ecclia dic
ut. B. s. qn sit hoc de altari immo
bili T Est et aliud altare porta
tile quod licet moveatur de loco
ad locum non debet tn oportet hoc reconse
crari. de gse. di. i. concedimus et i.
de pnit. cum epi l. vi. o. hoc tn in
tellige scdm Jo. quod si lapis p
se gsecratus fuit 2 sine ligno si
post ponatur in ligno et a ligno
iterum removeatur non oportet hoc reco
secratum si aut lapis an. gsecra-
cione in ligno positus erat si re
moveatur a ligno e iterum gsecra
dus ar. i. e. c. i. 2c. q in dubiis
T Nota. q epus pt plura altaria
in una ecclia consecrare. et plu-
res ecclias epos sic potest conse
crare i. e. cu sis De celebratione

Supra dictu missarum et aliis A
est de dedica divinis officiis
tione ecclia Sed quia in
ecclis dedicatis missa maxime
et alia diva officia celebrantur
ideo subicitur hic de celebratione
missarum et aliis divinis officiis et
primo de missa qn et ubi et quando
debeat celebrari. et quotiens. Et quis
possit eam celebrare et qui in
pediatur. T Missa proprie dr gsecratio
eukaristie vide istud dignissimum
sacramentu institutu fuit a xpo pq
qua typicu pascha. fuit imple
tum 2 agni carnes cu aptis
comedit assumit pane q confor
tabor e hominis 2 ad vin pasche

v. 24

transit sacramentum dicens accipite
et comedite hoc e corpus meum
et de hoc di. ij. accipite et hic de sa
guine et hoc iudic tene de hoc
di. ij. qz corpus. Sed alia va que
precedunt et sequuntur sunt tm de
solempnitate misse de hoc di. ij. pa-
nis e nam. reliqua. oia q sacer-
dos dicit aut clerus cori canit
nichil aliud quam laudes et g
ciaz actiones sunt aut obsecra-
tiones fidelium et petitiones de
hoc di. ij. obsecro quas Iacobus fr
dni et basilius epus cesariensis
instituit in ordine celebrationis
misse de hoc di. ij. Iacobus. Tribus.
aut sacrum e quidam q e sacrum
et no res sacri sicut. e ibi q e
sacrum et res sacramenti. Certum
q e res sacri et no sacrum.
Sacrum e sacre rei signum de hoc
di. ij. Sacrificium et no res sacri e
spes panis et vini. Sacrum est
qz signat corpus xpi. Sacrum et
res sacri e ihus xpus. res sacri
quia signatur p spem panis et
vini. Sacrum qz signat etiam
triumphante ecclesia sicut alios mili
tante. Res sacri et no sacrum e
ibi etiam que ibi signatur et nichil
significant probantur. i. e. vel marthe
h. quos. nisi. Sed missa largo-
mo vocatur officium totum usqz ad
benedictionem de hoc di. i. missas
2. c. se nl constantie sacri s. e. de
hoie et quia i missa di fuit a pris
prius institutum xj. di. ecclesiarum
et s. e. vel marthe. Ideo de ordine
misse videamus. Et qz misty
inprincipio accator e sui ar. v. di.

ad eius. Ideo sacerdos perueniens
ad altare. antequam sacrum officium
ordit ordinatur de peccatis suis cum astan-
tibus confitetur et fit innocens. Deque ce-
lebratione misse quia ista confessio
no e occulta. sed manifesta. Ideo
no misse sed in quo peccata sunt co
fitenda et valet ad venialia de
lenda. de hoc di. i. de pe. et re h.
venialia. Postea chorus antiphonam
ad introitum qua repetit impetrata
gloria trinitatis sicut innocens. sicut in
troitus sacerdotis adventum xpi si
gnat sic et antiphona que dicitur
ad introitum desiderium eius ad
ventus insinuat. sicut illud Veni
dne et noli t. Celestinus papa
constituit q. psalmi david ante
sacrificium canerentur q ante non
fiebat sed epla tm et evangelium le
gebantur. Excepti sunt go de
psalmis introitus gradualia
offertoria et communiones ar. de
hoc di. i. Iusta. Gloria patri in fine in
troitus di. et alia ad laudem trinitatis
pertinentia dicuntur. Ideo festum trinitatis
specialiter in ecclesia romana no cele-
bratur e. de fer. c. ij. h. postea. et
de hoc di. i. de ymnis. Kyrie
leyson subsequitur ad laudem trinitatis
ar. xj. q. iij. cum aliquis. Kyrieleyson i. dne
miserere. Iuxta illud dne miserere
nri te cum exspectamus. Et dicitur novies
q. novem genera peccatorum s. q. origi
nale. mortale et veniale. quod.
peccatum cogitationis locutionis et
perpetrationis. et q. peccatum fragili-
tatis simplicitatis et malignitatis.
et sic invocatur et filium et spm

sanctum. Ideo sm̄ quosd̄ dr̄ ter ad
prēm kyri. et ter ad filiū et ter
ad spm̄ scm̄. sed ad prēm et spm̄
scm̄. sub eodem vocabulo. quia sunt
eiusdem nature tm̄. ad filiū sub a
lio. quia licet sit eiusdē nā tamē
ē altius quia deus et homo. s. e.
inquanda. ul racione nominis ad filiū
qui est xp̄us ut ibi dr̄ Ideo xp̄e
leyson. ad ipm̄ refert̄. Beatus
aut̄ greg kyrieleyson ad missam
cantari precepit. Gloria in excelsis
a sacerdote incipit. quia ē angelus
dei. et in nouo testamento ab an-
gelis decantatū. inuenit̄. de cōse. di.
i. c. hij dns. Chorus aut̄ prosequit̄
concinendo. quia subito facta ē cū
angelo multitudo celestis milicie
laudancium et dicencium gloria in
excelsis deo. de cōse di. i. nocte. quia
pax est. int̄ deū et hominē refor
mata. Btus hylarius constituit
tam. die dnico quā natalicijs mar
tirū gl̄ia in excelsis decantari. de
cōse. dr̄. i. de ieiunijs. licet sm̄
quosd̄. Simachus papa constituerit
hoc fuit ad peticionem hylarij
Oracio post subsequit̄ et sac-
dos dēt semp̄ orare v̄sus orie-
tem xj. dr̄ ecclesiaꝝ. propt̄ illud or-
ad oriente lucis orare. In saluta-
tacione se cōuertit ad populū excepto
p̄faciōis et fracciōis articulo.
cū orōni intentus et cor h̄ens
sursum ad dnm̄ cū ewkaristie p̄
agit sacrum et dēt h̄re caput
nudū et nō velatū. ar xxiij. di
nō liceat ut reuelata. facie dei
gloriam contempletur. Epus dt̄ pax
vobis. ar. ij. q. vij. nō omnis. illic

vtens eloquio cuius vtit̄ pontifico
et hoc prima vice postea. Dt̄ dns
vobiscum. ut se vnum cū alijs sac-
dotibus ondat. de h̄. de cōse. di. i. hec
quoq;. Reliqui procedit ordine flecti
concinua. ut in ieiunijs iiij or tpm̄.
pretqua in ebdomada penthecoste
lxxvj. di. ieiunijs. Septem-
viribus salutat̄. populus in missa
quos compulsis vij vicijs capitalibꝫ
suscipiat graciam septiformem.
xxx. q. i. puenit. Statutum est.
de cōse. di. i. c. quoq;. ut nullus p
sbiteroꝝ pꝛimat missaꝝ solep
nia celebrare nisi duobus presentibꝫ
sibiq; rndentibꝫ et ipse tercius h̄eat̄
cū pluralit̄ dr̄ ab eo. dns vobis-
cum. et illud in secretis. aptissime
cōuenit ut ipius salutacioni res-
pondeatur a pluribus. sed aliud
ē necessitatis articulus. et tunc suffi-
cit vnus clericus. O. de mi. ꝛ ho. cle-
ut quibꝫ. et. O. de fil. psb̄. proposuit
et aliud religionis contemptus vi-
locꝫ. c. h̄. quoq;. et pie credend̄.
ē et sacris auctoritatibus approbat̄.
q angeli dei comites assistunt oro-
nibꝫ. sm̄ illud in conspectu ange-
loꝝ psallā t. et in ewang. angeli
eoꝝ semp̄ vident faciem pris. illos
igitur h̄emus principes in ordine
quos h̄ebimus in glorificacione co
sortes. Chorus aut̄ rndet et
cū spū tuo. q supra fuit exempla
pauli ad thymo. dns iesus xpus
cū spū tuo. ad h̄ faciunt inna
proximo allegata. Oraciones post
salutacionem subdunt̄. que designat̄
in apok. p fumum aromatum.
qui ascendit de manu angeli in
conspectu dei. proponit eum verus

caput nudu

Homo passionis participes nos destinavit est. ut ei cum martha s. xpo. et de qua se di. ij. semel. Unde holocausta etiam perfecto non postulasti tunc dixi ecce venio. Tamen in fine orationis apponitur quod affirmantis vel optantis ostendit affectum. nam interpretatio ubi dicimus fiat fiat hebreus dicit amen. secundum Ieronimum et sepe in ewangelio xpus dicit amen amen dico vobis. et alibi sit sermo vester est est. non non. demum etiam 2 si xpus respicit generaliter formam orationis ut quod oratur optetur. vel ad modum conclusionis ut qui concludit affirmetur. ubi gratia cum sacerdos orat dicit nobis quesumus domine salutem mentis et corporis populus optando cudit amen. i. fiat. xxj. q. iij. cum aliquis vel precatur vel ad sacerdos concludit ex in tercio unde 2. v. in in. spiritu sancto deus per o. s. seculorum populus cudit amen. i. fiat unum est quod os loquitur mens intenta fateatur. de qua se. di. ij. Recum infra 2 xxxxvij. Et sedulo. Deinde sequitur epistola que premittitur ewangelio. per epistolam designatur officium quod Iohannes ante xpum exercuit. qui preivit ante faciem domini parare vias eius. lex enim quasi pedagogus infantem dei populum per manum moysi custodiendum suscipiens istum adventum fecerat expectare. ut eum secure duceret ad regnum. precessit igitur lex ewangelium sicut umbra lucem. timor caritatem et inicium perfectionem. nam lex per moysen data est gratia et veritas per ipsum xpum facta est. epistola vox legis est. secundum insufficientiam testimonio Iohannis profitetur et ad perfectionem ewangelicam transmittentis. hic est inquit de quo dixi vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sum dignus corrigiam solvere. Epistola quoque legitur de apostolis de qua se di. i. omnes quoque de prophetis et veteri testamento. vocatur autem epistola missio vel supererogatio quod nomen congruit litteris apostolicis que supererogate sunt ewangelio. de quibus legitur epistole. et sicut Iohannes misit decarcerem ad xpum ita lex ad ewangelium. causa 8. de qua se. translato. Sed quia Iohannes penitentiam predicabat. dicens penitentiam agite. ec. de pe. di. i. agite inito post epistolam sequitur gradua le quod penitentie lamentum insinuat propterea ut sabbatum in albis et penthecostes tollitur de officio. et cantatur duplex alla. et mutant ieiunia quia sunt dies leticie ~~hxxxxj~~ dist. xxiiij. nam illi dies futurum in regno dei felicem statum esse signant. Dicitur autem graduale. vel gradale a gradibus humilitatis. vel potest referri ad vocationem apostolorum qui ipso vocante secuti sunt eum. xxiij. q. iiij. quis nos. Ideo graduale quia apostoli gradiebantur post xpum discipuli post magistrum. Sed post luctum sequitur consolatio. beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Ideo post graduale cantatur alla. quod significat ineffabile gaudium angelorum et hominum in eterna felicitate laudancium deum quia angeli in novo testamento primo alla cantaverunt de qua se. di. i. hij duo. A lxx usque ad pascha alla et gloria in excelsis intermittitur quia perfecto vetus homo acto

nentu. angelice iubilacionis compul
si in hmnis miserie vite babilonem
sup flumina eius sedemus et flemus du
recordam illius syon. in qua dum
deret. ijmpnus. Sed xpus resur
gens a mortuis tristiciam nram
in gaudium vtit et alla nobis red
didit de quo dr i. Qui dno tu xpus
in eterna glia in excelsis dre pt de
quo dr i. pons. Hactenus sedet
sacerdos illud in summas q pdicante
iohe xpus quodamodo tacebat q
no pdicabat apte. post surgit d
dyaconus accipiens codice ewa
gelij bndiccom postulat. ab epo
vl sacerdote quia nullus debet pdi
care nisi mittatur iux illud apli
quomo pdicabunt nisi mittantur. ij.
delict. di qo. i mucto. et dns inqt
aplis messis quide multa opary
aut pauci. rogate dnm messis
ut mittat opaos in messem sua
ij. delict cum commucto et xxxj
di. in nono sed ysayas cu audiss
voce dni dicentis quem mittam et
quis ibit ex nobis. Dixit ecce ego
mitte me. vnj. q. i. pristipum. sicut q
ewanm inuisibile accipit bndiccon
quo facit et subdyaconus quia ds
inuisibile legem et pphas misit
Sed postqua fuit homo aplos
et ewangelistas visibile misit
dicens euntes in mundu pdicate
ewanm. ij. delictis di xxi mucto
Dyaconus pmittit ceroferra
rios cu facultis et incenso quia
pdicator debet ante se odorem bone
oppinionis emittere iux illud xpi
bonus odor sumus in omni loco
S. de b. ar. beati. c. uno. v. de odo
rem cuius vita despicit restat.

ut eius pdicatio contempnatur
in q. vij. c. i. nisi. Et iterum eice pri
trabem de oculo tuo et tunc eicies festuca
foras de oculo fris tui. ut ibi et
c. vlt. ut sit bonus nuncius ewa
gelium em bonum nomen nu nota
pciacione sequit. dyaconus q. pcedit
ut doctor ut pdicet. subdyaconus
sequit ut auditor ut inspiciat. ita
videlz ut auditores quasi p mede
laboris pdicanti necia subministret
sm illud apli qui altario seruiunt
cu altario pticipat. C. de pbe. cum
sm et xij. q. i. c. cohis. Dya c. 7
conus igitur ascendit ut annun D
ciet ewanm iux illud Sup monte
excelsum ascende tu qui ewange
lizas syon. Et dns inquit in ewang
quod dico vob in tenebris dicite
in luce et q i au. aud. pdi sup tecta.
ij. delictis di xxi mucto. Sacer
dos aut vl dyaconus lecturus
ewanm se debet signo crucis mu
nire ne adusarius impediat. qui no
cessat circuire querens que deuoret
in. q. i. multi. Et du ewanm legit
omnes stare debent ut vba dnica in
tente audiant et fideli laborent cu pl
vl adorent. de quo dr i. aplica
Sed quia corde credit ad iusti Credo
ciam. ore aut confessio fit ad salu
te. Ideo plecto ewang. ut ondat
eccia q ewanm corde recepit
mox symbolum ore decantat. q
quidem incipit epus vl sacerdos
celebrans ut sigficet q omne bonu
a xpo pcedit et chorus rndit so
lempni tripudio fidem catholicam
pfitendo. Symbolum e id quod
collatio q in vnu continet articulos
collectio

fidei de hoc. di. c. ut. § de sum. tri.
et fi. ca. quod tamen in solempnitatibus
debet cantari de quibus aliqua
mencio fit in symbolo sed in eorum
commemoratione non cantatur nec ymp-
nus angelicus ut in c. quiemo
racom et solempnitate dicta ondat
i. e. consilium. Dictum sacerdos ore-
mus premittit dominus vobiscum quia
nisi nobiscum sit dominus ad salutem nostram
orare non possumus. Statim enim can-
tatur offertorium trahens nomen
ab offerendo. quia dum offertorium
cantatur sacerdos accipit oblationes
a populo vel hostias cum vino. hila-
rem enim datorem diligit deus. ordo
conveniens ut post predicationem sequatur
fides in corde laus in ore fructus
in opere. fides in symbolo laus in
offertorio fructus in sacrificio. Ideo
in missa aliquid a fidelibus est
offerendum de cons. di. i. omnis christianus
dict. ut. § de proch. § oblationes
et § sed numquid. Tunc autem cum
sacerdos dicit oremus sequitur. Oro
sed manus lavat ut mundus sacrifi-
cium offerat quia non est spontanea (preciosa)
laus in ore peccatoris. peccatori autem
dixit deus quare tu enarras iusticias
meas et as. test. m. p. os tuum in. q.
vii. § i. in fine. Tunc diaconus
corporales pallas super altare dispo-
nit que signant lintheamina qui-
bus involutum fuit corpus Ihesu
et postquam plicata ponitur super cali-
cem signat sudarium quod positum fuit
super caput eius. Unde dicitur. Consulto
omnium statuimus ut sacrificium altaris
non in serico panno aut tincto consecrare

celebrare presumat sed in puro lin-
theo ab episcopo consecrato. terreo
scilicet lino procreato atque contexto. sicut
corpus domini nostri Ihesu Christi in syndone
munda linea sepultum fuit de cons.
di. i. consulto. Tunc subdyaconus
ante calicem portat panem et vinum
in illo disponens. Post tunc dyaconus
cum patena hostiam tradit episcopo
vel sacerdoti qui super altare ipse
disponit insinuans quod ipse noster
Christus sacramentum panis instituit et ec-
clesie tradidit celebrandum de cons.
di. ii. accipite. Postea aquam con-
misceat sacerdos in calice quia Christus
per mortem reconciliavit morte
et cetera. Quod enim quod aque multe sunt
populi multi quia cum aqua vino
miscetur Christo populus adunatur et
illa aqua cum vino in sanguinem
transmutatur. i. e. cum marthe §
quesivisti. Unde lex mosayca hoc
misterium prefiguravit secundum apostolum. per
bibebant autem de spirituali sequen-
te eos petra. petra autem erat Christus
de cons. di. ii. Nec namque quam prius am-
pullam cum aqua tradit subdya-
conus sacerdoti qui fundit in
calice ut sicut aqua non separatur
a vino sic populus numquam separetur
a Christo ar. i. e. cum marthe § pulsat
Aqua vino commiscetur quia de la-
tere Christi simul fluxit sanguis et
aqua. ita quod redempti fuimus in
sanguine et regenerati in aqua.
i. e. quemadmodum. plus tamen de
vino quam de aqua secundum consuetu-
dinem ecclesie generalem. i. e. premito
sus. pt esse rato secundum v. quia

offert.

vij

Vinum delectabilius est quam aqua ad bibendum. vel ne horrore g[us]tet vnde posset piculum imminere. sicut dicitur de sanguine xpi quod sub alia similitudine bibis ut nullus horror cruoris sit. de cons. di. ii. panis. ¶ Calix in dextro latere ponitur quasi sanguinem domini suscepturus qui de latere dextro xpi creditur profluxisse. nam sicut panis in corpus ita et vinum cum aqua in sanguinem transsubstantiatur. Ideo Egidius super hanc dec. Cum. Et obmissis erroribus dicit quod substantia panis et vini desinit ibi esse et tamen ipsorum accidencia remanent. scilicet sapor et color et pondus et sub illis accidentibus est corpus et sanguis xpi. de sum. tri. c. i. §. vna. ¶ Calix et pathena sunt aurea vel argentea. vel ad minus stannea. de cons. di. i. Et calix ligneus aut cupreus non erit. et de cons. di. i. et calix quia sanguinem absorbet. nec vitreus debet esse calix. quia de facili frangetur. nec deere vel auricalco quia ob vim vtriusque eruginem prouocaret. ut ex. c. et calix d. deere. ¶ Sacerdos post inclinat se et agit gracias pro se. deinde populo dicens orate pro me fratres. quia xpus cum primo pro se orauit. Pater inquit venit hora clarifica filium tuum. deinde pro populo dicens pater sancte serua eos quos dedisti michi. ut sint vnum sicut nos ut Jo. c. cum marthe. §. conuersi infra. ¶ post. dicit secreta. non premisso dominus vobiscum nec oremus quia hic dixit ante offertorium adsignandum

quod xpus se abscondit ¶ Sed quia postea palam ambulauit Ideo sacerdos leuat vocem dicens per omnia secula. seculorum. et post dicit sursum corda. ruidet plebs. habemus ad dominum ut admoneatur. se nichil aliud quam dominum cogitare debere. claudatur. igitur ianua ad ipsam pectus et soli deo pateat. nec ad se hoste dei tempore orationis venire paciatur. de cons. di. i. Sciendum autem ¶ Inuenimus autem tantum has nouem prefaciones in sacro cathalogo recipiendas. scilicet vnam in albis paschalibus. aliam in die ascensionis. Tercium die penthecostes. Quartam die natalis domini. Quintam de apparicione. Sextam de apostolis. Septimam de sancta trinitate. Octauam de sancta cruce. Nonam in ieiunio quadragesimali. tamen dicenda de cons. di. i. Inuenimus. decimam de beata virgine lxx di. Statuimus infra. ¶ Canon vero incipit ab ea littera que sui forma signum crucis exprimit. in figuram T. Thau namque misterium crucis insinuat. Unde dno prophetam signat than in frontibus gemencium ac xpi. di. etiam ecclesiarum. ¶ Sequitur memento domine famulorum famularumque tuarum. et omnium circumstancium. in hoc loco sunt nomina viuorum specialiter recitanda. sed non exprimenda. cum deo nichil sit incognitum. de cons. di. i. visum. et c. sequitur. quia post sacrum sequitur locus in quo pro defunctis est orandum. ut i c. infra. Ideo euidenter apparet quam sanctum sit et salubre missarum solempniis interesse. cum sacrificium eukaristie pro circumstantibus offeratur. Unde dicitur omnes fideles qui conueniunt in solempnitatibus sacris

Prefacio

Canon

F

P

ad ecclesiam et scripturas apostolorum et
ewangelistarum audiant, que verba
non presencialiter in ordine istius dum
missa peragitur. Velud vini qualitu-
dinis ecce quomodo conveniunt cor-
one pran. de cons. di. i. omnis, nam
omnes fideles totam missam die
dominica debent audire nec recedere do-
nec ab episcopo vel sacerdote benediccionem
receperint, alias publice confundantur
de cons. di. i. missas et c. se. T Se-
quitur pro quibus tibi offerimus
licet hanc. aut unus tantum offerat
sacrificium tamen dicit offerimus, quia
sacerdos non tantum in persona sua sed in persona
ecclesie persona sacrificat, quapropter in
sacris corporis christi nil a bono magis
nil a malo minus perficitur, dum tamen
servet formam traditam ab ecclesia
quia non in merito sacerdotis sed in verbo
conficitur creatoris. de cons. di. ii.
verbum. Unde b. vinum sacris non mutat
vita ministri. Sicut deterius non fit
per deteriorem sic nec fit melius per
probos meliores. et adde quod dicitur i. decli
... c. Sed pone T hanc igitur
oblacionem benedictam. per quam benedi-
cimur adscriptam. per quam omnes in celo ad-
scribimur ratam per quam visceribus christi
teneamur. racionabilem per quam
a bestiali sensu exuimur acceptabilem
ut qui nobis ipsis displi-
cemus per hanc acceptabiles eius
unico filio simus ... confor-
mabilis ut quod nos iam similitudinem
mortis eius in baptismo accepi-
mus similes quoque et sanguinis si-
mus. Unde et sacerdos dicit pro
ewangeliorum verba assumens, qui
pridie quam pateretur et c. de cons.

di. ii. utrum nisi T accepit panem
quod habet ritum sacrificii melchi-
sedech quod primus legitur cele-
brasse offerens panem et vinum
de cons. di. ii. accipite. Sicut enim
preteris corporalibus et potibus
panis cor hominis confirmat et
vinum letificat cor hominis. Ita cor-
pus et sanguis christi preteris cibis
et potibus spiritualibus interiorem
hominem reficiunt et saginat. Sin-
gulis enim duobus plena et perfecta
consistit refectio sicut ipse testatur
Caro mea vere est cibus et sanguis
meus vere est potus. de cons. di. ii. quia
corpus T panis autem debet esse
de frumento. vinum quoque de vite, possit
eciam botrus in calice exprimi de
cons. di. ii. in sacris et c. legitur
c. nam. quod panis autem non fermen-
tatus sed azimus in sacrificium debet
offerri. i. e. c. ult. quia non in fermento
veteri sed in azimis sinceritatis et veri-
tatis de fermentato conficiunt. Unde
dixit Gre. quod si quis scienter
conficeret de fermentato in ecclesia
occidentali nichil fieret T Ele-
vatis oculis in celum. ut sepe via
hic commemorant in canone quamvis
nullus est ewangelistarum de scribit
scilicet elevatis oculis in celum. eterni
testamenti et misterium fidei. Ex quibus
quis tante presumpcionis extitit et
audacie ut hoc de corde suo tempe-
rant interponere. T Hanc formam
istorum verborum ab ipso christo acceperunt
apostoli et ab ipsis apostolis accepit
ecclesia multa quidem tamen de verbis

quam de sacris ducis pertinuisse ewangeliste que tamen apostoli suppleverunt ut est illud quod apostolus dicit in epistola ad Cor. visus est plus quam quingentis fratribus simul deinde visus est Jacobo deinde apostolis omnibus novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et michi. nam inter ipsos ewangelistas quedam obmittuntur ab uno que ab alio supplentur. unde certas ewangeliste posuerunt hoc est corpus meum. solus Lucas adiecit quod pro vobis tradetur et cum Matheus et Marcus dicat pro multis Lucas dicit pro vobis. Matheus autem in remissionem peccatorum adiungit ea quod quia addunt in racione possit ex aliis locis ewangelii comprobari. Johannes enim Lazari resuscitationem describens testatur quod [illegible] ihesus elevatis oculis dixit pater gracias tibi ago quia audisti me. si tunc oculos levavit ad patrem cum tantum Lazarum revocavit quantomagis credendum est quod tunc oculos ad patrem levavit in celum quando panem et vinum in corpus et sanguinem suum commutavit sic est tum Marthe inpun. C Sequitur gracias agens instituit hoc sacrificium laudis non pro se sed pro nobis gracias agebat id est preparacio hominis sic fiebatur. etiam enim sacerdos illa Christi verba pronunciat videlicet hoc est corpus meum et hic est sanguis meus tunc panis in carne et vinum in sanguine convertitur illa vi virtute qua verbum caro factum est et quia facta sunt omnia iussit deus et facta sunt celum et terra et mare et omnis creatura creata est. de conse. di. ij. panis qui virga produxit in colubrum qui fontes mutavit in sanguinem et aquam de petra eduxit. nam sacrum hoc Christi sermone conficitur quia si tantum valuit sermo Helye ut ignem de celo deponeret non valebit Christi sermo ut species mutet elementorum. de tocius mundi operibus legisti quia ipse dixit et facta sunt. Tunc magis est quod non est creare quam que est in aliud mutare. sermo Christi potuit ex nichilo facere quod non erat non potest ea que sunt in id mutare quod non erat. preter nature ordinem virgo generavit et hoc quod conficimus corpus ex virgine est. quid hic queris nature ordinem in corpore Christi cum preter naturam sit ipse partus ex virgine. vere utique caro Christi est que crucifixa est que sepulta est. vere ergo illius carnis sacramentum est. Iter probatur de conse. di. ij. Revera et ita licet figura panis et vini videatur nichil tamen aliud quam caro Christi et sanguis post consecracionem credenda est. unde veritas ait: hec caro mea est pro mundi vita et panis quem ego do caro mea est non alia quam que nata est de Maria virgine passa et que resurrexit de conse. di. ij. omnia. hec caro comeditur et sanguis bibitur in veritate sed integer et vivus et immaculatus remanet, de conse. di. ij. Iustum. non autem de pane et vino materiali formatur caro vel sanguis sed materia panis et vini mutatur in substantiam carnis et sanguinis. Nec.

..er additur aliquid corpori sed tum sub-
stanciatum in corpus remanet tamen
accidencia. b. de sum. tri. c. i. §. una
Et quod manducatur aut per partes et diuidi-
tur incisus et manet integer totus in
celo et in ore de cons. di. ii. Invitat
Et est totus sub tota specie et totus
in qualibet eius parte ut in e. glo. Tanta
est unitas ecclesie in xpo ut unus ubi-
que sit panis corporis xpi et unus ubique
sit calix eius. Calix enim quem sacer-
dos sanctificat non est alius nisi ipse quem
dominus tradidit apostolis quia sicut dei-
tas ubi dei una est que totum implet
mundum ita licet multis locis et innumerabi-
libus diebus illud consecretur corpus
non sunt tamen multa corpora xpi nec multi
calices sed unum corpus xpi et unus
sanguis xpi quod sumpsit de virgine
et quod dedit apostolis. De quo sive plus
sive minus percipiat omnes equaliter
corpus xpi integerrime sumunt et
generaliter omnes et specialiter unusquisque
de cons. di. ii. uno. Sequitur hic est san-
guis novi et eterni testamenti. Vetus
testamentum quod per hircorum et vitulo-
rum sanguinem fuit dedicatum pro-
mittebat homini temporalia. Novum autem
quod fuit xpi sanguine consecratum pro-
mittit eterna. Et ideo testamentum id
fuit vetus et transitorium. Hoc autem
novum est et eternum i. perpetuum. Unde
novum appellatur i. ultimum vel novissimum.
Cum hominis testamentum immobile perseverat
et testatoris obitum consecratum. Alioquin
non valet dum vivit qui testatus est. Pre-
terea testamentum non solum scriptura sed
est promissio dei. Ideo novi testamenti
mediator est ut promissione accipi-
ant eterne hereditatis. Hic intelligitur quod in

canone reperitur. Hic est sanguis meus
novi et eterni testamenti. i. nove et eterne
promissionis confirmator. Sicut dominus
promisit qui manducat carnem
meam et bibit sanguinem meum habet vitam
eternam. j. e. cum marthe §. ceterum.
Si vero post calicis consecrationem
aliud vinum mittatur in calice illud
non transit in sanguinem nec sanguini
commiscetur sed accidentibus prioris
vini commixtum corpori quod sub eius
specie latet undique circumfunditur non
madidans circumfusum. Ipsa tamen
accidencia vinum appositum videtur
afficere quod inde convincitur quia si
aqua fuit pura apposita vini sa-
porem assumit. Contingit igitur acci-
dencia permutare subiectum quod est
contra philosophum qui dicit quod accidentale non
transmutat essenciale. Sed hoc est
speciale. Cedit quippe natura mira-
culo et virtus supra consuetudinem
operatur. j. e. cum marthe §. quesi-
visti. Queritur quid sit si forte
pretermittatur aqua. Quid dicitur quod aqua
sola non potest esse calix domini neque vi-
num solum nisi utrumque misceatur
de cons. di. ii. c. i. Sacrum domini non est
aqua solum vel vinum solum. Sicut
nec corpus domini potest esse farina so-
la nisi utrumque fuit adunatum et
panis unius compage solidatum de cons.
di. ii. c. ii. dicitur quod qui ex malicia
dimittit ab officio et beneficio debet
privari. j. e. c. ult. Tamen si immortuus vere
conficit et exponit non potest i. non debet.
Quia illud possumus quod de iure pos-
sumus ut xxii. q. ii. faciat. Si vero
ignorant vel simplices hoc non sinunt

pt simplicitati eius venia concedi de cons. di. ii. Sepius. ¶ Sed quid faciet sacerdos qui non percipit defectum panis vini vel aque antequam veniat ad verba consecrationis vel usque ad sumptionem. dic quod si defectum alicuius istorum percipiat antequam perveniat ad verba consecrationis sed suppleat quod pretermissum vel obmissum est. Si pretermissum est vinum vel aqua vel panis apponatur illud et reincipiat a. te igitur quia nichil est adhuc actum. Si autem post consecrationem deprehenderit aliquid obmissum ut pote vinum vel aqua. Si vinum fuit obmissum illud apponatur et hostia nova et iterato fiat a te igitur hostia consecrata remota super quam nichil debet repeti. i. q. i. hanc regulam et c. hii qui ne fiat ei iniuria. i. q. i. quod quidam et de cons. di. iii. ostenditur. Idem si hostia fuit obmissa et vinum consecratum. fuit ~~enim~~ obmissum. solum procedat ulterius et agat penitentiam de negligentia de cons. di. ii. Sepius. Si vero tunc percarcitum est ad preceptionem suspicit iam corporis percipiat quod vinum non fuit appositum distingwe aut suspicit aquam positam maliciose antequam perciperet defectum tunc perficiat totum et peniteat quia nec esset aqua. pura. nichil fuit factum non tamen possit tamen eadem die conficere vel celebrare cum non sit ieiunius ar. i. e. ex parte sic aut percipit defectum antequam sumat aquam tunc distingwe aut potest apponere novam hostiam et vinum sine scandalo tunc apponat et incipiat a te igitur aut non potest sine scandalo tunc perficiat et doleat de peccato posset non sumere aquam sed dimittere maliciose et dicere officium et post recessum populi posset apponere vinum et hostiam et incipere a te igitur. ¶ Queritur si sacerdos celebrans morbo aliquo impediatur nunquid alius sacerdos incipiet a principio. dic quod sacerdos alius potest libere complere et consecrationem exequi cepti officii. vii. q. i. nichil et distingwe aut certum est ubi dimisit et tunc ibi incipiat ar. c. predicti et c. illud. aut dubitatur tunc via tucior est eligenda. i. de spon. iuvenis. tene certum et dimitte incertum de pe. di. vii. c. ii. ideo tucius est ut talis oblacio studiosissime recondatur et super alia totum officium celebretur. Si inuenies. ¶ Capitulum fidei dicit. Unde concilium alibi scriptum verbis. quidam munimentum erroris trahere putantur dicentes in sacramento altaris non esse corporis et sanguinis veritatem. sed ymaginem tantum et speciem et figuram propter eos quod scriptura interdum commemorat id quod in altari suscipitur esse sacrum et misterium et exemplum. Sed tales laqueum erroris incurrunt quia nec auctoritas scripture id asserit nec tales sacramentum dei suscipiunt reverenter. nunquam quod ideo sacrum altaris veritas non est quia figura est ergo nec mors ~~mors~~ christi veritas vel resurrectio. quod figura est nam et morte et resurrectione christi figuram et similitudinem et ymaginem esse apostolus manifestat. christus inquit mortuus est propter delictis nostris et resurrexit propter iustificationem nostram et petrus apostolus christus passus est pro nobis

nobis relinquens exemplum ut seq.
vesti. eius. ergo mors xpi exemplum
fuit ut peccato moriamur et resurrectio
exemplum fuit ut iusticie vivamus.
quare si non fuit veritas quod fuit
exemplum. ergo nec vere mortuus fuit xpus
nec vere resurrexit. quod absurdum
esset dicere cum propheta dicat: vere languo-
res nostros ipse tulit et dolores nostros
ipse portavit. ~~Di tamen tu misterium~~
~~fidei~~ dicitur tamen misterium quia
aliud ibi creditur quam cernatur. et ali-
ud cernitur quam credatur. cernuntur species
panis et vini. sed creduntur veritas
carnis et sanguinis xpi ac virtus
unitatis et caritatis. ut c. cum marthe
extra. de cele. mis. In hoc tamen sacramento eadem
res que est sacramentum tantum quedam
que est res et sacramentum quedam quod
est sacramentum sed res tantum ut dicitur ubi s. c.
s. In hoc autem sacramento. ¶ Sequitur
Hec quocienscumque feceritis etc. In perceptione
corporis et sanguinis xpi ma-
gna est nobis adhibenda discretio.
Cavendum est enim ne si nimium dif-
feratur mortis periculum incurratur
domino protestante nisi inquit manducaveritis
carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vi-
tam in vobis. de conse. di. ii. periculosi vero
quis indigne suscipit iudicium
dampnacionis incurrit iuxta illud
apostoli. qui manducat et bibit indigne iudicium sibi
manducat et bibit. de conse. di. ii. et statim. Ideo
quod iuxta vocem apostoli semetipsum probet
homo. et sic de pane illo edat
et de calice bibat. de conse. di. ii. et
apostolus. Augustinus itaque nobis indicit
bene vivendi necessitatem ne cor-
dium vel indigne sumendo sumamus
iudicium vel sumere cessando periculum
incurramus. Dicet aliquis forte quia
manducandum esse cottidie. dicet aliquis
non. quilibet faciat. unusquisque
quod pie crediderit faciendum. vide
Zacheum qui gaudens in domo
sua xpm recepit et centurionem
dicentem domine non sum dignus ut
intres sub tectum meum. Augustinus
cottidie eukaristiam accipere
nec laudo nec vitupero. omnibus
tamen diebus dominicis communicandum
hortor si tamen mens in affectu
peccandi est. gravat magis dico
perceptione eukaristie quam purificat.
et licet quis peccato mordeatur si
tamen peccandi decetero non habeat vo-
luntatem satisfaciat lacrimis et o-
racionibus et securus accedat. sed
hoc de illo dico quem mortalia non
gravant. de conse. di. ii. cottidie. et
si non frequencius saltem ter in anno.
laici communicent nisi forte quis
maioribus criminibus impediatur
in pascha. scilicet penthecoste et natali domini.
de conse. di. ii. Et si non frequentius.
Hodie in pascha ad minus debet quilibet
accipere eukaristie sacramentum nisi
de licencia proprii sacerdotis ex causa duxerit
abstinendum. alioquin vivens ab ingres-
su ecclesie arceatur et moriens
ecclesiastica careat sepultura. ut
de pe. et re. omnis. ¶ In mei me-
moriam faciatis. In hoc ergo sacramento
nobis cottidie mors xpi renovatur.
secundum illud apostoli. quocienscumque
hunc panem sumitis et calicem bibi-
tis mortem domini annunciabitis donec veniat. de conse.
di. ii. omnis. Apostolus quod ipse dicebat
apostolis hoc facite in meam commemo-
racionem vel ibi ¶ Hec eukaristia

in memoria passionis tradita si dig-
ne sumat a malo liberat in bono
confirmat contra dyabolum munit
celesti leticia inebriat et animam
reficit Unde v. hostia commemorat
passionem peccataque domat roborat
et munit ebriat et reficit Unde
oramus dimitte nobis debita nostra.
Ideo de duobus primis de cons. di. ii.
c. primo et c. accipite roborat enim
c. di. accipite et reficit c. di. quia
corpus Memento domine famulorum In
hoc loco fit debet memoria pro defunctis
quia nulla dies Christi debet qui pro
animabus fidelium preces domino in missarum
solempniis fundantur. Non sunt pretermittende
supplicationes pro spiritibus
mortuorum quas faciendas pro omnibus
in societate christiana laudamus de cons.
di. i. in missarum Nobis quoque peccatoribus
licet omni tempore debeamus nos ex
corde cognoscere peccatores precipue
tamen cum sacrosanctum misterium celebramus
quia si dixerimus quod peccatum non habemus ipsi
nos seducimus et veritas in nobis non
est. de cons. di. ii. c. primo et debet
sacerdos paululum expressa voce per-
cutere pectus representans confessionem
latronis morientis dicentis nos
quidem digna factis recipimus et quia
Ihesus voce magna clamans tradidit
spiritum levat sacerdos vocem dicendo per
omnia secula seculorum et quia dixit pater
in manus tuas commendo spiritum meum Ideo sacer-
dos alta voce pronunciat pater noster qui
es in celis. pater noster fui deus et quos
creavit xij. q. ii. qui abstulit
Hec oratio inter ceteras cetas obtinet
excellit auctoritate doctoris be-

atitate sermonis sufficientia petitionum
et fecunditate misteriorum
Hostia vero post frangitur in tres partes
Unde dicitur triforme est corpus domi-
ni pars oblata intra calicem missa corpus
Christi iam resurrexit demonstrat
pars comesta ambulans adhuc super
terram pars in altari usque ad finem misse
remanens corpus iacens in sepul-
cro. quia usque ad finem seculi corpora
sanctorum in sepulcris erunt de cons. di. ii.
triforme non solum autem passionis significatur
sed et prout resurrectionis gaudium
intimatur Sacerdos enim alta voce
pronunciat pax domini sit semper vobiscum
insinuans quod die illa una sabbatorum
venit Ihesus et stetit in medio disci-
pulorum et dixit eis pax vobis
Omnia vero Ihesus ut salutavit apostolos
dedit eis potestatem remit-
tendi peccata quorum inquit remiseritis
peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt
xxiiij. q. i. manet et c. sequenti Ideo
chorus clamat ad ipsum postulando agnus
dei qui ter propter tria peccata scilicet cogi-
tationis locutionis et actionis
Pacis osculum est signum reconcilia-
tionis cum Christo per quod constat per plurimum
ad omnia que ministerio aguntur
atque in ecclesia celebrantur plenissime
consensum ac finita esse pacis con-
cludentis signaculo demonstrentur.
de cons. di. ii. pacem post sacerdos
communicat et debet accipere et corpus et
sanguinem quia integre debet accipere
sacramentum de cons. di. ii. comperimus et quotiens
celebrat totiens totum sumat alias
uno anno noverit se suspensum de
cons. di. ii. relatum et post sumptionem
sacramenti debet sacerdos calicem perfundere.

vino nisi aliam missam debeat ce-
lebrare. i. e. ex parte. ¶ Sequitur antipho-
na. post comunionem que apostolorum gau-
dium signat. de xpi resurrectione et
statim sequitur. oratio ultima. petitur
ut. que nunc gerimus specie rerum veri-
tate capiamus de consecratione di. ij. species
¶ post sequitur benedictio episcopalis
seu sacerdotalis. antequam egredi po-
pulus non permittatur de consecratione di. i. mis-
sas et c. seq. ¶ Nota quod dum hostia
a sacerdote elevatur. debet se reverenter
inclinare. i. e. sane et potest dicere
hos versus salve lux mundi verbum
patris hostia vera viva caro. deitas
integra. verus homo vel hoc.
adoramus te xpe et benedicimus
tibi quia per crucem tuam redemisti
mundum ¶ Sine igne non est cele-
brandum. i. c. c. ult. nam dicitur ignis
qui in altari meo semper ardebit quod
le ignis vixit sub aqua. lxx an-
nis. qui extinctus fuit anthio-
cho. vendente sacerdotium iasoni
i. q. i. sicut eunuchus ¶ Item
debet sacerdos habere stolam et mani-
pulum xxiij. di. ecclesiastica ¶ Item
dyaconus et subdyaconus in die-
bus solempnibus debent esse in missa.
de consecratione di. i. ep. et c. seq. ¶ De
vestimentis ministrorum ecclesie dicunt
s. de te. ord. §. for. et sequentibus
¶ Sed pone ep. vel dyaconus vel sacer-
dos non habent stolam vel manipu-
lum vel subdyaconus albam. non-
dum dicta quid est distingue aut
obmisit scienter et tunc ab officio
et beneficio debet puniri. ar. i. e. c. ult.
aut ignoranter. tunc simplicitati

eius venia concedatur de consecratione di.
ij. septima. nec irregularitatem incur-
rit. obmittendo etiam sicut ve-
stimentum debitum vel non conveniente
accipiendo ordini debitum cum
non inveniatur in iure expressum.
i. de sen. ex. §. cum in ecclesia l. vj.
Secus si accipiat vestimentum
ordini non debitum quod dicit ut. i. de
cle. non or. mi. i. pri. et § ult. ¶
Quando debeat celebrari nota quod diversis
horis secundum diversitatem temporum nam
in die ieiunij hora ix. debet celebrari
de consecratione di. i. solent. Sed in quibus
quibus ordines conferuntur circa
horam. vesptinam lxxv. di. quod
a patribus et c. ult. et lxxvj. di.
dilectionis. In diebus autem aliis
quibus non ieiunatur. debet hora
tercia celebrari. xviij. di. non licet
ar. ad ista duo i. e. c. i. et in con-
ventualibus ecclesiis potest dici mis-
sa in mane. dum tamen solempnis
missa hora tercia dicatur de consecratione
di. i. necesse et qui volunt missam
audire dicatur missa de die non
peccans i. e. quidam et de consecratione
di. i. et hoc attendendum non quod
malum sit audire tales missas
sed malum sit propter peccantes dimit-
tere. canonice statutas de die. i.
e. quidam misi. ite pro animabus fidelium
defunctorum et pro festo et pro feria secundum
temporum congruenciam missarum so-
lempnia conventualiter celebrentur.
i. e. cum creatura ¶ In die parasce-
ne et sabbati sancti missa non debet
celebrari de consecratione di. iij. sabbato

Cum aut in sabbato celebratur mis-
sa. no(n) ro(ne) sabbati celebrat(ur). sed
ro(ne) noctis sequentis. sicut i(n) dioc-
ce(s)i(bus) contin(gi)t. ¶ Sed nu(n)q(uam) de nocte
posset missa cantari vel ante ma-
tutinu(m) vel p(ri)ma(m). Dic q(uod) si scient(er)
faciat cu(m) sit (con)suetudo eccl(es)ie ge-
neralis quod de nocte missa no(n)
celebretur peccat nisi i(n) nativitate
d(omi)ni. ¶ Jdem e(st) dicend(um) quod ante
matutinu(m) no(n) dicatur. nec ante
p(ri)ma(m) dicta(m). al(ias) peccat mortal(ite)r
ar. xij. di. (con)qu(e)stio(n)is. ¶ Sed ubi debet
missa celebrari. R(espondeo). q(uod) in locis ab
ep(iscop)o (con)secratis p(otes)t libe(re) celebrari.
de (con)se. di. 1. c. 1. et c. h(ic) 2. c. se(cundum)
c. ult(im)us. ¶ Jtem in eccl(es)ia no(n) (con)secra-
ta. de licencia ep(iscop)i dum ta(men) tabu-
la lapidea (con)secrata h(ab)eatur. j. de
i(m)m(unitate) ec(clesiarum) eccl(es)iam. et de (con)se. di. 1. (con)-
cedimus. nisi sit interdicta q(uia) tunc
efficeretur irr(egular)is si scient(er) ibi ce-
lebraret. aut polluta sanguine
vel semine tunc peccaret gravit(er)
tn irregularitate no(n) incurrit. j.
de sen(tentia) ex(communicationis) is qui in eccl(es)ia l. vj°
Jtem de licencia ep(iscop)i in oratoriis
licet celebrare al(ias) no(n). de (con)se. di. 1.
Unicuiq(ue) et c. se(quenti). ¶ Jtem in diebus
et intentoriis in itinere vel (con)tin-
ua(tione) de (con)se. di. 1. c. 1. et c. concedimus
¶ Jtem ep(iscop)o sup(er)iori licet in altaris
eo(dem) t(em)p(or)e ut dicit j. de p(ri)vil(egiis). quia(m) ... l. vj°. ¶ Sed quot p(otes)t sacerdos
in die celebrare. Dic q(uod) semel
in die celebrare sufficit nam
valde felix e(st) qui digne celebrat
unam. j. e(odem) t(itulo) c. 1. te referente 2 capitulo

consuluisti et de (con)se. di. 1. Sufficit.
¶ Fallit hoc in die natal(is) d(omi)ni
in quo p(otes)t quilibet sacerdos tres can-
tare. j. e(odem) c. consuluisti. 2 de (con)se. di. 1.
nocte. et celebrant(ur) tres p(ro)pter
misterium quia p(er) illas tres repre-
sentat(ur) triplex status. s(cilicet) ante le-
gem. sub lege. et status gr(ati)e. P(ri)ma
enim que cantatur in nocte rep(re)-
sentat statu(m) qui fuit an(te) lege(m).
q(uando) om(n)es in tenebris fuit. Unde
d(icitu)r p(ro)phecia in missa p(o)p(u)lus qui
ambulabat in tenebris. ¶ Secunda
que d(icitu)r in aurora t(em)p(u)s sub lege
in quo i(a)m incipiebant (co)gnoscere
sic xp(istu)m sed no(n) plene p(ro)pt(er) dicta
legis et p(ro)phetarum. et io cantatur
int(er) diem et nocte(m). Et d(icitu)r officium
lux fulgebit. ¶ Tercia d(icitu)r in die
p(er) qua(m) designat(ur) t(em)p(u)s gr(ati)e p(rese)ns.
Unde d(icitu)r officium puer natus est
nob(is). Quod intelligi h(abe)t(ur) v(er)sib(us)
Tres in natali misse debent cele-
brari. Quarum p(ri)ma sacra xp(ist)i
signat geminam. Altera nativi-
designat gaudia xp(ist)i Tercia in
ffero q(uo)d lex fore sacra figurat.
¶ Jtem in aliis diebus p(otes)t duas
celebrare si nec(ess)e fuit ut in die
pasche una de die et alia p(ro) de-
functis si corpus sit p(rese)ns al(ias) si p(ro)
pecunia aut adulacionibus se(cun)d(u)m
una die plures missas dixerit
da(m)pnac(i)o(n)em no(n) evadet. de (con)se.
di. 1. Sufficit. ¶ Jtem p(ro)pt(er) necessitate(m)
peregrinorum hospitum (com)municantium
et infirmorum j. e. c. 1. et c. (con)sului-
sti. ¶ Sed qua(m) dicis necessitatem

Ideo si celebravit dedic̃ et p(ro)p(ter) ca-
moriatur aliquis vl' ex tanta
honestat(e) vl' utilitat(e) ut si dicta
missa supveniat aliqua mag(na)
p(er)sona que velit missa audi(r)e
ar. J. e. c. 1. z. ij. dum tn̄ vinum p(ro)p(ter)
sumptionem sacri no(n) p(ro)fundat J. e.
c(on)sulte. Tercio q(ui)s pt missa(m) cele-
brar(e) vl' (con)fice(re). R(espondeo) nemo pt (con)fice(re)
nisi sacerdos qui rite fuit ordina-
tus s(ecundu)m claves ecc(lesi)e quas ip(s)e
concessit ap(osto)lis eo(rum)q(ue) successori-
bus ih(es)us xp(ist)us. h(oc) de. su. tri. c. 1.
§. una igitur. Tercio impedit(ur) aut
missam celebrar(e) o(mn)is irre(gularis)
de hoc dic ut J. de pe et re. §.
sequit(ur) vide(re) nisi p(ri)us secu(m) fuit
dispensatu(m) ab eo q(ui) pt. ut ibi dicit(ur)
e. Item excõicatus suspensus et i(n)
terdictus z depositus de q(u)o dic(itur)
ut J. de cle. ex. mi. §. ex(communi)catus et
de sen. ex. §. sequit(ur) de suspensione
et §. sequit(ur) de interdicto. tn̄ si ali-
quis istor(um) celebraret (con)ficeret sed
grav(ite)r peccaret ut d(icitur) J. de cle.
ex mi. §. Sed pone et depen. et
re. §. ult. Item si no(n) sit ieiunus
J. de actu. Si (con)stituit et nullus
ieiunus ap(osto)l(ic)u(m) et cibo quolib(et)
ar. J. e. c(on)sulte. Tercio si sacerdos
in mane abluendo os suu(m) de-
gluciat aliqua(m) stillam aque
num(quid) impeditur missa. host(iensis) d(icit)
q(uod) no(n) nisi ex p(ro)posito fiat ar. x
xiij. q. v. de occidend(is) z xv q. vj.
c. 1. Si aut(em) ex p(ro)posito acciderat
celebrac(i)o(n)em potius nimi(um) (con)impe-
diet vij. q. 1. nichil. ip(s)e d(icit) cre-
imo (con)fici(ur) de (con)se. d. ii. Sacra

et d. ij. liquido. Tercio Sed numquid
pt celebrar(e) qui de nocte non
dormivit host(iensis) d(icit) q(uod) si cibus et
potus e(st) digestus licet no(n) dormi-
erit pt celebrar(e). al' no(n) J(ta) de dicas
licet dormierit si cibus vl' potus
no(n) sit digestus de (con)se. d. ij. tribus
et J. de actu. Si (con)stituit Item
p(ro)pt(er) pollucio(n)em nocturna(m) impedit(ur)
que accidit quadrupl(iciter) s(ecundu)m btm
g(re)g(oriu)m aut ex crapula aut ex nature
superfluitate vl' ex infirmitate aut
ex cogitacione p(re)cedente. Sed si ex
nature superfluitate vl' infirmitate
evenerit om(n)i modo h(ec) illusio no(n)
est timenda. quia h(abe)nt. animu(m)
nesciens p(er)tulisse magis dolere
e(st) qui(a) fecisse. nec p(ro)pt(er) h(oc) d(ebe)t. h(ic)
sacerdos missam dimitte(re). Cum vero
p(ro)cessit ex crapula. quia ultra
modum. appetitu gule i(n) sum(m)e(n)-
dis alimentis rapitur. atq(ue) ideo
humor(um) receptacula gravant(ur).
h(abe)t ex h(oc) a(n)i(mu)s. aliquem reatum.
no(n) tn̄ p(ro)pt(er) h(oc) ar. p(ro)hibetur eukari-
stia recipe(re). sed p(ro)hibe(tur) celebrar(e)
m(aximum) p(ro)pt(er) dieb(us) festis aut qu(ando) est
n(e)c(ess)itas p(ro)pt(er) defectu(m) alt(er)ius sacerdo-
tis. Cum aut(em) ex t(ur)pi cogitac(i)o(n)e
acciderit. eu(m) talis inq(ui)nat. ex
mala. radice p(ro)cessit. quia quod
cogitavit sciens h(oc) p(er)tulit ne-
sciens. p(ro)pt(er) (ta)le(m) pollucio(n)em d(ebe)t
abstine(re). Si aut(em) in sompno d(icit) tn̄
no(n) solu(m) fuit suggestio demonis
et delectacio carnis sed (con)sensus
al'. si no(n) (con)sensit pot(er)it celebrar(e)
Si aut(em) polluatur ex illusione

De poll. ex noct.

diabolica et non percipit causam
corporis sui provenisse scilicet prave cogi-
tationis vel gulositatis tunc non est
abstinendum. Si vero dubitat corporis
sui de causa tunc culpe sue tribuat
taliter se temptari et sua in mendici-
am fletibus tergat. Hec probantur
vi. di. c. i. et ii. Nota quod gravius
peccat celebrans in peccato mortali
si se ingerit irreverenter ad illud
sed gravius peccat qui simulat se
celebrare et propter peccatum dimittit vel
quod sit necessarium ad conficiendum
tunc primus insolitus dei inme mamo
mandat Secundus autem non solum
deo cui non vetur illudere sed ipso
quem decipit se astringit i. e. de
homine. Sed numquid sacerdos exi-
stens in peccato mortali potest celebrare
si habeat contritionem quia forte dum in-
stat necessitas celebrandi non potest
habere cui confiteatur potest dici quod sic
dum tamen habeat propositum satisfaciendi
et illud postea quam cito poterit con-
fiteatur. ar. i. de sen. ex. decreto
et c. quamvis xxvi. q. vii. quod vere
dimit. Item peccatori scienti vel igno-
ranti non debet tradi in publico pa-
nis purus pro hostia consecrata. Dum
alii communicant ut potest in die pasche
quia populum deciperet qui adoraret
illum et sacerdos gravissime peccaret
i. e. de homine. Sed quid debet sac-
erdos facere distingue quia aut est
peccatum occultum et tunc in occulto
debet moneri ne se ingerat et non
manifeste quia hoc esset prodere
ii. q. i. Si peccaverit nisi se ingerat
tamen aliis tunc admonendus est

ingualiter sic dignus est in peccato non
accedat et tunc si accedat non
debet eum removere quia nec Christus
iudam a communione removit. c. de
off. ord. Si sacerdos unus ei euka-
ristiam dedit et eum aliis ad predi-
candum misit. i. q. i. Christus. Aut
peccatum eius est notorium et tunc
omnino repellendus est de quo dixi ii.
p. distinctione. Sequitur decimus of-
ficiorum scilicet horis canonicis que sunt
septem propheta dicente Septies in die
laudem dixi tibi qui septenarius
numerus a nobis impletur Si matu-
tinum prime tercie sexte none vespere
et completorii tempore nostre servitutis of-
ficia persolvamus. Nam de nocturnis
vigiliis dicit propheta Media
nocte surgebam ad confitendum tibi.
Ideo horis competentibus sunt
dicende. tamen sacerdos post ma-
tutinum potest dicere primam iii. vi. ix.
et vesperam ne forte hora con-
petenti impediatur. d. c. c. i. et
sunt vii hore sicut vii dona spiritus
sancti xxx. q. i. pervenit et vii dies
seculi et vii etates quibus completur
finitur mundus. Item nostra signifi-
cet hiis versibus continetur In ma-
tutino dampnatur tempore Christus Qui
surrexit primam cantat ordo fidelis
Tercia cum canitur tunc est cruci
anna passus Sexta fuit tenebris
per mundi climata facte Emissus
nona diminus spiritus hora Vespere
clauduntur Christi sacra membra se-
pulcro. Post bissena custodia
ponitur hora scilicet completorii. Sed qui tenentur ad has horas

Item sacerdotes omnes ꝑ. c. t. i. dyaconi
et subdiaconi etiam nō beneficia-
ti et quibus dictis beneficiatis licet
nō habeat ordinem. S. de preben. quod
sm̄ aplm et. S. de cle. qui quod
a te. et. t. dns sm̄ host. ¶ Sed
quia aliqui non solum inferiores sed
etiam prelati circa comessaciones su-
perfluas et confabulationes illicitas
ut maleis fere medietatem noctis
expendunt et sompno residuum re-
linquentes vix ad officium diuinum
ad contentum quin. excitantur. sus-
tinendo undique continua sincopa
matutinum. et aliqui vix celebrant
quater in anno. et quod deterius est.
etiam interesse contempnunt. et si
intersunt nō intendunt ad diuina sed
ad indebitos sermones. ideo sub
pena suspensionis et in virtute
obedientie precipitur eisdem ut diuinum
officium nocturnum pariter et diurnum
quantum eis deus concesserit studi-
ose celebrent pariter et deuote
hec nouitur ꝑ. e. dolentes vers. re-
inius et adde conscietur ꝑ. e. i. concilio
viennensi. c. gravi. De baptismo et eius
Superius dictum effectu quod
est aut visum est sit baptismus
de sacramento misse propter
dignitatem eius. hic subicitur de
sacramento baptismi quod est ianua ali-
orum sacramentorum ꝑ. t. xpi venies
et ꝑ. de cons. spir. per catherismum
l. vi. Ideo videndum est quid sit
baptismus. quando fuit institutus. que
sit forma. Secundo fuit species. que
sint de substantia. Et quis eius effectus.
Et quis possit baptisare. Et quibus quis

a

possit baptisare. ¶ Baptismus est ab-
lutio exterior corporis sub forma verborum
ꝑ. q. i. detrahe. ¶ Vel sic baptismus
est quidam caracther ... in personis
ad unitate verborum. ¶ Secundo si caract-
heris xxxv. q. vi. licite 21. q. i.
quod quidam [illegible] vocatur ipse
caracter. baptismus de cons. di. iiii.
non vale. ¶ Institutus autem fuit
hoc sacrum adno per exemplum. quando
baptisatus fuit a Johanne in iordane
et ex contactu sui corporis vim rege-
nerativam contulit aquis. de cons.
di. iiii. nunquam. et c. per aquam. quod
instituit dns obstinate. quando dixit
ad nicodemum nisi quis renatus
fuerit ex aqua et spiritu sancto nō intra.
i. reg. ce. ꝑ. e. debitum. Et hoc ante
passionem. Sed post resurrectionem
expresse instituit. quando dixit apostolis
Euntes in mundum docete omnes gen-
tes bap. eos in no. p. et f. et s. s. de
cons. di. iiii. ppe 21. c. no ut appo-
nes ¶ Sed que est forma baptismi
Quod tunc fuit impositiua certa bap-
tiso te in nomine xpi ut nomen xpi
exaltaret. de cons. di. iiii. a quodam
Sed hoc nō debet aliquis sit bap. [illegible]
nisi sub ista forma verborum Ego.
baptiso te in nomine patris et fi-
lii et spiritus sancti. tamen baptisatus esset
si in nomine xpi baptisaretur. licet
fieri nō debeat ut dixi. § in. c.
a quodam. et hoc in nomine ergo.
si obmittatur baptisatus est ex
quo baptisans intendit. ut de cons.
di. iiii. Retulerunt. Si dic. si quis
ita dixit baptiso te in nomine
patrias et filias et spiritu sanctias

Et tamē ibi nō ponit̄ pnomen
Si aut̄ dicetur In noīe pris ꝛ fi.
et ss. et nō dicetur ego baptiso te
nō esset baptisatus .J. e. c. j. Sꝫ vcō.
dubiū est. an aliquis fuit bapti
satus baptiset̄ sub hijs v̄bis Si bap
tisatus es nō te baptiso sed si non
dum baptisatus es ego te baptiso
In noīe pris et fi. ꝛ ss. J. e. c. ij. Et
si pmo. fuit baptisatꝫ michil hō
addit̄ sed ad noce refert̄ talis re
iteracō et ē solūmō signū quod
sit baptisatus ar lxxviij. di. f. q
g°. Tres sunt spēs baptismi
vnde v̄sus baptisat aqua marti
rium confessio recta. Martirs ob
sequium prestant pfessiō testes
Mundi vita locus xpi defensio
legis Est eñ bapꝰ̄ flumis ut
qn aliquis baptisatur in aqua
materiali et nāli et nō in vino nec
in aliquo liquore n̄ ec̄ in aqua
artificiali. s. rosacea. vl̄ consimili
posset tñ in lixiuio sed nō incer
usia et ē rō quare in aqua dꝫ
fieri quia aqua nālis commune ē
elementū et melius ꝛ citius pt
haberi quā vinū vl̄ oleū ne g°. ppt
paupertatē se possit aliquis excu
sare. Ideo de aqua fuit potius i
stitutum Alia ē ec̄ rō misticā
quia sicut aqua abluit sordes
exteriores sit et bapꝰ̄ interiores
Et rō in aqua dꝫ fi baptis
Item ē baptis sanguinis ut siqs
credens inden antequā baptisatꝫ
esset p xpo occidatur ut in delatio
ne et innocentibus exempli
datur de qsē di iiij. Vere bapti

Item ē baptis flamīs ut siqs
velit baptisare nec possit in
venire aliquē qui eum baptī
saret vl̄ aquam et sic moriat̄
Intellr̄ baptisatꝫ p spm sanctū
ex quo baptismū nō contemptus
religionis sed necitatꝫ articlus
exclud̄t. J. t. pxi. c. ij. Sunt aut̄
tria. de subia huiꝰ sacramenti
sicut et aliorꝫ. s. forma v̄borꝫ
Ego baptiso te etc̄ hō ma. s. a.
qua. nam. v̄ba sine aqua nec
aqua sine v̄bis valet. 1. q. 1. de
trahe v̄bū. quod est aqua. et
J. e. c. 1 Certe intencō baptisatꝫ
nō aut̄ intencō baptisati est
necia de qsē. di. iiij. Solet ꝛ c.
nō Illud q deo. Siquis putat bap
tisare pueꝝ cui inponit nomē
petrus cū sit puella. nichil ē.
baptisata Post distinguit aut̄
intendit psonā baptisare cuiꝰ
cuiꝰ sexus esset tunc ē baptisa
ta. pūma pxime alleᵗ aut mar
sculū tm̄ et nō feminam tunc nō
ē baptisata. quia erratū est i
psona. ar. ff. de qh. emp. alio
qn in fine aut de hꝰ̄ nō cogita
bat. sed simplr̄ baptisabat tunc
videtur baptisata Sed consulo q
in istis casibus baptisetur sub
illa forma que ponit̄ .S. e. §. Et
que ē for v̄borꝫ v̄ vbi vō.
Effectus bapti ē mltiplex est
ec̄ maior ut credimꝰ q̄ sciā
mus primꝰ effectus ē. remissio
pctorꝫ quia sic pūna tollūntur

omnia peccata et originalia et ac-
tualia de cons. di. iiij. Cum pena o-
riginale tamen remanet actu
licet tollatur reatu. i. non sic e
vacuatur ut in carne concupiscencia
innata non sit sed ne obsit. de cons.
di. iiij. c. per baptismum. ¶ Secundus
effectus est apertio ianue celestis.
quia in morte domini fuit sublata
rumphea de ianua paradisi. i. e.
maiores h. c. ante. et de cons. di.
iiij. fuississime ¶ Tercius effectus
est cumulus gracie quia in baptismo
omnia carismata sancti spiritus recipi-
untur cum non inveniunt obicem gracie
voluntatis. i. e. maiores usi
¶ Sed a quo pt baptismus conferri dicit
quod a sacerdote regulariter debet
dari et solempniter de cons. di. iiij.
Constat et in necessitate possunt
eciam. dyaconi solempniter xciij.
di. dyacones. in necessitate sive
solempnitate quilibet in forma
ecclesie pt baptisare. S. de summa
trinitate c. i. h. sacrm. sive sit lay-
cus sive mulier sive paganus
de cons. di. iiij. constat. mulier a ne-
cessitate. Romanus et c. se. ¶
Item hereticus vel scismaticus dum-
tamen in forma ecclesie de cons. di. iiij.
non e et c. sive hereticus. ¶ Iste
pr vel mr in necessitate nec propter
hoc privatur debito carnali xxx
q. i. ad limina et dicunt tales ver-
ba ista. puer ego baptiso te in
nomine patris et filii et spiritus sancti cum immersi-
one aque non saline. i. e. non ut
apponens ¶ Sed nullus pt seipsum
baptizare ut dicatur quod alius e qui
baptisatur et alius qui baptisat

unde et Christus non a se ipso sed a Johanne
voluit baptizari. quia inter baptisantem
et baptisatum distinctio debet esse
sicut in carnali generatione qua per
les corpus et femina nascitur alius
e qui carnaliter gignit et alius qui
carnaliter gignitur. sicut e in genera-
tione spirituali. i. e. debitum licet paga-
nus vel iudeus in necessitate valeat
baptisare non tamen pt suscipere primum
de bapto de cons. di. iiij. in baptismo.
Similiter abbates et monachi prohibentur
suscipere puerorum et commatres habere de
cons. di. iiij. non liceat et c. se. ¶ Item
unus vir vel una mulier tamen debet
suscipere puerum de sacro fonte vel
tenere in confirmatione de cons. di. iiij.
in cathecismo et c. se. tamen si plures
fuerint sunt omnes patrini. i. de cog.
spir. quamvis l. vi. ¶ Inter pasche
et penthe. baptismus solempniter debet
dari de cons. di. iiij. venerabilis et
di. iiij. celebritatem sed in necessitate
omni die et hora. et in omni loco. u-
bicumque evenerit sive in flumine sive
in mari. seu in fontibus ut in c.
celebritate et de cons. di. iiij. Ihesus
qui cum duobus c. se. ¶ Sed si nes-
cit vel alius tunc baptisavit debet iterum
a sacerdote sic baptizari. si baptisatus
es non te baptiso sed si non dum
baptisatus es ego te baptiso in no-
mine p. et f. et ss. i. e. c. ii. quia si bis bap-
tisaretur utique esset iniuriis dicit ut
i. e. c. ult. i. de apost. et ut bap. h.
ult. ¶ Baptisandus pt immergi ter
in aqua quia in una in mersione
intellr. personarum trinitas illa eciam
tercio repetita dominice tipum dudu
corporis sepulture. pt cum sol tum

m

in mergi et indiuia dictatis singula-
ritas designatur et sup h' qsuetu-
do patrie obsuetur de qse di iiij
postqua 2 in c. sequentibus C
ernis pt baptisar et quide tam
puli qua adulti e. de cn dii c. i.
s. sacrum. j. e maiores / Inuitus
et penitus qtradicens nq det bap
tisari et si baptisatus fuit nec rez
nec caracterem suscipit sacri j. e.
maiores s. ille ded et nullus
debet baptisar. inuitus sed sicut
libera voluntate periit ita libero
arbitrio qutatur xl. v. de iudeis et
c. qui sincera / quia p leges neo
bene age cogitur xxiij q. v. ad
fidem tn. si cogatur et ne mor
tem incurrat qsentit talis carac
tem suscipit et e tamq codicio-
natr nolens licet absolute no
velit cogendus e ad obseruanci
am fidei xpiane. j. e maiores
s. sed opponit et xl. v. di. de iudeis
Idem e si ficte accedat ad sa-
cramento caractem recipit. j. e.
maiores s. ite qr. sed remissioz
pctorz no accipit donec fictio
recedat. quia sine qss v. pctm
actuale no dimitti. quia qtrit
cu qsensu. sed originale qz sine
qsensu qtrahit 2 sine qss v. dimit
titur et hoc in puelis quia ac
tualia no heut. sed h' no e in
adultis quibz originale no dimit
titur sine actualibus quia dns
qui totu hoiem sanu fecit in
sabbo opus imperfectionis no venit
et ob hoc pcta no ex parte sed ex to
to dimittit ideo nichil dimittit
adultis donec qsenciat nam si

originale siue actuali posset
dimitti frequent. quod talis no
caret visione dei ppt originale
dimissum 2 cruciaret in gehenna
ppetuo ppt actuale sed ista sunt
inopassibilia et mutuo adursant.
j. e maiores s. illud. vero et s.
vim et s. sed ad h' qr. / Ite ves
amentes et dormientes recipiat
sacrmentu si baptizent distingu-
ant pus quam incurrant amencia vl
dormirent no qsenserint vl qtra-
dixerunt tuc si iungant nichil
suscipiunt aut pusqua incurreret
vl dormirent fuit cathecumin vl
habuerunt ppositu baptisandi tuc
caracter imprimit cu no inueniat
obice qtrarie voluntatis. j. e ma-
iores s. vlt. / Sed quid si aliqs
ab infancia fuit amens / nunquid
pdest ei si baptisetur ar q sit ss.
de b. y. cu pr s. vnde quia pinde
hetur ac si nunc sit infans quia
nllo pctm grauat nisi originali
iij q. ix. iudicas / Adulti g. dent
consentire credere quia qui crediderit
et baptisatus fuit sal. j. e. maio-
res s. ceterz et dent ppe viude
de qse. di. iiij. puuli / nisi de pnti
baptisantur quia no requiritur in
tento baptisati sed baptisantis j.
q. i. sicut ficti et de qse. di. iiij p
uuli 2 iij. c. se ite pegrotis et
mutis 2 surdis ut ibi / Cerne
debeat viudi dr de qse di iiij p.
Ppone q ab adultus cu bapti-
satur intendit bapt. et baptisans
no intendit baptisar. vl facit ioco
se no intendens baptisar. alias
secus no e. baptisat. j. q. i. s.

cere et de cse. di. iiij. Solet queri
Nota quod in nomine trinitatis nullus
potest baptisari. de cse. di. iiij. de seniis
in sinodo. sed non sanctificatur. et c. si
rema. Ante baptismum adulti debet
cathezizari. hoc est in fide instrui. scilicet
credo in deum et aliis articulis
fidei de cse. di. iiij. ante baptismum cum
v. c. sequentibus. Sed parvuli cum pue
nerint ad etatem debet a patrinis
admoneri ut castitatem custodiant
iusticiam diligant caritatem teneant
et ante omnia simbolum et oracionem domi
nicam doceant. de cse. di. iiij. vos
ante omnia. Post hec fit exorcis
mus ad diabolum expellendum de
cse. di. iiij. de hiis. Tercio dicuntur
oraciones ut fiat cathecuminus et po
nitur sal in os eius ut careat
fetore iniquitatis. de cse. di. iiij. ex
hinc. Quarto tanguntur aures
et nares de saliva et dicitur effeta quod
est aperire de cse. di. iiij. postea
tanguntur. Quinto signatur in fronte
et in pectore signaculo crucis
e. di. c. postea signatur. Sexto
olei sacrati punctio fit in pectore
et inter scapulas e. di. deinde.
Septimo fit baptismi ablucio
e. di. venit. Octavo fit crismatis
punctio in vertice a sacerdote
e. di. presbyter attendit et iij. c. seq.
Nono vestis candida datur
que signat innocenciam et puritatem
christianam quam repraesentare debet
ante tribunal christi e. di. post baptismum
et c. se. Decimo fit con
firmatio in fronte ab episcopo non a
sacerdote e. di. presbyteris et c. seq.
Nota quod infans in utero matris

existens cum matre baptisari
non potest. de cse. di. iiij. qui in matris
uteris et c. si qua mulier. Sed pone
quod appareat aliqua pars in quibus
potest baptisari. Hostiensis dicit quod si caput per
fundatur vel potest caput maxima
pars corporis intingatur bene est
baptisatus alias non. Sed quidam
alii dicunt eciam puerum baptisari
si aqua fundatur in quacumque par
tem corporis de cse. di. iiij. hec ne
quaquam. opinio prima videtur
verior tamen consilio. quod si periculum
mortis immineat si quod cumque membrum
appareat perfundatur ita ut
quod possumus faciamus. Sed si vivat
debet presentari ad sacerdotem ut suppleat
quod deest ut dictum est c. d. c. Sed que
est forma et ubi vide et residuum de eo
continetur in xxx. q. ij. quintus
et c. faciat De presbiteris non ordi[natis] Ba[ptisatis]
Quia sepe contingit non[n]atos
quod qui non dum erat
baptisatus per ignoranciam
ordinatur. et ideo quid sit de tali
bus faciendum breviter transeamus.
Sciendum est ergo quod si non
baptisatus ordinatur non recipit
ordinis caracterem. et ideo bap
tisetur et iterum ordinetur. ij. e.
c. i. et ultimo quia baptismus est
ianua omnium sacramentorum xxxij. di. si
vim. ij. e. c. ult. et ij. de cognatione
spirituali per cathecismum l. vij. tamen si ad
credat se baptizatum et non sit
et sic decedat. hic est hujus presbyter
baptisato et ab originali et actua
li per talem fidem liberatur. ij. e. c. ij.
et de cse. di. iiij. cathecuminum

Unde de illo qui natus ex de xanis
pentibus int' xanos conversat' tam
violent' psumitur quod fuit baptisatus
ut hec psumpto p certitudine sit
habenda donec contrarium pbetur evi
dentissimis argumentis. j. e. c. nlt
insi. Nota scdm host. quod ubi
cumque dubium esse pt de iure vel
de facto utrum teneret collo sacri
pt conferri scdm formam ecclie que
e talis. Si tu es confirmatus bapti
satus vel ordinatus no te bapzo.
vel confirmo. aut ordino. Sed si no
es baptisatus confirmatus vel ordi
natus ego te baptiso etc. Simili
de alijs sacris ut pote si tu no es
absolutus ego te absolvo. etc. S.
c. xxi. c. ij. Ubi dubitatum fuit de
facto de iure j. e. c. nlt. Sed nunquid
confiat is qui baptisatus no est.
dummodo ordinatus sit. dt. hostien. quod
~~quod~~ quantum ad pbm et deum et ho
mines et scriptum quo ad h. q fecit
antequam dephenderet se no bapti
satum. pinde e ac si baptisatus eet.
ppt fidem sacri ar. S. de re iud.
ad pbandum. h. aut intelligas quo
ad ea. inquit sub' veni no pt
Alia omnia sunt iteranda. sub illa
forma que dr S. e. s. nota. Ita
dico que no poterant fieri nisi
p sacerdotem sicut benedictiones
cinguli j. de his impr. c. j. et iij.
si conferat hostias ut darentur
infirmis dico iterum consecrandas j. d.
de penitenciis sinentium. Sz per
rochiani h. ignorantes eo sunt
excusati ar. S. de cand. coll. c. ii. ut a
et c. tua. De custodia Eukaristie
crismatis et aliorum

Dictum est. de custodia sacramentorum
eukaristie quo debet confici
ppt quod psequitur quo debet custodi.
Ideo primo de h. post de alijs e
videndum. Eukaristia et etiam
crisma. monetis ecclesijs debent
sub fideli custodia reservari. ne ad
opus nephandum assumantur. et in
loco mundo et serrato honorifice
et fidelit' conserventur. j. e. c. j. et
S. de celc. miss. Sane et plasitos
ad infirmos no debet hostia deferri
Sed pbr hoc. facere debet. de cons. di. ij.
pervenit. vel p dyaconum si nece est.
xciij. di. pnte. 2 c. dyacones. Et
cum eam portat. pbr ad infirmum in
decenti habitu subposito mundo ve
lamine ferat et referat manifeste
ac honorifice ante pectus cum omni
reverencia et timore semper lumine
precedente. cum sit candor lucis eterne
ut ex h. apud omnes fideles devotio
augeatur. S. de celc. miss. Sane
v. Idem faciendo. Et si h. sacerdos
male servavit tribus mensibus
ab officio suspendatur. graviori
pene subiacendus si per eius incuriam
aliquid nephandum inde contingerit. j.
e. c. j. insi. Si eukaristia ad
terram ceciderit p negligenciam sacer
dotis terra radatur et igne consumatur
et cinis iuxta altare condatur. et
sacerdos xl. diebus peniteat ar.
de cons. di. ij. Si p negligenciam. Si vero
ps hostie ceciderit. et no fuit in
venta. xxx. diebus peniteat. Eod

L

modo. qui etiam eam perdidit //
Si aut unus vel aliud al. quicedet
xl. diebus de cons. di. ii. qui bene
non custodierit // Siquis aut pe-
brietate vel voracitate. eucaristiam evo-
muerit. xl. diebus peniteat. clerici
monachi dyaconi vel pbri xl.
diebus et epi. lxx. Si aut pro infir-
mitate ca. vii. diebus de cons. di.
ii. Siquis per ebrietatem // Si per
negligentiam aliquid de sangui-
ne stillaverit in terram vel ligwa
lambetur. tabula. radetur. sed si
non fuit tabula. ut non conculcetur
locus radatur et igne comburatur
et cinis infra altare condatur
et sacerdos xl. diebus peniteat
Si super altare stillaverit calix sor-
beat minister stillam et tribus
diebus peniteat si super altare stil-
laverit linthen. et aliud stilla per-
venerit iiii^or diebus Si usque
ad terciam ix. diebus Si usque ad
quartam xx^ti. diebus et linthe-
amina que tetigit stilla. tribus
vicibus minister abluat. calice
supposito et aqua ablucionis sumatur
et iuxta altare recondatur. de cons.
di. ii. Si per negligentiam pt tu. Discre-
tus sacerdos pensatis condicionibus
persone et negocii penitentias istas
diminuere vel augmentare. cum penitencie
sint arbitrarie de pe. di. i. men-
sura et xxvi. q. vii. tempora penitudinis
Vestimenta etiam debent esse
sacra et honesta. nec debent a
non sacratis hominibus tangi de
cons. di. i. vestimenta et c. ipsa
nec a feminis sacratis deo seu mo-
nialibus xxiii. di. sacratas. nam
vasa et corporalia et vestimenta
munda et nitida esse convenit. ii. c. c.
ii. pusi. quia nimis videtur absurdum
in sacris sordes negligere quod de-
decet nysphamus ut ibi dicitur
et debent corporalia ablui a dyaconibus
cum superioribus ministris intra sacrarium
ne forte pulvis corporis domini male
decidat. et hoc in pelvi mundo
nichil aliud fiat et palle altaris
in alia pelvi laventur de cons. di. i.
nemo pignorancia. Sed nullo
modo hoc faciant femine etiam
consecrate. cum illa tangere non possint.
xxiii. di. sacratas. quod videtur
intelligendum. ex quo sint per ponti-
ficem benedicta ut. e. de relig.
dom. c. iii. corporalia et palle can-
delabra et velum si fuerint ve-
tustate consumpta incendio comburantur
tradantur et in baptisterio cineres
inferantur ubi nullus transitum
habeat impicte aut in fossis pari-
metorum ne pedibus conculcentur.
de cons. di. i. altaris // Item cum palla
que fuit in altari nullus coo-
periat mortuus quia non debet
aliis usibus quam divinis officiis
applicari. de cons. di. i. nemo pigno-
ranciam et c. vestimenta. // Ecclesia
et oratoria munda debent servari
ita quod res seculares vel eorum propria
suppellectilia sacerdotum in ecclesia non
ponantur nisi propter hostiles in-
cursus vel incendia repentina
seu alias necessitates urgentes
ita tamen quod necessitate cessante

q^or palle altaris

ad loca pstina deportent. j. e. c.
ij ligna ecclie gsecrate no debent
ad aliq opus mego nisi ad alia
eccliam ut igni comburenda. uel
ad pfectum in monasterio fratrum no
aut ad opa laicorum de gse. di. i.
ligna. Item dicas de reliquijs ec-
clesie no gsecrate supra dictum est. De reli

Dictum est. quis scorum et De
supra de custodia ueneratione scorum
eukaristie et De. corum
ueneratione hic subicitur de reliquijs
scorum custodiendis et uenerandis
ut sic dictum e. de gsecratione al-
taris. quod consecrari no debet sine
reliquijs scorum de gse. di. i. placu-
it. Ideo hic subicitur de reliquijs
ueneratione scorum. Reliquie
scorum ueneratri no debent nisi
prius p sedem ap. fuerint approbate
j. e. c. i. 2 ij. et taliter approbate ex-
tra capsam nullatenus ostendantur
nec uenales exponantur. quia
p hoc xpiane religioni sepius
e detractum. j. e. c. ij. quia relique
scorum uendi no possunt. C. de sa-
cros. et eccl. quia res sacra no
recipit estimacionem. ff. de rerum
di. sacra loca. § ult. Racio est
quare uendi no potest quia res
dicitur sine precio no gsistit ff. de
emp. et uen. l. ij. § emptio
et inst. e. § precium. Sed spiritualia
ut spiritualibus annexa uendi
no possunt. j. de sy. quiclam. 2 i
de ini patri de innc[illegible]. Immo qui
spiritualia uendit capitale crimen
cum symonia committit i. q. i. qui

studet. Item no debent scorum ut
in loco honestiori ponantur nisi
essent apud infideles alias sacri-
legium committetur xvij. q. iiij. quo
quis. no e licitum alicui nisi sub-
diacono eis reliquias tangere
xxiij. di. no liceat. Inuentas
de nouo reliquias nemo presumat
publice uenerari nisi prius auctoritate
romani pontificis fuerint approba-
te nec plati debent pmittere illos
qui ad ecclias accedunt uarijs
figmentis aut falsis decipi docu-
mentis sicut in plerisque locis
occasione questus fieri gsueuit j.
e. c. ij. § inuentas. Canoniza-
dent sancti approbari seu canonizari
inquiri debet primo de uita sua ut
per uita testiom deserat scitati
s. si bene et iuste uixit in hac
uita xij. di. miam 2 e. de testi
c. uenerabili. Item de fama de-
inquiri s. an fuit in uita sua
laudabilis fame nam dicitur oportet
eum prius testificacione predicari
et bone fame preconijs no ta-
cer. xij. q. ij. quatuor nisi si. Cre-
dendum e etiam de simplicitate
et humilitate e. de psump. quosstudijs.
Item an in uita persecucionem pas-
sus fuit vij. q. i. omnes qui. C
Item querendum e de miraculis factis
ab eo tam in uita quam in morte
e. de testi. uenerabili. Sed in mi-
raculis attendendum e primo quod
a deo fiat et no p artem. i. q. i.
teneamus. 2 c. pphia 2 ij. q. vij.
§. item balaam. Eo quod sit

De canonizatione scorum

contra naturam et supra Sexto quod
non ex vi verborum sed ex miraculo
hominis hoc contingat ar. de cons. di.
ii. quia corpus Quarto quod
sit ad corroboracionem fidei ar. x
xiii. di. qui episcopus tamen in maioribus
non requiritur talis ex miraculo
secundum host. sed quod tantum de miraculis
et de causa propter quam passi sunt
ar. de cons. di. iiii. cathecismus et
c. baptismus Nota quod omnia festa apostolorum
et Ewangelistarum et festum
corporis christi festive peraguntur feria
v. proxima post octavam penthecoste
ut in c. in extra. de re. et
iiii or doctorum s. gregorii augustini
ambrosii et jeronimi qui verbo
et exemplo ecclesiam illuminaverunt
sub officio duplici premissas omnes ecclesias singulis annis
perpetuis futuris temporibus solempniter
celebrari. in c. gloriosus li. vi.

Ieiunium est. De observatione
de veneracione ieiuniorum
Doctorum sed quia per. videamus
ieiunium. veneantur. ideo hic sub
intitulatur de observatione ieiuniorum
Unde videndum est quid sit ieiunium
qui teneantur ieiunare et quo
tempore sit ieiunandum Ieiunium
secundum host. est parsimonia victus et
abstinencia ciborum et est subtractio
prandii et post cenam preparatio
cuiuslibet cibi usque in die sequente
de cons. di. iii. de esu. et ubi ieiunio
peccatur v. modis ut dicitur
est s. de obs. ie. et ho. eid. s. Item in
ciborum. et s. de pe. et re. s. Sed de
quibus v. gula Secundo dicitur ieiunium

moderata et districta refectio corporalis
ita ut per singulos dies abstinencia
ciborum luxuria transcatur et ad
hoc omnes tenentur de cons. di. v. non
dico et c. sint tibi Tertium ieiunium
est spirituale magnum et generale
abstinere ab iniquitatibus et
illicitis nichil enim prodest homini
ieiunare et orare et alia religionis
opera agere nisi mens ab
iniquitate revocetur et ab obtrectationibus
lingua prohibeatur
de pe. di. iii. s. vi. ubi et de cons. di.
v. nichil Ieiunare tenentur
omnes adulti in ieiunio ab ecclesia
statuto. et dicunt quidam quod post
post xx. annum quilibet tenetur
sed quia aliqui magis potentes
sunt in xviii. anno quam alii in
xx. ideo ad arbitrium boni viri
in talibus est recurrendum secundum host.
ar. b. de of. del. decanus Quid
de laborantibus in agro et operibus
mechanicis distingue aut
sunt pauperes ita quod oportet eos per laborem
suum sibi et uxori forte
et familie victum acquirere et sunt
debiles adeo quod non possunt
laborare nisi frangerent ieiunium
tunc non credo eos peccare mortaliter
cum sit necessitas ar. in de reg.
iur. quod non est si vero sunt divites
et possunt sibi providere aliunde
non excusantur non tamen tenentur
mendicare cum non consueverint sed
illi qui consueverunt mendicare si
mendicando possunt invenire
unde possunt semel in die refici

q̃rit

A

tenentur ieiunare vel excusantur.
ar. de cons. di. v. dispendiosos et c.
se infirmi semper excusantur de cons.
di. v. quadragesima. Sed quid
de peregrinis et viatoribus distin
guo. aut vadunt sponte et tunc
arripiendo iter tempore ieiunii vel
eo tempore quo oporteat eos solvere
ieiunium peccant et alio tempore te
nentur recompensare satisfacere
ecclesie ar. i. de reg. iur. peccatum ho
vi. aut peregrinantur ex necessitate
ut potest propter sanctum sanctum terre sancte
ad preceptum ecclesie vel contra infideles
tunc excusantur si non possunt commode
ieiunare. Item mulieres pregnantes
vel nutrientes puerum si timent
periculum pueri dispendio excusantur.
Idem dicam de temporibus duorum quo
rum usus est necessarius pro illo tempore
tamen si moram faciunt diu corpus in
aliquo loco vel parum vadat non excusantur
~~peregrinant~~. Sed dicunt aliqui quod
servientes magnorum dominorum monachi
servientes in mensis et legentes
ad mensam si comedant modicum
ante mensam puta vel ante ne
deficiant in serviendo non peccant
tamen propter continuationem temporis usque mensam
satis totius debeat reputari. Et
non peccant servientes qui vadunt
pro vino vel rebus aliis et come
dunt. item recentes. Sed hac
ratione magis amarent rationem an
dire quam reddere. si non excusantur
fortasse si essent interrogati re
perirentur ydonei inde reddere
rationem ar. xxiiii. q. iii. si heres
tamen possunt sentio. Pro distinguendo

aut hoc faciunt in xl. et in qua
tuor temporibus que sunt de iure naturali i. di.
c. i. tunc non credo ipsos aliquatenus
excusandos ar. de cons. c. ult.
et i. de sy. eo in eodem. Unde qui
cumque ex quacumque causa fregerit
ieiunium in istis diebus det pro
arbitrio consilium unum obtineat i. e.
consilium h. n. ad consiliem et sequentibus
aut in aliis ieiuniis que sunt ex iure
positivo seu consuetudine ecclesie
tunc consuetudo laicus approbata pro
eos excusare de cons. c. ult. et
c. eo de laicis. Certo tempore est ie
iunandum. Primo in xl. que a nullo
debet violari. post dies dominicos qui
de abstinentia sunt subtracti nisi
ab his qui infirmitate detinentur
quia illi dies decime sunt anni. Sed
quia dies dominici ab abstinentia sub
trahuntur non plus in xl. quam xxx
vi. dies remanent. Ubique per tre
centos lxv dies annus volvitur
deinde per xxxvi dies affligimur
quasi anni decimas deo damus.
Sed ut sacratus numerus xl. dierum
adimpleatur quos salvator noster suo
sacrato ieiunio consecravit quatuor
dies adduntur de ~~obediencia~~ ebdomada precedenti
que caput ieiunii subnotatur de cons.
di. v. quadragesima. Et non licet
alicui die cene solvere ieiunium
de cons. di. iii. non liceat et c. non oportet
et hoc quantum ad laicos. Sed
ut sit distinctio inter vitam clericorum
et laicorum clerici debent ante pascha
per viii. ebdomadas inchoare s. a. se
de cons. di. iiii. statuimus et duobus
c. sequentibus Sed videtur contra de cons. di. iiii.

A Sacerdotibus sed oppone ibi teneatur layci. s. denunciare et sic licitum est. piscibus uti ad infirmitates solacium non aut ut lumine pariant incendia ita ut se abstineat ab omni carne et ab omnibus que semen tiva trahunt originem carnis a lacte videlicet caseo. et ovis. iii. di. denique nisi propter infirmitatem in eod. vel in alijs ieiunijs solempnibus petat aliquis carnes dari tunc pot comedere cum sit necessitas ut magis possit peccatum evitari. s. e. c. q. s. uel. Sed sicut quinquaginta diebus ieiunamus ante pascha. propter dolorem passionis christi ita. l. diebus post resurrectionem debent esse ingaudiosi. Et tunc alicui ieiunium necessitatis imponi. lxxv. di. Quod et c. seq. tamen clerici vel monachi si voluerint ieiunare non sunt prohibendi. lxxvi. di. post pascha excipiuntur tres dies rogacionum in quibus omnes tenentur ieiunare de conse. di. v. Rogaciones et vigilia penthecostes. lxxv. di. de ieiunio. Item ieiunia quatuor temporum debent ab omnibus ieiunari. que hoc ordine celebrantur. Primum in prima ebdomada. xl.e Secundum in ebdomada penthecostes. Tercium in septembri proxima feria iiii. post festum sancte crucis. Quartum in decembri iiii. feria post festum sancte lucie. lxxvi. di. Statuimus. Unde v. dant crux lucia cineres carismata dya ut sit in angaria quarta sequens feria. Item ieiunandum est in vigilijs omnium apostolorum ~~preter vigilias~~ preter vigilias philippi et iac. et ioh.

Ewangeliste quia illorum solempnitas infra solempnitatem paschalem istius aut infra natale domini celebratur. de vigilia beati bartholomei consuetudo patrie est observanda. s. e. c. q. in prin. et c. de festiuitate. Item ieiunium indictum ab ecclesia sine causa racionabili non solvatur. cum bene ieiunatur in una provincia non tamen in alia unde unaquaque provincia suo sensu habundat lxxvi. di. ieiunia et c. ultima. preter festa precipua que excipiuntur et que episcopi precipiunt in suis diocesibus observari de conse. di. iii. c. i. in fi. Item in adventu est domini etiam ieiunandum s. e. c. q. s. i. Item festo beati mathie si debet ieiunari sive sit bissextus sive non sive celebretur prima die sive secunda nisi in dominica evenerit quod tunc die inmediate precedenti celebretur. s. de vbo sig. quesiuit. Item natiuitas domini vel assumpcio beate marie vel festiuitas alicuius apostolorum si secunda feria venerit debet vigilia in sabbato ieiunari. s. e. c. i. et c. q. s. Item sexta feria die veneris et quarta feria non licet alicui carnes comedere nec etiam ieiunium solvere nisi grandis aliqua necessitas sit quia quarta feria iudas tradicionem domini cogitauit et vi. feria crucifixus est salvator de conse. di. iii. Sabbato. et de conse. di. v. quia dies et s. e. c. q. s. et peni. Item de istis diebus et adventu vero debeat ieiunium consuetudini loci est standum s. e. c. q. s. Item de illis quia utinam omni tempore ieiunare possemus lxxvi

vj. di. Utinã/ nam. augustino in-
roganti ꝑrime sine. rndit ambro-
sius romam venio ieiuno sabbo
cu sum mediolani no ieiuno i
sabbo/ unde v'sus. Cum fueris ro-
me romano vivito more cum
fueris alibi vivito mod loci/ pre-
dicta tamen no obstant/ quia sunt
localia. s. quo ad romanos ¶
Si vero nativitas dni in vj^a feria
venit. illi qui nec voto. nec ali-
qua obs'vancia sunt astricti carnibus
ꝑpt' festi excellenciam uti pnt
s'm ꝯsuetudinem ecclie generalem.
tamen illi sunt reprehendendi qui
ob devocionem volunt abstinere. i.
e. c. nlt ¶ Nota q' in die dnica
et die Jovis pal' aliquid religiose
sicut manichei nullus debet ie-
iunare/ al' debet. excommunicari xxx. di.
c. nlt et de cons. di. iij. jeiun'. / Sed
ex devocione licitum e. q' in actibus
aplor' diebus penthe ꝯ. ac die do-
minico aplm paulum. et eius co-
credentes fecisse legimus hoc
vj. di. utinã de purgacione

Ulterius e de post partum
abstinencia ciborum s'bt subi-
citur de abstinencia ab in-
gressu. ecclie ꝑpt' partum/ nam i
lege precipiebatur ut mulier si ma-
sculu pepit xl^a. si feminam lx^a
xx diebus a templi cessaret in-
gressu. Sed quia lex p moysen
data e gracia 2 veritas p ihesum xpm
facta e/ ideo postquam umbra le-
gis evanuit. 2 veritas ewange-
lij illuxit/ si mulieres p' partum ecclesiam
gras etiam intrare voluerint
nullo pecti ponde gravantur/

ecclesiam 2 aditus eis no est nega-
dus. ne pena illis videatur culpa-
re culpam. Si tamen ex devocione
velint abstinere. earum no e devoto
improbanda. i. e. c. uno. 2 di. v. in
lege et. c. si mlr / Idem de menstru-
ata. vel fluxum sanguinis paciete
v. di. ad eius/ nec debent marito eas
cognoscere. antequam bene fuerint
purgate/ q' menstruatis quia
ut ait Jeronimus unde nascuntur pue-
ri truncati ceci claudi vel leprosi/ ideo
peccant cognoscendo. nisi continue
menstrua pateretur/ tunc no peccat.
v. di. ad eius/ 2 possunt b' aliquos
tunc mulier viro debitum denegare

Dictum est de ecclesijs edi-
ficandis. Sequitur de immunitate ecclesie a
Q̃ habent proximi capitulo
in ecclijs edificandis/ unde hic vi-
dendum. e cuius auctoritate. 2 qualiter
sit ecclia edificanda/ et si dirupta
sit a quo et qualiter sit reficienda.
¶ Ecclia e auctoritate epi construe-
enda. qui ibi crucem figat et p'
mum lapidem ponat. dote prius ab
edificante assignata/ et pluri-
bus 2 alijs nccijs de cons. di. i nemo
/et qui incepit debet ꝑficere usque ad
finem ut i. c. nemo/ et i aut. de
ec. cum. § . Siquis edificacione
/et qui eam edificat. accipit ius
patronatus. Q. de iure pa. c. ab.
Sunt aut eccle p'egrina loca
2 utilia edificande. de cons. di. i. ec-
clesijs/ nec debent superflue edifica-
ri nisi si inveniantur prudencia epi
sunt moderande/ et etiam si expedi-
at destruende. de cons. di. i. c. ij. 2 c.

eccl(es)ie // Nove eccl(es)ie sic debent edi
ficari ut veteribus nullu(m) p(re)iudiciu(m)
g(e)n(er)etur. j. e. c. ij. et xvj. q. 1. eccl(es)ie
et c. quicu(n)q(ue) h(oc) e(st) v(er)u(m) n(is)i ca(usa) sub
sit q(ua)re n(on) p(re)iudiciu(m) valeat edifi
cari // Est aut(em) iusta ca(usa) q(ua)n(do) le
p(ro)si ceteris sanis co(n)venire n(on) p(oss)unt h(abe)re eccl(es)iam
et cimiteriu(m) / et p(ro)p(ri)u(m) sac(er)dote(m) j. e. t.
ij. et p(ro)p(ter) honestate(m). p(ro)p(ter) h(oc) eo(rum) debe(n)t
aut(em) ab aliis sep(ar)ari. j. de q(ui)ng(ue) lep(rosis).
t. 1. z xxxiij. q. ij. h(oc) ip(su)m // Ite(m)
h(oc) ubi e(st) carencia eccl(es)iar(um) et p(ro)p(ter)
e(st) angustiatu(m) licet ep(iscop)us inva(n)dit
res eccl(es)ie no(n) aliena(n)de j. e. t. ult.
et xvj. q. 1. p(ri)ncipium felix et c.
ult(imo) // Item t(er)cio p(ro)p(ter) distancia(m)
vel difficultate(m) accede(n)di ad eccle
siam. t(em)p(or)e pluviali vel hyemali
p(ro)p(ter) divinu(m) officiu(m) audiendu(m) / et
t(ame)n p(res)b(ite)r maior(is) eccl(es)ie nichil p(re)
iudiciu(m) e(st) (con)structa minor / p(re)senta
bit ad illa(m) minore(m) j. e. t. iij. //
Item q(ua)rto ep(iscop)us p(otes)t nova(m) eccl(es)iam
construe(re) p(ro)p(ter) sepultura(m). d(e) s(e)p(ulturis) c. de don
aplice z xvj. q. ij. bone // Licitu(m)
e(st) cuil(ibet) h(abe)re oratoriu(m) et ibi orac(iones)
/ missas aut(em) ibi celebrare no(n) licet
n(is)i de lic(enti)a ep(iscop)i sp(eci)ali de (con)se(cratione) di. 1.
unicuiq(ue) et d(e) nobis c. fe. Sed
religiosis mendica(n)tib(us) no(n) lic(et)
lic(et) absq(ue) lic(enti)a sedis ap(ostolic)e q(uo)d dic
ut j. de exces. p(re)l. c. ult. li. vj.o
// Eccl(es)ia dirupta d(eb)et refici ab
eo qui dote vel porcione(m) p(ro) fabri
ca deputata(m) recipit. si sufficiat
ad reparacione(m) eccl(es)ie x. q. 1. decrevi(mus) et
x q. iij. unio / et j. e. de his / Si
aut(em) no(n) sufficiat illa dos sen

porro tu(n)c rector et quicu(n)q(ue)
beneficiu(m) eccl(es)iasticu(m) h(abe)nt ex eo
adiuvent ad tecta eccl(es)ie restitu
e(n)da. vel ip(s)as ecclesias eme(n)di
das / ut eo(rum) exemplo. ceteri invi
tentur. j. e. t. 1. z c. de his / q(ui)a
qui sentit onus sentire d(e)bet
z on(us) j. de reg. iur. qui sentit
li. vj.o // In quibusda(m) aut(em) partib(us)
layci de (con)suetudine hoc faciu(n)t
exp(e)nsis suis q(uod) e(st) observanda.
maxime ubi male da(n)t deci
mas xvj. q. vij. quicu(m)q(ue) z c. se
et c. h(oc) dixim(us) **De immunitate**

Operibus **ecclesiarum**.
Dictu(m) e(st) de edificacione
eccl(es)ie. Sed q(ui)a ecclesia
p(ro)p(ter) reverencia(m) sacramenti altar(is)
d(eb)et h(abe)re aliqua(m) in immunitate(m)
Ideo h(oc) de i(m)munitate eccl(es)ie e(st)
videndu(m) / et p(ri)mo quid sit im
munitas / et unde dicat(ur) / Quam
in i(m)munitate h(abe)nt eccl(es)ia et cimi
teriu(m) / Qua(n)do h(omin)es ip(s)i(us) et res
et q(ue) e(st) pena violantiu(m) i(m)munita
tem // Immunitas e(st) privilegiu(m)
ecclesiastice lib(er)tat(is) p(er)sonar(um) vel
rer(um) ad eam p(er)tinenciu(m) z d(icitu)r (con)s(tituti)
o(nem) (con)tra. i(m)mun(itas) i. ex(empta). munera et
officia / a quib(us) eccl(es)ie s(un)t i(m)munes
xvj. q. 1. c. novar(um) // Eccl(es)ia h(abe)t
i(m)munitate(m) q(uod) placita secularia
no(n) sint in eccl(es)ia tenenda seu
tracta(n)da / z maxime sanguinu(m)
iudicia / q(ui)a crudele e(st) ibi iudiciu(m)
sanguinis ex(er)ceri. ubi e(st) tutela re
fugij (con)stituta. j. e. t. 1. z c. cum
eccl(es)ia // Idem de cimiteriis ut

.III.

ibi / quia nec in ecclia nec i cy
miteriis debent negociaciones
et papue nundinaz et parla-
menta. vel cuiuscuq fori iudicia
exerceri. Et siqua ibi sna lata fuit
omni caret robore firmitatis / et
alia pena legittima puniantur
J. e. decret. l. vjo. Sed cause eccle-
siastice in ecclia sunt tractande xj.
q. ij. precipue 2. d. de cap. q̄ frote
et e vato. ut magis caveat. a p
iuriis 2 mendaciis / Item nullus
secularis det in domibus ecclesiaz
hospicia ex debito vendicare J. e.
c. 1. Sed caritatiuo hospicium pete-
re pt a clericis qui ad hoc tenent. xlij.
di. §. 1. d. de pben. de monachis
2. c. suscepti l. vjo. / Certo het
emunitatem. ecclia q nullus co-
fugiens ad eam pt inde trahi
Sed rectores eccliaz sibi optinere
debent membra. et vita J. e.
int alia / et si aliqui eos inde
extrahunt. mutilent vel occidat
extrahentes papietes et cosu-
lentes sna excommunicacionis incur-
runt / et amittunt feuda et bene-
ficia siqua ab ecclyis tali violatis
optinet et ad ecclesiam aqua
illa optinet libere revertant / et
filij eoz ad bnficia ecclesiasti
ca. decreto sunt inhabiles et in
digni J. e. Sanguisuge infringentes
bituriten / Excipiunt casus
/ Primus si sit publicus latro.
vel nocturnus ppulator agroz qui
itinera frequentata. vel publicas
stratas obsidet aggressionis insidijs
ab ecclia extrahi pt. immunitate
non pstita J. e. int alia / publicos

enim latrones cuiuslz impune licet
occidere. etiam sine pctō xxiij. q. v.
si homo et c. qui liceat. viij se
viii. l. 1. et ij. et xvij. q. iiij. sicut
antiquitus / Secundus siquis per
industriam. vel per insidias occiderit
proximum suum ab altari meo evelles
eum ut moriatur J. de homi c. 1.
Aliqui dicunt hunc casum. loqui de
altari veteris testamenti quod non erat
tante auctoritatis. sicut altaria nra
/ Alij intelligunt qui commisit ho
micidium incyminterio vel in ecclia
tn. dicas. s. host. 2 b' hoc intelligi
qn pagissionis insidiis occidit.
ab ecclia. immunitate non habet /
Tercius si in ipa eccliā vel i cymi-
terio commisit homicidium vel furtum
vel aliud casse ut ab ecclia ptegat.
quia frustra. legis auxilium in
vocat. qui committit in lege J. e.
c. nlt / Idem si ad aliam confugiat
quia ecclia est. vna. xxij. di. quis
verius credo. si tamen occidat an J.
de homi. c. 1. / Ide dico de clerico vbi
cumq committat furtum vel homicidium
q ab ecclia non debet liberari. ymo
pt ibi iudicari quia iudicium eccle-
siasticum ibi debet exerceri. xj. q. ij. precep
tum. 2 J. e. decret. l. vjo / ptea. ad
mortem. non condempnat. sed pena
alia legittima punit / tn rectores ec-
clesiaz sibi obtinere debent membra
et vitam J. e. int alia / Quintus
si iudeus vel paganus confugit ad
ecclesiam dic q non debet extrahi dum-
modo absit fictio C. de his q ad
ecc confu. l. vjo. / Sextus si seruus

compellatur etiam inbitus/ aliquin
adno potest occupari. et si post hmoi
pstitum iuramentum hmoi fugit
sacerdos restitue tenet/ et si dns ei
penam aliquam irrogavit/ per
iurus est/ et det excoicari/ h. pba.
j. c. sint alia insi/ et xvij. q. iiij.
inetheentes diffiniunt/ 2. c. id co
stitui⁹/ Non quod ecclia maior p
circuitum det hre xl. passus ab
epo assignatos/ Capelle vero et
minores eccie xxx. et infijs h3
i imunitate/ ita quod nullus det per
vim extrahi etiam si essent. do
mus clicorum vel religiosorum infra
hos passus/ Fallit in capellis
que sunt infra ambitum murorum
castellorum in quibus ppt loci angu
stiam non h3. hmoi xvij. q. iiij. sic.
et. c. quicumque here. vel sint de ec
clesia consecrata/ Secundo de ec
clesia non qsecrata si quis ibi co
fugiat dic quod idem est dum tn sit
edificata auctoritate diocesani epi
et ibi diuina misteria fuerit celebrata
ta/ vel non sine h. j. c. ecclia/ Ter
cio si interdicta sit vide quod non ha
beat privilegium/ ex quo i diuina non
celebrantur p illud. c. ecclia/ quia
clicus interdictus vel excoicatus
vel suspensus beneficium non per
cipit. s. de app. pastoralis. in fi/ dic
q. h. host. quia clicus depositus
caracterem retinet/ qui ei prodest
est excoicatus lxxxj. di. dictum
h. em reuerencia deo debetur/ qui
non deliquid/ nec ecclia sua non
est violanda/ Quarto si dum
fugit ad ecclam obviavit sacerdoti

corpus xpi deferenti et ei adheat.
inutquid tale saluabit ecclia/ host.
dt. quod sic/ quamvis non sit expressu
in iure/ exemplo mulieris fluxum
sanguinis pacientis v. di. ad eius
ait enim xpus fides tua te salua
fecit atque ix/ et statua pfecti sal
uat hominem inst. de hijs qui sunt
sui l. al. h. Sed h⁹ multo forcius
xpi/ Sed nunquid priuata oratoria
que sunt in domibus aliquorum de
bent gaudere hac imunitate ut de
qse. di. j. unicuique 2. s. decensi. c.
vlt/ et in aut de ecc. titu. h. sigis
infra domo coll. ix/ dicunt quida
quod non/ tn. distingwas aut sunt edi
ficata auctoritate epi et ibi misteria
ecclastica celebrantur/ tunc gaude
hac imunitate ar. s. de relig. do. ad
h. 2 j. c. ecclia/ al non gaudet/
Item domus epi hent eandem imunita
tem/ quia et ecclia quanto ad fugi
entes ad eas xvij. q. iiij. id qsti
tui⁹/ sine sunt iuxta ecclam sine
longe ab ecclia fuerint qstitute
h. host/ licet non longe ab ecclia
hospicium debeat hre. xlj. di. epc
Quarto hent i imunitate ecclia/ quod
ea que sunt i porta/ nec p vim nec
p furtum sunt inde auferenda. et qui
abstulerit ut sacrilegus iudicatur
ut xvij. q. iiij. siquis et. c. quisquis
et dic ut. j. de rapt. h. violato
res/ Quinto quod per quacumque sint
peccunia vel res eccie devenerint
ad aliquem quod res empta ex illa pec
cunia est ecclie/ quod dic ut. s. de emp.
et ven. h. regulare/ Sexto
non quod ecclia non det laycis ita

m

stallari nec in servitutem redigi x.
q. i. Ecclesias / quod intelligas secundum Innocentium
et Joh. ad impugnandum vicinos sed
ad defensionem et refugium sic. ¶
Item nec debet sic habitaculum sicut
nec vasa nec cetera ornamenta
debent humanis usibus applicari
de conse. di. i. ligna et v. c. sequentibus
et e. de reli. do. ad hec. // ¶ Item non
vendi potest preter aliquam necessita-
tem / ut aut. de alie. et emphi. § et
quia // ¶ Item ludi theatrales et
larvis vel similibus in ecclesia fieri
prohibentur e. de vi. et ho. cle. cum
decorem // ¶ Item clerici vel laicis
non dent tempore officii inclusoris ha-
bitacula e. de vi. et ho. cle. c. i. et
de conse. di. ii. sacerdotes // ¶ Item in-
fra ecclesiam / nullus mortuus se-
peliatur nisi epi et abbates aut
digni presbiteri / vel fideles laici xiii.
q. ii. nullus / et intellige laicos
per quibus deus facit miracula.
¶ Alii intelligunt a fide baptismi sed
immunitatem sed communitem quam
ecclesia / nisi in istis duobus casibus
ultimis // ¶ Item in ea cessent collo-
quia et confabulationes quelibet
et alia que divinum officium
perturbare possunt / vel oculos divine
offendere maiestatis / ne ubi est
peccatorum venia postulanda / ibi
peccandi detur occasio vel depre-
hendantur peccata commissa i. e. decet
li. vi.° / et nullus debet turbare di-
vinum officium alias excommunicatur i. de
sen. ex. Gravis / quod dic ut i.
de sen. ex. § ix. perturbante su-
mi or § sequentibus ¶ Persone ec-
clesiastice habent immunitatem quod

non teneantur ad aliqua exactionem
persolvendam vel tallia seu collec-
tam vel tributa racione persone / vel
rerum ecclesiasticarum / vel etiam patrimoniorum
mobilium e. de exp. ep. et cle. li.
xxiii. q. ult. questor i. e. non minus
et c. adversus et e. de cens. quamquam
li. vi.° / adde quod ibi dicitur § exactio / quod
nos si aliquid permiserint vel solverint
vel dederint sub admittendo mutui
subvencionis subsidii vel doni nomine
seu quovis / alio titulo modo vel quesi-
to colore absque auctoritate sedis ap.
necnon imperatores reges principes
duces comites barones vel alii
inferiores quocumque nomine censeantur
qui talia imposuerint exegerint
receperint aut arrestaverint et
omnes qui consilium vel favorem dede-
rint publice vel occulte / eo ipso
sententiam excommunicationis incurrunt / et
universitates interdictum / nec possunt
absolvi nisi in articulo mortis ab-
sque licencia sedis apostolice speciali i. e. cle-
ris et c. adversus li. vi.° / et e. de
cens. quamquam li. vi.° / si tamen sunt
mercatores communiter ad hoc admittuntur
principalem / quia de mobilibus iure
debent laicorum censeri / et e. de cle.
coniug. Joh. / et hoc nisi desistat per-
turum. ad modum e. de vi. et ho.
cle. c. ult. // ¶ Item in quibus casibus
notis i. ex de sen. ex. § plurimis
laici et tributis § se et § lxxxi.
¶ Item clerici etiam coniugati seu sim-
non dent subire aliquam servitutem
personale e. de exp. et cle. omnes //
¶ Fallit in hoc quod nullus animo et
vigiliis excusatur sed omnes ad.

nota e p
cle vicarii et

hoc tenent. ut melius possit
ciuitatis custodia perari. i. e. t. y.
nisi sit senex. qui penitus excu-
satur. C. de decur. l. ult. l. x°.
predia ecclesiarum habent immunitatem
quia non dent sordidis et vilibus
muneribus grauari. xxiij. q. i. placuit.
et. c. nouellas. ad honesta autem
et que imposita erant per alios an-
tequam ad ecclesiam peruenissent tenentur.
ut ad tributum canone sine cen-
sum sine redditus xi. q. i. tributum
et. c. magnum. et xxiij. q. viij. tri-
butum. et. d. de censi. c. i. in fi.
fallit hoc in decimis oblationibus dotibus
atrijs et cimiterijs ecclesiarum positis.
et in manso integro ecclesia est sita.
seu dotata. de quibus nullum dent
soluere tributum seu nullos redditus
de omnibus autem alijs dent dare nisi
remissum fuit expresse ab eo. qui re-
mittere potest. quia res cum onere suo transit
xxiij. q. ult. §. cancitam. et. d. de
censi c. t. et xvi. q. i. placuit. sed
nullo modo licet dominis temporalibus que-
quacumque causa etiam pia tallias uel
collectas seu exactiones quascumque
ecclesijs uel ecclesiasticis personis
imponere. nec exigere ab eisdem pro do-
mibus predijs uel quibuscumque posses-
sionibus ab eisdem ecclesiis uel personis
ec. hactenus habitis acquisitis uel
imposterum acquirendis. etiam si ipse
ecclesie uel persone uel res huiusmodi sint
infra illorum territorium constitute. nec
etiam liceat illis ipsas ecclesias uel
personas ad distrahendum uel alienan-
dum. aut ex manu sua ponendum
acquisita nunc uel que deinceps ac-

quirent aliquatenus coartare
i. e. quia non nulli. li. vj. contra aliquis
possint clerici soluere. potest tamen sedes
apostolica specialem i. e. aduersus et c.
clericis. li. vj°. pena violationis
immunitatis ecclesie est duplex una
spiritualis alia pecuniaria. spiritualis
pena est excommunicato quod dicitur ut i.
de rap. et incend. §. violatores
et §. sedis etc. quia violator est
excommunicatus comprehendo ad ecclesiam
confugiente quod dicitur ut. d. e. §. facto
item iurisdictionem ecclesiasticam
impediens in casibus de iure uel
consuetudine pertinentibus uel famu-
los seu bona detinens uel ledens
seu prohibens ne possint clerici e-
mere uel vendere panem uel vinum
ipso facto excommunicatus. i. e. quoniam et
c. eos. qui. l. vj°. et de pen. quum
ingredi tibi. item petens peda-
gia uel guidagia. quod dicitur ut. d.
de censi §. quarto. pena per-
cuniaria quandoque maior imponitur
quandoque minor xvij. q. iiij. quisquis
et. c. siquis contumax. ideo arbi-
traria est. ar. d. de off. del. de causis
debet tamen dari illi persone uel loco cuius
est immunitas violata. i. de sen. ex-
que. et c. parrochianos et i. de sy-
debitis et xvij. q. iiij. siquis in
atrio ne clerici uel monachi se
Prosecuta sit clericalibus ne-
sumpinus ea que contrarijs se
opetinus clericis et sequuntur
monachis. inde fecerunt huius
titulus subiicit. huius de prohibitus
§. de secularibus negocijs vult-
dum est ergo que sunt. secularia

negocia / et que clici possunt facere
et que non. Secularia negocia
dicuntur de secularibus rebus accipiendis
vel distrahendis que sunt clericis prohi
bita quia nemo militans deo impli
cat se negociis secularibus. j. e. c. 1. 2
c. sed nec / 2 xxj. q. iij. c. 1. 2 2 iij.
et lxxxviij. di. fornicari / quia inter
ementis et vendentis commercium dif-
ficile est non intervenire peccatum. de pe
di. v. qualitas de quibus hic pa
rum perstringamus. j. e. c. 1. ut com
exemplo. similia caveant. 2 ca
exempli paucis sunt comprehenda.
xxv. distin. §. unus. Item pro
hibitum est clericis vel monachis
munera in iusta accipere vel dare.
et si receperint tenentur pauperibus
erogare. xiiij. q. iiij. dici et c.
quicumque 2 q. v. non sane. Item
non licet eis nec per se nec per alium
negociari. Unde quemlibet negocia-
torem clericum ex inope divitem et
ex ignobili gloriosum quasi quan-
dam pestem fuge. lxxxviij. di.
negociatorem. Item officium advo-
cationis in placitis secularibus
exercere nisi pro miserabilibus personis
s. pro defensione orphanorum et vi-
duarum seu propria causa. vel sue ecclesie
j. e. c. 1. 2. et de postu. c. 1. 2 lx
xxvj. di. pervenit / vel nisi suorum
seu suam iniuriam prosequatur
iij. q. vij. omnibus / et j. de hon. plac.
l. vj.o. dic ut. et. de postu. §. ecce
et §. se / Item conducere ad lucrum
vel firmas accipere a clericis vel
laycis suo nomine j. e. c. 1. 2. c.
secundum / sed nomine monasterii

sic licitum est causa necessitatis / quia
legimus quosdam apostolos negociatores
fuisse / et in regula beati benedicti
precipitur provideri per quorum manus
negocia monasterii peragantur.
j. e. c. 1. infi. Item si conductori
succedunt bene possunt in conductione
remanere. ff. de decur. l. decimo
Item personas prohibentur in nego-
ciis secularibus exercere seu in rebus
laycorum / et si occasione talis admi-
nistrationis propter pecuniam causam
deprehendantur in fraude / indignum
est eis ab ecclesia subveniri per quos
constat in ecclesia scandalum generari
j. e. c. 1. 2. 1 / sed per ecclesiasticos potest
iniungi de stipendiis episcopi §. aliud autem / et
xxj. q. iij. credo et c. cipriamus
et ar. j. e. c. 1 / sed in monachis
requiritur licentia abbatis xvj. q. 1. mo-
nachi / et quod dicitur de monachis intelli-
ge de canonicis regularibus et aliis
personis religiosis. et. de postu. ex
parte. Item prohibentur turpis vel ne
fari esse ioculatores. j. e. c. 1. 2 xvj.
di. clericum scurrilem / et si pannas
exercuerint amittunt privilegium
clericale / vel infra annum si tercio ad
moniti fuerint. et. de vi. et ho. cle.
cleri l. vj.o. Item aleas amare
armamenta ingerentes proposito
suo. gerere / in deliciis vivere vel se
gulam et ebrietate sequi. j. e.
c. 1. 2. et hic. dic. ut. et. de vi. et
ho. cle. §. ite. a crapula. 2 v. §. se.
Item prohibentur procurationes villarum
aut iudices seculares exercere vice-
comites aut prepositi seculares et si.

ad morti eundae noluerint exequntur
ita tamen q monachi in talibus districtius
qua clerici puniantur. extra de exces. prel. nec. 2. c.
clericis et de. de vi. et ho. cle. clericis ¶
b ¶ Item in sacris ordinibus constitutis non
licet iudicium sanguinis agitare. nec
truncationes membrorum presentiant
aut indicet faciendas. aut officio et
beneficio priventur. extra ne clerici vel mo. sen
dent. clericis. consilium aut dictam sentencie
nec etiam interesse. extra eodem. sententiam. quia est
sicut irregularis et deponetur. extra de ex
cess. pre. ex litteris 2. i. c. clericis. Sed si quis
prelatus vel clericus iurisdictionem optinens
temporalem. super homicidio vel alio ma
lefitio ab aliquibus in iurisdictione sua
commisso potest sine metu irregularitatis bal
livo suo delegare. iniungendo ut super
hoc veritatem inquirat et iustitie de
bitum exequatur. nec efficitur irre
gularis. si ballivus ad penam sanguinis
procedat. extra e. episcopus. l. vi. et ad hoc q
dr. extra de homi. §. si autem casu ¶
Secundum si interfuit tantum ubi iudicabatur
homicida nunquam propter hoc efficitur irregularis
ut propter hoc deponatur. de. v. q. non s.
al. de. pena. quia interfuit quo ad prep
tum. alius canonis. extra eodem. sententiam
¶ Sed quid si prelatus delegavit
causam sanguinis et ad eum appellatur
utrum alii deleget vel per se hoc faciat
non possit. extra ne clerici 2. c. epus l. vi. et 2
xxiii. q. ult. his a quibus ¶ Item
in sacris ordinibus constituti non debent
tabellionatus officium exercere alias
beneficiis spolientur. extra e. sicut et in
tellige tamen coram iudice seculari
non ecclesiastico ut hic. an. xxix. di.
si romanorum. extra de privil. quia era
¶ Fallit in inquisitione facienda
contra hereticos nunquam tenetur. h. sunt

in sacris vel religiosi tabellionatus
officium exercere. et debet sicut ut officium
sit ad conscribendum. l. vi. ¶ Item bal
listarii aut huiusmodi viri sanguinum de
riti non preponantur. nec ullam partem
cyrurgie exerceant que adustionem
vel incisionem inducit. nec purga
tione aque ferventis vel frigide vel
ferri candentis vel duellum benedicant
extra e. sententiam dicit ut extra de homi. §.
Sed pone in officium ¶ Item tutelam
non debent habere xvi. q. i. generaliter
c et xxi. q. iii. cyprianus ¶ Item regu
lares leges legere vel audire non de
bent. nec phisicam. Si sed exierint
et ad claustrum suum infra duorum men
sium spacium non redierint. excacons
ipso facto incurrunt. in nullo causa audi
antur et reversi in choro. capitulo
mensa et ceteris ultimi existant. nec
possint promoveri. absque licentia sedis
apostolice specialiter. extra e. non magis 2 c. super
specula. ¶ Si vadant ad quecumque
studia nisi de licentia prelati et
maioris partis capituli. vel si dimit
tant tenere habitum et docentes
eos sciens quid sit dr. extra e. ut pe
riculosa l. vi. dicit ut extra de sen. ex. §.
xlvii. 2 §. si ¶ Item archidyaconi
decani prepositi cantores plebani
et alii clerici personatum habentes vel
non presbiteri leges vel phisicam audie
tes sunt ipso iure excommunicati nisi
infra spatium duorum mensium desti
terint. extra e. c. ult. §. quia vero isti tamen
non sunt ligati ratione ecclesiarum s.
presbiteri nisi eedem ecclesie fuerint ple
banie sub se capellas habentes in
quibus instituuntur clerici perpetui. ne
quemtes absque ratione absque causa rationa
bili amoveri. extra e. statuimus. l. vi.

Sunt aut tres casus in quibus clerici pnt negocia secularia exercere. Primus si habent administratores pnt seculares causas et iudicare inter subditos maxime inter clericos xi. q. i. c. i. et ii. et c. sapiencie et int laycos suos lxxxix di. indicatum et e. de fo. compet. qui clerici et e. de ap. duobus inst. e. t. xxi. c. qui l vi°. Secundus quia possunt suscipere tutelam miserabilium personarum lxxxvi. di. pervenit et lxxxviii. di. pterea et lxxxviii. di. c. i. et c. cepit ita tn q monachi faciant de licentia abbatis xvi. q. i. monachi. Tercius si clericus indigeat pt recipere possessiones excolendas ad firmam sine conducere ar. lxxxvi. di. pervenit et xci. di. c. ii. Item pt. etc. clericus talis artificio suo honesto. accipere de victu suum tamen. occasione talis officii no desit officiis divinis ar. e. de eq. di. v. nup et i. e. c. i. et ii. Itm clericus no debeat emere aliquid ut carius vendat xiiii. q. iiii. quicumque hoc e vim in eadem for. sed in alia scriptura emit tabulas ut faciet scrinium. vel cartas ut scribet librum. vel linum ut faciet retia et similia ar. lxxxviii. di. consequens et e. qse. di. v. nup et xci. di. clericus

d Pena aut illorum qui se immiscent secularibus negociis supradictis e deposicio si fuerint incorrigibiles xci. di. clericus et e. Sed nec et si tres admoniti ab epo no cessaverint privilegium clericale de immunitate patrimoniorum amittunt e. de v. et ho. cle. c. ult. Sic intelligit. p. e. c. ii. dicunt in e. de vi. et ho. cle. s. penult. In foro aut penali i intelligendum est. eis ut epc sic lucrati fuerint studeant pauperibus erogare xiiii q. v. qui habetis et c. no sane Primum tam dominium transferatur. dic ut s. de usuris s. ult. Explicit tercius liber. Incipit quartus de sponsalibus et matrimoniis

IIII

Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. e. de bigamia debitum. a.

Cum ordo clericorum dignior est quam laycorum iii. di. denique. Ideo postquam est tractatum de matrimonio spirituali inter clericum et ecclesiam cuius ecclesie epus est caput et canonici membra. e. de his que fi. a pl. sine cons. ca. novit. Nunc tractandum e de matrimonio carnali inter virum et mulierem cuius vir e caput xxxii. q. vi. no mechaberis et xxxiii. q. v. cum caput. Sed quia sponsalia quasi precedunt matrimonium. Ideo primo videndum est. quid sint sponsalia Et unde dicantur et quot sint eius species et qualiter contrahantur. Et qua etate contrahi possunt. et qualiter dissolvi possunt. et post videbimus de matrimonio. Sponsalia sunt futurarum nupciarum promissio xxx. q. v. nostrates et dicuntur a spondeo spondes i. promitto promittis ff. e. l. i. quia vir promittit aliquam accipere in uxorem sequitur i. e. si int. Species sponsaliorum sunt due s. de futuro et de presenti. Sponsalia de futuro contrahuntur. his verbis Ego accipiam te in meam et ego te in meum. sive verba similia i. e. si int. Sponsalia de presenti contrahuntur

hijs v̄bis ego accipio te in meam et
ego te in meum vel p alia v̄ba similia
consensum exprimencia de presenti q. e.
Si int. j. de spon. du. licet Sed pocius
est unius j. c. cum apud Sponsalia
contrahunt x. modis Primo nuda
promissione ut cum alter dicit alteri acci-
piam te in meam et ut in s. preced.
Secundo fidei datione sine aliqua condicione
j. e. prox. j. Tercio sub condicione ut
cum dr accipiam te in uxorem si pater
tuus dederit c. vel si placuerit patri
j. de condi. ap. de illis z c. super eo.
Quarto iuramenti interposicione j. e. de
illis explicit et c. requisivit
Quinto anuli subarracione et vocatur
proprie subarracio. xxvij q. ij. Si quis
desponsaverit z xxx. q. v. Nostrates Si
vero anulus detur mulieri in eccla p
sumitur primo xxx. q. v. femine al.
q i primis et in quarto digito ideo
anulus inseritur ideo q in eo vena
quedam ut fertur sanguinis usque
ad cor perveniat xxx q. v. q inprimis
Si aut coram parentibus detur anulus
sponsalia presumuntur xxx q. v. nostra-
tes Sexto datione arrarum sive
aliqua pecunia vel aliis rebus C.
de spon l. arris quas amittit q
resilit sine iusta causa C. e. l. ult Et
sub pena contrahi non potest cum libera
debeant esse nuptia ideo pene int
posito improbatur j. e. gemma z ff.
de v. obl. l. ticia Racio diversitatis
e quia una e res favorabilis S.
de re. iud. c. ult ideo arra arra
potest tradi in nummo sed pena non
quia res e odiosa C. de spo. l. ult.
Item arra statim datur pena solvitur
promittitur si fuit comissa z favorabi-
liores sunt homines ad promittendum
penam quam ad solvendum arras
Item arre consueverunt dari in quan-
titate parva sed pena consuevit in
magna quantitate promitti et eo
timore maioris quantitatis solvende
facilius quis posset compelli q esse
non debet ut in c. gemma Sed utrum
pena possit in aliquo casu in sponsa-
libus apponi p. et unus distinguit
Aut pactum fit inter personas habentes
potestatem in illos qui sponsalia con-
trahunt et tunc non valet j. e. gemma
et ff. de v. obl. ticia Aut inter personas
extraneas que nullam habent coherci-
onem contrahentes et tunc tenet pena C.
de indicta viduitate l. j. et ff. de condic.
et demo. l. j. quia racio prohibi-
tionis cessat cum dicte persone compelle
non possit contrahentes Septimo
contrahuntur sponsalia per nuncium
vel procuratorem dum tamen procura-
tor habeat speciale mandatum adhuc
et tempore contractus consenciat al non tenet
procurator et illa ignoret ipsum
mandatum revocasse S. de procur.
procurator infi l. vj Quid si
qui contrahant per procuratorem postea faciunt
aut eos personaliter contrahere antequam
conveniant mutuo ne forte post
ea aliquis eorum dicat se mandatum
procuratoris revocasse et sic esset
confusus Quid si vero dissentit
vel de hoc cogitat qui nuncium mi-
sit tempore quo puella consentit dic
sponsalibus esse standum tum propter
favorem matrimonii S. de re iud.
dilectis tum quia non habet obice contrarie
voluntatis S. de bap. maiores in
fine Octavo per literam seu epistolam
ff. de spo. l. ult Nono per parentes

si fuerint presentes et non contra dixerint.
sive fuerint absentes et ignoran-
tes si post scientes ratificaverint vel ta-
cite vel expresse. ut. de despon. impu.
Si infantes § ult. l. vi. ¶ Decimus
per verba de presenti sicut potius inferius
ut e. Si inter vel verbis equipollentibus
ut si dixerit ab isto tempore pro coniuge te
tenebo vel sicut uxori providebo et
equo. ut e. ex parte eadem. et secundum host. si
dicat volo te habere deinceps in uxo-
rem. Secus si dicat volo te ducere
vel accipere. Sed si dicat promitto tibi
quod providebo tibi sicut uxori et illa idem
respondeat host. dicit quod pro invicem est indi-
candum. nisi de intentione contraria pro-
testentur. Si autem dicantur verba ista
consulem ad invicem nomine matri-
monii vel libero tecum si intendat
matrimonium est alias non. ¶ Contrahi
b possunt sponsalia post septennium
quia tunc incipit habere discretionem tam
pueri quam puelle et sponsalia con-
tra placere consueverit. ut. de despo
impu. litteras. sed an non possunt. g.
hi ut de despon. impub. Si infantes
l. vi. hoc est viii despensalibus de
g futuris desponsatione impuberum
dicitur ut ff. ti. pro. petatur. ¶ Spon
salia de presenti contrahuntur post xiiii.
an. cum puero et post xii. cum puella
ut de despon. impub. continebatur.
et c. attestationes. nisi malicia
suppleat in etate ut de despo. impu.
Si infantes § idem. l. vi. dicitur ut
ibi ¶ Solvuntur autem sponsalia de
futuro in xii casibus ¶ Primus si
post sponsalia contracta etiam cum iu-
ramento sponsus dimittat terram
et se transferat ad partes alienas
et per longum tempus remaneat.
ut e. de illis. Illud autem tempus est trium an-
norum ff. de repud. l. ii. aut hodie. ¶
Sed nunquid potest brevius. audire. host.
dicit quod sic ¶ Secundus si quis iuravit 2
aliquam ducere in uxorem infra certa
diem et per ipsum non stetit quominus
minus adimpleret elapso termino solvuntur
sponsalia ut e. Sicut ¶ Tercius propter 3
fornicationem subsequentem non autem
propter precedentem ff. de eodem in quadam
impu. ¶ Sed quid si per violenciam
opprimatur. dicit idem ff. b. xxvii. q. ii. cap 2
tor et c. se et xxxii. q. v. finget et
ita. punitur sine culpa. non sine ca.
ut de reg. iur. sine culpa. l. vi. quia
esset bigamus ut dictum est ff. de big.
super tria ¶ Quarto propter enormitatem 4
supervenientem sive infirmitatem ut
potest si fiat leprosus vel paraliticus vel
oculos aut nasum amittat seu quod
graviter ei turpius eveniat ff. de
eodem quadam modo v. q. si post et
ut de coniug. § ff. ult. ¶ Quintus si 5
alter fiat hereticus ff. de eodem in qu
admodum ff. Illud quia heresis est for-
nicatio spiritualis xxviii. q. i. ydola-
tria. et c. non solum ¶ Sextus si mu- 6
tuo se absolvunt et hoc dicunt qui-
dam host. ut e. preterea. i. Sed quod hic est
ut e. pluribus vel compellitur per sententiam con-
iuracionis contrahere et iuramento
servare. host. et alii dicunt non sunt cogendi
esse servandum propter iuramentum et c.
preterea loquitur de permissione com-
pativa tamen ibi dicatur quod hoc possit
impacia tollerari. Sed secundum host. no
et per distinguere aut uterque dissen-
tit et tamen capitalis inimicicia al-
legetur dissolvitur ne deterius inde
contingat ut e. preterea. i. quod in iuramento

hnit tacitam condicionem .s. si eadem
uoluntate permanserit ar. e. de
minore sponsalium. Si uero iuramentum
non interuenit ex quo uterque dissentit
possunt se absoluere ne deterius inde
contingat .s. adulterium ut in c. i. preallegato.
Si aut alteruter tantum dissentit nec est
discordia capitalis primo primo mo-
netur post cogitur per excommunicacionem
j. e. ex litteris. Sed hec opinione potius
i. puis j. e. Requisiuit. Sed quo-
modo patitur iste excommunicari qui non detinu-
erit contra iuramentum dicas quod
etiam non solum peccata commissa puniri
debet sed etiam committenda prohi-
beri ut si uideat aliquem peccare
uel paratum ad peccandum xxiii. di. dia-
coni et xxiii. q. v. hec uide. Item licet
non dum transgressus sit, quia post
transgressionem contrahendo cum alia
per uerba de presenti non posset ulterius
compelli cum iam fortius uinculum
superuenerit. et sic debet etiam excommuni-
cari et facere quod potest quia excommunicacio
medicinalis est. j. de sen. ex. cum me-
dicinalis l. vi°. Si aut sit capi-
talis inimicicia quia desiderat du-
cere ut eam interficiat tunc non
est cogendus sed tamen monendus et sic
ponitur potius electione j. c. re-
quisiuit nec tunc esset excommunica-
cio medicinalis sed mortalis quod
esse non debet xi. q. i. c. inter quia sine
plectendo sine ignoscendo. hoc
solum bene agitur ut uita homi-
num corrigatur xxiii. q. v. prodest
7 Septimus si pubes contrahat cum in-
pube et impubes cum peruenit
ad etatem legitimam reclamat. j.
de despon. impub. de illis i. dic ut

ibi .s. circa separationem. Octauus si 8
contrahat sub condicione ut .s. si dicat
sibi c. et non uult dare. j. de cond. ap.
de illis. dic ut ibi protanto et in istis
soluuntur sponsalia per primam.
Nonus si contrahat cum secunda 9
et carnalis copula sequatur. ar.
j. e. is qui. Decimus si contrahat 10
cum secundo per uerba de presenti et tunc sibi
pena imponenda de prima fide
mentita j. e. sicut et c. si inter
Undecimus si alter religionem 11
intrauit e. de con. coniug. ex publico
Sed si iurauit aliquam ducere
in uxorem numquid potest intrare
religionem uidetur quod non quia dicitur quod
tutius est ei religionem iuramenti
spreta primo complere. et postea si ele-
gerit ad religionem migrare dum tamen
carnalis copula non fuit sub-
secuta. j. c. commissum. dicas quod
potest intrare religionem sine periu-
rio quia non infringit iuramentum
cum illud in melius commutet e.
de iureiurando peruenit et e. de uoto
scripture et sic intrando religi-
onem seruat iuramentum et sic
tutius est non contrahere quia faceret
contra conscientiam contrahendo et pec-
caret. dicas quod non est tutius in
contrario quia maius uotum emisit quam
ad uotum suspendat. unde non debet
dici transgressor uoti si non in-
trat religionem si in isto amplius
non processit e. de uoto litteraturam
nec facit contra propositum suum quia
licet gerat in corde uirginitate
conscientie potest in nuncio xxvii. q. ii.
beata maria. Si aut uotum emisisset

iiij

no esset tncius contrahe ar. xxvij.
q. i. qm bona. Sed nunquid votu
simplex. solvit sponsalia d' r'
quod non. Immo compelli debet ille q'
simplr emisit votu castitatis ad
matrimoniu contrahendu non obstante vo
to simplici ar. j. e. ex litteris. quia
prima fides servari debet j. e. sicut
nisi forcius vinculum superveniat
j. e. si inter. Ad hoc facit j. qm cle.
vel non. veniens. nec obstat quod
votu simplex impedit matrimoniu con
trahendum. sed illud intellige qn spo
salia non presserunt. votu simpx
solvitur matrimonio ad veniente
xxvij. di. si vir. ideo sui primo r.
cogendus e. vel solempnisare
votu vel perficere sponsalia. O. de
qui cum expte. insi. Duodecimo
si supervenit affinitas j. e. preterea
ij. et j. t. ex litteris. 2 c. duo. pueri
et j. decco. qui cognovit consan. c. ij. et
de consang. c. ij. Si vo. sola fama
deinunctetur eciam aliquorum personarum
cui fides sit adhibenda. nisi pro
bet famam. q' sint consanguinei
vel affines. non dissolvuntur sponsa
lia. cum fama sit impedimentum
privatum. j. e. cum inter. ipte dissolvetur.
ad dictum unius testis. O. de testi. si
eo. §. i. ret. ad dem illius q' pec
cavit licet dicet in occulto. nec
vellet dre in publico ppt pote
ciam inficere. nisi iuramentum
intervenisset in sponsalibus. quia
tunc ei non credevetur. h' d'. j. e.
preterea. ij. sed dictum vo unius testis
sponsalia solvuntur. nisi sint fir
mata. ar. O. de testi. super eo. §. i. Si

aut essent firmata. ad minus duo te
stes ydonei requiruntur. ar. O. de testi
veniens. et c. licet. intelligunt qdam
firmata per iuramentum per illud c. j. e.
preterea ij. et intelligunt hoc dictum ob
venerancia iuramenti ar. O. de iureiur
si vo et c. vnum. Dic h' host. et b'.
firmata. per verba de presenti. nam et si
intervenisset iuramentum. posset illud
dictus contingere quod in veritate non
esset vxor. et sic eadem ro rema
net sine iuramento interveniat
sive non. ergo idem ius. ar. O. de consue.
translato. et j. de consan. tua. Ideo cum
dr. nisi iuramentum intervenisset j.
e. preterea. ij. subaudiendum e maxime
h' host. hoc tu intelligas qm testis
no e. suspectus. alioquin contrarium est
dicendum. Ideo iudex arbitratur
inspecta qualitate personarum. utrum
maliciose vel bona fide dicat et sic
admittet vel non. ar. O. de iureiur.
c. ult. insi. Si aut maliciose impedi
mentum obiecit canonicum non effu
giet ulcionem j. e. cum in tua. 2 j. de
clam de despon cum inhibitio. Et. i. 2
§. ult. Et in istis iiij. or casibus sol
vuntur sponsalia ipso iure. Item quid
si prima sponsalia nuda sunt. 2 secunda
iuramento firmata. videtur q' secunda pre ualeant
rent primis ar. j. e. preterea ij. host.
tn dicit contrarium. nisi carnalis copula
intervenisset quia tunc esset matrimoniu co
summatum. j. e. Is qui 2 c. Si inter. Dic
ergo iuramentum non solvit sponsalia
precedencia nisi aliud sequatur. quia
no e inventum ut sit vinculum iniqui
tatis O. de iureiur. quanto. 2 c. con
tingit h' ex vo. l. vjo. Et q' sicut

inmanit accipe in uxorem. una de fi-
liabus ticij postea dormiuit cum una
illarum. quer. an prius debeat compelli
illam accipe. cum aliam ducere non
possit. ar. quod sic ff. de contrahe. emptio
in emptione §. de empto et ff. de
sol. stichu. ipse uero uidetur quod stati sit
matrimonium j. de cond. appo. de illis quod
compelli debet licet illud nunc so-
lo modo. presumpto uideatur. quod
quia presumptioni probatio non admittitur
j. e. jo. tuis. Item quid si iurat
quod contrahat cum aliqua muliere sed
non exprimit cum qua et postea co-
gnoscit unam carnaliter nunquid co-
getur cum illa contrahere. host. dicit
quod non quia potest aliam eligere nec
deierat. Sponsalia autem de
futuro ante carnalem copulam
in plurimis casibus soluuntur. §. si alter
intrauit religionem. ex. de con. con.
ex publico. et c. viij. dic ut ibi §.
j. et ij. alias non soluuntur propter aliquem
casum. etiam si firmat. sponsi con-
cognoscit. eam. j. de eo. qui cog.
consang. uxoris. discretionem vel si sponsus
se per longum tempus absentaret. j. e.
de illis. dic ut. j. de his imp. §.
mulieres vel si contrahat cum sorore quam cogno-
scit. j. de sponsa. duo. c. ult. dic ut
ibi per totum. Videndum est quid sit ma-
trimonium. Unde dicatur. quare con-
trahatur. quando fuit institutum. Sequitur
de nomine et ubi et quibus verbis
que cum institutionibus. quis possit
contrahere nunc. causis efficientibus matri-
monij et quot sunt bona matrimonij
et quot sunt impedimenta. Ma-
trimonium est viri et mulieris coniunctio

e

d matrimonio

F

indiuiduam uite consuetudinem
retinens. xxvij. q. ij. §. j. et c.
de presump. illud host. dicte diffini-
tioni addit diuini et humani iuris
communicatio ff. de ritu nup. l. j. con-
iuges enim communicant ius diuinum
quia debent esse eiusdem secte. propter
cultus disparitas impedit matri-
monium xxviij. q. j. cave. dic ut
j. de diuor. §. due tocant et
ius humanum quia si unus est liber
uxor sequitur forum uiri ar. c. de
sepul. si quis uult §. ult. l. vj°.
Dicitur coniunctio uiri et mulieris
non dicit uxoris et mulieris nec uiri vel
mulierum quia nec unus uir plures
uxores nec una mulier plures vi-
ros sibi habere potest. coniunctio ad co-
pulam coniugalem j. de diuor. gau-
demus. Dicitur indiuiduam uite
consuetudinem coniunctio ad propositum
vel retinens. j. apta retinere vel
quia nemo absque consensu alterius
potest continentiam profiteri vel orationi
vacare. xxxiij. q. iiij. apls et
q. v. si dicat. Nota quod in-
tum host. dicit iniciatur per sponsa-
lia xxx. q. v. nostrates xx
vij. q. ij. cum iniciatur et contra-
hitur per verba de presenti j. e. cum locum et c.
tunc consummatur per carnalem copulam
c. de con. conjug. ex publico et j.
e. si inter. ratum quod per ecclesiam ap-
probatur xxx. q. v. c. j. et j. de cla-
nd. despon. cum inhibitio et cum
hec requiritur quod sint baptisati j.
de diuor. quanto. Est enim
aliud legitimum et non ratum et hoc est
inter infideles inter quos non est

ratum matrimonium quia sine fide
fit. Unde Aug. non est ratum coniugium
quod sine deo est xxviii q. i. § i.
Aliud ratum et non legitimum quod est
inter fideles personas tamen legitimas
contractum scilicet clandestine contrahit vel
sine solempnitate legitima ut xx
xxx q. v. aliter. Solempnitas tamen
non est de substantia ut e. c. i. Aliud
est legitimum et ratum quod est inter fideles si
tamen sit legitima sollempnitate
contractum. Hec probantur xxviii q. i.
§ Illud et i. de divor. quanto et c.
gaudemus. Matrimonium dicitur quasi
matris munium id est officium et ideo
denominacionem accipit pocius a ma-
tre quam a patre quia magis appa-
ret circa execucionem matrimonii
eius officium et circa filios qui magis
indigent matris solacio quam patris.
Unde ei ante partum est onerosissi-
mum, post dolorosum et post partum labori-
osum. § de con. insi. c. iii. Contra-
hitur matrimonium solo consensu illorum de
quorum quorumque coniunctionibus agitur
ut e. cum apud et c. tue et xxvii
q. ii. sufficiat. Et si solus defuit
consensus cetera etiam cum ipso coitu
celebrata nequeunt federis persice-
re coniugale ut e. tua nos et de spo
du. c. ult. Et licet solus consensus
faciat matrimonium, nichilominus quantum
ad ecclesiam verba sunt necessaria consen-
sum exprimencia de presenti in valentibus
loqui vel signa in mutis et sur-
dis ut e. cum apud et c. tue. Sed
que sunt illa verba dictum est e. t. e. §
x° p. va. Sed nunquid sufficit si
scribat suam voluntatem sub verbis

de presenti ut sic ar. quod de testibus l. in bonis
imperium et l. ult. insti. et etiam spirituale
contrahitur per scripturam xxvii q. i. omnis
femina et xx q. i. vidua. Iste per
procuratorem contrahi possunt quod dicitur
ut e. c. § viii° contrahunt. Sed
nunquid per nuncium vel signum si sequatur
sponsa virum et proposito de consen-
tiat sine verbis ut e. de cap. ditti. Unde
non refert verbis quis vero vel facto con-
senciat quod satis probatur ut de quin
f. c. ult. ibi nec facto nec verbo consense-
rit et cetera. Et hoc est verum si verba precesse-
runt ut ibi et de eo qui duxit in
ma. c. i. et c. veniens. Ideo si paren-
tes contrahunt pro filiis presentibus et sci-
entibus sufficit eorum taciturnitas
quia nolle propter verecundiam annu-
unt pocius quam loquantur vel eis
absentibus et ignorantibus sufficit
ratificacio et sunt obligati xxxii
q. ii. honorantur et de despo impu-
be. in fantes l. vi°. Secundum si unus
loquatur grece et alter latine nunquid
erit matrimonium. Distingue aut per se non
intelligit sed per interpretem bene ob-
ligatur ar. ff. de verb. oblig. l. i.
in fi. aut non intelligit nec per se
nec per interpretem tamen tractatus
de matrimonio processerunt tenendum
est ad eandem intelligenciam verborum
et debent in sensu retineri quem
solent verba intelligentibus gene-
rare et si sic continuat verba matrimo-
nii erit matrimonium alias non ut e. ex parte.
Sed quid si quis desponset aliquam
per verba de futuro vel de presenti non habens
propositum contrahendi sed carnale
copulam extorquendi postea spon-

cognouit nunquam est matrimonium.
Item quod si ille eam non proposuit duce-
re in uxorem nec umquam postea con-
sensit in eandem non debet in foro conscientie
ex illo facto numquam iudicari, tamen in eo
sibi coniugalis contractus neque-
at inveniri, quando ex alia parte dolus
affuit, tamen et defuit consensus
omnino, sine quo cetera nequeunt
federa perficere coniugale, infra e. tua nos
quia simulate nuptie non sunt nuptie,
ff. de ritu nup. simulate. tamen si
vero deceptor veram personam
tenetur, debet illam ducere in uxorem sine
fictione, cum illa non possit cum alio
contrahere propter consensum, tamen credat eum
esse suum. extra de resti. spol. literas et
infra de sen. ex. inquisitioni. nisi ipse
iam contraxisset et mulier diceret quod
numquam in eam consensisset, quia non est
verisimile quod sit in mentiens sine salute,
i. q. vii. utrumque, arg. extra de iure iurando in
ulitis. Item quid si alter dicat se
verba animo ludendi protulisse, videtur quod
sit pro matrimonio iudicandum, tamen quia
ad eundem intellectum verborum retinen-
dum est, nec eius simplicitati assertioni
qui matrimonio contradicit est credendum,
infra e. ex literis et c. consultationi, tamen quia
pro matrimonio est iudicandum, extra de re-
iud. c. ult. et infra qui matr. ac. pos.
videtur, tamen quia tacitus et nutus
respectu anime est interpretandum, ut
res magis valeat quam pereat, infra de
verb. sig. abbate sane preterea, infra e. in nostris.
Sed contra: quia si causa ioci vel dolo hec
fiat, non oritur inde obligatio,
arg. xv. q. i. illud, et xxii. q. ii. quod autem.
Host. dicit quod si ambo iurant quod non
intendebant contrahere, credendum
est eis. Si vero alter neget et alter

confiteatur, ad instantiam alterius
non videtur numquam separandum, infra de eo qui
duxit in matr. c. i. in foro conscientie dic-
unt in casu precedenti. Sed pone
quod aliquis protestetur quod omnia que
dicet non faciet animo contrahendi,
numquam postea publice dixit consen-
tio in te numquam est quod vel non.
Vincentius dicit quod etiam debet pro matrimonio
iudicari, quia retinendus est ad quem
intellectum verborum et quod eum debet
fieri interpretatio qui dolum adhibet,
infra e. ex literis. Sed in iudicio conscientie non sic
Host. per illud c. infra e. tua nos. Pone
quod quidam contraxit cum quadam
verba de presenti sponsalia de futuro et post-
ea eam cognovit, numquam est numquam
dicit decretalis quod presumptio est. Sed quod hinc
presumptionem non est probato admittenda.
Et ideo si contraxit cum alia numquam nec
vir, nec aliquod censetur quod de facto
postmodum est secutum, infra e. is qui.
Et ibi vide presumptione glo. ii. hic.
dicit in nostris vero sive intelligatur de
fornicario coitu sive de matrimonia-
li quod semper numquam ratificatur copula
subsecuta. Sed vero contra de fornica-
torio coitu, infra e. tua nos. Host. dicit
quod ista duo scilicet fides data sine dis-
simulatione de futuro cum copula sub-
secuta inter legitimas personas ad contra-
hendum, quas constat esse impediunt et
dirimunt numquam contrahendum, arg. illius
c. infra e. is qui. Ubi dicitur quod nec unquam
vel aliquod censetur matrimonium
quod de facto sequitur. Potest etiam
papa vel ecclesia ex multis causis facere
personas illegitimas ad contrahendum,
sicut patet in machinatione mortis
mariti vel uxoris, que non impediunt
numquam inter David et Bersabee quod hoc

iiij

matrimonium impediet et dirimet .j. de eo. qui dux. in ma. quam pol. eo. et sic idem est iudicium in foro penitentiali et in foro causarum. quia dolus suo non debet sibi patrocinari. Secus est dicendum si cum simulatione dedit fidem. .j. e. tua. nisi postea consentiret in eam. vel cognosceret ut suam scilicet maritali affectu et non fornicario. Alii ut p. distinguunt an maritali affectu quod forte presumitur etiam ut de presump. dudum. 2 ut de sponsa c. i. aut fornicario affectu eam cognoscat et tunc non est matrimonium in veritate tamen si hoc allegaret tanquam turpitudinem allegans non est audiendus ut de don. int. vir. et uxo. nisi. hoc tenent theologi sed primum presumitur secundum ius. Quando fuit institutum matrimonium et ubi et quibus verbis. dicendum est quod in paradiso et ante peccatum xxxii. q. ii. §. hiis ita videtur et ut de voto quod votum l. vi. Et institutum fuit per ista verba que dixit protoplastus ore prophetico Genesis 2 hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adhe. uxori suae. ut de big. debitum. et .j. de divor. gaudemus. dicunt alii quod fuit institutum per illa verba Crescite et multiplicamini etc. Sed sunt potius benedictiones in ... quam matrimonii institutio xxxii. q. ii. §. i. Post peccatum et ante paradisum fuit institutum ad remedium propter vitationem fornicationis. ut infirmitas carnis prona in ruinam turpitudinis honestate excipiatur coniugii. Unde apostolus propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat. ut xxxii. q. ii. §. hiis

ita. Cause autem institutionis sunt due principales et multe secundarie. principales cause sunt susceptio sobolis. et propter hoc institutum fuit matrimonium ante peccatum. et vitatio fornicationis et propter hoc fuit institutum post peccatum xxxii. q. ii. §. hiis ita. Sed causa efficiens est consensus de quo xxvii. q. ii. §. i. et .j. e. cum locum. Cause secundarie sunt ut pulcritudo mulieris. reformatio pacis et acquisitio amicorum et divitiarum et similia nec minus propter talia tenet. matrimonium xxxii. q. ii. Solet. Omnis potest contrahere matrimonium. Unde quod edictum de matrimonio contrahendo est prohibitorium ut quicunque non prohibetur. permittitur ad mittatur .j. e. cum apud. nam omnis qui potest consentire in affectum coniugalem et carnalem copulam potest matrimonium contrahere nisi expresse prohibeatur. ideo dixi qui consentire potest. quia qui caret utroque testiculo vel frigidus invalidus in carnalem copulam non potest cum effectu consentire .j. de frig. et malef. quod sedes et c. laudabile. Item si puer infra xiiii. annum constitutus vel puella infra xii. dicat verba apta ad matrimonium contrahendum. nullum est matrimonium. quia non potest consentire nisi malitia suppleat etatem .j. e. tue et .j. de despo. impub. ut infantes §. idem quoque l. vi. Item furiosus si dicat verba non contrahit quia non potest consentire cum usu careat rationis .j. e. dilectus 2 xxxii. q. vii. neque furiosus. si vero tempore sane mentis contraxit propter furorem sequentem non separatur ut in c. dilectus 2 c. nz quamvis cum furiosus per dilucida intervalla

redit ad sanam mete. et tunc si co
trahat. tenet ar. vij. q. i. quamis
et iij. q. ix. indicas. Sed pone
quod mulier contrahat cum furioso et re
uersus ad sanam mente consentit
in eam. nunquid est matrimonium. Goffredus dixit
quod non. quia ibi non fuit consensus
xxx. q. ij. ubi non est. et ff. de v. s.
obl. l. i. Sed. t. dixit quod est matrimonium. i.
de eo. qui duxit in matrimonium c. i. et c.
veniens. et. i. de qui filii sunt legitimi. Di
stingue ad querendum an fuit matrimonium
a principio vel et dicit quod non fuit lo
cutum. prima vera. aut qui consentit
in eam et dicit quod sic ita loquitur
quidam. Alii possunt contrahere nisi ex
presse prohibeantur. i. e. cum apparent
sunt aut aliqui qui expresse con
trahere prohibentur sicut in istis
versibus continetur. Error condicio
votum cognatio crimen. Cultus dis
paritas. vis. ordo ligamen. honestas.
Si sit affinis quod coire nequibis.
Hec socianda vetat connubia
iuncta retractat. Error per
sone impedit et dirimit matrimonium
quia qui errat non consentit. et
sine consensu nullum est matrimonium xxix.
q. i. c. i. in principio. Sed ad hoc ut
aliquis vel aliqua errat consen
tiendo in unum quod putat alium
requiritur quod per visum vel auditum
aut famam habeat noticiam ali
quam illius absentis. quem credit
istum presentem esse. quia in personis
ignotis consensum dirigere non va
lemus ar. ff. de cons. ep. cum ab
eo. § mensam. et xxix q. i. §
error. Unde siquis vel si aliquam

aliqua absentem sibi notam per vi
sum vel auditum aut famam con
senciat quam credit presentem. non est
matrimonium cum error sit in persona.
nec in presentem consentit. nec absente
nam siquis promittit se venditurum
michi aurum et pannos venderet
michi auricalcum. et ita me deci
peret nunquid diceret consensisse in
auricalcum. nunquam volui emere auri-
calcum. nec ergo in illud consensi quia
consensus non nisi voluntas est. Dicit
ergo hic error materie excludit con
sensum sic et in coniugio error per
sone non enim consentit in hunc sed in
eum. quem putat hunc esse xxix
q. i. §. error. Si vero nullam
habeat noticiam de persona absente. non
errat in ea. sed decipitur in presente
et tenet matrimonium. verbi gratia Quidam
dam lanificus accessit ad quedam
nobilem mulierem. dicens se esse
filium cuiusdam nobilis. de quo nullam
noticiam habebat. Alii ponunt hoc
exemplum. lanificus accessit ad no
bilem mulierem dicens se filium regis
Anglie cuius filii vel regis nunc
nullam noticiam habebat. et contraxit
cum illa. credente eum filium regis. non
impeditur matrimonium quia non est error per
sone sed qualitatis. Dicit Host. hoc
verum esse solum quia ubique habetur
noticia regis Anglie. ad minus
per famam. Ideo non est consensus ibi
in persona presentem. sed in eam quam
putat esse presentem. nam siquis
hereticorum nomine Augustinus vel Ieronimus
vel Ambrosius alicui catholicorum se
ipsum offerret. atque eum ad sue fidei

inuitatoni puocaret / si ille pbet
assensum meing fidei suam di
cetur consensisse no in hereticam
sectam / sed in integritate catholi-
ce fidei qua ille hereticus mencie
batur hre / quia g° h psona de
cepta p errorem no intenit / sed
in eum que iste se mentiebatur
esse csensit / patet q eius cius
non fuit xxix. q. i. §. Si quis he
reticorum / Quid si aliqua mulier
sciat aliquem hre plures filios quo
rum nullus erat ei notus et
unus illorum mentiens se esse primo
genitum contraxit cum quadam et
ista csensit in eum ppt spem suc-
cessionis nunquid e matrimonium / dic q sic
quia no e error psone / sed for
tune qui no impedit. xxix. q. i.
§. i. / Si vero petrus dicat se esse
philippum qui tamen mortuus est
et illa csentit in eum nunquid e matrimonium
/ dic q no quia errat in psona /
Error fortune ut pote cum pu-
tatur dives qui e pauper vel eo
no impedit matrimonium / Similiter er
ror qualitatis ut cum putatur bonus
qui e malus / vel qui ducit uxo
rem meretricem vel corruptam quam
putat esse castam vel virginem
no pt eam dimittere et aliam
ducere / hoc probatur xxix. q. i. §.
error fortune / Conditionis
error impedit et dirimit ut si
contraham cum ancilla quam crede
bam liberam j. de coniug. serv. h apposuit
dic ut ibi p totum / Votum solemp
ne impedit et dirimit / Sed sim
plex impedit no tamen dirimit j.

qui dicitur vel mo. no. Rursus / dic ut
ibi p totum / Votum solempne / Con-
gnatio impedit matrimonium et dirimit
Sed triplex est cognatio vna carnalis
xxxv. q. vi. p totum. de hac dic ut
j. de cons. et affi. p totum / Secunda
spiritualis de qua j. de cogna spir
p totum / Tertia legalis de qua
j. de cogn. leg. c. vno. dic ut ibi
Crimen surripit impedit ut si coniu
gatus dederit fidem adultere vel ma
chinatus fuit in morte uxoris vel
mariti adultere. j. de eo q duxit in
matrimonium c. i. et c. Super eo. et c. cum
haberet / de hoc ibi dicitur / Cultus dis
paritas ut sit unus sit iudeus et
alter christianus xxviii. q. i. p totum dic
ut j. de diuer. §. dic / Vis siue
metus impedit matrimonium quia ubi
metus vel coactio intercedit no pt
consensus locum hre / ideo vero matrimonium
q solo csensu contrahitur j. e. cum lo-
cum. et xxxi. q. ii. Sufficiant dic-
tum sit violencia que posset ca-
dere in constantem virum j. e. veniens
ii. et c. consultationi. et ff. q metus
ca placitum / Sed quis ille metus
hic vsibus contineatur / Excusat me-
tus hos posse puta quia necis
stupri siue status verberis atque
necis necis / Sed leuis metus
no excusat j. e. veniens ii. et l. ...
probos et xxxi. q. ii. c. i. et ii. de hoc
dic ut ff. q metus ca. §. quis
metus et §. subsequitur / Si vero
quis fuit coactus et postea cum
ipa habitauit longo tempore vel eo
no auditur si velit resilire j. e. ad
id q nobis / Effugere cum poteris

ne consensisse videris. Quod si per-
stiterit p̄tinus eius eris / Idem est
si aliquo tpe carnalis copula pq.
contractum fuit subsecuta. ff. de desp.
impub. de illis ij. et ff. de eo qui
dux. in mat. viginti. et qui ma-
at. pq. iurisp / Idem dicendum si pq
in eam consensit ff. t. xx. atte-
stationes / Ordo sacer impedit
matrimonium et dirimit xxxii. di. Sed
atim dic ut ff. qui cle. vel vo. / adde
q. het ff. e. eos qui ydem ff. ordo
/ Ligatus vxori non pt. contrahe-
re cum ha q si faciat adulterium co-
mittit nisi cui fuit diuinitus re-
uelatum ut prianchis ff. de diuor-
gaudemus / Sed quia aliqui
aliquis e ligatus alteri p verba
de futuro tm. aliqui p va de pnti
ideo quid sit dicendum dicetur ff. de
spon. du. pcoro / Aliquis e unus co-
similitudo tunc si viuente vxore sicut
acceperit secundam dic ut ff. de eo
qui dux. ff. Sedm et ff. Si aut fuit
/ Si sed acedebat vxorem mor-
tuam vel eqm. dic ut ff. de sps. imp.
ff. pult et ult / Honestas vel
publice honestatis iusticia impe-
dit xxvij. q. ij. Si quis vxorem.
et c. se et ff. e. ad audientiam et c. spon-
sam. et erant olim due spes una.
que ex sps impijs oriebatur. q
hodie remedio e sublata ff. de
gsan. non dct. dic ut ibi ff. Sed qr
ff. alia e que contrahitur ex despon-
satione. nam ex quocumque despon-
sauit puellam vij annorum vel
ultra licet eam non cognoscat illa
tamen de consanguinitate eius potest

eam hre in vxorem nec eq ipso ff.
e. iuuenis et c. ad aud. et ff. t.
xxi. has et ij. c. se. et c. duo pue-
ri nec distinguimus utrum de futuro vel de
iure teneant. quia ex sponsalibus
puris et ctis. etiam si consanguinitatis
affinitatis frigiditatis religionis
aut alia quis rone sint nulla
dummo non sint nulla ex defectu
consensus. oritur efficax ad impedi-
endum et dirimendum sequencia
sponsalia vel nuptia. non aut ad
dissoluendum precedencia / impedi-
mentum iusticie publice honestatis.
ff. e. ex sponsalibus impu. l. vi /
Ex sponsalibus puris et ctis ideo
dr. quia ex sponsalibus conditio-
nalibus ante conditionis existentiam nul-
la oritur publice honestatis iu-
sticia. ideo si quis contrahat cum ali-
qua sub condicione si postmodum an
condicionis euentum cum alia eius co-
sanguinea p va contraxit de pnti
cum secunda remanere debebit ff. e.
ex sponsalibus ff. Ille vo l. vi. Dum-
mo. non sint nulla ex defectu consensus 15
ideo dr. quia puer vel puella
infra vij annum consentire i spon-
salibus non pt. ideo si contraxit
sponsalia publice honestatis iusti-
ciam non inducunt cum nulla sint
rone defectus consensus. nisi per
cohabitationem mutuam vel al. vo
vel facto appareat eundem in eadem
voluntate fuisse nuncupatam septen-
nio pdurat ff. t. xx. has attes-
sit et c. si infantes impu. l. vi. de
hi. dic ut ibi ff. ij. et fin / Idem
dicendum de furiosis. cum negat tpe

publ. hon. impra

sine consensu eius. j. e. dilectus et xxxij.
q. vij. neque furiosus. dic ut. e. c.
§. item furiosus et §. se. Ad impedi
endum et dirimendum sequencia
sponsalia vel matrimonium non autem
ad precedencia dissolvendum. Ideo dicitur
quia siquis contraxit sponsalia
prius cum aliqua et postea cum sorore
soris consanguinea idem fecit prioris
sponsalibus propter publice honesta
tis iusticiam ex secundis sponsalibus
subsecuta minime derogatur. Ideo
cum prima remanet obligatus. j. e.
ex sponsalibus §. quare ille vel vxor
et infra quod dicitur j. t. proximo §. contrahentes
et duobus §. sequentibus. Hoc
autem impedimentum non surgit ex con
sanguinitate nec ex affinitate sed
ex quadam publica iusticia et equi
tate publice cum iusticia vocatur et e
quum ut consanguineus sponsi spon
sam eius non ducat in vxorem.
quia in matrimonio non solum quod sit
licitum sed eciam quod sit honestum con
siderari debet. ff. de ri. nup. l. semper.
Affinitas contracta ante matrimo
nium impedit et dirimit xxxv. q.
v. c. j. et. j. de eo qui cognovit consanguineam §. de
illo supervenientes non j. de eo qui cognovit consanguineam
coniugis sue. distinctionem dic ut ibi per
totum. Impotencia coeundi similiter
impedit sive sit ex etate ut in pue
ris sive ex senectute vel frigiditate ut
xxxiij. q. j. c. j. 2 et. 3 dic ut ibi
j. de frig. per totum. Quid sit dem
diccione ecclesie et tempore feriarum dicitur j. de
matrimonio contracto contra interdictum ecclesie et. 4 per totum. Effectus
matrimonii est triplex. Primus quod

vnus sine corporis potestatem non habet sed
vir et econtrario. Ideo postquam secuta est
carnalis copula inter eos nec reli
gione potest alter intrare alio invito
nec continencia profiteri. xxvij. q. ij. Sunt
qui dicunt. Si quis sit nobilis. et xxxiij.
q. v. c. j. ij. 2 iij. et iiij. dic ut. e. de
conver. con. §. j. 2 sequentibus. Secundus
effectus matrimonii est ex quo scilicet
coniugium semel inter aliquos
inceptum post desinit esse eciam si
alter coniugum efficiatur hereticus xxxij.
q. vij. c. j. et c. Si quis et j. de divor.
quanto nec potest maritus dimittere
vxorem vel econverso propter aliquam causam
vel infirmitatem supervenientem xxxij. q.
vij. Quorundam et c. Siquis vxorem
nisi causa fornicacionis quod dic ut j.
de divor. §. iiij. Tercius effectus
est quod compellendus est vir reddere
debitum vxori et econtrario non obstante
aliqua affinitate superveniente
j. de eo qui cognovit consanguineam vxoris sue. dispensa
cione finitatis et c. de illo. Bo
na autem matrimonii sunt tria scilicet
fides proles et sacramentum. In fide at
tenditur ut cum alio vel alia coeatur. In prole ut
ne post vinculum coniugale cum alio
vel alia coeatur. In sacramento ut
coniugium non separetur xxvij. q. ij. Omne
licet possit fieri separacio corporalis
causa fornicacionis j. de divor. §. sig
sti et [illegible] quesitum v. causa conversionis
xxxij. q. iiij. c. j. et vlt. sed vincu
lum matrimonii numquam desinit esse
inter fideles ut dictum e. co. e §. ef
fectus. Sed numquid ista ita sunt
necessaria quod si aliquod istorum defu
erit non teneat matrimonium. dic quod
sufficit quod non apponatur pactum vel

condicionem de contrafaciendo / licet
alt. gerat quid in mentem dicitur
1. de q dic. ap. s. illt. ¶ Valent autem
hec bona ad excusacionem peti si con
iuges servata fide thori conveniant ca
prolis ¶ Sed distingwe qualiter conveniat
aut ca ~~suscipiende~~ suscipiende prolis
aut causa debitum reddendi aut ca
incontinencie seu fornicationis vitande
aut causa libidinis saturande ¶
Si causa prolis suscipiende nullum est
peccatum quia si sine peccato non posset
fieri concubitus coniugalis non precepisset
eos deus post diluvium copulari di
cens Crescite et multiplicamini cum
iam sine carnali concupiscencia
non possent commisceri xxxii q. ii. §.
1. 2. c. quumbia et s. se ¶ De si faciant
ca debitum reddendi Unde augustinus Red
de debitum. et si non exigis redde pro
sanctificacione perfecta deus tibi computabit
si non qui tibi debetur exigis sed reddis
quod debetur uxori xxxiii. q. v. c.
1. in si. ¶ Sed nunquid peccat coniunges
exigendo vel reddendo debitum in
solempnitatibus festivitatum diebus
ieiuniorum vel in loco sacro ¶ Ro. quod
contractus semper reddere debet ubi non
posset sine periculo adulterii differre
sed exigere non debet Unde apostolus
nolite fraudare invicem nisi forte
ex consensu ad tempus ut vacetis
oracioni Et iterum revertimini in idipsum
ne temptet vos sathanas / hec autem
dico propter incontinenciam vestram xxxiii.
q. ii. §. hiis ita ¶ Et augustinus / vdmo
eo uxor sua convenire licet aliquando
no licet / propter processionis eum dies
et ieiuniorum aliquando no licet / qr

abstinendum etiam abstinendum est ut faci
lius impetrari possit quod postulatur.
Et idem augustinus quociens dies natalis
domini aut reliquie festivitates ad
veniunt / no solum a concubinarum
consorcio sed eciam a propriis uxoribus absti
nere debemus. xxxiii. q. iii. c. 1. et
iiii or sequentibus ¶ Si conveniant
igitur causa incontinencie seu for
nicationis vitande peccatum est veniale
xxv. di. §. crimis / nam sibi veniam
concedit apostolus ut etiam post causam
procreande sobolis sibi misceantur.
et si eos pravi mores ad talem
concubitum impellunt / nupcie tamen
ab adulterio seu fornicatione defen
dunt / neque illud propter nupcias admit
titur sed propter nupcias ignoscitur
xxxii. q. ii. quicquid / cum usus naturalis
si ultra modum prolabitur in uxore
quidem veniale est in meretrice dap
nabile est. xxxii. q. vii adulterii
Si autem ca libidinis saturande mor
tale est quia adulter est in sua uxore
amator ardencior / et sapiens et
discretus iudicio debet amare coniugem
no affectu / no regnat in eo impetus
voluntatis / nec preceps fertur ad
coitum / nichil enim est fedius quam
uxorem amare quasi adulteram.
xxxii. q. iiii. origo / dicunt tamen alii
quod istud est veniale si fructum
ordo. nature et coniugati coeant
ex confidencia matrimonii intendo inire
quod licet quilibet in alium / no al. hec fierent
nisi essent coniugati / Non quidam
specialia in matrimonio quod hiis vel sibi
stinentur / Conugii iura sint hec.
specialia plura / no contestata. q stat
sua lata / Peccatores autem tali

lite inchoata. Sic non cassatur hoc si quis
confiteatur. Sic non nati pareant
testes reprobati. Sic non procedit concor-
dia quibus querens recedit. Sic non
transigitur non arbitrio compromittitur. non
confirmatur sententia si qua feratur. Sic
speciale tenere cessat stipulato pene.
Ista igitur sunt specialia in matrimo-
niali causa. Primo quia ubi agitur
de federe matrimoniali potest agi contra
contumacem lite non contestata ad diffini-
tivam sententiam. extra. ut lite non contes.
quoniam frequenter. § porro. Secundo quia minor potest
esse in tali causa procurator. i. de procur.
spol. competentes. Cum tamen sit maior xiiii.
annis. Quia minor xiiii. an. per se a-
gere vel defendere non potest sed per procura-
torem datum auctoritate iudicis non
requiritur in hoc casu consensus patris
extra. de iudi. si annum l. vi. Tertio quod
quia confessio coniugum non preiudicat
i. de eo qui cognovit consanguineam. super eo. dic
ut ibi §. i. et ii. Quarto quod pater
et mater possunt esse testes tam in
coniungendo quam in disiungendo matrimonium
i. qui matrimonium accusare possunt. Videtur dic ut ibi
§. parte in tali. Quinto concordia sive
transactio seu compositio non potest in matri-
monio intervenire. extra. de transact. c.
ult. Sexto non committitur in arbi-
trium. extra. de restit. spoliat. c. pen. in fi.
Septimo quia sententia lata contra matri-
monium et ad separationem coniugum qui iam
coniuncti erant non transit in rem
iudicatam. extra. de re iudi. lator et c.
consanguinei. Octavo quia in matri-
monio pena locum non habet ff. de v.
obli. titia et C. de spo. l. ult. in fi. et
i. e. gemma dic ut extra. e. de sponsali-
a. et §. se. Nono quia filius a-
git contra patrem pro uxore. i. e. c. ult.
Decimo quia sub condicione inpossi-

bili contractu matrimonium tenet
i. de condic. ap. c. ult. dic ut ibi §. aut
Undecimo quia testes de auditu
reddentes causam admittuntur. i. de
consanguinitate. Duodecimo quia
unus et idem est accusator et testis
extra. de testi. c. preterea. Tertiodecimo quia
opinio preferatur veritati cum nascitur
quis de matrimonio putativo. i. qui
fil. sint le. ex tenore dic ut ibi. Quartodecimo
testes recipi debeant lite non con-
testata et altera parte absente dictum
est extra. ut lite non contes. §. parte … v. de
vino …

De desponsatione impuberum.

Dictum est supra de sponsalibus in generali
nunc subiciam in speciali et pri-
mo de desponsatione impuberum. Unde vi-
dendum est qui sunt impuberes et quid
contrahere possunt. et quid iuris sit si
velint resilire. Impuberes sunt
qui non sunt tales gesticulatione cor-
poris quod possint generare. Et
dicitur ab in quod est sine et pube quasi sine
pube. Dicunt pubes a pube sunt vo-
cati i. a pudentia corporis incipiunt
quia illa loca primo lanuginem
ducunt i. e. puberes. Contrahere
autem possunt sponsalia qui septimum
annum compleverunt et inducunt pub-
lice honestatis iustitiam. Sed ante
septennium annum completum non. i. e. litteras
et c. accessit. et c. duo pueri. Ideo si duo
infantes constituti infra septennium
sponsalia contraxerint ad invicem vel
parentes pro eis aut unus maior
septennio et alter minor nisi prolocuti-
one mutua seu alio vel facto
ipsorum liquido appareat eosdem in
eadem voluntate stetisse maiores
septennio per dimacie sponsalia nulla.

sunt ppt defectu consensus / nec inducunt
iusticiam publice honestatis. ut e. c. si
infantes li. vi°. / Ex sponsalibus
aut que parentes pro filiis pubertibus
vel impuberibus plerumque contrahunt
si filii tacite vel expresse consenserunt
vel si presentes fuerint et non contradixerint
obligantur et ex eis oritur iusticia
publice honestatis. Et idem est si fi-
lii tempore sponsaliorum absentes et eis
ignorantes eadem sponsalia post-
scientes ratificaverint tacite vel ex-
presse. verbo vel facto vel mutua cohabi-
tatione. alias non obligantur filii ex spo-
salibus contractis a parentibus pro filiis
nec publice honestatis iusticia
inde surgit. ut e. si infantes § por-
ro. li. vi°. / quia pater non potest filio adulto
nec impuberi uxorem dare. ut e. c. i.
et expone ibi ad impleta s. de hone-
state. tam. / Sponsalia de presenti vel
matrimonium contrahere non possunt nisi puella
xii. annum compleverit. et puer xiiii.
an. ut e. pubes continebatur. et c.
attestationes / nisi malicia suppleret
etatem. ut e. de illis. ii. et c. alt. / et
c. si infantes § idem. li. vi°. / Et ideo
si pubes et impubes vel duo impuberes
contrahant per verba de presenti dicendo
ego accipio te in meam. et ego
te in meum / intelligitur est matrimonium vel sponsa-
lia de futuro. tam / quia si intendebant
contrahere matrimonium non poterant etate
prohibente / sponsalia non poterant.
quia nolebant ff. de spon. consistit
et ar. e. de of. del. cum super in ter-
interpretatione sponsalia contrahunt
de futuro ut e. duobus. attestationes
et c. ult. dicit quod si non sunt proximi
pubertati nec malicia suppleat eta-
tem qui contrahunt per verba de presenti et
intenderunt contrahere matrimonium. iure interpre-
tatione fiunt sponsalia de futuro
sed pervenientium pubertatis / iudicant
semel de presenti nec matrimonium contractum
etate non tenuit prohibente per lapsum
dicti temporis convalescit / nisi per carna-
lem copulam subsecuta / vel aliquo
alio modo eosdem contrahentes cum
perseverancia eiusdem voluntatis
ad tempus pubertatis pervenisse constitit
evidenter / per talem tamen contractum qui
valuit vel potuit non sicut agebatur
publice honestatis iusticia est inducta.
ut e. si infantes § idem. quoque li.
vi°. / Nulli vero iungi debent ma-
trimonialiter. nec per sponsalia nisi utrique
pervenerit ad etatem legibus vel cano-
nibus determinatam quantum ad spon-
salia vel nuptia contrahenda nisi for-
te aliqua urgentissima necessita-
te. ut pote pro bono pacis tal. coniunctio
toleretur. ut e. c. ii. / quia pro bono pacis
admittendum est quod alias prohibetur. in q. vi.
hoc quippe cum v. pax vel similitum
moderamen. ut lectum / Spon-
salia aut contracta ante septennium
etatem propter consanguinitatem non possunt.
cum nulla sint sed possunt de novo cum
ne contrahantur ut e. ad dissolvendum
quia etiam non dicuntur consensisse de ma-
trimonio propter xviii. di. dyaconi et ff. de
dap. in fer. l. ii. / Circa separationem
sponsaliorum distingue. quia aut
sponsalia sunt contracta interposito
iuramento sive fide / aut non. Si iura-
mentum intervenit sive fides distin-
guitur / aut uterque dissentit et petit
divorcium / vel alter tantum / dicit ut e. c. ex
§. de eo quod / Si mutuo quia ex quo

intervenit inmanentib idem e iudiciu
de maioribus et minoribus / dum tamen
fuerint doli capaces. cum illa etas
plena sit p'iuriis. i. de delic pue-
rorum / aut inmanentib no intervenit
sive sint contracta per parentes sive
per ipsas principales personas / distin-
guitur / aut ambo erant infra
annos pubertatis. tunc sponsalia co-
traxerint et tunc quousque pervenerat
ad etatem legitimam si reclamaverint
in illa tenus sunt audiendi. i. e. de ill.
impu et c. a nob. / si vero alter prius
pervenit ad etatem legitimam. tenetur
alium expectare / et si qui pervenerit
non velit consentire in illum. q primo
pervenit ad etatem / iudicio ecclie sunt
ab invicem separandi. i. e. de illis si vero
vel 2 hc si vero / idem e de illo qui primo
ad etatem pervenit. f. q potest recla-
mare. dum tamen in illa postquam ad
etatem pervenit no consensit. q in manento
firmabit ar. i. e. attestaciones / idem
intellige si. p. si unus erat maior.
q sponsalia fuerunt contracta. et alter
minor. quantum ad minorem si recla-
mare voluit quia no audit / ante
quam pervenit ad etate. i. e. de illis
si vero / aut alter erat maior et
alter minor. cum sponsalia fuerunt contrac-
ta. si maior petit divorcium no
auditur / cum enim in eum semel consensit
amplius no potest dissentire. nisi
minor postquam ad etatem legitimam
pervenit in eum volunt nolunt co-
sentire. i. e. de ill. si mihi / nc ppt hc
contractus matrimonii clandestinus et
vinculum matrimonii no possit stare
nisi ex consensu amborum. e. t. c. ex por-
te / tenetur expectare no rone

matrimonii sed rone sue promissionis
ideo si contrahet cum alia tenet.
eciam si inmanentibus intervenisset
cum primo / et intelligas idem de prece-
dentibus. e. t. c. xxi / si int insi hec
sint vera. si neutri fuit violencia
illata. et post ea no consensit / quia
tunc debent ab invicem separari.
i. e. de illis u. insi 2 c. ex litis 2
e. t. c. xxi veniens u. De clande-

stina despon-
satione :

Usum est. de sponsalibus
que manifeste contrahuntur
Sed quia quandoque clandestine contra-
hunt. quia aque furtive sunt
dulciores secundum salomonem. ideo hic
subiicitur de clandestina desponsa-
cione. Unde videndum e quomodo mo-
dis dicatur clandestinum nunc / an
manifestum preiudicet clandestino
Et q sit pena clandestine contra-
hencium 2 sacerdotis / Matrimonium
dr clandestinum iiii^{or} modis /
primo. qu probari no pt. per testes 2.
illi qui sic contrahunt ad invicem pub-
licandum no sunt. aperta compellendi
i. e. c. u. impu / quia ecclia no iudi-
cat de occultis xxxii. di. erubescant.
et xxxv. q. v. vana. sed sunt. ab
invicem separandi. quia stupra. vel
contubernia presumunt. xxx. q. v. c.
i. u. Velint publicare. quia tunc
debent aperte approbari. tamquam
a principio fuissent in conspectu
ecclie contracta. nisi rationabilis ca
obsistat. puta. consanguinitas vel.
affinitas vel similis. i. e. c. u. i. si.
Secundo si no publice contrahant
sed tamen fuit tot presentes q sufficie-
ebat

p

ad pbacionem f. Innoc. et al. male se
quietum quod viro incubit pbo si mli
neget huius desponsatom sed si vir
negat desponsatom vel mulier mulieri
incubit pbacio q. p matrimonio stati
bit mulier. ... e. c. 1. quia ipse iudicium
est de mlie q de viro xxxij. q. vij.
3 aplus / Certo qn alij q sup
feminam dnatonem hre videntur
vxor no petitur nec aparentibz
sponsatur et legibus no dotetur
nec a sacerdotibus bndicitur. n. sole
nit accipitur tunc no coniugium sed ad
ultium seu fornicacio dr xxx. q. v. c.
1. no tn intelligas quod no possit
esse mrij sine huius solempnitati
bus 2 mrij sed loquitur canon sed
id q eccia psint eo q pbari non
pt. / In istis tribus casibus inforo
pnie consulendum e. ut recogno
scant et appbent in facie eccie
q oculte fecerunt ar. ... c. c. ij. et
agant pniam de scandalo eccie
4 / Certo q fit no pmissa denunc
iacione vnde statutum e. ut cum
matrimonia fuint 9thenda. mt ut
in eccijs p pbros banna publi
ce pponantur competenti termino pre
finito et infra illum tmi qui voluit
voluit et potuit legittimum impedim
tum pponat et pbri nichilominus
investigent et si appuerit pba
bilis coniectura contra matrimonium
contrahendum interdicatur contractus
donec illud fiat declaratum. ... c. cu
inhibicio inpn / Sed pone innu
contractum nulla pmissa denunciacoe
aliquibz ptibus qui contrahunt
et scientibus impedimentum 2 mrij
obicientibz/ nunc p quem debet ad

mitti ad accusandum vl testificandum
contra illud mrij post mortem vel
in vita dicit H. q no quia licet
9tientes sint in culpa scientes
tam impedimentum sint in dolo
qui culpe ppondeat ff. ad. l. aqt
9ta mela. impu. sed postea no videntur
carere suspicione et eo quo pub
lice factum e. no ad mitti 9tradic
tor vij. q. 1. licet / Qui post
denunciacoem debeant admitti
dr. ... qui matri ar. p q. f. repel
litur / Cum aut piculosum sit
illicita matrimonia 9trahere et ppter
pctum et ppter illegitimacoz filiorum
dignum e. ut solepnius publicacoes
fiant in eccia ... e. cu inhibicio
et ... qui uni. ar. pq. pq. cu mtua
et hac. eade rone dicit Innoc.
q det fi. in eccijs ubi antiqua
habitacio e parentum utriusque ibi
em sunt qui melius nouerunt
9sanguineos suos. ... de testi. non
dec. et ... q ma. ar. p q videtur
Item sciendum e. de 9sanguinitate
ubi melius sciri pt. ... de elec. bap
tism. 2 ... de pin ca. eu. p. et si ali
bi eet eorum antiqua habitacio alibi
moderna utrobique fieri deberet
nam pmo loco quia ibi melius
sciunt gradus 9sanguinitatis. secundo
quia melius sciunt si eu alium co
traxisset tamen si solummo fiant
ubi e. eorum antiqua habitacio suf
ficit quo ad hoc ut filij no indi
centur illegittimi quia illa 9stio
... e. cu inhibicio no indicat ille
gittimos ppter cessacionem denuncia
cionis nisi illos qui in casu phito

sunt coniuncti. Sed videtur idem si assit
aliud impedimentum. qui filii sunt
l. extenore ubi dicitur quod ad hoc ut filii
sunt legitimi oportet quod matrimonium contractum per
aliud primum fit contractum in facie
ecclesie et ignorantia alterius coniugum
primo et hostiensis dicunt hoc esse verum
quod dicit ut qui filii sint legitimi §. filii
vero ad hoc. Manifestum matrimonium
quo adetiam preiudicat clandestino
ita quod si ambo confitentur non est
credendum in preiudicium secundi matri-
monii alioquin colluderent aliqui
et confiterentur quod matrimonium precedit
de eo qui cognovit consanguineam uxoris eo.
et hoc est verum cum per testes non potest
hoc probari. et propter hoc coniugia clan-
destina prohibentur xxx q. v. §. hijs
ita idem dicit hostiensis desponsalibus
clandestinis que prohibentur propter
periculum ante rone publice ho-
nestatis. licet non exprimat consto. de
cetero inhibitio. exprimere tamen accipi
det et quia si contrahet alter postea
sponsalia cum alia nisi probarentur
prima per testes non recederetur a secun-
dis arg. de consang. c. i. cum ecclesia
non iudicet de occultis ut xxxii di.
erubescant. Pena autem sacerdotis
qui coniunctiones clandestinas prohibere
contempserit et cuiuslibet religiosi qui eis
presumpserit interesse est ut triennio
a beneficio suspendatur et gravius
sint puniendi si culpe qualitas id
expostulat e. c. ult. §. sane
Qui vero clandestina vel interdicta
coniugia inire presumpserit in gradu
prohibito etiam ignoranter arbitrio
iudicis puniuntur et soboles de

tali coniunctione suscepta prorsus il-
legittima censeatur. de parentum
ignorancia nullum habitura subsidium
cum illi taliter contrahendo non expar-
tes scientie sed affectatores ignorantie
videantur e. c. cum inhibitio §. si quis
vero. Quid autem in gradu gressus sic con-
traxerunt condigna pena puniantur
e. c. ult. §. Sed hic casus non propter impe-
dimentum sed quia mandatum ecclesie con-
tempnunt de matrimonio contra interdictum ecclesie contra-
c. i. Sed nunquid peccat mortaliter
qui sic contrahit dicit hostiensis quod sic nisi
causa rationabilis subsit ut puta quia
est senex et nobilis et accipit igno-
bilem vel econverso vel timet violentiam
inferri vel simile. Quid de re-
gibus et principibus qui hodie
contrahunt sine bannis Responsio quod
ubi non est consuetudo quod talia matrimo-
nia non banniantur non peccant
et per consuetudinem quo ad tales per-
sonas est derogatum illi constitutioni
e. c. cum inhibitio. Sed nunquid pec-
cat mortaliter qui post consensum
de presenti cognoscit uxorem ante
quam in facie ecclesie desponsetur
distinguitur aut habet instantem causam
quare ipsam non possit ducere so-
lempniter ut puta quia terra est inter-
dicta vel tempus feriatum ut in xl.
vel adventum vel simile et con-
gnoscit eam ut suam proponens
matrimonium solempnizare impe-
dimento cessante non peccat cum
solus consensus faciat matrimonium xxvii
q. ii. sufficiat. et. despon. cum
apud nisi scandalum esset propter

hoc/ aut nullum habet impedimentum
et contra praeceptum scandalisari peccat et
puniri debet. ar. i. e. c. ult. § si vero
qui [illegible] De sponsa duorum

Tractatum est supra de du-
abus desponsationibus quarum
alia est clandestina altera
manifesta/ nunc subicitur
de duobus sponsalibus manifeste
contractis et idem esset si clan-
destine/ in foro animae. Ideo videndum
est quae illarum praevaleat alteri.
Sed sciendum quod duae sunt species de-
sponsationis scilicet de futuro et de praesenti
i. e. c. i. de hoc dictum est supra de spon.
§ species. Si vero quis contrahat
cum aliqua per verba de futuro et postquam
cum alia similiter per verba de futuro
etiam si iuramentum intervenit
cum prima remanebit. poena sibi
imposita de fide mentita ut supra
e. de spon. dictum est/ si autem post spon-
salia de futuro cum alia contraxit
per verba de praesenti cum secunda remanebit
etiam si iuramentum intervenit inter
ipsum et primam/ non enim rescindi-
tur tantum sacramentum sed est ei de
violatione fidei poena iniungenda
e. de spon. si inter § viii et i. e. c.
i. [illegible]/ nisi cum prima carnalis
copula fuit subsecuta antequam
contraheret cum secunda. e. de spon.
§ qui/ tunc remanebit cum prima
ut dictum est e. de spon. § ponere
Sed si primo contrahat cum aliqua
per verba de praesenti et cum secunda similiter
etiam si carnalis copula sit secuta
cum secunda sine iuramento inter-
veniente sive non/ cum prima rema-
nebit nisi prima praetextu adulterii
eum repudiare voluerit e. de spon.
si inter [illegible] et i. e. c. i. ii. et iii. Item non
valet consuetudo in contrarium quia
postquam inter legittimas personas
consensus utrumque intervenit de praesenti
qui in talibus sufficit et si solus
defuit consensus cetera etiam cum
ipso coitu celebrata frustrantur.
Ideo si primo fuerit utrumque postea
cum aliis de facto contraxerint quod prius
de iure factum fuit non potest irri-
tari. i. e. c. ult. non valet. amplius
ut possit cum alia contrahere lite in iudicio
pendente. i. e. c. penult. Poena illius
qui contrahit cum secunda post
sponsalia de futuro est trium annorum
ar. xxvii. di. si vir/ et ille qui
contrahit cum secunda post verba
de praesenti vel post utrumque consummatum
xl. diebus in pane et aqua cum
vii annis sequentibus paenitere debet
quod apud ytalicos dicitur carena
vulgariter. Hoc intelligas de
illa quae sciens contraxit cum tali
vel econverso i. e. [illegible] De condi-
tionibus appositis in desponsatione

a Superius dictum est et aliis
est de sponsalibus contractis
quae contrahuntur verbis nunc
primae nunc subicitur de eis quae videndum
contrahuntur sub conditione. De con-
ditionibus appositis in aliis con-
tractibus dictum est e. de donat.
§ donationum. Unde hic videndum
est quae conditiones impediant
matrimonium et quae non. Ad hoc distin-
guendum est. Aut apponuntur con-
ditiones ita possibiles vel praeteriti

tarenta

tunc no differunt mat'm ut si dicat
contraho tecu si eps est in villa
ul si nauis venit de asia · stati
tenet matrimoniu ul no tenet i
ff. de vb obl. § . Condiciones vero
inorant' obligationem aut ita fu-
turi tpis distinguunt' aut appo
nuntur vo futuri tpis et tuc valt
conditione adueniente ut ego te re
cipiam in vxorem si m dederis c.
j. e. de illis aut vo pntis tpis di
stinguunt' aut sunt honeste aut
honeste et utiles aut inhoneste et
turpes Conditiones honeste et lici
te in matrimonio admittunt' puta
contraho tecu si m dederis c. ul si pri
mos placuit j. e. de illis sup eo et
c. p tuas et licet p ea de pnti co
trahant' p conditionem suspenditur et
fit de futuro · vero adueniente condi
tione transeunt in ea de pnti. j. e.
sup eo nisi consensus de pnti ul car-
nalis copula subsequatur pendente
conditione quia tuc videtur a conditione
recessisse. j. e. de ill · et. c. p tuas
Item conditiones honeste sunt vero
sunt c. substanciam matrimonij quia
pnt esse cu ill et sine illis vn
no pbat. hc esse quas hc contingit
abesse. ff. de transac. ut com.
Secundu si an. carnale copulam p
mittit protestationem quod no vult eam co-
gnoscere aio consentiendi · vero.
Ipt hc recede a conditione dicunt
host et B. quod non prodest · ymo
e matrimoniu ar. ff. de constit eu
ay. et de ap. sollicitudine
Sed quid si dicat contraho tecum
si te virginem inueneris ul si in i

primo coitu placueris · dic. quod omnes ta-
les conditiones inhonestas · et ideo
reiciendas j. e. c. i. et c. ult · quia
talis error no dirimet mat'm xxx
ix. q. i. § . i. Pone quod quis contra-
hat cu aliqua si pr consenciat · et
sigtum hc pri absenti · Sed antequam
consenciat mutat voluntatem et dt
quod nullo mo vult eam eciam si pater
consentiet · nunquid est mat'm ut cos
obmissis oppinionibus · dic quod no. ff.
de pcur. pcurator in fine l. vi. et
de hc. ff. de spo. § . vii. contrahunt'
Item quid si consenciat · vero revo
cat · sed hoc audies pr consentit · igno
rantes tn conditionem impletam. sit con
sistent' nunquid ratificat' matrimoniu
Innocentius dicit quod sic quia conditionem
remittasse intelligitur ar. j. e. p tuas
in fi. Sed si contraho. cu aliqua · sub
conditione · et cu alia pure · nunquid
tenet mat'm dic quod sic · ff. de spon. ex
sponsalibus § . ult. l. vi. licet p. ea
expetet conditio · eciam si sit conditio que
omnino expectatur e ut ibi hc dt. B. et.
jo. Aut sunt honeste et utiles et
sunt de substancia mat'm ut cu Zamus
dicit iudee contraho tecu si vis fieri
xana · sine ista no tenet · mat'm xx
viii. q. i. no ez. Aut sunt inhoneste
et turpes · et tuc distinguunt' aut
no sunt c. substanciam matrimonij ut
si dicatur contraho tecu si furtum
feceris ul homicidium · iste eni sunt
turpes · Idem si sunt impossibiles
ut si dicam contraho tecu si dederis
michi impium ul monte aureum ·
ul si celum digito tetigeris · Item
conditiones no sunt contra substanciam
matrimonij · vn si quis contrahat

6

subiectis condicionibus per verba de presenti statim est matrimonium secundum Innocentium. Si per verba de futuro statim sunt sponsalia, quia turpes condiciones vel impossibiles pro appositis habentur, ut e. t. c. i. et c. ult. Sed quid si dicas accipio te si permittas me tecum rem habere vel postquam te duxero, utrumque est matrimonium, dicit Innocentius et Hostiensis, quod sic, quia si de fornicatione coitum intelligas turpis est condicio et ideo debet pro non adiecta haberi, ut e. t. c. i. et ult. Unde si postea res secuta fuerit statim est matrimonium, ut e. de illis et c. per tuas. Si de matrimoniali intelligas, multo fortius tenet matrimonium secundum Hostiensem et Ioannem. Sed quid si permittas eam accipere vel tecum ducere si permiserit eam rem secum habere? Dicunt quod non est presumendum pro matrimonio propter carnalem copulam subsecutam, quia non invenit presumptionem animi inducendam, et quia intelligatur causa optione recedere cum se possit alterutrum faciendo liberare, ut de reg. iur. in conditionalibus l. vi°. Aut sunt contra substantiam matrimonii, ut si alter dicat alteri contraho tecum si generationem prolis evites, vel si pro questu adulterandam te tradas, vel donec inveniam honore vel facultatibus digniorem, matrimonium non tenet, ut e. t. c. ult. infra et xxxii. q. ii. Solet et c. Aliquando. Et est ratio quia cum tria sint bona matrimonii, scilicet fides, proles et sacramentum, xxvii. q. ii. Omne itaque, per istas autem tres condiciones si apponantur extinguuntur illa tria bona que in quolibet matrimonio requiruntur, saltem quo ad propositum. Pone quod unus dicat contraho tecum si generationem prolis evites vel

simile, et alter consentit in matrimonium sed condicionem contradicit, utrum est matrimonium? Innocentius dicit quod nisi ambo consenciant in condicionem non impedit matrimonium, ut xxxii. q. ii. Aliquando et e. t. c. ult. infra. Sed si taceat idem est, quia presumitur contradicere in favorem matrimonii, ut e. per tuas. Sed si uterque gereret in animo quod committeret adulterium post matrimonium contractum, matrimonium nullum esset, arg. illius c. Aliquando.

Quomodo clerici vel voventes matrimonium contra[here] possint

A Visum est de matrimonio qualiter contrahatur; hic subicitur de impedimentis. Et primo de hiis qui tenentur voto et ordinibus, utrum contrahere prohibentur. Quid sit votum et quot sint species voti, et quis vovens dictum est supra de voto in principio usque ad §. qualiter. Nota quod duplex est votum, scilicet solempne et votum simplex. Votum simplex impedit matrimonium contrahendum sed non dirimit post contractum. Unde si vovens simpliciter prestaret postea iuramentum alicui quod eam duceret in uxorem, debet votum observare et penitentiam agere de periurio commisso. Sed si post votum simplex contrahat cum aliqua per verba de presenti tenet matrimonium, quia votum simplex impedit matrimonium contrahendum sed non dirimit post contractum, ut e. meminimus et c. Rursus et xxvii. di. si vir. Idem est si habitum susceperit sine professione, ut e. consuluit et si timet de fornicatione post votum simplex.

pmittet ecclia eum qtrahe[re] m[atrimoni]u[m]
j. e. Venieus / Sed si sponsalia pre
cesserit votum simplex. dic ut. e.
de spon. c. Sed nec votum.
Votu aut solempne impedit m[atrimoni]u[m]
contrahendum. et dirimit post co
tractu j. e. meminimus. nupti[is] rur
sus et. c. vel licet no m[atrimoni]u[m] ob
liget votu simplex quo ad deum
qua solempne j. e. Rursus dic
ut. e. de voto. c. votu / Sed ex noti
solempnitas ex sola qstone ecclie
e inventa. / matrimoniu vo vinculu
ab ipso ecclie capite in paradiso et i
statu innocencie vinione et indis
solubilitate accepit / Ideo illud so
lum votu dr solempne quantum
ad post. qtractu m[atrimoni]u[m] dirimendu
q solempnisatu fuit p susceptoe
sacri ordinis aut p pfessionem expss
sam vel tacitam factam alicui de reli
gionibus p sedem ap. approbate expsse
emissam. erga seculare quitu non
innitato. e. de voto. q voto l. vj. et
e. de regularibus qstoim c. insalis. Sicut
votum solempnisetur tacite vel
expsse dictum e. e. de regularibus c. tribus
modis. / Aliqua vo nota ecia
si quod m[atrimoni]u[m] impediat qtrahendu
et quato solempnius et manifesti
us sint emissa tanto grave plurimo
scandalum et exempli dnrior pe
nitencia transgressoribus debeatur
no tn rescinde pnt matrimonia
post qtracta. e. de voto. q votum
insi l. vj. et dnr ista nota simpli
cia quasi no vestita aliqua solep
nitate licet facta fuint coram mul
tis vel eciam coram epo / vel ob
stat. j. e. consuluit et xxvij q. i.
viduitate / quia tn pfessio facta
sup altare vel i manu epi vel alterius
valet / qui se obligat. alicui reli
gioni et hoc agitur de voluntate
monachorum vel illius qui pt recipe
et pficientis q obligacio pfessio
nis hincinde qtrahatur vel si p q
ea. suscipiat habitum sine ptestacoe
s Innocen. e. de reg. consulti et. c.
statuimus / Tal si qbat. tenet m[atrimoni]u[m] j.
e. qsuluit et. c. Rursus et xxvij. di.
c. vlt et c. vlt. / Secundo si ille qui
simplr vovit qsulit me utrum
possit qtrahe[re] m[atrimoni]u[m] / tute s host
dr q no / Secundo si ultra predicat
et dicat quid si qtraxero nunquid
tenebit m[atrimoni]u[m] / dico no esse rndendu
/ quia si rndeo pbo / inuencionem et sit pec
co xxij. q. ij. pnud et c. Omne ge
nus / Si rndeo sic / do ei occasionem q
hendi et pcius morti peccandi
et sic ego incurro mortale ar. j.
de hom. Sicut dignum c. qui vero
lxxxvj. di. tanta / qo e tacendu
xxij. q. ij. nequis arbitretur / Sed
ordo vo sacer impedit matrimo
niu qtrahendu. et dirimit post
cotractu / ut sub dyaconatus dya
conatus et presbiteratus j. e. c. i.
et ij. et xxxij. di. erubescant
et placuit / dic ut e. de cle. qiug
c. i. / Si qtraxit in sacris ordinibus
constitutus epus cu eo potest dis
pensare j. e. c. et ij. / hm distinc
tione positam. e. de biga c. vnico.
qui in sca. De eo qui duxit in

Visso de impedimento matri
voti et ordinis monium
subiicitur qua pollut p
hic. dei pedimento quod adultiu
pvenit. ex enormitate cuius

l

Sunt autem multa crimina que impe-
diunt matrimonium contrahendum propter eorum
enormitatem / que in versibus subscriptis con-
tinentur. Incestus raptus sponsae
mors mulieris / susceptus proprie so-
bolis mors presbiteralis / vel
si peniteat sollempniter aut mo-
nialem / accipiat / prohibet hoc coniugi-
um sociandum. Incestus xxxv.
q. vii. quidam. et ii. c. sequentibus
et c. consobrinis et c. si et i. de eo
qui cognovit consanguineam c. i. Secundus qui
rapuit sponsam alterius xxxvi q.
ii. raptores et c. statuimus. Tercius
si uxorem suam interfecit xxxiii.
q. ii. admonet. et c. interfectores
Quartus qui insidiando matrimo-
nio proprium filium de sacro fonte leva-
vit ut possit privare coniugem debito
et copula sua xxx. q. i. de eo.
Quintus qui interfecit presbiterum i. de
pe. et re. qui presbiterum. Sextus
solempniter penitens xxxiii. q. ii. de
his et c. antiqui. Septimus
si scienter monialem accepit in
uxorem. xxvii q. i. hii qui.
Octavus qui violavit publice ho-
nestatis iusticiam. S. de despon. im-
pu. duo pueri et xxvii. q. ii. si quis
sponsam. Licet autem ista crimina
et forte aliqua alia impediant
matrimonium contrahendum / tamen si sunt
adolescentes et timetur de eorum in-
continencia / ecclesia debet eis concedere
licenciam nubendi xxxiii. q. ii. an-
tiqui et c. in adolescencia / et de
eo qui cognovit consanguineam uxoris sue / et si auc-
toritate propria contrahent matrimonium

tenet / quia licet impediant con-
trahendum / non tamen dirimunt post
contractum / Sunt autem alia tria crimina
tantum que impediunt matrimonium contrahe-
ndum et dirimunt post contractum.
b Primum est si quis vivente uxore sua pre-
stet fidem adultere quod ducet eam
post mortem uxoris sue vel post mor-
tem mariti illius adultere. i. e. q. li-
teras c. cum haberet / Secundus qui
non prestat fidem adultere de accipi-
endo eam sed de facto sine preiudicio
accipit et cum ea contrahit / qui plus
est ducere quam habere i. e. cum haberet / et
differt a precedenti quia hic est fides
de presenti contrahendo cum ea. quod prius
fuit in predicto casu est tamen fides de futu-
ro et est similis dicto sicut inter
sponsalia et matrimonium ar. i. e. c. ult. / vel
si adulter dedit fidem adultere / vel
contraxit de facto vivente uxore ad-
ultera vel viro adultere / debet ab in-
vicem separari nec tenet matrimonium quia
tali prohibito contractu est firmanda. i. e.
c. i. super eo q. laicus et c. cum haberet
idem dicit Innocentius si contraxisset
cum aliqua per verba de presenti licet car-
nalis copula non fuit subsecuta.
quia non tenet matrimonium cum ea cui fidem
dedit vel de facto contraxit et eam
cognovit tali s. sponsa de presenti
vivente. i. e. c. ii. Sed ista intelligas
quando tam adulter quam adultera scie-
bant alterum habere uxorem vel mari-
tum. quando sic contraxerunt vel etiam
postea vivente adhuc uxore prima.
quia si alter ignoraret credens
illum cum quo contraxit esse solutum

posset cum illo remanere si vellet. tamen ad petitionem illius qui scivit impedimentum non sunt aliquatenus separandi ne de dolo suo videatur commodum reportare. i. e. c. i. ideo compelletur in eam de novo consentire. i. c. ve-niens. ¶ Ad notitiam autem huius impedimenti sic distinguas secundum host. Siquis vivente uxore legitima vel sponsa de presenti de facto cum alia contraxit vel dedit fidem. et cognovit. aut secundo erat inscia aut conscia. si inscia. et post mortem legitime uxoris eam cognovit. pro hoc non obstante. nunc confirmatur. quod ab initio nullum erat. i. eo. veniens. ita quod et si secunda ab initio inscia erat. et post mortem certificata scilicet carnali copule consensit. non poterit de cetero reclamare. ar. i. de cond. appo. c. ult. Item si numquam fuit certificata mulier non obstante carnali copula post mortem subsecuta ad instanciam mulieris poterit separari. non ad instanciam viri. ymmo et si post mortem non cognovit eam. potest cogi cum ea remanere. ne de dolo suo commodum reportet et illa dampnum. i. e. c. i. et i. de condi. c. ii. ¶ Sed quid si ab initio fuit ignorans. postea prima vivente fuit conscia. dic quod non debet pati quod amplius cognoscat. at nunc impetitum non tolerabitur. ar. e. de prescrip. c. i. 2 c. penult. xxxiiij. q. ii. si virgo. 2. i. de sponsalibus imp. dus. i. e. c. ult. in quo casu mulier credi debet secundum host. tamen quod certa est de conscia. tamen quia in potestate eius est

vt fiat divortium. ¶ Secundo si prima mortua antequam secundam cognovit. post mortem prime ducit tertiam. dicit ipsi cum tertia remanere. quamvis postea cognoscat secundam. i. e. veniens. nullus enim fuit consensus eius cum secunda vxore legitima vivente. et sic non potest impedire consensum cum tertia. licet malam fidem habet. ideo. quasi si vellet ipsum cum ipsa contraxisse. v. de spon. cum in apostolica 2. c. veniens. ¶ Item quid si tertiam duxit cum iam cognovisset secundam post mortem prime sed ipsa secunda adhuc ignorabat mortem. et iam prime. dicit quod adhuc cum tertia remanebit. ar. v. de ele. bone ii. et i. de cond. appo. et c. ult. ¶ Secundo si contrahat cum duabus vel pluribus in eodem tempore vivente. dicit host. quod locum erit gratificationi ar. v. de iure pa. consensu tamen aut prima quantumcumque certificatus de morte prioris primo cognovit. post mortem uxoris legitime retinebit. i. e. veniens. ¶ Si ante fuit scia quod habebat uxorem legitimam et dedit fidem de ea ducenda. post mortem legitime vel contraxit de facto. et carnalis copula fuit secuta ante fidei dationem vel post legitima vivente. non potest cum secunda mortua prima remanere. i. e. super eo. 2. q. ii. c. sequelibus et c. ult. ¶ Si vero fidem dedit alicui mulieri vel cum ea de facto contraxit vivente prima. nec secundam cognovit ante fidem datam nec post vivente prima. mortua prima cum secunda potest remanere. i. e. c. ult.

Idem e si vivete prima cognouit adulteram sed no dedit fide, nec de facto ɔtraxit cu adultera. eam potest duce in c. x. xvi. c. significasti. Sed si prima no erat legittima quia matrimoniu no erat verum ppter aliquod impedimentu ~~tunc licet secundam~~ sed tamen perpetrati ut no obstat tale vinculum impedimentu tunc licet ha cognouit et dedit fide vel ɔtraxit de facto. de sponsa. veniens i. et c. cu in apostolica et i. de matr. c. in c. et co. c. ij. infra. quia no obstat impedimentum quod de iure no sortitur effectum. de sponsa. impu. litteras et c. se et i. de reg. iur. no obstat l. vij. Quid si frigidus contraxit vinculum cu aliqua et durante illo matrimonio quidam alius eam cognouit et dedit fide quod eam acciperet vel accepit de facto nunquid potest cu hoc adultero remanere quia cu frigido no fuit matrimonium i. de frig. q. sed dicas q post diuorcium celebratum ɔtrahere potest cum illo adultero xxxiij. q. ij. s. sed hoc et s. quod aut quia primu tamen fuit de facto ideo no obstat impedimentu tunc hoc ut dictum e de e. s. proxio Idem esset si primus esse maleficiatus xxxiij q. ij. no preterit vias Pone quidam habens vxorem ɔtraxit cu alia prima viuente postea fuit primu matrimoniu separatu ppter affinitate vel ɔsanguinitate vel aliud impedimentu nunquid requiritur q ɔsentiat denouo ad hoc. q teneat vinculum cu secunda p. et vincentius distinguunt an ɔtrahens credebat primu vinculum tenere de iure et sic no credidit posse vinculum contrahere cu secunda ppter iuris impossibilitate et ita no tenet vinculum nisi denouo ɔsentiat ar. i. e. ex tenore et c. cu haberet z c. veniens quia ibi no fuit ɔsensus nisi ab vna parte q no sufficit ad vinculum ɔtrahendum. de sponsa. cu in apostolica. ~~Tercius casus~~ aperit tuc et c. se Si vero no credebat primum vinculum tenere de iure z consensit matrimonialiter cu secunda tenet vinculum de sponsa. cu in apostolica Tercius casus si adulterata quis cu aliqua ɔiugata et ipse vel ipsa machinata fuit in morte viri ipsius adultere vel in morte ipsius adulteri vxoris cu effectu conatus no sufficit ut sic contrahant si ɔtraxerint sunt separandi xxxi. q. i. si quis viuente et i. e. c. i. super eo. z c. significasti et c. ult. quia verba accipienda sunt cu effectu. de cle. no resi. relatum ideo ad hoc ut vinculum impediatur duo ɔcurrunt s. affectus precedens et opus subsequens ar. ff. de q. d. z de ino. l. ij. infra. unde secundum quosdam sufficit alterum machinatum fuisse ideo si vir in morte sue vxoris machinatur adulteram ppter quod machinatus e ducere no potest i. e. significasti et xxxi. q. i. si quis viuente et si machinatus e in morte mariti ɔcubine vel ...

fortius. ff. e. sup eo. § de eq°. Sed si
timet aliqui quod requiritur quod
ipsam cognoscit al' no impediet
ff. e. sup eo. c. ult. Innoc. et h.
dicunt q machinatio sufficiat etia
si carnalis copula no intervenit vel
fidei datio. si habeat intentionem
in occidendo maritum vel uxorem. s.
de cogn. spiri. c. i. in prin. Sed si non
habeat intentionem ut contrahat cum
uxore eius occidit ut poste in
bello vel rixa eam licite potest
in uxorem. s. de con. infid. c. i. infi.
Ceterum si precepit illum interfici
dic idem ac si occidisset. ar. ff. de
sen. ex. inhi. et licet rati habitio
in maleficiis retro trahatur. Si
occidatur ab alio eo ignorante
ratificatio non post mortem ad hoc matri
monium postea impediat. h. b. Idem est
dictum de matrimonio contrahendo sit pro
hibito. ar. s. de spon. c. cum apud.

Sequitur de coniugio le
prosorum. Dictum est de
impedimento criminis quod co
tingit ex vitio proprie voluntatis
hic subicitur incidenter de impedimento
quod contingit ex vitio carnis aliqua
ratione criminis precedentis. xxxiii. q.
ii. hic ipm et ff. de pe. et re. c. i
fritas infi. et quia leprosi de ge
nerali consuetudine debent a com
munione hominum separari. ff. e. c. i. et ii.
s. de ec. cu. di. in dicit et xxxiii.
q. ii. hic ipm et deo videbatur q sepa
rari debent ab uxoribus separari quod
falsum est ff. e. c. i. et ii. immo possunt
contrahere insimul si contrahere non velint

et inveniunt aliquam etiam sanam
que eis nubere velit. ff. e. c. i. § le
prosi. Item non sit eis prohibitum quia
edicto de matrimonio prohibitum est. s. de
spon. c. cum apud. Lepra vero super
veniens dissolvit sponsalia de fu
turo. s. de infir. quemadmodum. et
ff. e. c. ult. Sed sponsalia de presenti
non dissolvit quia solum per ingres
sum religionis solvuntur ut dictum
est. s. de sponsalibus § sponsa
lia in ii. et in titulo de conv. potest dissol
vi matrimonium consummatum. Immo sanus
debet compelli reddere debitum infirmo
cum nullus casus nulla excepto. i. re
matur quin nemo licet excepta
causa fornicationis dimittere uxo
rem. ff. e. c. i. et ii. Sed nunquid
mecum lecto vel domo debent morari.
dicas quod non debet ad lectum continue
compelli quia sufficit debet leproso quod
suo debito non fraudetur. Sed quare
non compellitur. precise admonendo
ut xxxiii. q. v. c. ii. Illo. forte ideo
est ne leprosi minus impii efficiantur
incompacione sui debiti. sed si sani
omnino recusaverint. h. b. bene
compellentur. sed non omnino. Immo
primo exhortandi sunt. et postea
excommunicandi nisi reddat debitum
ff. e. c. i. ibi quod si mandatis tuis
contempserint vinculo ex
communicationis astringas. et ff. e.
c. ii. infi. Nam illud non potest re
ferri ad continentiam que suaderi potest
imperari nequaquam xxxii. q. i. In
tegritas. et unam solam causam in

cas

recepit dns sine fornicationem. Extra e. c. ij.
tu· ditas sed host. quod monendi sunt
ut debitum reddant· quod si moniti
acquiescere noluerint· non cogantur·
si continentiam servare volunt· Si ac
servare nolunt· aut non possunt·
cogantur ut extra e. c. i infra· et c. ij. sed ult.
nec propter hoc continentia impositam· De

a D

ictum est de impedimento co
quod contingit· ingressu sponsorum
servitus carnis seu propter bo
luntatis· Sic subicitur de impedi
mento quod contingit servitus originis s.
de coniugio servorum / Servi contrahe
re possunt matrimonium· etiam si contradicenti
bus dominis et invitis nuncia contracta
fuerint· nulla ratione sunt propter hoc
dissolvenda. Debita tamen et consueta
servicia non debent minus propterea dominis ex
hiberi. Extra e. c. i. / Quid si dns petit
servicium a servo· et uxor debitum eodem
tempore· cui erit obediendum / distingue an
contraxit consenciente dno vel sciente
dno· et non contradicente· et tunc tenetur
prius reddere debitum uxori· arg. lxiij.
di. Si servus sciente quia tunc dns
concessit principale s. matrimonium vel
et accessionem concessisse vi. de re. iu. Ad
pretium· nisi / aut dno ignorante vel
contradicente· tunc dicit Vin. quod uxori
prius reddat debitum cum propter hoc nec ulli
preiudicium vel saltem modicum fiat dno
propter moram modici temporis· nisi forte
dns magnum periculum persone sue peteret
sibi servire. Sed Innoc. cum multis
aliis dicit· et melius / quod non potuit
se obligare impudicitia paris ob
ligationis / et quia res transit cum
suo onere pro obedientia dno arg. C. de

matrimonium tunc / nisi timeatur de adul
terio / vel nisi dns maliciose eum
impediret / unde eius malicie non
est indulgendum ff. de rei vend. in
fundo· et j. qui mat. ac. pos. signa
te / Sed quid si dns vellet servum
suum vendere alicui· qui vellet eum
ducere ad provincias et remotas par
tes forte negociandi / dicunt Vin. et
Innoc. quod talis vendicio prohibenda
est· cum non debeant separari arg. C. com.
utriusque / in possessione· et lxiiij. di. frater
nitatem· sed aliqui propinqui cogi po
terit ad vendendum / interest enim neque
re sua male utatur / Inst. de his
qui sunt sui vel al. iu. §. pult. et ff.
e. Si dns / Idem dicit Innoc. Si diversorum
servi et ancille copulentur· quia non
debent ita dimitti quod aliquando debitum
debitum non possint reddere pro inmateriali predic
ta· / Si vero libera contrahat cum
servo / vel liber cum serva sciens condicionem
eius / tenet matrimonium xxix. q. ij. Si quis
liber et c. se / sed si credat liber
alium liberum esse cum quo contra
hit nullum est matrimonium / nisi postquam
sciunt eum servum / vel eam ancillam
consensit liber in servum liber vero
vel servo / sibi per carnalem copulam
xxix. q. i. Si quis ingenuus et
c. si femina et j. e. proposuit et c. ult.

98 of 4
b Error vero est quadruplex
s. persone fortune et qualitatis
de istis dictum est s. de sponsalibus. § error
vero condicionis / et iste est triplex
quia aut est deterioris condicionis
aut paris aut melioris / Er
ror deterioris condicionis impedit
matrimonium contrahendum et dirimit post
contractum / ut si liber contrahat

cum ancilla ignorante vel consenso ut
infra predenti. Error paris
conditionis non impedit ut si servus
contrahat cum ancilla et cre
dat eam liberam quia sunt in pari
turpitudine xxix. q. ii. c. i. et ii.
et infra de divor. significasti. Quid
est si sit error melioris conditionis
ut si servus contrahat cum libera
quam credebat servam quia presumitur
quia potius vellet liberam quam
servam. ar. C. de rei vendi. per emit.
Pone quod liber contraxit cum
ancilla ignoranter et dominus eam
manumittat numquid est ibi matrimonium
viro ignorante hanc manumis-
sionem. Dicunt quidam et Innocentius quod
non quia adhuc cognoscebat eam
corpori consensus qui nullus fuit. C.
ad vell. quamvis. Di. infra ii. et ff.
de minor. l. iii. §. scio. vel scienter eam
cognovit. infra e. proposuit et c. ult.
Item si dominus ancille tamquam liberam
tradat in uxorem ei qui liber est
eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem.
ar. instit. de nup. §. si. ved. ab initio
Tercius si liber qui contraxit igno-
ranter cum ancilla et postea audivit
eam ancillam et cognovit eam
numquid est nunc. distinguere secundum hostiensem et
alios: aut iste habet argumentum sufficientis
probabili causa et discreta tunc
prejudicat si carnaliter eam cogno-
scat. si hoc corpore studuit et
credidit. infra e. c. ii. Aut solemni et
temeraria cui credi non debet tunc
non prejudicat ar. infra de sen. ex. inquisi-
tionis et infra e. c. ult. quia non tene-
tur credere cuilibet referenti ar. xxxiii. q.
iii. quia magnus et titubans est

ignorante habendus est. C. de condit.
inde. l. ult. et ar. infra de his qui imp. dotis
ar. iu. Sed quid si ipse movet ei
litem conditionis et ipsa lite pendente
petit quod reddat ei debitum cum lite
pendente nihil sub periculo non debeat
ut lite pen. c. i. et ii. numquid tenetur
reddere debitum. hostiensis dicit idem quod in questi-
one precedenti. Idem dicas de quo-
libet impedimento vel consanguinitatis
vel affinitatis. scilicet quod ad perceptionem potest
sine prejudicio vel peccato reddere si non
habeat causam probabilem et discretam.
Sed si habeat potius sustineat ex-
communicationem et erit victoria. C. de resti.
spol. c. litteras. Si liber contraxit cum
ancilla ignoranter et postea sciunt
eam esse ancillam et vult inde se
longius esse cum ea sed illa non vult
cum eo remanere dixit Jo. quod non est.
numquid cum illa debet compelli cum eo re-
manere ar. C. de eo qui duxit in matrimonium
c. i. Rubrica. De natis ex libero ven[tre]

Posito coniugio tractatur de e-
orum subjectum ordine
huius rubrica de natis ex
libero ventre. Videndum est quorum
qui sunt liberi et cuius conditionem
filius sequatur. primo an matris.
Et in quibus casibus nati ex liberis
ventre in servitute redigantur.
Liberi dicuntur a libertate libertas
est naturalis facultas eius quod cuique
facere libet. inst. de iure per. in princ. circa prin-
cipium liberi aut nascuntur ut sunt
illi qui nascuntur ex ingenuis
aut fiunt ut sunt illi qui manu-
mittuntur. inst. de ingen. §. i.

Quid sit manumissio / et unde
servitus habuit originem / et quis possit
manumittere dictum est. de servis non
ordinandis. Sequitur videre iure nostri.
Filii semper secuntur conditionem matris
sive sint nati de legitimo matrimonio
sive non. C. de rei vend. partus
ff. de servis non ord. c. ult. et ff. de sta-
tu ho. lex. nec illud. et l. libi / et qui dicit
quod debent semper sequi deteriorem
partem. xxxii. q. iiii. libi. / exponunt
deteriorem .i. debiliorem. Sexus enim
femineus deterior est .i. infirmior quam
virilis ff. de statu ho. minus et C.
de liberali ca. ani / Est igitur
regulariter verum quod filii nati ex liberis
ventre liberi esse debent ut .j. e. c.
uno / licet manumissi aberrant debent
in servitute redigi cum teneantur etiam
illos infra defendere libertate .j. e. c.
uno. infra / Et filius liber est sive tempore
conceptus fuit mater ancilla et tempore
partus sit libera / sive tempore conceptus
fuit mater libera et tempore partus
efficiatur ancilla / vel si medio tempore
sit libera et tempore conceptus et partus
sit ancilla / quia calamitas matris
partum non debet obesse / inst. de in-
genuis § ult. / Quinquaginta autem
nati ex libera ventre in servitute
rediguntur / Primus si sacerdos co-
pulet sibi ingenuam de facto / filii e-
runt servi ecclesie in cuius iniuria hoc
facit xv. q. ult. cum multe / Se-
cundus qui ministrant arma sar-
racenis / si capiuntur efficiuntur servi
capientium .j. de iudeis et l. ista.
ita quoque / Tertius quod est

vendunt galeas vel naves .j. de
iudeis ad liberandum / Quartus
si liber homo permittat se vendi
ad precium participandum et in veritate
percipit / maior xxv an. non igno-
rans conditionem suam / inst. de iure
personarum § ult. De cognatione
Dictum est de spirituali :—
impedimento proveniente ex
defectu originis / hic subicitur
A de impedimento proveniente ex pro-
pinquitate originis .s. de cognatione
spirituali. Sed quia spiritualis cogna-
tio dignior est quam carnalis vel le-
galis / ideo primo de cognatione spi-
rituali videamus / Quid sit / et in quibus
sacramentis contrahatur / Quot sint
eius species / Et quid de matrimonio
paternitatis fraternitatis et compatri-
tatis spiritualis / Cognatio spiritualis
est propinquitas proveniens ex sa-
cramenti datione / vel ad id detentione
ut puta sacerdos baptizat puerum
vel episcopus confirmat et tu eum suscipis
vel tenes dum baptizatur vel confir-
matur / utriusque eius pater spiritu-
alis .j. e. c. ult. et c. ne dum. l. vi. et
xxx. q. i. omnes / Sed in quibus
sacris oritur seu contrahitur hec
cognatio spiritualis / plurimis opinio-
nibus Certum quod hodie solum contrahitur quantum
ad matrimonium impediendum et post contractum
dissolvendum / in baptismo et in confir-
matione .j. e. ne dum. l. vi. / Ex catechi-
smo qui precedit baptismum sa-
cramentorum fundamentum et ianuam
cognatio spiritualis contrahitur per quam
impeditur matrimonium contrahendum .j. e. contra

IIII

Ubi dicitur quod talis uxor ex co
trahendo matrimonio impedimentum
afferret / ideo bene dicitur quod affe
rat / nam quod uxor sit fieri . . dubium
non consistit / Sed per illam cognatio-
nem postea contractam minime
separatur . i . e . per cathecismum l . vjo
/ De oratione vero aliorum sacrorum
cognatio spiritualis nequaquam
oritur / que matrimonium impediat vel
dissoluat . i . e . quamvis § . ex oratione
l . vjo / et sic ista intellige xxx . q . i .
pervenit et de qua dicitur in . iiij . iuxta the
cismo / Cognationis spiritualis
tres sunt species / prima est paternitas que
attenditur inter illum qui suscipit et
illum qui eum suscipit / sive sit mascu-
lus sive femina et baptisante /
Secunda dicitur fraternitas que attendi-
tur inter susceptum et filios suscipientis
vel baptisantis / Tertia dicitur compater-
nitas que attenditur inter patrem car-
nalem puer[i] et patrem spiritualem un-
de unus compater semper spiritualis est pa-
ter et alter carnalis unde v . unus
semper erit compatrum spiritualis alter
carnalis non fallit regula talis
hec probantur . i . e ne dum l . vjo
/ Et iste species impediunt matrimonium con
trahendum et dirimunt post contrac
tum ut ibi unde v . dirimunt frater
compater atque pater . Versus / dicitur
/ Matrimonium contrahere possunt ad
invicem omnes filij et filie duorum
compatrum sive sint geniti ante com
paternitatem sive post / excepta illa
persona per quam illa compaternitas est
contracta / quia non potest contrahere cum
aliquo suorum filiorum patris spiritualis . i .

e . c . i . et . c . super eo . et xxx . q . iiij .
super quibus / et . i . e . ne dum in principio l
vjo / Sed videtur quod . . si sit consue
tudo que scandalum generat quod . . non
debeant contrahere matrimonium filij nati ante
vel post compaternitatem . i . e . c . i . in fi .
et . c . super eo . § . Ceterum / et si contra
xerint sunt separandi ut in c . super eo
v . quod si ita dicitur b[ernardus] et innocentius quod
consuetudo talis licet locum in matri-
monio contrahendo ut propter scanda-
lum matrimonium impediatur quod alterum esset
sed non dirimitur iam contractum / mul-
ta sunt prohibentur sed tamen tenent .
S . de ma[trimonio] contra interdictum ecclesie et S . de regula .
ad apostolicam / nec propter scandalum ma-
trimonium quod deo auctore in paradiso
institutum fuit peccatum dissolui
non debet xxvi . di . deinde et S . de no
vo . quod notatur l . vjo . / Et quod dicitur contrac
tum debet dissolui . i . e . super eo . v . quod
si ita / illud refertur secundum innocentium ad
illum casum quod filius per quem contrac
ta est compaternitas contrahit / vel ex
pane separatur ad penitenciam assigna-
ndum aut ad thorum vel imperpetuum /
Cognatio autem spiritualis personas non
egreditur cum quibus contrahitur que
sunt S . e . § . cognatione / filia enim
mea spiritualis potest contrahere cum fratre
filij mei / licet non cum filio meo . ar
xxx . q . iij . c . i / et ergo cum filia spirituali
filij mei / vel filia fratris mei / vel cum
filia filie mee spiritualis / et sufficit
ea sola eo quod prohibitio non invenitur
matrimonium inter tales S . desponsatione apostoli
/ Quid de filio sacerdotis carnali
et filio episcopi / numquid potest accipere in
uxorem illam quam pater suus . s .

Sacerdos baptisavit vel episcopus con
firmavit dic quod non ymmo si contrac
tum fuit separetur ut extra c. ult. et c.
ne dum. l. vi°. quia idem est de
suscipiente baptisante et confir
mante et de filiis eorum ut ibi dicitur
Sed nunquid filius sacerdotis potest con
trahere cum filia illa quam recepit
ad penitentiam videtur quod non quia illa
est filia spiritualis sacerdotis sicut illa
quam baptisavit xxx q. 1. de eis
quos. Sed non est ita ut extra quamvis
in si l. vi°. quia non contrahitur tanta
affinitas in penitentia sicut in baptismo
Quid de filio illius qui tenuit
puerum dum ille baptisatus est et
ideo compater vel compater efficitur
mendicans et eo indicium [?] ut extra
ne dum. l. vi°. Item patrem spiritu
alem et filiam quam levavit de
sacro fonte vel inter matrem et filium
spiritualem nunquam esse non potest et si
fuerit contractum omnino separentur xxx
q. 1. de eo. et xxxiii q. iiii. Sicquis
cum nuru et ut extra ne dum. l. vi°. et c.
tunc nos Sed si duxit filiam
commatris sue sororem sue filie
spiritualis non sunt separandi xxx q. iii.
illud. Compaternitatis due sunt
species una directa quando scilicet quis le
vavit filium alicuius mulieris de sa
cro fonte vel qui baptisavit in ne
cessitate ut dictum est. Sed circa hoc quid
de filio si contrahet cum illa nunquid es
set separandus ut extra veniens et c. ne
dum. l. vi°. et xxx q. 1. c. in si
Et quamvis non plures quam unus
vir vel una mulier accedere debeant
ad suscipiendum puerum de baptismo vel

confirmatione ut de conse. di. iiii. non
plures si tamen plures accesserint con
trahitur spiritualis cognatio inde
matrimonium impediens contrahenda
et etiam post contracta dissolvens
ut extra quamvis l. vi°. quantum ad susci
pientes et susceptum et parentes
suscepti ut extra ne dum. l. vi°. quia
illi duo vel tres qui simul levavit
eundem puerum de sacro fonte sive
[?] contrahere non prohibentur
tamen maritus et uxor non prohibe
antur simul puerum levare xxx q.
iiii. c. ult. Quid si quis levat
filium proprium vel baptisavit nunquid
debet ab uxore separari dic quod sine
ex ignorantia sive ex malicia hoc
fecerint non sunt ab invicem separandi
nec alter alteri debitum subtrahere
debet nisi ad continentiam confirmandum
possunt induci quia si ex ignoran
cia hoc fecerint eos ignorantia
excusat. Si ex malicia non debet
peccans commodum reportare ut extra
si vir et xxx q. 1. dictum de eo
et c. ad limina Sed nunquid
potest exigere debitum dicit B. quod ille
qui hoc fecit ignorant potest
reddere et exigere quia non peccat
qui vero scienter similiter potest exigere
et reddere quia in hoc casu non in
venimus prohibitum nec prohibemus
xxxi q. 1. quod si dormierit di
cas quod exigere non potest sed reddere
tenetur cum maliciose hoc fecit ar.
ut de eo qui cognovit c. 1 nisi in neces
sitate filium baptisavit quia tunc
necessitas eum excusat ut xxx
q. 1. ad limina. Alia dicitur

indirecta / qui vnus coniugum post
quam sunt vna caro effecti fili-
um alioꝝ suscipit de sacro fonte.
In hoc casu ambo parentes in filiis
compatres efficiuntur etiam alter
coniugum qui non suscipit. qui con-
iuges contrahunt et acciones / et inter
istos maior impeditur matrimonium et diri-
mitur post contractum. ut e. marti-
nus 2. c. ne du l vij. et xxx. q.
iiij. Statuitur. et c. si quis ex
vno / et in hoc casu non posset quis
habere duas commatres / ¶ Cum quis
possit habere duas commatres disti-
guitur utrum commaternitas precessit
matrimonium vel sequatur / Si precessit
matrimonium vel carnalem copulam
licet esset sponsa de presenti libere po-
terit habere istas duas commatres
in uxores. ubi gratia ticia et berta
facte sunt commatres postea mar-
tinus contraxit cum ticia. ea mor-
tua. potest contrahere cum berta. licet
congnouit ticiam post compaterni-
tatem contractam. Sed tamen non ante
/ et hoc est ratio quia per vnionem carnis
subsequentem non transit compater-
nitas ad vnionem sponsus precedente.
xxx. q. iiij. post vxorem. et c.
qui spiritualem / ¶ Si vero post
matrimonium sequatur commaternitas
distinguitur aut uxor tua post quam
fuit a te carnaliter cognita susce-
pit filium alterius. illa cuius filium
suscipit efficitur tibi commater. per
factum uxoris tue / Ideo mortua ux-
ore tua non potes illam habere in ux-
orem / et eandem compaternitatem dicas
acquiri uxori per maritum ut e. mar-
tinus et xxx. q. iiij. Statuatur et
c. Si quis / Item ex. Cum in vel cum qui-
nam natum fonte levauit. Et
mea commater fieri mea non valet.
uxor / ¶ Aut filium uxoris tue quam
de alio viro genuit aliqua mulier
de sacro fonte levauit / vel in con-
firmacione tenuit coram episcopo / illa
mulier est commater uxoris tue et non
tua / nec distinguo utrum cognoue-
ris uxorem tuam vel non quia
tibi non fuit commaternitas acquisi-
ta / nam in casu isto passiua non
contrahitur sic actiua. s. qui suscipit
filium alterius xxx. q. iiij. Si quis
vnus et ut e. martinus / Sed versus
Ambos compatres facit actio pas-
sio nunquam / ¶ Idem est si filius
tuus quem genuisti ex alia muliere
ab aliquo suscipiatur non est acqui-
sita compaternitas uxori tue / Ideo
in casu isto et in precedenti potest
aliquis habere duas commatres in
uxores / et aliqua duos compatres
in maritos / Unde versus Si quam mea
natam non de me fonte levauit
hanc post fata mee non inde vetari
bor habere / ¶ Nota ergo breuiter
personas per quas impeditur et diri-
mitur matrimonium post contractum / vel
istas transgreditur cognacio spi-
ritualis. s. inter baptisatum et susci-
pientem. et uxorem carnaliter
cognitam ante suscepcionem. vel su-
scipientes si sint plures. et bap-
tisante vel confirmante. matrimo-
nium impeditur / ¶ Item inter bap-
tisatum. et filios baptisantis su-
scipientis vel confirmantis / ¶ Item

inter parentes suscepti et suscipi
entem. vel suscipientes vel baptisa
tem si non sit sacerdos het. p[er] blanc.
.i. e. ne dum et c. quamvis l. vi.
Iste inbaptizatus vel inconfirmatus non
potest alium suscipere in filiolum ipse qui
non est baptisatus vel confirmatus
de cons. di. iiii. In baptismate
Item prohibitum est abbatibus et mo
nachis de baptismo suscipere filios et
commatres habere xvi. q. i. placuit
et de cons. di. iiii. non liceat. et c. mo
nachi et idem intelligo de canonicis
et aliis religiosis ar. e. de postu[latione]
ex parte de cognatione legali

a Premissum est. sequitur
de cognatione spirituali. Sed
quia cognatio legalis
partim participat cum spirituali et
partim cum carnali. ideo primo
subicitur de legali quam de car
nali. Unde videndum est quid sit
et quot sint eius species. et et qua
liter impediat matrimonium contrahendum
et dissolvat post contractum.
Cognatio legalis est quedam proxi
mitas que provenit per adoptionem.
Et adoptio est extranee persone
in filium vel nepotem vel deinceps
assumptio legitima. Vel sic adoptio
est legitimus consensus per quem quis
filius non est pro filio habetur vel ne
pote seu nepte. Species adoptio
nis sunt due. Una arrogatio a
lia adoptio simplex. Arrogatio
fit auctoritate principis et de eo qui
est sui iuris .i. qui non het patrem
vel si het emancipatus est et

transit in potestatem arrogantis
Adoptio simplex est que fit im
perio magistratus et de eo qui est
in potestate patris et non transit in po
testatem adoptantis ff. de adop.
l. ii. et l. si pater inst. de adop. §. ii.
et iii. et §. sed hodie. Item usus
arrogatio qui sui est et habet
mens esse natur. patris adoptio fi
nem nec patris desinit esse.
Adoptare potest pater familias qui generare
potest. quia qui generare non potest
ut spado vel frigidus non potest ad
optare ff. de adopt. l. ii. §. i. istud
Item minor xx. annis adoptare
non potest nisi iusta causa interveniente
ff. de adopt. si pater §. ult. Item
nec mulier nisi a principe concedatur
in solacium filiorum amissorum C. de ad
opt. mulierem. Adoptari potest quilibet
tam masculus quam femina dum non
sit minoris etatis quam ... adoptans
ita quod filius eius naturalis esse pos
set ff. de adopt. adoptio. Oritur
autem ex adoptione triplex cognatio
b legalis. Una est superioris linee re
spectu adoptati filii ad patrem ad
optantem. et ex consequenti hec semper prohibet
matrimonium etiam post emancipationem
ff. de ri. nup. per eam. Secunda
est inter adoptantem et uxorem ad
optati. et inter adoptatum et uxorem
adoptantis que finita cum adop
tione contrahere non possunt. ff. de
ri. nup. nam adoptivus et inst.
de nup. §. i. ii. et iii. Tertia
est inter adoptatum et filios adop
tantis hoc dissolvitur per emancipa
tione

vl p morte. tn impedit mrim dum
durat. j. e c. vno. et xxx q. iii. c. sta.
diligēr. Hec sunt vba h' in nota z.
s'. in filio arrogato. qui transit
in ptate adoptantis. no aut in
adoptato qui no transit in ptate
adoptantis. quia adoptiui licite
cotrahunt adinuice quia phibi-
ti no inueniunt. Iste adoptiuus licite
cotrahit cu filia illegittima
arrogantis. cu no sint in eius
ptate. Alij dicunt idem in adopta-
to et arrogato. s. q no pt copulari
filie adoptantis adoptatus. quia
licet no transeat in ptate adoptant.
acquirit tn quedā iura q dissolvunt
p emancipatione. C. de adopc. l. pe-
nultia. ff. ti. ead. Et hoc ide videtur
p decr. j. e c. vno. que indistincte
loquit' de adoptione no distinguen-
do int arrogatu. et adoptatum.
Quid si adoptatiuus durante ad-
optione contrahat cu lrima. dnt
quidam q no dissolvit. mrim. cu
istud impedimetu sit tpale. Hostius
dicit quod no e mrim. quia hodie
no possimi cotrahere cu cognata.
Sed cras mortuo viro eius poterit
simile e hic. De eo qui cognouit
consanguineam vxoris sue

Visum e de cognatione spirituali et legali. nuc videndum
est de cognatione carnali. s. filia
de consanguinitate et affinitate. Sed
quia affinitas quadz superueit p9
mrim cotractu. ideo ut ostendatur
quid iur' sit in illo casu. subicit'
rubrica de eo q cognouit cosang-
neam vxoris sue. Sed ut scias
quid sit faciendum. qn aliquis cognouit
cosangneā vxoris sue. vel qn vx-
or fuit cognita a cosanguineo viri
sui. distinguere aut cognouit cosang-
neam vxoris sue antequa cu vxore
contraheret. aut p9 mrim cotractum.
Si ante mrim cognouit csanguneā
vxoris. distinguere aut pt probari a'
no. Si pt probari lrime ptestes du-
os ad min9. ex quo mrim e cotrac-
tum. quia unus an mrim sufficeret
ut dictum e. s. de sspon. c. xvij. si
sup venit. nā si posset probari debent
adinuice separari. j. e de illo et c. qx
lres. Si vero probari no pt distinguitur
aut tn. querit in foro contencioso
aut in foro. aie. Si in foro con-
tencioso. nc e hēt etiā mrim pub.ce
cotractu approbac. et ipm copellere
ad remanendu cu ea. j. e de illo. qz
etiā no iudicat de occultis. xxxij.
di. erubescant. licet vterqz cofiteat'
carnalem copulam mrim ptessisse
et aliqua ps vicina hec dicat. qz
multi int se q. mrim colludent et
ad confessionem incestus facile resiliet.
si crederet ppt hoc p iudice etiā
mrim separand. nec tn or vicinie
e adeo validus nisi accedant ra-
cionabiles probatoes q. posset
cotractu mrim irritari. j. e super
eo. Sed si esset fama publica et
ambo cofitent'. bene fame et co-
fessioni staret'. xxxv. q. vj. Si duo
quia aliud e fama et aliud e rumor
Si in foro aie. det abstinere pe-
nitus ab utraqz. j. e. venies. y. et
si vxor stiat illud impedimentu
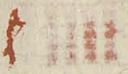
similiter induci ad continenciam ob seruandam ar. s. e. c. pluribus. Si vero uxor ignorauit et vir per excommunicacione debitum reddere compellatur, sustineat excommunicacionem pocius quam conveniat contra consciam et est materia s. de sen. ex. inquisitionis et c. de resti. spol. litteras. De dicendum est si contraxit tantum per verba de futuro et postea cognouit consanguineam sponse quam sponsam, quia affinitas superveniens soluit sponsalia de futuro. s. e. veniens 1. et c. pluribus 27. q. i. xxi. c. ii. potest autem ignoranti dicere impedimentum vxor vel frater tibi non displiceat non possum te cognoscere vel debitum reddere propter hoc grauem infirmitatem vel sponsalem spiritualem et dicet verum quia aliud possum vel xxii. q. ii. faciat hoc et sic vivat sicut frater et soror ar. s. de frigid. consultacioni vel se transferat ad partes alienas si alter qui sic vivit noluit consentire. Si autem post matrimonium contractum cognouit consanguineam vxoris propter affinitatem supervenientem non debet matrimonium separari s. e. tue. nec sponsalia de futuro tamen carnali copula subsecuta. s. e. veniens 1. nisi 2 c. vlt. Item nec sponsalia de presenti licet carnalis copula non fuit subsecuta possunt propter affinitatem supervenientem separari s. e. discrecioni. Sed privatur potestate petendi debitum peccans. sed tamen coactus reddere tenetur et ad hoc potest compelli s. e. c. 1. 2 c. penult. et vlt. et adde quod dic. c. de ... in fi. ... immo vero dico tamen peccaret tamen grauiter si peteret debitum quia diu steterit iam a consanguinea non abstinuit ar. s. e. c. litteras. Nota quod incestuosus mortua vxore numquam contrahere non debet s. e. c. 1. et xxxii. q. vii. Digne indignam, tamen si contraxit tenet. sed non debet reddere debitum nisi ab ea fuerit requisitus. s. e. transmissa. nisi ab ecclesia quia erat iuuenis cum eo fuit dispensatum. Dicit enim Innocencius quod dispensacio necessaria est ubicumque aliquid fit contra ius sive sint clerici sive layci. dispensatur cum iuvenibus quia alias sine peccato contrahere non possent. xxxiii. q. ii. Inadolescencia vero.

De consanguinitate et affinitate

Dictum est s. de cognacione spirituali et legali, nunc subicit de carnali que consistit in consanguinitate et affinitate. Unde videndum est quid sit consanguinitas et unde dicatur. Quid sit linea consanguinitatis. Et quot sint linee. Quid sit gradus et qualiter gradus computentur, et hoc totum in arbore patebit et usque ad quem gradum matrimonium prohibeatur. Consanguinitas est attinencia unius persone ad aliam proveniens ex eo quod una illarum descendit ab altera vel ambe ex eadem vel sic. Consanguinitas est vinculum personarum ab eodem

stipite descendencium carnali
propagacione contractum. Stipite
voco illam personam a qua vel a-
liqui originem extraxerunt sicut
adam fuit stipes chaym et abel
et filiorum qui ab eis processerunt
¶ Dicitur autem consanguinitas a
con et sanguine quasi commune
sanguinem habentes vel de uno san-
guine procedentes ¶ Linea est
ordinata collectio personarum
cum consanguinitate coniunctarum
diversos gradus continens ab eodem
stipite descendencium. Respectu abvni-
tate eius stipitis sequens ¶ Or-
dinata collectio personarum dicitur quia
plures sunt persone in qualibet linea
consanguinitate coniunctarum. Ideo dicitur
quia omnes persone unius linee
sunt consanguinee inter se. diversos
gradus continens. Ideo dicitur quia
oportet quod consanguinitas pro-
veniat per stipitem communem.
¶ Linee vero sunt tres. scilicet ascende-
cium descendencium transversalium sive
collateralium ¶ Prima est ascendencium
a quibus originem traxit unus. sicut pater
et mater avus et avia proavus et
proavia. abavus et abavia ¶ Secunda
est descendencium qui duxerunt originem
ab aliquo sicut filius et filia nepos
et neptis pronepos et proneptis
abnepos et abneptis ¶ Tertia
est transversalium seu collateralium
id est a latere venientium a quibus non duxit
originem nec ipsi a nobis ut frater et so-
ror filii duorum fratrum qui dicuntur fratres
patrueles vel filii duarum sororum

qui dicuntur fratres consobrini eorumque filii
et eorum nepotes ut probatur xxxv. q.
v. c. ult. Sed due linee descendentes
ab una persona faciunt lineam transver-
salem ut patet filii duorum fratrum atti-
net sibi linea transversali et quilibet eorum
descendit recta linea ab avo eorum
qui fuit eius stipes a quo traxerunt
originem et sic de omnibus descenden-
tibus ¶ Gradus est quedam habitudo sive
distancia personarum ad invicem facta
collacione ad quem pervenire qua
cognoscitur quanta generacionis di-
stancia due persone differunt inter
se ¶ Dicuntur autem gradus ad similitu-
dinem scalarum locorumque proclivium
quos ingredimur ut de proximo
in remociorem transeamus ff.
de gradibus in consulendo de
gradibus ¶ Premissis istis ad declara-
cionem graduum accedamus qualiter
inveniantur. Sed quia hec in arbore me-
lius patent. Ideo videndum est quare
fuit inventa ¶ Ipso iste constitutum
secundo legantur regule tam canonice
quam legales et quibus linee secundum le-
ges et canones inveniantur ¶ Tertio
de quibusdam dubitacionibus subiciemus ut sic
quaternario numero terminetur ¶ Arbor
ideo fuit inventa et depicta quia
visus magis occulta fidelius quam pauces
animus insequitur. Institutis de gradibus agna.
scilicet agnacionis et cognacionis segnius
irritant animum demissa per aures quam
que sunt oculis subiecta fidelibus
et que ipse sibi tradit spectator ¶
Cuius arboris pictura est ante circa
xxxv. q. v. ad sedem circa finem

iiij. abavus | iiij. abavia

iiij. patruus magnus amita | iij. proavus | iij. proavia | iiij. avunculus magnus matertera

iiij. horum filius et filia | iiij. patruus magnus amita magna | ij. avus | ij. avia | iiij. avunculus magnus matertera magna | iiij. horum filius et filia

iiij. horum nepos neptis | iij. consobrinus vel sobrinus | ij. patruus amita | i. pater | i. mater | ij. avunculus matertera | iij. consobrinus consobrina | iiij. eorumdem nepos neptis

iiij. horum pronepos proneptis | iij. horum filius filia | ij. fratres patrueles et amitini sorores patrueles amitine | i. frater martis | i. Soror sua | ij. consobrini consobrine | iij. horum filius filia | iiij. eorumdem pronepos proneptis

iiij. eorumdem nepos et neptis | iij. horum filius filia | ij. fratris filius filia | i. filius | i. filia | ij. sororis filius filia | iij. horum filius filia | iiij. eorumdem nepos neptis

iiij. horum nepos et neptis | iij. fratris nepos neptis | ij. nepos | ij. neptis | iij. sororis nepos neptis | iiij. eorumdem nepos et neptis

iiij. fratris pronepos proneptis | iij. pronepos | iij. proneptis | iiij. sororis pronepos proneptis

iiij. abnepos | iiij. abneptis

Arbor ista sic componitur quia in medio arboris debet poni quedam cellula que dicitur truncus xxxv. q. v. Series. Hec cellula debet esse vacua quia ibi est quoddam caput sine nomine quia truncus diversorum respectu diversa debet habere nomina et sic uno nomine non potuit designari nec omnia nomina que respectu diversorum ipse truncus sortitur in una cellula poni possent. Sed gratia exempli ponatur Joachim

Nota quod omnes persone que sunt in linea ascendenti habent fratrem et sororem a dextris et a sinistris. Ubique pater habet fratrem patruum et sororem amitam. Mater habet fratrem avunculum et sororem materteram. Et sic de aliis superioribus. Et omnes persone que sunt in ambobus attinent Joachim scilicet trunco. Sed non omnes sunt consanguinee inter se immo illi qui sunt in dextra parte

arbois no attinet illis qui sunt
in sinistra · quia ex vna pte e con-
sanguinitas Joachim · ex pte pris
et ex alia ex pte matris / Est tamen
excepto tamen in dualibus lineis col-
lateralibus Joachim · in quibus e
frater Joachim et eius successio et
soror Joachim et eius successio
/ Iste omnia nomina posita in ascen-
denti linea dum respective ad Jo-
achim / et similiter in transversalibus
omnia capita transversalium line-
arum dum respectu Joachim / Succes-
sio vero respectu capitum / Ex-
cepto e in dualibus lineis contigua
parte / vi. s. in sinistra pte patruus
dicitur Joachim · et inde sequitur
frater patruelis · qui dr respectu Jo-
achim · et debent dici iuxta predic-
tam regulam respectu patrui Jo-
achim · sed proprior sobrinus qui e
filius patrui magni dicitur respectu
Joachim / Iste in dualibus lineis
in dextra pte avunculus consobri-
nus · avunculus magnus · et proprior
sobrinus qui dum respectu Joachim
/ Describas hanc in arborem
procedendo sursum · post lineam
ascendente in iiij[or] cellulas continen-
tem in quarum prima ponitur pater
et mater eius / Et similiter descen-
dendo ut dictum e de s. lineis
/ Et ideo quia no ponitur in arbore
tota consanguinitas trunci vel truncus
sunt iiij[or] avos s. avum et aviam
paternos et avum et aviam ma-
ternos viii proavos et xvi abavos
/ et licet hodie tot gradus sint
distincti / tamen durat consanguinitas ultra

hos gradus / quia cum quo no pt.
iura nalia tollere. inst. de leg. agn.
suc. / nec obstat xxxv. q. v. ad sedem
tra fi / vero dr. quod ultra hos gradus
no e consanguinitas intellige quantum
ad matrimonium impediendum / tamen si aliquis
incognito gradu contingeret consang-
uineam suam / no committeret incestum /
quia potius a cognatione hominis quam
a natura dicitur quis committere inces-
tum / quantum enim ad hoc sunt ultra
gradus no quantum ad successionem quia
usque ad x. gradum legale sit successio
xxxv. q. v. ad sedem · tamen ex pte
matris quam pris C. de le. her. insti.
consanguinitas / et aut ubi posita ces-
sante / no enim succedent nisi eis de
propagine cognationis debetur xxx
v. q. iii. c. i. / Iste nota · quod
avus et avia no sunt vir et uxor
sicut pater et mater / quia sequeretur
quod pr et mr essent frater et soror
nisi dicas avum et aviam bigamos
fuisse puta · avus genuit prem
ex alia et alia avia genuit matrem
ex alio et sic de aliis ascendentibus
et sufficeret medietas arboris in
doctrina tradenda ut staret in modum
vexilli / Sed alia medietas fuit ap-
posita ad decorem / vel ut scirent
nomina consanguinitatis ex utraque pte
/ Nota iiij[or] regulas prima talis
est / personam addita persona per carnis
propagationem gradum adicit / et hec
regula tamen locum habet in linea ascen-
denti et descendenti / Secunda
quotquot sunt persone de quibus queritur
computatis intermediis vna minus
tot sunt gradus / verbi gratia sunt iiij[or]
persone dic ibi tamen esse gradum

p

int͛ cōnicos si sunt v. dic quartum
esse gradum. ut semp una psona
subducatur quia truncus nō cōputat͛
xxxv. q. v. c. i. et hec regula ha-
bet locum in illis psonis quarum una
descendit ab altera ut in linea ascē-
denti et descendenti ¶ Secunda regula
talis est. si psone de quibus queritur
nō descendunt una ab altera sed colla-
teraliter descendunt a com̄ stipite et sunt
in linea equali quoto gradu queli-
bet istarum distat a com̄ stipite toto gra-
du distant int͛ se xxxv. q. v. c. i. et
ult. ¶ Tercia ē talis si psone de qui-
bus queritur nō descendunt una ab altera
sed collateraliter a cōmuni stipite
procedant et sunt in linea inequali
quoto gradu distat psona remocior
ab ipso trunco toto gradu distant
int͛ se ut semp cōputacio fiat ab eo
qui magis ē remotus ab ipso trun-
co. ad ipm truncum. quia quoto gradu
quis distat a stipite et a quolibet
alio p aliam lineam descendentem
i. c. quod dilectio et c. ult. ¶ Sunt aliqui
quemque cōputacione gradus tam
canonicam quam legalem. in qua in li-
nea ascendenti et descendenti cō-
ueniunt gradus tam canonici quam
legales. iuxta hanc reglam quemque
quod quelibet psona addita superiori uel
inferiori gradu adicit xxxv. q. v.
ad sedem. Sic Joachim nō facit
gradum. sed ē truncus. et ē pater
in linea descendenti et filius distat
primo gradu a trunco nepos sc̄o et sic
de aliis usque ad abnepotem. qui distat
quarto Similiter in superiori linea pater
distat primo gradu a trunco auus

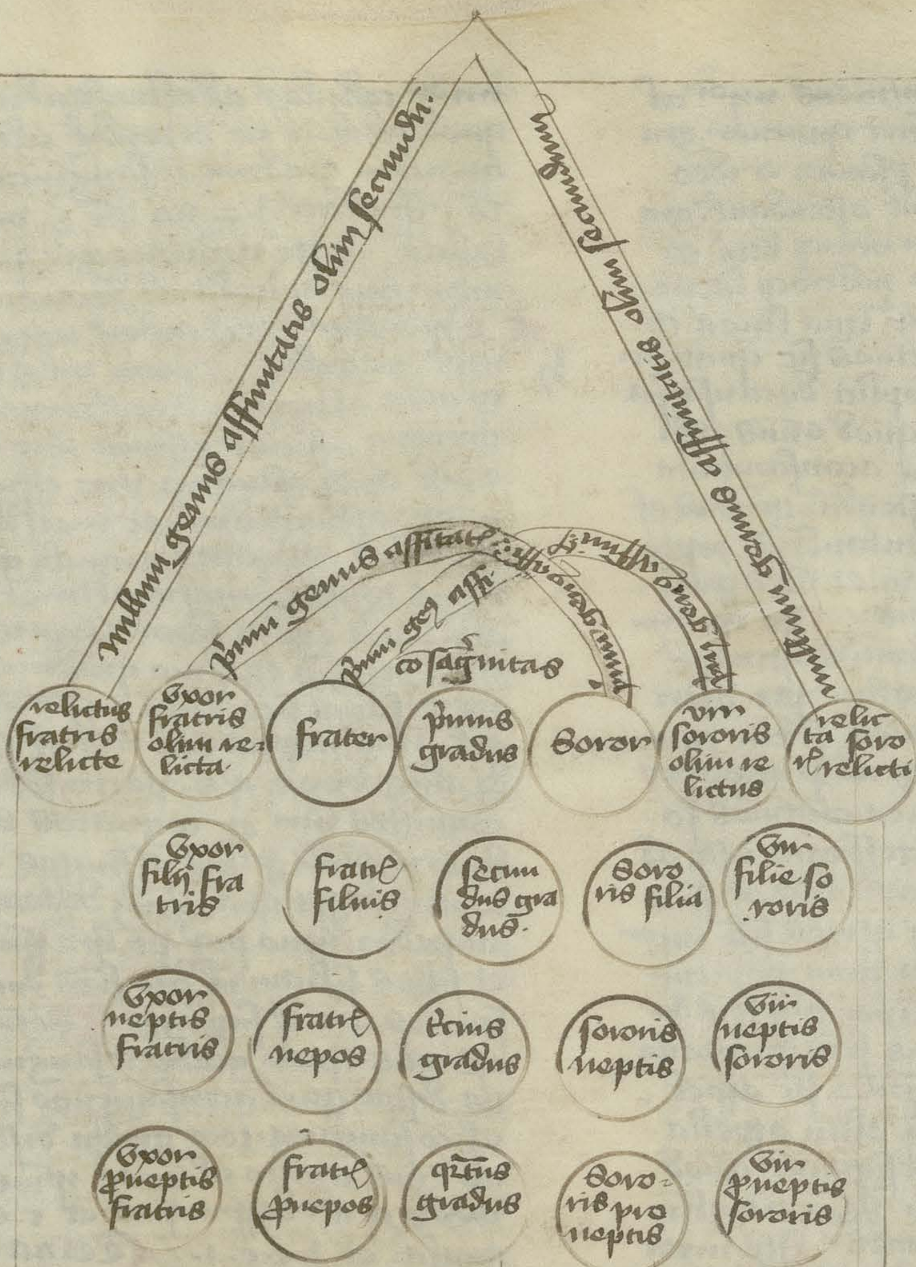
sc̄o proauus tercio et abauus quarto
¶ Et nota. quod gradus legales
designantur nigris punctis in infe-
riori parte cuiuslibet cellule. canonici
vero sup rubeis in superiori parte
ad designandum excellenciam
canonice sc̄e ad legalem. ¶ In line-
a transuersali aliter cōputatur secundum
leges et aliter secundum can. Secundum
leges cōputantur. secundum hanc regu-
lam quod psone numerantur hincinde
a com̄ parente uel stipite descendentes
preter ipm stipitem toto gradu distant
ultime psone de quorum distancia
queritur ut si una psona de qua
queritur quarta a com̄ parente p gradus
iiij.or et altera p duos sunt ille psone
cum parente sunt. vij. ergo recto co-
parente remanent vj. psone tanto
toto gradu distant inter se. scilicet
vj.to et sic nō duplicantur trans-
uersales secundum leges. Sed secundum canones
duplicantur ut i. dicetur. Racio ē quia
hereditates nequeunt deferri nisi de
una psona ad aliam. ideo curatur
secularis imperator in singulis psonis
singulos pficere gradus. quia uero
in prole sine duabus nō valent
fieri psone Ideo sacri canones
duas in uno gradu cōstituerunt
psonas xxxv. q. v. ad sedem capi-
tuli. ¶ Canonicam cōputacionem in
linea transuersali facias p istam
regulam. quoto gradu quis di-
stat ab aliquo superiori eodem distat
a quolibet descendenti ab eo. p aliam
lineam usque ad lineam equalitatis
postea p uno psonarum gradus ap

ponitur q. c. q. dilecti et c. ultimo
Principium g° secundum predictam regulam
a stipite regula cellula s. abavo
qui distat a trunco quarto gradu / g°
propatruus qui descendit ab avo per
aliam lineam similiter quarto gradu.
propatrui filius et sic de aliis quia sic
probo / propatruus et pavus sunt
duo fratres g° sunt in primo gradu xxx
v q. v. ad sedem / et c. ult. / g° avus
filius pavi distat secundo gradu a propa
truo. pater tertio et truncus quarto / Item
nepos propatrui distat quarto gradu
a trunco / probo. filius propatrui et avus
sunt duo nepotes ergo in secundo gradu
quia sunt duorum fratrum filii / qui fratres
sunt in primo gradu / g° pater distat a
filio propatrui tertio gradu. quia sunt
duorum fratrum filii / qui fratres sunt in primo
gradu / g° pater distat a filio propatrui
tertio gradu a trunco / probo nepos a
patrui et pater sunt duo pronepotes / g°
sunt in tertio gradu / quia sunt filii duorum
nepotum qui sunt in secundo / g° truncus
distat quarto / Item pronepos propatrui
est in quarto cum trunco et ultime equali
tatis / que continet omnes personas equa
liter cum eo descendentes / probo pronepos
propatrui et truncus sunt abnepotes
abavi / g° sunt in quarto gradu / quia
sunt filii duorum pronepotum qui sunt in
tertio gradu / Item attende ad pavum.
ipse distat a trunco tertio gradu. ergo
patruus magnus qui descendit
ab eo per aliam lineam similiter di
stat tertio / propior sobrinus tertio et filius
eius secundum tertio / et in linea equali /
Deinde de numero personarum adiciuntur gradus
et in probatione illa pater procedit ut prius

hec probantur xxxv q. v. ad sedem et
c. ult. / nam gradus computandi sunt
et distinguendi propriis nominibus vel
equipollentibus indicans notando
personas incepta computatione a stipite
id est a parentibus vel germanis seu fratribus
id est c. tua et de detestande seriei et c. licet.
Pone quod aliquae personae attinent
sibi ex una parte in secundo vel tertio
gradu / ex alia vero in quinto / numquid
poterunt contrahere dicendum est quod sic / quia
semper standum est remotiori persone
in consanguinitate id est c. ult. / Quia
sicut olim omnis consanguinitas ter
minabatur in septimo gradu xxxv
q. v. ad sedem / ita hodie terminatur
in quarto saltem quo ad prohibitionem
copule coniugalis id est c. non debet / et
consanguinitas ex sui natura non
est impedimentum matrimonii sed
sola constitutio impedit xxxv q.
v. q. v. cum igitur / Item quid si aliqui
contraxerint in quinto gradu qui alias
erat prohibitum. postea ecclesia
statuit quod in quinto gradu lici
te possit contrahi matrimonium
ut id est c. non debet / numquid tenet matri
monium / dic quod non quia constitutio
non trahitur ad preterita nisi hoc ibi
dicatur et de constitutione c. ult. / Sed si steti
erunt post constitutionem publica
tam simul steterunt / hoc ipso intel
liguntur matrimonium ratificasse et
de coniugio servorum proposuit / et de despon
satione impuberum. Si infantes l. vi° / dic ut
et de eo qui duxit in matrimonium quam polluit. ad
noticiam / Si vis potes constituere
arborem in manu singulos digi
tos

habens distinctos per quatuor ar
ticulos et si bis inveniet quoto
gradu aliqui distent numera ar
ticulos duorum collateralium et super
iorem partem medii digiti habeas
pro stipite sive communi parente et
procede per regulam positam ut c.
supra canonicam. Et nota quod
quando equaliter descendunt
ut duo fratres vel filii duorum fra
trum esse in gradu sed cum inequa
liter descendunt ut avunculus et
F nepos distant gradu. Se
quitur videre de quibusdam
dubitationibus. Et sciendum
est quod non valet hoc ar
gumentum a. p. c. q. sunt con
sanguinei et p. potest acci
pere in uxorem filiam a.
ergo a. filiam p. nam pro
patruus et truncus sunt in
quinto gradu non tamen trun
cus potest ducere consangui
nei patruus potest ducere filiam
trunci quia sunt in quinto gradu
non tamen truncus potest ducere fili
am patrui quia est sibi in quar
to gradu sed hoc ideo est quia
filius trunci addit gradum
respectu trunci cum sit sub linea
equali sed filia patrui non
addit gradum respectu trunci
cum sit in linea super equali.
Item licet patruus et eius
pronepos in eodem gradu di
stent a trunco tamen maior

consanguinitas est inter
truncum et pronepte patrui
ut c. q. dicto. Item queritur
quare truncus cum ab alio distet
quinto gradu et non distet a filio
suo scilicet patruo quinto
cum persona addita persone per
carnis copulam addicat gra
dum. ad hoc dicitur quod propter com
medietatem debent distare quinto
sed propter aliam rationem debet
distare tercio scilicet quia
est in eodem gradu cum pro
avo qui distat tercio ideo
propter repugnanciam e
lecta fuit media via scilicet
ut distaret quarto. Item cum
pavus et patruus sunt in eo
dem gradu videtur quod quoto
gradu pavus distat a trunco
eodem gradu debeat distare pro
patruus et quare. videtur quod illi
dicuntur esse in eodem gradu respectu
communis parentis scilicet abavi a quo descen
dunt equaliter non respectu trunci cum
respectu eius uno gradu plus distat
patruus quam pavus. Iste quarto gradu
cum extenditur affinitas vel consanguinitas
in linea ascendenti et descendenti dicitur quod adeo
quod non excedunt quartum gradum ut c.
non debet. alii dicunt et melius
quod in infinitum ut ff. de ritu nup.
nupciarum et xxxv. q. ii. ad sedem
et duobus capitulis sequentibus
etc.

Sequitur videre de secunda parte rubrice scilicet de affinitate. Unde videndum est quid sit affinitas, et postea de arbore. Affinitas est proximitas personarum ex carnali commixtione provenientium omni carens parentela.

Ex carnali commixtione ideo dicitur quia contrahitur tam per legittimum quam per fornicarium coitum xxxv. q. iii. nec eam et S. de eo qui cognovit consan. uxo. sue. Discrecionem c. tue fra. Arbor affinitatis componitur sic nam in medio arbore ponitur

quedam linea continens iiij^or cel
lulas in quibus sunt quatuor gra
dus siue nomina personarum et ideo
ponitur in medio ut ostendantur gra
dus affinitatis in utroque latere com
putandi // Item in utroque latere
istius linee ponitur una linea con
sanguinitatis continens scilicet quatuor
cellulas quod fit duplici de causa prima
est ut ostendatur quod omnis affi-
nitas habet ortum a consanguinita-
te secunda ut ostendatur gradus af-
finitatis esse computandus propter
consanguinitatis tamen et non apposi-
tionis copulatorie // Item quia tam
per viros quam per feminas contrahitur
affinitas ideo ex una parte distri
buitur linea continens fratrem cum
sua successione usque ad pronepotem
et ex alia parte linea continens so
rorem cum sua successione usque ad
quartum gradum iuxta lineam fratris
ponitur alia linea continens scilicet iiij^or
cellulas in quarum prima ponitur
uxor fratris in secunda uxor filii fratris in
tertia uxor nepotis fratris in quarta
uxor pronepotis fratris et sic appel
lantur nunc uxores olim appella
bantur relicte ad designandum quod
per istam copulam debeat contrahi
hoc genus affinitatis // Item iuxta
lineam sororis ponitur alia line
a continens iiij^or cellulas in quarum
prima ponitur vir sororis in secunda
vir filie sororis in tertia vir nepo
tis sororis in quarta vir pro
nepotis sororis et sic habemus qua
tuor lineas quarum quelibet continet

iiij^or cellulas ad ostendendum
quod prohibitio non extenditur ultra
quartum gradum consanguinitatis
vel affinitatis . i. e. non de his pro
hibitio // Item in utraque parte po
nitur una auricula ad decorem
Ad doctrinam huius arboris nota
iiij^or regulas. Prima talis est
quod omnes consanguinei uxoris per carnalem
copulam efficiuntur affines viro et
econverso omnes consanguinei viri effici
untur affines uxori et in eisdem
gradibus affinitatis in quibus gra
dibus consanguinitatis attinent
alteri Unde ego et soror uxoris
mee in uno et primo gradu. eius
nepos filius vero eius in secundo gradu.
et. neptis vero tertio et sic
de aliis xxxv. q. v. porro sed inter
cognatos viri et cognatos uxoris
nulla prorsus affinitas est
contracta propter quam unum debeat
impediri immo pater potest habere matrem
et filius filiam vel duo fratres duas
sorores . i. e. quod super his // Secunda
est talis quoto gradu consanguinita
tis distat quis a consanguineo suo
vel consanguinea toto gradu distat
ab eius marito vel uxore ipsius
xxxv. q. iij. de propinquis et c. e
qualiter. et . i. e. c. i. // Tertia ta
lis est persona addita persone per car
nalem copulam mutat genus
et non gradum. scilicet genus consangu
initatis in genus affinitatis xxxv
v. q. iij. hac auctoritate et c.
sequenti // Quarta talis est persona
addita persone per carnis propagationem
mutat gradum et non genus xxxv

.q.v. porro. Hec due regule ulti-
me nostro versiculo continentur.
innuitur nupta genus secundum quanta
gradum. Si vis scire primum
genus affinitatis secundum regulas
predictas adde personam copulatam
alicui de tua vel consanguinitate alicuius
persone. et illa persona affinis erit
omnibus consanguineis viri sui in primo
genere affinitatis. et hoc tamen habet
prohibitionem. Unde mortuo viro il-
lius mulieris puta fratre tuo illa non
poterit habere aliquem de consanguinitate
sui viri usque ad quartum gradum
.i.e. non debet. §. i. ut dictum est supra.
§. pone ergo et §. sequenti. Sed quia
secundum genus et tertium affinitatis
est revocatum et prohibitio sobolis
suscepte ex secundis nuptiis .i.e.
non debet. Secundum genus sic habetur. adde
personam personam copulatam. primo
generi hoc modo. Uxor fratris mei est
michi in primo genere affinitatis.
mortuo fratre meo adde illi aliquem
virum. ille erit in secundo genere affinitatis
et ille secundum antiqua tempora non poterit
mortua illa accipere aliquam de con-
sanguinitate prioris mariti usque ad
quartum gradum. de hoc habetur
xxxv. q. iii. de propinquis. Sed hodie
non prohibetur contrahere .i.e. non debet.
Tertium sic habetur. adde personam
personam copulatam secundo generi. Ubi
gratia exempli sunt maritus relicte
fratris tui. mortua illa relicta ma-
ritus eius qui erat tibi in secundo genere
affinitatis accipit aliam. illa est
tibi in tertio genere. et illa olim mor-
tuo viro suo non poterat copulari

alicui de consanguinitate tua. cum illa
esset tibi et consanguineis fratris tui in tertio
genere usque ad quartum gradum. xxx
v. q. iii. porro. Primum genus tantum
contrahitur ex una parte. secundum et tertium
quandoque ex una ut dictum est. quandoque ex
duabus. ut in uxoribus duorum fratrum
qui sunt in secundo ex utraque parte. De
sobole suscepta ex secundis nuptiis
sic intellige. Sint meus habet uxorem.
eo mortuo relicta eius contraxit cum
alio. soboles ex illis secundis nuptiis
nata non poterat alicui copulari alicui
de consanguinitate prioris mariti propter
publice honestatis iustitiam que
sublata est hodie. secundum ista intelligitur
.i.e. non debet. Sed nunquid publice ho-
nestatis iustitia est sublata in secundo
genere et in aliis ut xxxv. q. iii.
porro. dic quod ubi publice hone-
statis iustitia scilicet incidit in eundem
casum cum secundo vel tertio genere vel cum so-
bole ex secundis nuptiis. in secundo ut in
uxoribus duorum fratrum sive consobrinorum
uno sublato tollitur et aliud ut in di-
cto .i.e. non debet. quia quotiens ali-
quid ex una radice nascitur consequens
est ut una lege tollatur. ff. de impensis
l. ult. in fi. Sed in sponsa defuncti
vel de puta ad hoc remanet ut de
sponsis ad aud. et c. ex sponsalibus
l. ii. dic ut ibi §. honestas. quia
in matrimoniis non explicat. sed
quid honestum sit considerari oportet.
ff. de ritu. nup. semper. Consan-
guinitas ergo et affinitas predicta ma-
trimonium impedit contrahendum. et diri-
mit post contractum usque ad quartum
gradum inclusive. nec valet consuetudo

incontinencie quia diuturnitas temporis peccatum non minuit sed augmentat
i. e. non det. de affinitate dic ut
e. de spon. c. xvii. si supervenit. et
e. de eo qui cognovit consanguineam uxoris sue.
Sed nunquid extraordinaria pollucio inducat affinitatem dicit Innocencius
quod non nec inducit. confirmat xxx
v. q. iii. extraordinaria nisi commixtio
fiat maritalis ut ibi c. ii. e. de eo qui
cognovit consanguineam. fraternitati et e. de
spon. Innocencius. Ad hoc enim ut contrahatur affinitas necesse est sanguinis
utriusque fieri commixtionem arg. xxxv. q.
ix. fraternitatis. Ideo si mulier semen
emittat et vir non emittat non
contrahitur affinitas. et est ad hoc ar.
de frigido qui palpando pervenit mulierem
provocare ad seminis effusionem vel econverso
et tamen non est ibi mixtio vel commixtio seminis et ideo nec affinitas. et ideo
si vir intrat claustra mulieris et
ipse non emittit licet ipsa emittat
nulla est affinitas contracta ut dicit
e. de eo qui cognovit c. pone. Sed si
vir emittat in membro mulieris
et non mulier dubitari potest. tamen sponsalia
ratificaverunt. ar. xxxv. q. iii. extraordinaria. Nota quod aliqui habent
quandam ymaginem mulieris
super cellula sororis tenente in manu
lineam extensam usque ad uxorem
fratris quasi dicat soror. venite ad
me omnes qui estis in ista linea
qui in estis affines in primo genere
affinitatis. Eodem modo ex alia parte
arboris habent aliam ymaginem super
cellulam fratris tenente in manu
quandam lineam extensam ad lineam

viri sororis. quasi dicat frater
venite ad me omnes qui estis de
linea illa qui in estis affines
in primo genere affinitatis. Ad hoc
designandum due linee ponuntur
reflexe quarum una oritur a cellula uxoris fratris et terminatur in cellulam sororis. et alia oritur a cellula fratris et terminatur in cellula viri sororis et in utraque est scriptum primum
genus affinitatis. De frigidis

Visum est et maleficiatis
de affinitate et impotencia
que contrahitur coeundi
per coitum. Sed quia frigidi
coire non possunt. Ideo subicitur
hic de frigidis et maleficiatis
et impotencia coeundi. Unde de
istis per ordine est videndum quod
sed quibus impedit matrimonium contrahendum. et dirimit post contractum
nam frigidus naturaliter contrahere non
potest xxxiii. q. i. c. i. et ii. ii. i. e. laudabile. nisi ambo vellet in simul
habitare. ut vir eam et si non ut uxorem saltem habeat ut sororem
i. e. laudabile. v. quod si ambo. Sed qualiter et quando ob causam frigiditatis divorcium fieri possit distinguere hostiensis. Si divorcium petatur
celebrari ob impotenciam coeundi
et masculina impotencia allegatur
illis puta frigiditas. aut masculus provocat ad iudicium vel femina
ante masculus expleverit xviii.
annum aut non. et si quidem masculus
minor xviii. an. ad divorcium provocat et uxor consentire hoc idem quod

maritus asserit. Dico tempus arbitrari-
um, aut enim commissis [?] ante tamen a-
num per quod tenetur sub remedio, quo
tempore elapso, si per rectum iudicium ec-
clesie potest probari virum impotentem,
divortium celebrabitur, et mulier nubet
in domino, sed vir iudicetur ne aliquam
ducat. Si autem de post separandi et
cognoverit, remus primum habebit, et
posteriora connubia erunt reparanda, et
mulier condicere si fuit conscia fraudis
arguere ff. de adulteriis. Si uxor §.
iudex. Si vero non fuit conscia, potest
eum repellere propter crimen adulterii
arguere xxxii. q. i. de benedicto et q. vi.
nichil. Ray. dicit quod hoc non obstat quin
matrimonia postea debeant restau-
rari. infra e. laudabilem et c. fraternitatis.
Ubi nota hoc tamen. ¶ Et ante totum iudicium
maritus iurabit se naturaliter frigi-
dum, nec posse cognoscere aliquam
mulierem nec suam ad voluntatem
coeundi, ita si aliquotiens moveretur
licet non possit perficere, non esset naturaliter
frigidus, quia si potest iuvari electua-
riis vel medicinis planum est. Si non
potest et mulier virgo est et utrique consentiant
post triennium poterunt separari. Mulier
autem iurabit quod numquam miscuit ipsum
secum nec rogavit erigi, et omnem
diligentiam adhibuit ut opus car-
nale sequeretur infra tempus elap-
sum a iudice statutum, et quilibet
habebit vii propinquos vel vicinos
bone fame qui iurabunt se vere
credere quod coniuges iuraverunt, et divor-
cium celebrabitur. Sic intelligo infra e.
c. i. [...] i. et c. laudabilem. §. Si vero
et membra viri inspicienda est

¶ Sed numquid sufficit si recipiatur
sacramentum duorum vel trium propinquorum?
Non, quia in causa solempni et pe-
riculosa, talis non est a statuto numero re-
cedendum arguere xxx. di. de quibus et extra
de decimis ad aures. ¶ Idem dico si
mulier provocat ad iudicium et vir
idem confitetur. ¶ Sed si vir aliam
contraxerit, iurantes scilicet coniuges vel
propinqui perhibebunt, et prima aget
et irritabit sententiam, quia apparet mo-
do quod ex odio et diabolica suggestione
hoc factum fuit, infra e. c. i. §. si ante
et infra c. laudabilem, nisi, et xxxiii.
q. i. c. i. et ii. Item in supradictis disti-
guitur utrum mulier sit virgo vel corrup-
ta, eo quo utriusque impotentia confi-
tetur, ut patet infra e. c. i. [...] et c. lauda-
bilem. Si mulier corrupta, verius si alter neget
ut infra sequitur. ¶ Sed quid si maritus
provocet ad divortium et mulier se as-
serat ab eo cognitam? Dicunt standum
esse verbo mulieris, quia vix mulier
retineret aliqua que hoc assereret
nisi verum esset, cum fieret sibi pre-
iudicium generaliter, et maxime quod
tales consueverunt colaphizari
stimulis sathane. Extra de eo qui cogno-
vit consanguineam uxoris sue c. Iordanus et fit arguere
de c. mulier que propulit matrimonio
confitetur. Extra de clandestina desponsatione c. i. §.
et c. vir, nisi vir paratus convinceret
per aspectum corporis, ut in hac sequenti
dicitur. ¶ Si vero maritus asserat se co-
gnovisse uxorem, muliere con-
tradicente et divortium petente,
standum est verbo viri, quia est caput
mulieris. Extra de desponsatione impuberum continebatur,
et xxxiii. q. i. Requisisti. Si quis
accepit, nisi mulier ipsum convincat de

sc[ilicet] [...] frigid[...]

pro(m)issio p(er) aspectum corporis xxvii
q. i. nec aliqua (et) e(xtra) de sp(onsali)b(us) proposuisti
et c. causam. Ergo si m(u)lier sit corrupta
taceat cum iubet. quia stat(ur) verbo
viri. nec corrupta p(otes)t se virginem
ostendere cum non sit. et s(ecundu)m h(ostiensem) tit(ulo) q(ui) fil(ii) sint
legi(timi) e(xtra) c. i. § illa aut(em). et q(uo)d d(icitu)r
cum tam diu tacuit. subaudi ma-
xime. quia id(em) e(st) ac si ab inicio
reclamasset ex quo n(on) fuit contract(um)
eat Sed quia tam diu tacuit est
maior p(re)sumptio contra ipsam. d(icit) tamen
Innocen(tius) q(uod) fuerit iudices q(ui) nimis
tacuit p(ro)pter expectandum triennium ar(gumentum)
e(xtra) c. laudabilem in p(rincipio). Secundo
si p(re)maturum fuit quia non vult cohi-
tare vel publicum d(icit) host(iensis) [?] esse
cognoscendum p(er)que stabit (et) cautionem
idoneam exigendam ut cohitet
ar(gumentum) e(xtra) ut lite non cont(estata) c(um) sup(er) § ult.
et e(xtra) t(itulo) xxi c. i. ii (et) iii. Nota
s(ecundu)m Innocen(tium) quod tria argumenta
inventa sunt ad probandum frigiditatis
s(cilicet) aspectus corporis. iuramenta sep-
time manus propinquorum. (et) triennium
Sed discretus iudex providebit utrum
solum unum vel duo vel omnia tria
argumenta faciat p(re)stari. et quia
oculus sepe fallitur (et) manus
xxvii q. i. nec aliqua et in s(ententia)
separationis n(on) periculum anime ver-
titur. ideo melius e(st) q(uod) habun-
dent probationes q(uam) deficiant.
cum ita maior cautius sit agendum
xlv di. quiescamus et e(xtra) de ele(ctione)
Ubi periculum l(ibro) vi o(mnino) tamen si altera ob-
mittetur. nichilominus valet s(ententia)
ut xxxii q. i. dep(re)hensi requisisti
et e(xtra) de sp(onsali)b(us) proposuisti (et) c. causam.

Si aut(em) vir dicat se impotentem ad coi-
tum. vel q(uod) alias mulieres cognoscit
tunc patet q(uod) maleficium allegatur
et ideo p(er)petuum triennium debent
sibi moram ad preceptum iudicis e(xtra) e(odem)
laudabilem in p(rincipio). et c. ult. Sed dis-
tinguendum est utrum sit temporale ma-
leficium vel p(er)petuum. Si sit temporale non
dirimit matrimonium iam contractum ar(gumentum) e(xtra)
e(o) fraternitatis. v(el) nos tamen si sed est
p(er)petuum dirimit xxxiii q. i. Si per
sortiarias. et d(icitu)r p(er)petuum q(uod) infra
triennium p(er) exorcismos (et) orationes
non cessat ut in c. Si p(er) sortiarias
et e(xtra) e(odem) c. ult. vel non credit(ur) esse p(er)-
petuum cum maleficiator illud de-
struere posset. Sed ad hoc q(uod) diri-
mat n(on) necesse est q(uod) precesserit
matrimonium. Si aut(em) sequatur nu(m)quam
dirimit sicut nec alia impedi-
menta sequentia xxxii q. vii. [?]
[?] et e(xtra) de eo qui cogn(ovit) con(sanguineam)
districtorum c. tue. Et si quis est
maleficiatus cum una et non cum
alia. Unde non separatur s(ecundu)m Innocentium
ut p(ri)mum restituitur xxxiii q. ii.
Si p(er) sortiarias. Secus de frigido
ut dictum e(st) e(xtra) e(odem) c. fi. i. (et) § [?] dico
Dicit aut(em) Innocen(tius) q(uod) p(ro)pter malefi-
cium nullum e(st) matrimonium separandum cum illud
impedimentum non sit p(er)petuum cum
possit removeri per divinum mira-
culum. saltem p(er) illud qui ipsum in-
ducit ar(gumentum) e(xtra) e(o) fraternitatis. v(el) nos
tamen quia q(uod) p(er) ligatum e(st) dissolu-
bile e(st). In aut(em) de nupt(iis) § nuptias
s(ed) dic q(uod) c. si per sortiarias non tenet
et e(xtra) e(odem) capitulum ultimum loquitur.

cum ita probari frig(iditas)

d(e) malefi(ciatis)

de frigido valet vel lia gtradicit
quia licet ipse dicat se habere poten-
tiam cognoscendi aliam non cre
ditur sibi nec eius cetera vi p. et
host. dicit quod debet matrimonium
propter maleficium perpetuum separari. et
dicit hostien. quod opinio illa est
omnino abicienda tamquam dura et
nimis odiosa quia prestaret ma-
teriam homicidio et adulterio si
homo staret cum mulier et eam
cognoscere non posset cum potens esset
et ydoneus aliis mulieribus nec
~~sol~~ semper solum potest propter illum qui fecit
vel quia maleficus mortuus est
vel quia perditum est maleficium vel
quia non potest vel delere nescit et proba-
tur tacionabiliter tales male senti-
re quia due cause principales propter
quas contrahitur matrimonium ibi deficiunt
scilicet vitatio fornicationis et susceptio
prolis. Item non quod impotencia co-
eundi quandoque provenit ex defectu etatis
et tunc non tenet matrimonium i. e. quod sedes
et c. de spon. impub. proteruitatem
dent indico ecclesie separari qui per-
venerint ad etatem nisi velit in
matrimonium consentire. c. de despon. impub.
de illis i. dic ut ibi quod ult. Item
provenit quandoque ex sectione genitalium
amborum cum tales sint impotentes
ad debitum reddendum matrimonium contrahere
non possunt i. e. quod sedes. secus si uno
testiculo tantum sit privatus cum generare
possit. Quid si aliqua sciens
cum frigido vel secto seu viro cum
mulier arta contrahat dicunt host.
et innoc. quod sua tantum operatur que ad

teneat ut sororem i. e. consultationi
et c. se d quod si ambo. Idem dicit
host. si solus potest sciet. ar. c. d.
quamquam supposuerit et c. ult. tamen si cum
alia contraxerit semper tenet matrimonium quod
nos artam vel sororem vel frigidus
ut fratrem tenere et altera cogatur
ut d. innoc. Si autem ignoranter
contraxit non cogetur eam habere ut
sororem vel equus licet posset si
vellet i. e. laudabile quod si ambo
et dicit v. quod tunc verum est quod
ambo consenciant et sufficit quod
ita scriptum est ff. qui et a quibus pro
spexit et v. q. iii. scriptum est quod
tamen nullum sit matrimonium nec possit
esse unus non tenetur alii et hoc non
obstat c. de eo qui duxit in ma. c.
i. quia potest ibi matrimonium esse. Capitulum [tercia]
vero arta naturaliter que multis
est cognoscibilis potest divinum miraculum
lumen vel incisione gravem contrahere
non debet et si contraxit debet matrimonium separari
i. e. consultum et c. fraternitatis. s. phor
et ult. casu sacralata fide viren-
e quibus inspiciant eam. alia ma-
trone probe et honeste ac experte
in opere maritali que permanentiam
dicant virginitatem i. e. fraternitatis i.
pri et c. ult. nec est eis in manuum
remittendum ne aliquid instante
matrimonium dicant. ar. c. de eo
qui cognovit consanguineam. c. super eo. et i. e. c.
ult. et c. de prob. quod possunt. sed non
requiritur iuramentum propinquorum sicut
in frigido i. e. laudabile nisi vel
maleficiato q. e. c. ult. debet tamen
modicam violenciam sustinere i. e.

frat(er)nitat(is) h(oc) p(ro)h(ibet). Quid si a primo viro nullatenus potuit deflorari et io separata e(st) sed p(er)sequente b(e)n(e) sunt secundi reddit(ur) apta primo. hic e(st) dissensio. dicu(n)t e(ni)m aliqui et contra q(uod) nihil(omin)us tamen no(n) e(st) reddenda primo et sic intelligunt i(d) e(st) frat(er)nitat(is) h(oc) si. alij ut Innoc(entius) et host(iensis) dicunt contrarium et probabilius ut p(ro)bat ho(stiensis) triplici ratione. prima e(st) q(uia) p(ro)p(ter) op(er)is humanum absque divino miraculo facta e(st) apta. p(rimo) i(d) e(st) frat(er)nitat(is) h(oc) nos tu. Secunda q(uia) nu(n)c app(ar)et impedimentum fuisse temporale quod ex post facto cessavit sed nullum temporale impedimentum matrimonium dirimit h(oc) o(mn)ib(us). Tercia quia h(oc) testimonium mulieris nunc apparet ecclesiam fuisse deceptam et io sententia retractabitur i(d) e(st) frat(er)nitat(is) h(oc) nos tu. Idem dicit Innoc(entius) si incidat(ur) etiam cum corporali periculo semper restituenda e(st) primo. Unde si cum incisione cum pluribus contraxisset si cum primo no(n) tenet matrimonium sicut alij falso asserunt multo fortius n(on) cum secundo unde h(oc) multo minus e(st) restituenda restat ergo q(uod) e(st) restituenda primo et quod dicit absque corporali periculo ut exponit i(d) e(st) absque morte quasi dicat si mors no(n) fuit subsecuta immediate esset restituenda est primo viro et hoc innuit(ur) i(d) e(st) frat(er)nitat(is) h(oc) p(ro)h(ibet) ibi tam gravius ut ex ea mortis periculum timeat(ur). Sed quid si post primum coitum cum secundo qui primus eam deflorare no(n) potuit p(ri)or repetit eam dicunt b(ernardus) et host(iensis) q(uod) ei e(st) restituenda quia apparet ecclesiam fuisse deceptam. Sed quid si non potest eam adhuc cognoscere secundo restituenda e(st) et sic etiam post primum et tertium coitum secundi et sic in infinitum ut dicit Joh(annes). Sed sed dixit usque ad tertiam vicem tantum et non ultra qui due sunt post primum sunt. Secunde quia tercio appellare no(n) licet. ij. q. vi. Si quis in quacumque et de scap. Una Innoc(entius) dicit q(uod) isti somp(n)iant qui sic exponunt et dicit q(uod) no(n) semel sed etiam manens cum secundo pluribus concedenda e(st) primo ut experiatur an possit eam cognoscere quod quia sit absurdum exponere eam extraordinarie pollutioni et quod aliena uxor ita ab alio contractetur. Quilibet inspiciens hoc videt. Unde ipse exponit quia dum dubitatur an sententia sit revocanda vel an secundus similis sit primo nec cognosceretur an sit apta pro cognitione primi viri sed per aspectum viri utriusque. Si enim similia membra habent presumitur q(uod) ei cognoscibilis sit et sic reddetur ei. Ideo p(rimo) distinguit de membris viri an sit nimis carnosum et tunc no(n) tenet matrimonium i(d) e(st) frat(er)nitat(is) ibi cum q(uod) sibi quesite et in fine ubi dicitur ut nunquam ab eo deflorari. Sed in hoc considerandum e(st) qualitas viri et mulieris q(uia) si omnia incrementa acceperint vir et mulier s(cilicet) si iam habent .xx. an(nos) et no(n) potest eam cognoscere

quia habet membra nimis gros-
sum. no tenet mrim ideo si cu a-
lio ꝯtrahat qui no sit ita armat'
et cognoscat ꝛ p hoc sit habilis
sta pmo/ no ꝑt. h. reddit. ꝑori
ut in. e. frigiditate. §. ult. Si. Sed
sir het omnia membra. Sed in ta-
no dum het et ꝑpt. h. qr no po-
terat eam cognosce. e ut cos
diuortiu celebratu. si ꝯtrahat
cu alio ꝛ fiat habilis reddenda
e pmo/ quia tn eam licet no
potuit apire/ ꝑsumit quod adue-
niente tpe potuisset/ unde sibi e
restituenda/ quia ex post facto ap-
paret sinam perorem latam.
j. e. frigiditate. §. nos tam/ ꝛ sic.
in aliis membris euenit ita p-
sumitur q in illo euenit/ oppinio
iunior e pbabilior/ dr. tn hostien.
q si secundus ea cognoscit re-
stituenda e pmo cu quo ꝑpetuu
mi remanebit quis ꝑsumatur
maleficiatus fuisse/ ita q si intim
cognosce pt. cu eo remanebit
at elapso triennio restitue. secus
sine spe restitucionis pmo faci-
ende/ ꝛ sic e casus in quo quis
priuatur iure suo sine culpa. sed no
sine causa. ut. e. ut lite no ꝯt.
qm frequent. §. Si vo De mat

Tractatus monio q inter-
est de impe dictum eccle-
diuinis mat contracta
monij et eius castacius
que impediunt et dirimunt mat-
monium post ꝯtractu hic subicit
de impedimentis que impediunt.
sed no soluunt iam iam ꝯtractu

ut est eccie interdictu/ et tpus feriarum
unde vi sub eccie vetitu nec no tpe
feriarum/ impediunt fieri ꝑmittunt facta
teneri. Interdictu eccie e duplex
s. iuris et hominis/ iuris interdictum
hoc versiculo ꝯtinetur. Aspiciens
vetat tantum qr lex benedicta s.
a prima dnica aduentus usq ad
octauas epiphanie/ ꝛ a lxx usq
ad octauas pasche/ et a diebus ro-
gacionum s. a feria ii. an ascensio-
nem usq ad octauas penthe/ quia
tamen caret octauis/ et ideo i illa
dnica et deinceps possunt nuptie
celebrari/ possunt tn in istis diebus
sponsalia ꝯtrahi ꝛ mrim q solo co-
sensu ꝯtrahitur/ sed traductio vxoris
et nupciarum solempnitas ꝓhibetur.
hec ꝓbantur. e. de feri. capellanus
et xxxiij. q. iiij. no oportet cu tibi
c. seq. Interdictu hominis e qn
iudex qui pt cognosce de causa
matrimoniali interdicit aliquibus
ne contrahant ad inuicem donec
cognitu fuit utrum sit ꝯsanguinitas
vel affinitas vel impedimentu aliud
int ipsos. j. e. ꝑtotu/ Sed quia plu-
ra iura videntur dice/ q no tenet
matrimonium ꝯtractu in tpe feriarum
vel ꝯtra interdictu eccie/ immo sit
ad inuicem separandi/ ideo distingue
aut causa ꝓhibicionis e ꝑpetua
aut tpalis/ Si e ꝑpetua ut ꝯsan-
guinitas vel affinitas/ vel aliud im-
pedimentu ꝑcedens/ separantur a
cohabitacione quousq cognoscatur
de impedimento/ quo ꝓbato separantur
ex toto. lata sntia diuortij ut cos
j. e. c. ult. ꝛ xxxv. q. iij. Interdicu

et. e. despon. du. tua. Sed eo non-
pbato nisil remanebut si Sed ca.
phibitionis fuit temporalis puta tpe
inquo mrim contrahi phibet. ppt
reuerenciam dierum ut qssiuis defuto
tm intuenit et contraxit cu alia
pua depnti qtra interdictum eccle
hoc fecerunt no debent separ. sed
pnia debet eis imponi quia qtra i
terdictum eccle hoc fecerunt j. e. c. ij.
tn ne inundatum iudicis qtempti
bile videat si wlt pt illos separe
ad tpus j. e. c. i. et sic intelligit
xxxiij. q. iiij. no oz interdictum em
eccle no e tante efficacie ut sepe.
mrimonium q. illud qtractum nisi subsit
causa ppetua. tn debet pnia impomi
siue sit causa phibitionis ppetua
siue no ppt contemptum eccle j. e.
ptotum. Qui filii sint legitti.

A Visum e de matrimonio iiii.
et de impedimentis matrimo
nij Sed quia ples e de bonis
matrimonij xxvij. q. ij. omne ideo
subicit hic Rubricam qui filij sint
legitimi Unde videndum e quot sunt
genera filiorum 2 qui ex eis sunt le
gittimi et qui non Et qualiter
illegitti legitimant Sunt ait
filij legittimi quos s. de vxore
legitima pcreamus. Naturales qs
quos de concubinis cum quibus
pt mrim qsiste generamus Spu
rij quos ex adulterio vel incestuoso
coitu quibus suscipit. Adoptiui
quos per adopcionem seu arrogacionem
assumimus Et sic hec iiij. or genera
filiorum Alij legitimi tm Alij legitimi
et nales Filij nales et non
legittimi Filij spurij dicuntur

Filij legittimi tm dicuntur ut adop
tiui siue arrogati de quibus dictum
e. e. de cognat. leg. ptotum.
Filij legitimi et nales dicuntur ut nati
ex matrimonio vero vel putatiuo
siue ab inicio siue ex post facto 2
isti succedunt parentibus suis j. e
c. i. et ij. et c. qtenore et e. de
le. th. ptotum Ex matrimonio vero.
ideo dicit quia nullum in matrimonio
fuit impedimentum quia publice et
in facie eccle qtraxerunt e. de cland.
despo cum inhibitio et j. e. platum
putatiuo ab inicio ideo dic q
si publice mrim fuit qtractum et
sine qtradiccione eccle bannis factis
vtroque impedimentum ignorante vel
altero tm licet mrim postea sepe.
filij nati an diuorcium et qui co
cepti fuit an latam sniam sunt
legitimi et in hereditate succedunt 2
de bonis parentum post diuorcium nu
triuntur j. e. cum inter 2 c. qtenore
et e. de cland. despon. cum inhibitio
Ad hoc aut quod filij sint legitimi
qui mrim postea sepatum ppt im
pedimentum requirunt tria
Primum q publice factis bannis co
trahant ut dr. e. de cland. despo
s. c. pto ij. s. cum pculosum quia si
no fiant banna licet utroque ig
norante impedimentum qtr sine q
diccione eccle qtrahant filij erunt
illegittimi e. de cland. despo cum
inhibitio s. si quis dic ut ibi dicitur
e. s. qui vero an j. e. qtenore
Secundo quod sine qtradiccione eccle qtra
hant quia si denunciato parentum

L

et ambo ignorent impedimentum
vel alter. et matrimonium ipsum de causa iusta
interdictum et non obstante interdicto
contraxerint. si postea impedimentum pro
betur. filii medio tempore nati illegit
timi erunt. ut extra eodem titulo cum inter in contrario
sensu. Et ideo si matrimonium inter aliquos
semel fuit separatum et contrahant
cum aliis auctoritate ecclesie. filii nati
ex secundo matrimonio licet postea primum
matrimonium reparetur. legitimi erunt. ut extra per
latum. Tercium quod alter vel am-
bo ignorent impedimentum quia
licet publice et sine condicione ecclesie
contraxerint. si ambo scient impe
dimentum filii illegittimi erunt. ut
de clandestina desponsatione cum inhibicio
§. prima non. et ut extra referente. Sed si
ambo impedimentum ignorarent
licet postea separetur matrimonium filii
legitimi erunt. ut dictum est in principio. Quia
sibi putativo reputatur idem esset si
alter tamen ignoraret. nam secundum Hostiensem et
innocentium. sufficit alterius coniugum ig-
norancia ad hoc ut filius sit le
gittimus et ut ei succedat. secundum
ut de clandestina desponsatione c. ult. et ut extra ex
tenore. Item nati de clandestino
matrimonio postea a ecclesia publice ap
probato sunt legitimi. Dummodo nati sunt
postquam matrimonium predictum fuit ap
probatum. licet postea iusta de causa ma-
trimonium separetur. secus si ante ap
probacionem de clandestino matrimonio
sunt geniti. quia filii non censentur.
si contra matrimonium aliquid postea probetur.
ut de clandestina desponsatione cum inhibicio et
ut extra quod nobis. Ex post facto matrimonio
si eo tempore quo proles fuit genita

poterant parentes ad invicem contrahere
matrimonium. si illud subsequatur proles le
gittima est. ut extra e. c. i. et c. tanta. in
principio. quamvis forte alter contraxit
cum alia vel uterque. antequam illud
matrimonium sequeretur. Secus si quis habens
uxorem. et ea vivente aliam con
cubinam. et ex ea prolem susceperit.
licet post mortem uxoris eandem duxerit
vel econverso. proles est illegittima. et ab
hereditate repellenda. ut extra causam.
i. et ii. et c. tanta in fine. Item si quis
aliam mulieri fidem dederit de matrimonio
contrahendo. et post ea ex ea prolem
genuerit. dummodo possit legitime pro
bari. quod ei dedit fidem legittimus est
et heres. sine preiudicio de presenti ex
pressum. copula matrimonii inter eos
fuit celebrata sine presenti de futuro
copula carnalis fuit subsecuta
licet de facto uterque premissa vel alter-
matrimonium contraxit cum alia muliere ut extra
per tuas. Item legitimus est quem pa-
ter et mater dicunt de legitimo matrimonio na-
tum nisi contrarium probetur. ut extra
transmisse et ut de probationibus per tuas dic
it ut de fil presbyteri. §. Sed quod et
duobus §. sequenti. Item filii pa
ganorum vel iudeorum qui de novo
convertuntur ad fidem. legitimi sunt cen-
sendi. quamvis secundum ritum suum contra-
xerunt in secundo vel tercio gradu. ut extra
ult. quia matrimonium est inter illos. nec
post fidem susceptam debent
separari. ut de consang. de infidelibus
Sunt autem tres casus in quibus
aliquis nascitur ex legitimo matrimonio
et tamen non est legitimus. Primus filii
suorum inter quos est matrimonium legittimum

. C. de qui⁹ ꝑ digni filii tn̄ nō sunt
legittimi quo ad ordines C. de filiis nō
ord. c. ij. ¶ Secundus in comisso cri
mine lese maiestatis ab aliquo co
iugato nō solutum uinculum sed filii
illegittimi erunt vj. q. j. ꝯ. viii et
ꝯ de heretic⁹ vgentis ¶ Tercius
in crimine heresis comisso nō solutum
uinculum sed filii nati excludunt⁹ ab
hereditate j. de heret. vgentis ꝛc. filii
l. vj⁰ ¶ Alij dicunt̄ naturales et non
legittimi ut nati ex concubinis in
domo patris sui isti succedunt in dua
bus vncijs ab intestato si nō sit a
lius filius naturalis et legittimus C.
de naturalibus aut. li. patri et in aut. q̄
mo. in. ef. le ꝯ. Si quis coll. vj. aut.
in michiliū. succedunt ¶ Ultimi dicun
spurij ut nati ex adulterio uel vulgo
concepti ff. de sta. ho. vulgo. et isti
sunt illegittimi et in nullo succedunt
nec instituti possunt. capit. C. de na.
li. aut. li. patri impie ꝯ xxxij. q. iiij.
dicat aliquis nec ali debet capite
sunt iura ciuilia C. de incest. nupc.
aut. ex complexu. Secus e de iure
canonico quia sollicitudinis epi
inꝑest ut utriusque parentum libris suis ꝑ
quas eis suppetunt facultates necessaria
subministrent. Si de eo qui duxit in
ma. cū habet infra et hoc e de be
nignitate que rigorem sunt a
iure naturali nam educacio filiorum
de iure naturali e. j. di. ius nāle ¶
Legittimantur aut filii illegitti
ꝑ subsequens matrimonium ut dictum est
S. c. ꝯ. ex post fco. ¶ Iste ꝯ. Si am
bo uel alter parentum ignoret impedi
mentum ut dictum e. S. e. ꝯ. filii v.
etiam ¶ Tercio per legittimacionem

principis qui nulli subest in tempora
libus j. e. per venerabile. ꝯ. vij. v.
insuper ¶ Quarto per legittimacionem
pape qui legittimat in spiritualibus ali
que per consequens in temporalibus j. e
per venerabile. Sed primos et bo. dic.
quod ibi papa procedit argumentando
et dicit quod nō pt legitimari aliquis
quantum ad hoc ut succedat in heredita
te tamquam legittimus heres fit nisi sit
de sua temporali iurisdictione quia sic
mitteret falcem suam in messem ali
enam et se sumparet aliena iurisdi
cione quod esse nō debet. S. de iudic.
nouit. et vij. q. iij. Scriptum e. et per
uiuet hereditum legittimum inter succedendi.
¶ Hostiensis vero dicit papam habere potestatem
legittimandi quo ad spiritualia et
temporalia et ipsum solum ut in multis
j. e. per venerabilem. ꝯ. j. ibi posti
ut quia causa matrimonialis specialiter
pertinet ad ecclesiam adeo quod secularis
index de ipsa cognoscere nō pt ex
incidenti j. e. lator. ꝛ c. causam ꝛ S.
de ord. cogn. tua. ¶ Alia opinio
e. color quia ad regem nō ad pa
pam pertinet de possessionibus iudicare
j. e. causam que nisi in primoniis
sunt pet. in quo et summi pontificis
auctoritate exercet ꝛ summi principis
exequitur potestatem j. e. per venerab.
lem. S. id aut. ¶ Secundum leges
in iiij^or casibus legittimantur
¶ Primus si quis filium naturalem in ex
trema voluntate nominat filium et
heredem instituit intelligitur eum legitti
masse C. de naturalibus lib. aut. iste
si quis et hoc intelligere eum alios le
gittimos nō habet in aut. quibus mo.

na ex l. § i. de no here. Secundo
si pr offerat filium naturalem impato-
ri et fiat curialis. legitimus erit / in
aut. quibus mo. na. ef. le. §. digis
ergo coll. vii. / Tercius si nullo
alio filio exstante filius naturalis
pro defuncto offerat se ipsum curie.
legitimus efficitur / ut in e. aut. §. i.
et §. siquis igitur. / Quartus si
pater filium naturale in publico istru-
mento vel subscriptione testium nomi-
navit filium nec adiecit naturalem /
legitimus efficitur / in aut. ut lite ma-
et a. §. ad hec coll. viii. / prodest
istis ut sint legittimi quia fiunt
dum in omnibus bonis penitus et ad
omnes actus legittimos sunt ydonei /
in aut. quibus mo. na. ef. le. §.
qui et. e. desinis et l. hered. per totum
Spurii sed in nullo casu legit-
timantur. ff. e. per venerabilem. usque
an possint ad ordines promoveri. dic
ut S. de fil. pres. §. sed quid / et per
totum / et quod consilium possit dare ne
succedant in hereditate. dic ut i. ff.
de pe. et rem. §. sed pone. Quoniam

Ostensum est matrimonium
quomodo contrahitur accusacionem
matrimonii vel testificari:
hic subicitur de eius dissolucione
unde videndum est quis matrimonium
possit accusare et testificari. Et
qualiter accusacio matrimonii sit
facienda. / Accusare potest matrimo-
nium quilibet fidelis / ad plenum
divorcium celebrandum. non tamen
quo ad thorum / ubi non admittitur
nisi maritus. quia ipsius thoro fit
iniuria / S. de pen. tue / non enim
e. licitum extraneis coniugium alicuius
infirmare. e. de adult. quanuis Et
tunc maritus inscribere debet / ut designet
tempus et locum criminis commissi et per-
sonam cum qua commissum est / sed ad pe-
nam talionis se non obligat / ne una
via consequatur quod alia prohibetur
S. de pen. e. tue. / Cum vero matrimonium
accusatur ad plenum divorcium
celebrandum / extraneis preferuntur
illi qui sunt de consanguinitate coniugum
Sed inter consanguineos preferantur antiquio-
res et maiores vicinis xxxv. q.
vi. §. i. et ij. et iij. e. vide. / Item tamen
maritus quam uxor possunt accu-
sare ff. e. insuper / omnes autem qui re-
pelluntur ab accusacione vel qui ad
eam admittuntur / et a testimonio repellun-
/ et ad illud admittuntur. dummodo
sint alias ydonei ad testimonium
reddendum / Item nota quod si fiat ac-
cusatio super federe matrimonii puta
quia dicitur virum mulier propter consanguinitatem
vel aliud competens impedimentum / pro-
ceditur contra contumacem / vel per cul-
pam suam absentem / Secus si propter
adulterium ad thori separationem agatur
S. ut lite non contest. ad hec et c. quoniam fre-
§. porro. et ff. e. c. i. / Item in causa
matrimoniali idem potest esse accu-
sator et testis xxxv. q. vi. Et duo
sunt in synodo. et c. de parentela
et S. de testi. cog. preterea / et hoc in-
telligitur vero / Ubi queritur de consangu-
initate coniugum. ut in c. preterea. et
melius S. de consang. c. i. et S. de
spon. cum inter. nam tunc eciam
consanguinei / et etiam pr et mr possunt esse
accusatores et testes ff. e. vide. et S.
de testi. super eo usque / Sed si non que-
reretur de consanguinitate sed de alio

impedimento . s. an. contraxisset cum
ea . tunc licet communiter sint admit
tendi pater et mater ad accusationem
et testimonium / tamen in hoc casu si propter
potentiam altioris consanguinei vel digni
tate honoris vel divitiis habetur suspec
tum testimonium alicuius repelletur
a testimonio . sed non ab accusatione
ut. de testi. venientes eo. in pr. / Et idem
videtur si diceret primo cum alio con
traxisse vel votum emisisse . vel
de spirituali cognatione / nam in hiis
si suspectum sit testimonium alicuius re
pelleretur arg. predicti c. venientes. In
consanguinitate autem speciale est / quia
numquam debet haberi suspectum testimo
nium alicuius consanguineorum / ratio est
quia unusquisque suam genealogi
am cum testibus et cartis et ex
recitatione maiorum suorum laborat
/ qui eam melius recipi debent / quam
illi qui melius sciunt et quorum
interest . ut e. videtur. / Repelluntur
autem accusatores matrimonii et tes
tes si infra tempus statutum non pro
cedant ad accusandum / nisi si esset
extra diocesim tempore contracti matrimonii /
vel alias denuntiatio non potuit ad eorum
noticiam pervenire / ut potest fieri de surdis /
vel in annis esset tam teneris constitutus
quod ad comprehensionem talium eius
etas non possit sufficere / seu alia le
gitima sint impeditus eius accusatio
debet audiri / alias consistens in diocesi
presumitur denuntiationem publice factam
minime ignorasse . tamquam suspec
tus est repellendus / nisi ipse fir
mavit iuramento quod postea di
dicerit ea que obicit / et ad hoc quasi ma
licia non procedit / licet didicerit ab

illis qui denuntiationis tempore tacu
erint . admittitur ad accusandum
ut e. cum in tua . sed non ad testificandum
ut. de testi. licet . Ratio redditur ut. de
accusationibus sicut regulare est / quia qui testes
fuerunt non possunt accusare ut dictum
est ut. de clandestina despon. sicut. Sed po
ne / nisi tacuissent propter defectum pro
bationis 35. q. vii. plerique si non lu
isset ante contractum matrimonium quia tunc
potuisset sine probationibus impedire
matrimonium contrahendum per suam denunc
iationem . sed matrimonium iam con
tractum non . ut. de spon. preterea et
c. cum in tua / dic ut ibi dictum est
§. xxiii si supervenerit / Iste repellitur
ab accusatione propter turpem questum
33. q. 1. prohibentur et ut e. veniente
/ Item tam testis quam accusator
repellitur qui pro solam cartule conscrip
cione vult accusare vel testificari ut
e. nobis . et 33. q. [illegible] in q.
ix. testes . et ut. de cohabi. cle. et mulier
tua . Item accusator et etiam testis
debet computare gradus ex utroque la
tere ut dictum est ut. de consang. §.
canonica nisi / et sufficit reo inter
rumpere unum gradum . ad hoc ut re
probet probationes actoris ut. de testi
sedes / Nota quod matrimonio iam
contracto accusatio locum habet / in con
trahendo vero numquam / quia non habet
locum accusatio / cum non sit legitime quod
accusari possit / sed potest denuntiari con
sanguinitas vel aliud impedimentum
per quod matrimonium contrahi prohibetur. ut. de
spon. ad dissolvendum . De divorciis

Dictum est supra de accusa
tione matrimonii / Sed quia
accusatione instituta contra

matrimonium sequitur divortium / ideo
subicitur hic de divortiis / Et quia
quandoque maritus compellit auctoritate
ecclesie mulierem / ideo sequitur qualiter
restituatur. Unde primo videndum est
de divortiis / quid sit divortium
et unde dicatur / quot modis fi
at divortium / et quis possit fie
ri inter eos divortium / et secundo de restitu
tione mulieris spoliate / Divortium
est viri ab uxore legitima separacio Et
dicitur divortium a diversitate men
tis / quia hij qui distrahunt matrimonium in
diversas partes eunt. ff. de divor. l. ij.
Que sunt species divortij / quia
unum divortium est quale et aliud
particulare / Quale est quando matrimonium
ita separatur quod omnino absolvitur
a vinculo matrimonij / illi qui con
traxerunt matrimonium dicto veri
vel putativi / verum matrimonium in duobus
casibus solvitur / Primus est propter contu
meliam creatoris / quando scilicet alter infi
delium coniugum / ut quos est verum ma
trimonium / ut dictum est supra qui filij sint
legitimi §. Ite filij / ad fidem catholicam
convertitur / alio vel nullo modo vel non
sine blasphemia divini nominis / vel ut
eum pertrahat ad mortale peccatum co
habitare nolente / qui relinquitur
si voluerit ad secunda vota transibit
quia secundum apostolum si infidelis disce
dat / frater eius vel soror non est
servituti subiectus in huiusmodi / ut est capitulo
et c. gaudemus Et xxviij q. i.
si infidelis / Unde virus deserere spe
nentem vel blasphemare vole
tem / vel te cedente scelus ad mor
tale trahente / nam sunt absque
mora sic vincula rupta priora /
nam contumelia creatoris solvit
ius matrimonij circa eum qui relin
quitur ut est quanto / Sed nunquid
ipso iure solutum est matrimonium contume
lia creatoris / Innocentius et Joh. dicunt
quod sic / etiam sine iudicio ecclesie
et statim quia alter non vult co
habitare ut est quanto tamen si antequam
ab alio matrimonium contrahatur / prius co
vertitur alter eum recipere compellitur.
ut est c. ult. §. fi. et sic restituitur
quasi iure post liminij ar. xxx
xiiij q. i. cum per bellica et c. de he
reticis aut iij. / Alij ut b. et pet.
dicunt contrarium et melius scilicet quod matrimonium
ipso iure non solvitur / ius petendi
debitum ut est quanto / contumelia cre
atoris ius solvit matrimonij / et tunc
primo solvitur vel matrimonium quando contrahit
cum secunda et non ante / quia si esset
ex toto solutum / non compelleretur eam
recipere et est ar. ad hoc ut est gaudemus
infine / quod potest ei obicere fornicationem /
quia si ex toto et omnino esset solu
tum matrimonium / non posset ei opponere
fornicationem precedente supra de divortiis
quod admodum / Sed nunquid posset in
trare religionem ea invita ante
quam contrahat cum alia / dic quod sic
supra de conversione coniugatorum c. ult. / Secundum ca
sum inducit religio specialis dilec
tio creatoris / ut quod unus coniugum
vult transire ad religionem ante
carnalem copulam supra de conversione coniugatorum
ex publico / dic ut ibi §. i. et duo
bus §. se. / Putativum vero matri
monij vinculum dissolvitur propter omnes
illas causas / que impediunt et di
rimunt matrimonium de quibus dictum

e. d. de spon. §. Alii possunt iustā ad
§. effectus matrimonii puta accā
tur vir de consanguinitate vel affini
tate et sic de aliis tunc dissoluit
matrimonium impugnatum de facto precessit et
dubitatur utrum liceat contrahendi cum
alio d. t. xxi. c. i. et d. de consang.
Sup eo. et d. de despon. impub. duo
pu. et det vir iuratē quod per nullum
ingenium se sociabit illi mulieri nec
in coniugio nec in adulterio nec cum
illa ad unam mensam manducā
bit vel bibet aut sub uno tecto
manebit nisi in ecclesia aut in alio
publico loco ubi nulla mala suspi
cio possit esse ut ibi coram ydo
neis testibus pro necessitate inter
colloquantur xxxv. q. vi. ab isto
die. Particulare. Sed divorcium
tm̄ inter eos matrimonio interuenit et
dicitur particulare propter separationem debiti non
reddendi quo ad thorum et mutua
seruitute sed non quo ad effectum et vi
culum matrimoniale quia matrimonium le
gittimum consumatum non dirimitur
nisi in morte xxxii. q. vii. c. i. 2. ii.
Est tamen duplex divorcium unum
temporale et aliud perpetuum. Tem
porale est ut qui matrimonium contraxit contra
interdictum ecclesie vel tempore feriarum et
iudex eos ab inuice separat ad tempus
de hoc dictum est d. de matrimonio. q. contra
et. contra §. ult. Perpetuum est duplex
aut propter continenciam aut propter for
nicationem propter continenciam puta si
alter coniugum intrat religionem
de consensu alterius vel ambo de con
consensu vouent continenciam tunc alter
absolutus est ab alio quantum
ad debitum reddendum. d. de qui.
qui cle. sic pro ditus. et xxxiii q. v.
quod deo. si si vir ad sacros ordines
delinquit mulier premoneatur. d.
de quo. qui conjugatus. et c. Sa
ne. de istis dictum est d. de qui qui
§. si consenciat cum infra §. sequenti
bus et §. ult. Causa fornica
cionis est duplex. s. corporalis et
spiritualis quando alter coniugum est lapsus
in heresim. i. est c. ii. et c. de illa di
ut. d. de qui cing. §. ide. dico dicit
tamen b. quod licet sit iudicio ecclesie se
peratim nisi velit intrare religionem
teneatur alium emendatum ab heresi
reconciliare. i. e. quanto infra 2 d. de
qui. cing. c. ult. Nota tamen quod
licet matrimonium infidelium non sit ratum
ita quod unus factus fidelis potest
alium dimittere si tamen fidelis dimittit
infidelem volentem sibi sine contumelia
creatoris cohabitare non potest cum alio
fideli contrahere sed tenetur continere
secus si infidelis dimisit fidelem
et ab eo recessit. Item si coniuges
fideles ambo contrahant statim matrimonium
est ratum et propter hoc quicunque eorum
relabitur in heresim alter fidelis tenetur
continere quia matrimonium manet ex quo
semel factum est ratum ut h. plene
notatur in matrimonio sinarum. Corporalis
fornicatio inducit divorcium sine
vir fornicetur sive mulier quia luxuria
tamen non ad ipsum indicatur xxx
ii q. v. precepit et c. ydama sed de
bent semper per iudicem separari. xxx
iii. q. ii §. interim et c. denuncie l.
ultimo et j. e. porro et quidem
est contra veritatem quod maritus potest accusare

et dimitte vxorem ppt fornicacionem et e contrario xxxij. q. i. dixit dominus et xxxij. q. vij. c. i. et ij. et ista ca extendit ad fornicacionis suspicionem violentam videlicet si probatum est quod fuit solus cum sola nudus cum nuda in eodem lecto iacens loco et hora secretis et suspectis xxxij. q. i. dixit dominus vel quando adulter admonetur ne accedat ad domum suam et tamen accedit/ in aut ut liceat mat. et c. aper pnlt col. viij. Sed leuis suspicio est repellenda. ar. ij. q. i. multi et ff. de pen. absente/ Videtur igitur quod fornicacio vel fornicacionis suspicio libere dimittitur vxor. S. de pres. supra vbi et c. tercio nisi/ Vnde dicitur de peccato sodomitico/ ut propter illud possit vxor dimittere virum/ et e contrario xxxij. q. vij. omnes causaciones et c. adulterii malum. Sunt autem septem casus in quibus vxor non potest accusare virum de adulterio attentavi vel e contrario/ Primus est si ipse compellit sibi fornicari. j. e. signifi. et xxxij. q. vj. per totum/ quia mutua crimina pari compensacione tolluntur. j. de adult. c. pnlt et vlt./ Secundus si vir inuitam prostituat vxorem. S. de eo qui cognouit consanguineam. discrecionem/ Tercius si solutum dederit maritum adulteram di. j. e. signifi. et c. se. quia ad hoc nulla debent condicione adduci xxxij. q. v. ita ne/ nec est ignoscendum ei qui pretextu paupertatis turpissimam vitam ducit ff. de ri. nup. palam § non est/ Tercius si mulier credit maritum mortuum et nubit alteri quia maritus rediens tenetur eam recipere stati sine fornicacionis excepcione/ nisi sciens stetit cum secundo postquam primus rediit xxxiiij. q. ij. cum per bellicam et c. si virgo et j. de secundis nup. c. ij./ Quartus si latenter fuit cognita ab aliquo quem credebat esse proprium maritum putabat lectum illius de nocte intrabat simulans se eius maritum xxxiiij. q. ij. in lectum et c. preposito/ Quintus si fuit mulier vi oppressa/ ut in c. preposito quod intellige de vi absoluta non condicionali quia pro nullo metu debet quis fornicari xxxij. q. vij. omnes causaciones/ Sextus quando maritus reconciliavit eam S. vel eam publice adulteram retinet in consorcio maritali xxxij. q. i. c. i. ij. et iij. et c. de adult. cum et/ Sed numquid si prius in se fuerint separati ppt. fornicacionem mulieris/ potest vir eam sibi reconciliare inuitam/ Dic quod sic quia quod in eius fauorem introductum est/ in dampnum retorqueri non debet C. de leg. quod fauore/ ignoscens enim non priuatur iure quod habet in eo qui peccauit C. de adult. aut. Sed hodie/ et dicit Innocencius quod iudex prudens seruet sinam qui sic dicet/ dummodo formam sint nos quod feci priusquam ppt adulterium viri vel mulieris quamdiu placuit mansit a manu et ille qui non peccauit posset intrare religionem quod dicit ut. S. de conuer. coniu. § Sed quid si/ Septimus licet vterque accusat si aliquis infidelis coniugem infidelem dimittat.

ds. pncie for... as

dato ei libello. repudij et ipsa nu-
bat. alij et ipse converta(tur) ad fide(m)
et ipsa postea mortuo p(rimo) q(ui) nubat
tenet(ur) eam retinere nisi ad(ulterium) s(ec)um for-
nicata si cu(m) alio no(n) c(on)travit. et
mortuus e(st) secu(n)da uxor ut e(st) c. gaude-
mus in fi(ne). Octavus si m(u)l(ie)r con-
iugata fuit cauponis ministra ita
q(uod) vina potantib(us) minist(r)et. no(n) potest
maritus eam de adult(er)io accusare
quia lex no(n) putat eam dignam
legum observatione ut C. de adult.
que adult(er)ium s(ed) cu(m) s(ecundum) maiores non
p(ro)cedit s(ecundum) host. Sed nu(m) p(o)t(est) ferre
s(enten)ciam divorcij d(icit) B. q(uod) de iure
co(mmun)i ad ep(iscopu)m spectat. ut de excess. p(re)l(atorum).
attendentibus et ar. xxxv. q. vi.
inter(dum). Alij inferiores p(re)lati qui co-
gnoscunt de causis matrimonialib(us)
sive sint archidiaconi sive abbates
faciunt s(ecundum) c(on)suetudine(m) p(re)script(am) vel
ex speciali concessione ut de excess.
p(re)la. attendentibus in fi. et ar. e(xtra).
de p(re)script. audito(r) (ve)rum tu(nc) sint in-
docti vel qui habeant p(re)lato(s) indiscr(e)t(o)s
et statuta canonum no(n) ignorent.
e. de c(on)sang. c. i. in fi. Ad resti-
tucionem mulieris spoliate vel viri
q(ua)l(ite)r sit facienda videndu(m) e(st) s(ecundum) (H)ug(uccionem).
Velit spoliatus intentare possesso-
rium vel petitoriu(m) iudiciu(m) i(d est) an pe-
tat eu(m) sibi restitui tamq(uam) i(n)iuste
sit ab eo dimissa. que dicit esse
suu(m) maritum et h(ec) e(st) age(re) posses-
sorio. qui petit viri sui possionem
sibi adiudicari de quo dicit se in-
iuste expulsum. vel an dicit mul(ie)r
aliquem esse maritu(m) suu(m) et c(on)venit

eum ea. et petit eu(m) (e)o ad iudicium
in maritu(m) vel c(on)iug(em) q(uod) e(st) age(re) petito-
rio. quasi agat de p(ro)prietate et s(ecundu)m
d(ist)i(n)ctate istarum petitionu(m) diversimo(de)
de e(st) agendum. Si enim mulier
agit petitorio i(d est) petit aliquem
dicens ip(su)m esse suu(m) maritu(m) et
ille negat et excipit c(ontra) eam di-
cens q(uod) no(n) p(ot)est esse sua uxor q(ui)a
e(st) eius c(on)sanguinea vel affinis vel
aliud impedimentu(m) legittimum
opponat p(ri)us tractabit(ur) exceptio
mariti q(ua)m petitio uxoris q(ui)a p(ro)-
bata exceptione mariti principal(is)
q(uesti)o uxoris p(er)imi(tur) et e(st) vir ab eius
petitione absolvendus. e. de ord.
cogni. c. i. Si vero agat pos-
sessorio petens s(cilicet) s(ibi) restitui maritu(m)
licet dicat maritus q(uod) illa no(n)
possit esse uxor q(ui)a c(on)sanguinitas
e(st) int(er) eos vel aliud legittimu(m) im-
pedimentu(m) det s(ed) p(ri)us restitucio
mulieri q(ua)m de exceptione viri co-
gnoscat(ur). e. de resti. spol. ex conque-
stione. et c. porro. hanc distin-
cionem h(abe)s e. de resti. spol. litteras
Quod aut(em) m(u)l(ie)r viro restitui
det. fallit in iij casibus. unde v(ersus).
blasphemo q(ue) du(m) sevo mecho
manifeste p(ro)le p(ar)ente cibo cito
nec(nec) ergo redd(a)t(ur) uxor. Primo
si videns eius uxor c(on)vertit ad
fide(m) blasphemet deu(m) vel c(on)iug(em) s(uam)
vel vult cu(m) alia sine c(on)tumelia cre-
atoris habitare denegat(ur) ei restitu(cio)

Restitui spoliati viri c(on)iug(em)

quamuis iniuste fuit spoliatus
ff. e. gaudemus. § qui aut / dic
ut. B. § due 2 § sed nunquid ¶
2 ¶ Secundo denegatur sibi restitucio
mulieris si tanta sit viri seuicia
ut mulieri trepidanti non posset
sufficiens securitas prouideri / ut
quia persequitur vxorem odio capi
tali. B. de resti spol. ex transmis
sa. et c. litteras iuxta / et xxxij q.
i. de benedicto / ex quo enim propter viri
seuiciam potest virum dimittere secundum
leges / in aut de nupt. § si quia
nulli / ergo multomagis non est restitucio
facienda. quia turpius eicitur
quam non admittitur vt ff. B. de
iniuriis. quemadmodum / Si vero mulier
dicit se habere virum suspectum. ~~quod~~ quod
eam ledat in persona. vel in rebus
diximus vel simile causam ostendat
quare habeat ipsum suspectum / ad os
tendendum iudicis spectat iubere eam
sibi sufficienti caucione quod mari
tus tractabit eam. in lecto in
mensa et in omnibus sicut vir trac
tare debet vxorem / et quod non le
dat eam in persona vel rebus
quoquo modo. salua tamen correctio
ne honesta maritali / et hanc
caucionem debet prestare maritus
per iuramentum. vt xxxij. q. i. de
benedicto / et si mulier non confidit
de iuramento viri quia forte pa
rum timet iuramentum / illam caucionem
debet prestare / quia magis timet
scilicet pignoraticiam vel fideiussoriam

sub promissa pena / ar. B. ut lite
non contestata. cum § ult. / et xxvj q. v.
prodest. 2. q. iiij. ea vindicta ¶
¶ Tercio si obicitur fornicacio pub 3
lica mulieri / et fuit probata / vel si ipsa
confiteatur / nisi ipsa replicet et pro
bet virum similiter adulterium commis
isse. ita quod eius fornicacio sit
ita notoria. quod nulla possit ter
giuersacione celari / tunc debet resti
tui licet sit publice fornicata.
ff. e. significasti. 2. c. ex litteris / nam
dr. pmos ~~quod~~ si mulier petit re
stitucionem et maritus excipiat
de adulterio notorio / et mulier repli
cet de adulterio viri / non debet sibi re
stitucio nisi et viri adulterium es
set notorium sicut et mulieris / sed
si vir eam non eiecisset propter no
torium adulterium / sed peteret per eam
separari. et exciperet mulier de adulterio
viri / audiende essent probaciones
mulieris super excepcione adulterij
non notorij / et racio diuersitatis est
quia mulier primo egit possessorio
vnde sit facilius concedendum ut admit
tatur excepcio adulterij non no
torij / sit et denegatur. facilius vt
non audiatur vt fiat statim restitu
cio / sed bene admittuntur probaciones
mulieris / et si probauit viri adulte
rium fiet restitucio / sed in alio casu
scilicet quando vir petit separacionem. agitur
petitorio. vnde probaciones contrarie
parte recipiuntur. 2 dicitur notorium si sit
~~lingat~~ reputatum .i. grandicum
rgũta

L

sup tiam. xxviii. di. pnsqua ptib
filij qui reddunt notoriam eius i
cotinenciam. vel notoria viri. et tunc
iniqua facienda e restitucio vir
pt intelligi. ff. de doli excep. l. dolo
et. j. e siguit. Item intelligeh
si notoriu e iudici et alijs/ vel a
lijs et no iudici sed tn secum patris
het pbaciones. ar. e. de testi. ex li
teris. Quid si occultu e adulteri
um mulieris. et i medium excepcio
nis ei obiciat maritus illud adul
terium petenti restitucionem nunq audi
tur maritus dr. q. quod no/ donec
fuit restituta. e. de resti. spol. l. ste
cia quib 2 m 2 in j/ et c. in litib
decius impetitores xxvii. q. ii. Agat
thosi. Sed pone q mulier reces
sit a viro suo auctoritate ppa/ et
nunc plonmg9 petit restitui/ nunq
e audienda. dic q sic quia cu po
quod rediens no admittitur spoliata
intelligitr. ff. de acq. poss. §. itta pos
side. et § ult. l. di. e. ec. q. § ult
Item pone quod vir adulteratus
e occulte et vxor manifeste/ nunq
vir pt eam accusare et p sentenciam
dimittere sine pccato/ et dicunt quidam
q no/ quia no desinit vxor ius ex
cipiendi sed pbato xxxii. q. vii.
plato distingwe aut ipse egit
pniam et ea mortua no vult agere
pniam sed in adulterio pseuerare
tunc sine pccato posset eam accusare
et dimittere p sentenciam xxxii. q. i. c.
i. ii. iii. et iiii. aut no egit pniam
nec ipa sed volunt i adulterio per
seuerare/ tunc no pt accusare nec
dimittere/ quia paria delicta mu

tua. compensacione tolluntur. j. de
adult. c. pult. i ult. et xxxii. q.
vi. nich/ Sed nunq vxor adul
tera. post pactam pniam potest
viru repellere. ab accusacione vel eqo
vir vxorem/ dicas q no. quia pniam
no tollit ius accusandi vel excipi
endi/ vel replicandi xxxiii. q. ii.
admone/ nec eam. ab eccia recipe
compellere. post pniam. e. de con. cing
gaudemus/ Caueat tn maritus q
no exigat vel reddat debitum vxori
fornicanti/ pendente accusacione vel
eciam postquam sciuit illam fornica
tem. quia e pindicaret/ ar. e. de
cing. § pposuit/ dic ut ibi. §. quid
si liber et §. quid si ipe/ Quarto 4
si metu fuit et timeatur corripi. e.
de ppo. cu locum/ et. e. de resti. spol.
ex transmissa et c. ex pte/ Quinto 5
si het pbaciones prmptas ad pro
bandum impedimentu in gradu. i dis
pensabili. §. pro. et §o. mihi. cafu.
lz fuit restito incedat/ tn cum ad
carnis copulam no restituitur. e. de re
stic. spol. lras eta si. / Sexto 6
si excepcio rei iudicate obiciatur
a qua no e appellatum i no e ei tunc
restitucio facienda/ nisi pmo de
illa sentencia cognoscatur. ar. e. de of.
dele. cam. iniuria/ Cum vero
excepcio opposita obstat peteti
restitucionem iniuste vel equi. distin
guitur aut agens vir vel mulier
intentat petitoriu/ aut possesso
riu/ aut petitoriu et possessoriu
si intentet petitoriu et obiciatur
de consanguinitate debet pcedi sup utroque

de excepcioe peteti restitui inicei
opposita

. de resti. spol. c. i. / si intentet posses-
sorio distinguitur aut constat matrimonium fu-
isse contractum aut non. si non constat
debet primo inquiri de vinculo an fuit
contractum quam restitucio fiat . de
resti. spol. c. cum si constat matri-
monium fuisse contractum distinguitur
aut opponitur exceptio que tangit
periculum anime tantum vel corporis tantum / Si
tangit periculum anime et corporis dis-
tinguitur aut est notoria exceptio
aut non / Si est notoria differt restitucio
. i. e. significasti / Si non est notoria debet re-
stitui ut ibi / si tangit periculum anime
tantum distinguitur aut habet probationes
in continenti ad probandum exceptionem
aut non / Si habet probationes debet fieri
restitucio quo ad omnia nisi adeo
periculum timeatur . de resti. spol.
litteras et capitulo / si non habet probationes
in continenti debet fieri restitucio quo
ad omnia . de resti. spol. litteras et quasi
non habeat / Si tangit periculum cor-
poris tantum distinguitur aut potest me-
deri vel securi per cautionem vel per fi-
deiussores aut non / si potest mederi
debet fieri restitucio . de resti. spol. ex
transmissa / si non potest mederi / resti-
tucio fieri non debet . de resti. spol. litteras
inquisitionis / Si vero intentet petitorium
et possessorium distinguitur aut negat
matrimonium esse contractum aut non
Si negatur non debet fieri restitucio
. de resti. spol. cum ex parte c. ij. / Si non
negatur tunc restitucio fieri debet .
de resti. spol. ex conquestione / Et
si mir egit possessorio et succu-
buit in causa . nunquam potest postea

agere petitorio dicatis quod sic / Sed si e-
git petitorio et succubuit non potest po-
stea agere petitorio / Si sed tamen incepit
agere non tamen peregit et non dum est testi-
bus renunciatum / nec plene lis est
de causa potest dimittere iudicium peti-
torium et possessorium inchoare . de ca.
poss. 2 ff. pastoralis / Et lex dicit quod
quod non videtur renunciasse posses-
sioni qui rem vendicare cepit / et
post possessorium iudicium intentare
dimisso iudicio rei vendicationis
ff. de acquir. poss. naturaliter §. in eplomo

De donatione inter virum et
uxorem et de do-
te post divorcium restituenda

Tractatum
est . de
divorcio per que
dissolvitur matrimonium
Sed quia durante matrimonio non
valet donatio facta inter virum et ux-
orem et matrimonio dissoluto sequitur
dotis restitucio / ideo subiungitur hic de
donationibus inter virum et uxorem
et de dote post divorcium restituenda
unde videndum est primo de donatione
qui valeat et qui revocetur / secundo
de dote / Donatio inter virum et ux-
orem moribus est prohibita / ne
mutuo amore invicem ob quem
de donationibus se spoliaret / ma-
iores enim tamen hoc prohibuerunt amo-
rem honestum solis animis esti-
mantes / et ne alter in paupertatem
incideret / et alter dicior fieret / et non
esset illis studium filios educandi ff.
e. l. i. ij. z. iij / et nulla est donacio
ubi nunquam tenet / Si sed matrimo-
nium non tenet donatio de rigore nul-
valet / sed placuit non esse tales dona-
tiones ratas esse / ne melioris

possessio

conditionis videantur esse delinquentes quam qui non delinquerunt contrahendo. ff. e. l. in. §. 1. et C. e. si ex voluntate. Sed inter sponsum et sponsam tenet donatio. ff. e. inter et l. eodem tit. status et §. si quis sponsam. Non valet donatio ex qua alter locupletior et alter pauperior efficitur. j. e. c. ult. in pri. et ff. e. l. in. §. 1. Sed si alter pauperior non efficitur tenet donatio. argumentum ff. e. si sponsus §. si maritus et §. si quis vel si donavit uxorem aliena ff. e. sed et si constante licet pauperior sit donator et accipiens non fiat locupletior tenet donatio ut si emit inde bursam ff. e. quod autem §. 1. Item valet quoque donatio licet donator fiat pauperior et accipiens locupletior si in tempus post finitum matrimonium sit collatio. Sed ante tempus illud non efficitur res donata donatoris. Sed differtur in tempus quo matrimonium a lege sive soluta est. ff. e. si ea §. ult. et l. quia et l. interim et j. e. c. ult. Fit autem revocatio quotiens donator pauperior et accipiens locupletior factus est

b ff. e. si sponsus §. ult. Revocatur autem donatio tacite vel expresse. j. e. c. ult. Tacite fit per divortium nisi in divortio voluit donationem valere ff. e. si inter §. si maritus et C. e. a marito. Item si prius decedat qui donationem accepit quam qui contulit j. e. c. ult. et C. e. a marito. Sed si prius decedat is qui donavit nec revocavit donationem per silentium confirmatur. C. e. donationes et l. 1. et in et j. e. c. ult. Item si ambo simul moriantur valet donatio puta naufragio vel ruina ff. e. eodem tit. status §. si ambo. Expresse autem revocatur donatio cum donator eam revocat. C. e. a marito nisi peniteat eum donatorem revocasse ut eius voluntatem ultimam experteremus ff. e. eodem tit. status §. prima. Item expresse revocatur si maritus ea quae donaverat postea pignori dedit alii vel alii donavit vel alio modo alienavit C. e. si maritus et §. de

c pecul. si in uxore. Sequitur de dote post divortium restituenda de qua tamen iudex ordinarius qui delegatus cognoscit accessorie si cum cognoscit de matrimonio et in libello petitur matrimonium separari et dotem restitui. j. e. c. 1. in et in et §. de plus quam posuit et specialiter pertinet ad ecclesiam cognoscere de dote quia ad eam pertinet defensio dotium j. e. in pri. si vero causa dotis sit principaliter agi debet coram iudice seculari C. de iure dot. ubi et l. fe. et ff. de iure dot. Iurimus §. 1. et l. quadam §. 1. Videndum est quid sit dos Quot dotis species quid profecticia quid adventicia quid donatio propter nuptias in quibus maritus lucretur dotem vel econverso in quibus casu dote tenetur reddere et cum et quando. Dos est donatio quae datur a parte mulieris sua pro onere matrimonii sustinendo. Dotis causa naturalis est. ut durante matrimonio duret et soluto matrimonio solvatur quia sine ipso esse non potest. quia dos

d est quasi proprium patrimonium

m

mulieris ff. de iure do. demique § pro
inde / Species dotis sunt due ali-
a profectitia alia aduenticia /
Profectitia est que a patre p filia / vel
ab auo procepte / vel de bonis eorum
datur vel quam alius de mandato
eorum dat ff. de iure dot. profectitia
Aduenticia dos est quam ipsa mu-
lier dat pro se vel aliquis alius a
patre vel auo / Item dos alia datur
estimata alia inestimata / Si es-
timata tam lucrum quam dampnum
pertinet ad maritum sicut ad rei
emptorem / Si vero inestimata
datur dampnum et lucrum eius
pertinet ad mulierem ff. de iure dot.
plerumque / exceptis fructibus qui per-
tinent ad maritum propter onera matrimonii
que sustinet ut ibi / Parafernalia
sunt que mulier habet preter dotem Unde
tamen et dicitur apa quod est iuxta et fer-
na quod est dos / quasi iuxta dotem
et habet mulier privilegium in parafernalibus
ad instar dotis / Habet enim uxor
habet omnia bona mariti obligata ta-
cite pro dote / Sunt et preterea per
parafernalibus marito datis C. de
pac. conventis l. vlt. / Donatio propter
nuptias est quam sponsus donat spon-
se J. e. et si nunc / et C. si eadem do-
nato propter nuptias vocatur antipher-
na quasi contra dotem / quia uxor dat
et dicitur viro dotem / vir autem uxori
donationem facere propter nuptias sic in
matrimonio / unde tamen bene accipit pactio
J. e. nup. et C. principium et C. de do-
nat. an. nupt. l. i. et vlt. / Et sic

soluto matrimonio dos ad mulierem
sic et donatio propter nuptias ad virum
J. e. C. vlt. quia si ignorauerunt quia
venit incestu prohibito quod quis alter
ab altero habuit debet restitui si nunc
separentur puta propter consanguinitatem
vel affinitatem J. e. C. i. et ij. et iij. C.
de incest. et inutil. nupt. et bona que du-
rante matrimonio quesita fuerunt
acquisita diuidi debet. J. e. ij.
Hoc intellige de hijs que quomodo
empta sunt de bonis ipsis uxoris
et viri / et hoc constat / alias omnia pre-
sumuntur esse de bonis mariti ff. de
donationibus inter virum et uxorem quintus mucius / xxxij. q. iiij. dat
dotes / et C. de pecul. C. i. et ij. / quamuis
nullum fuit matrimonium / alias si scienter quia
venerunt matrimonium contra leges debent
quod alter alteri debuit / et fisco applicat
C. de incest. nup. qui contra / et inst.
de nupt. § si aduersus / nisi er-
rore vel minori etate excusentur ut
ibi / Sed videtur quod J. e. et si nunc lex
ipsa hoc non fecit propter bonum pacis / et
quia non erat cui applicarentur
bona / cum nullum haberent illi reges
superiorem sed fiscum ne alio modo
modo remaneret ut in C. et si nunc
/ Item si maritus dedit mulieri
donatione propter nuptias quam
dotem vulgariter appellamus / post
mortem viri debet retinere / et in hoc
posset cognosci etiam prima paterni-
tas teneatur dotes per legem viduarum
Unum non possessio pertinet ad virum
tamen hereditas / Secus si haberet
infeudum ad vitam / vel sibi et

heredi / quem de uxore ultima pro
crearet. Si decedat sine herede / ux
or non potest de illa terra vendicare
nisi dominus illius terre donacionem vellet
voluit consentire. ff. e. imp. ¶ Item
si maritus dotem vel donacionem
propter nupcias alienauit consenciente
uxore / non tenet alienacio. C. de ad
ven. ant. jud. ante. quia expedit
mulieribus saluas esse dotes ut
inueniant aliquos quibus nubere
possint. ff. sol. ma. l. i. 2 ff. de iur.
dot. l. ii. nisi in manente matrimonio
sponte prestitu sine dolo et viole
ncia 2 ad hoc iuramento firmauerit / iudi
ces seculares prelatorum ordinarios
censura ecclesiastica compellant. C. de
iur. iu. cum contingat. et c. licet
mulieres. l. vi. ¶ Lucratur maritus
dotem / et uxor donacionem propter nup
cias / in tribus casibus. scilicet ex pacto.
ex consuetudine / et ex lege. ¶ Ex pac
to. ut si paciscatur de dote tota lu
cranda. vel eius parte vel de donacione
ff. e. t. ult. § sane / et. C. de pac
tis conventis ex morte 2 in auth. ibi posita
equalitas. ¶ Ex consuetudine qu
consuetudo est quod maritus lu
cretur dotem vel equus ff. e. t. ult.
§. sane. ¶ Ex lege qui mulier iudi
cio ecclesie propter causam fornicatio
nis vel propria auctoritate a viro re
cessit amittit dotem et donacionem
propter nupcias / nisi fuit reconcili
ata viro ff. e. plerumque / et idem e
de viro quia non ad nupcia indica
tur. de divor. gaudemus. § quod vero
et xxxii. q. i. si quis uxorem / Et
si reconciliata fuit / postea fornica

cionem illam obicere non potest, quia vir
ei hoc remisit. quod ei licet. e. de
mu. mu. quadam et xxxii. q. i. qu
ant / nisi postea fornicetur. ¶ Sed
pone similem esse latam quo ad
thor. separacionem propter fornicacionem
et sic mulier dotem amisit / deinde
probatur consanguinitas inter eos et
nunquam matrimonium nullum fuisse inter
eos / mulier repetit dotem tanquam
non commisit adulterium nunquam potuit / adul
lare. e. et innoc. quod non in iniuria
cum ex affectu mentis fit xv. q. i.
illud / Unde negari non potest quod ex
affectu mentis iniuriam fecerit
ei que pro eo marito tenebatur.
Sed eo primum debet propter intencione
cum ope subsecuto fecit enim quod
potuit. e. de biga. imp. 2 c. ult.
¶ Reddenda e dos profecticia mat
mortua filia sine liberis. C. so.
mat. dos a patre / al. remanet pe
nes liberos. ff. so. ma. post do
tem / Sed si fiat divorcium ea vi
vente et patre reddenda e patri
et filie ff. sol. mat. l. ii. 2 l. pt.
Si sit aduenticia reddenda est
mulieri ff. so. mat. quod § i. ¶
Olim reddebatur dos mulieri
annua bima trima die / hodie vero
statim immobilia restituuntur et mo
bilia omnia usque ad annum. C. de
rei ux. act. l. i. § cum aut inde
Sed maritus in reddenda dote
non condempnatur nisi inquantum
facere potest / nisi dolo diminuat sua
substanciam / sed si peruenit ad pinguiorem

fortuna totum restituet ut ins. de
aut. iniidet / et C. de sol. maritus
et hoc privilegium transit ad filios ex
eodem matrimonio ff. sol. mat.
maritum. ¶ Sed nunquid fructus debet
restituere dic quod non / nisi illos qui cum
matrimonium obvenerunt quia auget
dotem. Sed post mortem sunt mariti
propter onera matrimonii i. de iure. Salubrit
et ff. de iure dot. dotis fructus
Expense necessarie et utiles repetuntur /
voluntarie amittuntur. C. de rei ux.
ac. l. i. § Sileat / et ff. de impe. in
rebus do. fa. l. i. et l. quod dicitur. Desertum
visum est. De secundis nupciis sequitur

Viso de matrimonio in quo incidit
subicitur in specie scilicet de secundo mat
rimonio. Unde videndum est an secunde
nupcie sint licite et utrum possint
benedici. Et an mulier que tradit
marito suo mortuo possit nubere
¶ Nupcie secunde et tercie et ulte
riores sine peccato et infamia etc.
infra annum contrahuntur / non obstante
iure civili / quod inhibet tamen dedig
natur sacros ordines committere xxx
vi. q. i. aprimant. usque ad fi. communis
et i. e. c. penult. et ult. cum vinitas
contrahatur / ut dicitur C. de big. § ope
cum sequentibus ¶ Siquis contrahat
cum secunda alias benedicta vel cum primo
alias benedicto / ulterius benedici non
debet secundum host. i. e. c. i. et iii. et e. co.
quia cum alia vice benedicti
sint / eorum benedictio iterari non
debet. i. e. c. iii. sicut sacra cophi(?)
bentem iterari. i. q. i. quod quidam
et c. sacrata et ita censetur quasi
sacramentalis / nec est respiciendum
consummacio matrimonii / nec quod sola mulier
dicatur benedici. Sed benedictio
semel data / quia utriusque communis est /
nec videtur mulier sine viro / quoniam quandocumque
talis ad secunda vota transeat non
est benedictio iteranda / quia per
carnem alias benedicta non benedici
tur qua viget benedicere in commixci
one corporum per quam efficiuntur unum
corpus C. de qui. quinque ad apostolicas.
benedicta trahit ad se non benedic
tam sicut alias dicitur de elo. C. de consecr. ec.
vel al. quod in dubiis / nec valet consue
tudo contraria que in talibus non ex
quirat. i. de heret. ad abolendam.
licet esset virgo / nisi ipsa contra sua
ipsam approbaret secundum host. et W. C. de
qui. spir. c. i. insi(?) et c. sup eo / nec
est vis incorrupcioni sed in benedic
cione tunc / ut sequitur in § se ¶
Quid si duo primum contrahant
et benedicantur et ante matrimonium co
summatum sequitur divortium propter aliquod
impedimentum et uterque sponsus convolat
ad secunda vota / nunquid benedictio dabitur
in hiis secundis nupciis. Dicitur quod sic quia
intencio prime benedictionis de
ficit penitus et effectus ar. C. de of.
del. cum sup abbatiam et C. de preben.
c. ult. / nunc. Sed apparet quod prime nup
cie que nulle fuerunt non possunt
videri benedicte ar. C. de despon
impub. ad dissolvendum / quia defici
ente principali deficit et accesso
rium C. de elec. qualiter. Sed contra
nupcie enim non dicuntur proprie benedici
sed persone ar. C. de tem. ord.

consultacom et necessar no potest
qui ipe psone sunt benedicte nec
ibi spualis em benedicto tante
efficacie e. q semp transit nisi i
beniat obitez. contra volumtatis
e. de bap. maiores nisi benedic
cio em semel data reiterari no
pt. e. de cons. quanto. et quod
factu est necessar no fieri xxxii. q.
v. si paulus. nec obstat quod
intencio videtur defice. quia licet
intencio impetrantis deficiat. no tn
intencio benedictionis quia dans
et recipientes intendebant dare
et recipe benedictionem et mytice
ne. ar. e. de spon. cum alius. et c. co
sultacioni. h. em accessorium forte
forcius e principali et sic remanet
licet deficiat principale ar. e. de
mi. mi. debitores. vel dic quod aliud
est in accessorio spuali et nali quam
tpali. ¶ Item si duo ad bigamiam
transeant qui tn nuqs sunt be
nedicti dicit host. quod tales po
terunt benedici. quia agrorum cum
alia vice benedicti no sunt nec
aliquis eorum benedictio iteranda no
debet dic ut. e. c. iii. et sic no
e vis in bigamia sed i benedic
b cione sola. ¶ Capellanus vero
qui benedictionem dedit ab officio
beneficioque suspensus. cum testo
literarum ppii epi ad sedem api e mit
tendus. quare videtur quod alius dis
pensare no possit. e. c. i. si iste
no peccasset graviter dicit host. no
video quare tanta pena imponeretur
nam licet iste suspendatur citra

sedem apostolicam citra tamen
no absolvetur. ar. i. de sen. ex. nup
s. in secunda. et e simile quamvis
ad hoc. e. de pbe. grave nisi ista
d dicit host. ¶ Mulieres vero que viros
c suos causa captivitatis vel peregrina
cionis absentes longo tpe presto
late sunt nec pnt de vita nec
morte ipsorum certificari licet sup
hoc adhibuerint sollicitudine dili
gente quatuorque annorum unius ita
remanserint ad aliorum tn consortiu
no possunt convolare nec auctoritate
ecclie pmittuntur contrahere donec certo
nuncio recipiant de morte virorum
e. de spon. in presencia et e. c. ii. i
pri. ubi tn vir similiter psumitur de
morte si mulier nubat contrahat et
viro reverso nisi sponte redeat sta
tim ad mutuam cognicionem e minto
revocanda xxxiiii. q. ii. cum per
bellicam. ¶ Si vero nimis contracto
dubitet de morte no exigat debi
tum sed reddat et si postea certi
ficata fuit de vita statim rece
dat. e. c. dnus s. si vero e. de re
pud. l. ii. et aut. hodie et in
aut. ut lice ma. et a. s. quod at
coll. viii. ¶ Sed pone quod aliquis
fuit in exercitu sarracenorum vel
in aliis etiam locis fuit aliquis
nec e reversus nec pt mulier certi
ficari de morte p magistrum milicie
vel palam quod sunt dicit v. quod tunc
mittat ad locum si pt et ad vici
na loca et inquirat si pt al expectet

quam diu certa non sit de morte
viri e. de sponsa impubere in presencia et i. c.
c. ij. in principio etc. **Explicit**
quartus liber. Incipit rubrice
quinti libri de accusacionibus
inquisicionibus et denunciaci-
onibus etc.

Ut nam sapent et in
telligerent ac noviss-
ima providerent. Ista
habentur e. t. de iudi-
ciis. Sed quia iudi-
cio criminali proponitur accusacio ideo
subicitur de accusacione. Sed quia plu-
ribus modis opponitur crimen scilicet
accusando denunciando et excipi-
endo ut e. t. supra hiis. Et per inquisi-
cionem ut e. t. inquisicionis et c. qualiter
et quando et ij. de symonia. Licet heli. ex-
ceptis notoriis ut e. qualiter et qu-
ando. ad corrigendos et ij. de symonia
licet heli. Deinde gradatim per ordinem
videamus. Et primo de accusacione quid
sit accusacio. Et quis possit accusare
et quis accusari. Et an inscribere
teneatur accusator. Et an sine
accusacione possit quis condempnari.
Et an semel absolutus possit iterum
condempnari. Et quid sit accusacio.
Et quid est alienum hominis de crimine
apud iudicem inscripcione interveniente
te sine facta delacio secundum hostiensem.
Et quis potest accusare. Videlicet qui-
cumque non prohibetur quia edictum de ac-
cusando est prohibitorium. Unde quilibet
admittitur qui specialiter non prohibetur

sicut edictum est de minoris contrahe-
re e. t. de sponsa c. ij. aput et edictum
de testibus ff. de testi. l. i. et ff. de
procura. l. mutus. Et ideo si sciat quod ac-
cusare non potest per quis sciatur qui
possunt quia contrario eadem est disciplina
prohibentur. Autem quidam accusare
propter sexum ut mulieres. Alii propter
etatem ut pupilli. Alii propter sa-
cramentum ut milites qui iurant
se non evitaturos mortem propter rem
publicam. Alii propter ingratitudinem ut
conscilees. Alii propter delictum proprium
ut criminosi et infames. Alii propter
tempus questionis ut illi qui duos
indivisis iudiciis accusaverunt iudicio
non finito et ille qui minus ad
accusandum vel non accusandum acce-
pit quia ad accusacionem tamen te-
netur. Alii propter condicionem suam
ut liberti contra patronos. Alii propter
suspicionem calumpnie ut illi qui
subornati sunt. dixerunt testimonium.
Alii propter paupertatem ut qui minus
quam l. aureos habent. hec omnia
probantur ij. q. i. prohibentur. et ff.
de accu. qui accusare. et iij. q. v. c.
i. nec excommunicatus ut ibi quia non
habet personam standi in iudicio iij.
q. i. qui tamen. Isti tamen admit-
tuntur si suam suorumque iniuriam
prosequantur ut ibi dicitur et iij. q.
vij. omnibus. Iste nec laicus
contra clericum nisi suam vel suorum
iniuriam prosequatur ut iij. q. c. dili-
ties tua de testibus et ad delacionem

tantum et debent p clicos pbar
. de testi. decetero / et ij. q. i. phibe
tur et iiij. q. iiij. §. Item omnibus
Admittunt tn̄ supradicti i crimib
exceptis. s. in crimine lese maiestatis
et cornelie testi. hers. symonie fran
dati census fraudate annone et
suspecti crimie ij. q. i. phibent xv.
q. iij. Sane et c. nemini ff. ad l. iul.
ma. Iurisconsulti. i. de sy. tanta / insti
de suspect tu. §. i / ij. q. vij. Sacerdotes
et c. omes Admittuntur isti si bono
zelo et no exodio procedant quia tunc
nec ad accusandum nec ad testificandum
admittuntur / quia inimici i multo tamen
admittuntur. i. de sy. licet heli / z. c. p
tinas. i. c. nemini et c. cum oportet
at / nec cohitantes inimicis. i. c. ac
pellant / quia cohitantes inimici presumuntur
iiij. q. iij. §. testes. i. c. cum oporteat.
et layci bone fame admittuntur in
hiis criminibus exceptis / Sed si
layci sint male fame et viles p
sone / distinguitur si clericus super illo
crimine sit infamatus et male oppi
nionis admittuntur layci et viles
Si vero sit bone fame et oppinionis
non admittuntur / ut habetur bn collr ij. q.
i. Imprimis ad si z. i. de sy. tanta. z.
c. p tinas / exceptis conspiratoribus et
inimicis ut supra dixi et preceps criminis
. de testi. veniens / debet ergo esse bone
fame malys criminibus non exceptis.
et oppinionis sine crimine non inimicus
qui aliud accusat. i. c. c. i. z iij. q.
vij. qui sine z. c. postulasti vj. q. i.
qui crimen / i. q. i. multi. i. c. cum op
teat et c. tu p / quia viles persone non
admittuntur ad denunciandum. de sy

cum intua multo fortius nec ad ac
cusandum / Regulare est quod qui
non potest accusare nec denunciare nec
testificari nec ordines recipe / et sic
hec qua[tuor] equiparantur. i. ec.
ult. et c. omnipt et c. cum oporteat
. de testi. c. ult. ij. q. vij. testes /
Fallit quia aliquando potest quis ac
cusare qui non potest testificari. s. qui a
liquis dixit didicit unum illegittime
contractum ab eo qui tacuit tempore quo po
tuit accusare / talis potest accusare cum
actor repelletur. de qui matrimonium ac
po. c. ult. in fine / Secus in teste. de
de testi. licet ij / Sed que e ro diversi
dit quod aliud est in accusatore / quia modo
dicto sit preiudicium si accusator admit
titur cum actor repellitur propter cul
pam. propter quam iste culpabilis non exi
stit z p dicto accusatore nulla fit con
dempnatio / nisi assint legitimi testes
i. de sy. licet heli / Sed ad dictum testis
quis condempnatur / Et ideo debent esse
tales eius actores ut ipsorum dicta
sufficient ad hoc ut illi admittantur
qui causam habent ab eis. ar. C. de acq.
poss. vicia / Iste admittuntur ad accu
sandum in criminibus exceptis criminosus ut
dictum est in §. precedenti / Sed ad testifi
candum non / nisi secundum distinctionem po
sitam i. de sy. §. qui autem admittuntur
Item e contra potest quis testificari qui
non potest accusare / nam quod hereticos
credentes fautores receptatores
et defensores eorum admittuntur excom
municati vel participes z socii criminis
ad testificandum / i. de heret. In fidei favo
rem. l. vj / qui non possunt accusare

ca excepta

ponit

q hereticos q admittuntur exceptis

v

iiij q. i. c. i. // Item mediatores symo
nie admittuntur ad testimonium si agat.
tantum et emolumentum exinde non
fuerint consecuti. ex. de testi. mediatores
l. vi.° at. no. ex. de testi. veniens. ¶
Item fallit quia potest quis denunciare
qui non potest accusare ut si duo consangui
nei velint contrahere antequam contractum
sit non potest accusari. potest tamen denunciari
ex. de despon. impub. ad dissolvendum.
Racio est quia qui non est accusare non
potest ut ibi dicitur. Sed tamen non di. con
missum. bene potest denunciari, xxiiij.
di. dyaconi et quibus ad hoc tenetur.
ex. de cogna. spir. tua nos // Item si
maritus noverit non accusare uxorem
de adulterio potest tamen denunciare ad peniten
tiam agendam. ex. de immu. eccl. quadam § si.
d. // Accusare autem potest sine denunciacione
tamen ille cuius interest. ut religiosus
prelato suo. j. e. c. illa. et c. comparante
aut etiam patroni xvi. q. ult. filijs
aut etiam parochiam hom. di. cota.
tamen. et vij. q. i. factus. possunt ergo
monachi accusare abbatem et alios
non possunt accusare. et dicunt tamen
expensas abbatia usque ad finem cause
necessarias et abbas similiter ut se defen
dat. j. e. comperte. et c. olim. ista tamen
et abbati in omnibus obediant negocio
pendente nisi in hijs per que possi
prosecucio negocij impediri. j. e. olim
de priso. alios vero accusare non possunt
nisi interest sit monasterij de licencia tamen
abbatis xvi. q. i. c. monachi. Racio
est quia mortui sunt mundo e. q.
c. placuit. nam funesta est uxor
corpore. semper flere debent et testes

esse ut ibi dicitur denunciare tamen
possent ad penitenciam quia christianam
quemque cuilibet dictum videtur si pec
cavit in te. ut ij. q. i. si peccaverit.
// Sed pone monachus est insolitus
de licencia abbatis nunquid potest accusare ut
agere. Respondeo quod potest si eius interest quia
corpus quod monachus de licencia ab
batis est in scolis per quos dum ei concessa
sa. intellectum sine quibus ibi commode
esse non posset. ut ex. de off. del. prete
et c. prudenciam § sexta et c. sus
picionis. tamen paciencia debitis inter
cedere non posset ut per hoc monaste
rium obligaret. quantum pertinet ad
propriam necessitatem. eadem hic non intelle
perit abbas ar. ex. desideriis per
venit et ex. de solucio. si quorundam.
// Similiter omnis clerici possunt admitti
in accusacione suorum superiorum ut ij. q.
vij. lator nisi essent infames ij.
q. vij. plerumque qui tamen si familiares
erant episcopi ante accusacionem non potest
eos repellere. j. e. nullus et e. sparte
modum episcopi quia scire debet tamen ho
nestas personas que perhibeat testi
monium de vita ipsius ij. q. vij. cum
pastor vel nisi esset vices quia
nullus potest sacerdotem accusare nisi
sit eiusdem ordinis vel esse possit
ij. q. vij. ipsi apostoli vero quod clericos
non admittuntur ij. q. vij. c. i. Racio
est quia sunt clericis odiosi infesti ij.
q. vij. laycos. ex. de manu et clericos
laycos at. l. vj.° nisi ut dicitur in
§ admittuntur tamen // Femina potest ac
cusare Respondeo secundum host. quod masculus
et femina presens tamen et non absens.

quia ptra absentem · libellus offri
no pt. C. e. absente. et v. q. ij.
Relatum / Item simus no inor
tuus xxxiij. q. ij. ad mone xxiij.
di. quorundam · nisi in casibus p°
in heresi xxxiiij. q. ij. c. ult. j. de
heretic. filij l. vj.° vel si heretic vel
infideles ostituit heredes j. de heret.
Siquis epus / Ite si aliquis in
scientius fuit cardinale. ut filij 2.
nepotes puent ecclesiastica dig
tate ut. j. de penis felicis l. vj. /
Ite incrimine apostasie C. de apost.
l. apostatar / Ite incrimine lese ma
iestatis C. ad. l. iul. ma. l. ult. ff. de
accu. omnideor / Ite qui pecunias
publicam. sacra vel religiosa auf
ert ff. ad l. iul. pecl. l. ult. / Item.
si ostitit de mortem. post lit. gt
vel postqua fuit deprhensus i sce
lere, auferuntur bona. heredibus qr
dnrius e se ipm occidere qz pdicipe
trucidare ff. de bonis eor qui an
sen. mor d' osti l. iij. / Ite de mat
rimonio utrum fuit ltum ad hc. ut fi
lij succedant. s. qui fil. le sit le
tim / Ite si in notorio crime deces
serit ne eccia oret. pro eo. xxiij. q.
v. placuit / Pt aut regulari
quib accusari / Fallit in casibus
na sut aliqui qui ppt. excellecia
dignitatis accusari no put inppe
tuu. ut ppa et imperator et aliq
reges qui iudicem supse no hent
nisi solu deu. ar ix. q. iij. nemo.
et c. aliorum s. aliquos / tu dic
q imperator et quib rex de crime
pt accusari coram ppa. e. de iudic
novit et no tm de crime sed ecia
de negligencia nam Zacharias ppa
regem ludewicu francorum depo
suit et pipinu prem karoli ma
gni instituit xv. q. vj. alius /
Ite de alio. e. de elec. c. venerabile
et tn superiorem in temporalib mi
nime recognoscit. e. qui fil. sit
le. p venerabile / Ppa aut tu
modo de heresi pt accusari. coronato
sup hc forte concilio gnali xl.
di. Si ppa / Sed si velit se corri
gere nuquid debet deponi / Vide q no.
quia qui sut pati se corrigere ne
quaquam sut int hereticos deputadi
xxiiij. q. iij. dix apostolus / Dic q no
nisi se ipm deponat. exquo vult
se corrigere ar xxxi. di. nic aut
Sed nuquid de alio crime posset
accusari. Dic q debet admoneri. ut
eligat iudicem et sic libello litiget
ne eccia in eo. scandalum. paciatur
quamvis enim legibus solutus sit
tn s leges vivere debet. C. de leg. di
gna. exemplo leonis ppe ij. q. vij.
nos si incompetenter / Si vero no
luerit quid tunc debet eum de heresi accu
sa. cogi ad pugnacionem de aliis aut
nullo no pt nisi sint notoria si
si sit notorius fornicator vel adult
vel homicida pt accusari ar ij. q. vij.
s. cu. balaam. jo. / Ite prohibentur
magistratus accusari nisi in hijs q
ctra magistratum delinquunt pt acco
q eos deponi / Sed differtur ta
men ad fine honoris / ut ff. ad l. iul.

q potest accusari p9 mortem
Cap. cas q accusari prohib

de adult. si ad ~~aut~~ ultem. §. ult.
Sunt et alii qui prohibentur accu
sare ut legatus imperialis similiter
et eadem ratione spiritualis preses pro
vincie. consul romanus ff. e. hos
accusare. Item qui ius revocandi
domum habet ff. de iud. l. ii. Item
omnes illi qui in iure notati non
tenentur inde ff. de iure nos. et
pro toto de hoc nota. s. de iud. §. i
ius non pt. In causa criminali debet
esse presens et accusator et accusatus
quia ibi non invenit procurator nec
ad agendum nec ad defendendum v. q. iii.
in criminalibus et iii. q. ix. absens et
h. e. generale. Fallit tamen in viii.
casibus. Primus in crimine iniuriarum
ut iii. q. ix. §. nisi et C. de iniur.
l. ult. Sed bene ad excusandum vel
excipiendum admittitur procurator
i. e. veniens et xxiii. q. v. reos et
s. de dolo cum dilecti. Secundus
cum agitur de crimine non criminaliter
ut pote maritus agit contra uxorem
adulteram ad separationem thori. s. de
procur. tue i. e. sup his ins. Ter
cius in levibus criminibus ff. e. levia.
Quartus si crimen non excedit pe
nam relegationis ff. an per alium
ca ap. ex. pq. l. i. Quintus in
crimine suspecti tutoris ff. de procur.
non solum. §. ult. Sextus cum ali
quis accusat alium de ingratitudine
ff. de procur. Sed et hec persone
Septimus in actione ~~publica~~ popu=
lari invenit procurator ad agen
dum comprobato dampno ff. de procur.
in popularibus. Sed in publica non in
venit procurator ad agendum sed ad

defendendum ff. de publ. act. qui
pluribus. Octavus de quo defend.
sum in crimine ff. e. si t. §. publice
Sed qui accusato instituit ad de
positionem id eo cum in modo accusatoris
agitur nulla e. inscriptio i. e. super
his et i. de sy. licet heli quia
calumpniatores ad vindictam posit
similitudo supplicii ii. q. ult. quis
quis et q. iii. calumpniator et c. q.
non probat. Libellus sed accusatoris
debet continere nomen iudicis coram
quo agitur nomen actoris et rei crimen
de quo agitur prout cum qua tamen
dicitur esse commissum et locum in quo co=
missum est. Item dic inscriptione ac
cusationis et professione accusatoris
hoc probant. ii. q. ult. libellorum et
ff. e. libellorum et dic ut no. s. de
libel. obl. §. libellus. Sunt tamen
casus in quibus non est necessaria inscrip
cio. Primus in crimine abigeatus
ff. de abig. l. i. Item in levibus
et privatis criminibus ff. e. levia.
Item in hiis que apparitores refe
runt C. e. ea. quidem. Item in crimine
apostasie C. de apost. apostatarum.
Item cum accusat. ~~quod~~ pannus
contraxit cum iudea ut equ. C. de
iud. ne quis. Item qui ult. ac
cusat. xv. q. iii. de crimine ff. ad tur=
pill. l. i. et §. accusationem et l. ultima
Item ubi maritus iure mariti ac
cusat uxorem iii. q. iii. §. aliqui.
Item in accusatione false monete
C. de fal. mo. l. i. Item si tutor
accusat C. qui ac. n. pq. l. ii.
Item accusans ex necessitate ut

in quibus casibus non requiritur inscriptio

Cap. in quo [illegible] [illegible]

Notorium quod ma... crim...

hes qui necte defuncti vindicare
intendit ff. quibus ut indig. l. tu
tor hos. / Prelembus go et pris
criminibus no e iniccia inscripto ff. e.
lemia quia no inducunt deposicionem
/ Sed que inducunt .Xo. h. host.
crimina mortalia inducta. a iure na
turali quecumque sint ipsa nam ppt.
inobedienciam adam fuit deponitur
de paradiso ita hodie deponetur ppt.
inobedienciam. C. de ma. et obe
dien. host. / Crimen accusatore aut
regularit no det quis condempnari
ii. q. i. nichil et c. de manifesta.
/ Fallit hoc in notorio crimine ut
ii. q. i. de manifesta et i. c. evide
cia sceleris i. scelus q. notum e.
propris evidencia ita q no pt ali
qua tergiversatione celari / Alio
modo dr notorium pconfessionem factam
in iudicio vel p sentenciam C. de colh. cli.
c. ult. / quia que in iudicio publicantur
no requirunt accusatorem nec eciam
probatorem ff. de adult. l. ii. h. si publ.
lice et C. de testi. ultim / tu sma.
in quocumque notorio est inicia. C.
de in. cal. l. ii. h. si nam / Item
fallit in eo qui vtitur flso instru
mento. C. de pb. iubemus ar. i. de
cri fal. dna / Ite in flso teste. C.
de testi. ultim / ar. i. de cri fal. c. i.
vbi de hoc / Ite in prevaricatore ut
C. c. l. i. et ii. q. iii. h. nonne / Ite
in suspecto tutore ut ff. de susp.
tut. l. ii. h. i. / Ite in sacrilego
C. de epi. et cle. si quis in hoc
genus / Ite in insinuato defici

ente impugnatore i. de sy. de hoc et
c. insinuatum de hoc i. de pen. can.
h. prit. et ult. / Item in inquisitione
i. e. qualiter et qn et dic ut. S. ut
et. versi h. Sn accusatore hos. / Se
mel aut absolutus iterum no accu
satur ab aliquo sup illo crimine q.
si iii probato crimine iudex cu eo dis
pensavit si fuit tale crimen quod
potuit dispensare crimina eni sunt
dimissa. itm in ulcione divina q.
bene no patitur de pe. di. iii. divina
clemencia nisi di. xxiii. q. iiii. si
illic. si vs absolutus e quia
accusator no probavit tutus e. q.
de delicto vnius hois sepius queri
no debet. xxxv. q. ix. veniam
ff. nam. can. sta. licet h. ult. hoc
vm est. nisi in casibus / Primo
si secundus accusator docat primum
prevaricatum fuisse ff. de prevaric.
l. iii. et. C. de accus. si quis homi
cidij / Ite si suum dolore psequatur
ignorans accusacionem ab alio
institutam ff. e. si cui h. hys de
et hoc intellige cu actio sit infor
iudicij. Si aut priam egisset
oculte quo ad deum absolutus e
Sed accusacio in iudicio facienda
ppt hoc no cessat. xxxii. q. ii. ad
mone. Cum aut p abolicione
absolvitur accusatus si publica fuit
abolicio que fit ppt publicam
gratulacionem ut si nascatur regi
filius tuc idem eo admittitur
ad renunciand infra xxx. dies

Cum ... accusatore ...

v

ff. ad turpill. Si repente. Si vero
sit p̄uata. que fit ad petitionem
accusatoris vel collegis que fit mor
tuo vel delato. accusatore tunc alius
non idem. potest repetere accusationem
ij. q. viij. libellorum. licet omnia p
bant. ij. q. i. prohibentur. ff. ab alio
ho. Effectus accusationis est quod
si crimen probatum fuerit deponatur.
quia criminalis accusatio que adducitur
capitis .i. degradationem intendit
nisi legitima inscriptio precedat. nulla
tenus admittatur. j. e. qualiter et
qn. Si vero crimen probatum non
fuit et sit infamatus. purgatorem
indicat iudex infamato secundum
qualitatem persone et quantitatem
infamie. in qua si defecerit priuatur
ac si crimen fuisset probatum. j. de sy.
de his. et c. insinuatum. j. de pur. ca.
cum tu. p. ber. Denunciatio est
criminis alicuius apud iudicem sine
inscriptione legitima facta delatio ad
priuationem vel ad aliam penam legitimam
imponendam. vel etiam ad utrumque
ut colligitur. j. e. c. ij. et iij. et c. sup
his et c. cum dilectus et S. de iudic.
nouit. et tunc est admonitio uera
.i. ita que precedit secundum veritatem evan
gelicam alias non audiretur. S. de iud.
nouit. ij. q. i. Si peccauerit. j. e. c. ij.
et c. cum dilectus. Sed inter quos
tenetur. host. distinguit quod peccatum
est occultum. aut manifestum scilicet fa
ma. non dico notorium. Si aut occul
tum est. non potest denunciari crimen

nisi ad priuationem peragendam. Et ubi
casu quibus damnis admittitur ij. q. i.
Si peccauit. j. de heretic. cum ex in
iuncto § nec. quisquam etiam infamis
et criminosus. quia non refert quis
sit denuncians. dum modo causa saluetur.
quia apud deum non est acceptio per
sonarum. S. de preben. venerabilis.
Si aut est manifestum et denunciat
ad penam temporalem imponendam.
tunc querit utrum sit bone fame non
minimus nec conspiratus. nec ab
ecclesia pressus. et tunc potest denuncia
tionem prosequi. j. e. cum oporteat. ac
repetitur. Sed iudex ex officio suo pro
cedet. arg. j. de collu. c. unica. xxiij.
q. iij. § ecce. Alij distinguunt.
aut quis de peccato iam commisso et
tunc soli prelati tenentur corripere
xxiij. q. iiij. duo ista. aut de peccato
committendo. tunc quilibet tenetur occulte
corripere. j. de heretic. cum ex iniuncto. et
xxiij. q. v. his ita. et xliij. di. dispensa
tioni. Vel dic quod ad correctionem occul
tam. siue reprehensionem quilibet tenetur
etiam minor maiorem. vel subditus
prelatum arg. xxiij. q. v. non putes. et
j. de heretic. cum ex iniuncto § nec estimetur.
Sed manifeste corripere pertinet
ad prelatos. vel ad eos qui habent po
testatem in aliquos xxiij. q. iiij.
duo ista. et c. forte arg. pater enim
filium potest corripere. et prelatus sub
ditum et occulte et manifeste. Vnde
apostolus arguit obsecra increpa.
ut xlv. di. c. i. viij. q. i. qui autem.

Di. tral.

Sed filius non pt prem publice re
prehendere siue corrigere. ij. de heretic
in co. in cto. et xxij. di. nolite eru
bescere eum lex filios castigantes
parentes / in aut de impt. § 1. 2 §.
nullo venabili / et h. correctio cano
nica sm evangelica veritate uel
occulta ad omnes / manifesta. ad pla
tos uel alios aliquam ptate hentes
ptinet ij. de heretic. ca. co. in cto §.
fi. sic pt intelligi / ij. q. 1. Si pec
cauerit 2 xxij. q. v. h vr / Est
denunciationem vero evangelicam.
que conjungit admonitionem ut xl v.
di. Sed illud 2 c. de testi. pronun. et
ij. q. 1. Si peccauerit / que fit ad pruatz
bi q ad illam tenentur omnes tenent.
ut ij. q. vij. quia ppt. c. de cogna
spu. tua et xxiij. q. iij. / tam sac
dotes / c. dr omnes fideles suffraga
dent ecclesie curam. de his q penit.
quatenus eos reuangeliçant aut
corrigant. depcatis / aut si incorri
gibiles apparuerit ab eccia segre
gentur dummo psona sit honesta.
et bone fame. quia viles psone
non admittuntur ad denunciandum
c. de spo in iutua / et i ista opinio
sunt theologi dn non credit.
q se corrigat / uel non fiat deterior
uel dn non sit alius qui ad hoc ex
officio teneatur / ad hoc hugo doc
tor meus sic dicebat / Correctio e
admonitio siue denunciatio cari
tatiua / denunciatio aut est
quadrupx. s. evangelica. iudi
cialis canonica 2 regularis /
Si sit evangelica procedendum est

sm q in evangelio continetur ij. q. 1. Si
peccauerit / 2 c. de iudic. nouit in
pn / secundum distinctionem no. c. in pri.
stinis §. 2 v. ad denunciationem
/ Si sit iudicialis distinguitur
aut e publica. aut priuata. / Si
e publica sufficit denunciare
iudici / et iste iudex dét procedere
ex officio suo / quia int e boni iu
dicis purgare prouinciam malis
hoibus ff. de of. p. l. iij. et l. co
gnito / j. c. qualiter 2 qn. ij. E. c. ca.
quod / Si priuata. distinguitur aut
sit denunciato in curia seculari
aut in curia ecclesiastica. Si fuit
denunciatio in foro seculari ex sola
denunciatione / det iudex secularis
de plano cognoscere / ff. de of. p. q.
l. nec quid q. §. de plano. Si in
foro ecclesiastico det proced. sm q
dr. c. de iudic. c. nouit v. et ideo
anglie / Si sit denunciatio cano
nica / distinguitur / aut fit denun
ciatio priuati rone interesse / aut
rone publice utilitatis. Si fiat
denunciatio rone priuati interesse
ut pote q epus ppt suum forte
sicum remoueatur / uel ppt hoc q
ipe e. malus interesse cuilibz
subditi ut priuatim oz q ille q
denunciat faciat se ptem 2 q
sit integre fame / nec admit
tuntur nisi illi quorum int est.
et iuhor u differt a denuncia
tione evangelica quia quilibz
admittitur j. de heret. cu ex in cto

Dnica 27

ff. licet xxiiij q. iij. Sacerdotes. Si
fiat denunciacio racione publice uti
litatis sufficit denunciare iudici et
iudex ex officio suo cognoscet. 8. de
spon. pten. ij 2 8. detesti. co. ptea.
Si sit regularis denunciacio debet
platus pmunire sine aliquo strepi-
tu iudiciorum. 8. de ap. ad nram et
c. reprehensibilis cum sius quatuor //
Opponitur eciam crimen excipiendo
nam si opponitur ut testis a testio
repellatur non est inscribi necesse ex
testis apponitur hoc in aliquo non puni-
tur quia ad hoc non agitur. 8. de ord. co-
gni. cum dilecta. 8. de testi. cum p eo
et c. testionium 2 8. de excep. denique
Item est si ut ab accusacione repel
latur. j. e. cum p his. vel eciam aut exci
piendo nam potest accusator repelli
obiecto sibi maiori crimine vel pari
vel eciam minori per modum excepcionis
quia criminosus accusare non debet. j. e.
c. 1. 2 c. inhibi 2. ij. q. vij. Si quis est
et c. querendum sed ab excipiendo
non repellitur quis propter crimen seu
excommunicacionem quia cuilibet legitima de
fensio reservatur 8. de excep. cum
inter. 2. c. dilecti. Si aut opponitur
ut quis a promocione officij vel
beneficij excludatur distingue an
ante confirmacionem non cogitur inscri
bere quia crimen hoc modo probatum
impedit promovendum. j. e. cum p his
vel si aut post et eciam obstat in
dignitatibus postmodum acquirendis
8. de ele. cum p eo. tamen non deicit iam

promotum quia propter hoc non privatur
alijs dignitatibus vel beneficijs
prius obtentis quia ad hoc non age-
batur 8. de or. cogn. cum dilecta. Et
si eius officio excitaliter probacione gra-
vata sit non promovebitur an quis
se purgavit. j. e. omnes lxxxj.
di. tantis. Si aut post confirmacionem
cum si aliquis ordinandus fuerit
vel consecrandus quia ab obtinendo
repellit et deicit ab obtento. Ad
excordinacionem penam ad arbitrium
iudicis citra vinculum inscripcionis
debet se obligare quia si probavit
perdit alius quod pelicionem vel con-
firmacionem sibi fuit fuit acquisitum
sed ab hoc prius lecta non amittit. j. e.
cum p his vel post confirmacionem glo.
Sequitur videre qualiter et quando
platus procedere potest ad inquisicionem
faciendam et qualis pena sit
puniendus qui convincitur in modo
inquisicionis. Platus videtur tunc
debet procedere ad inquirendum cum per
famam et clamorem frequentem
intelligit de excessibus alicuius sui
eciam aliquorum. j. e. qualiter et
quando et j. de sy. licet heli. ita quod
sit. infamatus non a malevolis
et iniquis sed a bonis et discretis
j. e. qualiter et quando in pr. j. de purg.
can. cum inuenientibus et tunc di-
stinguitur aut procedit ex officio
suo aut alio postulante ad in-
quisicionem si ex officio suo tunc p
latus cum aliquibus de canonicis

excepcio

vel fratribus suis debet descendere ad
locum ij. q. i. deus omps / quia ibi pt
melius vitas inquiri xxiiij. q. i. pro
denda. Et de elec. postquam / et recipe
iuramenta plati et clericorum sup sta
tu ecclie cu eccla e infamata vel
eciam cu platus. ut e in dilectus et
iurabunt sub hac forma q sup hiis
que sciunt vel credunt insina eccla
reformanda. tam in capite quam
in membris exceptis occultis dicunt
plenam et meram. dicet inquisi
tor veritate. ut e. qualiter et qn
i. in fi / et sic recipiunt dicta illorum
/ et ille de quo sit inquisicio debet
esse presens. et omnes de quos predi
ni si pertinacia se absentet / et
ea que obiciunt et nomina testium
sunt illis exponenda. ut e. qualiter et qn
ij. de c. et xv. q. ij. Si priuates / Iste
si ille contra quem sit inquisicio habz
iudicem suspectum pt illum recusare
ut Et de ap. c. si speciali et ut e. qualiter
ij. no ex odio somite / vel q iudex sit
criminosus ar iij. q. vij. iudicet / et
xxv. di. c. vlt et xxvj. di. vna tm
vel de testes excipe pt. ut e. qualit
de. det et c. olim / Et si testes dicat
sup hiis de quibus infamia non
precessit no valent. ut e inquisicionis
de. i. / Crimine vero sit probato si
platus e / debet remoueri. ab admi
nistracione. Sim q villicus fuit
amotus a villicacione / ut e qual.
in fi. i. ij. / Alij no puniunt. secundum
arbitrium iudicis. Secundum persone meritum
et qualitatem excessus / nisi tale crimen
probatum fuit q pq primam pacta

impediat ordinis execucionem ut homi
cidium et simoniacus tunc procedendum
est ac si in modum accusacionis p
batum fuisset crimen. ut ut e. inquisi
cionis i. ij. / hoc e vbi quatum ad hoc
ut priuent. officio et beneficio / no
tm quatum ad deposicionem. quia ad
primam age. no pnt. quia deposi
cio no e effectus inquisicionis / sed
priuacio administracionis et beneficij
ut e. qualiter et ut desij. ptinas / et nulla
debet puniri. alia pena nisi ad hoc
actum sit. Et de ord. cogn. cu dilectus
/ et sim formam iudicij sua debet fore
ut de sij. licet / vel pt dici q ep̄s p in
quisicionem deponunt seculares / pt
enormitatem. crimus sim cp. dr ut e.
inquisicionis i. ij. / et Et de do. et contu.
vitatis / Vbi deponit. eps i modum
inquisicionis. cu probatum fuit homi
cidium in modum denunciacionis
/ De pena vero regularium ppt symo
niam commissam ab eis dicetur
ut de sy. de. quid fiet / Si vero crimen
probatum non fuit et mala fama
sit / purgacionem indicet iudex infamato
secundum qualitatem persone et quantita
tem infamie / in qua si defecit pu
niatur ac si fuisset probatum ut de sy.
deliquit / et c. infamatus. ut de purg. ca
no. p. / Si vero infamatus contu
max fuit et no compareat / iudex nichi
lominus contra eum testes recipi
at lite no cont. / et eu puniat Et ut
lite no cont. qm de. Sunt et alij et ut
e. qualiter et qn e. det. / Quales
testes debeant esse qui recipiunt
recipi dr Et e. de. Sed nunquid vtrum.

est. Quales aut debeant esse
qui recipiunt contra regulares dicitur
j. de sym. c. qui dic. ad. Si uero
iudex ad peticionem alicuius peruenit
inquisitionem siue sit ord. siue del.
ad locum accedat si pt. et uocet illum
contra quem procedere debet. et tunc re
cipiat testes quos ille producet qui
impetrauit inquisitionem. tamen si ille ne
gauerit infamiam precessisse. con
gnoscet primo iudex utrum sit infama
tus et postea procedat super hiis que
denunciata sunt. aliter non procedet. nisi
primo constet quod infamatus sit j. e.
c. qualiter et quando i. et ii.
si iudex procedit. et non inquirat de
infamia illo presente nec reclamante
aut quidquam excipiente non potest
postea impugnare inquisitionem propter
hoc quod non fuit de infamia primitus in
quisitum. j. e. Si ille cum l. vi. Item si co
ram inquisitore crimina de quibus in
quirebatur confessus fuit confessionem
suam non potest impugnare propter hoc quod non
fuit antea diffamatus uel quod capi
tula super quibus inquirebatur sibi
tradita non fuerunt. j. e. postquam l. vi.
Et si accusator probet illum esse infama
tum reus potest probare quod sit bone fa
me. ar. j. de purg. can. cum in iuuen
tute. cum potius sit fauorabilius bone
fame quam infamie j. e. licet insi
Si aut tamen probetur puniatur ut
dictum est s. e. s. crimine. uel si antequam
non probauit puniri debet qui impe
trauit inquisitionem quia presumitur
calumpniari. j. t. prox. c. ii. Sed pone
quod ille qui impetrauit inquisitionem

repellatur aliqua exceptione nec
alius admittitur. host. dicit quod sic j. e.
cum oporteat. uel iudex potest ex officio
suo procedere ut ibi. Sed inquisitus neque
posset petere audire ut reinquireret
contra illum qui impetrauit inquisi
tionem sicut contingit in aliis iudiciis
ut potest indebitis ubi admittitur recon
uentio. s. de mut. pet. c. ptorum. dic
quod non quia inquisitio iudicis officio
expeditur non iure actionis nec habet
locum in eius reconuentio uel reacto
quia tunc presumitur quod ... exordio hoc
fiat ut j. e. cum p. et iii. q. v. c. iii et
non relatione criminis sed innocentia
reus purgatur ff. de pu. iud. l. quod
Item testes compelli possunt ad pro
bandum inquisitionem s. de testi. co. super
hiis. licet in iudiciis ordinariis co
pelli non debeant. in criminibus si quia
principaliter uel incidenter obiciantur
ut s. de testi. co. dilectorum uel dil. hic. Item
potest prelatus facere inquisitionem
contra infamiam contra aliquem ad suum
peruenit ut purgat eum uolenti
accusare et si aliquis apparuerit ac
cusator audiat illum. et procedat le
gittime inscriptione j. e. accedens
et xv. q. v. c. i. et j. de purg. can. ex
tuarum. Si aut non apparuerit tunc
potest procedere ad inquirendum ut s. dictum
uel indicere ei purgationem in qua si de
fecerit puniatur ut j. e. accedens. Sed
melius est ut inquirat quia periculo
sum est accusare et ideo nullus de fa
cili accusat. De calumpniatoribus.

Calumpniator est qui falsa crimina
sciens intendit. Sed queritur

V

cator qui crimina abscondit / Tergiuersator qui ex toto ab accusatione desistit ii. q. iii. §. Nondum / qui aut aliquos prodidit ad accusandum: aut errore calumpnia prouocatur. et tunc ei parcitur. C. de abol. l. ii. et ii. q. iii. Si quis iratus / aut calumpniatur. aut preuaricatur. aut tergiuersatur / in hiis tribus casibus non parcitur ei / immo si calumpniatur ad tallionem tenetur. quia calumpniator punitur similitudine supplicii ii. q. viii quisquis et c. qui crimen. Extra. de pro. cum p. hiis et c. qualiter / Si preuaricatur. notatus infamia repellitur ab accusando. ii. q. iii. preuaricator / Si vero tergiuersatur. notus infamia punitur in v. lib. auri ff. de preuaricat. l. preuaricationis nisi / ab accusatione tamen licet desistere sine metu calumpnie per abolicionem / quod dicitur ut Extra. de pro. §. venit

b et cum aut. / Sed quis debet accusator de calumpnia puniri / hostiensis dicit qui deficit in probatione / ut s. c. i. et ii. q. iii. qui non probauit / nisi aliud suadeat iudici probabilis officii utilitas C. qui ac. non pos. l. ii / uel sexus nimia proximitas. C. e. l. mater et l. calumpnie / uel eius cui successit auctoritas C. e. mat. §. Sed. ex transuerso / uel dampnum rei fatalis ff. de bonis lib. q. cum maior §. Si patris / uel intimus dolor ad iniuriam eius ff. de adult. quamuis / adulterio uel delicti enormitas C. de fals. mo. l. i. / uel prodicionis testium deceptio ii. q. iii. pauli / uel temeritas uel calor iracundie. quo preuentus est ad accusacionem / nam inconsultus calor vicio calumpnie caret. ii. q. iii. §.

Nondum nisi. et c. Si quis iratus. hoc est verum qui semiplene probat. Sed si nullo modo probet neque famam neque aliud / incidenti calumpnia repietur. Et ideo ultima pena feriendus est ii. q. iii. §. Nondum et s. e. c. i. et ii

Pena vero illius qui denunciat sed non probat est suspensio officii et beneficii donec canonice sua purgauit innocenciam. si quod non denunciauit animo calumpniandi. s. e. c. ii. et hoc ad arbitrium iudicis / quia compurgaciones sunt arbitrarie Extra. de purgacione canonica inter. De symonia

a Dictum est. supra de accusacionibus. Sed quia accusacio instituitur super crimine quodam. post tractat de criminibus et de symonia / cum in comparacione aliorum criminum pro nichilo reputantur. ut i. q. vii. patet. i. e. primus videndum est. Quid sit symonia unde dicatur / Quibus modis committatur / Cum ad accusacionem et testificacionem symoniacorum admittatur quam pena puniantur. Et quem circa eos dispensacio adhibeatur

Symonia est quando quod sit quod non gratis uel nunquam gratis conferatur spirituale uel spirituali annexum. et videtur hec diffinicio posse colligi viii. q. i. moyses / Color aut et generalior diffinicio est talis. Symonia est studiosa voluntas vendendi uel emendi spirituale uel spirituali annexum / Partes istius ex singulis auctoritatibus colliguntur / Voluntas ideo dicitur / quia ea senectitate voluntatem scelere / quia effectum

primum iura voluerunt ut vi. q. i.
§ viii. Studiosa ideo dicitur quia si
esset suis finibus contenta non
esset symonia secundum aliquos i. e.
tua nos insi et c. ult. Ad penam
tamen parem tenetur arguitur. interroga
cio ope subsecuto. C. de vis. inup.
z. sic iste licet peccet mortaliter
non tamen dicitur symoniacus quantum
ad eciam nisi velit dicere quod sola in
tencio facit hominem symoniacum
ar. i. q. i. qui studet. z c. reprehendi
z q. iii. non solum. sicut sola spes
lucri facit hominem usurarium xiiii.
q. iii. c. i. et ar. i. de usu. consuluit.
T. dixit quod sola paccio facit ho
minem symoniacum. i. e. tua nos
insi. ubi dicitur quod tales apud dis
trictum iudicem qui scrutator est
cordium et cognitor secretorum cul
pabiles iudicantur quia ecclesia non
iudicat de occultis ut ibi z. xxxii.
di. erubescant. B. distinguit d.
sunt prohibita quia symoniaca aut
symoniaca quia prohibita. Si autem
sunt prohibita quia symoniaca ut sunt
illa que in veteri et novo testamento
prohibentur quia symoniaca sunt in
se in ea ut vendere sacra et virtutes
et sanitates z similia tunc sola
sola spe committitur symonia i. q. i.
qui studet et c. sicut eunuchus
Si autem symoniaca quia prohibita sicut illa
que post tempora ecclesie facta sunt symoniaca
qualis est permutacio prebendarum
C. de of. del. ex parte i. vel de re. pas
tum. post recepcionem in canonicum
ar. i. e. dilectus insi. In talibus non
sufficit sola voluntas dummodo tamen
sit suis finibus contenta i. e. tua
nos et c. ult. Sed quid dicitur de expressione
non obstat quia prohibite sunt in utroque
testamento i. de cens. c. iii. Idem dicas in
primo casu quia nisi processio sit ad
actum exteriorem aliquid tradendo
vel offerendo licet paccio non fuit
apposita et proprium non stetit symonia
non committitur que inducat irregula
ritatem ar. i. q. i. qui studet et i. e.
consule peccat tamen mortaliter consen
ciendo in symonia committenda licet
ad actum non procedat exteriorem i. e.
c. ult. et ar. xxxii. q. v. qui viderit
et idem in usurario est dicendum.
Vendendi vel emendi ideo dicitur
quia nomine vendicionis intelligitur
eciam permutacio quia ut dicit lex
optinet vicem vendicionis ut C.
de rerum per. quesitum et de preben ma
ioribus. Spirituale. si tale in quo symo
nia committitur quia sunt aliqua spi
ritualia in quibus symonia non co
mittitur quod dicit ut i. e. si. Sunt autem
casus. Spirituali annexum. Ideo
dicitur quia si aliqua annexa sunt
et unum vendit alterum in vendito
non delinquitur ut i. q. iii. si quis
obediat et intelligitur de tali accessorio
quod non potest possideri sine
principali nec est oponendum
de iure patronatus quod transit cum
universitate per se autem non posset C.
de iur. patr. de iure. Et ita spirituale
vel spirituali annexum non potest vendi
nec redimi i. e. quedam licet
ius patronatus transeat cum universitate

non tn dicitur venditu/ ar ff. depo
l. i. Ubi dr q adherent depositis depo
sita non sunt ut capistrm equi no dr
depositum licet equus fuit depo
situs tamen capistrum pt peti ex
deposito. ita ius patronat habetur
exempto // Sed videtur similiter vane
q beneficiu ecclesiasticu posset
emi. s. tpale z habetur officiu q e
spuale exempto sicut e. de iure
patronatus et ita vider no esse sy
moniacu eme beneficiu/ sed no e
simile/ quia beneficiu et officiu
ita sunt iuncta q neutru pt haberi
sine reliquo. i. q. iii. Siquis obiecerit
Sed ius patronatus bene pt haberi
separatum a villa ad quam no ptinet
et hoc fuit sine ex dispensatione
q transeat cu universitate sicut est.
ex dispensatione q laici possunt
possidere ius patronatus. e. de iure
patr. quia/ et dicit host q si
ius patronat fuit pricipale et
tpale fuit accessoriu/ tunc no possz
transire cu illo tpali // Dicitur
aut symonia a symone mago
qui primus pcepit quantum
ipse fuit gratiam spus sancti e
me a beato petro. // Vocatur
aut cupiditas vendendi ie
zita a giezi qui primus vo
luit invenit testo vende. Virtute
miraculi. i. q. i. qui studet/ vnde
ipse dn iesite qui vendunt/ et sy
moniaci qui emunt/ Sed tn uni
paltis ponitur // Committitur aut
symonia/ si aliqd tpale detur

paliqua re spuali // Sed quattuor
sunt gna spualium/ Dicuntur enim
virtutes et miracula quaz spualia
ista nec de iure nec de facto vendi
possunt. i. q. i. Judices // Scdo modo
dicuntur spualia ordines et sacra
ecclie ista de facto vendi possunt
no de iure. i. q. i. p totum. i. e. cu
in ecclie z c. Quani // Tercio
dicuntur spualia. s. iura possidendi
pbendas et eccias z hmoi que
sunt adiecta spualibz ista no pnt
vendi de facto nec de iure ut. i. q.
iii. Siquis obiecerit // Quarto modo
dicuntur spualia vasa. s. eccie quia ibi
corpus dni et sanguis conficitur
ista pnt vendi cunctz eccie laycis
sed no in ipsa forma sed conflata
ut xii. q. ii. aurum/ quia no debet
redire ad usum laycorum qd deo fu
erit dedicatum ut de cose. di. i. ligna.
// Quali symonia committitur hijs
versibus continetur sm hostiens
Munus lingua cavo timor atqz
favor ptatis impedient gratiam
spuale dari // Nam munus est
triplex munus a manu/ munus
a lingua munus ab obsequio in
debite impenso ut i. q. i. Sunt
no nulli // Munus a manu in
ducit symoniam/ et p pecuniam
intellige qualibz rem tpalem
quia totu qd hoies possunt censet
quod ch possidemus. i. q. iii. totum
nisi sit munus adeo modicum
q no moveat animu recipientis

ut .j. e. et si ꝗones / ideo sunt ista
consideranda. que in hijs visibus
continentur ꝗmuneribus dandꝭ
attendas quatuor ista. Qui^s
dans ꝗsue petens. que res que
causa petendi // Considerari aut
det quid offeratur viij. di sedum
Qualit^r xlix di c. pull et ult
Et aquo. ar. iij. q. vij. ingratitudin
Et p quo. i. q. i. dictu e ij. ante
que offeratur de ꝗse. di ij. et dip^t
Qua intencione viij. q. i. inspi-
ravit Denario xviij. q. i. ama-
nias Unde Seneca. Cinicus
petijt a rege antigo talentum.
Rndit rex ꝙ plus erat ꝙ cini-
cus pete deberet / et sic fuit repul-
sus cinicus. Itex petijt denariu
rndit rex ꝙ minus esset quam
deceret regem dare et ita turpis
simam cavillacionem inveniit qua-
tenus dare cu posset dare tale-
tu tanquam rex. et denariu tanq
cinico / pt ergo aliq pt dari gra-
tis sine pacto ul spe precedenti et
.j. e. dilectus nisi i. q. ij. ꝙ pro
Sunt aut. casus in quibus licite
p spiritualibus datur nummus qua-
lis in quinque casibus .s. Primo si
gratis offeratur non spirituali .i. q. i.
quid ꝙ .et. q. ij. quia pro .j. e. cum
dilectus et .i. q. ij. Sic epus. Si aut
dubitet^r utrum gratis ul ex corrupta
intencione / dic ut in ꝗ precedenti
Secundo p quibusdam operibus spiritua-
libus debitis ut porte tn̄ epus
ꝗsecrat eccliam .j. e. tn̄ sit vena-

liana tuo procuracione recipit
epus sed non p aliquo sacro quia
sic e simoniacu ut .i. q. i. Statuimus
Sed potius p labore minus sed
etiam vet p labore sed quia pro-
curacio ista p missa e a iure sic
et alie procuraciones que fiunt
racione visitacionis unde nullam
simoniam committit ꝗr ꝙ postat.
non peccat. legis auctoritate xx
iij. q. v. qui peccat / et ista pro-
curacio p stari debet s^m facultates
ecclie sicut. et alie .B. de censi-
bus prime et .c. nup / Si aut eccia
procurac non poss tn̄ epus sine
sumptibus ecclesiam ꝗsecrabit x. q.
iij. cavendu. et .i. q. ij. placuit
Tercio pro redimenda vexacione
iniusta .j. c. dilectus / dicunt quidam ꝙ
quod nullo modo pt redimere ar. j.
c. ad aures / distingwe aut habet
ius ille qui petit. aut non. Si aut
qui petit hꝫ ius in re illa et tunc
nulli licet redimere ius suu in re
spirituali. quia simoniam ꝗmittet
ut .j. c. matheus. ubi dr ꝙ fuit ꝗ-
dam electus in ablidem de ꝗsensu ma-
ioris ptis paucis ꝗdicentibus
quibus quidam amicus electi solvit
pecuniam de ꝗscia electi et volu-
tate turbata. Sed voluntas turbata
voluntas e et est coacta. nisi ex
toto esset mente alienatus xv. q.
i. merito. ideo sibi imputatur xviij
di ꝙ ait et licet pauci essent.
poterat tn̄ se oppone quia forte
fuit ꝗtempti .B. de elc. ꝙ sicut
ul aliq exceptionem poterant op

cap̄ i q̄d aīi ꝑ spūalibꝫ pt̄ dai

ponẽ electo forte qȝ erat cõpratus
et ita ius h̃ebant. Unde nichil eis
dar̃ debuit etiã eo ignorante et
tenetur renunciare quia electio
talis siue collatio beneficij tanq̃
symoniaca prauitate pcepta penit'
e reprobanda . i . c . nob/ et tunc dis
tingue aut pecunia datur ante
electione ul' collacõm beneficij eo
ignorante et reclamante et tunc
cõmissa . e symonia quia cõstat pro
missione interuenisse ante electõm
ul' beneficij collatiõm qualiscunq̃
fuit intencio eligencium ul' cõferent'.
quia nulla pactio ul' pmissio de
buit tunc interueniẽ . i . q . i . placuit
nisi dantes faciant in odium eius
ut . i . c . nob . z c . sicut/ quia ma
licijs hom̃ nõ e indulgendum
. s . qui mat̃ . ac pij . Si∫firte Si at
esset iam electus ul' presentatus et re
ceptus et eo ignorante et recla
mante daretur pecunia nõ obesset
. i . c . Sicut/ nisi postea cõsensit pec
cuniam soluendo ul' solutã reddendo
tunc cõmittet symoniã/ quia cõsen
tire e quasi cõsentiẽ et an et post
accipe Sicut accipe e quasi z ante et post
. i . q . i . eos insi . z q . iij . Si quis pre
bendas/ quia in maleficijs ratihaba
bicio retrotrahit' z mandato cõ
paratur ff . de re . z iu . an l . i . § . quod
z . i . de sen ex cõi aliquis l . vj . Idẽ
contra illum qui h̃t . ius/ agendum
e per superiore . ar . i . c . ad aures/ z . i .
de sen . ex . cõ medicinal' § . superior

l . vj̃o . Si aut ille qui vexat illum
ius h̃et nisi quia eu . vexat ma
liciose dessto et iniuste/ pt redĩe
suam vexatõm siue pecũ ius illud
apli Redimentes tempus qm dies ma
li sunt et . i . c . dilectus Idẽ dicendum
e de officio ul' beneficio iniuste int'
dicto et excõmicacõne iniusta . s . q̃
nõ cõmittit symoniam qui dat
pecuniã restitucõne officij ul' bene
ficij ul' absolucõne excõmicacõnis
ul' interdicti Sed ille qui recipit
symoniã cõmittit quia q̃ dat
nullum ius acquirit sed dat ut ius
acquisitum retineat ul' redimat qd
licitum z ar . i . q . iij . quesitum et . i .
de sĩ . c . i . Si nõ iuste sit suspen
sus ul' excõmicatus Si pecũ dat ut
restituatur ul' absoluatur symonia ex
utraq̃ pte cõmittitur . i . c . nos z i q .
i . nullus epũs z . i . c . ad aures
Si sed aduersarius fecisset sumptus
pp̃t cõtumaciam illius illos deb
soluẽ antequã absoluatur . S . ut lite
nõ cõt . qui § . cõmalicijs et . i . de sen
ex . venerabilibus § . Idẽ e l . vj̃o .
Idem e si iudex pp̃t cõtumaciam
excõmicati fecisset sumptus/ illos deb
refundẽ antequã absoluatur . et eciã
emendas . i . de sen ex . Cum z c .
venerabilibus § . ubi aut li . vj̃o .
Certo pecunia eterna . et pctõr re
missione daniel iiij̃o . pcta tua
elemosinis redime/ ua pcta sunt
elemosinis redimenda xiij . q . ij .
anime defunctorum . S . de te sps c . ult̃
Certo pro operibus spũalibus ad

p absolucõe ab ... pro nichil e recipiendũ

que no tenetur ex officio xii. q. i.
caritatem quia no tenet^r sinis stipe
dijs desinie. 6. j de pstp. tum. ex
officij. Sed nunq licitu e sacerdoti
aliquid recipe p exequijs mortuor
vel benedictionibus nubentium et c.
dic q sic si ei sumptus desunt i. q.
i. c. judices et tn gratis de cele
brare sicut testis qui recipit sump
tus iii. q. iii. p. ventum. z judex
gratis judicat z tn recipit sumpt
ff de of psi plebiscita z 6 de vita
et ho. cl. cu ab omni. vel e que
mens quod clericus locet opas suas
tu no heat unde vivat xci. di.
c. ii. et iii. Quid de illis qui p
defunctis vel de spu sto missaz fa
ciunt vel annalia sive anniuersaria
pecunia interueniente sit ne symo
niaci sit si principalr pp pecunia
faciat. Si vero pp deum principalr
et sc pp pecuniam no e pctm vim
q. i. sunt nonnulli vel pote pmo de
tur pecunia gratis et postea rogat
ut celebret p defunctis ut const
fatentur xiii. q. ii. due vel pmo
rogatur ut dicat missam et pq
ea liberalit offertur pecunia vel
pitancia tunc gratanter recipi
potest q sunt sine taxatione gra
tis oblata. j. e. dilectus infi z c.
tua nos expressius. i q ii. sicut
epm vel distinguite si. Ho. Aut da^r
pecunia in deuotionis excitamentum
ut sit signum maioris deuotionis
moderate et incipiente z ita iste
non emit orationem sed excitat deuo-
cionem tn dr emere oroni sicut dr
michol emit orare p elemosina
enim^r regnum dei i. deuotione hita
indacione clare. Unde inthobini dr
cum orares dedisti oronem tuam ad
deum. i. effectum orationis et clerici q
accipiunt no debent orare pp num
mos principaliter sed pp deum et de
vocione quam credunt in eo esse
Aut datur in sustentamentum qn etiam
pmo fundatur tunc eptuc pt petere
pecuniam in sustentamentum clericor
i. q. ii. placuit et de qse di. i. nemo
Idem e sm host de psaltrijs di
cendis a pauperibus q possunt ac
cipere in sustentamentum et idem de
paupe sacerdote et i tali casu licite
sunt sine j. e. p pi. c. vlt. Aut
datur in premium tunc e symo^a j. e. una
Si aut pactum interueniat vel conditio
symonia committitur j. e. tua nos i q.
ii. quam pio. Si aut sacerdos qui
ex officio suo ad hoc tenetur et qui hz
bificium sui sufficiens sumptibus tenetur spi
ritualia ministrare vel no euadet dep
nationem de qse di. i. sufficiat. Si tn
consuetudo sit q aliquid detur in
exequijs mortuor z collationibus
sacris licet sacerdoti no det actio
ad hoc petendum tn pt cogi populus
p epm ad honestam et laudabilem
consuetudinem observandam j. e. ad
apostolicam z sic laudabilis consue
tudo e observanda cuius transgres-
sor vt iniuri punitur xi. di. in his
et sm v. p superiorem cogi pnt
officio judicis implorato ad illa
seruandum que ex pietate i deo

Cu recipe pt actu p sac... collacoe

Regula ... cu pt cogi ppls ad eas servanda

ducta est, ȷ. c. ad aplicam Sed a sub
ditis vero sacramentorum uel p bone
dictionibus nubencium uel exequijs
mortuorum nichil est exigendum nec
in hoc excusat consuetudo quia tanto
sunt grauiora peccata quanto diucius
infelicem animam detinent alliga
tam ȷ. e. cum in ecclesie non satis. et c.
Sua C p. d. qui ad nullus pro sepulcris
debet cogi aliquid soluere per ecclesi
asticas sacris quia illud est penitus
illicitum pima pxim alt. et ȷ. e. ad
pcto et c. audiuimus Sed hec tamen p
tinet ad officium episcopi ut si quas pias
et laudabiles consuetudines nolint
renuntiare soluendo. s. uel statuendo
ne aliquid dent pro sepultura uel si
milibus contestantur Sic intelligit
ȷ. e. ad aplicam vbi d. contestantur
non dicit cogantur. ideo cogere. eas
consuetudines obseruare. ut in inuibus
S. alt. Iste sim eius inicium pt dici
quequa cogendum. ut pro sinali.
aliquid detur etiam in locis ubi da
batur alias pro ecclesiasticis sacris
ut pote si consuetudo ibi erat ut
daretur aliquid pro prima quia aut
dices quod voluntate debeatur aut
pro coactione si voluntate nunquam
est cogendus quia gratia pt quis re
nouari nec pro gratiam alicui ius ac
quiritur inuitum ut. ȷ. de rb sig. ab
bate. x q. iij. quia cognouimus
sicut est in precario tamen pt quis reuo
care. S. de prec. c. ult. Si pro coactionem
similiter non est cogendus pro predictam
dec. Suam et c. cum in ecclesie unum

symonia est ibi quia consuetudo.
est quod in utrumque valere. Unde talis consuetudo
non est sumenda viij di. que contra mo
rem. et sic talis consuetudo non est
laudabilis Quam ergo dicis lau
dabilem dicit p. illam laudabilem
vbi tamen voluntate aliquid etiam
solui consueuerunt in tempore collationis
sacrorum ut beneficium soluunt decimam
omnium mobilium z. hec io quia alias
decimas non soluunt Vnde propter hec
ista consuetudo. introducta fuit
et alibi terciam partem ad opus ec
clesie et pauperum dispensandam.
Vnde cogendi sunt seruare talem
consuetudinem xij di. pulchre et xiij
di. Istud Et sic intelligit quod dicit
ȷ. e. ad aplicam. Et si dicas si
voluntate dederunt non propter hoc
se obligauerunt Quod quod verum est quia
tamen tanto tempore consoluerunt credit
quod ~~quod~~ voluntate se obligauerunt Ad
illa vero. que dabantur tempore collatio
nis sacrorum nunquam coguntur quia
species est mali et ideo. abstinendum
est. S. de vi. et ho. cle. cum ab omni
ȷ. e. audiuimus quia presumitur symoni
ace introducta. et facit ad hoc
quia nichil ante uel post dare percipitur
i. q. i. eos et ȷ. e. eti hec autem co
stat ~~quod~~ nunquam propter aliquid temporale
retractandum est. collo sacrorum ȷ. e.
ut in et c. audiuimus Sed si aliquid
sponte datum non est spernendum ȷ. e.
de dolus. et c. tua. i. q. ij. quam pio
Circa hanc materiam distinguitur
F hostiensis et bene aut enim clerici exigunt

Cum pro spiritualibus potest aliquid dari

alaicis. et tunc non debent clerici
retinere pignus. ymmo gratis debent
sepelire et benedictiones dare et
sacra ministrare etc. Et postea veritate
cognita per episcopum loci cogentur
loci litatores laudabilem consuetu-
dinem observare piam devotione fideli-
um erga ecclesiam introductam ut c.
ad apostolicam / aut clerici a laicis a
clericis sive pastum sive pastillum
sive pecuniam vel aliquid aliud /
non valet quia consuetudo pro re est sic
intelligitur ut c. non satis. eadem ecclesie
et c. ea que / nec pecunia pro consecratione
conferenda vel abbe vel abbatissa po-
nenda in sede est danda. aliquid / ut
ibi nec pro investitura ecclesie debet
archidiaconus exigere marcam ar-
genti / vel archipresbiter vaccam albam
vel pecuniam / nec pro consecrationibus
episcoporum benedictionibus abbatum et
ordinationibus clericorum licet taxatum
sit quantum isti vel illi sit dandum ut c.
simtantum 2. c. sicut pro eo / nec pro
pastu sive pictancia ut e. c. i. 2. c.
Clemens et c. Jacobus / 2 sit prava
consuetudo in hac exactione repro
batur / non tamen publica. / Pone quod
consuetudo sit ut canonicus de novo
receptus det cappam ecclesie / vel
pecuniam fabrice ecclesie / vel huiusmodi
talis consuetudo est servanda ut c. ad
apostolicam 2 de pb. dignitatum / et
est quasi quedam permutatio de spirituali
ad spirituale de rerum permutatione ad q
stiones ho. / Eciamsi ex pacto ac-
cipiatur pecunia propter eam committitur / vel

ut crux maior deferatur. seu prelatio
vel vestibus benedicendis. / Et host.
hoc symoniacum esse ut c. audivimus 2.
c. sicut / nam in quolibet ministerio
ecclesiastico symonia committi potest ut c. ad
nram / Est etiam munus ab obse-
quio indebite impenso. quod inducit
symoniam ut puta si clericus promove
bat negocium alicuius ut sibi provideret
aliquid in beneficio ut c. eum essent / vel
faciat homagium ut c. ex diligenti
Ratio est quia omnis promissio sive
pactio in spiritualibus debet cessare. de
de pact. c. ult. ut c. tua. Sed si sine
aliqua pactione promovisset negocia
alicuius vel promisisset. eidem bene posset
eum remunerare / vel putare ipsum
ad aliquod beneficium sive alio mo-
do providendi. quod prodest / ymmo naturaliter
esset ei obligatus ut xii. q. ii. hoc.
Cumque placitum / potest ergo licite quilibet servire
episcopo vel alii spe future remunerationis
nec symonia committitur in tali spe
cum sine omni pacto vel conditione
serviat dummodo principaliter hac inten
tione non serviat / nec eius directe
pro hoc servitio ei provideri in beneficiis
intendat / quia sic esset munus ab
obsequio i. q. i. ordinationes et c.
sunt. non nulli et intellige secundum host.
ut dignus dignum et honestum
prestet obsequium / Si vero indignus
dignum prestet obsequium symonia est
aliter nisi speraret dignus remuneratorem
quare serviet ei / cum ex debito si
non teneatur. ymmo qui dignus est
potest sperare episcopatum vel alios honores
temporales. di. et assu. l. xxxiii di. consuluit
lex

exiguus ab obsequio

Secus de simili inhonesto vel inde
bite impenso corporali i. e. quod diligen
ti. Spirituale vero servicium non debet im
pendi pro beneficio nisi cum tale servi
cium fuerit impositum ipsi beneficio
puta impositum est beneficio ut quicumque
habebit illud qualibet die cantet
missam de beata virgine S. de preben.
Significatum. R. et ho. Similiter
est munus a lingua ut qui aliquis
eligitur vel ordinatur precibus ali
cuius et tunc distingue aut suis
precibus interuenientibus aut alie
nis. Si suis precibus dicunt quidam
et hostiensis cum eis quod quantumcumque sit
ydoneus symoniam committit ar.
viii. q. i. In scripturis. S. de etate pre
ficiendis. Tu distinguas secundum p. aut
aliquis effundit preces ut eligatur
ad dignitatem vel beneficium curam
habens curam annexam quod ad sim
plex beneficium in primo casu non licet
S. de etate pre ficiendis et viii. q. i.
In scripturis. In primo subdistinguo quia
aut indiget aut non. Si non indi
get et est dignus licite potest petere
absque metu peccati symonie. Si at
non indiget peccat ar. S. de rescrip
ad aures et de preben. c. ii. Si
vero precibus alienis aut preces sunt
carnales aut spirituales. Si sunt car
nales et fiant pro indigno symonia
committitur i. q. i. de ordinacionibus
quia succedunt loco precii i. q. i. Sunt
non nulli. Sed pro digno dummodo
suscipiens non habeat respectum ad preces
sed ad meritum licite possit ad
mitti. S. de eta. et qualitate et i. q.
i. quibusdam. Si vero sunt spirituales
admitti possunt nec indicant
symoniam i. q. i. latorem dicas
tamen quod sive quis per se vel per alios roget
sive clericos sive quoscumque alios
et eciam pro indigno sive pro dignitate
sive beneficio non dicitur huiusmodi beneficium
symoniacum licet petens in iustas
preces fundendo roget nisi faciat
intendens obligare compatribus vel
compensare illud quod rogat ab aliquo
servicio quod ei fecit pro comandicione
precum. Idem est in repulsa remittendi
quod dicit S. de testi. veniens et
i. q. i. Sunt non nulli. Hec autem
preces premunere dantur ut dixi
Secundum si premunere offerantur secus
esset sicut pro sportulis licet sepe inho
neste quicumque asse porrigantur et ceteri
ab aliis aliquid non tamen semper est symonia
puta si solum devotionem nummorum
attendit et non potentiam vel di
vicias seculares sed et tunc licet
symoniacus sit qui ita male co-
gitat. i. e. tamen non tamen ille qui rogatur
est symoniacus nisi det beneficium
vel dignitatem propter preces ut colligitur
argumento supra i. e. tamen symo. et si pre
ces essent pro indigno secus esset
non tamen remaneat tenetur in
forte compensasset quod propter preces fact
i. c. c. ult. Idem forte esset si per
curam dedisset ar. extra de arbitr.
c. viii. quo ad eciam. Secus tamen
est in foro anime secundum ho. et c. ultimum
loquitur in monacho qui non habet

v

presbiterum / et idem dic de episcopo qui sperabat
bat pecuniam s. dare pro ordinacione /
/ et clericus similiter hoc intendebat
quod clericus non debet ministrare donec
secum fuit dispensatum / Unde versus
omnia que agant homines intento
iudicat omnis / Sed quid si deder
alij vel propter preces porrectas debet
operam quod habeat beneficium / Ro
idem est ac si dedisset pecuniam .1.
q. v. presentium / nec distinguo utrum
tunc fiant preces pro digno vel indigno
/ Item an carnales vel spirituales
fiant / tamen hoc ipso sit indignus et
hoc ipso sunt preces carnales / quod ex
parte propter preces vult habere beneficium
/ Si aut faciat adulaciones ~~quod~~ quod
beneficium habeat / potest dici nummus
ab obsequio et reputandus est.
~~secundum predicta distinctionem~~ symoniaci
cus secundum predictam distinctionem 1. q. 1.
ordinaciones 2. c. se / p. de scip.
/ Qui aut admittantur in crimine
symonie / dic ut s. de accu. s. ad
mittuntur / Sed quales testes ad
mittuntur / distingue aut sunt secu
lares aut sunt regulares / et distin
gue utrum accusetur criminaliter vel
denunccietur civiliter ut solummodo
removeatur ab administracione
/ dic ergo quod si agatur civiliter i. solum
modo ut removeatur et secundum equi
tatem / et sit persona regularis que
iniuste renunciavit et sit inferioris
gradus ut potest abbas vel inferi
or / et sit communiter infamatus et vilis

suspectus et possit de facili puniri
et sine scandalo removeri. et testes
sunt eiusdem domus vel ad hunc
pervenerant. / Sed omnia sunt in orta
ut furta et adulteria et testificantur
ex caritate non ex odio quia iniuriae et
conspiratores contra nullum admittuntur
/ et habent testes tales alia adminicula
in crimine symonie est tale placitum.
si sic agatur admittuntur .i. c. preterea
/ et dicit host. quod ista distinctio est
ita observanda. quod si unum membrum
deficiat testis repellitur / hoc aut
in regularibus inferioris gradus / Con
seculares non vel etiam regulares
excellentioris dignitatis / vel qui
sine scandalo non possunt removeri
/ vel qui non sunt infamati / vel cum agitur
criminaliter / sed secundum rigorem / non admit
tuntur infames vel criminosi etiam
si sint emendati / et cum aliis ad
miniculis in crimine excepto .i. c. per
tuas / in talibus admittuntur cum agitur
contra secularem etiam civiliter et secundum equi
tatem. host. et B. / Racio est quia
ordo iuris sine rigor non est ita.
regulares nisi quatenus servandus
s. de accu. qualiter 2. qui inferiores nec
habent ita. pingue ius regulares
sicut seculares ar. s. de sta. mo.
c. ij. infra et c. cum ad monasterium /
l. pocius quia non est tantum scan
dalum premocione regularis
/ et hoc est de consuetudine approbata quod
quandam religiosorum / et quoque solemnibus

tostes quis et quomodo

p

causis possunt ad ministracionibus
amoveri. i. e. penitus nisi agat sic testis
emendatus de crimine admittitur
contra regularem. si criminaliter agitur
Si enim ex illo crimine non remittitur
infamia quia non fuit condempnatus
de furto quia tunc esset infamis
et nisi in crimine periurii. ut. de testi.
testimonium quia qui semel est periurus
ad iuramentum amplius non admittitur
xxii. q. i. parvuli et ut. de persump.
tiis // Fallit in crimine heresis i.
de heretic. accusatus § licet l. vi. //
Item socii non admittuntur ad testimonium
etiam si agatur criminaliter. ut. de testi.
veniens i. e. penitus. mediatores
tamen symonie admittuntur si commode non
habuerint emolumentum. ut. de testi.
mediatores l. vi. // Puniuntur symo
niacus in ordine quia non recipit
execucionem sed est ipso iure suspensus
et quo ad se et quo ad alios sive
sit occultum sive manifestum i. q. i.
reperiuntur ita quod non potest missam cantare
re i. e. tanta quia caracterem habet
vitiosum. et ordo in eius ortus
occidit et in ipsa sui radice vici
atus i. q. quibusdam. Unde pos
tea celebrare non potest quia ex eo
tempore quo emendatur symonie committitur
dampnatus est et suspensus
quod non contingit in aliis criminibus.
quia licet sit vere suspensus contra
ad se si est occultum non tamen quantum

ad alios. ut. de cohi. cle. et mu. c.
ult. Sic intellige i. e. tanta //
Item puniuntur deposicione et in facta
quomodocumque constat iudici suo
sive per denunciacionem sive per inqui
sicione. ut. de accusac. inquisicionis i.
par. xv. q. iii. Sane. Tercio est quod
non possit agere privatum retento
beneficio vel ordinis execucione
ut. de accu. inquisicionis i. p. //
Si vero est symoniacus quia contulit
ordinem symoniace vel quia de
dit vel recepit beneficium symo
niace vel fuit venditor symonie
Si est occultum suspensus est ipso
iure quo ad se tamen sicut et quod
libet criminosus non tamen quo ad a
lios. ut. de cohi. cle. et mul. c. ult.
i. e. in actis et c. continetur. Si vero
manifestum est ipso iure quo ad omnes
suspensus est i. e. accusatum et
c. quod. // Item qui recipit bene
ficium symoniace tenetur renunciare
beneficio et restituere fructus per
ceptos et qui percipi poterunt
ut xxiiii. q. vi. Si res aliena. ut.
de resti. spol. gravis. deductis tamen
expensis que fiunt circa fructum
querendorum et conservandorum. ff. de
peti. hered. Si a prie § ult. et hoc
intellige de fructibus quos non
impendit in servicium vel utilitate
ecclesie quia utiliter gessit negocia
ecclesie debet tunc vice versa. ar. ff. de neg.
ge. Si pupilli § sed et si quis

V

Idem intellige de illo quo sci-
te et consenciente facta fuit si-
monia vel statim cum scivit non
renunctiavit. ar. J. e. de simoni
ace. et c. sicut tuis insi/ et te
netur tamen ab eo tempore quo scivit
et non ante/ Sed ad resignationem
spiritualium et temporalium non tenetur
religiosus qui nullo pacto sed
affectu animi precedente intrare si
erunt acquisita symo sufficiat de li-
quentibus huius proposita. priusque suo
satisfaciat creatori J. e. c. vel in
si se hostes/ ista e pena. clericorum/ lai-
ci sed dicit conquinati J. q. i. re
perit et c. siquis episcopus/ Cer-
tum restituitur pecunia data symo
niace. vel quod ecclesie cui facta e in
iuria. J. e. de sy./ et ar. xvij. q. iiij.
Siquis in matrio/ quia vel quod si re
stituatur ei qui dedit J. e. veniens
Hostiensis distinguit aut totum capitulum
deliquit tunc restituitur ecclesie J. e.
de hoc. consule. et c. audivimus/ Et sic
turpiter lucrati sunt ab heredibus ex
torquenda. J. de usu. tunc Sed si is
qui dedit pecuniam velit renun-
ciare in seculo non restituitur ei Sed
si vult intrare religionem sit/ ne sit
onerosus monasterio ad quod tran
sit ut xvj. q. vj. de lapsis xxvij
q. i. siquis rapuit. Quis
possit dispensare/ quidam dicunt
quod si commissa fuit simonia in or
dine/ nullus potest cum eo dispen
sare. i. q. i. erga. z. c. quidam

nec etiam papa ut dicunt quia carac
terem habet viciosum. cui renunc-
ciari non potest et ideo non purgatur
vicium illud xviij. q. vj. si res/ Sed
hoc non e verum secundum hostiensem/ immo papa bene
potest dispensare cum symoniacis
qui caracterem habent viciosum. qui
scienter commiserunt symoniam Sed
inferiores prelati non et hoc ideo quia
bene purgatur. Vincit re sinistra
de voluntate domini capitur sinister re
manente ff. de usu. Si sine impuberi
et i. q. i. quod quidam. v. si for
te. Hostiensis distinguit et leviter symo
niace ordinatorum/ alii sunt non sy-
moniaci symoniace pecunia. s.
intervenientes per alium ignorant. a.
non symoniacis vel symoniacis/ facta
renunciatione potest dispensatione
in beneficiis vel ordinibus tolerari
i. q. v. presencium et J. e. de symoniace
Quo symoniaci symoniace a symo
niacis vel non symoniacis deponuntur
utrique i. q. i. statuimus. i. r. i. z. ij. et
cum hiis solus papa potest dispensare
nunquam tamen legitur. Item i. q. i. erga
quia cum eo qui commititt symoniam
scienter vel eo sciente et ratum habente
non potest episcopus dispensare. quia erga
tales nulla e venia adhibenda
ut dicitur in c. erga et S. de eius de ic
si clerici/ Sed solus papa cum eo dispe
sat/ cum ignorante dispensat episcopus
nisi postea sciens/ nisi fuit reus inde me-
symoniace/ quia tunc non posset sed
archiepiscopus ar. S. decimo qui divisio

vel episcopus

¶ Certo no simoniaci nec simo
niace a simoniacis quia epus al
erat simoniacus tunc distinguitur
aut ordinatur a simoniacis scient
et inviti tunc et ad tracti / tales re
cipiuntur si infra mesem renisi fu
erint · i · q · i · erga · § · costat · aut
nolentes ab hiis quos tollerat
ecclesia nec probare pt ei crimen / nichil
ei obest · viii · q · iiii · nonne / vel tol
lerantur eos tn bene poterunt
quinte repellunt · ar · i · q · i · si
quis a symoniacis · aut ignorantes /
isti tollerantur · nisi ignorancia
eorum fuit crassa · i · q · i · siquis
a simoniacis et · i · e · eptuas ¶
m ¶ Sed numquid pt aliquis recipe or
dines ab eo quem scit simonia
cum in ordine · S · dr quod non
et recipiendo ordinem ab eo /
no recipit execucionem tn ordina
tor no habeat execucionem · i · e · tuti
et · i · q · i · reprimit / et potius de
bent pati examinacionem quia ab
eo recipiant ordine · i · de sen · ex
communicatione ¶ Epus qui recepit
promissionem sine iuramento abordi
nando quod eum no inquietet sup
petendo · titulo / vel putator qui
simile pactum recepit / penam habet
quia putator ipso iure ab execu
cione ordinum est suspensus est
per triennium / ordinator · S · eo et or
dinatus sine praefinitione tpis a col
latione et execucione ordinis sunt
suspensi donec gram sedis · ap
ostolice meantur · i · e · siquis or

dinauit et c · ptuas iii ¶ Pos
sunt ergo epi dispensare cum si
monia commissa cum ignorantes
cum e beneficium acquisitum vel q
ordine sive dignitatem adep
tus est ignorans / post liberam
rei resignationem / Sed inibi disti
ngwe cum beneficium simplex eo mo
est adeptus / statim pt resum adill
dispensare ut · S · de elc · cum aliquis
insi et · i · e · presumpcione / in illo at
qui dignitate sic e adeptus disti
ngwe cum sponte resigniet petens
humiliter suam resignacionem ad mitti
pt · epus dispensare cum illo ad ea
dem placione ut · i · q · v · presenti
et · c · quoniam / Sed si debitur contendit
in iudicio et electio sua reprobata
fuit facta licet eo ignorante / tunc
epus illa vice et in illa eccia
cum eo no potest dispensare sed po
stea · sic · S · de elc · cum aliquis in
pn · S · Sed si eo sciente vel postea
latum habente / solus papa in beneficio
dispensat · i · e · nobis insi b ¶
n ¶ Sed numquid licet simoniaco dimit
tere ecclesiam sine licencia superioris / dic
quod epi no possunt renunciare
sine licencia pape · S · de renu · nisi
cum pro de · S · i · et · c · post · translacionem · S ·
renuncius ¶ Inferiores vero renunc
ient in manibus platorum suorum
ar · S · de renu · ad monet ¶
¶ Sed numquid epus pt dispensare
in simonia commissa circa offa
mortuorum benedictiones nube
tium

[illegible]

sepulturas consecrationes benedictiones
sacrorum vasorum seu vestimentorum
benedictiones et consimiles minores
res spectantes dicunt magistri ut dicit host.
quod si post pactum premium eo
quod non placuit ar. i. de sen. ex. cum
pro obstat i. q. i. ergo quia loquitur
in simoniaco indignitate sit et
i. e. nobis nisi. ¶ Sed quid si nol
lent recipere renunciationem nichilominus
reddant quoniam sunt in tali peccato quod
non dimittitur peccatum nisi restituatur
ablatum. xiiii. q. vi. si res. i. de regulis
iuris peccatum l. vi. quia sinitimum est
beneficium i. q. i. ordinationes ¶
Sunt tamen duo casus in quibus licet
data sint pecunia electum vel bene
ficio renunciare non tenetur. ¶ Primus
si pecunia sint data eo inscio et
contradicente ab alio. ¶ Secundus si
inimicus dederit ut possit electionem
tamquam simoniacam vel beneficium
impedire. i. e. nobis et c. sicut tuis
litteris ibi redditur ne defraude sua
valeat comodum reportare. ¶ Quid
fiet de regularibus et monialibus
qui simoniace recipiuntur. Dic quod
tam recipiens quam receptus si
ne recepta sive sit platus sive
subditus sive plata sive subdita
sine spe restitutionis de suo mona
sterio expellatur et in locum arcioris
regule ad agendam perpetuam penitentiam
retrudatur. i. e. quoniam simoniaca i. et si
ordinis sui exceptione quocumque
modo constet decime ut per in

quisitionem vel purificationem vel al.
premium agere non possit i. q. i. requi
ritis et e. de accusationibus inquisitionis et
satis intellectum depositus. quia contra
claustrum morari non debet ne dampna
biliter euagetur. i. e. quoniam simonia vi
et et ar. i. de sen. ex. religiosos l. vi.
nec pretextu paupertatis excusantur
quia propter paupertatem non debet quis
peccatum operari mortale sed potius
quelibet mala pati. xxxii. q. v. ita
ne et e. quod metus causa sacris possit
tamen dici quod si ita paupertas sint
quod non possint ibi alio aliquo mo
aliquos recipere quia non haberet ibi vic
tum sub hac forma posset recipere
non theme quid deinceps ibi perpetuum
nisi tamen portes teneat unde simonias dicitur
tamen hoc non dicatur infraude et sub
aliquo pacto ar. i. q. ii. sicut episcopus
hoc. Sed tucius est ut nullo casu ta
liter aliquis vel aliqua recipiatur.
¶ Item si non inveniantur arciora
monasteria nichilominus mutabunt
ea. ar. lxxxi. di. vel si visum
fuit superiori renunciabunt locis
suis et de novo restituentur illis
dispensate quod dicitur de illis qui fuerint
recepti ante constitutionem illam. i. e. quoniam
simonia tamen ille platus non potest dispe
sare qui eum scienter recepit si super
ar. e. de eta. quamquam dicimus. Ne

Superius prelati vices tractatum finis sub anno est de simonia tenet co in generali hic consequenter mittat in speciali. s. ne plati vices sequitur

Notandum est quod qui [illegible] non licet
alicui prelato habenti iurisdictionem vices
suas committere alicui sub annuo cen
su .i. prestatione pro solvenda ita
quod [illegible] ille qui committit vices habeat
totum residuum ut .s. e. ti. iii. et iiii.
Racio prohibitionis est duplex. Prima ne hac occasione subditi ul
tra debitum gravent. ar. xxiii. q.
i. militare. Secunda racio est quia
ubi episcopus vel alius aliquis gratis de
facere racione officii si aliquid exig
at symoniam committit maxime
cum iurisdictio sit spiritualis ut .i. q. iii.
exivit[?] vendentes. et c. non solum.
Episcopus tamen vel alius qui committit vi
ces suas alicui potest et debet ei consitu
ere salarium de camera sua. cum ille ad
hoc non teneatur. ar. xii. q. ii. caritatem.
et c. quicumque. Possunt tamen fructus
ecclesie vendi ad tempus .s. e. quere
relam. Pone quod infra tempus loca
cionis moriatur persona ecclesie que
locavit, numquid successor tenetur
stare contractui. Dici potest quod [illegible] si nomine
ecclesie vel pro utilitate contraxisset et pe
cunia inde recepta in utilitate ecclesie
sic conversa fuisset tenetur successor
stare contractui. ff. de solu. c. i. xii. q.
ii. hinc placuit. et ff. deposi. c. i. Si
vero non pro utilitate sed ut ipse tanquam
platinus[?] susciperet redditus a fructu
ario successor stare non tenetur. ff.
de precar. c. ii. Cum enim ultra tempus
suum ecclesiam locare non poterat et
si solvit aliquis ultra sibi imputet quia
hoc providere debuit. ff. loc. cuius
domus §. i. Sed numquid si obligavit
fructus ecclesie et obvenciones

omnia ad ecclesiam suam pertinencia
numquid transit cum eodem iurisdictionis.
Si ecclesia habeat iurisdictionem hoc dicitur
quod sit nisi fuit excepta quamvis
non debeat vendi ut i. c. i. et ii.
Sed prohibetur iurisdictio concedi sub annuo
censu et non fructus ecclesie quare est ra
tio. quia illi qui iudicant munera accipe
rent. iii. aut ut ind. Sunt quoque suf.
coll. ii. tamen exposs[?] ad hoc teneat. Nec et
expedit administracione cum beneficia sunt
ad hoc deputata sed fructus locantur
qui eciam alias possunt vendi et distra
hi ut .s. e. querelam infra. De magistris

Dictum est quod eas de ecclesia
supra. clericos et alios sco
de quodam vicio laicos gratia
prelatorum .s. qui concedunt istam autem
iurisdictionem sub annuo censu. Hic pro
sequitur de aliis qui scilicet aliquid exigunt pro
licencia docendi. Statutum est in concil
lat. quod [illegible] singule ecclesie catedra
les singulos magistros habeant qui
earundem ecclesiarum clericos et alios
scolares pauperes gratis instruant
in gramatica propter quod aliquod bene
ficium competens magistro cuilibet
in ecclesia prebeatur. Additum est
fuit in concil. generali quod illud quod
statutum est de ecclesiis cathedralibus
in aliis eciam fiat quarum possunt
sufficere facultates. Et quod me
tropolitana ecclesia theologum magi
strum habeat qui sacerdotes et ali
os in sacra pagina doceat et
informet maxime tamen in hiis que
ad curam animarum spectare noscuntur

V

her pbant' . j . e . c . i . 2c . quia no
nullis et xxxvii . di . de quibus
dam . ¶ Item nunquid pt aliquis ma
gist' eligi in canonicum sub illa
conditione ut doceat / no quia cessare
debet omnis conditio . e . de pact . c .
ult / ¶ Sed si vacante aliqua
pbenda . statuerent canonici quod
illud onus esset annexum illi p
bende / ita quod no liceret collocan
ti magistro / et p(ro)pterea magistro alicui
conferret / no esset symonia symo
liacum esset . ar . e . de pbe . dignitatum
bl . et host' . ¶ Sed nunquid committit
symoniam mgr . si exigit aliquid
a pauperibus / vel a clericis ecclesie
a qua h3 beneficium / host' dicit quod
sic / cum h' sit spirituale . et ex officio
suo teneatur facere / symonia est si
p(ro)pt' h' aliquid exigat / de symonia nos
et . i . q . i . cum templo . ¶ Item nunquid
ab aliis scolaribus qui no sunt pau
pes nec de eadem eccl(es)ia . pt aliquid
exigere / et nunquid magistri in scolis peri
sius vel alibi pnt licite sine toller
tam / Vr' quod no . quia si ut dicit p(ro)phetus
p(ro)icit pecuniam exemplo socratis
xii . q . ii . Socrates ite . scia donum
dei est . ergo vendi no pt . i . q . iii . no
b solum . ¶ Item pfessores iuris licite
recipiunt pecuniam sed no licite pe
tunt . ff . de var . et extraord . cogn . l . i .
§ e quidem / pot dici quod iste cum con
petens beneficium constitutum e / ad
inutilibus pt pete collectam / 2 h' no

p(ro)hibetur in isto titulo . Sed a clericis
eiusdem eccl(es)ie et a pauperibus nichil
exigere debet / sed gratis docere det .
quia p(ro)pt' illos constituitur beneficium
et no p(ro)pt' divites / Sed si ex(h)one
state gratis omnibus siniret honeste
faceret et laudandus esset / divitib'
tm gratis impendere no tenetur . ¶ Si
vero nullum beneficium pp' h' constitutum
est doctoribus / sicut parisius et
alibi licite exigunt collectam / quia
suis sumptibus h' facere no tenentur .
e . de pscrip . cum ex officii . et xii . q . ii .
caritatem / Sicut in hospitiis consilium
vendere pt . xiiii . q . v . no sane / nec
obstat si dicas quod gratis det docere
quia nichilominus pt petere sui labor
mercedem / sicut testis qui gratis testi
ficatur / licite sumptus ~~pt~~ petit . un
q . iii . § ventum / et . e . de sy . cum sit
romana ¶ Quid de magistris scolarum
vel cancellario parisiensi . qui cupiditate
vel longa consuetudine nolunt dare
ydoneis licentiam docendi / nisi aliq
quo sibi dato / Credo quod nec ille q
petit licentiam det aliquid dare vel p
mittere / nec magister scolasticus aliquid
exigere det / si quid factum fuit debent
dignitatibus officiis et beneficiis
ecclesiasticis spoliari . j . e . c . i . ne m .
et licet conditio p(ar)te utriusque turpi
tudo et ideo videtur conditio possidentis
melior . ff . de cond . ob turp . cau . l . in
tm subvenitur magistro promittenti
vel solventi ut quod promisit remittatur
et quod solvit restituatur / appellatione
~~cessante~~ cessante / no obstante aliqua

consuetudine non infamiam sim sed
modum exigentis ar. e. de si. sci
ens vinc. vel pt dici sed sibi quod q
soluit licet nichil dare debuit. tn
quia quasi coactus redemit ius
suum non deliquit. quia nullus ydo
neus det prohiberi docere j. e. c. ij. 2
iij. et ideo s' potius restitui debet
quam remanere penes illum q' plus
peccauit ut i. q. iij. eiusdem dator
um ei qui dignus est non est dene
ganda licencia docendi. quia per consequens
denegaretur doctum ignorantibus.
j. e. c. i. quia tenetur aliis dispensa
re ar. xvj. q. i. Ventum. ydonei
tas aut in vita moribus et scien
c tia consideratur. Cumque aut magistri
studiorum et doctores primo moribus
excellere debent. deinde sciencia. C.
de profess. l. magistros l. x. bona
enim conversatione debent lucere teste q
doctrine lxxxiij. di. Valentinianus. ergo
si non est ydoneus pt ei licencia dene
gari. quia malorum doctorum doctrina
est mala. i. q. vij. conuenientibus
et impiius mathesecos risui pa
tebit xxxvij. di. qui de mensa. et
qui alios docet tunc ab aliis est
doceri non det manu destis ep h.
damus. Sed pone quod magister sco
lasticus in propria persona vult docere
quendam clericus ydoneus petit
licenciam docendi. numquid dare tenetur.
v. dt quod sic j. e. c. quanto. Sed
quid si quidam impetrauit licenciam
regendi et fecit expensas. numquid
aliud substituere potest receptis ab
eo expensis. pt hic facta vel pacisti
cum eo. de certa porcione emolu-
menti quia forte vult dare operam
aliis rebus. Ro. quod si consuetudo est
quod possit aliud substituere pt reci
pere expensas. ar. hic. dictas. dum
tamen vice eius ille doceat. si
aut totum ius suum tradere vel il
licitum. non debet ab eo aliquid reci
pere ar. e. t. xxi. c. iij. nec debet
pacisci de certa porcione emolumenti
genda sine labore suo. cum hoc non
beneficium concessum. ymmo prohibitum
est j. e. c. iij. Item theologie
doctores et studentes per quinque
annum possunt percipere non obstante ali
qua contraria consuetudine vel statuto
prouentus prebendarum et bene
ficiorum suorum integre j. e. c. vlt.
exceptis distribucionibus coti
dianis que residentibus tantum
dantur. e. de preben. lz. Item cu
rati ecclesiarum possunt septennium ho
die e. de elc. cum ex eo. l. vj. Sed
pone quod quis non vult istis dare li
cenciam eundi ad scolas nisi post
sibi data pecunia. numquid committit sy
moniam. distingue aut petit pecu
niam pro illo tempore quo concedit annue
quia ad hoc tenetur. sy. e. primum pre
dicta. Si aut pro alio tempore scrinte non
est symonia sed turpe lucrum ar. j q.
iij. vendentes. Sed cum aliquis
concedit ire ad studium intelligitur
est de studio generali non de studio spe
ciali alicuius castri vel ville. cum
infra. de. fuit e. de elc. non resi tue
a De **vendentibus et ear**
dentibus qui **vaccis et consimilibus** b
prohibemus per presentem scilicet blas-

V.

phemat. nunc agit de hiis qui
male credendo ipsum blasphemaverunt
ut sunt iudei et sarraceni. Vide
amus quare qui dicuntur iudei et unde
dicantur sarraceni et unde. Qualiter
sint ad fidem invitandi. Qualiter
sint a christianis tractandi et ul
timo quid iuris sit de filiis eorum
Iudei sunt qui mosaycam legem
ad literam tenent scilicet circumcidendo se
et alia legalia faciunt qui etiam
recipiunt prophetas. Dicuntur autem iudei
a iuda qui inter tribus scilicet xii tribuum
inde patriarche que inter alias
bellicosior et in bellis prima acie
et regni tenuit principatum scilicet ut de
ea sola reges crearentur sicut ex tribu
levi sacerdotes. Dicuntur autem hebrei
ab heber patre abraham qui cum
abraham tenuit cultum unius dei
et cui fuit primo adeo tradita circum
cisio ceteris ydolatria fedatis.
Sarraceni vero sunt qui demones
colunt nec vetus nec novum testamentum
recipiunt qui non se ab agar an
cilla abrahe de qua fuit procrea
tio agareni vocari voluerunt
sed potius a sara illius uxore
et libera se sarracenos appella
verunt. Sunt tamen inter sarracenos
quidam qui v libros moysi recepe
runt sed prophetas recipere nolunt
qui samaritani a samaria civitate
dicuntur. Et ideo in evangelio dicitur non
coutuntur iudei samaritanis id est non
recipiunt eorum cum lege et prophetas
b Sed qualiter sunt ad fidem invitan
di. Non auctoritatibus racionibus et
blandimentis sunt vocandi non aspe
ritatibus compellendi quia nullus
debet invitos baptizare ut volentes
Racio est quia nullus ad fidem est co
gendus xxiii q v ad fidem et co
acta servicia non placent de xlv
di. qui sincera. Quia si simpliciter
et absolute compelluntur non reci
piunt caracterem. Sed si conditionaliter com
pellantur puta per minas penitencium
vel per rerum suarum ablationem bene re
cipiunt et compellendi sunt fidem sic
susceptam observare ut extra de bap. ma
iores et xlv di. de iudeis. Consimili
[illegible]. Sed casibus potest ab ecclesia
puniri temporaliter quia penam spiritualem
infligere non potest quia de hiis que
foris sunt non iudicat ut ii q i multi — et 28 q i si per
et xlv di. qui sincera. Iudicat tamen — [illegible] de iudeis [illegible]
in casibus de eis quia repellit
iudeos accione fidelium ne abeis
corrumpantur xxviii q i sepe. Quia
mores eorum et iudeorum in nullo
concordant et ipsi de facili per
continuam conversationem et familiaritatem
ad suam perfidiam eos simpliciores
inclinarent id est c. ad hec. Item nullus
christianus debet eos iudeis mandu
care xxviii q i nullus et c. omnes
tamen cum sarracenis possumus comme
dere quia aliter non possemus eos lu
crari et sic licet eis loqui et come
dere cum eis xc di. xxiii q iiii In
fideles et xi q iii ad mensa
Sed quare potius vitamus commu
nionem iudeorum quam paganorum. Racio
est hec quia iudei distinguunt cibos modo
unde non debemus uti cibis eorum
ne videantur inferiores illis ut

dicit predicto c. omnes pagani Sed
non discernunt cibos Sed hodie et isti
et illi discernunt et ideo non debemus
comedere aput illos nec ipsi aput
nos quia eadem est causa prohibens
et idem periculum utrobique / Ex
cipitur tamen casus in quo licitum
est uti cibis que nobis a paganis
apponuntur cum modestia et gratiarum ac
tione summpta tamen qualitate s. quod tamen
nec non comedamus tempore prohibito
Sed hoc est qui contingit aliquem intra
eorum intrare ad predicandum christi fidem
i. e. quod sit laudabile Sic intelligitur
xi. q. iii. Ad mensam / hoc est vii nisi
dictum fuit quod sit ydolis ymmolatum
quia tunc sanctius esset mori fa
me quam ydolaticis uti xxxvi. q.
iii. Sicut sanctus / quidam hoc intelligunt
si nescienter hoc ad venerationem y
doli. alias in necessitate posset aliquis
ydolaticis vesci quia necessitas legem
non habet de cons. di. i. Sic. i. de reg.
iur. quod non est licitum / Item repellit
eos a legittimis actibus ii. q. vii.
alieni / Item ab omnibus officiis
publicis super christianos quia possent
eos multum gravare / et quod tale offi
cium eis committit debet per concilium provinci
ale deboc conpesci / et ille iudeus debet
ab officio removeri et actione da
norum in contemptu et aliis donec in
usus pauperum christianorum / quod quod fuit
a christianus occasione officii adeptus
sunt prudencia episcopi conputatum / et idem
de paganis est dicendum i. e. cum sit
et c. pret. / quia officium fuit illici
tum / Si vero officium fuisset licitum
tunc si vellet posset dare pauperibus
iniuste extortum ut xiiii. q. v. non
sane / et quia ignoratur a quibus
sit extortum / Si autem sciretur eis esset
restituendum i. de usu. cum tu et i. de
homicid. Sicut dignum Item eos
Item ne possint emere servos christianos
i. e. c. ult. et lxiii. di. fraternitate
/ Item non permittit eos facere novas
synagogas i. e. iudei et c. consuluit
/ Item in diebus lamentacionis ac
dominice passionis non debent permitti
aperire fenestras vel hostia vel
prodire in publicum / Conpellendi sunt
etiam talem habitum deferre in
provincia christianorum / et omni tempore quo
manifeste ab aliis populis distinguuntur
i. e. quod super hiis et c. In nonnullis
et quod non dicant obprobria iniurime
liam creatoris ut ibi / Item ~~quod~~ p
solvant decimas de terris quas
colunt S. de dec. de terris / Item servos
paganos non detineant liiii. di. mala
/ Item christiani non debent eos in suis
infirmitatibus vocare / nec ab eis re
cipere medicinas nec in eisdem bal
neis cum eisdem balneare Contra
faciens si clericus est debet deponi si
laycus excommunicari xxviii. q. i. nullus
/ Item contesto christiani inde accipi
ant et ille christianus excommunicandus
est etiam post mortem i. t. i. Si quis
et c. sed et xxiiii. q. ii. Sane / quia
universitati in corpore legatur non potest
C. e. l. i. / Sed in quo singulis hoste
quod sit / ar. ff. de rebus. du. cum se
natus / nulli tamen clerico licet ~~fieri~~ s.
medicus etiam si servus sit i. t. i.

Siquis epus et c. scilicet tn eos
paste. in lxxxvi. di pastores put
adhuc ad fidem neminem cogi de ne
mine sit desperandum de pe di q.
nemo. Item precedentes uerberibus
citra sanguinis effusionem subiciat
i. de rapt. in archiepatu. Item
si percutiat clericum pt penam et pe
na ad arbitrium iudicis pecuniaria
uel pena temporali. i. e. postulasti.
Item etiam excommunicat xpianos qui
cum eis habitare presumunt. i. e. iudei
et c. et si iudeos. Quicumque tn indirecte
excommunicantur quia excommunicat etiam
xpianos ne aliquod commercium cum eis
habeant nisi dimittant usuras
i. de usu. post miserabilem et intri
cas et grauentes. i. e. et si iudeos
et nisi satisfaciant ecclesie de in
iuria ei facta. i. e. postulasti infi.
Item non presumant nisi in ciuitatibus
et aliis locis insignibus habitare in
const. bituri. ti. de iudeis c. de iudeis
e Sed in quibus ab ecclesia tolle
rantur. Item secundum host. ut habeant ue
teres synagogas. i. e. iudei et si
corruunt possunt illas reedifi
care in pristinum statum non tn ut am
pliores uel preciosiores faciat quam
ante. i. e. consuluit. Item inuicem
contrahere inter se non tn cum xpiana. e
e. nemo. et xxviii q. i. cum et
illis possunt uti licet in gradu pro
hibito ad fidem conuersi. e. de conuers. de
infidelibus et qui sil sit l. c. ult. et
de diuor. c. fin. Item agere et con
ueniri apud iudices suos non apud
seniores eorum. Sed arbitrum pot
eligere cum suam ordinauerit ex

equatum quod e mirabile c. e. cum
dei deuo. Item in sabbatis corpus non
debent ~~trahi~~ trahi ad iudicium nec
trahere quia festiuitates suas ab
eis penitus celebrari et consuetudi
nes sibi laudabiles conseruent.
nec debent cedi uel occidi nec in festi
uitatibus suis pt baptisma nec pecunie
nec alie res auferri sine iudicio
ptatis terre nec sepultura eorum
effodi c. t. die sabbati et i. e. sicut
Item sua uendere uel xpiano. c. e.
nemo. et i. e. c. post. Sarra-
cenis autem nullus debet deferre ar F
ma ferrum uel ligamina nec alia ne
cessaria ministrare nec in nauibus cu
ram gubernationis exercere nec prestare uel
pa alios subsidia uel consilium impendere.
quamdiu guerra inter nos et ipsos
durauerit licet etiam sit trenga inter
nos et ipsos quia trenga non e. pax
al. rebus suis debent priuari et si
int serui capientium et sententiam excommuni-
cationis ipso facto incurrunt a qua non
possunt absolui nisi totum quod ex commer
cio tam dampnato perceperint et
tantundem de suo in subsidium terre
sancte transmittant uel si sunt non solue
do fustibus castigentur hoc probatur.
i. e. c. ita quorumdam et c. significauit
et c. quod olim. et c. ad liberandam
et sic totum lucrum quod ad eos per
uenit debent dare in subsidium terre
sancte numquam debitoribus hoc fecerunt
et e simile cum usurarius in quo quod
quod sorti accidit usura e. xiiii q. iii.
c. si. Unde totum debet restitui i. de
usu. consuluit. Immo isti grauius

peccant quia fidem Xpi impug
nant et ideo multitudinem pena pu
niunt. et nemo dubitat criminis
esse gravissimum quod est criminis indi
candum. xxiiii. q. i. non auferamus
Sed quis poterit istos absolvere
dic quod episcopi communiter quia cum papa
sibi non reservaverit alias indulsisse
videtur. i. de sen. ex. nup. idem host.
quo ad excommunicationem canonis. secus
quo ad excommunicationem hominis. fert enim papa
ter in anno sententiam excommunicationis
quod tales aliqua episcopus absolvere non
potest. Excipitur unus casus in
quo non incurrunt excommunicationem scilicet
pro redemptione captivorum. i. e. significavit
in prima. Sed quid si non possunt redi
mere captivos nisi portent arma.
vel ferrum vel hec facere possunt.
sine pena excommunicationis. b. dicit quod
non nisi primo requiratur auctoritas
pape ne aliquid fraudis fiat. De
servis istorum videamus et breviter.
distingue aut servus iudei est xpia
nus. i. de ipsa ancilla natus si ve
lit fieri xpianus statim eripitur in li
bertatem nullo precio dato. C. de epi
et cle. de nob. q. hiis ita. et ar. lum.
di. fraternitate. aut est emptus et
tunc distingue quia aut erat iam
xpianus cum fuit emptus et tunc
sine precio eripitur in libertatem quia
xpianum comparare iudeos est penitus
interdictum. lum. di. mancipia. i. e. c.
ult. in prima. sunt hec tamen dominum re
linquere et ad ecclesiam fugere confugere
possunt. C. de heret. et man. l. ma
nicheos. aut erat paganus et

tunc subdistingue aut causa servicii
et tunc si vult fieri xpianus liber ef
ficitur sine precio. lum. di. fraterni
tate. i. e. c. ult. aut causa mer
cimonii. si infra tres menses non
exposuit eum venalem postea. si
vult fieri xpianus sine precio liberatur.
quia presumitur quod ad serviendum eum emit
Si vero exposuit infra tres menses
et iste vult fieri xpianus infra illud
spacium vel eciam post. dum tamen non ste
terit per dominum quominus vendat vendi
derit liberatur reddito precio xii.
sol. ab aliquo xpiano. lum. di. fraterni
tatem. i. e. c. i. et ult. et hoc intellige
nisi dolus eum volente ad dicendum se
velle fieri xpianum concurrerit vel aliquis
secte signaculum imprimeret tunc propter
iniuriam proprii corporis sine precio
liberatur. lum. di. c. ulti. Quid
dictum est de servis iudeorum idem dico
per omnia de servis sarracenorum.
Quid si plures emptores insimul
concurrant. Eo loco est gratifica
tioni. C. de mi. pa. cum aut
Sed quid si nullus emptor appa
reat nichilominus erit liber et po
stea queratur precium ff. de manumiss.
lum. q. luca aut competencia opera
prestabit ut C. de capt. l. ult. scilicet
quamquam annis tamen illi qui ascripticii sunt
glebe debent prestare opera consueta.
ita quod ab illo loco non mutentur
i. e. ultimo. De hereticis sequitur

Superius dictum est de iudeis
et sarracenis qui propter
infidelitatem debent inhonorari

nunc agendum est de hereticis qui
apostatando a fide ipsum sem per-
tant. Et primo quis dicatur hereticus
et unde. Quot modis dicatur
hereticus. Qua pena feriatur et qua-
liter rediens reparetur. Et alias qui
possint predicare. Hereticus secundum
Augustinum est qui falsam de fide opinionem
uel gignit uel sequitur. Gignit ut
Arrius. sequitur ut arriani xxiiij.
q. iij. hereticus. Heresis grece ab e-
lectione dicitur quia eam sibi quisque
eligit disciplinam quam putat esse
meliorem. xxiiij. q. iij. heresis.
Multis modis dicitur hereticus. Ille enim
dicitur hereticus qui peruertit sacramenta ecclesie
ut symoniaci. i. q. i. eos qui per pe-
cuniam et vj. q. i. §. Sed hec. Item
ille qui scindit se ab unitate ec-
clesie vij. q. i. denique. Item omnis
excommunicatus ut iiij. q. i. quod autem hij.
Iste qui errant in expositione sacre
scripture. ut xxiiij. q. iij. Heresis.
Iste qui fingunt nouam sectam de ar-
ticulis fidei quam romana ecclesia xx approbat
iiij. q. i. hec est fides. et c. qui contra.
et c. i. quia nullus debet dubitare
de fide. sed firmiter credere articulos
fidei. e. de summa trinitate c. i. in prima et c.
fideli l. vj. Nec est credendum ar-
ticulo. e. de hereticis. l. ult. et hoc quo
ad articulos qui continentur in symbo-
lo. Credo in deum quibus per fidem solam
adherendum. est credulitas quia
fides est de re non uisa. de pe. di. iiij.
in domo. et non per signa sed per fide-
litatis est complenda. de con. di. iiij.
Lemunt sacerdotes. de hoc dic. e. de summa
trinitate §. sequitur et §. sequentibus. Iste
qui male sentit de sacris ecclesie
uel aliquis qui romanam ecclesiam predicat
et obseruat. i. e. ad abolendam in prima.
Sed quot sunt species heresis. Ysidorus
dicit quod in decretis lxx species
numerantur. Sed xj ultimas non
nominauit ysidorus nomine speciali
et in fine ponit regulam qui aliter
sentit uel intelligit scripturam quam
sensus spiritus sancti flagitat a quo con-
scripta est. licet de ecclesia non recesserit
potest tamen hereticus appellari. Unde non
tenetur nec debet in talibus inde
ignorans. Ideo ait apostolus ut proba-
ti manifesti fiant. hij enim adeo bene
probati sunt qui bene possunt docere
contra omnia heretica. xxiiij. q. iij. quicunque
usque nisi quomodo. Puniuntur heretici b
excommunicatione depositione et rerum abla-
cione. Excommunicatione siue sit occultus
siue manifestus est ipso iure excommunica-
tus. i. e. ad abolendam. et c. excommuni-
camus. et xxiiij. q. i. c. i. et ij. De
positione quia indistincte siue sit
clericus uel laycus papa uel imperator
uel quibus inferior debet deponi ab omni
dignitate. i. e. ad abolendam. xl. di. si
papa. xxiiij. q. i. qui contra pacem.
et solus episcopus potest subditum suum
sacerdotem uel clericum deponere et re-
linquere curie secularis. excommunicatis ab-
batibus plurimis et aliis religiosis per-
sonis et laicis. i. e. episcoporum l. vj. Sed
in aliis casibus plures episcopi requiruntur
ut dicitur. i. de cle. excom. §. excommunica-
tus. Quinque autem casibus relinquitur

quis curie secular post depositione
Primo hereticus i. e. ad abolendam
et c. excommunicamus Item siquis fal
sauit litteras dni pape i. de cri fal. ad
falsariorum Item ob excess. contumaciam
et calupniam et contumeliam quam contulit
epo suo depositus est xi. q. i. sig
sacerdotum Item assissini incontinenti
traduntur curie seculari i. de homic.
pro humani l. vi° Generaliter aut quis
traditur curie seculari dr. i. de penis
s. specs ? forma. Alias clericus de
positus non traditur curie secular
Primo tenetur Unde clericalit. et gau
det privileg. clericali lxxxi. di. dcm
nisi fuit incorrigibilis tunc amit
tit privilegium et traditur curie seclar.
S. de iudic. cum non ab hoie laycus vel
pecuniam condempnandi sunt de
heresi sed iudex secularis illud pu
nire debet nec traditur laycus cu
rie seculari sed clericus solummodo i. de
vb. sig. nouimus quia laycus semper
e deforis secularis. Sed in casu isto dz
suma fieri petitionem quia inere
ptinet ad ecclesiam ita quod secularis
arcere liberare nec sinani impedi
re pt. i. e. ut inquisitionis s. prohibemus.
l. vi° Sed conversio det fieri solum
modo pro iudice seculari proximo sententiaz
latam ab epo i. e. cum sum. leges i
fi. l. vi° Si aut postquam fuint
deprehensi redierint imppetuo car
cere detrudantur. i. e. c. pnlt. et h.
prima vice Si aut relapsi fuint
sine ulla audiencia relinquendi
sunt curie secular. tamen non negatur

eis sacramenta penitencie et eucharis
tie si humiliter petant i. e. ad abole
dam. s. illos i. e. super eo. l. vi°
b Si aut aliquis accusatus fuit de
heresi et vehemens presumptio con
tra eum e orta si eam abiuravit si
postea committat in ipsam iudicatur
relapsus Item qui in una specie
vel secta cmisit aut in uno fidei
articulo vel ecclie sacram. erravit
et post abiuravit simpliciter vel
generaliter si committat in aliam
speciem vel sectam vel articulum iudi
catur relapsus Item qui abiuravit
heresim et tunc constabat vel inc. si
post receptet hereticos vel visitet
vel det munera iudicatur ut re
lapsus hec probantur i. e. accusatus
in prin. et s. i. et ii. l. vi° Insuper
tus de heresi vocatus ut de fide
rideat ? fuit contumax si excom
municatus fuit et eam per annum susti
nuerit velud hereticus condempnetur
i. e. excommunicamus s. qui aut inve
ti et c. cum contumacia l. vi°
Item credentes receptatores et
defensores hereticorum sunt ipso iure
excommunicati i. e. excommunicamus s. cre
dentes Privantur rebus suis
quia si layci fuerunt bona eorum
dent confiscari Si vero clerici appli
centur ecclesiis a quibus stipen
dia receperunt i. e. excommunicamus in
fi. i. Preterea bona hereticorum debent
confiscari sive heant filios sive non
nec catholicis filiis hereticorum e
aliquid relinquendum quia si pa
rentes reuertentur ad fidem

etiam eis nisi de misericordia bona
essent restituenda. ut e. c. urgentis.
Item filii hereticorum et nepotes
per lineam paternam et filii per lineam
maternam ad ecclesiastica benefi-
cia vel publica officia non debent
admitti. quod intelligitur de hereticis
qui in heresi decesserunt. non de illis
qui sunt emendati. ut e. quicumque
§ heretici et c. statutum in § l. vi°.
Item mulieres que scienter contrahunt
cum hereticis amittunt dotem. secus
si ignorant. ut e. decernit l. vi°.
Item omnis potestas secularis debet
iurare quod adiuvabit ecclesiam
contra hereticos et complices eorum
et si hoc iurare noluerint
honore priventur ipso facto et ad alios
militatem admittantur. Si autem
episcopo vel inquisitoribus presumpserint
opponere vel impedire quominus faciant
iusticiam et detineant incarceratos vel
prestare scienter eis auxilium consilium
vel favorem. ipso iure sunt excommu-
nicati. et si per annum sustinuerint
velud heretici condempnentur. ut e.
ad abolendam § statuimus. et c.
excommunicamus § moneantur. et c. ut
inquisitionis negocium et § ult. li.
vi°. et c. ut officium § ult. eo. li.
Item civitas que episcopo vel in-
quisitoribus resistit careat commer-
cio aliarum civitatum et episcopali sede
privetur. nec statutum super hoc factum
valet. ut e. ad abolendam § civitas
et c. statutum l. vi°. Item vasal-
li hereticorum sunt ipso iure absolu-
ti a fidelitate vel iuramento quo

eis tenentur. ut e. c. ult. Item
qui hereticis prestant ecclesiastica sacra-
menta vel recipiunt eclas vel ob karitates de-
bent officio suo privari nec pos-
sunt restitui absque licentia sedis apostolice etiam si sint
regulares non obstante privilegio
aliquo. ut e. excommunicamus § sane.
Item qui scienter hereticos vel
credentes tradiderint sepulture et
c. ipso facto sunt excommunicati. nec
possunt absolvi nisi propriis manibus
publice exhumaverint et proiciant
foras et locus ille perpetuo careat
sepultura. ut e. quicumque. in princ. li. vi°.
Testes vero excommunicati et participes
vel socii criminis in testium admittuntur
in defectu aliarum probationum si non sit
dicte presumant. ut e. in fidei l. vi°.
Item pro inimicis et contra se et contra
alios. ut e. accusatus § licet l. vi°.
Item mortuo mandatore re in-
tegra non expirat mandatum inqui-
sitoris etiam quo ad non incepta. ut
e. ne aliqui l. vi°. Et possunt eos
inquirere et sententiare et separatim cum
omnibus et absolvere redeuntes. Debent
tamen advocare duas personas re-
ligiosas in testium examinatione ita quod
per publicam personam scribantur dicta
et produnt omnes qui habuerunt offi-
cium tabellionatus in quo cuiuscumque sta-
tus ad hoc compelli possunt etiam adiuto-
rio brachii secularis. ut e. ut officium
l. vi°. Debent tamen habere consilium episcopi
in ferenda sententia et episcopus potest nichi-
lominus inquirere si voluerit. ita tamen
quod non possunt procedere contra episcopos vel su-
periores sed hoc debent sedi apostolice significare

L

.J. e. ut commissi et c. inquisitores et
c. p. hi. l. vi. Nomina vero accusan
cium vel testium si periculum fuit non
debent publicari. eis. j. e. statuta l.
vi. Item advocati et tabelliones
non debent eis prestare auxilium vel patro
cinium vel instrumenta scribere. j. e. si ad
versus. quia in heresi est procedendum sim
pliciter et deplano et absque advocato
rum et iudiciorum strepitu et figura
j. e. statuta in prin. l. vi. Redeun
tes ab heresi non recipiuntur absque instru
mento quo s. heresis abiuratur et
fides catholica ad mandatum ecclesie
tenenda promitti ut i. q. vii. quod
et de cons. di. ii. ego berengarius.

C Tercius prelati predicare secundum host. videtur
quod nullus laycus eciam religio
sus quia omnibus ut dicitur officium
predicandi j. e. sicut in uno nec etiam
de fide publice vel private disputare
debent alias excommunicari debent j. e. q.
cumque. s. inhibemus. l. vi. quia layci
clericis debent obedire et audire non
docere vel imperare. e. de cons. ecclesie et
de rebus. et. non alias. quod laycis licet
quicunque layci vel clerici scolastici sint
boni clerici non tamen debent reprehendere
prelatos suos sive sacerdotes simpli
ces quia in eis sacerdotale officium
debet honorari. j. e. cum ex iniuncto
s. licet autem. Non admittitur ad pre
dicandum. eciam clericus nisi mittatur
j. e. cum ex iniuncto. s. i. ut dicat licet
habeat a superiore suo. e. de iudeis quod
sit vel nisi habeat curam. curam etc.
talis habet habet alterque respectu par
rochianorum. e. de etate et qualitate
c. ult. et j. e. cum ex iniuncto. s. preter.

Sed episcopi ex testio scripture ubicunque pos
sunt predicare cum eis dicat dominus eun
tes in mundum universum predicate ewan
gelium omni creature. c. ult. Ubi
dicit decretum nullus audeat pre
dicare preter duos sacerdotes i. episcopos
xvi. q. i. adicimus hoc. c. vim nisi ab
eo in cuius diocesi predicat prohibeant
tur debent abstinere vi. q. iii. Scriptum
Alii predicare non debent ipso et non co
missi nisi apostolice sedis vel loci episcopo hanc
obtinuerint potestatem j. e. excommunicamus
s. quia non non ulli. Ex premissis

F ergo apparet quod ordo doctorum i. pre
dicatorum praepinnus est in ecclesia dei
j. e. cum ex iniuncto s. i. in prin. et privi
legiata. e. de eta. ius. quod dei timo
rem. Primo ut laycus non admittatur
Secundo ut nec clericus nisi missus
ut dictum est. e. Tercio quod debet fieri
publice non occulte iuxta illud predica
te omni creature. et quod in aure auditis
predicate super tecta. j. e. cum ex iniuncto
i. Racio est quia tocius est et omnibus
bene volentibus patere regnum
dei et officium predicacionis quod est privi
legiatum ita quod potest fieri contra excommunicatos
quando ut dictis j. de sen. ex. Nuper
et. c. cum voluntate. Quarto ut
brevius fiat epi et ei providat epi
Quinto ut in cathedralibus ecclesiis
tales preterea eligantur qui coad
iutores epi fiant. e. de of. ord.
inter cetera. Sexto ut electio cicius
confirmetur. e. de elec. in electione
Septimo ut cibum gentilium come
dat. e. de iudeis quam sit. Octavo
ut liceat regularibus diversarum
professionum se induere habitum scilicet
superiorum conformare. e. de vi. et ho.

privilegia predicatorum

clericorum deus qui / Sed host. dicit quod
ordo predicatorum et minorum tamquam
fideles clipei fidei et expugnatores
obviancium ex ad ipsis specialiter sunt hoc
privilegio decorati j. de excess. prelatorum
nimis iniqua li. c. nimis prava.
Tamen sed predicant publice vel
private / nisi a se. ap. vel ab epo mit
tantur excommunicentur / et nisi cito re
sipiscunt alia pena plectantur. j. e. ex
communicamus §. quia vero / et dic ut. s.
de eta. et qual. §. Item. doctrina re

A

Dictum est supra de scisma
de hereticis Sed titulus rubri
qui scisma inducit casus
heresim / Ideo hic subiciatur. Vecu vi
dendum est primo quid sit scisma et unde
dicatur / Qua pena feriantur scisma
tici / et quid iuris sit de alienationibus
et ordinacionibus ab ipsis factis
Scisma est illicita diuisio per inobedi
enciam ab unitate ecclesie ut xxiiii
q. iii. quod autem. Dicitur autem scisma a
scissura ut xxiiii q. i. Scisma.
Differt autem scisma ab heresi in principio.
sed si perduret cadet in heresim quia
peccat in illum articulum simboli
Unam catholicam ecclesiam / et sic
censetur hereticus ut xxiiii q. iii.
Inter Puniuntur autem scismatici ex
communicatione vel deposicione ab officio
et beneficio xxiii di. In nomine
domini j. e. c. i. v. Illos li. c. ad succi
dendos l. vi. / Et si non prosunt aliter
distingui invocandum est brachium
seculare xxiii q. i. petimus et s. de of.
ord. cum quibusdam. §. preterea inf.
Ordinaciones vero facte a scismaticis
debent irritari. ix. q. i. ordinatio
nes et j. e. c. i. li. Hoc intelligo
quantum ad execucionem nisi cum eis
fuit dispensatum j. e. c. ult. / vel nisi
ordinatus probaret se nescivisse illum
fuisse scismaticum qui ordinavit
ut ix. q. i. ordinaciones. Sic. i.
q. i. Siquis a simoniacis / quia tunc
cum eis facilius dispensatur quia con
ferunt sacra dum modo in forma ecclesie
sicut heretici ut i. q. i. quod quidam
sed non execucionem quia eam non
habent. Sed quis potest cum ordinatis
a scismaticis / distingue aut recepe dispensare
runt scienter a scismatis ordines / et b
tunc solus papa potest dispensare ar.
s. de elect. quia diligencia. Sicut
papa solus dispensat cum eo qui
in apostasia ordines recepit j. t. ex
c. ult. / et hoc bene probatur j. e. c. ult.
/ ubi dicitur dispensatum et ab ea persona
que super hoc potestatem habeat dispen
sandi / Si vero ignoranter tunc episcopus
potest dispensare ar. s. de ord. ab epo
qui ren. c. i. nisi li. / non tamen ille qui
eum ordinavit quia licet sit re
ceptus episcopus ab ecclesia in ordine suo
tamen cum ordinatis a se dispensare non pos
sunt nec simoniacus episcopus cum ordi
nato a se dispensare potest i. q. v. pre
sentium. Alienaciones eciam rerum
ecclesiasticarum a scismaticis facte vel
eciam a laicis sine omni onere eccle
siis sunt restituende et qui contradixit
est excommunicatus j. e. c. i. v. alienatio
nes xii. q. ii. Alienaciones / quia
dum eciam pastorem habet hereticum
vel scismaticum vacare intelligitur
s. de prescrip. c. i. vii. non valent q.

atali plato fuit inpinditus ecclie xij.
q. ij. siquis de rebus ¶ Sed pone q
talis platus acquisiunt aliqua eccle
sie / videt. similit q no teneat q
comodum. cu in comodo compensar.
det ff. de neg ge. si negō / dt. B.
q id q in favore ecclie introduc
tum est quod si acquisiunt teneat
nec cassabit / quia q favore alicuius
introductum est in eius lesionem
no convenit retorqueri / C. de leg.
quod favore **de apostatis et**
A Gimus de heretic. **iterabilis**
et scismatic. **baptisma**
Sed qui utriq cadunt **seq**
in apostasiam / ideo subiicitur ru-
brica de apostatis / videndum est q
quid sit apostasia / que eius spes
Tercio pena apostate / et qua itean
tes bapta feriant. ¶ Apostasia
sm host. e temerarius recessus
a statu fidei obediencie ul religi
onis quam pfessus e tene. ¶
Et dicit apostasia / de apost q
e retro / et sto stas / quasi retro
stans. xxvj. q. ult. no obsuetis / et
talis no e. aptus regno dei. cu ad
aratrum manum posuit / et respiciat
retro. S. de voto magne § i. z xij.
q. i. Sciunq ¶ Est aut triplex a
postasia. s. pfidie inobediencie et
irregularitatis. ¶ pfidie. s. qn qs
recedit a fide ut Iulianus aposta
ta. de quo legitur ij. q. vij no pt.
¶ Inobedie qn quis spontanea
voluntate transgreditur precepta
superiorum / ut adam et eva / et qn
sacris nolunt obedie canonibus de
hac dr. vj. q. iiij. alieni / et ij. q.
vij. alieni S. de ma et obed. Siqs

venerit et c. illud ¶ Irregularitatis
cum quis a statu assumpte religio
nis recedit ut apostata. monachus
clericus ul gressus ut xl vij. di. quan-
tumlibet et xvj. q. i. legi et. iij. q. iiij
beatus ¶ hec vo ultima fit plurib
modis / intonsuram et coronam dimit
tendo / in uxorem accipiendo et ve
stem religionis abiciendo. et ad
seculum redeundo. ut xx. q. iij. c.
ij. et iij. et xxvij. q. i. omnes / i. e. c.
i. et pult et ult et. S. de cle. qui
clericos / siqui sint in moribus post
trinam admonitionem amittunt pri
uilegium clericale S. de vi. et ho. cle. ex
his et / i. de sen. ex / In audien / Si aut
infra sacros ordines ul pfessi ali
quam religionem no sint in habitu se
cular. tollerandi / Sed p censuram
eccl. compellendi sunt redire ad ordi
nem ul religionem. / i. e. tue et ar
S. de regular. c. ult / et xx q. iij. e
os / et si religiosi sunt / ipo facto q
dimittunt temere habitum sunt excomunica
ti S. ne cle. ul mon. ut periculosa
l. vjo / et possunt incarcerari. / i. e.
c. ult ¶ pena vo eorum e. ut ab
accusatione et testio removeantur
ut ij. q. vij. alieni / et iij q. iiij. be
atus et c. Siquis ¶ Item ad dig
tatem eligi no possunt xvj. q. i.
legi ¶ Item interim carent pri
uilegio clericali / ita q si inde fu
erint depbensi non debent pecule
sum liberari. / i. e. c. i. / hee pene
inferunt p apostasia irregularita
tis sunt vera. qn constat de apostasia
/ et si grauiter infamati sunt cogi
se purgare / i. e. tue z i. de purg.
can. accedens ¶ Sed ex quo constat

de apostatis
de hijs qui filios suos
occiderunt

de apostasia. Ei n(on) p(otes)t indici ad
male dimissum habitum resumend(um)
p(otes)t incarcerari. ita q(uod) i(n) vita misera
reficiatur. et sic teneatur quousq(ue)
a tanta nequicia resipiscat. ut e. c. a.
nos. ¶ Item p(ro)pter apostasiam inobediencie repel
litur a testimonio et efficitur infamis
et excommunicatur ut ij. q. iiij. Si quis
asino et xj. q. iij. Si inob(ediens). ¶ Item propter apo
stasiam p(er)fidie a(n)i(m)o tamq(uam) infames
repellendi sunt ut ij. q. vij. no(n) p(otes)t
et vj. q. i. infames. ¶ Item res eorum
publicantur et amittunt succes(siones) test(amen)ti
ut C. e. l. i. ij. et iij. ¶ Sed qua pe(na)
feriuntur iterantes bapt(isma). Clerici
deponi debent. nec possunt de ceter(o)
promoveri. ut e. c. ij. nisi transierint ad
religionem ut ibi. ¶ Item laici debent
excommunicari et pena graui puniri. ¶
Illi vero qui iterum baptisantur. si fu
erint ignorantes non puniuntur
in aliquo nisi q(uod) no(n) p(ossu)nt promoveri.
Si vero scienter. sunt pena vij annor(um)
puniendi et ergo sunt irregulares
de cons. di. iiij. qui bis. et c. eos
quos. Et cum istis solus papa dispensat
ut infra c. et i. e. c. ij. ¶ Item cum clericis
qui iterato sunt unctione macula(ti)
i. q. ult. Saluberrimum infra. ¶ Item
cum illo qui in subversionem fidei or
dines recepit ab heretico. i. q. vij.
convenientibus infra. ¶ Item cum illo
qui in apostasia recepit sacrum
ordinem. ut e. c. ult. nam si ad aliam
religionem transisset. et ibi ordinem
suscepisset. et de tempore ord(inis) excepte. quia
ordinem non recepisset in apostasia.
Sed usus est. nec bis ordo datur
seu baptismus repetatur. vel subiicitur
fidei status ordo petit. vel sic p(ro)
stetur q(uod) utriusq(ue) sumus opertum ut
dispensetur. aspes irrita presumere
betur hoc. De hijs q(ui) filios suos
occiderunt

Post illa crimina
que in deum committuntur sequuntur
que in hominem committuntur. in quibus
quia homicidium gravius reputatur
de ipso est videndum. Sed quia inter
omnia homicidia parricidium et fratricidi
um gravius reputatur. Ideo primo de
ipso est videndum. primo qua pena
tales puniantur. ¶ Nam secundum leges
lege s(cilicet) pompegia de parricidiis tenentur
filij qui parentes occidunt et
econverso. et fratres qui fratrem vel sororem
necaverunt vel vitricum ut ff. ad l.
pomp. de parr. l. i. ¶ Item qui emit
venenum ut patri daret. etiam si dare
non potuit ut ij. e. l. ij. et etiam
creditor tenetur qui sciens ad
tale scelus pecuniam ministravit
ut ff. e. l. si sciente. ¶ Pena talium
secundum leges est ut insuatur culeo
facto de corio cum cane et gallo gal
linaceo. et simia et vipera. et
in proximum amnem vel flumen proiciat(ur)
ut ff. e. l. pena. et C. e. l. una. ¶
Secundum canones aut(em) quia deus non
vult mortem peccatoris sed ut convertatur
et vivat xxxiij. q. v. cognovimus
aliter puniuntur. et distinguitur. Sponte
aut. si hoc fecerunt tunc gravissima penitencia
debet eis imponi aliquantulum ma
ior quam pro alio homicidio. quia magis
peccavit videtur. pro filium occidendo. ar
p. de hom. cum in iuramento. et i. de.

pe. et re. questitu et de pe. di. i. §.
Aut fit et in hoc casu. accipit ma
ritus uxorem quam contactus ab
invanit. j. e. intelleximus et si ma
tum non licet inducenda est ut intret
religionem nisi timeatur de incon
tinencia j. e. veniens ¶ Aut
casu sed culpa gravi precedente tunc
pena vij. annorum vel ad minus v.
est eis imponenda. xx. l. di. si qua
femina et. c. si quis sponte et. j.
de pe. et remi questitu ¶ Aut le
vis culpa precessit tunc potest imponi
pena trium annorum ut. j. e. c. si. ¶
Si aut nulla precessit culpa. vel
negligencia de iure in nullo sunt puni
endi ar. j. de homic. ex litteris l. 2.
ad cautelam tucius est quod penitenciam
agant quia forsitam minorem dili
genciam illis adhibuit ar. xx.
iij. q. v. de occisionibus et xxxiij.
q. ij. inter hec quia bonarum men
cium est ibi timere culpam ubi culpa
non est. Θ. de obs. iein. consilium. c. ij.
et j. de pe. et re. questitu tamen debet
esse consideracio pietatis ubi non
voluntas sed eventus causa mortis
fuit j. e. c. ult. et omnibus circumstan
ciis consideratis de pe. di. v. con
sideret et j. de pe. et re. §. qui mo
nendi sunt eciam parentes ne pueros
secum in uno lecto collocent ne ne
gligencia qualibet opprimantur. ¶
Sed numquid pena publica debet imponi
distinguere aut est occultum et tunc
in nullo casu est imponenda. j. de pe.
et re. questitum et xx. occultum licet
plures sentiant ar. illius c. ubi

dicitur si id occultum fuit eis penam
parvitatis primam imponatur et
ad terrorem istorum ad tempus abstine
atur a celebracione missarum loquitur
de presbiteris orientalibus qui possunt
habere uxores et quia parva non in
famant. Θ. de accu. inquisicionis
inst. ¶ Aut est publicum tamen vel
vulgatissimum ita quod omnis fere commo
nent urbem vel villam tunc est
pena solempnis sive publica im
ponenda. xxvi. q. vi. presbiteri ¶ In me
mbus tamen non est facile committenda.
l. di. penitentes

De infantibus et languidis expositis seu

Dictum est de illis qui
directe vel occasionaliter
filios occidunt hic sequitur rubrica
de illis videlicet qui pueros vel langui
dos exponunt eis necessaria denegan
da. ¶ Unde videndum est aput quem
filius morari debeat et nutriri
divorcio facto de hiis dictum est Θ.
de qui. fi. sint legi. per totum ¶ Iste quidem
titulus sit de infantibus et languidis
expositis ¶ Infans vero exponi
dicitur quando pater vel mater vel alius ponit
eum ante fores ecclesie vel alibi in
fante non dum septenne ¶
Languidus vero dicitur expositus
qui post septennium etatis quod infir
mitate gravatur a parentibus alimen
ta impie denegantur. j. e. c. uno
Sic distinguitur aut exponitur
infans sciente patre vel matre vel
domino vel patrono aut ignorante
si sciente et non contradicente vel ratum

habente expositus sit filius sit ex-
positi im- existant liberi a inge-
nuitate. Qui in libertate eripiuntur
et multo magis si ipse met ipsum
exposuit quia nec dicere postea
potest suum qui eum deserens contempsit. C.
e. l. ii. et iii. et i. e. t. i.ᵒ Si enim
ipsum alere non poterat eum monasterio ex
eius arce i. in domum dei mitte de-
buit vel alibi quo poterat adiuvare
C. de latina lib. tol. l. i.ᵃ §. Sed si-
nimus et tales tanquam homicide
sunt condempnandi. lxxxvii. di. c.
ult. et si mors inde sequatur esset
reus qui exposuit ar. i. de hom.
decretum Unde expositi sanguinolen-
ti dicuntur C. e. in rubrica. ¶ Sed
ignorante vel invito non preiudicat
ei qui possit repetere sed restitutis
expensis nisi a fine C. e. l. i. 2. i.
e. c. i.ᵒ in prin. Unde dicit Sciente
ipso aut ratum habente. quia rati ha-
bicio retrotrahitur. et mandato i
maleficiis comparatur. i. de sen. ex-
com. aliquis l. vi.ᵒ ¶ Idem est de ex-
positis languidis cuiuscumque etatis
sunt quibus alimenta impie de-
negantur. i. e. c. i.ᵒ §. ii. quia eos
habent pro derelictis ut C. de lati lib.
tol. l. unica §. Sed stringimus ad
eorum bona ulterius admittuntur
ut ibi ¶ Idem potest dici de mona-
cho. si monasterium expellat illum
vel si voluit redire salva ordinis
disciplina et non fuit admissus
quia si negaverit impie alimenta
tamen tenetur ipsum recolligere ne
pereat et ne dampnabiliter eva-
getur. S. de sta. mo. c. ult. Si ac-

quirat aliqua remanens in seculo
non potest monasterium vendicare ar.
hinc. c. ii. C. de lat. lib. tol. l. i.ᵃ
§. Sed stringimus ¶ Ille autem qui infante
exposuit vel languidum suscepit
in illo non potest aliquod ius vendica-
re. i. e. c. unico in fine

De homicidio voluntario vel casuali

Dictum est supra de homicidio in speciali nunc sequitur
subiciendum in generali. videndum est er-
go quid sit homicidium. et que pena
et que dispensacio adhibeatur.
Homicidium est hominis occisio ab ho-
mine facta nam si fiat a cane vel
alio animali non dicitur proprie homicidium
¶ Dicitur autem ab homine et cedo quia
hominis cedium ¶ Dividitur autem homi-
cidium in spirituale et corporale ¶ Homi-
cidium spirituale secundum Host. committitur
viii. modis et quodlibet est peccatum mor-
tale nam inter homicidas computan-
tur spirituales detractores fratrum
et eos odientes de pen. di. i. ho-
micidiorum ¶ Iste iniquitate op-
pressione et in iusticiam facien-
tes ¶ Item fratribus mala persuaden-
tes. hec probantur de pe. di. i. eius
iniquitas. et c. noli. et quali-
cumque iniquus motus ad nocendum
fratri in homicidii reatu computatur
de pe. di. i. homicidium ¶ Iste qui
tempore necessitatis denegat alimenta
lxxxvi. di. pasce. Hoc autem intel-
ligitur in summa necessitate ¶ Sed pone
duos in ultima necessitate non pos-
sum subvenire nisi uni quid faciam
Respondeo quod utrique teneor succur-
rere. sed succurrendo alteri absolvar

abalio sicut si habeam duos do
minos teneor utriq[ue] tm̄ s[er]uiendo
vni libero ff. ad silt. au. Siquis
b ingratam ¶ Pena vero hui[us] ho
cidij tollitur p[ro] homicidio p[ro]pter
et e arbitraria. xxiij. q. vij. tem
pora ¶ homicidij corpalis due
sunt spe[cie]s Est em̄ homicidiu[m] vo
luntariu[m] et casuale ¶ voluntariu[m]
e pctm̄ et e gn̄. p[ro]hibitu[m] dicitur
no occides ut xxiij. q. v. Si no
licet nisi fiat cu[m] iudicis p[er]missione
sicut fit a iudice qui licet occidat
malefactores no censetur homi
cida quantu[m] ad pctm̄ quia lex occi
dit illos xxiij. q. v. Iudex h[oc] est
verum si ordine s[er]uato et amore
iusticie condempnet ad morte et
precipiat iusticiam occidat eu[m].
Si aut faciet ex delectacione fun
dendi sanguinem. Quantu[m] licet alt[er]
iuste occidatur peccaret iudex
vel minister mortalit[er] p[ro]pter intencione[m]
corruptam ad cor em̄ respicit deus
ut xxiij. q. v. Si q[ui]s in vero spi[ritu]. de
e de ministro hec p[ro]bant[ur]. xxiij q.
v. Iudex et c. miles et c. eu[m] mi
ster et c. officia et c. no e et c. lex
etiam et in pluribus alijs c. ¶
Iste si aliquis occidat aliquem
in iusto bello no peccat ut xx
iij. q. i. quid culpatur. Bellu[m] ius
tum dr̄ quod a p[ri]ncipe imperatur
ut ibi Sed tu[n]c bellu[m] dr̄ iniustu[m] ex
Bellu[m] iniustu[m] tribus causis ¶ primo ex p[er]sona ut
si clerici pugnaverint hoc em̄ eis
omnino illicitum e ut xxiij q. ul
tima his a quibus hoc e ver[um]
ipsa p[er]sona quia p[er] alios hoc

facere possunt et quos h[ab]et hortari
ad iustum bellum. ut xxiij. q. viij
hortatu. et xxiij. di. Adrianus
Sic clericis no licet cu[m] armis pu
gnare etiam c[ontra] sarracenos. e.
de pena et no. ie. ex ulti[m]a et l. di.
clerici ¶ Iste ex t[em]p[or]e e iniustu[m] ut in
t[em]p[or]e solempni nisi ex magna ne
cessitate ut xxiij. q. ult. Si ulta
¶ Iste ex causa ut q[ua]n p[ro]pter p[re]dam
no p[ro]pter pacem acquirendam. xxiij.
q. i. ulti et milites merent[ur]. p[ri]nci
pi bellu[m] s[ed] precipienti obediendo.
et si dubiu[m] sit bellu[m] esse iustu[m] nisi
esset c[ontra] deum ut xxiij. q. i. quid
c culpatur ¶ Committi[tur] aut homi
cidiu[m] facto p[re]cepto. [con]silio et defen
sione ut l. di. Siquis viduam
et xxiij. q. ult. c. quatuor et s.
de cle. pug. in du. c. ij. et s. e. Si
gnificasti Ideo circa hanc materiam
sic distingue Aut committi[tur] homi
cidiu[m] voluntate aut casu aut ne
cessitate Si voluntate quod fit
tribus modis facto [con]silio et p[re]cep
to. ut l. di. Siquis viduam et con
sequenter sive ex hortacione qu[i]a s[ed] ali
quis hortat[ur] aliu[m] ad homicidium
p[er]petrandu[m]. s. e. Sic dignum s[ed] c[um] vos.
et s. de penis quod in dubijs et
de pe. di. i. periculose In quocu[m]q[ue] istorum
quis committit homicidiu[m] no solu[m]
no det p[ro]moveri sed in p[er]petuu[m] debet
deponi ut s. eo. Sicut dignu[m] s[ed] cle
ricos et l. di. Siq[ui]s viduam et
etiam si paganu[m] interficiat iniuris e
sive sarracenu[m] ut l. di. clerici et l.
di. de his clerici et in bello s. e. c.

pult et cu talibus inique dis
pensat. l. di. miro miror et si co
sit occultu in ordine suo ministrare
no pt cu omnis alij possit. e. de
tempo. ord' c. ult. juxta illud no
hedificabis michi templu quia
vir sanguinu es 1. q. vij. Quos ocz
pter symoniacu. e. de symo. tanta
de hom. e. desij. s. puetum. Tempe
na homicidij voluntarij e pena
vij. annor l. di. Siqua femina
et c. Siquis voluntate ita quod
indutus sit lanea veste vinum
et siceram no bibens et carnem
nullo tpe ei licet comedere pt quam
impastum et in die natalis dni in
pane et aqua et sale ttia et
quita feria et sabbato pniam agat
in ieiunijs et oronibus ut xxxiij.
q. ij. Admoneret et ar. j. e. c. ij. Ex
Excipiunt iudices iuste iudican
tes et ministri eor et occisores in
bello iusto qui no puniunt nisi ex
fuo iuveſ l. j. di. aliquantos l. di.
clericus et. j. e. c. pult. Si aute
casu comitti homicidium distinguit
aut dabat opam rei licite aut
no. Si dabat opam rei licite et
adhibuit diligentiam qua potuit
et debuit in nullo imputat ei nec
quo ad penam nec quo ad irre
gularitatem. et si no fecisset ut
pote clericus ascendit equum ut
deponeret fenum j. e. ex litteris vel pul
sabat campanas et tintinabu
lum cecidit et oppressit pueru
vel solvebat lignum ecclie vel domus
que edificabatur vel ext. post. j. e

Johes et. c. ult. et. c. ex litteris ij. vel
putabat arborem in nemore et
arbor cadens oppressit frem l. di.
Si duo fres et c. hu qui mpn et c.
Sepe ad si et intellige supradicta
si monuit ~~quod~~ fugerent dicendo
cave cave j. e. c. ult. et l. di. Si duo.
Si aut no pmonuit irregularis
e l. di. Sepe impn quia no adhi
buit diligentiam qua debebat
adhibere. Si vero ascendit equum
causa spaciandi vel alia de causa.
si no pareat habemus licet calca
ribus stimulavit. si quis voluntate
sessoris aliquem. opprimat no est
equitanti in aliquo imputandu.
nisi stimt vicium equi et facit se
impotentem ad reprimendu j. e. di
lectus et c. Significasti et quia nec
voluntate nec actu homicidiu
perpetravit et dabat opam rei lici
te nisi scandalu grave esset vel
tanta laboraret infamia quod pur
gatio esset indicenda. j. c. ex litteris
Item si platus vel clericus deponat
querimoniam coram iudice secularis
petens emendam vel sibi ptestando quod
ad penam sanguinis no intendit. Si
iudex iusticia exigente procedit
ad penam sanguinis plato vel clerico
no oportet aliquatenus imputari
qui daret malefactoribus materiam oc
cidendi eos et bona ipsor libere
depredandi j. e. platis l. ij. et j. e.
postulasti et si aliquis videat de
facto fieri quod iudicium licet sine re
pniatur no imputat illi j. e. tua.

nos s. ad ultimum Sed pone quod
talis est suspensus propter talem sym
moniam et placet sibi in mente
et ratum habet / quid erit dicit host. quod
~~quod~~ rati habicio retro trahitur
et mandato comparatur / et istud in ma
leficiis communiter traditur ff. de in 2
in ar. l. 1. s. quot. / de sen. ex. cum
aliquis / et de reg. iur. ratihabicionem
l. vi. / hoc intelligas dicit host. si gau
deas de morte persone / secus di
cendum si letaris et das gloriam deo
quia maleficium punitur / licet do
leas de persona / et compaciaris figure
dei et tristeris quod commisit quia
tam gravius est punita. ar. / e. po
stulasti Iste etiam possit dici co
silium principibus ingerere ita dica
dos / tales fures punientur xxiii. q. ult.
pessima mis / et v. q. vi. delatori.
dum tamen operam habeat persone po
cius consulentes quam surgentes ff.
de ser. l. 1. s. qui. cum his Sed
quid si episcopus vel abbas vel alius
clericus habeat iurisdiccionem temporalem.
et aliquis pro furto vel homicidio
capiatur / obmissis opinionibus dic
quod potest ballivo suo vel alii committere
in iurisdictione ut super hoc veritatem inqui
rat. et iusticie debitum exequatur.
Summum licet clerici non possint cas
sanguinis agitare tamen si habeant iu
risdiccionem temporalem hoc possunt absque me
tu irregularitatis. alias delegare
s. ne cle. vel mo. cum li vi. Si
Si sed non adhibuit diligenciam
quam debuit imputatur ei propter ne
gligenciam que negligencia culpe a

numerari videtur / in hoc / ita quod
licet promoveatur ad ordines supe
riores nec utitur iam susceptis / ut
pote si aliquis causa discipline per
cuciat subditum / si ex illo vulne
moriatur vel aliam infirmitatem
propter hoc incurrat / et sic quod causam homi
cidii dat homicida est / e. presbiterum de
cetero et c. ad aud. / et hoc est verum
si faciat animo nocendi Si non animo
ludendi faceret et causa esset remota tunc
non imputaretur / e. exhibita a. n.
cum eo papa dispensaret / e. tua nos
Sed pone ~~quod~~ clericus vel religi
osus exerceat arte medicine dic
quod si nichil obmisit de contingentibus
secundum artem et erat expertus in scientia et
adhibuit diligenciam quam debuit
eventus mortis medico non impu-
tatur ff. de of. pre. si illicitas s. sicut
et s. de te. ord. ad aures vi. v.
non est in medico semper relevetur ut eger
Si aut aliquid obmisit vel non erat
peritus vel diligenciam non adhibuit
est irregularis ut in c. ad aures / officium
vero illius partis cirurgie que incisi
onem vel adustionem inducit non
debet clericus exercere s. ne cle. vel mo.
Sentiam / et si inde mors sequatur
est irregularis / e. tua nos tamen si ista tria
simul concurrant s. quod faciat hoc causa
pietatis et non cupiditatis et peritus
sit in arte cirurgie / et studuit omnem
quam debuit diligenciam adhibere
poterit secum misericorditer dispen
sari / e. tua nos Sed que est
ratio quod eventus mortis cirurgico
et non phisico imputatur Credo cirur-
gici

delinquit usurpando officium alie
num ut ex tua nos ꝛc. similiter
non est enim sine culpa. qui rei que
ad se non ptinet sem miscet. ut de
reg. iur. non est sine culpa. l. vi. phi
sici. Sed licet ut in c. ad aures
¶ Si aut dabat operam rei illicite
sine adhibuit diligenciam sine non
semper imputatur ut si aliquis iacta
verit lapidem in ortum alicuius l.
di. clericus vel si clericus misceat se ludo
cum laico ut e. continebatur vel si
mandat alicui verberari si occidatur
vel mutiletur est irregularis licet
prohibeat expresse ne occidatur vel
mutiletur. si occidet vel mutilet ir
regularis efficitur quia hoc evenire
posse debuit cogitare ut e. is qui
l. vi. ¶ Item de presbitero qui dixit
infanti ut quedam ꝙ duceret e
quum in quadam ripa fluminis sed
cadet a flumine infans intravit
flumen et submersus est hostiensis dicit
illum culpabilem quia debuit sus
picari hoc evenire posse sicut etiam
tenetur imputari qui non removit
falcem. azona qui ludebat cum
laico ut e. continebatur ꝛc. ad audi
enciam ¶ pena homicidii casualis
est v. anni l. di. Siquis voluntate
¶ Si vero necessitate s. se defendendo
aut necessitas illa fuit evitabilis
aut inevitabilis. Si evitabilis
imputatur ita ꝙ ad superiores ordi
nes non pt promoveri sed in susceptis
de gratia tolleratur. l. di. de his clericis
Si aut fuit inevitabilis sine
omni dispensacione pt in ordine su
scepto ministrare. l. di. quia te et
ponit hic exemplum. ~~quod~~ clericus

habebat gladium in manu sua ad
defensionem paganus irruit in eum
ita ꝙ clericus nullo modo evitare po
terat et paganus mortuus est
cum gladio quem ille clericus tene
bat preter propositum illius clerici ar. ut
e. lator in isto casu pt intelligi
ut e. c. ii. hostiensis dicit ~~quod~~ in hoc casu
pocius pt dici homicidium casuale
et intelligit cum fugiendo se de
fendebat timens mortem si caperetur
et alius sequebatur eum iniuste secus
si iuste sequebatur. ar. 6. de eta et
quali. c. i. et ꝙ dicitur ut e. c. ii. in fine
peniteat expone i. penitere bonum
est. s. qui occidit aliquem se et sua
defendendo et hoc intelligo cum
inminebat periculum corporis secus
si timebat verbera vel si fugere po
tuit hoc enim facere tenetur sicut dominus
fugit in egiptum cum herodes que
rebat eum interficere ut xxiii. q. ii. § i.
ideo imputatur monachis qui fures
ligaverunt ut e. suscepimus ¶ Item
si aliquis det venenum vel aliquid
aliud ne mulier possit concipere vel pari
tur mulierem pregnantem ꝛ facit ab
orsum distinguo aut infans fuit
conceptus et iam animatus tunc tenetur
ut homicida et tunc ut e. sicut ii
in fi. ꝛ ii. q. v. consuluisti Si aute
non dum fit vivificatus vel dedit ali
quid ad bibendum ne conciperet non
est tunc ut e. sicut ii. tunc tamquam
homicida pt puniri pena pecuni
aria xxxii. q. ii. ꝙ vero et c. moy
ses ꝛ c. si aliquis ¶ Sed quid si
unus percuciat et postea alii occidat
distinguo aut ipse percussit animo oc
cidendi tunc licet non percusserit ad

pro stilo pe[illegible]

mortem sed alii occidunt ipse et occ
alii qui percusserunt vel percute volebat
tenentur xxiii. q. vlt. c. quatuor
et J. e. Sigsti ii. in pri agricolam aut
non percussit animo occidendi tunc distin
guere aut pt distingui cuius ictu inte
riit. tum si primus non percussit ad mor
tem non e irreg. tum ad cautelam pt
sibi pena inponi J. e. Sigsti impu
tatio e ex voluntate occidendi non
habuit nec alii studio eius vel consilio
vel precepto occiderunt ut ibi aut
non pt. distingui tunc tucius e cessare
quam temere celebrare J. e Sigsti §.
quod si non poss. et c. petitio Sed dicit
host. quod aliud certum e. quod si clericus per
cussit non letaliter nec animo occidendi
nec ad occidendum venit vel alios
provocavit et ictus suus pt distingui vel
secretus tenetur nec ordines reci
pe prohibetur licet alii percusserunt et
k occiderunt ar prdca. c. Sigsti ¶ Sed
pone quod clerici sunt in bello iusto et
aliqui occiduntur. ibi tamen imputa
cis host. dicit quod non xxiii. q. viii
de occidendis et J. e. c. petit ¶
Sed tamen episcopi vel clerici incurrunt irre
gularitatem hortando et monendo
laicos ut sumant arma pro fide ca
tholica vel etiam pro rebus ecclesie
defendendis vel repetendis secundum ho.
quod non et hec probant iura proximo
ad ducta ¶ Item quid si episcopus sunt pre
sens in bello et in ipso sunt multi
hinc inde occisi tamen e irreg. dic
quod si non percussit sine conscie e velim
quendus et idem si aliquis mor
tuus sunt in rixa et nescitur quis
interfecit ar. J. e. c. petit ipsi tanta

laboraret in fama que grave scan
dalum generet J. e. ex litteris host. ¶
Nota quod si aliquis occidat proditorie
am vel per insidias et fugiat ad ecclesiam
pt inde extrahi a iudice seculari J.
e. c. i. ¶ De aliis dic ut S. de im.
et § primus ¶ Iste predator agrorum
publicus clericus a laicis licite pt
occidi C. qui lite venientes l. i. z ii.
¶ Iste perfodiens fur nocturnus non
aut diurnus nisi se cum telo defendit
J. e. c. iii. et de pe. di. i. Siquis cum
telo ¶ Sed pone quod aliquis percutiat
cum pugno vel baculo et alter reper
cutit cum fossorio vel ense et occidit
nunquid tenetur dic quod sic quia licet
vim vi repellere sed cum moderamine
et iste excedit J. e Sigsti § vlt.
¶ Certius licet vim vi repellere
dr. J. de sen. ex. § in cum inglame
ti ict.

De torneamentis sequitur.

a Visum est de homicidio sed
quia in torneamentis homi
cidia perpetrantur ideo de eo
subicitur. Videndum est ergo quid
sunt torneamenta quare prohibeantur
et que pena infligatur pugnan
tibus in torneamentis ¶ Tornea
menta sunt host. sunt nundine vel
fere in quibus milites conveniunt
exdicto ad ostentacionem audacie
temere et virium suarum J. e. c. i. et ii.
¶ Causa prohibicionis e quod consuevit
ibi sepius mors hominum evenire et
pericula animarum J. e. c. i. et ii. et sic tor
neamenta prohibentur propter consequens
scilicet homicidium sicut iuramentum
propter periurium S. de iuramento et si xpc
et xxii. q. i. in novo quia ex tali

morte imminet periculum anime
nisi divina gratia eos preveniat. e. de
homicid. presbyterum l. v. ¶ pena illius
qui ibi aliquem occidit nota e. t.
xxi. §. quintum. quia excusari culpa-
tum talis ludus velud noxius
hic prohibeatur ff. ad l. aquil. na
b ludus ¶ pena vero illius qui ibi
occidit est quod carebit ecclesiastica
sepultura licet penitentia penitenti non
negetur. i. e. c. i. infi. et per primam
viaticum mittitur quod decedentibus
penitentibus non negatur. i. de pe
et re c. fi. ¶ Racio quare prohibetur
sepultura est ut potius consulatur
vivis quam defunctis ut alii tre-
ant et abstineant a talibus cum
videant illos in campis sepeliri
quia vilis sepultura defunctis non
nocet. e. de sepult. sacris et xiii. q.
ii. cura defunctorum. hoc intelligitur
i. de rapt. supra eo. § scilicet vero de
illis qui vadunt ad torneamenta
animo ludendi et ibi decedunt
vel vulnus letale accipiunt. Si hospi-
tio aut de alii qui causa debiti perci-
piendi vel amicos videndi vel cu-
riositatis et ibi tamen fortuito moriuntur
i. e. c. ii. ubi de hoc. De clericis pu-
Quia ex duello gnantibus
A sepe provenit in duello se
homicidium committunt.
ideo videamus quid sit duellum
et unde dicatur. Que pena in
pugnans clericus puniatur. Et quis
possit dispensare ¶ duellum est sin-
gularis pena pugna ut aliquos
ad probationem veritatis ut videlicet qui
vincat probasse intelligatur ¶ Et di-
duellum quasi duorum bellum dicitur
etiam monomachia i. singularis
pugna. est autem monomachia ut
dicta etiam lantis quia deum temp-
tare videtur. ii. q. v. monomachiam
et i. de pur. vulg. per totum quia
est preceptum decalogi non temptabis
deum tuum xxii. q. ii. quod. et licet david
pugnaverit in duello eius tamen
exemplum in hoc non est sequendum
ut ii. q. v. monomachiam et etiam
per leges seculares C. de gladiatori-
bus l. una. ideo clericus nec offerre
nec oblatum suscipere aliquo modo
debet. quia prohibitum est i. e. c. i. et
ii. et i. de pur. vul. per totum. sed po-
tius debet omnia mala pati quam
tali malo consentire xxxii. q. v. ista
ne quia facere debemus quod deus ne
fieri debet xxii. q. ii. faciat hoc. ¶ pe b
na clerici est quod deponatur i. e. c. i.
supra. quia tales pugiles vere
homicide consistunt. i. e. c. ii. idem est
si palam faciant ac si per se facerent
ut ibi et ar. e. de hom. si qui l.
v. ¶ dispensat tamen episcopus
cum illo qui commisit duellum si mors
vel membrorum mutilatio non fuit
subsecuta licet non in ordine in
beneficio tamen, potest episcopus dispensare
i. e. c. ii. et l. di. studeat et hoc ne
ne cogatur in cleri obprobrium me-
dicare xciii. di. diaconi. De sa-
Supra gittariis et balistariis
de homicidio. In quo restat nunc
dictum est. sed videre
quia balistarii quandoque occidunt
ideo de ipsis hic subiungitur ¶
balistarii vel sagittarii exercentes

artem illam adversus christianos decerni
excommunicatione, i. e. c. i. Secus est de sagit-
tariis et balistariis ut ar. extra. e. ti. c. ut illius lege et
intellige illud esse prohibitum quantum ad
bellum quod est iniustum, quia si iustum
esset licitum esset pugnare, xxiii. q.
ii. dominus, et q. viii. ut pridem.
Cum sit bellum iustum dictum est
s. de homicidio §. Item si aliquis et
s. de rest. spol. §. principes. Prohi-
betur autem sub anathemate ars
illa, et sic videtur quod sit ipso
iure excommunicati. ar. extra. de eo qui furtive
ord. re. c. i. et extra. de Salonita-
ne. Quidam distinguunt utrum
dicantur ista verba sub anathema-
te vel excommunicatione a lege vel a cano-
ne, et tunc non est excommunicatus sed excom-
municandus. xxx. di. porro. Aut
ab homine, et tunc verum quod sit excommunicatus
ut in pall. c. Salonitane et i.
de eo qui fur. ord. re. c. i. et s.
de loc. c. i. Ratio istorum est quia
mitius agitur cum lege quam
cum ministro legis. ff. de agri. cens.
Alii dicunt quod attendendum est ad in-
tentionem proferentis, sed tamen obmissis
opinionibus dicas tu breviter quod si
iudex vel prelatus dicat proprio
sub pena excommunicationis sive per
o sub intimatione anathematis sive
sub excommunicatione vel sub obedientia
ne hoc facias, non est quod facies
excommunicatus vel inobediens, sed
excommunicandus et c. illud Saloni-
tane et i. de eo qui fur. ord.
re. c. i. et s. de loc. c. i. et omnia
consimilia intelligunt quod excommunicatio

sub conditione lata fuit. Sic quod condito
impleta sententia ad ordinem accres-
cit et tunc quod facit est excom-
municatus i. de se quod a nobis, tamen
canon recitat per alia verba s. sub a-
nathemate vel intimatione anathematis

A — Quia statim de adulterio
in decalogo et stupro
post homicidium ubi sub-
nectitur prohibetur non occides, non
mechaberis, exodi xx. ideo post
tractatum de homicidio de adulterio
est videndum. Quid sit adulterium,
stuprum, quid fornicatio et quid
incestus. Quis possit de adulterio
accusare. Et que sit pena adulterii
et que stupri. Adulterium est
alieni thori violatio. Unde adul-
terium dicitur ad alterius thorum accessio
ut xxxvi. q. i. adulterium et xxx
ii. q. v. non mechaberis. Sed
stuprum proprie est virginum illicita de-
floratio xxxvi. q. i. Stuprum im-
proprie tamen dicitur committi stuprum cum vi-
dua. ff. e. ut. §. i. Fornicatio
autem licet videatur esse genus
cuiuslibet illiciti coitus qui fit extra
uxorem legitimam, tamen specialiter intel-
ligitur in usu viduarum vel meretricum
aut concubinarum xxxii. q. i. forni-
catio. Incestus est consanguinearum
vel affinium abusus. Unde incestu-
osi dicuntur qui consanguineis vel affi-
nibus suis abutuntur. xxxvi. q.
i. incestus. Ad accusationem
b — adulterii quibus admittitur cum sit

publicam crimen. ff. e. l. i. et ii. prius
tamen admittuntur propinquiores
ad quos iniuria spectat ut C.
de adult. quamvis. tamen omnibus pre
fertur maritus ut s. e. maritus
nam duplici iure accusare potest ux
orem. iure viri et singulari. s. sine
inscriptione sine metu calumpnie. et
ex sola suspicione. et hoc infra lx.
dies utiles ut iii. q. iii. § alioquin
post lx. dies non potest nisi iure ex
tranei. C. de adult. l. iure mariti
ex suspicione sola potest accusare. s. e.
maritus intellige violentam. quia
forte repperit nudum cum nuda. vel
solum cum sola xxxii. q. i. dixit dominus
vel quia admonetur adulter. ne acce
dat ad domum suam et postea ac
cedit. in aut. ut liceat matri et a. §
preterea coll. viii. Non tamen ex levi
vel temeraria potest accusare ii. q. i.
porro. potest etiam maritus accusare ux
orem ad separationem thori. et non ali
us ar. s. e. maritus et. d. de prima
tue de hoc. dic ut. d. qui matr.
ac. pq. § primo. Idem est de desponsa
que de adulterio potest accusari. quia
in sponsa committitur adulterium ut x
xvii. q. ii. qui desponsatam. ista op
tinent ubi mulier vel vir accusatur
de adulterio ad penam legalem.
Repellitur autem vir ab accusatione
adulterii si postquam scivit eam adul
teram retinuerit. sive aget ad
penam legalem sive ad thori
separationem. s. e. Si vir. quia prorsus
est turpitudinis qui celat crimen
uxoris xxxii. q. i. c. i. et d. dimiserit

quemadmodum. vel crimen lenocinii
committit. et nisi denunciaverit eam
ad penitentiam peccat mortaliter ii. q. i. Si
peccaverit et d. de matrimo. quemad
modum. Alios casus habes d. de di
vorciis § sunt autem vii. casus.
Pena adulterii secundum leges erat ad
ulter capite puniatur ut C. de adult.
quamvis. et adultera verberetur. et in
monasterio retrudatur. ut in aut. ut
ibi posita. Sed secundum canones clericus depo
nitur. et laycus excommunicatur ut
lxxxi. di. Si quis clericus. et ar. vi.
q. i. illi qui et s. e. puelle ximme.
Si quis vero virginem corrupat. do
tabit eam. et accipiet eam in ux
orem. si pater velit dare. Si autem
non velit dare. dotabit tamen. s. e. c. i.
dos vero estimabitur secundum facultates et
dignitatem puelle. xxx. q. v. nullum.
Sed pone quod aliquis posset
maritare filiam suam virginem cum c.
[illegible] autem sic corrupta non potest nisi
[illegible] iste qui eam stupravit.
condempnabitur tamen in c. vel in cc.
cum libentius et citius eam quis
accipiet virginem cum precio minori quam
corruptam cum maiori. dic quod debet con
dempnari quanti interest puelle. interest
et sic condempnabitur in cc. Sic intel
ligitur s. e. c. i. nisi p. Si autem per
vim accepit capite plectetur inst.
de public. iud. § item lex iulia. de
raptoribus predonibus
Dictum est supra de adulteriis. intendo
Sed quia dictis et violentiis
proter adulterium et tornelis
homicidium committitur. rapina et

l

intendit et etiam violacio ecclesiarum
Ideo de istis omnibus ponitur subse
quens rubrica de eis ergo per ordinem
videamus. Cuius sit raptor rerum
et mulierum et que pena eorum quis
mediantibus et que eius pena quis
violator Et que eius pena. ¶ Rap
tor dicitur duobus modis dicitur enim rap
tor rerum et raptor hominum et proprie
mulierum tamen proprie rapina dicitur rerum
raptus vero mulierum. ¶ Raptor
rerum est qui per violenciam vi et a
perte rapit vel occupat res alienas
secundum Ray. ¶ Pena raptoris rerum
secundum leges est quod infra annum punitur
in quadruplum ut ff. vi. bo. rapt.
l. i. et ii. et inst. vi. bo. rap. impune
in quadruplo ipsa res continetur
ut ibi dicitur. ¶ Pena vero canonica
est ut cogniteretur ab illo episcopo in cuius
diocesi rapinam fecit sicut et predo.
ut vi. q. iii. placuit et i. e. c. i. quia
racione delicti sortitus est de foro illius
episcopi in cuius diocesi commisit delictum
ut e. de foro compet. postulasti et
c. ult. et iii. q. vi. c. i. et. C. ubi de
cri. a. oportet aut. qua. in provincia et
iudex loci illius ubi deliquit potest
clericum deponere et condempnare tamen
sententia mandabitur execucioni per proprium
episcopum e. de fo. compet. postulasti nisi
velit iudici illius loci deferre ut
ipsum remittat ad illum condempnandum
sicut dicitur de metropolitano quod
potest absolvere excommunicatum a suo suffraga
neo nisi velit ei deferre i. de
sen. ex. pastoralis et c. venerabilibus
§. quod si dubitetur l. vi^o ut dicitur de sente

sentenciam in alienum subditum sed ratione
racione criminis ut dicunt plures contra.
et i. e. c. i. quia illuc redeant ubi
rapinam fecerunt etc. tamen si tamen
facile fuit potest racione domicilii a proprio
episcopo condempnari vel ab alio racione
delicti ar. e. de fo. compet. c. ult. Si
vero grave fuit tamen remittitur
ubi deliquit iuvat ut nullus iud.
§. si quis vero. coll. ix. et ff. de re
mil. desertorem. impune Ab hac tamen
generalitate excipit vero quelibet
superiorem qui ubicumque tamen committat
tat non potest iudicari nisi a suo si agatur
ad deposicionem ar. e. de heretic. Inqui
sitores l. vi^o ¶ Secundo si tamen non
iudicat deposicionem deliquat in provincia
sui subditi numquam episcopus vero subditus
potest de causa congnoscere et archiepi
scopum punire dicunt host. et Innocentius
quod non ut e. de ma. et obed. cum
inferior ¶ Sed pone quod delinquit
in provincia non sui subditi numquid
iste episcopus qui non est subditus po
terit cognoscere et punire host. dicit
quod sic racione delicti C. ubi de cri
a. oportet aut qua in provincia ar. ad
hoc xcvi. di. duo ubi ambrosius ra
cione criminis commissi in sua provinci
a excommunicavit imperatorem quod al.
non audet. ¶ Raptus vero mulierum
b est illicitus coitus a corrumpendo
dictus vel qui rapta potitur
stupro fruitur ut xxvii q. ii. rap
tus et xxxvi. q. i. c. i. raptus
ibi dicitur ad nutti ubi nil ante de
nupciis est actum i. e. c. cum causa.
et xxxvi. q. i. lex illa secundum leges

V

insponsa ipse committitur raptus C. de
rap. virg. l. una. circa medium. sed
secundum can. non committitur ut. j. e. c. proximo
et xxxvi. q. i. c. lex illa. qualiter-
cumque aliqua sit rapta bene potest
contrahere cum raptore si prior dis-
sensio transeat postmodum. in confessione
j. e. c. ultimo et xxxvi. q. ii. c. tria
sunt raptus non committitur ubi puella
consentit licet parentes reclama-
rent et ab eis invitis rapetur
j. e. c. proximo. nisi i. g. quia invitis
parentibus potest contrahere matrimonium quia solo
consensu contrahitur dummodo persone
sint legitime ad contrahendum. xxvii.
q. ii. sufficiat et ar. j. e. c. ultimo
¶ Pena raptoris mulierum secundum leges
est ut capite puniatur ipse et socii e-
ius ut C. de raptis virginum l. una
¶ Pena secundum canones est ut clerici deponantur
et layci excommunicentur xxxvi. q. ii. c.
i. et ii. nisi si vero monialis fuit licet
rapta non fuit sed tamen acceptatio
fuit matrimonii contrahendi tamen capite
puniatur de pe. di. i. siquis non dico
et xxxvi. q. ii. c. ii. ¶ Incendiarius
est qui domum vel horreum alienum
vel segetem incendit absque iussi-
onis qui habet potestatem indicendi
bellum ¶ Et unus sit ille dicitur. C. de epi-
scopis. Item siquis ¶ Et nocte
edium suis species edificii continentur.
ff. de incend. ruin. naufr. qui edes
¶ Pena secundum leges est ut qui dolo
ignem apposuit igne crementur
aut capite puniatur si negligentia
dampnum debet refundere aut verbe-
ribus subiciatur si casu fortuito

nisi culpa lata precessit non punitur.
hec per glossam ff. de incend. ruin. nau.
qui edes et l. proximo et ultimo et ff.
de penis capitalium. incendiarii
¶ Secundum canones omnes incendiarii
ecclesiarum et locorum sacrorum et viola-
tores et fractores earum ipso iure
sunt excommunicati j. de sen. ex. conquesti
xi. q. iii. canonica et xvii. q. iiii.
omnes ecclesie. Alii vero non sunt ipso iure
excommunicati secundum host. et R. sed sunt ex-
communicandi xxiii. q. ultimo pessimam. host.
tamen dicit quod sit consuetudo approbata
omnes incendiarios esse excommunicatos
ipso iure quibus denunciati non-
sint sive in ecclesiis sive in villis co-
miserint incendium dolo malo quia
dicitur consuetudo optima sit legum
interpres si non consuetudo non
sunt excommunicati incendiarii demum
¶ Sed numquid consuetudo facit aliquem
excommunicatum sine sententia dic quod non sed
vitabitur et punietur ac si esset excommu-
nicatus ar. de sen. ex. tua nos ¶ Sed
excommunicato per sententiam episcopi non sacerdotis tamen
publicantur vel excommunicati denunci-
antur ab alio quam a papa non possunt
absolvi j. de sen. ex. c. tua nos et
hoc statutum fuit in odium eorum et
ad terrorem aliorum et quia aliqui
priventur ecclesiastica sepultura ad
terrorem aliorum j. e. c. ii. et de torn.
c. ii. sed an publicationem episcopus omnes
incendiarios posset absolvere
j. de sen. ex. nuper nullus absolvatur
nisi prius dampno cui intulit secundum
facultatem suam resarcito insuper et
se ultimus igne non apposituros promittat
imponatur ut ierosolimis transeat

in medio
n

de penitentia e di iii. et absolvere eos

aut infirmito dei per annum integre
permaneat si episcopus eum aliter absol
uerit dampnum restituat et ab offi
cio per annum abstineat xxiij. q. ult.
pessima. Idem dicitur qui de
derunt consilium uel auxilium uel consense
runt ut ibi et c. Siquis membro
Violatores etiam sunt ipso iure
excommunicati. j. de sen. ex. Conquesti qui bo
na ecclesiastica rapiunt sacrilegium
committunt xvij. q. iiij. quisquis. Sed
quid est sacrilegium. Host. dicit quod sacrile
gium est sacre rei uiolatio uel publica
uel transgressio ut xvij. q. iiij.
§. Sacrilegium et dicitur committi sacrilegi
um siue accipit rem sacram in lo
co sacro siue sacram in loco non
sacro siue non sacram in loco sacro
ut ibi §. Sacrilegium. Item hoc
queritur qualiter sacrilegus debeat
puniri. Host. dicit quod aliter secundum leges
et aliter secundum canones nam secundum leges debet
capite puniri ut ff. ad l. iul. pecul.
Sacrilegi. Sed secundum canones distinguitur
aut commisit sacrilegium in personam et
tunc ipso facto excommunicatus est xvij. q.
iiij. Siquis suadente. de sen. j. de sen.
ex. §. maior. Aut in rem tunc dis
tingue aut contra ecclesiam et tunc
est excommunicandus ut xij. q. ij. nulli
liceat et c. quicumque et c. predia et
c. sepissime. Si de facto compet. conquestus
Aut in ecclesia et tunc distinguitur
quia aut rapit sine uiolentia et
tunc est excommunicandus arg. j. de sent. c.
ult. Aut per uiolentiam et tunc est ipso
facto excommunicatus j. de sen. ex. conquesti
Host. et Innoc. Iste non ~~quod~~ si
aliquis committat rapinam uel uiola-

tiones ecclesiarum et sunt manifeste de
prehensi nisi prius ablata restituat
si potest uel emendandi securitate prestiterit
est ei pena deneganda et presbyter qui
dederit penam ab officio et benefi
cio debet priuari. Si autem expectauit uel
nisi infirme et ei mandauit uel pre
stiterit securitate non premiet. Si autem
non possit carebit ecclesiastica sepul
tura j. e. Super eo. Item eodem modo qui
ex incendio ruina naufragio quid
rapuit dolo malo uel dampno in
quadruplum infra annum post annum
in simplum actio datur ff. de incen. ru
nau. l. j. et §. de furt. in eod. Item
tam. qui spoliat nauigio uectos
uel naufragium patientes nisi abla
ta restituat est ipso iure excommunicatus
j. e. excommunicatorum. heredes non debent com
pelli ad satisfaciendum nisi facul
tates j. e. In literis. De restitutionibus
dicitur ut j. de usu. §. restitue. uel excu
santur secundum Host. aliqua consuetudine
ff. ad l. rodi. de iac. g. cum al. Separato
consimiliter est supra. Definitio

De furtis inspe hic uidendum
est. de raptis ingenue. Et primo
quid sit furtum. Et unde dicatur. Et
quot sunt species furti et in qua re
committitur. Et cuius de furto possit agere
et que pena furis. Furtum est
contrectatio rei aliene uel usus rei
aliene fraudulosa inuito domino
animo lucrandi inst. de obl. que ex delic
nas. nisi ff. de furt. l. j. §. furtum
dicitur usus rei aliene inuito domino
quia si tibi commodaui equum ut du
ceres ad uillam tu duxisti ad bel
lum teneberis mihi ff. de commod.

sacrileg.

sacrileg.

V

sicut dicitur §. interdum / et dicitur dominus
invitus. si videat auferri rem et
non contra dicat ff. e. l. preter ¶ dicitur
furtum a furvo i. nigro dictum
quod clam et obscure fiat / et plurimum
nocte vel a fraude vel a ferendo. vel
a greco fonone qui fur. ff. e. l. i. / sed
latro dicitur qui furatur de die unde
versus Fur latet in furvo latro se prestat
in alto. ¶ due sunt species furti. s. mani
festum et non manifestum. ff. e. l.
ii. ¶ Manifestum est quando fur depre
henditur antequam perveniat ad lo
cum destinatum / locus autem destinatus
intelligitur in quo eo die manere
disponebat ff. e. quo destinavit
/ nec refert utrum dominus deprehendat
vel alius ff. e. fur est / item non re
fert utrum capiatur cum re vel re relic
ta. effugiat / cum visus fuit rem
subripere ff. e. bigis in furtum §.
ult. ¶ non manifestum est quando non de
prehenditur cum re ff. e. non manifestum
¶ Ceterum fur tamen transit in aliud
genus criminis puta si fiat furtum
rei sacre. j. e. t. ult. / de hoc dicit ut C.
t. xxi §. furtum hoc est / Si fiat fur
tum in re publica. est crimen pe
culatus xxvii q. iiii. quid ergo ¶
item si fiat furtum gregis erit cri
men abigeatus / ut ff. de abige.
l. i / et si homo furetur est crimen
plagii ff. ad l. fabiam de plagiis l. i.
/ unum si furatur quis hominem
liberum / ad vendendum. punitus mor
te moriatur j. e. t. i. / secus si ser
vus quia qui furatur servum hac
pena non tenetur / dicit tamen quod talis pe
na non imponitur sed pena pecuni

aria punitur / et flagellatur. citra
sanguinis effusionem. C. t. xxi°
imaginem ex parte xxxiii. q. ii. inter hec.
¶ Committitur autem furtum in re mobi
li sive ipsa res sive usus rei sub
trahatur / ut inst. de obli. q. ex delic
nasc. §. furtum / et in re non con
mittitur xxxiii. q. vi. c. ult / non autem
in re immobili inst. de usucap. §.
quod autem ¶ Agere autem potest de furto cu
ius interest non esse rem subrep
tam. s. dominus et fullo et colonus et
in fructibus usufructuarius et
consimiles ¶ depositarius tamen non
agit quia sua non interest cum non
teneatur / nisi de dolo ut inst. de
obli. que ex delic. nasc. § furti actio
¶ Quod autem datur furti actio ei
cuius interest / intellige ex honesta
causa. quia licet interest sit furis rem
furtivam non subripi / quia domino te
netur. non tamen habet actionem ff. e. l. ita
quod si fullo / et post eum clericus ad rem
recuperandam. agere coram iudice se
culari sub protestatione quod non pro
cedat ad penam sanguinis / et si propter
hoc suspendatur non est clerico imputandum
C. de hom. prelatis l. vi° ¶ pena
furti alia est secundum iura civilia alia
secundum canones / secundum leges si criminaliter
agitur fustigabitur vel in exilium
mittetur / non autem est mutilandus me
mbris vel occidendus C. e. aut ho
die / nisi armis vel sine armis
aggressurum fecit ut ibi et ff. de
penis capitalium §. grassatores
/ si civiliter agatur pro manifesto furto

restituet rem. et quadruplum pro
non manifesto rem et duplum instit.
e. § ult. et ti. bo. rap. in pr. ¶ Pe
na canonica e. ut si occidantur in fu
rando vel post suspendantur. et non
peniteant tamen non orat pro eis et
priuantur ecclesiastica sepultura. ff. e.
t. fures in pr. et xxiii. q. v. pla
cuit quia constat eos in mortali
decessisse ut xiii q. ii. pro obeuntibus
Si aut penitentiam petant licet non
habeant copiam sacerdotis non priuan
tur communione ecclesie nec ecclesiastica sepul
tura. ff. e. fures in fi. et xiii. q. ii. c.
ult. ¶ Eadem pena tenentur recep
tores siue consencientes inst. de obl.
que ex delic. nas. § si vero ope et
ff. e. qui ad finem ¶ Excipiuntur
duo casus in quibus licet fur fur
tum fecit non tenetur ad penam nec
legalem nec canonicam ¶ Primus
e in necessitate quia in necessitate
omnia sunt communia ita tamen quod ubi ac
cipit cibaria ibi comedat exem
plo discipulorum qui ferebant spi
cas de conse. di. v. discipulos et sic
quod non e licitum necessitas licitum
facit q. de reg. iur. quod non e licitum
¶ Sed quare non excusatur mulier a for
nicatione propter necessitatem famis ff.
de ritu nup. l. palam. § non e
indulgendum sicut excusatur a furto
Respondeo propter necessitatem res facta est
communis quia furtum sed in fornicatio
ne non e ita immo potius debet
quelibet mala pati quam malo con
sentire xxxii. q. v. ita ne sit. e
contra quod per fornicationem non ita im

mediate subueniretur necessitati sicut
pabulum vel defensionem sed mediate
pecunia acquisita per fornicationem
et ideo non fuit summa necessitas tempore
fornicationis ¶ Iste quare excusatur
ab homicidio si ex necessitate me defen
dendo aliquem occido et non a for
nicatione Respondeo non interficio tamen non potius
se interficit ipse qui me aggreditur
arg. e. de homicid. lator et ff. si qua
drupes pau. fe. l. i. § arietes ¶
Secundus casus quo filius constante
nuptitate patris vel seruus rem patris
vel domini furatur licet res efficiatur
viciosa tamen persone non tenentur ad pe
nam inst. e. § hii ¶ De restitucione
in foro conscientie dic. ff. t. xvi § resti
tuere. De usuris ubi aliquid permittitur

A Dictum e de furtis. ubi aliquid iniuste vel sol
tollitur ubi inuito inuitum abso
hic prosequitur de usuris. lente
ubi aliquid permittitur vel soluitur
a volente. Ideo videamus quid sit
usura et unde dicatur. Quot sint
eius species et in quibus rebus con
sistat et in quibus casibus permit
tatur. Que sit pena eorum et de
restitucionibus male acquisitorum.
¶ Quid e usura. et quid usura
e quodcumque solui rei mutuate ac
cedit. Sponte vel in sua gra. pactione
imposita. vel hac intencione habita
in contractu vel contractus habita ex post
facto. ¶ Secundo dicitur quia quodcumque
nomen imponas quid quod acci
dit sorti usura e xiiii. q. iii. plures
et e. de usu. quanto ¶ Si aut

mutuate ideo dr quia regulari̇t
in cõtractu mutui tm̃ locum habet.
et ẽ mutuum quod de meo fit tuũ
quod consistit nũo pondẽ et me
surã. ff. si c. pe. l. ij. Sed si aliquid
locetur no ẽ usura. Ro ẽ quia rei
locate periculum retinemus / ideo q
conductor de ꝓprietate queri no
pt. C. de pig. act. nec creditores
Et ro ꝑiculi rei ꝓpe qua concedimus
pecuniam recipimus. quod ẽ licitũ
quia nemo tenetur de ꝓpris. bñficium
facere xiij. q. ij. precarie. Sed rei nu
merate dominiũ transferimus / ideo
ꝑiculũ rei ꝓpe debitori impbe pecu
niam cõiungimus. ff. de rei vend. si
mutuũ mauis. Item usus rei lo
cate aliquid ẽ sine cõsumptione ut
si locem tibi equum vel bovem / usus
vero rei mutuate nullus ẽ sine
cõsumptione / ut puta pecuniam in
bursa vel frumentum in archa nichil
valeret nisi aliud fieret. Item ro
dr / quia si pena apponeretur secus
esset. C. de arbi. diligens. ff. si no sol
vatur quod debetur ut ibi. Item pac
tione interposita / ideo dr quia sine
pacto. si aliquis gratis offerret
recipi posset. si sine mala inten
cione mutuauit .1. q. ij. Sit epi
scopum. et C. de sy. dilectus. Et dr
hac intencione principaliter ducta
ut aliquid michi dares vel mutu
ares al no mutuaturus licet in
foro iudiciali no possim censeri
usurarius / i. e. in cõmunitate / tamen
in spirituali in incidendus sum ut re
stituam. Luc. vjo. date mutu
um nichil inde sperantes / i. e. c. r.

et c. consuluit / Si tn̄ al eciam mu
tuaturus. sed secundario spero quod m̃
subueniat vel me remuneret in ullo
vel in modico peccat. ar. l. xj. di. quid
ꝓdest et. l. ix. di. Si offic / nec ex re
cepe cõtrali spe. ar. 1. 2 q. ij. quam
pio / ymo debitor ille ẽ ad antidota
naturaliter obligatus. C. detestãs enim in
officijs. Item hac intencione licita. etc.
ideo dr quia intencio mala. et ef
fectu facit hominem usurarium et
ex. cõspectacio lucri / i. e. consuluit.
et xiiij. q. iij. c. 1. 2 q. iiij. Si aliquis
clericus v. et hosp. Item dr aut usura
ab usu rei / vel dr quasi usus eris
i. pecunie quia nomine pecunie oẽs
res continentur que possidentur. 1. q. 1.
totum. Item usure due sunt species. Item
prima ẽ spiritualis et equa. quam ꝓ̃ꝑe
debemus / ut qui hic misericordit tri
buimus. a dño qui multipliciter reddit
recipe valeamus. s. centuplum et
vitam eternam. ut l. xl. vj. di. Sit
Item Secunda ẽ corporalis et iniqua et
hec ẽ triplex / prima qn aliquid
exigit ultra sorte quãtocunque modi
cum. xiiij. q. iij. c. plus et ultra /
Secunda ẽ centesima que equip
pitur sorti in anno. C. e. l. iubem
2. l. eos et ff. c. l. iij. Item Tercia se
mis vocatur. qn usura coniungitur
sorti et consimilis sicut ex sorte exi
gitur usura / et vocatur usura usurarum
et tales sunt infames ipso iure
ut iij. q. vij. ff. tria. Item Sed in quibus
casibus permittitur. Ro. quia usuram ge
neraliter interdicit testi. pagina de
testatur. sum eccla predonem da nitta
caprini / no pt excusari. i. e. ex 1 dilectz

et c. super eo. Primo etiam iure civili sunt
prohibite. Unde nullo iure peti potest
quia Justinianus dicit se quatuor
generales synodos observare. aut
de eccl. ti. in prin. coll. ix. Sed in Nicena
synodus est una de quatuor princi
palibus sive generalibus que ita
observari debent sicut quatuor ev
angelia. xv. di. sicut. et in Nicena
synodo prohibentur usure. xlvij. di. quo
niam. et sic non licet aliquid ultra
sortem accipere. ¶ Fallit in decem casi
1 bus. ¶ Primo quando ecclesia accipit a va
sallo suo impignoratum feudum quod ab ea
dem tenet. ita tamen quod vasallus non
tenetur. in eius fructuum defenditur c. i
2 et s. e. c. conquestus. ¶ Secundo quando clericus
redimit a laico possessionem temporalem
sibi pro beneficio assignatam et laicus
ius male tenet s. e. c. i. s. ult. et
3 c. conquestus. ¶ Tertio quando gratis
offertur. quod dicit in s. e. s. quid
4 est usura vsi pactione. ¶ Quarto
quando quis vendit plus ad tempus. cum
non esset intentio vendituri. et
probabiliter dubitatur utrum id quod
venditur sit plus vel minus tempore so
lutionis venditurus. Idem si certe mer
ces ad tempus emantur emat
et probabiliter dubitat. ut in s. e. in
civitate. et c. consuluit s. et an
negociator. et c. ult. s. i. et ij. Sed
tutius et melius facerent secundum host.
si a talibus contractibus desistat
s. e. in civitate. hic non licet clericis
eis tamen vilius emere et carius
vendere tempore lucri et xiiij. q. iij.
quicunque et d. ne cle. vel mo. secularibus

stituta. ¶ Quid si vendat pro
precio quod in instanti currit. Sed si
plus valet. usque ad pascha vult
illud plus habere si minus valet non
vult ut precium minuatur usurarius
est. quia claudicat in pactis ar.
e. de pac. l. pulcher ¶ Quid si aliquis
mutuat veterem annonam ut reci
piat novam. Respondeo si hoc eo faciat ut
meliorem recipiat usura non caret
s. e. consuluit et c. in civitate. Si
aut ut sua non pereat vel ut accipi
enti gratiam faciat non committit usu
ram host. ¶ Quid si pecuniam mu
tuet recepturus ad certum tempus alte
rius generis monetam vel aurum vel
aliam speciem. Respondeo si hoc eo facit ut in
estimatione lucretur usurarius est
quia ex quo fit mala intentione
quia quicquid sorti accedit usura est
s. e. consuluit et xiiij. q. iij. plerique ¶
Quid si contrahatur societas quod unus
ponat pecuniam et alius operam.
Respondeo licitum est dum tamen dampnum et
lucrum commune sentiant. ¶ Sed quid
si periculum in solidum pertinet ad recipi
entem. et lucrum in solidum ad tradentem.
Respondeo quod illicita est talis societas
s. c. ult. Sed hic potest fieri quod recipiens
periculum sentiat in solidum. et lucrum
partiatur et lucro compensato cum
dampno. si quid lucri superest debet
dividi inter eos. quia lucrum non in
telligitur nisi dampno ex tota socie
tate deducto et sorte. si non fuerit
¶ Quinto in fideiussore qui solvit 7
tenetur debitor ipsum servare indempnem
in omnibus. s. de fideiussoribus p

6 Venit et c. constitutus. Sexto
qn soc. obligat gener. suo p quan
titate dotis aliquam possessionem
non computabit fructus in sortem immo
retinebit ad onera matrimonii sub
portandi. i. e. salubrit. et sic fruc
tus dotis cedunt lucro marito propter
onera. primi. C. de iur. doc. pro
omnibus. Ad hoc aut q maritus
lucretur fructus rei dotalis requi
ritur q sustineat onera matrimonii
ut ff. de doli excep. pater pstita
Item oportet q possessio rei dotal tradi
ta sit ff. so. ma. de divisione fruc
tus vero percepti ante matrimonium
restituuntur ... uxori nec
cedunt lucro marito ff. de usu. l. vi
deamus. §. an vero fructus z fetus
pecudum lucrat. maritus ff. de iure
doc. plerumq §. si fundum. nec ad maritu
ptinet precium rei dotalis nisi consi
stat in pondere vel mensura ff. de
iur. doc. rest. in dote so. Septimo
7 ubi pecunia mutuatur ad pompam
ut appareat dives possum inde re
cipere mercedem. quia non est mutu
um sed potius comodatum sine lo
cato. ut ff. comod. l. si. in §. non pt.
8 et l. se. Octavo qn nomine pene
apponitur. s. si non solvas tali die tan
tum dabis p pena. dum modo non fi
at in fraudem usurarum xiiii. q. iiii. fra
ternitas et e. de arbi. dilecti insi.
9 Nono. qn vendo fructus ad tempus
licet plus recipiat scit non tenet.
in aliquid restitutione immo inmitu
dinis. C. e. si ea. Item si vendo
tibi fundum iusto precio et ea condi
cione ut quandocumque solverem t precium
quod in dispendiis adhuc remanet
C. de pac. int. ep. et vend. l. pecu
tam. isto lucratus e fructus at
si modicum esset precium presumitur con
tractus in fraudem usurarum ut. e.
de ep z vend. ad nostram et proprie
si emptor consueuit usuras exercere
e. de pigno. illo nos. Decimo 10
qn is qui mutuavit ratione mu
tui laborem subiit in eius compensa
cionem fructus suos facit. e. de
rebus ec. n. al. ad mam ... usus
offenda fideiussor. stipendia cleri.
vendicio fructus an velles inme
note. vendens subdubio precium post
tps. solvens pena nec in fraude
lex commissoria gratis. dans socii po
pa plus sorte more dat. istis. qn
tu omnia intelligas qn nichil at
temptat. in fraude usurarum et pro
babilit. dubitat. de fructibus con
siderata consuetudine regionis utrum
sint plus vel minus precio valitur
ar. i. c. c. ult. host. Pena talis
usurariis infligitur quia removent.
a comunione sacramentorum si sint ma
nifesti usurarii et si inpe. pcto de
cesserint priuant. ecclesiastica sepul
tura. i. e. quia plerumq. Si at
valuit desistere si sunt clerici ab of
ficio z beneficio suspendunt. i. e.
prea et sic privatur beneficio
obtento. si sit manifestus ut x
iiii. q. iiii. siquis oblitus et c.
qn ulti. et multo fortius repel
lit ab optinendo. i. de ex. ass. pl.
iur. dilecti. Sed nunquid epus potest

in talibus dispensare. Rosaria h. b. quod sic post satisfactionem et penitenciam, ex hoc eis non prohibetur. j. de sen. ex. cum. Si sint laici, debent compelli usque ad satisfactionem condignam. j. e. post ea ad fi. Sed de quibus manifestis intelligitur. Si intelligas de manifestis, i. notoriis per rei evidentiam, tunc non est opus aliis argumentis. S. de accu. evidencia et S. de coha. cle. ad manifestam. ut in. et ii. q. i. de manifesta. Si loquatur de manifestis usurariis non notoriis, tunc requiritur evidens probatio secundum iuris ordinem ii. q. i. eorum. Ad hoc potest dici quod istud notorium non habet secundum presentem ciam ideo requiruntur alia argumenta, ut quia solempnis fama docet ipsos usurarios esse et non profamam et aliqua argumenta preveniunt, quia sola fama non sufficit ad condempnacionem, ar. xxxv. q. vi. Si duo et S. de coha. cle. et mu. ex literis. Compellantur etiam qui alienigenas vel alios non oriundos de terris ipsorum publice usuram exercentes vel exercere volentes permittunt ad hoc domos in terris suis conducere vel conductas habere vel sub quocunque alio titulo habitare, ut eos infra mensem de terris suis expellant. Et archiepiscopus vel episcopus sententiam suspensionis in eos, hoc est personas singulares, sententiam excommunicacionis, collegium sententiam interdicti ipso facto incurrit. Si autem per mensem sustinuerint, tota terra subiaceat interdicto. Si laici sunt omni privilegio cessante per excommunicationem compescantur. j. e. usurarum l. vi.

Item non possunt facere testamentum nisi de usuris satisfecerint vel de satisfaciendo secundum facultates ydoneam prestiterint caucionem, nec etiam absolvi. j. e. quamquam. in fi. l. vi. Iste heredes eorum sive sint filii sive extranei tenentur ad restitucionem. j. e. tua nos et c. michahel. Restituere autem tenentur usurarii usuras eis a quibus extorserunt vel eorum heredibus vel hiis non superstitibus pauperibus erogare si habeant unde possint restituere, quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. j. e. cum tu. et xiiii. q. vi. c. i. et licet autem fecerint usuras michilominus tenentur propter moram, que illis nocere debet. Unde omnia refundere debent si aliter facere possunt ar. ff. de vi. et vi ar. l. i. s. recessissime et ff. de l. i. cum res delegata. Sed si nichil habent liberantur ex toto quantum ad restitucionem cum distinctione secundum host. et c. obligatus contrictione et tunc cedendo bonis liberatur. C. de cess. bo. l. i. et ii. et S. de restit. spol. olim nobis. Aut ex delicto et tunc non liberatur, quia si non habet in pecunia luat in corpore. C. de penis fug. l. quicunque et xiiii. q. vi. si res. Si tamen ad pinguiorem fortunam postea pervenerint tenentur ut patet S. de solut. odoardus et ff. de cess. bo. qui debitoris et in solidum nec. hic ro ne

v

egeat. ff. b. licet al' dicat lex quod
qui bonis cedit non tenetur poste-
a nisi in quantum facere potest ff. de cess.
bo. l. is qui. quia non loquitur de de-
bito quod contingit ex maleficio
ut pote ex usura vel ex furto sed ex
contractu. ¶ Pone quod ille cui debet
fieri restitutio longe sit absens numquid
tenetur usurarius vel fur mittere
ad eum usuras. distingue utrum usu-
rarius vel fur qui est male fidei
possessor se transtulerit alibi quam
ubi extorsit usuras vel furtum com-
misit et tunc propriis sumptibus tene-
tur mittere. aut ille a quo extorte sunt
usure vel eius heredes alibi se trans-
ferunt tunc tenetur mittere sed sumpti-
bus illius absentis ar. ff. de op.
lib. ope ei. Si autem sumptus vincerent
rei summam excedant. det paupe-
ribus ar. l. e. cum tu. et hoc intellige
si usurarius novit ubi habitet quia
si ignoraret non tenetur inquirendo
vagari ar. ff. de op. lib. quod nisi
et quod dixi potest fieri restitutio illi qui
solvit. numquam illa pecunia est pau-
peribus eroganda. e. de hoc. sicut
ff. eos. et e. de iure iur. ea te.
¶ Item possessiones comparate de usuris
debent vendi et huius pretia solvi
a quibus usure sunt extorte ut
sic possit a peccato liberari. l. e. cum
tu. ff. ult. Ideo ad quemcumque per-
venerint res empte ex tali pe-
cunia sive ad filios sive ad con-
sanguineos. nichilominus vendi debe-
nt ibi et c. tua nos. quia res

illa succedit loco illius pecunie
e. ut lite pend. ecclesia hec. e. vin
ff. b. et host. nisi ignoranter emisset
¶ Secundum igitur si usurarius de pecunia
fenebri emat predium. deinde vendit
et ex illa pecunia aliud predium emit
numquid idem est sicut in casu predicto
dicas quod sic ar. e. ut lite pend. et
clesia i. ¶ Sed quid si possessio emp-
ta ex pecunia usuraria pervenit ad
extraneum tercium possessorem. numquid
cogetur ipsam vendere et satisfacere
de usura. dic quod non nisi possessor ille
ex causa lucrativa i. ex donatione
possideat. et usurarius et eius heres
inventus sit non solvendo. ut inst.
de l. f. si res aliena. ¶ Secundum si
talis possessio pervenit ad illum qui
usuram solvit et ex causa lucrativa
numquid extinguitur eius actio
quam habebat contra illum de quo
e. ex primo [illegible] ex causa lucrativa
tamen possidente. dic. ff. de act. et
ob. omnes debitores. usurarius tamen
vel eius heres minime liberatur ff. de
v. obl. inter stipulante ff. si rem
¶ Secundum si quis mutuo pecuniam ut
tu alia vice michi remuneres
numquid usura est non. quia [illegible]endum
nichil accidit sortem
aliqua [illegible] inveniendi
host. et id quod debetur in pacto de
dicta pt. quia erat ad antidota. ob-
ligatus e. de pb. significasti. 2 e.
decle. significasti quod al' non licet immo
simoniacum esset i. q. ii. quam pio
¶ Sed pone quod fenerator vel fur
partem pecunie fenebris restituat
ei a quo habuerat vel heredi suo et de
voluntate eiusdem partem retineat

numquid est liberatus dicunt quidam
indistincte quod non nisi toto offerat
host. dicit quod si ex pacto sit non est liberatus
ar. C. de usu. c. veniens. sed si usu
rarius partem liberaliter solvat et of
ferat de alia parte petat veniam et
debitor remittat alter est liberatus
nec tenetur ulterius ad restitutionem
sicut non tenetur si gratis accepisset
gratis oblatum ut C. de symo. dilectus
Sit tamen iudex sive confessor discre
tus ut si ille cui debet fieri restitutio
sit pauper et ex corde non liberat sed
hoc faciat quia plus recuperare non
possit vel an sit dives et potens
et tunc potest presumi quod ex corde sic fa
ciat. ¶ Item si aliqua persona hone
sta ut sacerdos vel episcopus hoc tractet
et dicat illi tamen faciam tibi reddi
si residuum ex corde remittis non deci
pias me nec illud tamen caute satisfaciat
quod et ipse videat se coacto corde
liberare quare non sit liberatus dicit
host. non video nec cuius qualis sit
satisfactio ff. de pig. act. rem alie
nam. § omnis ar. C. de re. iud. quod
ad consultationem ¶ Item quid si fuerit
[illegible] plures socii in usura vel
[illegible] ad in furto faciendo numquid te
netur quilibet in solidum id est pro toto
furto dicit quod quilibet est obligatus
in solidum quia una est obligatio
et una summa tamen si unus solvat
omnes liberantur ita tamen quod ille qui
solvit ab aliis parte solvatur ff. de
duobus reis l. iii. § ubi duo dic
ut C. de restit. spol. § tertio et iun
ge quod dictum est C. de mi. iu. §.
Item si in matrimonio ¶ Tenentur
etiam filii pro patribus pro hereditaria
portione et omnes illi ad quos bona
usurariorum pervenerunt. ut est tua nos
et ff. de reg. iur. cum quid persona et
etiam defuncto licet vel defuncto ad
ipsos pervenit C. de rapt. qualiter
et C. de sepul. c. ult. et eis possunt
repeti usuras a patre extortas. ut est
michael. tamen non audiuntur donec
restituerint siquas ipsi vel pater eorum
extorsit. ut est quia frustra. et c. mi
chael. ¶ Tunc pone quod [illegible] alter
heredum efficiatur non solvendo
ante restitutionem usurarum numquid
alter tenetur satisfacere in solidum dic
quod sic quia omnia bona defuncti
illi erant obligata ar. ut est c. cum
tu. id est tantum in quantum se extendunt here
ditas illius. ut est tua nos. ¶ Quer.
hoc queritur quid si pater acquisivit in
iuste aliquas possessiones vel
aliam rem vel forte non est filius ve
rus sed putativus et tenet here
ditatem patris putativi vel est filius
verus sed tenet possessiones male ac
quisitas numquid tenetur restituere
vero heredi vel domino videtur quod non quia
cum quis succedit in locum alterius
iusta ignorantia eum excusat in
hoc ut de reg. iur. cum quis in ius
l. vi. hoc intellige qui ignorabat
rem alienam esse vel male fuisse
acquisitam. ideo dic quod sive istud
sit occultum sive publicum quantum
ad alios dum tamen ipse sciat tenetur
restituere nec potest excusari quod longo
tempore tenuerit quia male fidei posses
sor non prescribit ut C. de prescrip.

Vigilanti / depressione / dic. ut. e.
de psp. §. i. et p totum. ¶ Item
non pt. aliquis repete usuras nisi
prius si quas recepit restituat ex
auctoritate literar sedis ap. i. e.
quia frustra. et. c. michael. ¶
Item iudei sunt compellendi p prin
cipes seculares ad usuras xpianis
remittendas al ta ipsi mercimo
niis qua in alys p sinam co
municationis e eis cois omnimo
de deneganda. et ex compellendi s
p decimis et oblationibz debitis
quas xpiani de domibus et posses
sionibus pripe co venerant ante
qm ad iudeos quocumqz titulo de
venisset. i. e. post. miserabilem.
et. c. quanto. / quia res transit
cu suo onere. e. de deci cu no sit
et. e. de pign. ex bris / ¶ Sed nunc
de illicite acquisitis pt fi elad di
cunt quidam qd no ar xiiii. q. v.
c. i. et ii / 2 i. q. i. no e putanda
ela que ex illicitis rebus acquirit
ut pauperibus erogetur / Host' dis
tinguit quia aut transfert. do
minium aut no / si transfertur do
minium ut i metricio et i ioculato
ribus / ul quibuslibz de quibus
no co petit repetitio / pt fi. ela ar
xiiii. q. v. no sane / ¶ Si aut non
transferatur dominium sicut i usura
et rapina et i re inventa. non
pt fieri. ela ut. xiiii. q. v. c. i. 2.
ii. iii. et. iiii. / dic. ut. e. de dec. s.
Sequitur / h. sut bea. si illos quorum
fuerunt valeant invenire al
tenentur. pauperibus erogare no

quia elemosina psit eroganti
sed illi cuius bona. fuerunt i. e. cu tu.
et. e. de hom. cum dignum. p. cos
¶ Sed videtur q ... hec debeant
fieri actoritate epi. e. de iudeis cu
sit nimis / dic tu quippe met pt
de iure pauperibus erogare. i. e. cu
tu. et. e. de hom. cum dignum.
p. cos / et illud. c. cu sit nimis no
obstat quia loquitur de iudeo ul
pagano qui sunt immediate sub
xpianos et multa indebite recepit
et quia nescit pauperibz dare / nec
etiam credetur ei ideo illud dz
fieri p manum epi qui tenetur pu
pillis et viduis pvide lxxxvii
di. epus / cu consuetudo e ingtrans
que est. optima legum. inter
pres que e obsrvanda. e. de co
sue. cu dilectus et adde qd dicitur
i. de sen. ex. h. ult. De falsariis et
Dictum est. crimine falsi. ref
Supra. de crimine usurarum
quo sua debitori manifeste
auferuntur / Nunc agendum est
de crimine falsi. quo falsarius occulte
diripit aliena. / ideo videndum
e quid sit falsitas / quot modis com
mittatur / et qua pena falsarius pu
niatur / ¶ Falsitas e imitatio veri
tatis co cepta scia facto aut verbo do
lose ppetrata / ut aut desid. inst.
impu. cott vi. ¶ Committitur aut
duobus modis verbo et facto ¶
Verbo ut falsus testis qui tripliciter
peccat / primo qz offendit deum
cuius psentiam contempsit / sco iudi
cem que mentiendo fallit / ¶ Tercio

innocentem quem falso testimonio
ledit .3. e. c. 1. et quia in tribus
offendit triplex pena ei debetur
Primo enim quia deum offendit
septennis penitentia iniungitur de conse.
penitentia di. vj. q. 1. quicumque / Secundo
quia iudicem decepit si fuit convictus
erit infamis vt xxij. q. v. quicumque
convictus et verberibus castigabitur
v. q. v. illi qui / Tercio quia pro
ximum lesit iuxta modum dampni
tenetur ad restitucionem quia non di
mittitur peccatum nisi restituatur ablatum
xiiij. q. vj. c. 1. / Iste falsum committit
advocatus et procurator qui ad
versario secreta cause aperit vel
instrumenta prodidit ff. e. l. is qui
deposita et ff. de penis quisquis ad
§ quisquis instrumenta prodidit et § in
strumenta / Item iudex male
et inique iudicando / De resti
tucione istorum dictum est de resti. spol.
§ iij et § cepto / Item qui mensu
ras et pondera corrupit dolo malo in
duplum tenetur et datur in insulam
relegatur ff. e. hodie / Falsitas com
mittitur falsitas et hoc pluribus
modis nam qui falsam monetam
fabricat prout accidit de facto et ista
accio de falsa moneta locum habet
in quis fabricaverit falsam mone
tam vel fabricari fecerit vel super eo
dederit consilium vel auxilium vel si
non prohibuit eam fabricari qui
tamen potuit eam fabricari non
licet iniusta pena excusatur ff. e. l.
qui falsam / Item et si quis aureos

nummos tingat vel frangat vel
radat capite punitur ff. e. qui
nummos / Quid si non sunt aurei
sed argentei forte non tanta pena
puniretur sed pro fabricacione comburetur
C. de falsa mo. l. pen. / Sunt alia
quedam contra eum non contra falsam
monetam Primo quod quilibet admittitur
ad accusandum sicut in crimine lese ma
iestatis etiam infames C. de fal.
mon. l. pen. / Secundo quia convictus
de sociis et cum sociis interrogatur
contra illos C. de confess. c. 1. /
Tercio quod quilibet potest huiusmodi falsarium
capere quia illud C. de ... et in ...
neriam / Quarto quia dampnatus
non appellat quia illud ff. de appel. non
tam / Quinto quia si domus in qua eo
constituta erat publicabitur per dominum
in qua perpetratum est scelus etiam
si dominus ignoraverit nisi vt post sciens re
perit prodiderit scelus / Si autem longe
fuit villa patitur penam verumtamen de
sola scientia tenentur impuberes quia
eorum etas ignorat quid videat
propter scientiam non puniuntur ubi probatur
C. de fal. mone. l. 1. ho. / Item
multos et hoc duplum aut multos
ipse aut malus / Si multos ipse
primo si falsa bulla falsis literis appo
natur / Secundo si filum de vera
bulla extrahatur ex toto et per
aliud filum immissum aliis literis in
seratur / Tercio si filum ab ea
parte in qua carta plicatur incisum
cum vera bulla falsis literis iungatur
sub eadem plicatura cum filo falso filo

b

de falsa moneta

v

tenuapis restituat. / Tertio quod
a simplici pte bulle alta pro filis
plumbo rescinditur et inserta per
idem filum falsis litteris reducitur
infra plumbum / Quarto cum litteris
bullatis et redditis in eis aliquid
p rasuram tenuem immutatur. Un
quicunque radit vel immutat scriptum
dni pape vel assignatum, excatus e
et falsarius / et mihi nulla distinc
cio adhibetur / et dicit host. q hoc
preceptum e q in litteris dni pape nec
in magno nec in modico quis au
deat manum apponere etc. litteram vel
puctum emendando corrigendo / exceptis
officialibus quibus hoc pmissum
e. / Alio qui manum apponens a canone
late sententia ipso facto sententiam ex
comunicationis incurrit / que non pt nisi
p sedem ap. relaxari / Sed si ille of
ficialis cui commissum e in curia fa
ciat rasuram in loco non suspecto
non incurrit / nec littera e ipt. hoc fla.
de fide instru. ex litteris. et j. e. ti.
silr / Si vero littere essent clause non
nocet rasura in quocunque loco fu
erit h. b. / quia tunc non e presumpcio
contra impetrantem / Sexto cum scrip
tura litterarum quibus fuit apposita
vera bulla totaliter deletur et
partificium de albata denovo re
scribitur. / Septimo cum carthe to
taliter delete alia subtilissima
cartha eiusdem quantitatis supposita
cum glutino coniungitur / Octavo
qui scienter non de manu pape vel
bullatoris litteras recipit j. e. d. ma.
/ Nono qui accedentes ad bul
lam falsas litteras ante pcipiunt
ut a vera bulla. cum aliis sigillentur
In istis duobus ultimis non pt fal
sitas de facili cophendi / nisi in modo
dictaminis / vel in forma scripture. In a
liis aut bene pt. cophendi / vel
in adunacione filorum / vel in mocione
bulle / vel in rasura. carthe / quantumcunque
sit subtiliter rasa vel incisa / si aliter
non possit discerni det elevari. inter
oculos et solem et statim apparebit
rasura. ut pbantur j. e. li. / Item
sunt littere false si in eis episcopus vel ar
chiepiscopus appelletur filius / vel rex
sive princeps seu religiosus fr.
Item si papa loquatur dm in plurali /
vel si papa loquatur de se in singulari
j. e. cum gratiam / Undecimo si scriptum
fuit impetratum sine mandato. de.
de rescrip. non nulli / Duodecimo
presumitur falsum rescriptum / licet non sit
forsitan. si habet in se vicium latinitatis.
de. de rescr. ad audienciam / Tercio. ex
dicto vel ex tacito / quia expressit fal
sitatem vel tacet veritatem / qua taci
ta vel expressa litteras non obtineret
et ille non punitur / qui non habet cano
. litteras. de. de rescr. super litteris Si
vero totam veritatem dixisset qui expres
sit falsum vel tacuit verum / nichilominus
in forma tam obtinuisset non dicitur
falsarius j. e. accedens / Veritate taci
ta veritate vel expressa falsitate q
sit ad hoc ut littere valeant / dic ut
no. de. de resc. h. tolte / Quintum
quo aliquo talium modo pt vel alio

p̄

quotiens lras dni ppe falsauit uel
fuit illis usus sciens / e qgmtatq
et det tradi curie secular. deuictq
et degradatus. j. e. ad falsarios
¶ Ceterum deat degradari. dicetur
j. deponis h. epos / et hc e verum
de illis qui pse vel p alios scienter
falsitatis qmitent / et ttunc e no per
suspicionem sed p facti euidentiam. Si at
dubitet^ur^ tunc e falsarius capiendus
et in carcerem mittendus / z sup pe
na summus pontifex consulendus qz
di in memoria j. e. Sup eo. z. Si. de
rep. c. ij. ¶ Cum vero vtitur litteris
falsis p alios impetratis. Si cleri
sunt ab officiis et beneficiis spo
lientur. Si laici sunt qgmtatq do
nec satisfecerint competenter. j. e. ad
falsarios h. qui vero / tn si fuerint
ignorantes usqz ad xx. dies excu
santur. qui credentur ad inquirend.
utrum sint fle / et tunc resignet. vel
destruent si velint qgmtatem
euadere / que no pt absqz lra sedis
ap. relaxari. j. e. dura insi / Cete
rum si quis simplex vtitur talibz
lris ignorant / ipso no excusatur
quia tenetur hc apicibus i
quirere ar. xxxvij. di. h. pult et
ult / Sed quid si falsitas fuit ita
latens qz no potuit videri. i apto.
dic qz si adhibuit diligentiam
quam potuit pse et p alios / no
tenetur / fecit eni qd potuit xl
vij. di. qz ad nos / et no tenebatur
diuinare. Si. ut ecce viso ut mm
alioquin no excusatur ar. Si. de hom.
sch. z. c. ult. z. l. di. Si duo / Ex
pone qz aliquis tenuit lras
xxx. dies ex quo lras flas no
uit / postea p dnm^m in iudicio / et
eo redarguente de falsitate in
strumenti destruxit uel renunci
auit / Ipse h. host. qz e qgmtatq
sed tn si occultus sit / etiam eo no
vitabit / Concurrit go eis xx dies
a tpe gstie occulte quo ad deum.
Sed quo ad ecclesiam a tpe gstie
publicate ad quod accedit. Si. de
sy. Sicut / et. j. de sen. ex. Cum nobis
ij. et Si. de qstit. ut circa l. vjo
In aliis ecclesiis lris qmitti^t^ falsitas
et qmittens det incarcerari / et
det imprimi caracter in fronte
ut ab aliis distinguatur / j. e. ad
aud. / Nec valet sma auctoritate
flarum lrarum lata. j. e. Sup eo / et
pt retractari. usqz ad xx an. Si.
de fide instr. accepimus / Sed po
ne qz sunt alique rasure nuquid
valent lre / distingue aut est
rasura in loco suspecto / et tunc
obest. Si. de rel. do. cu venerabilis
vel in loco no suspecto. ubi ulla
vis e. ut i narratoe facti / et no
in pso. nomie / tunc no obest. ar
Si. de fide instr. ex lris / et q lras
iudicum uel regis in loco suspecto
radit uel falsat / priuari det in
beneficio suo. Si. de cri. fal. olim
Item dr cartha falsa scripto
ut eo scripto e in ea. ob cauciones

ps flas lras
lras

fuisse presbiteros qui non fuerunt presbiteros et tales ut falsarius puniuntur ut extra de hiis que fiunt a prelato c. quanto et talis ab officio et beneficio suspenditur extra de etate et qualitate c. tam litteris. Iste falsarius non sit ipso iure excommunicatus, exceptis falsariis litterarum domini pape, nisi episcopus diocesanus generaliter tulerit excommunicationem in falsarios litterarum vel sigillorum prelatorum vel principum et ad hoc non sunt ligati ignorantes arg. extra de constitutionibus ut animarum l. vi^o ...

De sortilegiis rubrica.

a Superius dictum est de criminibus que committuntur in hominem. Hic prosequitur de illis que committuntur in deum. Sortilegiis inchoando. Et videndum est quid sit sors et quid sortilegium et que sit differentia inter sortem et sortilegium, quot sunt genera, utrum sit sors licita vel illicita et de pena sortilegorum.

c Sors est aliquo signo addito rei incognite inquisitio. Secundum Bernardum est quedam magicalis assignatio non vera diffinitio. Sed aliter describitur secundum Hostiensem. Sortilegium est ars divinandi. Sortilegi secundum Ysidorum sunt qui sub nomine ficte religionis per quasdam quas apostolorum seu sanctorum vocant sortes divinationis scientiam profitentur aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt xxvi q. i c. i.

c Differentia inter sortem et sortilegium est hec quia sors ut dicit Augustinus non est aliquid mali sed res in humana dubietate divinam indicans voluntatem ut xxvi q. ii c. sors non est. Et est licita in se sed prohibita est propter admixtionem vel propter hoc quod sequitur scilicet ne per eius assiduitatem labatur in ydolatriam. Sicut est in iuramento quod de se est licitum sed prohibitum est propter periculum periurii ut xxii q. i considerandum et extra de iureiurando et si christus.

Sortilegium est fides que adhibetur illusionibus demonum vel carminibus vetularum. Hec autem semper est prohibita ut xxvi q. v episcopi et q. vii non observetis.

b Sed quot sunt genera divinationis. Respondeo iiii^or. Fit enim divinatio in terra et illa vocatur geomancia. Fit etiam in aqua et illa vocatur ydromancia. Fit in aere et vocatur aeromancia. Item in igne et vocatur piromancia. Nomina vero divinationis a propriis sunt orta. Ipsi divini dicuntur quasi deo pleni, divinitate enim se plenos esse simulant et astucia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Incantatores autem dicti sunt qui artem verbis peragunt. Aruspices dicuntur quasi horarum inspectores qui dies et horas in negociis agendis vel operibus seu herbis colligendis custodiunt. Astrologi dicti sunt eo quod in astris auguriantur. Genethliaci sunt qui considerant dies natalicios et per stellas et cursus dierum nascentium mores et actus predicere conantur. Quos vulgus superstitionis genus latini constellationes vocant. Hec probantur xxvi q. iii c. igitur.

c Sed in quibus casibus est illicita. Respondeo in omnibus precedentibus et etiam ut aliquis faciat constellationes

vel pacta cum demonibus vel alia qua
lia sunt volumina magicarum artium. Ad
hoc genus etiam pertinet omnes liga
ture atque remedia que medicorum
disciplina dampnat sive in precanta
cionibus sive in quibusdam notis quas
caracteres vocant vel in quibuscumque re
bus suspendendis atque ligandis vel
etiam saltandis quodammodo vel non
supersticioni implicatis sed naturis per
se videantur ut destructionis ossibus
auricule in digitis aut cum dicitur tibi sin
gultienti ut dextra manu polli
cem teneas leva ad inguinem milia
vanissimarum observacionum ut puta si
aliquod membrum salierit vel sonu
tavit auris quid significat per talia etiam
si illud evenerit ne credatis eis. Per
ymaginem Samuel mortui vera Sauli
pronunciavit super talia sacrilegia minus
excitanda sed a christiano penitus fu
gienda. Hec probantur xxvi. q. ii. illud.
Item finita futura vel iam facta
in tabulis vel codicibus aut aliis
rebus sorte inquirere vel divinacio
nes aliquas observare vel demonum
invocare vel in aspectione astrola
bii aliquid requirere. Iudicium extra e. t. c. ii.
Iste clericus per sorte non debet fieri. extra e.
c. ult. et xxvi. q. ii. c. non statuimus et
c. non exemplo. Iste dicere vel atte
dere in collectionibus herbarum que
medicinales sunt aliquas observa
tiones vel incantationes nisi tantum
cum symbolo et oratione dominica.
Item cursus lune vel mensis sive
dies egypciacos vel alias divinaci
ones fata vel sompnia vel sortes
quocumque nomine censeantur per aliquam

A

C

re facienda vel pro domo vel coniugiis
copulandis vel per quamvis instanciam
epistolas scripturas super homines vel
super animalia ponere prohibitum est vel
observare. Hec probantur xxvi. q. vii.
non observetis et q. v. non licet.
Coloni tamen et pastores secundum hostiensem non
peccant observando temporis qualita
tem vel horarum pro seminis putandis vel
arboribus tolendis quia talia sunt ex
arte non ex sorte et naturaliter considerantur
non superstitiose. Allata autem est sors
quatuor in tenementibus quorum
primum est si expediat aliud scire quod
inquiritur sicut de peccato alicuius cum
notitia utilis sunt universitati xxx
vi. q. ii. §. i. Secundum est quod exigitur
quod consilio humano ingenio sciri non
possit quia tunc demum implorandum
esset divinum auxilium sicut fuit de
mathia xxvi. q. ii. non exemplo.
Tertium ut sit tale quod nobis in
quirere liceat. Quartum est quod nemini
sit preiudicium quia de peccato alicuius
occulto inquirere non debemus. extra e. c. ii.
arguendo de quo dicitur ii. non prohibeat.
Istis iiii. concurrentibus potest sors
iaci ita tamen quod in ea etiam debeat fi
delibus congregatis oratione premissa
xxvi. q. ii. non exemplo. Et
permittitur et sors si fiat ad lites
dirimendas ut ff. de iudiciis si cum a
bo et C. comm. de leg. l. ultima. Iste
etiam in casu sortilegia credit et
propter ipsa iniuria spectat xxxiii. q. i.
Si per sortiarias. Pena clericorum
est quod debent deponi et in mona
sterio detrudi ut xxvi. q. v. si

quis epus. Si laici fuerint vel si
sortilegos in domibus recipientes
vel ad domos eorum euntes vel petentes
consilium et ecuim docentes tamquam
apostote et fidei xpiane prevaricato
res coguntur xxvi. q. v. non licet
vel liceat et c. aliquanti et q. vii.
non obsuetis **De collusione &c**

Quia in accusacionibus quintum
criminis de quibus dictum
est. Supra. sepe colluditur vid
dum est. quid sit collusio. qui accu
sator et accusatus possint alite
recedere et de pena colludentis ¶
Collusio e inter actorem et reum
latens et fraudulenta concertacio ¶
Fit aut in crimali cum qui s. accusator
velox criminis probaciones abscon
dit gra vel transactione interveni
ente. ideo non contraria sunt quia cau
se sunt criminalis et spiritualis. duplici
enim pt. pt quis alite discedere per
gratiam et transactionem ¶ In causa
civili quia pt aliquis recedere a
lite per gratiam et per transactionem sine ali
qua pena vel nota infamie. nisi
actione famosa in qua non licet
transigere sine iudicis auctoritate vel
al notatur infamia ff. de hijs q no.
infa. sunti s. pactus ¶ In causa vero
criminali ante lite inchoata licitum
e desistere per gratiam ff. ad turpill.
in princ et l. quesitum. post inchoatam
vero litem. non licet sine iudicis auc
toritate et sine consensu rei si fuit
suppositus tormento. C. de abolic.
l. iii. vel si contrahis remanet infama
tus ar v. q. i. quidam et si tamen
sit privatum. extra ordinem punitur

si sit publicum infamis efficitur
ff. ad turpill. et in princ. et l. si ss
et C. e. l. ii. ¶ Pro loco iudicis sunt
canon omne crimen quasi publicum
censetur. Unde per transactionem seu
gratiam alite recedere non licet arg.
e. t. i. et ii. et ult. quod si fecerint
inter se gratiam vel aliqua collusione
iterum incipit decime ut patet. s.
e. t. i. ii. et ult. ¶ Iudex tamen si nec
mine illo possit dispensare pstare
pt auctoritatem. si volunt inter se gra-
ciam facere ar v. q. ii. Si primates
et xc. di. c. i. et c. studendum ¶ In
causa spirituali bene licet discedere
alite per gratiam sed non per transactionem
ar. de rerum permuta. c. ult. et ar. de
transact. Supra eo. et s. e. audiuimus
¶ In causa vero matrimoniali nec per
gratiam nec per transactionem seu compositionem
licet discedere. ar. de transact. c. ult. ~~ff.~~
Immo e per iudice districtius qui preter
heat iudicandi emendanda. ar. de co
sang. c. i. Item si aliqui faciunt inter
se gratiam iudex debet inquirere
ut s. e. per totum. Si non coniuncta ca.
voluntt discedere iudex debet indul
gere abolicionem ii. q. iii. Si que peni
tet et s. prevaricator et e. c. l. i.
et ii. Et hoc iuo. ar. de accu. s. de
mel. et c. de abol. ¶ In causa vero
mixta ~~ista~~ ut pote cum agitur
ad thori separacionem pt quis vir discedere
ar. de divor. adulteris. quia non
solum septies sed septuagies sep
ties pt ei dimittere. ar. de iniur.
quadam nisi et adde cum dr. ar. de trans
act. s. Ideo sit dist. ¶ De pena col
ludentis dic ut. ar. de ~~[illegible]~~ inpu
quia colludium non debet remanere

d'ca sup

impunitum xv q. iii. Sique penitu
est et cetera. De delictis puerorum

Quia de delictis maiorum iam
dictum est, sequitur quia pueri ali-
quando peccant, ideo vi-
dendum est qui et quales puniantur.
Infans dicitur usque ad vii annos
et talis non peccat, nec potest iniu-
riam facere, quia etas illa ignorat
quid videat ut C. de testa. mo. l. ii.
Gregorius tamen in dialogo refert quen-
dam sed illud raro accidit, et ideo
ad hoc iura non adaptantur. ff. de le-
gibus. nam ad ea. Idem esset post sep-
tennium si non esset doli capax. de con-
se. di. iiii. eos et xv. q. i. illud et ar.
de sponso ut ibi dicitur. tamen si occideret
esset irregularis licet de homicidio non
puniretur ar. xv. q. i. c. ult. Ubi non
puer post septennium sit doli ca-
pax omne delictum cadit in ipsum pre-
ter delictum carnis. Carnis vero
audeat affirmare furta mendacia
et periuria non esse peccata et etas
puerilis talibus est plena. i. e. c. i.
Unde dicit Augustinus. fallere enim et men-
tiri et vana dicere cognitum et negare
possunt ut habetur in glo. de consecratione di. iiii.
parvuli. Peccatum vero carnis regu-
lariter ante xiiii annum non committitur.
i. e. c. i. in prin. nisi malicia supple-
ret etatem. ext. de despo. impub.
de illis et c. ult. Punitur vero
maior septennio et doli capax
de crimine, sed non ita graviter sicut
maior. i. e. c. i. in fi. et c. ii. quia
racione etatis mitius agitur cum illis

ff. de minor. auxilium §. i. nec etiam
pena temporali punitur, ut pecunia
ab ipso exigitur. i. e. c. ii. quia
nichil habet et pater pro filio non est
conveniendus nec e contrario. C. ne fi-
lius pro patre l. i. et maxime racione
etatis. et si imponeretur pena pe-
cuniaria pater nomine filii posset
petere in integrum restitucionem. ff. de
minor. pater pro filio l. x. et sic licet
committeretur fortitudo cum fortuito
homicidium non puniretur. i. e. c. ii.
irregularis tamen efficeretur et pena cano-
nica debet puniri, minus tamen propter
etatem. i. e. c. i. De clerico ve-
natore sequitur.

Dictum est de delictis tam clericorum
quam laycorum. Nunc prosequamur
specialiter de delictis clericorum, et
primo de venacione que omnibus
servis dei est prohibita cum canibus
et accipitribus vel falconibus vel
aliis avibus huiusmodi. i. e. c. ii.
Unde videndum est quot modis di-
catur venatio, et que et quibus
sit licita vel illicita, et que pena
clerici venatoris. Est autem ve-
natio quadruplex. Prima vocatur
harenaria ut cum pugnatur cum
bestiis dentatis in harena et
hec est mortale peccatum et efficitur
infamis ut iii. q. vii. §. infames
et prohibita est ut ibi. Secunda de
mansuetis vel si non pro pecunia
sed ut placeat pravitate et virtute
sua. Hec est adulatoria que fit pro
vilia. sicut sunt histriones et

de clerico peregrinante
de clerico venatore
de clerico percussore

ioculatores et ista e illicita na
qui talibus dat arti neqissime dat
nam si ho tm esset et venator
no esset no ei donaces honoris
in eo. vicium no naturam ut lxx
xvi. dr qui veneratoribus et c.
se ¶ Tertia dr oppressiua p quam
homines inferiunt ut in nemore
sim q dr nebrach robustus ve
nator hominum s. coram dno 2 h oibus
illicita e vi. di. s. hijs ita. ¶ Quar
ta e saltuosa et clamosa et hec
e licita laycis ad animalia 2 carib
de hac dr lxxxvi. di. an putatis
sed clericis oio no licet talis ve
nacio j. e. c. ij. sed quieta no ca
voluptatis sed ca recreacionis vel
utilitatis excepto epo cui no licet
xxxiiij. di. c. i. dn mo clamosam
venacione demittet ut lxxxvi.
di. an putatis et no sepius ne i
consuetudine pdnat j. e. c. i. ¶
Est aut h! tribus modis illicita
¶ pmo rone psone ut in clerico
qui no debet cum clamore venari
j. e. c. i. 2 ij. 2 xxxiiij. di. quorundam.
¶ Scde rone cause ut ppt delectacionem
xli. di. quiescq ¶ Tercio rone tpis
ut in quadragesima vel qn poci
us eiunandum e. ad ecclesiam ut lxx
xvi. dr an putatis ¶ Ite e licita
similiter tribus modis racone psone
ut in layco racione cause ut in
necessitate 2 sine delectacione 2
rone tpis ut ex quadragesimam
de hac dr xvi. q. ult. c. i. 2 c. quo
niam ¶ Pena epi e ut tribus me
sibus acdione suspendatur pbr

duobus et dyaconus ab omni
officio j. e. c. i. in fi. Idem e de subdya
cono quia eodem privilegio gaudet quo
et dyaconus. e. de fin. no dr mi
rarum licet tn monacho vel re
ligioso lina texere sine reficere pro
piscibus capiendis de qse. di. v. nq
host. dt. in .. de clerico percus
sore seq.

Audistis de clerico
venatore in quo lascivia re
prehenditur hic subicitur
de clerico percussore in quo elacio re
probatur videndum e igitur qui
dicuntur percussores et quot modis
fiat percussio et in quo casu per
cute permittatur et de pena per
cucientis ¶ Percussor dr ille qui
nullo iure permittente eum qui
s. suo no subest verberat vel eciam
in subditum excedit ¶ Percussio
e duplex prima in simbone irrita
quo etiam pertinet in simonia xlv.
di. c. ult. ¶ Et dr primo illicit
tripliciter primo qn no fit ca corredi
ar xxiij. q. v. quod ... dr ruit
qn no possunt cape audientes
xliij. di. sit rector dic ut. s.
de eta et qualitate s. qualitas
¶ Tercio si contineat falsam
doctrinam ar xlv. di. sine si tu
platus excessit in nobis subditum
corrigendo no in subdito sed ad eos
cogitur venia postulare ne apud
eos quos oportet esse subditos
dum nimium humilitas regere
di frangatur auctoritas lxxxvi.
di qn ita modicus plati excesso

equanimit est tollerandus xi q. iij. Sint no nullitis si petet bene faceet licet no teneatur. si videt q subditus ppt hoc no supplicet ar. xi q. iij. nos si incompetent. Est et corporalis et hoc dupl. nā si no faciat cā discipline sed ut timeat det deponi xlv. di. c. i. et c. epm. Si aut faciat causa discipline epc pt punire clicos delinquetes ut xxij. q. v. correctiones no tn suis manibus sed palm ut lxxxvj di. no liceat et ht. viii c. in clicis mi noris ordinis qui pnt qualiter ver berari xlv. di. §. Salomo. Si aut clici sint senes et honorate pe no sunt verberibus subiiciendi j. de sen. ex. c. cu voluntate §. ult. psi gravissime delinquent ut xlv. di. cu beatus et xxxv. di. ab ecia et ht. posset etiā plurimi ita q leij cius no excedat modu defensionis clici j. de sen. ex. ut fame et c. si clicus l. vjo. Religiosi vo siu sint minores siue maiores ver berari pnt ab abbe vl de precepto abbis a monachis vl clicis xlv. di. §. Salomo. no aut plagis enim qua ut ergo incidet sententiam excommunica tionis j. de sen. ex. vniuersitatis nisi esset incorrigibiles j. de se. ex. ut fame. Det g° moderate vberare ita q no excedat debitam correc tione. al pt appellari ab abbate s. de of ord. irrefragabili et pu nire eos det s. de ap. de priore et mandet vberari et mandas in excommunicatione j. de sen. ex. mulieres

quia lenis et modica castigatio e. pmissa j. de sen. ex. cu volun tate §. ij. et ca correctionis et no exodij j. de sen. ex. ex tenore et lenit ht. fac det quia lenit castigatur remouetur prohibet ca stiganti xlv. di. cu beatus adde q. dr s. de etate et qual. §. percus sor. percussor prohibet ordinari ut xlv. di. fere ptotu pmotus si admonitus no desistat det de poni j. e. c. i. Si aut percussit vl ad morte vl ad mutilatione e irre gularis ut s. de homi. §o qui l. vjo et s. de cle. pug. pug. in du. c. ult. §. distinctio qua no. s. de homicid. §. committit. Supponit ecc. pena ad tempus si fuit in loco ubi aliqui fuit occisi j. e. c. iij. et ult. et de hoc dic ut s. de homi. §. sed quid si vnus de clico maledicis

Dictu est de platis tesei
qui excedunt subditos cor rigendo. hic tractat de sub ditis qui insurpiocem vl dm sen. iustum peccant maledicendo. q principi neo det maledicere xxij q. i. patris. et no solu principi de trahi no det ymo nec fribus vj. q. i. Summa. Si aut aliquis publice de spu vl eius officio ver ba blasphemie dixit attenta te meritate det graviter puniri ita ut pena eius alijs incuciat ti morem j. e. c. i. vj. tn quod no debeat puniri quia si fuit ex teme ritate vl calore iracundie venit

meretur ij q. iij. § notandum et c.
Siquis iratus et dicitur imperator Si
quis putauit nostra nomina blasphe
mandum si hoc ex leuitate sit con
temptnendum est si ab insania mise
ratione dignum si ab iniuria remit
tendum. C. siquis imperatori maledixerit l.
vna. et xxiij q. iiij. Qui quelibet
et c. de sentencia excommunicationis Siquis nichil
dicit quod superior potest punire iniuriam
suam factam a subdito suo maxime
si non habeat superiorem ut j. e. c. j. et
ar. xl. v. di. et qui emendat quamuis
premissa loquuntur de benignitate uel
mansuetudine quia nullus tene
tur iniuriam remittere sine satisfactio
ne nisi velit sed caritatem facit de
pe. di. v. c. ult. et xxiij. q. iiij.
Si illic nec. etc. possit ipsa remit
tere iniuriam suam etiam ecclesie
sine pena. lxxiij. di. Salonitane
nec etiam deo factam uel christi
sto xxiij. q. iiij. Si is qui et j. e.
c. iiij et qui dicit blasphemiam in
deum siue in spiritum sanctum negatur hic
seculo neque in futuro remitti nisi pe
nituerit xxv. di. qualiter et longe
grauius est etiam quod temporale le
de maiestate ff. de hereticis. Vgetus.
Sed qui contra temporalem maiestatem
deliquit puniuntur j. e. c. j. et vj. q.
j. §. viij multo forcius et grauius
puniendi sunt qui peccant in
deum uel in sanctum quia maiora
delicta maioribus penis sunt
puniendi. maxime ut supra fi. coll.
ix. versus fi. et j. c. ij. Sed leges

Qui maledicunt deo publice uel
alicui sancto ultimo supplicio puniuntur
in aut. ut non luxurientur contra naturam coll. vj
Secundum canones olim laicus excommuni
cabatur et clericus deponebatur
xxij. q. j. Siquis per capillum. hodie
puniuntur pena publica et solep
ni sic ut vij diebus dominicis is
qui dixit publice blasphemiam
in deum uel maliquod sanctum et maxime
in beatam virginem stet pro foribus ec
clesie manifeste dum missarum so
lempnia celebrantur et ultimo
illorum die dominico pallio et calcia
menta non habeat ligatis corrigia
circa collum et vij diebus veneris
ieiunet in pane et aqua nec tunc
tum ecclesiam ingrediatur et aliquos
pauperes reficiat secundum facultates
Qui autem hoc noluit penitentiam facere
in obitu ecclesiastica careat sepul
tura et potest per brachium seculare com
pelli ad minus ut v. sol. vsualis
monete persoluat et hec pena non
potest in aliam commutari. j. e. c. ult.
Si vero non sit publica non est
talis pena imponenda. ar. xxvj.
q. vj. c. ult. sed est arbitraria xx
xvj q. vij tempora. Quid si diuersa
moneta sit vsualis vna maior
et alia minor de qua tenetur soluere
hostiensis dicit quod minima debet imponi cum
penalis sit. ar. de pe. di. j. § pe.

De clerico excommunicato [illegible]

Ostensum est supra de eo et
de delictis de deposito in
pro quibus clerici quod ministrant
ministrant sed quia te sequitur

aliqui excommunicati exercent sua offi-
cia ideo subiciunt hic de eis.
Est autem duplex excommunicatio. una
que vocatur minor et alia ma-
ior. Minor autem privat participatione
sacramentorum. ex. de excep.
inob. et in. de sen. ex. c. pnlt. et
in. e. si celebrat. et hec duplex. quia
quis contrahitur aut per participationem
cum excommunicatis maiori excommunicatione
in. de sen. ex. nup. quis ab homine
persequitur ut xi. q. i. c. ii. alia que
separat a communione fidelium non sacramentorum
ut xxiiii. di. placuit. et xxxiii. di.
quorundam. Ligatus vero excommunicatione
minori si celebret vel conferat
ecclesiastica sacra non incurrit irre-
gularitatem. tamen graviter peccat in. e. si
celebrat. nec eligere prohibetur nec ea
que sunt iurisdictionis exercere. tamen si
scienter sint electus eius electio est
irritanda. Ratio est quia ad ea eli-
gitur a quorum perceptione a sacris pa-
tribus est privatus in. e. si celebret.
Sed numquid sint privati iure eli-
gendi illa vice qui scienter tales
eligunt. dic quod sic ex. de elec. cum in
cunctis et c. scriptum inf. Sed quid
si ignorant. dicunt quidam quod
electio est irritanda. et sub audi-
unt in iure. host. dicit contrarium si interim
ignoravit. etiam si electus ligatus
sit minori ar. de cogn. spi. di. in p. et ex.
de ap. dilectis. quia absens est. nec
...
...
...

accepisse constitit et hoc est verum
quia non sunt in culpa quia inquisiverunt
diligenter ar. in. e. apostolice.
Quid si alter ignorat. videtur quod
pro parte ignorantis sit votum va-
leat electio ar. ex. de cons. ex. quia
pro parte ignorantis sit votum valeat
electio ar. ex. de cons. h. posuit. hic
est verum secundum host. quia contra eligentem
cum ignorantia sint ar. vii. q.
i. quamvis episcopus. et sit probabilis
ignorantia et non erronea in. e.
apostolice. Sed pone quod duo
sacerdotes sunt ligati minori. numquid
possint se adinvicem absolvere
dic quod sic in. de sen. ex. si duobus
quia excommunicatio minor potest ea que sunt
iurisdictionis exercere. ex. de elec. transmis-
sa. et absolutio est de iurisdictione
et sic patet quod ligatus excommunicatione
minori potest excommunicare maiori. multo
fortius ab eadem absolvere. et multo
fortius a minori. et sic potest absolve-
re. ...
peccat tamen ecclesiastica sacra confe-
rendo. sed ab eo collata veritatis
non carent effectu in. e. si celebret.
...
6 excommunicationis interdictus vel suspensus
quia ... in. de sen. ex.
...

v

xi q. iii. Siquis epus in qualibet
non obstat j. e. cle(ri)ci quia licet
redierint. deponi possunt deri-
gare. quamvis suscipi possunt dis-
pensante. Sed in degradatione
pbri vi. epi requirunt. in degra-
datione dyaconi tres. ut xv. q.
vii. felix et c. sin aut(em). et idem in
degradatione subdyaconi. qr eod(em)
privilegio gaudet. s. de hiis non.
ord. conferant. et adde q(uod) no(n) s. de
heret. c. puniunt. Si sed non
loquitur epi possunt cle(ri)cum p(ro)p(ter) p(ro)p(ri)um
epm omnibus beneficijs eccle-
siasticis spoliare. Sic pt intelligi
j. e. fraternitati et c. postulasti
s. uel. ideo nec privatim nec
publice pt excommunicatus uel suspe(n)-
sus uel interdictus celebrare nec
alia sacra dare. ut xxxvii. di.
presbyterum j. e. illud. Sed alia officia
pt missam pt scilicet dicere non
officiando sed quasi privata per-
sona. j. de pe. et re. quod in te. et
xi. q. iii. Siquis epus dap. et c. se
legendo solus et non cantando.
Ita plane ut alter audiat. nec
debet intrare ecclesiam quia h(oc) non
posset fieri sine peccato s(ecundum) host. Si
queratur quare tenetur dicere horas
rndeo quia hoc e(st) oneris et non
honoris. et ideo pt petitum suum non
absolvitur. Sed nunquid epus
pt dispensare cum excommunicato int(er)-
dicto uel suspenso ministrante. Sine
legatus de latere pape missus. ar.

q(uod) legatus possit. quia bigamum
(ef)fecit. de legatus. et absolvit ex-
communicatos quorum absolutio. sedi ap-
reservatur. s. de off. dele. q(uod) transla-
tionem j. de sen. ex. quamvis. et
c. ad eminentiam. dic s(ecundum) b. q(uod)
nec epus nec etiam synodus inh(oc)
dispensare pt. xi. q. iii. Siquis epi.
dap. et c. se. et j. de co. qui sum or-
re. c. i. et ii. q. v. qui de ca. nec etiam
legatus licet possit absolvere exco-
municatos. et sic solus papa h(oc) dis-
pensat. et hoc hodie expressum e(st) j. de
sen. ex. cum medicinalis l. vi. et s. de
re iud. cum cum e l. Sed pt qui-
ritur idem sit in deposito. ut solus
papa ipsum restituat s(ecundum) host. dicit q(uod) non so-
lus papa h(oc) pt. q(uod) probatur. vii q. i. Si
quis pbr. tum cum distinctione. ut si
epus ipsum deposuit tum cum alijs
epis et sacerdotibus. pt eum recipere
in inferioribus ordinibus. et sic
de alijs ordinibus ar. xv. q. viii.
qui amisit. et c. siquis pbr. Si sed
depositus e(st) ab omni ordine tunc
solus papa ipsum restituit. Sed ar-
gumentum xi. q. iii. epi ubi dr q(uod)
si in sua synodo innocens invenia-
tur. non pt esse q(uod) eum fruatur
gradibus promissos recipit dema-
nu eporum. sed illud intelligitur cum iniuste
depositus fuit. puta p(er) falsos testes
uel p(er) falsa instrumenta. unde dr ibi si in-
nocens inveniatur. Sed ubi iuste
prius deponit. solus papa tales
restituit. Sed pone degrada-
tum celebrare nunquid conficit de

de degradac(ione)

gradatus vel depositus host. dicit
quod non quia etiam potuit ei au
ferre potestatem conficiendi quam cact
contulit ordinando quamvis consecrata
insignia non possit auferre xx
q. iii. eos et i. q. i. quod quidam
et de consec. di. iiii. dicitum Ian. Ala
t. et b. dicunt contrarium et melius quod
bene conficit depositus sicut hereticus
arg. i. q. i. nunquam et c. quod quidam ut ipsa
potuit auferre illam virtutem quia
non potest auferre caracterem ut di
cunt. vnica primarum executionem non
habent de inveniendo, sunt tamen de facto, et vere
excommunicatus confert ordines. extra de epo
qui re. ep. c. i. et ii. b. Quid
si episcopus dicit suspendo a beneficio ta
lem. nunquid potest celebrare dicit quod sic
quia propter hoc non est suspensus ab
officio Sed quid si episcopus ita dicat
suspendo te ab officio vel beneficio
nunquid debet abstinere ab utroque dicit
b. quod sic saltem propter dubium arg. i. e.
c. illud ar. de consec. di. ii. Generaliter
Puniuntur etiam excommunicati ministra
tes quia beneficia que acquisiue
runt eo tempore tenentur dimittere nisi
tamen eis fuit misericorditer dispensatum
ut i. e. postulasti. Ratio est
quia beneficium ratione officii confertur
ut lxxxxi. di. Si quis amodo et c.
Si quis sacerdotum. Immo nec fruc
tus beneficiorum suorum antiquorum
percipere debent quia dum sunt excommu
nicati quia non debet percipere beneficium
qui non facit officium extra de ap. pa
storal. et fi. et xxxxii. di. pt hec.

Sed nunquid absolutus fructus
medii temporis recuperabit host. dicit
quod non sicut nec iure postliminii re
gresso restituuntur stipendia eius
temporis quo apud hostes fuit. C. de
re mil. stipendia l. xii. Item
si ipsi iam contumaces longo tempore
fuerint puta triennio vel biennio
vel etiam anno, possunt omnibus be
neficiis perpetuo spoliari. i. e. pos
tulasti et ult. et e. i. et e. de cler.
coniug. diuers. quia ubi unum propter
alterum ibi utrobique tamen unum quia
beneficium datur propter officium ut
lxxxxi. di. eos si non sunt illa tamo
nitione consecuti perdere debent. ea. e.
de eta. et qualit. cum bone cum enim
excommunicati essent indigni erant et in
habiles ad aliqua beneficia per
cipienda quia tales nec eligere
nec eligi possunt. ut e. de elec. cum
inter. et nec. impetrare. e. de rescr. di
lectus nisi super excommunicatione vel ap
pellatione. e. de rescr. ex parte iure lvii.
Consentientes scienter eis puniuntur
illa vice potestate conferendi. i. e. postu
lasti et i. immo et a perceptione proprii
beneficii suspenduntur qui scienter
indigno beneficium confert. e. de cle.
inch. e. Item sufficit probare clericum
fuisse semel excommunicatum. i. e. proposuit
et tunc semper presumitur quod sit excommunica
tus nisi probaverit se absolutum ut
ibi et ita quilibet absolutus semper
ad cautelam obtineat litteras ab
solutionis quia cum ab dicit aliquis excommunicatu

et ille dicit se esse absolutum vel excom
municatum sufficit testes in tali dubio sunt
admittendi ar. j. de sen. ex. per tuas
et e. de testi. cum tu. E / Ignorans au.
excommunicationem suam celebrans excusa
tur si ignorancia fuit probabilis
j. e. apostolice non autem crassa vel sup
pina vel erronea quia in dubio
tucius est abstinere quam temere cele
brare j. e. illud z e. de hom. c. pet.
unde dicit apostolus misericordiam consecutus sum quia
ignorans feci viii di. consuetudo
nec indiget aliqua dispensatione
quia nesciebat se suspensum vel
excommunicatum ideo non peccavit quia
absens et ignorans potest excommunicari
et suspendi ut ij. q. i. de manife
sta z e. de ap. cum sit ro. uni / et
qui dum ignorat se excommunicatum non
peccat celebrando ut j. e. apostolice
/ Idem erit si litteras obtinuit pro
beneficio vel alio negocio secundum B.
possunt eciam monachi eligi ab hiis qui
hoc ignoraret et in tali casu sus
pendere effectus excommunicacionis vel
suspensionis ut quamvis sit excom
municatus tamen non obest ar. op. de q. se.
di. iiij. c. i. et e. de ap. dilectis ubi
suspenditur interdictum sit et sua ab
solucionis suspendere ij. q. v. quanto
ideo quicquid fecit antequam sciat
se excommunicatum valet / Sed postquam
sciunt se excommunicatum non audietur nisi
post absolucionem et ideo in eleccione
si non esset confirmata differetur post
tempus absolucionis / Sed quid
si talis moriatur antequam sciat Respondeo

liber erit quo ad deum et excommunica
tor debet eum absolvere post mor
tem / Item nunquid ille qui scit aliquem
excommunicatum si participat illi erit ex
communicatus B. dicit quod sic / Sed po F
ne quod absens excommunicetur per episto
lam cum dicetur excommunicatus verum
cum scribitur vel cum ille recepit e
pistolam distingue aut excommunica
tor voluit quod statim excommunicatus esset
excommunicatus et tunc statim erit
excommunicatus sed non obest ei donec
sciat ut dictum est e. ar. iij. q. v. c. i.
ubi dicitur excommunicatio litteras accepisse con
stituit / Sic distinguitur lex in simili ma
numissio per litteras ff. de acq. poss.
qui absenti / Et ideo non imputatur
sua ignorantia quia nulla sententia
ligat efficaciter nisi postquam scitur
ij. q. vi. vidimus nec aliqua constitucio
lxxxij. di. postulasti et e. de consti
tutionibus c. ut animarum l. vjo / Sed postquam scit ex
communicationem est tremenda vel timenda
vel tenenda est. si iniusta sit xj.
q. iij. c. i. nisi in viij. casibus in quibus
nec timenda est nec tremenda.
Primus si a non suo iudice feratur
ut a quo non appellatur j. e. clerici z.
e. de iudic. et si clerici xj. q. iij. de
tencia / Secundus si a suo iudice
sed excommunicato xxiiij. q. i. audivimus
Tercio si a delegato excommunicetur
contra intencionem delegantis e.
de off. deleg. c. si. / Sed aliud est in ordi
nario / Ideo est quia iurisdictionem habet largio
rem et firmiorem / Quintus si est inco

quia eade ratio debet mane dele
gatum que monit legitimate. ex. de
dep. emp lris insi. Tercio si sna
contineat insi intollerabilez er
rorem patent. s. si aliq ibi gtine
atur subvi precepti vel mandati qd
infuo gene e pctm mortale. vt pote
quia pauperi clam tribuat vel pt
h. quia no spabat. illud qd suo
actu illicitu est. quia no fuatur
vel no fornicat. Quarto si post
appellacon legittimam ista pbant.
j. de sen. ex. ptuas et ex. de of. de
le. cu gtingat. pt tu ad cautela
pete absolucom j. de sen. ex. vene
rabilibus insi. l. vjo. Sexto si
ab intruso vel a iurisdicone suspenso
feratur. talis eni no pt excoicare
xvj. q. ij. alienacones. 2c. pcare
et ex. de coess. pbe qui duxit 2 ex.
de ele nosti. Septimo si ferat
a violante interdictu hois. vt
videtur posse pbari j. de excess. pl.
c. fi. §. 1. al quatuorq in iusta sit
sna locu het pena. xj. q. iij. c. 1.
2 ij. 2 c. si epus forte. 2 c. siquis
pbr 2 c. nec. ho. adde hic quod
no j. de sen. ex. §. sna pastoris.

Dictu est de cl'ico no ordi
de cl'ico nato ministrau
excoicato vel te sequit
suspenso ministrante. Sed q ille
qui no est. ordinatus ministrau
do sacra peccat. et efficit irris
sicut excoicatus. ideo h' psequi
de ea. unde nullus det ministrae
ecclesiastica sacra. nisi prius fuit
ordinatus. ymo debet depani
nec debet de cetero ordinari. j. e.
c. 1. 2 solus ppa pt cu eo dis
pensare. j. e. c. ij. xj. q. iij. si quis
et xxv. q. ij. sic decet. h locum
hent qn dr aliq tamq i offio
gstitutus. quod adhuc no vite
accepit. Secus si dicat episto
lam. tamq clicus tpe necessitat
s. si alius prius no eqm sit sub
dyaconus. nec tenet manipu
lum in manu. sic intelligo ex. de
vi et ho. cl'. vt quisq pbr. et
secus si dicat Ewangelium in
pnato. nam et monialis aliqn
ipm dicit in matutino vt xxviij
q. 1. dyaconissam. Excusat
aut ignorantia ataulo. no aiato
to. j. t. pxi. c. sanito. missa aut
a nullo. neq publice. neq priua
tim celebranda e. nisi a pbro
rite ordinato. al no gficet ex. de
su. tri. c. 1. §. una. in necessitate
tn licet baptizare. cuilz xxx q. 1.
ad limina. 2 xc. iij. di. dyacones
du no fiat in forma ecclie. ex.
de su. tri. c. 1. §. sacrum. du tu
no faciat clicus vel dyaconus
solempnit. at si esset ordinatus
et ei licet ex offio. quia tuc eet
irris. j. e. c. 1. de dyacono. dic ut
ex. de tepo ord. §. ite dyacon.
Epus vero no pt dispensare
ut postea pmoueat. pt tam
ut in ordine ante suscepto re
maneat. ita tn q privitz aliq.

tpe. suspendatur et sit beneficiu
potit retinere j. e. c. ij. s. host.
Quid si aliquis faciat ea ioco z
cte ludus noxius e inculpa. ff ad
l. aql. na ludus z. e. de hom. ptine
batur host. dt. ~~quod~~ hanc penam
no patietur nisi suadet sollemp
nitate licet al debeat penite xv.
q. 1. Illud insi quia volumtas et
maleficiu distingunt maleficia
j. de sen. ex. cu volutate De Cle
Superius eo psaltum pro
tractatu est modo sequitur
de clerico qui usurpat sibi of
ficiu no quissum hic subicitur
de illis qui p saltum pmonentur.
Pone ~~quod~~ quis nullo modo
ordine recepit et pmoneatur
ad sacerdociu vel ad aliud sacrum nisi
recepit ordinem host. dt. q non.
unde si laycus ordinetur in sacro
ordine nichil recepit. ar. xl. di.
sicut v di. sicut viri z mulieris
quictio viri faciunt corpus. ita
sacerdocium et diaconatus unum faciunt
corpus ut epm. Sed si aliquid
de minoribus heat recipit sacra
vinc z b. dicunt z vn q quis
recipit bene sacru ordine et
si nullu heat de minoribus pter
epalem que nullus recipe pt
nisi salte sit sacdos sic intelli
t. pdictu xl. di. sicut et ar. j.
de consecr. pl. c. plurib. ubi cu igit
pontificale officiu sine altaris
ministerio no valeat adimpleri
etc. Et hc intellige sm host.
q recip. ordine et caracteres

sed no execucions dumm tn sit sacrament
quia baptismus e ianua omn
sacramentorum. e. de pbro no baptis
vaniens. Sed si aliquis ordinat.
in epm ptermisso diaconatu vel sb
diaconatu epus e. dn tn fint sac
dos. sed illi ordine que no hnt a
lys gferre no potest. ar. 1. q. 1. gra
et c. ventum. Sed potit dispe
sare host. dt. q si scient pmoneatur
p saltu no tam. ministet q in ge
pma et cante supplebitur. quod m
tante e obmissum et sic pepm
dispensabitur ar. lij. di. sollicitu
do. z. e. de cler. no ite. c. 1. Idem
e si ministrat sed credebat. se pro
motu fore gradatim. Sed vicini q.
rud asserebant et eo q manifestum
fuit no videbitur itari ut j. e. c. io
et de gse. di. 1. ecclia sollempnita
tes ibi. Sed si scient p saltu pmo
tus in ordine no gradatim recepto
no ministrauit incidit in pena in
cidentis tali z sic no pt. cu eo.
nisi p sede ap. dispensari. e. t.
pri. c. ij. De eo qui furtive or
Tractatum est dinem recept
supra. de furtiva Ideo vide
in genere sub dum est
subdit in spe de eo. qui furtive
ordines recepit Ideo videndum
e quare quis dicatur furtive or
dinari. Secundo qua pena pniatur.
Tertio quis possit dispensare
Circa primum dicatur quis furtive or
dinari host. dt. cu quis citra gsensum
ppij epi sine examinacione pmonetur.
ut lxxiij di. c. statum et xxiij
di. c. quisquis. tamen no possunt hec

archidiaconi e. de of. arch. vbi sti
Item qui ordinat quatuor minoribus
no contentus. vna et eadem. die sub
dyaconatus ordine subito suscepit
J. e. eo. h. vel cum duos sacros simul
recipit J. e. no notuit. et c. J. qr
eodem die duo sacri ordines no
debent conferri e. de tempo. ord.
litas. et c. dilectus. sed quatuor mi
nores bene possunt conferri J. e. c. ij.
Item qui aliquo gradu obmisso sal
tum facit e. t. xxj c. io. in quibus
casibus nec superior suus s. epo nec
archiepo obediens compensat ut e. de
tempo. ord. dilectus. tamen superior tam
quam maior plus delinquit et
ideo magis e puniendus e. de
transl. prel. corpal. z c. vlt.
Item qui recipit ordines ab alio epo
sine licentia proprii epi e. de tempo.
ord. Cepe z c. eo nullus l. vjo.
Cpt tu epo in remotis agente pro
curatus generalis vel sede vacante
capitulum vel ille ad quem pertinet tunc
temporis administratio in spiritualibus date
licentiam ordinandi ut e. de tempo.
b ord. eo nullus s. epo l. vjo. Sed
qua pena puniuntur. R. s. host.
de rigore juris eis interdicitur co
ercitio ordinum susceptorum ut J. e.
innotuit z e. de tempo. ord. Cepe
l. vjo. Antonius potuerunt ascendere
ad maiores. Item e vnum qui minores
et vnum sacrum vel duos sacros sil.
recepit. Sed opponitur primum bene
recepit ergo non debet puniri compensare
primus. R. ymmo male quia tenet in
eo quod aliud recipiat z ita ...

destinato e peccat in receptione
primi ff. de vb. sig. fugitius et J. de
so peccat re ipsa z sic quia in
vtroque peccat in vtroque punitur
e. de tempo. ord. litas. Item an
possit dispensare distingue aut
fuit prohibito facta ne quis furtive
ordines suscipiat sub excommunicatione
prolata vba. vel equipollencia. et
quando quicumque recepit tunc et
tunc tamen excommunicatus pronunciatur
non potest aliquis secum dispensare
nisi papa J. e. c. i. z de sen. ex. e. de
cle. ex. mi. s. Sed nunquam epus aut
non fuit facta excommunicatio z tunc potest
epus cum eo pro suo arbitrio dispe
sare in iuncta pnia. competenti. Sed
et si excommunicatus pronunciatur per
mittit papa ~~quod~~ dispenset cum
eo ad religionem migrante z
sic solus papa dispensat J. e. c. i.
z e. de tepo. ord. Cepe l. vjo. al
in minoribus tamen dispensat epus
ut innuit. J. e. c. i. argumento xxv. z.
xxv. di. qualis. Sed et si religionem
intrant potest cum eo abbas suus
dispensare si viderit expedire J. e.
eo h. et J. e. de sen. ex. eo illorum
Et hoc e qui recipit quatuor mi
nores et vnum sacrum sil. Si vero
duos sacros sil. epus non dispen
sabit cum eodem tamen si transeat ad re
ligionem de licentia sedis ap. poterit
epus dispensare J. e. innotuit ho.
Hoc autem verum e si excommunicatio
fuit lata. al. epus poterit dispe
sare J. e. c. i. in principio ...

a Ascensum est de excessibus
subditorum de Excessibus
in platos suos; platorum &
contra eorum prohibitionem
ordines recipiendo subiicit^r hic
de excessibus platorum in subditos
Sunt tamen quedam que sibi in sum̄
sedes aplica reservavit que ab aliis
inferiore psim non pnt. xvij. di. hinc
nam solus papa depositos epos
restituit ij. q. vj. ideo. et deponit
eosdem. iij. q. vj. Accusatus. Tunc
dudum et e. de transla. inter corpora
indicit unum episcopatum minores xvj. q.
.1. pcipimus 2 § sit Ite duos e
piscopatus unit in unum j. e. sicut
unire 2 xvj. q. 1. 2 tpis qualitas
Ite eximit epos et abbates xvj.
q. 1. frm Item pbat scripta a
liorum et concilia. e. de sum. tri. c. ij. in
fi. et xvj. di. Sta romana et x
vij. di. regula. 2 ij. q. vj. ideo.
Ite articulos fidei solvit xxiiij
q. 1. quod. 2 c. qm. petrus
Ite cum dubitat^r de aliquo articulo
ad ipsum recurrit^r. e. de heret. cum xpc.
Item synodum facit gnalem x
vij. di. c. 1. ij 2 iij. Ite transfert
sedem epalem de loco ad locum
vij. q. 1. mutationes 2 e. de transl.
per totum Ite nullus appellat
ab ipso ix q. iij cuncta vm dhis
Restituit papa solus deposit^t. Et
ipse dividit aut unit eximit
atque pbat articulos solvit syno
dumque gnalem; transfert. et
mutat appellat nullus ab ipso
dit e. de of. leg. § Ite omnia
b Epus vero pt certas sibi sub

ditas unire vel dividere si nece sunt
j. e. sicut non tamen subditos suos gr grauare
neque. j. e. c. 1. 2 c. sane 2 c. fin
ad quorumdam nec pt concede pri
legium in preiudicium altius ar. ix. q.
iij. conquestus et c. p principale.
nec etiam procurationes exige
ultra modum debitum j. e. cum ad
quorumdam et possunt abbates eis
auctoritate papa denegare. ar. j.
e. sane et x. q. iij. quia cognovimus.
et auctoritate galij lat. e. de cens
cum apostolus tamen si excommunicaret eos
tenet excommunicato licet ipse male
faceret et ipsi possent age. q. epum
ad interesse quia in iusto illos exco
municavit. j. de sen. ex. sacro ho
die tenetur duplum restituere in
fra mensem. at epi 2 superiores
sunt puniti ingressu ecclie infe
riores vero plati ab officio et be
neficio sunt suspensi quousque to
tum restituerint e. de cens. ex
igit l. vjo Ite non dent tallias vel c tas
facere vel indebitas exactiones
j. e. c. 1. debent enim servare manus
suas innoxias deo et legi 2 prin
cipi; nullumque pcinge luctum in aut
dema pm. § 1. et e. de indictis
l. una. l. x. nisi quomagna 2 gnui
causa. xvj. q. 1. § noncella 2 e.
de cens. cum apostolus Ite abbates vel c
alij inferiores plati non debent
iudicium superiorum usurpare ut po
te decimas matrimonialibus cogno
scendo. penas publicas iniungendo
et indulgencias litteras concedendo.
j. e. accedentes quia causa matrimoni
alis ptinet ad epum dem ar

pertinet spr. epor 2 platorum aliorum

xxxv. q. vi. multorum Alij plati qui cognoscunt de causis matrimonialibus siue sint abbates siue alij faciunt hoc consuetudine prescripta siue speciali concessione. j. e. accedentibus infra et ar. de prescrip. Auditis ¶ Item penitencias publicas iniungere pertinet ad episcopum l. di. In capite ¶ Iste violans interdictum hominis non potest alium excommunicare j. e. c. ult. quia talis est suspensus ipso iure tamen quod non potest excommunicare alium nec beneficia conferre. et qui ei obediunt quibus beneficijs ecclesiasticis est priuandus j. e. c. ult. Sed secus vero si violet canonis preceptum. de cle. ex. mi. Si celebrat et est ro(atio) quia ... minus agitur cum lege quam cum ministro legis. ff. de arbi. Celsus ¶ Iste multi clerici dent hic sigillum quae infra faciant vnum collegium j. e. dilecta. nec possunt constituere vnum procuratorem siue actorem vel syndicum causa illorum pro aliqua causa aliena causa illorum clericorum ff. quod cuiusque vniuersi. l. i. § illi quoque soli faciunt vnum corpus qui sunt in vno collegio vel societate vt ibi Vides non quod corpus multis modis dicitur. omnes enim fideles possunt appellari vnum corpus siue vna ecclesia per fidem et caritatem siue professionem. de sum. tri. c. ii. cum capitulo est corpus in. q. iii. Angelus viudicatur ita quod alter alterius onera portat.

l. di. ponderet ¶ Iste collegium siue vniuersitas dicitur vnum corpus cuius platus dicitur caput. de his que fi. a pre. nouit et tale corpus potest habere sigillum. de ap. Significauit et xxxiii di. Iudicis infra et actore et archam communem vt ff. quod cuiusque vniuer. l. i. ¶ Iste vnum dicitur corpus quod vno clauditur spiritu vt hoc lignum aut. Aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu coherentes vt domus Aliud quod habet partes distantes vt grex populus collegium vt ff. de vsucap. rerum mixtarum Si enim petisti in iudicio corpus quod habet partes integrales vt domum et succubuisti si postea petas aliquid de domo puta tectum vel lignum non obstat exceptio rei iudicate ff. de excep. rei iud. Si quis cum totum §. Item si quis fundum fundum Si vero petas totum quod habet partes distantes puta gregem et succubuisti si postea petas aliquid capud de grege quod erat ibi obstat exceptio Si vero non erat ibi non obstat. ff. de excep. rei iudi. Sicut argentum §. i. ¶ Iste episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus cuius ipse est caput sed cum clero ciuitatis vel diocesis non dicitur facere vnum corpus. de testib. Requisisti §. Secus et j. de vi. sig. cum clerici Iste predicatores et minores sunt per integrati quod plati seculares non debent eorum confessiones audire nec penitencias iniungere nec eucharistia

exhibere / volebant etiam prelati quod
corpus xpi in oratoriis reseruaret
/ nec quod fratres eligent sepulturam ali-
bi quam in ecclesiis eorundem / nec quod
haberent campanam vel cimiterium be-
nedictum / et solum fratres permittebat certis
temporibus celebrare ita tamen quod reciperent
oblationem que ad ipsos perueni-
ret / Volebant etiam certum numerum fratrum
sacerdotum clericorum et laycorum / nec
non ceterorum lampadarum et orna-
mentorum pro sua voluntate taxare
et totum residuum sibi vendicare
Item volebant eos compellere ad sy-
nodum ire et suis constitutionibus
subiacere et capitula et scrutinia
in locis fratrum pro his corrigendis
facere et fidelitatem exigere a custodi-
bus et ministris / et exigebant a
fratribus et benefactoribus eorum et exi-
gebant decimas de ortis et ha-
bitaculis fratrum que non possunt
hodie facere ut probatur. i. e. nimis
inigua et c. nimis praua / tamen
non possunt quantumcumque sint pri-
uilegiati in aliqua ciuitate ca-
stro villa vel loco quocumque ad
habitandum domos vel loca quecumque
de nouo recipere / seu hactenus
recepta mutare / vel ea vendicionis
permutationis donationis aut cuiuscum-
que alienationis titulo quocun-
que in alios transferre absque apostolice
sedis licentia speciali / plenam et expres-
sam faciente de prohibitione ista-
mentionem / Excipiunt illi qui ~~ita~~
vita

ducunt heremiticam vel solitariam
i. e. cum ex eo. quod predicatores l. vjo.
Item possunt celebrare cum altari
viatico ubicumque sine preiudicio ecclesie
parochialis f. de priuil. in his que in
superiori titulo dictum est. De novi

In superiori titulo operis nuncia- A
tionem dictum est de ~~tione~~ / Ideo sub-
pressionibus prelatorum dicitur :- e.
ingenere / Sed quia grauant ex-
cedunt edificando ecclesias propter
denunciationem noui operis / ideo sub-
bicit hic de hoc ipse / Videndum
est ergo / quid sit noui operis nunci-
atio / Ex quibus causis habeat fieri
Et qualiter et a quo possit fieri
Et cui et qualiter tollatur / Et
utrum de scandalo / Denunciatio
noui operis est facta prohibitio illi qui
in lesione iuris nostri aliquod nouum
facit edificium / Efficit autem hec de-
nunciatio propter duas causas aut
dampni depellendi gratia / Aut
iuris nostri conseruandi gratia ut ff. e.
l. de nouo in deiniq(ue) §. i. et sine fiat iniu-
ria qui habet ius sine iniuria quicquid
post denunciationem factum est debebit
demoliri i. e. c. i. / Denunciatio
vero noui operis ad ea tamen pertinet
que solo coniuncta sunt vel in solo et
non ad alia ff. e. l. i. §. hoc autem edic-
tum / Opus autem nouum facit
qui aut edificando aut detrahen-
do priorem faciem operis immutat
ut ff. e. l. i. §. nouum opus vero
qui quis reficit antiquum ff. e. eius
edificium et c. de inutilis consuluit

b Fit aut duobus modis pnũciatio
lapilli inpiciu testiu / vel verb.
/ Sed qui in simplici vbo nũcci
at / hc. ipso ↄstituit illud qui edifi
cat possessorem. Secũs pnũciatiõ
lapilli ut ff. e. l. i. §. inopis / et
l. de pupillo. §. meminisse / Et ideo
melius e hoc fac̃e p lapillum
Sed ille qui denũcciat nouum
opus primo inuac̃ debet ↄ no ca
lūpnie causa denũcciat ff. e.
de pupillo §. qui opus / et hoc
iuramentũ auctor̃ p̃itore cogit̃
antequã iuret ut ibi dr̃. / Iste
ista denũcciacio facienda e in re
p̃nti et i ipso ope / et no tm̃ dño
sed illis qui ibi sunt ff. e. de pupil
lo §. nũcciac̃ / et hc. ideo e quia
denũcciacio ista e in rem et no
in psonam. ff. e. opis. Ubi cumque
fiat tenet. ff. e. l. cum / alibi facta
quã in re no tenet. ff. e. de pu
pillo §. Siquis forte / quod pt in
telligi quod no teneat quo ad
hoc ut teneat̃ demoliri opus
factũ. tn̄ ius heat edificandi / q̃d
fiet si facta esset in re ut j. e. t.
i. z. c. p̃nti / Et no ↄ tot
debent esse denũcciaciones et
tot remissiones quot sunt loca
in quibus edificã. ff. e. de pu
pillo §. Si in pluribus / Et ideo
hec denũcciacio heret locum siue
fiat ipi dño. siue procuratori suo.
vel pueo vel ipi fabro qui edifi
cat ff. e. de pupillo §. nũcciare

c Competit aut denũcciacio no
tantum dño sed etiã emphitheo
te. et creditori. ut. ff. e. in p̃nici
pali §. Si ego. et l. creditorꝫ / et
si edificetur in publico quib; ciuis
admittĩ ad denũcciandũ ut i l.
p̃dicta. in p̃ncipiali et §. ult. / C
Iste ↄpetit usufructuario sed non
ↄtra dñm ut ff. de remiss̃ l. i. §.
n. / Iste p̃mus p̃nũcciac̃ no pt. s;
ei pt denũcciari ff. e. de pupillo
§. i. / nisi nomine altius nũcciet
ff. q̃ vi aut clam. l. iii / s; ttñ qui
nũcciat nouũ opus infra tres
menses debet causam psequi / Si vero
aliqua de causa impediat̃ p̃cess
sus cause / et sic tn̄ nũcciatio facta
e velit edificac̃ / cauebit d̃ demo
liendo ope si inuentus fuit no
iure edificasse. et p̃mittẽ edifi
cac̃ ut C. de edifi p̃ua. l. ult. / ut
pt edificac̃ infra tres menses
quatenus offerat caucionem
j. e. t. ult. / et maxime si i ↄtine
ti ille qui nũcciat velit p̃bare
ius suũ j. e. de s̃uitutibus / Sol
uitur denũcciacio p̃missione §. ↄpssã
ff. e. l. no solũ §. Sed et / vel tac
tam. s. morte nũcciatoris ut e.
l. §. morte / Scandalum e dcũ

d vel factũ induceñs aliquẽ ad pec
catum mortale ↄmittendum Scan
dalon grece id e quod offensio
latine vel offendiculum vel ruina
vel impictio pedis / Cum ista
in or regulas j. e. ad xxi sicto
v. ti. salte / Prima regula est.
ut ea que dimitti no possunt

sine pcto mortali no sunt pritando
scandalo dimittenda vbi qr xi
Si aliqua domus minatur rui
nam. et sint in ea .iiij.or hoies
qui no possint exire nec volunt
se occide si possim inde extrahe
et a morte liberare nunqd debeo
extrahe si scandalu sit ppt hac
dic q sic ar xxiij q iiij disp
licet et q vi tn hoc qma si ho
minem potens salvare a morte
no libero pecco mortalr ut d.
de hoie dicunt h. Isti go pritando
scandalo no e dimittend pp qo
sine pcto mortali dimitti non
pt qma velius scandalu nasci
pmitti quam vitas relinquat
j de reg iur Tam scandaliza
rint Vitas aut e triplex s.
bone vite ut xxij q ij prima
impn et xxxij q v Ista ne
nunqua dimittenda ppt scanda
lum xj q iij int vba Itez
vitas doctrine xj q iij qu go
et ista vitas doctrine sive disci
pline quaz dimitti ppt scanda
lum qn multitudo e in ca ut d.
de tempo ord c. Sane .2. d. de
renun iusi cu pdem h. ...
tn distinguere aut volunt defen
de malu quod faciunt et discipli
na dimitti ar plur dr con
messatores et l. dr ut qstitue
tur et d. dech. qm mu latores
aut volunt defende malum
q faciunt et excusare illud q

ex auctoritate tunc multitudini par
cendu no est ppt scandalu de pe
di vi c. i. iusi et ar xxxiij di
plurimos Ite vitas iusticie
que ppt scandalu no e dimitte
da j de reg iur qui scandaliza
ucit tn aliqn ppt multitudinem
dimittit ut l. dis. ut qstituetur
ext v. ob pplm multu crimen per
transit in multu Vitas iusticie
ptinet ad iudicie doctrine sive dis
cipline ad platu bone vite ad oph
ex v. est ver vite doctrine iustie
q primu semp habe duo ppt scan
dala linque Secunda regula
e q ea no debent comitti pri
tando scandalo que sine pcto mor
tali comitti no possunt ut si ali
quis velit fornicari cu aliqua z
ipa aliquo mo consenciat vir vo no
dicit aut ego me interficia aut
tu qsencias debet ne mulr for
nicationi consentire si videat q
vir velit se intficere dic q non
qma si consentiet peccaret mor
taliter go pritando scandalo non
det qmitte ut xxij q v cu ho.
Tercia regula e ut q obmitti
possunt sine pcto mortali sunt
pritando scandalo obmittenda
ut no edificare ecciam no e pctm
mortale go est obmittend pro
scandalo vitando. j. e. cu ex iucto
Similr si filius et filia duoru co
patru possint admitte copulari
excepta illa psona dumtaxat p
qua ad qpatrinitate pvenit tn
ppt scandalu dent dimittere

vitas ex

.S. de cogn. spir. c. i. infi. Quia n
est. pctm si no qtrahat cu illa.
g°. est. dimittendu. Sitr si scan
dalu essz q aliquis qtrahet
cu aliqua in vj°. vl in v°. gradu.
est dimittendum. ut .S. de qsag
et affi. q dilcto. Certa regula
est. q ea sunt comittenda
pvitando scandalo que sine pcto
mortali comitti possunt. ut si
aliquis abstinet se a carnibus
no p qxecracone estaz sed pocius
qx deuocione tm. si ex ipa absti
nencia scandalu generat. debet
pocius pcrastinac qm pmittere
scandalu gnari. quia gustare vl
comede pt sine pcto morli. g°.
pvitando scandalo est comede
dum. xxx. di. c. vlt. Est tam
scandalum. actiu de quo nullum
ista est et passium de quo non
est nullum cuitandu. iuxa illud.
Ewangelij Sinite illos quia ceci
sunt et duces cecoz. xj. q. iij. In
ter vba de privilegijs et exces

A Dictum est. sibus privilegi
de qxcessibz. catoz. ideo hic
platoz. Sed subicitur
quia plati et alij privilegiati p
qxcessum. pdc merentur privileg.
Ideo hic subicit de privilegijs et
qxcessibus privilegiatoz. Videdu
est g°. Quid sit privilegiu. Vnde
dicatur. Quot sunt eius spes
Quis possit privilem concede. Qd
privilem alti pudicet. Et quibus
modis amittatur. Et qs possit
privilegio renunciare. Privilegiu
est beneficiu cont. ius qmune
indultum. privilegiu eni esse no
pt nisi aliquid qtra ius qne in
dulgeat. j. de vb. sig. abbe.
Dicit privilem lex pvatoz et qx
ceptoz a iure communi. ut. iij. di.
privilegia. Quia que p privilem con
cedunt. no debent ab alijs ppa
actoritate trahi in qxemplu. j. e.
Sane. et. j. de reg. iur. q a iure
l. vj°. Quia pbia commune legem
no faciunt. xxvj. q. vj. no qxs. et .S.
de concess. pben. constitutus. ifi
ner det. privilem concedi nisi certa
cone inspecta. j. e. Sane. et vij.
q. i. petisti. et no subito sed cu
magna. deliberacone ut xxm.
di. cois filij. Species privilegi
oru sunt due. Est eni privilem
gnale ut e privilegiu alicui
vniusitati indultu. ut e illud q
.S. penciens clici sit qxcomicato
xvij. q. iiij. Siquis suadente et
j. desen. qx. no e dubiu. Spale
est quod alicui qcedit spealiter.
et istud qnq concedit psone. et
tunc. finit cu psona. ut xxxm.
di. In nomine dni. et vij. q. i. pe
tisti. et inst. de iur. nali §. pla
ne et vocat psonale. Qnq3
concedit rei pnta. ecclie. et tuc
durat durante ecclia sine digni
tate cui concedit. ut .S. de iust. cu
venisset et vocant realia.
Quis pt privilegiu concede. Ro.
Summus pontifex. et sine pudicio

alicq c
pudico

V.

alicuius et cum preiudicio ut xvi. q.
iii. p principalem / Item inferiores
ut episcopi possunt dare sed tamen sine
preiudicio alterius ar. xvi. q. ii. bone
et e. de excess. prel. ad hec et e. de
ex. cl. ad audientiam / Quot modis
amittitur privilegium? Primo secundum Host.
decem modis / Primo usu contra-
rio e. de cons. cum accessissent
/ Secundo spacio decenii ff. de
nundinis l. i. / Tercio spacio xxx
annorum vel xl. ut j. e. si de
terra et c. accedentibus / Quarto
tempore limitationis elapso C. de pa
impa. of. quot. et l. subtrac. supra
/ Quinto per sententiam e. de sen. et re
iud. sua borta § fi. / Sed pretera contraria
que possent signari et ut melius
intelligas quantum ad ista que sunt ince-
bra. distingue cum privilegium impe-
tratum vel aliud ius competit aut circa
iudicium aut circa factum. Si circa iudicium
aut ad agendum aut ad excipiendum.
Si ad agendum ut pote ad decimas
quas iniqua exegeras repetendas
potest agi infra tempus quod natura actionis
requirit e. de voto. magne § ad
igitur ubi de hoc fiet contendi vel
quia non est verisimile principem
qui iura tuetur uno verbo subvertere
voluisse C. de inof. te. Si quando et e.
de elc. eccl. § de inde / Actionum
aut alie perpetue aut alie temporales ut in
de perpet. et tempora act. circa prin. Si ad
excipiendum aut est limitata aut
non. Si est limitata prestas puta in
petravi privilegium ne tenear meis
creditoribus usque ad quinquennium
non excedit limite C. de precibus

impa. of. quot. et l. supra / Si non
sit limitata aut est quod potest imputari
excipienti quia potuit perpetuare
exceptionem amittit e. de ?. Si
aut ex parte prius et c. pluries / Si nichil
potest imputari aut agit contra illud cui
competit exceptio aut non / Si a-
git et non excipit fit preiudicium quo
ad illud actum de exceptione quin(?) e. de of.
dele. dilecti filii § preterea et vlt. / Nam
si is cui privilegium competit exci-
piat et agatur de iure illius rei super
qua privilegium est concessum et iudex
pronunciat contra privilegium / Videtur ipsum pro
nunciasse reprobasse e. de re iudi.
sua borta § fi. / et fit perpetuum preiudi-
cium nisi fuit appellatum ut ibi in-
nuitur / Si vero nullus agit per-
petuo competit quia que temporalia sunt
ad agendum perpetua sunt ad excipi-
endum ff. de dolo mali excep. pu.
inde § fi. / Si privilegium consistit circa
factum aut est impetratum ad facien-
dum aut ad non faciendum. Si ad
faciendum spacio xl. annorum tollitur
ff. de nundinis l. i. / Si ad non faci-
endum aut ipsa sua vel alius aliquid
retinuit aut nichil. Si aliquid re-
tinuit veniens contra privilegium ipse vel
alius non preiudicat quamvis contra ipsum
tangit familiaritate. Valeat renun-
ciare ar. e. quod metus causa c. preterea
et e. de arbi. cum tempore et e. de inst.
cum venissent / Si nichil retinu-
it aut est concessum in favore eccle-
siarum aut personarum. Si ecclesiarum tunc
delictum persone non debet in dampnum
ecclesie redundare j. de reg. iur. de-
lictum. l. vi. xvi. q. vi. Si episcopum et e.

de excep. cum venerabilis § intel
leximus. Sed tn negligencia obest / et io
eciam amittit privilegium si platus
tanto tpe quo venit qr pscripcio
sit completa. xxx. s. annorum. j. e.
si de terra / hodie requiruntur. xl.
anni / sine privilegium det pscriptionem
vel plenum ius. et no prohibeatur
alt pt uti iure communi. j. e. accre
dentibus. et c. cum psone l. vjo. ¶
Si aut sit concessum. tamen pscriba
tur contrario actu. eciam vnico to[lli]tur
s. eod. c. cum accessissent insi / et de
preben. Pistoriensis / no obstante ptesta
cione s. de eod. cum ad. § vni / et ad
de qr di. s. de rp § tollitur 2 § se
quentibus / ¶ Sexto tollitur p sentenciam
faciens mencionem expressam. de fo
ro s. de pscrip. veniens / ¶ Excepcio
precedentis renoccacionem ar ff. de
iudic. iudicium solutum / qr tn facere
no det. sine causa / ne inconstancie vel
levitati ascribatur / quia neo debet
venire ct. factum suum. s. de ele. quinque
duxit / ex causa. tn det fieri renocacio
qn. s. enormem lesionem incipit inferre
re alij s. de dec. suggestum et c. imp
et j. de vb sig. quid pronale ¶
Octano p renunciacionem expressam et ex
pressam s. de dec. imp / qd intelligas
quo ad ius tangens renunciantem
tm / Secus si ipsam vel aliud tangat
s. de foro. cpe. si diligenti / dic ut
j. e. § quis possit renunciare ¶
Nono p abusum qd pt exponi per
no vsum / vel p contrarium / puta aliquis
privilegiatus est qr no det de
cimas / quolibet anno petuntur et dat
/ vel exemptus e conuenitur sepe et /

sepius coram ordinario respondet
nec allegat privilegium / vel allegat
sed no ondt / ideo amittit j. e. cum
psone l. vjo / nam ete iuxta huius
dicta pt privilegium merito amittere
quia pmissa abusus fuisti ptate
xj q. iij. privilegium / ¶ Decimo rone
delicti commissi in loco no exempto.
j. e. tua nobis 2 / sic rone delicti sorti
forum vj. q. iij. placuit. et s. de foro
cpet. c. vlt / et j. e. tn et plantacion
insi / et c. patentibus ymo rone
delicti pditur privilegium j. e. tua nobis
quia reatus omnem honorem exclu
dit. C. vbi senat. vel cla. l. i. 2 qua
in pvincia quis deliquit illic iuri
subiaceat cum privilegio. cessante C.
vbi de cri. a. ag. aut qua in pvincia
Sed qr videtur qr ordinarius no
possit illos. s. exemptos punire
xvj q. i. frater in 2 s. de suppl. ne pl.
Sicut et j. e. cum capella. Si enim ta
les possent puniri sicut eciam alij in
vtile esset. eorum privilegium / et hoc vr
quia ipsa bene sit qd exempti sunt
semp in alia pvincia / et qd delin
quunt / et tn dicat qd no puniantur
ut patet p mea ingrum signata
Host. indistincte dicit qd exemptus
puniri no pt p inferiorem. ipsa sz
qr queritur. vtrum exemptus deli
quens puniri debeat refert vtrum
in privilegio hoc expresse contineatur. qd
quacumque delinquat maneat
citra sedem. ap. iudicem. vel puniatur
vel similia verba / idem in mencia
/ et tunc standum e privilegio sicut
sonat j. e. porro / et c. recepimus

nec est alicui credendum, quod habeat
privilegium nisi ostendat, ut. e. cum personae
l. vi°. et c. cum capella. et de of-
dele. cum in minoribus. Si autem hoc in privilegio
non continetur expresse, Johannes distinguit
aut privilegiatus delinquit contra
rem non exemptam, ut magistratum
vel in maleficio occidendo hominem
vel adulterando, tale delictum potest pu-
nire episcopus loci dummodo alius prevenerit
et palam sive notorie delinquit
cogi potest qui malefacit per censuram
et ut e. patentibus et c. tuarum de
verum quia et si persona sit exempta
res tamen in qua delinquit non est ex-
empta, et ita quasi ratione rei in qua
delinquit sortitur forum. de foro
compet. c. ult. Si vero delinquat contra
rem exemptam puta male gerendo
se in officio suo vel alienando res
ecclesie sue, tunc non potest ab ordinario
puniri, et hoc idem est de exemptis
quibus concessum est a sede apostolica ut
sub uno certo iudice teneantur. de se-
quentibus vide hec per hanc tum
ut e. volentes l. vi°. Si vero sit con-
cessum personis singularibus ec-
clesiasticis vel secularibus cuiuscumque
conditionis sint excepto regibus
vel regiis vel ordinibus subsequentibus
forma verborum ... non possunt ex-
communicari aquocumque vel medici soli
modo ab ordinariis eorum sunt exemp-
ti ut e. ne aliqui l. vi°. Si vero
ecclesia sit exempta monachi vel
canonici clerici et conversi et proprie
oblati sunt exempti, non autem pres-
biteri curatus nec etiam parochiani.
Si autem canonici alicuius ecclesie

eximantur soli canonici, non autem ec-
clesia vel alii clerici sunt exempti.
Si vero clerici eximantur tam clerici
quam canonici sint exempti, non autem
ecclesia nisi aliud in privilegio contineatur
hoc probatur ut e. per exemptionem
l. vi°. Per que vero exemptio
possit probari dicit ut e. si papa l. vi°.
Utrum quis possit privilegio renun-
ciare hostiensis sic distinguit aut tu
queris utrum quis possit renunci-
are iuri divino aut iuri humano.
Si iuri divino distinguite aut est
ius reale aut spirituale aut colle-
giatum aut personale aut propter
utilitatem publicam. Si reale disti-
ngwe aut consistit in ipsa ecclesia aut
in patrimonio ipsius ecclesie et tali
iuri non potest renunciari. C. de sacr.
s. ec. l. iubemus q. n. et de re-
rum. Dicunt aut consistit in immuni-
tate ecclesie et tunc similiter non potest re-
nunciari. de imm. ec. adversus
et c. clericis laycos l. vi°. xvii. q. ii.
ecclesia. Si est spirituale distingwe
aut est introductum in honorem
dei et suorum sanctorum et tali iuri non
potest renunciari. de sen. c. ult.
aut est introductum in odium peccati et
tunc similiter non potest renunciari. de sen.
et re iu. latorem et c. consanguinei.
Si vero est ius collegiatum disti-
ngwe aut competit universali ecclesie
aut uni ecclesie tantum. Si competat
universali ecclesie non potest renunciari
xviii. q. iiii. Si quis suadente diabolo
et ut de sen. ex. contingit et de
fo. compet. si diligenti. Si ante

de renunciacione privilegii

L

competat uni ecclie tm pt renunc
ciari. C. de epis. cu accessisset et j. e
ti. de trã. et c. accedentibus et c.
cu psone l. vjo. ¶ Si e psonale
distingwe aut cpetit rone di
gnitatis. aut rone psonarum. Si
rone dignitatis no pt renunciari
quo ad successore. sed j. quo ad se
sic. C. de instit. cu venisset. Si
rone psonarum pt renunciari. C.
de fo. cpet. dilecti. et C. de eo. no
inulti. Sed rone unius psone illo
mortuo extinguitur pnilegiu
ij. q. vj. petisti. ¶ Si ppt utilita
tem publicam no pt renunciari
C. de elc. cu nuncius. et c. nichil
¶ Si tu queras utru mi humano
possit renunciari distingwe aut
e auctoritate et utilitate publi
cum tunc no pt renunciari j. de
sen. ex. ut fame. ff. de pact. Si
unus. §. illud. ¶ Aut auctoritate
publica et utilitate priuata disti
gwe aut e auctoritate priuatum.
ppt utilitate publica. et tunc no pt
renunciari expresse. C. de ma. tal.
l. ij. §. Sed quia nemini et C. de vul.
tal. Si de calumpnia l. vjo. ¶ Aut
e publicum ppt utilitate priuata
distingwe aut e fauorabile tm
pt renunciari si ei noret pnilegi
atus de pnilo. ff. ad uell. l. ult.
§. ult. aut fauorable et odiosu
et tunc no pt renunciari. ff. ad ma.
ced. Sed et si pr et j. de sen. ex. co
tingit. ¶ Nota q si aliqui religi
osi habeant pnilegium quod possit
celebrare tpe interdicti ul audire

diuina familiares eorundem non
admittuntur. nisi sup hoc fuerint pri
legiati. Secus e in familiaribus
singularis psone pnilegiate qui
bene admittuntur licet no sint p
nilegiati nisi pstiterint auxiliu consi
liu ul fauore ut interdicti fuerat
pferatum j. e. licet l. vjo. ¶ Item
seculares ul religiosi quantumcunque
exempti no debent celebrare in
locis interdictis audientibus excl.
ul ord. aut aime nisi q illos aime
crederet ul excommunicatos publice siue
interdictos ad diuina officia ul ec
clesiastica sacramenta ministra. seu ad ecclesiasti
cam sepulturam no admittat
qui aut contrarium fecerint ab ingressu
ecclie sunt suspensi donec satis
fecerint ad arbitrium eius cuius se
tenciam contempserunt j. e. eporum
l. vjo. adde q dr j. de sen. ex. §. se
quitur de suspensis. ¶ Ite hospita
larii habent pnilegium quod pnt eccie
aperiri in suo iocundo aduentu
et excommunicatis et interdictis exclu
sis diuina celebrare. Sed hoc sic
det intelligi quod no nisi una
eccia in una villa. scilicet in anno
aperiatur. j. e. ut pnilegiu. Sed hoc
hodie no tenet j. de sen. ex. alma.
mr. l. vjo. dic ut ibi §. tpe vero
contra. ¶ Ite abbates pnilegio sedis
ap. insigniti ut post missarum
solempnia et vespertinas lau
des benedictionem solempne sup
ppl'm valeant elargiri. alibi

quum in certis q(ue)stionibus sibi subditis
pleno iure no(n) possunt / nisi aliud in
privilegio contineatur · nec tonsu-
ram conferre nisi quibus suorum mona-
steriorum / vel eis in quibus ecclesiasticam
et quasi episcopalem obtinet iurisdictionem
ut e(xtra) de abbatibus l(ibro) vj°. / Iste abbates ex-
empti quibus concessum est a sede
ap(osto)lica mitris et aliis pontifica-
libus uti possint · in provincialibus
conciliis · vel episcopalibus synodis
interesse teneantur / mitris tamen mo-
dum frizatis sine aureas vel ar-
genteas laminas aut gemmas ha-
bentibus uti possint / non exempti
sed simplicibus et albis et planis
utantur in aliis autem locis mitris
liceat eis uti prout in eorum privile-
giis continetur ut e(xtra) ut ap(osto)lice l(ibro) vj°.

Ostensum de purgacione
est supra. canonica ideo
de delictis videndum est
sed quia in delictis probacione de-
ficiente reus dedicatur ad pur-
gacionem ideo hic subicitur de pur-
gacione canonica / videndum est ergo
quid sit purgacio / et quot sunt spe-
cies purgacionis / et qualiter sit facien-
da · et in quibus casibus sit indi-
cenda · et ubi sit facienda / et qui
debeant esse purgatores / et que
pena sit imponenda ei qui deficit
in purgacione / purgacio est innocencie
debita declaracio / vel aliter secundum Host(iensem).
est de obiecto crimine innocencie
ostensio / purgacionis due sunt
species canonica et vulgaris / de vulgari

g(ene)r(ali) dicetur in tytulo sequenti
Canonica est que fit per iura-
mentum ut e(xtra) quoniam et c. vlt.
Sed quomodo est faciendum / dico quod iste mo-
dus procedendi in purgacione indicen-
da est observandus ut patet · pote
Si aliquis clericus apud iudicem
sit infamatus / purgat prelatus
tum arcere volentibus / et si ali-
quis comparuerit audiatur ij q. v.
omnibus et xv q. v. c. 1. et §. 1. et
si cessat canonice purgatum ut
ibi dicitur / Si vero non appareat accusa-
tor ipsum moneat primo solus de-
inde sub duobus vel tribus testibus
Et si se non correxit a tunc publice
admoneatur · Si non valet sit se cor-
rexit ab officio suspendatur · usque
ad condignam satisfaccionem ne prolixius
in eo scandalum pariatur ut e(xtra) de eo qui
pbr · et xxiiij q. iij. forte et lxxx
iiij di. honoratur et ut e(xtra) prout / tamen
si mala fama illius crebescit potest
superior inquisicionem contra illum facere secundum
q. dicitur e(xtra) de accu. §. sequitur. videre
/ quando tamen propter enormitatem delicti
et scandalum et infamiam magnam
inde ortam · statim potest superior ipsum
suspendere a beneficio et officio ut
dicitur ut e(xtra) prout. et ij q. v. super cas.
Cum vero incipit procedere aliquis quod
crimine probato superior debet eum
deponere · et post si sit incorrigi-
bilis · debet excommunicari et postea cre-
scente contumacia anathemati-
zari · et tunc ecclesia non habeat ultra
quid faciat · debet tradi curie secula-

e. de indic. c. no ab homine. C
In quibus casibus sit indicenda
et quide qn e infamatus aput
bonos et graues et scandalu sit
inpplo eu ministrare tnc no debz
officiu suu exequi donec se pur
gauit ij. q. v. pbr. et. J. e. c. de dilca
inf. et sic vide q no refert vnde
q orta fuit infamia. ex quo apt
tales iam laborat et sufficit
ad purgacom indicenda xxiiij. q.
iij ~~ineuncte~~ z ij. q. v. omibz p
het iura ho ~~indicta quida di~~
~~cunt esse~~ et. J. e. accedes vide
tu q. e. de accu. qualr et qn. et
xy. q. iij. inimicis et ij. q. v. omibz
phet iura ho. indicta quida di
cunt ~~quod~~ si infamia orta sit aia
libus et emulis no compellr ad
purgacom. Alij dicunt quod e ve
rius h glo. ~~quod~~ ex quo aliquis
e infamatus aput bonos et gra
ues compelli det ad purgacom ne
ne aput illos miserabilis rema
neat. pma po. indicta sniia no
obstant quia loquunt qn e ctid
omibus ~~quod~~ a maliuolis et vi
libus infamia sunt orta tnc no
e debet iudiciu curandu sed sine
dn e stultos foris loqui xj. q. iij.
Jnt. Sed ubi e facienda pur
gacio et quide si aparuis e in
famatus coram illis paruis ~~et~~ in
dice facienda e purgacio ut xv.
q. v. c. r. Si vo penes totam
viciniam e infamatus coraz om
nibz illis se det purgare ut ij q.
v. pbr. et. h. dng in ibi malu mo
riatur ubi ortu est. ut ij. q. i. si
peccauit. vn in. c. Cum plebs accu
sat purgabit in manifesto q
coram cu thoro sua sit purgaco
pstolam. Qui vero det esse
purgatores. Rso. q regulariter
epus se det purgare cu xij. sa
cerdos cu vj. diaconus cu tribus
ut ij. q. v. omibus. et. c. si litum
et. c. pbr. vnde usq pontificem
parum manus expurgat duo
dena. sexta sacerdote. leuita tria
pena. Maior maior inior est
adhibenda. nisi quaz tm nus
pdictus excedit ppt magnitudine
crime J. e. Jnt. et quiz diminuit
J. e. c. in iuuentute. Ideo arbitra
rius e talis nus purgatoru ij.
q. v. pbr. et J. e. Jnt. Debet eci
purgatores esse eius ordinis
vel ad nuq q possint ee ij. q. v.
legittimi. Debet eci esse viciui
et honesti et bone opinionis
ita tu. q aberrua tollent. et q
agnoscant vitam eius et qui
sacom psimia et moderna. et
q no sit vismile eos amore
vel odio vel obtentu pecunie vel
le deierare J. e. quor. cu p. qsti
tutis. Jnt. et. c. cu dilcus. Est
aut purgaco facienda sub tali
for. ~~quod~~ infamatus iurabit q
~~quod~~ no comisit illud crimen sup
quo e infamatus nec sufficet
iurare q sit inmunis ab illo
crime quasi p cofessione dimisso
J. e quor. et. c. ulti. purgatores

et constituti [illegible]

Sed inuabunt quod credunt eu
vim iurasse j. e. quod. et c. detest.
al subueniant aptcps pimi si p
rise iuraret de alieno fcto. ff. de
iur. iur. l. videamus et ff. de re
iu. l. marcellus. Quid si no
hret purgatores sed distingue vtr
hc contingat ex eo q talis e infa
matus tunc puniri det ut qui victus
. e. de sy. infamatus et j. e. c. ij. p.
Aut no pt hre quia e alienige
na tunc pt credi suo iuramento
cessante pbatione ar. e. de iu
iur. c. ult. et ff. de his qui no
infa. fiunt §. qui iussu i aut. ut
nulli liceat ha. locis. §. si vero c
men coll. ix. et j. e. c. cum in iuuen
tute et e nobile § hic quod aliqs
pscptum pt purgari. sine aliqs
sui ordis si oms alij sunt inimi
cius qui sunt sui ordinis ar ij.
q. v. si lrmi et tunc cum alijs in
feriorum ordinis pt se purgare
et etiam cum laycis si clici defi
cient ex eadem causa ar ij. q.
v. omnibus et ext. cum feminis ar x
viij q. ij. Quidecima ho Pena
deficientis in purgatione est ut
eadem pena puniat qua pu
niretur si conuen. q. prim lrime
fuissz pbatum. e. de sy. de hoc et
c. infamatus et j. e. iur. et c. cum
P. Si aut se purgauit absol
uendus e. ab infamia j. eo. ex
tuarum. hic intellige inquantum inf
est. superiorum quia infamia facti
omnis remone solius dei est.
ar ff. de obseq. alib. et libert.

pa. l. ij. Sed nunquid post purgacoez
potest accusari dic ut dictum e. e. de
accu. §. semel aut absolutus
Tractatus de purgatione
est supra vulgari sequitur
de bona spe purgationis
s. de purgatione canonica sic
de alia spe subiicit s. de purgatione
vulgari. Fit aut hec purgatio
ad duellum vel p iudicium aque fri
gide vel ferri candentis ut j. e.
ptotum. et e. t. ex. cotinarum et i
multo. cassa talis purgacio debet
tollerari. Nec obstat quod posset
obici de golia qui pugnauit cum
dauid ij. q. v. monomachia quia
fcm fuit instinctu spus sci. Sic
petrus excusatur qui geminum
fecit homicidium xxiij. q. ult. st
tidit et pariarche ab adulterio
e. de diuor. gaudemus § purga
cio ab ecclia repbatur cum deum tep
tare videantur. j. e. c. ult. et fabri
cante inuidia fca e purgacio dei
vulgaris ij. q. iiij. mennam et c.
consuluisti Sed aliqui qui in culpa
no e punitur j. e. c. ij. et quam
diu hret ho. quid faciat no det
deum temptare xxij q. ij. cur
patriarcha et athlete §. leges
no hent locum. c. de gladiato
ribus l. i. l. xi. De iniurijs
et dampno da
to videamus

Dictum e
sup. de decimis
Sed quia p decima sepe in
iurie et dampna inferuntur
ideo hic subicitur primo de iniurijs

Bi° de dampno dato et tertio de igno-
rancia / Iniuria dr omne id quod non
iure fit iustitie de iniur in pri et
dr iniuria contumelia specialiter ff.
e. l. i. / Et fit sive irrogatur
iniuria tribus modis s. re verbis
et litteris Re ut quando iniuriam passus
refert res lia verum / Re ut
si manus ra in inlandi malicie
ini ciatur / Litteris si carmine fa-
mosum maligne conficiatur ff. de
iniur l. i. 2 §. de re ind. eod te
Scias etiam quod ille cui illata
est iniuria potest agere contra illum qui in-
tulit duobus modis civiliter et
criminaliter / Civiliter ad condempnationem
pecunie secundum quod iudex estimabit
iniuriam tamen prius prestito iuramento
ab iniuriam passo ut e. olim
Criminaliter ad penam corporalem extra-
ordinarie infligendam secundum motum
iudicis inst. e. § pena / xxiii. q.
iiii. Si illic et i. de sen. ex proclama-
nos / Et no quod est speciale circa
in iniuriarum in hoc quod si in iniuriam
passus egit civiliter non potest ulte-
rius agere criminaliter nec econverso ff. e.
ptor / al aut de quibus crimine potest
agi civiliter et criminaliter et si primo
egit civiliter potest agere criminaliter et
econverso C. qui civil. act. l. i.
Ite no quod si passus iniuriam vult
agere criminaliter tenetur inscribere et
se obligare ad penam extraordina-
riam ff. de pnar. l. ult / Item
no quod actio iniuriarum duobus
modis intendit / pactatione et
non exigendo et sic ipso iure tol-
litur ff. de pact. Si cui 2 l. Si unus

§ pactum / tollitur. Sed iniuria
per dissimulationem unius anni inst. e. §.
ult / Ite per satisfactionem et etiam
per remissionem xxiii. q. iiii. Si illic
/ Item non solum tenetur ille actione
iniuriarum qui intulit sed etiam
ille cuius mandato est illata ff. e.
Si culpa tua. et c. non solum. §.
Si iniuriarum et i. e. c. ult / Ite
patitur iniuriam quis non solum
per seipsum sed per alios quos in potestate
habet / Alios pro eo dico quia per mo-
nachos infertur abbati iniuria si
verberetur monachus h. ali. S. i iniuria
non inferatur / et per uxorem quis
patitur iniuriam vel inst. inst.
e ff. §. patitur ff. e l. n. 2 xii. q. i.
non dicatis. p. / Sed numquid mona-
chus potest agere actione iniuriarum.
R. dicit quod non sed actio competit
monasterio / et aget sindicus
monasterii / quia hic nullus mo-
nachus potest. / Sicut actio iniuriarum
competit dno si iniuria fit servo
et aget dns et non servus / inst.
e. §. servus a. / Quid si re-
mittit monachus vel religiosus
iniuriam. numquid agit qui possit
agere monasterium / Sicut h. filius
remittat iniuriam factam sibi
in iudicio non potest pater iniuria filio
irrogata agere potest. ff. de pact.
In persona. immo et si iniuria fiet
filio nolenti agere pater agere potest
ff. e l. i. §. item / monasterium vero
iniuriam factam monacho potest
remittere / Secus in ecclesia seculari
quia non possit remittere iniuriam

factam cluo ar xvii q. iii. quod
quis sine / Item nota. quod
de isto titulo in iniuriam potest quis
agere. et vide p procuratorem. si
agatur civiliter / et est utile questio.
actione in iniuriarum vel actione fa
mosa. vide p procuratorem. quia si
fertur sententia contra procuratorem.
si agatur civiliter. nec procurator
erit infamis nec dominus ff. e. non
solum / et ff. de hiis qui non in fa.
sunti §. ii. si vero agatur criminaliter
nullus potest se defendere vel accu
sare per procuratorem / nisi ut dictum
e. c. de accu. §. iusta. v fallit / nisi
sit illustris persona. iii. q. ix §. nisi
Et tunc si defendatur illustris persona
per procuratorem. non datur sententia super
in procuratorem. sed in dominum c. e. l.
ult. bro. Rice s. de dampno dato.
damp. / Sequitur videre de secundo
membro. rubrice. s. de dampno
dato. / Dampnum est diminucio
patrimonii facta per nocumentum ali
cuius ff. de dap. infec. l. dampnum
Cum enim liber homo dampnum
dat. competit duo / legis aquilie
actio directa ff. ad l. aqu. / ite
mela §. leg. / utilis vero compe
tit bone fidei possessori et usu
fructuario ut ibidem in sequentibus
§. / Cum. Sed quadrupes sive a
nimal. dampnum dat. / locum habet
actio de pauperie et competit do
mino intestato. ff. si quadru. pau
pe. dr. l. i actio / Tria est inter

dampna. et expensas. quia est in
iuria / Quoddam enim dampnum
sine interesse dicitur circa rem ipsam.
subtraxisti instrumenta quibus possessio
ecclesie firmabatur. vel alterius / tenens
ad illud dampnum quod contingit propter
absenciam instrumentorum xii q. ii. si
quis de clericis / et ff. de act. empti
et vend. vel. iuris / Quoddam dam
dicitur extra rem ipsam. debui tibi frume
tum / et quia non dedi suo tempore /
familia fame periit / istud dampnum
non consequeris / sed precium frumenti
vel vini ff. de act. empt. et vend.
si sterilis §. cum per venditorem.
/ Expensas dicuntur. quas quis
facit circa sumptus litis / et circa
advocatos c. de iudic. Sancimus
/ De istis expensis dicitur ut. s. de
do. et contu. §. ii. videndum est /
Sed ad hoc ut teneatur qui dampnum
dedit sine iniuriam requiritur.
/ ut culpa interveniat aliquando
non tenetur / Unde infantes et
furiosi non tenentur si dampnum
dederint / quia iudicium animi non
habent ff. ad l. aqu. sed et si §.
iniuriarum / et §. legitur / et xv. q.
i. illud / Sunt plures tamen doli capaces
tenentur ut iii. c. illud §. legitur
/ Et ille non tenetur de culpa. qui
ad sui defensionem. et ingruenti
et eo modo dampnum dedit. ff.
e. Scientiam §. qui cum aliter / et de
levissima culpa quis tenetur
in casu isto ff. e. in lege / §. i.

excusatur a culpa qui alterius in
pulsu vel violencia ventorum dap
num dedit ff. e. quadri §. Si navis
Et non solum qui dampnum dedit
seu iniuriam irrogavit sed
qui operam tulit tenetur. ff. e. c. ult.
puta si unus tenuit et alius
interemit ille qui tenuit quia causam
mortis dedit ideo accione infami
tenetur. ff. ad l. aquil. Ite mela.
§. Si alius et §. Ite cum eo quia
ope et consilio furtum committitur
inst. de obli. que ex delic. nas. §.
ope sicut homicidium ff. de homi.
Sicut §. illi et §. ult. 2 §. hij q
Item ad alicuius dampnum dat.
si motus sit ad dampnum dandum
contra naturam sui generis tenebitur dominus vel
dare animal pro noxa vel refundere dap
num ff. e. Si bos 2 c. ult. et hoc
intellige cum bos ille qui dedit
dampnum agressus est alium et oc
cidit sed econverso non tenetur ff. Si q.
dru. pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes
et ff. ad l. aql. Itaque seu cum du
bium est quis bos primus agressus
est ff. ad l. aql. Item §. cum stra
menta contra naturam sui generis i.
consuetudine facit bos si cornu
petierit feriri quia boves consue
verunt communiter pro maiori parte esse mansueti
et non cornu petere Si vero aliquis
stimulet equum et cum dolorem pro
ferre non posset calce reiecerit
reiecerit et servum occiderit non tenetur
dominus equi sed is qui instigavit

ff. Si quadru. pau. fe. di. l. 1. §.
naturalis. Si vero tu in. noceas
cum culpa. occidendo servum vel
pecus meum tenebitur tu ad
estimacionem eius quanto plurimi fuit
eo anno retro ff. ad l. aql. l. ij.
vel si servus sit inutilis vel si mo
riatur eius computabitur ab eo
tempore quo fuit vulneratus ff. ad l.
aquil. ait lex. Si vero rupas
vas meum vel scindas vestimenta
vel corrupas vinum vel frumento i
misceas harenam vel solum te
neberis inquantum deteriorasti
ff. ad l. aql. Si servi §. rupisse 2
§. sequentibus Si vero noceatur
homini libero reddere debet is qui eum
vulneravit impensas quas fecit
in medicis et operarum amissarum
estimacione ff. e. c. 1. et ff. Si q.
dru. pau. fe. dicatur. lege deformi
tatis autem eius non habetur quia liberorum
corpus non recipit estimacionem
ff. ad l. rod. de iactu. l. ij. §. cor
porum tamen si liber prius l. solidorum sit
condempnacio ff. de eiec. et effu.
l. 1. §. Sed cum homo §. illud. sit pro
pena non prestacione Si vero
animal sit ferum et dampnum dederit
non liberatur dominus dando illud ff. e.
c. ult. Si aut effugit et nocuit
non potest dominus conveniri quia desi
nit dominus esse ff. e. l. 1. 2 §. 1. 2
inst. e. §. 1. fere bestie sunt ut ur
sus et cetera Que sunt animalia
fera sive volatilia dicitur inst. de.

venium dimi § fere 2 § sequentibus
Si aut animal ferum ut potest ursum
vel leonem in loco publico habeas
et nocuit homini libero, solvere debes
cc. solidos ff. de edil. edit. l. que
vulgo. Si vero in angulo domus
habeas ligatum et aliquem ingre-
dientem ledat, non teneris ff. si qua-
dru. pau. fe. di. actio § ult. Item
si animal tuum depastat segetes me-
as teneris michi restituere damp-
num. J. e. si lesit, nisi dando animal
velit liberare se, ut in g. e. c. ult.
et compelle debet animal quod dampnum
dedit. et tamen quod si non includitur
illud, tunc dominus illius teneatur ad
dampnum ff. ad l. aquil. quintus
mucius § pomp. Item si fove-
am facias in loco publico et in
aliquod animal moratum teneris.
Secus si in privato. ff. ad l. aquil.
qui foveam. et J. e. c. ii. Item
si ignem apponas muro et dam-
pnum dedit teneris J. e. Si ingressus
et c. se. Item qui faciunt pi-
gnorationes seu repressalias in
personas ecclesiasticas vel in bona
eorum sentenciam excommunicationis nisi re-
vocaverint infra mensem incurrunt
et universitas ut dictum J. e. et si
pignorationes l. vi°. Ultimo
videndum an ignorancia excuset, sciendum
est quod quedam ignorancia cul-
pa est. et hec est contemptus ad-
discendi vel sciendi illud quod est ne-
cessarium et in ipse dicitur ignoran-
cia

et est peccatum mortale xxxviii di.
§ ult. et est ignorancia que est
pena i. passio mentis. qua im-
peditur quis scire quod est ei bonum
et iustum. Sed hic hoc sic distin-
guitur quia ignorancia alia iu-
ris. et hec neminem excusat.
Vehar dicitur non multum distat de-
cipere an posse decipi xxii q. v.
Si cupis et ita intelligitur lex C.
de leg. leges. Alia iuris positi-
vi que post in prime post publi-
cationem infra duos menses ig-
norari, ut in aut. ut facte nove
constitutiones. circa prin. et C. de postl. c. i. quod
pocius tenetur scire arma quam
leges C. de iur. et facti igno. l. i. vel
nisi sit femina vel rusticus, ut ff.
de iur. et facti igno. l. regula. tamen a
iure canonico totaliter non excu-
santur xxxviii di. Si laycis. Et
sunt vero de iure a papa promulgato
Si vero a quocumque ordinario est
legato sedis apostolice quamvis est
ordinarius S. de of. leg. c. lega-
tos l. vi°. sunt promulgata non
ligat ignorantes. dummodo
ignorancia crassa non fuerit et
supina S. de consti. ut animarum l. vi°
Est et alia ignorancia facti
et tunc alia probabilis ut de facto
alieno et hec quelibet excusat, cum
eciam peritissimos fallit, ut ff. de
iur. et facti igno. l. in omni. et in c.
i. viginius a suas. S. de eo. qui
venit. e. c. i. Alia crassa. et
supina s. facti proprii et est dampnabilis

no
nisi sit miles

Ignorancia

le. c. ult. et .j. de sen. ex. cum illorum
et ff. pro suo l. fi. Juxta ignoran-
ciam iuris positiui ponitur talis
regula. Juris positiui ignorancia
non prodest acquirere volentibus ius
suum conseruare volentibus non nocet
ut ff. de iur. et fa. igno. iuris igno-
rancia. Fallit regula illa in
usucapionibus et prescriptionibus que ob
fauorem publicum introducuntur.
ppter quod preiudicatur ignorantibus
volentibus ius suum conseruare ut
C. de lo. te. prescr. l. ult. Idem
in constitucione ad rigorem iuris obser-
uandi introducta. ut C. un. vi.
si quis in tantam insaniam uenit quis
eciam si ignoret sibi non licere rem
suam sine iudice auferre. ut instit.
vi bo. rap. §. j. De penis sequitur.

Uisum est supra de crimibus sed
quia criminibus pena infli-
gitur. ideo statim de penis
subinseritur. Uidendum est quid
sit pena et de speciebus penarum que
et quibus inferri debeant et
a quibus. et quibus causis attemperentur
et qui delinquentes a pena excu-
sentur. Et utrum sola cogitacio pu-
niatur. Pena est delictorum cohercio
cio sine satisfaccio lege uel canone
limitata. Species autem pena-
rum multe et varie in canonibus
constitute. Quidam canones in-
ducunt degradacionem et tunc se-
cularis tradicionem ut si quis falsarius
litteras pape. v. de fals. ad falsariorum
in debeant degradari. Sit ut

.s. de heret. §. puniunt. Et quod epi
in degradacione requirunt. dic
ut ibi et de cle. coniu. §. coniugatus
v. verbo in degradacione. Forma
aut degradacionis seu deposicio-
nis ab ordinibus uel gradibus ecle-
siasticis ipso epo assistente in
degradacione clericorum in sacris or-
dinibus constitutorum in certo nume-
ro eporum a canonibus diffinito quam-
quam ipsius epi sui sufficiat in
degradacione eorum qui minores
dumtaxat ordines receperunt talis.
Clericus degradandus vestibus
sacris indutus in manibus habens
librum vas uel aliud ornamentum
ad ordinem suum spectans ac si de-
beret in officio suo solempniter mi-
nistrare ad presenciam epi adducatur.
Cui epus sic publice singula sine
sint vestes calix libri siue alia
que illi iuxta morem ordinan-
dorum clericorum in sua ordinacione
ab epo fuerunt tradita singulariter
auferat ab illo vestimento uel
ornamento quod traditum fuit ultimo
inchoando et descendendo gra-
datim degradacionem continget usque
ad primam vestem que traditur
in collacione tonsure. tunc radatur
caput illius ne tonsure uel clericatus
vestigium remaneat in eodem. Po-
terit eciam epus ad terrorem uti
aliquibus verbis oppositis illis que
prolata fuerunt in ordinum collacione di-
cendo. puta in remocione plane-
te. Auferimus tibi veste sacerdota-
lem et te honore sacerdotali priua-

forma degradacionis

pvanms et sic de alijs et i ab
latone ultimi dicat auctoritate
opotentis dei patris et filij et
spons sti. at nra tibi auferimus
habitu clericalem et deponimus
degradamus. spoliamus et pomi
nnus te omni ordine beneficio
et privilegio clericali j. e. degradacio
l. vjo. Et si fuit talis casus q
debeat tradi curie seculari tunc e
celebranda. degradacio pnte
ptate seculari. ut eum in formum
sum recipiat Det tn eccia p
cibus intercedere efficaciter ut citra
mortis periculum sua j. de vb sig.
nonimus Quandam aut canones
degradacionis et detrusione i mo
nasterio induxerunt ut si epus pbr
vel dyaconus capitale crimen co
misit vel cartam falsavit vel falsum
testimonium dixit. l. di. Siquis epus
Quandam deposicionem tm mo
ut si homicidium fco vel consilio
fecit vel viduam desponsavit
l. di. Siquis viduam Quanda
suspensionem solum mo ut pbro for
nicacio vel de hoc infamato ij. q. v.
Si mala fama et xxxij. di. multis.
Quandam excommunicacionem ut si quis
percussisset clericum xvij. q. iiij. Siquis
suadente Quandam privacionem
officij et beneficij perpetuis ut si
pbr vel dyaconus uxorem despo
savit lxxxj. di. Siquis amodo.
Quandam privacionem officij ad
tempus ut cum pbr committit forni
cacionem lxxxij. di. pbr vel eccle
siam suam ppa auctoritate dimit-

tat xxj. q. ij. placuit Quandam
privacionem officij tm ut cum pbr
admaiorem ecclesiam ppa auctoritate
ierit vij. q. i. Siquis de ordine
vel si infra annum promotus non
fuit ad sacerdotium Q. de elc. cum in
cunctis et c. li. canon. l. vjo.
Quandam privacionem ordinis tantum
ut si pbr sit ebriosus ut xxxv.
di. c. ult vel qui ordinavit indig
num lv. di. nullus et Q. de tempo.
ord. litteras et c. nullus l. vjo. et
qui bis baptisatur lxviij. di. Si
cut. Que pena. et aquibus
debeat inferri Prima est spiritualis
ut excommunicacio interdictum deposicio
et suspensio Quidam excommunica
cionis et suspensionis inferre
possunt omnes plati ecclesiarum ma
iores et minores et archipbri Q. de
of ord. cum ab ecclesiarum Idem de
interdicto j. de sen. ex. cum medicinalis
l. vjo. Deponis sniam inferre
tm e. epi j. e degradacio l. vjo.
Unde ipius innerio vocatur xvj. q.
ij. visis Secunda pena e. cor
poralis ut sit verbera Aliquis
et epus possit hec inferri dictum
e. Q. de cl. percuss. si. est. et cor
poralis Sed nomine corporalium
penarum comprehendentur eciam exilium
deportacio relegacio cum proprio et
sine proprio Differunt tn prout i hijs
versibus declaratur Exulabit
sine spe reditus patrieque reique
sine proprio manet in patria. se
se spoliat amittit cum proprio opes

pvacione off et lic

no posse reddi. Omnis relegatus
sua cum remeabit habebit. Ter-
cia e pecuniaria et h. si taxata sit
tunc vocatur pena. Si aut no
sit taxata. tunc vocat. mulcta.
Et pena aut appellari no potest
sed mulcta. sic ff. de vb sig. Si
qua. pena. Hanc. penam. insti
tuendis prohibent canones ut
j. e. licet et xvij. q. vj. Illud nisi
sit in iure taxata. S. de rapt. In
archiepiscopatu. et xxiij. di. qui
et. S. de cens. exigit l. vj. Ideo
nota. s. h. q. cu ius statuit pe
nam pecuniam infligendam quic-
umque cognoscit de illo crimine illa
pt. infligere ut dicunt iura ultio
adducta. Cum vero ius sola pe
nam spiritualem vel corporalem super
crimine statuit iudex no debet nec
pt. illam in aliam comutare nisi
ille tm qui de illo crimine pt. dispen
sare et tunc ille pt. infligere quam
voluit. s. q vidert delinquente ma
gis timere. quia in cognoscendo et
corrigendo hoc solum bene agi-
tur ut vita hominum corrigatur ut xxiij.
q. v. prodest quia ut d. host. talis
e ordinaria cognitio S. ut lite no
gt. qm frequenter ad fi. Si vero
de pena criminis nichil in iure cau
tum sit an pecuniariam vel alia
penam infligat iudicis arbitrio
S. comittitur S. de of. dele. de causis.
Pena vero a delinquentibus ex
125 acta no cedit lucro iudicis sed
est pauperibus erogranda. C. de
mo mult. l. mulctarum xxiij. q. v.
non sane. Imponenda autem
est illi pena qui deliquit quia
pena debet suos tenere actores. S.
de his q fi a ma. p c. quesiuit
et. C. de penis. Sancimus. et si h. unq
no est pro alio puniendus. Ideo s.
host. nota q e triplex pena. s.
eterna. corporalis et spiritualis.
Eterna numquam punitur unus pro
alio 1. q. iiij. c. 1. 2. c. Iam itaque
excepto originali de qo se di iij.
firmissime. Corporalis e duplex
Prima circa corpus et illa punitur
sepe unus pro alio 1. q. iiij. s. ite
precepto. Secunda circa statum de simili-
vj. q. 1. s. viii et xv. q. viii. cum
multe. S. de fil. psb. ptoti. et. j.
ad aures et. c. inquibusda.
Spiritualis e quadruplex. Prima
e pena excomunicationis et illa nunquam
punitur unus pro alio xxiiij. q. iii.
si h is. Secunda interdicti loci et
illa bn unus pro alio punitur. S. de
spon. no e ut. S. de of. dele. Sa
ne 2 c. pe. 2. g. Tercia remo
cio ab oblationibus et illa similiter
punitur xvij. q. iiij. miror. Quarta
ordinis et illa similiter punitur nam
maritus repellitur ab ordinibus
propter delictum uxoris xxxiiij. di. Si
cuius. Item si pater emit eccle
siam pro filio ignorante 1. q. v. c.
1. S. de elc. Si aliq. Et. S. de fil.
de regularibus cum duobus c. sequentibus
Est eciam regula q nemo
sine culpa sua iure suo privari de
S. de cgst. cognoscentes 2 S. de
eo. qui cognouit consanguineam uxoris sue. Stibus

discrecione z c. fin. z lvj. di. Sacf. p'ueniunt nisi subsit iusta causa S. ut lite no(n) gt. qui s. fi. z j. de rege. iur. Sine culpa. l. vj.o z hoc fit pluribus modis / Primus casus est. qui opponitur crimen lese maie statis vj. q. i. s. vm quia sepe solet filius similis esse patri lvj. di. gens anglor. al incipit divulgatum. / Secundus incluie he sis ut. S. de heret. Ugent. c. statuto l. vj.o z hoc in detestacionem illius criminis / Tercius in filiis et nepotibus cor. qui in secanti fuerint hostiliter cardinale vel p cusserint vel ceperint vel consenserint j. e. felicis l. vj.o Sed cum filiis et posteris pena imponit. de descen dentibus p lineam masculinam no(n) femininam intellige. ii aliud in iure vel in sentencia exprimatur j. e. Vcumque l. vj.o / Quartus e in plato. leproso. ut. S. de cle. egro. tua. et vij. q. i. cu(m) percussio z hoc propter scandalum. Quintus e quando pa ponit regulam in eccia cathedrali sine seculari. S. de ect. edi. ad audiciam et hoc fit favore re ligionis quia summa e ro. que pro religione facit ff. de sup. sincere dunt psone. S. de eo. z qtu. ex his Sextus est. in symonia i. q. v. presentium et S. de sy. ex simu lacione et hoc modo illius crimi nis in pracione tota ecclia infa re putantur i. q. iij. placet. et S. de sy. tanta. Septimus est. cum maritus est absens non p

maliciam. S. ut lite no(n) gt. quis s. Si aut sed th. no(n) e sine causa ut ibi / Octavus e. Si patronus vel succedens platum eccie interfici at p'munt. heredes eius usque ad quartum gradum. j. c. In quibusdam. insi. et hoc propter odium lay cor. et favorem clericor. Nonus si aliquis civis platum interficiat vel civitas epm suum p'uabitur epo imppetuo xxv. q. ij. sta. nos et hoc propter frequente actu. Decimus quia filij pbror dent esse sui eccia xv. q. vlt. cum multe et hoc in odium sacerdotum qui cotinenciam no(n) servabant. Atte nuatur aut culpa. et ecia pena. Primo propter etate. S. de delic pu. c. i. in pu. / Secundo propter violencia absolutam. S. q. metus causa. Sacris l. di. pondet. et xxx ij. q. v. proposito / Tercio propter igno ranciam xxxiij. q. i. cum per bellicam z q. ij. Dilectio z S. de cle. ex m. aplice / Quarto propter extremam necessitatem. S. de furt. Siquis propter. z S. de hom. Infecisti Quinto propter divinam revelacionem S. de divor. gaudemus. / Sexto propter qualitatem iusta ccam. S. de pign. Significate et S. de in in vi. breui z xv q. i. s. ut ita ebrietas host. Item parcitur aliquibus cca penas primo nobilitati q. e. c. vlt. quia aliter puniuntur nobilis quam ignobilis xxiij q. i. q cons. pacem. z l. di. gtumaces nisi sint regulares quia tunc eod

modo · puniunt ut · C · de sic̄a · mo-
ea · que // Secundo ꝯsideratur
dignitas · C · de cons. dec. · Sane et
c · pastoral. // Tercia diuersa qua-
litas ff · de penis · in suorum // Quarto
ordo · l · di · ꝯtumaces // Quinto
etas · C · de delic · pu · c · 1 · insi 2 ·
· c · ij · // Sexto metus · C · q metu
causa · Satis 2 l · di · pbides
Septimo insania xv · q · 1 · i sani-
es // Octauo qualitas delicti
aliter puniuntur ius publica quam
priuata · furtum manifestum quam
non manifestum ff · de si pu · 2 pri
ptorum 2 · C · de furt. § · duc // Nono
tempus et euentus ff · de penis aut
facta // Decimo multitudo · delinque
ciud l · di · ut ꝯstitueretur 2 · C · de
cler. xx · iii · latores // Ultimo vide
sola · cogitatio punitur / uel locum
sit punire distingue si hostis / aut
queritur de delictis · aut ꝯtractibus
· aut in foro ꝯtencioso · aut priuatim
Si de delictis et agitur in foro
ꝯtencioso · si voluntas stetit in
suis finibus · et non est processum
ad actum / nulla pena inertur ut
de pe · di · 1 · cogitationis / nisi in
casibus · sicut heresis C · de hereticis
ad abolendam et c · excommunicamus
§ · credentes // Item in crimine lese
maiestatis C · ad · l · iul · maie · quis
quis / et in eo qui cogitauit fu-
rem · de sicca extrahere · C · de his
qui ad ec. ꝯfug. l · fi · tamen processit
ad actum / Si vero voluntas ad actum
progreditur et actus perficitur punitur
quatuor quamuis peniteat ff · de edil
edic quis sit fugitiuus · ff · de
furtis qui ea mente / nisi in casibus
in quibus infra certa tempora locus est
penitencie ff · de si · fug · l · 1 · § · 1 ·
Si aut actus non perficiatur et iste
qui processit ad actum ipsum per-
ficere potuisset sed noluit · 2 peni-
tuit · parcendum est ei / nec punitur
ff ad l · cor de sic qui stans in
morte C · ꝯstituit vel punitur ꝯstitu-
tiuus iam commissi ff · de bo · eorum
qui ante mor ꝯsci l · in / 2 in crimibus
· C · notatis // Si aut non perfecit
quia non potuit · punitur · ac si fecisset
ff · ad · l · pomp de par l · 1 · insi · C ·
de biga · imp et · c · anob · et sic
hoc intellige ~~quod~~ voluntas et
propositum distinguunt maleficia
· 1 · de sen · ex · cum voluntate // In
contractibus nichil prodest l · obest ·
cogitatio / nisi contractus perfi-
ciatur ff · de verb obli · quotiens assunge
do // Contrahitur vero in ito 2 perfe-
locus est penitencie · si erat innouatus
re integra · si non interest · aduersarii
ff · de q de · ca data · si pecuniam
et l · de di // Innouatum vero gracia
alterius tamen ꝯtracto locus est penitencie
respectu illius cuius gracia est con-
tractum · ff · de pe · l · 1 · § · pnlt ·
/ nisi forte aliquis deciperetur
· C · de pen · mandato 2 c · audito
Sed nec in preiudicium illius cuius
gracia est factus ꝯtractus penitere
licet / nisi extra · C · de quod · c · vero

et deloc. ppt stilitate. Incotrac
ti. Ved. hito gra intrinsecz no e locq
pine. nisi ambo vel omes penite
ant. C. de act. et obl. sit i mici
o. C. de gtrah ep no icto Vn pt
intelligi. e. de elt. inanis insi
hc. inforo gtentioso sed inforo
pmali quelz mala. Volutas
pnitur de pe. di. i. homicidiorū
et v. c. sequentibus 2 c. sup tbz
ho. Sed pnch ageres et cose
cientes pari pena. pnint Vidtr q
~~quod~~ sic. e. de of. dele c. i. et lxx
xvi. di. facientes dic ~~quod~~ quadru
plex e gsensus. s. neglic consilij
cooparaonis et auctoritatis. seu de
fensionis Intconsensu neglic min9
peccat gsenciens qm faciens in
neglia. nimis crassa sint. ut in
plato i. q. i. quod q in visibil. lxxx
iii. di. gsentie Incosiliv consilij
similr min9 pnit. plus tn qm ne
gligens ar lxxxvi. di. tanta. du
tamen. esset al. facturq. Si vero
no erat facturq. pari pena dbt pnni
ri. ff. de reg iur. l. gsilij. et e. de ho
mic Sicut hz. qui ded Incosiliv
cooparaonis equalit peccant co
sentientes et facientes. e. de of.
dele c. i. Et sm hc. intellige oes
auctoitates que dnt qd equalit
pniunt Incosiliv auctor. seu de
fensionis magis peccat defende
do. et autem psrando. quia faci
entes et magis puniendus e x
xiiii. q. iii. qui alioz. et xi. q. iii.
qui consentit Vn vsus consilius

negligit format innat atqz tuet.
hicqz Vnit nimq hic plus Vnit h.
equalit hic plus De penitencijs et remissionibus Vide

Actinire supra. Annus
De penis que Rubricam
imponit in foro
contencioso subicit hic de penis
que imponuntur in iudicio anime.
Vnde videndu e pmo. de penis. Sco
de remissionibz seu indulgencijs
Tercio de irregularitatibz. Qrto de dis
pensaconibus. Videndu e go
pmo. de pnia quid sit. Et unde
dicat. Et quot sunt acciones
Et quot sut ptes pnie. Et quid
ad pniam requirat. et de quibz
e gfitendu Et quibz e gfessio fa
cienda Que pnie sunt canonice
et que no Et ulto de aliquibus
dubitabilibus subnectend.
Pnia e mala ptita plange et
plangenda itm no gmitte. de pe.
di. iii. pnia. h no e pta diffinico
sed docetur quid age debent
penitentes Pnia quoqz dicit
motus uetis 2 ita actio. quoqz
dolor qui i nascit aie gpillo
actu. et ita passio. quoqz vtus. q
e. pibitione ex eo. q penitet 2 ita
caritas quoqz optior satisfaccio
quoqz corpus xpi xxvi. q. vi. qui
recedunt 2 xxviii. q. i. qui i xpo
Et Aug. sic diffinit Pnia
e quedam dolentis vindicta pu
niens inse q dolet comisisse de
pe. di. iii. s. Satisfacio Dicit

ant pnia quasi pene tenta apri-
mendo· quia pillam quis pniat
illicita que comisit / Cartones
pne sm aug sunt tres vna
e quia novum hominem pturit
et hec sit ante baptismum
nisi enim peniteat baptisandum
vite veteris / novam vitam no pt
inchoare de pe· di· i· tres attones
tamen si ficte baptisetur recipit
characterem / sed no gratiam nec
pctorum remissionem donec fictio
recedat de corde de cse· di· iiij tunc
vale / no tamen tenetur ad pniam vel
confessionem exteriorem agendam / sed
sufficit ei pnia interior s· contritio
generalis / nam sn pnia sit dona et
in vocatio dei / quia gra dei in
bapte no requirit gemitum nec
planctum vel opus aliquod / sed
solam fidem et omnia gratis con
donat de cse· di· iiij· Cn pnia ab-
hac pnia s· contritione interiori
sunt baptisandum soli pvuli sunt in
munes / ideo quod no possunt
uti libero· arbitrio· Calta vero
pnia sine attritione pnie e que p
illis pctis subeunda e q lex
decalogus continet· z de quibus
aplus ait si nos ipsos iudicaremus
a dno no iudicaremur s· de pctis
mortalibus / C Tertia e que fit
de pctis venialibus et est cotti
dianus / vn aug pnia e humilium
et bonorum fidelium pena cottidia
na in qua pectora sua tundunt
dicentes dimitte nobis et hec
pbantur per ordine de pe· di· i· tres

b attones de secunda et tertia s· de
pctis tam mortalibus quam veni
alibus post baptismum commissis
e dicendum / quia ut ait ieronimus
sa post naufragium tabula est
simpliciter culpam confiteri de pe· di·
c i· sa / C Spes pnie sunt tres pa
e solempnis / secunda publica tertia
pnata· C Solempnis e que fit
in capite quadragesime cum illa
solempnitate q hetur l· di· in
capite / C p quibus criminibus sit i
ponenda· dic ut· g· de hiis qui
fit· oc· c nlt / ista clerico imponi
no det nisi deposito quia qui
eam egit no pt postea pmoveri
nec ecc· ministrare in ordine sus
cepto· l· di· confirmatum et duobus
c· se / nec· etiam contrahere matri
monium xxxiij· q· ij· de hiis et
c· antiq· dic ut· g· deo q duxit
in ma· q· pmo / Chanc pniam
solempnem solus epus pt impo
nere l· di· in capite et similiter solus
epus pt· reconciliare xxvj· q·
vj· c i· et ij· / nisi demandato epi
alius faciat vel nisi in necessitate
d xxvj· q· vj· c nlt / C Est etiam alia
s· publica ut cum in iungitur alicui
peregrinatio· p mundum cum baculo·
cubitali et aliqua veste religi
osa· tali pnie apta / hanc pt
imponere quilibet sacerdos suo sub
dito· quia no invenitur phibitum
C Et io videtur concessum / nisi consuetu
do sit in contrarium / hanc pniam pt
facere sacerdos xxviij· di· pbr et
xxx· di· c· nlt· C pnata

v

penia e illa que fit singularit[er]
cottidie cu[m] quis secrete pecca sua
sacerdoti confitetur i.e. omnis. De
lempnis penitencia semel tantu[m] in eccia
conceditur nec potest iterari sed queli[bet]
alia iterari potest. l. di. h. pt. quotien
ciens homo peccat de pe. di. in
repitur. Ad verum penitenciam
c tria requiruntur s. in corde contricio
in ore confessio et in ope satisfac
cio. nam pro pcta penitencia cogit peni
tente omnia libent[er] sufferre in
corde eius contricio in ore co
fessio in ope tota humilitas. hec
e fructifera penitencia de pe. di. i. p
ficta et hoc quia tripliciter deum of
fendimus ideo tripliciter satisfaciamus
Primum pctm e cogitasse que
mala sunt. Secundum cogitacio
nibus acquievisse prius. Tercium
q mente decreverat ope comple
visse de pe. di. i. Ex tribus. Ideo
de singulis videamus et primo de
contricione. Contricio e dolor
pro pctis assumptus cum proposito co
fitendi et satisfaciendi. non contricio
sed potius attribucio nominabr
Et hoc precipitur a dno p prophetam de
pe. di. i. Scindite corda vra et
non vestimenta. ondens contricionem
cordis que in eius confessione
intelligitur. Contricionis ef
fectus appet ex vi ipsius nominis
nam contricio dr quasi sil tricio
vel ex toto tricio. Sed nunquid
d sola confessione vel contricione pctm
dimitti opinionibus dimissis dicas
q sola cordis contricione pctm

dimittitur tamen adulto si vere
coteritur et proponit de cetero
ab omnibus abstinere et confiteri
et satisfacere sm iudicium sacerdotis
de pe. di. i. Magna pietas dei
ut ad solam promissionem confite
di pcta dimisit. Non dum pronunci
at ore et tn deus iam audit
in corde. at. sine proposito confitendi
deus non dimittit nisi necessitas
assint de pe. di. i. non potest. Auctes
que videntur contrarie intelligun
in articulo necessitatis vel intelligitur
condicionaliter si confiteatur. ar. de
pe. di. i. sane nisi. Confessio e
sm Host. e legittima coram sacerdote
pctorum declaratio. et dr confes
sio quasi sil vel ex toto fassio. na
ille confitetur bene qui totum sil
et unum fatetur. at non est utilis
ad vitam eternam. i.e. quod quidem
et de pe. di. iii. sancti 2. h. cap
cadit sub precepto ad minus semel
in anno. at viuens debet sinac
ab ingressu ecclie et moriens ca
rere ecclesiastica sepultura i.e
omnis. Sed qualis debet esse co
fessio. Rx. humilis qualis discre
ta. morosa. et cetera Secundum.
humilis quia nichil resplendet
magis in vita xpi quam humilitas
c. di. contra morem. et ideo de
bent penitentes omnia humiliter
sustinere et ad eas debent abstinere l.
di. duo sunt et de pe. di. i. h. non
sunt. Venalis debet esse quia
unum tm non est confitendum pctm
sed ex omnia. Omnia enim iniqui
tas e abillo q sumie iusticia est.

dimidia sperare veniam de pe-
di. i. § Item. opponitur etiam medium
Item debet esse discreta ut tantum
ea que commisit quia si ea simul et
ea que non commisit diceret graviter
peccaret ut xxii q. ii. cum humilitatis
nisi in dubio quia tunc bonarum
mentium est ibi culpam agnoscere
ubi culpa non est v. di. ad eius et
d. de obs. ie consilium Item debet
esse morosa que non tamen uno die
sed longo tempore est facienda de pe.
di. iii. perfectior Item debet esse ver-
ta et verecunda quia rubor est pars
penitentie de pe. di. i. que penitet
ubi de hoc. Unde versus. Sit simplex
humilis confessio pura fidelis atque
ra frequens nuda discreta libens
verecunda integra secreta lacri-
mabilis accelerata fortis et ac-
cusans et sit parere parata. Sed
de quibus est confitendum Dico de om-
nibus mortalibus et de venialibus
si recolit alias confiteatur in generali
est omnis b. Mortalia capitalia
sunt vii que in hoc versu continentur
Luxus gustus avet tristis furit
invidet ambit. Peccata mortalia
sunt hec scilicet Sacrilegium homi-
cidium adulterium fornicatio falsum te-
stimonium furtum superbia invidia
avaricia et si longo tempore teneatur
iracundia et ebrietas si assidu-
a sit. Qui ista egit et penitentiam
non fecit flamma ethna illum sine
ullo remedio trucidabit. Item
secundum eundem peccata venialia sunt hec
quociens ab cibo aut potu
plus accipit quam necesse est. quando

qui plus loquitur quam oportet plus
tacet quam expedit. si pauperem in
portum petentem exasperat Si cum
sanus aliis ieiunantibus prandere
voluit et intellige quod non
teneatur ieiunare Si sompno de-
ditus tardius ad ecclesiam surgit
Si excepto filiorum desiderio uxorem
suam cognovit Si incarceratos
tardius requirit infirmos tardius
visitavit Si discordes ad concor-
diam revocare neglexit Si plus
aut proximum aut uxorem aut
filium aut servum exasperavit quam
oportet. Si plus fuit alicui blan-
ditus quam oportet Si cuiquam
maiori persone aut ex voluntate
aut ex necessitate adulari volu-
it Si pauperibus esurientibus ni-
mis deliciosa vel sumptuosa con-
vivia preparavit Si se in ecclesia aut
extra ecclesiam fabulis ociosis de
quibus in die iudicii reddenda
est ratio occupavit Si diu in hante
iuravimus et tamen hoc per aliquam neces-
sitatem implere non potuimus utique
periuravimus et communi facilitate
vel temeritate maledicimus hec
probantur xxv. di. § unis appel-
lacio Item alius versus de ca-
pitalibus § Angelus Amor proprie
excellencie Aliter tamen sic diffinitur
Superbia est viciosa elacio ani-
mi que inferiorem despiciens
superioribus et paribus satagit
dominari Ex qua oriuntur contemptus
preceptorum dei vel superiorum ut prelati
iactancia ypocrisis aliorum contemptus

v

arrogancia inpudencia ostenta
cio inflacio / Invidia est felici dolor
tatis aliene · secundum Augustinum vel tristicia
in alienis bonis · Ex qua pullu=
lat odium susurracio detraccio
exultacio in malis proximi afflic
cio / Ira secundum Augustinum de civitate
dei est libido vlciscendi · De qua
pullulant rixe · tumor mentis
tor mentis contumelie clamor in
dignacio blasphemie / Accidia
est animi torpor bona negli
gens inchoare vel a bono incep
to · faciens resilire · De qua oritur
pusillanimitas · malicia desspe=
racio torpor circa precepta · evagacio
mentis circa illicita / Avaricia
est studium vel quarumlibet rerum insa
ciabilis et inhonesta cupido ·
De qua oritur inquietudo · prodi
cio · fraus fallacia periurium · inquie
tudo · et contra misericordiam cordis obduracio
cio / Gula est inmoderatus
appetitus edendi vel bibendi
De qua oritur inepta leticia scur=
rilitas · inmundicia · multiloquium ·
hebitudo sensuum circa intelligen
ciam / Circa gulam ista considerantur
que in hoc versu continentur · Preproperе
laute nimis ardenter studiose · dic
ut B. de bi. 2 ho. dic secundum item
crapula 2 secundum se / Luxuria est
corporis ingluvies · cohercionem
carnis originem trahens · Ex qua
oritur cecitas mentis · inconsi
deracio inconstancia · precipitacio
amor sui · odium dei · affectus presentis
seculi · horror vel desperacio fu
turi et que sunt consideranda in

hoc versu continentur · Visus et
alloquium contactus et osculafactum
factum / Sunt et multi alii ramun
culi · Sed hos hic posui quia po
nuntur a magistro in libro moralium
Licet quicumque peccat mortaliter
largo modo dicatur peccare in spiritum
sanctum · quia talis patrem et filium et
spiritum sanctum offendit · de consecratione di. iii. c.
si tamen specialiter peccare in spiritum sanctum
dicitur odium · quia spiritus sanctus amor
est et benignitas · Unde apostolus qui
non diligit manet in morte · de
consecratione di. iii. quo et c. qui autem · Item
obstinacio mentis quando scilicet aliquis
inpenitens vitam finit · de pe. di.
i. hec est blasphemia et c. est peccatum
Item desperacio sicut Cayn de
pe. di. i. secundum Cayn quoque / Item
presumpcio nimia de misericordia dei · sicut
cum aliquis peccat et credit esse
inde inpunitus de pe. di. vii. si
quis autem et xvi. di. Sancta romana
vel scienter peccat · usque ad mortem
credens ultimo penitere · de quo Augustinus
Maledictus qui peccat in spe
de pe. di. vii. c. i. / Item blasphe
macio in spiritum sanctum de consecratione di. iii.
si heretici / Item seminare discor
dias xlvi. di. Sedicionarios /
Venialia tolluntur primo per verba
ristiam de consecratione di. ii. cum omne et
c. cottidie / Secundo per aspersionem
aque benedicte de consecratione di. iii. aquam
/ Tercio per oracionem
dominicam de pe. di. iii. de cottidi
anis / Quarto per generalem confessio
nem in missa / Quinto per benedictionem

epalem Sexto psolam gtrioz
tam si recolit confiteatur Item
Item picinnia et elemosinarum lar
gicioni lxxxij. di. pbr. de pe di
i. medicine et c. quadoquidem
Item p deuota tonsione pectoris
de pe di. i. tres araones et di ij.
si e mat. Sed cui e facienda
confessio videtur quod facienda e
sacerdoti nam sacerdotibus dedit
dns ptatem ligandi et solvendi
cui dixit quorum remiseritis peta
de pe di. i. vbi deus non tu cuilibet
sacerdoti nam licet omnes sacerdotes
recipiant hanc ptatem ligata
e tn ita quod no pnt eam exerce
nisi ab epo diocesano vel a sede
aplica ptas et auctoritas fuit eis
data. xx di. § 1 hoc ide eciam dice
dum e de religiosis vel monachi
et si recipiunt in ordinacione sui
pbratus sicut ceteri sacerdotes bap
tisandi predicandi et peta di
mittendi rite ptatem tn execuco
sue ptatis no hent nisi a populo
fuerint electi et ab epo ordinati
xvi q. i. § ecce mh. Et sic
sunt due claues scdm verorem
intellectum vna e ptas solue
di et ligandi Et alia e discerni
int lepram et lepram nam xpc
ante passione dedit petro cla
ues regni celorum 2 sic scias dis
cernendi int lepram et lepram
Sed post passionem dixit Quodcumque
ligaueris etc ꝑ hoc dans ei po
testate et execucione. xx. di. § 1.

Secundo clauis e ligare et re
mitte no auctoritate quia solus
deus remittit de cse di. iiij. nec
de pe di. i. verbum dei sed ministerio
ar de cse di. iiij. qui baptisat et
licet aliquis habeat execucionem
ab epo no tn pt hoc pt prochia
nos alterius iudicare quia no det
falcem suam mitte in messem
alienam xvj. q. ij. ptotis et sic
quilibet tenetur ad minus semel i anno
csiteri pprio sacerdoti j. c. omnis et de
pe di. vj. placuit Pprius sacerdos
dr quoque modis nam papa e pprius
sacerdos et het plenitudine ptatis
s. de auc. 2 usu pal. ad honore
Scdo archieps dum visitat pt
subditis suorum suffraganeorum
primas ni mage 2 sic e pprius s.
de censi pcepcio. §. pt. l. vjo. no
tn credo quod possit delegare
cum solum hoc possit cum visitat
Tercio epus dr pprius sacerdos su
orum subditorum tn ipse solus possit
comitte curam aiarum xvj. q. vij.
omnes ecclie et c. nullus et j. c.
si epus l. vjo. Quarto dicatur
pprius sacerdos qui missus e a
papa vel ab epo quia ab istis ipse
recipit execucionem et epus
pt casus quosdam curato pprio
alij comitte nec aliud intellig
comitte nisi exprimat in speciali
j. c. si epus l. vjo 2 ar. j. c. nos
ꝰ si quis alieno Quinto sac
dos curatus j. c. omnis Sed
nunquid sacerdos vel epus pt audire
confessione subditi sui ex tercium

non videtur ar. cum quod territori-
us dicendi non pacitur reprime
ff. de iurisd. o. iud. l. fin. et C. de
cost. ut maiz (?) l. vi. Sed aliud lo-
cum habet secundum host. in hiis que sunt
contenciose iurisdictionis. Porro cum
prima sit de iurisdictione voluntaria
quilibet curatus sacerdos potest ubique
parochianum suum confitentem expedire. ff.
de of. proconsul. l. ii. et ideo dele-
to. inicial (?) exprimit generaliter generale
j. e. omnis. Sed bene innuit quod
sacerdos confitens non potest absolvere
et hoc verum est nisi de licentia proprii sa-
cerdotis ut i. dicitur nisi in casibus.
Primus si ponat spem suam in proprio
sacerdote ut ratum habeat ar. ix. q.
ii. lugd. Sed debet se representare sa-
cerdoti proprio cessata oportunitate ut rati-
ficet vel eius consilio faciat ar. de
pe. di. vi. placuit. Secundus est
quando proprius sacerdos est indiscretus et
tunc cum licentia ipsius querat discre-
tum et etiam sine licentia si non
velit dare j. e. c. omnis de pe. di.
vi. c. ult. Tercius qui par-
rochianus transfert domicilium
suum C. de decur. ad aplice (?). Quartus
qui est vagabundus ff. de iudic.
heres absens. Quintus qui secum
fert quod quis habet vel peregrinus. Sex-
tus racione delicti vi. q. iii. placuit
et C. de rapt. c. i. et intelligo
quod uterque possit eum absolvere scilicet
proprius sacerdos vel episcopus quia iurisdictio
est voluntaria non contenciosa ut
dictum est C. de inpu. (?) hunc (?) § Calc. (?)

Sed racione delicti cum per hoc ef-
ficiatur de iurisdictione sua ut di-
cunt iura proximo inducta secundum
textum et glo. de excommunicatione
distingue. aut est lata ab homine
aut a iure. Si ab homine videlicet
prelatus excommunicavit subditum et
alius non subditus participavit
ei in crimine ille participans est eadem
sententia ligatus non sententia canonis
vel tulit sententiam excommunicationis in
eos qui furtum facerent infra diocesim
vel parochiam et quidam non subditi
scientes excommunicationem sic latam eo
inisunt (?) furtum tales debent absol-
vi ab eo in cuius diocesi peccaverunt
j. de sen. ex. nup. § in primo. et c.
a nobis. Si autem lata sit a canone
tunc vel sit aliud peccatum potest absol-
vi a proprio episcopo vel sacerdote j. de sen.
ex. nup. § inso (?). Et adde quod dicitur
j. de sen. ex. § in aliis et j. e. §
casus. Septimus racione studii
et adde quod no. C. de proxi. §
pnlt (?) et ult. Octavus in pe-
nitentia de pen. di. i. que pe-
nitet etiam socio vel layco de-
se di. iiii. sem. est. Sed nunquid
quis casu aliquis sine licentia proprii
sacerdotis audit aliquem iniungat
ei quod quam cito potest se sacerdo-
ti proprio representet et quod actum
est significet ar. j. de sen. ex. de
cetero et c. ea noscitur et c. eos
qui l. vi. Nec requiro in hoc
dicit ho. licentiam episcopi confitentis pec-
catoris sed sacerdotis sui parochi-
alis tantum ut j. e. omnis nisi in

Casus in quibus potest quis non proprio sacerdoti confiteri

l

casibus epus de iure vel consuetudi
ne reservatis qui sunt vii. Primus
Primus e. de solempni penitentia in
ponenda que vicenit imponi pro
pono pcto quod universam mo
uit villam urbem vel civitatem
quia de occultis tm pbri penitentiam
dae pnt xxvi. q. vi. pbri et dic
ut e. c. §. species v sollempnis
Secundus in ex conmitatis circa de
in illis casibus in quibus epus
pt absolue et pt in omnibus nisi
ubi lator canonis absolutionem
reservavit j. de sen. ex. nup. In
quibus prohibeatur dic j. c. §. casus
vero Tercius in irritate contrac
ta si pt dispensare In quibus aut
possit dic j. e. §. In istis Quartus
in incendio ante publicationem xxx
iii. q. ult. Quis quis membrorum et
c. pessima Quintus in crimine bla
sphemie contra deum vel sanctum vel vir
ginem gloriosam ut e. de maledic
c. i. et c. statuimus Sextus est in
mutatione votorum e. de voto. et vo.
red. c. i. nisi in voto terre sancte in quo
solus papa dispensat. e. de vo. et
vo. red. c. ex multa Septimus
si audiat confessionem alicuius de aliquo
pcto xxxi. di. in fidei De consuetudi
ne aut generali secundum host. in xii. ca
sibus sibi certa pcta retinent et
reservant Primus de parentibus qui
filios opprimunt Secundus de
homicidio voluntario Tercius
de sacrilegiis Quid sit sacrilegium
dic ut e. de im. §. violatores v
sed quid est sacrilegium. Quartus
de falsariis litterarum vel sigillorum ali

quorum non tn pape ut j. dic §. casus
vero v quartus Quintus de vio
latoribus ecclesiarum et i immunitatis
ecclesie Sextus de sortilegiis
Septimus de vicio contra naturam et ma
xime cum brutis Octavus de
incestu Nonus de corruptione
monialium Decimus de ablatorum
vel subtractorum vel aliter illicite ac
quisitarum restitutionibus et dic
ut e. de usu. §. restitue usque infi
c. Undecimus de periuriis Duode
cimus de clandestine contrahentibus
Casus vero pertinentes ad papam
sunt xiiii. In quibus nec sacerdos per
rochialis nec epus pt absolvere
nec licentiam alii dare nisi in arti
culo necessitatis j. de sen. ex eos qui
l. vi. Primus e in incendiario
ecclesiarum vel aliorum locorum post pub
licationem j. de sen. ex. tua. Secundus
in effractore et spoliatore ecclesiarum
post publicationem secundum host. j. t. ex.
conquesti Tercius in eo qui
participat scienter et sponte cum ex
communicatis a papa vel eos recipit ad
divina j. t. ex. Significavit Quartus
qui falsat litteras domini pape ut e. de
c. falsi ad falsariorum et dic ut e.
de cri fal. §. Item mitus Quintus
qui participat dumoso tali non pt
absolvi nisi a papa si tulit sententiam
vel ab illo qui tulit j. t. ex. nup
et c. se Sextus in capellanos
se iubente benedicere licet non
sit excommunicatus mittendus tamen
e ad sedem apostolicam officio benefi
cioque suspensus. e. de sen. exc.
c. ii dic ut in e. t. §. Capellanus
Septimus qui iniicit manus

Cas quos solus epi reservat

Cas pp

b

violentas inicientium xvii. q. iiii si
quis suadente nisi in casibus ex
ceptis. i. de sen. ex. §. in aliis
Octavus clerici cuiuscumque conditionis
solventes talliam vel decimam
et laici recipientes et prestantes
auxilium vel consilium. s. de i[m]m[unitate] ec
clesias laicos l. vi°. Nonus qui
cumque hostiliter insecutus fuerit car
dinalem. s. de penis felicis l.
vi°. Decimus glosator exposi
tionis regule fratrum minorum. i. de ver.
sig. exiit l. vi. Undecimus qui
cumque eligentur in senatorem rectorem
sive patricium urbis romane eli
gentes consencientes iudices et
tabelliones qui hoc scribunt absque
licencia sedis apostolice. s. de elec. funda
menta. §. ut igitur et §. contemp
tores. l. vi°. Duodecimus quicumque
potestates qui reges principes barones
nobiles ballivos vel quosvis mini
stros eorum. cum quoscumque alios
sententia excommunicationis suspensionis
vel interdicti fuit promulgata licentiam
dederint gravandi in personis aut
in rebus nisi licentiam revocaverint
vel nisi bona sic occupata restitu
erint infra viii° dies. set excom
cati ipso iure in quam. si perma
nerint per duos menses non pote
runt nisi per sedem ap. absolvi
Idem de hiis qui ipsis licenciam
dederint vel motu proprio hoc fecerint
i. de sen. ex. quicumque l. vi°. De
cimus tercius quicumque predicacionem
conspiracionem vel conventionem
latentem vel patentem facit per se vel
palam ne electiones vel postulaciones

fiant vel facte non valeant ad ar
ma propter electionem et familia est inter
dicta in constitutione Bonifacii de elec. c. In
tocius. Decimus quartus iudex &
legatus qui pro absolucione emen
das pecuniarias recipit s. de of
dele. cum sis. In aliis autem potest
proprius sacerdos absolvere et nullus
alius nisi ut dictum est. s. e. §. Sed
nunquam nisi de licentia proprii sacerdotis i. e.
omnis. Sed in quinque casibus potest
peti licentia. Primo cum est indiscre
tus sacerdos de pe. di. vi. placuit
Secundo si credat probabiliter quod
confessione revelaret. Tercio
cum quis fornicatur cum filia sacer
dotis vel concubina sacerdotis propter
quod metueret odium eius vel huius
Quarto cum quis occultius hereticus
deprehenditur. Quinto si velit animam
confitentis inclinare ad peccatum mor
tale. sed si licentiam non velit con
cedere tunc securius est agere per superi
orem. ar. s. de iure pat. nullus
Sed qualis debet esse sacerdos qui
debet audire confessiones hiis versibus
continetur. Prudens discretus mi
tis pius esto benignus Confes
sor dulcis affabilis atque suavis
Prudens ut omnes circumstan
cias peccati caveat. nam iudiciaria
potestas hoc expostulat ut quod debeat
iudicare discernat de pe. di. vi. c. i.
et xxx. q. ult. indicante. vel quod
penitentiam non differat imponere. quia
si presbiter penitentiam poscentibus abne
gaverit reus erit animarum xxvi. q.
vi. Si presbiter. Discretus in

Ca[su] i quod est pro petere licentiam alii confitendi

l.

primam in iniungendo quia aput deum non tantum valet mensura temporis quam doloris mensuram agenda penitentia ideo non satis apte prefigunt canones per unoquoque crimine ut de singulis dicam sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt de pe. di. i. mensuram Capitulum in audiendo quia tales erga se subiectos debet exhibere quales suos superiores vult habere Ieronimus di. quondam Primus in consulendo Benignus in corrigendo et absolvendo dulcis in attrahendo affabilis in inquirendo locum et tempus rerum et quam probant de pe. di. vi. c. i. Item suavis in iniungendo Tradunt sacerdos qui sine peccato est primus iniciat lapidem in eam ideo liberat peccatricem quia non erat qui iuste iaceret lapidem quo eam lapidaret qui se lapidandum cognosceret de pe. di. vi. c. i. et iii. q. vii. Qui sine peccato nam melius est propter misericordiam reddere rationem quam propter crudelitatem Ubi enim paterfamilias largus est dispensator non debet esse tenax Si deus benignus ut quid sacerdos eius austerus vult apparere xxvi. q. vii. alligant Sed numquid possunt fieri interrogationes in confessione a sacerdote dic quod sic inquirenti sicut de circumstanciis scilicet de tempore et loco sicut quod dicitur in versu sequenti

non aut in speciali quia debet tunc potius suggerere quam admonere ff. de quibus l. i. c. qui commisit confitens sit ignorans vel verecundus ut velit crimen occultare de pe. di. vi. qui vult Sed non solum peccatorum sed etiam circumstancie que aggravant sunt confitende et etiam possunt peti que istis versibus continentur Quis quid ubi per quos quociens cur quomodo quando Quilibet observat anime medicamina dando Quis scilicet utrum peccator sit masculus vel femina iuvenis vel senex nobilis an ignobilis liber vel servus in dignitate vel officio constitutus sane mentis vel amens sciens vel ignarus solutus vel coniugatus clericus claustralis vel laicus consanguineus vel non et similia Quid scilicet si commisit adulterium vel fornicationem etc. et utrum peccatum sit enorme mediocre vel parvum occultum vel manifestum et similia Ubi scilicet in sacro loco vel in domo domini vel alibi Per quos scilicet internuncios vel mediatores quia omnes sunt participes criminis et est obligatus aperire eorum et cum quibus vel per quibus Quociens scilicet fecit peccatum ut dicat quociens cognovit fornicariam vel adulteram unam vel plures quociens dixit verba contumeliosa quia vulnus iteratum tardius sanatur Cur scilicet quali temptatione hoc fecit

Circumstancie peccatorum

Utrum puenit temptatione / vel
fuit puentus ab ea / vtrum sponte
vel coactus / et quali coactione
absoluta. s. an conditonali / et vtrum
cupiditate vel paupertate an lu-
dendo vel alio notendi [illegible]
Cum / s. agendo vel paciendo vt
tm in vase debito vel alio mo
do. brutali / sed hoc. no e peten
dum. / Tem. s. tpe sacro. vt pote
in festis quadragesime et tpe
ieiunij vel no sacro / vt in diebz
pfestis / et vtrum fregit pniam
et de tpe male conpenso / de ma
lo exemplo / et delectatione / et
quamdiu in talibus deum offendit
Ista pbant. C. de hoie. Sicut dig
nus / et de pe. di. v. considerat / xxxij.
q. vi. Indignant / xv. q. i. Illud.
iij. q. ix. indicas / xxij. q. v. cum
pluris / et de pe. di. i. §. aut sta
j. c. Is qui / et xl. di. Ho xpianus
Satisfactio sm Aug. e peccatorum
causas excidere / nec earum suggesti
onibus aditum indulgere. de pe. di.
iij. Satisfactio / Sed fit multotiens
falsa pnia / ideo fratres meos et epi
scopos admonemus ne falsis penite
ncijs laycorum decipi / et in infer
num pertrahi paciantur / Falsam
aut pniam esse constat cum spre
tis pluribz de uno solo pecto pnia
agitur / aut cum sic agitur de uno
vt no discedatur ab alio / Unde
scriptum est Qui totam legem serua
uerit / offendat aut in uno. factus
e omnium reus. s. quantum ad vitam
eternam sic enim si peccans omnibus
esset absolutus / ita si in uno tm
maneat / ethne vite ianuam non
intrabit / Falsa e eciam pnia cum
penitens ab officio vel curiali
vel negociali no recedit / quod sine
pectis agi nullatenus valet / vel
si in corde gessit / aut si offenso
cuibz no satisfaciat / vel si offen-
denti offensus no indulgeat / vel
si arma quis contra iusticiam gerat /
hec pbantur. de pe. di. v. fratres / Cum si
aliquis multis criminibus irretitus
et de quibusdam. vult accipere pe
nitenciam / Et de quibusdam dicat
se abstinere no posse / no debet ei
pnia denegari / quantumque non
velit abstinere / no tamen e absolue
ndus / sed dandum e ei consilium dicendo
ei. quod ista pnia no pficiet ad
vitam / nisi doleat et accipiat
veram pniam / et si nolit desistere /
dicendum e ei quod faciat elemosinas
et aliqua bona / vt deus illuminet
eum. ar. j. c. q quidam / Sed
pone quod no peniteat de alijs va
lebit ne ei pnia / Unde dicit quod p
sit / nam omnia bona que quilibz
facit in vita ista / psunt ei ad vitam
eternam pmerendam / vel saltem ad
minus supplicium subeundum / de pe. di.
iij. §. vlt / aut ad bonum temporale ob
tinendum / de pe. di. iij. caueat /
et xxxij q. ij. Si quelibet culpa / ar.
ad hoc vt deus citius illustret
cor eius ad veram pniam de
pe. di. v. falsas. vbi h. Qui enim

23 falsa pnia

mortali bona fuit. dant bona
tre. Cor faciunt humile minuunt
tormenta iehenne. Que aut
pnia sive quanta sit p sacerdot
imponenda. ho. h. host. ... qro
h. pro mortali det inter sep
tenis pnia imponi ut xxxiii.
q. ii. hoc ipm et h. se. xxxii. q. i.
pdicandum. tn circumstantie agra
uant ul minuunt de quibus dcm
est. s. e. h. Sed no solu pt
sit illis consideratis sacerdos alle
uiabit ul agrauabit penas
peccantium. de pe. di. i. ...
et c. iudicet. quia apud deum
plus ualet mortificatio uiciorum
quam abstinentia ciborum de pe. di
i. mensuram. Ideo pene sunt ar
bitrarie scdm arbitrium confessoris
xxvi. q. vii. tpa. Sed sacerdos
discretus dic. det. hec tot et
tanta comisisti quod ... quod debes
sit peniten sed forte uita tua no
posset sufficere iniungo tn tibi talem
pniam pro oibus credo etiam tibi q
quodcunque ieiunis et aliq bene feceris re
missiones peccatorum ... sunt
que al no p dessent. i. c. q. aut
Tam pro aliquibus criminibus certe
pene in canone statuunt. Ping
tanon. dt. q fornicator decem
annis inducit modu. peniteat
tribus mensibus arcetur ... fribus
remotus pane et aqua aues
pera in bessam statum illis
finitis operat no tn in publicum
redeat ne plus in eo standa
lisetur. postea uno anno et

dimidium in pane et aqua co
pleat exceptis semper diebus do
minicis et pcipuis festis in quibus
uino et sagimine ouis et caseo
potest recreari. finito sic primo et
dimidio anno tribus feriis in
una quaque ebdomada ieiunet
in pane et aq. xxxii. di. pbr
Secundus si congnouit filiam
spiritualem baptisatam confirmatam ul
confessam xii. annis et si pl pub
licum fuit deponat. epus uero
xv. annis xxx. q. i. si quis sac
dos et c. no det. Tercius
si q. prim quis excomunicatus fuit
si clericus c. ab ero deiciat. uel
in monasterio ad agendam pniam
detrudatur. si laicus excomunice-
tur. s. de exces. pl. clia. Quartus
sacerdos parochialis ul uicis qui
clandestinis nuptiis psumpserit
interesse ptriennium ab officio sus
pendat. s. de cland. despon. cum
inhibitio. h. pnlt. Quintus si
quis uotum simplex uiolaverit
tribus annis peniteat xxvii.
di. si uir. Sextus siquis co
ronatum celebrauit in ari ...
q. iii. de illis de hoc dic ut s. de
cle. ex. mi. h. coniuato. Sep
timus qui aliquis alium iniuste
accusat ad morte xl. dies cu
septe annis sequentibus s. de cum
dcunsati. Octauus qui cognouit
filiam spiritualem ul commatrem
congnouit et consentientes et
cooperantes vii annis xxx. q.

pnia arbi

psbt

pnia taxata a canone

v

m no optet. Nonus si accepisti
illam sciens. in uxorem quam
alt. fuerat desponsata dimitte
illam et xl. dies in pane et aq.
peniteas et vii. annis sequentibus
S. de spo. dn accepisti. Decimus
si pr et filius aut duo fratres
cu una mlie aut si quis cu matre
et filia aut cu duabus sororibus
vl cu duabus commatribus aliquis
concubuerit. viii. annis. xxx q. iii.
Si pr. xiiii Si quis voluntate
homicidium fecerit p toto tpe
vite sue pniam agat. Si no vo
luntate sed casu vii. an. vl quique
l. di. Si qua 2 si quis et c. sos
Duodecimus homicida voluntarius
impetuo debet deponi nec e cu
eo dispensandu l. di. miror.
Decimus tercius Si quis occidit pa
ganum se defendendo et potat fu
ge e deponendus. l. di. de hiis cle
ricis. dic vt dictu e S. de hoic
s. committi cu v. s. sequentibus
Decimus quartus si matricida vl patri
cida fuit p annum integrum eccliam
no ingrediatur sed an fores ba
silice stans orans et deprans
deum psevet post ecclesiam ingre
diatur. no tn comunicet cu aliis nec
comicet nec oblaciones offerat. In
completis vii. annis. in ipsis tpibus
carne no manducet nec vinum
bibe psumat exceptis festiuis
diebus atque dnicis nec vnquam
equitet. ceteris diebus pe ebdoma
dam ieiunet usque ad vesperam
in pane et aqua. xxxiii. q. ii.

latorem. Decimus quintus quicumque
sciens piuravit xl. dies in pa
ne et aqua. et vii. annis seque
tibus peniteat et nunquam sit sine
pnia et nunquam in testimonium recipiatur
vi. q. i. quicumque. Decimus sextus
qui iustas mensuras et iusta po
dera fueri ca mutare psumpsit x
xx. dies in pane et aqua peni
teat S. de e. et vend. vt mesie
et eciam dampnum restitue det
vt dictu e S. de usuris s. restituere
et s. vlt. Decimus septimus Si
quis temptauit vgines stissimas
causa matrimonii capite pnuatur
de pe. di. i. Si quis no dicam.
Decimus octauus si mlr post votu
sollempne nupsit excommicetur et x
annis peniteat xxvii. q. i. de filia
et c. de nostam. Decimus nonus si
sacerdos plures missas in uno die
celebrauit et inequaliter cantauit
vno anno. accedere altaris sit
suspensus de cse di. ii. relatu et
dic vt. S. de cele miss. s. quociens
2 s. seq. Vicesimus mortuus
in palla. altare no sepeliatur si qs
fecit vl fieri pmisit diaconus tribus
annis et sex mesibus suspendatur
de cse di. i. nemo. Vicesimus
primus Si quis sacra altaris sacrique
corporis dmi vasa. insup et sun
crisma. polutis arripe manibus
quasi vilia et ad usum tocam ap
ta. psumpsit vno anno ex ecclesiam
sit. 2o anno an fores ecclie sine
cio mareat Tercio anno
ecclesiam ingrediatur no tn int.

cantantes sine oblacione non man-
ducans carnem neque vinum bibens
nisi in natali et resurrectione domini
certo anno tamen inmaniato absolvatur
quod decretes talia non committet et
insuper ad vii annos tribus in ebdo-
mada diebus ieiunet sine esu-
carnium et vini potatione xii q. ii.
de viris. Vicesimus secundus
Si partes fidem fregerint sponsa-
lium tribus annis accione abstine-
ant et idem de filiis si consenserint
xxxi q. iii c. i. et q. ii. de pe. di. i.
Si cui Vicesimus tercius Si qua
vidua fuit fornicata et post
eundem habuerit maritum v. an.
xxxi q. i. Si qua vidua Vice-
simus quartus Si quis deum vel ali-
quem sanctorum vel beatam virginem blas-
phemiam dixit ut extra de maledic.
Statuimus dicit ut extra de maledic.
de penit. v. hos. xxvi. Cave-
at sacerdos omnino ne verbo vel signo
vel alio quolibet modo aliquatenus
prodat peccatorem sed si prudencioris
consilio indiguerit illud absque expres-
sione persone caute requirat quia
qui peccatum in penitenciali iudicio sibi de-
tectum revelare presumpsit non solum
a sacerdotali officio decernimus depo-
nendum verum eciam ad perpetuam penitenciam
peragendam in arctum monasterium
detrudendum ut extra omnis et de pe. di.
vi. Sacerdos xxvii. Cum quis
sub ordo. sciens pervenit utique solum
pervenit si ordo si e liber xl. dies in
pane et aqua peniteat et vii
annis sequentibus si simus per

eiusdem tres quadragesimas et
legitimas ferias xxii q. v. qui compulsus.
xxviii. qui periurat se in manu
episcopi aut in cruce consecrata tres
annos peniteat Si vero non con-
secrata unum annum Qui aut co-
actus fuit et ignorans se per-
iuravit et post cognovit tres
quadragesimas xxii q. v. c. ii.
xxviiii. Si quis alios ad falsa
testimonia vel periuria adduxit insuper
ad omnia vite non cedet Alii acce-
ssionis repellantur et sunt in-
fames xxii q. v. Si quis convictus
Tricesimus nonus Si rectores
ecclesiarum non teneant in officio di-
vino modum quem tenet ecclesia
metropol. vi mensibus commone
puniantur xii di. de his Tri-
cesimus si episcopus ordinavit aliquem
inscitum parum peniteat et
missas non celebret lxxxiii dist.
c. i. Tricesimus primus Si quis
pro baptisandis consignandis fide-
libus crismate vel pro promocionibus
graduum precium recepit nisi volun-
tarie oblatam si episcopus duobus me-
sibus Si presbiter iiii^or Si dyaconus
tres Si subdyaconus vel clericus
pro arbitrio superioris cogmetur
i q. i. quid quid invisibilis
Tricesimus secundus qui intabulat
vel codicibus aut aliis forte sa-
tira ficta requirit vel divinatores
aliquas observaciones presumit xl
dies in pane et aqua peniteat
at. Si de sortil. c. i. Tricesimus
tercius Si quis ex bono zelo in

spectione astrolabij futa requirit
pacium vel amplius ab altaris
ministerio prohibetur vel puetur. O. de
sortil. extirpaz / Tricesimus qr̄
si aliquid stillauit de sanguine xpi
ad terram vel alibi de cons. di. ij. si
per negligentiam / Tricesimus v. si
corpus xpi cecidit vel amissum
fuit. de cons. di. ij. siquis per ebrie
tatem. et c. qui bn. deiecerit duo
bus dies. vt. O. de cust. euka. s. eu.
caristia z s. seq. / Tricesimus
sextus qui presbiterum occidit xij.
annis peniteat et cingulo mili
cie careat. et absque spe coniugij
maneat. j. e. c. ij. / Tricesimus
septimus qui ignem apposuit vel
apponi fecit vel consilium fauorem
vel auxilium dedit excommunicetur et
si mortuus fuit careat ecclesiastica
sepultura. et non absoluatur nisi
dampno restituto et tunc cum iura
mento prius ei detur vt ierosol.
in seruicio dei per annum permaneat.
xxiij. q. vlt. pessimam z ar. j. t.
sx tua. / Tricesimus octauus si
quis accepit de manu heretici com
munionem nesciens per annum si sciens
per x. an. peniteat. Siquis permisit
hereticum missas celebrare in ecclesia
nesciens xl. dies. si prudenter
per annum si per dampnacione ecclesie
x. annos. si recessit ab ecclesia
xij. annis peniteat xxiiij. q. i. si
quis dederit / Tricesimus nonus.
Siquis cum duabus sororibus vel
cum matre z filia fuit fornicatus.

Si alia soror vel filia hoc ignorat
post vij. annos potest contrahere
minus illa que sciuit et ille nulli
poterunt matrimonialiter copulari. xxx
xiiij. q. vlt. c. vlt. z O. de eo. qui
cognouit consang. c. i. / Quadrage
simus. penitens post vij. an. potest
reconciliari xxxiij. q. ij. hoc ipsum
et s. se / xlj. prauj nulla
bona ecclesiastica rape debent vel
inuadere vel fraudare quod si fece
rint ablata restituant et per
annum excommunicationi subiacebunt xvj. q.
viij filijs / xlij. Qui diui
naciones expetunt vel sciunt vel
vel tales in domus recipiunt per v.
an. xxvj. q. v. qui diuinaciones
et c. se / xliij. Si iurauit q
cum aliquo non rediret ad pacem
Vno anno. communione corporis et
sanguinis sit priuatus xxij. q. iiij.
qui sacro / xliiij. Siquis per
iurauit et hoc prius perpendes sicut
de adulterio vel homicidio pena im
ponatur. Si ad confessionem venire
noluit christianorum fidelium sepet.
xxij. q. i. predicandum / xlv. Si
quis bis baptisatus fuit vel con
firmatus sciente vij. annos iiij.
et vj. feria et in anno tres
quadragesimas de cons. di. iiij. quibus
bis z di. v. dictum est. et. O. de apost.
c. ij. hoste. / xlvj. medicus vo
catus ad infirmum ipsum mone
at. et inducat vt prius aduocet
medicos animarum vel ab ingressu
eius ecclesie suspendatur. donec.

satisffecit competenter. Item q̄ sua-
det infirmis aliquid quod pt vergere
in periculum animarum ex quo incurrit .j. e. cum
infirmitas. Ideo aut ista hic po-
sui ut sacerdotes sciant penitencias se-
cundum canones imponere quia multi sac-
erdotes debent canones penitenciales
ignorare. nec quid quia facere
quod possit patrum regulis ob-
viare xxxviii di. nullus tamen penitencie est
arbitrarie de pe. di. j. mensuram
Sed sacerdos debet esse discretus
et cautus ut more periti medici
super infundat vinum et oleum vul-
neribus sauciati diligenter inqui-
rens et peccatoris circumstancias et peccati
quibus prudenter intelligat quale
ei debeat prebere consilium et cuiusmodi
remedium adhibere diversis experimentis
utendo ad sanandum egrotum .j. e. omnis
Nota quod episcopi et superiores et
eorum maiores prelati exempti possunt
sibi discretum eligere confessorem
.j. e. c. ult. li. vj. agno h. p. Alii sacer-
dotes curati et inferiores prelati
non exempti non possunt absque licentia
superiorum suorum debent ad archipresbiterum
accedere. e. de off. archipresbiteri c. j. et c.
officium. vel si non sit inter ceteras ar-
chipresbiter ad episcopum vel eius confessores
.j. ad eos qui habent potestatem ab
ipso. e. de off. ord. inter ceteras. p.
Sed pone quod mulier durante ma-
trimonio de adulterio prolem susceperit
vel partum subposuit que viro suo
timet hoc revelare unquam e tibi
penitencia deneganda. dicit quod non sed
est admittenda. et competens satis-
factio per discretum sacerdotem debet
ei iniungi .j. e. officii. nam sacerdos
debet esse discretus ut non publi-
cet .j. e. omnis. et sciat consulere
mulieri quod ut cautius faciat. Sed
tamen debet considerare qualitates
personarum tam mariti quam vxoris
et filii putatiui. Si enim mulier do-
minatur viro et confidit de ipso in
tantum quod secure potest ei dicere
et quod inde faciet quod ipsa voluerit
sicut aliquae bene inveniuntur
que eciam scientibus viris adulterantur
nec viri audent inde loqui.
In tali casu potest sacerdos consulere
quod revelet marito et ex quo
consenciet est mulier quo ad resti-
tucionem absoluta. quia concessum est ma-
rito de suo disponere sicut placet
C. de inoffi. testamento c. omnibus. et. C.
manda. in re mandata. Si vero
periculum imminet in revelacione
facienda. sicut communiter potest pre-
sumi. et filius putatiuus sit
homo simplex et spiritualis et timens
deum recepto iuramento audiere
quod hoc non proponit maliciose et
consilio secretum teneat. Si
hoc viderit expedire potest hoc in
secreto filio revelare et inducen-
dus est ut intret religionem
vel ad remotas se transferat regi-
ones. et de hereditate nichil habeat
et sic quo ad satisfactionem heredi-
tatis mulier est in tuto. Sed nunquid

Sed mulier recepit prolem ex adulterio vnde

teneatur filius de conscriptis bona fide non / ar. C. de rei vend. certum est
inter tamen tenetur ut infra sequitur
/ Quid si filius non est tal. nec
vult credere mulieri nec acquiescere
consilio sacerdotis / vel si peccatum est
revelare tunc nullum restat re
medium nisi quod mulier si propriis habeat
expensis qui ab intestato venirent
vel aliis heredibus quo ad valorem
partis istius filii putativi et esti
macionem penes conscriptorum satisfaciat
competenter / vel si tales non exstant
faciat etiam de consilio episcopi et confessoris.
Si non habet vel non potest ad plenum
satisfacere doleat de peccato / proponens
firmiter in mente quod quamcito
poterit satisfaciet in quantum poterit / Satis
factio vero fiat per eundem sacerdotem
vel aliam interpositam personam que
caute hec sciat facere dicendo que
dam persona tenetur vobis in tantum
accipiatis / vel si non poterit satisfa
cere mulier / poterit dicere quedam perso.
tenetur vobis in tantum / dolet valde de peccato
supplico pro deo et salute anime vestre
quod ei remittatis / Sic intelligit
host. i. e. officii et ar. xxii. q. v.
videtur / nec debet in aliquo casu impleua.
parochia dicere / ut consulunt aliqui
fatui sacerdotes / quia ei non credetur.
/ nam allegans turpitudinem suam
non est audiendus / C. de donat.
inter dilectos / Sed nunquid peccata
alicui semel dimissa redeant / super
hoc sunt v. opiniones / Sed cis

obmissis dicit quod nequaquam talibus
redeunt / Sed v. speciebus dicit apo
stata fit sperventer fati. Peniten
tiisse piget / postrema culpa redit
/ Primus propter fraternum odium / Unde
in evangelio Serve nequam omne de
bitum dimisi t. etc. xv. di. me de pe.
di. iiii. ita pl. / Secundus propter
contemptum apostasie vel heresis de pe.
di. iiii. quecumque / Tercius si pe
niteat eum primam egisse ar. xxiii.
q. iiii. qui opes / Quartus si con
tempnat penitentiam sibi iniunctam
adimplere ar. de pe. di. iii. si apos.
/ Quintus si aliquis excommunicatus
ante vel ab homine propter impedi
mentum vel infirmitatem absque solem[pnitate]
fuit absolutus / si quamcito com
mode poterit se non representet illi a quo
fuerat absolvendus / recidit in eam
dem sententiam ipso facto / Idem est
etiam si a sede apostolica vel a legato ipsius
fuit absolutus et iniunctum ei fuit
ut episcopo se representet et iniuri
am passo satisfaciat / si hec com
mode poterit / nec remanserit adim
plere j. de sen. ex. eos q. l. vi. / Et
/ Quid de confessione sit faciendum / dicit
quod ab eis in periculo mortis positis
prima est inquirenda confessio peccatorum
non tamen illis imponenda est quantitas
penitencie sed in notescenda et cum
auctorum orationibus et elemosinis studiis
pondus penitencie sublevandum / si forte
invaluerint ne obligati a corde
et consortio Ecclesie fiant alieni

Qui peccata semel dimissa redeant

De penitentibus infirmis

agnus periculo si diutius excepta
fuit vel celaverit modum a sac
dote sibi impositum diligenter ob
servet Et eo s(ecundu)m auctoritate canonica
inicam ne illis ianua pietatis
clausa videatur orationibus et
consolationibus ecclesiasticis sacra viri
tione olei inuncti s(ecundu)m statuta
sanctorum patrum communione viatica refi
ciantur xxxvi q. vii c. i. quia
penitentia vel reconciliatio morientibus
non debet denegari xxvi q. vi.
Si presbiter et c. cognovimus et de
nemine desperandum est in via de
pe di. vii. c. i. Quid si heticus
confiteatur et pro viribus resiliet nunquam
revelare poterit dicit quod non sicut nec
xpistus iudam aliis revelavit
ar. e. de of. ord. Si sacerdos sed
debet adire episcopum et ei dicere custo
di et vigila super oves tuas quia
lupus est ingressus nec obstat illud
quod aliqui opponunt quod potest revela
re tali qui possit prodesse et non
obesse xxii q. v. hoc videtur quod loquitur
de peccato audito extra confessionem
Ultimo nunquam sacerdos potest commuta
re primam aliquam penitentiam
sive ieiunia vel alias satisfac
tiones circa subditos distinguere
aut cum quibus sacerdos possit
commutare illa ad que tenetur
pro voto ut pote ieiunia vel pere
grinatione et similia et tunc dicit quod
non sed solus episcopus e. de vo. et vo.
re. c. i. Aut fuit e. penitentia in

iuncta in confessione pro peccato tunc
ad primam penitentiam potest commu
tare idem tamen sacerdote et propter causam
rationabilem hoc faciat lxxxii di.
presbiter De remissionibus et indulgentiis
Sequitur de sexta parte rubri
ce s. de remissionibus et cetera.
Ergo videndum est quis possit
facere remissiones et cetera ad quod vale
ant Certo quibus prosunt Papa
potest concedere indulgencias sive
remissiones quas ipse potest facere
generalem si voluerit quia vocatus
est in plenitudine potestatis s. e. cum
ex eo. in fi. Item legatus apo
stolicus in provincia sibi commissa quia
et statuta perpetua facere potest e.
de of. leg. c. ult. Iste archiepiscopus
per totam provinciam suam s. e. nostro
et licet non sit iudex ordinarius
nec habeat iurisdictionem contentiosam
in sua provincia nisi in certis casibus
ut e. de of. ord. pastoralis habet
tamen voluntariam ar. e. de censi.
procurationes s. potest l. vi. et ff. de off. pro.
l. ii. Iste episcopus in sua diocesi.
Alii inferiores prelati non possunt nisi
ex speciali concessione vel alia le
gittima causa eis competat. e. de
excess. prel. accedentibus et privilegia
concedere possunt episcopi et archiepiscopi e.
de his que fi. a prel. cum ex eo et ar. e.
de im. patr. nullus Sed quantum
possunt episcopi et archiepiscopi dare de remissionibus
decernit Ro. quod in dedicatione et
ecclesiarum sive ab uno sive a pluribus
ecclesia dedicetur non extendatur

D(e) q(ua)n(ti)ta(te) pen(itenti)e l(iber) v

indulgentia ultra annum/ alias
quibuscumque casibus indulgentia
concedatur xl. dies non concedit
j. e. c. conceo. § nlt. Sed pone
quod quibus concessit annum in de
dicatione vel ultra. xl. dies in
aliis casibus/ nunquid valet indulgen/
tia. et host. dicit quod sic/ tamen dic
hoc quod non est indulgencie huius
Quid ergo si eidem ecclesie con
cessit dyoc. xl. dies et metropol.
xl. dies/ et eadem die legatum
huius littere nuncius dans etiam ha
bebit lxxx. dies host. dicit quod sic si
fiat obtentu indulgencie utriusque
quia uterque concedit j. e. c. cum conceo
infra .2. c. § Sed sub qua forma
dent concedere litteras/ dic quod alias non
debent recipi/ nec aliud nisi sub
forma quam inferius sequitur aliqui
aliter propter proponere permittantur. Forma
autem litterarum episcopi quam debet concedere
hec est. Quoniam ut ait apostolus omnes
stabimus ante tribunal christi recepturi
prout in corpore gessimus sive bonum
fuerit sive malum/ oportet nos diem
messionis extreme misericordie operibus
prevenire/ ac eternorum intuitu semina
re in terris quod reddente domino mul
tiplicato fructu recolligere debe
amus in celis firmam spem fiduci
amque tenentes/ quoniam qui parce semi
nat parce et metet et qui in bene
dictionibus seminat in benedictionibus
metet vitam eternam. Cum igitur
ad sustentationem fratrum et egenorum
ad tale confluentium hospitale proprie

non sufficiat facultates/ universi
tatem vestram monemus ac ex
hortamur in domino atque in remissionem
vobis iniungimus peccatorum quatenus de bonis
a deo vobis collatis pias elemosinas et
grata eis caritatis subsidia ero
getis/ ut per subventionem vestram pauperum
inopie consulatur/ et vos per
hec bona. et alia que deo inspirante
feceritis ad eterna possitis gaudia
pervenire j. e. cum conceo. Sed quero
ad quid valeant iste indulgentie.
Super hoc sunt quinque opiniones que
recitantur j. e. quod autem in glo. Sed
dic secundum host. quod valent ad illud
et inquantum concesse sunt/ tamen enim papa
vocatus sit in plenitudinem/ et
ceteri in partem sollicitudinis ij. q. vj.
qui se scit. & de usurpat. ad hono
rem/ non est tutum contra tan
tam potestatem clamando disputare
ad hoc. & de concess. preb. tanta. l. di.
pondet/ et sic valent tantum quantum
sonant/ et quo ad deum et quo
ad ecclesiam. Quid ergo si papa con
cedat generalem remissionem pro subsi
dio terre sancte et aliquis vere pe
nitens et contritus assumit crucem
credens sumitur totum sibi remitti/ et
sic mortuus credendum est secundum quod
dicit host./ quod nec purgatorium senciet
Nonne tamen quod pro omni peccato duplex
pena debetur/ temporalis et eterna. de
pe. di. i. Si peccatum david et c. Sic
penitus/ Sed per contritionem pena eterna
dimittitur de pe. di. i. verbum dei/ tem
poralis. vero per satisfactionem ut de pe
di. i. Si peccatum/ et prescripta pena quan-

forma litterarum indulgentiarum

cuiqz satisfaciat ecclesie dummodo tamen non
decipiatur sufficit et absolutus est
qui absoluit et ligatus est qui
ligat xxiiij. q. i. quodcumque hoc
intellige clave non errante xx
iij. q. vlt. si quis non reo et xi. q.
iij. ethio. Sed pone quod alicui
fuit penitentia imposita septennis dat
vij. dierum sed vij. annos remissionis
valituros vel ex precepto imponen
tis vel penitentiam numquid vltra ieiunare
tenetur. dicit vincentius si in veritate satisfecerat
ecclesie non tenetur ieiunare ex ne
cessitate sed ex honestate et si con
tempnit peccat mortaliter propter contemptum
debet enim semper dolere de peccato de pe.
di. iij. perfectio. hostiensis dicit quod cre
dendum est quod omnino liberatus
est. de quo dubium non est. quoad ecclesiam
unde non tenetur vltimus ieiunare
nam per indulgenciam iniuncte penitencie
remittuntur vt patet in e. cum ex eo ca.
quod ad hec ibi xl. dies etc. tamen iste re
missiones sine indulgencie non
prosunt secundum hostiensem in purgatorio nisi
illis quibus facte fuerunt dum viuerent.
Tercio queritur quibus prosunt
quod illis tamen quibus proprii iudi
ces hoc specialiter indulserunt in e. quod
autem. Sed de hoc sunt tres oppini
ones. Prima quod nullus episcopus
potest remittere vel absoluere nisi sub
ditos suos tamen et hoc innuit littera
illius c. in e. quod autem ibi cum a non
suo iudice etc. Unde quo ad re
missionem nichil valet quod isti
questores dicunt cottidie talis episcopus
dat xl. dies de indulgencia talis
et talis etc. cum non possint alienos

soluere vel ligare. tamen valet prodest vt si
plex eleemosina. Sed pone quod episcopus
dat xl. dies de indulgencia illi
qui fecit elemosinam ponti vel ecclesie
et aliquis conueniens inde transi
ens propter istam indulgenciam aliquid
offerat. numquid prodest ei. dic quod
sic. quia tunc iam quasi contra
hit dando in sua diocesi. vnde effici
tur de iurisdictione sua et de foro compe
tenti contingat et c. vlt. Secunda
oppinio est p. b. et hostiensis quod con
fessores qui sunt iudices anime
in confessione possunt concedere
et indulgere illis a quibus audi
unt confessiones quod omnes remis
siones valeant a quibuscumque episcopis
sunt concesse in remissionem peccatorum
dummodo elemosinam faciant quia sacer
dotes sunt iudices in e. omnis vtriusque
si dicat tunc ergo tamen in prima et quod
valeat eam redimere indulgen
ciis et hoc bene valet quia ipse
met iniungit ei redemptionem
quod possit penitentiam commutare
ar. de rel. dom. c. i. mensam. hanc cre
do veriorem tamen prima auctoritas
tenetur sed non contradicit isti oppi
nioni. Tercia oppinio est quod
episcopus istius diocesis potest ratificare
omnes indulgencias aliorum episcoporum
vt tunc valeant alias non. Sed hoc
aliquo iure non roboratur. et ideo
non est tenenda. quia episcopus non potest con
cedere vltra xl. dies in e. cum ex eo
et c. indulgencie libro vj. ergo non
potest indulgencias ab aliis datas
ratificare quia quod alienum non licet.

v

suo nomine nec alieno licebit j. de reg. in vj. quod alicui l. vj. Nota quod in addendo pistis in indulgentijs non debent subditi compelli sed caritative admoneri j. e. romana l. vj. Iste qui mittuntur ad elas querendas sint modesti et discreti non in tabernis vel alijs locis inhonestis hospitentur nec inutiles vel sumptuosas faciant expensas caveantes omnino ne false religionis sub habitu gestent j. e. cum ex eo. s. prox. de irregularitate 69

Sequitur videre de irregularitatibus sed viso in quibus episcopus possit dispensare et in quibus non prosequens videbitur in quibus casibus irregularitas incurratur. Sed in quibus casibus potest episcopus dispensare. Et dicitur quod ista oppinio est communis quod episcopus ubique potest dispensare ubi non invenitur expresse prohibitum et non sit locus arg. contrario ff. v. e. de iudic. at si clerici s. de adulterijs et alijs criminibus que sunt minora crimina potest episcopus dispensare quia in illis gravioribus casibus adulterio dispensatio est permissa episcopis puta j hesi l. di. presbiteros et in sacrilego. l. di. si quis presbiter et in alijs multis et generaliter ubicumque non prohibetur dispensatio intelligitur esse permissa ar. j. de sen. ex. nup et c. ancob. Sed oppinio est p. de sapsona distinguentis utrum episcopus velit dispensare contra canones qui

non inducunt irregularitatem et tunc non potest. Ubi quia canones prohibent ne aliquis ad plures ordines uno die promoveatur non quia sit irregularis e. de tempore ord. dilectus aut quia canones qui inducunt irregularitatem tunc distinguit utrum proveniat ex defectu persone puta contraxit cum vidua non potest e. de biga. super eo et c. nup. Aut ex delicto tunc distinguit utrum expresso et tunc episcopus potest dispensare ut in adulterio et in alijs inferioribus ut e. de iud. at si clerici s. de adulterijs non autem in maioribus quia ex quo concedit de minoribus de alijs denegatur xxv. di. ex. nalis si ex alieno debito tunc potest in maiori puta in symonia e. de ele. si aliquis et j. q. v. c. j. et ult. has oppiniones habes e. de iudic. at si clerici in glo. Tertia oppinio est host. et gu. doctoris mei qui dicunt quod distinctio precedens non valet et distinguunt sic si tu queris in quibus casibus episcopus possit dispensare dicunt quod in adulterijs et in alijs minoribus potest dispensare e. de iudic. at si clerici s. j. nisi inveniatur expresse prohibitum ut l. di. qui in aliquo. Sed in maioribus criminibus quod sit adulterium non potest dispensare ar. contrario ff. v. e. de iudic. at si clerici s. j. nisi inveniatur expresse concessum l. di. si quis presbiter et c. de his. hanc oppinionem credo veriorem. Sed ut scias in quibus est concessum

et non

non

non in quibus potest episcopus dispensare

Et inquibus prohibitum in medio ppo
natur / In istis casibus pmittitur
epis dispensare / Primo cum illis
qui recipiunt ordines sacros extra
tpa statuta / ut . ex . de tempo . ord .
consultacioni / Secundo cum eo qui
suscepit ignoranter ordines ab
eo qui renunciavit loco et dig
nitati epali . ex . de ord . ab epo qui
renun e . c . i / Tercio cum eo qui
ignoranter suscepit ordines ab
excommunicato . ex . de ord . ab eo qui renun
c . ult / Quarto cum eo qui xx an
nos complevit quod psonatum vel dig
nitate habeat quibus cura non im
minet animarum . ex . de eta . et qual . pmit
timus l . vi° / nec obstat c . indecorum
e . t / quia intelligitur quando nunc infra
xxv . an / nisi cum dispensatione epi
ut predixi / Quinto cum eo qui est
in minoribus ordinibus constitutus
ut habeat ecclesiam . ex . de eta . et qualita .
preterea / hodie non requiritur aliqua
dispensatio / ex . de instit . ex . is ad
quem l . vi° / Sexto cum adulto et
aliis minoribus criminibus irretito ut
ex . de iudic . at si clerici § . i / Septimo
cum eo qui facit duellum si non se
quatur mutilatio vel mors . ex . de
cle . pugn . in duel . c . i / et dicit ut ibid .
§ . ult / Octavo cum iterante bap
tisma si religionem ingrediatur
ex . de apost . c . ii . / Nono cum eo
qui plures habet vel habuit concubinas
ex . de big . qui cura / Decimo cum eo
qui institutus est in ecclesia ab eo qui
instituere non potest . ex . de cle . pereg . c .
ult / Undecimo cum eo qui in
sacris ordinibus contrahit matri
monium . ex . de cle . coniug . sane / et
dicit ut . ex . de big . § . vero / Duo
decimo cum regularibus ut pos
sint in secularibus ecclesiis mi
nistrare . ex . de statu monachorum
quod dei timorem / et xvi . q . i . §
ecce inhs . / Decimo tercio cum
dyacono qui obierunt clericum
et sponsalia contraxit . s . quod clerici
vel non . c . i / Decimo iiii° cum clerico
psaltim promoto . ex . de cle . per sal .
pro . i° / de hoc dicit ut ibid . § . ex .
quibus potest / Decimo quinto cum
cum clerico non ordinato ministrante
. ex . de clerici non ord . mi . c . ii / et
dicit ut ibid . § . pmit . de epus /
Decimo vi° cum clerico furtive ordines
suscipiente / nisi fuit inhibitum
per excommunicatorem . ex . de eo qui fur .
ord . re . c . i . et ult / et dicit ut ibid
§ . quibus possit / Decimo vii° quod
religiosus ad maiores ordines
transeat / ex . de reglar . sig . sua
tum . / Decimo viii° in mutacione
prebendarum et eciam ecclesiarum par
rochialium . ex . de rerum pmut . que
situm . et c . ii . l . vi° / Decimo nono
cum eo qui bigamum ordinavit
post accepit dispensare . ex . de big .
c . ii / et idem ect . § . p . si alios ir
regulares ordinaret / Vicesimo
cum illegitimis ut ad minores ordi
nes valeant promoveri / et etiam
beneficium habere sine cura animarum
. ex . de fil . prs . is qui de fin l . vi°

Vicesimoprimo cum symoniaco
quocumque in ordine et quocumque in benefi-
cio. 1. q. v. c. 1. et ult. et de. de ele.
Si aliquis dic ut. de. de sy. §. pre-
terea. Vicesimosecundo cum ordinatis a scis-
matico dic ut. de. de scismaticis. §.
q Sed quis potest. In istis vero
irregularitatibus non potest episcopus dispe-
sare sed papa. Primo in homicidio
§. di. minor dic ut. de. de homic.
§. committitur. Secundo cum symonia
co in ordine de. de sy. c. penult. 2.
1. q. 1. statuimus et dic ut de. de sy.
§. quis possit. Tercio cum clericis
qui scienter in excommunicatione papae
se ferebant ad ordines promoveri.
Cum sciebant ipsos quod tales de
incurrerunt excommunicationes seu ignora-
bant. Immo plus dico quod si sententiam
factum ignorabat qui se ferebant
promoveri puta se verberasse cle-
ricum nichilominus sunt inculpa-
ta quod episcopus vel archiepiscopus non po-
terit cum eis dispensare. Et idem
est si celebrant excommunicati tamen certa
religiosos facti memoriam
vel iuris periciam non habentes pro-
pter tam... abbates vel alii
superiores poterunt dispensare
nisi factum grave fuit et notabi-
le vel is qui fecit adultus sit
et districtus ut violentus contra
ignoranciam vel oblivionem presu-
matur. de sen. ex. cum illorum §.
1. 2 §. ult. Quarto cum clerico ex-
communicato qui accedit ad iudicium pri-
cipis ut sima relapsus tum excepto

iudice ecclesiastico xxi. q. v. Siquis
episcopus. Quinto cum bigamis de. de
big. c. 1. et ij. dic ut ibi dixi 2
xxxiiij. di. lector. Sexto cum ordi-
nato extra tempora vel alias illicite
secundum host. de. de tempore ord. c. ij. et
c. consultationi. Sed secundum go. et
petrus episcopus potest dispensare ut. de.
e. §. in istis casibus. Septimo cum ordinato sine dispen-
satione instante secundum quosdam
ar. de. de sacra. ut. c. 1. Sed non
probant quod in tali casu irregularitas
aliqua incurratur quamvis talis
graviter peccet. Nec est tali ipso
iure execucio interdicta sed po-
tius interdicenda. de. de tempore ord.
quod ad translacionem dic §. host. quod
episcopus potest cum tali dispensare ix. q.
iij. lugdunensis et de. de tempore ord. con-
sultationi nisi interdicta esset sibi
execucio ab homine et postea ce-
lebraret vel si papa tales suspe-
dat. de. de tempore ord. cum quidam
... et. c. dilectus infra. Octavo
cum suspenso a canone ad ... si
celebret vel se ut prius immisceat
divinis. de sen. ex. cum medicinalis
et. de. de re iud. cum eterni l. vi. Ideo
notorius fornicarius celebrans
irregularis fit quia suspensus a divinis
de. de coha. cle. 2 mulieri vestra 2 c. ult.
et. de. de vi. et ho. cle. ut clericorum
§. Siquis. Nono cum eo qui
sententiam sanguinis dictat vel scri-
bit vel artem cirurgie exercet
vel purgationem vulgari 2 vindicte

Cas. quibus solus papa dispensat

p

sanguis auctoritate vel benedic-
tione vel pricam sibi exibet. e.
ne cle. vel mo. sententiam et e.
de hom. tua 1. 2. et hoc est verum
si inde homicidium vel membrorum
diminucio sequatur si non episcopus
potest dispensare. e. de cle. pugn. in
due. c. 1. 2. ij. Decimo cum eo
qui impedimentum habens sine dis-
pensatione fuit ordinatus licet
episcopus cum priori possit dis-
pensare. lxxxj. di. Siquis
Undecimo cum religiosis leges vel phi-
sicam audiente ut promoveatur.
e. ne cle. vel mo. non magnis 2
c. super specula Duodecimo cum reli-
gioso in apostasia promoto e. de
apost. c. ult. quia est excommunicatus
eo quod dimisit habitum e. ne cle.
vel mo. ut periculosa l. vj.o Decimo
tercio cum clerico non ordinato ministra-
te ut possit promoveri ad superiores
potest tamen episcopus ut in suscepto ministerio
ministret. e. de cle. non ord. min.
c. ij. Decimo iiij.o cum clerico per sal-
tum promoto scienter si ministret
secus si non ministret vel igno-
ravit e. de cle. per sal. pro. c. 1. eo
et lij. di. Sollicitudo Decimo
quinto qui furtive ordines sus-
cepit si episcopus vel archidiaconum in-
hibuit per excommunicationem e. de eo qui
fur. ord. re. li. c. 1. Decimo vj.o
cum illo qui celebrat scienter
in loco supposito interdicto i. de sen.
ex. is quod si. is vel l vj.o vel dicitur ut
i. de sen. ex. si. pone quod aliquis
Item cum illo qui celebrat parte
excommunicatis quod dicit ut i. t. ps si. ad
fin. Decimo vij.o in casibus sibi
reservatis qui sunt xiiij. de quibus
dicitur e. c. si. casus Decimo viij.o
cum filiis presbiterorum et aliis illegiti-
matis ut in secularibus ad sacros or-
dines promoveatur vel in religione
ad dignitates. e. de fil. pres. c. 1.
penult. et ult. tamen episcopus potest in mino-
ribus ordinibus ut in c. et is
qui defectum l. vj.o Decimo nono
in defectu etatis e. de eta. 2 qua.
iudecorum Vicesimo ut quis
habeat duas prebendas e. de concess.
pre. licet Vicesimo primo ut duo
prelati unius ecclesie equaliter presint
xxj. q. ij. c. penult. hoc est cum mon-
strum esset. e. de of. ord. quia
multiplices Vicesimo ij.o cum
corpore viciatis si sit deformi-
tas vel fuit in culpa. e. de cor-
pore vic. quasi per totum et e.
de cle. egrot. per totum Vicesimo
iij.o ut quis duos sacros or-
dines in una die recipiat nec
tamen infamibus nec penitentiam pub-
licam facientibus nec cum penitus
illiteratis ut sunt clerici l. di. non
confidat Vicesimo iiij.o Siquis
sacros ordines ab aliquo episcopo
recepit sine licentia proprii episcopi e. de
tempo. ord. sepe et c. eos.
l. vj.o Et adde quod dicitur e. de tempo

ut si 2 de electione
2 de epo ytali in capitulo
si pr e cum sic pro

ord. §. consuevimus ad. §. Ite ab
bates. Vicesimo v°. cum suspen
so invitalis. S. de ple. grave.
Vicesimo vj°. cum eo qui se iterata
unctione maculavit .i. se fecit
in eodem ordine iterum ordinari
i. q. vii. Salubriter. Vicesimo
septimo si se fecit iterum baptizari
de cons. di. iiij. eos et c. qui bis
Vicesimo octavo cum novicio
vel homine alterius professionis ut
fiat abbas. S. de ele. officii
xxix°. si ad subversionem fidei ad
heserunt hereticis et in contemptu
ecclesie fecerunt se ab eis ordinari
i. q. vii. convenientibus. Trice
simo cum eo qui scienter est ordi
natus a symoniacis licet non symo
niace vel ab excommunicato vel ab
episcopo qui renunciavit loco et
dignitati i. q. i. si quis a symo
niacis z ix q. i. ordinationes z
S. de ord. ab epo qui renun. ec. c.
i et ii. Nam qui sine iusta
causa dispensat. §. host. propter
indiscretam dispensationem depo
nendus est si super hoc fuit accusatus
et etiam ille cum quo dispensat
l. i. dist. c. i. in fi. et c. qui i ali
quo. in fi. Et breviter non consulo
quod aliqui iudices ... nisi
ubi in iure inveneris hoc expres
sum. ista restringenda est immunitas
cum sit odiosa et penalis ff. de
penis persecutos et de pe. di. i. §. pene
et hoc expressum est i. de sen. ex.

is qui impu. l. vjo. In septem
casibus non consuevit papa dispen
sare. Primo in homicidio volun
tario l. di. miror. Secundo cum
bigamo. S. de big. super eo. z c.
nup. Tercio cum eo qui se
fecit iterum ordinari. Quarto
cum eo qui se fecit iterum baptisari
Quinto cum ordinatis ab hereticis
Sexto cum ordinatis a symoniacis
sicut dicit in. S. §. fi. in fi.
z. S. de apost. §. ult. Septimo
in restitutione rerum alienarum. S.
de usu. cum tu. et S. de homic. sicut
§. eos. Pone quod episcopus in illis
casibus in quibus potest non vult dispensare
numquid est compellendus. dicit pe. quod
sic quia ubicumque est iusta causa
debita est dispensatio l. di. dudum
sto. gt. c. si quis pbr. z c. conside
randum. et peccat episcopus non
dispensando. ar. ii. q. v. consuluisti
in fi. ideo ad hoc tenetur de bono
et equo. alias potest cogi per superiorem
S. de iur. patr. nullus. quia ecclesias
septa preferuntur iuri vigori. S. de
of. del. consuluit z. S. de rescriptis p
nunc licet l. vjo. Alii dicunt
quod licet sit debita petitio non potest
nisi supplicando. sicut operatus
debetur melior de ecclesia viii. q.
i. licet. ille tamen non potest eum petere
ut c. quod presumptione. Sed hoc non
est simile. Item pone quod accusator
probavit intentionem et alius pe
tit secum dispensari numquid potest episcopus
dispensare in minima accusatione

cum si citator deficit in pbacō
ne debet pena consili puniri
tamquam qui obligatur ad
penam talionis / dicas quod sic
ex. de iudic. at si clici q indistinc
te et simplr dicit / ergo et nos non
debemus distinguere cum ibi non
distinguatur. ex. de ma. et obe.
solite ppe fi. / et ex. de bap. maiores
et nulli facit in iuria / qui vti
ture suo. ex. de elc. cum ecia vlt.
Sed cum citatore si deficiat in p
batone non pt dispensar l. di.
si quis diaconus. Sed pone
q aliquis sit p sinam condemp
natus / nunquid pt. sup condempna
tione epus dispensar / distin
guere aut condempnatus fuit de
positus aut degradatus / si depo
situs simplr. s. dicendo. ego te
depono ab officio et bnficio pt
dispensar ut ex. de iudic. at si
clici / Si vo fuit degradatus s.
cum illa sollempnitate qua fuit p
motus auferendo ei sacras
vestes et tonsuram etc. / de hoc vide
ex. de penis s. vbi v for / tunc
distinguere ut ex. de eclc. cum ... s.
sed pt. / Ar. supius q epus pt
dispensar nunquid hoc tm intelligitur
de ordinibus susceptis / dic q cum
simplr dicat / de omnibus est intel
ligendum. j. de v. sig. cum tibi etc.
pulk. l. di. de hiis qui non et. c.
se / et cum hoc sit bnficium laicis ipse
est interptandus. ex. de don. cum dilectus
insi / Sed nunquid p hoc dispen
satione possit aliquis i epum p
moveri / Re. non quia cum ultimo ad
epatum solus papa dispensat. ex.
de elc. pmotum / Sed in minoribus
beneficiis bene pt epus dispe
sar. ex. de fil. psb. c. ult. / et c. apo
stolicae et c. is qui defunctum l. vi.
Nota q in mortali pecto exi
stens sive in manifesto. sive
occulto. peccat mortaliter ordines
recipiendo. sicut alia sacra xl.
di. illud. xl. v. di. illud / et sic re
cipiens non debet exequi. nisi egit
penitentiam et secum fuit dispensa
tum. quia suspensus est quantum
ad se. xi. q. iii. audi. et ii. q. vii.
s. qr ergo / nisi peccatum leve fuit
tunc si velit se corrigere potest
ministrare lxxxi. di. c. i. De
sententia Excommunicatio
nis. Rubrica.

(a) Dictum est in b mit lude
sup. de penis annu s.
singuali. Sed quia sequitur
requiritur pena in excommunicatione ideo
de istis videamus. Primo quid
sit excommunicatio / et unde dicatur
Quis possit ferre sententiam ex
communicationis / Et quot sit eius
species / De sententia late / post
absolutionem / quibus casibus sit in
fligenda / et qualiter tollatur
Et que sit pena non vitantium ex
communicatos / Excommunicatio hic
hoc est ab actione exclusio ar.
j. eo. cum medicinalis l. vi. et phs
q potius exclusio intelligitur

de minori et maiori excommunicatione
ut de excep. exceptionem ¶ Sed ali-
et communiter sic diffinitur ¶ Excom-
municatio est a qualibet licita communione et
legitimo actu separatio. unde adam
excommunicatus fuit ab esu ligni xi.
q. iii. § evidenter ¶ Dicitur autem
excommunicatio ab ex quod est extra et communio
quasi extra communionem positus ¶
Sed unde habuit excommunicatio origi-
nem / quidam dicunt quod ab apostolis
Host. dicit quod a deo. sed per apostolos
fuit publicata ¶ Sed qui possunt
excommunicare dicitur quod episcopi et superio-
res possunt excommunicare et ana-
thematisare solempniter in hunc
modum. debent xii. sacerdotes cum
episcopo circumstare et lucernas in
manibus tenere / quas in conclusione
anathematis vel excommunicationis pro-
icere debent in terram conculcare
pedibus / deinde epistola per parrochi-
as mittatur continens excommunicato-
rum nomina / et causam excommunicationis
xi. q. iii. debent ¶ Alii prelati in-
feriores qui possunt ecclesias colle-
giatas ut abbates vel parrochiales
ecclesias ut archipresbiteri vel plebani /
possunt facere sine sollempnitate pre-
missa. ut de off. ord. cum ab ecclesiarum
xvi. q. i. Alia est / et etiam sacer-
dos parrochialis ut de off. ord. Si
sacerdos / Sed aliqui dicunt quod hoc est
verum quantum ad malefactores / quia
licet habeant iurisdictionem de iure
quantum ad parrochianos ut de ep.
et bened. c. i. tamen consuetudo sibi

tollit hoc / nisi quantum ad malefac-
tores ¶ Illum tamen illiges vel intel-
liges prelatum excommunicare posse
et iurisdictionem habere qui electus est
a collegio vel ab universitate. ut
de elect. c. i. et xciii. di. legimus
et idem intelligit. ut si preficitur
collegio vel universitati ab eo qui
habet administrationem et iurisdictionem
publicam. ab episcopo ¶ Species excom-
municationis quo ad presens due sunt /
una que vocatur maior que
separat a sacramentis ab ingressu
ecclesie / et a communione fidelium / et hec
dicitur quandoque anathema ¶ Alia est
que vocatur minor que tantum
separat a sacramentis / de utraque dicitur
iii. q. iiii. engeltrudam. ¶ Maior
excommunicatio incurritur ipso iure sine
alique infligitur in xxxvii. casibus
¶ Primus si percuciat clericum xvii.
q. iiii. Siquis suadente / vel cum
habitu religionis conversum / et hoc est
dubium licet non sit adhuc professus
ut e. de religiosis domibus. quamvis li. vi°
Fallit xx. casibus / primus est
si ludendo hoc faciat et non animo
iniuriandi ut e. c. i. de uet. cla ¶ Secundus
si ignorabat ipsum esse clericum ut
e. Si vero credens ita quod ignorancia
probabilis fuit / alias non excusaretur
ut de cle. ex. iii. aplice. et ut de
eo qui scienter c. i. et ii. ¶ Tercius si
tonsuram vidit et eum clericum
non credidit / ut eo quod incidit in maius
tamen ille sit clericus ¶ Quartus
si in civitate non erat clericus licet

Anathe

[illegible]

[illegible]

tonsuram deferret et illud percussisti
credens illum clericum ipso constitutum
tenens nisi postea clericus officiarius
ar. xvij. q. iiij. quam sultas. Sed quid
si credas percutere clericum et per-
cucias laycum nunquid es excommunica-
tus. Dicitur quod sic de. debito impe. et
t. fin. Sed quid quia iudicandum est
secundum quod fit non secundum quod faciens intendit
ff. ad l. corn. de sic. l. i. §. diuus
dic secundum host. quod non es excommunica-
tus ipso iure, licet de iniuria te-
neris. Quid si credidit percu-
tere tercium laycum. et in persona er-
rans percutit quartum clericum.
Tancredus dixit quod non incidit per c. si
e. Si vero aliquis. Host. dicit si percu-
ciat clericum quem credebat laycum
non est excommunicatus, quia sola temeritas
et violencia in hoc consideratur
si e c. i. et c. veniens. Alii dixerunt
quod est excommunicatus quia constat quod
percussit clericum et in iniuriam vo-
luit. ff. de iniur. eum qui. §. si in-
iuria. Distingue aut fuit cul-
pa sine negligens ut puta de
nocte ubi non potuit discernere tunc
est excommunicatus ar. de. de cle. ex. mi-
nistr. aut fuit ignorancia crassa
et supina et de. de const. ut anima
l. vi. Si vero non fuit negligens
inquirenda, nec gerebat habitum
tunc non est excommunicatus ut si e. Si
vero aliquis. Quid si quis
spuat in faciem clerici non tamen
manus iniciat nunquid est excommunicatus
Host. dicit quod sic ar. si e. nup. et c. con-
tingit ij. infra et ita intelligit

si inicit vel corpus clerici vinum aqua
vel alius liquor effundatur multo
forcius si lapide vel baculo vel ali-
o modo percuciat quia in hijs omnibus
fit iniuria corporalis. Idem si scin-
dit vel rumpat vestem. Similiter vel
capit per habenas ita quod in uno loco
ipsum teneat invitum et minis et
terroribus ipsum sine tactione cor-
porali facit invitum stare vel in itinere
vel secum ire et hoc maxime in
laycis. Tercius qui ingruenti
vim vi repellit ipsa autem si e. Si non
aliquis. §. si vero et de. de homic.
Significasti ij. Tamen sunt quedam con-
sideranda in repulsione talis ut
ingruenti fiat et non ex intervallo
ff. de vi. et vi ar. si de e §. cum igitur
et si e. si vero. Item causa defensionis
et non animo ulciscendi xxiij q. i.
quid culpatur et cum moderamine
inculpate tutele. Item si quis modum
excedat et non ex proposito non tenetur
licet peniteat clericus de. de restit.
spol. olim infra et si e. pendimus.
Alii et Joh. distinguunt an fiat
vis persone an rebus si persone tunc
tunc antequam vis sit illata est re-
pellenda. Et si aliquis vim factam
repellat. potius presumi debet quod
non ulciscendi sed defendendi causa
id fiat ff. ad l. aquil. Si ex plagis
§. tabernarius et hoc si pung. per-
cussor iterum volebat percutere. Se-
cus si nolebat. ipsum repercutere
et alter repercussit potius videtur esse
vindicta quam repercussio aut re-
pulsio in iniurie et hoc equum videtur.

{s}uatur cum moderamen si illud
tum fiat. quo obmisso violencia
repelli no[n] poss[et]. Si g[o] v[e]l violen[ter]
uult fecisti p[er]iculu[m] mortis abeo
vitare non pot[er]is c[um] sine pena
interficis. multo fortius eciam p[er]cuties
sine pena. ar[gumentum] c. de homicid[io] c. ij. ff.
ad l. aq[ui]l. l. iiij. Si vero uis in
feratur rebus licitu[m] e[st] repellere
illatam incontinenti et inferendam
vel q[uam] cicius potest vel sinuit. collectis
amicis ff. ad acq[ui]r[endam] poss[essionem]. q[uod] meo.
§. vlt. et c. de resti[tutione] spol[iatorum]. olim i
§ Sed iniuriam iam illatam p[er]
sone co[n]tinuatio[n]e no[n] licet quia
sic. esset vindicta ar[gumentum] c. de homic[idio]
Suscepimus. Sed nunq[ui]d possum
repellere iniuriam socij mei p[ro]xi
vel vicini eciam cu[m] armis. Vi[detur] q[uod] sic
xxiij. q. iij. fortitudo et c. no[n] e[st]
inferendi. hodie h[oc] e[st] expressum p[ro]
~~quod~~ quilib[et] tenetur iniuria[m] vi
cini vel p[ro]ximi p[ro]pulsare. alioqui
si negligat et pot[est] vi[detur] iniuriam
tem. fouere et esse p[ar]ticeps culpe
eius. i. e. dilecto. §. et quid. cu[m]
licet l. vjo. Quartus si de man
dato p[re]lati hoc faciat. i. e. co[n]tinuo
re[scriptum] Dum tu mandatum sit iustu[m]
vel saltem si dubite[tur]. xxiij. q. i. q[ui]
culpatur iusti. Si aut[em] in iustum
esset no[n] e[st] obediend[um]. xj. q. iij. iu
lianus. quia de mandato p[re]lator[um]
p[ossu]nt capi cl[er]ici et ad iudicium trahi
diligent[er]. Dum tu no[n] amplius
cor[pus] violencia se co[n]tendat. quia
defensio vel rebellio exigit cle
ricor[um] i. e. ut fame §. si z c. Si
cl[er]icus l. vjo. Sed nunq[ui]d sine

licencia epi possunt capi cl[er]ici dic[endum] q[uod]
~~quod~~ non. si p[ri]ma p[ro]p[ri]o dicta. h[abe]t
eciam essent depositi no[n] tam[en]
an[te] traditi secular[i]. lxxxj. di.
dictum. nec se inmiscent enor
mitatibus. i. e. cu[m] no[n] ab homine
et c. p[er]pendimus. Host[iensis] tu[m] dicit
q[uod] v[e]l esset p[er]iculum in mora. laycus
posset cap[er]e cl[er]icu[m] sine licencia epi
et sine nota excommunicacionis p[er] l. q[ue]
dicit ~~quod~~ q[uod] si debitor fugiat cre
ditor p[otes]t ipm retinere p[ro]p[ri]a aucto
ritate. q[ui]a aliter no[n] poss[it] ff. q[uae] in fraud[em]
cred[itorum] aut p[re]tor §. si debitorem. nõ
Quintus qui p[er]cucit ferentem 5
arma. et p[re]monitus e[st] t[er]cio a suo
epo ut desistat. i. e. cu[m] no[n] ab homine
p[ro]mandia et c. co[n]tingit. Sextus 6
si se inmisceat secularis enormita
tibus licet monitus no[n] cessit. i.
e. cu[m] no[n] ab homine §. vlt. et c.
p[er]pendimus. Septimus si exquirat alter parte 7
secularia negocia et t[er]cio admo
nitus se no[n] corrigat. Octauus 8
qui p[er]cucit cl[er]icum cu[m] vxore ma
tre sorore et filia p[ro]p[ri]a turpit[er]
agente i. e. Si aliquis §. nec ille
no[n] tu[m] co[n]tinuacio[n]e sed incontinenti
ut in e. c. §. Si vero. et fili[ae] nomine
p[ro]mtricem intellige cuius su[s]p[ec]io e[st]
et nomine filie cui[us] infideles ar[gumentum] i.
de v[er]b. sig. nam et re[scriptum]. et ff. de
v[er]b. sig. appellacione z l. libe[ro]r[um]
Nonus intrbaute diuina officia 9
q[uod] p[res]b[ite]r vel alius cl[er]icus ad q[uem] spec
tat pot[est] eice[re] de eccl[es]ia. i. e. nemines
et c. cu[m] voluntate §. siq[ui]s. De 10
cimus magi[ster] qui facit leuit[er] i. e.
cu[m] voluntate §. si tu correctois

nõ q[uod] debitorẽ fugiẽtẽ q[uod] p[otes]t capi p[er] creditore

et intuitu discipline ab incurreret
11 j. e. c. i. v. iz magister / Undecimus
qui racione officij quod in ecclia ob
12 tinet percutit clericum / Duodecimus
in seniore eccle qui debotomis ze
13 lo hoc facit / Tredecimus platus
14 qui leuiter corrigit / Decimusquartus
in dno familiam corrigente vel
parente vel propinquo / isti mayor. ca
sus probantur j. e. cum voluntate
§. fi / et intellige quod ad istos sex
casus ultimos ~~quod~~ percussi vel
expulsi ab ecclia sint in minoribus
ordinibus constituti / ut ibi dicit glo. no
possunt sic compesce in sacris ordinibus
constitutos licet habeat officium /
quia textus qui permittitur specialiter de
minoribus ordinibus / de aliis ex
hibetur xxv. di. qualis / et quia
honorabilia membra exceptis
gravioribus culpis verberibus fu
bari non debent xl. v. di. cum beatus / pu
niantur aut aliter ad monitionibus
et si se non correxerint suspendi
possunt S. de ecclesiasticis jnis dolentes
possunt etiam tamen leuiter percuti in mino
ribus ordinibus constituti / Pone
quod quod iste persone modum excedunt
numquid incidunt in canonem / Respondeo si
iratus animo hoc faciant / et ex proposito
non credo quod incidunt in canonem
quia solum non dolum prosequitur xviij q.
iiij. Si quis suadente / et j. e. c. j.
et violencia non committitur sine dolo
sed manus predictorum non sunt dolose
sed caritative / licet fortuito casu mo
dus discipline excedatur. ar. j. e.
15 cum voluntate impune / Decimusquintus

inclusus de posito et tradito curie
seculari. S. de iudic. cum non ab homine
Sed quantum ad degradatum et talibus
casibus / dic ut S. de penis. Nouimus
tres / et S. de heretic. §. Ad abolendam
Si autem non sit traditus curie seculari
retinet priuilegium clericale lxxxj. di.
dictum / Decimussextus qui percutit 16
goliardum ioculatorem seu buffonem
si per annum arte illam exercuit vel
si tribus admonitus non destiterit infra
annum S. de vi. et ho. cle. clerici l. vjo.
Decimusseptimus qui percutit clericum 17
qui quando contraxit matrimonium
licet cum virgine et virgine dimisit
tonsuram et vestes clericales S. de
cle. con. clerici li. vjo. / ho. dicit ~~quod~~ quia
est coniugatus / ut dictum est ibi §. ult.
Decimusoctavus qui percutit bi 18
gamum cum sit omni privilegio clericali
nudatus. S. de bigamis altercationis l. vjo.
xix. quod episcopus habet clericum defun
cto suspectum potest ipsum verberibus
et questionibus subicere / et in vin
cula retrudere. S. de deposito c. jme
xx. quibus clericus potest capere fugi
entem suum vel socium suum modico tempore
si habet eum suspectum et presentare
iudicium aut ut iudex sine quo quo
sufficienter / vero non licet etc si sit
iudices / In aliis percuciens clericum
est excommunicatus et mittendus ad sedem
ap. pro absolucione obtinenda ut xvij
vij q. iiij. Si quis suadente
Fallit hoc in xviij casibus
Primus enim mortis articulo j. e. no
est dubium et xvij. q. iiij. Si quis
suadente / Secundus si habeat inimi

Ut percutiens clericum [illegible]
ad xiiij pt' ix cas

v

inimicitias capitales vel alias iustas
excusationes ut e. decreto. Sed si ces-
sante impedimento vel pigricia se non
representaverint sedi apostolice recep-
tum mandatum apostolicum in eandem
sententiam reincidunt ipso facto ut e. eos
3 qui l. vi°. Tercius hostiarius
qui racione sui officii clericum non consul-
te lesit ut e. si vero alicui in prin.
4 Quartus mulieres que in nullo casu
ad sedem ap. sunt mittende ut e. mulieres
5 et c. quamvis. Quintus senes
6 7 Sextus debiles. Septimus pau-
peres isti tres casus probantur ut e.
ea noscitur et c. quod de his. Sed ces-
sante impedimento tenentur adire
sedem ap. ut e. quamvis vel reincidunt
in excommunicationem ut e. eos qui l. vi°.
De pauperibus distingue: aut
sunt ita pauperes quod [illegible] ad curiam
ire non possent nisi mendicando
tunc non sunt mittendi ut e. quod de his
et c. quamvis; aut sunt pauperes tamen
possunt habere aliquid ita quod non eant me-
dicando tunc sunt mittendi ut e. ea
noscitur. Innocentius tamen distinguit: utrum
consueverunt mendicare et tunc non
excusantur. Si vero non consueverunt non
compelluntur mendicare sed excu-
8 satur primum magis approbo. Oc-
tavus monachi et canonici regu-
lares et quilibet religiosi nisi in-
iuria sit atrox ut e. monachi
et c. cum illorum, sive ante ingressum
commiserint sive post, ut ibi dicitur, et
si clericum post transierunt secula-
rem ut e. religiosus l. vi°. Si vero
monachum alterius claustri per-
cusserit per abbatem utriusque monaste-
rii debet absolvi ut e. cum illorum et c.
canonica; et illud quod dicitur de mona-
chis extenditur ad hospitalarios
si professionem habeant regularem ut e. cano-
nica. Quid si religiosus secu-
larem vel alium percussit extra claustrum
existens, recurrat ad dyocesanum secundum hostiensem
quia hoc privilegium abbas locum non
habet ut in c. monachi et c. cum illorum.
Item quid si quis fugiens de
seculo confitetur se excommunicatum nunquid
debet absolvi antequam recipiatur?
Dic quod sic, quia aliter non est ei commu-
nicandum xi. q. iii. cum excommunicato.
Sed nunquid prelatus religionis quam
vult intrare ipsum potest absolvere? Dicit
hostiensis quod sic pure et sine aliqua con-
dicione. Innocentius illa condicio insit
ipso iure scilicet si in eadem religione per-
severaverint et hoc est verum nisi exces-
sus gravis sit et enormis ut
satis colligitur ut e. cum illorum § quod
si claustrales et secularibus et c. reli-
giosus § quamvis l. vi°. et c. eos
qui e. l. et adde quod dicitur s. de pe-
nitentiis § [illegible] vers. tercius
9 nisi. Nonus qui non sunt sui
iuris sicut filiusfamilias et servi ut e.
mulieres et c. relatum. Nec intelligas
de filiis qui dum sunt in patria po-
testate non dicuntur sui iuris quod debent
tales ad curiam mitti nisi sint
infra pubertatem ut e. quamvis et
c. ult. De servis similiter intellige
cum servus facit hoc ut dominus suo servi-
cio defraudetur vel cum dominus sine cul-
pa sua gravatur in amissione operarum
ut e. relatum. Quo casu videtur idem dicendum
in clerico si in fraudem uxoris hoc faci-
at et in clerico qui operam prestare

tenetur ar. xxiv. q. i. vel platum
Sed non credo. cum hec non inveni
cautum quia hec edicto ut omnes ad
curiam mittantur qui expresse non
excipiuntur prohibitione c. cum i. c.
10 cum illorum iuxta / Decimus in his
qui magne sunt potencie et ita
delicati quod labore eundi neque-
unt sustinere ita tamen quod primus status
persone et vitas negocii romano
pontifici intimet et secundum consilium
eius tales de comisso scelere
corrigantur. i. e. mulieres v. de
11 hoc. / Undecimus in pupillo qui
si non dum habet xiiii. an. i. e. c. i.
sive ante pubertatem sive post po-
12 stulet absolvi i. e. c. vel. Duo-
decimus qui quem vivunt et dormi-
unt in una domo licet sint secla-
res e. de ve. et ho. cle. quia et. i. e.
13 ex tenore insuper / Decimus tercius in
monialibus in omni casu i. e. de
monialibus / Sed quid si mo-
nasteria essent iuncta separatibus
et una monacha percuciat mona-
chum vel monachum. conversum vel
// altus clericum eius de separatus dicit b. quod
conveniat utriusque episcopus vel alter
delegetur alteri vices suas i. e. cum
14 illorum / Decimus quartus quod levem
et modicam iniuriam irrogant
non aut enormem vel gravem
+ i. e. pervenit et c. cum illorum / E-
normis aut sive atrox iniuria
cognoscitur maior modis. s. ex loco
1 ubi fit ut in foro ecclesia vel coram
multis sive rege vel iudice /
2 Secundo ex loco. vulneris ut si sanguis
non convenit de facili exire / Tercio
3 ex facto ut si vulneratus fuit vel gra-
viter lesus / Quarto ex persona ut
superior. s. abbas et episcopus sive pre-
latus inferior dicitur. s. atrox et
i. e. cum illorum / Quid si modicum
lesit cum sanguinis effusione quia
de facili sanguis effunditur quamquam
numquam idem est ac si enormiter
lederet dicit quod satis committendum est in
arbitrium superioris quia ubi effu-
sionis habundancia sequitur xvi. q.
i. rentimini et lxiii. di. Sepe /
Quid si percuciat quis prelatum suum
cum tamen dicit quod platus est. s. b.
e. de ple. exposuisti in glo. expresse
habes e. de cle. excom. tria. nos habe-
mus de primo casu. s. de violenta ma-
+ nuum iniectione / Secundus casus 2
in quo minor excommunicato ipso iure
si quis mandat alium percutere
clericum q. e. mulieres s. prelatus quod quia
palam facit per se ipsum facere videtur
i. de reg. iur. cum facit l. vii. e.
de rest. spol. cum ad sedem insuper / Et
ille qui fecit sibi i. e. universitatis
licet esset in potestate eius vel ei sub-
iectus. quia preceptum iniustum fuit
cui non debuit obedire sed deo po-
tius quam homini i. e. relatum et xi.
q. iii. Iulianus / Sed pone quod
mandavit sed ante manuum in-
iectionem penituit quid est dicit
quod mandatum non incidit nisi ma-
datum revocavit itaque revocacio
ad ipsum pervenit ar. e. de pro cur.
mandato. et c. ex insinuacione
et ff mad. si mandassem / Sed
pone quod mandator ante manuum
iniectione moriatur tunc non est
excommunicatus quia mandatum morte

Ar x terna

ex tinguitur
e. de ef. d. i.

v

ꝯtinguit. ꝯ. de of dele. delatis
et c. licet et etiā nō ligat sub
ea. ar. j. e. anob n. Iste pone
q̄ nō mandat sed ꝯposssito
ratū hēt inquid mādit uptā
none B. dicit q̄ sic et hostꝰ q̄
nō. Sen aut distinguere quia ex
ptnciens facit hō nomine tuo
et postea audiens ratificas tu
es ꝯqnicaty quia ratihabicio
retrotrahit et mandato copat
Aut facit simplr nō cogitans
de te nec nomine tuo tunc nō es
ꝯqnicaty quia ratum hē nōn
potes q̄d tuo nomine gestū nōn
est j. e. cū aliquis l. vj. Ter
3 tius e qui hēt ptātem phibē-
di et nō phibuit quia facientes
et cōsentientes pari pena puni-
untur j. e. quāte z intellige per
cooperatonem uel pstando auctorita
tem. ꝯ. de of del. c. 1 de hoc
dictum e ꝯ. de penis ꝯ. ult.
Sed nunq̄ omēs tenentur defē-
dere clicum uel etiā laycū quidā
dicunt q̄ sic et specialr de clerico
xc. di. pcipimꝰ z iij. q. 1 nulli
et c. se. Sed dt. cōtra. s. ad solos
platos sive iudices uel alios q̄
hnt aliquā ptātem in aliquos
hōc ptinet et ad hō tenentur rōne
ptātis et nō alij xxiij. q. iiij.
forte et c. ista duo. Unde si e-
go qui nō hēo aliquā ptātez
video q̄ aliquis vult pcute-
re clicum seu vberare sine meo
cōsilio uel auxilio nō sū ꝯqnicatus si nō phibeo. illud licet
al forte peccarem quia ipm nō
defendo. tū possem pena eum tñ
actores tenē dēt. ꝯ. de hijs q̄
fi. arma. p ea q̄ sunt supra q̄ria
intelligunt. de illis qui rōne po
testatis ad hoc tenent al ꝯsen
tire videntur et pstare auctore
si vident et nō phibent etiam
facto. Alij solū nō verbis sed nou-
fctis ut dt. aug. lxxxiij. di. er
ror al pectaret. nō tū ppt. hoc
ꝯqnicati essent dic ut. ꝯ. e. ꝯ.
Sed nunq̄ possimꝰ de hoc pcto
denunciatonis dic ut. ꝯ. de accu.
ꝯ. denunciacō v sed nunq̄ Quartus 4
in violatoribus ecctiarum uel effrac
toribus idem. de alijs locis sacris
j. e. conquesti et xvij. q. iiij. oēs
ecctie. Quintus in incendiarijs 5
ecctiarum uel locorum sacrorum. j. e.
tua. et c. ꝯquesti et xj. q. iij.
canonica. de istis duobus casibꝰ
dic ut. ꝯ. de rapt. et incendi. ꝯ.
pena. v ꝯ. canon. Sextus si 6
ferat arma hostibus sarracenis
uel iudeis. ꝯ. de iudeis ita quorū-
dam. z de hō. ꝯ. de iudeis ꝯ sarra-
cenis. Septimus si falsat litteras 7
sive scripta aplicum pse uel per
alium. ꝯ. de cri. fal. ad falsario-
rum dic ut. ꝯ. de cri fal. ꝯ. ite in litte-
ris ipsis infi. Octavus omēs heti- 8
ci sive oculti sive manifesti quo-
cumq; nomine censeant. ꝯ. de het.
ad abolendā et c. ꝯqnicamus
et j. e. nouit. Nonus q̄ defe- 9
dunt hēticos uel receptat uel

P

cis credunt. ut. e. nouit. C. de hered.
Sicut dicit/ et. c. quicumque h. cre
dentes/ dic ut. C. de heretic h. puni
untur et h. item credentes.
10 Decimus illi qui statuta faciunt
contra ecclesie libertatem vel consuetu
dines contra eam introductas faciunt
observari. Undecimus qui de cetero
11 talia statuta fecerit/ Duodecimus
12 qui statuta illa libertati ecclesie contraria
scripserint/ Decimus tercius potestates
13 consules rectores et consiliarii loco
rum ubi de cetero huiusmodi statuta et
consuetudines edite fuerint vel ser
vate/ Decimus quartus qui huiusmodi ea
14 perscripserint iudicata. Decimus quintus
15 qui in publicam formam huiusmodi ea sta
tuta vel consuetudines redegerint
iudicata. hec probantur ut. e. nouit
16 Decimus sextus/ qui infra duos
menses huiusmodi statuta non deleuerint
de capitularibus suis et libris vel
deleta fecerint seruari. et nisi innu
uerint quod de cetero talia non attemp
tent/ dent etiam audire excom.
et sic cum et audire erunt ex
communicati ut. e. grave et. c. nouit
17 Decimus septimus cum aliquis a
particularibus qui aduabus partibus
cardinalium in papam electus elec
cioni de se facte consentit/ et pro papa
se gerit/ nisi se velit huiusmodi ab
stinere C. de elec. licet h. pre.
18 Decimus octavus qui de tercia parte
cardinalium consensus papae nomen sibi
usurpat/ et eciam qui ipsum reci
piunt tamquam papam. C. de elec. licet
19 h. Siquis aut./ Decimus nonus
magistri et scolares qui tractat
cum aliquo cive Bonon. de hos
picio locando vel conducendo irre
quisitis scolaribus inhabitantibus an
tempus conductionis elapsum C. de
loc. c. 1./ Vicesimus quicumque reli 20
giosi professi exeuntes ad audiendas
leges vel phisicam. C. ne cle. vel
mo. super specula et c. non magis.
nisi infra duos menses destiterint
Vicesimus primus. archidiaconi decani 21
plebani prepositi cantores et alii
clerici personatus habentes et presbiteri
nisi infra duos menses a tempore facte
illius constitutionis non destiterint si
ne audiant leges vel phisicam.
C. ne cle. vel mo. c. vlt. iuxta/ tamen
h. pena non extendi ad eos qui
parochiales ecclesias obtinent nisi vb.
eedem ecclesie fuerint plebanie sub
se capellas habentes/ in quibus in
stituuntur clerici perpetui nequeuntes
absque causa racionabili amoueri. C.
ne cle. vel mo. Statutum l. vjo.
Vicesimus secundus qui participat i 22
crimine criminoso/ scilicet illud crimen ex
communicato prestando. consilium auxi
lium vel favorem. ut. e. nimis h. nuper
et. c. concubine Vicesimus tercius 23
cum scienter et sponte participat
cum excommunicato a papa/ vel eos recei
pit ad diuina h. memor. et host.
ut. e. significavit/ licet glo. intelligat
de participacione in crimine. Secus
in aliis ut. e. 18. qui. l. vjo.
Vicesimus quartus principes vel 24
prelati seu quicumque alii passis
nos quicumque dampnum fecerint vel

// mandaverunt interfici licet mors non
sequatur et qui eos defendunt
receptant vel occultant excōīs
et depositis a dignitate honore or-
dine officio et beneficio sunt ani-
mirunt ipso facto. c. de homici-
25 p humani l. vjo. // Cxxvq. q̄ tenet
in vinculis clericum vel i domo
licet non tetigerit. j. e. impr. impu
26 // Cxxvj. incendiarii domorum et
locorum non sacrorum. excōīo per
ecclesiam publicantur. j. e. tua nos
27 // Vicesimus septimus. Cum romanos
vel alios vianos pro negotiacōe
vel aliis honestis causis navigio
vectos vel naufragium passos spo-
liat nisi satisfecerit. c. de rapt. ex-
28 coī. // Cxxviij. Cum utitur ordi-
nationibus vel alienationibus scis-
maticorum factis. c. de scismat. c.
29 io. // Cxxix. Cum dicit romanam
ecclesiam non esse caput et ei
tamquam capiti non vult obedire xix
30 di. nulli fas. // Cxxxq. Symoni- =
acus in ordine. i. q. i. reperiuntur
31 // Cxxxj. grecus qui in contemptu
latini levaverit vel baptisaverit
baptisatum a latino. c. de bap. licet
32 // Cxxxij. Vicarius epi. quae
contra amplam dyoc. et epc. associa-
verit si sit rebellis. c. de of. ord.
33 qui // Cxxxiij. Cum nuncios
vel septinam mittit vel locum
secrete ad cardinalibus dum sunt
in conclavi ad tractandum de electione
ppe. c. de elc. ubi periculum. fi. nulli.
34 l. vjo. // Cxxxiiij. Vicedus et
alii rectores et officiales qui

non observant illa que statuuntur in elec-
tione ppe. vel fraude ad hibent
c. de elc. ubi periculum. f. ptea. C
xxxvq. Cum electores vel amicos 35
eorum vel eorum monasteria vel loca
alia pse. vel per alios gravat vel
spoliant eo quod rogati seu al-
inducti eum pro quo rogabantur seu
inducebantur eligere noluerunt. c.
de elc. sciat l. vjo. // Cxxxvj. 36
Cum regalia custodia vel gardiam
advocationis vel defensionis
titulum in ecclesiis usurpare conan- =
tes presumunt bona ecclesiasticarum per-
sonarum. c. de elc. generali l. vjo. C 37
xxxvij. qui cogunt ad eligen- =
das in electionibus moniales si
faciant aliquid per quod minus eas sim-
pliciter electionibus faciendis passit
discordia oriri vel orta nutriri
. c. de elc. indempnitatibus f. po-
stremo. l. vjo. Cxxxviij. Cum pro- 38
curat conservator cognoscat
nisi de violentiis et in iniuriis
manifestis. c. de of. del. hac con-
stitucōe. f. pars aut l. vjo. Cx 39
xxix. Cum citat militem ad iudi-
cium contra formam testium inhibitam
c. de iudic. inhibemus l. vjo. Cxl. 40
Cum compellit platos vel personas ec-
clesiasticas compellunt res ecclesie
vel iura tradere laycis in emphi-
theosim. c. de rebus ec. non. al.
hoc consultissimo f. prohibemus l. vjo. C 41
xlj. Cum pedagia vel guidagia
a quacumque persona ecclesiastica pro
personis ipsis vel rebus quas de-
ferri faciunt non tamen ea negotiatoris

P

pse uel palam compellit aliquem uel com
torquet. C. decreuimus quamquam.
42 li. vi°. C. xlii. laici qui compule
rint platos uel capitula. subiacere
te bona mobilium ecclesiarum uel
immobilium nisi moniti talia infra ha
43 bitate dimittant. C. xliii. qui
contractibus huiusmodi iam dudum
initis uel ineundis in iure contin
get ultra id quod uult. uenditor con
tractus permittit eis. resperanit
nisi moniti desisterint et sic ac
cepta restituerint. Hi duo patent.
C. de rebus ec. non al. hoc consultis
44 simus li. vi°. C. xliiii. instituti
uel domini temporalis impetratores li
terarum aplicarum uel al. in foro ec
clesiastico litigantes uel litiga
re uolentes in his que de iure
uel antiqua consuetudine ad forum
ecclesiasticum pertinent. ipse uel palam
ad desistendum uel in foro seculari
de quibus huiusmodi litigandum per iudicium
ecclesiasticorum uel impetrauerunt aut
litigauerunt uel litigare uoluerunt.
uel propinquorum seu ipsorum rerum aut
ecclesiasticarum captionem modis ne
aliis compellant uel impediant quo
minus ipse uel palam coram iudicibus
ecclesiasticis del. seu ord. ualeat
litigare uel dederint consilium uel
fauorem. nec absolui possunt nisi
satisfecerint de omnibus dampnis
et iniuriis competenter. C. de i. imm.
45 ec. qui li. vi°. C. xlv. cum temporale
dominium optinentes suis subditis
precipiunt ne platis uel clericis seu
personis ecclesiasticis aliquid uendant
uel emant. ab eis bladum molant
uel coquant. panem uel alia personaliter
obsequia exhibeant. C. de i. imm. ec.
eos qui li. vi°. C. xlvi. Religi 46
osus professus qui in scolis uel ali
bi temere habitum religionis dimit
tit. uel ad quevis studia literarum ua
dit nisi a suo plato. cum consilio sui
conuentus uel maioris partis eius
dem. sibi eundi ad studium licencia
permittus sit concessa. C. xlvii. 47
doctores uel magistri qui religio
sos habitu suo dimisso leges uel
phisicam audientes scienter docent
uel in scolis suis detinent. Hi patent.
C. ne. cl. uel mo. ut periculosa. li.
vi°. C. xlviii. excommunicati hereti 48
cos credentes et defensores tra
dunt ecclesiastice sepulture. nec
absoluantur nisi propriis manibus
contumulent et locus careat
sepultura. C. xlix. laici qui 49
publice uel private de fide disputant. C. de hereticis. quicumque in pu
ubi isti duo casus patent. C.
l. cum communis persona singularis 50
locat domos ad exercendam usuram
usurariis publice alienigenis. C.
de usuris. usurarum li. vi. nisi eos de
terris suis expellant omnimode
infra mensem. C. li. qui represa 51
lias concedunt contra personas ec
clesiasticas uel bona eorum et
tali concessione utentes nisi re
uocauerint infra mensem. C. de iniur.
et si pignorationes li. vi°. C.

xlij quadragesimus secundus

72 Quadragesimus secundus. Qui
dederint licenciam capiendi aliam
occidendi seu al. impos. vt bonis
vel suorum grauandi. eos qui sinas
excommunicacionis suspensionis vel
interdicti protulerunt. vel eos qui
eas obseruant et excommunicatos
vitare excommunicare noluerunt. vel quorum oc
casione sunt late. nisi licenciam re
integra. reuocauerint. vel si ad
bonorum captionem processerint. hic processum
sunt. nisi infra viij° dies bona.
et dampna. fuerint restituta.
73 xliij. Qui tali licencia nisi fuerint.
vel aliquo predictorum ipso facto vel processo no
tum. inquam si permanserint per duos
menses non poterunt nisi per summum
pontificem absolui habet probaciones.
74 i. e. quicumque l. vj°. xliiij. qui
absoluuntur in mortis articulo
vel palis impedimento si cessante
periculo vel impedimento se non repre
sentent quam cicius comode potuerunt
illi qui potuit eum absoluere.
75 xlv. Omnibus iniungitur a sede apostolica
vel a legato eius vt se repre
sentent. ordinario suo. vel alij
primam susceptum. vel satisfaci
ant lesis habet probaciones. i. e. eos qui
76 l. vj°. xlvj. Professi religionum
mendicancium ab aliter concilio
generali que prius non fuerant con
firmate si deinceps admittant
aliquem ad suum ordinem vel domum
vel locum nouum acquirant vel loca
acquisita. alienent sine licencia
pape. c. de rel. do. Religionum

l. vj°. xlvij. Qui ab alijs quam 77
a papa vel cancellario vel qui de
mandato pape hoc officium habent
recipiunt litteras pape. c. de cri. fal.
dura impu. xlviij. Omnis persona 78
presens et futura cuiuscumque condicio
nis dignitatis aut status eciam
cardinalis q. i. z. p. de colupna
vel eorum alterum sicut pro cardinali
habuit aut ad cardinalatum admi
serit seu votum eorum seu alicuius
ipsorum suffragium in electione pape
admiserit. aut eos papam nominauit
elegerit assumpserit seu in hijs de
derit consilium auxilium vel fauorem
xlix. Qui dictis i. et. p. vel 79
natis dum i. fauorem prebuerint
vel auxilium in scismate persisten
tibus hoc probaciones. c. de scism. ad
succidendos l. vj° l. xlix. l. 80
Glosator constitucionis edite super
regulam. fratrum minorum. aliter quam
littera ipsa sonat. sensum ipsius ad
vtentes vel concordancias. vel
contrarietates seu diuersas vel ad
diuersas opiniones inducentes i. de v.
sig. exijt l. vj°. lj. Quicumque 81
eligit in senatorem rectorem vel
patricium romanum absque licencia
pape dicit vt. c. de priuil. fi. casus
v. xij. lij. Ista que sequuntur. usque
ad h. inter. x. sunt solummodo
loca in regno francie quia facta
sunt a dominis legatis. liij. qui 82
predictam conspiracionem quemcio
nem. sibi licitam cum alijs quacumque
firmitate vallatam impedimentum
latens. vel patens prestiterint.

l

quoniam etiam secularibus vel regu-
laribus dignitatibus personatibus
aut administracionibus quibuslibet
prelatos ad quos locorum ipsorum vel
dignitatum per viam electionis vel
postulationis spectat provisio eisdem
locis de personis ydoneis undecumque
extiterint oriunde et aliter libere per
electionem aut postulationem canoni-
63 cam valeat providere / Cap. lxxiij qui
coacta multitudine cum armis et
sine armis contumeliosa acclama-
cione concitacione tumultu in loco
in quo iidem ad quos spectat
electio postulatio vel provisio convene-
rint seu in ipsos electores vel in
aliquos de eisdem tempore quo predicta
imminent facienda irruperint
irruendum eidem loco fracturam
seu violenciam vel in personas eo-
rum notabilem iniuriam irro-
gaverint et postquam opere vel consilio
clam vel palam per se vel per alium
aliquid egerint per quod conspiratoris
vel conventionis in ista nequicia
in aliquos firmat voluntatem et per hoc
contingit electionem postulationem vel provisi-
onem totaliter impediri vel differri
galio bit hec per Bonifacium .j. de electione Tornacensis in gal.
64 bituricen et sili sequencia Cap. lxx-
iiij iudex delegatus vel conservator qui
litteras citacionum dat sub illa forma
quos nobis lator presencium revelabit
65 vel alia forma consimili / Cap. lxxv. Iudex
delegatus vel conservator qui litteras dat ad
citandum personas in litteris dominum ipse
vel legatum non contentas pretextu testi-
monii perhibendi ubi vel cum status
cause hoc non requirit sed ut ipsi vel
actor fatiget eos laboribus et
expensis vel ut recipiat vel extor-
queant aliquid ab eisdem. Cap. lxxvj 66
Iudex executor vel conservator da-
tus a delegato qui per absolucionis
vel relaxationis beneficio impe-
diendo hiis quos excommunicationis
suspensionis vel interdicti sentencias de-
derint innodandos emendas pecu-
niarias seu res alias penes
dis quoscumque exquisito colore ex-
primunt petere exigere aut oblatas
recipere expost facto / ab hac pena
nullatenus non potest absolvi nisi a papa vel
per legatum sedis apostolice / hoc per Bonifacium.
8. de of. del. cum in iure Cap. lxxvij. 67
Exui testamenta vel quascumque ul-
timas voluntates impugnant et
reprobant pro eo quod statuunt aut se-
culares potestates presentes non fuerint et
auctoritate non persistentes qui te-
stator suum condidit testamentum aut
aliam ultimam voluntatem consti-
cuiuscumque condicionis vel dignitatis
extiterint nisi infra viij.o dies post-
quam super hoc moniti fuerint non de-
sistant ibidem detestis ad personas
Cap. lxxviij. qui confugientes ad 68
ecclesiam ibidem vulnerant mutilant
interficiunt et cedunt vel inde extra-
hunt violenter vel inde extractos
vulnerant seu mutilant perimunt
vel ultimum supplicium infligunt
vel preciant vel consilium aut opem
adhibent in talibus perpetrandis
ibidem. de immu. ec. Sangwisi-
ge / Cap. lxxix. Exui incendiarios vel. 69

executores ecclesiasticorum iudicum
litteras vel acta. deferentes hac occa
sione verberando detinendo capiendo occul
tando mutilando vel occidendo vel litteras
seu acta eis auferendo rumpendo can
cellando vel destruendo vel celando et
qui ad hoc consilium dederunt vel operam.
ibidem. de penis c. ut inter. Tales
etiam excommunicationes bene in con
cilio Wratislaviensi continentur sed supe
rius sunt posite et de mandato eorum ideo
10 hic minime sunt ponende. Lxx
clerici vel sacerdotes qui post trinam
admonicionem focarias vel mulieres
de quibus potest esse suspicio et un
de publice vel circa scandalizetur
in domibus propriis vel alienis duxerint
11 retinendas. Lxxiii. Excommunicantur
clerici vel sacerdotes occasione alicuius
consuetudinis pro baptismo sepultura
vel aliis sacris aliquid exigentes
12 vel extorquere presumunt. Lxxiiii
Constituti in sacris ordinibus
manicas consuticias vel sotulares
consuticios vel rostratos vestesque
rubei coloris vel viridis habere pre
sumat et specialiter archidiaconus
et prepositus qui habent curas ani
marum ne cappas habeant mani
catas et fixuratas et sacerdotibus
ne utantur cappis manicatis et
monachis ne cappis sumptuosis
et non nigris. de cetero utantur
sub eadem pena. Lxxiiii inhibe
dum hec probantur in constitutione
Galonis. Minor excommunicatio
est que tantum privat a perceptione sacramentorum
de hoc dicit ut. c. de cle. excom. mi
nistrat. ad h. excommunicatis. Sed ista
minor excommunicatio contrahitur inflicta

potest relaxari etiam sine iuramento
a simplici sacerdote. ut e. in p. c. presbyter
in periculo anime cum quis committit
sacrilegium xvii. q. iiii. omnis et c.
minor et c. conveniat. dicit ut. c.
de rapt. c. violatores vel etc. quid
Secundo sacerdos fornicarius
lxxxi. di. si qui sunt. Tertio
symoniacus non in ordine sed ali
unde. i. q. i. reperiuntur. Quarto
qui recipit ecclesiam de manu lay
ci sine consensu episcopi xvi. q. vii. si quis
deinceps et c. de iure patronatus pre
terea c. i. Quinto qui in prima
versionis c. de cens. quia in omnibus
Sexto illi omnes qui privantur
ecclesiastica sepultura et hii sunt
multi ut no. c. de sepul. c. prohibetur
Septimo quibus notatus peccator
lxxxviii. di. in xc. di. illud xiii.
q. ii. pro obeuntibus. Octavo communicans
cum excommunicato non in crimine sed in osculo
lo. salutacione simplici loquela
oratione vel mensa. unde versus. Si pro delictis
anathema quis efficiatur. Os orare
vale communio mensa negatur. xi. q. iii.
excommunicatos et c. si e. et j. e. in p. c.
presbyter. Sed in persona tamen non tenetur
sit xi. q. iii. excellentissimus. et sic
meretur excommunicacione minori licet
presumit in mandato j. e. cum desideres
in propriis vel in casibus qui in hiis versibus
continentur. Utile lex humile res ignorata
necesse. Hoc anathema quidem facit
ne possit obesse. Utile i. propter
utilitatem unam. vel rem meam vel pe
cuniam michi debitam repetendo ne
ille videatur excommunicatus j. e. si vere. et hoc potest fieri in secreto.
Idem potest coram iudice ex. de iure

debet defensio denegari s. de except.
cu int et c. dilcto. Iste epus vel
inferentes q. hereticos credentes
fautores et defensores eorum possint
licite advocare maxime iudices
quos3 licet excomunicatos vel ppt
hoc sniam excomunicatonis incurrunt
dum tn no pticipent cu eis i alijs
sed de hereticis psidentes l. vi.
Iste putilitate excomunicati inhijs
que ptinet ad eius salute licet
alia va imponat vel magis apt
eu pficiat et ecia pdicando s. e.
Responso et c. cu voluntate i pri.
xi q. iii antecessor 2 c. se 2 c. cu
excomunicato. Sed nunq tene socij
eiutas socu excomunicatum vel nunquid
in eade camera cu eo vel i eodem
lecto dormire cu quo camdiu i si
mul conduxerint vel nunq in eadem
mensa comedere. dic q no pt. nec
det ipm evitare cu quo hospiciu
vel cameram insil conduxerint. quia
ius ht in rem. vn ex quo an excom
municatom cotracta e societas
no dissolvit s. e. si vere. Sed dor
mire secu in eod lecto vel comedere
in eadem mensa vel bibere cu eodem
vase no det. xi q. iii. excomunicatos
al incurrerit excomunicatom s. e. imp
s. insu. Sed pt impte camere vel
hospicij tamen insuo comedere pit
et dormire. ht intellige s. v. si
sine magno dampno societate
dividere no possit. ar. xi. q. iii. an
cessor et xxiii. q. iiii. c. x. Lex
apt eande eiu lege illicite que
e viro et uxori pt illa vino co
mmunicare xi. q. iii. qm multos. et

s. e. int alia. Simile sicut e i filijs
suis ancillis et mercenarijs vt
in pximus concord. Unde uxor et
isti tenentur pticipare marito pri
et dno excomunicatis sine piclo exco
municatonis. Sed nunq eque
inlicet excomunicate vir tenet coniuge
vel filio pri vel suo vel mercenario
dno. dic q no. et de filia expssu
est xxvii. q. i. de filia. et sic per
illud c. doctores intelligunt id
esse de alijs. Tercia psona iste sunt
subdite uxor et filia pri et sic
de alijs. Unde no tenetur eos re
cipe ad comunione mense vel oronis
et hoc imperium ipsorum maioru
qui tenebantur corrige suos sub
ditos a sto appt q. tam anathema
tis incurrerit al videntur eos fove
et sic incurrent maiorem s. e. imp
s. i. vir. tn pt pete debitu quia
quo ad reddendu debitu no ad
impia iudicantur. xxxii q. i. si quis
uxorem. Sed ex actiuo no tenet
reddere. Similiter filius tenet suum
pri et pr pt ht pete cu sit ei
obligatus et sic de alijs ar. xx
xx q. ii. platum 2 s. e. Relatum
Tum tame pr vel dns no fuit
inculpa vt s. immuitur. Sed si
pendente excomunicatone mariti
pris vel dni divorciu celebritur
filius emancipatur vel accipi
at uxorem vivendo segregatim
cepit suus libertate consequetur
vel iuvenanus coplesse tpus ad quod
se obligavat ex tunc no evita
det excomunicatum ... et ob
ligo ptessit excomunicatum cum ad
hunc dimet debitum ut s. de iud.

alia / Res ignorata. i. e. cum desi
des. ex eo quod dicit scienter et xi. q.
iii. quoniam sit a quod ignorantia non
sit crassa. C. de cle. ex. com. apostolice
Sed quid dicitur quis scire aliquem
excommunicatum. Respondeo cum vidit illud pro-
ferri contra ipsum vel in casu non confesso vel
audivit sententiam ferri vel prelatus
eius dixit ei vel ipsemet excom-
municatus vel est publica fama. Item
esse excommunicatum vel propter leve fa-
mam non debet vi. (?) ... for
mae. xxii. q. v. h. vi. i. e. cum
desides § i. ii. q. i. primo xi. q. iii.
non solum. et c. tenetur et lxxxvi.
di. Si quis vero. Nota hic neces
sitas potest intelligi ex parte excommuni
cati dando ei elemosinam vel vestem et
ipsemet vel si indiget consilio medi
ci vel advocati ne causa pereat
vel potest intelligi ex parte non excommunica
ti ut est orator peregrinus mercator
et viator qui in veritate possit
communicare excommunicato alias non i. e. Inter
alia et xi. q. iii. qui. Sed nunquid
magna necessitas dicitur quod sic quia
aliqua incommoditas est sustinen
da ut ecclesiastica iusticia pereat.
xxx. di. In memoriam et C. de off.
leg. dilectus / Sed cum arbitrio
spectabitur utrum sit magna videtur
quod superioris ar. C. de ... non re
quod super his et c. consultationi dicit quod
in transeuntibus ista res dilationem
non capit ideo in hoc suo iudicio
relinquatur. xi. q. iii. quod predeces-
sor / In peregrinis qui vel mag
aliquando ... vel rome per x. dies
commorari solent superioris iudicium

requiratur quia nemo regulariter
sibi iudex esse potest ff. de iudic. si
alt. ar. C. de elec. venerabilem
et sic loquitur textus. Sed pone
quod debeam pecuniam vel aliud
excommunicato post debitum contractum
sub pena vel sub iuramento nunquid
incido in penam vel in periurium
nisi solvam. dicit Hostiensis obmissis
opinionibus quod non ar. C. de heretic.
c. ult. quia in illa obligatione
et iuramento intelligebatur tacite
si talis permanserit cui liceat com-
municare C. de iuram. quod adim.
xxii. q. ii. ne quis arbitretur
preterea ubi nulla est petitio nulla
est mora ar. ff. de reg. iur. non est
in mora l. vii. Sed excommunicatus
nullo modo potest petere C. de except.
cum ob. et c. exceptionem et C. de
heretic. excommunicamus § credentes
Nunquid papa communicando cum excommunica-
to incidit in canonem dicit quod non
licet male faciat quia princeps
legibus est solutus ff. de leg. prin-
ceps et C. e. t. digna vox maiestatis
ipse solus est qui omnia interpretatur.
i. e. Inter alia / Sed nunquid si
papa salutet aliquem excommunicatum per
litteras vel alio modo scienter sit propter
hoc absolutus dicunt quidam ~~quod~~ quod
non dicitur vide i. e. c. ult. in cle.
et hoc tenet quia certa forma ab-
solutionis traditur per quam non
videtur absolutus i. e. cum desi-
des nisi in dubiis et c. Sacris
hoc est verum quantum ad alios prela-
tos ideo dicit quod est absolutus de

plenitudine potestatis dum tamen papa hoc voluit. et hoc videtur probari quia si per ignoranciam hoc faceret. absolutus non esset. quod contra si sciens absolutus est. ut e. si aliquis. Sed quid de excommunicato ab alio prelato si participaret cum excommunicato a se nunquid incidit in canonem. Videtur quod non quia nullus sua sententia ligat. xi. q. iii. c. i. dicit contrarium quia non sua sententia sed canonis ligatur. ut e. nuper. et nullus compellitur quod teneatur evitare excommunicatum ut e. multi. Sed pone quod aliquis excommunicetur cum participantibus suis nunquid quilibet tali sit excommunicatus maiori vel minori. dicunt quidam quod maiori ut e. quod in dubiis. Sed illud et similes intellige cum participat in crimine. ideo dicit quod participans cum excommunicato non in crimine non ligatur maiori. quantumcumque excommunicetur cum participantibus nisi legittima monitione premissa tunc vel una pro omnibus. ita quod sint aliqui dies interpositi nisi necessitas arctaret. et qui monentur comprimantur. [illegible] al[iter] sententia non tenet. ut e. statutum l. vi. et c. constitutionem e. l. Idem est dicendum de participantibus cum suspensis vel ut dictum est ut e. Statutum l. vi. Sed nunquid debet sacerdos dimittere missam propter excommunicatum et si celebret eo presente nunquid erit irregularis. Sed primum dicunt quidam quod si incepit missam non debet relinquere officium imperfectum vii. q. i. nichil. Sed ibi loquitur de infirmitate. Et ideo distinguo aut est occultus aut manifestus. Si est occultus tunc in occulto tenetur eum vitare. ut e. cum non ab homine sed non impubes. xi. q. iii. Si tamen et c. vlt. et per quos potest celebrare tamen debet eum inscienter monere ut exeat. Sed de cons. dist. ii. Si sacerdos. Si vero hoc est manifestum moneat eum publice ut exeat si non vult exire distinguo. Si non inchoavit canonem debet removere vestimenta et dimittere missam et exire ecclesiam xxiiii. q. i. vlt. et xi. q. iii. Sicut apostoli. Si vero inchoavit canonem tunc ipsum perficiat. debet missam timore ar. de cons. di. ii. Relatum. Sed secundum distinguo. aut est excommunicatus publice ut per processus denunciatus tunc qui celebrat eo presente est privatus ab omni ingressu ecclesie donec satisfecerit ad arbitrium iudicis cuius sententiam contempsit. Sed de privil. episcoporum l. vi. et si antequam satisfecerit celebravit est irregularis ut e. is cui l. vi. Sed aut non est publicatus tunc licet peccet celebrando non tamen est irregularis. ut e. is qui l. vi. Sed si sacerdos sit excommunicatus vel suspensus nunquid tenetur dicere horas. dicit quod sic quod etiam tunc quod contra [illegible] mirando. etiam peccat ar. xxxiii. q. iii. vir cum propria v. lxxxvi. Si. Si qui sunt ita quod dicant in silencio et orando. ar. xi. q. iii. Si quis episcopus ii. et. Sed [illegible] quod interest non debet dicere dominus vobiscum cum sit excommunicatus. [illegible] Fidelium Sed dicere exaudi orationem meam. Nunc videndum est de sententia lata ab homine. et quod causa sit infligenda.

de principio

non

de participantibus excommunicatis

de celebratione misse presente excommunicato

de absolutione eorum excommunicatorum [illegible]

de sententia excommunicationis [illegible] ab homine

dic q. maior excommunicacio pena
cia tm infligi det xj. q. iij. epi
ne mo. et ctum / Hec aut co
ntumacia intplici qua infligit
sententia e in no veniendo ad iu
dicium. Sive quia peremptoria
citacione recepta venire contempnit.
Sive quia maliciose se ipm oc
cultat. Sive facit ne citacio
possit ad eum pervenire / Secunda
qn citatus venit ad iudicium sed
no vult stare iuri / vel an fine cae
contumacit vel illicenciatus recedit.
Tercia e qn eius offensa
e manifesta. vel iussus a iudice
no vult emendare / ff. probant. v. ut
lite no contest. qum frequent et xj. q.
iij. ctum / et j. de vb sig. excepte
nisi / Et quocienscumque aliquis
fuit vocatus tribus edictis vel
uno peremptorio pro omnibus / pt si
contumax fuit excommunicari / nec disti
nguitur utrum ca sit parva vel ma
gna / ex quo e contumacia j. de
vb sig. excepte / Sententia iudicis
tribus modis dr in iusta / ex ca.
ex ordine / ex aio / Ex ordine
ut cum no servata integritate ordi
nis iudiciarii profertur inven.
s. no premissa competenti monicione
ut j. e. sacro in pn. / Ex ca
dr in iusta qn no sub e causa
quare reus det condempnari ut
j. e. sacro § 1. / Tercio ex aio
ut si iudex timore vel odio vel
amore carnali fert sniam v. de
re iud. cu eterni. l. vj. / Deistis

hetur xj. q. iij. § Si quis Et § cu
quis / et pt ista pt agi coram iudice
superiore ad intesse et ut revo
cet j. e. sacro / dic ut in glo / vel
superior pt si sit dubium absolvere
ad cautelam. j. e. venerabili et c.
venerabilibus. l. vj. / Sed qui pt
iudex absolvere excommunicatum ad cau
telam. Dicunt quidam q ff. ppt.
testiom fendm. in decretali pbonid
ar. v. de test. veniens / dic cum
host. et b. quod numquam pt quis
absolui ad cautela qn ctm est q
quod est excommunicatus. sed si dubium
sit an teneat snia. ut pote quia
error intollerabilis fuit expressus
in snia. tm sub iii precepti vel man
dati apte ut tra contineat aliquid.
quod in suo genere e peccatum. vel si excommuni
cacio fuit lata post appellacionem.
vel qn dr snia nulla. ut i casibz
positis j. e. § ppi et. v. de re iud.
§ iusta. tunc pt fieri absolucio ad
cautelam et hoc hoc e expressum
j. e. solet et c. venerabilibus
§ pt et § vlt. l. vj. / Illa decr. ve
niens no obstat. quia ibi excommu
nicacio post appellacionem fuit lata.
ut ibi dicit glo. / tn relaxacio ad cau
telam locum no hbet in interdicto
generali j. e. prim. l. vj. / Sententia
pastoris seu iudicis sive iusta
sive in iusta timenda e et tene
da. xj. q. iij. c. 1. / Fallit h' in vi
casibus / Primus si ferat contra
leges et canones hoc e vim qn

cf. Absol. ad cautela

de contumacia epi
de sen. iusta iniusta

de sen. nulla et contumacia

fertur qr ius gstitucois no qr
ius litigatoris. S. de re. iud. c. i.
et. c. cu int. Et intellige q
in sina error exprimatur ut pote
excomico te et pnuncio te exqmuica
tum. quia excqmunicato lata e. pq
appellatom. J. e. p tuas et c. licet
l. vj. nec e necesse appellare ij.
q. vj. §. diffinitiua. Idem est
dicendu. ubicunq exponit iudicatu
retro fuisse nullu ut si lata fuit
p falsas lras. S. de cri fal. Super
eo. z S. de re. iud. c. i. Si erro
rem no exprimit insina/ut cum
pnunciat qr ius tenet quide
tur sina. S. de re. iud. cu inter.
Sed si error e in facto ut si hs
mo dicatur excomico te/quia ex
spoliasti talem/licet sit manife
ste flm tenet sina. quia talis
ca possibilis e. nec gtinet erro
rem. et ideo ligat xj. q. iij. c. 12.
ij. nec p appellatom suspenditur
quia excqmunicato secu trahit sep
execucom. S. de ap. pastoralis
Idem e dd de sina suspensionis
vel interdicti J. e. Is tm insi. l. vj.
2 Secundus si pticipans cu ex
qmunicato no incurrit excqmunicatum
no pmissa monicione gpetenti
et nominatim no exprimatur. Idem
de pticipantibus cu suspensis
vel interdictis J. e. statuimus. et. c.
qstom z. c. statutu l. vj. Ali
os vij casus hes. S. de cle. exq.
mi §. po Sed pone aliquem
excqmunicatu nunc potest iteru ex
qmunicari dicunt quidam q no. quia
de hijs que fore sunt nichil ad
nos xxiiij. q. i. c. i. et ij. Iste
qui excos etiam no pt magis esse
ex. xj. q. iij. ois xpianus. tu dic
q. s. q excqmunicatus pt iteru ex
qmunicari. S. de iudis significasti
et iij. q. iij. engeltrudam. et
sunt duo effectus excqmunicacionis
primus e eiciendi extra ecclam
Secundus effectus e detinendi
ext. Sicut qui e ligatus uno
vinculo, alio vinculo pt ligari
Et qui e in uno pcto pt aliud
comittere. et sic plus puctur
et sic pt plures excqmunicari et
magis excqs. punietur. et secunda
excqmunicato tuc pmo incipit here
suu effectum. cu absolutus a prima.
et tn pma. absolucio no habuit
suu effectum ppt secundam excqmunicacom
et ita no prodest pma absolucio
nisi cu absolutus fuit a secunda
de hoc dr. J. e. §. Sed quatr.
Sed quis poterit absolvere a sna
excqmunicacionis/distingue aut e
lata a iure aut ab homine. Si
a iure siue sit maior siue minor.
pt p suu epm/vel pprium sacerdo
tem relaxari. nisi specialr coditor
canonis s' absolucom reseruet J.
e. nup Reseruat aut s. pa
ncasibus notatis S. de penis
§. casus vel. Ex qmunicatus ma
iori excqmunicatone debet absolui
cum iuramento. s. q stabit ma
datis ecclie hoc e iuri stari S. d.
ap. ad hs. vel madato epi an

d absol'oe ab excoe t' f

v

am. q. i. Brac. et s. contenos / et in
hoc incantato tm ipsi pt. ne de
cetero. indicium ionatho nel
aliq religionis nisi manus
iniciat violenta. nisi se defen
dendo. aut de mandato suorum p
latorum fecit / nl in sup eis placi
onis misterio an magisterium
habeat / a d yron eadem. cerita
socius esse nostrum. s. e. conteno
re et ut satisfaciat lesa s. e. ca.
nostitum / Secundum incantato
e de necessitate sicut quondam.
~~quod~~ no / sed poms recipitur
ad cautelam. s. e. eo desides in
pn / et aliqui absolvunt sine in
iuramento. quod tn fiet si esset de
subia s. e. sup eo. et c. a nobis.
nisi / host dt. contra quia nisi for
ecclesie que p absolucoe talium e
introducta. obstinet / no e con
tandum eius. s. e. eo desides nisi
/ sed for e qp iuramento intuendum
s. e. contenoe / al no e absoluta
/ nec obstant contra. quia intelligi
det qp hoc ut clams in abit
inte mortui. et pp. qui e supp
ius potuit illud remittere ut i
c. sup eo. / ex officio pena e benig
nior / Minor uit excomunicato
pt a simplici sacerdote sine iura
mento. relaxari. s. e. imp nisi
/ In absolucione maioris excom
nicacionis ab homine lata / contumacia
quia noluit venire ad iudicium
nl stare iuri / debet primus recipi
iuramentum ab eo / qp stabit man

datis ecclesie / et hoc mandatum
debet fieri / ut pereat iuri s. e. prudes
et s. de v. s. sig. ex parte nisi. / Cum
vero pro offensa. e excomunicatus et
e manifesta. p simam / nl facti
evidenciam / debet ante absolucionem
sufficienter prestare caucionem. / Si vero
offensa e dubia sufficit adicla
randam simam / si parendi man
dato. ecclesie competens satisfactio p
beatum s. de v. s. sig. ex parte nisi.
/ Quando si ita paup sit qu non
possit prestare caucionem / tunc. iuret
. s. de dote pt sinor rest. c. pres.
/ Forma absolucionis hec e. ab
solvo te auctoritate qua fungor
ab omni vinculo excomunicacionis / et
restituo te sacramentis ecclesie / qua es
ligatus / nl vba equipolencia / ii.
q. vi. s. diffinitiva / et s. de v. s. sig.
nullus / al no e absolutus / nec est
excomunicatus audire / si dicat demu
ciamus talem excomunicatum absolu
tum. nl similia / prima ista / Sed
dic qp secus e in foro conscientie / et secus
in foro contencioso / quia ibi no ab
solvatur aperte / Absolvere autem
ille qui tulit / nl superior / debet ab
solvere / si ad illum fuit appellatum
/ nl si excomunicator negligenter
nl maliciose differat absolucionem
s. e. Bracar et c. venerabilibus
l. vi. / et in talibus de quibus potest
cognoscere. s. de of. ord. pastoralis.
/ Dic ut in eo. t. s. archipresbytero / et i alt.
in quibus pt cognoscere / superior de
excomunicacione / absolvo. seu relaxacio

pre[...] dico — fri[...] abso[...] — .N.

de absolu[ti]o[n]e ab exco[mmunicatio]ne ab ho[min]e lata

qua ipse facit tenet licet forsitan
sit iniusta. ar. c. venerabilibus §
vl. vi. Sed nunquid potest absolvere
a sententia lata a sacerdote. dic quod si est
ordinarius et tocius diocesis. xi. q. i.
de persona. si tamen malefacit quia de
beret illum remittere ad excommunicato
rem absolvendum. ex. de of. ord. ad
reprimendam. nisi periculum esset in mo
ra. tunc eum iniungendo quod parebit man
datis ecclesie absolvat. ar. c. sacris.
Et sic qui tulit sententiam potest eam
relaxare. Fallit tamen hoc in viii.
casibus. Primus in delegato ipse
qui post sententiam diffinitivam ab eo
latam potest non parente sine excommuni
catione qui anno elapso non potest ipsum
absolvere. ex. de of. dele. quoniam.
Secundus est in excommunicato qui quon
dam est excommunicatus. illum quem excommunica
verat non potest absolvere et hoc vel
lige de ligato maiori excommunicatione
xxiiii. q. i. audivimus. Secus autem
est de minori ut dictum est ex. de cle. ex
com. §. ligatus et §. sed pone
Tertius in incendiariis locorum non
sacrorum. quem ordinarius potest excom
municare sed post denunciationem
absolvere non potest. ar. c. tua. Quartus
in clericis excommunicantibus hereticis
ecclesiastica sacra quos ordinarius
potest privare suo officio sed non restitu
ere nisi ex clementia sedis apostolice. ex.
de heret. excommunicamus. §. sane.
Quintus in suspensis per aliquam a
beneficiis et feudis per eo quod post
admonitionem indignus efficiebat

ex. de preben. grave. Sextus in de
gradato. quem prius potest degradare
sed non restituere ut notatur c. ex.
de cle. excom. mi. § sed pone. Septimus
in eo cui non iudicio sed eciam ini
stem committitur causa ipsa diffinivit
negocium et mandat excommunicari
rebellem vel nomine pertinentem. ex. de
of. dele. qui [illegible]. Octavus
si sententia lata per papam vel archiepiscopum per
papam confirmetur. ex. de confir. utili c.
i. 2 n. et ex. de instit. ex frequenti
bus. Sed qualiter absolvetur qui
pluribus excommunicationibus est ligatus.
Distingue aut ab uno aut a plu
ribus. Si ab uno distinguitur. aut
una sententia vel pluribus. si una tamen
propter plures causas. si eum absolvat
in toto est absolutus. ex. de cle. ex
com. proposuit. si pluribus sententiis vel
intendebat eum ligare pluraliter
qualibet sententia tunc ab omnibus est ab
solvendus. alias habetur pro ab
soluto. xi. q. iii. precantatores. aut
non intendebat tunc si absolvatur
ab una totaliter est absolutus. ex.
de iudicis cum deliberamus. Si a
pluribus iudicibus vel sed habent e
andem iurisdictionem quia si plures
iudices delegati dati ad unam
causam. tunc si unus absolvit
vice omnium pro absoluto habetur. ex.
de of. dele. Aut habent diversas
iurisdictiones tunc ab omnibus est absol
vendus ar. c. officii. Sed quod primus
absolvit non denunciabit eum
absolutum donec ab alio absol
vatur quia quod est excommunicatus in una

[illegible] ab pot. ille qui ligat

de ligato pluribus [illegible] absol.

etiam excommunicatus est quo ad omnes
xi. q. iii. quis quis. Si vero sit ex
communicatus a iure pluribus suspen-
sionibus debet exprimere. alias remanet
ligatus per illa que non expressit. j.
e. cum pro. Nota quod in articulo
mortis potest absolvi excommunicatus
quacumque excommunicatione teneatur.
si habeat copiam sacerdotis j. e. non
dubium. et c. quod de sponsis. et voluit
aliqui dicere quod a layco possit absol
vi cum quibus concordat. B. ar. de
pe di. i. que penitet. et de cons. di.
iiii. Item est ubi laycus absolvit
propter extremam necessitatem quem
episcopus absolvere debuit l. di. i ca
pite. Si vero absolutus non fuit
et sic moriatur si apparuerint in
eo signa penitentie vel contritionis potest
absolvi post mortem per eum per quem
potuit sanus et vivus absolvi
j. e. a nobis ii. Quid si episcopus tu
lit sententiam in omnes qui furtum
fecerunt vel facient in sua dioc.
numquid alii facientes furtum in sua
dioc. vel sui subditi alibi facien
tes furtum sunt excommunicati. dic quod
ratione delicti comprehensi efficiuntur
de eius iurisdictione vi. q. iii. pla
cuit. et S. de sent. excom. [?] 2 c.
nolentes. l. vi°. hoc intelligas
esse verum si sciebant excommunicationem
latam. alias ignorantes sententias e
piscoporum vel aliorum prelatorum sententias
excommunicationis non incurrunt nisi sit
lata a papa. Idem est si subditi co
mittunt furtum extra dioc. S. de co
stit. ut animarum l. vi°. et dic ut S.

de sponsis. §. Sed numquid peccata et §.
vii. ratione. Pena non servantis ex
communicationem est si iniuste fuit excommu
nicatus propter contemptum incipit esse
ligatus xi. q. iii. §. cum ergo. Si iniusta
fuit et sit clericus debet deponi nisi
cum eo fiat dispensatio xi. q. iii.
Si quis presbyter. dic de hoc ut S.
de cle. ex. min. §. excommunicatus idem
de suspensione et interdicto ut ibi
dicitur. Si laycus sit tardius absol
vitur xi. q. iii. qui iubente.
Nota quod universitas vel collegium
non debet excommunicari sed tamen qui cul
pabiles reperiuntur j. e. Romana
§. fin. l. vi°. Item iudices secu
lares per censuram ecclesiasticam
sunt compellendi ut repellant in suis
curiis excommunicatos ab agendo pa
trocinando et testificando j. e. de
cernimus. l. vi°. De suspensione quanto [?]

Sequitur de suspensione. Ex
communicatio et suspensio et
interdictum quantum ad aliquid
equiparantur j. e. cum medicinalis
l. vi°. In xxx[?] tribus casibus
aliquis suspenditur ipso iure.
Primus qui excommunicat aliquem moni
tione non premissa suspenditur ipso
iure per mensem ab ingressu ec
clesie. licet excommunicatio fuit iniusta
j. e. sacro in pri. Sed mense elap
so restitutus est lxxxi. di. Siquis
sunt. Ratione quod iste excommunicatus
in iniuste statim ab ipso excommunicatore
suspensus ab ingressu ecclesie petat

ca. cap. quod de suspensis a iure ipso facto [?]

absolui / nunquid potest absoluere
quidam dixerunt quod non / immo debet
a superiore tempore suspensionis cogni-
tarius absolui / quia cum ipse sit sus-
pensus / alium rationabiliter non po-
test ar. de conse. di. iiii. statuimus c. et c. de
tempo. ord. eos l. vi. et intellig-
unt illud c. sacro / ubi dicitur non conta-
meret rationabiliter nisi qui monitus pro-
tessit vel post tempus suspensionis
Alii dicunt contrarium / quia licet per inve-
sem. sit privatus ingressu ecclesie
in ipso ingressu interdictum retinet quod
propterea interdictione non est privatus /
nec cognicionem / unde ipsum absoluere
potest c. de re iud. a cognicione et c. si
c. duobus et c. de cle. ex. mi. si
celebrat / et hoc videtur dicere c. c. sa-
cra. § caueat / Sed que dicit
monitus competens / dicit quod trina vel
vna pro omnibus / ita quod obseruentur
aliquorum dierum competencia interualla.
ex parte eius qui m. de illicita / et c. c. con-
2 tumacium l. vi. / Secundus iudex
cognitarius suspendens aliquem
vel interdicens non in scriptis / vel cau-
sam non exprimit / vel exemplum scripture
infra mensem post diem sine non
tradidit / si fuit requisitus ab eo quem
sit ecclesie per mensem est suspensus
3 c. c. cum medicinalis l. vi. / Tercius
Rector ecclesie qui pro alienis debi-
tis grauauit ecclesiam vel commissam
aut litteras alicui seu sigilla conce-
dit quibus ecclesia possit obligari
ab administratione temporalium et spiritua-
lium est suspensus c. de sol. si
4 quorundam / Quartus manifestus

fornicator siue notorius / et testis
falsus c. de tempo. ord. quesitum
et c. de coha. cle. et mul. vestra.
Quando sit notorium et manifestum
dicitur ut c. de coha. cle. et mulier.
§. Sed quia uestro ad hoc / Quintus
si ordinator vel presentator recepit
iuramentum ab ordinando vel promissionem
quod super prouisione sua ipsum non in-
quietabit / a collatione ordinum et pre-
sentator ab execucione pontificum
est suspensus c. de sy. c. per tot / 6
Sextus qui beneficiarius manifes-
tus sic decedente ecclesiastice tra-
dit sepulture vel oblationes susce-
pit / suspensus est ab execucione of-
ficii vestro ad satisfactionem arbitrio
sui episcopi faciendam c. de usu. quia in
omnibus / Septimus qui eligit
in episcopum defectum pacientem in nata-
libus i. illegittime natum / et in
sciencia et etate s. infra xxxum annum
non completum / triennio a beneficiis
omnibus secundum host. est suspensus c. de
ele. cum in cunctis / hec pena etiam
extenditur ad compromissarium eligentem
scienter indignum / dum tamen compromissarius
non sit episcopus vel superior / et hec pe-
na hodie restringitur ad bona
que habent in ecclesia sic offensa c. de
ele. si compromissarius l. vi. / Oc- 8
tauus iudex ordinarius vel delega-
tus contra conscientiam et iusticiam ingra-
uamen alterius partis aliquid fe-
cit odio fauore gratia vel sorde / ab
execucione officii per annum est sus-
pensus / et si celebrauit irregularis
est c. de re iud. cum eterni l. vi. /
Nonus capitula conuentus collegium 9

v

et singulares psone que cathedra-
libus et regularibus ac collegi-
atis ecclesijs bona aplatis dimis-
sa vel vacacionis tpe obvenien-
que in vtilitate ecclesiarum conpedi
vel futurorum debent successoribus
reservari occupaverit et q super
eo ipso sunt et tam diu maneat
ab officio et beneficijs quibus-
cumque suspensi donec restituerint
quid q perceperint non obstantibus
quibuscumque privilegijs consuetu-
dinibus vel iuramento sedis aplice
vel alia quauis firmitate vallatis
10 e. de elec. Sepe. l. vj. Decimus
epi vel corum superiores aut abbates
seu quiuis alij regulares vel
seculares aut seculares plati sine
ecclesiastice psone vacantibus dig-
nitatibus prebendis et personatibus co-
rumque subiectis ad collationem ordina-
cionem psentacionem vel custodiam
ptinentibus eorumdem bona morien-
tibus eorum de rectoribus vel
ministris in ipsis inventa. sine va-
cacionis ipsorum tpe obvenientia
que in vtilitate ipsorum conpendi vel
futurorum debent successoribus reservari
occupare aut in suos vsus quocumque
quoquomodo psumunt nisi de spe-
ciali privilegio vel consuetudine pre-
scripta legittime seu alia causa ra-
cionabili hoc eis competere dinoscatur
alioquin epi et corum superiores alij
gressu ecclesie cetri vero ab officio
et beneficio tam diu eo ipso sunt
suspensi quousque plenariam fece-
rint de predictis si ad bona con-
petant conpetentes vel al intelligi-

de bonis que superfuerunt solutis de-
bitis et necessarijs pro fructibus et
ministris in oneribus supportandis
e. de off. ord. psenti l. vj. Un- 11
decimus si partes recedant ab appel-
latione in electionibus eporum facta
ad sedem ap. antequam fuit pre-
sentata si iudex inferior cuius est
de negocio inquirere sine debita inqui-
sicione ad confirmandam electionem et conse-
crandum electum processit confirmato
et consecrato non valet et confir-
mator est ab eporum confirmatione
et consecratione per continuum annum
ipso iure suspensus e. de elec. per
vida. l. vj. Duodecimus q con- 12
senciunt electioni nominationi vel as-
sumptioni senatoris rectoris vel patri-
cij vrbis romane absque licencia sedis
ap. ipsi et eorum posteri in perpetuum
ab omnibus privilegijs ecclesie et
honoribus que habent aliqualiter ecclesia
sunt privati e. de elec. fundamenta.
l. vj. Decimustercius clerici q reci- 13
piunt ordines sacros ab alieno
epo absque licencia sua pre vel eorum de-
cuius dioc. traxit originem vel vbi
habet beneficium. e. de tpr. ord.
Sepe. l. vj. Et cum istis solus papa
dispensat vt ibi et c. nullus l. vj.
Decimusquartus epi qui ordinant 14
alienos clericos scienter vel ignoran-
cia affectata per annum collatione or-
dinum sunt suspensi e. de tempo.
ord. eos qui l. vj. xvij q in- 17
fanti nisi religionem intraret vel
illiterato vel absque licencia sui superioris
homini dioc. alienae aut coniugato
tonsuram contulerit nisi velit religi-
onem intrare aut ad sacros ordines

prnom. & q. in canonibus continetur
collatione consue. p annum e suspen-
sus. e. de temp. ord. nullus l. vi.
16 C xvij. Religiosi mendicantes
qui recipiunt aliquem ad pfessionem
infra annum sunt suspensi a recep-
tione quorum libet ipso facto e. de regula-
17 ribus solum l. vi. C decimus viij si-
tus .1. q. 1. reperitur et homicidium
occultus. e. de tempo. ord. quesitum
18 C xviij qui in sectatus fuit ho-
stiliter cardinale omnibus benefi-
ciis que obtinet ab ecclesia e privatus
19 tus C xix. filij eorum et nepo-
tes usque ... beneficiis ecclesiasticis si sint epi
sunt privati nec eis pateat aliquis
honor ecclesiasticus vel mundanus
20 Vicesimus. civitas preter bibem
qui talia facientibus vel pmitten-
tibus consilium vel auxilium dedit a
favorem vel infra mensem saltem
delinquentes sunt tanti facinoris enor-
mitas exegerit vel facultas ei affu-
erit non dimisit ... pontif-
icali et superiori dignitate sit p-
rivata. et civitas remanet inter-
dicta h probantur. e. de penis felicis
21 l. vi. C Vicesimus primus et xxij.
22·23 no. j. e. §. casus d cominus. 2 d quilibet
et xxiij. e. e. §. ad finem C Cele-
brans alienus interdictus ingressus ec-
clesie p quas et in ipsa divinorum cele-
bratio e interdicta. ideo irregularis
efficitur si in ea se ingerat divinis
in officio suo agens sicut prius j.
e. is cui l. vi. hoc e verum in quolibet
officio. divino et horis divinis tamen
officiando. etiam et in sacris
ordinibus et in sacrificiis conficiendis

xj. q. iij. Sicquis episcopus. Sed si pla-
ne et ex devotione excommunicatus et
suspensus solus vel cum alio horas
canonicas dixit irregularitatem non in-
currit ymo ad hoc tenetur ordinarie
ar. e. ti. §. q. m te. 2. j. e. alma.
l. vi. C Sequitur de interdicto
nam interdictum excommunicatio et sus-
pensio quantum ad quedam equipparantur.
Primo si ferat iudex ordinarius
vel deleg. sententiam non in scripto. j. e.
cum medicinalis. l. vi. C Secundo quia
sic appellatio precedens defendit ab ex-
communicatione sic ab interdicto et sus-
pensione. e. de relig. do. cum dilecti
et. e. de ap. ad hoc ag... v. 2c.
dilectus filius C Tercio sicut excom-
municatio. sic ab officio. et ingres-
su ecclesie lata suspensio p appellationem
sequente minime suspenditur.
j. e. is cui §. Sane l. vi. C Quarto
sicut excommunicatus eligere vel eligi
non potest. ita nec suspensus vel inter-
dictus. e. de consuet. cum dilectus et
qui non servat. interdictum non potest
postulari vel eligi. e. de postl. c. 1.
C Quinto quia sicut excommunicatus
non potest celebrare divina officia
sic nec. suspensus ab officio vel
interdictus. e. de cle. ex q. in c. 2.
et. c. postulastis et dic ut ibi di-
xi in §. excommunicatus C Est tamen
differentia inter ista tria. nam ipse
persona excommunicatur xj. q. iij. cum
et. iij. q. iij. engeltrudam et j. de
ver. sig. ... et suspenditur similiter
persona. quandoque a beneficio quandoque ab
officio quandoque ab utroque ij. q. v.

B

plis et c. de priuileg. cum inter sollicitudines. Locus vero interdicitur s. ciuitas castrum ecclesia et regnum s. de verb. sig. cum in partibus. In locis autem ponitur verbum pallio quia ciuitas dicitur coniurata et persona interdicta s. e. verbo et c. de priuileg. cum et placere.

c Casus de interdicto a iure sunt viii.

1 Primus ciuitas est interdicta et etiam dignitate pontificali priuata que fraudem vel dolum commisit in electione incogendo cardinales ad non eligendum etc. c. de elec. ubi periculum. §. preterea. in fi. l. vi°.

2 Secundus de ciuibus qui faciunt pignoraciones in personas ecclesiasticas vel bona eorum si sit vniuersitas est supposita interdicto. c. de immunit. et si pignoraciones l. vi°.

3 Tertius vniuersitas vel collegium quod alienigenis publice vsurariis exercentibus domos locat vel concedat hic permittit nisi infra mensem eos expulerit. c. de usur. usurarum l. vi°.

4 Quartus ecclesia in qua sepelitur aliquis qui alibi elegit sepulturam nisi infra x. dies omnia fuerint restituta si petantur. c. de sepult. animarum l. vi°.

5 Quintus qui visitant et accipiunt procuraciones a locis non visitatis sunt ab ingressu ecclesie interdicti et inferiores ab officio et beneficio suspensi nisi infra mensem restituerint quod acceperunt et tantundem nec in hoc casu valet quamcumque remissio vel libertas. c. de cens. exigit et c. felicis l. vi°.

6 Sextus vniuersitas que est culpabilis in collectis vel talliis contra clericos faciendis. c. de imm. ec. clericis l. vi°.

7 Septimus ciuitas que prestiterit auxilium insequentibus cardinales ut dicitur c. c. §. xxxi. Ciuitas etc.

8 Octauus familia laicorum qui arma concitauerit per se vel per alium ad impediendum electionem vel postulationem ut in concilio Viennensi. de elec. tocius.

Sed quid dicitur interdictum generale? Dic quod quo tota terra subicitur interdicto siue sit ciuitas siue prouincia villa vel castrum quantum ad locum illum cum nullus excipiatur s. de verb. sig. cum in partibus. Si ciuitas vel castrum seu villa sit interdicta suburbia et continentia edificia intelliguntur interdicta ne vilipendatur sententia interdicti. Idem de ecclesia vel capella si sit in cimiterio vel ecclesie contigua secus si contigua non existat s. e. si ciuitas l. vi°.

9 Pone quod aliquis celebret in ecclesia seu in loco interdicto. Nunc est videndum distinguere aut est ecclesia interdicta propter effusionem sanguinis vel seminis 10 tunc licet peccet irregularitatem tamen non incurrit cum non sit in iure expressum. Aut est interdicta a iure alia de causa vel ab homine tunc si scienter celebret nisi sit super hoc priuilegiatus aut in casibus in iure concessis irregularitatem incurrit a qua non potest nisi per summum pontificem liberari.

et i. c. Is. qui. l. vjo. ¶ In quibus autem
casibus sit concessum in iure di
cetur. i. eo. ti. tempore ¶ Interdicti sententia
prolata iudex, nisi aliud sit expres
sum in ea, non ligat presbiterum qui li
cite admittatur ad divina. Idem
si presbiter interdicatur de clericis est di
cendum. ¶ Item si propter delictum domini
vel rectoris civitas est interdicta, ci
ves qui non sunt culpabiles et
non sunt interdicti possunt extra civita
tem interesse divinis. Sed si presbiter
alicuius terre interdicatur, singulares
persone non possunt alicubi casibus
expressis in iure tamen non exceptis
audire divina vel ecclesiastica percipe
re sacramenta, hec probantur. i. e. c. Si sententia.
l. vjo. ¶ Tempore interdicti hec con
ceduntur. ¶ Primum baptismata
parvulorum. e. de spon. non est nobis
et i. c. uso et c. qui. l. vjo. ¶
Secundo penitentia non solum quantum
ad morientes ut in precedentibus
c. di. Sed tamen sani quam infirmi
ad penitentiam licite admittantur
dum tamen non sint excommunicati, qui non
admittuntur nisi in mortis articulo,
vel qui sint in culpa dolo vel fra
ude ut lata sit sententia interdicti vel
dederint consilium vel auxilium
in delicto propter quod latum est, nisi prius
satisfecerint si possint vel dederint
ydoneam cautionem de satisfaci
endo vel si non possint satisfacere
vel cavere iurent quod laborent
fideliter ad ista, alias non est eis penitentia
concedenda / relaxatio interdicti
ubi civitas locus vel universitas

sunt interdicti sed eis solummodo
iniungenda est penitentia salutaris. i. c.
Alma mater. l. vjo. ¶ Tertium via 3
ticum quod hec penitentibus non negatur.
e. t. xxvi. q. vi. c. et i. c. Permittimus
¶ Quartum quod in singulis diebus in
ecclesiis et monasteriis misse cele
brentur et alia divina officia di
cantur sicut prius, sub missa tamen
voce clausis ianuis, excommunicatis
et interdictis exclusis, et campanis
non pulsatis, et canonici et clerici
ad ecclesiam conveniant vel distri
butiones cottidianas non habe
ant sicut alio tempore non haberent si
divinis officiis non adessent ¶
In festivitatibus sed natalis domini
pasche et penthecostes et as
sumptionis virginis gloriose campa
ne pulsentur et ianuis apertis
alta voce divina officia sollemp
niter celebrentur, excommunicatis tamen
expulsis, sed interdictis ad missis
ita quod illi propter quorum excessum
interdictum est prelatum ad altare vel
latera eius appropinquent. Privilegia quo
que concessa sub quacumque forma
verborum quibuscumque personis exemp
tis et non exemptis, regularibus
vel secularibus, non possunt alicui suf
fragari, cum quibuslibet tam secula
ribus quam regularibus sufficere
debeat ut tempore interdicti modo pre
misso diebus celebrent supradictis
hec probantur. i. c. Alma mater. Adi
cimus. l. vjo. ¶ Quinto quod aliquis
veniat aliunde s. de loco non inter
dicto impune potest quod celebrat

¶ Licent tempore interdicti

sit iannis clausis admitti ad divina dicit quod non nisi super hoc privilegium consistat. Sed si persona singularis habeat privilegium quod possit celebrare vel audire divina familiares eius ad audiendum et celebrandum sibi officium divinum licite admittuntur non sit extra de sen. ex. de familiaribus alicuius quentis vel collegii qui admitti non debent nisi sint privilegiati. Sed ista concessione non potest gaudere ille cuius causa seu culpa dolo vel fraude sententia est lata. vel qui prebuit ad hoc consilium auxilium vel favorem hec probantur eo. de privil. licet nobis l. vi°. ¶ Quintum est predicacio in ecclesia. ¶ Sextum est confirmatio episcopalis hec probantur ibidem c. Responso. et c. quod l. vi°. ¶ Septimum episcopus tempore interdicti die cene crisma conficere potest ibidem c. quod l. vi°. ¶ Non tamen communiter et habetur quod tempore interdicti potest homo a sententia excommunicationis absolvi quia non est ordinis sed iurisdictionis. Sed absolutionis solempnia exhibere sicut est dicere orationes cum stola et psalmos penitentiales et in ecclesiam introducere est officii ideo hec sollempnia non debent fieri in loco interdicto licet absolutio fieri possit. ¶ Item episcopi vel superiores occasione alicuius constitutionis sententiam excommunicationis interdicti vel suspensionis non incurrent ipso iure nisi in ipsa de episcopis expressa mentio habeatur ibidem c. quia periculosum l. vi°. et de

elec. Si compromissarius ibidem quoque l. vi°. ¶ Ultimo queritur de predicatoribus utrum possint in predicationibus et confessionibus expensas licite petere et recipere ab excommunicatis vel detentoribus rerum alienarum. dicit quod sic presertim si aliunde non valeant in illo loco sustentacione habere ibidem c. cum voluntate. Sed predicatores tamen hoc possunt ab excommunicatis usurariis et raptoribus petere possunt quia quasi procuratoribus eorum sunt quibus debent reddi ablata per rapinam vel usuram et hec quod dum habent recipere ab ipsis expensas si super istis convenient et obtinent quia ab excommunicato exigi potest et recipi quod debetur ut ibidem c. Si vero. Item ipsi predicatores possunt habere tamquam procuratores expensas ab eis scilicet expensas et sic non restringitur quando gerens negocia alterius sine mandato excusatur a participatione excommunicationis. ut licite petat expensas a personis prohibitis habetur de eo quod alias non licet ibidem c. cum voluntate sed predicatores

Tractatum est de simplicibus titulis. nunc agendum est de titulis titulorum qui re vera sunt digniores simplicibus titulis sicut sancta sanctorum simpliciter sanctis et cantica canticorum simpliciter canticis. Unde isti tituli quasi fere omnes titulos perambulant. scilicet de verborum significatione

De titulis titulorum sequitur

de verborum significatione

P

Et deregit nu(m). Sed quia sepe
in iudicijs et contractibus et scripti
titulis oribus clausulis dubia va ponuntur.
ideo quid verba significent vide
amus. Iste aut(em) titulus tam p(ro)e(missus)
quia in ff. sit intitulat(ur) De verbo(rum)
sig(nificatione) et re(rum). In quo datur intel
ligi quod non tm va. sed eciam
res significare videntur. Videamus
ergo quid sit significare. Ecui modi si
gnificandi. et quali(ter) va. ambigua
interpretanda. vel ad cuius intencionem
sint referenda. Ultimo quot modis
nomina significent. Significare
est de re aliqua signum facere.
Modi significandi sunt sex. s. duo no
minum et iiij(or) re(rum). Vox enim
significat duobus modis. s. naturaliter
et ad placitum. naturaliter ut la
tratus canis signat iram. gemitus
infirmorum dolorem. Ad placitum
ut hoc nomine bernardus significat
huiusmodi personam. Res vero si
gnificat iiij(or) modis. Primo per in
stitucionem ut hec litera a. significat hu
clin a. Et sonus tube vocacionem
ad bellum. Secundo per usum ut
circulus signat vinum venale.
Tercio per naturam ut urina in
tensa distemperanciam et subitus
rubor faciei verecundiam desi
gnat. Quarto per similitudinem
ut archa noe signat ecclesiam.
Verbum secundum gramaticos est
pars oracionis sine casu. cum modis
et temporibus agendi vel paciendi
significativa. Sed alr hic accipitur
vm largo modo ut subponat.

pro qualibet parte oracionis pro quo id
qui loquitur. quod animo gerit ore
exprimit. De quo eciam dici consueuit
non sufficit gerere mente. nisi ex
primatur eciam ore. C. de qd. ob. tam
si repetendi. ff. de vb. obli. quid
quid. Et talia va non debent esse
fallacia. quia non sunt apta hoc
instituta. ut per ea. sermocinacio.
fallat homines. Sed ut eis compre
maltibus noticiam preferat. quod
intendit. Peccatum enim est uti vb.
ad fallaciam. unde refertur quod
admodum vm precedat ex animo
quia rea linguam non facit
nisi rea mens. Vn. v. non
mente mea fit rea lingua mea
xxij. q. ij. his aut. et. c. homines
Spiritualiter aut(em) modo dicitur
verbum. Vnde versus est verbum christi
verbum pars omnis et una sinonomes
secretus sine figura latens
Est vm christus. s. filius dei quia
sicut per vm exprimitur voluntas
hominis sic per filium voluntas patris
de pe. di. i. vbn dei Sed secundum augustinum
sit vm humanum integrum ~~et vm~~
unum et idem a multis percipitur
uno et eodem momento. ut si di
cam deus audientibus mille
hominibus quibus eorum hoc percipit
et in auribus eorum integrum
infigitur. Sic vm. i. dei filius
integer et verus unus et idem
s. id corpus quod sumpsit de intacta
virgine. et quod dedit apostolis
uno et eodem momento in diversis locis
conficiatur de conse. di. ij. sic sanguis

b

Verbum ps ois / quia quelibet
ps orationis que sunt viii.º dr vim
generali et largo mo / Et b
nu. s. de octo. dr vbum spealit'
et stricto mo / Sermo q secretu
vnde dr theo smone ad te quod
et crisi dr / inde apocrisarius i.
secretus nuncius. ẽ. de ele. sigisti
Enie figura latens sicut sunt
pabole ewangelii / Sunt ecia
quedam figure latentes q'a
nona hentes / Prima dr auffe
resis qn prius principio dictionis
aufertur sicut patet in ł. 9º.
testes qsuenerunt supsates ap
pellari / nunc aut pte ablata. s.
sup testes vocantur i. e. forus
s. testes / Sc.ª dr psopopeia i.
cofinacio nove psone / ut cu dr
iste puer credit qn s. sacrm fi
dei ad credend suscipit / vl hodie e
passio xpi vl resurrectio i. festu
eius hodie celebrat'. de qse. di. iiii.
quis vsus. si / Tercia antono
masia cu ad pexcellencia ali
cui attribuit' / ut cu dr aplus i
telligitur paulus xxxii. q. vii.
et cu dr urbs intelligitr roma. ẽ.
de pe. z re. signanit / Quarta
dr sinodoche cu ps ponit' pro
toto / sicut noie mechie intligit'
omis coitus illicitus / et nomine
furti omis rei aliene illicita
usurpacio xxxii. q. iiii. meretrices
et xiiii. q. v. penale / Quinta
antithesis cu ponit' casus p
casu ut smone i. sermo quem

audistis no e meus sit lxxx.v. di.
ordinationes et xviii q. ii. quide
Sexta yperbole. s. excessium ve
tatis ut tu. es albior nive vl
cu plus dr z minus signat'. ut
nichil e gravius adultio xxxii.
q. vii. quid i omnib3 / Septima
litote cu minus dr et plus sigt' ·z
ff. de he. d'. instit. l. i. s. si aute.
z l. quot. / Octava pleonasmus.
qn sup habundat dicto ut iste
vidit oculo. monachu regularem
. xx. q. iii. psens / Nona themesis.
cu eade dco intdicit' ff. de iur.
quod si de ppeali et ff. de iudic'.
si post acceptu / Decima sinco
pa. qn aliquid aufertur de medio
dictionis ut audacter p audacit'
viii. q. i. audact. / Undecima yro
nia qn aliqd dr p derisioni vel
p q'rio ut o quata integritas
nos no solu fugimus ebriosos
sed ecia imus ad eos pticipatos
cu eis xi. q. iii. ad mesam mfi
Duodecima epexesis i. expositio
precedentis smonis / ut cu dr
v ham. aut aliqua obvencione
v. plezq. exponit' ignoticu p
igno cius xl viii.º di. qm inter
Tercia xiii.ª antropospatos i.
humana ppassio ut cu attribuit'
deo q. qvenit homi / ut si dicat'
deus iratus. ẽ. de rebus ec. no
al. siquis pbiter / et xxiii. q.
i. odi z pieci / Decia iiii.ª ca
pinosis i. nimia humilitate ut
cu ppa eximia humilitate vocat
se suu suorum dei / ut ẽ. t. xxi.

Relatum. iusti et iniusti. questione
huius libri imperii. ¶ Verbum dicitur
a verberatu aeris. Sed verborum alia
contempnenda. alia diligenter consi
deranda. ¶ Contempnendorum v-
borum alia sortilega. et non cre-
denda. ut dicitur c. x. de sortileg. §.
Sed quot sunt et sequentibus ¶
Alia maledicta que sunt contemp
nenda. quia sepius revertuntur
in capite proferentis xxvi. q. iii. quid
va. et c. illud et plerumque quod
opantur i. q. i. maledicta. In ca
su tamen sunt timenda ut patet x. de
maledic. per totum ¶ Alia sunt vana
ut fabule et verba ociosa. que sunt
contempnenda. i. fugienda xl. iii.
di. prevenientium ¶ Diligenter con
siderandorum verborum alia rethorica
in quibus non est gloriandum. i. q. i.
marchion. nec etiam ea utendum in
suadendo. quamvis aliqui sepe que
rimoniam faciant. ff. de orig. iur.
l. ii. §. post orig. ¶ Alia sunt
criminiosa que sunt punienda ut
x. de iniur. impun. ¶ Alia utilia ad
doctrinam et in iudicio quorum aliqua
sunt probabilia ut opiniones ma
gistrorum non redacte in textu vel
redacte sed non determinate x. de
cle. iniust. cum marthe. §. ult. et
x. de rescript. spol. §. nos autem ¶
Alia improbanda ut interpretationes
cavillose. x. de privil. dilectis et x.
de dec. ad aud. ¶ Alia approbata
ut sunt primus determinata x. de fid.
instrum. pastoralis. et opiniones ma-
gistrorum inscriptis redacte et de
terminate super quibus cautum est indi
candum. x. de dec. c. i. ¶ Alia sunt
utilia quod iudicium quorum aliqua
sunt obligatoria x. de pact. c. i.
et per totum. C. de act. et obl. Sicut
¶ Alia non obligatoria sed sunt con
silencia ff. mand. l. ii. ¶ Est tamen
de necessitate requirendum. quamvis
consilium licet non sequendum x. de
elec. cum inter. et x. de arbit. cum
olim ¶ Horum omnium alia specialia
x. de resp. cum dilecta. Alia indif
ferencia. et istorum alia certa et tunc
a signo vorum recedendum non est
ff. de exer. act. l. i. §. sin. is qui
nave et ff. de leg. iii. n. ali. ¶ Alia
dubia et hec non maligne sed be
nigne sunt interpretanda. j. de reg.
iur. c. ii. et. x. de dec. ad aud. et
de hoc. iii. §. sc. ¶ Generaliter verba
dubia interpretemur. distingwe an
querit de interpretacione rescriptorum
seu privilegiorum vel verborum in iudi
ciis vel contractibus hominum ¶ Si
de interpretacione rescriptorum seu
privilegiorum magis standum est
intencioni scribentis si de ipsa ap
pareat quam de verbis scripture. x.
de resc. ex parte litis inisi et c. cum
tam q. x. de of. del. ex parte eo. x.
de dec. ex multiplici. x. de privil.
quanto et c. dilectis ideo quamvis
verba privilegiorum considerandi sunt
x. de privil. porro et c. accepimus
plus tamen considerandum est mens ff.
de leg. scire. i. e. intelligencia

et. c. puberis quidem inter eos inquibus
meus prior et potencior e quam
vox. ff. de suppl. leg. l. labeo. in fi. vii
si testator legauit mihi fundum
vel fundum et errauit in nomine
cum nota signandorum hominum sint
reperta. dum non sciatur de quo in
telligat nichil inter est. inst. de
leg. §. si quis in nomine heres
in rebus lex enim vocabula in
mutabilia sunt homines autem muta
bilia ut ff. plant. ff. de l. i. l. m.
F Et sed quid de verbis in iudicio
habitis. quo ad citatorem libelli vel
et principium iudicii fit interpretacio
pactore et contra reum. ad semper
dicet reus non sensi de hoc. ne dap
netur. ff. de verb. obl. inter sti
pulante §. i. et C. de ea poss.
et ff. cum actia §. viii. In medio
medio cogendus e. inter ut etiam
ponat et videat quod si metu sit
et ad instancia partis adverse ad
preceptum iudicis noluit decla
rare. q. enim interpretatur. ff. de inrog.
act. de etate §. nich. ff. de confess.
etiam. et. n. Sed si non fuit inter ro
gatus pro interpretatur qui posuit
vel tradit. ff. de iudic. si quis in
tentione ambigue vel pro et
contra actorem e interpretacio facienda
ff. de re iud. inter pro. C. de fide
instr. inter de l. ii. §. fi. C. de p.
plus. nisi causa sit fauorabilis
propter actorem. quia tunc fiet interp
tacio pro ipso C. de re iud. c. fi. Et
T Et in contractibus distingwe. aut
est. etiam quod consenserit et tunc valet.

aut est etiam quod non consensit et
tunc non valet. quod agitur ff. de
contrahen. emp. et vend. in vendito
nibus. Si aut dubitatur inter consensit
vel non et tunc si valet intellectus
secundum vnam partem. tamen secundum eam fit
interpretacio. ut res magis valeat
quam pereat ff. de rebus dub. quociens
C. de fide instr. inter dil. §. cetera
et i. c. abbate §. cont. Aut valet
secundum intellectum vtrumque. tunc id quod
verisimilius est accipiendum e ff. de
verb. obl. enim qui et quod cuique
conuenit accidere xxxviii. di. de si qua
infame. et quod magis inter communi
conuenit. C. de confect. cum delatus §.
fi. vel contra illum qui lege potuit
aperius dicere ff. de pact. veteribus
A de interpretacionibus dic ut C. de res
cip. §. interpretacio Illud aut est h
notandum. quod nomine ecclesiastice
censure non solum interdictum sed
etiam. suspensionis et excommunica
cionis sua continetur. que pene
cum diuerse sint diuersimode infligun
tur. In quo gradus rerum et personarum
circumstancie sunt spectande. Et hiis
consideratis det iudex discretus
illam infligere de qua magis non
nerit expedire A. c. quoniam de regul. iur.
H ec consummatorum ~~verborum~~
operis regule ~~significacione~~ A
mir supponunt. Ideo in fine
libri post tractatum de verborum
significacione ad instar libri dige
storum intitulatur hec Rubrica de
regulis iuris. Unde videndum est.
quid sit regula. Unde dicatur
et vnde sumat. Regula est

compendiosa et generalis p(re)ui(legium)
tradit(i)o que rem que est breui-
ter enarrat ut colli(gitur) ff. e. l. i.
Sed s(ecundu)m gramaticos regula e(st)
m(u)lto(rum) collectio et alr cano(n) in
nitur regula ut dictu(m) e(st) S. de
regular(ibus) s. i. et ii. Unde regula
et canon idem sunt in di. cano.
Unde dicatur regula dictum
est. S. de regular(ibus) s. ii. Ad ee
regule exigit(ur) q(uod) sit g(e)n(er)alis et
nu(m)q(ua)m fallat. Si vero fallat
in aliquo casu p(er)dit officiu(m) suu(m)
in illo t(ame)n casu in quo fallit ff.
e. l. i. et fere om(ne)s regule pa-
ciuntur excepcio(nem). Unde dicit lex
~~quod~~ om(ni)s diffinicio in iure pe-
riculosa e(st) nichil e(nim) e(st) quod sub-
uerti no(n) possit i. quod excepcio(nem)
no(n) paciatur ff. e. om(ni)s. Sen-
uitur e(nim) regula vel ex signo
vniu(er)sali ut e. om(ne)s res. ff. e. cui
vel ex signo indefinito ut e. tue ff.
e. ferme vel ex aliquo g(e)n(er)ali dicto
ut e. estote et c. q(uod) no(n) est. Se-
cundu(m) host(iensem) ~~quod~~ quedam sunt
in quibus regule vel diffiniciones
dari no(n) possunt nec tradite s(un)t
quia difficile est aliquorum diffi-
nicio p(ri)mo ut h(ic) videri in mea-
tiu(m) diffinicio no(n) trad(itur) ff. de
us. mora p. i. S(ecund)o i(n) expen-
sactis in rebus dotalibus licet
deduci debeant no(n) e(st) facile in
vniu(er)sum diffini(r)e q(ua)m magni-
tudine expensarum debeant esti-
mari ff. de impen. i(n) reb(us) dot(alibus) fac(tis)

quod d(icitu)r insi. Tercio in fide
testibus adhibenda. Ideo fidei
recipientis iudicis relinquitur
quia ipse melius scire pt. q(uam)
alius ff. de testi. testium de u(er)ba.
Quarto in quantitate pene
p(e)cc(at)oribus imponende. Unde dicit(ur)
t(em)p(or)a penitudis habita modera-
cione constituenda sunt tuo iudi-
cio p(ro)ut q(ua)lit(as) p(er)so(narum) eos p(er)spexeris
esse debitos h(ab)ito respectu ad
etates p(ro)l(at)a et egritudinum neces-
sitates xxvi. q. vii. t(em)p(or)a et c. h.
sit et de hac dam est S. de pe. et
re. s. que p(e)n(ite)ncia nsq(ue) ad s. nota
q(uod) ep(iscop)i ~~et to~~ na omnia talia ar-
bitrio iudicis committunt(ur) S. de
trusac. c. ult. Et quia regula
est que rem que est breuiter
enarrat ut patet s. e. p(ro)tot(um)
et in vi(sio) l. e. t. p(ro)totio z ff. e.
p(ro)tatu et moderni breuitate
gaudent C. de ue in em. l. i.
Ideo causa breuitatis ista suffi-
ciat tetigisse que utilia sunt
veluti dare co(n)silium in foro p(ro)ut
eciam contencioso qui h(oc) studere
voluit diligent(er). Ideo ei regracior
cui h(oc) op(us) ascribo et gloriose
matri eius beatoq(ue) francisco co(n)fe-
ssoribus adiuto hanc summa(m)
s(ecundu)m p(ar)uitate(m) mei ingenij com-
pilam. Tu g(o) lector no(n) me co(n)te-
mnas scriptorem seu compilato-
rem neq(ue) p(ar)uitate(m) mee scie(n)cie
consideres et si co(n)sideres no(n) con-
temp(ne)ras sed attendas dictato(rem)

quem totius operis scio optimum auctorem. Si tu aliquid melius in superioribus tibi fuit revelatum fraterna caritate nostre temeritatis reprehensionibus corrigas et emendes deo utilia attribuendo. Cui laus et gloria per infinita secula seculorum. Amen.

Explicit lib. per Iohannem Cingdal Anno domini M° cccc° xvj. die Sabbato ante dominicam

Scriptor scripsisset bene melius si potuisset

[illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible marginal and cursive notes] ... 162 [illegible]

[illegible] 101

[illegible] 39

[illegible] 111

[illegible] 134

[illegible] 163

[illegible] 166

[illegible] 199

[illegible] 218

[illegible] 324

[illegible] 219

[illegible] 301

[illegible] 301

[illegible] 242

[illegible] 323

[illegible] 322

[illegible] 322 · 324

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 49 · 60

[illegible] 68

[illegible] 90

[illegible] 96

[illegible] 87

[illegible] 92

[illegible] 93

[illegible] 98

[illegible] 96

[illegible] 100

[illegible] 102

[illegible] 108

[illegible] 110

[illegible] 118

[illegible] 119

[illegible] 119

[illegible] 122

[illegible] 126

[illegible] 132 133

[illegible] 136

[illegible] 139

[illegible] 149

[illegible] 148

[illegible] 149

[illegible] 159

[illegible] 169

[illegible] 171

[illegible] 172

[illegible] 180

[illegible] 90

[illegible] 102

[illegible] 297 · 297

[illegible] 297

[illegible] 300

[illegible] 301

[illegible] 302

[illegible] 309

[illegible] 311

[illegible] 330 [illegible]

[illegible] 6

[illegible] 10

[illegible] 12

[illegible] 21

[illegible] 28

[illegible] 39

[illegible] 40

[illegible] 48

[illegible] 44 46

[illegible] 49

[illegible] 48

[illegible] 48

[illegible] 57

[illegible] 62

[illegible] 63

[illegible] 64

[illegible] 65

[illegible] 70

[illegible] 72

[illegible] advocati [illegible] 73

[illegible] 73

[illegible] 73

[illegible] 74

[illegible] 76

[illegible] 77

[illegible] 78

[illegible] 79

[illegible] 80

[illegible] 82

[illegible] 82

[illegible] 83

[illegible] 84

[illegible] 84

[illegible] 84

[illegible] 86

[illegible] 108

[illegible] 49

